

अभिनन्दनपूर्वकं धन्यवादः ।

एतत् श्रीबृहत्सूर्यारुणकर्मविपाकन्यसादर्श (प्रति) पुस्तके ययोर्महोदययोग्यदारचरितयो
प्राचीनसरस्वतीभाण्डारारादुपलब्धे तयोरभिनन्दन महताऽऽनन्देन प्रकाशयितुमुत्सहतेऽस्मदीय मानसम् ।

१ पञ्जाबदेशीयलहोरराज-गंगाभिव्रासिनां राजासाहित्यदयालुश्रीश्रीदाकुमहानूचद्विभियेयाना प्राचीन-
पुस्तकालयादेक प्राचीनपुस्तकमुपलब्धम्.

२ अन्यच्च-पर्वतप्रदेशस्थितातिवृहत्तरप्राचीनपुस्तकभाण्डारात्तदधिपतेः सनाशात्समागतम् ।

एताभ्यामयुदारचरिताभ्या सज्जनभ्यां श्रीबृहत्सूर्यारुणकर्मविपाकस्य प्राचीने प्रति (आदर्श) पुस्तके
मुद्रणोपयोगिसशोधनार्थं मिलिते । तद्विस्तृतकृताठकम समुपगृह्यस्मान्भिरैतदुत्तक सद्यः परिदृश्य मुद्रि-
तम् । प्रोक्तमहाम्युदयस्या प्राचीनपुस्तकप्रदानसाहाय्येन वयमयुग्वृता स्म । अस्त्यो सशिर काम-
मिनन्दनपूर्वकमन्ता-न्ययादानसध्याघामहे । एतादृशपरोपकारिणोर्विमला कीर्तिर्जगत्पुनरिति शम् ।

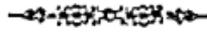
श्रीमतामुपकारस्मर्ता-

खेमराज श्रीकृष्णदासश्रेष्ठी

“श्रीवेङ्कटेश्वर” मुद्रणालयाध्यक्ष -मुंबई.

अथ बृहस्पतिसूक्त्या कर्मविपाकविषयानुक्रमणिका प्रारभ्यते ।

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१	मङ्गल्यचरणम्, नृणां कर्मविपाकं धर्माधर्मौ च वेत्तुं तपस्वन्तमरणं प्रति तत्तपसा संतुष्टस्य स्वैरेतच्छास्त्रप्रतिपादनोपक्रमः, बृहस्पतिसूक्त्यास्य स्यास्य शास्त्रस्य श्रवणोपासनापूर्वक कर्तव्यकथने तच्छ्रवणपठनफलवर्णनञ्च ।	१	परिज्ञानम् ।	२३	
२	उत्तरीत्या गणितं विधाय श्लेषराणां साधनात् पूर्वजन्मस्यैह जन्मस्येदंशजातिवपःसहायादिपरिज्ञानसीतिकथनम् । ...	३	२० साधितसौख्यैर्विषयेह जन्मनिजन्मान्तरे च आयुर्माननिरूपणम् ।	२८	
३	व्याध्याधिकंश्लेषकाणां सोपपत्तिकनिरूपणम् ।	४	२१ साधितराहोर्जीवस्य जन्मनि जन्मान्तरे च आचरितपापानां परिज्ञानम् । ३१		
४	भास्तर्यप्रसादापूर्वकं साधितसूर्यात् प्राग्भवेऽत्र जन्मनि च जीवस्य जन्मदेशपरिज्ञानम् । ...	५	२२ साधिकात्केतोर्जीवस्य प्राग्जन्मनि इह शुभकर्माचरणाचारिण्यपरिज्ञानम् । ...	३५	
५	साधितचन्द्रात् प्रग्भवेऽत्र जन्मनि च जातिज्ञानम् ।	९	२३ बालगुल्फापस्मारादिरोग निवारणार्थगणेशमूर्तिदानम्, गणेशमूर्तिनिर्माणकारश्च ।	३८	
६	साधितभौमात् जीवेन प्राग्भवे इह जन्मनि च यास्वस्थ्यासुयानि शुभाशुभकर्माणि विरचितानि तासां बाल्याद्यवस्थानां परिज्ञानम् ।	१२	२४ विद्याहरणजात्यापात्समुत्पन्नस्य मूकत्वरोगस्य पारंहराय सुवर्णसुरस्यतीर्त्तदानम्, सरस्वतीकृत्निरूपणञ्च । ३९		
७	साधितबुधात् जीवस्य प्राग्जन्मन्वत्र च स्त्रीपुंससुकन्यादिज्ञानम् । १६		२५ लक्ष्मीहरणजात्यापात् समुत्पन्नदारप्रस्य निवारणाय लक्ष्मीर्त्तदानम्, लक्ष्मीरूपनिरूपणञ्च ।	४१	
८	साधिनगुरोः प्राग्भवे अत्र जन्मनि च नान्यस्य शुभाशुभकर्मकरणे सहायानां निरूपणम् ।	१९	२६ समन्त्रकसूर्याराधनस्पर्शप्रतिमादानतन्मूर्तिनिरूपणम् । ...	४१	
९	साधिनशुक्रात् जीवस्य इह प्राग्जन्मनि च श्रदादुत्तया समान्तरितधर्म-		२७ विप्रशोडाजनितद्रोणोत्थरोगादिनिरसनाय चन्द्रमूर्तिदानम्, तन्मूर्तिनिर्माणकथनञ्च ।	४०	
			२८ भूमिसुतस्य मूर्तिनिर्माणतद्वृत्तजनदानविकथनम्, क्षानादिफलकथनञ्च । ..		
			२९ सर्वकार्यसिद्धयर्थं बुधमूर्तिप्रदानम्, बुधमूर्तिनिरूपणञ्च ।	४१	
			२० गुरुवादादिजात्यापात् समुद्भूतानां नानाविधाशुभानां निवृत्त्यर्थं गुरुमूर्तिप्रदानम्, गुरुमूर्तिनिरूपणञ्च । ..		

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
२१	प्रणेत्योगनिवृत्तये शुक्रम्य मूर्तेदानं शुक्रमूर्तिनिर्माणव्यञ्ज । ४१	४१	२६	गौरीमन्त्रप्रतिष्ठापनकथनम्, गौरी- मूर्तिदानकथनम् । ४६	४६
२२	सूर्यपुत्रस्य शनिधर्म्य पूजादानविधि- निरूपणम्, शनिमूर्तिनिरूपणम् । "	"	२७	भैरवमन्त्रप्रतिष्ठापनकथनम्, भैरव- मूर्तिदानम् । ४७	४७
२३	राष्ट्रदानपूजाविधियवर्णनम्, राष्ट्र- मूर्तिनिरूपणम् । ४२	४२	२८	मन्दमूर्तिदानकथनम्, मन्दमन्त्र- प्रतिष्ठापनम् । ४८	४८
२४	केतुदानपूजाविधियवर्णनम्, केतु- मूर्तिनिर्माणप्रकारवर्णनम् । "	"	२९	वीरगात्रनामो गणस्य मूर्तिदानकथ- नम्, वीरभद्रमूर्तिनिर्माणम् । "	"
२५	इन्द्रनक्षत्रनित्यवाचनानुष्ठानप्रकार- दुःखापरिहारायेंद्रमूर्तिदानविधिः सम- स्तस्य निरूपणम्, इन्द्रमूर्तिनिर्माण- कथनम् । ४३	४३	३०	काष्ठपुराणानिर्माणकथनम्, का- ष्ठपुराणस्य समस्तकथनविधिनिरूपणम् ४७	४७
२६	अग्निदाहननिरुद्धोपनिवारणायामि- र्तिदानम्, अग्निमूर्तिनिर्माणम् । "	"	३१	अथपृथुविनाशाय काष्ठचक्रदानम्, काष्ठचक्रनिर्माणकथनं च । ४७	४७
२७	यमस्वरूपनिर्माणकथनं यमरूपदा- नविधिवर्णनम् । "	"	३२	चातुर्धिकादिस्वरसोढानिरसनायस्य रमूर्तिदानं अथसूर्तिनिर्माणप्रकार कथनं च । ४८	४८
२८	निर्कैतोरूपनिर्माणकथनम्, निर्कैति- मूर्तिदानविधिवर्णनम् । ४४	४४	३३	अर्धायी दानरमैण्य शान्तिके वा परमोदयुक्तजलमूर्तिनिर्माणकथनम् । "	"
२९	वरुणमन्त्रप्रतिष्ठापनकथनम्, वरुण- मूर्तिदानं विधिवर्णनम् । "	"	३४	प्राग्मेघ स्त्रीहस्तस्य पुत्रसोममुद्र- वारिष्ठनिवारणाय ब्रह्माण्डमूर्तिदानं, ब्रह्माण्डरूप निर्णयकथनं । "	"
३०	वायुपांडानिवारणाय वायुमूर्तिनिर्मा- णकथनम्, वायुमूर्तिदानविधिश्च । "	"	३५	स्त्रीपाणिनो गर्भरुग्नी दोषनिवृ- त्तये प्रजापतिमूर्तिदानविधिकथनम्, प्रजापतिस्वरूपनिर्णयकथनं च । "	"
३१	धनापनिवारणाय कुबेरमूर्तिदानं कुबेरमूर्तिनिर्माणकथनम् । ४९	४९	३६	नानाविधनेत्ररोगनिवृत्त्यर्थं विष्णु- मूर्तिदानविधिकथनम्, विष्णुस्वरू- पनिर्णयकथनं च । ४९	४९
३२	विमोहहिंसनपापनिवारणाय शिव- मूर्तिपूजनदानविधेः समस्तस्य नि- रूपणम्, शिवमूर्तिनिर्माणकथनम् । "	"	३७	कामलाप्यनेत्ररोगनिवारणाय गरुड मूर्तिदानविधेः कथनं गरुडस्वरू- पनिर्माणकथनं च । ५०	५०
३३	सर्वपापनिवृत्तये पंचवज्रदानम्, तन्मूर्तिनिर्माणप्रकारवर्णनम् । "	"	३८	धान्यितोद्भवरोगनिवारणाय उष्णी नारायणमूर्तिपूजादानविधिकथनम्, उष्णीनारायणस्वरूपनिर्माणकथनं च । "	"
३४	आजादास्वरूपनिर्माणकथनम्, आका- शदानकथनम् । ४६	४६	३९	श्रद्धाहत्यादिपापनिरसनाय गायत्री- जपसंस्कारकथनम् । ५१	५१
३५	भूमिमूर्तिनिर्माणकथनम्, भूमिमूर्ति- दानविधिश्च । "	"			

वृ० कर्मविपाकाविषयानुक्रमणिका ।

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
५०	मोक्षादिकामनासिद्धये गायत्रीजप- विधिसंख्यानिरूपणम् ।	५१	६६	अष्टविधमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	५६
५१	जपं कर्तुं स्वपमशास्त्रस्य ब्राह्मणशा- राजपकरणम् ।	"	६७	पूजनदानादिषु मूर्तिमानकथनम् । "	"
५२	आजन्मोपाजितविधिवतापधिना- शाय प्रयुक्तस्य गायत्रीजपस्य निय- मकथनम् ।	"	६८	सर्वदेवदानां प्रतिष्ठाविधिरूपकथनम् । "	"
५३	सर्वपापविशोबनाय गायत्रीमंत्रवदि- ष्ट्युमंत्रजपकथनम् ।	५२	६९	देवप्रतिष्ठांगभूतहोमतर्पणादिकथनम् ।	५७
५४	पापमूलमहारिप्रहरणस्युजययूत्रावि- धानम् ।	"	७०	शक्तिसुक्तमहादेवकर्मोपायणादी- नां मन्त्रकथनम् ।	"
५५	मृत्युंजयमूर्तिविधाय तदग्रे सर्वा- रिष्टनिरसनाय मृत्युंजयमंत्रजपप्रयो- गकथनम् ।	"	७१	अप्रतिष्ठितदेवतापूजनादौ दोषकथनम् "	"
५६	कागाविषकापस्यधकृत्युजयमंत्रश- न्यप्रयोगकथनम् ।	५३	७२	पंचगव्यपंचामृतकथनम् ।	५८
५७	अथकर्मत्रयत्रशशाहोमार्थं बहि- क्षुंशादिनिर्माणप्रकारकथनम् ।	"	७३	देवतापूजने पुष्पागन्धद्रव्यदोषकथनम् । "	"
५८	फलद्रे मृत्युंजयवाहते द्वापदेवतानां कथनम्, मृत्युंजयदेवताविसर्जनम- न्त्रकथनं च ।	"	७४	उपनीतवस्त्रैवेद्याद्यदानकथनम् ।	५९
५९	पूर्वोक्तसांगमृत्युंजयजाप्रयोगस्य फल निरूपणम् ।	"	७५	षोडशोपचारसमर्पणेपुरुषवृत्तमंत्रक- थनम् ।	"
६०	पापशोधनाय त्रिनिर्दिष्टानां नाना- विधदानानां फलस्याक्षयतासिद्धये- द्रव्यमानकथनम् । ...	५४	७६	दानविधिसाफल्यार्थं संकल्प्यादिकथनम् । "	"
६१	ससिधान्याष्टादशवाच्यसप्तौषधानांवि- धरणम् ।	"	७७	सामान्यतः प्रायाश्चित्तविहीनानां- व्याधिरूपेण पातकचिह्नकथनम् ।	६०
६२	सर्वौषधिसप्तद्रुकसप्तशतुगंचरस- संगोतृनी विवरणम् ।	"	७८	पातकनिरसनाय ब्राह्मणोक्तप्राय- श्चित्तकरणम्, तत्प्रसंगेन ब्राह्मणानां- महत्त्वकथनञ्च ।	"
६३	दानकर्मण्युपयुक्तानां द्रव्याणां वित- रणे देयतानिरूपणम् ।	५५	७९	ब्रह्महत्यागर्भवातक्षयमारणैःक्षयरोगा- वाप्तिः तस्य निरसनाय प्रायाश्चित्त- कथनं च ।	६१
६४	भूमिदानप्रकरणे भूमिमानकथनम् । "	"	८०	शूलरोगस्य निरसनाय शूलदानम् । नेत्रशूलनिदानं तत्राप्यशित्तकथनञ्च ।	६२
६५	सर्वदेवतामूर्तिमानकथनम् ।	"	८१	शीतश्वशादिनिदानञ्च, अग्न्यहर्षपूर्व- चित्तपातकप्रायाश्चित्तकथनञ्च ।	६३
			८२	कफस्थासोष्णश्चरपित्तरोगाणां निद्रा- नकथनम्, तत्राप्यशित्तकथनञ्च ।	"
			८३	शोकरोगनिदानम्, तत्राप्यशित्त- कथनं च ।	६४
			८४	पाण्डुरोगनिदानम्, तत्राप्यशित्त- कथनं च ।	"
			८५	जीतोष्णश्चरपित्तान्मोक्षयोरोगनिदा- नम्, तत्राप्यशित्तकथनञ्च ।	"
			८६	मूलादिषु जायमानक्षयोरोगनिदा- नम्, तत्राप्यशित्तकथनं च ।	६५

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
८७	प्रीतिशेषदानादीमगसंगमिदानं तन्प्रायश्चित्तकथनं च ।	६६		गुणानेन च निदानम्, तन्प्रायश्चित्तक- थनं च ।	७१
८८	पुत्रनाशकारणमुखात् तन्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	९७	दण्डेन उक्तज्ञस्य भूमिगात्रकृत्- जस्य बह्वर्थायस्य पुत्रेदुःखस्युत्पन्नस्य धीनतां धनहान्यनानिदानम्, तन्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	७२
८९	शतद्विनिश्रुतेदाभूपस्य पितृमातृमु- सहनिष्ठस्य जातपुत्रविनाशनिदानकथन- नम्, पुत्रजापनाप्रायश्चित्तकथनम् ।	६६	९८	पर्यताश्चिन्तयित्वा जगत्सिद्धिर्दण्डेन उ- क्तज्ञस्य पुत्रस्य बह्वर्थायस्य यथाचित्तः तद्दोदरविहानस्य यौवने पाप्मद्वय- धानिदानम्, तन्प्रायश्चित्तकथनं च । "	"
९०	प्रेतवतीतीक्ष्णस्युत्पन्नस्य पितृमातृपि- यार्जितस्य सहोदरधनेर्हानिस्य ब्राह्मण- स्य जानपुत्रविनाशनिदानकथनम्, पुत्रजापनाप्रायश्चित्तकथनं च ।	६७	९९	शतद्विनिश्रुते जानस्य पूर्वपरमहोदरे रक्षितस्य व्यथयित्वा तस्य क्षत्रियस्य द्वि- भार्यस्य पुत्रयन्तनाशनिदानकथनम्- तन्प्रायश्चित्तकथनं च ।	७४
९१	जागल्येदो रामहृदायाम्ये जातस्य सर्व- सुखासंपन्नस्य दृष्टस्य संतानिराहित्य- निदानम्, तन्प्रायश्चित्तकथनं च ।	६८	१००	सदाचारसंपन्नाया भर्तृभक्तिमत्याः द्विषया स्तत्रावादि जातोदरसंज्ञया क्षितिचतुःपंचमासस्य कर्मविधिद्विषया- सं गमनननिदानम्, तन्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"
९२	सस्त्रया धान्यभागेजानस्य दृष्टस्य पुत्रविनाशनिदानम्, तन्प्रायश्चि- कथनं च ।	"	१०१	पतिसेवामाचरन्त्याः सहगमनपुण्यक- टप्रशंसापूर्वकं ब्रह्महृदाजातायाः स- ध्याधारतरणनम् ।	७६
९३	विषादिकदेशे नृपस्यमातृपितृममन्त्रि- तस्य स्त्रयवित्तस्य कुष्ठतोषाग्निताम्य ह्यौपुत्रराहित्यनिदानम्, तन्प्रायश्चि- कथनं च ।	६९	१०२	पूर्वजन्मनि स्वेच्छया ब्रह्महृदाकर्तुं क्षययोगसमुत्पत्तिस्तन्प्रायश्चित्ताभावध- नम् ।	७६
९४	शतद्विनिश्रुतेस्य समुत्पन्नस्य कुष्ठ- तित्तस्य गुणिनो द्विजस्यदिभार्य- स्य पुष्यराहित्यनिदानम्, तन्प्रायश्चि- कथनं च ।	७०	१०३	अकामतो ब्राह्मणवातादसौ क्षयप्रादि- तोऽपि भवति, तस्य कुरुक्षेत्रादिषु सपत्ने सौख्यदानप्रायश्चित्तकथनम् । "	"
९५	सौराष्ट्रदेशोत्पन्नस्य धर्मनर्मक्रियापु- क्तस्य डोमदुःखसमाचित्तस्यबहुकथ्य- स्य अल्पपुत्रस्य कुनाखिनो द्विजस्य पंचाशांभिवक्त्रे येषं पुत्रा रिष्टनिदानम् तन्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१०४	कस्यचिद्विप्रस्य सदाचारकुदाटस्य देवाभिदिजवन्तस्य भार्यायाः सदा- चारव्या यौवने श्रुतहान्यनानिदान- कथनम्, तन्प्रायश्चित्तकथनं च । "	"
९६	रामहृदायाम्ये पण्डितो जन्मसंभितदेशे ममुत्पन्नस्य स्वयवित्तस्य व्यापार- निर तस्य ब्रह्मद्विपुतस्ययणिकमुत्पन्नस्य		१०५	पूर्वजन्मनि रामावादे भूमिजोभाद् ब्राह्मणं ह्यत्र कर्मक्षयात्तत्र क्षत्रियाव-	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
	मासादितं तस्य क्षयरोगसमुत्पत्ति- कथनम्, तत्प्राप्यधित्तमात्रकथनं च । ७७		११८	कस्यचिद्विप्रसूतजस्य उदरगतवात- रोगस्य अक्षिपाण्डूदरादिपेगुक्तस्य मृतकत्वाया मार्ग्यायाः कथं स्थिरसर्गं त्वं इति अरुणप्रश्नः । "	
१०६	अयोध्यायां समुत्पन्नस्य क्षत्रियावमस्य युवायस्य (यानेव क्षयरोगसंप्राप्तिस्त- त्प्राप्यधित्तकथनपूर्वकं पूर्वनिदानक- थनम् । ७८		११९	मृतकत्वात्निदानकथनम्, तत्प्राप- यधित्तकथनम् । "	
१०७	पूर्वजन्मनि कामतो ब्रह्महत्यायां- कृतायां स्त्रीदेहेन्द्राश्रित्य विनाप्राप- यधित्तं क्षयरोगेण मृत्तिकथनम् । "		१२०	प्राजन्मनि काकवातादत्र कूर्चही- नत्वं तत्प्रापयधित्तकथनम् । ८१	
१०८	पुरुषस्य पूर्वजन्मनि स्वभ्रातादत्र व- धिरत्यं तत्प्रापयधित्तकथनं च । "		१२१	काकवातादत्र जन्मनि स्त्रीणां कृ- चोत्पत्तिस्तत्प्रापयधित्तकथनम् । ८२	
१०९	अज्ञानाद् ब्रह्मघातकरणात् त्रिया अत्र जन्मनि क्षयरोगपीडा तत्प्राप- यधित्तकथनम् । "		१२२	प्राजन्मनि भक्षितादमश्यादत्र त्रिमिलोदरत्वं तत्प्रापयधित्तकथनम् "	
११०	कामतोः पूर्वजन्मनि भ्रातृघातान्नि- ष्कारिणोऽस्य तत्प्रापयधित्तकथनम् । "		१२३	स्त्रीणामपि तथैव । "	
१११	नार्याः प्राजन्मनि मोहात्कृतस्य कुम्भकृतस्य दोषेण नासाधकत्वं तत्प्रापयधित्तकथनम् । "		१२४	प्राजन्मनि दुष्टस्पर्शं जातेऽपि मोहा- दन्नमोक्तुः कशोदरत्वं तत्प्रापयधित्त- कथनम् । ८२	
११२	गंगायाः प्राक्परदेशेदातयोजनसंमिने जानस्य शूद्रस्य बलवतो धर्मशठस्य सपत्नीकस्य अपुत्रतानिदानकथनम्, तत्प्रापयधित्तकथनम् । ७९		१२५	स्त्रीणामपि तथैव । "	
११३	विराटदेशे जातायाः क्षत्रियकन्यका- या बाल्ये क्षयरोगयुतायाः प्रापयधित्त- रहितं पुत्रराहित्यनिदानकथनम् । "		१२६	गंगायाः पूर्वभागे द्विजधंससमुद्भवस्य मृगपुत्रकालनिदाननिरूपणं तत्प्रा- पयधित्तनिरूपणं च । "	
११४	प्राजन्मनि सारिकाहननात् स्वालि- तवानत्वं तत्प्रापयधित्तकथनम् । ८०		१२७	पुत्रसंततिहीनाया युवभावपूर्वं क्षय- रोगनिदानं तत्प्रापयधित्तकथनं च । ८३	
११५	स्त्रीणामपि सारिकाहननात् स्वालि- तवानत्वं तत्प्रापयधित्तनिरूपणम् । "		१२८	पूर्वजन्मन्युच्छिष्टभोजनादत्र रात्र्यन्ध- त्वं तत्प्रापयधित्तम् । "	
११६	प्राक् यकहननात्कंठरोगोऽत्रजायते तत्प्रापयधित्तकथनम् । "		१२९	स्त्रीणामपि तथैव । "	
११७	स्त्रीणामपि तथैव । "		१३०	विडालोच्छिष्टभोजनाद्वास्त्र्यंधत्वं त- त्प्रापयधित्तकथनं च । "	
			१३१	स्त्रीणामपि तथैव । "	
			१३२	पूर्वजन्मनि चाण्डालीगमनादप्राज- गरत्वं मूढत्वं च तत्प्रापयधित्तनिरूपण- मपि । ८४	
			१३३	स्त्रीणामपि तथैव । "	
			१३४	प्राजन्मनि परान्विघ्नकारिणामंजी- र्णरोगप्राप्तिस्तत्प्रापयधित्तकथनं च । "	

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
१२९	स्त्रीणांमपि तथैव ।	८४	१४९	मूर्च्छाहृत्स्नादत्र सुषरोमग्न्याप- धित्तम् ।	"
१३१	प्राक्पण्डुजालुप्रस्य सदाचार्यतो दृष्टिक्रियासनेत्रतोदरोपगतो प्राक्पण- स्य भार्याया मृगवत्स रनिदानं त प्रा- यश्चित्तवर्गनं च ।	"	१५०	प्राक् पानिप्रलपारिपाटनादत्र श्रव- पादेन नार्याभ्यां सह शिरयेकाधि- गतः ।	"
१३०	प्राग्जन्मनि विषेण श्राद्धणहननात् अत्र निष्कृतिं विना शरीरसंगेण मरणकथनम् ।	८६	१५१	भानृचाणादत्र मृत्युं तप्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
१३८	स्त्रीणांमपि तथैव ।	८६	१५२	कम्पचित्तपि पंचनादत्र नार्या अप- स्मारोर्गर्वाडा तव्यायश्चित्तम् ।	"
१३९	प्राग्जन्मनि परमे विप्रदानत्वार्या- प्लष्टिंरोगासां प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१५३	कम्पचित्तद्विजस्य पितृयुक्तस्य धर्मनिष्ठ- स्यदद्रुकप्लष्टिप्रमोगयुक्तस्य प्रदग- दिताया भार्याया मृत्युं मान्यनिदानं तव्यायश्चित्तकथनम् ।	"
१४०	पचनददंशे सुमुत्पन्नया धन्या धन- त्याः सुरैर्भयममन्त्रितायाः पुत्रसना- नराहित्यनिद्राम्, तप्रायश्चित्तनिष्क- पणं च पूर्वप्रानृयातादत्र मृत्यु- तप्रायश्चित्तम् । ...	"	१५४	बह्मोगममन्त्रितायाः पुत्रान्त्रितायाः पनिसेनरतायाः क्षत्रियनार्याः क्षयरो- गनिदानम्, ताव्यायश्चित्तवर्गनम् । ८९,	८९,
१४१	स्त्रीणां संतानोपायवर्गनम् ।	"	१५५	पूर्वमे लोकावंचनादत्रापस्मारोर्गप्रा- प्तिस्तप्रायश्चित्तवर्गनम् ।	"
१४२	गंगाधरवर्गे जलम्य बहुद्रव्यान्वि- तस्य वात्य एव पाण्डुरोगोत्पत्ति- निदानं तप्रायश्चित्तम् । ...	"	१५६	चन्द्रवदनाया गौराङ्गभा पतिपुत्रमा- याः स्वर्णकार्या धान्यधनयुक्तयाः पुत्रहीनत्वनिदानम्, तप्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
१४३	पूर्वकस्यापि विप्रदानत्वार्याप्लष्टिंरोग- गसमुद्भवस्तप्रायश्चित्तं च ।	"	१५७	पूर्वत्र वाद्यतादत्र मृतपुत्रस्य तव्याय- श्चित्तकथनम् ।	"
१४४	गंगापूर्वभागे समु पत्रस्य क्षत्रियस्य बह- द्रव्यपत्तकस्य बहुफल्यस्य मृतपुत्र- त्वनिदानम्, तप्रायश्चित्तकथनं च । ८७	८७	१५८	पूर्वदेशे समुत्पन्नायाः पुत्रपौत्रधन- धान्यगजाधोदृष्टियुक्तायात्रियाः यन्नांनिदानम् ।	९०
१४५	व्यभिचारकरणप्रायश्चित्तं ततोनिष्ठ- फलकथनं च ।	"	१५९	वेदविद्वद्रात्रस्य प्रपणे समुत्पन्नस्य धनपुत्रयुक्तस्य क्षयरोगनिदानपूर्वक- प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४६	प्राक्पण्डुजालुप्रस्य सदाचार्यतो दृष्टिक्रियासनेत्रतोदरोपगतो प्राक्पण- स्य भार्याया मृगवत्स रनिदानं त प्रा- यश्चित्तवर्गनं च ।	"	१६०	यमुनातीरजातस्य धनमित्रसुखैर्भय- मतिस्त्रीभोगयुक्तस्यत्रिम्यभार्यायाः मननिराहि यनिदानम्, तप्रायश्चित्त- वर्गनम् ।	"
१४७	नार्थं भर्तृघातात् मृत्युं तप्रायश्चि- त्तान्तरम् । ...	"			
१४८	पूर्व देवद्रव्यापहरणादत्र विशतिवर्ग- धनेत्ररोगमप्राप्तिम् प्रायश्चित्तकथ- नम् । ...	८८			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१६१	उत्तमजातिजातस्य बंधुसौख्ययुतस्य संपत्समन्वितस्य जातसंततिदुःखनिवारणाय प्रायश्चित्तकथनम् ।	९१	१७६	अज्ञानात्कीर्तितुत्र जन्मनि कार्श्यदीर्घत्वप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	९५
१६२	प्राग्भवे कस्यचिद्वातादस्यो तनौ शूद्ररोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	९२	१७७	बालघातिन्या अत्र नार्था अष्टवर्षादवर्गैव पुत्रमृतिस्तत्प्रायश्चित्तम् । "	"
१६३	पूर्वजन्मनि मित्रघाताद्वायुरोगस्तत्प्रायश्चित्तवर्णनम् ।	"	१७८	पुरा ज्ञानवर्जितब्राह्मणवतादत्रकुष्ठरोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	९६
१६४	गोत्रघातादत्र स्त्रीणां शूद्रारोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१७९	प्राग्जन्मनि देवद्रव्यापहरादत्र वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१६५	खेदहरणात् राजयक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१८०	देवागारे पुरा मलयूतोत्सर्गकारिण्या नार्था अत्र जन्मनि गुदरोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१६६	प्राग्देहे जारमाश्लिष्य विषेण पतिमरणोदत्र बालवैधव्यं तत्प्रायश्चित्तं च । "	"	१८१	विषावनसमन्वितस्य नानाकलाकुशलस्य विष्णुमक्तिरतस्य प्रयोगे प्रहणे सर्वस्वदानात् पुण्यसंपादनस्यापि द्विजस्य क्षत्रियगमनात् अन्यजन्मनि विषादानिकटे वैश्वरूपप्राप्तिः, तस्य धार्षिक्ये कंडूरोगस्तत्प्रायश्चित्तं च । "	"
१६७	पूर्वे देवागारदाहादत्र रक्तातिसाररोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	९३	१८२	काममोहितः कामात्पतिव्रतां हन्ति तस्य कार्श्यरोगेण विना प्रायश्चित्तं मृतिं कथनम् ।	"
१६८	प्रायागनिकटे देशे जातस्य नानामनोरथैः पूर्णस्य धनधान्यतमेतस्य ब्राह्मणस्यापस्माररोगेण पुत्रद्वयमरणनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१८३	कन्यकावध्यादरिमज्जन्मनि कन्यकास्तततिजन्मनं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	९७
१६९	प्राग्भवे गर्भपातनपातकादत्र नार्था गर्भपातदुःखं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१८४	नार्थाः प्राग्जन्मनि देवद्रव्यापहरणादत्र वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
१७०	देवागारदाहान्नार्था अतिसारपीडा तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१८५	गंगापमुनयोर्मध्ये समुत्पन्नस्य क्षत्रियस्य भूरुर्कर्मण उद्यमशालिनः कुष्ठरोगनिदानम् ।	"
१७१	प्राग्जन्मनि ब्रह्महत्याक्रणादत्र कुष्ठरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	९४	१८६	कस्मिंश्चिदपि पर्वते क्षात्रकुले समुत्पन्नया राक्षसायास्ये आधिभ्याधिपुत्रस्य धार्षिक्यं पुत्रनाशस्य च निदानकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७२	पतिमित्रघातनानार्था वायुरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१८७	ब्राह्मणकुलोत्पन्नस्य कस्यचित्स्तादाचार्यतो दयान्वितस्य क्रयकर्तृभ्यस्य भार्याया मृतपुत्रवनिदाननिर्णयम् तत्प्रायश्चित्तम् ।	९८
१७३	प्राग्भवे अज्ञानादोत्वहंभ्या छतारोगपीडा तत्प्रायाश्चित्तकथनम् ।	"			
१७४	ब्राह्मणकुलोत्पन्नस्य वानपिच्युतस्य शिरोरोगयुतस्य मुखिनो घीमतो धर्मवत्सलस्य द्विजस्य भार्यायाः काकवन्ध्यात्निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"			
१७५	देवागारे शकृन्मन्त्रोत्सर्गादत्र जन्मनि गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	९५			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१८८	प्राग्जन्मनि राजघातादत्र राजव्यस- रोगस्तप्रापश्चित्तत्र ।	९८	२००	परगर्भघातिन्या नार्था विशेषतो जलोदरपीडा तप्रापश्चित्तत्र ।	"
१८९	पुरा जन्मनि गर्भहननादत्र जलोदर- रोगस्तप्रापश्चित्तत्र ।	"	२०१	पूर्वजन्मनि वाटिनो वाग्बिरोधादत्र मूत्रत्वं तप्रापश्चित्तकथनत्र । १०२	"
१९०	शतद्रुनिकटे जातस्य द्विजन्म युन- भाव एव कुष्ठश्रयनिदानं तप्राप- श्चित्तं च ।	"	२०२	सुम्वर्जितायाः शूद्रायाः पुत्रहीनता- निदानं तप्रापश्चित्तकथनत्र ।	"
१९१	प्राग्वैश्यपत्न्याः पातिप्रतपालनादत्र काश्यां ब्राह्मणत्वं प्राप्य सुखभोगो- त्तरं सहगमनात्स्वर्गप्राप्तिः पत्युः पार्थिवत्वप्राप्तिश्च ।	"	२०३	प्राग्जन्मनि पुंरोर्निद्रात्तरणादत्र खन्वा ट्वत्वं तप्रापश्चित्तत्र । ...	"
१९२	शूद्रगृहे द्विजभार्यायाः कामसेवनार्थं प्रवेशेनात्र जन्मनि दारुणजातपीडा तप्रापश्चित्तत्र ।	१००	२०४	पुरा राजवधादत्र नार्थाः क्षयरोगेण धिना प्रापश्चित्तं मरणकथनम् ।	"
१९३	नार्थाः प्राग्जन्मनि गर्भघातादत्र जलो- दरपीडा तप्रापश्चित्तत्र ।	"	२०५	भर्त्रो सह वाग्बिरोधादत्र मूत्रत्वप्रा- प्तिस्तप्रापश्चित्तत्र ।	"
१९४	कामिन्याः प्राक् चौर्येण पक्षफलत्रो- टनादत्राष्ट्रपदवीर्येण मृतपुत्रत्व त- प्रापश्चित्तत्र ।	"	२०६	प्राग्जन्मनि देवताप्रतिभाभागादत्र ना- र्याः सर्वप्राप्तिष्ठा तप्रापश्चित्तत्र । १०६	"
१९५	पूर्वजन्मनि ब्राह्मणघातादत्र नार्थाः कुष्ठेन मथ्यक्यासि पीडा, शनाच्छते सनि गलकुष्ठेन विना प्रापश्चित्त मरणत्र ।	"	२०७	मथुरामंडले देशे जातस्य धनमान- स्त्वबहुदेशाधिकारवतो द्विजन्म स- न्तानहीनत्वादिकप्रनिदानं तप्राप- श्चित्तत्र ।	"
१९६	त्रिवासानिकटे सतयोजनसंमितदेशे जातस्य बहुलोभिनो देवतातिथिरूप कस्य बहुभार्यस्य भ्रातृपुत्रहान्वाग्नि- दानं तप्रापश्चित्तकथनत्र ।	"	२०८	वाताधिकशरीरस्य कृशागस्य स्वय- वृत्तैर्द्रिजस्य पतिभक्तिसरयणगायाः शुभाचारायाः प्रियाया मृतापत्यव- निदानं तप्रापश्चित्तत्र ।	१०३
१९७	पूर्वजन्मनि अन्नहारिण्याः द्विवा अजर्णरोगसंप्राप्तिस्तप्रापश्चित्तक- थनं च ।	१०१	२०९	परनिदाकारणाभार्याः खल्वाटत्वहृत्रो गसंप्राप्तिस्तप्रापश्चित्तत्र ।	१०४
१९८	देवपतिमंगादत्र जन्मनि अप्रतिष्ठत्वं तप्रापश्चित्तत्र ।	"	२१०	प्राग्भर्त्रे अभश्यभक्षणादत्र गंडमाला- रोगस्तप्रापश्चित्तत्र ।	"
१९९	पूर्वत्र राजवधादत्र राजव्यसः ममु- स्तप्रापश्चित्तत्र ।	"	२११	कुलघाताद्द्वनपुत्रहीनत्वं प्रयागक्षेत्रे सततानिवासात्प्रयश्चित्तत्र ।	"
			२१२	सभार्यां ब्राह्मणपुत्रघातात् जन्मन्यत्र पक्षाघातरोगः ।	"
			२१३	अभश्यभक्षणाभार्या गंडमालारोग- स्तप्रापश्चित्तत्र ।	१०५
			२१४	गौडजातस्य सर्वकुलविभक्तस्य नाना शास्त्रविदो बहुबोयुत्सव्य पुनसंतति-	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
	होनस्य क्षयरोगनिदानं तत्राप्राय- श्चित्तम् ।	१०५	२३०	रौघहरणादस्मिञ्जन्मि चित्रकुष्ठ- प्राप्तिस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	१०६
२१५	प्राग्भवे सुरापानादत्र मूत्रकृच्छ्ररोग- स्तत्राप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	२३१	तिस्रोः पश्चिमभागे नानाभोगसम- न्वितस्य पुत्रलोभासहितस्य स्त्रेच्छस्य नृपतेः पञ्चाशद्वेदरिष्टप्राप्तिस्तत्रा- यश्चित्तकथनम् ।	"
२१६	पापाक्रान्ते महीतले दुष्टक्षत्रविवाता- य मथुरायां हरेरुत्तारः ।	"	२३२	पूर्वजन्मनि पुरुषमन्यं रममाणाय नार्या अत्रोन्मादरोगस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"
२१७	स्वर्णापहरणादत्र कुनखित्यं तत्राप्राय- श्चित्तम् ।	१०६	२३३	त्रपुहरणादत्र श्लेष्मरोगप्राप्तिस्तत्रा- यश्चित्तम् ।	११०
२१८	राज्ञो घातादत्र नार्या राजपक्ष्मरोग- संभवस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"	२३४	फल्ग्वी विद्यमानेऽपि जाराद्गर्भधारण- तांश्च गर्भधारणाभावस्तत्राप्रायश्चि- त्तम् ।	"
२१९	निरपराधिनो वैश्यस्य हननादक्ता- वृद्धरोगप्राप्तिस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"	२३५	आशेटं विना हस्तिघातादत्र सर्व- कार्येष्वसिद्धिकथनम् ।	"
२२०	मेरोः समागताया मथुरामंडलं प्रा- ताया नार्या अत्र अद्भुतकार्याणि कृत्वा पुनः स्वस्थाने प्रापणकथनम् ।	"	२३६	त्रपुहरणादस्मिन् जन्मनि श्लेष्मरो- गस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"
२२१	अन्यजन्मनि वैश्यहननादत्र रक्ता- वृद्धरोगः	"	२३७	विप्रवंरो समुत्पन्नस्य किचिश्लेष्म- समन्वितसंयोदरांतियतो नार्या मृत- पुत्रान्निदानरुधनं तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"
२२२	पुत्राभवे सुरापानान्तार्या अत्र मूत्र- कृच्छ्ररोगस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"	२३८	ताम्रहारिण्या अस्मिञ्जन्मनि औदुंब- राख्यरोगस्तत्राप्रायश्चित्तम् । *	१११
२२३	कस्यचिद्धिदस्य कास्त्रवास्तार्दितस्य कृपियाणिग्न्यान्यां श्रयणिक्रयकारिणी पस्मारोगप्राप्तिस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	१०७	२३९	आतन्नगर्भाऽजामांतभक्षणादत्र ज- न्मनि गर्भधारणाभावस्तत्राप्रायश्चि- त्तम् ।	"
२२४	शालप्याः सुरापानादत्र प्रदररोग- स्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	१०८	२४०	मृगधार्या गजराजवधदरिमिञ्जन्मनि गजचर्मरोगस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	११२
२२५	पोनःपुन्येन प्राग्जन्मनि सुरापाना- त्समजन्मपर्यन्तं मूत्रकृच्छ्रेण मृत्युर- जानतः कारणे तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"	२४१	परसिद्धात्त्रहरणादत्र जन्मनि शूद्र- रोगप्राप्तिस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"
२२६	सारस्वतदेशे समुत्पन्नायाः क्षत्रिया- याः युवभावे क्षयरोगस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"	२४२	यमुनातटे समुत्पन्नस्य चारणस्य- गोवधप्रायश्चित्ताकारणे पट्टिमिते वर्षेऽरिष्टप्राप्तिकथनम् ।	"
२२७	श्लोकर्मात्परस्त्रीकामनया अत्र यौ- वने उन्मादरोगस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"	२४३	शतद्रुनिकटे निवसन्तो ज्यदाकारेण शूद्रकन्यादूषणकर्तुः शूद्रस्य पण्ड- त्वकथनम् ।	"
२२८	परस्वर्णापहरणादत्र नार्याः कुनख- रोगस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	"			
२२९	वैश्यहत्या नार्या आत्रावृद्धरोग- प्राप्तिस्तत्राप्रायश्चित्तम् ।	१०९			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
२४४	नागे-परलुंज्यादत्र जन्मनि पादरो- गस्तप्रापश्चित्तञ्च ।	११२	२९६	माथुरमडले जातायाः सुखदुःखत- माक्रतायाः क्षत्रियस्त्रियो जातसं- ततिनाशनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	११७
२४५	पर्वतभागे जातस्य धामनस्य सम्मन्त्र- परस्य राजसन्मानवतो महोपस्य- क्षत्रियस्य पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रा- पश्चित्तञ्च ।	"	२९७	पुरा जन्मनि शुनो वधादत्र चक्रया- दरोगमन्तप्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
२४६	क्षेत्रवशासमुद्रवस्य गुल्माद्युदरपी- डितस्य द्विभार्यस्य निष्कलव्यापारस्य स्त्रीगर्भस्थिरीभवनोपायकथनम् ।	११३	२९८	प्राग्भवे शूद्रवातादन्तपातनरोगनि- रूपण तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	११८
२४७	वेद्यांगनाया नानाविभूतिपशुमुख- भोगयुताया वर्षत्रयपर्यन्तं गर्भमोच नदुःखाकुञ्चवं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	११४	२९९	शुनो वधानारोगां अस्मिन्नग्नि- चक्रयादरोगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
२४८	त्रिपारगणिकटदेशे समुत्पन्नस्य द्वि- जस्य बहुवर्षीयनसंयुक्तस्य जातपुत्र- विहीनत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथ- नञ्च । ...	११५	३००	शूद्रवातादत्र नार्या दन्तपातनज- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
२४९	पूर्वजन्मन्यजाहन्तनादत्राधिकांगत्व- व्यापश्चित्तकथनञ्च ।	"	३०१	गोदावरतीरे जातस्य शूद्रस्य पूर्व धनिनो मर्येष्टे च दुःखिनो मध- मवर्णस्य जातपुत्रविनादानिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
२५०	पूर्व लोहहरणादत्र जन्मनि वर्षेराज्ञा- स्वरोगर्षाडा तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	३०२	पूर्वजन्मनि वधुवातादत्र वधुमंडल- रोगर्षाडा तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	११९
२५१	राजकुलजाया विद्यासातुपभुज्य सर्व कुटुंबगतानां मरणविद्येकनदुःखा- द्यनुभवः ।	"	३०३	पूर्व नानागिर्जवाधप्रपन्नदाहादत्र नार्याः शूद्रया जातसततिहीनत्वं कुष्ठरोगश्च तद्विहितत्वे प्रापश्चित्तक- थनञ्च । ...	"
२५२	पुरा अजमुत्तंशद्व्यदत्र नार्या अगा- धिकत्व तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	११६	३०४	पूर्व शशवातादत्र कुञ्जवर्णत्व तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"
२५३	प्राग्भवे लोहहरणादत्र नार्या वर्धा- राज्ञान्वित्तत्वं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	३०५	भयन्त्याः पष्पन्त्रीकर्मत उपजा- यनादस्मिन्नग्नि पट्टत्वं तत्प्राय- श्चिन्नाभावश्च ।	"
२५४	मोहात्प्राग्भवेर्षाडारो अंजा साप्रा- विकांगी तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	३०६	पूर्व मकुलवातादत्र जन्मनि वधु- मंडलप्रदरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
२५५	क्षेत्रकुलोत्पन्नस्य गुल्मवातादरामय- स्य धनधान्यसमान्तिस्तस्य नारोदस्य युतस्यापि पुत्रसंततिराहित्यनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	३०७	क्षेत्रकुले जातम्पोदरार्तियुतस्य कटिपृष्ठोत्पत्तेशु व्यात्ये प्रहर्षागत्- युतस्य भार्यायाः सन्ततिहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	१२०
			३०८	स्त्रीगामयि तथा ।	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
२६९	प्राजन्मनि दिवाभीतघातादत्र पाण्डुरोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	१२१	२८२	अनिर्देश्या गोः पयःपानेःकोटरोगस्तप्रापश्चित्तम् ।	१२८
२७०	गंगायाः प्राक्परदेशो जातस्य शूद्रस्य अपुत्रत्वनिदानं तप्रापश्चित्तम् । "	"	२८३	स्वामिदोहाद् देवब्राह्मणधनहरणामास्मिन्नन्मनि वातरोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	"
२७१	शतद्रोः पूर्वभागे क्षत्रकुटोत्पन्नस्य भ्रातृमित्रधनपुत्रस्य मौम्यस्य स्त्रीद्वययुतस्य नार्या मृतप्रभंत्वनिदानं तप्रापश्चित्तम् ।	१२२	२८४	सवर्णागमनाद् वातरक्तारोगः लघुनगृजनतात्पफयशानाद्वातापित्तारोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	"
२७२	कुक्षेत्राद्याम्ये जातस्य वैद्यकुलजस्य बहुपुत्रासमन्वितस्य जातपुत्रविहीनत्वनिदानं तप्रापश्चित्तम् । "	"	२८५	वैद्यशास्त्रमदादीपयमन्थ्या कृत्वाप्रयुञ्जानस्य रक्तपित्तारोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	१२९
२७३	पंचनददेशसमुत्पन्नस्य द्विजस्य पित्ताधिकस्येष्टमनोरथर्हानस्य पुत्रसंततिदुःखनिदानं तप्रापश्चित्तम् ।	१२३	२८६	अपुहरणादत्र छेभ्ररोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	"
२७४	ऐरावतीनिकटे त्रिशयोजनान्तदेशे जातस्य वैद्यस्य मनोदुःखसमन्वितस्य यौवन एव नंत्ररोगस्तप्रापश्चित्तम् ।	१२४	२८७	धूर्ताकरणादत्रापस्माररोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	"
२७५	गंगायाः सप्तयोजनसंमितपश्चिमभागे जातस्य वणिक्कुतस्य जातसंततिनाशनिदानं तप्रापश्चित्तम् ।	"	२८८	नागहरणाच्छीररोगस्तप्रापश्चित्तकथनम्, गुरुवरोत्थाच्छीररोगस्तप्रापश्चित्तकथनम्, ब्रह्मचारिणो भिन्नपात्रभोजने शिरारोगस्तप्रापश्चित्तम् ।	"
२७६	कुदजांगले जातस्य ब्राह्मणस्य शिष्युनाशनिदानं तप्रापश्चित्तम् ।	१२५	२८९	धर्मकर्माण्युपक्रम्य मध्ये तन्त्यागात्पुत्रिवत्ररोगस्तप्रापश्चित्तम् ।	१३०
२७७	शतद्रोः सर्गापे वटिषु जातस्य गौरस्य श्रद्धान्वितस्य भार्याया गर्भधारणाभावनिदानं तप्रापश्चित्तम् ।	१२६	२९०	पक्षान्नहरणाजिह्वारोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	"
२७८	शगद्रोः पूर्वभागे जातस्य शूद्रस्य पूर्वजन्मनि ब्राह्मणोपमनदोषस्यापनम् । "	"	२९१	आमान्नहरणादन्तर्पाटारोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	"
२७९	पूर्वैव ब्रह्महरणादस्मिन्नेहे गन्ध्याडो मस्तप्रापश्चित्तम् ।	१२७	२९२	पेर्यां निष्टुर्यचनात्परोक्तिहास्यकारणाच्च मूकत्व तप्रापश्चित्तम् ।	"
२८०	भोजनसमये चाण्डाल्यचःश्रवणापित्तोद्रेकपाण्डुरत्वरोगस्तप्रापश्चित्तम् । "	"	२९३	लवणस्यापहारणात् घ्राणाद्भिषाणिशोणैश्वर्यगन्धस्वरोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	१३१
२८१	पुराखरकाकादिमांसभक्षणादत्र स्फोटारोगस्तप्रापश्चित्तम् ।	"	२९४	कुम्भकुटहननाद्ब्रजलातिशयान् तप्रापश्चित्तम् ।	१३२
			२९५	देवद्विजगृहे मूत्रपुरीषकरणद्वारोगस्तप्रापश्चित्तकथनम् ।	१३३

अ०	विषयाः	पृ०		अ०	विषयाः	पृ०
२९६	प्राग्जन्मनि । ब्रह्मघातात्पाण्डुकुष्ठरोग- स्ताप्रायश्चित्तकथनञ्च । . . .	१३४			तिमतो रत्नचयाप्यितस्य बर्मदास्र- क्रियाहान्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तक- थनञ्च ।	१४२
२९७	श्लुषिकारहरणादुदरगुल्मरोगस्ताप्रा- यश्चित्तिनिरूपणञ्च ।	"		३११	नर्मटातेटे जाताया राज्ञन्त्याया यक्या महाविभूतियुताया पुत्रभ्रातृ निर्हानायाः पूर्वापरजन्मकथनम् ।	१४३
२९८	गर्भपातनाद्यकृत्प्लीहाजलोदररोग- स्ताप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		३१२	सिधुर्मण्डले रम्यपर्यते जातस्य सुखै- र्भर्षयनान्नितास्य षडत्यनिदानं त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
२९९	मन्दासिरोगजनकपातननिरूपणत- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१३५		३१३	पुष्करताप्राक्परदेशे जातस्य महामूर्मि- भुजा मृच्छाना वशे समुत्पन्नस्य प्राक्परलोकनिर्णयकथनम् ।	"
३००	वेदाध्ययनसमये गुरणाअनुयातस्य प्रज्ञाहान्यजटत्वमप्राप्तिस्तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	"		३१४	भर्ता सहानुगामिनीना नारीणा गति- वर्णनम् ।	१४४
३०१	मूत्रकुष्ठरोगजनकपातकथनत- त्प्रायश्चित्तञ्च ।	"		३१५	कामतो ब्रह्महत्याकाण्डाक्षयरोगो ज- न्मत्रयात्पापमुक्तिरुच्यते ।	"
३०२	चाण्डाल्यो गमनात्पमेहरोगसंप्राप्तिस्त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१३६		३१६	पूर्वाजन्मज्ञानतो ब्रह्मघातेऽपि क्षय- रोगस्ताप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
३०३	मातृगमने लिङ्गनाशार्थाङ्गलीगमने हीनकुष्ठरोगश्च, समासेन तत्प्रायश्चि- त्तकथनम् ।	"		३१७	कस्यचिन्महासाधोश्चारणस्य दिज- स्य स्वाचारकुलधर्मज्ञस्य भार्यायाः पातिव्रतपराया ऋतुहान्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
३०४	गुरुरोगजनकदोषकथनं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	१३७		३१८	प्राक् सोमाग्ने ब्राह्मणघातादत्र क्ष- यित्वमनासाद्यजीनस्य पुत्रमरणोत्तरं क्षयरोगेण स्वमरणकथनम् ।	१४६
३०५	स्मार्ताग्निशामनकृष्णादिनिसाररोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च, हरिउद्राश्रगगनि- यिनिरूपणञ्च ।	"		३१९	अयोध्याभिषेदेशे समुत्पन्नस्य वैश्वस्य गौरवस्य दक्षस्य महोद्यमिनो युव- भावे क्षयरोगप्राप्तिनिदानकथनं त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
३०६	चतुर्विंशत्यव्यक्तनिदानं तत्प्रायश्चि- त्तकथनञ्च ।	१३८		३२०	कामात् पूर्वजन्मनि श्रमघातादत्र नार्याः क्षयरोगेण मरणकथनम्	"
३०७	स्त्रीणांश्वयद्र्भेदिदानकथनतत्प्राय- श्चित्तविधिरुच्यते ।	१३९		३२१	स्वसुवातादस्मिन्नन्मनि वारिष्यरोग- स्ताप्रायश्चित्तञ्च ।	१४७
३०८	रजस्वलागमनतदुच्छिष्टप्रयोजनजनित रोगकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च अह- णश्यायार्थव्यवहारान्निरूपणञ्च ।	१४०				
३०९	कलौ साक्षात्प्राप्तिस्मरत् कस्येति प्रश्ने श्रीहृष्णान्तराकथनम् ।	१४२				
३१०	गंगासमीपदेशे राजकुलोत्पन्नस्य म-					

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
३२२	पुरा अज्ञानतो ब्रह्मवातादत्र नार्याः क्षयरोगप्राप्तिस्तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१४८	३३८	कस्याश्चिद्द्विजभार्यायाः पुत्रसंतति- हानायाः क्षयरोगनिदानं तत्राप्राय- श्चित्तञ्च ।	१९१
३२३	प्राग्जन्मनिमोहात्कुण्डघातादत्र नार्या नासाधकान्धरोगस्तत्रप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	३३९	पूर्वजन्मनि श्रेण्डिष्ठमक्षणाद्रात्र्यं- धत्वं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
३२४	गंगायाः प्राक्परदेशे जातस्य शूद्रस्य अपुत्रत्वनिदानं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	३४०	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३२५	विराटदेशे जातायाः क्षत्रियायावात्ये क्षयरोगयुताया अन्तपत्यायाः पूर्वदु- त्तकथनं तस्याधिना प्रायश्चित्तं त्रयो- विधे येषं मरणनिरूपणञ्च ।	१४८	३४१	विटालेच्छिष्टभोजनादपि रात्र्यंधत्वं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
३२६	पूर्वं जन्मनि सारिकाघातादत्र जन्मनि स्वच्छिन्नाकारत्वं तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	"	३४२	स्त्रीणामपि तथा ।	१९२
३२७	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३४३	चांडालीगमनादजगत्वं मूढत्वं च, तत्राप्रायश्चित्तनिरूपणमपि ।	१९३
३२८	यकघातादत्र जन्मनि छम्बकण्ठत्वं तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	"	३४४	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३२९	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३४५	पूर्वभवे परानाविक्रकाणादत्र जन्मनि अजीर्णरोगस्तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
३३०	कस्यचिद्द्विजकुलजस्य धर्मिष्ठस्य वि- त्तवतो गुल्मादिघातरोगयुतस्य शर्मि- पीडायुतस्य भार्यायाः मृतत्वस्तावनि- दानं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	३४६	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३३१	पूर्वजन्मनि काकवातादत्र कूर्चहीनत्वं तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	१९०	३४७	द्विजकुलोत्पन्नस्य धर्मव्रतस्य कि- लासदद्गुकण्ठादिरोगयुतस्य भार्याया वातव्यथायुताया मृतत्वस्ता- त्त्वनिदानं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
३३२	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३४८	पूर्वाभ्यापोक्तद्विजभार्याया मृतत्वस्ता- त्त्वनिदानं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
३३३	पूर्वभवे अभक्ष्यमक्षणादत्र कुमिलो- दरत्वं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	३४९	प्राग्जन्मनि श्राद्धणवातार्थं विपदा- नादत्र छर्दिरोगेण विनाप्रायश्चित्तं मृत्युकथनम् ।	१९४
३३४	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३५०	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३३५	दुष्टस्फुटप्रदार्थमक्षणादत्र जन्मनि कुटोटदस्वरोगस्तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	"	३५१	द्विजंतराय विपदानादपि छर्दिरोग- पीडा तत्राप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
३३६	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३५२	कामतो भ्रातृघाते विनाप्रायश्चित्तं मृतत्वम् ।	"
३३७	गंगापूर्वभामे जातस्य द्विजस्य वयु- स्त्रीतौह्ययुतस्य भार्याया गर्भ- दोषनिदानं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	३५३	पञ्चनददेशे जातायाः सुलेध्वर्यस- मन्विताया यकथाः पुत्रसंततिर- हित्यनिदानं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
			३५४	देवद्वयापहरणादत्र जन्मनि पाण्डु- रोगप्राप्तिस्तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
३५५	कस्मैचिदपि पूर्वमेव विषदानान्त्या अत्र जन्मनि छर्दिरोगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च । १५५		३६९	अन्नहरणादजीर्णरोगस्तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च । १५८	
३५६	गंगायादशयोजनसमिते क्षत्रियकुले जातस्य बहुकन्यायुतस्य जातपुत्रभृ- तिनिदानं तत्प्रापश्चित्तिरूपणञ्च । "		३७०	प्राग्जन्मनि मोहतो भ्रातृघातादत्र नार्या मूकत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "	
३५७	पूर्वं व्यभिचारेण नरकयातना उप- भुज्य पुनस्तत्र व्यभिचारस्तायाः का- शीनिवासत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "		३७१	पूर्वजन्मनि बालघातादत्र मृतपुत्र- त्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "	
३५८	प्राग्जन्मनि द्विजवंचनादत्रापस्मार- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "		३७२	पुत्रपौत्रधनधान्यगजाश्वोशूबाह्लादि युतया यवन्याः पूर्वदूतकथनम् । "	
३५९	पूर्वमेव भ्रातृघातादत्र जन्मनि नार्या मूकत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १५६		३७३	कस्यचित्सर्वविद्याविशारदस्य धनपुत्र- युतस्य द्विजस्य क्षयरोगनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "	
३६०	क्षत्रियस्य अक्षिप्रर्माडितस्य पूर्वज- न्मनि देवद्रव्यापहरणादिरौष्यं- व्यतीति देहभंगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च । "		३७४	कुम्भेश्वाह्शयोजनोत्तरभागे जातस्य क्षत्रियस्य शोभनवर्षाभृत्यमुत्सर्षयना- नाबाहनभोगमुजो जातपुत्रविनाम निदानकथनं तत्प्रापश्चित्तञ्च । "	
३६१	सक्नेहहरणादत्र जन्मनि क्षयरोग- प्राप्तिस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "		३७५	सर्वपापत्रिदोषनप्रापश्चित्तम् । १६०	
३६२	पूर्वव्रथादत्रस्य पतिव्रताया भार्या- याः पतिदोषात् मानुषत्वं तस्मा च्छिब्रलोकप्राप्तिश्च । "		३७६	तार्थिमतो ब्राह्मणलुटनाहनलुब्धत्रा- क्षणमरणे रात्रः पुत्राभावस्तत्प्रापश्चि- त्तकथनञ्च । १६१	
३६३	प्राग्भवेऽज्ञानान्नातृवेषकारिण्या मूक- त्वं तत्प्रापश्चित्तिरूपणञ्च । "		३७७	पूर्वजन्मनि उद्धकघातानार्याः पाण्डु रोगोत्र जन्मनि तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "	
३६४	पूर्वं कस्यचिदपि वंचनाकार्या अप- स्यारोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "		३७८	लौहितनदसमोपे स्म्यस्थण्डेदे जात- स्य प्रियाधननुदियुतस्य द्विजस्य मनोदुःगनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च । "	
३६५	कस्यचिद् ब्राह्मणस्य उदरे वायु- रोगयुतस्य शिरःपीडायुतस्य भार्याया मृगवसावनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च । "		३७९	सर्वरोगनिवारणाय परमायुःकामस्य शान्तिपुष्टिकप्रयोगकथनम् । "	
३६६	पूर्वजन्मनि श्वहरणानार्याः धय- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६७		३८०	श्वहरणादत्र जन्मनि राजयक्षरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६१	
३६७	पूर्वमेव धौर्येण लोकवंचनादत्राप- स्माररोगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च । "		३८१	प्राग्भवे जगामश्रेण विषदानान्पति- ण्या नार्या अत्र बान्धव्य विषवाच तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "	
३६८	स्वर्गहरणान्त्याः सुवर्णकारत्वात्वं तत्र पुत्राभावे प्रापश्चित्तकथनञ्च । "		३८२	पुरा देवागारदाहादत्र रक्षानित्सार- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६२	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
३८३	प्रयागनिकटे जातस्य सर्वशस्त्रार्थको- विदस्य विविधधनधान्ययुतस्य द्विज- स्य संततिदुःखनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च । १६२	१६२	३९७	पूर्वमेवे कन्यावधादत्र कन्याप्रजयं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६५	१६५
३८४	प्राग्जन्मनि गर्भपातनपापान्नाया अ- त्र गर्भपातदुःखं तत्प्रापश्चित्तञ्च । ”	”	३९८	देवद्रव्यापहरणादत्र नार्यां वातपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६६	१६६
३८५	प्राग्द्वामारदाहकर्त्र्यां नार्यां अत्रा- तिसारपीडा तत्प्रापश्चित्तञ्च । १६३	१६३	३९९	पूर्वजन्मनि ब्राह्मणलुटनात्स्मरणे अत्र जन्मनि क्षत्रियस्य कुष्ठरोगस्त- त्प्रापश्चित्तकथनञ्च ”	”
३८६	पूर्वजन्मनि पतिमित्रघातादत्र नार्यां वायुरोगपीडा तत्प्रापश्चित्तञ्च । ”	”	४००	क्षत्रकुले सन्त्युत्तमायाः पतिप्रिय- रतायाः सुलैश्वर्ययुताया वार्धक्ये पु- त्रवर्जननिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । ”	”
३८७	पुरा अज्ञानाद्वैत्रिघाताकरणे नार्यां अत्रलृत्तारोगपीडा तत्प्रापश्चित्तञ्च । ”	”	४०१	विप्रकुलजस्य सदाचारवतो दयानि- यमतत्परस्य क्रयविक्रयकर्तुर्भार्यायाः पतिभक्तिपरायणाया मृतपुत्रत्व- निदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६७	१६७
३८८	अल्पद्रव्यस्य पित्तवायुपीडितस्य सद्- त्तस्य सुखिनो द्विजस्य शुभाचारा- या भार्यायाः काककन्यात्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । ”	”	४०२	राजघातादत्र राजपद्मरोगस्तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च । ”	”
३८९	पूर्वजन्मनि देवतागृहे शरुन्मूत्रकर्तु- र्गुरोरोगार्तिस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६४	१६४	४०३	पुरा गर्भपातनादत्र जन्मनि जलो- दररोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६८	१६८
३९०	अज्ञानात्पूर्वजन्मनि स्त्रीघातकस्य बलनाशकाकार्यरोगस्तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च । ”	”	४०४	शतद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य वेदा- न्यासकरणान्तुकुष्ठश्चप्राप्तिस्तन्नि- दानकथनपूर्वकं प्रापश्चित्तकथनञ्च । ”	”
३९१	प्राग्मेवे बालघातिन्या अत्राष्टवर्षा- दर्वाक् बालमरणं तत्प्रापश्चित्तञ्च । ”	”	४०५	कादर्यां पातिव्रतपरायाः सर्वसौम्य- युताया भर्तृन्तोषिण्याः सद्गतिकथ- नं पूर्ववृत्तकथनञ्च । ”	”
३९२	ब्राह्मणघातादत्र कुष्ठरोगस्तत्प्रापश्चि- त्तकथनञ्च । ”	”	४०६	पूर्वशूद्रगृहाश्रितास्त्वहनभेजेन वात- रोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १६९	१६९
३९३	देवद्रव्यहरणादत्र जन्मनि वायुपीडा तत्प्रापश्चित्तनिरूपणञ्च । १६५	१६५	४०७	प्राक्स्वगर्भपातनेनात्र जलोदररोग- पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । ”	”
३९४	देवागारे मूत्रपुरीषोपसर्गादत्र नार्यां गुदरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । ”	”	४०८	पूर्वजन्मनि भक्षणाथं फलचौर्यका- रिण्या नार्यां अत्र अष्टवर्षादर्वाक् पुत्रनिधनं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । ”	”
३९५	विषाणानिकटे सतयोजनदूरे जात- स्य क्षत्रियाभ्रमस्य सर्वसौम्ययुतस्य- वार्धक्ये कण्डुरोगनिदानं तत्प्राप- श्चित्तञ्च । ”	”	४०९	पूर्वं ब्राह्मणघातादत्र जन्मनि त- स्मिन्नेव वयसि कुष्ठरोगेण मृतिः । ”	”
३९६	कामास्ताभ्यांस्त्रीघातकस्येहजन्मनि कार्यरोगेण मरणकथनम् । ”	”			

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
४१०	विप्राधानिकटदेशे जातस्य शूद्रस्य भ्रातृपुत्रविहान्वन्निदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च । १६९	१६९	४२४	प्राग्जन्मनि अभक्ष्यभक्षणान्नादत्र जन्मनि गण्डमालारोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४११	पूर्वजन्मनि पराजहरणादत्र देहे नार्या अर्जाणोरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च । १७०	१७०	४२५	पुरा कुट्टयानिन्या अत्र संक्रोत्पन्नाया धनपुत्रहनिष्यं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४१२	देवागारे परस्वापितां मूर्तिं भङ्ग्या सर्वाप्राप्रतिष्ठाप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	४२६	पूर्वमेवे अभक्ष्यभक्षणान्नाया अत्र गण्डमालारोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४१३	मोहाद्राजवधे कृतेऽत्र राजयक्ष्मर्षाडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	४२७	ब्राह्मणार्थे ब्राह्मणहननादत्र जन्मनि पुत्रसंततिरहितस्य क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । १७४	१७४
४१४	पूर्वमेवे परराभोगां पातनेऽत्र जलोदरपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	४२८	पूर्विनापराव परपक्षघातिन्या नार्या अत्र पशुवातरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४१५	पूर्वजन्मनि वादिना वाग्विरोधेनात्र मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । १७१	१७१	४२९	पूर्वजन्मनि सुरापानाद्विधायानानाज् जन्मन्यत्र मूत्रकृच्छ्ररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४१६	पुरासप्तमिर्गर्भपातनादत्र नार्याः शङ्खदेहगतायाः सर्पदुःखार्दितायाः सुताभावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	४३०	मथुराया जातविष्णुपतनकथनम् । १७५	१७५
४१७	पूर्वे राजनवादन नार्यास्तस्मिन्काले क्षयरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	४३१	पूर्वमेवे स्वर्णापहरणादत्र कुनखित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४१८	प्राग्मेव परनिंदाकर्तुः प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	४३२	पुरामेव राजघातकारिण्यानार्या अत्र तस्मिन्वयसि राजयक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४१९	पूर्वमेवे मर्तुवीधिवोधिनी अत्र मूका भवति तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	४३३	पुरामेवे अनागसं वैद्यं हत्वा अत्र रक्तार्बुदरोगतः पीडनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४२०	पुरामेवे देवागारस्थितमूर्तिभेदनान्नार्या अत्र प्रतिष्ठाभावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	४३४	मेरोः समागतानां मथुरामण्डलजानां प्रशसासमन्विन पुनस्तत्रैवगमनम् । "	"
४२१	प्राग्जन्मनि द्विजद्रव्यापहरादस्मिन् भये सुररूपस्त्रासुसोनिशतस्य सतान सुखहीनत्व तत्प्रायश्चित्तञ्च । १७२	१७२	४३५	अन्यजन्मनि मोहाद्वैश्यघातेनात्र रक्तार्बुदरोगपीडनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४२२	वाताधिक्यशरीरस्य क्षामाङ्गस्य नेत्रतोदयुतस्य द्विजकुलोत्पन्नस्य भार्यायाः पतिभक्तियुताया मृतापत्यन्विदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	४३६	पूर्वजन्मनि सुरापानान्नार्या अत्र गेये मूत्रकृच्छ्ररोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
४२३	पूर्वमोहात्परनिंदाकरणेऽत्र नार्याः रत्नत्वात्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च । १७३	१७३			

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
४३७	कस्यचिद्विप्रस्थायित्तस्य कासश्वा- सोदरपीडाद्युत्स्य कस्यविकस्यकर्तुः प्रियायाः स्ववाक्यप्रतिपादिन्या रजो र्त्या पीडिताया अपत्यमृतिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १७६	१७६	४४७	पुराभवे परंपुरेण स्त्री कृतायामत्र नार्या उन्मादरोगस्तप्रापश्चित्तक- थनञ्च । १७८	१७८
४३८	मोहाःप्राग्जन्मनि सुरापानादत्र जन्मनि नार्याः प्रदरोगपीडा तत्वि- रसनाय प्रापश्चित्तकथनञ्च । १७७	१७७	४४८	पत्नी पुत्रे च विद्यमाने जाराद्गर्भधा- रणे अत्र नार्याः शृङ्गा गर्भधारणा- भावस्तप्रापश्चित्तकथनञ्च । १७९	१७९
४३९	पुराभवे त्रिविधसुरापानादस्मिन्नम- नि सूत्रावरोधरोगेण मृत्युप्राप्तिः, सप्तमे जन्मनि सान्तपनाख्यप्राप- श्चित्तकथनं प्रतिजन्मनिसुरापान- चिह्नकथनं च । १७८	१७८	४४९	मृगधां विना हस्तिमारणं अत्र जन्म- निसर्वकार्येष्वसिद्धिस्तप्रापश्चित्तञ्च । "	"
४४०	प्राग्भवे अकामतो वैश्यकथादत्र नार्या रक्तार्बुदरोगस्तप्रापश्चित्तक- थनञ्च । १७९	१७९	४५०	बलौत्कर्षेण ब्राह्मणागमनाद्गोन्मा- दरोगस्तप्रापश्चित्तकथनञ्च । "	"
४४१	प्राग्जन्मनि कंठ्याशादिंसंभवदुस्तर- पापादत्र क्षयरोगस्तप्रापश्चित्तक- थनञ्च । १८०	१८०	४५१	पूर्वजन्मनि प्रपुहरणादत्र श्लेष्मरोग- स्तप्रापश्चित्तकथनञ्च । "	"
४४२	प्राग्भवे अकामतो वैश्यकथादत्र नार्या रक्तार्बुदरोगस्तप्रापश्चित्तक- थनञ्च । १८०	१८०	४५२	धनवान्यसम्पन्नस्य द्विजस्योदरार्ति- मतो बहुकल्पस्य भार्याया मृतपुत्र- त्वनिदानं तप्रापश्चित्तकथनञ्च । "	"
४४३	प्राग्जन्मनि कंठ्याशादिंसंभवदुस्तर- पापादत्र क्षयरोगस्तप्रापश्चित्तक- थनञ्च । १८०	१८०	४५३	पूर्वजन्मनि ताम्रहरणाद्गोदुर्वरोग- स्तप्रापश्चित्तकथनञ्च । १८०	१८०
४४४	प्राग्भवे वैश्यकथनादत्र नार्या रक्ता- र्बुदरोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८१	१८१	४५४	आसन्नप्रसवजायकथादत्र जन्मनि ना- र्या गर्भधारणाभावस्तप्रापश्चित्तक- थनञ्च । १८१	१८१
४४५	प्राग्भवे वैश्यकथनादत्र नार्या रक्ता- र्बुदरोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८१	१८१	४५५	पूर्वजन्मनि परसिद्धान्तरुणादत्र मू- त्ररोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८१	१८१
४४६	प्राग्भवे वैश्यकथनादत्र नार्या रक्ता- र्बुदरोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८१	१८१	४५६	नैत्ररोगार्दितस्य जातसंततिनाश- निदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "	"
४४७	प्राग्भवे वैश्यकथनादत्र नार्या रक्ता- र्बुदरोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८१	१८१	४५७	पूर्वभवे रीत्यपहारकस्यात्रादिगुणशक्त्यं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८२	१८२
४४८	प्राग्भवे वैश्यकथनादत्र नार्या रक्ता- र्बुदरोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८१	१८१	४५८	पूर्वजन्मनि खरहननादत्र खररोगत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८२	१८२
४४९	प्राग्भवे वैश्यकथनादत्र नार्या रक्ता- र्बुदरोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८१	१८१	४५९	प्राग् गर्भपुष्टयमंडमत्तणादत्र संक- रजातीः समुत्पन्नं न गर्भधारणं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८२	१८२
४५०	प्राग्भवे वैश्यकथनादत्र नार्या रक्ता- र्बुदरोगपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । १८१	१८१	४६०	पूर्वभवे खरहननादत्र नार्या अपि ख- ररोगत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च । "	"

अ०	त्रिपद्या	पृ०	अ०	त्रिपद्या	पृ०
४६१	पुरा रीतिहरणादस्मिन् भवे नार्या विभाक्षित्व त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८३	४७७	पुरा गर्भवातरुणादन नार्या गर्भ पातनदृग् त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८६
४६२	प्राग्जमनि परसिद्धान्नहरणादन ना र्या शूलरोगस्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	४७८	क्षानकुल समु पन्नस्य पाण्डुरशुतेर्भा ल्ये ग्रह्यारोगिणो भार्याया गर्भा स्थिरत्वनिदान त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
४६३	पुरा उद्वातादन्नविकृतस्वरत्व ता प्रा यश्चित्तकथनञ्च ।	"	४७९	पूर्वजमनि तुण्णावातादन धन्कटरो गस्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८७
४६४	वध्याया सन्ततिजनकोषाय ।	"	४८०	पुराभने शृगालघातादन पादघात स्तर्लोडानिवृत्तये प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
४६५	प्राग्जमनि कांस्यहरणादन शीर्षरोग स्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	४८१	गगातारे समुत्पन्नस्य शूद्रस्य धनुपुत्र सम्पन्नितस्य युग्मभावे चक्षुर्हीनत्वनि दान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
४६६	पथनददेशे जातस्य क्षत्रियाधरस्य सुवैश्वर्यधनुस्तस्य नहुकन्यस्य ज्येष्ठ भार्याया मृतपुत्रत्वनिदान त प्रायश्चि त्तकथनञ्च ।	"	४८२	पूर्वजमनि शृगालघातादन नार्या उ र्ध्वपतनात्पादभागस्तप्रायश्चित्त कथनञ्च ।	१८८
४६७	पूर्व कांस्यहरणाच्छीर्षरोगस्त प्राय श्चित्तकथनञ्च ।	१८४	४८३	यमुनातारे समुत्पन्नस्य क्षत्रियस्य धनसौख्यसुतस्य पितृभातृनिहानन निदान त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
४६८	छाणामपि तथा ।	"	४८४	पूर्वजमनि बलात्कारेण शूद्रकन्या दूषणादनस्तस्य पण्डित्कर्षणं तत्प्रायश्चि त्तञ्च ।	१८९
४६९	पूर्वजमनि कांस्यहरणाच्छीर्षरोगस्त स्वरत्व त प्रायश्चित्तञ्च ।	"	४८५	पुरा मार्गे परलुटनादन पादरोगस्त प्रायश्चित्तञ्च ।	"
४७०	पूर्वभने मोहात्परपृथहरणेने प्ररोग स्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	४८६	पुराभक्षणार्थमजाघातादग्नाधिकत्व त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
४७१	प्राग्भने स्वशरीरविकृदर्थे मृगभक्षणा द्वायप्रलक्षणञ्च ।	१८५	४८७	परचित्तस्य लुटनादस्मिन्नमनि पुत्रही नन त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
४७२	पुरा गुडहरणात्प्राग् अन्न गुल्मरोगस्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	४८८	क्षात्रभक्षसमु पन्नस्य गुल्मादिनातपी डितस्य भार्याद्वयमता मृतपुत्रत्वनि दान त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
४७३	पूर्वजमनि स्त्रापारत्यागादन स्त्रानि वर्णितत्वं त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	४८९	पुरा बालवसत्रधादन जन्मन्यद् प्रयेऽरिष्टप्राप्तिस्तान्निवृत्तये प्रायश्चित्त कथनञ्च ।	१९१
४७४	मृगया विना मृगवधेऽत्र तस्मिन्काटे पण्डत्व त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"			
४७५	पूर्वभने परतेलापहरणादन कण्डूरो गस्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८६			
४७६	पूर्वजमनि राजाम्रात्यस्य राजपत्या गर्भवाराणादन जाङ्गलदेशे जातस्य शूद्रस्य पण्डितम् ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
४९०	विषाशानिकटे जातस्य द्विजस्य जातपुत्रविहीनत्वनिदानं तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९१	१९१	५०३	बभ्रुहननादसिञ्जन्मनि बभ्रुमंडल-रोगस्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९५	१९५
४९१	पुरा अत्रासुतहननादत्राधिकारहृत्वं तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९२	१९२	५०४	कस्याक्षिष्णुद्रुषा जातसंततिर्हो-नायाः कुष्ठरोगनिदानं तत्राप्यधि-त्तकथनञ्च । १९३	१९३
४९२	लोहहरणादस्मिञ्जन्मनि वर्धराह्यरो-गस्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९३	१९३	५०५	शशाघाताद्ग्न भवे कुब्जकर्णरोग-स्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९४	१९४
४९३	राजकुलजायाः शतद्रुसमीपे समुत्प-न्नाया अष्टोत्तरशततमे वर्षे वंश-जानां मरणोत्तरं मृतिनिदानं तत्राप्यधित्तञ्च । १९४	१९४	५०६	पुरा पुष्यशालायां स्थापिताया पान्याः पण्यस्त्राकर्मत उपजीवनात् पंडवस्य । १९५	१९५
४९४	पूर्वजन्मनि लोहहरणात्पान्यां धर्वरा-ह्यरोगस्तत्रिधारणाव प्राप्यधित्तञ्च । १९५	१९५	५०७	पूर्वजन्मे नकुलहननाभार्या अस्मिञ्-जन्मनि बभ्रुमंडलरोगस्तत्राप्यधित्तक-थनञ्च । १९६	१९६
४९५	प्राग्भवेऽजघातानार्या अधिकांगत्वं तत्राप्यधित्तवर्णनञ्च । १९६	१९६	५०८	क्षेत्रकुलजस्य वातपांडितस्य मेहा-र्दितस्य वास्ये ग्रहणीगदवतो भा-र्यायाः सदाचारवत्या पितृमातृसुखो-ज्जितायाः सन्ततिहीनत्वनिदानं तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९६	१९६
४९६	क्षेत्रकुलसमुत्पन्नस्य गुल्मवातोदरा-मयस्य धनवान्ययुतस्य बहुकन्यस्य-पुत्राभावादिदानं तत्राप्यधित्तक-थनञ्च । १९७	१९७	५०९	प्राग्भवे उत्कृष्टवातात्पाण्डुरोगस्त-त्राप्यधित्तकथनञ्च । १९७	१९७
४९७	माधुरमण्डलजायाः क्षत्रियनार्याः सुखदुःखाक्रान्ताया जातसंतति-नाशविनाशनिदानं तत्राप्यधित्त-कथनञ्च । १९८	१९८	५१०	नार्या अपि तथैव । १९८	१९८
४९८	पूर्वजन्मनि शुनो घाताद्ग्न चक्रपा-दरोगस्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९८	१९८	५११	लोहितनद्रसमीपे जातस्य द्विजस्य नार्या गर्भधारणाभावनिदानं तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९९	१९९
४९९	प्राग्भवे शूद्रघाताद्दन्तपातनजात्रो-गात्पांडा तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९९	१९९	५१२	पूर्वजन्मनि सीमावादे भूमिदोभाद्रा-क्षणहनन्तोत्र क्षत्रियदेहे क्षयरोग-स्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९९	१९९
५००	पुराभवे शुनो नाशार्ज्या अपि च-क्रपादरोगस्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९९	१९९	५१३	अप्योव्यादेशे जातस्य क्षत्रियस्य महोष्यनिगो दक्षस्य यौवने क्षयरोग-स्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९९	१९९
५०१	प्राग्जन्मनि शूद्रघातानार्या दन्त-पातनरोगस्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९९	१९९	५१४	कामतो द्विजघाते कुलेऽत्र नार्या अपि क्षयरोगतो मृतिनिरूपणम् । १९९	१९९
५०२	गोदावरीसमीपदेशसमुद्भवस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्राप्यधित्त-कथनञ्च । १९९	१९९	५१५	पूर्वजन्मनि स्वतृघाताद्ग्न वाधिर्यो-गस्तत्राप्यधित्तकथनञ्च । १९९	१९९

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
५१६	पुरा अकामतो द्विजघातेनार्याः क्षयरोगसंप्राप्तावपि तत्रिरसनायप्रायश्चित्तकथनञ्च । १२९	१२९	५२२	गंगापूर्वभागे समुत्पन्नस्य द्विजकुलज-स्यैव मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च २०४	२०४
५१७	पुरा भ्रातृघातिनोऽपि अनुपि जीवस्य मूकत्वं कामतः कृते प्रायश्चित्तकथनञ्च । २०५	२०५	५२३	उच्छिष्टात्मभक्षणान्द्राज्यंघ्नत्वं तत्प्रायश्चित्तविचारश्च । २०६	२०६
५१८	पूर्वकुलकुट्यातोऽत्र पंगुत्वतत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २०७	२०७	५२४	ह्यौषामपि तथैव । २०७	२०७
५१९	गंगायाः प्राक्परेदेशे शतपौजनातः परं जातस्य शूद्रस्य पितृविकारिणः स्वस्यवित्तस्य भार्याया मृतकस्तत्त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ... २०८	२०८	५२५	पूर्वजन्मनि विटालोच्छिष्टभोजना-द्राज्यंघ्नत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २०९	२०९
५२०	विराटदेशे समुत्पन्नायाः क्षत्रियाया अपुत्राया यौवने क्षयरोगतो मृति-निदानम् । २०९	२०९	५२६	ह्यौषामपि तथैव । २१०	२१०
५२१	सारिकाहननादस्मिन्नमनि खण्डित-वाक्यं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ... २११	२११	५२७	ह्यौषामपि तथैव । २११	२११
५२२	ह्यौषामपि तथैव । २१२	२१२	५२८	प्राग्भवे चाण्डालीगमनादवाजग-त्वमुदत्वे तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २१२	२१२
५२३	वक्रवागादिह भवे लंबकण्डत्व तत्प्राय-श्चित्तकथनञ्च । २१३	२१३	५२९	ह्यौषामपि तथैव । २१३	२१३
५२४	नार्या अपि वक्रवातात्कठोरोगस्तत्प्राय-श्चित्तकथनञ्च । २१४	२१४	५३०	द्विजकुलोत्पन्नस्य सदाचारसाधुसेवा-परस्य क्लिष्टासदद्रुकण्डूयुतास्य मा-र्याया वातोदरर्षणितया मृत्युसत्व-निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २१४	२१४
५२५	कस्यचिद्विजकुलजातस्य गुस्माद्युदर-रोगवतो धनसम्पन्नस्य भार्याया मृतवत्सात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च । २१५	२१५	५३१	विपदानेन द्विजघातादत्र जन्मनि छर्दिरोगेण निष्कृतिं विना यौवने मृतिः । २१५	२१५
५२६	पुरा काकघातादत्र जन्मनि कुर्चही-नत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २१६	२१६	५३२	ह्यौषामपि तथैव । २१६	२१६
५२७	ह्यौषामपि तथैव कुर्चोपतिः २१७	२१७	५३३	विपदानेन द्विजेतरघातादिह छर्दि-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २१७	२१७
५२८	अभक्ष्यभक्षणान्द्र जन्मनि कुमिडो-दत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २१८	२१८	५३४	पूर्वभवे भ्रातृघातादत्र मूकत्वं ज्ञान-तः कृते भ्रातृवधे प्रायश्चित्तभावश्च २१८	२१८
५२९	ह्यौषामपि तथैव । २१९	२१९	५३५	प्राग्भवे पुत्राभिजापाद्यनसंसर्गोऽत्र यकनीत्वे अपत्यराहित्यं तत्प्राय्यु-पायकथनञ्च । २१९	२१९
५३०	दुष्टसृष्टान्नभक्षणान्द्र जन्मनि कु-शोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २२०	२२०	५३६	देवद्रव्यापहारोपात्र भवे पाण्डुरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २२०	२२०
५३१	ह्यौषामपि तथैव । २२१	२२१	५३७	पूर्वजन्मनि कस्मैचिदपि विपदाना-दत्र नार्यादछर्दिरोगेण षोडा तत्प्राय-श्चित्तकथनञ्च । २२१	२२१

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४८	गंगायाः पूर्वभागे दशयोजनसंमित- दशे जातस्य क्षयिष्य जातपुत्र- मृत्तिनिदानकथनं तत्प्रापथित्तक- थनम् । २०७	२०७	१६०	पूर्वजन्मनि सिद्धान्तहरणादत्र जन्मनि अर्जाणिरोगस्तत्प्रापथित्तकथनम् । २१०	२१०
१४९	पूर्व कृतव्यभिचारेण नरकयातना उपसुञ्जात्रागतयाः पुनर्व्यभिचारो नार्याः प्रवृत्तिस्तत्प्रापथित्तकथनम्, पूर्वत भूततया ब्राह्मणपचनादत्राप- स्माररोगेण मृत्तिश्च । २०८	२०८	१६१	अज्ञानान्नार्याः पूर्वभवे भ्रातृवातादत्र मूकत्वं तत्प्रापथित्तकथनम् । "	"
१५०	भ्रातृवातादिह भवे नार्या मूकत्वं शाल्वा छूते प्रापथित्तगावध । "	"	१६२	प्राग्जन्मनि बाळवातादत्र मृतपुत्रत्वं तत्प्रापथित्तकथनम् । "	"
१५१	पूर्वजन्मनि देवद्रव्यापहरणादत्र नेत्र- पीडा तत्प्रापथित्तविधिकथनम् । "	"	१६३	कमतः सूकरनिपादशूभ्रदेहानास्ताद्य चरमदेहे नार्यास्तैरिषिराजसेवनाहना- दिसंपन्नायाः पूर्वपापायवनीत्यप्राप्ति- कथनम् । "	"
१५२	सर्वत्रेहहरणादिह भवे क्षयरोगतः पीडातत्प्रापथित्तकथनम् । "	"	१६४	प्रयागे स्थितस्य द्विजस्य धनपुत्रयु- तस्य क्षयरोगनिदानं तत्प्रापथित्त- कथनम् । "	"
१५३	पूर्व ब्रह्मवादास्ताया नार्याः पतिदोषा- न्मालुपीतनुमाशित्य भोयभोगाण्डि- वपदावाप्तिकथनम् । २०९	२०९	१६५	यमुनाप्रदेशे ब्राह्मणादधो जातस्य पित्ताधिकस्याप्राप्तमनोरथस्य जात- पुत्रनिदाननिदानं तत्प्रापथित्तकथ- नम् । २११	२११
१५४	अज्ञानात्पूर्वजन्मनि भ्रातृवातेनात्र मूकत्वं तत्प्रापथित्तकथनम् । "	"	१६६	सर्वपापविशेषविशोधनम् । २१२	२१२
१५५	लोफचंचनरदिह जन्मनि नार्ये अप- स्माररोगस्तत्प्रापथित्तकथनम् । "	"	१६७	जात्युत्तमानां जनुषि सदासंपत्त- मुद्दिमते जातवैष्णवोमतिपरिपत्त- नस्य जातसंततिविनाशनिदानं तत्प्रापथित्तकथनम् । "	"
१५६	कस्यचिदतिश्रेष्ठवर्णस्य शिरोर्तिमतो ददुकंड्युतस्य प्रदरातिमत्या भार्याया मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रापथित्त- कथनम् । "	"	१६८	प्राग्भवे पुरुषथातानार्या अत्र शूल रोगपीडा तत्प्रापथित्तकथनम् । २१३	२१३
१५७	सर्वत्रेहहरणादास्मिञ्जन्मनि नार्याः क्षयरोगप्राप्तिस्तत्प्रापथित्तकथनम् २१०	२१०	१६९	अज्ञानात्पूर्वभवे सुतमित्रयोषिति- नात्र वायुरोगेण पीडनं तत्प्रापथि- त्तकथनम् । "	"
१५८	भूतकर्मणा लोफचंचनादत्रापस्मार- रोगस्तत्प्रापथित्तकथनम् । "	"	१७०	गोत्रवातादिह क्ष्ताल्यरोगतः पीडां तत्प्रापथित्तकथनम् । "	"
१५९	स्वर्णहरणादत्र नार्याः स्वर्णकारखी- त्वमापन्नायाः पुत्रहीनत्वं तत्प्रापथि- त्तकथनम् । "	"	१७१	पुराभवे जेहहरणादास्मिञ्जन्मनि राज- यन्मरोगस्तत्प्रापथित्तकथनम् । "	"
			१७२	पूर्वजन्मनि जारमाश्रित्य पतिप्रा- नार्या अत्र बाळवैष्यं तत्प्रापथि- त्तकथनम् । "	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१७३	पूर्व देवागारदाहादत्र रक्तातिसार- रोगस्तव्यापश्चित्तकथनञ्च ।	२१४		नस्युतस्य बार्धक्ये कंडूरोगनिदानं तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७४	प्रयागनिकटे जातस्य द्विजस्य सर्व- भक्षस्य स्वल्पपापस्तस्यापस्माररोगे- ण सुतद्वयमृत्तिनिदानं तत्रापश्चि- त्तकथनञ्च ।	"	१८८	देवागारे मूत्रपुरीपोत्सगादिन गुदरो- गस्तव्यापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७५	पूर्व नार्या गर्भपातपापेनेहमेव गर्भ- पातनदुःखं तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८९	पापप्रियोहितस्य कामान्ताञ्चोद्यो- तितोऽत्र कादयेनेव मृतिकथनम् ।	२१८
१७६	देवागारदाहेनेह जन्मनि नार्या अती- सारतः पीडा तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९०	कन्यावधद्रुहकन्यात्वं तन्निवृत्तौ प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७७	पूर्वजन्मनि ब्रह्मघातादत्र जन्मनि तस्मिन्वयसि परपीडा । ...	२१५	१९१	देवद्रव्यापहारोपात्र शरीरे वायुपीडा तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७८	पतिमित्रघातादत्र नार्या आपुरोग- स्तव्यापश्चित्तं च । ..	"	१९२	गंगायमुनयोर्मध्ये जातस्य कूरकर्मणो महोद्यमिनः कुष्ठरोगप्राप्तिनिदानं तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७९	गोत्रघातकर्त्तृणादत्र नार्या कृत्वास्फरो- गस्तव्यापश्चित्तकथनञ्च । ...	"	१९३	क्षेत्रबुलभयाया राक्ष्या अपुत्राया- वार्धके कुष्ठरोगपीडानिदानं तत्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८०	द्विजकुलोत्पन्नस्य यातपित्तयुतस्य शिरोऽर्त्तिमतो भार्यायाः काकत्वन्या- त्विनिदानंतव्यापश्चित्तं च ।	"	१९४	विप्रमुखोद्भवस्य म्रत्यापिक्रपकर्तुः सदाचारस्य भार्याया असृग्घातग- दार्ताया अपुत्रत्वनिदानं तत्रापश्चि- त्तकथनञ्च ।	२१९
१८१	देवमंदिरे शकृन्मूत्रपरित्यागाद्गुदरोगो स्तव्यापश्चित्तञ्च ।	२१६	१९५	पूर्वभने मृषघातादत्र राजयक्षरो- गस्तव्यापश्चित्तकथनञ्च ।	२२०
१८२	अज्ञानात्प्राघातितोऽत्र देहे बलरहि- तस्यकाश्चरोगस्तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९६	प्राग्जन्मनि परगर्भपातादिह देहे जलोदररोगस्तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८३	पुराभने काण्डघातादस्मिन्नन्निनार्या मृतपुरलं तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९७	स्वजातोपिस्थान्यस्य वा वृत्तिघोषा- दत्र जन्मनि कुष्ठरोगस्तत्रापश्चित्त- कथनं च ।	"
१८४	ब्राह्मणहन्नादिह कुष्ठरोगस्तत्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	२१७	१९८	पातिव्रतपरायाः कन्याश्चिद्वैषम्य- न्याः स्वर्गलोकप्राप्तिकथनम् ।	२२१
१८५	देवद्रव्यहरणादत्र वायुपीडातत्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१९९	गृह्यधितशूद्रघातादत्र वायुरोगेण दाह्यापीडा तत्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८६	देवागारे मूत्रपुरीपोत्सगादिनायो गुद- रोगस्तत्रापश्चित्तञ्च ।	"	२००	पापमोहात्स्यगर्भपातेनेह जलोदर- पीडा तदासन्नप्रीतिनिवारकप्राप- श्चित्तञ्च ।	"
१८७	विपाशानिकटे देशे क्षत्रियादघो- जातस्य किञ्चित्पापस्तस्य स्त्रीपुत्रव-				

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
६०१	सगर्भायाः फल्गुश्रावणयोः फल्गु- चौर्यादिह जन्मनि पुत्रहीनत्वं तत्रा- पश्चित्तकथनम् ।	२२१	६१६	किञ्चित्कैशकारिण्या भार्याया मृता- पत्यवनिदानं तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	२२४
६०२	प्राग्भवे श्रावणघातद्वयं जन्मनि तस्मिन्नेव वयसि, कुष्ठरोगप्राप्तिस्त- त्राप्यश्वित्तम् ।	"	६१६	परनिदाकरणादत्र नार्याः खल्व्वाटवं द्व्यप्रोगश्च तच्छहनाय प्राप्यश्वित्तमपि ।	२२५
६०३	विषादानिकटे जातस्य शूद्रस्य देव- तातिथिपूजकस्य भातृपुत्रहीनत्वं निदानं तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"	६१७	पूर्वभवे अभक्ष्यमक्षणादिहंगडमाला रोगस्तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"
६०४	पूर्वभवे परान्नहरणादत्र नार्या अजी- र्णरोगपीडा तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	२२२	६१८	कुलहननादत्र जन्मनि नार्या धनपुत्र- विहीनत्वं तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"
६०५	देवतागारे परस्थापितपूर्वभोगात्सर्व- त्राप्यश्वित्तम् ।	"	६१९	प्राग्भवे सभायां ब्राह्मणपक्षपातात् पक्षाघातरोगस्तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	२२६
६०६	मोहात्पूर्वभवे राजवधतोऽत्र राज- यक्षरोगस्तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"	६२०	अभक्ष्यमक्षणात्रायां गंडमालाख्य- रोगस्तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"
६०७	पूर्वजन्मनि परगर्भवातादिह नार्या जलोदररोगस्तत्राप्यश्वित्तम् ।	२२३	६२१	पूर्वजन्मनि द्विजपुत्रहननादिह भवे क्षयरोगपुत्रसंततिनाशीतत्राप्यश्वित्त- कथनम् ।	"
६०८	वादिनां धाग्विरोधकरणेनाव देहे मू- कत्वं तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"	६२२	विनापराधं परपक्षयातिन्या नार्याः पक्षाघातरोगस्तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"
६०९	सप्तन्या गर्भनाशतोऽत्र जन्मनि सुत- राहित्यं तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"	६२३	प्राग्जन्मनि सुरापानादत्र जनुपि मूत्रच्छूरोगतः पीडा तच्छिवार्थं प्राप्यश्वित्तकथनम् ।	२२७
६१०	पुराभवे परनिदाकरणात्खल्व्वाटता तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"	६२४	वेतुंडादागतस्य वारे कठो दुष्कारं कर्म कृत्वा पुनर्वेतुंडे प्रयाणकथनम् ।	"
६११	प्राग्भवे राजवधादिह नार्याः क्षयरोग पीडा तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"	६२५	स्वर्णापहरणात् प्राग्भवे अत्र कुन- सित्वं तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"
६१२	पूर्व भर्तृवाग्विरोधादिह नार्या मूकत्वं तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"	६२६	नार्या राजयक्ष्मनिवारणार्थं प्राप्यशि- त्तश्वित्तकथनम् ।	"
६१३	पूर्वभवे परस्थापितप्रतिमांगदाश्रा- तिष्टा तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"	६२७	विनापराधं वैश्यहननादिह रक्तार्जुद रोगेण मरणम् ।	"
६१४	प्राग्जन्मनि परद्रव्यापहारात् संतान- मुखहीनत्वं तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	२२४	६२८	मेरोः समागतस्य कलिद्युगे अद्भुतक- र्माणि कृत्वा स्वस्थाने गमनम् ।	"
६१५	कस्यचिद्भूमिदेवकुलोत्पन्नस्य वाता- धिकशरीरवनो देवतातिथिभक्तस्य		६२९	मोहाद्वैश्यघाते छते रक्तार्जुदरोगस्त- त्राप्यश्वित्तकथनम् ।	"
			६३०	ब्राह्मण्याः प्राग्भवे सुरापानाम्मूत्र- च्छूतः पीडा तत्राप्यश्वित्तकथनम् ।	२२८

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
६५८	पूर्वजन्ममुद्रघातादत्र जन्मनि विवृतस्वरत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२३६	६७३	पुरावृषभमुष्यनिकुटनतोऽत्र भवे प- ष्टत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२३९
६५९	पूर्व गर्भपातस्ताया अत्र भवे नार्था बन्ध्यात्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	६७४	पूर्व मोहात्परच्युतहरणे नार्था नेत्ररो- गस्तत्प्रायांश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६०	प्राक् कांस्यहरणादिह शीर्षिरोगस्तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	२३६	६७५	पूर्वभवे महिर्षाव्यादत्र भवे कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६१	पचनददेशे जातस्य दाहज्जाड्यमस्य जातपुत्रविनाशकथनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"	६७६	धनभूत्यादीदर्वपवत्याः दृष्ट्या गौरव- र्णाया पुत्रसंनतिदानं च निदानं त- त्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२४०
६६२	प्राग्भवे कांस्यहरणादत्र शीर्षिरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२३७	६७७	प्राग्जन्मनि दुग्धहरणादत्र बहुमूत्रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६३	बन्ध्यायाः पुत्रविधापकप्रापश्चित्तक- थनम् ।	"	६७८	स्त्रीणामपि तथा ।	"
६६४	सती स्वभार्या परमा संयज्य परस्त्री- गमनात् ग्रहणारोगः द्विजर्लंगमने तु प्रापश्चित्तभाव एव ।	"	६७९	पुरा न्ययौवनमहिषीयातकस्येह कृष्णगुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६५	प्राग्भवे कंस्यहरणाभ्याः शीर्षिरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	६८०	पूर्व द्विजमुष्यनिकुटनादत्र निष्क- तिरहितं पष्टत्वम् ।	"
६६६	उद्रघाताभार्या अत्र भवे विवृत- स्वरत्वं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	६८१	पूर्वजन्मनि पशाम्रफलाणां पाताप- हारतः परजनुपि पुत्रहीनता तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६७	परच्युतहरणादीमजन्मनि नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	६८२	पुराभवे महिर्षीयातनानार्थाः कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२४१
६६८	स्वपतिं परित्यज्य पुष्टमन्य संगताया इह जन्मनि ग्रहणारोगस्तत्प्राप- श्चित्तञ्च ।	"	६८३	शृणमनसाप्रवेशादत्र भवे नासाम्र- च्छेदः ।	"
६६९	पूर्वजन्मनि परपृतापहारादिह नेत्र- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२३८	६८४	सिधोः पश्चिमभागे महाभूमिभुजां कुट्टे समुपनस्य सुवीर्यसमायुक्त- स्य पंचपंचाशे वर्षे सिद्धनिदानं त- त्प्रापश्चित्तं च ।	"
६७०	विप्रकुलेत्यजस्य किञ्चिद्विस्तमन्वि- नस्योदरे वातरोगिणो भार्यायाः पति- व्रताया भृतापत्यनिदानं तत्प्राप- श्चित्तञ्च ।	"	६८५	पूर्व तरक्षुघातोऽत्र जन्मनि नेत्रका- नगत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६७१	बन्ध्यायाः सुपुत्रजननयोगविधिः ।	२३९	६८६	पुरा देवाद्ये परस्थापितदीपाप- हरणादिह चक्षुःपीडा तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	२४२
६७२	पूर्व देवद्व्यापहरणादत्र भवे विशा- तिवर्षे व्यतीते नेत्रमहूरतत्प्रापश्चि- त्तकथनञ्च ।	"	६८७	पूर्व तरक्षुघातादिह भवे नार्थाः का- तरक्षोत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
६८८	ब्राह्मणस्य मुष्कमेवात्सतजन्मपर्यंत पण्डितं तद्रायाश्चित्ताभावश्च ।	२४२	७०२	विप्रवर्णकुण्डलवस्य उदरे जात- वानोर्याडस्य किञ्चित्कोशलोभवि- त्तवतोऽत्र सद्राचारवत्या भार्याया मृतपुत्रकन्वनिदानं तद्रायाश्चित्तक- थनश्च ।	२४५
६८९	क्षेत्रकुलभवस्य शौर्षादिगुणवतो भार्यायाः सप्रायश्चित्तं मृतापत्यनि- रूपणम् ।	"	७०३	धनभृत्याश्रमोगाद्येयितायाः शूद्रा- समाया गौरवर्णार्थाः पुत्रसंततिहीन- त्यनिदानं तद्रायाश्चित्तश्च ।	२४६
६९०	प्राग्भवे मोहान्माक्षिकहरणेनात्र नार्या दुर्गन्धाद्यत्वं तद्रायाश्चित्तश्च ।	२४३	७०४	प्राग्भवे दुग्धहरणादत्र बहुमृत्ररोग- तः पीडा तद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	"
६९१	अगम्यागमनातिसैकनादिह यशवंत- नाविषु क्लृप्तकर्मसु. निषोमप्राप्तिः ।	"	७०५	ह्यङ्गामपि तथैव ।	"
६९२	जन्मान्तरे विपदानेन सप्तशोकमार- घताद्विर्तायमभवे कम्पावम्यायामेव कुष्टान्वितत्वं तृतीये यन्मोक्षमासाय चतुर्विंशतिभिर्नेऽभिद्राहः ।	"	७०६	प्राग्भवे महिर्भयातादिह कृष्णमुष्म- रोगस्तद्रायाश्चित्तश्च ।।....	"
६९३	पूर्वं वाराहहन्नेऽत्र दन्तुत्वरोगस्त- द्रायाश्चित्तकथनं च ।	"	७०७	पुरा ब्रह्मपुत्रस्य मुष्कनिमुष्कनतोत्र भवे पण्डितं तद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	२४७
६९४	पुराभवे गुडहरणादत्र गुल्मरोगतः पीडा तद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	२४४	७०८	पूर्वं फलापहरणादास्मिन्भवे नार्याः पुत्रविहीनत्वं तद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	"
६९५	यसुनानर्द्यतोरे जातयाः रुद्रवा वा- त्यययसि कुष्ठरोगस्तद्रायाश्चित्तकथ- नश्च ।	"	७०९	पूर्वं दधिहरणादत्र मेदसा परिपीड- नं तद्रायाश्चित्तश्च ।	"
६९६	पूर्वभवे वृषभस्य नासास्रभ्यान्मुष्क- भ्याञ्च सिन्धुमेडले पण्डित्यन्तदेह- प्राप्तिस्तद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	"	७१०	पुराभवे महिषीवातादास्मिन् जन्म- नि नार्याः कृष्णमुष्मरोगस्तद्राया- श्चित्तश्च ।	"
६९७	पुरा नार्या वाराहनाशे कृते इह दन्तु- त्वं तद्रायाश्चित्तश्च ।	"	७११	वृषभानां नासावेवादिह जन्मनि नासाच्छेदस्ताद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	"
६९८	पूर्वं तेलहरणात्कुष्ठरोगस्तद्रायाश्चि- त्तकथनश्च ।	"	७१२	सिंहोः पश्चिमभागे जातस्य म्हेच्छ- वंशामघस्य सर्वविद्याविशारदस्य सु- खैर्धर्मधनवाहनसंयुतस्य पंचपंचाशे वर्षे रिष्टकारणकथनं तत्परिहारो- पायश्च ।	"
६९९	विना प्रयोजनं स्वस्वात्त्यागादत्र नृप- सक्तत्वं तत्रापविमुक्षये प्रायश्चित्ता- भावश्च ।	"	७१३	पूर्वं दधिहरणादिह नार्या मेदःपीडा तद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	२४८
७००	स्वभक्षार्थं शृगवधादत्र भवे वायुपी- डा तद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	२४५	७१४	तस्मिन्नेत्रकातरत्वं न प्रायश्चि- त्तकथनश्च ।	"
७०१	स्वपतिं परित्यज्य परपुत्रारतत्वा इह महर्षारोगस्तद्रायाश्चित्तकथनश्च ।	"			

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
७१६	नानाधातुनपदापवाहरणादत्र च- क्षुःपीडा तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२४८	७२९	पूर्वजन्मनि स्त्रीपरित्यागादत्र पेट्वं प्रापश्चित्ताभावश्च ।	२२१
७१६	पूर्व मधुहरणतोऽत्र दुष्टगंधयुतत्वं तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३०	स्वनक्षणार्थं मृगवधादत्र खड्गतारो- गस्तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७१७	तरक्षुघातादिह नाप्योध्दूरोमेण कातराक्षित्वं तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३१	पुरा गुडहरणाच्चाप्यो अत्र गुल्मोदर- पीडा तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७१८	पूर्व दिजाण्डच्छेदास्तजन्मसु पण्ड- त्वं प्रापश्चित्ताभावश्च ।	"	७३२	पुरा स्थलियं परिष्वस्य परदारामना- दत्र स्त्रीवर्जितत्वं तन्प्रापश्चित्तक- थनञ्च ।	"
७१९	क्षेत्रकुण्डस्य शोष्योर्दार्शोभनघ- शोयुतस्योदरे किंचिद्वालविकारस्य भार्याया यौवने पुण्यदाननिदानं तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२४९	७३३	नृपं विना प्राड्मृगवधादिह मृग- हंतुः खड्गत्वं तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२१९
७२०	पूर्वभवे माक्षिकहरणादत्र नार्या दुर्ग- धातवत्वं तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३४	परतैलापहरणादत्र नार्याः कंडूरोम- प्रातिस्ताप्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७२१	आगम्यागमनादिह जन्मनि पेट्वं तन्प्रापश्चित्ताभावश्च ।	२५०	७३५	पूर्वभवे गजपत्न्या गर्भधारणादत्र सूत्रेदेह पण्डत्वं तन्प्रापश्चित्ताभावश्च	"
७२२	पूर्व धनलोभात्सपत्नीसुतस्य विपतो घातादत्र बाल्ये कुष्ठरोगतो नार्या अविवाहात्वं तन्प्रापश्चित्ताभावश्च ।	"	७३६	स्वगर्भपालनार्थं पूर्वं मृगवातादत्र नार्यासनद्वातफाले खड्गत्वं तन्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"
७२३	बराहस्य घातेनेह जन्मनि दन्तुरत्व तन्प्रापश्चित्तवर्णनञ्च ।	"	७३७	क्षेत्रकुण्डसमुद्रवस्य पाण्डुरदशुतर्दा- नदाक्षिण्यपरस्य ग्रहणोघातपीडित- स्य भार्यायाः सदाचारवत्या गर्भो- स्थिरतानिदानकथनम् ।	"
७२४	प्राग्भवे गुडापहरणतोऽत्र गुल्मोदर- रोगस्तन्प्रापश्चित्तं च ।	"	७३८	पुरा नानागर्भविहंसनादत्र बन्ध्यात्वं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	२१३
७२५	यमुनानदीतीरजाया कम्पाक्षिच्छू- द्रा बाल्ये कुष्ठप्रातिनिदानं तन्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"	७३९	पूर्वं तुरंगवातादत्र धक्रकंटरोगस्त- न्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२१४
७२६	पूर्वभवे वृषस्य नासानुष्कण्डेदनादत्र यकन्देहे पण्डत्वं तन्प्रापश्चित्ता भावश्च ।	"	७४०	प्राग्भवे शृगाळवातादिह पादहान्यं तन्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७२७	पूर्वं बराहवातादस्मिन् भवे नार्या दंतुरत्व तन्प्रापश्चित्तञ्च ।	२५१	७४१	गंगानदि ज्ञानस्य शृभाचारस्य कस्य चिच्छूद्रस्ययुवभावे अशुर्हान्यं तन्प्रा- पश्चित्तञ्च ।	"
७२८	तैक्करणादत्र कण्डूरोगस्तन्प्रापश्चि- त्तकथनञ्च ।	"	७४२	पूर्वं शृगाळवातादस्मिन्भवे नार्या ऊर्ध्वतः पाताप्यादभग्नजाप श्चित्तञ्च ।	"

क्र०	विषयः	पृ०	क्र०	विषयः	पृ०
७४३	पुरा अश्वघातादिह नार्या धक्कंठ रोगस्तप्रायश्चित्तम् ।	२९४	७९६	अजवप्राजाया इहाधिनाहत्वं तंप्रा- यश्चित्तकथनम् ।	२९९
७४४	समुनातीर क्षत्रियकुलप्रयत्नस्य धन- सौख्यान्वितस्य पूर्वकृतदोषविद्वयो बहुलाक्स्य । पुत्रवृद्धयभाननिदानं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	७९७	क्षत्रकुलजस्य गुणोद्गमपर्याप्त- तस्य कृपणस्य वित्तवतो दायादेः शत्रुवर्षाडितस्यमृतपुत्रनिदानंतप्रा- यश्चित्तकथनम् ।	"
७४५	कस्यचिच्छूद्रस्य प्राप्तसर्वमनोरथस्य पण्डत्वनिदानं तप्रायश्चित्तम् ।	२९५	७९८	माथुर्यंडले जाताया क्षत्रियपत्न्या- जातसंततिनाशननिदानं प्रायश्चि- त्तम् ।	"
७४६	पुरा मागं धनलोभेन परलोकस्वेह पादसंभवमहार्पाडा तप्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	७९९	प्राग्भवे शुनो वधाजार्था इह चक्र पादरोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	३००
७४७	पूर्वतभागे जातस्य बाहुजस्य महो- प्रस्य वामनस्य मंत्रपारस्य पुत्रही- नत्वनिदानं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	८००	पुरा शूद्रवधादिह भवे दन्तपातन- जरोरोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् । ...	"
७४८	क्षत्रकुलजस्य गुणोद्गमपर्याप्तो निष्कलोद्यमस्य भार्याद्वययुतस्य मृत- वस्त्वनिदानं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	२९६	८०१	प्राग्भवे शुनो वधाजार्था इह चक्र- पादरोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
७४९	वेदपांगनाया नानाविभूतियुतायाः सुखमोगकत्या युवभावे गर्मतीतौ दुःख- निदानं तप्रायश्चित्तविधिकथनम् ।	२९७	८०२	पुरा शूद्रघातादिह नार्या दन्तपात- नजरोरोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	२९९
७५०	विपारानिकटे जातस्य द्विजस्य जातपुत्रविनाशननिदानं तप्रायश्चि- त्तम् ।	"	८०३	स्वजात्यां धीर्यदानादत्र जातपुत्र- विनाशस्तप्रायश्चित्तकथनम् । ...	"
७५१	अनामादजासुतवधादिहाधिका- गत्वं तप्रायश्चित्तम् ।	२९८	८०४	बंधुनाशादत्र जन्मनि बंधुनासकरो- गस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
७५२	लोहहरणाखुर्वमत्र बर्बराल्परोगस्त- दायश्चित्तम् ।	"	८०५	शूद्रकुलवत्या जातासंततिहीनत्व- निदानं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
७५३	प्राग्भवे नकुलवधादिह सर्ववंशायम- रणदुःखनिरोक्षणम् ।	"	८०६	स्वपत्न्याः पण्यशाश्वत्यापनात्कथ्य- त्वाकर्मतः स्वोपजायन्ततद्देह पण्ड- त्वं तप्रायश्चित्तमावश्च ।	२९२
७५४	अजनंदनघातादिह गौधिकात्व- प्राप्तिः ।	२९९	८०७	पूर्वं नकुलघातादत्र नार्या बंधु- मंडलरोगस्तप्रायश्चित्तम् ।	"
७५५	लोहहरणादिह बर्बराल्परोगतः गोडा तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	८०८	क्षत्रकुलोद्भवस्य नानात्कानिद- पाहितस्य भार्यायाः संपत्तिहीनता- निदानं तप्रायश्चित्तम् ।	"
			८०९	ब्रह्मघातात्स्वरोरोगस्तप्रायश्चित्तविधि- कथनम् ।	२९३

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
७७०	अन्नहरणादिह जन्मनिशूलरोगस्त- व्यायश्चित्तकथनञ्च ।	२६३	७८४	पूर्व सवर्णागमनेऽत्र वातस्तुक्विकार- स्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	२६९
७७१	पूर्वजन्मनिकूरकर्मनिषेवणाच्छीतज्व- रपीडा तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	२६४	७८५	पुरा विनात्रैयशास्त्राध्ययनं कृष्णोप- धप्रदानादन्न रक्तपित्तरोगो मय्या- नादपि, तदोपशमनाय प्रायश्चित्तक- थनञ्च ।	"
७७२	श्रुतग्रन्थ देहान्तरे कफस्थासादि- पीडा तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७८६	पूर्व त्रपुहरणादिह जन्मनि श्लेष्मरो- गताः पीडा तव्यायश्चित्तञ्च ।	२७०
७७३	राजमार्गनदीतीरादी मूत्रकरणादि- ह शिरोतिस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	२६५	७८७	पुरा भूर्वतया जनवंचनादत्रापस्मा- रोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७७४	देवद्रिजद्रव्यहरणादन्त्यजागमनाधेह पाण्डुरोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	२६६	७८८	पुरा भवे नागापहरणादस्मिन्भवे शीर्षरोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७७५	प्राग्भवे यज्ञशिल्पकरणादिह अन्तर्दृ- ष्टिरोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७८९	धर्म क्रमह्युपक्रम्य तस्य मध्ये परि- त्यागादत्रातिचक्रास्वरोगपीडा त- व्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७७६	पूर्वभवे जात्युत्तमस्त्रागमनात् अत्र ह- ृदयव्रणरोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७९०	पूर्व पक्वन्नहरणादिह नरस्याशुजि- ह्वरोगस्तव्यायश्चित्तञ्च ।	२७१
७७७	अतिमानानिद्रोधातिशेहभयान्नर्म- निश्चयज्ञानान्यथाकरणेन प्रदरोगि- तव्रणरोगतः परमपीडा तव्यायश्चि- त्तकथनञ्च ।	२६७	७९१	पूर्व छात्रवर्गीय विद्याऽप्रदानादिह छर्दिरोगतः पीडा तव्यायश्चित्तञ्च ।	"
७७८	पुरा परेषां मर्मभेदान्मुष्टिपातादस्तप- वचनादत्र भवे हीहारोगतः पीडा तदुपरि प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७९२	पूर्वमात्रापहरणेनात्र इन्तपीडा तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७७९	परद्रव्यहरणाद्गुरुवंचनादभ्यभक्ष- णाधेह गण्डमालारोगस्तव्यायश्चि- त्तञ्च ।	२६८	७९३	परेषां फटुवचनतः पीडकस्येह क्षर- स्वनत्वं तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८०	चाण्डालवचःश्रवणेऽपि भोजनादिह पाण्डुरोगस्तव्यायश्चित्तञ्च ।	"	७९४	पूर्वभवे लवणापहरणादिह कर्करस्व- रत्वं तव्यायश्चित्तञ्च ।	२७२
७८१	पुराभवे त्वरकाकादिमांसभक्षणादि- ह स्फोटोरोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७९५	पुरा जन्मनि कुक्कुटहननादत्र धक- नासत्वं तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८२	अनिर्देशाया गोः पयः पीत्वेह स्फो- टवामभवति तच्छमनाय प्रायश्चित्तक- थनम् ।	२६९	७९६	दद्रुगोपशमनाय प्रायश्चित्तविधे- र्विस्तारेण निरूपणम् ।	२७३
७८३	पूर्वभवे देवप्राक्षणधनापहरणात्सा- निद्रोहाच्च वातरोगस्तव्यायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	७९७	पूर्व विनिहतेऽश्वेन धकत्कण्ठवं तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	२७४
			७९८	पासवत्प्राणघातादिह जन्मनि पा- णिहीमत्वं तव्यायश्चित्तञ्च । ...	"
			७९९	इक्षुधिकाहरणादत्रोदरे गुल्मरोगतः पीडा तव्यायश्चित्तकथनञ्च	२७५

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
८००	पुरा गर्भपातनतोऽत्र यकृत्सीहज- लोदरतः पीडा तद्यायश्चित्तकथनञ्च ।	२७५		कनेऽपि पुणनाशस्तव्यायश्चित्त- कथनञ्च । २८१	
८०१	मन्दाग्निरोगजनकदोषतव्यायश्चित्त- कथनम् । २७५	"	८१५	पूर्वभवे विषवागमनात् अत्र रक्तविदु- रोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च । "	
८०२	पूर्वभवे सिद्धानहरणतोऽत्र मंदाग्निव्या- दजोर्णरोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८१६	दधिचौर्यतो जातस्य क्लिबिषया- पहाराय प्रायश्चित्तं सर्वान्नेदना- निदानरूपधनुर्वकं तव्यायश्चित्तक- थनञ्च । २७६	
८०३	पूर्वं गुणोत्तुक्कामनवाप्य वेदाध्ययन- करणादिह प्रशाहानिलं तव्याय- श्चित्तञ्च । २७६	२७६	८१७	शतद्रोः पूर्वभागे समुत्पन्नस्य श्रातु- मिश्रधनुत्तस्य द्विजस्य ज्येष्ठभार्या- या मृतापत्यव्यानिदानं तव्यायश्चित्त- कथनञ्च । २८४	
८०४	पूर्वं गुरुजायामिगमनतोऽत्र मूत्रकृच्छ्रं तव्यायश्चित्तकथनञ्च । ... २७६	"	८१८	कुरुक्षेत्राद्याम्बभागे कस्यचिद्वाग्नि- मुत्तस्य स्वल्पवित्तस्य वातपित्तद्वययु- तस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तव्या- यश्चित्तकथनञ्च । २८५	
८०५	पूर्वं मातृगमनादिह जन्मनि लिगवि- नाशस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ... २७७	२७७	८१९	पवनददेशे जातस्य गौरवर्णस्य पित्ताधिकस्य पुत्रसंततिदुःखनिदानं तव्यायश्चित्तकथनञ्च । २८६	
८०६	सुरालये जलेऽप्यत्र वा शकन्मूत्रकर- णादत्र गुदरोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८२०	ऐरावतीनदीतीरे जातस्य क्षत्रियस्य पुत्रदारधनुत्तस्य योनेः नेत्ररोग- निदानं तव्यायश्चित्तकथनञ्च । "	
८०७	पूर्वं स्मार्ताग्निशमनादिह भवेऽतिसार- रोगप्राप्तिस्तच्छमनाय प्रायश्चित्तवि- धिनिष्पणञ्च । २७८	२७८	८२१	यामुनेदेशभवस्य कस्यचित् बाहु- जस्य पुत्रसौत्पराहित्यनिदानं त- व्यायश्चित्तकथनञ्च । २८७	
८०८	पुरा वत्सविपोजनतोऽत्र चतुर्धिवं- ध्यात्वं तत्प्रतीकाराय प्रायश्चित्तक- थनञ्च । २७८	"	८२२	कुम्भाक्षतजातस्य द्विजस्य जातविदु- नरादिदानं तव्यायश्चित्तकथनं च । २८८	
८०९	अनन्यगतिकामदुष्टं नार्वा विना प्रयो- जनं परित्यज्य व्यवहर्तुरत्र महणी- रोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च । २७९	२७९	८२३	सप्तमिन्द्रे जातस्य बंदिनो मधुर- वचसो लोके पुत्राभावादिदानं तव्या- यश्चित्तञ्च । २८८	
८१०	हरिणादिपशुहन्ने इहजन्मनि लज्ज- त्वादिरोगस्तव्यायश्चित्तानि च ।	"	८२४	शतद्रुनिरष्टे जातस्य शूद्रस्य धनयः पितृभक्तियुतस्य नेकत्रा- भोगसंयुतस्य मृतपुत्रव्यानिदानं तव्यायश्चित्तकथनञ्च २८९	
८११	व्यर्धनाययादिह त्वग्नेऽपस्तव्यायश्चि- त्तकथनञ्च । २८०	२८०			
८१२	मातृपितृगुरुदेवप्राज्ञनिदाश्रयणात् कर्णान्यामत्रप्रयशोऽशितप्रस्तरस्तव्या- यश्चित्तकथनञ्च । २८०	"			
८१३	पुरा ब्रह्महन्तुरिह जन्मनि पण्डु- कुष्ठरोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च । २८१	२८१			
८१४	क्षुत्विनासातुरतथा गर्तात्मनस्य स्वयं मिष्टान्नभक्षणादिह नार्वा यौ-				

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
८९९	शतद्रुनिकटे जातस्य क्षत्रियस्य पितृमातृमुग्धहीनस्य ज्ञानपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९०	८९९	थायुक्तस्य त्रिंशन्मितायुक्ते महारि- प्रप्राप्तिस्तत्रिंशत्तिथिश्च । २९९	२९९
८९६	एरावतीतारे जातस्य द्विजस्य मृत- पुत्रनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८९६	शतद्रुनिकटे जातस्य क्षत्रियस्य भार्यायाः सुन्नेहायाः सदाचाराया उदरे रक्तस्रावात्पांडावत्या गर्भा- स्थिरतानिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२९७
८९७	रामहृदायाम्ये जाड्गण्डदेशसमुद्भव- स्य शूद्रस्य राततिराहित्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २९१	२९१	८९६	कुलक्षेत्रे जातस्य क्षत्रियस्य पुत्रवि- वर्जितस्य यौवने क्षयप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च । २९८	२९८
८९८	सस्त्रय्या वाम्यमागे जातस्य स्वपथनस्य घितापरस्य जातपुत्र- विनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३७	शूद्रस्य कस्यचित् स्रग्भित्तस्य शर्ययतो मृतपुत्रनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च । "	"
८९९	विपाशादेशे जातस्य क्षत्रियस्य दूर्यज्मनि ब्राह्मणस्य यत्र यत्र कृता घातास्तत्र तत्र कुप्योग युतस्य स्त्रीपुत्रहीनत्वकथन तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च । २९२	२९२	८३८	विपाशादेशे जातस्य स्वल्प- वित्तस्य बहुभार्यस्य जातपुत्रविना- शनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९९
८३०	शतद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य पित्त- कफान्वितस्य भार्याद्वययुतस्य ज्येष्ठ- भार्याया अपुत्रनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च । ... २९३	२९३	८३९	पर्वते जातस्य क्षत्रियस्य देवब्राह्मण- पूजकस्य भार्याद्वयव्यात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
८३१	सीराष्ट्रदेशे जातस्य द्विजस्य दुःख- समन्वितस्य राजोपसेवकस्य पुत्रही- नत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च	२९४	८४०	रामहृदायाम्ये दशयोजनाभ्यंतरे जातस्य वणिजो घनिनां कुले समु- त्पन्नस्य जातसत्तानिनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ३००	३००
८३२	रामहृदायाम्ये पश्चिमोत्तरीप्रदेशे जातस्य वणिक्सुतस्य स्वल्पवित्तस्य भार्याया गर्भदुःखाकुलत्वं तत्प्राय- श्चित्तञ्च । "	"	८४१	पर्वते दुष्टक्षत्रियकुलजस्य विद्याभ्या- सरतस्य सुखैश्वर्ययतो भार्याद्वयस्य- पुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च । ३०१	३०१
८३३	पर्वतोपरि भूमिपालकुलजस्य बहु- व्ययपरस्य बहुभार्यस्य सुतान्नि- तस्य पुत्रभ्यांघ्नि दुःखप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । २९५	२९५	८४२	पुष्करतमीपे जातस्य क्षत्रियस्य सुंघिनो विद्याक्तो वाग्धिनः पंच- चत्वारिंशे वयसो वर्षे महारिष्टनि- दानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च । ३०२	३०२
८३४	पर्वताश्रितशतमोजनविस्तारिणप्रदेशे जातस्य भूपस्य वयसो द्वादशवर्षे राज्याधिकृतस्य यौवने पादोदरव्य-		८४३	पवनददेशे जातस्य ब्राह्मणस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रायश्चि- त्तञ्च । "	"

अ०	विषयः	शृ०	अ०	विषयः	शृ०
८४४	सरस्वतीपरमागे जातस्य क्षत्रियस्य पुत्राभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३०३	८५९	प्राग्भवे कास्यहरणात् शीर्षरोगस्त- प्रायश्चित्तकथनं च ।	३०९
८४५	पुरा तिर्यग्मनादिह शूलप्रमेहयोगी तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३०४	८६०	कन्ध्यात्वहरप्रायश्चित्तम् ।	"
८४६	पूर्वभवे निपदानाद्बालकहन्तनेन नार्या अत्र स्यद्भूधत्वत्प्रायश्चित्तञ्च । "	"	८६१	सर्तां स्त्रभार्यां परित्यज्यान्मन्त्रीग- मनादनं ग्रहणारोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३१०
८४७	प्राग्भवे परमौक्तिग्रहणादिह पुत्रमु- द्याभावेन तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । .	३०६	८६२	कास्यहरणादिह नार्याः शीर्षरोगस्त- प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८४८	पूर्वं रीत्यपहरणादत्र जन्मनिपिद्वाजा- क्षत्रं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । .	३०७	८६३	पूर्वं मोहादुष्टस्य नाशे घृतेऽत्र नार्यां त्रिकृतस्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च । "	"
८४९	पुरा खरहननादत्र खरोमेत्य तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"	८६४	पुरा घृतहरणादिह नेत्ररोगयुतत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५०	पूर्वं गर्भपुष्टार्थं कुक्कुटाण्डभक्षणदि- ह सकरजाताया नार्यां गर्भधारणा- भावेन तत्प्रायश्चित्तञ्च । . . .	"	८६५	पूर्वं स्वकं पतितं परित्यज्य परपुरस्तेन नादिह जन्मनि नार्यां ग्रहणारोगस्त- प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५१	स्वर्णकारकुले जातस्य लोभपस्य धूर्तस्य राजजनप्रियस्य सुखैश्वर्यधन- युक्तस्य पुत्रहानत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च । "	"	८६६	धिप्रवर्णकुलोपवनस्य रक्ताक्षदरीनस्य उदरेवातरोगयत् किंचिद्विचक्षणमन्वि- तस्य भार्याया घृतपुत्रत्वनिदानं त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
९२	पूर्वं खरहननादिह नार्यां खरोमेत्य तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३०८	८६७	कन्ध्यात्वहरप्रायश्चित्तस्य प्रकारान्त- रेण निरूपणम् ।	३११
८५३	पुरा शैलपहरणादिह भयं नार्यां पिद्वाक्षत्रित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	८६८	देवद्रव्यापहरणादत्र विंशतिपौत्र ने- त्रभङ्गस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८५४	पूर्वं परसिद्धाग्रहरणादिह शूलरोगस्त- प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६९	पूर्वभवे शृणुमस्य मुष्यनिष्कुटनादिह फण्डत्वम् ।	३१२
८५५	पुराभवे उड्यातादिह विठ्ठनस्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । . . .	"	८७०	पूर्वजन्मनि परघृतहरणादिह नार्यां नेत्रगोढा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
८५६	गर्भपातस्ताया इह भवे कन्ध्यात्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८७१	पूर्वभवे माहिषीहननादनं कृष्णगुम्भ- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५७	पूर्वं कास्यहरणादत्र शीर्षरोगस्त- प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८७२	धनभूयाश्चमेगाभयैर्दृतायां शूद्रया- पुत्रसन्निहीनान्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"
८५८	पञ्चनददेशे जातस्य वैश्यस्य सुखे- श्वर्ययुतस्य जातपुत्रीणांशकत्रं त- त्प्रायश्चित्तञ्च ।	३०९	८७३	पूर्वजन्मनि दुग्धहरणादिह बहुमूत्र- त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । . . .	"
			८७४	व्याणामपितथै ।	३१३

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
८७५	पूर्वं नवयौवनमहिषीघातादिह कुष्ठ- गुल्मरोगस्ताप्राप्यधित्कथनम् ।	३१३	८८८	क्षेत्ररुद्रजस्य वातरक्तपीडितस्य भार्याया एकाप्ययाननंरं पुष्यविनाश- निदानं तत्प्राप्यधित्कथनम् ।	"
८७६	श्रुप्तस्य मुष्कनिकुङ्कुमादिह भवे पण्ड- स्यं ज्ञानाज्ञानश्रुतेषु प्राप्यधित्ता- भावश्च ।	"	८८९	पूर्वमेवे माक्षिकहरणादिह नार्यां हृ- गन्धादयत्वं तत्प्राप्यधित्कथनम् । ३१७	३१७
८७७	पूर्वमेवे प्रमादेन फल्हरणादिह नार्याः पुत्रहानत्वं तत्प्राप्यधित्- कथनम् ।	"	८९०	अगम्यागमनः पूर्वमेव पंद्रव्यं त- द्याप्यधित्ताभावश्च । ...	"
८७८	दधिहरणादत्र भवे मेदोरोगस्तन्म- नार्थं प्राप्यधित्कथनं च ।	"	८९१	पुरा सप्तम्याः कुमारस्य शिषेण कृ- तादातादिह नार्यां बाल्ये कुष्ठस- मुत्पत्कथनम् ।	"
८७९	पूर्वजन्मनि महिषीघातादिह कृष्ण- गुल्मरोगस्ताप्राप्यधित्कथनं च ।	"	८९२	वराहघातादत्र जन्मनि दन्तुरत्वं त- द्याप्यधित्कथनम् ।	"
८८०	शुभानां नासाग्रच्छेदादिह युष्मि- भ्यासां नामाच्छेदस्तत्प्राप्यधित्कथनम् ।	३१४	८९३	पुरा भवे गुडहरणादत्र गुल्मरोगेण पीडा तन्मनोपायकथनम् ।	"
८८१	गंगापश्चिमभागे सापापुरं जातस्य द्विजस्य गजमाम्यस्य विष्णुभक्ति- परस्य पुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्राप्य- धित्कथनम् ।	"	८९४	यमुनातीरे जन्मायाः शूद्रायाः पति- सेवापराया बाल्ये कुष्ठरोगनिदानं तत्प्राप्यधित्कथनम् ।	"
८८२	महाभूमिभुजां वंदे जातस्य यवनस्य सर्वविद्याविशारदस्य सुनीश्वर्यसमा- युक्तस्य पद्मपट्टिमिनस्यं महारोगि- निदानं तत्प्राप्यधित्कथनम् । ..	३१५	८९५	तंतुमंरुळे जातस्य यवनस्य सुक्षेध- र्यधनाशितस्य पंद्रव्यं तस्य सद्गतये प्राप्यधित्कथनम् ।	३१८
८८३	पूर्वमेव तरभुघातादिह नेत्रेषु कात- त्वं तत्प्राप्यधित्कथनम् ।	"	८९६	पुरा वराहघातेन दन्तुरत्वं तत्प्राप्य- धित्कथनम् ।	"
८८४	पुरा देवमदिरगतवानुमयदोषपात्र- फल्हरणादिह नार्याशिशुःषोडा नि वृत्तये प्राप्यधित्कथनम् ।	"	८९७	पूर्वं तैलहरणादिह नार्याः कण्टुसो- गस्ताप्राप्यधित्कथनम् ।	"
८८५	पुरा मधुहरणादत्र जन्मनि दुग्मध- त्वं तत्प्राप्यधित्कथनम् । ..	"	८९८	पूर्वं स्त्रीपाण्ड्यागादिह जातस्य पंद्रव्य तत्प्राप्यधित्कथनम् ।	"
८८६	पूर्वं तरभुघाताज्यायां इह कातरा- क्षान्त्वं तत्प्राप्यधित्कथनम् । ...	३१६	८९९	पुरा स्वभक्ष्यार्थं मृगघातादिह अर्थ- तत्प्राप्यधित्कथनम् ।	"
८८७	पुरा शिषस्य मुष्कनिकुङ्कुमादत्र भवे जातस्य गृहस्य पण्डव्यं तत्प्राप्यधि- त्ताभावश्च ।	"	९००	पूर्वं गुडहरणादिह जन्मनि गुल्मो- दरोगस्यत्प्राप्यधित्कथनम् ।	"
			९०१	पर्वतदेशे समुत्पन्नमहाविगवपुत्रस्य श्रीर्वाजितत्वनिदानम् ।	३१९
			९०२	नृपं किना मृगघातादत्र शुद्धत्वं तत्प्राप्यधित्कथनं च ।	"

अ०	विषय	पृ०	अ०	विषय	पृ०
९०३	परौलापहरणादिहभवे कङ्कुरोगस्त व्यापश्चित्तकथनम् ।	३१९	९१६	मृगवारपुले जातस्य सुपेक्ष्य धनयुक्तस्य स्त्रीसुखितो लोचनच क्ष्म्य पुनरहिताननिदानं तत्राप्य श्चित्तकथनम् ।	"
९०४	पूर्व राजकन्या गर्भधारणादिह दिना प्रापश्चित्तं स्त्रीपुत्रसुखहीनम् ।	"	९१७	पुरा मरवातादिह भवे नार्या खरोमन् तत्राप्यश्चित्तकथनम् ।	३२३
९०५	स्वर्गभारपोषाय पूर्व मृगवशादन नार्यास्तद्वातकाले तत्र व तत्राप्य- श्चित्तकथनम् ।	"	९१८	पूर्व रान्यपहरणादिह नार्या पिङ्गा नित्र तत्राप्यश्चित्तम् ।	"
९०६	क्षान्तुभनस्य तान्नाक्षिण्यवगम्य मेहादिवाहितस्य भाषाया सदाचार वया गर्भास्थिरनिदानं तत्राप्य श्चित्तकथनम् ।	३२०	९१९	ग्राम्भन परसिद्धानहरणादिह नार्या शृङ्गोक्तं प्रापश्चित्तकथनम् ।	३२१
९०७	पूर्वनामनि क्षुरावातादिह धनक ष्टव तत्राप्यश्चित्तकथनम् ।	३२१	९२०	पूर्व मृगवातात्त्र नस्य विष्णुस्य रत्र तत्राप्यश्चित्तकथनं च ।	"
९०८	पूर्व शृगाडवातेनात्र भवे पादहीनत्र तत्राप्यश्चित्तकथनम् ।	"	९२१	पूर्व गर्भपातादन धननीत्रं प्राप्य न्यात्र तत्राप्यश्चित्तकथनं च ।	"
९०९	गगातारे नामस्य शत्रुस्य पुत्रपुत्रा त्रिास्य युग्मभवे चक्षुशानत्रात्र यश्चित्तकथनम् ।	"	९२२	रान्यपहरणादिह नस्य शार्पिकाया त उमानाय प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
९१०	पूर्व शृगावातादिह भवे नार्या पादभगस्त प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	९२३	पञ्चददेशे जातस्य वैश्वस्य सुख श्रयधनयुक्तस्य जातपुत्रनिदानं च निदानं तत्राप्यश्चित्तम् ।	"
९११	पुरा धानिवातादिह नार्या यत्र कठ्य तत्राप्यश्चित्तकथनम् ।	"	९२४	पूर्व कास्यहरणादिह भवे शीर्षोम स्तत्राप्यश्चित्तकथनम् ।	३२६
९१२	यमुनातारे क्षीत्रियशभनस्य धनसौ रयलोभनतो मितप्रदस्य बहुधा क्षस्य विदोपतो बुद्धिमत् पुत्राभाप निदानं तत्राप्यश्चित्तकथनम् ।	३२२	९२५	वन्ध्यायाः पुत्रसन्तानोत्पत्तिविधा नत्रकथनम् ।	"
९१३	पूर्व रीष्यपहरणादिह भवे मंगलाक्षय तत्राप्यश्चित्तकथनम् ।	"	९२६	साध्या स्वभार्या परित्यज्य पट्टार गमनादिह भवे ब्रह्मरोमस्तत्राप्य श्चित्तकथनम् ।	"
९१४	पुरा खरवातादन खरोमन् तच्छ- भनाय प्राप्यश्चित्तकथनम् ।	"	९२७	पुरा जमनि कास्यहरणादिह नार्या शीर्षोमिडा तत्राप्यश्चित्तम् ।	"
९१५	ग्राम्भने गर्भपुण्यर्थं युक्त्याडमक्ष पादिह नार्या गर्भधारणाभाभस्त व्यापश्चित्तकथनम् ।	"	९२८	पूर्व नार्या उष्ट्रवातदोषादन विहृत रस्य तत्राप्यश्चित्तकथनम् ।	"
			९२९	पूर्व परवृतापहरणात्त्र भवे नेत्र रोगस्तत्राप्यनिदानाय प्राप्यश्चित्त कथनम् ।	३२६

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
९३०	स्वर्पाति परित्यज्य पूर्वभवे परपुह- पगमनात् नार्था ग्रहणीरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनम् । ३२६	३२६	९४६	पूर्व दग्निहर्ष्या नार्था अत्र मेदोरो- गतः परमर्षाटा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ३२९	३२९
९३१	विप्रवर्णकुण्डोत्पन्नस्य उदरे वातपी- डितस्य आदिपुत्रविनाशोत्तरं अप- त्याभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च । "	"	९४६	पूर्वभवे तरुहृहनादात्र नेत्रेषु कात- रत्वं तत्प्रायश्चित्तवर्णनम् । "	"
९३२	वृषस्य मुष्कनिकुहनतोत्र नरस्य पण्डल्यं तत्प्रायश्चित्ताभाववध । ३२७	३२७	९४७	पुरा देवालयस्थधातुमपदीपपात्र- हरणादिह नार्थाध्वजुःपीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनम् । "	"
९३३	मोहात्परपृताश्रयत इह नार्था नेत्र- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	९४८	पुरा मनुहरणादात्र जन्मनि नरस्य पूतिगन्धित्वं तत्प्रायश्चित्तवर्णनम् । ३३०	३३०
९३४	पूर्वभवे महिर्षीयधादात्र कृष्णगुल्मरो- गेण नरस्य परमपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनम् । "	"	९४९	पूर्व तरुघातादात्र भवे नार्थाः कातराक्ष्य नेत्रपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनम् । "	"
९३५	प्राग्गोवातादात्र भवे नार्थाः पुत्रसंत- तिहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	९५०	पञ्चनददेशे जातस्य शूद्रस्य सकटै- श्वर्यसंपन्नस्य पण्डल्यनिदान- कथनम् । "	"
९३६	प्राग्भवे दुग्धहरणादात्र नरस्य बहुमूत्र रोगस्तत्प्रायश्चित्तम् । "	"	९५१	क्षेत्रकुञ्जस्य शीर्षीदार्यशो- धनयुतस्य वातपीडावतो नार्थायाः शुभाचारवत्याः पुण्यनशनिदानं तत्प्रायश्चित्तवर्णनम् । "	"
९३७	पूर्वभवे परदुग्धहरणादिह नार्था बहु- मूत्ररोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । .. ३२८	३२८	९५२	पूर्वभवे वाक्षिकहरणादात्र नार्थाः पूतिगन्धित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च । ३३१	३३१
९३८	मोहान्महिर्षीवातेनात्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ... "	"	९५३	पुरा अगम्भागमनादात्र नरस्य पण्डल्यं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
९३९	वृषस्य मुष्कनिकुहनतोत्र भवे पण्ड- ल्यं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ... "	"	९५४	सपत्न्याः सुतस्य विपदानेन प्रण- हरणादिह भवे नार्था बाल्ये कुष्ठरो- गप्राप्तिधनुर्विज्ञानिते वर्षे मरणम् । "	"
९४०	पञ्चकलाहरणादिहात्यंतं पुत्रविना- शस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ... "	"	९५५	पूर्व बराहहनादिह नरस्य दन्तु- रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
९४१	पूर्व दग्निहरणादिह नरस्य मेदोरोगेण पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	९५६	पूर्व गुडहरणादिह नरस्य गुल्मोद- राह्यरोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथ- नम् । "	"
९४२	पूर्वभवे महिर्षीयधादादिह कृष्णगुल्मरो- गतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	९५७	यमुनतीरजायाः शूद्रायाः बाल्ये कुष्ठ- रोगप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथ- नम् । ३३२	३३२
९४३	पूर्वजन्मनि वृषभानां नासापच्छेदा- दात्र नरस्य नासापच्छेदस्तत्प्रायश्चि- त्तम् । ३२९	३२९			
९४४	श्रीमिभुजो म्लेच्छानां कुले जातस्य पञ्चपञ्चाशत्तमे वयसि महारिष्टप्रा- प्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"			

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
९५८	पर्वताश्रितासिधुमंडलेजातस्य यव- नस्य सुसैर्भ्यश्चपनाश्वितस्य पण्ड- त्वनिदानकथनम् ।	३३२	९७०	पूर्वजन्मनि त्रुंगवातादिह जन्म्य वन्नरकंठ्य त-प्राप्यशिक्षकथनम् ।	३३५
९५९	पूर्वभवे घराहवातादत्र नार्या दन्तु स्य तप्राप्यशिक्षकथनम् ।	"	९७१	पुराभवे शृगालघातादत्र विशेषत पादहिनस्य तप्राप्यशिक्षकथनम् । "	"
९६०	पूर्व तेजहरणादत्र नरस्य कण्डूरोग- स्तप्राप्यशिक्षकथनम् । . . . "	"	९७२	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य धनपुत्र . ममन्वितस्य युवावस्थाया चक्षुर्ही- नत्वनिदानं तप्राप्यशिक्षकथनम् । "	"
९६१	पूर्वभवे विनापराधं भार्यापण्डित्या- दत्र पण्डित्यं तप्राप्यशिक्षकथना- सायश्च । "	"	९७३	पूर्वजन्मनि शृगालघातादत्र नार्या ऊर्ध्वपातात्पादभंगस्तप्राप्यशिक्षक थनम् । "	"
९६२	पुरा म्वभक्ष्यार्थं मृगहननादत्र नरस्य खजत्व तप्राप्यशिक्षकथनम् । "	"	९७४	पूर्वमस्त्रवातादिह नार्या वन्नरकंठ्य तच्छमनाय प्राप्यशिक्षकथनम् ।	३३६
९६३	प्राग्भवे मोहात् परगुडापहरणादत्र नार्या गुम्फोदरपीडा तप्राप्यशिक्ष- कथनम् ।	३३३	९७५	यमुनातीरे जातस्य क्षत्रियस्य मृत- पुत्रत्वनिदानं तप्राप्यशिक्षकथनम् । "	"
९६४	शुमानस्य सुस्वरूपा स्वस्त्रिय परि- न्यञ्च परदारगमनादत्र स्त्रीविशजि- तत्वं तन्निष्कृतिरुक्तम् । "	"	९७६	कामतः प्राग्भवे ब्रह्मवातादत्र नर- स्य क्षयरोगप्राप्तिकथनम् । "	"
९६५	श्रप विना मृगघातादत्र तदातकाले मृगहन्तुः खंजत्वं तप्राप्यशिक्षकथ- नम् । "	"	९७७	पूर्वजन्मनि मोहादकामतो द्विजघाता- दत्र क्षयरोगस्तप्राप्यशिक्षकथनम् ।	३३७
९६६	पुराभवे परतैलापहरणात्तत्र नार्याः कण्डूरोगतः परिघातनिष्कृतिरुक्तम्	"	९७८	भर्तृभणानंतरं सहगमनतः स्त्रीणां गतिर्णनम् । "	"
९६७	पुरा राजपत्न्यां गर्भधारणादत्र भवे सर्वधर्मबहिष्कृतिरपण्डित्यं तप्राप्य शिक्षकथनम् ।	३३४	९७९	कुमडप्रोपारि जातस्य क्षत्रियस्य क्षयरोगप्राप्तिनिदानं तदत्र क्षयरोगे- ण पुनादिस्वन्नगणप्राप्तिश्च । "	"
९६८	श्वगर्भपाठनार्थं पुरा मृगहननादिह नार्यास्तकाले खंजत्वं तन्निष्कृति- कथनम् । "	"	९८०	विरोपतो वृद्धस्य जिनसत्त्वभूपस्य अयोव्याभिधेदो जातस्य क्षत्रियस्य युवभावे क्षयरोगोत्पत्तिनिदानं त- निद्वयुपायकथनम् । "	"
९६९	क्षत्रकुलसमुद्रस्य दानदाक्षिण्यपरस्य मेहादिविकारपीडितस्य गार्वाया गर्भस्थिगनाऽभायनिदानं तप्राप्यशि- कथनम् । "	"	९८१	पूर्वभवे मोहात्कुसुदुष्टवादादत्र नार्या नासावरूपं तप्राप्यशिक्षकथनम् ।	३३८
			९८२	पुराभवे ब्राह्मणहननान्नार्या अत्र क्षयरोगस्तप्राप्यशिक्षकथनम् । "	"
			९८३	पुरा स्वसुनातादत्र नरस्य वधित्व तप्राप्यशिक्षकथनम् । "	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
९८४	प्राग्ग्लघातत्रयापादिह नार्था क्षय- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३३८	९९९	पुरा विटालोच्छिद्यभोजनतोऽत्र नर- स्यं राज्यं च तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	
९८५	गंगायाः प्राक्सरदेशे जातस्य सूक्ष्म- स्य स्वल्पवित्तस्य जातपुत्रविनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	१०००	स्त्रीणामपि तथैव ।	३४३
९८६	विगटदेशे जातायाः पतिशुभ्रपण- परायाः धनधर्मद्वयायाः क्षयरोग- वशाः पुत्राभावनिदानं तत्प्रायश्चि- त्तकथनम् । " ३३९	१००१	चांडालीगमनादत्राजगरवन्मूढत्वत- त्प्रायश्चित्तकथनम् । " "
९८७	पूर्वजन्मनि सार्वज्ञापातादत्र नरस्य स्वच्छिद्यकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	" "	१००२	पूर्व चांडालपुरुषसंगमादिह नार्था अ- जगरवन्मूढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	" "
९८८	नार्था अपि तथा ।	" "	१००३	परान्विप्रकरणादिह भये अजीर्ण रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । " "
९८९	पूर्वजन्मनि वक्रघातादत्र नरस्य छं- दकण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३४०	१००४	परान्विप्रकरणान्नार्था अजीर्णरोग- स्तत्प्रायश्चित्तविधिकथनम् । " "
९९०	स्त्रीणामपि तथैव ।	" "	१००५	द्विजकुलोद्भवस्य क्लियासदद्गुणह- नेत्रतोदकतो भार्याया मृतवत्सत्य- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । " "
९९१	कस्यचिद्विजकुलजस्य वातपीडापतो धर्मनिष्ठावतो वित्तपुत्रस्य भार्यायाः सदाचारवत्या मृतवत्सनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् । " "	१००६	पूर्वजन्मनि द्विजाय वातार्था विषद- नादत्र च्छर्दिरोगेण यौवनस्य प्राण- हानिकथनम् । " ३४५
९९२	पूर्वममक्षयमक्षणतोऽत्र नरस्य कृमि- लोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ३४१	१००७	पुरा द्विजाय विषदानादिह नार्था च्छर्दिरोगेण यौवनस्य मरणकथनम् ।	" "
९९३	स्त्रीणामपि तथैव ।	" "	१००८	द्विजेतरस्मै कस्मैचिदपि विषदाना- दिह च्छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चि- त्तकथनम् । " "
९९४	दुष्टस्पर्शादत्र नार्थाः कृशोदरीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । " "	१००९	भ्रातृघातान्मूकत्वम् ।	" "
९९५	गंगायाः पूर्वभागे द्विजवंरासमुद्रवस्य बन्धुस्त्रीसुखस्युतस्य मृतपुत्रत्वनि- दानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । " "	१०१०	पुत्राभिलाषापूर्वं मयनपुरुषसंभोगादत्र कथनत्वे पुत्रसंततितर्जाजितत्वं तत्प्रा- यश्चित्तम् । " "
९९६	द्विजभार्यायाः क्षयाव्तितायाः पुत्रसं- ततिर्हनिन्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तक- थनम् । " ३४२	१०११	गंगाश्रयणवैते जातस्य भूपस्य भू- तदयावतो बाल्ये पांडुरोगप्राप्ति- निदानं तत्प्रायश्चित्तम् । " "
९९७	उच्छिद्यमक्षणदत्र नरस्य राज्यं च त्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । " "	१०१२	पूर्वमये द्विजेतरस्मै विषदानादत्र ना- योच्छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनम् । ३४६
९९८	पूर्वभवे रसलोभादुच्छिद्यमक्षणतो नार्था अपि राज्यं च तत्प्रायश्चि- त्तम् । " "	१०१३	गंगायाः पूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य वदुद्रव्यपराक्रमस्य जातपुत्रविनाश-	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
	निदान तच्छमनाय प्रायश्चित्तकथ- नञ्च । ३४६	३४६	१०२६	यमुनाया जातस्य क्षत्रियस्य धनमि- श्रुत्वादेवर्षनानास्त्रीभोगयुतस्याप्रा - प्तमनोरथस्य जातपुत्रविनाशानिदा- न तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ३४९	३४९
१०१४	क्षत्रियकुम्भनाया दुःखाकुलाया दयितोञ्जिताया कन्यात्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१०२७	जात्युत्तमाना जनुधि प्राप्तस्य सर्व- सप्तसमृद्धस्य कन्धुसौम्ययुतस्य जा- तस्तातिदुःखनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च । ३५०	३५०
१०१५	भातृघातकरणादत्र नार्या मूकत्वम् ।	"	१०२८	पूर्व पुरुषघातादत्र नार्याः शल्यो- गतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
१०१६	देवद्रव्यापहरणादक्षिणीडातो निश- तिपीचर नेत्रभगस्तदुपायकथनञ्च । ३४७	३४७	१०२९	पूर्वजननि नरघाताद्वा मित्रघाता- दत्र वायुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चि- त्तकथनञ्च । ३५१	३५१
१०१७	सर्वस्नेहहरणादत्र भवे नरस्य क्षय- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१०३०	ज्ञानपूर्वककर्मकर्तुर्भोगादेव कर्मणः क्षयकथनम् । ३५२	३५२
१०१८	पूर्वभवे ब्रह्मवादरताया इह किञ्चि- त्पतिदोषात्तनुमर्गाकृत्यान्ते पार्वती- समीपताप्राप्तिरुभयम् । .. "	"	१०३१	पूर्वभवे स्नेहहरणतो नरस्य क्षयरो- गतः पीडा तच्छमनोपायवर्णनञ्च । "	"
१०१९	अज्ञानात् पूर्वभवे भातृघाततो मूक- त्व-नरस्य पुत्रसंतानलाभाय प्राय- श्चित्तविधिरूपणञ्च । . "	"	१०३२	पुरा जाराश्रयात्पतिहृत्या नार्या अत्र भवेवान्ये वैधव्यकथन तदुपाय कथनञ्च । ३५३	३५३
१०२०	क्षत्रियकुलभनाया धनभोगकन्या नार्याः पुत्रान्वितायाः क्षयरोगप्रा प्तिस्तच्छमनप्रायश्चित्तञ्च । . "	"	१०३३	पूर्व देवतामारदाहादत्र रक्तातासर- रोगतः पीडा तच्छमनोपायश्च । "	"
१०२१	धूर्तकर्मणा लोकवचनादत्र भवे अ- पस्मारोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्त कथनञ्च । ३४८	३४८	१०३४	प्रपागानिकटे जातस्य सर्वशास्त्रार्थ- कोविदस्य दिजस्य सन्ततिदुःखनि- दान तच्छान्त्युपायवर्णनञ्च । "	"
१०२२	पूर्वभवे स्वर्गापहरणादिह पुत्रहीन- त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१०३५	पुरा गर्भघातनपापकल्पादत्र नार्या गर्भघातनदुःखं तदुपायश्च । ... ३५४	३५४
१०२३	पुरा बालघातादिह नरस्य मृतपुत्र त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ... "	"	१०३६	देवागारघातादिह नार्या अतिसा- रतः परमपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
१०२४	पूर्वदोषात्सूकरादियोनोरुपमुष्य य- वनीत्वमापन्नाया नार्या भर्त्रा सह तीर्थराजसंभारस्यैवैर्यप्राप्ति वध नम् । ३५५	३५५	१०३७	कुष्ठरोगप्राप्तिनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च । ३५६	३५६
१०२५	पूर्व स्नेहहरणादिह प्रयागे जात- स्य धनपुत्रतो वेदवक्तुर्द्विजस्य क्ष- यरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च । ३५६	३५६	१०३८	पूर्वभवे पत्युर्भवेवातिन्या नार्या अत्र वायुरोगपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च । ३५७	३५७

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
१०३९	पुरा भवे गोत्रघातकरणाभार्या ल- सारोगपीडा तन्निवृत्त्युपायकथनञ्च ।	३९२	१०५१	पूर्व शूद्रगृहस्थितस्य नरस्येह भवे- घातरोगेण पीडा तत्राप्यश्वित्तक- थनञ्च ।	३५७
१०४०	द्विजकुलोत्पन्नस्य यातपित्तयुतस्य विशिष्टचित्तसमन्वितस्य भार्यायाः पतिव्रताया काकथंभ्यात्पनिदानं त- दुपायवर्णनञ्च ।	"	१०५२	पूर्व पापमोहनाद्रुर्भेद्व्या नार्या अत्र जलोदरपीडा तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	३५८
१०४१	पुरा नारीघातादिह कृशस्य नरस्य बलविश्वसित्वं तच्छमनविधिवर्ण- नञ्च ।	३५३	१०५३	पूर्व फलचौर्यादिह भवे नार्याः फल- हीनत्वं तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	"
१०४२	इरावताचन्द्रभागान्ते जातस्य द्वि- जस्य नातिवित्तयुतस्य सरूप्यस्य पुत्रनाशनिदानं तत्राप्यश्वित्तक- थनं च ।	"	१०५४	पूर्वजन्मनि द्विजघातादत्र नार्याः कुष्ठरोगाधासिकथनं तत्राप्यश्वित्तञ्च ।	"
१०४३	वातूल्लक्षणाद्यस्य नरस्य तदोपनि- युक्तये प्राप्यश्वित्तकथनम् ।	३५४	१०५५	विषादानिकटे देशे सच्छूद्रकुलजस्य देवतातिथिपूजकस्य संततिराहित्य- निदानं तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	"
१०४४	पूर्व विप्रद्रव्यापहरणादत्राशिव्याधि- पीडा तच्छमनाय प्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	"	१०५६	पूर्व पराक्रहरणादिह जन्मनि नार्या उदरे अजीर्णितो रात्रदिनमतिपीडा तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	"
१०४५	राजकुलोत्पन्नाया मुख्यप्रांगनायाः प्रजापीडनपरामा यातपित्तादिरोग- पीडिताया अपुत्रत्वनिदानं तत्राप्य- श्वित्तकथनञ्च ।	"	१०५७	पुरा देवागारस्थितवृत्तिभंगतोऽत्र न कापि प्रतिष्ठा तदुपायकथनञ्च ।	३५९
१०४६	पुरा स्वगोत्रजनार्या वीर्यनिष्कादिह संततिराहित्यं तदुपायकथनञ्च ।	३५५	१०५८	प्राङ् नृक्थकरणादिह नरस्य क्षय- रोगतः पीडा तन्निवृत्तये प्राप्यश्वित्त- कथनञ्च ।	"
१०४७	द्विजद्रव्यापहरणादिह जन्मनि यूत- पुत्रत्वं तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च । ...	३५६	१०५९	प्राजन्मनि परमर्मेघातादिह नार्या जलोदरतः पीडा तच्छमनार्थमुपा- यश्च ।	"
१०४८	राजघातादिह भवे राजयश्मरोगतः पीडा तत्राप्यश्वित्ताभावश्च ।	३५७	१०६०	पूर्वजन्मनि वादिनो वाग्विरोधकरणा- दिह भवे मूकत्वं तत्राप्यश्वित्तकथ- नञ्च ।	"
१०४९	शतहृन्कटे जातस्य द्विजस्य युव- भावे कुष्ठरोगनिदानं तत्राप्यश्वि- त्तकथनञ्च ।	"	१०६१	पूर्व सपत्नीगर्भनाशादिह जन्मनि नार्या वन्यात्वं तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	३६०
१०५०	भर्तृमुहुरचनमेव परमर्मेभिमन्यमा- नायाः पतिव्रताया माथिकुलजात्य- कथनम् ।	"	१०६२	पुरा परनिद्राकरणादिह खल्व्याटत्वं तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	"
			१०६३	पूर्वभवे राजवधकरणाभार्या इह क्षय- रोगस्तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	"
			१०६४	पूर्व भर्तृयागिरोघादिह कामित्या मूकत्वं तत्राप्यश्वित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
१०६९	देवागारे प्रस्थापिताया देवप्रति- भाया भंगरूपादिह नार्या अप्र- तिष्ठा तदुपायश्च । ३६०	३६०	१०७७	पूर्व राजघातकरणादिह नार्याः क्षयरोगतः पीडा तच्छमनोपायश्च । ३६३	३६३
१०६६	मयुरामंडलदेशे जातस्य दिजस्य सुरूपलोत्पुत्रोच्चितस्यमुतासौख्य- हेतुकथनं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१०७८	प्राग्भवे विवापराधं वैश्यघातकर- णादिह रक्ताक्षुद्ररोगतः पीडा तदु- पायश्च ३६४	३६४
१०६७	दिजकुलजस्य कृशांगस्य देवब्राह्म- णमक्तस्य कस्यचित् पतिप्रताया भार्याया मृतापत्यत्वनिदान तत्राप्राय- श्चित्तकथनञ्च । ३६१	३६१	१०७९	पुरा मोहोद्देश्यघातेन नरस्य रक्ता- क्षुद्रोत्पत्तिदर्शन तत्राप्रायश्चित्तञ्च । "	"
१०६८	प्राग्भवे परनिंदाकरणादिह नार्या खल्वाटनं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च । ३६२	३६२	१०८०	कस्माश्चिन्नार्याः मेरोः समागत्य माथुरमंडले स्थित्वा सर्वेषाम्भिर- श्चितं देशं कृत्वा च पुनः स्वलो- कागमनम् । ३६५	३६५
१०६९	अभक्ष्यभक्षणोद्देशे गडमाश्रोग- मृदुपायश्च । "	"	१०८१	पुरा भवे सुरापानादत्र नार्या मृद कृत्तुरोगतः पीडा तत्राप्रायश्चित्त- कथनञ्च । ३६६	३६६
१०७०	पूर्व, कुत्रघातादिह सस्तरानुपा- न्यमाश्रिय धनपुत्राविहीनत्व नार्या- न्नाप्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१०८२	कस्यचिद्विप्रस्यपालद्रव्यसमन्वितस्य कासद्वारासादिबाधितस्य कृषि- वाणिज्यकर्तुः विषयाया अत्र य- मणेनिदान तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च । "	३६९
१०७१	पुरा सभाया ब्राह्मणस्य पक्षाघा- तपररणादिह पक्षाघातरोगस्तदुपा- यकथनञ्च । "	"	१०८३	पूर्वसुपान्नादत्र भवे नार्याः प्रद- रोगतः पीडा तदुपायकथनञ्च । ३६९	३६९
१०७२	पुरा अभक्ष्यभक्षणोद्देशे नार्या गंडमाश्रोगस्तव्यायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१०८४	पुरा त्रिविधसुरापानादिह विप्रस्य भूतहृत्प्रागण- पीडा । ... "	"
१०७३	कस्यचिद्विप्रस्यदेहीस्य धनवान्य युतस्य सकलकलाशास्त्रीविशार- दस्य पुत्रमंगोत्तरहितस्य क्षयरोग- मत्तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च । ... "	"	१०८५	अकामतः पुरा मंग्यरातादिह नार्या रक्ताक्षुद्ररोगस्यव्यायश्चित्तकथनञ्च । "	"
१०७४	पूर्वभवे दिजघातप्रतिषिद्धसुरापान- नादिह मृत्रहृत्प्रायश्चित्तकथन- कथनञ्च । ... ३६३	३६३	१०८६	अतिरोगोत्कर्षोत्कर्षावामनाया इह नस्योन्मादरोगस्तदुपायश्च । . "	"
१०७५	वेदुंटाश्रोगस्य मथुराया जातस्य भारान्तरणं कृत्वा पुनर्विष्णोः सर्गागमनम् । ३६६	३६६	१०८७	प्राग्भवे मर्णाप्ररणादिह नार्या गल्वाटनं तत्राप्रायश्चित्तञ्च । . ३६६	३६६
१०७६	पुरास्त्रोपहृणादत्र पुनोत्पन्नं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१०८८	भवे पूर्व वैश्यहंश्या नार्या अत्र विप्रो- दतः रक्ताक्षुद्ररोगेण पीडा मन्त्रा- निराश्रयः । ३६६	३६६
			१०८९	पूर्व सौम्यरणादिह पुत्रस्य चित्र- कुशुद्ररोगतः शरीरवैयर्थ्यं तत्राप्रायश्चि- त्तञ्च । ३६६	३६६

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१०९०	म्लेच्छदेशसमुद्भवस्य म्लेच्छस्य राज्ञः स्त्रीपुत्रसहायतः सुम्बसुपुत्रस्य मरणोत्तरं सद्भक्तिकथनं तद्भुवैजन्मवृत्तकथनञ्च ।	११०४	क्षत्रियस्य पर्वणभागे जातस्य मन्त्रपारगस्य महोत्सवस्य पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३७०
१०९१	वायिने स्वेच्छया परपुत्रपतंगमकन्यायां नार्यां श्मोन्मादरोगस्यदुपायकथनञ्च ।	३६७	११०५	क्षत्रवंशसमुद्भवस्य निष्कलव्यापारस्य गुल्माद्युदरपीडावतो भार्याद्वयस्याऽपि मृतकस्तान्निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।
१०९२	पूर्व त्रपुहरणादिह क्षेमरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११०६	कस्याधिदैवयाज्ञनाया नानानूपणादिभिर्भुक्ताया गर्भमोचनाभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३७१
१०९३	पुरा विद्यमानेऽपि भर्तृभिर्जासकृर्भधारणादिह नार्यां गर्भव्राणभावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११०७	विपाशानिकटदेशे जातस्य द्विजस्य क्रूरचेष्टस्य महत्प्रयोगेनः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३७२
१०९४	आखेट विना हरितवातादत्र कार्यासिद्धिस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११०८	अज्ञानादज्ञानतुरग भवे अधिकांशत्वनिष्पन्नं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।
१०९५	पुरा त्रपुहारिण्या नार्यां अत्र क्षेमरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११०९	पुरा लोहहरणादत्र जन्तुपि वर्षरास्यरोगतो महत्दुःखं तद्दुपशमनोपायश्च ।
१०९६	पूर्व कन्याश्रित्यकरणादिह मृतपुत्रत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१११०	पूर्व नकुलकुलघातादिह भवे नार्याः स्ववंशमरणदुःखदर्शनं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३७३
१०९७	पूर्वभवे ताम्रहरणादिहीदुदररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३६८	११११	स्वर्गभयोपगार्थं पशिसांतभक्षणत इह गांधिकाटहप्राप्तिः प्रायश्चित्तभावश्च ।
१०९८	पूर्व गर्भासन्नात्रामक्षणतोऽत्र नार्यां गर्भव्राणभावस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३६९	१११२	पुरा भवे लोहहरणादत्र नार्यां घर्षरास्यरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।
१०९९	मृगयायां गजराजघातादिह गजचर्मयवर्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१११३	तार्थिजह्ननादिह गांधिकाटप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।
११००	परसिद्धात्तद्वरणादिह व्यूहरोगत उदरे पीडा तद्दुपायकथनञ्च	१११४	क्षत्रकुलसमुद्भवस्य गुल्मवतोदरामयवतो धनधान्यसुखोपेतस्य कृपणस्य नारीद्वयवतो बहुकन्यस्य पुत्राभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।
११०१	यमुनातटे जातस्य चारणस्य धर्मेति र्तस्य पुत्रप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१११५	माथुरसटके जातायाः क्षत्रियायाः सुखदुःखसमाप्तान्त्यायां जातसंततिनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३७४
११०२	परकन्यापहरणतोऽत्र भवे पण्डुत्वं तत्प्रायश्चित्तभावश्च ।			
११०३	मार्गलुठनतत्पस्थेह जन्मनि पादुतंगतः पीडा तद्दुपशमोपायकथनञ्च ।	३७०			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१११६	पूर्व शुनो कषादिह नरस्य चक्रपाद- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३७५	११२९	मृतं पतिं विजोक्त्य तैनेतः परलोफ- गमनायोद्यताया गतिवर्णनम् ।....	३८०
१११७	पुरा शूद्रघातादिह भवे नरस्य दन्त- पातनदीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	११३०	पुरा ब्रह्महत्याकरणादिह क्षयरोगस्त- प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१११८	पुरा शुनो घातादिह नार्याश्चक्रपाद- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	११३१	कस्यचिदिप्रस्य चार्वर्णस्याचारकु- लवर्णस्य देवानिगुह्यत्सत्स्य कि- चिन्नेशकारिण्या भार्यायाः पुत्रही- नत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
१११९	शूद्रघातकरणादिह नार्या दन्त- पातनास्परोगस्तच्छमनोपायश्च । "	"	११३२	पूर्व शीमावादप्रसंगतो ब्राह्मणघा- तादिह नरस्य पश्चिमिदत्रैवं तिष्ठ- प्राप्तिरुच्यते ।	३८१
११२०	गोदावरसमीपे जातस्य शूद्रस्या- तिचिन्तायुतस्य दाने स्वल्पमते जातपुत्रविनाशकत्वेनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	११३३	अयोव्याभिवदशे जातस्य वैश्यस्य महोरामिनो युवभावे क्षयरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११२१	पुरा वधुहनानरस्येह वधुमंडल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३७६	११३४	स्वेच्छया ब्रह्मघातादिह नार्याः क्षय- रोगतो नाशकथनम् ।	"
११२२	शूद्रजातिमापन्नाया कुष्ठरोगवत्या जातसंततिनाशनिदानं तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	"	११३५	पुरा भवे स्मृवाघातादिह नरस्य वाधिरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३८२
११२३	चरमावस्थायां पुत्रशोकाकुलकारि- दोषनिरूपणम् ।	"	११३६	नार्याः कस्याश्चित्पूर्वभवे ब्राह्मण- घातादिह क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	३८३
११२४	गंगायाः परदेशे जातस्य शूद्रस्य पैतृकस्वल्पवित्तप्रतो वधुभृत्यसम्- न्यतस्य पुत्रराहित्यनिदानं तन्नि- ष्कृतिकथनञ्च ।	३७७	११३७	पूर्व जातुघातादिह नरस्य मूकत्वम् ।	"
११२५	पुरा सुरापानाद्ब्रह्मण्या अत्र प्रद- रोगतः पांडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३७८	११३८	पुरा कुम्भुटघातादत्र वक्रनासात्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११२६	शनद्विसरस्यतीमथ्यदेशे जातस्य द्विजस्य स्त्रीपुत्रयनयुक्तस्य तित्थे- नुदानग्रहणतः कासरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	११३९	गंगायाः प्रादेशे जातस्य शूद्रस्य सपत्नीकस्य वधुभृत्ययुतस्यापुत्रत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११२७	पूर्व शूद्रघातत्र पाददुःखपीडनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३७९	११४०	कस्याश्चिनार्याः पूर्व द्विजगृहदाह तत्पुत्रभारणेनेह वात्यामारभ्य क्षय- युताया अपुत्रत्वं त्रयोविंशतिपर्यन्तं मरणञ्च ।	३८४
११२८	पुत्र्ये मेच्छर्वशसमुद्भवस्य सफ- लैश्वर्यवित्ताढयस्य धर्मोक्तनो बहू भृत्यस्य यमसः पंचषल्लारिंशे षणै रिष्टप्राप्तिनिदानम् ।	"	११४१	पुरा सारिकाहननादिह नरस्य खडितवाक्यं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
११४२	पुरा नार्याः सारिकाहननादिह स्वलितात्कत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३८४	११५७	त्रिडालोच्छिष्टभोजिन्या नार्या अपि रात्र्यंधत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३८८
११४३	पुरा भवे ककवातादिह नरस्य लंबकंटलं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	११५८	पुरा चाण्डालीगमनादिह नरस्या- जगरवन्मूढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११४४	ककहननान्नार्या अपि लंबकंटलं त- त्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	११५९	पूर्वभागे चाण्डालसंगमादत्र नार्या अपि मूढत्वमजगरयत्तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
११४५	द्विजकुलजस्य धार्मिकस्य वित्तपु- तस्य स्वस्यवर्षस्य सदाचारवत्या भार्याया मृतवत्सात्वनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् ।	३८५	११६०	पूर्व पराजघिन्नकरणादिह नरस्याजी- र्णोस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
११४६	काकानां प्राणघातादिह नरस्य कूर्चहानत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	११६१	पराजघिन्नकारिण्या नार्या अजीर्ण- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११४७	काकवातान्नार्या अपि कूर्चहानत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३८६	११६२	द्विजकुलजस्य सदाचारवत्तः साधु- सेवकस्य भार्यायाः स्त्रीधर्मव्रतकारि- ण्या मृतवत्सात्वं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
११४८	पूर्वभागे अभक्ष्यभक्षणादत्र नरस्य किमिडोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	११६३	परस्मै विषदानादिह नरस्य दर्दरो- गतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३९०
११४९	पुरा अभक्ष्यभक्षणादत्र नार्याः कि- मिडोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	११६४	पुरा भ्रातृघातादिह नरस्य मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११५०	दृष्टस्मृष्टसिद्धान्नभक्षणादिह नरस्य कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	११६५	पुत्राभिन्दापाचयनसंगताया अत्र यव- नीत्वमासाद्य पुत्रसंततिवर्जितत्वं त- त्प्रायश्चित्तम् ।	"
११५१	दृष्टस्मृष्टसिद्धान्नभक्षणादत्र नार्या अपि कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	११६६	गंगाश्रये पश्यते जातस्य क्षत्रियस्यसर्व- संपत्समन्वितस्य पाण्डुरोगनिदानं तदुपायम् ।	"
११५२	गंगापूर्वभागे जातस्य द्विजवंश- भवस्य मृतपुत्रकत्वं तत्प्रायश्चित्त कथनम् ।	३८७	११६७	यस्य कस्यापि विषदानादत्र नार्याः परमण्डर्दिपीडा तत्प्रायश्चित्तकथ- नम् ।	"
११५३	पुरा द्विजद्रव्यापहरणादिह नार्याः पुत्रहानत्वं तदुपायकथनम् ।	"	११६८	गंगायाः पूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य बहुद्रव्यपराक्रमस्य पुत्रान्नानिदानं- तत्प्रायश्चित्तम् ।	३९१
११५४	पूर्वभागे उच्छिष्टभोजनात् अत्र नर- स्य रात्र्यंधत्वं तत्प्रतीकारविधि- कथनम् ।	"	११६९	पुरा कृताद्यधिचारतोऽत्र नार्या कन्यात्वकथनम् ।	"
११५५	पुरोच्छिष्टान्नसेवनतो नार्या अपि रात्र्यंधत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३८८			
११५६	त्रिडालोच्छिष्टभोजनतः सर्वथा नर- स्य रात्र्यंधत्वं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"			

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
११९६	पूर्व ब्रह्मण्यघातादिह नरस्य कुष्ठ- रोगान्निवर्तनं तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	३९८	१२१०	भर्तृप्रियकरणात्नार्याः सद्गुणिलाभक- थनम् ।	४०२
११९७	पुरा देवद्वन्द्यापहरणाद् वायुपीडा तदुपशान्तोपायश्च ।	"	१२११	पुरा शूद्रगृहाश्रितात्रभक्षणादिह न- रस्य वातरोगस्तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"
११९८	देवागरे मूत्रपुरीषत्यागिन्या गुदरो- गस्तदुपायश्च ।	"	१२१२	पूर्वगवे स्वगर्भघातनादिह नार्या ज- लोदरपीडा तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"
११९९	विपाशानिकटदेशे जातस्य क्षत्रियो- द्भवस्य र्छात्रजनसंयुतस्य वार्धके शंङ्करोगस्तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२१३	सदा भर्तृपरायणाया दानधर्मस्तायाः सुभगाया नार्याः पुत्राभावनिदानं तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"
१२००	पुरागवे देवागरे मूत्रपुरीषोत्सर्गा- दिह नार्या गुदरोगस्तत्प्रापयश्चि- त्तकथनञ्च ।	३९९	१२१४	जन्मान्तरे ब्रह्मण्यघातादिह नार्याः कुष्ठरोगतः पीडा ।	"
१२०१	पुरा कामात् पापविमोहितस्य स्त्रीवातादत्र प्राणहारककार्यरोग- स्तत्प्रापयश्चित्ताभावश्च ।	"	१२१५	विपाशानिकटे शूद्रकुलजस्य बहुलो- मिनो बहुध्वंसिणस्य पुत्रसंततिराहित्य निदानं तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२०२	पुरा जन्मनि कन्याघातादिह कन्या- संनतिस्तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च । ...	"	१२१६	पुरा भवे परान्नहरणादिह नार्या अ- जीर्णरोगतः पीडा तच्छमनोपायश्च ।	४०३
१२०३	पूर्व देवद्वन्द्यापहरणादिह नार्या वायुपीडा तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२१७	देवागारस्थितदेवमूर्तेर्भगतोर नरस्य कुत्रापि प्रतिश्राभावकथनं तदुपायश्च	"
१२०४	गंगायमुनयोर्मध्ये जातस्य क्षत्रियस्य महोद्यमवत्तं दिजवातात्कुष्ठरोगस्त- त्प्रशान्तोपायश्च ।	"	१२१८	राजश्वश्रुदत्र राजयश्मतः पीडा तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२०५	पर्वते जातायाः क्षत्रियपत्न्याः पति- प्रियस्तायाः सन्ततिवर्जितत्वनिदानं तदुपायश्च ।	"	१२१९	गर्भघातादिह नार्या जलोदरतः पी- डा तदुपशान्तोपायश्च ।	४०४
१२०६	विप्रकुलजस्य सदाचारस्य क्रयविक्र- यकर्तृभार्याया मृतपुत्रत्वनिदानं त- त्प्रापयश्चित्तञ्च ।	४००	१२२०	वादिनो वाधिरोगस्येह मूकत्वं तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२०७	ग्रामगवे राजवातादिह नरस्य राज- यश्मरोगस्तत्प्रापयश्चित्तकथनञ्च ।	४०१	१२२१	सपत्नीसुतनाशनादिह नार्या कन्या- त्वं तदुपायश्च ।	"
१२०८	पूर्व परगर्भवातिनो नरस्येह जलोदर- रोगतः पीडा तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"	१२२२	परनिन्दाकरणादिह नरस्य स्वल्पा- टत्वं तन्निष्कृतिश्च ।	"
१२०९	शततृनिकटे जातस्य दिजस्य युवाव- स्थायां कुष्ठस्यप्रान्तिस्तत्प्रापयश्चित्तक- थनञ्च ।	"	१२२३	पुरा राजश्वश्रुदर्या नार्या अत्र त- त्काल एव क्षयरोगतः पीडा । ...	"
			१२२४	भर्त्रा सह वाग्बिभेतिथिन्या अत्र नार्या मूकत्वं तत्प्रापयश्चित्तञ्च ।	"
			१२२५	देवप्रतिभामंगलादिह नार्या अप्र- विष्टा ।	४०५

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१२२६	मधुरामंढलजस्य द्विजस्य लोभिनः क्रूरस्य मंतानसुगर्हानपनिदानं तन्निष्कृतिग्रथनञ्च ।	४०६	१२४०	मोहवशाद्द्वैश्यघातादत्र रक्ताशु- द्दोगतः पीडा तन्प्राप्यशित्तञ्च ।	४०८
१२२७	पुरा भये दिनद्रव्यापहरणादिह सं- नानामावर्णप्रतीकारश्च ।	"	१२४१	मेतैर्मथुरामंढले सर्वोपनायग्य समा- गतायाः शक्तैः कलिपुगे अङ्गतानि कृत्वा पुनः प्रयाणम् ।	४०९
१२२८	कृत्यचिद्विजस्य देवव्राह्मणभक्तस्य भार्याया मृतापत्याया उदरस्थित- गर्भस्य वृद्धिपतनाभाननिदानं त- त्प्राप्यशित्तकथनञ्च ।	"	१२४२	मोहान्मृगपानकरुष्यां नार्या अत्र मृनृच्छूद्रोगस्तत्राप्यशित्तञ्च ।	"
१२२९	परनिन्द्याकरणादिह नार्याः गन्ध्या- टलं तन्प्राप्यशित्तकथनञ्च ।	४०७	१२४३	कर्मचिद्विप्रस्य किञ्चिद्विचरतः फलसदृशासर्पाटितस्य भार्यायाः प्रि- ये प्रेमपरायाः कदाप्यमुदिताया यौवनं संनानिताया रजोदोषात् परमर्षाटानिदानं तन्प्राप्यशित्तकथ- नञ्च ।	"
१२३०	अमश्यभक्षणाशान्नाभियर्षोडाफर- गंडगाद्यारोगस्तत्राप्राप्यशित्तनथनञ्च ।	"	१२४४	ब्राह्मण्याः प्राग्जननि सुरापानादिह प्रद्वारंगस्तदुपायकथनञ्च ।	४१०
१२३१	कुलघातादत्र धनपुत्रहीनत्वं नार्या- स्तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	"	१२४५	शूरजन्मनि यौवनोन्मादात् कृतसुरा- पानतो मृनृच्छूद्रोगतः पीडा तत्रा- प्यशित्तकथनञ्च ।	"
१२३२	ब्राह्मणस्य पक्षघातादिह पक्षघातरो- गस्तत्राप्राप्यशित्तकथनञ्च ।	"	१२४६	अज्ञामतो वैश्यघातादिह नार्या रक्ताशुद्दोगतः पीडा ।	"
१२३३	अमश्यभक्षणाशान्नाभियर्षोडाफर- रोगस्तत्राप्राप्यशित्तञ्च ।	"	१२४७	सारस्वतेदसममुद्गवाया नार्या युव- भाये क्षयरोगनिदानं तन्प्राप्यशि- त्तकथनञ्च ।	"
१२३४	विप्रवालकघातादिह पुत्रसंततिरहि- तस्य नरस्य क्षयरोगाकुलत्वं तदु- पायवर्णनञ्च ।	"	१२४८	पुराभये परर्षाकामुकस्य पुरुषस्मे- होन्मादरोगस्तत्राप्यशित्तञ्च ।	४११
१२३५	विनापराधं परपक्षघातादिह नार्याः पक्षघातेन पीडातत्राप्राप्यशित्तकथ- नञ्च ।	४०८	१२४९	पूर्व स्वर्गापहरणादत्र नार्याः हुनल- त्वं तत्राप्यशित्तकथनञ्च ।	"
१२३६	वैकुण्ठादागतस्य मधुरामामवतीर्य भूभागरणोत्तरं भगवतः पुनर्वैकुं- टगमनम् ।	"	१२५०	पुरा वैश्यघातादत्रापुनस्य नरस्य रक्ताशुद्दोगस्तत्राप्राप्यशित्तकथनञ्च ।	"
१२३७	पुरा स्वर्गापहरणात्कुनान्वित्वं तत्रा- प्यशित्तकथनञ्च ।	"	१२५१	सिन्धोः पश्चिमभागे जातस्य कस्य- चिन्मूलेभूपस्य ह्यपस्यसौत्य- युतस्य बहुविधाविशारदस्य पंचा- शतमेऽब्दे शुक्लमेऽरीष्टप्राप्तेनि- दानं तदुपायश्च ।	"
१२३८	पुरा राजघातकरणादिह नार्या रा- ज्यदमरोगस्तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	"			
१२३९	विनापराधं वैश्यहन्नादिह नरस्य रक्ताशुद्दोगस्तन्निष्कृत्युपायाभावश्च ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१२५२	व्याकारेण पीवने जारेण कृत- संभोगाया नार्या इहोन्माद्रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४१२	१२६५	ऐरावतांतरमागे जातस्य क्षत्रियस्य मुरूपस्य राजजनाप्रियस्य स्त्रीपुत्र- सुखहीनतानिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	४१६
१२५३	पूर्व प्रपुहणादिह श्रेयसोपस्त- प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१२६६	वैपशिकदेशजस्य क्षत्रियस्य बहु- होपुत्रमित्राढयस्य सुखैश्वर्यसमन्वि- तस्य मनोदुःखप्राप्तिनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् ।	४१८
१२५४	पत्न्या जोषति : जाराद्रुर्भधारिण्या अत्र शूद्रया गर्भधारणामावस्त- प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१२६७	सरस्वतीपरदेशे जातस्य क्षत्रियस्य गोस्य मुकुण्डस्य व्यापारनिरतस्य भार्यायाः पुत्रविवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१२५५	आनेटे विना हस्तिहनादिह सर्व- कर्मस्वसिद्धिस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१२६८	गंगायाः प्रान्तरदेशे जातस्य भूपतेर्म- शुखचरां धनवान्यमुत्तान्तस्य सुत- नाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४१९
१२५६	व्याकारेण श्रावणार्गमणादिह नर- स्य महोन्माद्रोगतो मरणम् ।	"	१२६९	शृगयासां गजववादिह नरस्य गज- चर्मसोपस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	४२०
१२५७	पुरा- जन्मनि प्रपुहणादिह नार्याः श्रेयसोपस्तच्छमनोपायम् । ...	"	१२७०	परसिद्धान्नहरणादिह नरस्य शूद्र- पीडा तदुपायकथनम् ।	"
१२५८	शिप्रवंशसमुत्पन्नस्य धनवान्यमुग्ध- युतस्य किञ्चिदेषाभिसमन्वितस्य भार्याया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनम् । ...	४१३	१२७१	यमुनातटे जातस्य चारणस्य बहु- श्रम्ययुतस्य जातसंततिदुःखनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१२५९	पुरा ताम्रहरणाभार्या इहोदुःखरोग- तः पीडा तदुपायम् । . .	४१४	१२७२	पूर्वमेव गीत्यपहरणादिह नरस्य पिग्गन्धाक्षन्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४२१
१२६०	पूर्व दिजाज्ञताडनादत्र दहुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१२७३	पुरा खरवातादिह नरस्य एरसो- मनं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१२६१	गंगामान्तेर जातस्य क्षत्रियस्य पेतु- कस्यश्चित्तवतो बन्धुभृत्यमुखान्वि- तस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तन्नि- ष्ठातिरूपनम् ।	"	१२७४	भृगुभेषुप्रथमं भृगुभक्षणतोऽत्र नार्या गर्भधारणामावस्तप्रायश्चित्तकथ- नम् ।	"
१२६२	कस्यचिद्विजिजः स्त्रीसुखान्वितस्य पितृमातृसुखहीनस्य जातपुत्रना- शनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४१५	१२७५	स्यर्गक्रावुल्लस्य नानाचौर्यतो लोकवंचनापरस्य सुखैश्वर्यस्त्रीवतः पुत्रविवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	४१९
१२६३	प्रभातदेशे जातस्य शूद्रस्य राज- कर्मरतास्य ब्रह्महीनस्य पुत्रसंततिदुः- खनिदानं तन्निष्ठातिरूपनम् ।	४१६			
१२६४	कस्यचिच्छूद्रस्य शुभाचारस्य श्रावणार्ग- मननाज्ञानान्तेर शुभयोगतोऽत्र श्राव- णान्ते स्त्रियो येषुक्षयरोगतो देहपातः-	"			

अ०	विषय	पृ०	अ०	विषय	पृ०
१२७६	पूर्वजमनि स्वराणादिह नार्या गरुडोमत्र त प्रायश्चित्तकथनम् ।	४२२		मनपुत्रनिदान त प्रायश्चित्त कथनम् ।	"
१२७७	पुरा रतिहरणादिह नार्या विद्या क्षौत्र त प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१२९१	व्याया पुत्रजननप्रयागकथनम् ।	४२६
१२७८	पपसिद्धाभहरणादत्र नार्या शूद्रो गत पाटा तन्निष्कृतिकथनम् ।	"	१२९२	पुरामत्र देवद्रव्यापहरणात्त्र नर- स्याक्षिमाटा तन्निष्कृत्यापकथनम् ।	"
१२७९	पूर्व राट्वातादिह जमनि नरस्य पिडितस्वस्त्य त प्रायश्चित्तकथनम् ।	४२३	१२९३	पूर्व वृषभुष्कनिसुम्नादिह नरस्य पण्टकथनत प्रायश्चित्तम् ।	"
१२८०	पूर्व नमनिगर्भपातादत्र नार्या बध्या त्र तन्निष्कृतिनिष्कणम् ।	"	१२९४	पुरा परधृतहरणतोऽत्र नार्या त्रैत्र सगत पात्र तदुपापकथनम् ।	"
१२८१	कास्यहरणादत्र नरस्य शीर्षो गस्त प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१२९५	पूर्वमत्र महिषीन्वादिह नरस्य उद्यु गुम्भयुतत्र त प्रायश्चित्तम् ।	"
१२८२	पञ्चनदद्वय जातस्य वैश्वस्य यौजन सुकैर्भयन्तस्थानयुतस्य जात पुराभिताशननिदान त प्रायश्चित्त कथनम् ।	"	१२९६	शूद्रनायो कर्मयश्चिद्वनभृपादभा गादिनानाभिन्नस्युताया पुत्रहा नरनिदान त प्रायश्चित्तकथनम् ।	४२७
१२८३	पूर्व काम्यहरणादिह शीर्षो गस्त प्रायश्चित्तम् ।	४२४	१२९७	पुरामत्रे दुग्धहरणादिह नरस्य बहु मूत्रत्र त प्रताकारकथनम् ।	"
१२८४	व्याया प्रायश्चित्तमिधिनिक पणम् ।	"	१२९८	नार्या पुरा दग्धहरणादत्र वधमत्र त्र त प्रायश्चित्तम् ।	"
१२८५	सर्पगुणापना स्वस्त्रिय त्रिहाय पर दारस्तस्यात्र ग्रहणारोगतो भृगुक थनम् ।	"	१२९९	पुरा महिषाचतादिह वृष्णागुल्मो गस्त प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१२८६	प्राग्भ्रत कास्यहरणादिह नार्या गामरोगस्तदुपापकथनम् ।	"	१३००	वृषभुष्कनिसुम्नाताऽत्र नरस्य पण्ट त्र त प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१२८७	पुराट्वातादत्र नार्या त्रिकृतस्य स्व तदुपापकथनम् ।	"	१३०१	पूर्व फलहरणादत्र नार्या फण्ण त्र त प्रायश्चित्तम् ।	४२८
१२८८	पुरा भ्रत परधृतहरणादिह नरस्य नमरागस्तदुपशमनसा कथनम् ।	४२५	१३०२	पूर्व दग्धहरणादत्र नरस्य मदोरा गत पात्र तन्निष्कृतिकथनम् ।	"
१२८९	स्वपति पात्स्यत्र पुत्रयन्तरागना त्रार्या इह ग्रहणारागस्त प्राय श्चित्तम् ।	"	१३०३	पुरा महिषीहननात्रार्या अत्र कृष्ण गुम्भरागस्त प्रायश्चित्तम् ।	"
१२९०	निप्रवर्णनस्य किञ्चिद्विज्ञतो वात रोगत पतिभक्तिपराया भार्याया		१३०४	पूर्व वृषनासात्रयन्नादिह नरस्य नासा उदकथनम् ।	"
			१३०५	तिवा पश्चिमभाग म्हेच्छन्नाभ्र स्य सत्रविद्याविशारदस्य सुलेश्वर्य समायुतस्य पञ्चपञ्चाशत्तम वर्षे राम्यथन त प्रायश्चित्तम् ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१३०६	दधिहरणानार्था अत्र भवे मेदोरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४२९	१३२०	पुरा वाहनहननादत्र नार्था दन्तुस्त्वं तत्रितृप्तिकथनम् ।	४३२
१३०७	पूर्व तरक्षुहननादिह मेदरुतात्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१३२१	पुरा तौडहरणादिह नरस्य कण्डूरोग- संश्रुतिनिवृत्तिकथनम् ।	"
१३०८	चण्डिकांमंदिरे दीपदानादत्र पुत्रा- दिमुत्पत्तिः, तत्रत्यदोषाग्रहरणा- दिह नार्थाश्वशुःपीडा तत्प्रायश्चित्तक- थनम् ।	"	१३२२	पुरा विनाशराशत्रो नार्था परित्यज्येह भवे नपुंसकत्वकथनम् ।	"
१३०९	पूर्व मधुहरणादिह नरस्य प्रतिगंधिवं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१३२३	स्वभक्ष्यार्थं पुरा मृगघातादत्र नरस्य संजलवं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१३१०	तरक्षुवानादिह नार्थाः कान्तपत्रिवं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१३२४	पूर्वभवे गुडहरणादत्र नार्था गुल्म- रोगतः पीडा तदुपायकथनम् ।	"
१३११	पत्रनदेदेशे शूद्रकुलजस्य विवर्णस्य पापमतेः पण्डित्यनिदानम् ।	"	१३२५	कस्यचिद्वाज्ञो महाविभक्षसेतुतास्य देशेदेशप्रतिधिष्यातास्य त्र्योत्रिवर्जि- नत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१३१२	कस्यचिदक्षत्रिकुलजस्य नानातोष्य- रतास्य किञ्चिन्नातायातोदरपीडस्य पत्न्या दानदाग्निष्यशास्त्रिन्याः प्रिय- भक्तिरतायाः संनतिराधनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् ।	४३०	१३२६	विना शृपं मृगघातादत्र मृगघात- काले नरस्य संजलवं तत्प्रायश्चि- त्तम् ।	४३३
१३१३	पूर्व मांसिकहरणादिह नार्थाः भूति- गंधिवं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ..	"	१३२७	परमेलापहरणादिह नार्थाः कण्डूरो- गस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१३१४	विघटनेन मन्वानोपुत्रघातादिह यव नाथे जगुर्विशे वेषे अभिनराहत नर- णकथनम् ।	"	१३२८	राजपत्न्यां गर्भभारणादत्र नरस्य पण्डित्यकथनम् ।	"
१३१५	पुरा अग्न्यागमनादत्र नरस्य पण्ड- ित्यनिरूपणम् । ...	४३१	१३२९	स्वगर्भनाशार्थं मृगघातादत्र नार्था स्तदातकाले कुत्रचित्पतनात्संजलवं तदुपायश्च ।	"
१३१६	पुराभवे यराहहननादिह नरस्य दन्तुस्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ..	"	१३३०	क्षत्रकुलभवस्य कस्यचिद्द्रवाचारायाः पत्न्या रक्तलायादिपीडावत्या गर्भा- स्थितानिदानं तत्प्रायश्चित्तक- थनम् ।	"
१३१७	पूर्व गुडहरणादिह गुल्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"	१३३१	पूर्वभवे तुरंगघातादत्र नरस्य यत्र- पंतलवं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४३४
१३१८	यमुनातीरे शूद्रादिहमापत्राया बाल्य एव कुष्ठरोगसमन्वितत्वं नदुपायश्च । ..	"	१३३२	पुरा श्माल्यातादिह नरस्य पादहो- नत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१३१९	सिन्धुमंडले जातस्य यवनस्य मुले- श्वर्यसमन्वितस्य पुरुषस्य पण्डित्य- निदानं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	१३३३	गंगोतीरे जातस्य शूद्रस्य धंतपुत्र- समन्वितस्य युवभावे चतुर्हान्तव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१३३४	पूर्ववृत्तात्वातिव्या नार्या अत्र पाद- भेगस्तदुपायकथनञ्च ।	४३४	१३४८	पुरा जन्मनि नोहहरणादिह नार्या वर्षरामत्वं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	४४०
१३३५	पूर्वमद्वहननादत्र नार्या वक्रवन्तत्वं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३४९	विधियजिज्ञातजातादिह प्रायश्चिता- करणे नार्या अग्रे गोविधिकात्वं तन्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३६	यमुनातीरजस्य क्षत्रियस्य धनसौ- म्यसमन्वितस्य ब्रह्मर्षिकस्य युद्धि- मता मनोदुःखसमन्वितस्य पुत्राभाव- निदानं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३५	१३५०	क्षत्रकुलजस्य गुन्मवातोदरामयेस्य धनधान्ययुतस्य पुत्रहीनत्वनिदानं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३७	फल्पाया वडात्कारेण दूपादिह नरस्य पण्डितकथनम् ।	४३६	१३५१	मथुरामंडलजातायाः क्षत्रियायाः सुगदुखसमाक्रान्तायाः सन्तनिनाश निदानं तन्प्रायश्चित्तञ्च ।	४४१
१३३८	परचुंडनार्थं मार्गहस्तुः पादरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३५२	पुरा शुनो घातादिह नरस्य चक्रपा- दरोगनः पीडा तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३९	भद्र्यार्थमजवातादिह नरस्याधिकां- गव्यकथनम् ।	"	१३५३	पूर्वभवे शूद्रवातादिह नरस्य दन्त- पातनपीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१३४०	पर्वतभागे जातस्य क्षत्रियस्य महो- प्रस्य मन्त्रनिपुणस्य पुत्रहीनत्व तन्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३५४	पुरा भवे शुनो हननादत्र नार्याश्रु- पादरोगतः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१३४१	मुत्तरांगवतः क्षत्रियस्य निःफलव्या- पारस्य नारीयद्वयुतस्य पुत्रहीनत्वनि- दानं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३७	१३५५	पुरा भवे शूद्रवातकरणादिह नार्या दन्तपातरोगस्तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४२
१३४२	वेदयोगनायाः सर्वैश्वर्यसुखान्विताया युवभावे पूर्णगर्भवेऽपि प्रसूत्याभाव- निदानं तन्प्रायश्चित्तञ्च ।	४३८	१३५६	गौदावरोस्मीपदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रिनाशरूपयोगविरुपणं तदु- पायश्च ।	"
१३४३	विपादानिकरुदेशे जातस्य क्षत्रि- यस्य ब्रह्मर्षिपुत्रस्य जातपुत्रवि- हीनत्वं तदुपायश्च ।	"	१३५७	पूर्व बभ्रुहननादिह नरस्य वक्रमंडल- रोगपीडा तदुपायश्च ।	"
१३४४	पूर्वभवेऽजामुतथातादत्राधिकाङ्गत्वं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३९	१३५८	कस्याश्चिच्छूद्रया जीविततदोपापवृ- र्वजन्मोपात्कृष्टरोगवत्या जातसंन- निहीनत्वं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३४५	पुरा छोहहरणादिह जन्मनि नरस्य वर्षराह्यरोगस्तन्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३५९	पुरा शरीवातादिह नरस्य कुम्ब- वर्णत्वं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४३
१३४६	पूर्व सलुलनकुलनिहंतनादत्र नार्याः सर्वस्थजन्मरणदुःखमनुभूयाद्योत्तर- शततमे वर्षे मरणकथनम् ।	"	१३६०	द्रव्याभावात्स्वस्त्रोपपन्नतः स्वोदरघ्न- णादिह नरस्य पण्डितं तन्प्रायाधि- चाभावश्च ।	"
१३४७	स्वर्गभोपेपणार्थं कृताजानंदनवत्त- दत्र गोधिकत्वप्राप्तिः ।	४४०	१३६१	पुरा जन्मनि नकुंभवातादिह नार्या बभ्रुमंडलरोगान्दुपवसामथेधिकथन- ञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१३६२	श्रवियकुटजस्य नानाविधाव्यरोम- धनः मद्राचारवत्या भार्यायाः म- न्तनिहीनत्वनिदानं तन्प्राप्यधित्तम् ।	४४३	१३७७	पूर्वभवे मोहात्कुञ्जकुटजेषु नासायक्र- न्वं तदुपायकथनं च ।	४४८
१३६३	पूर्वमुद्गक्यानादिह नस्य पाण्डुरोग- स्तप्राप्यधित्तकथनम् ।	४४४	१३७८	पुरा पारायनजातादत्र नस्य पीतपा- णित्वनिदानं तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	"
१३६४	पुरोद्गक्यातित्या नार्था अत्र पाण्डुरो- गस्तप्राप्यधित्तकथनम् ।	"	१३७९	कस्यचिद्देश्यकुटजस्य विष्णुभक्तस्य मान्गश्रियस्य त्रियाया पतिभक्त्या कन्यात्वनिदानं तदुपायम् ।	"
१३६५	येष्टं ऋतुमती पारित्यज्य विना ऋतु कनिष्ठासंयोगतोप्रापुत्रत्वं तस्यापधि- तकथनम् ।	४४५	१३८०	पूर्व मूषकव्यादिह नार्थाः कुञ्जत्वं तन्निष्ठतकथनम् ।	४४९
१३६६	उद्गक्यातादत्र नस्य पाण्डु रोगनि- दानं तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	"	१३८१	पुरा मृष्यतादिह नस्य बभ्रुमंडलरोगनिदानं तन्प्राप्यधित्तक- थनम् ।	४५०
१३६७	पुरा कुञ्जकुटजधादत्र नस्य नासाय- क्रत्वं तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	"	१३८२	शुकप्राण्यातादिह नार्थाः स्फुटित- वाक्यं तन्निष्ठतकथनम् ।	"
१३६८	पुराम्बे चटकनाशित्या नार्था अत्र पाण्डुरोगतः पांडा तदुपशान्तविधिश्च ।	"	१३८३	मयूरव्यानादिह नार्थाः कृष्णमण्डल- रोगस्तप्राप्यधित्तकथनम् ।	"
१३६९	पूर्व मार्जारेव्यानादिह नस्य पिण्ड- क्षणत्वं तन्प्राप्यधित्तकथनम् । ...	"	१३८४	पुरा रंजितातादत्र नस्य श्वेतमंडलरो- गस्तप्राप्यधित्तकथनम् ।	"
१३७०	कस्यचिद्देश्यकुटजस्यस्य वातरक्त- पाण्डित्यस्य भार्यायाः मद्राचारवत्या मृतयस्सात्वनिदानं तन्प्राप्यधित्तक- थनम् ।	४४६	१३८५	पूर्व पारायनजातादत्र नार्थाः पीत- पाणित्यथा तत्रित्पुत्रुपायकथनम् ।	"
१३७१	पुरा मार्जारेव्यातादिह नस्य पिण्ड- क्षणं तन्प्राप्यधित्तम् । ...	४४७	१३८६	पूर्व हस्रजातादत्र नार्थाः श्वेतमंडल- रोगतः पांडा तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	"
१३७२	पूर्वजन्मनि मार्जारीधातादत्र नार्थाः विगाश्रित्वं तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	"	१३८७	पुरा पितृव्यानादिह नस्य चेतनार- हित्वं तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	"
१३७३	पुराम्बे शुक्रजातादत्र नस्य स्वप्राप्ति- वक्रक्यास्तं तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	"	१३८८	गगायाः प्रान्तरे देशे जातस्य भूषस्य मयूरवाचां योकाविधुतस्य पुत्रमरणदिदुःखनिदानं तन्निष्ठत- कथनम्	४५१
१३७४	गोदावरसंमोपे जातस्य श्रवियस्य सर्वेभार्यशुतस्य मृतपुत्रत्वनिदानं त- न्प्राप्यधित्तम् ।	"	१३८९	पण्यशालायां पण्यश्रोकर्मणा नार्था उपजायिकाकरणादत्र नस्य पण्ट- दम् ।	"
१३७५	शशकवधादत्र नस्य कुञ्जवर्णत्वं तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	४४८	१३९०	नकुलजातादत्र नार्था बभ्रुमंडलरोग- स्तप्राप्यधित्तकथनम् ।	"
१३७६	पुरा मोहतो मूषकजातादत्र कुञ्ज- कर्मत्वं तन्प्राप्यधित्तम् ।	"	१३९१	अज्ञानान्मातृहृत्या नार्था अत्र चक्षु- विहीनत्वं तन्प्राप्यधित्तकथनम् ।	४५२

अ०	विषयाः	१०	अ०	विषयाः	१०
१३९२	सूरि सुगण्डोपनिषत्परिपाठन वि- धायपरिपाठनः पीडा तत्रप्रायश्चित्त- कथनम् । ४२२		१४०६	पुंगु टकासतित्या नार्था तत्रपांडुरो गम्यप्रायश्चित्तकथनम् । ४२०	
१३९३	नार्गदंष्ट्रे जातस्य पणिस्युतस्य सुगण्डु नसमारुगस्य जातपुत्रनिना- शनिदानतदुपायश्च । "		१४०७	सूरि व्यभिचारव्यकरणदिह मनुष्यस्य पुत्रगोत्रा न प्रायश्चित्तकथनम् ।	
१३९४	सूरिभो मालुवातास्त्रमजन्मपर्वत नेत्राभ्यक्षयम् । ४२३		१४०८	सुगुनाप्रान्तादेशे जातस्य माण्डणस्य सुगुधर्वसमायुतस्य जातपुत्रिनां शफयोगकथनं न प्रायश्चित्तम् । ४२४	
१३९५	सुरा भवे पलाञ्चरणादिह नार्था- परमजहोन इतप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४०९	सूरिभो सुगुवातादत्र नार्था प्रदररो- गन पीडा न प्रायश्चित्तकथनम् । "	
१३९६	अज्ञानान्मालुघातकरणेन नार्था ने त्राभ्य तत्रप्रायश्चित्तकथनम् । "		१४१०	चन्द्रभार्गवसर्वाप्रान्ते जातस्य श्राव- णस्य स्वस्तिगागधत्तत्रय्य पौ- नने त्रीदुग्धगतो बहुपत्न्यस्य पुत्रसुगामारनिदान तत्रप्रायश्चित्तम् । ४२५	
१३९७	स्रीपुरुषयो गजसुष्टजयोपेसमा- दिपीडितपो राधा यौत्नेनिदुःस- प्राप्तिनिदान तत्रप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४११	कस्यचिद्विजस्य त्रेशांशितामीया- द्यस्य भार्याया मृतप्रजात्पनिदान तत्रप्रायश्चित्तकथनम् । ४२६	
१३९८	सूरि गर्भवातनादिह नार्था पुत्रमना- नाभासतदुपायकथनम् । ४२४		१४१२	सस्वतीदेशे जातस्य कश्चिन्मृ- गस्य पितृसौग्यनिर्जितस्य पुत्रमी- रपरदि यनिदानं न प्रायश्चित्त- कथनम् । "	
१३९९	कस्यचिद्विजस्य देवाग्निद्विजस्य भस्याचारु उभर्मजस्य पतिप्राणाय मुवनकाक्षिण्या ऋतुर्हानिचनिदान न प्रायश्चित्तकथनम् । ४२६		१४१३	ऐरावतीदेशे जातस्य द्विजस्य कि- चिन्नटरोपादानत पुत्रमन्तवितानं- तानिदान तत्रप्रायश्चित्तकथनम् । ४२७	
१४००	सूरिजन्मनि शशदातादत्र नरस्य कु- ब्जकर्णत्व तत्रप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४१४	ऐरावतीनदीतीरे जातस्य द्विजस्य पि- तृमातृपितृनिर्जितस्य सुदुरे क्षयरोग- पीडानिदान तत्रप्रायश्चित्तकथनम् । ४२८	
१४०१	पथ्यशाशया पलोत्थापनेत उर्जा- विक्रमरणादिह नरस्य पण्डत्व त- त्रिहयभायश्च । ४२९		१४१५	आचारु उभर्मजस्य देवाग्निद्विज स्यस्य किचिद्विचरत पन्था पुत्रजीवनोत्पादकथनम् । "	
१४०२	सूरिभो नकुत्रागहरणादत्र नार्था बभुनटसंगत पीडा तत्रिहस्यु- पायश्च । "		१४१६	कस्यचिद्विजस्य सुशम्य क्षयरो- गतो बहुपुत्रमरणनिदान स्य क्ष- येण मरणम् । ४२९	
१४०३	कस्यचिद्विजस्य कुब्जस्य नानास्यु- दरपीडावत कादिशुभ्रदरपीडितस्य भार्याया पतिविधायाः ससतिहानि- त्वनिदान तत्रप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४१७	अयोध्याभिवदेशे जातस्य वैश्यस्य पुत्रमाने क्षयरोगप्राप्तिनिदान तत्रप्राय- श्चित्तकथनम् । ४३०	
१४०४	सूरिमुद्रकवातादिह नस्य पांडुरो- गस्यप्रायश्चित्तकथनम् । .. ४३०				

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४१७	पूर्वभवे ब्राह्मणघातादत्र नार्याः क्षय रोगतो मण्यकथनम् ।	४६४	१४३३	दुष्टमुष्टिसिद्धान्तमक्षणादत्र नरस्य कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६८
१४१८	स्वस्त्रीघातादत्र नरस्य बधिरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६५	१४३४	दुष्टमुष्टिसिद्धान्तमक्षणात् नार्या इह कृशोदरीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४१९	पुरा आत्मघातकारिण्या नार्या अत्र क्षयरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३५	गंगायाः पूर्वभागे जानस्य द्वित्रभ्य बंधुक्रान्तुववतो मितदस्य मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२०	पुराभवे भ्रातृघातादत्र नरस्य मूकत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१४३६	कस्याश्चिद्विप्रपत्न्याः पुत्रसंततिहीनाया युवभावे क्षयरोगप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६९
१४२१	पूर्व कुबकुट्यातफरणानार्या इह नासावक्रत्वकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३७	पुरोच्छिष्टान्नमक्षणादिह नरस्य रात्र्यंधत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२२	गंगाम्रांतस्देशे जातस्य शूद्रस्य पितृकत्वस्य चित्तकथनोऽपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३८	विद्यालोच्छिष्टभोजनादत्र नरस्य रात्र्यंधत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२३	कस्याश्चिद्विधियनार्याः पतितुष्ट्युपणकारिण्याः क्षयरोगप्राप्तिपुत्रराहित्य निदानं त्रयोविधे कर्षे क्षयतो मरणम् ।	४६६	१४३९	विद्यालोच्छिष्टभोजिन्या नार्या अत्र रात्र्यंधत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४७०
१४२४	पूर्व मारिकाहननात्रस्येह स्थलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४०	चांडालीगमनेनात्र नरस्य अजगरवन्मूढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२५	पुराभवे सांस्काघातादत्र नार्याः स्थलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४१	चाण्डालगमनतो नार्या अत्राजगरवन्मूढत्वं तदुपायकथनम् ।	"
१४२६	पूर्व काकद्वैतुर्नरस्येह भवे लंबकण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४२	द्विजकुलमध्यस्य कस्याचिन्नासुसेवकस्य भार्याया मृतवत्सात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२७	पूर्वजनुषि बकहंश्या नार्या इह फंटरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४३	विप्राय विपं दत्तवतो नरस्यात्र छर्दिरोगतः पीडा तन्नैव मरणम् ।	४७१
१४२८	कस्याचिद्विप्रकुलजस्य भार्यायाः सदाचारवत्याः संतोषप्रियकारिण्या मृतवत्सात्वनिदानं तदुपायश्च ।	"	१४४४	पुरा द्विजाय विपं दत्त्वा तत्प्रागहरणतो नार्या अत्र छर्दिरोगेण मरणकथनम् ।	"
१४२९	काकघातादिह नरस्य कूर्चहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६८	१४४५	अन्यस्मि विप्रदानादिह नरस्य छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४७२
१४३०	पुरा काकघातादिह नार्याः कूर्चयुक्तत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४६	पूर्व भ्रातृघातादिह नरस्य मूकत्वम् ।	"
१४३१	पुराभवे अमध्यमक्षणादत्र नरस्य किगिलोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४७	पूर्वस्मिन्भवे पुत्राभिलोषेण यवनसंगमादत्र यवनीलप्राप्तायपि पुत्रराहित्यकथनं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१४३२	अमध्यमक्षणात् नार्या अयुदरे इह क्रिमिपीडा तदुपायविधिश्च ।	"	१४४८	पुरा देवद्रव्यापहरणादिह नरस्य पांडुरोगकथनम् ।	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
१५०९	पुरा स्वर्गभातनादत्र जलोदरपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४८९	१५२४	परनिदाकरणादत्र नार्याः खल्व्याट- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४९३
१५१०	सुसुख्याः सदा भर्तृसेवनपरायाः सुभगाया नार्याः पुनर्हीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१५२५	पूर्वकृतव्यभिचारोपातः संकरजासु- त्पन्नाया धनपुत्रादिहीनत्वं तदुपशम- कथनम् ।	"
१५११	पूर्वजन्मनि ब्राह्मणघातादिह तस्मि- न्वयासि जाताद्रुक्कुष्ठानरणकथनम् ।	"	१५२६	सभायां ब्राह्मणस्य पक्षघातनरणा- दत्र पक्षघातयोगमन्त्रप्रायश्चित्तम् ।	"
१५१२	विपाशानिकटे जातस्य शूद्रस्य म- होद्यमिनः पुत्रसन्ततिराहिलानिदानं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१५२७	पूर्वमभक्ष्यमक्षणादत्र नार्यां गन्तव्या रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१५१३	देवागारास्थितदेवमूर्तिभंगादिहाप्र- तिष्ठा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४९०	१५२८	पूर्व ब्राह्मणबालकघातादत्र क्षययो- गयुतस्य नरस्य पुत्रसन्ततिराहित्य- निरूपणं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१५१४	पुरा राजवधादत्र नरस्य राजयज्ञम- रोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१५२९	पूर्व विनापराधं परपक्षघातिन्या ना- र्यो अत्र पक्षाघातद्वहृपाडा तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	४९४
१५१५	परगर्भघातादत्र नार्या जलोदररोग- स्तदुपशमकथनम् ।	"	१५३०	पूर्व विविधमुत्पापानादत्र मूत्रकृम्य- तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१५१६	पूर्वजन्मनि वादभर्तृवैस्तिरोधादत्र मुकत्वं तत्प्रायश्चित्तम् । ...	"	१५३१	मथुरायां जातस्य भगवतः क्षत्रि- याणां भारमवतार्य पुनः स्वलोकप्र- याणम् ।	"
१५१७	पूर्वभवे सपत्न्या गर्भघाताद्दूत्रीश्व- नापन्नाया नार्याः मुतराहित्यं तदुपशमम् ।	४९१	१५३२	पूर्व श्वर्णापहरणादत्र कुलप्रभवं तत्प्रा- यश्चित्तम् । ...	"
१५१८	परनिदाकरणेनात्र नरस्य स्वप्यागत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१५३३	राजघातकरणाचार्या अत्र तस्मिन्म- मे क्षययोगमन्त्रप्रायश्चित्तम् ।	४९२
१५१९	राजवधादत्र नार्याः क्षयरोगत- प्राणनाशकथनम् । ...	"	१५३४	मेनेः समागताया दृष्टनाज रुन्वा पुनः स्वध्यानगमनम् । ..	"
१५२०	नार्या भर्तृवर्गविरोधिण्या अत्र भूक- त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ...	"	१५३५	मोहाद्विषघातादत्र नरस्य रक्तवृद्धो गमन्प्रायश्चित्तकथनम् । ..	"
१५२१	अपाम्भापितदेवमूर्तिभङ्गनादत्राप्र- तिष्ठा तदुपशमकथनम् ।	"	१५३६	मोहात्सुरापानो नार्या अत्र मन्त्र- न्तरोपस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१५२२	मथुरामण्डले जातस्य द्विजस्य मूत्रप- त्त्रोत्सुगोष्णस्य सन्तानमुपशान- त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१५३७	कस्यचिद्विप्रस्य क्रयविक्रयकर्तुः क- पिवाणिज्यव्यतिक्रम्य भार्यया अ- पयमृतिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथ- नम् ।	"
१५२३	द्विजकुलमस्य स्वयम्भृत्सिजायनस्य पत्न्याः पतिव्रतपराया मृतापत्या- या उदरस्थितागर्भस्य प्रसूतिपतना- भानिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४९२	१५३८	नार्या मोहात्सुरापानतोऽत्र प्रदरयो- गस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४९६

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१९३९	पूर्व त्रिविधसुराधानादत्र नरस्य मूत्रा- धरोधरोगस्तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् ।	"	१९९४	पूर्व मातृप्रहरणादत्र नार्या औदुंबरा- खरोगस्तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् । ९००	
१९४०	पुरा वैश्यवातादत्र नार्या रक्तावृद्धतो मूत्रुपातिकथनम् । ४९७		१९९५	गर्भसत्रमकृत्यैवाविधिना गर्भधारणा- दत्र गर्भधारणाभाष्यस्तत्प्राप्यशिक्षितम् । "	
१९४१	देशे शारस्वते जायमानाया वाहुजा- याः क्षयरोगनिदानं तत्प्राप्यशिक्षितक- थनम् । ४९७		१९९६	मृगयायां मज्जराजयथादत्र नरस्य गजचर्मत्वं तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् । "	
१९४२	यौवनावस्थायां नरस्योन्मादरोगनि- दानं तत्प्राप्यशिक्षितम् ।		१९९७	पूर्व परसिद्धान्नहरणादत्र शूलरोगतो नरस्य पीडा तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् । "	
१९४३	पूर्व परस्यर्णापहरणादत्र नार्या कुन- सात्वं तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् ।		१९९८	कक्षप्रचिद्यारणस्य बहुद्वयसमन्वि- तस्य नेत्ररोगान्वितस्य जातसंतति- मरणदुःखनिदानं तत्प्राप्यशिक्षितक- थनम् । ९०१	
१९४४	पूर्वभवे वैद्यहंस्या नार्या अत्र रक्ता- वृद्धरोगस्तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् ।		१९९९	पूर्व रीत्यपहरणादिह नरस्य विगला- श्लिवं तत्प्राप्यशिक्षितम् । "	
१९४५	पूर्व रीत्यपहरणादत्र नरस्य चित्रकुण्ड- स्तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् ।		१९६०	पुरा खरवातादत्र नरस्य खररोमत्वं तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् । "	
१९४६	स्तिभोः पश्चिमभागे जातस्य श्लेष्म- स्य सर्वभोगैश्वर्ययुतस्य पंचाशदध्दे रिष्टप्राप्तिनिदानं तत्परिहारोपायश्च । "		१९६१	स्वर्गभृद्वधर्थं कुक्कुडाडगक्षणतोऽत्र संकरजात्युपनाया नार्या गर्भधार- णानामस्तत्प्राप्यशिक्षितम् । ९०५	
१९४७	पूर्व श्लेष्मया परपुरुषेण सह रमना- णाया अत्रोन्मादरोगस्तत्प्राप्यशिक्षित- कथनम् । ४९८		१९६२	स्वर्णकारकुले जातस्य महाभिमा- निनो राजकुलप्रियस्य सुलौघर्ययुत- स्य पुत्रराहित्यनिदानं तत्प्राप्यशि- क्षितम् । "	
१९४८	पूर्व त्रपुरणादत्र नरस्य श्लेष्मरोग- स्तत्प्राप्यशिक्षितम् ।		१९६३	प्राग्भावे खरहननादत्र नार्याः खर- रोमसमानरोमत्वं तत्प्राप्यशिक्षितम् । "	
१९४९	पूर्व विद्यमानेपि पत्न्यौ जातौ गर्भ- धारणादत्र नार्या गर्भप्रहरणाभावरत- त्प्राप्यशिक्षितम् ।		१९६४	पुरा रीतिहरणादत्र नार्याः पिङ्गा- क्षित्वं तत्प्राप्यशिक्षितम् । "	
१९५०	मृगयां विना हस्तिवातादत्र नरस्य कुत्राप्यसिद्धकार्यस्य विरोधेऽप्ये शस्त्रा- घातान्मृतिः । ४९९		१९६५	परसिद्धान्नहरणादिह नार्याः शूल- रोगतः पीडा तत्प्राप्यशिक्षितम् । ९०३	
१९५१	वज्रोक्लेशेण ब्राह्मणपरिमणादत्र नरस्य महोन्मादरोगतः प्राणनाशः ।		१९६६	केदारमंडले जातस्य क्षत्रियस्य सर्व- कार्यविचक्षणस्य रोगक्रेऽशयुतभाष्यस्य मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्राप्यशिक्षितकथनम् । "	
१९५२	त्रपुट्टणादत्र नार्याः श्लेष्मरोगस्तत्प्रा- प्यशिक्षितकथनम् ।		१९६७	हिमालये जातस्य द्विजस्य मनोदुः- खसमाप्तातस्य वातशूलपीडितोदर- स्य पंचाच्छेदनिदानं तत्प्राप्यशिक्षितक- थनम् । "	
१९५३	विप्रवैश्यस्य धनशान्त्ययुतस्य मेहरोग- वतो भार्यायाः सदाचारवत्याः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्राप्यशिक्षितम् । "				

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
१९६८	धाराणक्षेत्रे जातस्य ब्राह्मणस्य पि- तृमातृभ्रातृगुर्वादिरहितस्य पुत्रस्त्री मुखवर्जितत्वनिदान तत्प्रापक्षितक थनञ्च ।	९०४	१९८०	विप्रशसमुद्भवस्य किंचिद्विचित्रतो वातरक्तक्षिदर्शनस्य मृतपुत्रानि दान तत्प्रापक्षितकथनञ्च ।	९१२
१९६९	गगार्तरे केदारमण्डले जातस्य क्षत्रि- यस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्रा- पक्षितञ्च ।	९०६	१९८१	धर्म्यात्विचारकप्रयोगाणां सशेषतो विनरगम् ।	९१३
१९७०	पूर्वपुण्यकरोन धनिना कुले जातस्य नरस्य पूर्वपयसि चरतो महापांडा तत्प्रापक्षितञ्च ।	९०७	१९८२	पूर्वे देवद्रव्यापहरणादत्र भजे नरस्य विदातिवर्षानि नृत्तौ नेत्रभगस्त प्राप- क्षितञ्च ।	"
१९७१	केदारदेशे जातस्य देवद्विजपराय णस्य स्त्रीपुत्रमुखहीननिदान त त्प्रापक्षितञ्च ।	९०८	१९८३	पूर्वभवे वृषस्य मुखगिकुण्डनतोऽत्र नरस्य ढत्व तत्प्रापक्षितकथनञ्च ।	९१४
१९७२	केदारमण्डले जातस्य राजकार्यतत्व रस्य बहुपुत्रमुखहीनस्य परकार्यनि नाशकत्वादिनिदान तत्प्रापक्षितक थनञ्च ।	९०९	१९८४	पूर्वे परपृथहरणादत्र पोषितो नेत्र रोगस्तदुपायञ्च ।	"
१९७३	गगाया पूर्वेभागे राज्ञा वशभवस्य बहुभृत्यधनेश्वर्यमुखनाहनसपुत्रस्य चिचार्थैर्वनिदान तत्प्रापक्षितकथ- नञ्च ।	९१०	१९८५	पुरा जनुषि महिषाघातादिहनस्य कृष्णगुल्मरोगस्तत्प्रापक्षितञ्च ।	"
१९७४	केदारमण्डले जातस्य बाहुजस्य राज- समानिन किंचिद्विचित्रमन्वितस्य मृतपुत्रनिदान तत्प्रापक्षितकथ नञ्च ।	९११	१९८६	कस्याश्चिरदृष्ट्या गौरनर्णया धन भूत्याश्रमोगाद्येश्वर्यपा सततिही- नत्वनिदान तत्प्रापक्षितकथनञ्च ।	"
१९७५	पुरासती स्वमार्या परित्यज्यन्यस्त्री गमनतोऽत्र नरस्य प्रहणीरोगतस्तन्म रणञ्च ।	९१२	१९८७	पुराभवे दुग्धहरणात्त्र नरस्य बहु मूत्रस्य तत्प्रापक्षितञ्च ।	"
१९७६	पुरा कांस्यहरणादिह नार्या शंषीरोग स्तत्प्रापक्षितकथनञ्च ।	"	१९८८	पूर्वे दुग्धहरणादत्र नार्या बहुमूत्रो गाकुलस्य तत्प्रापक्षितञ्च ।	"
१९७७	पूर्वमश्ववात्स्नियानार्या अत्र विहृत स्पर्च तत्प्रापक्षितञ्च ।	"	१९८९	नवपीयनमहिषीघातादत्र कृष्णगुल्म रोगस्तत्प्रापक्षितञ्च ।	९१५
१९७८	पूर्वे परपृथहरणादिह नरस्य नेत्र रोगस्तात्प्रापक्षितकथनञ्च ।	"	१९९०	वृषमुखानिकुण्डनतोऽत्र नरस्य पट्ट त्वकथनम् ।	"
१९७९	स्वक पतिं परित्यज्य परपुत्रसगजा या अत्र प्रहणीरोगस्तत्प्रापक्षितञ्च ।	"	१९९१	पूर्वे फलापहरणतोऽत्र नार्या सत तिरौषस्तत्प्रापक्षितञ्च ।	"
			१९९२	दधिहरणा मेदेरोगस्तदुपायञ्च ।	"
			१९९३	प्राग्भवे महिषीघातादत्र नार्या कृष्ण गुल्मरोगत पांडा तत्प्रापक्षितक थनञ्च ।	"
			१९९४	शृण्वासाप्रवे मान्दिह नरस्य नासाद्ये दकथनम् ।	"
			१९९५	सिंघो) पश्चिमभागे यवनराजकु समभग्य सर्वैश्वर्यमौन्यमाज ५५	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
	पंचाशे षषैऽरिष्टप्राप्तिनिदानं तत्रायश्चित्तकथनम् । ५१६	५१६	१६११	पुरा भवे तैलहरणादत्र नरस्य कंठ- रोगस्ताप्रायश्चित्तम् । ५१९	५१९
१६९६	दधिहरणतोऽत्र नरस्य मेदोरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनम् । ५१७	५१७	१६१२	स्वदारपरित्यागदोषादत्र नरस्य पं- ण्डत्वं तत्रायश्चित्ताभावश्च । ५१९	५१९
१६९७	पूर्वभवे तरक्षुहननादिह नेत्रकातरस्य तत्रायश्चित्तकथनम् । ५१७	५१७	१६१३	स्वभक्ष्यार्थं मृगघातादिह नरस्य पण्डत्वम् । ५१९	५१९
१६९८	देवागारस्थध्रातुमान्यस्थपितृदीप- पात्रहरणादत्र नार्थाश्चक्षुःपीडां तत्राय- श्चित्तकथनम् । ५१७	५१७	१६१४	पूर्वभवे परस्य गुडापहरणात्नार्था अत्र गुल्मोदरपीडा तदुपायश्च । ५१९	५१९
१६९९	पूर्वं मधुहरणादिह नरस्य दुर्गन्धि- युतत्वं तत्रायश्चित्तकथनम् । ५१७	५१७	१६१५	शुनान्चारां स्थस्त्रियं परित्यज्य पर- स्त्रीगमनतोत्र नरस्य स्त्रीवर्जितत्वं तदुपायश्च । ५१९	५१९
१६००	तरक्षुघातान्नाया अथवा कातरा- क्षौत्वं तत्रायश्चित्तकथनम् । ५१७	५१७	१६१६	नृपं विना मृगघातादत्र नरस्य तद्वा- तकोले पण्डत्वं तत्रायश्चित्तम् । ५२०	५२०
१६०१	गजक्रियाभ्यतस्यात्र नरस्य पण्डत्व- कथनम् । ५१७	५१७	१६१७	परतैलापहरणादिह नार्थाः कंठ- रोगस्तत्रायश्चित्तम् । ५१९	५१९
१६०२	क्षत्रकुलजस्य नानासौख्यरतस्य शु- भाचाराया भार्याया एकपुत्रप्रसवो- त्तरं पुष्पनाशनदानं तत्रायश्चित्त- कथनम् । ५१८	५१८	१६१८	राजपत्न्या गमनतोऽत्र नरस्य पण्ड- त्वं तत्रायश्चित्तम् । ५१९	५१९
१६०३	प्राग्भवे माक्षिकहरणादत्र नार्था दुर्ग- न्धादपत्वं तत्रायश्चित्तकथनम् । ५१८	५१८	१६१९	गर्भवत्यधीवातादिह नार्थाः ख- ञ्जत्वं तन्निष्कृतिकथनम् । ... ५१९	५१९
१६०४	पुरा अगम्यागमनान्नरस्यात्र पण्डत्व- कथनं तत्रायश्चित्ताभावश्च । ५१८	५१८	१६२०	क्षत्रकुलजस्य दानदाक्षिण्यपरस्य मेहादिपीडितस्य भार्याया सदाचार- कथाः सत्या गर्भास्थित्वनिदानं तत्रायश्चित्तम् । ५२१	५२१
१६०५	द्रव्यलोभेन सपत्नीसुतघातादिह नार्था बाल्य एव कुष्ठरोगतः पीडा । ५१८	५१८	१६२१	पूर्वभवे तुरंगघातादिह धक्रकंठरो- गस्तन्निष्कृतिकथनम् । ५२१	५२१
१६०६	पूर्वजन्मनि वराहघातादत्र नरस्य दन्तुरोगस्तदुपायकथनम् । ५१८	५१८	१६२२	मृगालघातादिह नरस्य पादहिन- त्वं तत्रायश्चित्तकथनम् । ५२२	५२२
१६०७	गुडहरणादत्र गुल्मरोगस्तत्रायश्चि- त्तम् । ५१८	५१८	१६२३	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य युवभाव चक्षुर्हीनत्वनिदानं तत्रायश्चित्तकथ- नम् । ५२२	५२२
१६०८	यमुनातीरजातायाः शूद्रया बाल्ये कुष्ठरोगप्राप्तिस्तत्रायश्चित्तम् । ५१८	५१८	१६२४	यमुनातीरभवस्य क्षत्रियस्य धनही- न्यस्तमन्वितस्य अपुत्रत्वनिदानं त- त्रायश्चित्तम् । ५२२	५२२
१६०९	सिंधुमंडलजातस्य यवनस्य सुखे- श्वर्धनान्वितस्य पंडित्वनिदानं त- त्रायश्चित्तम् । ५१८	५१८	१६२५	गंगायाः पूर्वभागे जाताया ब्राह्म- ण्याः किशोरवत्प्राग्भवे पतित्यक्त- त्वनिदानं तत्रायश्चित्तकथनम् । ५२३	५२३
१६१०	वराहघातिन्या नार्था अत्र दन्तुत्वं तत्रायश्चित्तम् । ५१९	५१९			

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
१६२६	पुरा बलात्कारेण कन्याद्रूपणादिह नरस्य पण्डित्य तत्प्रापयश्चित्तमावक्ष्ये ।	१२४	१६४०	मोहात्पूर्वमेधेऽजघातेनात्र नार्था अ प्यधिकान्तरं तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	१२०
१६२७	परच्छन्दनतत्परस्य मार्गहस्तुरत्र पाद रोगस्तनिष्कृतिकथनम् ।	"	१६४१	क्षत्रबुद्धभनस्य गुल्मातोदरामयस्य धनध न्यमुखोपेतस्य पुत्रसततिराहित्यनिदानं तन्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	"
१६२८	अज्ञानादजघातेनात्र पुरुषस्याङ्गाधिक्यं तत्प्रापयश्चित्तम् ।	"	१६४२	माधुमेडले जातया क्षत्रियस्य जातसततिनाशनिदानं तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	१२१
१६२९	गगाया पूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य चपलस्य रोगयुक्तत्वनिदानं तदुपायकथनम् ।	"	१६४३	पूर्वमेधे शुनो वधादिह चक्रपादरोगस्तत्प्रापयश्चित्तम् ।	"
१६३०	हिमालये गगापूर्वभागे जातस्य वणि वसुतस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तदुपायकथनम् ।	१२५	१६४४	पुरा शूद्रघातादनं नरस्य दन्तपातं नजरोगतं पीडा तत्प्रापयश्चित्तम् ।	"
१६३१	हिमालये गगापूर्वभागे ज तस्य द्विजस्य धनयसोनातो बहुस्त्रीकस्य पुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	"	१६४५	पूर्व शुनो घातात्नार्था अत्र चक्रपादरोगतं पीडा तत्प्रापयश्चित्तम् ।	"
१६३२	पर्वतभागे जातस्य पादजस्य मन्त्रपारगस्य राजमानवतो मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	१२६	१६४६	शूद्रघातकारणादनं नार्था दन्तपातं नजरोगस्तं प्रापयश्चित्तम् ।	"
१६३३	क्षेत्रशमनस्य निष्कृत्यव्यवहारोत्तो भार्याया गर्भेनया मृतप्रजाया प्रसूतिक्षरणाभावनिदानं तत्प्रापयश्चित्तम् ।	१२७	१६४७	गोदाधरासमीपदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापयश्चित्तम् ।	१२२
१६३४	कस्याश्चित्पूद्रभार्याया नानाविधवयया गर्भधारणाभावनिदानं तत्प्रापयश्चित्तवर्णनम् ।	१२८	१६४८	पुरा बहुहृन्नादिह नरस्य बहुमण्डलरोगातिव तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	"
१६३५	विप्रादानिकटे जातस्य ब्राह्मणस्य मानभोगसुखैर्धर्मतो ज तपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	"	१६४९	कस्याश्चित्पादगाया जातसततिराशा अत्र शुद्धरोगस्तं प्रतीकारश्च ।	"
१६३६	शूर्मनागादजायतेनात्र नरस्यधिक्यं तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	१२९	१६५०	पूर्व शशनाय तदनं नरस्य कुम्भकर्णस्य तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	"
१६३७	पूर्व अहहस्यादनं वर्षराक्ष्यरोगतं पीडा तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	"	१६५१	पूर्व स्वरात्या पण्यदायास्थारणे पण्यदायकमतो जायिकाकर्तुरत्र पण्डित्यम् ।	१३३
१६३८	पुरा नकुलबुद्धनाशादनं सर्वस्वजनमरणदुःखमनुभूय दुःखेन मरणकथनम् ।	"	१६५२	नतुडवातादिह नार्था बहुमण्डलो गस्तं प्रापयश्चित्तकथनम् ।	"
१६३९	छोदहरणादिह नार्था अत्र वर्षरागत्वनिर्लपणं तदुपशमोपायकथनम् ।	"	१६५३	क्षत्रपुत्रभनस्य नानाहस्यातिजामवतो भार्याया सततिहीनत्वनिदानं तत्प्रापयश्चित्तकथनम् ।	"
			१६५४	पूर्वन्मनिदानं न्यातादनं पुरुषस्य पाण्डुरोगमन् प्रापयश्चित्तकथनम् ।	१३४

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१६११	उद्धकवातानार्या अयं पंडुरोगतः पीडा तदुपायकथनम् ।	१३४	१६७०	सारिकाहंभ्या नार्या इह भजे स्खलि तमत्रं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	१३९
१६१६	शतप्राप्तमपि ज्वेदत्रिपं. परित्यज्य फनिष्टागमनतोऽत्र नरस्य स्त्रीवशित्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	"	१६७१	श्री वकधातादत्र नरस्य लेवकंठत्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	"
१६१७	कामतो ब्रह्मघातादत्र नरस्य क्षय-रोगतः प्राणनाशस्तद्रापायश्चि-त्ता-भावश्च ।	"	१६७२	पुरा वकधातादिह नार्या अपि छं-कंठत्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	"
१६१८	अकामतो द्विजघाते क्षयसेगस्तदुप-शमाय प्राप्यश्चित्तकथनम् ।	"	१६७३	कस्यचिद्विप्रमुलभवस्य वित्तवतो भार्यायाः सदाचारवत्याः संतोषप्रिय-कारिण्या मृतवत्सात्यनिदानं तद्रा-यश्चित्तकथनम् ।	"
१६१९	कस्यचिद्विप्रस्य सदाचारकुलधर्म-ज्ञस्य वातपित्तसंयुतस्य भार्यायाः सदाचारवत्या ऋतुहीनत्वनिदानं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	१३५	१६७४	काकघातादत्र कूर्चहीनत्वं तद्रा-यश्चित्तम् ।	१४०
१६६०	कस्यचिद्विप्रस्य कुलभवस्य क्षयरोग-वतो मृतपुत्रवनिदानम् ।	१३६	१६७५	पुरा काकवधकरणादत्र नार्याः कूर्च-युक्तत्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	१४१
१६६१	कस्यचिद्विप्रस्य मत्स्यायोऽभ्याप्रदेशे जातस्य युवभावे क्षयरोगनिदानं तद्रापायश्चित्तम् ।	१३७	१६७६	पुरा अमक्षयमक्षणातोऽत्र नरस्य कृ-मिडोदरत्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	"
१६६२	ब्रह्महत्याकरणेन नार्याः क्षयरोग-प्राप्तिकथनम् ।	"	१६७७	नार्या अयमक्षयमक्षणातोऽत्र कृमि-डोदरत्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	"
१६६३	पूर्वं स्वसृज्जातादत्र नरस्य वधिरता-प्राप्तिस्तद्रापायश्चित्तम् ।	"	१६७८	दुष्टपृष्ठान्नभक्षणतोऽत्र नरस्य कृशो-दरत्वरोगस्तदुपायकथनम् ।	"
१६६४	प्राग्भवे अज्ञानतो ब्रह्मघातानार्याः क्षयरोगस्तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	"	१६७९	द्विजभार्यायाः पूर्वं दुष्टपृष्ठान्नभक्ष-णतोऽत्र कृशोदरत्वं तदुपायश्च ।	"
१६६५	पूर्वं भातुघातादत्र नरस्य मूकत्वकथनम्	"	१६८०	ज्येष्ठा भार्या ऋतुमती परित्यज्य कनिष्ठा संगमतोऽत्र नरस्य मृतपुत्रत्वं तत्प-रिहारोपायश्च ।	"
१६६६	पूर्वं कुनमुट्टयातादत्र नार्या नासाव-क्रत्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	१३८	१६८१	विप्रकुलजायाः कस्याश्चिनार्याः क्ष-यान्धितायाः पुरहीनत्वनिदानं त-द्रापायश्चित्तम् ।	१४२
१६६७	गंगामान्तरदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तद्रापाय-श्चित्तकथनम् ।	"	१६८२	उच्छिष्टान्नभक्षणादिह नरस्य रा-त्र्यंधत्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	"
१६६८	किराटदेशे जातयाः क्षत्रियन्याः पतिवधोपराया बाल्ये क्षयरोगप्राप्ति-निदानं तद्रापायश्चित्तम् ।	"	१६८३	शोच्छिष्टभक्षणतोऽत्र नार्या नन्त-धता तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	"
१६६९	पुरा सारिकाहननादत्र नरस्य स्ख-लित्वाक्रत्वं तद्रापायश्चित्तकथनम् ।	१३९	१६८४	पूर्वं विहालोच्छिष्टान्नभक्षणतोऽत्र पुरुभस्य नन्तधता तदुपायकथनम् ।	"
			१६८५	विहाजेच्छिष्टान्नसेवनातोऽत्र नार्या अपि नन्तधता तदुपायकथनम् ।	"

ध०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
२६८६	पुराम्बे चाण्डालीगमनतोऽत्राजग- रवन्मूढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	५४३	१७०१	भातृघातादत्र नार्या मूकत्वं तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च । ५४६	५४६
२६८७	पूर्व चाण्डालसंगान्नार्या अप्यत्राज- गरवन्मूढत्वं तदुपशमोपायकथनञ्च ।	"	१७०२	पूर्व देघद्रव्यापहरणादत्र नरस्य विशति घर्षानंतर नेत्रभगस्तत्प्रायश्चित्तक- थनञ्च । "	"
२६८८	परान्नविभ्रकरणादिह नरस्याजीर्णरो- गस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७०३	पुरा द्विजघातादत्र नरस्य क्षयरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ५४७	५४७
२६८९	पुराम्बे परान्नविभ्रकरणात्रार्या अप्य- जीर्णरोगोत्र तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७०४	ब्रह्मवादादरताया नार्या अत्र किंचिदो- पवशात्क्रीत्वमाप्येतः शिवलोकग- मनम् । "	"
२६९०	कस्यचिद्विप्रकुलभवस्य सत्यनित्यस- दाचारस्य भार्याया मृतवत्सात्वनि- दानं तदुपायञ्च । "	"	१७०५	अज्ञानाद् भातृघातिनोऽत्र नरस्य मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
२६९१	पुरा विप्राय विपदानादत्र नरस्य छर्दिरोगतः पीडा तनैवास्य देहना- शश्च । ५४४	५४४	१७०६	धूर्ततया परबंधनकर्त्र्या नार्या दोष- निवृत्तये प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
२६९२	विप्राय विपदानादत्र नार्या अपि छ- र्दिरोगतो नाशकथनम् । ५४५	५४५	१७०७	कस्यचिद् द्विजस्य घर्मिष्ठाय प्रीति- पराया भार्या १ः प्रदरातया मृत- वत्त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तवि- रणञ्च । "	"
२६९३	ब्राह्मणेतराय विपदानादिह नरस्य छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तक- थनञ्च । "	"	१७०८	धीत्येन लोकचिन्नादत्रापस्मारोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ५४८	५४८
२६९४	पूर्व भातृघातादिह नरस्य मूकत्व- कथनम् । "	"	१७०९	पूर्व स्वर्णपिहरणतोऽत्र नार्याः स्व- र्णकार्या, पुत्रहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२६९५	पुत्राभिलाषाद्ब्राह्मण्यस्यवेगमनादत्र यवनोत्वेऽपि पुत्रहीनत्वं तत्प्रायश्चि- त्तकथनञ्च । "	"	१७१०	अन्नहरणतोऽत्र नरस्य विशेषतो जठरे अर्जुणता तत्प्रायश्चित्तञ्च । "	"
२६९६	पूर्वजन्मनि देवद्रव्यापहरणादत्र नरस्य वात्य एव पाण्डुरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१७११	मौहतो भातृवधकारिण्या नार्या अत्र मूकत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
२६९७	पूर्व द्विजेतराय विपदानानार्या अत्र छर्दिरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१७१२	पुराम्बे बाढ्यातादत्र नरस्य मृत- पुत्रत्वकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
२६९८	गंगापूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य बहु- द्रव्यपराक्रान्तस्य बहुकन्यस्वापुत्रत्व निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । .. ५४६	५४६	१७१३	पूर्व नानाप्रियपातककारिण्या अपि नार्यास्तर्थात्रसेवनाद् यवनो- त्वेऽपि धनुषत्रैश्वर्यसुखयुक्तकथनञ्च । ५४९	५४९
२६९९	पूर्व व्यभिचारपराया अत्रापि व्यभि- चारप्रवृत्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७१४	श्रेहहरणतोऽत्र नरस्य क्षयरोगप्रा- प्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"
२७००	पुरा धूर्ततया द्विजवचनादत्र नरस्या- पस्माररोगतः प्राणनाशः । "	"	१७१५	चुरक्षेत्रसमीपे जातस्य क्षत्रियस्य धा- न्यजनसंग्रहातः सुखीभूत्यादेश्वर्यमतो	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
	जातपुत्रविनाशकत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनम् । १४९		१७२९	पूर्व देवद्रव्यापहणान्नादत्र नरस्य वायु- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ... ११३	
१७१६	पूर्वसंचितपातकविनाशनोपायवर्ण- नम् । ११०		१७३०	देवागारे मूत्रपुरीषोत्सर्गकरणान्नाया अत्र भये गुदरूपपीडा तत्प्रायश्चि- त्तम् । ११	
१७१७	पूर्वभये ब्रह्महत्यादत्र नरस्य राज- यक्ष्मपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "		१७३१	विषादानिकटे जातस्य क्षत्रियावर- स्य स्त्रीपुत्रधनसुतरस्य वार्षिके पाण्डु- रोगस्तदुपायश्च । ११	
१७१८	पुरा जाम्बोधिपतिहन्त्या नार्या अत्र बाल्य एव विधवात्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनम् । ११		१७३२	देवागारे मूत्रपुरीषोत्सर्गतो नार्या अत्र गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ११४	
१७१९	देवालयविदारकस्यात्र नरस्य रक्ता- तिसाररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनम् । ११		१७३३	पुरा स्त्रीघातादत्र नरस्य जन्मतः कासरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	
१७२०	प्रयागनिकटे जातस्य द्विजस्य धन- धान्ययुतस्यापस्माररोगतो मृतापुत्र- द्वयस्यापुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् । १११		१७३४	कन्यानाशादिह जन्मनि नरस्य कन्या संततिवृष्टिस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	
१७२१	पुरा गर्भपातनकारिण्या नार्या अत्र गर्भपातनदुःखं तत्प्रायश्चित्तक- थनम् । ११		१७३५	गंगावमुनयोर्मध्ये जातस्य दिजहन्तुः क्षत्रियस्य क्रूरकर्मणः कुष्ठरोगस्तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् । ११	
१७२२	देवागारदाहादत्र नार्या अतिसारो- गतः पीडा तदुपायकथनम् । ११		१७३६	क्षत्रियकुलजाया वृषपत्न्या कुष्ठव्या- धियुताया वार्षिके मुखराहिल्यनिदानं तदुपायकथनम् । ११५	
१७२३	मङ्गलहस्तितिर्यक्यमुपभुङ्ग्य नरदेहे कुष्ठरोगतः पीडाकथनम् । ११		१७३७	कस्यचिद्विप्रकुलनस्य सदाचारस्य भार्याया असूयातगदार्ताया मृत- पुत्रत्वनिदानं तदुपायश्च । ११	
१७२४	पत्युर्मित्रघातादत्र नार्या वायुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ११२		१७३८	पुरा भये राजघातादत्र नरस्य राज- यक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ११६	
१७२५	अज्ञानतो गोत्रघातादिह नार्या क्षतरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ११		१७३९	ज्ञानवर्जितस्य पराभहतनादिह नर- स्य जलोदररोगस्तत्प्रायश्चित्तम् । "	
१७२६	द्विजकुलभवस्य वातपित्तवतो धर्म घत्सलस्य शुभाचाराया भार्यायाः काकथन्यात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तक- थनम् । ११		१७४०	शतद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य कुष्ठ- क्षयान्वितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तक- थनम् । ११७	
१७२७	देवागारे शङ्खन्मूत्रकरणादत्र नरस्य गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । ११३		१७४१	वैश्यकुलभवायाः पतिव्रताया अग्नि- मवृत्तकथनम् । ११	
१७२८	पूर्वभवे नारीघातादिह बलविर्वाजित- स्य नरस्य कुशान्वरोगस्तत्प्रायश्चित्त- विधरणम् । ११		१७४२	शूद्रगृहाधितस्य तदनसेवनतोऽत्र नरस्य वातरोगतः पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनम् । ११	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१७४३	गर्भवयाः पूर्वं चैर्यतः पलभक्षण- दत्र सदाचा"त्या अपि पुत्रराहित्य तदुपायश्च । १९७	१९७	१७५९	पुरा भवे वमक्ष्यमक्षणतोऽत्र नरस्य गंडमालाख्यरोगस्तत्प्राप्यक्षितम् । १६१	१६१
१७४४	निपायानिकटे जातस्य शूद्रस्य देव- तातिथिपूजकस्य पुनस्ततिवर्जितस्य निदानं तत्प्राप्यक्षितकर्णनम् । "	"	१७६०	पुरा कुण्डहन्त्या नार्याः अत्र धनुःपुत्रा- दिहीनत्व तत्प्राप्यक्षितकथनम् । १६२	१६२
१७४५	पराजहरणादन नार्याः अजीर्णरोग- स्तत्प्राप्यक्षितकथनम् । १९८	१९८	१७६१	अभक्ष्यमक्षणोत्तरं मिना प्राप्यक्षित शृताया अत्र पुनर्गंडमालारोगस्तत्प्रा- प्यक्षितम् । "	"
१७४६	देवागारस्थितदेवतामूर्तिभयात्स्त्रेण प्रतिष्ठा तत्प्राप्यक्षितकथनम् । "	"	१७६२	गौधदरो जातस्य द्विजम्भ धनधान्य- युतस्य क्षयरोगाबुद्धस्य पुनस्तति- वर्जितत्वनिदानं तत्प्राप्यक्षितकथ- नम् । "	"
१७४७	मोहाखुर्वं राजघाततोऽत्र नरस्य रा- जपक्षभ्रोगस्तत्प्राप्यक्षितकथनम् । "	"	१७६३	विनापराध परपक्षरुगतोत्र नार्याः पक्षावातरोगस्तत्प्राप्यक्षितकथनम् । "	"
१७४८	परगर्भवातिन्या नार्याः अत्र भवे जलोदररोगस्तत्प्राप्यक्षितकथनम् । १९९	१९९	१७६४	पुरा त्रिविधमुत्पापानादिप्रस्य मूत्र- कृच्छ्ररोगस्तत्प्राप्यक्षितकथनम् । १६३	१६३
१७४९	परगर्भघातादनजोदराख्यरोगतो नार्याः पीडा तदुपायकथनम् । "	"	१७६५	वैकुण्ठादालतस्य मधुराया जातस्य भूभारक्षत्रियसहारोत्तरं भगवतो वैकु- ण्ठे पुनः प्रयाणम् । "	"
१७५०	वादिनो वागिनरोधकरणादिह नरस्य मूकत्वं तत्प्राप्यक्षितकथनम् । . . "	"	१७६६	स्वर्णापहरणादिह नरस्य कुन्तलित्व तत्प्राप्यक्षितम् । "	"
१७५१	पूर्वं सपत्नीगर्भनाशादन नार्याः सुत- वर्जितत्व तत्प्राप्यक्षितकथनम् । "	"	१७६७	पूर्वमेव राजघातकरणाभार्या इह तस्मिन्वपि राजपक्षमन्वितव त- त्प्राप्यक्षितकथनम् । "	"
१७५२	परनिदाकरणजन्मदोषनिवारणाय प्राप्यक्षितकथनम् । "	"	१७६८	विनापराध वैश्यहन्तानादन रक्तार्तु- दरोगस्तत्प्राप्यक्षितकथनम् । ... "	"
१७५३	पूर्वजन्मनि राजघातकारिण्या नार्या अत्र तत्समय एव क्षयरोगप्राप्ति- कथनम् । "	"	१७६९	सर्वभूतोपकाराय भेरो समागतया शक्तमोथुरमडलेऽद्भुतकार्याणि कृत्वा पुनरपि तत्रैव गमनम् । "	"
१७५४	भर्तृवर्षाविरोधतोऽत्र नार्याः मूकत्व तत्प्राप्यक्षितकथनम् । "	"	१७७०	मोहादिस्यहनेनात्र नरस्य रक्तार्तुद- रोगस्तत्प्राप्यक्षितकथनम् । १६४	१६४
१७५५	मंदिरे परस्थापितदेवमूर्तिभगकरणा- न्नार्याः अथवाप्रतिष्ठा तत्प्राप्यक्षितम् । १६०	१६०	१७७१	ब्राह्मण्या सुरापानादिह मूत्रकृच्छ्र- रोगस्तत्प्राप्यक्षितकथनम् । ... "	"
१७५६	मधुरामट्ठजातस्य द्विजस्य संतान- स्त्रीसुखराहित्यनिदानं तत्प्राप्यक्षि- तकथनम् । "	"	१७७२	कस्यचिद्विप्रकुट्टभगवत्य उषिषाणि- अस्युतस्य भार्याया घृतापत्याया रजोदोषाद्बुद्धरतिनिदानं तत्प्राप्यक्षि- तकथनम् । "	"
१७५७	वाताधिकाररीरस्य द्विजकुलभनस्य भार्याया मृतापत्याया गर्भस्य पतन- प्रसूत्यभावनिदानं तदुपायश्च । "	"			
१७५८	पूर्वं परनिदाकरणादन नार्याः वागि- न्द्रियविनाशमत्प्राप्यक्षितकथनम् । १६१	१६१			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१७७३	सुरापानाद्ब्राह्मण्य अत्र प्रदरोगतः पाडा तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१६५	१७८९	गर्भकस्या आसन्नप्रसवजात्रासुभ- क्षयादेहं नार्या गर्भधारणाभावा- स्तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१६९
१७७४	त्रिविधसुरापानाद्विप्रस्य भयेऽस्मिन्- त्रावरोभस्तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१७९०	यमुनातटे जातस्य कस्यचिच्चारणस्य बहुद्रव्यसमन्वितस्यनेत्ररोगान्वितस्य चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्तति- नाशनिदानं तन्प्रायश्चित्तम् ।	"
१७७५	पूर्व वैश्यघातकरणादत्र नार्या रक्ता- युदरोगस्तन्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	१७९१	पूर्व रीत्यपहारकस्य पित्र्यशक्तिवं त- न्प्रायश्चित्तम् ।	१७०
१७७६	सारस्वतदेशभवायाः क्षत्रियायाः ध्वरोमोग्गतिस्तारण्य एव तन्निष्क- तिश्च ।	"	१७९२	पुरा खरहननादत्र नरस्य खरोमत्वं तन्प्रायश्चित्तम् ।	"
१७७७	पूर्व स्वर्णापहरणादत्र नार्याः कुन- दात्वं तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१६६	१७९३	गर्भपुष्टयर्थं कुकुटांडभक्षणदिह ना- र्या गर्भधारणाभावात्तन्प्रायश्चित्तक- थनम् ।	"
१७७८	पूर्व वैश्यहन्त्याः पतिव्रताया अपि रक्तायुदरोगस्तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१७९४	कस्यचिस्त्वर्णकारकुञ्जस्य धूर्तस्य लोभरतस्वराजजनप्रियस्य नानास्त्री- सुखयुतस्य सन्ततिहीनत्वनिदानं तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७७९	रौप्यहरणादिह नरस्य चित्रकुण्डलं तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१७९५	प्राग्भवे खरघातान्नार्या अथत्र खर- रोगत्वं तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१७१
१७८०	रिन्धोः पश्चिमभागे जातस्य म्हे- च्छस्य बहुविधाविशासदस्य पृथिवी- पतेः पुत्रपौत्रयुतस्य पंचाशेऽन्देऽरिष्ट- योगनिदानं तन्प्रायश्चित्तम् ।	"	१७९६	रितिहर्णादिह नार्याः पिगाक्षीवं- तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७८१	परपुरुषमगन्तार्या भत्रोन्मादरोग- स्तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१६७	१७९७	पूर्व परसिद्धान्नहरणानार्या अत्र शू- द्ररोगस्तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७८२	पूर्व व्रपुहरणादिह नरस्य श्वप्ररोग- स्तन्प्रायश्चित्तवर्णनम् ।	"	१७९८	पूर्वभवे उष्ट्रघातादत्र नरस्य विकृत- स्वत्वं तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७८३	पत्न्यौ जीवमाने जाराद्रुग्भधारणतोऽ थ नार्या गर्भधारणतन्प्रायश्चित्तम् ।	"	१७९९	पूर्व गर्भयातनादत्र नार्या वन्धात्वं तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७८४	आग्नेयं विना हस्तिनां घातादत्र नरस्य सर्वकालं कार्यगितिद्विशल्यन्दे परणं च । ...	"	१८००	प्राग्देशे जातस्य बाहुजाधरस्य सुखीर्षधनस्थानयुतस्य जातपुत्र- विनाशनिदानं तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७८५	बलात्कारेण ब्राह्मणीगमनादिह नर- स्योन्मादरोगतः प्राणनाशकथनम् ।	"	१८०१	कांस्यहरणादत्र नरस्य शार्पिरोगस्त- न्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१७२
१७८६	पूर्वभवे व्रपुहरणादत्र नार्याः श्लेष्म- रोगस्तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१८०२	कांस्यहारिण्या नार्या अथत्र शार्पि- रोगस्तन्प्रायश्चित्तम् ।	"
१७८७	विप्रकुलसंभवस्य सुव्रतस्य धनधान्य- संयुतस्य भार्यायाः सदाचारवन्धा- बहुकन्यकायाः पुत्रराहित्यनिदानं- तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१६८	१८०३	मोहदुष्टवृत्तित्या नार्या अत्र वि- कृतस्वत्वं तन्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७८८	पुरा ताम्रहरणादत्र नार्या औदुम्ब- ररोगस्तन्प्रायश्चित्तम् ।	१६९			

अ०	विषय	पृ०	अ०	विषय	पृ०
१८०४	पुरा पद्महरणादिह नरस्य नेत्र रोगस्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७३	१८१९	देवालयस्थितातुमयदीवपात्रापरहरणादिह नरस्य नार्या वा चक्षु षोडा तदुपायश्च ।	१७६
१८०५	स्वक् पतिं परित्यज्य परपुगमना नार्या अत्रप्रहृणारोगस्तप्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"	१८२०	पुरामये मधुहरणादत्र नरस्य भ्रूणि गधिव्य तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८०६	त्रिप्रकुलमवस्थ वातरोगगतो लो भिन किंचिद्विच्छद्युतस्य भार्याया पतिनताया मृतपुत्रनिन्दान तप्रा यश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२१	तस्कुनाशादिह नार्याधिपुषो रोग त वक्षराक्षित्य तप्रायश्चित्तक थनञ्च ।	"
१८०७	कस्याश्चि दुद्रया धनभृत्याश्वभोगा दिनिमत्सयुताया पुत्रसततिहीनव तत्राप्यश्चित्तकथनञ्च ।	१७४	१८२२	पञ्चनददेशे जातस्य अगमद्वृक्षस्य निर्णस्य पण्टव तप्रायश्चित्ता भागश्च ।	
१८०८	पुरा दृग्धहरणादिह नरस्य बहमू रन्व तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२३	कात्रकुम्भवस्थ शौर्यादार्पयशोचन- वत किंचिद्व्रतपीडागतो भार्याया शुभाचारयन्या एक पुत्र प्रनय पुष्पनादास्य निदान तप्रायश्चित्तञ्च ।	१७५
१८०९	दुग्धहरणानार्या अपि ऋद्धमत्र तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२४	अगम्यामततोऽत्र नरस्य पण्टव तन्निष्कृ यमाणश्च ।	
१८१०	मोहा महिषीवातादत्र नरस्य कृष्णगु- न्मरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२५	सप्तनीपुत्रस्य त्रिप्रदानेन नाशादत्र नार्या बाल्ये कुष्ठरोगपाधतुर्विशे षये मरणकथनम् ।	"
१८११	पुरा भये वृषभमुक्कनिकुङ्गादिह नरस्य पण्टवकथनम् ।	"	१८२६	सूर्भमे वराहवातादिह नरस्य दहुर त्व तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७८
१८१२	पूर्व फलापरहरणोत्थदोषतोऽत्र नार्या पुत्रनिहीनव तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७५	१८२७	प्राग्भये गुडहरणादत्र नरस्य गुल्मा दरत्र तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१३	दधिहरणतोऽत्र नरस्य मेदोरोगस्त प्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२८	यामुक्तीरभनया शूद्रया बाल्ये कुष्ठरोगप्राप्तिनिदान तप्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"
१८१४	पुरा महिषीवातादिह नार्या वृष्ण गुल्मरोगस्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२९	पुरामये वराहवातानार्या अत्र दन्तु रत्य तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१५	वृषनासाप्तनेषादिह नरस्य पुत्रभाये नासाच्छेदस्त प्रायश्चित्ताभाणश्च ।	"	१८३०	तैलहरणादत्र नरस्य वडरोगस्तप्रा यश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१६	सिषो पश्चिमभागे जातस्य भूमि भुजा स्नेष्टाना कुलमवस्थ सर्पे नियानुरास्य सुवैधवर्जितो धनपु तस्य पचपचादो वर्ष रिष्टनिदान तदुपायश्च ।	"	१८३१	विनापराध भार्यापारत्वमात्ररम्य पण्डत्य तप्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१८१७	दधिहरणानार्या अत्र मेदोरोगस्त प्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७८	१८३२	स्वभक्षार्थे मृगहननादिह नरस्य स- जव तप्रायश्चित्ताभाणश्च ।	१७६
१८१८	तरङ्गुघातादत्र नरस्य नेत्रकातरत्र तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८३३	सूर्भमे गुडपरणादत्र नार्या गुल्मोद रपीडा तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१८३४	स्त्रियं परित्यज्य परांगनारतस्य नर- स्येह भवे छात्रिवर्जितत्वं तत्प्रायश्चि- त्तकथनम् । १७९	१७९	१८४९	क्षत्रवंशभवस्य गुल्मानुदरवाधावतो निष्फलोद्यमस्य भार्याद्वयस्य मृत- वासत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च । १८३	१८३
१८३५	मृषं विना मृगवातादिह नरस्य मृग- वातकाष्ठ त्वंजत्वं तत्प्रायश्चित्तकथ- नम् । "	"	१८५०	पूर्वजन्मनि खरवातादिह नरस्य खर- रोमत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । १८५	१८५
१८३६	पूर्वभावे परतेलापहरणादत्र नार्याः कंदुरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	१८५१	गर्भपुष्टयर्थं कुम्भकुटादभक्षणान्न नार्या गर्भधारणाभावस्तत्प्रायश्चित्त- कथनम् । "	"
१८३७	राजपत्न्यां गर्भधारणतोऽत्र नरस्य सर्वधर्मवैहित्तस्य पण्डित्यकथनम् । १८०	१८०	१८५२	स्वर्णकारकुष्ठजस्य पूर्वस्य राजसंमान- नीयस्य नामाचौरीक्रियाद्युत्तस्य पुत्रव- र्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
१८३८	स्वगर्भपोषणार्थं मृगवातादत्र नार्याः लंजायामर्भपातनदुःखप्राप्तिस्तदुपा- यश्च । "	"	१८५३	पुरा खरवातानार्याः खररोमत्वं तदुपायश्च । "	"
१८३९	क्षेत्रकुष्ठभवस्य कस्मचिन्मेहादिपी- डितस्य भार्याया गर्भास्थित्वनि- दानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	१८५४	पूर्वभावे रीत्यपहरणात्तत्र नार्याः पि- डाक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । १८६	१८६
१८४०	पूर्वभावे सुरगवातिनो नरस्याप्रकक- ण्डत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । १८१	१८१	१८५५	प्रारंभे परसिद्धाग्रहरणात्तार्याः इह शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
१८४१	प्रामज्जुपि शृगालवातादत्र नरस्य पादहानित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	१८५६	उष्णवातादिह नरस्य विरुतस्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
१८४२	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य नानाधि- भवसंपन्नस्य युवभावे चक्षुर्हीनत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तम् । "	"	१८५७	पूर्व गर्भपातनपराया अत्र नार्या व- न्यात्व तत्प्रायश्चित्तम् । "	"
१८४३	पूर्वभावे शृगालवातादनुबानाद्वाऽत्र नरस्य नार्या वा खंजत्वं तदुपायक- थनम् । १८२	१८२	१८५८	पुरा कांस्यहरणात्पुरुषस्य शीर्षरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
१८४४	पूर्वमभवातादत्र नार्या यक्रकण्ठ्यं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"	१८५९	पंचनददेशभवस्य बाहुजाघरस्य कु- ष्ठस्य सुखैश्वर्यधनस्थानवतो जन- प्रियस्य जातपुत्रविनाशकत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
१८४५	यमुनातीरे जातस्य बाहुजस्य धन- सौख्यसमन्वितस्य छात्रपुत्रस्थानप- त्यत्वनिदानं तदुपायश्च । "	"	१८६०	कांस्यहरणादत्र नरस्य शीर्षरोगस्त- त्प्रायश्चित्तम् । १८७	१८७
१८४६	बलात्कारतो बालिकासंभोगात्त्र नरस्य पण्डित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् । १८३	१८३	१८६१	वन्यात्वनिवृत्तये प्रायश्चित्तविधिव- र्णनम् । "	"
१८४७	पुरा परत्पुत्रनतपरस्य मार्गहन्तुः पादरोगस्तत्प्रायश्चित्तम् । "	"	१८६२	सतीं स्वभावी परित्यज्य प्रमादतो- न्वर्त्तमानान्नरस्यात्र प्रणारोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"
१८४८	पर्वतभागे जातस्य क्षत्रियस्य राजस- म्मानिनो बुद्धिमत्ः पुत्रहीनत्वनिदानं- तत्प्रायश्चित्तम् । "	"	१८६३	पूर्व कांस्यहरणात्तार्या इह शीर्षरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् । "	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
१८६४	मोहात्पूर्वमुद्रातानार्था अत्र विकृतस्यस्ये तत्प्रापयित्तकथनम् ।	५८८	१८७९	मोहात्पूर्वभवे गुडापहरणात्तस्य ना- र्या गुल्मोदरविपत्तिन्मद्रापायित्त- कथनम् ।	१९१
१८६५	पूर्व परधृतापहरणात्तस्य नरस्य ने- त्ररोगस्तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"	१८८०	वन्ध्यायाः स्वदोषानिवृत्तिपूर्वकम- नुष्ठानविधिकथनं तत्प्रापयित्तकथ- नम् ।	"
१८६६	स्वपतिपरित्यागपूर्वकपरुरूपसंगमा- नार्था अत्र ग्रहणरोगस्तत्प्रापयित्त- कथनम् ।	"	१८८१	देवद्रव्यापहरणात्तस्य चक्षुः- पीडा तत्प्रापयित्तकथनम् ।	१९२
१८६७	द्विबहुभयस्य किञ्चिद्विचित्रतां वात- रोगपीडितस्य पतिभक्तिपठया भा- र्यायाः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्राप- यित्तकथनम् ।	"	१८८२	वृषभमुष्कनिमुहनादत्र नरस्य पण्ड- त्वं तत्प्रापयित्ताभावश्च ।	"
१८६८	ब्रह्मस्वभक्षणगादिह जन्मनि नरस्य सेततिनाशकथनं तत्प्रापयित्तक- थनम् ।	५८९	१८८३	पूर्व परधृतापहरणादत्र नार्या नेत्ररोगतः पीडा तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"
१८६९	प्राग्भवे माक्षिकहरणादत्र नार्या दु- र्गन्धादृत्वं तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"	१८८४	पुराभवे मदिपीघातादत्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"
१८७०	नार्या ब्रह्मलोभात्सप्तसप्तसुतास्य विषप्रदानेन मारणात्त्र बाल्ये कुष्ठ- रोगान्वितायाधृतुर्विशेषे वर्षे अग्नि- दाहेन मरणं तत्प्रापयित्तकथनम् ।	५९०	१८८५	धनभृत्यभोगात्तैश्चर्यवन्ध्याः शूद्रियाः पुत्रसंततिहीनत्वनिदानं तत्प्रापयि- त्तकथनम् ।	"
१८७१	पूर्वभवे वराहवातादिह नरस्य दन्तु- रत्वं तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"	१८८६	पूर्व दुग्धापहरणादिह नरस्य बद्ध- त्रोरोगस्तन्निवृत्तये उपायकथनम् ।	"
१८७२	पूर्व गुडापहरणादत्र नरस्य गुल्मोद- ररोगस्तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"	१८८७	दुग्धापहरणादत्र नार्या अपि बद्धमूत्र- रोगस्तत्प्रापयित्तकथनम् । ...	५९३
१८७३	यमुनातीरे जातायाः शूद्रया बाल्ये कुष्ठरोगनिदानं तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"	१८८८	मोहान्नाहिपीघातेनात्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"
१८७४	पर्वताश्रितसिधुमंडले जातस्य पत्र- नस्य पण्डत्वनिदानं तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"	१८८९	वृषभस्य मुष्कनिमुहनादत्र भवे नरस्य पण्डत्वं तत्प्रापयित्ताभावश्च ।	"
१८७५	वराहवातिन्या नार्या अत्र दन्तु- रत्वं तत्प्रापयित्तकथनम् ।	५९१	१८९०	पूर्व फलापहरणादत्र जाताया नार्याः पुत्रविहीनत्वं तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"
१८७६	पूर्व नेत्ररोगादत्र नरस्य कर्णद्वाररोगतः पीडा तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"	१८९१	पूर्वभवे दन्तिहरणादत्र नरस्य मेदो- रोगस्तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"
१८७७	स्याहर्षपरित्यागादिह नरस्य पण्डत्वं तत्प्रापयित्ताभावश्च ।	"	१८९२	पूर्व मदिपीघातानानार्था अत्र कृष्ण- गुल्मरोगतः पीडा तत्प्रापयित्तक- थनम् ।	"
१८७८	सुमाश्रयार्थे मृगगतादिह नरस्य ख- ञ्ज्यं तत्प्रापयित्तकथनम् ।	"	१८९३	शुभ्रनासाप्रेषकणान्नस्यैवात्र जन्म- नि युवावस्थायां नास्तच्छेदस्तत्प्राप- यित्तकथनम् ।	"
			१८९४	सिंधोः पश्चिमभागे जातस्य महामही- भुग्धवनशंशयस्य सर्वसुरपुतस्य	

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
	पंचपंचाशे वषेऽरिष्टनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च । १९४	१९४		अकारणोद्देशवतो दीव्यज्जातुग्रान्त- रमुखाभावविषयनिदानं तत्प्रायश्चि- त्तञ्च । १०१	१०१
१८९९	पूर्वदधिहरणाकार्यांश्च मेदोतोगमन- त्प्रायश्चित्तञ्च । "	"	१९०८	मद्गर्वाभ्यां परद्रव्यापहरणात्परद्रो- हाभितापाच्चान्न नरस्य दुर्धरञ्चर- पीडा तदुपरमोपायश्च । १०२	१०२
१८९९	पूर्वतस्सुहृन्नादन्न नरस्य नेत्रकाला- त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१९०९	मद्मात्सर्वतः सत्कर्मोपरोधकारणा- दित् नरस्य महौषधशतैरविप्रतिकर्तु- मशान्यञ्चप्रातिस्तितिच्छित्तकथनञ्च । १०३	१०३
१८९७	देवाद्येषु परंपरापिनयानुमयदीप- पात्रहरणाभ्यांश्च चक्षुःपीडा त- त्प्रायश्चित्तञ्च । "	"	१९१०	अरिथसंधिशीर्षेषु वेदनादिनावावि- धलक्षणलक्षितञ्चरयतः पूर्वसंचित- कर्मप्रकाशनं तन्निष्कृत्युपायकथनञ्च । "	"
१८९८	मधुहरणदोषतो नरस्यात्र जन्मनि पूर्तिर्गंधिव्यं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१९११	अत्रेण प्रतप्तागस्य वेदनावतो दिवा गत्रो क्षणमप्यसुविनो होनयलस्यो- पत्रेव्यशान्तञ्चरस्य पूर्वकर्मप्रकाश- स्तदुपायकथनञ्च । १०४	१०४
१८९९	तंत्रसुहृन्त्या नार्था अत्र भवे कालरा- क्षीत्यं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । १९५	१९५	१९१२	विचक्षण्यमयार्दितस्य पितृदेवार्चने संकोचकारणादत्र चरप्रातिस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च । १०५	१०५
१९००	पद्मनददेशे जातस्य शूद्रस्य सकलै- श्वर्यसंपन्नस्य पंडित्यकथनं तदुपाया- भावश्च । "	"	१९१३	एकाहिकचातुर्थिकपाक्षिकमासिका- दिञ्चरप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्त- विधिकथनञ्च । "	"
१९०१	क्षात्रकुलभवस्य कस्मचिच्छौर्षोदार्या- दिगुणवतो यातपीडितस्य भार्यायाः शुभाचारवत्या एकापत्येत्तरं पुष्पना- शनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ... "	"	१९१४	नानाविधञ्चरपीडानिश्चये भूतना- थादिभ्यो घट्टिदानविचारस्तमंत्रक- थनञ्च । १०६	१०६
१९०२	जन्मान्तरोपाजितदोषमोक्षणाय सौ- ख्यकरदानप्रतर्कनिरूपणम् । १९६	१९६	१९१५	गंगापूर्वभागे हिमालयसमीपे जा- तस्य क्षत्रियस्य सर्वलोकप्रियकर- स्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च । "	"
१९०३	कस्यचिद्विप्रस्य धनधान्यसमायुक्तस्य श्रुतेवभार्यस्यान्यभायातः परमपीडा तनिदानं तदुपायश्च । ... १९७	१९७	१९१६	गंगापूर्वभागे हिमालयसमीपे जातस्य शूद्रस्य धनवाहनभोगभुजो नैफली- युतास्य चरपीडा तन्निष्कृतिकथनञ्च । १०७	१०७
१९०४	कस्यचिच्छूद्रकुलजस्य पुत्रपुत्रीयुत- स्य किंचिद्विस्तवतः प्रियभार्यस्य हेमंतप्रावृषोः स्वासयुक्तस्य शिरोर्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । १९९	१९९	१९१७	पावनेऽग्निष्टोमपत्रे आगिपाराशदन्नसो- गवाननिन्दाकरणादत्राकस्माच्चरस्यच्छे- च्छस्त्रीकारस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । १०८	१०८
१९०५	हिमालये जातस्य शूद्रस्य महावि- भवसंयुतस्य बहुभ्रामाधिपस्य चित्ता- ङ्कशमयपुत्रान्तस्सुखहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । १००	१००	१९१८	गोदावरीदक्षिणतीरे जातस्य दिज- स्य विद्यावतो धर्मरत्नस्य घनैश्वर्ययु- तस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रा-	
१९०६	दिजयोपित्-धेनु-तपस्व्याग्निप्रभू- तानां पादहननतो नानाविधकेशानि- रूपणं तत्प्रायश्चित्तञ्च । १०१	१०१			
१९०७	हिमालये अगायव्यंशजस्य घनैश्वर्य- सुश्रान्धितस्य विचक्रेऽशमनोयुक्तस्य				

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१८६४	मोहापूर्वसुप्तातानार्था अत्र विरु- तस्वरत्वं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८८	१८७९	मोहापूर्वभवे गुडापहरणात् नो- र्या गुम्फोदरविपक्षितताप्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	१९१
१८६५	पूर्व परधृतापहरणात् नरस्य ने- त्ररोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८०	बन्ध्यायाः स्वदोषनिवृत्तिपूर्वकम्- नुष्ठानविधिकथनं तत्राप्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"
१८६६	स्वपतिपरिग्यानापूर्वकपरपुरुषसंगमा- न्तार्था अत्र ग्रहणारोगस्तप्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१८८१	देषद्रव्यापहरणात् नरस्य चक्षुः- पीडा तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९२
१८६७	दिनकुटुम्भनस्य किञ्चिद्विचित्रतां वात- रोगपीडितस्य पतिभक्तिपरया भा- र्यायाः पुनर्होतृनिदानं तत्राप्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८२	वृषभस्युत्कनिकुहनादत्र नरस्य पण्ड- त्वं तत्राप्रायश्चित्तभावश्च ।	"
१८६८	ब्रह्मस्वभक्षणदिह जन्मनि नरस्य संततिनाशकथनं तत्राप्रायश्चित्तक- थनञ्च ।	१८९	१८८३	पूर्व परधृतहरणात् नार्था नेत्ररोगतः पीडा तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८६९	प्राग्भवे मासिकहरणात् नार्था दु- र्गन्धाद्यत्वं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८४	पुराग्भवे महिषीघातात् नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७०	नार्था द्रव्यलोभात्स्वसर्वात्मितस्य विषप्रदानेन मारणात् नरस्य कुष्ठ- रोगान्त्रितायाश्चतुर्विधे वर्षे अग्नि- दाहेन मरणं तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	१९०	१८८५	घनभयभेगाद्यैश्वर्यव्याः श्रेष्ठ्याः पुनस्ततिनिदानं तत्राप्रायश्चि- त्तकथनञ्च ।	"
१८७१	पूर्वभवे बराहघातादिह नरस्य दन्तु- रत्वं तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८६	पूर्व दुग्धापहरणादिह नरस्य बहुम- त्ररोगस्तनिवृत्तये उपायकथनञ्च ।	"
१८७२	पूर्व गुडापहरणात् नरस्य गुल्मोद- ररोगस्तप्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८७	दुग्धापहरणात् नार्था अपि बहुमत्र- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च । ...	१९३
१८७३	यसुनातीरे जातायाः सूत्रया बाल्ये कुष्ठरोगनिदानं तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८८	मोहान्महिषीघातानां नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७४	पर्वताश्रितिसिधुमण्डले जातस्य पच- नस्य पण्डितनिदानं तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८९	वृषभस्य सुम्फनिकुहनात् नरस्य नरस्य पण्डितं तत्राप्रायश्चित्तभावश्च ।	"
१८७५	बराहघातिन्या नार्था अत्र दन्तु- रत्वं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९१	१८९०	पूर्व फलापहरणात् जाताया नार्थाः पुत्रविहीनत्वं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७६	पूर्वनेत्ररोगात् नरस्य कर्णरोगतः पीडा तत्राप्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८९१	पूर्वभवे दधिहरणात् नरस्य मेदो- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७७	स्वान्तापरित्यागादिह नरस्य पण्डित्यं तत्राप्रायश्चित्तभावश्च ।	"	१८९२	पूर्व महिषीघातानां नार्था अत्र कृष्ण- गुल्मरोगतः पीडा तत्राप्रायश्चित्तक- थनञ्च ।	"
१८७८	इन्द्रदयार्थे भृगुघातादिह नरस्य ख- ञ्ज्यं तत्राप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८९३	वृषभस्य प्रायश्चित्तकथनं नरस्य जन्म- नि युवान्तायां नासाच्छेदस्तत्राप्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
			१८९४	सिधोः पश्चिमभागे जातस्य महामही- सुम्फनवर्षास्य सर्वसुखसुप्तस्य	

अ०	विययाः	पृ०	अ०	विययाः	पृ०
	पंचपंचाशे वर्षेऽरिष्टनिदानं तन्प्राय- श्चित्तकथनञ्च । १९४	१९४		अकारणोद्देश्यतो देवव्रतानुप्राप्त- गुण्वाभावविययनिदानं तन्प्रायश्चि- त्तञ्च । १०१	१०१
१८९६	पूर्वदक्षिणपान्नायाः इह मतेर्गोमन्- प्रायश्चित्तञ्च । "	"	१९०८	मद्गर्वाभ्यां परद्रव्यापहरणात्परद्रो- हाभिलाषाच्चान्न नस्य दृष्टस्व- पांटा तदुपशान्तापायञ्च । ६०२	६०२
१८९६	पूर्व तरशुद्धनादत्र नस्य नेत्रकान- त्वं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च । "	"	१९०९	मद्गर्वाभ्यां सन्ध्यापरोधकरणा- दिह नस्य महोपधशतैरपिप्रतिशर्तु- मशयअरप्रानिमित्तादिपृष्टितकथनञ्च । ६०३	६०३
१८९७	देवाद्येव परस्मादिनातुमपद्रोप- पात्रहरणात्त्रायाः इह चक्षुःपांटा त- न्प्रायश्चित्तञ्च । "	"	१९१०	अशिसंशिक्षांश्च वेदनादिनानावि- धृष्टश्रुणन्प्रतिश्रुतः स्वयतः पूर्वसंचित- कर्मप्रकाशने तन्निष्कृत्युपायकथनञ्च । "	"
१८९८	मधुहरणदोषतो नस्यात्र जन्मनि प्रीतिर्गोभिनं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९११	अरेण प्रणामस्य वेदनागतो दिवा गत्रो क्षणकल्पमुनिनो हीनकल्पसौ- पर्येत्पदान्तः स्वस्य पूर्वकर्मप्रकाशा- स्तदुपायकथनञ्च । ६०४	६०४
१८९९	तर्द्धुहन्त्या नार्था अत्र भवे कान्ता- शानं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च । १९६	१९६	१९१२	चित्तव्ययभयादित्यत्र विद्वेदवाचने संकोचकृष्णादत्र अप्रप्रानिस्वाप्राय- श्चित्तञ्च । ६०५	६०५
१९००	पथनददेशे जातस्य शूद्रस्य सारदे- श्यांसेपत्रस्य पंड्यकथनं तदुपाया- भावञ्च । "	"	१९१३	एकाहिकचातुर्थिकयाश्चिकमासिका- दिअप्रप्रानिनिदानं तन्प्रायश्चित्त- विधिकथनञ्च । "	"
१९०१	क्षारपुष्टमस्य कपचिच्छोषोर्षोर्षोर्षो- दिगुणयोः शातापीडितस्य भार्गवा- शुभाचार्य्या एकापयोत्तरं पुपना- शानिदानं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ..	"	१९१४	नानाविधस्वर्षीटानिदृष्टये भूतना- शादिभ्यो वरिष्ठान्निचिचामन्मन्त्रक- थनञ्च । ६०६	६०६
१९०२	जगन्तरोपार्जितदोषमोक्षणाय सौ- म्यसरदानप्रतर्कमिस्वयगम् । १९६	१९६	१९१५	गंगापूर्वभोगे हिमाद्रयसमीपे जा- तस्य शत्रियस्य सर्वत्रोकप्रियक- स्य जातपुत्रविनाशनिदानं तन्प्राय- श्चित्तकथनञ्च । "	"
१९०३	कस्यचिद्विद्वत्स्य धनधान्यसमायुक्तस्य शूत्रेभ्योऽप्यन्यभाषायाः परमशरीरा गणितदानं तदुपायञ्च । १९७	१९७	१९१६	गंगापूर्वभोगे हिमाद्रयसमीपे जातस्य शूद्रस्य धनवाहनभोगुजो नैकस्त्री- युतस्य अरपीडा तन्निष्कृतिकथनञ्च । ६०७	६०७
१९०४	कस्यचिच्छूद्रकुलजस्य पुत्रपुत्रीयुत- स्य किंचिद्विद्वत् प्रियभार्यस्य हेमंतप्राप्तयोः श्वासयुतस्य शिरोर्तिनिदानं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च । १९९	१९९	१९१७	पावनेऽग्निदोमयधे आभियास्थादनसो- मराननिन्दाकरणाद्वाकस्मात्परस्यम्ये च्छस्वर्षीकारस्तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ६०८	६०८
१९०५	हिमालये जातस्य शूद्रस्य महावि- भगसंयुतस्य बट्टप्रामादियस्य चिता- कृतसमयपुत्रान्तरसुखहोमनिदानं तन्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ६००	६००	१९१८	गोदावरीदक्षिणतीरे जातस्य द्विज- स्य वियावतो धर्मरतस्य धनेर्धर्म्यु- तस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तन्प्रा-	
१९०६	द्विजयोनि-धेनु-तपस्वमिदमृ- तीनां पादहनन्तो नानाविधेशानि- रूपगं तन्प्रायश्चित्तञ्च । ६०१	६०१			
१९०७	हिमालये अमात्यवंशजस्य घनेर्धर्म- सुगन्धिनस्य विचदेशमनोयुक्तस्य				

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
१९४५	आधिव्याव्यादिमहादुःखप्रदकर्मणां विचारस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६२१	१९५९	केदारमंडले जातस्य वैश्यस्य धनवाहनमोगवतो राजमान्यस्य सन्तानसुखरातीह्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६२
१९४६	काश्यां जातस्य द्विजश्रेष्ठस्य मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९६०	हिमाचले जातस्य वैश्यस्य धनवाहनमोगवतोऽतिधर्मविदः, सन्तानसुखर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६२९
१९४७	कश्यपिन्द्रप्रियस्य काशिकानिवासिनः सन्तानसुखवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६२२	१९६१	खशप्रान्ते जातस्य ब्राह्मणस्य धनवाहनमोगयुतस्य बालमरणनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	६३०
१९४८	वाराणसीक्षेत्रे जातस्य धनवतो वैश्यस्य मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९६२	हिमाचले जातस्य गौरवर्णस्य बाल्ये पितृसुखयुतस्य मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१९४९	वाराणस्यां जातस्य शूद्रस्य मृतापत्यत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६२३	१९६३	हिमाचले जाताया नार्याः पतिभक्तिपरायणाया देवद्विजवराया मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६३१
१९५०	काश्यां द्विजकुलभवस्य धर्मकर्मविदो मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९६४	हिमाचले जातस्य ब्राह्मणश्रेष्ठस्य भक्तिमतो राजमान्यस्य पितृमानुसुखोञ्जितस्य पुत्रशोककुलत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६३२
१९५१	काश्यां जातस्य क्षत्रियस्य धनवाहनमोगयुतस्य मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	६२४	१९६५	हिमाचले जाताया नार्याः पतिभक्तिपरायणाया धनवाहनमोगाद्याया ब्राह्मण्या मूढगर्भतानिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६३३
१९५२	काश्यां वणिककुलजस्य लोभवतः पापरतस्य मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९६६	हिमाचले जाताया नार्याः पतिभक्तिपरायणाया धनवाहनमोगाद्याया ब्राह्मण्या मूढगर्भतानिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६३३
१९५३	काश्यां जातस्य शूद्रस्य चित्तोद्धासमायुक्तस्य बाल्ये पितृसुखोञ्जितस्य मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च । ...	६२५	१९६७	पर्वतप्रदेशे जाताया ब्राह्मण्याः पतिभक्तिपरायणाया धनवाहनमोगवत्याः स्वर्गमैविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१९५४	वाराणस्यां जातस्य ब्राह्मणस्य मृतवत्सत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९६८	यमुनायाः पूर्वभागे जातस्य राजवंशभवस्य नातिविदो राजप्रियस्य पितृसुखोञ्जितस्य चित्तास्पैर्यवतो वात्सरोभवतः शूद्ररोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६३४
१९५५	काश्यां जातस्य क्षत्रियस्य भार्याया गर्भनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६२६			
१९५६	काश्यां जातस्य वणिक्पुत्रस्य भूल्यधनवाहनयुतस्य गन्तानामावनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६२७			
१९५७	काश्यां जातस्य द्विजस्य विदुषः सर्वजनप्रियस्य बंशच्छेदीनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"			
१९५८	खशप्रान्ते जातस्य वणिजो भातृपुत्रकलत्रादियुतस्य धनवतः शत्रुभयपुत्रशोकनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"			

श०	विषयः	पृ०	श०	विषयः	पृ०
१०६९	प्राग्भवे कांस्यहरणानार्था इह शोभि- रोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	६३६		तायाः सर्वत्रार्थेषु शंसासुदयाः पुनशोकनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथ- नम् । ६४१	६४१
१०७०	हिमालये पर्णविक्रयिद्रव्यंशजाया नार्था गतानुकांक्षिण्याः स्नानदान- पत्या विधवाया एकाद्या दरिद्रा- याः पतिमरणचिंतादिनिदानं तत्या- यश्चित्तम् । ६३६	६३६	१०७९	नानाविधपातकावशेषतोऽस्त्यजानां रोगाणामुपशमाय दानयोग्यब्राह्मण- कथनं दानप्रकारकथनं मंत्रकथनम् ।	६४२
१०७१	हिमालये द्विजकुलजाताया धर्मकर्म- युक्ताया विधवाया निदानं तत्प्राप- श्चित्तम् । ६३६	६३६	१०८०	भावितः कर्मणः पुणः निमित्तानि भ- वति तैवेव सर्वेषां सुखदुःखादिप्रा- प्तिरुच्यते । ६४४	६४४
१०७२	पूर्व व्यभिचारस्ताया नार्था अत्र व्यभिचार एव प्रमुक्तिकथनम् ।	६३७	१०८१	गृहमेधिनो गृहे स्थितानां शय्यानां संवेधेन दुःशोषचित्तद्विचारश्च । "	"
१०७३	हिमालये जातस्य शणिःकुलभवस्य राजमान्यस्य सन्निविष्टहादिचतुरस्य वनराहनभोगाढयस्य शाहाणाति- थिपूजकस्य शत्रुसोडासर्वागव्यथा- युक्त्यादिनिदानं तत्प्रापश्चित्तक- थनम् । "	"	१०८२	हिमालये जातस्य क्षत्रियस्य राजमा- न्यस्य शत्रुस्य धनवाहनभोगयुक्तस्य चित्ताग्रेशसोपपुनःस्त्रादिनिदानं त- त्प्रापश्चित्तकथनम् । ६४६	६४६
१०७४	हिमालये जातस्य द्विजस्य धनवा- न्यादियुक्तस्य सन्तानसुगर्भजितका- दिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	६३८	१०८३	गोदावरीतीरे जातस्य कस्यचिन्नरस्य ब्राह्मणातिःशुद्धकस्य तर्धियातापर- स्य स्त्रीपुत्रनुवराहस्यनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तम् । ६४६	६४६
१०७५	कंदारमंडले जातस्य ब्राह्मणस्याधि- कारप्रसंगेन भिज्जव्यग्निनाशमत्तो बुद्धिमत्ः कनिष्ठपुत्रमरणनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६३९	६३९	१०८४	हिमालये जातस्य क्षत्रियस्य देवव्रा- ह्मणमतस्य विद्याभ्यासरतस्य राज- मान्यस्य स्त्रीपुत्रजितस्य द्विजस्रो- म्यादुत्पन्नब्रह्मणानिरूपणं तन्निरू- प्यं प्रापश्चित्तविधयथनम् । "	"
१०७६	कनकदेशे जातस्य द्विजवशाभवस्य धर्मकर्मविदो नरनारायणाग्रमे देवपू- जकस्य सकलैश्वर्यवतः स्त्रीपुत्रजनक- सुगर्भानस्य देशान्यागनिदानं त- त्प्रापश्चित्तकथनम् । ६४०	६४०	१०८५	हिमालये जातस्य शत्रुस्य व्यभिचारकथनस्य निन्दकस्य पापनु- द्धेर्वीतरोगाज्जट्टप्राग्निनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । ६४८	६४८
१०७७	मथुरामंडले संस्करजात्युपवनस्य महा- विभवविभ्रतरस्य धर्मकर्मविदो षष्ट- त्विनिदानं गंगायां मरुतः पावक्ष- यकथनम् । ६४१	६४१	१०८६	हिमालये पुष्पदेशे जातस्य द्विजस्य धनाह्वस्यातिप्रियंवदस्य रक्तगौरव- र्णस्य मानिनो राजमान्यस्य प्रता- पिनः पितृसोमत्तः पीडादिनिदानं तन्नि- वारणाय प्रापश्चित्तकथनम् । "	"
१०७८	हिमालये जाताया क्षोनियाया नार्थाः पतिभक्तिपराया राजकार्यकारिण्याः कापञ्चयुतायाः शत्रुभीत्या दुःखि-				

॥ इति श्रीपुद्गसूपाकरण--कर्मविपाकविषयानुक्रमणिका समाप्ता ॥

ॐ

अथ

* बृहस्पतिश्रुतकर्मविपाकः *

पूर्वे सूर्यादिभक्तानां धर्मशास्त्रानुवर्तिनाम् । वेदाभ्यासाद्युक्तपुण्याजातिस्मृतिकृतां नृणाम् ॥ २७ ॥
 अत्र जन्मपरिज्ञानमन्वेपां भ्रान्तिरेव च । शैशवे यृनि वार्द्धक्ये यत्र पुण्यवलादिह ॥ २८ ॥
 लक्षितो लक्षणेश्चोक्तेर्जीवस्तत्रैव पृच्छति । कम्पन्ति त्रिविधाः पापाः पूर्वजन्मसमर्जिताः ॥ २९ ॥
 धर्माः समुदयन्तपत्र श्रुते सूर्यारुणेऽण्डज । यः शृणोति नरश्चास्मिन् स्वाध्यायं विधिनाण्डज ॥ ३० ॥
 सोऽत्र जन्मजापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः । श्रुत्वेन पुस्तकं यः प्राक् प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ३१ ॥
 तस्य सर्वाणि कार्याणि प्रसिद्ध्यन्ति ममाज्ञया । पुत्राश्रीं लभते पुत्रे दाराश्रीं लभते द्वियम् ॥ ३२ ॥
 राज्यभ्रष्टो लभेद्राज्यं क्षीणायुर्भ्रियते-न-च । मुच्यतेऽत्र महारोगी कुष्ठादिभ्यः प्रपीडितः ॥ ३३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते मृत यथोक्तैरेव जन्मनि । यथोक्तपापोपशमात्सर्वान् कामानिहाप्नुयात् ॥ ३४ ॥
 मध्यान्मध्यफलं मृत कनिष्ठात्पापशोधनम् । सर्वस्वं च महापापं-तदर्थमुपपातके ॥ ३५ ॥
 तूर्यांशं सर्ववित्तस्य पातके पापशोधनम् । द्रव्याशुद्धौ महाभाग विधिपात्रविवर्जिते ॥ ३६ ॥
 कृत्स्नं फलं तदानीं विद्विन्न विद्विन्नियोजयेत् । अकृतेऽत्र यथाशक्त्वा प्रायश्चित्तं करोति यत् ॥ ३७ ॥
 कर्म्यं कर्म च तत्सर्वं भस्माभवति दाहवत् । तस्मात्पूर्वं प्रयत्नैः कुर्यात्पापविशोधनम् ॥ ३८ ॥
 पापनाशो तथा जाते पश्चात्काम्यं प्रसिद्ध्यति । प्रायश्चित्तं तु यः कुर्याद्द्वयं विद्वन् चतुर्गुणम् ॥ ३९ ॥
 सोऽञ्चिरेण्ये कालेन सर्वान् कामानिहाप्नुयात् । श्रुतेऽपि पापवाहल्यादवस्थान्तरभेदतः ॥ ४० ॥
 कार्यसिद्धिर्न चेदत्र शृणुयाद्विधित्तपुनः । वारद्वयं महाभाग प्रायः पापविशोधनात् ॥ ४१ ॥
 कार्यसिद्धिरवश्यं स्यादिति मे परमं वचनं । तत्ते सर्वं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनम् ॥ ४२ ॥
 नातः परतरं तज्ज्ञैः प्रायश्चित्तमुदाहृतम् । नैव शृणोति यो मोहादाधिव्याधिप्रपीडितः ॥ ४३ ॥
 तमेवेहि महापापैराक्रान्तं देववातितम् । न यस्य कस्याचिदर्थं ज्ञानं शुद्धं च दुजने ॥ ४४ ॥
 हीनसत्त्वे दुराचारे दद्याच्चिन्मिफलं भवेत् । पावण्डारकृत्युतयुः श्रावयति-शुद्धयोः ॥ ४५ ॥
 सायाति नरकं घोरं यः शृणोत्येवमेव वा । न चास्थालाकनं कायमकायं विततासुत ॥ ४६ ॥
 अकार्यं दृष्टवान् मृत प्रायश्चित्तो भवेत्ततः । सूर्यारुणोक्तं विल्यात् त्रिभु लोकेषु चाद्भुतम् ॥ ४७ ॥
 अध्यायैः शतसोहस्रेषुक्तं स्वर्गं प्रतिष्ठितम् । प्रमाणमस्य ग्रन्थस्य चतुर्लक्षं चतुर्गुणम् ॥ ४८ ॥
 लक्षमेकं तु मातुष्ये जीवावर्तं मणोदितम् । तस्मिन् पुण्यकृतां जन्म लक्ष्यं पापात्तन्नामपि ॥ ४९ ॥
 तत्राष्टादशसाहस्रं होरांशाखमनुत्तमम् । गमोद्यानादिदेहान्तः शुभाशुभनिरूपणम् ॥ ५० ॥
 पञ्चविंशतिसोहस्रं स्वर्गारोहणसंज्ञकम् । जातिस्मरं तु लक्षाधे जीवानामण्डप्रोक्तम् ॥ ५१ ॥
 शुद्धं कर्मविपाकार्थं वक्ष्येऽहं शृणु तत्त्वनः । पुरा कृतयुगस्मान्ते ममो नाम महासुरः ॥ ५२ ॥
 भक्त्या पप्रच्छ प्राज्ञो मां त्रिस्त्रयं गणितभिवंम् । सहस्रप्रभितं सर्वं दिवा गणितसंयुतम् ॥ ५३ ॥
 तस्मै ददावहं प्रीत्या चित्स्त्रयन्धयत्रं सुतः । विदित्वा ह्यादिपुरुषात्स्ववर्णगमः सनातनः ॥ ५४ ॥
 ज्योतिःशास्त्रं समग्रं मां प्रादान्मन्वेव संस्थितः । ब्रह्मणे चाप्यहं वेद्यां ऋषिभ्योऽर्पयम् एव चाप्यहो ॥ ५५ ॥
 मूयः पितामहो व्यासो वशिष्ठोऽग्निः पराशरः । ज्यकनो जमदग्निश्च भृगुर्गोऽङ्गिराः मुनिः ॥ ५६ ॥
 ज्ञातातपो मनुदक्षः कश्यपो नारदस्तथा । यतनो आशुरिश्चैव भारद्वाजो यतस्त्वमी ॥ ५७ ॥
 ऋषयोऽन्येपि कालज्ञा ज्योतिःशास्त्रप्रवर्तकाः । न तेषिणं च न जज्ञे न वारं कर्णे तथा ॥ ५८ ॥
 अपिशितं क्वचित्मृतं वदतः परिपृच्छतिः । न चेज्यो स्यात्सिंहस्थो वृद्धो बालस्तथास्तरंगः ॥ ५९ ॥
 शुक्रो वाप्यतिचारस्थो मलमासोऽप्यहोपः । तथैव मापोपशमे देशं कालं न चिन्तयेत् ॥ ६० ॥
 रात्रौ तिमन्त्रणं कुर्यात्पुस्तकं मूर्खदेयतम् । रज्ज्यां त्वरे कृते तस्मिन् दिवा कुर्यात्तयोक्तवामि ॥ ६१ ॥

गन्धपुष्पाक्षतफलनवयविधिविस्तारः । दीपावाचित्रवाधना धूपनानाविधिविस्तारः ॥ ६२ ॥

ॐ सूयाहृणाभ्यामिति नमोऽन्तेन प्रपूजयेत् । वेष्टयेच्छुभ्रवस्त्रेण रुक्मं तत्र निधापयेत् ॥ ६३ ॥

देवैः पूजयेत्पश्चाद्गन्धपुष्पफलाक्षतः । वस्तयुग्माङ्गुलीयाद्यैर्मूषणिविधिः शुभः ॥ ६४ ॥

पश्चात्पदाप्यन्मन्त्रमाचार्यः पृच्छकाय वै ।

ॐ नमःसूयाय मम कर्म प्रकाशय प्रकाशय सत्यं ब्रूहि ब्रूहि स्वाहा ॥

स्त्रीशुद्धौ पृच्छकं सूतं त्विदं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ ६५ ॥

सर्वसाक्षिन् नमस्तुभ्यं जगदानन्दवर्धन । विश्वरूप त्रिलोकेश भगवत्पुण्यदीधिते ॥ ६६ ॥

विभुस्त्वं पुण्यपापानां सर्वं कर्म प्रकाशय । साक्षी त्वं सर्वमृतानां धर्माधर्मानुवर्तिनाम् ॥ ६७ ॥

एवं निमन्त्र्य विधिना परहानि स्वगन्धर । देवज्ञमन्दिरं प्राप्य निजं कार्यं निवेदयेत् ॥ ६८ ॥

तोदने प्रातरुत्थाय ज्ञात्वा प्रयतमानसः । फलाक्षततिलैः पुष्पदीघद्वौकुरैः शुभः ॥ ६९ ॥

सरत्तचन्दनरोमैः सूयायाद्यैः प्रदापयेत् । ताल्लगमन्त्रैर्विधिवन्नमस्कृत्य च भास्कृतम् ॥ ७० ॥

देयं पाषण्डं तत्र घृतपूर्णं सदीक्षणम् । आहूय मनसा कुम्भे पातकान् पूर्वजन्मजान् ॥ ७१ ॥

स्थापयेच्च गणेशादीन् कलशं चैव पूरयेत् । पात्रं तोत्रमयं श्रेष्ठं पलैः शतमितैः शुभम् ॥ ७२ ॥

तस्यायं च तदर्थं वा शक्त्या वाधं प्रकल्पयेत् । वेष्टयेत् पटवस्त्रेण कुशवारिसमन्वितम् ॥ ७३ ॥

अधयेद्गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः । रविस्तु प्रतिमां कार्यां पलेनार्धपलेन वा ॥ ७४ ॥

मायैर्द्रादिशाभिवापि तदर्थार्धेन वा पुनः । हिरण्यमयी चयाकारां लेख्यां पश्चात्पमापि वा ॥ ७५ ॥

पूजनीया च विधिवदुपचारैश्च षोडशैः । अष्टोत्तरेण मन्त्रेण स्थाप्या वै कलशापरि ॥ ७६ ॥

मन्त्रः—ॐ नमो नारायणाय ।

तदर्थे वाचयेत्तात्पर्यस्तकं सूर्यदेवतम् । त्रिचक्राय प्रदद्यात् सा श्रवणान्तं विधानतः ॥ ७७ ॥

गां दद्याद्विधिवत्तस्मै वस्त्राण्यभरणानि च । भृशस्याश्वासनादीनि शक्त्या च प्रतिपादयेत् ॥ ७८ ॥

अत्र जन्मजपादिभ्यो मुक्तः स्यान्नात्र संशयः । सुस्थानेन विधानेन विधिज्ञं तं विसर्जयेत् ॥ ७९ ॥

अत्र चावाहयेद्दिद्वान् वेदशास्त्रसमन्वितान् । देवज्ञांश्चाचयेद्भुज्यविधिवर्जजैः शुभैः ॥ ८० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याङ्गसंवादे कर्मविपाके शास्त्रोपासनाव्यायः प्रथमः ॥ १ ॥

लब्धं नियोजयेत्पङ्कः शेषोऽर्को बीजसंस्कृतः । द्विस्था वेदगुणा भक्त्या ह्यष्टोत्तरशतेन सः ॥ ६ ॥
 लब्धान्विता पुन शेषे चन्द्रो ज्ञेयो मनीषिणः । द्विस्था साष्टवचन्द्रः १०८ सा लब्धा युक्तावशेषके ७
 भौमो ज्ञेयस्तु तत्काले स्फुटो बीजान्वितः सदापङ्क्तिर्द्विधा द्विगुणिता गजपूर्णन्दु १०८ भाजिता ८
 लब्धेन सा पुनर्योज्या शेषे तद्वद् बुधः स्फुटः । श्रेय्यधः स्वापनीया तु साङ्गाष्टाभ्रनिगाकर्तः १०८ ॥ ९ ॥
 लब्धान्विता ततः शेषे गुरुर्वीजेन संयुतः । द्विधा खन्दुहता श्रेणी रसोनाष्टाधिकेन तु ॥ १० ॥
 शतेनाप्तयुता शेषे शुक्रो बीजान्वितो नितः । द्विस्था पङ्क्तिः शरैर्निघ्ना विहता साष्टखन्दुभिः ॥ ११ ॥
 लब्धान्वितावशेषे तु शनिर्वीजान्वितः स्फुटः । सा द्विधा सप्तगुणिता गजपूर्णन्दुभाजिता ॥ १२ ॥
 लब्धान्विता पुनर्भक्ता तैरेव विहगेश्वर । स्वबीजसंस्कृतौ शेषो राट्टेऋ स्फुटो स्मृतौ ॥ १३ ॥
 राशेर्नवांशकाद्वापि बीजान्युक्तानि तद्भलात् । नवांशकानां संख्याद्दमष्टोत्तरशतं त्विह ॥ १४ ॥
 विचार्यं स्वमूर्णं कृत्वा साधयेत् खेचरान् फुटान् । सूर्याद्विदशस्य विज्ञानं चन्द्राजातेस्तथैव च ॥ १५ ॥
 भौमाद्य वयसो ज्ञानं युवात्स्त्रीपुंनपुंसकम् । जीवात्सहाया विज्ञेयाः शुक्रात्पाग्धर्मनिर्णयः ॥ १६ ॥
 मन्दादायुस्त्वगोः पापं केतोऽरिष्टं च सूचितम् । ग्रहशेषैर्मयमर्कादयं चन्द्रहीनं कुजान्वितम् ॥ १७ ॥
 बुधश्च गुरुशुक्राभ्यां युक्तं मन्दो नितं तथा । दशशतं चन्द्रसंयुक्तं पूर्णनेत्रहंतं सुत ॥ १८ ॥
 तत्स्वावशेषं कादित्तं स्वबीजोनयुतं च यत् । अध्याये तन्मिते वत्स दैवज्ञो हि प्रकाशयेत् ॥ १९ ॥
 स्नानं दानं जपं होमं स्वाध्यायं देवताचर्नम् । गोविप्रगुरुवृद्धानामतिथीनां च पूजनम् ॥ २० ॥
 गयाश्राद्धं शतं चैव पुण्यतीर्थविवासनम् । पापत्रं सर्वमित्यायं स्वाध्यायोक्तं य आचरेत् ॥ २१ ॥

तत्कार्यं तस्य जीवस्य सर्वं सिध्यति नान्यथा ।

सूर्यारुणोक्तमिति यः शृणुयान्मनुष्यः स्वाध्यायजं निखिलमन पुराभवोत्थम् ।

सर्वश्रुताध्ययनजन्यफलान्यत्राप्य सकीडयत्यमरवत्तिमिरारिलोके ॥ २२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविभाके गणिताध्यायो द्वितीय ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चर्णस्वर्काकाञ्क्षेपांशानाधिष्याधिस्वरूपजान् । वक्ष्येऽहं मन्त्ररूपांस्ताञ्च सर्वतरेषु सिद्धयति ॥ १ ॥

कराधिष्याणाष्टनवाष्टदत्ता रामाधिष्यचन्द्रादिरसाः स्वर्काकाः ।

नगांगपातालकुदलदत्ता वाणाष्टपञ्चाकदृगग्निदेवाः ॥ २ ॥

कुमसतर्का नगतऋदेवाः कुनन्ददत्ता शरनागपाणाः ।

अष्टाभिरामाधिषुपर्वताश्च वर्णाकसंरथा क्रमशश्च कार्ता ॥ ३ ॥

अथ व्याध्याधिषेपकाः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

मष्टुक्तितमया योज्या क्षेपा व्याध्याधिजाः सुतः । मन्त्रे द्वित्रिचतुर्योक्ति योज्याः क्षेपाश्च तन्मिनाः ॥ ४ ॥

क्रमशो वक्ष्यमाणान्ध नामसंकीर्तनादिह । आयुर्भये राजयद्मकत्रस्वास्त्यभगदगाः ॥ ५ ॥

शूलशोक्रणं गण्डमालाच्छर्दशसंज्ञकाः । क्षेपास्तेषां मया शोक्ताः शृणु पुत्र प्रयत्नतः ॥ ६ ॥

विशोत्तरं शतं पञ्च वेदविश्वसुरैर्मिताः । नराष्टमनुदिष्टुद्रावित्याश्च क्षेपका मताः ॥ ७ ॥

ततः पाण्डुपशमारपित्तवातक्रफानिधाः । मन्दाग्न्यजीर्णप्रदराः काश्यपे महाशरीयुताः ॥ ८ ॥

क्षेपा मूषेन्द्रतियथशुभुगशीतिसंमिताः । जिनधृति कृति त्रिशहशत्राः पञ्चदिक्रमगाः ॥ ९ ॥

पुनर्वसुर्षिग्रहणीशुक्लवल्मीकसंज्ञकाः । शिरोमुखनसाचक्षुःकर्णकण्ठमुज्जांघ्रिजाः ॥ १० ॥
 तत्क्षेपकाश्चाष्टमिता दद्याद्यैर्विभ्रान्तकैर्हताः । वातरक्तोदरव्याधयोः क्षेपकौ नयद्विह्वमितौ ॥ ११ ॥
 गुदलिङ्गरुजोरत्र क्षेपकाः पष्टिसमिताः । दुस्त्वग्दुश्चर्मदद्रूणां क्षेपः पङ्कजपङ्कगुणः ॥ १२ ॥
 सर्वकुष्ठे महाभाग क्षेपास्त्वष्टादश स्मृताः । सर्वङ्गरोगजश्चात्र पङ्कजमितिसंगुणः ॥ १३ ॥
 तद्वधोन्मादजः सत तस्यार्थः सर्वदुःखजः । भूतविशादिकस्त्रिभ्रः स एवक्षेपकः स्मृतः ॥ १४ ॥
 कार्यसिद्धेस्तथा पञ्चैकादशान्नः प्रकीर्तितः । एकादशमितंनिघ्नान्स्त्वेकादशमिताः सुत ॥ १५ ॥
 महत्पदाप्त्यै क्षेपोऽयं पूर्वपुण्यैः प्रसिद्धयति । एकादशमिता द्विघ्ना लक्ष्मीक्षिपस्तथैव च ॥ १६ ॥
 स त्रिघ्नः पक्षिशार्दूल क्षेपः सर्वसुखावहः । तथा नवगुणाः पञ्च क्षेपाः पुत्र सुखार्थकाः ॥ १७ ॥
 एवं सप्तगुणाः सप्त स्त्रीमुखक्षेपकाः स्मृताः । सप्ताष्टगुणितक्षेपो विचारे भर्तृजेऽण्डज ॥ १८ ॥
 स्त्रीदोषानप्यहं वक्ष्ये विशेषाद्गुरुडाप्रज । अपुण्यसंभवा वन्ध्या गर्भरक्तश्राव तथा ॥ १९ ॥
 कन्यामूर्धनवत्सा च वन्ध्या त्वेकमुता तथा । बालवत्सा मृतोत्पन्ना सप्तदोषैरपुत्रिणी ॥ २० ॥
 दोषक्षेपाः क्रमात्पंच-हतास्त्वेकादिसप्तकैः । एषा ते कथिता मूत क्षेपकोत्पत्तिरुत्तमा ॥ २१ ॥
 इति श्रीवृहत्साम्पाद्यसंवादे कर्मविपाके क्षेपकाध्यायस्तोत्रोपः ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

जन्मदेशपरितानं प्राग्भवे तत्र जन्मनि । तदाचक्ष्व विलोकेश कथं सूर्यस्फुटात्स्फुटम् ॥ १ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

किराता यस्य पूर्वोऽन्त्ये पश्चिमे यवनाः स्मृताः । उत्तरं यत्तमुद्रस्य हिमाद्रेश्चैव दक्षिणम् ॥ २ ॥
 वर्ष तद्भारतं नाम कर्मक्षेत्रं भुवि स्थितम् । शुभाशुभानि कर्माणि तस्मिन् वीजानि चाण्डज ॥ ३ ॥
 सुखस्वर्गापसर्गाणां प्राप्तिः पुण्यफलं स्मृतम् । तिर्थङ्गरकटुःखानां भोगः पापफलं तथा ॥ ४ ॥
 पूर्वादिदिक्कामादेन्द्रं ताम्रपर्णं गभस्तिमान् । वारुणं खण्डकं तस्मिन् गान्धर्वयम नागकम् ॥ ५ ॥
 सौम्यं कशेरुखण्डं स्यादेतु सर्वोऽन्त्यजाः स्थिताः । मध्ये कुमारिकाखण्डमत्र वर्णोऽप्यवस्थितः ॥ ६ ॥
 जातिस्मरणाणां सततं प्रसूतिरिह जायते । पूर्वपुण्यवंशेनैव कदाचिद्गुरुडाप्रज ॥ ७ ॥
 एतत्ते सर्वमारुह्यातं कर्मक्षेत्रं हि भारतम् । प्राग्त्र क स्थितिश्चास्मिन्नतूनामन्यथोच्यते ॥ ८ ॥

१ "त्वेकादिजा तथा" इति त्वसंतकपुस्तकस्थपाठः । २ अत्रेदं स्पष्टम्—आयुः १२०, भय ९, राजपद ४, कासधास १३, भगन्दर ३३, शूल २, शोफ ८, वग १४, छदि ११, अयोः १२, पाण्डु १६, अपस्मार १४, पित्त १५, वात ८४, कफ ४, मंदासि १८, अजीर्ण २०, प्रदर ३०, कार्श्य ५०, प्रमेह १००, अमरी ७०, यिसर्प १६, संप्रतिणी २४, मूत्रकृच्छ्र ३२, वारुणीक ४०, आस्थपाकतालुव्रजजिह्वास्तम्भ-जिह्वात्रणदन्तरोगसखलद्वानोत्पादिसंप्रहः । क्षेपक एकविध एव । नासरोग ६४, नेत्ररोग ७२, कर्णरोग ८०, कण्ठरोग ८८, सुकृतम् ९६, पादरोग १०४, मातस्त २५, उदररोग १०, गुदलिङ्गरोग ६०, त्वरोग ३६, दुग्ध १२, दहुरोग ४८, सर्वकुष्ठ १८, सर्वांगरोग ४८, उन्माद २४, सर्वदुःखभय १२, भूतावेशादि ३६, कार्यसिद्धि ५५, महत्पदाप्ति १२१, लक्ष्मीमुख १२२, सर्वसुख ६६, पुत्रसुख ४५, स्त्री सुख ४२, भर्तृमुख्यादिविचारक्षेपः ५६, अपुण्यसंभवक्षेपः ५, वन्ध्या १०, गर्भरक्तश्राव १५, कन्याप्रसूति २०, मृतवत्सा २५, एकादिबन्ध्या ३०, बालवत्समुत्पादादिः ३५, इति रोगसमक्षेपाः । कार्यसमक्षेपाश्च त्रिभिः प्रशतमितक्षेपाः ।

मातुर्भा तनुमाश्रित्य यस्मिन् देशेऽजनि स्वयम् । जीवोऽयं प्राग्भवे तत्र नानार्कर्मफलैः ॥ ११ ॥
 तद्देशजन्मकर्मादिव्यवस्था क्रमतो भृशम् । सूर्यादिभ्यो मया प्रोक्ता विनतानन्दवदन्तु ॥ १२ ॥
 सूर्याभिधे तु प्रथमे रवौ हि गरुडाग्रज । प्राग्भवेऽयं प्रयागेऽभृत्कार्या जातोऽत्र जन्मानि ॥ १३ ॥
 अर्षमाख्ये द्वितीये तु देशे पञ्चन्देऽजनि । स्वयं प्राक्तभवे सत मथुराया तु संज्ञितम् ॥ १४ ॥
 तृतीये तु भवे नाम्नि पूर्वजन्मन्यभृत्सुत । प्रादुर्भूतस्त्वयोध्यायां कामरूपेऽत्र जन्मानि ॥ १५ ॥
 हरितवन्धे पुरा जातो ह्यभवत्त्वाग्रसंज्ञके । कोशलाख्येऽत्र जनुपि, प्रादुर्भूतश्चतुर्थके ॥ १६ ॥
 स्वयं प्राड् मिथिलाजातो जातश्चात्र भवेऽण्डज । वनवासामिधे देशे पञ्चमे पृथुसंज्ञके ॥ १७ ॥
 पठेऽर्कमंज्ञके ह्यासीत्प्राग्भवे जनितस्त्वता । भृचक्रदेशेऽत्र भवे-साण्विष्वन्तिकेऽत्र तथा ॥ १८ ॥
 किरातदेशे प्रागासीत्सवितर्यत्र जन्मानि । प्रादुर्भूतो विद्भेऽस्ती सप्तसंख्ये च-सुनका ॥ १९ ॥
 पूर्वोऽजनि स्वयं जन्तुदेशे खेदपुरामिधे । जन्मन्यप्राष्टमे जात सिंहले रविमंज्ञके ॥ २० ॥
 गभास्तिहस्तेऽत्र भवे मलयाचलमाश्रिते । देशे जातः पुरा सत कान्यकुब्जेऽत्र, जन्मानि ॥ २१ ॥
 ताप्याश्रिते महादेशे प्राग्भृदत्र जन्मानि । गौडे जातोऽजसंज्ञके दशसंख्ये स्वगेश्वर ॥ २२ ॥
 कालारये प्राग्भवे सत खेकादशमिते ह्यसौ । प्रकाशसंज्ञके देशे मागधे चात्र जन्मानि ॥ २३ ॥
 मृत्युनामन्यभवत्पूर्वं भवे द्वादशसंज्ञके । वङ्गदेशेऽत्र जनुपि कंङ्गणे गुजौ तथा ॥ २४ ॥
 नासिकाख्ये महादेशे पुरासीत्प्रजनिःसंज्ञके । प्रादुर्भूतस्त्वसौ देशे मालवाख्ये, त्रयोदशे ॥ २५ ॥
 अथो प्रभाकरे नाम्नि चतुर्दशमितेऽण्डज । स्त्रीराज्ये प्रागासौ जातश्चोडिपाणामिधेऽधुना ॥ २६ ॥
 ततः पञ्चदशे सत पृथिव्याख्ये पुराभवे । पुलिन्दसंज्ञके जात इदानीं यमुनाश्रिते ॥ २७ ॥
 प्राड् मद्रदेशे ह्यभवत्जातो लाटाभिधे त्वसौ । जनुत्र भवे चाभ्युसंज्ञके षोडशेऽण्डज ॥ २८ ॥
 ततस्तेजसि सन्ने प्राग्भृत्सप्तदशे सुत । पाण्डुदेशेऽयं कामाख्ये चात्र अर्ह्यापिसंज्ञके ॥ २९ ॥
 नेपालसंज्ञके सत सोऽयमैव जन्मनि । ऊनविशन्मिते वत्त वाखाख्ये पूर्वसंभवे ॥ ३० ॥
 खेनामन्यष्टादशे जातो जलदेशे पुराभवे । जातः सिंहलसंज्ञेऽसाविदाना स्वसंतज्ञके ॥ ३१ ॥
 पराप्याभिधे विशन्मिते प्राग्गरुडाग्रज । संभूतो भृगुदेशे तु किष्किन्ध्यायामिहाण्डज ॥ ३२ ॥
 ततः सोमाख्यकेऽप्येकाविंशत्संख्येऽजनि स्वयम् । श्रीकण्ठेऽत्र भवे देशे गज्जने वामराटके ॥ ३३ ॥
 द्वाविंशन्मितके जातः प्राक्पारताभिधेऽधुना । सुगंजरेऽथ वा देशे कट्यसंज्ञे वृहस्पती ॥ ३४ ॥
 शुक्राख्ये प्राड् त्रयोविंशन्मिते जन्माभवत्सुत । देशे भोजानिधे गङ्गाश्रितेऽत्र जनुपि ध्रुवम् ॥ ३५ ॥
 करलाख्ये पुरा देशे प्रादुर्भूतोऽत्र जन्मनि । स्त्रीराज्ये बुधसंज्ञे तु चतुर्विंशन्मितेऽण्डज ॥ ३६ ॥
 प्रागासीन्मलये सत नागिके चात्र जन्मानि । पञ्चविंशन्मिते जन्तुर्गारे विनतात्मज ॥ ३७ ॥
 षोडशान्तिके त्विन्द्रनाम्नि जातः पुराभवे । करहाटाभिधे देशे जन्मन्यत्र च पर्वते ॥ ३८ ॥
 कुन्तलाख्ये महाभाग प्रादुर्भूतो भवत्पसौ । रेवातटेऽत्र जनुपि सप्तविंशे विवस्वति ॥ ३९ ॥
 अष्टाविंशन्मिते जातो देशेऽस्ती बबरे पुरा । चिरेन्द्रचामत्र जनुपि जीवोऽसौ कश्यपात्मज ॥ ४० ॥
 पाञ्चाले प्राग्भवे जीवः सतश्चात्र भवेऽण्डज । विष्णुसंज्ञे महादेशे ऊनविशन्मिते शुचौ ॥ ४१ ॥
 त्रिंशन्मिते सौरिसंज्ञे ह्यासीत्पूर्वभवे सुत । संभूतः पाण्डुदेशेऽसौ सैराट् चात्र जन्मनि ॥ ४२ ॥
 एकविंशन्मिते जन्माभवद्देशे किरातजे । शनैश्चरेत् जनुपि सिद्धपीठे सगाविप ॥ ४३ ॥

द्वात्रिंशन्मितके जातः पूर्वजन्मनि गुर्जरे । ब्रह्मसंज्ञेऽत्र जनुपि देशे सारस्वते ह्यसौ ॥ ४२ ॥
 त्रिंशन्मितके विष्णोः मालवे पूर्वजन्मनि । संभृतः सांप्रतं सूत काश्मिरे जनितः स्वयम् ॥ ४३ ॥
 नेपालसंज्ञके जातः प्राग्भवे तत्र जन्मनि । देशे शतद्रुके रुद्रे चतुर्विंशन्मितेऽण्डज ॥ ४४ ॥
 पञ्चविंशन्मिते स्कन्दनाम्नि पूर्वभवे त्वसौ । ततः कर्णाटके देशे प्रयागे सांप्रतं सुत ॥ ४५ ॥
 जालंधरे महापीठे जातो वैश्रवणे पुरा । ऐरावतीप्रदेशे तु षट्त्रिंशत्प्रमितेऽधुना ॥ ४६ ॥
 यमाराख्ये प्राग्भवे सप्तत्रिंशत्संख्ये पुरा सुत । जननं खुरसाणाख्ये देशे मत्स्याभिधेऽधुना ॥ ४७ ॥
 अष्टत्रिंशन्मिते नान्नि वेदुते जनितस्त्वसौ । प्राग्भवे त्वङ्गदेशेऽभूदत्र पञ्चनदे सुत ॥ ४८ ॥
 चत्वारिंशन्मिते उने कामदेशेऽजनि स्वयम् । प्राग्भवे गुजराख्ये तु सांप्रतं जडराभिधे ॥ ४९ ॥
 ततोऽग्निसंज्ञके सूत चत्वारिंशन्मिते पुरा । माट्टभृतस्त्वसौ ताप्यामिदानीं जङ्गलाभिधे ॥ ५० ॥
 गांडदेशे पुरोत्पन्नस्त्वत्रः केदारमण्डले । चत्वारिंशन्मिते काढ्ये त्वेन्धनाख्ये स्वगेश्वरा ॥ ५१ ॥
 चत्वारिंशन्मिते द्व्याढ्ये तेजसां पितृसंज्ञके । प्राग्जातः साण्वे भोजे चात्र वेनवतीतटे ॥ ५२ ॥
 काश्यां पूर्वभवे ह्यासीज्जननं यामुनेऽधुना । चत्वारिंशन्मिते श्याढ्ये नाम्नि धर्मध्वजेऽण्डज ॥ ५३ ॥
 चत्वारिंशत्तुयुक्ते वेदकर्मरिसंज्ञके । भूचक्रदेशे प्राग्जातश्चान्तर्वेद्यां तु सांप्रतम् ॥ ५४ ॥
 पंचहीनेऽत्र पंचाशन्मिते वेदाङ्गसंज्ञके । वरुमीके प्रागसौ सूत पीठे जालंधरेऽधुना ॥ ५५ ॥
 चत्वारिंशन्मिते सूत षड्युक्ते वेदवाहने । बंगदेशे पुरोत्पन्नो मरुत्संज्ञेऽत्र जन्मनि ॥ ५६ ॥
 पंचाशन्मितके ध्यूने कृतसंज्ञे पुराभवे । संभृतः कोङ्कणे देशे सांप्रतं हस्तिवंधने ॥ ५७ ॥
 प्रादुभूता विदेहेऽसौ देशेऽधोऽध्याभिधेऽधुना । पंचाशन्मितके ह्यूने त्रेतासंज्ञे च पुत्रक ॥ ५८ ॥
 द्वापरे चोपपंचाशन्मिते प्रारंभवत् स्वसौ । गङ्गायामुनयोर्मध्ये देशे जातस्तु सांप्रतम् ॥ ५९ ॥
 आसीत्पूर्वभवे सूत पंचाशन्मितके फला । दण्डकारण्यकेऽत्रैव जातोऽसौ सिन्धुमण्डले ॥ ६० ॥
 कलाभिदेकपंचाशन्मितकेऽभूत्पुराभवे । स्त्रीराज्यदेशे जनितस्त्वत्रावन्त्याभिधेऽण्डज ॥ ६१ ॥
 द्विपंचाशन्मिते जातः सौराष्ट्रे प्राग्भवे ह्यसौ । मिथलायां महाभाग काष्ठाख्ये चात्र जन्मनि ॥ ६२ ॥
 प्राङ्मुहूर्तेऽजनि श्याढ्ये पंचाशन्मितके सुरा । सरस्वतीसूर्यपुत्र्योरन्तर्देशेऽत्र जन्मनि ॥ ६३ ॥
 चतुराह्वेऽथ पंचाशत्संख्ये प्रागजनि स्वयम् । भोजदेशे क्षपाख्येऽत्र पाण्डुसंज्ञेऽथ कक्ष्ये ॥ ६४ ॥
 यामाराख्ये पंचपंचाशत्संख्ये सूत पुराभवे । शूरेऽत्र भवे जातो देशे त्वैरावतेऽण्डज ॥ ६५ ॥
 क्षणाभिधे तुः षड्युक्ते पंचाशत्संख्यकेऽभवत् । कुन्तले प्राग्भवेऽहाराख्ये देशे जातोऽधुना सुत ॥ ६६ ॥
 संवत्सरकरो ध्यूने षष्टिसंख्ये ह्यभूत् स्वग । गांडदेशेऽत्र जननं देशे सूकरसंज्ञके ॥ ६७ ॥
 अश्वत्यसंज्ञके ह्यूने षष्टिसंख्येऽजनि स्वयम् । देशे नासिकसंज्ञे प्राहमद्रदेशेऽत्र जन्मनि ॥ ६८ ॥
 कालचके तथा ध्यूने षष्टिसंख्ये पुराजनि । ज्वरे यावने देशे कर्मनाशातटेऽत्र च ॥ ६९ ॥
 प्राग्जातकण्ठे देशे जन्मन्यत्र च धर्वरे । जीवोऽयं चाङ्गदेशे वां षष्टिसंख्ये विभावसौ ॥ ७० ॥
 एकषष्टिमिते त्वासीत्पुरुषाख्ये पुराभिधे । जनितो गुर्जरे देशे शूरसेनाभिधेऽधुना ॥ ७१ ॥
 प्रभूवः केरले देशे प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पाञ्चाले जननं व्याढ्ये शाह्वने षष्टिसमिते ॥ ७२ ॥
 योगिसंज्ञे त्रियुक्तेऽभूत् षष्टिसंख्ये पुराजनि । गान्धारदेशे संभूतो गयावामत्र जन्मनि ॥ ७३ ॥

द्यक्ताद्यक्ते चतुर्थेक पाष्टिसंख्ये पुराजनि । देशेऽपुं दे पुनः सिन्धौ जातो मध्याभिषेऽधुना ॥७४॥
 पञ्चादये पाष्टिसंख्ये प्राग्जीवोऽयं जनितोऽण्डज । देशे द्रविडसंज्ञे तु द्वारावत्यां तु सांप्रतम् ॥७५॥
 पड्युक्ते पाष्टिसंख्ये तु कालाध्यक्षे पुराऽभवत् । प्रादुर्भूतो गिरौ रम्ये विपाशाख्येऽत्र जन्मनि ॥७६॥
 न्यूनं सप्ततिसंख्ये प्राक् प्रजाध्यक्षेऽजनि स्वयम् । पाण्डुदेशे पुनः काश्चामार्यावर्तेऽथवाण्डज ॥७७॥
 अष्टपाष्टिमिते जातः प्राग्भवे विश्वकर्माणि । पाश्चाले त्वान्द्रदेशे तु कलिङ्गे वात्र जन्मनि ॥७८॥
 नवपाष्टिमिते ह्यासीत्प्रयागे प्राक्तमोनुदे । ताप्यामत्र भवेज्जन्म दृषद्भवामयापि वा ॥ ७९ ॥
 अथ सप्ततिसंख्ये प्राग्वरुणे जननं ह्यभूत् । देशे मालवसंज्ञे तु सरयूनिक्तेऽधुना ॥ ८० ॥
 गंगायां प्राक् सागरांशे कुसप्ततमितेऽजनि । शतद्रुकसरस्वत्योरन्तरे चात्र जन्मनि ॥ ८१ ॥
 द्विसप्ततमिते ह्यासीज्जामूते जननं पुरा । सौराष्ट्रे केरले तत्र काश्चिकायामयापि वा ॥ ८२ ॥
 त्रिसप्ततमिते जातो जीवने प्राग्भवे त्वसा । भूचरे चोलदेशे वा चर्मण्वत्यां तु सांप्रतम् ॥ ८३ ॥
 चतुःसप्ततिसंख्ये प्रागरिहाख्ये पुराभवत् । कोजले कौरिहाटेऽत्र देशे सेटपरेऽथवा ॥ ८४ ॥
 भूताश्रये तु पञ्चोनेऽशीतिसंख्ये पुराऽभवत् । प्रादुर्भूतो जले देशे ब्रह्मावर्तेऽत्र जन्मनि ॥ ८५ ॥
 पदसप्ततमिते जातः पुन भूतपतौ सुत । गन्वारदेशे जननं सांप्रतं सिन्धुमण्डले ॥ ८६ ॥
 सप्तसप्ततिसंख्ये प्राक् सर्वदेवनमस्कृते । मूत केकयदेशे तु चन्द्रभागाश्रितेऽधुना ॥ ८७ ॥
 द्व्यनेऽशीतमिते चासीत्सर्थाख्ये पूर्वसंभवे । जातो नेपालदेशेऽसौ जन्तुरत्र विराटके ॥ ८८ ॥
 नवसप्ततिसंख्ये तु संवर्ते प्राग्भूदयम् । जन्तुः पुलिन्ददेशेऽत्र कीरे वा काश्चिकीतटे ॥ ८९ ॥
 अयाऽशीतमिते वहिसंज्ञकेऽभूत्पुरा जनुः । यासुने जनितो देशेऽत्र भवे च हिमाश्रये ॥ ९० ॥
 कशीतीमिते सर्वस्यादिसंज्ञे पुराभवत् । कीरदेशे समुत्पन्नः कुरुक्षेत्रेऽत्र जन्मनि ॥ ९१ ॥
 कलिङ्गे लोलये जातो द्व्यशीतमितेके पुरा । शतद्रुकविपाशान्ते देशे चापैव जन्मनि ॥ ९२ ॥
 ततो मनसिसंज्ञे प्राक् त्र्यशीतमितेकेऽजनि । मिहलाख्येऽत्र जनुपि देशे ब्रह्मर्षिसंज्ञके ॥९३ ॥
 सुपर्णारये चतुयुक्तेऽशीतिसंख्ये पुगभवत् । काश्मिरे कामदेशेऽत्र कावेर्षी जनितोऽथवा ॥ ९४ ॥
 भूताद्विसंज्ञके जातः पञ्चाशीतमिते पुरा । देशे पंचालसंज्ञेऽसौ जन्तुर्वर्षाशिकेऽधुना ॥ ९५ ॥
 पडशीतमिते त्वासीच्छीघ्रगे जननं पुरा । पुलिङ्गे गण्डकीतीरे कर्णाटे चात्र जन्मनि ॥ ९६ ॥
 न्यूनं नवतिसंख्ये प्राक् प्राणाधारेऽजनि स्वयम् । स्वसदेशे महाभाग द्रविडे सांप्रतं ह्यसौ ॥९७॥
 धन्वन्तरौ पुरा जातस्वशाशीतमितेऽण्डज । देशे नेपालसंज्ञेऽत्र जाङ्गले कुन्तलेऽथवा ॥ ९८ ॥
 नवाशीतमिते सत धूमकेतौ पुराभवत् । देशे पुलिन्दसंज्ञे तु पुष्कराश्रितेऽधुना ॥ ९९ ॥
 प्राग्गन्धारेऽजनि त्वादिदेवे नवतिसंमिते । पुरावतीचन्द्रभागामध्यदेशेऽत्र जन्मनि ॥ १०० ॥
 पुरादितिसुते सूत फाट्टे नवतिसंमिते । कान्यकुब्जेऽत्र वाह्लीकदेशे वामरकण्ठके ॥ १०१ ॥
 द्वाचादये नवतिसंख्ये प्राक् द्वादशात्मन्यभूजनुः । आन्ध्रे वर्परदेशे वा गोदावर्षां तु सांप्रतम् १०२ ॥
 आन्विते त्वरकिन्दाक्षे जातो नवतिसंमिते । प्राक् पर्वते किरातेऽत्र वितस्ताश्रितेऽथवा ॥ १०३ ॥
 चतुर्नवतिसंख्ये प्राक् पितृनामन्यजनि स्वयम् । केदारि दङ्गणे देशे तत्र वा हस्तिनपुरे ॥१०४ ॥
 पंचोने शतके लाटदेशेऽभून्मातृसंज्ञके । जननं तत्र भूचके मायापुर्यामयापि वा ॥ १०५ ॥

१ पुराण्डज-त्वपु० २ जनि स्वयम्-त्वपु० ३ पारिहाटे-त्वपु० ४ मन्प्रारये-त्वपु० ५ जात-त्वपु०

६ वैयासके-त्वपु० ७ कर्णिके स्वपु० ८ नामानि-त्वपु०

पितामहे चतुर्भूने शतसंख्ये पुराऽजनि । देशे द्रविडसंज्ञे च गान्धारे वात्र केरले ॥ १०६ ॥
 च्यून शतमिते तस्य स्वर्गद्वारे पुराभवत् । स्वर्गभूमिजन्मुर्जान आर्यावर्तेऽत्र जन्मनि ॥ १०७ ॥
 प्रजाद्वारे पुरा जातो द्वयूने शतमिते मुत । नासिकारूपेऽत्र जनुषि कुरुक्षेत्रमदेशके ॥ १०८ ॥
 कूने शतमिते चासीन्मोक्षद्वारे पुराभवे । च्युतोपवर्गादधुना मध्यदेशेऽजनि स्वयम् ॥ १०९ ॥
 त्रिविष्टपारूपके सूत शतसंज्ञेऽभवत्पुरा । संभूतः कच्छदेशेऽसौ पुष्करारूपेऽत्र जन्मनि ॥ ११० ॥
 कुयुक्ते शतसंख्ये प्रागग्नेहे कर्तारिसंज्ञके । जनितो वर्षे देशे नैमिपारण्यकेऽधुना ॥ १११ ॥
 द्व्यगद्वे शतमिते सूत प्रशान्तात्मनि वै पुरा । देशे मागधसंज्ञेऽभूदत्र गङ्गाश्रिते खग ॥ ११२ ॥
 विश्वात्मनि पुरा जातरुषण्विते शतसंज्ञके । देशे भूचक्रसंज्ञे तु जलाधीशश्रितेऽधुना ॥ ११३ ॥
 चतुर्धुक्ते शते पूर्वसंभवे विश्वतोमुखे । रेवातटेऽधुना जातो मध्यदेशेऽथवा खग ॥ ११४ ॥
 चराचरात्मन्यभवद्गंडे पञ्चोत्तरे शते । विपाशैरावतीमध्यदेशे जातोऽत्र जन्मनि ॥ ११५ ॥
 पटुत्तरशते त्वासीत्सूक्ष्मात्मनि पुराभवे । अङ्गदेशे समुत्पन्नः सांप्रतं यमुनाश्रिते ॥ ११६ ॥
 मंत्रेण मलये सूत सप्तोत्तरशते पुरा । चन्द्रभागावितस्तान्ते देशेऽसौ चात्र जन्मनि ॥ ११७ ॥
 कुन्तले प्राग्भवे जातः शतद्विनिकटेऽधुना । अष्टोत्तरशते सूत करुणाण्वितसंज्ञके ॥ ११८ ॥
 एष ते कथितो वत्स देशभागविनिर्णयः । जातिस्मरणां जन्तूनां भूयः किं परिपृच्छसि ॥ ११९ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके जन्मदेशनिर्णयध्यायवधुतुर्थः ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

चन्द्राज्ञातिपरिज्ञानं यस्वयोक्तं पुरा विभो । तन्मे ब्रूहि महाभाग श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यस्यां जातौ वभूव प्राक्संभवे चात्र जन्मनि । यस्यां व्यवस्थितः सूत जीवोऽयंते पृथक्पृथक् ॥ २ ॥
 हिमांशुपूर्वे विज्ञेय वक्ष्यामि त्वां पतञ्जिन । हिमांशुसंज्ञके ह्याद्ये जीवोऽसौ ब्राह्मणोऽभवत् ॥ ३ ॥
 प्राक्संभवे जनुष्यत्र जातो वै ब्राह्मणोऽण्डज । चंद्रारूपके द्वितीये प्रागासीद्वैश्यकुलोद्भवः ॥ ४ ॥
 जन्मन्यत्र महावाहो वाहुजः कथितस्त्वसां । तवस्त्वृतीयके सूत शूद्रः पूर्वसंभवेऽभवत् ॥ ५ ॥
 जन्मन्यत्र पुनर्वैश्यो जातश्चंद्रमसि त्वसां । प्रागिन्दुसंज्ञके शूद्रो वभूव विनतात्मज ॥ ६ ॥
 तथा चतुर्थके जातः सांप्रतं पादजोऽण्डज । ततः कुमुदवधौ प्रागभवत्त्ववनेश्वरः ॥ ७ ॥
 पंचमे त्वत्र संभूतो यवनानां महाकुले । विधुसंज्ञे ततः पष्ठे वाहुजः पूर्वसंभवे ॥ ८ ॥
 ह्यभवदत्र जनुषि जातो मूर्धाभिषिक्तकः । सुर्घांशौ सप्तमे सूत शूद्रोऽभूत्पूर्वजन्मनि ॥ ९ ॥
 सांप्रतं जनितोऽम्बष्ठो विनतानन्दवर्धन । औषधीशेऽष्टमे जातः पूर्वजन्मनि वै द्विजः ॥ १० ॥
 जन्मन्यत्र महीपालः संभूतो महतां कुले । अयो नवमिते ह्यासीच्छुभ्रांशौ पादजोऽण्डज ॥ ११ ॥
 निपादश्चात्र जनुषि जीवोऽयं जनितस्त्वेषम् । निशापती द्विजश्चासीत् प्राग्भवे गरुडाग्रज ॥ १२ ॥
 दशसंख्ये पुनर्वैश्यो जातोऽसौ चात्र जन्मनि । अङ्गारूपकेभवच्छूद्रस्त्वेकादशमितेऽण्डज ॥ १३ ॥
 यवनानां कुले जात इदानीं कश्यपात्मज । द्वादशे पक्षिशार्दूल नाम्नि जैवातुकेऽभवत् ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे मागधश्चात्र संभवेः मागधः स्मृतः । सोमनाम्नि चभूव प्राक्संभवे ब्राह्मणस्त्वसौ ॥ १५ ॥
 त्रयोदशमिते शूद्रकुले जातस्तु सांप्रतम् । मृगाङ्गसंज्ञके सूत चतुर्दशमिते पुरा ॥ १६ ॥

१ शर्तारि-खपु० । २ सूतात्मनि-खपु० । ३ प्राक्सिद्धानां तु कुलोद्भवः-खपु० । ४ जनिः-खपु०

खपु० । ५ दशमस्थे-खपु० ।

क्षात्रे कुलेऽभवद्वज्रं चोपसंज्ञाऽत्र जन्मनि । ग्लौनाभिः पञ्चदशके वाहुजः पूर्वसंभवे ॥ १७ ॥
 द्विजवंशे वरे जातः इदानीं कश्यपात्मजः । अथो कल्याणिणौ नाम्नि पौंडरीः प्राम्भवेऽभवत् ॥ १८ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जातः करणो विनतात्मजः । व्यूने विशन्मिते सूतः द्विजराजवभूरुता ॥ १९ ॥
 क्षत्रियश्चात्र जनुपि पादजः परिकीर्तितः । ततोऽष्टदशके विमः प्रागासीदण्डजोत्तमः ॥ २० ॥
 यवनश्चात्र संभूतो द्विजराजामिधेऽधुना । कूनविशन्मिते सूतः द्विजः प्राक्संभवे पुरा ॥ २१ ॥
 क्षपाकरोऽत्र जनुपि सूतपुत्रः प्रकीर्तितः । ततो विशन्मितेः ह्यासीच्छ्रीतांशोः पूर्वजन्मनि ॥ २२ ॥
 पादजश्चात्र जनुपि संभूतः क्षत्रियोऽण्डजः । काठ्ये विशन्मितेः शीतरश्मिसंज्ञोः च भूव तुमा ॥ २३ ॥
 वैश्यः प्राक्संभवे जातो वैदेहश्चात्र जन्मनि । ततोऽहंकारे त्नाभिः द्वाविंशन्मितके पुरा ॥ २४ ॥
 शूद्रोऽभूदत्र जनुपि चण्डालः कथितस्त्वसौ । तुहिनांशो त्रयोविंशन्मिते प्रागरुंडाप्रजः ॥ २५ ॥
 वैश्योऽभवदिदानीं तु पादजः परिकीर्तितः । तमोग्रासे चतुर्विंशन्मितकेऽभूत्पुराभवे ॥ २६ ॥
 क्षत्रियो मागधश्चात्र संभवे संभवः सुतः । ततस्तुहिनरश्मौ तु पञ्चविंशन्मितेऽभवत् ॥ २७ ॥
 वैश्यः पूर्वभवे विप्रो भवेदत्र पतत्रिणः । जैवावृकेऽथ पड्विंशन्मिते शूद्रः पुराभवत् ॥ २८ ॥
 बन्दीजन इति ख्यातः संभूतश्चात्र जन्मनि । व्यूने त्रिंशन्मिते सूत निर्मलांशो पुराभवे ॥ २९ ॥
 वभूव वाहुजो जातश्चात्र जन्मनि वै वणिक् । द्रुपे त्रिंशन्मिते ह्यासीच्छ्रीतांशो प्राम्भवेऽभवत् ३० ॥
 शूद्रः क्षत्तर इत्येव संभूतश्चात्र जन्मनि । कूनविशन्मिते सूत रात्रिपे प्राग्वणिकसुतः ॥ ३१ ॥
 वभूव यवनस्त्वत्र संभवे विनतात्मजः । क्षपेशसंज्ञके त्रिंशन्मिते त्वासीत्युत्तमे ॥ ३२ ॥
 क्षत्रियो यवनश्चात्र संभूतो गरुडाप्रजः । क्षपापतौ महाभाग त्वेकत्रिंशन्मिते पुरा ॥ ३३ ॥
 वभूव पादजश्चासौ जीवः संगति वै द्विजः । द्वाविंशन्मितके त्वासीत्कलानाथे पुराभवे ॥ ३४ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे सूत संभूतो रथकारकः । तारापतौ पुरा जीवस्त्रिंशन्मितके ह्यभूत् ॥ ३५ ॥
 वाहुजश्चात्र जनुपि संकरः कथितस्त्वसौ । उडुपे प्राक्चतुर्विंशन्मिते तु गरुडाप्रजः ॥ ३६ ॥
 ब्राह्मणोऽभूदिदानीं तु जातो बन्दीजनस्त्वसौ । द्विजाविपतिसंज्ञे प्राक्पंचत्रिंशन्मितेऽण्डजः ॥ ३७ ॥
 पादजोऽभूदथो जन्मन्यत्रैव मुखजः स्मृतः । पदत्रिंशन्मितके ह्यासीच्छशाक्षे पूर्वजन्मनि ॥ ३८ ॥
 वैश्योऽथ पादजो जातः सांप्रतं विनतात्मजः । चत्वारिंशन्मिते व्यूने द्विजपे प्राक् खगाधिपः ॥ ३९ ॥
 वैश्यो वभूव जीवोऽसौ जन्मन्यत्र वणिकसुतः । चत्वारिंशन्मिते द्रुपे पुत्र पूर्वभवेऽभवत् ॥ ४० ॥
 मृधाभिपत्तिको जीवोऽसौ जन्मन्यत्र खगाधिपः । नवत्रिंशन्मिते वरतं द्विजेशे पूर्वजन्मनि ॥ ४१ ॥
 ब्राह्मणो ह्यभवदत्र जातो वैश्यस्तथाण्डजः । चत्वारिंशन्मिते सूत तारिणे प्राम्भवेऽभवत् ॥ ४२ ॥
 अम्रपृश्चात्र जनुपि पादजः कथितोण्डजः । क्षतां तु प्राम्भवे ह्यासीदत्र जन्मनि चोत्तमः ॥ ४३ ॥
 द्विजनाथेऽयुक्ते तु चत्वारिंशन्मिते सुतः । तथोडुपतिसंज्ञे प्राक् चत्वारिंशे पुराभवे ॥ ४४ ॥
 द्वियुक्ते स्वभवच्छूद्रो निपादश्चात्र जन्मनि । चत्वारिंशन्मिते ज्यादये क्षपाध्यक्षे खगेश्वरः ॥ ४५ ॥
 पूर्वजन्मस्त्वसौ क्षत्री ह्यभवद्ब्राह्मणोऽधुना । चत्वारिंशत्तुयुक्ते ताराध्वजे वभूव तु ॥ ४६ ॥
 वैश्यः पूर्वभवे चात्र संभवे मागधोऽण्डजः । पंचहीनेऽथ पंचाशन्मितके संपतौ पुरा ॥ ४७ ॥
 ह्यासीच्छूद्रोऽत्र जनुपि पादजः कथितो भृशम् । चत्वारिंशन्मिते सूत पड्युक्ते रात्रिपेऽभवत् ४८ ॥
 ब्राह्मजः पूर्वजनुपि जन्मन्यत्रोष्णकः सुतः । पंचाशन्मितके व्यूने ब्राह्मणेशे पुराभवत् ॥ ४९ ॥
 ब्राह्मणश्चात्र जनुपि वाहुजः कथितो ह्यसौ । पंचाशन्मितके द्रुपे वैदेहो वभूव तु ॥ ५० ॥

नागश्चासौ पुरा चात्र ब्राह्मणः कथितोऽण्डज । चत्वारिंशन्मिते सूत नवाह्वये पूर्वजन्मनि ॥५१॥
 जातोऽसौ यवनश्चात्र त्रिभिर्नाशे तु संकरः । अथो ब्राह्मणपे सूत पश्चाद्दशमितकेऽभवत् ॥५२॥
 करणः प्राग्भवे जन्तुरत्र जन्मनि बाहुजः । कुपश्चाद्दशमिते सूत भूदेवपतिसंज्ञके ॥ ५३ ॥
 प्रागासीदुरुजो वैश्यश्चात्र जन्मनि काठ्यप । रजनीदे पुरा सूत द्विपश्चाद्दशमितेऽभवत् ॥ ५४ ॥
 क्षत्रियः बाहुजश्चात्र संभवे तु स्वगश्वर । रामीशे त्र्याधिके पश्चाद्दशमिते पूर्वजन्मनि ॥ ५५ ॥
 वैश्यश्चासौमहाभाग जातः शूद्राग्रसंभवे । चतुर्थोक्तोऽथ पश्चाद्दशमिते प्राग्गुरुडाग्रज ॥ ५६ ॥
 क्षणदेशे भवे विप्रः प्राग्गुरुजवंशजः । बाहुजः प्राग्भवे जन्तुर्वचनश्चात्र संभवे ॥ ५७ ॥
 क्षपानाथेऽत्र पश्चादह्वये पश्चाद्दशमितकेऽण्डज । पट्टपश्चाद्दशमिते सूत रात्रिनाथे पुराभवत् ॥ ५८ ॥
 पादजा ब्राह्मणश्चैव जातोऽसावत्र जन्मनि । विभावरिशे प्राक् ज्यूने सूत पष्टिमितेऽण्डज ॥ ५९ ॥
 वैश्योऽभवत्पुनश्चैव चण्डालश्चात्र संभवे । तमीपती महाभाग द्व्यूने पष्टिमितेऽभवत् ॥ ६० ॥
 क्षत्रियः प्राग्भवे त्वत्र संभवे पादजः स्मृतः । तमिस्रेशे महाभाग कूने पष्टिमितेऽभवत् ॥ ६१ ॥
 दिव्योऽयं पूर्वजनुषि जनुष्यत्र च बाहुजः । अथ पष्टिमिते कस तमीशेऽभूद्द्विजोत्तमः ॥ ६२ ॥
 प्राग्भवेऽत्र भवे चायं संकरः कथितो भृशम् । काठ्ये पष्टिमिते सूत तमीनाथेऽभवत्पुरा ॥ ६३ ॥
 यवनः प्राग्भवे जन्तुर्वचनश्चात्र जन्मनि । पद्मयथावसौ पूर्वं द्वाद्याह्वये पष्टिमिते ह्यभूत् ॥ ६४ ॥
 ब्राह्मणश्चाण्डजश्चेद् जातो वन्दीजनोऽधुना । त्रिपष्टिसंज्ञके पूर्वभवे भुवैशिवन्दिते ॥ ६५ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जातो मागधः कश्यपात्मजः । तुपारांशौ चतुःपष्टिसंमिते विनतात्मज ॥ ६६ ॥
 वभूव बाहुजः पूर्वं ब्राह्मणश्चात्र जन्मनि । वारिजे प्राक् महाभाग पञ्चपष्टिमिते ह्यभूत् ॥ ६७ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जन्तुर्जातो वैश्यकुलोद्भवः । पट्टपष्टिसंमिते ह्यासीत्प्राक् समुद्रसुतेऽण्डज ॥ ६८ ॥
 बाहुजश्चात्र जनुषि बाहुजः कथितोऽधुना । सप्तपष्टिमिते कस पीयूषांशौ पुराभवे ॥ ६९ ॥
 ब्राह्मणोऽभूदिदानीं तु संभूतो ब्राह्मणस्त्वसौ । सुधाकरे पुरा ह्यासीदष्टपष्टिमितेऽण्डज ॥ ७० ॥
 शूद्रः पूर्वभवे चात्र संभवे यवनो महान् । ऊनसप्ततिसंख्ये तु सुधांशौ पूर्वजन्मनि ॥ ७१ ॥
 मागधोऽभूत्तया जातः श्रवयोगोऽत्र जन्मनि । अथो सप्ततिसंख्ये प्राग्भूद्द्वैशयोऽत्र संभवे ॥ ७२ ॥
 रथकारग्रहे जातस्त्वमृतांशौ स्वगाधिप । कुसप्ततिसंमिते सूत सुधारस्र्मा पुराभवे ॥ ७३ ॥
 बाहुजश्चाभवत्सूत ब्राह्मणस्त्वत्र संभवे । द्विसप्ततिसंमिते सूत रोहिणीशे तु पादजः ॥ ७४ ॥
 प्रागासीद्वचनश्चार्यं संभूतश्चात्र जन्मनि । त्रिसप्ततिसंमिते चन्द्रे नाम्नि प्राक् संभवे ह्यभूत् ॥ ७५ ॥
 वैश्योऽसौ जन्तुरत्रैव बाहुजः कथितोऽण्डज । चतुःसप्ततिसंख्ये तु हरिणांकाभिर्वेऽभवत् ॥ ७६ ॥
 ब्राह्मणः प्राग्भवे जन्तुरिह जन्मनि वै द्विजः । अब्बिजे प्राग्भवे ह्यासीत्पञ्चसप्ततिसंमिते ॥ ७७ ॥
 पादजश्चारणश्चात्र संभवे गुरुडाग्रज । वैश्यः पूर्वभवे सूतः संभूतो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ७८ ॥
 पद्मसप्ततिसंमिते जन्तुरत्रिसूनौ पतत्रिणा । सप्तसप्ततिसंख्ये प्राग्रोहिणीशे वभूव तु ॥ ७९ ॥
 संसृतश्चारणो जीवो बाहुजश्चात्र जन्मनि । अष्टसप्ततिसंख्ये तु प्राग्भूदत्रिजे द्विजः ॥ ८० ॥
 जन्मन्वत्र महाभाग ब्राह्मणः कथितस्त्वसौ । जलांशौ प्राग्भवे चासीन्नवसप्ततिसंमिते ॥ ८१ ॥
 जातो वैश्यो महाभाग इदानीं रथकारकः । क्षत्रियः पूर्वसंभूतो यवनश्चात्र जन्मनि ॥ ८२ ॥
 अशीतिसंमितके जन्तुरत्रिषुत्रे च पुत्रक । कशीतिसंमितके नाम्नि शिशिरांशौ पुराभवे ॥ ८३ ॥
 वभूव दिव्यजातोऽसावत्र जन्मनि चोरुजः । अशीतिसंमितके नाम्नि तारकेशे पुराऽभवत् ॥ ८४ ॥

वैश्वोऽत्र संभवे सूत मंकरः कथितस्त्वसौ । सुवातन्मै महाभाग ऋषीतिमितकेऽभवत् ॥ ८६ ॥
 अट्टः प्राक्संभवे वैश्यो जातोऽसावत्र जन्मनि । चतुरशीतिके गीतवृष्णा भूत्प्राम्भवे सुत ॥ ८७ ॥
 स भूतो ब्राह्मणश्चासावम्बष्ठश्चान्मंभवे । सुधामये महावाहो पचाशीतिमितेऽभवत् ॥ ८७ ॥
 पादजः प्राम्भवे त्वत्र वाहुजः कथितस्त्वसौ । पडशीतिमिते नाम्नि सुधोम्भे प्राम्भवे ह्यत्रत् ॥ ८८ ॥
 ब्राह्मणो वाहुजः पश्चाद्वैश्योऽसावत्र जन्मनि । वाहुजः प्राम्भवे ह्यासीत् क्षत्रियश्चात्र जन्मनि ॥ ८९ ॥
 सुधाम्ब्यूखसंज्ञे तु सप्ताशीतिमितेऽण्डज । जडाशुसंज्ञकेऽत्यष्टाशीतिसंख्ये च भूव तु ॥ ९० ॥
 शूद्रः प्राक्संभवे त्वत्र संभवे सकरस्त्वसौ । नराशीतिमिते सूत जडरश्म्यभिधेऽभवत् ॥ ९१ ॥
 वैश्यः प्राम्जनुपि त्वत्र जातो वन्दिजनस्त्वसौ । जडोन्नाख्ये नवतिके प्रागासीत् रजोऽण्डज ॥ ९२ ॥
 जन्मन्वत्र महावाहो ब्राह्मणः कथितस्त्वसौ । कादये नवतिसंख्ये प्रागासीत् क्षात्रकुलोद्भवः ॥ ९३ ॥
 पुनर्जन्मनि वै विप्रः शूद्रश्चात्र जडाशुजे । क्षत्री पूर्वभवे भूतश्चारणश्चात्र जन्मनि ॥ ९४ ॥
 केतुप्रासाभिधे द्व्यादये नवत्याख्ये च पुत्रक । त्र्यादये नवतिसंख्ये प्राक्संभवेऽभूत् रमाधिप ॥ ९५ ॥
 तुपाराशौ वणिग्विमो जातोऽसावत्र जन्मनि । चतुर्युक्ते नवत्यारये केतुभुक्ते पुराभवत् ॥ ९६ ॥
 नंभूतो ब्राह्मणश्चायमत्र जन्मनि वै द्विजः । पंचोने शतसंख्ये तु तुपारोत्रे पुराभवे ॥ ९७ ॥
 आमीत् क्षात्रकुलोत्पन्नो जन्मन्वत्र वणिग्सुतः । पणवनिमिते शूद्रस्त्वभवत् पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 शीतभानौ महाभाग सूतश्चात्रैव जन्मनि । क्षत्री पूर्वभवे सूत ह्यनवच्चान् वाहुजः ॥ ९९ ॥
 लोमीपन्थौ खगश्रेष्ठेऽयूने शतमिते ह्यसौ । द्यूने जतमिते ह्यासीत् सिन्धुजे प्राम्भवेऽण्डज ॥ १०० ॥
 शूद्रः क्षत्री पुनर्जातो जन्मन्वत्र भवेऽण्डज । द्यूने जतमिते वत्स ज्वेतभानौ पुराभवे ॥ १०१ ॥
 यभूव वाहुजो जातश्चात्र मूर्धाभिपित्तकः । शतसंख्येऽभवद्वैश्यः प्राम्भवे विनतात्मज ॥ १०२ ॥

वयोनिर्णयः ।

जडभानावसावत्र पादजः परिकीर्तितः । एकोत्तरशते सूत पादजश्चाभवत्पुग ॥ १०३ ॥
 शुद्धभानौ तथा चात्र संभवे वाहुजस्त्वसौ । द्वादशे शतमिते पूर्वजन्मन्यासीच्च वाहुजः ॥ १०४ ॥
 ब्राह्मणः कथितस्त्वत्र संभवेऽसौ समुद्रजे । हिमभानौ महाभाग त्र्यादये शतमिते ह्यभूत् ॥ १०५ ॥
 दिव्यः पूर्वभवे चासावत्र जन्मनि पादजः । अट्टः प्राक्संभवे चासीत् द्यूद्रोऽप्यत्रैव जन्मनि ॥ १०६ ॥
 चतुर्युतशते त्वत्र नाम्नि सागरजे त्वसौ । पंचोत्तरशते सूत श्रीपन्थो पूर्वजन्मनि ॥ १०७ ॥
 यभूव वैश्योऽसौ जीवो वाहुजश्चात्र जन्मनि । पट्टुक्ते शतसंख्ये प्रागाहुजः पूर्वसंभवे ॥ १०८ ॥
 पुनरासीद्विजः सूत वाहुजश्चात्र जन्मनि । सप्तोत्तरशते नाम्नि मासगर्भे पुराभवत् ॥ १०९ ॥
 वाहुजः कथितो जन्तुरत्र जन्मनि पादजः । अष्टोत्तरशते सूत कुमुदेशेऽभवत्पुरा ॥ ११० ॥
 ब्राह्मणश्चात्र जनुपि वाहुजः परिकीर्तितः । एतत्सर्वमुपाख्यातमुत्तमाद्यममध्यमम् ॥ १११ ॥
 जातिस्वरूपं जीवानां पश्चात्किं कथयामि ते ॥ ११२ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्युनादे कर्माणिपावे जतिस्वरूपव्योनिर्णयव्याख्ये पत्रम् ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

नर्वसतिः खिलोक्तिः देवदेवनमस्कृत । भौमात्र वयसो ज्ञान कथं ज्ञेयं मयाऽयुना ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बाल्यावस्थाः संप्राप्य जीवोऽयं प्राग्भवेऽण्डज । चक्रे शुभाशुभं यत्र योः प्राप्नोऽत्र प्रयच्छति ॥ २ ॥
 ताः सर्वा भूमिजेभ्यस्तु वक्ष्यामि त्वां पतात्रिण । पूर्वजन्मनि जीवोऽसौ चक्राख्ये प्रथमे कुजे ॥ ३ ॥
 बाल्ये शुभाशुभं चक्रे बाल्ये चात्र प्रयच्छति । प्रागारसंज्ञके भौमे द्वितीये कृतवानयम् ॥ ४ ॥
 शुभाद्यं खलु कौमारे न्यूनत्र पृच्छति स्वयम् । सदाद्यं प्राकृतं सूत बाल्ये क्रूरदृग्भिधे ॥ ५ ॥
 कौमारेऽत्रैव वयसि पृच्छति स्वं मनोरथम् । आवनेये चतुर्थं प्राग् यूनि सर्वं यदजितम् ॥ ६ ॥
 जीवने स्वेच्छया सूत मध्ये पृच्छति सांप्रतम् । अथो क्षितिसुते बाल्येऽकारि सर्वं परे भवे ॥ ७ ॥
 स्वयं पृच्छति बार्द्धक्ये पूर्वकर्माविधोऽष्टितम् । पष्ठे पृथ्वीसुते नाम्नि मध्ये प्रागजितं च यत् ॥ ८ ॥
 स्वेच्छया विहिताद्यं तु न्यूनत्रापि प्रपृच्छति । कुसुते पूर्वजनुपि सदाद्यं कृतवानसौ ॥ ९ ॥
 कैशोर्धे त्वत्र कैशोर्धे स्वयं पृच्छति यत्नतः । भूम्यात्मजे महाभाग प्रागकारि शुभाशुभम् ॥ १० ॥
 मध्ये वयसि जीवोऽयं मध्ये प्रष्टाऽत्र जन्मनि । पूर्वकर्माश्रितं सर्वं तत्र पृच्छति सांप्रतम् ॥ ११ ॥
 कौमारे भूमिजे यत्र न्यूनयं कृतवान् पुरा । क्रूराक्षसंज्ञके भौमे दशमे विनवात्मज ॥ १२ ॥
 वृद्धो यदजितं कर्म बाल्येऽत्र प्रष्टुमुद्यतः । धरासुते पुरा सूत कौमारे कृतवानसौ ॥ १३ ॥
 बार्द्धक्येऽत्रैव जनुपि परिपृच्छति वाञ्छितम् । पूर्वजन्मनि जीवोऽसौ यच्चक्रे यौवनेऽण्डज ॥ १४ ॥
 यौवनेऽर्कमिते त्वत्र धरासूनौ प्रपृच्छति । जिविनानेन यत्पूर्वं कृतं यूनि शुभाशुभम् ॥ १५ ॥
 क्रूरलोचननाम्न्यत्र बाल्ये प्रष्टुं समुद्यतः । चतुर्दशे धराजे प्रागकारि गरुडापज ॥ १६ ॥
 यत्कर्म वृद्धौ जीवोऽयं वृद्धौ पृच्छति जन्मनि । धरात्मजे तु प्राग् यूनि कृतवान् यच्छुभाशुभम् ॥ १७ ॥
 यौवने सांप्रतं सर्वं जीवः पृच्छति च स्वयम् । क्रूरनेत्रे पुरा वृद्धौ यदकारि शुभाशुभम् ॥ १८ ॥
 मध्ये प्रष्टाऽत्र जनुपि जीवोऽयं स्वेच्छयाऽनिशम् । भूजाभिधे सप्तदशे चकार प्राक्शुभाशुभम् ॥ १९ ॥
 कौमारे मध्यवयसि जीवः पृच्छां करोत्यसौ । क्रूरचक्षुषि यचके सदाद्यं शैशवे पुरा ॥ २० ॥
 तन्मध्येमे स्वचारितं सांप्रतं परिपृच्छति । पृथ्वीजनाम्नि भौमे प्राग् यदकारि शुभाशुभम् ॥ २१ ॥
 कौमारे बालभावेऽत्र तत्सर्वं प्रष्टुमुद्यतः । रुधिराख्ये पुरा भौमे मध्येऽकारि यदिच्छया ॥ २२ ॥
 बाल्ये पृच्छति यत्सर्वमत्र विशन्मितेऽण्डज । भूपुत्रेऽकारि यद्दृग्भेर्काविशन्मिते पुरा ॥ २३ ॥
 यूनि च पृच्छको यूनि सांप्रतं प्रष्टुमुद्यतः । प्राक्संभवे कुजाख्ये तु मध्यभावे यदजितम् ॥ २४ ॥
 प्रश्रं करोति यत्प्रष्टा कौमारेऽत्र पतात्रिण । महले महलख्यं तु जरायां प्राकृतं च यत् ॥ २५ ॥
 यौवने चात्र जनुपि तत्सर्वं परिपृच्छति । चतुर्विंशन्मिते सूत क्षितिसूनौ पुरा कृतम् ॥ २६ ॥
 मध्येऽत्र जनुपि प्राप्ते जरसि प्रष्टुमुद्यतः । पूर्वजन्मनि यच्चक्रे प्राप्ते त्वङ्गरके ह्ययम् ॥ २७ ॥
 यूनि वृद्धो पुनर्युनि प्रष्टात्र कृतकर्मणाम् । कुसंभवे पुरा सूत शुभाद्यं यदि यत्कृतम् ॥ २८ ॥
 परिपृच्छति जीवोऽयं बार्द्धक्ये चात्र जन्मनि । प्राग्भवे भूमिजाते यत्कृतवान् यौवने पुनः ॥ २९ ॥
 कौमारे वयसि प्राप्ते बार्द्धक्ये पृच्छकोऽधुना । रक्ताङ्गसंज्ञके त्वष्टा विंशत्संख्ये पतात्रिण ॥ ३० ॥
 यच्चक्रे बालभावे प्राग् बाल्ये प्रष्टात्र जन्मनि । कूनात्रिंशन्मिते ह्यारे कौमारे पूर्वजन्मनि ॥ ३१ ॥
 कृतवानत्र तत्सर्वं यौवने परिपृच्छति । उग्राभिधे तु बाल्यायामवस्थायां परे भवे ॥ ३२ ॥
 यदजितं तु कौमारे पृष्ठयानत्र सांप्रतम् । क्षोणीजेऽत्रैव जनुपि मध्येऽसौ पृच्छति स्वयम् ॥ ३३ ॥
 यच्चक्रे यौवने सूत सदाद्यं परसंभवे । ज्यासूनौ बालभावे प्राक् शुभाशुभमुपाजितम् ॥ ३४ ॥

तस्य सर्वस्य प्रथायमत्र जन्मनि यौवने । इलापुत्रे पुरा चने मध्ये वयसि चाण्डज ॥ ३५ ॥
 तत्सर्वं यौवने प्राप्ते सांप्रतः प्रष्टुमुद्यतः । चतुर्विंशन्मिते कर्म यच्च क्षितिभवे पुरा ॥ ३६ ॥
 केशीये कृतवानत्र कामारे परिपृच्छति । भूसुतो मध्यमयसि पंचत्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ३७ ॥
 प्रागर्जितं मध्यभावे तस्य प्रथाऽत्र जन्मनि । पदत्रिंशन्मितके कूरनयने यौवने पुरा ॥ ३८ ॥
 यदर्जितं शुभाद्यं तत्कौमारे परिपृच्छति । उर्वीजाल्ये जरायां प्राङ् शुभाद्यं कृतवानसौ ॥ ३९ ॥
 बालभावे च तत्सर्वं पृच्छति स्वमनोगतम् । कृपुने पूर्वजनुपि कामारे ष्टशमर्जितम् ॥ ४० ॥
 वृद्धौ शुभाद्यं तत्सर्वं पृष्ठवानस्ति सांप्रतम् । चत्वारिंशन्मिते कूने प्राङ् पृथ्वीभ्यसंज्ञके ॥ ४१ ॥
 यत्सदाद्यमसौ चक्रे यूनि यून्यत्र पृच्छति । क्षमासुते युवभावे पूर्वजन्मर्जितं सूत ॥ ४२ ॥
 जेश्वे तत्समस्तरस्य प्रथाऽयं गरुडाग्रजः । रसात्मजे पुरा सर्वं सदाद्यं कृतवानसौ ॥ ४३ ॥
 बाल्द्वये जरासि प्राप्ते सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । प्राग्भावे त्वचलाजेश्यं बाल्ये चक्रे यद्विच्छया ॥ ४४ ॥
 शुभाशुभं यदत्रैव यौवने परिपृच्छति । लोहिताने पुरा सूते यत्कृतं सदाद्यं पुरा ॥ ४५ ॥
 बाल्द्वये मध्यभावेऽत्र सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । चत्वारिंशन्मिते सूते चतुर्भुक्ते महीभावे ॥ ४६ ॥
 कामारे कृतवान् यं प्राङ् मध्ये संप्रति पृच्छति । पिङ्गलोख्ये पुरा वरते बालभावे शुभाशुभम् ४७
 यत्कृतं तस्य प्रथाऽयं मध्यभावेऽत्र जन्मनि । रसापुत्रेऽत्र जनुपि बाल्ये पृच्छति च स्वयम् ॥ ४८ ॥
 कुमारवयसि प्राप्ते यच्चक्रेऽसौ शुभाशुभम् । त्रिंशन्मिते पूर्वे सप्तयुक्ते च मध्यके ॥ ४९ ॥
 मेदिनीजे कृतं कर्म बाल्येऽयं प्रष्टुमुद्यतः । पृथ्वीसुतो पुरा वृद्धौ कृतवान् सदाद्यं सुत ॥ ५० ॥
 स्वयं यून्यत्र जनुपि परिपृच्छति यत्नतः । पञ्चाशत्संख्यके कूने क्षमाजे मध्ये पुरा कृतम् ॥ ५१ ॥
 शुभाद्यं पृष्ठवानस्ति जन्मन्यत्र कुमारके । महीभावे पुरा वृद्धौ पुनर्युनि शुभाशुभम् ॥ ५२ ॥
 यच्चक्रे यौवने तत्र प्रथाऽयं गरुडाग्रजः । क्षीणीसुतेऽत्रुपञ्चाशत्संख्यके पूर्वजन्मनि ॥ ५३ ॥
 मध्यभावेऽर्जितं वृद्धौ चात्र प्रश्नं करोत्यसौ । द्विपञ्चाशन्मिते भौमे वृद्धौ प्रागर्जितं च यत् ॥ ५४ ॥
 सदाद्यमधुना सूते कामारे परिपृच्छति । ज्यासुते प्राग्भावे सर्वं सदाद्यं कृतवानसौ ॥ ५५ ॥
 पृष्ठवानस्ति तत्सर्वं जरायामत्र जन्मनि । इलाजनाभिनि प्राग्युनि कामारे पुनरप्ययम् ॥ ५६ ॥
 यच्चक्रे सदाद्यं कर्म वृद्धौ प्रथाऽत्र जन्मनि । कुम्भे बालभावे प्राङ् कृतं यच्च शुभाशुभम् ॥ ५७ ॥
 बालभावेऽधुना सूते परिपृच्छति चेच्छया । क्षमानन्दने पुरा सर्वमर्जितं यत्कुमारके ॥ ५८ ॥
 तदन जनुपि प्राप्ते युवभावे अपृच्छति । कूरुसुतंके सप्तपञ्चाशन्मितके पुरा ॥ ५९ ॥
 बालभावे कृतं चात्र यूनि प्रश्नं करोत्यसौ । पञ्चाशदष्टमितके पृथ्वीपुत्रे पुगभवे ॥ ६० ॥
 यौवने कृतवान् यच्च मध्येऽसौ प्रष्टुमुद्यतः । एकोनपष्टिसंख्ये प्राग्बालभावे रसाभवे ॥ ६१ ॥
 चक्रे सदाद्यं यत्सर्वं जरायां पृष्ठानिह । क्षीणये पष्टिसंख्ये प्राङ् मध्यभावे यदर्जितम् ॥ ६२ ॥
 युवभावेऽत्र जनुपि परिपृच्छति चाण्डज । मृगेशणे ह्यपचितं पुरा सर्वं शुभाशुभम् ॥ ६३ ॥
 तारुण्येऽप्यत्र केशीये प्रथाऽसौ गरुडाग्रजः । द्विपष्टिमितके भूमिसुतो प्राक्संभवेऽत्र च ॥ ६४ ॥
 मध्ये यदर्जितं सर्वं मध्यमे पृच्छको ह्यसौ । त्रिंशत्प्राग्भावे पुरा यूनि शुभं वाशुभमर्जितम् ॥ ६५ ॥
 यत्पृच्छत्यसौ जीः कामारेऽत्र जन्मनि । चतुःपष्टिमिते वृद्धौ यत्कृतं प्राग् घग्भावे ॥ ६६ ॥
 पृष्ठवानस्ति तस्मात् कर्षणेः दोश्वे फटम् । ऋमुते प्राग्भावे सूते कामारे कृतवानसौ ॥ ६७ ॥

यत्कर्म तस्य प्रष्टाऽयं जरायामत्र जन्मनि । ज्यापुत्रसंज्ञके पूर्वं यच्चक्रे यौवने शुभम् ॥ ६८ ॥
 पापं वा काश्यपेयात्र यौवने परिपृच्छति । महीसूनौ पुरा सर्वमजितं यौवनेऽयुना ॥ ६९ ॥
 बालभावे महाभाग तस्य पृच्छां करोत्यसौ । कुनन्दने पूर्वभावे शुभाय यच्च सूचितम् ॥ ७० ॥
 जरायामत्र जनुपि वाद्वेक्ये पृच्छको ह्ययम् । कुनसप्ततिमे पूर्वं माहिषे कृतवानसौ ॥ ७१ ॥
 बाल्येऽत्र यूनि वयसि स्वेच्छया परिपृच्छति । माग्भूमितनेषु सर्वे जरायां समुपाजितम् ॥ ७२ ॥
 मध्यमे वयसि प्राप्ते पृष्टवानसि सांप्रतम् । उर्वीसूनौ पुरा सर्वं शुभाय यदुपाजितम् ॥ ७३ ॥
 कौमारेऽत्रैव वयसि मध्ये मश्रं करोत्यसौ । स्थिरात्मजे पूर्वजन्मन्वयशुभं वा शुभं च यत् ॥ ७४ ॥
 बालभावेऽजितं त्वत्र मध्यमे प्रष्टुमुद्यतः । महीसुते यत्कौमारे कृतवानिच्छया पुरा ॥ ७५ ॥
 बालभावे च तत्सर्वं परिपृच्छति चाण्डज । चतुःसप्ततिम मध्ये यच्चक्रे इमासुते पुरा ॥ ७६ ॥
 पृष्टवानसि तत्सर्वं बालभावेऽत्र जन्मनि । स्थिराभावे पुरा सूते पंचसप्ततिसंख्यके ॥ ७७ ॥
 यत्कर्म कृतवान् वृद्धो यूयत्र मष्टुमुद्यतः । रसासुते माह्नमध्ये यत्कृतं कर्म सदादिकम् ॥ ७८ ॥
 कौमारे स्वेच्छया तस्य पृच्छकः सांप्रतं हासौ । सप्तसप्ततिमे वृद्धाशुर्वीपुत्रे पुराभावे ॥ ७९ ॥
 पुत्रयुनि कृतं कर्म यौवनेऽत्र परिपृच्छति । इलाभावे पुरा सर्वं मध्यमे यत्समजितम् ॥ ८० ॥
 जरायामत्र जनुपि सर्वं मश्रं करोत्यसौ । कुने भूतनयेऽशीतिमिते जरसि यत्कृतम् ॥ ८१ ॥
 कौमारे वयसि प्राप्ते प्रष्टाऽयं चात्र जन्मनि । ज्यात्मजेऽशीतिसंख्ये प्राग्भुवभावे यदजितम् ॥ ८२ ॥
 सर्वं तत्कर्मणः पाकं वृद्धो पृच्छां करोत्यसौ । ततो भूप्रसवे पूर्वभावे सर्वमुपाजितम् ॥ ८३ ॥
 कौमारे सदसत्सुत वृद्धो पृच्छति सांप्रतम् । बालभावेऽजितं कर्म स्वेच्छया विनतात्मज ॥ ८४ ॥
 माग्भवे शैशवे चात्र कुभावे परिपृच्छति । त्र्यशीतिमितके नाम्नि क्षितिपुत्रे पुराऽण्डज ॥ ८५ ॥
 कौमारे कृतवान् कर्म यौवने प्रष्टुमुद्यतः । इलात्मजे पुरा सूते यच्चक्रे शुभमन्यया ॥ ८६ ॥
 शैशवे चात्र कौमारे सर्वं मश्रं करोत्यसौ । पंचाशीतिमिते सूते भूमिपुत्रे पुराजितम् ॥ ८७ ॥
 यौवने सदसत्कर्म मध्ये प्रष्टाऽत्र जन्मनि । क्षोणीसूनौ पुरा बाल्ये शुभं वाशुभमजितम् ॥ ८८ ॥
 युवभावे च तत्सर्वमत्र प्रष्टुं समुद्यतः । सप्तशीतिमिते नाम्नि रराजे प्राग्भवेऽण्डज ॥ ८९ ॥
 यच्चक्रे सदसन्मध्ये यूनि प्रष्टाऽत्र जन्मनि । इमापुत्रे प्राग्भावे सर्वं कौमारे यदुपाजितम् ॥ ९० ॥
 कैशोर्ये चात्र जनुपि परिपृच्छति चेच्छया । कुने नवतिसंख्ये प्रागजितं यत्पुराण्डज ॥ ९१ ॥
 मध्ये प्राप्ते स्थिरासूनौ मध्ये मश्रं करोत्यसौ । रसासूनौ कृतं यच्च यौवने पूर्वजन्मनि ॥ ९२ ॥
 सदाद्यं तस्य प्रष्टाऽयं कौमारे गरुडाग्रज । उर्वीसूनौ कुनवतिमिते प्राग्जरसि कृतम् ॥ ९३ ॥
 यच्छुभाद्यं च तत्सर्वं शैशवे प्रष्टुमुद्यतः । अयो भूमिपुत्रे पूर्वं कौमारे कृतवांश्च यत् ॥ ९४ ॥
 वाद्वेक्ये पृच्छकश्चासौ जन्मन्यत्र पतत्रिण । यच्चक्रे यौवने कर्म प्राग्भावे च शुभाशुभम् ॥ ९५ ॥
 क्षोण्यात्मजेऽत्र नवतित्रियुते यूनि पृच्छति । ज्याभावे यत्पुरा यूनि कृतवान् पृच्छको ह्यसौ ९६ ॥
 सदाद्यं तत्समस्तं तु बाल्येऽत्र प्रष्टुमुद्यतः । क्षितिजे पंचनवतिमिते प्राग्जरसि कृतम् ॥ ९७ ॥
 यच्छुभाशुभं सूते वृद्धो प्रष्टात्र जन्मनि । पण्णवत्या मिति पूर्वं महीपुत्रे यदजितम् ॥ ९८ ॥
 बाल्ये शुभाशुभं यूनि स्वेच्छया परिपृच्छति । त्र्युने शतीमिते यत्पाकं इमासुते कृतवानसौ ९९ ॥
 वृद्धभावेऽत्र जरसि स्वेच्छया पृच्छतऽण्डज । नवत्यष्टयुते पूर्वं चक्रे चोण्यात्मजे शुभम् ॥ १०० ॥
 पापं वा सूते कौमारे मध्येऽत्र प्रष्टुमुद्यतः । नवत्यष्टयुते भूजे त्वजितं शुभमन्यया ॥ १०१ ॥

मध्ये वयासि प्राप्ते प्रष्टयं चात्र जन्मानि । मह्यारमजे प्राक्कोमारे शतसंख्ये कृतं च यत् ॥१०२॥
 शुभाद्यं शैशवेऽत्रैव पृथवानस्ति काश्यप । उर्वीभवे कुयुक्ते प्राग्यौवने शतसंख्यके ॥ १०३ ॥
 यच्चके सदसत्तस्य यूनि प्रष्टयमण्डज । वृद्धो यदर्जितं कर्म द्वियुक्ते शतसरयके ॥ १०४ ॥
 प्राग्भवे पृच्छकश्चात्र यूनि भूमिभवेऽण्डज । अरुणाङ्गे पुरा सर्वं शुभाद्यं कृतवाच्य यत् ॥ १०५ ॥
 मध्ये वयासि संप्राप्ते कोमारे पृच्छति स्वयम् । चतुष्काद्व्यशते ज्याजे प्राक्कृतं जरासि ध्रुवम् १०६ ॥
 पुनर्गूनि शुभाद्यं च यदसौ पृच्छकोऽयुना । क्षोणीजाते पुरा सूत मध्ये यद्यत्सर्माजितम् ॥ १०७ ॥
 प्रष्टयं कर्मणस्तस्य वृद्धो संप्राप्ति चाण्डज । पद्भ्युक्ते शतसंख्ये प्राग् यच्चके शुभमन्यथा ॥ १०८ ॥
 रक्ताक्षे जनुपि प्राप्ते कोमारेऽत्र प्रपृच्छति । जरुणाक्षे पुरा यूनि यत्कृतं स्वेच्छयाण्डज ॥ १०९ ॥
 युवभावेऽत्र जनुपि पृच्छकः पूर्वकर्मणाम् । अष्टयुक्ते शते रक्तचक्षुर्नज्ञे पुराभवे ॥ ११० ॥
 यच्चके यूनि कोमारे त्वत्र वृद्धो प्रपृच्छति । वाल्ये द्वादशवर्षान्तः किञ्चोरो द्वियुगस्तथा ॥ १११ ॥

अथ वाल्याद्यवस्थामाह-

द्व्यनपञ्चाशदब्दान्तस्तरुणः परिकीर्तितः । पञ्चपष्टिमिताब्दान्तो मध्यमः कथितोऽण्डज ॥ ११२ ॥
 तत्परो जीवनान्तस्तु वृद्धो ज्येष्ठो भनीपिमिः । एतत्ते कथितं सर्वं व्ययोमानं नृणां मुत ॥ ११३ ॥

रक्षणीयं सदा विद्मः पुनः किं परिपृच्छसि ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके व्यानिर्णयाध्याय पट् ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

नामनिर्वहुभिर्चन्द्रा बुधाश्च दिवसेश्वर । नाम्ना केनात्र विज्ञेयास्त्रिधा स्त्रीपुंनपुमकाः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच-

स्त्रीपुंनपुमके भावे संभूतः प्राग्यथाचरन् । जीवोऽयमत्र जनुपि यत्र रूपे व्यवस्थितः ॥ २ ॥
 तत्सर्वरूपान्महाबाहो पापपुण्यसमुद्भवान् । वक्ष्येऽहं क्रमतो यत्नाद् बुधादिभ्योऽत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
 पूर्वजन्मनि जीवोऽसौ प्रथमे बुधसङ्गके । वभूव पुरुषः सृत् जन्मन्यत्रास्ति वै नरः ॥ ४ ॥
 जसङ्गके द्वितीये प्राग्जन्मनि स्त्री पतत्रिण । स्त्री वभूव पुनर्जन्मन्यत्र नारी च जन्मनि ॥ ५ ॥
 आसीत्प्राज्ञसंभवे नारी तृतीये रजनीशजे । सर्वसाधनतत्त्वज्ञः पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ६ ॥
 विन्नाम्नि पूर्वजनुपि ह्यभूत् पण्डित्युर्विक । नररूपधरः पश्चादस्त्यनापि नर्पुंसकः ॥ ७ ॥
 चाग्निद्विरुपाते पुरा पण्डो वभूव विनतात्मज । पूर्वपापादत्र चास्ति साप्रत वै नर्पुंसकः ॥ ८ ॥
 पष्टे हिमाशुजे सूत प्राग्भवे ना ह्यभूदयम् । पुनर्जन्मनि वै पण्डे वनितत्रैव जन्मनि ॥ ९ ॥
 सप्तमे बोधनाख्ये तु पूर्वजन्मन्यभूत्पुमान् । वनितत्रैव जनुपि जीवोऽमावस्ति चाण्डज ॥ १० ॥
 पूर्वं चन्द्रसूते सूत वभूव वनिताष्टमे । पूर्वजन्मनि वै नारी पुत्रोऽस्त्यत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 सोमाख्ये नवमे जीवः पुत्रपोऽभूत्प्राण्डज । जनुप्यनाप्यसौ पण्डो जातः पापविशेषतः ॥ १२ ॥
 अथेन्दुभवसङ्गे प्राग्जन्मे वनिता पुनः । सभवे योषिता सूत साप्रतं च नर्पुंसकः ॥ १३ ॥
 सुधाशुजे बुद्धशके पण्डः पूर्वभवेऽभवत् । अत्र जन्मन्यसौ जीवः पुरुषोऽस्ति पतत्रिण ॥ १४ ॥
 वत्स सोमात्मजे नाम्नि द्वादशे भाद् नरो ह्यभूत् । पुनर्जन्मन्यसौ नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ १५ ॥
 शशाङ्गपुत्रे नार्थासीत् प्राग्भवे तु त्रयोदशे । नपुमकोऽत्र जनुपि विनतानन्दवर्धन ॥ १६ ॥

नपुंसकः पुरा भूत ग्लौमुते च चतुर्दशे । पुनर्योषा पुनर्नारी जन्मन्यत्र विनिर्णयात् ॥ १७ ॥
 पंचयुक्ते दशमितेऽज्जभवे पूर्वजन्मनि । योपिदासीत्पुनर्नारी जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १८ ॥
 शुभ्रांशुपुत्रे ह्यभवत्प्राङ्गनारी पुनरप्यसौ । पुरुषश्चात्र जनुषि वनिता विनतात्मज ॥ १९ ॥
 पण्डः प्राक्संभवे सूत सुधांशुसुतसंज्ञके । दशसप्तमिते नारी जाताऽसौ चात्र जन्मनि ॥ २० ॥
 इन्द्रजेऽष्टादशे पण्डः पूर्वजन्मन्ययं पुनः । नपुंसकोऽत्र जनुषि पुरुषश्चास्ति काश्यप ॥ २१ ॥
 सोमपुत्रे नरोऽभूत्प्राक्पुरुषश्च पुनर्भवे । एकोनविंशतिमिते पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ २२ ॥
 ग्लौभवे पूर्वजन्मन्यसौ पण्डो ह्यभवत्सुधीः । विंशन्मिते महाभाग प्ररुपस्त्वत्र जन्मनि ॥ २३ ॥
 शुभ्रांशुसूनौ वनिता प्राग्भवे ना पुनर्भवे । तृतीये संभवे नास्ति काढ्ये विंशन्मितेऽण्डज ॥ २४ ॥
 द्वाविंशन्मितके पातपीतजे पूर्वजन्मनि । पूरुपोऽयमभूत्पुत्रो वनिता चात्र जन्मनि ॥ २५ ॥
 विद्युपुत्रे त्रयोविंशे पूर्वजन्मनि मानद । पुरुषोऽयं पुनः पण्डश्चासीदत्रैव संभवे ॥ २६ ॥
 चतुर्विंशन्मिते चेन्दुसंभवे परजन्मनि । नपुंसकोऽयमभवद्वनितात्रैव संभवे ॥ २७ ॥
 अञ्जपुत्रे महाभाग पञ्चविंशतिसंमिते । प्राङ् नारी क्लीवसंज्ञश्च वभूवात्र पुनर्नरः ॥ २८ ॥
 शशाङ्कसूनौ षोडशन्मिते प्राक्पुरुषोऽभवत् । जन्मन्यत्र पुमानस्ति विनतानन्दवर्धन ॥ २९ ॥
 रोहिणेये पुरा पण्डः सप्तविंशत्कमे पुनः । वभूव पण्डो जीवोऽयमिदानीं वनिताण्डज ॥ ३० ॥
 अष्टाविंशन्मिते ब्राह्मणसंभवे गरुडाग्रज । पूर्वजन्मन्यभून्नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ३१ ॥
 ततः शशाङ्कजे ह्यासीत्कूने त्रिंशन्मिते पुरा । पुरुषो नर एव प्राक्संभवे सांप्रतं नरः ॥ ३२ ॥
 रात्रीशपुत्रे प्राक् त्रिंशन्मितके गरुडाग्रज । वनितासीत्पुरा नारी जातासौ भर्तृवल्लभा ॥ ३३ ॥
 शीतरश्मिभवे पुत्र वभूव प्राङ् नपुंसकः । नारी परभवे विज्ञा पुरुषोस्त्यत्र जन्मनि ॥ ३४ ॥
 क्षपेशपुत्रे प्रागासीत्पुरुषोऽप्यत्र जन्मनि । नपुंसको महापापात्पूर्वजन्मकृतात्सुत ॥ ३५ ॥
 त्रिंशन्मितके पूर्वभवे सूत द्विजेशजे । ना वभूव पुनर्नारी पुनः पण्डोऽत्र जन्मनि ॥ ३६ ॥
 क्षपाकरसुते पण्डश्चतुर्विंशन्मिते ह्यभूत् । पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र जन्मन्यत्र नपुंसकः ॥ ३७ ॥
 वत्स चन्द्रभवे ह्यासीत्पुरुषः पूर्वसंभवे । स्त्री पुनः संभवे चैव वनिताप्यत्र संभवे ॥ ३८ ॥
 पुनरैन्दवसंज्ञे प्राक् षट्त्रिंशन्मितकेऽण्डज । वनिता प्राग्भवे जन्मन्यत्रैवास्ति नपुंसकः ॥ ३९ ॥
 पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र पण्डो विद्युसुते ह्यभूत् । नारी पुनर्भवे क्लीवः सर्वधर्मवहिष्कृतः ॥ ४० ॥
 सुधांशुसंभवे इत्यने चत्वारिंशन्मिते पुरा । वभूव पुरुषः सूत सांप्रतं पुरुषस्त्यसौ ॥ ४१ ॥
 कूने शुभ्रांशुजे चत्वारिंशत्संख्ये पतत्रिण । वनिता प्राग्भवे क्लीवः पुनरस्ति नपुंसकः ॥ ४२ ॥
 पण्डोऽज्जसूनौ प्राक्सूत चत्वारिंशन्मितेऽभवत् । वनितावेषधृक्चास्ति जीवोऽयं त्वत्र जन्मनि ॥ ४३ ॥
 सोमजे पक्षिशार्दूल कुचत्वारिंशके पुरा । पुमान् पण्डः पुनर्जन्मन्यस्त्यसौ पुरुषोऽत्र च ॥ ४४ ॥
 चत्वारिंशन्मिते द्वयाढ्ये ग्लौपुत्रे प्राङ् नपुंसकः । जन्मन्यत्र महाभाग पुरुषोऽस्ति पतत्रिण ॥ ४५ ॥
 शशाङ्कपुत्रे त्रियुते चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । प्राग्योपाभूत्पुनः पण्डश्चात्र जन्मनि वै नरः ॥ ४६ ॥
 रोहिणीजे महाभाग पूर्वजन्मन्यसौ भवेत् । पुरुषो वनितावेषी जन्मन्यत्र परिस्फुटः ॥ ४७ ॥
 ब्राह्मसूनौ पुरा ह्यासीत्जीवोऽयं च नपुंसकः । पुरुषश्च परे जन्मन्यत्र जन्मनि योपिता ॥ ४८ ॥
 हिमांशुसूनौ षडयुक्ते चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । वनिता प्राग्भवे ह्यासीदत्र जन्मनि योपिता ॥ ४९ ॥

श्वेतांशुपुत्रे सप्तादये चत्वारिंशन्मिते पुग । पुरुषः पुरुषश्चासीद्वनिता चात्र जन्मनि ॥ ५० ॥
 शशाङ्कसूनौ द्वयूने प्राक् पश्चाशन्मितकेऽण्डज । पूर्वजन्मन्यसौ पण्डश्चासीत्कृत्वोऽत्र जन्मनि ५१ ॥
 पश्चाशत्संख्यके द्वयूने ह्यभूच्छीतांशुजे पुरा । वनिता पुरुष पश्चात् द्वीनोप्यस्त्यत्र जन्मनि ॥ ५२ ॥
 रात्रीशत्संभवे सूत पश्चाशन्मितकेऽभवत् । पूर्वजन्मन्ययं जीवः पुरुषोऽत्र नपुंसकः ॥ ५३ ॥
 क्षपेशसूनौ प्रागासीत् पण्डश्चापि परे भवे । पुरुषः पुरुषोऽप्यस्ति जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ ५४ ॥
 पञ्चाशद्द्वयन्विते पूर्वभवे योपाऽभवत्सुत । द्विजेशपुत्रे नास्त्यत्र विनतानन्दवर्धन ॥ ५५ ॥
 चन्द्रजे प्राग्भवे ह्यासीत्त्रिपश्चाशन्मितेऽण्डज । पुरुषः पुरुषोऽप्यस्ति जीवोऽयं चात्र जन्मनि ॥ ५६ ॥
 क्षपाकरजसंज्ञे प्राग्बनिताभूत्पतत्रिण । चतुरादये तु पश्चाशन्मितकेऽग्रनपुंसकः ॥ ५७ ॥
 पश्चाशत्पञ्चयुक्ते प्राग्भूव पुरुषोऽण्डज । चन्द्रसूनौ जनुष्यत्र नररूपधरोऽस्तवसौ ॥ ५८ ॥
 पद्पश्चाशन्मिते सूतेन्द्रात्मजे वनिताऽभवत् । प्राग्जन्मन्यथ योपासीदत्र जन्मनि योपिता ॥ ५९ ॥
 श्यूने पष्टिमिते जन्मन्यभूद्योपा पुराण्डज । विधुसूनावसावत्र जीवोयं नररूपधृक् ॥ ६० ॥
 द्वयूने पष्टिमिते पण्डः पूर्वजन्मन्यभूत्पुनः । सुधांशुपुत्रे पुरुषः कृत्रिश्चात्रैव जन्मनि ॥ ६१ ॥
 कूनेऽञ्जजे पष्टिमिते प्राग्भवेऽभूत्नपुंसकः । जन्मन्यत्र पुनः पण्डो जातोऽसौ विनतात्मज ॥ ६२ ॥
 सीमसूनौ पुरा सूत पष्टिसंख्ये भर्षेत्रः । कृत्रिः परभवे नारी जन्मन्यत्रास्ति मुन्दरी ॥ ६३ ॥
 ग्लौत्रे कुपाष्टिमितके पुरुषः पूर्वजन्मनि । जन्मन्यत्र महाभाग जीवोयं स्त्रीस्वरूपधृक् ॥ ६४ ॥
 शशांकसुतसंज्ञे प्राग्द्विपष्टिमितके पुरा । वभूव वनिता नारी पुनरत्र च वै नरः ॥ ६५ ॥
 रोहिणीपुत्रसंज्ञे प्राक् त्रिपष्टिमितके ह्यभूत् । नररूपधरो जीवः पश्चादत्र नपुंसकः ॥ ६६ ॥
 ब्राह्मणे वनिता ह्यासीत्पूर्वं जन्मनि मानदः । पूर्वजन्मनि योपाभूत् कृत्रिश्चात्रैव जन्मनि ॥ ६७ ॥
 हिमांशुसंभवे सूत पंचपाष्टिमितेऽभवत् । पण्डः प्राक्संभवे चात्र संभवे पुरुषोऽस्त्ययम् ॥ ६८ ॥
 श्वेतांशुसूनौ पद्पाष्टिमिते कृत्रिः पुराभवे । वभूव वनिता चापि पुरुषश्चात्र संभवे ॥ ६९ ॥
 शशाङ्कात्मजसंज्ञे प्राक् सप्तपाष्टिमितेऽभवत् । नारी तथात्र जनुषि पण्डरूपधरस्त्वसौ ॥ ७० ॥
 अष्टपाष्टिमिते पूर्वभवे शीतांशुपुत्रके । पण्डोऽभूद्द्वनिता पश्चात्नारी चात्रैव जन्मनि ॥ ७१ ॥
 कूने सप्ततिसंख्ये प्राग्बनिता विनतात्मज । जन्मन्यत्रास्त्यसौ जीवः स्त्रीस्वरूपधरो भृशम् ॥ ७२ ॥
 शीतराशिमभवे पूर्वभवे सप्ततिसंमिते । वभूव नारी ना पश्चात्नारी चात्रैव जन्मनि ॥ ७३ ॥
 अमृतांशुसुते सूत कुसमातिमिते पुरा । नपुंसको भवेज्जीवो वनिता त्वत्र जन्मनि ॥ ७४ ॥
 द्विजशसूनौ पण्डः प्राक् द्विसप्ततिसंमितेऽण्डज । पुनर्जन्मन्यभूत्पण्डः पुरुषश्चात्र संभवे ॥ ७५ ॥
 द्विजराजात्मजे नाभूत् प्राक् त्रिसप्ततिसंख्यके । ना परे जनुषि प्राप्ते पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ ७६ ॥
 चन्द्रपुत्रे पुरा सूत चतुःसप्ततिसंख्यके । पण्डो वभूव जीवोऽपमत्र जन्मनि वै नरः ॥ ७७ ॥
 पञ्चसप्ततिसंख्यके वनितेऽमुसुते पुरा । नरो ह्यासीत्पुमान्पश्चाज्जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ ७८ ॥
 विधुजेऽभूत्पुमान्पूर्वं पदसप्ततिसंमितेऽण्डज । वनितारूपध्वारात्तत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ ७९ ॥
 सुधांशुसूनौ प्रागासीद्वयूनेऽशीतिमिते पुमान् । पश्चात्पण्डोऽत्र जनुषि कृत्रिवोऽसौ चास्ति मानद८० ॥
 शुभ्रांशुसंभवे द्वयूनेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । नपुंसकेऽभवच्चत्र योपिता विनतात्मज ॥ ८१ ॥
 अनात्मजे पुरा योपा कूनेऽशीतिमितेऽभवत् । नपुंसकस्तथा पश्चात्पुमानत्रैव जन्मनि ॥ ८२ ॥

अथाऽशीतिमिते पूर्वभवे सोमभवेऽण्डज । वभूव पुरुषो जन्मन्यत्रायं नररूपधृक् ॥ ८३ ॥
 एकाशीतिमिते सूत ग्लौसूनो प्राग्भवेऽभवत् । नपुंसकः पुनः पण्डो वनिता त्वत्र जन्मनि ॥ ८४ ॥
 शशांकभवसंज्ञे प्राग् वभूव वनिता ह्यसौ । नररूपधरो जीवश्चात्र जन्मनि सुव्रत ॥ ८५ ॥
 अथो व्यशीतिमितके रोहिणीसुतसंज्ञके । प्रागासीत्पुरुषः पश्चान्नरः प्रतिभवे नरः ॥ ८६ ॥
 ब्राह्मात्मजे चतुर्थ्युक्तेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । वभूव वनिता सूत जन्मन्यत्रास्ति चोपिता ॥ ८७ ॥
 हिमांशुपुत्रे प्रागासीत्पञ्चाशीतिमितेऽण्डज । नपुंसकः पुनर्नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ८८ ॥
 पडशीतिमिते पूर्वभवे शीतांशुसंभवे । पुरुषोऽभूदसौ जीवो जन्मन्यत्र नपुंसकः ॥ ८९ ॥
 रात्रीशमूनौ सप्ताह्येऽशीतिसंख्ये नरोऽभवत् । पुनर्जन्मनि नारी च पण्डः संप्रति पुत्रक ॥ ९० ॥
 शीतरश्म्यात्मजे चासीदष्टाशीतिमिते पुरा । नपुंसकोऽत्र जनुपि नपुंसोऽस्ति पतत्रिण ॥ ९१ ॥
 नवाशीतिमिते वत्स द्विजराजसुतेऽभवत् । पुरुषः प्राग्भवे नारी पश्चात्प्रायत्र जन्मनि ॥ ९२ ॥
 चन्द्रात्मजे महाभाग नार्यभूत् प्राग्भवे पुनः । नपुंसकोऽत्र जनुपि जीवोऽयं गरुडाग्रज ॥ ९३ ॥
 कुपुक्तनवतिप्राप्ति चन्द्रपुत्रे पुराभवे । पण्डोऽभवत्पुरा नारी पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ ९४ ॥
 ग्लावात्मजेऽथ नवतिद्वियुक्ते पूर्वजन्मनि । वभूव पुरुषः सूत जन्मन्यत्र नरोऽस्त्यसौ ॥ ९५ ॥
 रोहिणीसंभवे नारी पूर्वजन्मन्यभूदसौ । नपुंसकः पुनः ह्यीवो जन्मन्यत्र च पुत्रक ॥ ९६ ॥
 ब्राह्मपुत्रे पुरा पण्डः पट्टने शतसंख्यके । वभूव वनिता त्वत्र विनतानन्दवर्धन ॥ ९७ ॥
 श्वेतांशुजे महाबाहो पंचोने शतसंमिते । प्राग्भवे पुरुषो ह्यासीत् पण्डो नाप्यत्र जन्मनि ॥ ९८ ॥
 शीतांशुसूनौ प्रागासीच्चतुर्होने शतेऽण्डज । पण्डः प्राक्संभवे ह्यत्र संभवे पुरुषोऽस्त्यसौ ॥ ९९ ॥
 ज्यौने शते महाभाग शशाङ्कत्मजसंज्ञके । प्राङ्नारी त्वपरे पण्डो वभूव रूपस्ति सांप्रतम् ॥ १०० ॥
 द्यूने शतमिते सूत चन्द्रसूनौ पुराभवे । आसीन्नरः पुनर्नारी जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १०१ ॥
 रोहिण्यात्मजसंज्ञे प्राङ्गूने शतमितेऽण्डज । पण्डोऽभवन्नरः पश्चाद्द्वानिता त्वत्र जन्मनि ॥ १०२ ॥
 शतसंख्येऽभवत्सूत पुरा श्वेतांशुसंभवे । वनिता वनिता पश्चाज्जीवोऽयं चात्र जन्मनि ॥ १०३ ॥
 शशाङ्कसंज्ञके सूत कुपुक्तेः शतसंमिते । वभूव पुरुषः पूर्वं ना पुनर्वनिताऽनुना ॥ १०४ ॥
 ततो ब्राह्मभवे ह्यासीत्प्राग्भवे द्वियुते शते । नपुंसको महाभाग-सांप्रतं च नपुंसकः ॥ १०५ ॥
 तमीनायभवे वत्स त्रियुक्ते शतसंख्यके । प्राग्योपा ना भवेत्पश्चात्पुनः स्त्रीवोऽत्र जन्मनि ॥ १०६ ॥
 चतुर्थ्युक्ते शते सूत पुरा ब्राह्मसुतेऽभवत् । पुरुषः पण्ड एवास्ति जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १०७ ॥
 पंचोत्तरशते ह्यासीदमृतांशुजसंज्ञके । पण्डः प्राक् पुरुषः पश्चादत्र जन्मनि वै नरः ॥ १०८ ॥
 पडुत्तरशते सूत कलानाथजसंज्ञके । वनिता प्राग्भवे ह्यासीत्पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ १०९ ॥
 अमृतांशुसुते पूर्वं सप्तोत्तरशतेऽभवत् । जीवोऽयं पुरुषो जन्मन्यत्रास्ति पुरुषोऽण्डज ॥ ११० ॥
 कलानाथसुते त्वष्टयुक्तेऽसौ पुरा भवे । वनिताऽभूदयो सूत पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ १११ ॥

इति श्रीबृहत्सर्वाङ्गसंज्ञादे कर्मविपाके स्त्रांपुंनपुंसकत्वरूपनिर्णयाध्यायः सप्तमः ॥ ७ ॥

अरुण उवाच ।

जीवात्सहायाः कथिताः प्राग्भवेस्त्वत्र-जन्मनि । सव्यवस्थाः कथं देव नियोज्या वक्तुमर्हसि ॥ १ ॥

पंचपष्टिमिते वत्स सुपर्णेज्ये चकार यत् । प्राग्भवे चोरसंगत्र तद्द्वयस्था वृणोम्यहम् ॥ ६८ ॥
 पड्युक्ते पष्टिसंरये यत्सदाद्यं प्राक् समाजितम् । सहायोस्त्रिभिरप्यत्र वृषामात्ये त्वमेहि तत् ॥ ६९ ॥
 सप्तपष्टिमिते मूत शक्रामात्ये पुराभवे । सहायाद्भजजात्सर्वं यदकारि च तच्छृणु ॥ ७० ॥
 वृन्दारकाहं प्राग्जन्मन्यष्टपष्टिमितेऽण्डज । सहायराहितश्चासौ चक्रे सर्वं शुभाशुभम् ॥ ७१ ॥
 कूने सप्ततिसंरये प्राक् मघवाहं यदजितम् । तद्द्वयवस्थां शृणुष्याय यतश्चात्रैव जन्मनि ॥ ७२ ॥
 अथ सप्ततिसंरये प्राक् त्रिदशेज्ये चकार यत् । सदाद्यमत्र जनुपि शृणु मत्तो व्यवस्थितिम् ॥ ७३ ॥
 कुसप्ततिमिते वत्स प्रागस्वर्माचिते च यत् । कृतवान् वेष्णवाना तु प्रसङ्गादत्र तत्स्फुटम् ॥ ७४ ॥
 न च सद्गात्परा सूत यदकारि शुभाशुभम् । द्विसप्ततिमितेऽस्यप्रामात्ये त्वत्र व्यवस्थितिम् ॥ ७५ ॥
 योगीश्वराणां सद्गाच्च शुभं सर्वमकारि वै । त्रिसप्ततिमिते त्वत्र सुरराजपुरोधसि ॥ ७६ ॥
 चतुःसप्ततिमे मूत देवेशेज्ये पुरा कृतम् । व्यवस्थितिं पुनस्त्वत्र धर्मिष्ठानां च सद्गमात् ॥ ७७ ॥
 पंचसप्ततिमे सर्वमजितं यत्पुराभवे । देवेशपूज्ये सकलं विनुषानां प्रसङ्गतः ॥ ७८ ॥
 शैवानां खलु संगमात्प्राजितं सदसत्पुरा । पड्युक्तं सप्तविमिते देवेशाहं परिस्फुटम् ॥ ७९ ॥
 स्त्रीपुंसोः संगमात्सूत सप्तसप्ततिमेऽजितम् । सर्वं सुरपतीज्ये तद्दक्ष्येऽहं चान् जन्मनि ॥ ८० ॥
 सूर्यभक्तिपराणां यत्सद्गमात्समुपाजितम् । द्रुहूनेऽशीतिमिते मूत ज्ञेयं त्रिदशमंत्रिणि ॥ ८१ ॥
 पुरुहूताचिते कूने प्राग्भवेऽशीतिसमिते । कुटिलात्संगमात्सर्वं यदकार्यत्र जन्मनि ॥ ८२ ॥
 अशीतिमितेके सूत मरुत्पूज्ये पुराभवे । शाक्तानां सहयोगप्रभु यत्कृतं तद्दृणोम्यहम् ॥ ८३ ॥
 वारस्त्रीयोगतः पापं यच्चके पितृसद्गमात् । ज्ञुनं कशीतिमितेके मरुदीज्ये परिस्फुटम् ॥ ८४ ॥
 पुंस्त्रीसद्गान्महाभाग यदकारि पुराभवे । द्व्यष्टदशेऽशीतिमितेज्येहि पुरुहूतप्रियेऽयुना ॥ ८५ ॥
 साहाय्योद्भवभक्तानां यत्पुण्यं समुपाजितम् । तान् सहायानहं वक्ष्ये शक्राचार्यं न्यशीतिके ॥ ८६ ॥
 संक्रन्दनेज्ये प्राक् सूत चतुरादये त्वशीतिके । रजकासंगतश्चके यदत्र शृणु पुत्रक ॥ ८७ ॥
 मातृसद्गात्सदा समजितं पूर्वजन्मनि । आत्सण्डलाहं निखिलं पञ्चाशीतिमिते शृणु ॥ ८८ ॥
 राजपत्नीप्रसङ्गाद्यच्चक्रे शुभमथाशुभम् । पडशीतिमिते त्वत्रावोहे वृद्धश्रवार्हके ॥ ८९ ॥
 सप्ताशीतिमिते पूर्वभवे नाकेऽवन्दिते । म्लेच्छसद्गात्कृतं यद्यच्छुभाद्यं शृणु पुत्रक ॥ ९० ॥
 परस्त्रीसद्गमात्पूर्वभवे सर्वं यदजितम् । तत्सर्वं पुरुहूतस्यामात्येऽमेहि पतञ्जिण ॥ ९१ ॥
 दुतीसद्गात्पुरा चक्रे पाप पुण्य द्विजन्मनः । वज्रिन्ये नवाशीतिमिते सर्वं विवेचितम् ॥ ९२ ॥
 अथो नवतिसखे प्राक्घर्षारसहायतः । यत्पापं कृतवानत्र मरुद्दन्धेऽप्यवोहे तत् ॥ ९३ ॥
 ब्राह्मणस्य साहायत्र प्राग्यच्छुभं समुपाजितम् । निर्जरेज्ये स्फुटं ज्ञेयं कुनवत्या मितेऽण्डज ॥ ९४ ॥
 अथो बह्मिस्वाहे तु द्विनवत्या मितेऽण्डज । नदीसाहाय्याद्यार्त्तिकचिदजितं प्राग्वादाम्यहम् ॥ ९५ ॥
 अन्त्यजासद्गतश्चके यत्पापं भ्रातृतः शुभम् । त्रिनवत्या मिते जिष्णुमान्ये तच्छृणु पुत्रक ॥ ९६ ॥
 स्वैरिणीसद्गमाद्गतं कृतवान् पूर्वजन्मनि । जिष्णुन्ये तु सर्वं तत् पडूने शतके स्फुटम् ॥ ९७ ॥
 दिवस्पतीज्ये पञ्चोने शतसंरये पुराभवे । सवर्णस्त्रीसाहाय्याच्च यत्कृतं शृणु तत्त्वग ॥ ९८ ॥
 स्त्रीपण्ड्योगात्सततं साहाय्यात्पूर्वजन्मनि । सुपर्वाणांचिते वक्ष्ये पण्णक्त्या मितेऽण्डज ॥ ९९ ॥
 पितृमातृसाहाय्यारभक् शुभं वाप्यशुभं कृतम् । लेखाचार्यं त्रिहनिऽत्र शते सर्वं मयोदितम् ॥ १०० ॥
 अमत्यर्प्ये निरिचं शुभाशुभमुपाजितम् । राजपत्नीसाहाय्यात्प्राग् द्रुहूने अतमिते स्फुटम् ॥ १०१ ॥

कूने शतमिते सूत प्राग्भवे यत्समर्जितम् । अमृतान्धसमान्ये तत्सहायाभ्यां प्रदर्शितम् ॥ १०२ ॥
 ततोऽमर्त्यांचिते सूत शतसंख्ये पुराभवे । सहायैर्वद्भुभिर्युक्तश्यासीद्विद्वेषे व्यवस्थितिम् ॥ १०३ ॥
 ऋभुपूज्ये कुयुक्ते प्राक् शतसंख्ये पतत्रिण । सहायैः शतशोयुक्तः प्राग्भूतपृच्छकस्त्वसौ ॥ १०४ ॥
 द्वियुक्ते शतसंख्ये यद्गुरुसंगाच्च पुत्रक । कृतं शृणु पुरा सर्वमत्रास्वनाहिके स्फुटम् ॥ १०५ ॥
 गुर्वङ्गनासाहाय्याच्च चक्रे पापं शुभं च यत् । ऋभवेः पूज्यजीवे प्राग्भवे सर्वे प्रतिष्ठितम् ॥ १०६ ॥
 सहायान्मित्रसंबन्धादार्जितं प्राग्भवेऽण्डज । चतुर्युतशते ज्ञेयं सर्वं गीर्वाणपूजिते ॥ १०७ ॥
 पंचोत्तरशते पूर्वभवे तु ऋभवांचिते । शुर्विण्यास्तु साहाय्याद्दे यत्कृतं शृणु पुत्रक ॥ १०८ ॥
 षडुत्तरशते सूत वृषपूज्ये पुराभवे । महापातकिनां संगायज्जातं शृणु सांप्रतम् ॥ १०९ ॥
 सप्तोत्तरशतेऽकारि यत्पूर्वं सदसत्सुत । विषदातृसहायाद्दे संगद्विरहरार्चनम् ॥ ११० ॥
 अष्टोत्तरशते पुत्र लेख्येय्ये यत्कृतं पुत्र । परवंचनसंगाद्दे जन्मनपत्र प्रवक्ष्यथ ॥ १११ ॥
 स्वाध्याये लक्षणीयेयं सहायानां व्यवस्थितिः । येषांते कथिता यत्नात्पुनः किं श्रोतुमर्हसि ११२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके सहायानिर्णयान्यायोऽष्टमः ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

दृढकर्मांजितो धर्मः प्रागानूके दिवाकर । शुक्राज्ज्ञेयः कथं सर्वविवेकाद्दद सांप्रतम् ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मो बहुविधः सूक्ष्मो दुर्विज्ञेयो नैरेयतः । तथापि धर्मतत्त्वज्ञानिणीतश्च यथा शृणु ॥ २ ॥
 यस्तर्केणानुसन्धाने ध्रुविसमृत्यविरोधतः । स धर्मः परमो ज्ञेयो ह्यधर्मस्ताद्विपर्ययाद् ॥ ३ ॥
 वेदेषु बहुधा गीतं धर्म एव सतां गतिः । ज्ञात्वेत्यं विविधोऽलोकान्प्राप्तुयाद्विचारतः ॥ ४ ॥
 धर्मादायुस्तथा राज्यं धर्मात्पुत्रविवर्धनम् । धर्मादर्थस्तथा कामो धर्मादरिष्टनाशनम् ॥ ५ ॥
 धर्माद्यशोमिवृद्धिः स्याद्धर्मात्पापक्षयस्तथा । धर्मात्स्वर्गोपवर्गश्च धर्माद्रोगविनाशनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्सुखं महाबाहो तस्माद्धर्मं समाचरेत् । मानुषीं तनुमाश्रित्य देहभृत्कृतवानसौ ॥ ७ ॥
 यद्धर्माञ्छ्रद्धया युक्तः प्राग्भवे गतडाग्रज । तत्त्वमेकमना भूत्वा मत्तो धर्मभृतां वर ॥ ८ ॥
 शृणुष्वभावहितः सर्वं शुक्रेभ्यश्च पृथक्पृथक् । शुक्रे दानं कुरुक्षेत्रे कृतवान् प्रथमेऽण्डज ॥ ९ ॥
 हिरण्यभूतिलानि प्राग्जीवोऽयमयनद्वये । भागंवे त्वपरे पूर्वभवे प्रादात्कुटुम्बिने ॥ १० ॥
 वस्त्रान्नपानगोभूमिफलानि विविधानि च । तृतीये प्रददौ जन्तुः सर्वस्वं च पुराभवे ॥ ११ ॥
 गङ्गायां मकरे प्राप्ते सूर्ये दैत्यपुरावसौ । काव्ये चतुर्थसंज्ञे प्राग्भवेऽसहस्रकम् ॥ १२ ॥
 दानं ब्रह्मांडसंज्ञं च विश्वचक्रं तथा सुत । कामरत्नाभिधे धेनुमहाभूतघटाभिधम् ॥ १३ ॥
 कल्पवृक्षमसौ जीवो नर्मदायां खगेश्वर । तथोशनसि संज्ञे प्राक् पंचमे प्राणधारकः ॥ १४ ॥
 ददौ सोपस्करं रम्यं ददौ वेदविदेऽण्डज । कविसंज्ञे पुरा षष्ठे कन्पोद्वाहे विधानतः ॥ १५ ॥
 चकार विविधैर्द्रव्यैर्ब्राह्मणुष्यविवर्धनम् । सिद्धान्नदानं बहुधा भिक्षुकभ्यश्च शक्तितः ॥ १६ ॥
 ततो ददावसौ दासीदासदानं च केवलम् । धृतपकं च पात्राणि वस्त्राण्याभरणानि च ॥ १७ ॥
 रविसंक्रमणे पुण्ये व्यतीपातेऽन्वपर्वसु । सप्तसंख्ये भृगौ जन्तुः पूर्वजन्मनि मानद ॥ १८ ॥
 आस्फुजितसंज्ञके चाष्टमिते प्रादात्पुराभवे । गीयूथं धनधान्यानि यानशय्यासनानि च ॥ १९ ॥

सप्तसामरकं दानं हिरण्याश्वरयादिकम् । संनिहत्यां कुरुक्षेत्रे राहुग्रस्ते दिवाकरो ॥ २० ॥
 न.भे भृगुपुत्रे प्राक् चक्रेऽसौ गरुडाग्रज । गवाश्राद्धं च विधिवत् पितृणां प्रीतिकारकम् ॥ २१ ॥
 तत्र काम्यानि श्राद्धानि विविधानि फलाप्तये । दानान्यपि च विभेभ्यो यथावित्तानुमातः ॥ २२ ॥
 ततो दशमिते प्रादादसुरेज्ये पुराभवे । रथं वृषयुगोपेतमन्नपूर्णं तुरंगमम् ॥ २३ ॥
 सासन चामरोपेतं सुवर्णाभरणैर्धृतम् । सांकुशं मत्तमातङ्गं करटीपञ्चभिर्धृतम् ॥ २४ ॥
 प्राप्ते मृगमुखे भानां प्रयागे गरुडाग्रज । विधाय वेदविदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २५ ॥
 अथैकादशके दैत्याविपत्तौ पूर्वजन्मनि । पञ्चपर्वतु विभेभ्यो गोभ्यश्चैवाशनादिकम् ॥ २६ ॥
 सहिरण्यान्नवस्त्राणि विचित्राण्यदत्सुरा । फलैश्चेश्वरसोपेतैर्भक्ष्यैश्च द्विजभोजनम् ॥ २७ ॥
 ततो द्वादशं चक्र ब्रह्मारायनकं परम् । तीर्थाटनं प्रकुर्वन् स ततो भृगुसुते पुरा ॥ २८ ॥
 दनुजाधिपतौ प्रादात्रयोदशमितेण्डज । दानं कल्पलतासंज्ञं सहस्रद्विजभोजनम् ॥ २९ ॥
 तुलापुरुषदानं च प्राग्जन्मनि स्वगेश्वर । ततश्चतुर्दशे वत्स भृगुनन्दनसंज्ञके ॥ ३० ॥
 ब्राह्मणस्य विवाहेन कन्यावाश्व पुराभवे । जीवेनानेन सततं प्रपादानमनुत्तमम् ॥ ३१ ॥
 लेखारीज्ये पुरा चक्रे विप्राणां प्रतिपालनम् । पूजनं पायिकानां च रुद्राणां श्रद्धया तथा ॥ ३२ ॥
 जन्तुः पञ्चदशे चासौ विधिवत्कश्यपात्मज । षोडशे भृगुजे सूत चकारासौ प्रथमतः ॥ ३३ ॥
 गोरोगमञ्जनं दिव्यैरौषधैः पूर्वजन्मनि । सत्पात्रेषु तथा दानमन्नवस्त्राश्वकाञ्चनम् ॥ ३४ ॥
 ततः सप्तदशे प्रादादानवेज्ये पुराभवे । कार्तिक्यां पूर्णिमायां तु शशाङ्कग्रहणेऽण्डज ॥ ३५ ॥
 भक्ष्यभोज्यानि वस्त्राणि सुवर्णाभरणानि च । द्वादशदशे सूत दैत्यपुत्र्ये विधानतः ॥ ३६ ॥
 कल्पवृक्षं च सिद्धान्नं भिक्षुके पुराभवे । गोप्रदानं सुविधाय हेमवस्त्रतमन्वितम् ॥ ३७ ॥
 तुलाराशिगते सूर्ये जीवोऽसौ श्रद्धयान्वितः । कूर्मविशन्मिते वत्स दानवाविपत्तौ पुरा ॥ ३८ ॥
 कृतवान् पुण्यतीर्थादी स्नानं दानं च शक्तिनः । ततो विशन्मिते सूत भृगुसंभवसंज्ञके ॥ ३९ ॥
 गोदानं विधिवच्चक्रे तथा प्राक् पितृपूजनम् । विशन्मिते कुपुके प्राग्दैत्यामात्ये विधानतः ॥ ४० ॥
 धर्मोपदेशं प्रददौ शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । पुराणश्रवणं चापि चकारासौ पुराभवे ॥ ४१ ॥
 अथो सुनेज्ये द्वाविंशन्मिते पूर्वभवेऽण्डज । प्राददद्विधिवच्छ्राद्धं गवायां च पुनःपुनः ॥ ४२ ॥
 भोजनं चापि विप्राणां दानं हव्यं च शक्तिनः । देवारिक्न्धे विधिवत्त्रयोविंशन्मिते पुरा ॥ ४३ ॥
 प्रददौ कपिलादानं पूर्वजन्मनि मानद् । कार्तिके च तथा स्वर्णं विभेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ४४ ॥
 दीपांश्च मधुरायां वा घृतेनापूर्य बोधितान् । चतुर्विंशन्मिते प्रादाद्वैत्यमन्त्राणि पुत्रकम् ॥ ४५ ॥
 सत्पात्रेषु पुरा दानमन्नवस्त्रवनादिकम् । परोपकारकरणं तथा धर्मोपदेशनम् ॥ ४६ ॥
 कृतवान् विष्णुभक्तिं च जीवोऽसौ कश्यपात्मज । पञ्चविंशन्मिते सूत शक्रातीज्ये पुराभवे ॥ ४७ ॥
 घटशय्यासनादीनि पक्वान्नि च शक्तिनः । दत्तवान् भोजनं विमान् गोदानं च पत्रत्रिण ॥ ४८ ॥
 पद्मिने प्राग्भवे प्रादाद्धैमं हस्तिरथं शुभम् । कुट्टुमागुरुकैर्भूतचन्दनानि फलानि च ॥ ४९ ॥
 द्राक्षादीन्यपि चाम्बूनि पुष्पाणि सुरभीणि च । दैत्याचार्यं च रत्नानि गङ्गासागरसङ्गमे ॥ ५० ॥
 दनुजेज्येऽद्दत्तपूर्वभवेऽसौ श्रद्धयान्वितः । धान्याचलं विधानेन ब्राह्मणाय तपोस्विने ॥ ५१ ॥
 सप्तविंशन्मिते चापि सुवर्णांश्च गजं तथा । शक्रार्यमात्ये प्रदादष्टाविंशन्मिते पुरा ॥ ५२ ॥

वस्त्रभूषणभक्ष्याणि फलानि विविधानि च । सत्पात्रेषु तथा दानं पर्वस्वप्यण्डजोत्तम ॥ ५३ ॥
 त्रिंशन्मिते तथैकोने सिताख्ये कृतवानसौ । कृष्णाजिनमहादानं स्वर्णमर्भं तथा पुरा ॥ ५४ ॥
 सुरारिवन्द्ये ह्यदत्त्पूर्वजन्मन्यसौ सुत । विविधानानि विप्रेभ्योस्त्रिंशत्संख्ये च पर्वसु ॥ ५५ ॥
 चक्रे शिवार्चनं तद्द्विच्छवभक्तिपरायणः । एकत्रिंशन्मिते वत्स दानवाहं च दत्तवान् ॥ ५६ ॥
 मधुधेनुमसौ तद्द्विच्छकार हरिपूजनम् । द्वात्रिंशन्मितके प्रादाद्दानवाचार्यसंज्ञके ॥ ५७ ॥
 रत्नाचलं पुरा दानं सिद्धान्नानि द्विजेष्वपि । लेखाद्यर्थात्त्रिंशन्मिते प्राग्दत्तात्स्वयम् ॥ ५८ ॥
 घृतधेनुहिरण्याश्वगोभूम्यन्नानि शक्तितः । देवारीज्ये चतुस्त्रिंशन्मिते प्राकृतवानसौ ॥ ५९ ॥
 घृतमिष्टान्नभक्ष्यादिदानान्यपि हरेर्भ्रतम् । नासाविन्द्रार्यमात्ये प्राग्दानं चक्रेऽण्डजाधिप ॥ ६० ॥
 हरभक्तिरतश्चासीत्पञ्चत्रिंशन्मिते तदा । दैत्यवन्द्येऽथ पद्त्रिंशन्मितेऽसावददात्पुरा ॥ ६१ ॥
 तिलधेन्यन्नभाण्डानि तथा चोभयतोऽमुखीम् । सप्तत्रिंशन्मिते प्रादात्तदा भृगुभवे पुरा ॥ ६२ ॥
 रत्नरूप्याचले तद्द्वद्दुडाचलतिलाचले । दशधेन्याभिर्धं दानं विप्रेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ६३ ॥
 अयने विपुषे चैव व्यतिपातादिपर्वसु । देवार्यमात्ये द्व्यूने प्राक् चत्वारिंशन्मिते ह्यदात् ॥ ६४ ॥
 सस्वर्णं गोप्रदानं च वस्त्रान्नाभरणानि च । लवणाज्येषुजातानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ६५ ॥
 नवत्रिंशन्मिते वत्स दनुजाहं पुरामवे । शतधेनुप्रदानं प्राग्ददावन्नं चतुर्विधम् ॥ ६६ ॥
 सूक्ष्माणि पट्टवस्त्राणि विप्रेभ्यश्चायनद्वये । ततो भृग्यात्मजे चक्रे चत्वारिंशन्मिते पुरा ॥ ६७ ॥
 गोशय्याघटपक्वान्नखान्नोपानहोऽण्डज । छत्रं दण्डं च विधिवदानं वै विप्रतर्पणम् ॥ ६८ ॥
 चत्वारिंशन्मिते काढ्ये सुराचार्यं प्रदत्तवान् । प्राग्भवे पुस्तकं सान्नं चामरं व्यजनं पुरा ॥ ६९ ॥
 ददावसौ महाभाग सस्वर्णं धेनुपंचकम् । भृगुसूनी तथा द्वचाढ्ये चत्वारिंशन्मिते पुरा ॥ ७० ॥
 त्रियुक्ते प्रागसौ प्रादाच्चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । विविधानानि गोदानं चक्रे च शिवपूजनम् ॥ ७१ ॥
 पूजनं चातिथीनां च वत्स दैत्यपुरोवासि । चत्वारिंशन्मिते सुत चतुर्युक्ते पुरामवे ॥ ७२ ॥
 विद्यादानं च विप्रेभ्यो प्रादात्लेखारिवान्दिते । पञ्चहीने चकारासौ पञ्चाशन्मितके पुरा ॥ ७३ ॥
 विधिवत्कपिलादानं तथा सूर्यप्रपूजनम् । तद्भृताचरणं पुण्यममरारिप्रपूजिते ॥ ७४ ॥
 ततो देवगृहं चक्रे प्रतिमास्थापनादिकम् । पक्वान्नदानं विप्रेभ्यस्तथा श्रद्धासमन्वितः ॥ ७५ ॥
 पद्चत्वारिंशके मर्त्यारीज्ये पूर्वभवेऽण्डज । पञ्चाशन्मितके त्र्यूने दैत्यामात्ये शिवालये ॥ ७६ ॥
 स्थितिं चकारासौ सूत रुद्रभक्तिपरायणः । ददौ द्विजानामशनं स्वेच्छया याचितं तथा ॥ ७७ ॥
 विविधानानि चान्धेभ्यः पूर्वजन्मनि निश्चयात् । पञ्चाशन्मितके द्व्यूने मर्त्यारिविभुसंज्ञके ॥ ७८ ॥
 शालग्रामशिलादानं चक्रे सोपस्करं तथा । अस्त्रमशत्रुबन्धे प्राग्दानमहिर्षिं युवाम् ॥ ७९ ॥
 वस्त्राभरणैर्युक्तां तथा शय्यासनादिकम् । जीवोऽसौ कूनपञ्चाशत्संमिते विनतात्मज ॥ ८० ॥
 पञ्चाशन्मितके वत्स तथेन्द्रारिप्रपूजिते । संन्यासग्रहणं तत्र ब्रह्मचर्यादिधारणम् ॥ ८१ ॥
 तीर्थोत्तनं चकारासौ प्राग्भवे कश्यपात्मज । कुपञ्चाशन्मिते प्रादात्लेखाचार्यरिपौ पुरा ॥ ८२ ॥
 बहुपुस्तकदानं च कृतवांश्च शिवालये । स्थापनं शिवलिङ्गस्य ब्राह्मणानां च तर्पणम् ॥ ८३ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते चासौ स्वधर्मपरिपालकः । वभूव प्राग्भवे जन्तुरतिथीनां तथैव च ॥ ८४ ॥
 सुरारिपूज्ये विधिवद्दानप्रस्थे समाश्रितः । त्रिपञ्चाशन्मिते प्रादाद्दानवर्ष्यं पुरामवे ॥ ८५ ॥
 शर्करापर्वतं साङ्गमिष्टदानानि चाण्डज । खेटयज्ञादिके यानि ऋत्विग्भ्यः कथितानि च ॥ ८६ ॥

ततो वृषारिवन्द्ये प्राग्ददात्प्राणधारकः । नानाफलानि द्रव्याणि सुगन्धानि च पर्वसु ॥ ८७ ॥
 भक्ष्याण्यन्यानि सुमहत्पुष्पाणि सुरभीणि च । चतुराद्ये तु पञ्चाशन्मितेऽसौ कश्यपात्मजः ॥ ८८ ॥
 इन्द्रार्पेहं तु पंचाशन्मिते पंचाधिके पुरा । रुद्रभक्तिं चकारासौ श्रद्धया द्विजपूजनम् ॥ ८९ ॥
 सोपस्कृतं गृहं दानं चान्ते तीर्थाधिवासनम् । पदपंचाशन्मिते सूत कृतवान् पूर्वजन्मनि ॥ ९० ॥
 गोदानं विप्रसुरूपाय विधिवच्चण्डिकार्चनम् । गणेशपूजनं चापि पुण्यं शकारिवन्दिते ॥ ९१ ॥
 देवारीमान्ये सप्ताद्ये पंचाशन्मितके पुरा । विधिना कल्पकोद्वाहमकरोन्मनुजोऽण्डज ॥ ९२ ॥
 वैवाहिकानि द्रव्याणि ददौ तत्र प्रयत्नतः । वृषारिमंत्रिणि द्यूने पष्टिसंख्ये पुराददात् ॥ ९३ ॥
 वस्त्रान्नपानमुष्णीपमुपवीतं च वैधृती । रुद्रवीर्यं तथा कूने पष्टिसंख्ये ददावसौ ॥ ९४ ॥
 विष्णुपूजोपकरणं तथैवातिथिपूजनम् । सावित्र्याश्च जपं चक्रे विधिवत्कुरुमण्डले ॥ ९५ ॥
 ततो दानवन्द्ये प्राक् पष्टिसंख्ये पुराम्भे । प्रादात् पोडश दानानि विभेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ९६ ॥
 सर्वपर्वसु जीवोऽसौ वस्तूनि विविधानि च । चन्द्रसूर्योपरागेऽपि विधिवद्विनतात्मज ॥ ९७ ॥
 अमरारीज्यसंज्ञे प्राक् कुपष्टिमितकेऽण्डज । चकार पंचदेवानां पूजनं पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 वस्त्रान्नपानभक्ष्यैश्च विविधैर्द्विजपूजनम् । दीपदानं च कार्तिस्यां नानास्थानेष्वथं ददौ ॥ ९९ ॥
 वृषारिमान्ये प्रददौ द्विपष्टिमितके पुरा । विविधानि च वस्त्राणि राजोपकरणानि च ॥ १०० ॥
 नानामृगाश्वाजाद्यानि विविधानि फलानि च । त्रिपष्टिमितके वत्स सुरारीज्ये च दत्तवान् ॥ १०१ ॥
 सूर्यग्रहेऽतिदानानि पितृवृत्तिकराणि च । हव्यानि च यथाज्ञप्तया जीवोऽसौ पूर्वजन्मनि ॥ १०२ ॥
 चतुःपष्टिमिते प्रादाच्छुभां शय्यां सतूलिकाम् । इन्दारिमान्ये प्राग्त्रपात्रभक्ष्यासनानि च ॥ १०३ ॥
 वृषारिपूज्ये ह्यददत्पंचपष्टिमिते ह्यसौ । पुरा तैजसपात्राणि सुवर्णाभरणानि च ॥ १०४ ॥
 राजतानि च विभेषु नानापर्वसु चाण्डज । पदपष्टिमितके प्रादात्सत्सनाथं सतूणकम् ॥ १०५ ॥
 सत्रार्हं कृपिधूमं च शस्त्राणि विविधानि च । पुरादनुजमान्येऽसौ जीवश्चन्द्रग्रहे सुत ॥ १०६ ॥
 सप्तपष्टिमिते दानं कृतवान्सर्वरतसि । प्राग्भवे चान्नवस्त्राणि पुनर्जन्मनि मानद ॥ १०७ ॥
 ददावसौ गयाश्राद्धं पितृणां तुष्टिहेतवे । अथाष्टपष्टिसंख्ये प्राग्ददद्गृहसंभवे ॥ १०८ ॥
 दानं सर्वरतोपेतमत्रं विविधसंस्कृतम् । सुगन्धीनि च द्रव्याणि तथा दनुजपूजिते ॥ १०९ ॥
 कूनसप्तमिते प्रादादिन्द्रारीज्ये पुराम्भे । सोपस्कृतं गृहं रम्यं शालयामं सक्राञ्चनम् ॥ ११० ॥
 ततः सप्तमिते सूत दत्तवान् पूर्वजन्मनि । नानाधातुमयाँल्लिङ्गान् जीवोऽसौ श्रद्धयान्वितः ॥ १११ ॥
 विधिवद्विजपूजान्ते विभेभ्यो भोजनं तथा । शिवयागसमारंभे चान्ते वृन्दारिमान्येके ॥ ११२ ॥
 कुसप्तमिते चक्रे दानमात्मप्रियं शुभम् । दिवोकमश्च सौवर्णात् ददौ पूर्वभवेऽण्डज ॥ ११३ ॥
 शरारिपूज्ये विधिवदानं चोभयतो सुतीम् । द्विसप्तमिते वत्स शिववीर्यं पुराम्भे ॥ ११४ ॥
 नित्यदानमसौ चक्रे श्राद्धं च द्विजतर्पणम् । सप्तोऽशीतिसंख्ये तु कृतवान्श्रद्धयान्वितः ॥ ११५ ॥
 लक्षधेनुप्रदानं प्राग्जन्तुर्जीवारिमंत्रिणि । ततो देवारिवन्द्ये प्राग्ददात्पूर्वजन्मनि ॥ ११६ ॥
 मधुधेनुं तथा दानं धेनुं कापांसंतंभवाम् । विद्यापुस्तकदानं च चतुःसप्ततिभेऽण्डज ॥ ११७ ॥
 वृषार्यमात्ये प्राग्भक्ष्यं पंचानेऽशीतिसंमिते । नानावाहनदानं च शक्रदास्येऽलनादिकम् ॥ ११८ ॥
 भक्ष्यं चतुर्विधं चान्नं भृशय्यात्मनद्रुतम् । गोवत्सं भृषण्यादीनि वटमूल्यानि पर्वसु ॥ ११९ ॥
 सत्पात्रेषु च विभेषु सुगन्धान्यददात्पुरा । ततो लेखार्यमात्ये प्राक् पदसप्तमिते सुत ॥ १२० ॥

आपादयां पाँर्णमारयां च दत्तवाञ्छद्दयान्वितः । घृतयुक्तानि पात्राणि रत्नानि च धनानि च १२१
 प्रदंदा भर्तृदानं च जीवोऽसौ कुक्कुटाङ्गले । मघवेज्यपरिषौ द्व्यूनेऽशीतिसंख्ये पुराभवे ॥ १२२ ॥
 विभ्रः प्रार्थितवस्तूनि तथैवात्महितानि च । दत्तवान् शिविकादीनि भक्ष्याणि विविधानि च ॥ १२३ ॥
 तीर्थस्नानदिपुष्पानि देवतायतनानि च । चक्रे स्वशक्तितश्चासौ जन्तुः श्रद्धासमान्वितः ॥ १२४ ॥
 कूनेऽशीतिमिते प्रादात्प्राम्भवे कइयपात्मज । सर्वरत्नानि विविधदौपधानि च यततः ॥ १२५ ॥
 विद्यापुस्तकभाराणि तथैवात्नानि पर्वसु । इन्द्रारिक्ये विप्रेभ्यश्चातिथिभ्यश्च संक्रमे ॥ १२६ ॥
 अयाऽशीतिमिते सूत वृषारीज्ये पुराभवे । सूक्ष्माणि पट्टवस्त्राणि सस्वर्णानि ददावसौ ॥ १२७ ॥
 विप्राणामौषधेश्चापि कृतवान् रोगभञ्जनम् । कुयुक्तेऽशीतिसंख्ये प्राग्दानवेन्द्रे प्रदत्तवान् ॥ १२८ ॥
 सोमपाने महायागे नानावस्तूनि शक्तितः । विप्रेभ्यः संस्कृतं चात्र वस्त्रादीन्यपि शक्तितः ॥ १२९ ॥
 वलिपूज्ये महाभाग द्रव्याढ्येऽशीतिमिते पुरा । अनायवाह्नगोद्राहं कृतवान् पृच्छकस्वसौ ॥ १३० ॥
 तस्मै प्रादान्महाभाग शय्यान्नोपस्कराणि च । त्रिपुक्तेऽशीतिसंख्ये प्राक् शम्भुरेतसि शक्तितः १३१
 कृतवान्पितृभक्तिं च गयाश्राद्धं विधानतः । वहूनि तत्र दानानि पितृवृत्तिकराणि च ॥ १३२ ॥
 भृगुद्वेषे चतुर्युक्तेऽशीतिसंख्ये पतत्रिण । विप्रेभ्यः श्रद्धयैपितः प्रादात्चासौ पुराभवे ॥ १३३ ॥
 वृषभान् स्वर्णशृङ्गाढ्यान् वस्त्रोपेतान्श्च पर्वसु । तथा तिलमर्थां धेनुं वज्रकाथनसंयुताम् ॥ १३४ ॥
 प्राप्ते चंद्रप्रहे सूत विप्रार्थेव कुडुम्बिने । लेखारिपूज्ये पश्चाद्व्येऽशीतिसंख्ये पुरा ददा ॥ १३५ ॥
 पक्षिणामभयं दानं भूस्वर्णाम्बरवाहनम् । पडशीतिमिते चासौ कृतवान् पूर्वजन्मनि ॥ १३६ ॥
 परिक्रमणकं धूमैस्तीर्थानां दर्शनं तथा । स्नानान्ते तु महाभाग जपं होमं विधानतः ॥ १३७ ॥
 सुरारिमान्ये च तथा ब्रह्मचर्यस्य धारणम् । वलिवन्द्येऽण्डजश्रेष्ठ सत्ताशीतिमिते पुरा ॥ १३८ ॥
 चक्रे गङ्गादितीर्थेषु वसतिं प्राददात्तथा । धनानि विविधान्येप वस्त्राण्यभरणानि च ॥ १३९ ॥
 भक्ष्यान्सर्वरसोपेतान् ब्राह्मणभ्यः स्वशक्तितः । पूर्वदेवाधिपेऽष्टाद्व्येऽशीतिसंख्ये शिवार्चनम् १४०
 कादयां चक्रे यथा शम्भोर्दानानि प्राग्भवे ह्यसौ । कूने नवतिसंख्ये प्राङ् मघवारिज्यकेऽण्डज १४१
 सर्वस्वमददात्पूर्वं विप्रेभ्यः कृतवानसौ । प्रारब्धयोगकर्माणां साधनं गुरुपूजनम् ॥ १४२ ॥
 ततो नवतिसंख्येऽसौ शुक्रेज्यरिपुसंज्ञके । शुश्रूषां मातृपिशोश्च चकार प्राग्भवेऽण्डज ॥ १४३ ॥
 करुणां सर्वभूतेषु तथा दानं स्वशक्तितः । काढ्ये नवतिसंख्ये प्राक्चक्रे चासुरपूजिते ॥ १४४ ॥
 रुद्रस्याराधनं तद्वदतिथीनां च पूजनम् । स्त्रीदानं भूषणोपेतं जीवो वेदविदेऽण्डज ॥ १४५ ॥
 ऋभुपूज्यरिषोः सूत इवाढ्ये नवतिसंख्यके । स्वधर्मसाधनं तद्वत्पुण्यतीर्थाधिवासनम् ॥ १४६ ॥
 जपहोमादिकं चासौ कृतवान्प्राग्भवे ह्ययम् । ततोऽप्रत्यार्यमात्ये प्राक्कृतवानिष्टसाधनम् ॥ १४७ ॥
 नानोपकरणैर्वत्स स्वधर्मपरिपालनम् । धर्मोपदेशनं चापि त्र्याढ्ये नवतिसंख्यके ॥ १४८ ॥
 स्मृतियर्मानुचरणमादितेयार्षदिते । स्नानं गङ्गादितीर्थेषु दानं तत्र स्वशक्तितः ॥ १४९ ॥
 चतुर्नवतिसंख्ये प्राक्चकारासौ महातपः । विधुषेज्यरिषौ तद्वत्पञ्चोने शतसंख्यके ॥ १५० ॥
 दानं विप्रवेभ्यः प्राग्दत्तवांश्च स्वशक्तितः । वेदस्य श्रवणं चापि चक्रे भूदेवपूजनम् ॥ १५१ ॥
 धारणं ब्रह्मचर्यस्य व्रतमाचरणं तथा । तीर्थस्नानं च विविधकृतवान् प्राग्भवे ह्यसौ ॥ १५२ ॥

१ दसो—खपु० । २ कार्तिन्यां अनितादानं यथोपस्करसंयुतम् । त्र्यूनेऽशीतिमिते पूर्वदेवेषु प्राग्भवे
 ऽण्डज । कृतवान् कन्यकोद्राहं ब्राह्मणस्य विधानतः । नानादिव्यानि वस्त्राणि भक्ष्याण्यभरणानि च । इति
 श्लोकद्वयमाधिकम्—खपु० । ३ काश्यप—खपु० । ४ पूर्व—खपु० । ५ कृतवान्—खपु० ।

पण्णक्त्या भित्ते जीवे बोलमान्धे पतत्रिण । अचूने शतमिते सूत लेखायहे पुराभवे ॥ १५३ ॥
 विष्णोः सन्तोषणं दानैर्ब्रह्मचर्यादिधारणः । पुनर्जन्मनि पक्षीन्द्र संन्यासग्रहणं तथा ॥ १५४ ॥
 चकार विधिवत्तत्र सर्ववर्ममहोत्कटम् । मुरार्यमात्ये प्राक्सूत द्वयूने शतमितेऽद्दत् ॥ १५५ ॥
 रयाश्वगजभृदानं गोकन्यागृहमद्रुतम् । दास्यारामसुवर्णाद्यं ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ॥ १५६ ॥
 कृने शतमिते प्रादात् प्राग्भवे बलिमात्रिणि । सूर्यग्रहे कुरुक्षेत्रे शक्त्या टानं पतत्रिण ॥ १५७ ॥
 स्नानं च विधिवच्छ्राद्धं दानं पुण्यविवर्धनम् । ततः शतमिते सूत शकार्यहे पुराभवे ॥ १५८ ॥
 दत्तवान्वनितादानं सर्वस्वं च स्वशक्तितः । सोमग्रहे महापुण्ये विधिवत्कश्यपात्मज ॥ १५९ ॥
 एकोत्तरशते सूत दानवेन्द्रगुरो पुरा । दुष्टानां दण्डनं चक्रे प्रजायाः परिपालनम् ॥ १६० ॥
 न्यायेन कोशशुद्धिं च पापिनां धातनं तथा । द्वयाद्ये शतमिते वत्स पुरा बलिपुरोधनि ॥ १६१ ॥
 चकार विधिवज्जीवः संन्यासग्रहण पुरा । वृषोत्सर्गं तथा चक्रे सुरमन्त्रिणि संज्ञके ॥ १६२ ॥
 त्र्याद्ये शतमिते सूत पितृणां तृप्तिकारकम् । दानवामात्यसंज्ञे प्राक्चतुर्द्युत्तशते पुरा ॥ १६३ ॥
 धारणं ब्रह्मचर्यस्य कृतवान्पृच्छको ह्यसौ । अमर्त्यारिगुरो सूत पंचोत्तरशते पुरा ॥ १६४ ॥
 नानादेवप्रतानां तु चक्रे ह्याचरणं सुधीः । अस्वमेज्यरिपौ पूर्वं षडुत्तरशतेऽण्डज ॥ १६५ ॥
 वानप्रस्थमसौ जीवः कृतवान् विधिवपूर्वकम् । ऋभवारीज्यसंज्ञे तु गृहस्थपदनिश्चयम् ॥ १६६ ॥
 चकार वनितादानं सर्वोपकरणैर्युतम् । सप्तोत्तरशते वत्स तथैवाग्निविधुजनम् ॥ १६७ ॥
 अष्टोत्तरशते तद्व्रिजैरारिगुरावसौ । तीर्थाटनं विधानेन कृतवान्धर्मसावनम् ॥ १६८ ॥
 एतत्ते कथितं सर्वं विधिवं प्राणिना पुरा । धर्मस्याचरणं सूत पश्चात्किं श्रोतुमिच्छति ॥ १६९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसप्तदे कर्मविपाके धर्मेनिर्णयस्थायो नमः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

आयुर्ज्ञानं यतः सर्वं लोका भ्रान्ता दिवस्पते । तस्मान्मन्दात्कथं ह्यायुर्ज्ञानं शक्तोमि यत्नतः ॥ १ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

देहेऽस्मिन्नण्डजश्रेष्ठ यावत्प्राणपरिस्थितिः । तदुक्तं जीवनं विज्ञेस्तावत्तस्य शुभाशुभम् ॥ २ ॥
 सौरमानेन जीवानां वर्षोर्षावन्मिनेरिह । भोगः शुभाशुभानां च कर्मणां श्रोतुमर्हसि ॥ ३ ॥
 आद्ये शनैश्चरे नाम्नि विनतानन्दवर्धन । आयुर्वर्षशतं प्रोक्तमेकादशसप्तम्वितम् ॥ ४ ॥
 सूर्यपुत्रे द्वितीये च चतुर्षांशदशद्वयम् । जीवनं प्रोक्तमयवाष्टादशाद्यं शतं त्विह ॥ ५ ॥
 कुपष्टिमितवर्षान्तं कथितं प्राणधारणम् । तृतीये शनिसंज्ञे तु षडुर्यैव जन्मनि ॥ ६ ॥
 सूर्यसूनाविनिख्याते चतुर्थे गरुडाग्रज । आयुर्षलं मया प्रोक्तं ततः पंचाशद्वयम् ॥ ७ ॥
 पंचमे त्वसिने नाम्नि द्विपंचाशत्सप्तमन्तम् । जीवनं कथितं जन्तोः स्फुटमत्र पुरातनः ॥ ८ ॥
 सूर्यात्मजे पुनः षष्ठे ह्यायुर्यैव जन्मनि । कूनपष्टिमिताद्दान्तं कथितं तत्त्वदर्शभिः ॥ ९ ॥
 त्वाष्ट्रे सप्तमिते सूत वर्षैः पंचदशान्वितम् । शतमत्र स्फुटं प्रोक्तं प्राणिना प्राणधारणम् ॥ १० ॥
 ततोऽष्टसंख्यके प्रोक्तमायुः सूर्यसुतेऽण्डज । त्रिपञ्चाशन्मिताद्दान्तं भोगाय विनतात्मज ॥ ११ ॥
 पाताद्विसंज्ञके त्वत्र नवसंख्ये खगाधिप । नवोत्तरशताद्दान्तं जीवनं त्वत्र जन्मनि ॥ १२ ॥
 ततो दशमिते सर्वमायुः प्रोक्तं मनीषिभिः । सूर्यजे पञ्चिंशद्वर्षे षोडशाद्यं शताद्वयम् ॥ १३ ॥
 सौरनाम्नि महानाद्यो त्वेकादशमितेऽयुना । हायनानां शतं सैकं जीवनं कथितं मया ॥ १४ ॥

पीपे द्वादशसंख्ये तु स्थितिरत्रैव जन्मनि । जन्तोः पष्टमिताब्दान्तं नियतं विनतात्मज ॥ १५ ॥
 अथार्कितंज्ञके सूत त्रयोदशमितेऽधुना । भोगः प्रोक्तस्तु संसारे वर्षाणां विशतिं ध्रुवम् ॥ १६ ॥
 चतुर्दशैर्कज्ञे नाम्नि जीवोऽयं कश्यपात्मज । त्रिंशन्मितानि वर्षाणि जन्मन्मत्र च तिष्ठति ॥ १७ ॥
 ततः पञ्चदशे प्रोक्तमजपुत्रे खगाधिप । चत्वारिंशन्मितान्मायुरत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 षोडशैर्कसुते ह्यायुर्दायवुक्तं मनीषिभिः । चतुःसप्ततिवर्षान्तमाखिलं त्वत्र संभवे ॥ १९ ॥
 सावित्रसंज्ञके वत्स दशसप्तमिते स्फुटम् । पञ्चदशैः शतं त्वायुः पञ्चपञ्चाशदब्दकम् ॥ २० ॥
 ततोऽष्टादशसंख्ये तु ज्यूनं शतमितं स्थितिः । वर्षाणां रश्मिं नाम्नि जनुष्यत्र स्फुटं स्मृतम् २१ ॥
 अथार्कसूनां सततमायुर्दायं चिरंतनैः । कूने विंशन्मिते प्रोक्तं कूनं शतमितं त्विह ॥ २२ ॥
 ततोऽर्कसंभवे विंशन्मितेऽत्रैव पतत्रिण । जीवनं कथितं स्पष्टं पञ्चोत्तरं शतं शतम् ॥ २३ ॥
 रविपुत्रे महाभाग त्वेकाविंशन्मिते ध्रुवम् । पञ्चसप्ततिवर्षान्तमायुरत्र प्रकीर्तितम् ॥ २४ ॥
 ततोऽजने स्थितिर्जन्तोरत्रोक्ता शरदां शतम् । पञ्चनमाखिलं सूत द्वाविंशन्मितके ध्रुवम् ॥ २५ ॥
 त्रयोविंशन्मितेऽत्रैव कालजे गरुडाग्रज । ज्यूनं सप्ततिवर्षान्तमायुर्कृतं मनीषिभिः ॥ २६ ॥
 अजात्मके चतुर्विंशन्मिते त्वत्र पतत्रिण । षडशीतिमितेः प्रोक्ता स्थितिर्जन्तोर्न संशयः ॥ २७ ॥
 पञ्चविंशतिसंख्ये तु जन्तुरत्रैव तिष्ठति । कशीतिमितवर्षान्तं भोगाय रविसंभवे ॥ २८ ॥
 ततोऽजसुतसंज्ञे तु षोडशे विनतात्मज । त्रिसप्ततिरिहायुः स्याच्छरदामग्रजन्मनि ॥ २९ ॥
 सप्तविंशन्मितेऽत्रैव रविमूर्त्तौ पतत्रिण । त्रिपष्टिवत्सरान्तं हि स्फुटमायुः प्रकीर्तितम् ॥ ३० ॥
 अष्टविंशन्मिते प्रोक्तं कालपुत्रे च पुत्रक । कुपञ्चाशन्मितान्मायुर्जन्तौ जीवनं त्वत्र जन्मनि ॥ ३१ ॥
 ततो रविमुते सूत कूने त्रिंशन्मितेऽखिलम् । प्रोक्तमायुर्द्विषाणां त्रियुक्तं वासरं स्फुटम् ॥ ३२ ॥
 त्रिंशत्संख्येऽजसूनां तु प्राणिनां प्राणसंस्थितिः । चतुरशीतिरब्दान्तं भोगायत्रैव संभवे ॥ ३३ ॥
 काठये त्रिंशन्मिते वत्स मृत्युपुत्रेऽत्र पुत्रक । जीवनं त्वष्टवर्षान्तमथ विशोत्तरं शतम् ॥ ३४ ॥
 कालात्मजे महाभाग द्वाविंशन्मितके ध्रुवम् । हापनानां नवाशीतिः स्थितिः प्रोक्ता ऽत्र जन्मनि ३५ ॥
 त्रिंशत्संभवे प्रोक्तमायुर्दायं पुरातनैः । मृत्युसूनां शताब्दान्तं द्व्यूनमैत्रैव जन्मनि ॥ ३६ ॥
 ततो मृत्युसुते नाम्नि चतुर्विंशन्मितेऽण्डज । षडपष्टिभितवर्षाणि कथितं प्राणधारणम् ॥ ३७ ॥
 कालसूनां महाभाग पञ्चत्रिंशन्मितेऽधुना । द्वादशाब्दान्तमाखिलमायुर्जन्तोः प्रतिष्ठितम् ॥ ३८ ॥
 षडत्रिंशन्मितके सूत नाम्नि मृत्युभवे त्विह । जीवनं कथितं सर्वं षडब्दान्तं मनीषिभिः ॥ ३९ ॥
 अथो कालमुते ज्यूने चत्वारिंशन्मिते सुत । अष्टादशमिताब्दान्तमायुर्कृतं मयाऽधुना ॥ ४० ॥
 अष्टत्रिंशन्मिते धाम्नो भवे तु प्राणसंस्थितिः । त्रयोदशमिताब्दान्तं तैर्युतं वा शतं त्विह ॥ ४१ ॥
 चत्वारिंशन्मिते कूने मृत्युजेऽद्भ्युत्पन्नकम् । प्राणस्थितिरमितकालवर्षत्रयैव जन्मनि ॥ ४२ ॥
 धातृपुत्रे महाभाग चत्वारिंशन्मितेऽधुना । आयुः पञ्चमिताब्दान्तमथ पञ्चोत्तरं शतम् ॥ ४३ ॥
 प्रमाकरमुते प्रोक्तं जीवनं त्वत्र संभवे । चत्वारिंशन्मिते काठये नववर्षाण्यसंशयम् ॥ ४४ ॥
 धातृसूनां द्वियुक्ते च चत्वारिंशे पतत्रिण । चतुर्दशमिताब्दान्तमथवा तैर्युतं शतम् ॥ ४५ ॥
 आयुर्वेदमितान्मायुर्द्वान्तमथशोचरं शतम् । दीप्तांशुजे त्रियुक्ते तु चत्वारिंशन्मितं ऽण्डज ॥ ४६ ॥
 धातृजेऽत्र चतुर्युक्ते चत्वारिंशन्मिते सुत । पञ्चविंशतिवर्षाणि प्रोक्तमायुर्वलं त्विह ॥ ४७ ॥
 शुचिपुत्रे दशाब्दान्तं वा दशादयं शतं स्थितिः । चत्वारिंशन्मिते युक्ते पञ्चभिः परमायुन ४८ ॥

चत्वारिंशन्मिते ज्ञेय पदयुक्ते धातुसंभवे । पञ्चात्रिंशन्मितद्वान्तं प्रोक्तमायुः पुरातनैः ॥ ४९ ॥
 प्राभाकरा तथा ऋते पञ्चाशत्संख्यके स्थितिः।सप्तवर्षमिताद्वान्तं गतं सप्तोत्तरं तथा ॥ ५० ॥
 ब्रह्मपुत्रे महाभाग जीवनं कथितं त्विह । षोडशाब्दमितं द्वयूने पंचाशत्संख्यकेऽखिलम् ॥ ५१ ॥
 शुचिजे कूनपंचाशत्संख्यके विनतात्मज । हायनेऽसूने विशाद्राग्युरंशे प्रतिष्ठितम् ॥ ५२ ॥
 विष्णुपुत्रे स्थितिर्जन्तोरत्रोक्ता शतवत्सरम् । चतुर्वर्षयुतं सूत पञ्चाशत्संमितेऽखिलम् ॥ ५३ ॥
 शुचिसूनौ तथा प्रोक्तं जीवनं प्रथमाब्दकम् । द्वाद्याहचं शतमितं वापि कुपंचाशन्मितेऽखिलम् ५४
 द्विपञ्चाशन्मिते ह्यायुर्वर्षेकादशैस्त्विह । ब्रह्मजे तैर्दुतं वापि शतमत्र प्रकीर्तितम् ॥ ५५ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मितेऽयुक्ता स्थितिरत्रैव संभवे । कूनविशत्समान्तं हि मुनिभिः शुचिसंभवे ॥ ५६ ॥
 दशपञ्चमिताब्दान्तं जीवोदेहेऽत्र तिष्ठति । चतुर्भुक्ते हि पञ्चाशत्संमिते ब्रह्मसंभवे ॥ ५७ ॥
 ब्रह्मसूनौ मया प्रोक्तमायुर्वलमशीतिकम् । पञ्चवर्षयुतं पञ्च पञ्चाशत्संमितेऽयुना ॥ ५८ ॥
 पद्मपञ्चाशन्मिते वत्स ब्रह्मसूनौ हि जीवनम् । जन्तोरैकयुतं विशत्समान्तं चात्र जन्मनि ॥५९॥
 ऋते पष्टिमिते त्वत्र रौद्राख्ये गरुडाग्रज । कूनविशत्समान्तं हि निर्याणं प्राणिनामिह ॥ ६० ॥
 पञ्चाशदष्टयुक्ते तु मन्दगे विनतात्मज । त्रिचत्वारिंशद्वान्तमायुश्च प्रकीर्तितम् ॥ ६१ ॥
 कृने पष्टिमिते रुद्रसंभवे गरुडाग्रज । द्वियुक्तं विशद्वान्तमिह लोके स्थितिर्मता ॥ ६२ ॥
 अथो पष्टिमिते सूत विष्णुजे जीवनं मतम् । द्वयूनपष्टिमिताब्दा तं ध्रुवमत्र परिरफुटम् ॥ ६३ ॥
 रुद्रपुत्रे महाभाग कुपष्टिमितके तथा । त्रयोविंशतिवर्षाणि ह्यायुर्वलमुदाहृतम् ॥ ६४ ॥
 आयुर्दायं दृढं प्रोक्तं कूनपञ्चाशदब्दकम् । मन्दाख्येऽत्र महाभाग द्विपष्टिमितेऽखिलम् ॥६५॥
 त्रिपष्टिसंख्यके सूत कथितं रुद्रजेऽयुना । ह्यष्टाविंशतिवर्षान्ते मरण प्राणिनामिह ॥ ६६ ॥
 कोणसंज्ञे मया प्रोक्तं चतुःपष्टिमितेऽण्डज । निधनं सप्तपञ्चाशद्वान्ते नात्र संगम्यः ॥ ६७ ॥
 पञ्चपष्टिमिते सूत रुद्रसूनौ च जीवनम् । सप्तविंशतिवर्षाणि नात्र कार्या विचारणा ॥ ६८ ॥
 रुद्रात्मजेऽय पद्मपष्टिमिते ह्यायुरुदीरितम् । द्वयूनपञ्चाशद्वान्तं जन्मम्यत्र परिरफुटम् ॥ ६९ ॥
 सप्तपष्टिमिते त्वत्र यमजे कश्यपात्मज । पष्टिंशतिवर्षाणि ह्यायुर्दापमुदीरितम् ॥ ७० ॥
 द्वयूने सप्तसंख्ये तु नाभिन रुद्रसुतेऽण्डज । चत्वारिंशन्मिते काहयेवर्षान्ते निधनं स्मृतम् ७१ ॥
 यमात्मजे महाभाग कृने सप्तसंमिते । प्रोक्तमायुश्चतुर्विंशद्वान्तं प्राणिनामिह ॥ ७२ ॥
 अश्वत्थजे तथा चोक्ता स्थितिरत्रैव संभवे । प्राणिनां तु नवत्रिंशत्समान्तं पूर्वसूरिभिः ॥ ७३ ॥
 कृतात्मजे महाभाग कुमसतिमितेऽयुना । त्रिंशन्मितवर्षाणि जीवनं कथितं मया ॥ ७४ ॥
 दिसप्तसंमितेऽश्वत्थसूनावत्रैव सांस्थितिः । षडयुर्विंशत्समान्तं हि प्राणिना विनतात्मज ॥ ७५ ॥
 कृतसूनौ तथा प्रोक्तं जीवनं प्राणधारणाम् । सप्तत्रिंशन्मितद्वान्तं त्रिसप्तसंमितेऽयुना ॥ ७६ ॥
 आयुर्वलं मया प्रोक्तं पद्मनेऽशीतिसमिते । ऋणपञ्चाशद्वान्तं कृतजे त्वत्र संभवे ॥ ७७ ॥
 पञ्चसप्तसंख्येऽत्र यमसूनौ च पुत्रक । जीवन प्राणिना प्रोक्तं द्विंशद्वायनान्तकम् ॥ ७८ ॥
 पद्मचत्वारिंशद्वान्तं कथितं प्राणधारणम् । पद्मसप्तसंमिते त्वत्र कृतपुत्रे च पुत्रक ॥ ७९ ॥
 यमपुत्रे महाभाग ऋनेऽशीतिसमितेऽयुना । त्रिंशत्कयुक्तवर्षान्ते निर्याणं परिकीर्तितम् ॥ ८० ॥
 द्वयूनेऽशीतिसमितेऽश्वत्थपुत्रेऽत्र कथितं ध्रुवम् । द्विचत्वारिंशद्वान्तमखिलं प्राणधारणम् ॥ ८१ ॥
 कृनेऽशीतिसमिते भेदासुतेऽत्र जनुषि ध्रुवम् । अष्टत्रिंशत्समान्तं हि जीवनं कथितं स्फुटम् ॥ ८२ ॥

श्रुतवीर्यं महाभाग त्वायुर्दायमुदीरितम् । चतुर्विंशन्मिताब्दान्तमशीतिमितके ध्रुवम् ॥ ८३ ॥
 कशीतिमितके त्रेतासूनावत्र च पुत्रक । चत्वारिंशच्चतुर्युक्तमब्दान्तं प्राणवारणम् ॥ ८४ ॥
 त्रेताजे तु मया प्रोक्तमायुर्धलमिह स्फुटम् । एकोनविंशदब्दाद्व्यं शतसंख्यं द्व्यशीतिके ॥ ८५ ॥
 त्र्यशीतिमितके सूत कालजे जीवनं स्मृतम् । पञ्चोनमत्र पञ्चाशदब्दान्तं त्वखिलं ध्रुवम् ॥ ८६ ॥
 चतुर्युक्तेऽशीतिमिते त्रेतापुत्रे पतञ्जिण । दशसप्तान्वितं चायुर्वलं हि शरदां शतम् ॥ ८७ ॥
 कलिमूनौ महाभाग पञ्चाशीतिमितेऽण्डज । द्विपष्टिमितवर्षाणि प्राणिनां देहधारणम् ॥ ८८ ॥
 तत्रस्त्रेताभवे नाम्नि पट्टशीतिमिते खग । द्वादशाब्दाधिकं प्रोक्तमायुर्दायं शतं स्फुटम् ॥ ८९ ॥
 सप्तान्वितेऽशीतिमिते द्वापरात्मजसंज्ञके । पद्पञ्चाशन्मिताब्दान्तं निर्याणं कीर्तितं त्विह ॥ ९० ॥
 अथ त्रेतात्मजे सूत ह्यष्टाशीतिमितेऽधुना । हायनानां शतं युक्तं चतुर्भिर्जीवनं स्फुटम् ॥ ९१ ॥
 कृने नवतिसंख्येऽत्र त्रेताजाते परिस्रुटे । द्व्यशीतिमितवर्षाणि देहिनां देहधारणम् ॥ ९२ ॥
 चतुर्पष्टिमिताब्दान्तं जीवनं कथितं त्विह । तथा नवतिसंख्ये तु कलिपुत्रेऽत्र पुत्रक ॥ ९३ ॥
 मित्रमूनौ क्रयुक्ते नवति संख्येऽत्र काश्यप । अशीतिमितवर्षाणि प्रोक्तमायुः पुरातनैः ॥ ९४ ॥
 ततो नवतिसंख्येऽत्र द्व्याद्वये मित्रात्मजेऽण्डज । प्रोक्तं सप्ततिवर्षान्तं निधनं देहधारिणाम् ॥ ९५ ॥
 भूतादिसूनौ कथितं त्र्याद्वये नवतिसंमिते । प्रोक्तमायुर्महाभाग सप्तानं शरदां शतम् ॥ ९६ ॥
 पद्दने शतसंख्ये तु मित्रपुत्रेऽत्र पुत्रक । शूनं नवतिवर्षान्तं कथितं देहधारणम् ॥ ९७ ॥
 भूतादिपुत्रे कथितं पञ्चोने शतसंख्यके । पञ्चपष्टिमिताब्दान्तं स्फुटमायुर्मनीषिभिः ॥ ९८ ॥
 पण्णवत्या मिते सूत निधतं मित्रसंभवे । कुसतमितिताब्दान्तं जीवनं कथितं त्विह ॥ ९९ ॥
 शून्ये भूतात्मजे त्वत्र शतसंख्ये पुरातनैः । प्रोक्तमायुर्वलं सूत कूनाशीतिमितवत्कम् ॥ १०० ॥
 द्रुने शतमिते वत्स मित्रजे जीवनं स्मृतम् । अष्टपष्टिमिताब्धत्र वर्षाणि परमं स्फुटम् ॥ १०१ ॥
 भूतादिजे महाबाहो कृने शतमितेऽधुना । प्रोक्तमायुर्वलं प्रष्टुरष्टोर्न शरदां शतम् ॥ १०२ ॥
 त्रेताजसंज्ञके प्रोक्तं शतसंख्ये खगेश्वर । ह्यष्टाशीतिमितताब्दान्तं प्राणिनां प्राणवारणम् ॥ १०३ ॥
 कुयुक्ते शतसंख्येऽत्र मेत्राख्ये शरदां शतम् । चतुर्भिरूनं कथितमायुर्दायं परिस्रुटम् ॥ १०४ ॥
 दीप्तांशुजेऽण्डजश्रेष्ठ द्वियुक्ते शतसंख्यके । सप्तसप्ततिवर्षान्तं जीवनं चात्र जन्मानि ॥ १०५ ॥
 मित्रजाते त्रियुक्ते तु शतसंख्येऽत्र संभवे । कूनसप्ततिवर्षान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १०६ ॥
 अशीतिमितवर्षाणि कथितं देहधारणम् । चतुर्युक्तं शतमिते नाम्नि धर्मांशुजेऽण्डज ॥ १०७ ॥
 दीप्तांशुमूनौ सततं पञ्चाद्वये शतसंख्यके । द्रुनाशीतिमितताब्दान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १०८ ॥
 ततो नवतिवर्षान्तं देहिनां देहधारणम् । धर्मांशुमूनौ पट्टयुक्ते शतसंख्येऽत्र जन्मानि ॥ १०९ ॥
 सप्तयुक्ते शतमिते नाम्नि तीक्ष्णांशुजेऽण्डज । पट्टसप्तमितताब्दान्तं कथितं जीवनं त्विह ११० ॥
 तीक्ष्णांशुमूनवाष्टाद्वये शतसंख्ये खगाधिप । काठयं नवतिवर्षान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १११ ॥
 एतदायुर्वलं प्रोक्तं मनुजानां परिस्रुटम् । बह्वल्पं पुण्यपापार्म्यां भूयः किं प्रष्टुमर्हसि ॥ ११२ ॥
 इति श्रीवृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाके अयुर्निर्णयाध्याये दशमः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

तमसोद्भवपापानि कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ । तानि मे ह्यहि भगवन्पूर्वजन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गादिः पतनं पापात्पापादायुःप्रणाशनम् । तिर्थवलं प्राप्नुयात्पापात्पापात् नरकं व्रजेत् ॥ २ ॥

पापाद्रिष्टं भयं पापात्पापास्तंतिनाशनम् । राज्यभङ्गस्तथा पापात्पापाद्रोगविवर्धनम् ॥ ३ ॥
 धनरुपाद्यद्युभं पापात्पापान्द्रधनसङ्कटे । पापाद्दुःखं महाभाग तस्मात्पापं न वाचरेत् ॥ ४ ॥
 अर्वाङ्घ्रादशवपेभ्यः पापान्यज्ञानतस्तथा । प्राक्पापांश्चान्यसौ जन्तुस्तान्यल्पान्यल्पशोधनेः ॥ ५ ॥
 तीर्थस्नानादिकैश्चात्र दग्धयान्यवदण्डज । नश्यन्त्येव प्ररोहन्ति न पुनर्जन्मानि ध्रुवम् ॥ ६ ॥
 व्याध्यादिरूपं यत्पापं गणितेन दृढोदितम् । मत्कृतैः शोधनैरेवं नाशमायाति नान्यथा ॥ ७ ॥
 भोगाद्वापि महाभाग नात्र कार्या विचारणा । तान्यहं यत्नतो वक्ष्ये राह्यादिभ्यः पतत्रिण ॥ ८ ॥
 राहाख्ये प्रथमे वत्स जीवोऽसौ कृतवान्युरा । राजघातं छेदं दुष्टरातिलोमसमन्वितः ॥ ९ ॥
 गते तमासे संज्ञे प्राग्द्वितीये विनतात्मज । अमक्ष्यभक्षकश्चासौ परदारविमर्दकः ॥ १० ॥
 सूचकः परन्त्रस्य बभूव विनतात्मज । व्यगुसंज्ञे तृतीये तु मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ ११ ॥
 परद्रव्यापहारी च पूर्वजन्मनि चाभवत् । चतुर्थे ह्यसुराख्ये प्रादेवद्रव्यापहारकः ॥ १२ ॥
 परस्वहारको वत्स त्वासीत्स्वामिद्रुहान्वितः । पञ्चमे त्वाननाख्ये तु परपुंसि रता हासौ ॥ १३ ॥
 पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र बभूव विनता सती । तथा सिहीसुते षष्ठे महापातकसंयुतः ॥ १४ ॥
 स्वभावात्पूर्वजनुपि विनतानन्दवर्धन । सप्तमे चन्द्रहाख्ये तु चक्रे पूर्वभवेऽण्डज ॥ १५ ॥
 अदण्डचदण्डनं पापं गवां पीडाप्रदायकम् । वक्राख्ये त्वष्टमे वत्स जीवोऽसौ स्थापितं धनम् ॥ १६ ॥
 परेण नाददात्पूर्वं तथा घातितवान्नरम् । ततो नवमिते मृतं नाम्नि सूर्यान्तके पुरा ॥ १७ ॥
 आततायी बभूवासौ प्राणवान् कश्यपात्मज । अयो दशमिते राहौ मुखसंज्ञे स्वगाधिप ॥ १८ ॥
 त्पक्षा पूर्वभवे योनि मुखे मधुनवानसा । सोमहाख्ये पुरा जीव एकादशमितेऽण्डज ॥ १९ ॥
 चक्रे ब्रह्मवधं घोरमपराधविवर्जितम् । जीवोऽसौ प्राग्भवे दुष्टो गृहीत्वा लोभतो धनम् ॥ २० ॥
 शास्त्रार्थमन्यथा चक्रे दादशे रविमर्दने । चन्द्रान्तके तथा पूर्वभवे विश्वमितेऽण्डज ॥ २१ ॥
 जीवोऽयं शूद्रमवधीच्छलेन गरुडाग्रज । संकल्पितोप्रदानं च बलादाकृष्य भक्षणम् ॥ २२ ॥
 निक्षेपहरणं चापि पापं मिश्रसमुद्भवम् । कृन्वान्युच्छकश्चासौ सिहीजे मनुसंमिते ॥ २३ ॥
 ब्राह्मणस्याद्दुःखं पूर्वजन्मनि निर्भयः । वत्सासौ प्राणवान् पञ्चदशसंख्ये विधुंतुदे ॥ २४ ॥
 चकार स्त्रीवधं घोरं महापापं च पुनरु । सोमान्तके प्राणधरः षोडशे पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततः सप्तदशे वत्स धृष्टलोचनसंज्ञके । महोद्यं कृतवान्पापं व्यभिचारसमुद्भवम् ॥ २६ ॥
 शीर्षभारसमुत्पन्नं पापमाचरितं पुरा । जीवितानेन सततं शीर्षात्पेऽदादशेऽण्डज ॥ २७ ॥
 श्रमार्जादादिसंरक्षे कृतवान्भोजन त्वसा । गुरोर्वाक्यविरोधं च पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ २८ ॥
 कूने विशन्मिते सिहीमनुनाम्नि पतत्रिण । परान्नहारी जीवोऽसावभवत्पूर्वजन्मनि ॥ २९ ॥
 सूर्यारिसंज्ञके विशन्मिते तु गरुडाग्रज । एकविशन्मिते भानुरीपुसंज्ञे पुराभवे ॥ ३० ॥
 दानविघ्नकरश्चासौ बभूव विनतात्मज । परस्त्रीं दृष्ट्वात्प्रां चोदयास्तगतं रविम् ॥ ३१ ॥
 गृध्रकः प्राग्भवे वत्स द्वाविशे वदनाभिधे । गर्भघातकरां चासावभवत्पूर्वजन्मनि ॥ ३२ ॥
 अकार्तके त्रयोविशन्मिते प्राणी पतत्रिण । स्वामिद्रोहं महापापं चकार मदसंयुतः ॥ ३३ ॥
 प्राग्भवे तु चतुर्विंशन्मिते दैत्येन्द्रमंज्ञके । पश्चविशन्मिते मृतं सूर्यहारेण पुरा भवे ॥ ३४ ॥
 निजनिगानसां वेश्यमपराधविवर्जितम् । शान्वन्तके महाभाग पण्डितोऽन्तके हासौ ॥ ३५ ॥
 विपप्रदोऽभवत्पूर्वभवे पापविमोहितः । सप्तविंशन्मिते मृतं मित्रशर्णां पुराभवे ॥ ३६ ॥

जीवोऽसावुक्तवान् वाक्यं निन्दुरं दुष्टसंमतम् । अष्टविंशन्मितं ह्यासीत्तथा त्वष्टान्तसंज्ञके ॥ ३७ ॥
 स्वगोत्रविप्रकर्तासीं पूर्वजन्मनि मानवः । अजच्छादनसंज्ञेऽसीं कूर्नविंशन्मिते पुरा ॥ ३८ ॥
 कृतवानोर्हदाहं प्रागातताधिकस्तंज्ञकः । त्रिंशन्मितेऽथ हंसारिसंज्ञके पूर्वजन्मनि ॥ ३९ ॥
 यक्षच्छेधभवचापि परवासविनाशकः । अयोनिगामी जीवोऽसीं वभूव परसंभवे ॥ ४० ॥
 कुत्रिंशत्संमिते शुक्लाङ्गारिसंज्ञे पतत्रिणं । अथ छात्रवधं चक्रे पूर्वजन्मनि मानद ॥ ४१ ॥
 द्वाद्याद्वे त्रिंशन्मिते चासावजगशौ भयानकः । छायान्तके पुरा चक्रे त्रिंशन्मितकेऽण्डज ॥ ४२ ॥
 वालविक्रयजं पापं ह्यपरं वालघातजम् । पिङ्गारिसंज्ञके चासीच्चतुस्त्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ४३ ॥
 पराब्रह्मणे दक्षोऽदक्षैः पापविमोचने । पञ्चत्रिंशन्मिते वत्स मित्रच्छादकस्तंज्ञके ॥ ४४ ॥
 स्त्रीत्यागं कृतवान् पापं जीवोऽसीं परसंभवे । पदत्रिंशन्मितके सूत सिंहीकामजस्तंज्ञके ॥ ४५ ॥
 शंखमुक्ताफलादीनां हासकश्चाभवत्पुरा । परद्रव्यापहरणं कृतवान् प्राणधारकः ॥ ४६ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिते पूर्वं शशाङ्गारि प्रयत्नतः । भगान्तके सवर्णास्त्रीगामी चाभूत्पुराभवे ॥ ४७ ॥
 अष्टत्रिंशन्मिते कामलोभाद्दे गुरुदायजं । चत्वारिंशन्मिते कूने चोत्तमाङ्गे पतत्रिणं ॥ ४८ ॥
 हतवान् प्राक् परस्वर्णं पुनर्जन्मनि चार्भकः । कृतवान् गोवधं घोरं पूर्वजन्मनि पृच्छकः ॥ ४९ ॥
 कालरूपे महाघोरे चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । भगारिसंज्ञके काढ्ये चत्वारिंशन्मिते पुरा ॥ ५० ॥
 स्वात्मलोभादसीं चक्रे परगुणविनाशनम् । ऋणाप्रदायी ह्यभवत्पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ ५१ ॥
 सूर्यशत्रौ द्वियुक्ते तु चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । चन्द्रघातकः संज्ञे प्राक् पशुघातनतत्परः ॥ ५२ ॥
 जीवो रामाऽन्विते चत्वारिंशत्संख्ये वभूव यः । सहस्रांशुरिषीं प्रादादीपधं प्राक् परस्य चा ॥ ५३ ॥
 निधनार्थं चतुर्युक्ते चत्वारिंशन्मिते सुत । पश्चहीनेऽथ पश्चाज्जन्मितेऽप्रहस्तंज्ञके ॥ ५४ ॥
 कृतवान् मिश्रितं पापं बहुदुःखप्रदायकम् । स्वधर्मत्यागवांश्चासीं जीवः पूर्वभवेऽण्डज ॥ ५५ ॥
 चतुर्भिरुने पश्चाज्जन्मितकेऽर्कप्रच्छादके । पश्चाज्जन्मितके ज्यूने प्रभाकरिषीं पुरा ॥ ५६ ॥
 कृतवान् घोरपापानि दुष्टो दुष्टफलानि च । द्यूने जातकसंज्ञे प्राक् सृग्शावकभक्षणम् ॥ ५७ ॥
 निःशङ्कजीवघातं चान्वाष्टिकाश्चाद्भवर्जनम् । प्राणित्पेपकं चक्रे पश्चाज्जन्मितके ह्यसीं ॥ ५८ ॥
 पश्चाज्जन्मितके कूने सुपुण्यभिधेऽण्डज । ब्रह्मस्वहारकश्चासावभवत्पूर्वसंभवे ॥ ५९ ॥
 क्षेत्रंमारी वभूवासीं पश्चाज्जन्मितके पुरा । पतङ्गशत्रौ सततं जलापाध्यादिनाण्डज ॥ ६० ॥
 कुपश्चाज्जन्मिते सूत सोमच्छादकस्तंज्ञके । परजन्मनि जीवोऽसावभवद्भ्रातृविक्रयी ॥ ६१ ॥
 द्विपश्चाज्जन्मिते चासीं शिरःसंज्ञे पुगभवं । योपापण्योपजीव्योऽसावभवत्कश्यपात्मज ॥ ६२ ॥
 त्रिपश्चाज्जन्मिते नान्मि शीतभान्वन्तकेऽण्डज । घोरं कन्यावधं चक्रे प्राण्यसौ पूर्वजन्मनि ६३ ॥
 अज्ञात्वा धर्मशास्त्रं तु प्रायश्चित्तप्रदायकः । प्राग्वभूव विलोमारुखे पहूने पष्टिसंमितं ॥ ६४ ॥
 पञ्चयुक्तेऽथ पञ्चाशन्मिते पूर्वभवे खग । सदा वृके च गुरवे दृष्टवान् वरंभावनतः ॥ ६५ ॥
 पदपंचाशन्मिते वत्स सूर्यघातिनि चाभवत् । जीवोऽसा वहुसत्वानां घातकः परसंभवे ॥ ६६ ॥
 ज्यूने पष्टिमिते जन्तुः शशिसूर्यविमर्दने । कुरुक्षेत्रादितोथेणु कालेषु ग्रहणादिषु ॥ ६७ ॥
 प्रतिग्राही वभूवासीं प्राग्भवे गुरुदायज । द्यूने पष्टिमिते सूर्यारिषीं पूर्वभवे सुत ॥ ६८ ॥
 अमह्यमशकश्चासीत्पृच्छकः कश्यपात्मज । शशांकशत्रुसंज्ञे प्रागूनपष्टिमितेऽण्डज ॥ ६९ ॥
 मार्गदाहभवचासीं लोकानां नयदायकः । अथ पष्टिमिते वत्स शशिश्रावकस्तंज्ञके ॥ ७० ॥

१ स्वपरे-खु० । २ परपापविमोचने-खु० । ३ कृतवान्-खु० । ४ छेत्रमार्थ-खु० ।

अगम्यागमनं जन्तुः कृतवान् पूर्वजन्मनि । युक्रान्तके क्युक्ते प्राग्जीवोऽसौ पृष्टिसंज्ञके ॥७१॥
 चक्रे ब्रह्मवर्धं धोरं ब्रह्मस्वहरणं तथा । शङ्खघातेन हननं शास्त्रवाहोपजीवनम् ॥ ७२ ॥
 द्विपष्टिमितके चक्रे भास्करच्छादकेऽण्डज । प्राक् परेषां फलानां च हरणं लोभसंयुतः ॥ ७३ ॥
 सुवर्णहरणं श्रुतं कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ । त्रिपष्टिमितके पूर्वं प्रभाकारविमर्दनं ॥ ७४ ॥
 चतुःपष्टिमिते सूत नद्यादौ कृतवान् पुरा । छीवनं च शकृन्मार्गं विघ्नं परकृतौ तथा ॥ ७५ ॥
 जीवोऽसौ पापवान्मोहाद्भानुशत्रौ पतत्रिण । ततः शशिरिपौ वत्स पञ्चपष्टिमिते पुरा ॥ ७६ ॥
 मातृपितृगुरूणां च विप्राणां भक्तिवर्जितः । निन्दाश्रावी बभूवासी जीवो विप्रियकारकः ॥ ७७ ॥
 तनः सोमरिपौ पूर्वभवे पृष्ठाष्टिमिते । नित्यानुष्ठानरहितश्चासीद्विस्त्रापहारकः ॥ ७८ ॥
 श्यूने सप्ततिसंख्ये तु प्राग्भवे शुचिघातिनि । पितृघाती महाभाग जीवोऽसौ चाभवत्सुधीः ॥७९॥
 बालघाती तथा वत्स जन्तुर्वै भिन्नघातिनि । द्यूने सप्ततिसंख्ये तु बभूव परसंभवे ॥ ८० ॥
 कूने सप्ततिमे वक्त्रे शुचिमर्दनसंज्ञके । धातूर्नां हरणं मोहात्प्राण्यसौ प्राग्भवेऽण्डज ॥ ८१ ॥
 अय मत्प्रतिमे वत्स भिन्नद्विसंज्ञके पुरा । चकार स्वेच्छया दुष्टो गुरोर्विप्रस्य घातनम् ॥ ८२ ॥
 कुसप्ततितमे चक्रे शाकादिहरणं पुरा । नाग्नि स्कन्दरिपौ मोहाद्दिनतानन्दवर्धन ॥ ८३ ॥
 पक्षपातं सभायां वै चकाराधर्मतः पुरा । द्विसप्ततितमे तत्र पाताख्ये च पतत्रिण ॥ ८४ ॥
 ततो यमरिपौ मृत त्रिसप्ततितमिते पुरा । बहुविप्रविरोधं च कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ ८५ ॥
 जीवोऽसौ रसहारी प्राग्वभूव विनतात्मज । चतुःसप्ततिसंख्ये तु धूमकेतो प्रयत्नतः ॥ ८६ ॥
 पञ्चसप्ततिसंख्ये तु दानवाख्ये पुराभये । चक्रे भ्रातृवधं गेहोत्पापं मोहाच्छलादसौ ॥८७॥
 विप्ररत्नापहरणं कृतवान् पूर्वजन्मनि । सूर्यचन्द्ररिपौ सूत पदसप्ततितमे छलात् ॥ ८८ ॥
 सप्तसप्ततिसंख्ये प्राग्बहुपापसमुद्भवः । निशाचरो बभूवासी पृतनाग्रहविग्रहः ॥ ८९ ॥
 हैतान्तके नया द्यूनेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । पक्षिघातनयुक्तोऽसौ बभूव विनतात्मज ॥ ९० ॥
 स्वचराख्ये तथा कूनेऽशीतिसंख्ये चकार वै । द्वापहरणं पूर्वं तथा वेदस्य विक्रयम् ॥ ९१ ॥
 अष्टशेऽशीतिसंख्ये प्राग्दृष्टवान् कामतः स्त्रियम् । परदृष्टिविनार्थं च कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥९२॥
 प्रदीप्तारौ क्युक्ते चाशीतिसंख्ये पतत्रिण । प्रारब्धस्य व्रनस्यापि त्यागी पूर्वभवेऽभवत् ॥ ९३ ॥
 धूम्रवर्णाभिधे इथाद्वेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । दृष्टमतिग्रहं जीवः कृतवान् कण्ठपातमज ॥ ९४ ॥
 परसन्तानहरणं चक्रे पूर्वभवेऽप्यसौ । अग्नीभवे किले ज्वाढवेऽशीतिसंख्ये च पुत्रक ॥ ९५ ॥
 धनरूपे चतुर्व्युक्तेऽशीतिसंख्ये ततोऽण्डज । अविक्रयाणां सततं विक्रीयी चाभवत्पुरा ॥ ९६ ॥
 पञ्चाशीतितमिते वत्स तिलाङ्गाख्ये पुराभवे । पापकर्मरतश्चासी बभूव प्राणधारकः ॥ ९७ ॥
 अमेध्यदानं सततं सर्पाघाती तथाभवत् । पडशीतितमे प्राणी सर्पाख्ये पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 श्यूने नवतिसंख्ये प्राग्बुमाङ्गे प्राणधारकः । धूर्तो बभूव सततं कन्यकाविक्रीयी तथा ॥ ९९ ॥
 चन्द्रारिसंज्ञके चासीत्पिशुनः पूर्वजन्मनि । अष्टाशीतितमिते प्राणी विनतानन्दवर्धन ॥ १०० ॥
 हिमांशुः शतसंज्ञे प्राङ् नवाशीतितमिते पुरा । परवध्वपहरणं कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ १०१ ॥
 ततो नवतिसंख्येऽसौ घनान्ते परसंभवे । अनिबेद्य सुरादिभ्यो भोक्तासीच्च पतत्रिण ॥ १०२ ॥
 शीतदीधिनिशमौ प्राकाढये नवतिसंमिने । निर्वाणं कृतवांश्चातावधं मृत्युवशेन वै ॥ १०३ ॥
 काढये नवतिमंख्ये तु जटरासौ पुराभवे । जीवोऽयं चाभवत्सूत देवद्रव्यापहारकः ॥ १०४ ॥

धर्मध्वजारिणी पूर्वरीषो सप्तानिते सति । पतिघातकरश्चासौ बभूव भाणधारकः ॥ १०५ ॥
 यज्ञविघ्नकरः प्राणी प्रागासीद्विर्वर्जितः । शुक्राङ्गशुभ्रसंज्ञे तु चतुर्नवतिसंमिते ॥ १०६ ॥
 माग्दुःखदायी ह्यभवत्पूर्वजन्मनि चाण्डज । अजरिसंज्ञके जन्तुः पञ्चाने शतसंख्यके ॥ १०७ ॥
 कृष्णाङ्गे च चतुर्हीने शतसंख्ये पतत्रिण । नीचस्त्रीमंगमाज्जिष्यके पापे पराभवे ॥ १०८ ॥
 परदुःखप्रदानं च तथैवानृतभाषणम् । छेदनं परजिह्वायाः कृतवान् पृच्छकस्त्वयम् ॥ १०९ ॥
 मूने सप्तमिते मृत जिह्वाख्ये पूर्वजन्मनि । इशूने शतमिते पुत्र नीलवर्णे पराभवे ॥ ११० ॥
 मद्यपानरतश्चासौ जीवोऽभूत्पापमोहितः । तथा शुक्राङ्गके कूने शतसंख्येऽभवत्कुर्वी ॥ १११ ॥
 देवद्विजोपाधिकारी प्राण्यसौ परसंभवे । ततः शतमिते मृत महीरूपे विधानतः ॥ ११२ ॥
 सुगन्धिहरणं पापं कृतवान् पूर्वजन्मनि । महापातकसंयुक्तोऽसावभूत्पूर्वसंभवे ॥ ११३ ॥
 आकाशसंज्ञके वत्स त्वेकोत्तरशते तथा । द्वियुक्ते शतसंख्ये प्राग्पुत्राज्ञे कृतवानसौ ॥ ११४ ॥
 कूटसाक्ष्यजपापं च परममप्रकाशनम् । देवशाथी महाभाग बभूव परसंभवे ॥ ११५ ॥
 त्रियुक्ते शतसंख्ये तु देवशत्रौ च पृच्छकः । मातृहामो पुरा जीवो भगच्छादकसंज्ञके ॥ ११६ ॥
 शतसंख्ये चतुर्युक्ते महापातकसंयुतः । पञ्चाढ्ये शतसंख्ये तु ग्रहेन्द्रे पूर्वजन्मनि ॥ ११७ ॥
 नानामिश्रितपापेभ्यो महाप्रहसमाकुलः । जात्युत्तमस्त्रीगमनं चक्रेऽसौ प्राणधारकः ॥ ११८ ॥
 प्राक्संभवे तथोत्पाते षड्युक्ते शतसंख्यके । सप्तोत्तरशते त्वासीद्गुरुरूपे पतत्रिण ॥ ११९ ॥
 जीववातकरश्चासावभवत्पूर्वजन्मनि । अष्टोत्तरशते पूर्वभवे तु धमसंज्ञके ॥ १२० ॥
 पशुचोरोऽभवत्चासौ जीवोऽयं गरुडाग्रज । एतत्सर्वसुपात्ख्यातं पापमाचरणं सुत ॥ १२१ ॥
 यस्मिन्ने परमं दुःखं जीवो यात्यकृते सुखम् ॥ १२२ ॥

इति श्रीबृहदारण्यकसंहिते कर्मविपाके पापनिर्णयव्याय एकादशः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

केतो रिष्टं त्वया प्रोक्तं तद्दृग्ध्व दिवस्पते । मत्यायुषि महाभाग कथं मृत्युः प्रजायते ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ज्ञानाज्ञानकृतं पापं दृढं मानदृढं तथा । रिष्टं तद्विविधं ज्ञेयं दृढमप्यदृढं पुनः ॥ २ ॥
 उभयोः काश्यपेयात्र प्रायश्चित्तैः क्षयो भवेत् । प्रायश्चित्तं कृते मृत रिष्टं नैव प्रशाम्यति ॥ ३ ॥
 नश्येदायुर्वलं तनु दीपो वाध्यादिना यथा । रिष्टयोगे समुत्पन्ने चतुर्धा मुनिभिः स्मृतम् ॥ ४ ॥
 स्वनाशः पुत्रनाशो वा स्त्रीनाशश्चार्थनाशनम् । अष्टोत्तरशतानां तु केतूनां गरुडाग्रज ॥ ५ ॥
 नामतुल्यान्वरिष्टानि स्वज्ञादिपृ यथाक्रमम् । वक्ष्ये यथायथाकाले तानि त्वं श्रोतुमर्हसि ॥ ६ ॥
 स्वज्ञाभिधे महाकेतो प्रथमे विनतात्मज । चत्वारिंशन्मिते वषं रिष्टमशतिदारुणम् ॥ ७ ॥
 क्षुस्तंज्ञे द्वितीये च काश्यपेयात्र जन्मनि । रिष्टं षट्त्रिंशदध्दे तु क्षुस्वप्नात्र संशयः ॥ ८ ॥
 धनाभिधे तृतीये तु रिष्टमत्र प्रकीर्तितम् । पञ्चविंशन्मिते वषं धनगर्जसमं मुन ॥ ९ ॥
 श्यामनाम्नि महाबाहो चतुर्थस्यैव जन्मनि । द्वाविंशन्मिते वषं रिष्टं प्रोक्तं स्वगाविप ॥ १० ॥
 पीताभिधे पञ्चमेत्र केतो तु विनतात्मज । चतुर्विंशन्मिते रिष्टं हायने चात्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 पागेमते कृष्णवर्णारूपे कालरूपेऽत्र संभवे । त्रैकविंशन्मिते मृत हायने रिष्टमद्भूतम् ॥ १२ ॥

यमाभिधे महारिष्टं यमरूपं पडब्दके । सप्तसंख्येऽत्र कथितं विनयानन्दवर्धन ॥ १३ ॥
 मुद्राख्ये महाघोरमष्टमेऽत्रैव जन्मनि । यमस्य मुद्गरं घोरमष्टमे कश्यपात्मज ॥ १४ ॥
 शौसनारख्ये महाकेनौ नवसंख्ये पत्रत्रिण । पङ्क्तिशान्मितके वर्षे रिष्टमत्र प्रकीर्तितम् ॥ १५ ॥
 उल्काख्ये दशमे वापि वत्साष्टाविंशद्बदके । रिष्टं तद्रौखाकारमत्र जन्मनि मानव ॥ १६ ॥
 ततो वज्राभिधेऽत्रैव रौद्रे रुद्रमितेऽण्डज । ह्येकोनविंशद्बदे तु रिष्टमुक्तं मनीषिभिः ॥ १७ ॥
 आयुषाख्ये तथा ज्ञेयं द्वादशे गरुडाग्रज । ऽयूने त्रिगन्मिते रिष्टं हायनेऽत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 केत्वभिधे तथा चोक्तं त्रयोदशमितेऽण्डज । अष्टादशमिते सूत हायने रिष्टमद्भुतम् ॥ १९ ॥
 शीर्षसंज्ञे मनुमिते प्रोक्तमत्र खगाधिप । षोडशाब्दमिते रिष्टं शीर्षपातनवद्दृढम् ॥ २० ॥
 पुच्छसंज्ञे ततः केतौ तृतीयेऽन्दे त्वारिष्टकम् । सर्पाख्ये पश्चाद्भ्रंषं ह्युत्पातोऽत्र महान् सुत ॥ २१ ॥
 गुदाभिधे ततोरिष्टं वर्षे द्वादशसंमिते । अष्टादशमिते सूत रिष्टं मनुमितेऽन्दके ॥ २२ ॥
 चापाख्ये प्रथमे वर्षे रिष्टं प्रोक्तं मयाऽधुना । केता विशान्मिते सूत वाणसंज्ञेऽत्र जन्मनि ॥ २३ ॥
 द्विचत्वारिंशद्बदे तु रिष्टं देहान्तऋद्रवेत् । कुन्तानिधे महाबाहो कालरूपं नवाब्दके ॥ २४ ॥
 लम्पके रिष्टमत्रोक्तं द्वितीयेऽन्दे न संशयः । घटसंज्ञे त्रयोविधे केतावैत्रेव जन्मनि ॥ २५ ॥
 वेदवेदमिते वर्षे रिष्टं हि गरुडाग्रज । ततो गुह्याभिधे सूत मृत्युर्वर्षं चतुर्मिते ॥ २६ ॥
 विषगर्भेऽण्डजश्रेष्ठ पश्चाद्विशान्मिते ध्रुवम् । चत्वारिंशन्मिते वर्षे त्र्यधिके मरणं स्मृतम् ॥ २७ ॥
 ततः कालाभिधे सूत रिष्टं प्रोक्तं मयाऽधुना । चत्वारिंशन्मिते वर्षे पञ्चयुक्तेऽत्र पुत्रक ॥ २८ ॥
 ग्रहान्तके महाबाहो ऋक्षसंख्ये त्वारिष्टकम् । पश्चाद्भेदकहीनेऽन्दे जन्मन्यत्रोदितं ध्रुवम् ॥ २९ ॥
 ध्वजसंज्ञेऽधुना प्रोक्तमष्टाविंशन्मितेऽण्डज । रिष्टमष्टाधिके चत्वारिंशद्बदे भयानकम् ॥ ३० ॥
 कुन्तानिदशन्मिते तत्र ध्वजराख्ये गरुडाग्रज । द्विपञ्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं सर्वहरं स्मृतम् ॥ ३१ ॥
 वृक्षसंज्ञे तथा केता त्रिंशत्संख्येऽण्डजाधिप । पश्चाधिके तु पश्चाद्बदे प्रोक्तमरिष्टकम् ॥ ३२ ॥
 ग्रहाधिपे तथा तत्र नाशः प्रोक्तो मनीषिभिः । पश्चाद्भेदकयुक्तेऽन्दे चतुर्धा तत्त्वदर्शभिः ॥ ३३ ॥
 योणारख्येऽत्र महोत्पाते द्वात्रिंशन्मितसंख्यके । रिष्टं च दारुणं प्रोक्तं त्रिपञ्चाशन्मितेऽन्दके ॥ ३४ ॥
 श्याब्दे त्रिंशन्मिते केतौ नर्तनाख्येऽत्र पुत्रक । द्वयूने पृथिमिते वर्षे रिष्टं स्थान्तर्तनोपमम् ॥ ३५ ॥
 भुदङ्गसंज्ञके जन्मन्यत्रैव ध्रुवमद्भुतम् । चतुःपञ्चाशद्बदे तु पुनारिष्टं मयोदितम् ॥ ३६ ॥
 पाशसंज्ञेऽत्र जनुषि पञ्चात्रिंशन्मितेऽण्डज । रिष्टं पाशसमं प्रोक्तं पश्चाद्भेदकवत्सरे ॥ ३७ ॥
 पुष्पनाम्नि महाबाहो केतौ पद्मिंशत्संख्यके । पडन्विते तु पश्चाद्बदे प्रोक्तमरिष्टकम् ॥ ३८ ॥
 फलाभिधे महापुच्छे रिष्टमुक्तं मया चलम् । एकोनपृथिवर्षं तु जन्मन्यत्रैव दारुणम् ॥ ३९ ॥
 यष्ट्याभिधेऽत्र ध्वजके त्वष्ट्रिंशन्मितेऽण्डज । एकाधिके तु पृथग्बदे जन्मन्यत्र भयानकम् ॥ ४० ॥
 शीनाङ्गे काश्यपेपात्र महारिष्टं मयोदितम् । द्विपृथिमितके वर्षे वन्यनार्थभयानकम् ॥ ४१ ॥
 मुरजे तु गहोत्पाते चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् । चत्वारिंशन्मिते वर्षे सप्तयुक्ते त्वारिष्टकम् ॥ ४२ ॥
 अन्तकारख्ये तथा केतौ त्रिपृथिमितवत्सरे । महारिष्टं मया प्रोक्तं पत्रत्रिण यमोपमम् ॥ ४३ ॥
 केतौ रेवचरसंज्ञे तु रिष्टं वर्षेऽष्टपृथिके । यथाकाशात्प्रपतने तथा रिष्टमिहाण्डज ॥ ४४ ॥
 चरवाग्निगन्मिते श्याब्देऽन्ताख्ये कथितं त्विह । चतुःपृथिमिते वर्षे पुनानन्तमयमद्भुत् ॥ ४५ ॥
 श्ययाभिधे ततः प्रोक्तं रिष्टमत्र खगाधिप । चत्वारिंशन्मिते वर्षे त्वेकाद्बदे नान संशयः ॥ ४६ ॥

पञ्चवेदमिते त्वत्र पत्रसंज्ञे त्वरिष्टकम् । चतुर्विंशन्मिते वर्षे जायते विनतात्मज ॥ ४७ ॥
 केतौ भूचरसंज्ञे तु ह्येकहीने पत्रत्रिण । वर्षे त्रिंशन्मिते रिष्टं दारुणं कथितं मया ॥ ४८ ॥
 अन्तरिक्षाभिधे तद्भ्रष्टे त्रिंशन्मिते ध्रुवम् । रिष्टं स्यादत्र जनुपि विनतानन्दवर्धन ॥ ४९ ॥
 केतौ रज्ज्वाभिधे सूत द्वात्रिंशन्मितवत्सरे । रज्जुवन्वादिक् रिष्टं जायतेऽत्रैव जन्मानि ॥ ५० ॥
 हरिताख्ये महाकेतौ रिष्टमत्र मयोदितम् । पञ्चाशन्मितके नूनं ह्यष्टत्रिंशन्मितेऽब्दके ॥ ५१ ॥
 नीलसंज्ञे महोत्पाते रिष्टमुक्तं तु काश्यप । पञ्चात्रिंशन्मिते वर्षे चात्र जन्मानि निश्चयात् ॥ ५२ ॥
 नीलाङ्गाख्ये महाकेतौ सूत रिष्टं प्रकीर्तितम् । चत्वारिंशन्मिते वर्षे ह्येकहीनेऽत्र जन्मानि ॥ ५३ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते वर्षे सुसलाख्ये पत्रत्रिण । रिष्टं सुसलवत्प्रोक्तं वर्षे पष्टिमितेऽण्डज ॥ ५४ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मिते केतौ वन्धनाख्ये त्वरिष्टकम् । विंशन्मितेऽब्दे वन्धाद्येर्धादद्ये पष्टिमिते मृत्तितः ५५ ॥
 पीताङ्गसंज्ञके सूत ततश्चोक्तमारिष्टकम् । चत्वारिंशन्मिते वर्षे पड्युक्तेऽत्रैव जन्मानि ॥ ५६ ॥
 कृष्णाङ्गसंज्ञके केतावत्रारिष्टं प्रकीर्तितम् । एकादशमिते वर्षे काश्यपेयमहाद्भुते ॥ ५७ ॥
 श्यामाङ्गसंज्ञके सूत महाकेतौ महाद्भुतम् । रिष्टं निगदितं वर्षे दशसप्तमितेऽण्डज ॥ ५८ ॥
 गौराभिधे ततःकृष्णे पष्टिसंख्ये त्वरिष्टकम् । त्र्यब्दाद्ये त्रिंशन्मिते वर्षे जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ ५९ ॥
 गौराङ्गनाम्नि सुमहदरिष्टमुदितं मया । सप्तत्रिंशन्मिते वर्षे चात्र जन्मानि काश्यप ॥ ६० ॥
 धूमवर्णे महाकेतौ पञ्चाशन्मितवत्सरे । रिष्टमुक्तं मया चात्र विनतानन्दवर्धन ॥ ६१ ॥
 नीलवर्णाभिधे सूत प्रोक्तं पष्टिमिते ध्रुवम् । पञ्चपष्टिमिते रिष्टं हायनेऽत्रैव जन्मानि ॥ ६२ ॥
 त्रिशूलसंज्ञके केतौ जन्मन्यत्र पत्रत्रिण । सप्तसप्तपष्टिमिते त्रिणा रिष्टं त्रिशूलवत् ॥ ६३ ॥
 चतुःशूलाभिधे सूत द्वाचाद्ये पष्टिमिते ध्रुवम् । पदपष्टिमितेऽब्दे तु रिष्टमत्र चतुर्विधम् ॥ ६४ ॥
 पञ्चशूले तु पञ्चाब्दे रिष्टमुक्तं सनीपिभिः । धूमध्वजे तु विश्वाब्दमिते मृत्युः खगाधिप ॥ ६५ ॥
 चन्द्रारिसंज्ञके वर्षे त्रयोविंशे त्वरिष्टकम् । अर्कान्तके सप्तमेऽब्दे रिष्टं चार्कग्रहोपमम् ॥ ६६ ॥
 धूम्राक्षेऽब्दे दशमिते कालरिष्टं प्रकीर्तितम् । सोमहाख्ये तथा केतावष्टपष्टिमिते ध्रुवम् ॥ ६७ ॥
 रिष्टं तु त्रिंशदब्दे तु सोमग्रहसमं सुत । शूलाङ्गनाम्नि केतौ तु वेददिङ्गमितवत्सरे ॥ ६८ ॥
 महाशूलोद्भवं रिष्टमत्र जन्मानि कीर्तितम् । शूलाभिधे तथा केता रिष्टमत्रैव जन्मानि ॥ ६९ ॥
 वर्षे सप्ततिसंख्ये च एकसप्ततिसंख्यके । द्विसप्ततमिते वर्षे रिष्टमुक्तं भयानकम् ॥ ७० ॥
 सोमपाख्ये ध्वजे सूत कुसर्तमितेऽधुना । सप्तायुधाख्ये सततं रिष्टं प्रोक्तं खगाधिप ॥ ७१ ॥
 एकोनसप्ततमिते वत्सरे चात्र जन्मानि । सप्तशूलाभिधे केतौ रिष्टं शूलवद्द्भुतम् ॥ ७२ ॥
 चतुःसप्ततिते वर्षे त्रिसप्ततमितेऽधुना । वज्रासने हि ध्वजके रिष्टं वज्रप्रपातवत् ॥ ७३ ॥
 वर्षे सप्ततिते सूत कुयुक्ते नात्र संशयः । मुद्गराख्ये महाकेतौ रिष्टं मुद्गरपातवत् ॥ ७४ ॥
 सप्तसप्ततितेऽब्दे तु कालरूपे पत्रत्रिण । पदसप्ततिते सूत मुद्गराङ्गे त्वरिष्टकम् ॥ ७५ ॥
 त्रिसप्ततिते चात्र हायने गरुडाग्रज । रक्ताङ्गसंज्ञके पुच्छे सप्तसप्तमितेऽधुना ॥ ७६ ॥
 पञ्चसप्तमिते वर्षे रिष्टं रक्तवर्षणम् । भीमाङ्गसंज्ञके केतावष्टसप्ततिसंमिते ॥ ७७ ॥
 तस्मिन्वर्षे तदामोति रिष्टमत्रैव दारुणम् । तमोरूपाभिधे सर्पे वर्षेऽशीतमिते सुत ॥ ७८ ॥
 जायतेऽत्र महारिष्टं ध्रुवं पापसमुद्भवम् । तमोव्यापकजे नाम्नि पुच्छे वेदाष्टकेऽब्दके ॥ ७९ ॥
 दुष्टरिष्टं मया प्रोक्तमशीतमितकेऽण्डज । नवसप्ततिवर्षान्ते रिष्टं पष्टिमितेऽयवा ॥ ८० ॥

एकाशीतिमिते केतौ चन्द्रनाशामिवे सुत । उपग्रहे महारिष्टं पदस्ततिमितेऽब्देके ॥ ८१ ॥
वायुरूपे तथा प्रोक्तं पंचादशेऽशीतिवत्सरे । वेदाशीतिमिते केतावनिळाष्टकसंज्ञके ॥ ८२ ॥
सप्ताशीतिमिते वर्षे रिष्टं प्रोक्तमिहाण्डज । नभोगसंज्ञके रिष्टमेकाशीतिमितेऽब्देके ॥ ८३ ॥
पश्चाद्दशान्मितके वापि पश्चाद्दशान्मितेऽधुना । ग्रहारिसंज्ञकेऽशीतिवर्षे नवमितेऽण्डज ॥ ८४ ॥
सप्तत्रिंशन्मिते वापि रिष्टमत्र खगाविप । भ्रमाभिधाने चारिष्टं वर्षे नवतिसंमिते ॥ ८५ ॥
देवारिसंज्ञकेऽशीतिद्वियुक्ते हायने भयम् । नवाशीतिमिते केतौ कालरूपाभिधानके ॥ ८६ ॥
वर्षे ह्यशीतिमितके कालरूपं न संशय । संहारसंज्ञके पुच्छे महारिष्टं मयोदितम् ॥ ८७ ॥
वर्षे नवतिसप्तादये संहारोऽत्र तथा तथा । मृत्युनाम्नि महोत्पाते रिष्टं मृत्युसमं सुत ॥ ८८ ॥
पडशीतिमिते वर्षे पदात्रिंशत्संमितेऽथवा । भ्रमसंज्ञे ततो रिष्टं प्रोक्तमत्रैव जन्मनि ॥ ८९ ॥
द्वयोत्तरशते वर्षे चतुर्विंशन्मितेऽथवा । अष्टसंज्ञके पुच्छे चतुर्नवतिसंमिते ॥ ९० ॥
अधिके शतवर्षेऽत्र त्वष्टष्टादष्टमद्भुतम् । ध्वजके घोररूपेऽत्र रिष्टं घोरं प्रकीर्तितम् ॥ ९१ ॥
कुयुक्ते तु नवत्यब्दे त्रिपश्चाद्दशान्मितेऽथवा । अष्टस्ये तु तथा सूत रिष्टमत्रैव जन्मनि ॥ ९२ ॥
पञ्चपश्चाद्दशब्दे वा वर्षे नवतिपट्टयुते । मणिवर्णे शते त्र्युने केतौ सप्तोत्तरे शते ॥ ९३ ॥
चतुःपश्चाद्दशब्दे वा रिष्टमत्रैव जन्मनि । जलाभिवे ध्वजे सुत वर्षे नवतिसंमिते ॥ ९४ ॥
द्वियुक्तेऽत्र तत्रो रिष्टं चतुर्विंशत्समे तथा । भयानके कूनशते रिष्टमत्र भयानरूपे ॥ ९५ ॥
चतुर्नवतिसंख्येऽन्दे ह्यष्टविंशतिमेऽपि वा । पातसंज्ञे अतामिते रिष्टं प्रोक्तं मयाऽधुना ॥ ९६ ॥
पडुत्तरशते वर्षे त्रिचत्वारिंशकेऽथवा । कादये शते घोररूपे रिष्टं नवतिवत्सरे ॥ ९७ ॥
त्रिसंयुक्ते महाभाग त्र्युने वा पष्टिसंमिते । वामनाख्ये शते व्यादये द्वाभ्यामूने शतेऽब्देके ॥ ९८ ॥
द्व्यादये पश्चाद्दशब्दे वा रिष्टमत्रातिदारुणम् । घोरकाले महाकेतौ वर्षे शतमिते ध्रुवम् ॥ ९९ ॥
रिष्टं घोरं महानाहो पद्मिंशेऽन्दे तथाऽधुना । दाहसंज्ञे शते द्वागदये रिष्टं दाहोपमं स्मृतम् ॥ १०० ॥
पश्चाधिके नवत्यब्दे ह्यष्टत्रिंशन्मितेऽथवा । पञ्चोत्तरशते केतौ प्रलयाख्ये पतत्रिण ॥ १०१ ॥
द्वयूने शतमिते वर्षे रिष्टं त्रिंशन्मितेऽपि च । दिग्दाहः पडुत्तरशते वर्षे चक्रोत्तरे शते ॥ १०२ ॥
द्वयूने विंशन्मिते वापि रिष्टमुक्तं खगाविप । संहारख्ये सप्तशते रिष्टं संहारस्तुत ॥ १०३ ॥
पञ्चोत्तरशते वर्षे पश्चाद्दशधिकेऽपि वा । अष्टोत्तरशते केतौ महाप्रलयसंज्ञके ॥ १०४ ॥
प्रलयान्तोपमं रिष्टं त्वष्टोत्तरशतेऽब्देके । शिर्शनां रिष्टञ्च ज्ञानं पित्रोः प्रभविलप्रतः ॥ १०५ ॥
ज्ञेयं द्वादशवर्षान्तं स्वाधिकारस्ततः परम् । मातुरिष्टमृताः केचित्पितृरिष्टस्तथा परे ॥ १०६ ॥
केचित्पुत्राद्यरिष्टस्तु त्रियन्ते नात्र संशयः ॥ १०७ ॥

इति श्रीबृहत्सर्गमणिसंज्ञे कर्मविपाके रिष्टनिर्णयव्यायो द्वादश ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अणु सूत भवस्यामि देवरूपविनिर्णयम् । यत्राघोराभिता देवा दाने पूर्णकालमदाः ॥ १ ॥
विभ्रारजः प्रकृतव्यो गजप्रकृश्वतुर्भुजः । अलं तथाक्षमाला च तस्य दक्षिणहस्तयोः ॥ २ ॥
जलपूर्णं तथा पात्रं परशुश्व वामतः । दन्तश्चास्य प्रकृतव्यो गर्भाग्रिष्टनिपूदनः ॥ ३ ॥
जलपूर्णं पुनः पात्रे करामे तस्य कारयेत् । लम्बोदरस्त्वया कार्यो मूपकोपरिसंहियतः ॥ ४ ॥

१ शरतीतिमिते-उप० । २ नवतिसंज्ञके-उप० । ३ कृते-उप० । ४ संभूतारिष्टज्ञान-
रुप० । ५ यत्राघोर-उप० । ६ नवत्ये पुन पात्र कृते तस्य कारयेत्-उप० ।

व्याघ्रचर्माभ्रधरो व्यालयज्ञोपवीतवान् । उपविष्टोऽथवा कार्यः पद्मासनसमन्वितः ॥ ५ ॥
 कृत्स्नं विधिवद्द्याद्रणाधीशं प्रयत्नतः । नापमृत्युभयं चापि सर्वविघ्नविनाशनम् ॥ ६ ॥
 वातगुल्मविनाशार्थं यो दद्याद्रणनाथकम् । विमुच्यते महारोगादातरोगात्पतत्रिण ॥ ७ ॥
 अयापस्मारयुक्तस्तु प्रदद्याच्छिवनन्दनम् । बहुरत्नैः समायुक्तं मन्त्रैरभ्यर्च्य यत्नतः ॥ ८ ॥
 सोऽपस्मारान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । अथ भाद्रपदे शुक्ले चतुर्थ्यां गणनायकम् ॥ ९ ॥
 पूजयेन्मोदकाहारैः कृत्वा रूपं हिरण्मयम् । देयस्तत्र विधिज्ञाय भयेभ्यो मुच्यतेऽधुना ॥ १० ॥
 नित्यं पूज्यो गणाध्यक्षः कामेष्वपि विशेषतः । अनर्चितो विघ्नकरः सर्वकार्येषु यो नृणाम् ॥ ११ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके गणेशनिरूपणाध्यायस्त्रयोदशः ॥ १३ ॥

: श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्भुजा तथा कार्या सर्वाभरणभूषिता । देवी सरस्वती सूत सुमुखी सा समृद्धिता ॥ १ ॥
 पुस्तकं चाक्षमालां च तस्या दक्षिणहस्तयोः । वामयोश्च तथा कार्या वैष्णवी च कमण्डलुः ॥ २ ॥
 रामपादप्रतिष्ठा च कार्या सर्वाङ्गशोभना । पूजयित्वा शुभैर्गन्धैर्वस्त्रैर्मन्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 (सा देवा वेदविदुषे शुभशुद्धिविद्वद्वये । अथवा शक्तितो दद्याद्देवीं वा राजतीं शुभाम् ॥ ४ ॥
 प्रतिमां पक्षिशार्दूल सरस्वत्या विधानतः । जपेत्स्रं च तन्मन्त्रमर्थं वायुतसंख्यकम् ॥ ५ ॥
 विद्याहरणजात्पापान्मुच्यते पूर्वसंभवात् । मूकत्वहरणं प्रोक्तं दानमेतत्पतत्रिण ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्भक्त्या विधिना भारतीं नरः । धनविद्यान्वितश्चात्र ज्ञानवानपि जायते ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके सरस्वतीरूपनिर्णयाध्यायश्चतुर्दशः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसः समीपे कर्तव्या लक्ष्मीस्तु द्विभुजा ततः । दिव्यरूपाम्भुजकया सर्वाभरणभूषिता ॥ १ ॥
 श्वेताम्बरधरा देवी रूपेणाप्रतिमा भुवि । पृथक् चतुर्भुजा कार्या देवी सिंहासने स्थिता ॥ २ ॥
 सिंहासनेऽस्याः कर्तव्यं कमलं चारुकीर्णकम् । अष्टपत्रं महाभाग कर्णिकार्यां तु सा स्थिता ॥ ३ ॥
 लिखित्वा शोभने पत्रे हिरण्यादये प्रयत्नतः । पूजयित्वा तु विविधैस्तन्मन्त्रैश्चोपचारकैः ॥ ४ ॥
 जपित्वा विधिवत्तत्र लक्षार्घ्यं होमयेत्ततः । ब्राह्मणाय विधिज्ञाय सा देवा शक्तितोऽण्डज ॥ ५ ॥
 लक्ष्मीहरणजात्पापात्पूर्वजन्मसमर्जितात् । मुच्यतेऽत्र महाभाग दरिद्रवहरं परम् ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेत्सर्वो दीपावल्यां तथा निशि । लक्ष्मींश्चिद्भिर्भवेत्सर्व जन्मन्यत्रापरं तथा ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके लक्ष्मीरूपनिरूपणाध्यायः पञ्चदशः ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्यः कार्यः शुभाकारः सर्वाभरणभूषितः । चतुर्बाहुर्महातेजाः क्वचेनापि संवृतः ॥ १ ॥
 रश्मयस्तस्य कर्तव्या वामदक्षिणहस्तयोः । एकचक्रेऽथ सप्ताश्वे पदारे वा रथोत्तमे ॥ २ ॥
 उपविष्टस्तु कर्तव्यो देवोऽर्कांरुणसारथिः । ययोक्तेन विधानेन कृत्वा घातुमयं रथिम् ॥ ३ ॥
 संपूज्य रक्तपुष्पैस्तु सूर्यमन्त्रेण मन्त्रवित् । ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च भ्रमद्वेषोपशान्तये ॥ ४ ॥

सूर्यमन्त्रः ।

“ॐ नमो भगवते भास्कराय सर्वलोकमकाशनाय मम हादि प्रकाशं कुरुकुरु स्वाहा ॥”

यो जपवा विधिना मन्त्रं कोट्यर्चार्धाधिसंमितम् । होमयेत्तिलमध्वाज्यैः शक्त्यां संपूज्य भास्करम् ६ ।
स प्राप्नोति परां सिद्धिं मन्त्रतन्त्रसमुद्भवाम् । सप्तम्यां माघशुक्रार्थां विशेषात्पूजयेद्रविम् ॥ ६ ॥
वाञ्छितायां भवेच्छीघ्रं मम मन्त्रप्रभावतः । अथाच्येन्नरो नित्यं भक्तिमान्मामिहाण्डज ॥ ७ ॥
रूपारोग्यसुखैश्वर्यदुःखैः स्यान्नात्र संशयः । अष्टपद्मदलाकारं लिखित्वा च प्रपूजयेत् ॥ ८ ॥
ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च सर्वरोगापनुत्तये । यस्य पञ्चमभावस्थो रविः पुत्रविनाशकृत् ॥ ९ ॥
स्त्रीभयं मत्तनायस्थः स्त्रीणां पतिभयंकरः । पित्रोश्चतुर्दशमे सहजे चाग्रजे भयम् ॥ १० ॥
तेनाराध्यो महाभक्त्या जपहोमार्चनादिभिः । हिरण्यमयस्तथा देशे विधिज्ञाय विधानतः ॥ ११ ॥
तस्य पुत्रविशुद्धिः स्यादवश्यं विनतात्मज । नार्चयेद्यस्तु मां नित्यं । इदो ज्ञानविवाजितः ॥ १२ ॥

जन्मजन्मन्यती रोगी शोकभागजायते नरः ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके सूर्यरूपनिर्णयान्याय षोडश ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चन्द्रः श्वेतवपुः कार्यस्तथा श्वेताम्बरो विभुः । चतुर्बाहुर्महातेजा सर्वाभरणवास्तया ॥ १ ॥
उद्युदौ द्वौ तथा कार्यौ तस्य देवस्य इस्तयोः । चिद्रं तथास्य सिंहाङ्गं वामपार्श्वेऽर्कद्रवेत् ॥ २ ॥
केयूरमुकुटाढ्यं च दिव्यरुक्मरथे स्थितम् । यः कृत्वा विधिवत्सोमं सौवर्णं राजतं तथा ॥ ३ ॥
गृत्रयित्वा शुभैर्गन्धैर्धूपैर्दिव्यैर्विशेषतः । विप्राय दद्याद्विधिवत्पातकेभ्यः प्रमुच्यते ॥ ४ ॥
विप्रपीडादिजं पापं पूर्वजन्मसमुद्भवम् । तत्क्षणान्मुच्यते चापि दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ५ ॥
नित्यं यश्चाच्येच्चन्द्रं टिजराजं महाबलम् । न तस्य ग्रहजा पीडा भविष्यति कदाचन ॥ ६ ॥
पौर्णमास्यां च यो दद्याद्विमांशुं प्रयतः शुचिः । सोपवासान्वितो भक्त्या सर्वादिष्टविनाशनम् ॥ ७ ॥
दूरयुक्तस्तथा चन्द्रो जन्मन्यत्र यदा भवेत् । मनोजातसमुद्भूताचिन्ताशङ्कतुरो भवेत् ॥ ८ ॥
तदोपशमनायैव दद्याद्द्वैर्निशकारम् । संपूज्य मन्त्रैर्विधिवैजंस्वा हुत्वाऽयुतादिकम् ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके चन्द्ररूपनिर्णयान्याय सप्तदश ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भौमोऽग्निरूपः कर्तव्यः संस्थितः काश्चने रथे । किराटी द्विभुजः कान्तस्त्रिकोणे वा रथे स्थितः ॥ १ ॥
तन्मूर्तिं पूजयेद्यस्तु रक्तपुष्पैर्विशेषतः । धूपैर्निवेदनीर्दिव्यैः कुंकुमाक्षतचन्दनैः ॥ २ ॥
न जायत ऋणप्रस्तश्चात्र जन्मनि सुग्रतः । भौमवारे च यो दद्याद्ब्राह्मणाय विधानतः ॥ ३ ॥
न च भौमप्रहान्पीडापीडितश्चात्र जन्मनि । सोपवासी नरो यस्तु कृत्वा भौमं हिरण्यम् ॥ ४ ॥
पूजयित्वा विधानेन ब्राह्मणाय निवेदयेत् । स रक्तजान्महादोषान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ५ ॥
अथ पञ्चमभावस्थो भौमः पुत्रविनाशकः । आलोकयति तद्भावमपि दुष्टप्रदो भृशम् ॥ ६ ॥
सप्तमस्थः स्त्रियं हन्ति स्त्रीणां पतिविनाशकः । लग्नान्तिमान्ततुर्यस्थो द्वयोर्दृपणकारकः ॥ ७ ॥
ज्ञात्वा भौमं महाभाग कृत्वा शुद्धं हिरण्यम् । पूर्वोक्तीविधिना रूपं तथा जपवायुतादिकम् ॥ ८ ॥
हुत्वा संपूज्य तन्मन्त्रै रक्तगन्धाम्बरान्वितैः । तं च दद्याद्विधिज्ञाय सर्वादिष्टविनाशनम् ॥ ९ ॥
अनेन विधिना भौमं योऽच्येद् शुद्धिमाप्नोतः । सर्वं भौमफलं दुष्टं तत्क्षणादेव नश्यति ॥ १० ॥

अथ भौममहादानं वक्ष्यामि त्वां स्वशेखर । तरुणं वृषभं रक्तं समुवर्णमलंकृतम् ॥ ११ ॥
प्रवालताम्रसद्गत्नेर्मणिभिर्बुधुभिर्बुधुतम् । रक्तपुष्पैश्च तद्वेणीं कृत्वा चोभयपार्श्वयोः ॥ १२ ॥
गोब्रूमान्नममूराभ्यां पूरितां सगुडां सुत । तं दद्याद्द्विद्विदुषे भौमरूपसमन्वितम् ॥ १३ ॥
भौमारिष्टविनाशाय भवत्येव न संशयः ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके भौमरूपनिर्णयाध्यायोऽष्टादशः ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विष्णुतुल्यो बुधः कार्यः सौवर्णः स्पन्दने स्थितः । भौमवद्वा प्रकर्तव्यो चलः पीताम्बरवृत्तः ॥ १ ॥
दद्याच्च विप्रमुख्याय कृत्वा रूपं विधानतः । सर्वरोगहरः सीम्यः सर्वकार्यार्थोत्तमः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके बुधरूपनिर्णयाध्याय एकोनविंशः ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तत्रजास्त्रुनदाकारो द्विभुजश्च बृहस्पतिः । पुस्तकं चाक्षमालां च करयोस्तस्य कारयेत् ॥ १ ॥
सर्वाभरणयुक्तश्च तथा पीताम्बरवृत्तः । अग्राश्वे काञ्चने दिव्ये रथे हृष्टिमनोहरे ॥ २ ॥
महापर्वसु चो दद्याद्गुरुं हेममयं शुभम् । विप्राय वेदविदुषे विधिज्ञाय प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
गुरुवादादिजात्यापातपूर्वजन्मसमर्जितात् । मुच्यते नात्र संदेहो वाक्शुभत्वं च जायते ॥ ४ ॥
सर्वरोगहरं चैतदानयुक्तं गुरोः परम् । यः कृत्वा विधिना सूत पूजयेच्च बृहस्पतिम् ॥ ५ ॥
नित्यं शुभमना भूत्वा गुरुपीडां न पश्यति । चापमीनौ सुतस्थौ च जीवो वा सुतगो बली ॥ ६ ॥
पुत्रविघ्नप्रदः प्रोक्तो महद्भिस्तस्वदांशभिः । तदोपशमनार्थे च दद्याद्धेममयं गुरुम् ॥ ७ ॥
विधिज्ञाय सुसंपूज्य जपहोमायुतादिभिः । प्रयोगोज्यं महाभाग पुत्रपौत्रमुखप्रदः ॥ ८ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके गुरुरूपनिर्णयाध्यायो विंशः ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुक्रः श्वेतवपुः कार्यः श्वेताम्बरधरस्तथा । द्वौ करौ कथिता तस्य विधिपुस्तकसंयुतौ ॥ १ ॥
दशाश्वे च रथे कार्यो राजतो भृगुनन्दनः । संपूज्य विधिना मन्त्रैर्वैदिकैश्चोपचारकैः ॥ २ ॥
देवो विप्राय शक्तपात्र प्रमेहान्मुच्यते गदात् । संस्थाप्य कलशे शुक्रं राजतं च स्वशक्तिः ॥ ३ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्जपहोमैर्विशेषतः । क्षीराज्यवस्त्रान्नयुतं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ ४ ॥
न चाशुभफलं पश्येन्नारीसंमुखशुक्रजम् । दक्षिणस्थान्तया चास्तगतद्वौ पात्रं यत् फलम् ॥ ५ ॥
अथवा पूजयेद्भक्त्या राजतं भृगुनन्दनम् । नित्यं नाशुभमामोनि शुक्रदोषसमुद्भवम् ॥ ६ ॥
तावत्पूजयेद्देवं यावन्नोदयेते पुनः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके शुक्ररूपनिर्णयाध्याय एकविंशः ॥ २१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादहानस्तथा कृष्णः शनिः कार्यः शिराततः । दण्डाक्षमालासंयुक्तः करद्वितयभूषितः ॥ १ ॥
काष्णोपस्थे रथे लोहमये चाष्टतुरङ्गमे । पूजयित्वा शनिं देवं नित्यं गन्धादिभिः सुत ॥ २ ॥
प्रदद्याद्द्विद्विदुषे सर्वदोषापनुत्तये । अधोमुखं शने रूपं कृत्वा स्वर्णमितं शुभम् ॥ ३ ॥
वरयेद् ब्राह्मणांस्त्वज्ञान्वस्त्राभरणकाञ्चनैः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः षोडशरूपचारकैः ॥ ४ ॥

संस्थाप्य कलमे पूर्णे नीलचैलसमावृते । कोटिलक्षायुतं जप्त्वा शनिमन्त्र प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 तद्ध्ये होमयेद्यत्नात्स्वग्रहोक्तविधानतः । मापस्तिलैः सर्पेषुश्च घृतेनापि शमीफलैः ॥ ६ ॥
 जपोपकल्पितां दद्याद्दक्षिणां च हिरण्यमीम् । पूर्णाहुति ततः कुर्यात्कर्ता शुचिरलंकृतः ॥ ७ ॥
 बलालोभ्रतिलैः कृष्णैः शतपुष्पघनाञ्जनैः । सलाजं पुर्वं कुर्याद्दोषपात्रसुसंस्थितैः ॥ ८ ॥
 शनिदोषोपशान्त्यर्थं यजमानः प्रयत्नतः । कृष्णां गां विधिवद्दद्यात्कपिलां च पयस्विनीम् ॥ ९ ॥
 सालंकारां सुवर्णाढ्या शनैः प्रीतिक्तां पराम् । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाद्भवेत्या दद्याच्च दक्षिणाम् १०
 ना य एवं प्रकुरुते शनिशान्तिं विधानतः । न तस्य दुरितं किञ्चन शनश्चरजं भयम् ॥ ११ ॥
 जन्माष्टदादेशे तुर्थे द्वितीये गोचराश्रितः । महावित्रकरः सौरो दुष्टाद्भयसेपि भाषितः ॥ १२ ॥
 क्षेत्रे सिंहासने दुर्गे देशे कर्माश्रितेऽपि च । राज्यभङ्गप्रदो लयात्पञ्चमे पुत्रवित्रकृतः ॥ १३ ॥
 सर्वमेतत्फलाद् दुष्टाद् दुष्टाच्चापि चतुर्विधात् । न किञ्चिद्भयमाप्नोति शनियोगप्रभावतः ॥ १४ ॥
 राज्यभ्रष्टो लभेद्भ्रातृप्यं सुखी स्वात्सर्वतो नृगम् । अथ लोहमयं सर्वमष्टाङ्गुलमितं सुन ॥ १५ ॥
 लिखित्वा तु नराकार पादहीनमधोमुखम् । स्नापयित्वा तु तलेन नीलचैलसमावृतम् ॥ १६ ॥
 श्यामपुष्पैस्तिलाद्यर्घ्वाग्नौर्नवेदनेः शुभैः । संस्थाप्य तैलपात्रे तु शनिमन्त्रेण धीमता ॥ १७ ॥
 एवं प्रपूजयेन्नित्यं शनिवारं विशेषतः । जप्त्वा हुत्वा प्रयोगान्ते ब्राह्मणाय समर्पयेत् ॥ १८ ॥
 अनेन विधिना यस्तु सूर्यपुत्रं प्रपूजयेत् । तृष्टिं याति न संदेहः पीटां मुक्त्वा शनश्चरः ॥ १९ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके शनिमन्त्रनिर्णयकाव्यो द्वाविंश ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राहुर्धूम्रवपुः कार्पो रयेऽश्वे तु राजते । सस्थिनो द्विभुजः तूरश्वोर्ध्वंकरो भयानकः ॥ १ ॥
 दक्षिणं तु कर्णं शून्यं वामं पुस्तकसंयुतम् । संपूज्य राहुमनेण ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ २ ॥
 अष्टागुलाधिकं काश्यपात्रं शक्रेया युतम् । पञ्चतनान्वितं दद्याद्ग्राहोः प्रीतिकरं परम् ॥ ३ ॥
 नृपजन्मक्षंगो राहुः केतुर्वा यदि चाण्डज । दुर्गनामक्षंगो वापि जन्माष्टदाश्वेऽपि वा ॥ ४ ॥
 राज्यभङ्गप्रदो जेष्यो देशवेधकरस्तथा । उपरव्याध्यादिरोगाश्च दुष्टारिष्टं करो यसां ॥ ५ ॥
 तदोपशमनायैव दद्याद्धेममयं त्वगुम् । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यमन्त्रैश्चापि विशेषतः ॥ ६ ॥
 कोटिलक्षायुतं जप्त्वा हुत्वा च तिलसर्पिः । जापकेभ्यः प्रदद्याच्च दक्षिणा व हिरण्यमीम् ॥ ७ ॥
 यथा ग्रहस्तथाचार्यं पूजनीयः प्रयत्नतः । पट्टवस्त्राश्वरत्नान्भूर्भण्डैर्दुभिर्भुते ॥ ८ ॥
 य एवं कुरुते शक्त्या राहुपूजा नृपोत्तमः । राहुरिष्टमय घोरं न पश्यति ममाज्ञया ॥ ९ ॥
 न तस्य देशभङ्गः स्याच्च च दुःखमवाप्नुयात् ॥ १० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके राहुमन्त्रनिर्णयकाव्यो द्वाविंश ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उल्लसतस्थं कर्तव्यः केतुर्मूर्धना विवर्जितः । द्विभुजो दक्षिणः शून्यः करो वामः सपुस्तकः ॥ १ ॥
 अष्टाश्वे वा रथे दिव्ये सस्थिनो भौमवचन्या । वानव्याधिविनाशाय यो दद्यात्काञ्चनं ध्वजम् ॥ २ ॥
 वातव्याधिभयान्मुक्तस्तःक्षणाञ्जायते नरः । तथा केतुकृते रिष्टे दद्याद्रेवं तथा कृतम् ॥ ३ ॥
 राजर्तं वा यथाशक्त्या जप्त्वा हुत्वा विधानतः । भोजयेद्ब्राह्मणास्तत्रशक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ४ ॥

दृष्टाद्भुतं नृषो माहात्र कुर्यात्केतुपूजनम् । नृपविन्नकरं ज्ञेयं षण्मासान्तं न संशयः ॥ ५ ॥
 राज्ञां रिष्टकरं ज्ञेयं प्रयोगेष्विदमद्भुतम् । यस्मिन् कृते महाभाग शमयेत्केतुजाद्भुतम् ॥६॥
 इति श्रीवृहस्पतिगणसंवादे कर्मविपाके केतुस्वरूपनिर्णयाध्यायश्चतुर्विंशः ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूरेश्वरस्तु कर्तव्यो गजराजोपरिस्थितः । सर्वाभरणसंगुक्तः सुवर्णाभश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
 नीलपट्टाम्बरधरस्तथा तिर्यग्दशः प्रभुः । किरीटी दक्षहस्ता तु पद्माङ्कुशविभूषिता ॥ २ ॥
 शचीपृष्ठगतं वाममपरं वज्रभूषितम् । वामभागे शर्चा दिव्या सर्वाभरणभूषिता ॥ ३ ॥
 पार्श्वयोरुभयोर्द्वे तु दिव्यव्यज्रनसंगुते । यो दद्यात्स्वर्गकामस्तु महेन्द्रं विनतात्मज ॥ ४ ॥
 ह्रमं कृत्वा पलमयं स नरः स्वर्गभागभवेत् । पुत्रकामस्तु यो दद्यादेवेशं पलसमितम् ॥ ५ ॥
 संपूज्य विधिना सूत जप्त्वा हुत्वा विशेषतः । सप्तम्यासुषवासी तु लभेत्युत्रं न संशयः ॥ ६ ॥
 मन्त्रः ।

ॐ नमो विश्वरूपाय शचीपतये स्वर्गकामफलप्रदाय मम कामफलं कुरुकुरु स्वाहा ॥

इन्द्रक्षं रोगमापन्ने कृत्वेन्द्रं हेमजं सुत । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैरिन्द्रमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥ ७ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय सर्वरोगापनुत्तये । जनितश्चेन्द्रभे बालः स दुःखाय न संशयः ॥ ८ ॥
 तद्वोपशमनार्थं ह्रमं कुर्यात्सुरेश्वरम् । जपित्वा शकमन्त्रेण शक्त्या हुत्वा विधानतः ॥ ९ ॥
 तदधे पूजयित्वा तु गन्धपुष्पाक्षतैरलम् । स्तवा च देवतेर्मन्त्रैः सर्वापविसमन्वितः ॥ १० ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय नस्माद्दोषात्प्रमुच्यते । इन्द्रक्षंशान्तिं मनुजो यो न कुर्याद्विधानतः ॥ ११ ॥
 चतुर्थपादजातस्य पितरिष्टकरं भवेत् । कुले ज्येष्ठस्य रिष्टं वा सहजानामयापि वा ॥ १२ ॥
 तृतीये मातृपक्षस्य द्वितीये धननाशनम् । प्रथमे शुभदं शोक्तं शान्त्या च गरुडाग्रज ॥ १३ ॥

उपेष्टान्त्ये पट्ट कला निन्त्या नान्या रिष्टकराः स्मृताः ॥ १४ ॥

इति श्रीवृहस्पतिगणसंवादे कर्मविपाके इन्द्रमूर्तिनिर्णयाध्यायः पञ्चविंशः ॥ २५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुर्वाञ्जटापरं वीरं रक्ताङ्गं धूम्रवासरम् । ज्वालालुलं महासौम्यं नेत्रत्रयविभूषितम् ॥ १ ॥
 चतुर्भुजं श्मश्रुयुक्तं चतुर्दंष्ट्रं महाबलम् । चतुर्भिश्च शुकैर्युक्ते रथे ध्रुमाङ्किते शुभे ॥ २ ॥
 यात्रुसारथिसंगुक्ते संस्थितं विनतात्मज । अप्रेषामगता स्वाहा रत्नपात्रकरान्विता ॥ ३ ॥
 नित्यं यः पूजयेदग्निं कृत्वा हेमस्वरूपकम् । गन्धाद्यैरोग्रमन्त्रेण दत्त्वा विप्राय धीमते ॥ ४ ॥
 निर्धनो धनमामोति प्रयोगस्य प्रभावतः । अथवाग्नेर्महाश्रुतिं सौवर्णीं यः प्रयच्छति ॥ ५ ॥
 स चाग्निदाहजात्यापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ६ ॥

इति श्रीवृहस्पतिगणसंवादे कर्मविपाके अग्निस्वरूपनिर्णयाध्यायः षड्विंशः ॥ २६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नीलाम्बुदाभः कीनाशस्तप्तचामीकराम्बरः । महिपस्यस्तु कर्तव्यः सर्वाभरणभूषितः ॥ १ ॥
 दण्डखड्गाद्युभौ हस्तौ ज्वालामालाविभूषितौ । वामोत्सङ्गता कार्या धूम्रोर्णा दिव्यरूपिणी ॥ २ ॥
 तस्य दक्षिणभागे तु चित्रयुतं निधापयेत् । द्विभुजं साम्पयद्वनं लेखनीपत्रसंलुप्तम् ॥ ३ ॥
 वामे पाशाधरः कार्यः कालो विद्वत्दर्शनः । सौवर्णीं प्रतिमां यस्तु यर्मगजस्य चाण्डज ॥ ४ ॥

दशम्या च चतुर्थ्या वा पूजयित्वा विधानतः । दद्यात्ता वेदविदुषं यथा रिशोपमान्तये ॥ ५ ॥
महापर्वसु यो दद्याद्यमरूपं हिरण्यम् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तन्मन्त्रैरर्चनैः शुभम् ॥ ६ ॥
न पश्यति महाघोरा विविधां यमगासनाम् । भुक्त्वा भोगान्महाभाग स्वर्गस्थो नात्र संशयः ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके यमस्वरपरिर्णयाध्याय मन्त्रिश ॥ २७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ऊर्ध्वकेशः श्मश्रुयुक्तो द्विवाहुर्भीषणाननः । विवृतास्यो विरूपाक्षः प्रायुर्दंष्ट्रोऽज्वलाननः ॥ १ ॥
कृष्णरक्ताङ्गवर्णश्च कृष्णाम्बरधरस्तथा । सर्वाभरणभूपादयो दण्डपादाग्रस्तथा ॥ २ ॥
भार्या च तस्य कर्तव्या देवी निर्ऋतिवामगा । अपमृत्युभयं घोरं नैव पश्यति मानवः ॥ ३ ॥
रोगातो मुच्यते रोगादानाद्वा पूजनाच्छुभम् । मूलजातस्य बालस्य सर्वदेवोपशान्तये ॥ ४ ॥
जपित्वा निर्ऋतेर्मन्त्रमयुतार्थं विधानतः । हुत्वा निर्ऋतिमन्त्रेण स्नात्वा मन्त्रेस्तु वारुणैः ॥ ५ ॥
प्रतिमा या प्रयत्नेन निर्ऋतेर्गरुडाग्रज । ब्राह्मणाय च ता दद्यान्मूलोपाऽपनुत्तये ॥ ६ ॥
मूलारिष्टहरं सूत परं दानं मयोदितम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके निर्ऋतिरूपनिर्णयाध्यायोऽष्टमः ॥ २८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ईपत्रलंबजडो मुक्ताहारविभूषितः । सर्वाभरणवात्राजा महाकायश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
सप्तहस्ता रथे कार्या वरुणो यादसापतिः । वैदूर्यमणिसंकाशः श्वेताम्बरधरः प्रभुः ॥ २ ॥
पद्मपाशौ तथा कार्या देवदक्षिणहस्तयोः । शंखं च रत्नपात्रं च वामयोस्तस्य कारयेत् ॥ ३ ॥
वामभागे तथा कार्या तद्भार्या वारुणी शुभा । वामदक्षिणयोर्भागे यमुना जादवी तथा ॥ ४ ॥
जलराजं महाभाग यो दद्याद्धर्मजं शुभम् । राजतं वा शुभं रूपं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ५ ॥
जलजातकृतात्पापात्पूर्वजान्मुच्यतेऽधुना । यो नित्यं पूजयेदेवं वरुणं श्रद्धयान्वितः ॥ ६ ॥
पूर्वपापविशुद्धात्मा स गच्छेद्भारुणं पदम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके वरुणस्वरूपनिर्णयाध्याय एकोनविंशः ॥ २९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वायुर्महाबलः कार्पो द्विसुजो मृगवाहनः । नीलाम्बरधरो देवस्तथाकारस्तु शीघ्रगः ॥ १ ॥
चतुश्चक्रे रथे सूत सप्ताश्वे वा स्थितः प्रभुः । मुद्गर चादिभे हस्ते द्वितीये चापसंयुतैः ॥ २ ॥
वायुपीडान्वितो यस्तु ददाति पवनं सुत । हैमं शक्त्या यथाकारं ब्राह्मणाय विधानतः ॥ ३ ॥
स वायुजान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । अथवा कारयेद्धेम हरिण वायुवाहनम् ॥ ४ ॥
शृङ्गे च राजते कार्ये पर्वत्रयसमन्विते । पत्रे लेख्यं प्रयत्नेन सर्वरत्नविभूषितम् ॥ ५ ॥
कास्यपात्रे स्थितं चैव तण्डुलोपरि सस्थितम् । भूषितं पट्टवस्त्रेण पलाधार्षेण समितम् ॥ ६ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्वायुमन्त्रेण धीमता । हुत्वा तैर्नैव भूषेण जपत्वा पूर्वविधानतः ॥ ७ ॥
दद्याद्दिप्रवरायैव महावातोपशान्तये ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके वायुस्वरूपनिर्णयाध्यायत्रिंशः ॥ ३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चामीकराभो वरदः कर्तव्यो नखाहनः । लम्बोदरश्चतुर्बाहुर्वाभिपिङ्गललोचनः ॥ १ ॥
 गदाशक्ती च कर्तव्ये वामदक्षिणहस्तयोः । शङ्खपद्मनिधी कार्यो वामे च धनदस्य च ॥ २ ॥
 उदीच्येष्वेवः कवची हारी च विनतात्मज । द्वे च दंष्ट्रे मुखे तस्य कर्तव्ये श्मश्रुसंयुतः ॥ ३ ॥
 योऽर्चयेत्प्रत्यहं सूत निधिनार्थं प्रयत्नतः । गन्धपुष्पोपचारैश्च स दारिद्र्यं न पश्यति ॥ ४ ॥
 स्वरूपवांश्च धनवाञ्जायते बहुजन्मनि । दरिद्रो लभते लक्ष्मीं धनदस्य च पूजनात् ॥ ५ ॥
 घनापदामस्ततनुयो दद्यान्नखाहनम् । सौवर्णं सर्वरत्नाढ्यं लक्ष्मीं प्रामोत्यसंशयः ॥ ६ ॥
 धनेश्वरं महाभाग सौवर्णं रत्नसंयुतम् । यो दद्यादत्र संपूज्य मन्त्रैर्विभवाय च ॥ ७ ॥
 स पूर्ववित्तहरणात्पापाज्ज्ञातिमुच्यते ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके शिवस्वरूपनिर्णयाध्याय एकत्रिंशः ॥ ३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शिवः कार्येऽग्नित्रस्तु जयामुकुटमण्डितः । चतुर्भुजो वृषारूढश्चन्द्रशेखरः प्रभुः ॥ १ ॥
 वामो भागो युतो देव्या चांपरो वरदस्तथा । गङ्गाधरोऽतिभस्माङ्गो गजचर्माम्बरान्वितः ॥ २ ॥
 वामोत्सङ्गता कार्या शिवा परमसुन्दरी । स्त्रीपुत्रैः सहितो वापि रहितो वापि कुत्रचित् ॥ ३ ॥
 उक्तस्वरूपं यः कृत्वा हेमं वा राजतं शिवम् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः शिवमन्त्रेण धीमता ॥ ४ ॥
 जप्त्वा हुत्वा विधानेन देयो विभवाय च । घोराजीवध्यात्पापात्प्राग्जातान्मुच्यतेऽशुना ॥ ५ ॥
 स्त्रीपुत्रकामो यो दद्याच्छिवं स्त्रीपुत्रसंयुतम् । संपूज्य पूर्वविधिना चतुर्दश्यामुपोषितः ॥ ६ ॥
 हेमं पलमितं कृत्वा तदर्धाधमितं तथा । स्त्रीपुत्रपौत्रवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ ७ ॥
 अथोपयान्वितं देवं सौवर्णं च स्वशक्तिनः । यो दद्याद्देवद्विदुषे गन्धपुष्पैः प्रपूजितम् ॥ ८ ॥
 विमाद्गार्हिसनात्पापात्पूर्वजन्मरामर्जितात् । नाशगायाति स शिवं ददुरोगश्च दारुणः ॥ ९ ॥
 कृशत्वहरणं चापि दानमेतत्परं त्विह ॥ १० ॥

‘ॐ नमः शिवाय’ इत्याखिलशिवस्वरूपपूजने मन्त्रः ॥

‘ॐ जैसुः’ इति जपार्दा महारिष्टहरमृत्युञ्जयमन्त्रः ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके शिवस्वरूपनिर्णयाध्यायो द्वात्रिंशः ॥ ३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवदेवं महादेवं वृषारूढं तु कारयेत् । तस्य वक्राणि कार्याणि पञ्च भो गरुडाग्रज ॥ १ ॥
 सर्वाणि सौम्यरूपाणि दक्षिणं विकटं मुखम् । कपालमालिनं भीमं जगत्संहारकारकम् ॥ २ ॥
 त्रिनेत्राणि च सर्वाणि वदनं तूत्तरं विना । जटाकलापे महति तस्य चन्द्रकला भवेत् ॥ ३ ॥
 तस्योपरिष्टाद्वदनं पश्चमं तु विधीयते । चञ्जोपवीतं च तथा वारुणिकं तत्र कारयेत् ॥ ४ ॥
 दशबाहुस्तथा कार्यो देवदेवो महेश्वरः । अक्षमाला त्रिशूलं च चर्म दण्डमयोत्पलम् ॥ ५ ॥
 तस्य दक्षिणहस्तेषु कर्तव्यानि महाभुज । वामेषु मातुलिङ्गं च चापादर्शो कमण्डलुः ॥ ६ ॥
 तथा चर्म च कर्तव्यं देवदेवस्य शूलिनः । कुण्डलश्चास्य कर्तव्यश्चन्द्रांशुसहस्रभ्रमः ॥ ७ ॥
 सर्वभाषप्रतिनिधिं पञ्चवक्त्रं महेश्वरम् । यो दद्याद्विधिना सूत तस्य सर्वं प्रतिद्वयति ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके पञ्चवक्त्रसंस्कारनिर्णयाध्यायपञ्चत्रिंशः ॥ ३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथातो रूपनिर्माणं वक्ष्येहं गगनस्य तु । नीलात्पलामं कर्तव्यं तद्दम्बवधारि तत् ॥ १ ॥
द्विसृजं मौम्यवदनं चन्द्रसूर्यनिभूपितम् । चतुर्गुणं भवेत्सुत्रं ततो वृत्तं स्वरोन्म ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके आकाशस्वरूपनिर्णयाध्यायश्चतुर्विंशः ॥ ३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभवर्णा मही कार्या दिव्याभरणभूयिता । चतुर्भुजा सौम्यमुख्या चन्द्रार्काश्रुतमाकृता ॥ १ ॥
रत्नपात्रं सस्यपात्रं पात्रमापवसंत्युतम् । पद्मं कर्तव्यं कर्तव्यं पृथिव्या विनतात्मज ॥ २ ॥
दिङ्नागानां चतुर्णां च भूमिं पृष्ठे ततो न्यमेत् । सर्वोपधियुता देवी शुक्लवर्णा ततः स्मृता ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके पृथिवीरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चविंशः ॥ ३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गौरी कार्या दिव्यरूपा श्वेतवस्त्रपरा शुभा । द्विसृजा दिव्यपीठस्या सर्वाङ्गामगणान्विता ॥ १ ॥
ग्नहाग्धरा देवी कौटोववसना तथा । पद्मप्रकाशसंज्ञाया कुमुदोत्पललोचना ॥ २ ॥
स्त्रीपुत्रमुखवृद्धसूर्ये ना देया कार्यनाथनी ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके गौरीस्वरूपनिर्णयाध्यायः षट्त्रिंशः ॥ ३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महात्मनो भैरवस्य रूपं शृणु हि पुत्रक । लम्बोदरं च कर्तव्यं कृष्णपिङ्गललोचनम् ॥ १ ॥
दंष्ट्राकरालवदनं कुलनासापुटं तथा । कपालमालि वै गैर्द्रं सर्वतः संपभूषणम् ॥ २ ॥
व्यालेन प्रासपत्तच देवीं पर्वतनन्दिनीम् । मज्जलाम्बुदसंकाशं गजचर्मोत्तरच्छदम् ॥ ३ ॥
बाहोर्भिवदुमिव्यासं मर्धाबुधविभूषणम् । वृद्धच्छालप्रतीकाशं तथा तीक्ष्णमुखैः शुभम् ॥ ४ ॥
साचीकृतमिद्रं रूपं भैरवस्य प्रकीर्तितम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके भैरवस्वरूपनिर्णयाध्यायः सप्तविंशः ॥ ३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुमारः पद्ममुखः कार्यः सर्वाभरणभूयितः । चतुर्बाहुर्महाभुजः कवचेनाभिसंवृतः ॥ १ ॥
रक्ताम्बरधरो रम्यो मयूरस्वाहनः । कुङ्कुटश्च तथा घण्टा तस्य दक्षिणहस्तयोः ॥ २ ॥
पताका वैजयन्ती च शक्तिः कार्या च वामयोः । कृता हिरण्यमयं स्कन्दं राजतं वा स्वशक्तिः ॥ ३ ॥
संपृज्य विधिवद्वन्द्वैः स्कन्दमंत्रेण धीमता । इत्यग्नेऽष्टोत्तरगतं तिलैर्वा गौरसर्पपैः ॥ ४ ॥
जप्त्वा पूर्वाविधानेन देवोऽसौ विजयपदः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके स्कन्दरूपनिर्णयाध्यायोऽष्टविंशः ॥ ३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नन्द्यौ कार्यास्त्रिनेत्रस्तु चतुर्बाहुर्महाभुजः । मिन्दूराकणसंकाशो व्यालपतोपवीतकः ॥ १ ॥
त्रिशूलभिन्दिपाले च करयोस्तस्य काण्येत् । शिगतनं तृतीयं तु कर्जदन्तं तथाऽपरम् ॥ २ ॥
आलोक्यान् कर्तव्यं हृदादावाजिकं जनम् । अनेनैव तु रूपेण वीरमद्रं विदुर्वृधाः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके वीरमद्ररूपनिर्णयाध्यायः एकोनचत्वारिंशः ॥ ३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कालः करालवदनो वृहत्कण्ठो द्विपाद्विभुः । दीर्घदंष्ट्रो विरूपाक्षो दिग्भुजश्च त्रिलोचनः ॥ १ ॥
 कृशोदरो विरूपाड्यः सर्पयज्ञोपवीतवान् । सर्पवृश्चिकरोमाड्यः कर्णं स्वर्णविभुं पितः ॥ २ ॥
 मुक्ताहारयः कण्ठे तथा चोन्नतनासिकः । नीलपट्टधरो देवो नरमानोन्नतमितः ॥ ३ ॥
 द्विहस्तो हस्तमात्रो वा सहस्रपलसंमिनः । मध्यः श्रेष्ठो द्विगुणितः कनिष्ठश्च तदर्धकः ॥ ४ ॥
 यनुस्तस्यादिमे हस्ते द्वितीये लोष्टभेदनम् । चर्मसूत्रं तृतीये तु तुर्ये वाणं मनोहरम् ॥ ५ ॥
 पञ्चमे शृङ्खला लोही दक्षहस्ते तु वामके । गुरुरं चादिमे सङ्गं द्वितीये च तृतीयके ॥ ६ ॥
 पाशं चतुर्थे सुसलं पञ्चमे स्वर्णकुम्भकम् । कुर्यात्तस्य नखाप्राणि तीक्ष्णानि च खगेश्वर ॥ ७ ॥
 माणिक्यधानि च नेत्रेषु स्थापनीयानि यत्नतः । दन्ताश्च राजताः कार्या जिह्वा कार्या हिरण्मयी ८
 लिङ्गे वज्रं प्रदातव्यं पुष्परामं तथाण्डयोः । नीलं च निर्मलं सूतं गुरुरन्त्रे प्रदापयेत् ॥ ९ ॥
 एवं लक्षणसंयुक्तं कुर्यात्कालनरं तथा । तस्य संबन्धजाः सर्वाः प्रतिमा ब्राह्मणादिकाः ॥ १० ॥
 धातुजास्तास्तथा कार्याः स्वस्वमानसमन्विताः । स्वर्णादिधातुजाश्चोक्ता योज्याः कालनरे सुत ११
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः कालमन्त्रेण धीमता । चलिदाने पशुः कार्यः स्वदेहरुषिरं तथा ॥ १२ ॥
 उभे ते प्रतिमे देये कालारुघनरधातुजे । ब्राह्मणाद्य विधिज्ञाय ह्येकस्मै च कुटुम्बिने ॥ १३ ॥
 सूर्यभक्ताय शान्नाय कर्मप्राकाशिकाय च । तत्र दाता पटेन्मन्त्रमुक्तञ्चच्छ्रद्धयान्वितः ॥ १४ ॥

प्रतिग्राही पटेन्नं मन्त्रं कालस्य कालवित् ।

ॐ नमः कालपुरुषाय सर्वभूतभयंकराय यजमानोपकाराय मां रक्षस्व स्वाहा ॥

गृहीत्वा प्रतिमे द्वे तु मन्त्रेणानेन वै द्विजः ॥ १५ ॥

तेनैव च्छेदयेद् दृष्टिं द्वयोरपसन्मुत । स्वर्णपूर्वैश्चतुर्याशं विभेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ १६ ॥
 जपत्वा शक्तपाशय गायत्रीं शुद्धो भवति तत्क्षणात् । स्वर्णमूर्तिषुते कालदाने त्वेष विधिः स्मृतः ॥ १७ ॥
 स्वर्णादन्यस्वरूपाद्ये केवले वा समन्विते । स्वस्वमानमिते स्वर्णपलैः कार्ये न कुत्रचित् ॥ १८ ॥
 ऊने तत्क्षमिते स्वर्णपलैर्देये खगेश्वर । नैवं विधानं यः कुर्यात्लोमान्मोहाद्दिशेषतः ॥ १९ ॥
 अपि दातृप्रतिग्राह्योर्वान्ते भरणं भवेत् । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैर्वस्त्राभरणकाञ्चनैः ॥ २० ॥
 गजाश्वशस्त्रैर्विधैर्ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् । नालोकयेन्मुखं तस्य नर्विग्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २१ ॥
 तन्मुखालोकने रिष्टं भवत्येव न संशयः । एवं कालनरं दद्यात्तर्वारिष्टप्रशान्तये ॥ २२ ॥
 दिव्यभौमान्तरिक्षेषु चोत्पातेषु च यत्कालम् । रिष्टं तत्राशमायाति दत्ते कालनरे सुत ॥ २३ ॥
 महादानमिदं चैतद्दानानां मस्तके स्थितम् । नहीदृशं मया प्रोक्तं दानं रिष्टहरं परम् ॥ २४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्याख्यमहादे कर्मविपाके कालपुरुषरूपनिर्णयः ॥ ४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ ते सांप्रतं सूत कालचक्रविनिर्णयम् । वक्ष्ये चक्राकृतं सूत सौवर्णं राजतं तथा ॥ १ ॥
 सुवर्णदशकं श्रेष्ठं मध्यं पलमितं सुत । तदर्धं च कनिष्ठं स्यादपकृष्टं तदर्धकम् ॥ २ ॥
 रश्मियुक्तं शुभाकारं मद्गुरूपसमन्वितम् । सूर्यरूपं च तन्मध्ये माणिक्ययादि यथाक्रमम् ॥ ३ ॥
 संपूज्य कालमन्त्रेण गन्धपुष्पोपचारिकैः । तत्र दद्याद्विधिज्ञाय सर्वरोगापनुत्तये ॥ ४ ॥
 यजमानो महाभाग मन्त्रमेतमुदीरयन् । "इदं ते हेमजं चक्रं रत्नजालसमाकुलम् ॥ ५ ॥
 अपमृत्युविनाशाय द्दामीति शुभं कुरु ।" स्वगृह्योक्तविधानेन स्थाप्यस्तत्र हुताशनः ॥ ६ ॥

जुहुयात्कालमन्त्रेण मितमष्टोत्तरं शतम् । सहस्रं वा तथा जप्त्वा मन्त्रं मृत्युंजयाभिधम् ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या पश्चाद्दद्याच्च दक्षिणाम् । देयमेतन्महाभाग सर्वरोगभयापहम् ॥ ८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके कालचक्ररूपदाननिर्णयान्याय्य एकत्रारिदा ॥ ४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रोगराजस्य यत्नेन रूपं शृणु हि पुत्रक । यत्स्वरूपं राजा दृष्ट्वा नाशमायान्ति तत्क्षणात् ॥ १ ॥
 ज्वरस्त्रिपादः कर्तव्यो दीर्घरूपो भयानकः । वृद्धिनेत्रैर्दनेस्त्रिभिश्च दशनैर्दृढः ॥ २ ॥
 भस्मप्रहरणो रौद्रस्त्रिवाहुर्यकुलेक्षणः । ऊर्ध्वकेशो महाकायो ज्वलत्कान्तिर्यमोपमः ॥ ३ ॥
 पलार्धाधमिते हेमपत्रे लेख्यःस वै बुधैः । प्रोक्तश्चोष्णज्वरो रौद्रः शीतलो वैष्णवज्वरः ॥ ४ ॥
 ज्वरमूर्तिं च यो दद्यात्सौवर्णो शक्तितोऽण्डज । महापर्वसु संपूज्य गन्धपुष्पाक्षतैरलम् ॥ ५ ॥
 स मुच्यते महाराद्राज्ज्वररोगान्न संशयः । शिवोऽपि पूजनीयोऽत्र ज्वरदेवः प्रयततः ॥ ६ ॥
 अथाष्टम्या चतुर्दश्यामेकादश्या विशेषतः । संपूज्य वैष्णवैर्मन्त्रैर्गन्धाद्यैर्विष्णुमन्त्रव्ययम् ॥ ७ ॥

ज्वरं हैमं तथा सूत स्वमन्त्रेणोपचारकैः ।

मन्त्रः—ॐ नमो महाज्वराय विष्णुहृद्गणाय भीममूर्तये सर्वलोकभयंकराय मम तापं हरहर स्वाहा ॥
 संपूज्य जप्त्वा हुत्वा च तिलैर्वा गौरसर्पैः ॥ ८ ॥

भोजयित्वा द्विजाञ्छक्त्या दद्याद्धैमी च दक्षिणाम् । एवं कृत्वा च यो दद्याद्रोगराजमिहाण्डज ॥ ९ ॥
 विषाय वेदविदुषे ज्वराच्छीतात्प्रमुच्यते । अयं ताम्रमयं कुम्भं पश्चरत्नसमन्वितम् ॥ १० ॥
 कुर्याच्छतपलैर्वापि तदवर्धाधमितं तथा । अशक्तो मृन्मयं वापि रक्तवर्णं सुगोभनम् ॥ ११ ॥
 धृतेन मधुना वापि गुडशर्करयापि च । पूरयित्वा च तं तत्र विन्यसेत्तण्डुलोपरि ॥ १२ ॥
 प्रमाणं तण्डुलानां तु पश्चद्रोगमुदाहृतम् । वेष्टयेत्पट्टवस्त्रेण गन्धार्थश्च प्रपूजयेत् ॥ १३ ॥
 ज्वरमूर्तिं तथा हैमी ज्वरमन्त्रेण दुद्धिमान् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः स्थापयेत्तद्दोपरि ॥ १४ ॥
 ज्वरदेवो तथा पूज्यो विष्णुः स्मरहृत्श्च तौ । स्वस्वमन्त्रविधानेन धूपगन्धादिभिस्ततः ॥ १५ ॥
 पूर्वं जप्त्वा च तन्मन्त्राञ्ज्वरमन्त्रं च यत्नतः । होमयेद्विधिवत्कुण्डे स्थण्डिले वा विधानतः ॥ १६ ॥
 दत्त्वा स्वर्णं जापकैभ्यो भोजयित्वा द्विजास्तथा ।

ज्वरदानमन्त्रः—“भस्मप्रहरणो रौद्रस्त्रिगिरास्त्र्यूर्ध्वलोचनः ॥ १७ ॥

दानेनानेन सुमार्तो ज्वरः पातु तदा मम । एकान्तरं सन्निपात तातीयिकचातुर्थिकौ ॥ १८ ॥
 पाक्षिकं मासिकं वापि सावत्सरिकमेव च । नाशयेतां मम क्षिप्तं वासुदेवमहेश्वरौ ॥ १९ ॥
 इत्युच्चार्य ज्वरा दद्याज्ज्वरमूर्तिं स्वगोशर । न तस्य ज्वरजा पीडा भवत्येव ममाज्ञया ॥ २० ॥
 चातुर्थिकेऽतिविषमे कृत्वा प्राक् पापशोधनम् । पश्चाद्विदिरयं यस्मात्पापजो मृत्युकृज्ज्वरः ॥ २१ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके -अस्त्ररूपनिर्णयान्यायो द्विचत्वारिदा ॥ ४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्माणं कारयेद्विद्वान्देवं साम्यं चतुर्मुखम् । वरूपदायिनं तुष्टं तथा कृष्णाजिनाम्बरम् ॥ १ ॥
 जटाधरं चतुर्बाहुं चतुर्दशे रथे स्थितम् । वामे न्यस्तेतरकरं तस्यैकं दोरुगं भवेत् ॥ २ ॥
 एकस्मिन्दक्षिणे पाणावज्ञमाला गुभा तथा । कमण्डलुद्वितीये च सर्वाभरणधारणम् ॥ ३ ॥

सर्वास्यं श्मश्रुयुक्तं च शान्तिरूपं तथाण्डज । पद्मपत्रदलाग्राभं ध्यानसंमीलितेक्षणम् ॥ ४ ॥
अर्चायां कारयेद्देवं दाने वा शान्तिकर्मणि ।

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके ब्रह्मस्वरूपनिर्णयाध्यायत्रिचत्वारिंशः ॥ ४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ ब्राह्मी चतुर्वक्रा पद्भुजा हंससंस्थिता । पिङ्गाभा भूषणोपेता मृगचर्मोत्तरीयिका ॥ १ ॥
चक्रं सूत्रं म्रुवं धत्ते दक्षवाहुत्रये क्रमात् । वामे च पुस्तकं कुण्डं विभ्रती चाक्षमालिकाम् ॥ २ ॥
यः कृत्वा ब्रह्मणो रूपं सौवर्णं राजतं तथा । सखीकं शक्तितोऽभ्यर्च्य पर्वस्वपि च पशती ॥ ३ ॥
दद्याद्देवीविधाय लभेत्युजाञ्जुमानिह । अनेन विधिना दद्यात्स्त्रीकामो वा स्त्रियं लभेत् ॥ ४ ॥
स्त्रीनाशे च महोत्पाते पुत्रनाशे च दारुणे । यो दद्याद्ब्रह्मणो रूपं सभार्यं विनतात्मज ॥ ५ ॥
न तस्य पुत्रजं रिष्टं न च भार्योद्भवं तथा । भविष्यति महाबाहो नात्र कार्या विचारणा ॥ ६ ॥
स्त्रीपाती प्राग्भवे यस्तु बालयाती तथैव च । शक्त्या दद्याच्च विशेशं हैममभ्यर्च्य यत्नतः ॥
स्त्रीवाञ्छयातजात्यापान्मुच्यते पूर्वजन्मजात ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके ब्रह्मणोस्वरूपनिर्णयाध्यायश्चतुश्चत्वारिंशः ॥ ४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ प्रजापतेर्मूर्तिं वक्ष्यामि त्वां पतत्रिण । हंसयानश्च कर्तव्यो न च कार्यश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
ब्रह्मोक्तं परमं रूपं सर्वं कार्यं प्रजापतेः । स्त्रीत्यागी पुरुषो यस्तु भूषणहा च परे भवे ॥ २ ॥
कृत्वा प्रजापतेर्मूर्तिं सौवर्णीं रत्नसंयुताम् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्नैवेद्यैर्विधिस्तथा ॥ ३ ॥
दद्याद्विप्राय विदुषे प्राक्पापान्मुच्यतेऽधुना । ब्रह्मरूपमथाश्वत्थं रविवारेऽथ पर्वसु ॥ ४ ॥
योऽर्चयेन्मासिमास्वन्न वर्षमेकं पतत्रिण । फलेरष्टोत्तरशतैरष्टाविंशतिकैरथ ॥ ५ ॥
अष्टभिर्वा भयत्नेन परिक्रम्य प्रपूजयेत् । गन्धैः पुष्पैर्धूपैर्द्वैः फलेर्द्विविंशोपतः ॥ ६ ॥
मृतपर्वकस्तथा विप्रान्भोजयेच्च स्वशक्तितः । जपित्वा ब्रह्ममन्त्रेण वर्षान्ते होमयेत्ततः ॥ ७ ॥
दक्षिणां शक्तितो दद्यात्सर्वकार्यप्रसाधिनीम् । अनेन विधिना यस्तु प्रजेशं पूजयेत्सुत ॥ ८ ॥
प्रजाविद्वृष्टिस्तस्य स्यात्प्रजेशस्य प्रसादतः ।

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके प्रजाप्रतिस्वरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चचत्वारिंशः ॥ ४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवदेवं तथा विष्णुं कारयेद्ब्रह्मध्वजम् । कौस्तुभोद्भ्रसितोरस्कं सर्वाभरणधारिणम् ॥ १ ॥
राजलाम्बुद्वचच्छायामं पीतादिव्याम्बरं तथा । मुखाश्च कार्याश्चत्वारो बाहवो द्विगुणाः स्मृताः ॥ २ ॥
सौम्येन्दुवदनं पूर्वं नारासिंहं तु दक्षिणम् । कपिलं पश्चिमं वक्त्रं तथा वाराहमुत्तरम् ॥ ३ ॥
तस्य दक्षिणहस्तेषु घाणार्कमुसलादयः । पद्मेन्दुचापचर्माणि वामेषु वनमालिनः ॥ ४ ॥
कृत्वा हिरण्मयं विष्णुं शंखचक्रगदाधरम् । योऽर्चयेद्विष्णुमन्त्रेण षोडशोरूपचारकैः ॥ ५ ॥
स याति परमं स्थानं यद्भवा न निवर्तते । अथ विष्णोर्महामूर्तिं हैर्मीं कृत्वा सुशोभनाम् ॥ ६ ॥
द्वादश्यां श्रवणार्ते वा महापर्वसु वा तथा । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तन्मन्त्रेण स्वगाधिप ॥ ७ ॥

मृन्मये कलशे स्थाप्य गन्वपुष्पैरलंकृते । गर्भस्य रक्षणार्थं तां ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ ८ ॥
 न तस्य गर्भपतनं जायतेऽस्य प्रसादतः । कृत्वा तु वैष्णवीं सूत प्रतिमां राजर्तौ शुभाम् ॥ ९ ॥
 हेमां वा शक्तिमोऽभ्यर्च्य गन्वाद्यस्तंदुले स्थितम् । दद्यात्स मुच्यते नेत्ररोगान्नक्तान्यजादिह ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविवाके विष्णुस्वरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चत्वारिंशः ॥ ४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ताश्चो मारकतः प्रोक्तः कौशिकाकारनातिकः । चतुर्भुजस्तु कर्त्तव्यो वृत्तनेत्रमुखस्तथा ॥ १ ॥
 गृध्रोऽरुजानुचरणः पक्षद्वयविभूषितः । पक्षां स्वर्णमयीं सूत कलापेन विवर्जितः ॥ २ ॥
 छत्रं च पूर्णं कुम्भं च करयोस्तस्य कारयेत् । कण्ठयं तु कर्त्तव्यं तथा विरचिताञ्जलिः ॥ ३ ॥
 यदास्य भगवान्पृष्ठे छत्रकुम्भधरा करौ । न कर्त्तव्यौ च कर्त्तव्यौ देवपादधराभौ ॥ ४ ॥
 किञ्चिद्भ्रम्योदरः कार्यः सर्वाभरणभूषितः । कृत्वा तादृशं महाभाग पलेनार्धपलेन वा ॥ ५ ॥
 तद्वापय्या तु संपूज्य गन्वपुष्पाक्षतैः शुभैः । तं दद्याद्दानमन्त्रेण नेत्ररोगात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

दानमन्त्रः ।

श्रीकृष्ण परमानन्द जगतः परिपालक । तव वाहनदानेन नेत्ररोगः स कामलः ॥ ७ ॥
 नाशमायातु वरक्षिप्रं पूर्वपापसमुद्भवम् ।

गरुडगायत्री ।

ॐ गरुडाय विद्महे पक्षिराजाय धीमहि । तन्नो गरुडः प्रचोदयात् ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविवाके गरुडस्वरूपनिर्णयाध्यायः सप्तचत्वारिंशः ॥ ४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लक्ष्मीनारायणौ कार्यौ संयुक्तौ दिव्यरूपिणौ । दक्षिणस्या विमोर्ध्वतर्लक्ष्मीमूर्तिस्तु वाग्रगा ॥ १ ॥
 दक्षिणः कण्ठश्रोऽस्य वामो हस्तः सरोजधृक् । विमोर्ध्वामकरो लक्ष्म्याः कुक्षिमागस्थितः सदा ॥ २ ॥
 सर्वावयवसंपूर्णा सर्वालंकारशोभिता । सिद्धिः कार्या समीपस्या चामर्याहिणी शुभा ॥ ३ ॥
 उक्तप्रकारा कर्त्तव्या पलेनार्धोमानतः । सौवर्णा प्रतिमा सूत राजती वा यथोक्तवत् ॥ ४ ॥
 तन्मन्त्रेण च संपूज्य षोडशोरूपचारकः । देया वेदविधिज्ञाय सर्वकार्यप्रसाधिनी ॥ ५ ॥
 योऽर्चयेन्नित्यमव्यक्तं लक्ष्मीनारायणं विभुम् । मन्त्रैः पुरुषसूक्तैश्च स याति परमां गतिम् ॥ ६ ॥
 हिरण्यं च यो दद्याद्दक्ष्मीनारायणं त्विह । संपूज्य विधिवद्देवं मन्त्रैस्तर्हि मज्जरलम् ॥ ७ ॥
 वातपित्तोद्भवाद्देवान्मुच्यते नात्र संशयः । सौवर्णं राजतं वापि दद्यात्पलमितं त्विह ॥ ८ ॥
 नारायणं विवानिन विद्धि रोगविनाशकृत् । स्वाध्यायोक्तप्रमाणेन सौवर्णं राजतं तथा ॥ ९ ॥
 लक्ष्मीनारायणं देवं यः कुर्यात्पापशोधनम् । संपूज्य विविधतत्र जप्त्वा हुत्वा विशेषतः ॥
 स्तुत्वा नारायणं देवं मन्त्रेणानेन बुद्धिमान् ॥ ११ ॥

“देवदेव जगन्नाथ जगदानन्दकारक । देदेऽहं त्वां त्रिलोकेश सर्वकामप्रदा भव ॥” १२ ॥

इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापप्रमुच्यते । सर्वान्कामानिहाभोति दानस्वास्थ्य प्रभायतः ॥ १३ ॥

लक्ष्मीनारायणं दानं पुत्रपौत्रविवर्धनम् । सर्वारिष्टहरं पुण्यमतदुक्तं मनीषिभिः ॥ १४ ॥

ॐ लक्ष्मीनारायणाय सर्वकामफलप्रदाय मम दुःखं भञ्जयभञ्जय ॐ लक्ष्मीनारायणाम्भ्यां
 नमः ॥ (इति मूलमन्त्रः ।)

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविवाके लक्ष्मीनारायणस्वरूपनिर्णयाध्यायोष्टादश चत्वारिंशः ॥ ४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मयोगं शृणु सावित्र्याः सर्वकामफलप्रदम् । रहस्यं परमं पुण्यं महापातकनाशनम् ॥ १ ॥
 ब्रह्महा कोटिमकं तु जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । तथैव पक्षिशार्दूल पितृमातृवधो यतः ॥ २ ॥
 सुवर्णहारी सततं मद्यपश्च विशेषतः । गुरुतल्पगतो यस्तु लक्षं जप्त्वा विशुद्धयति ॥ ३ ॥
 महापातकिनां सङ्गी सोऽपि लक्षात्ममुच्यते । गोघ्नः कृतघ्नो बालघ्नः स्त्रीघाती द्विजद्रव्यहृत् ॥ ४ ॥
 ब्राह्मण्यां च स्वगोत्रायां व्यभिचारपरो नरः । जप्यमानस्तु सावित्र्या लक्षार्धं शुद्धिमाप्नुयात् ॥ ५ ॥
 व्यभिचारी स्वगोत्रघ्नो कन्याघातनतपरः । स्वामिद्रोहादिपापेभ्यस्तदर्धान्मुच्यते ध्रुवम् ॥ ६ ॥
 परस्वभूमिहरणात्परपीडाप्रदानतः । जीवघातान्महापापादग्निदाहकृतात्तथा ॥ ७ ॥
 दुष्टप्रतिग्रहात्पापाद्देवभङ्गात्प्रमादतः । कूटसाक्ष्यप्रदानाच्च नित्यलोपादिपातः ॥ ८ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जप्त्वा शुद्धिं लभेद्विह ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके गायत्रीजपविधिव्याख्यः एकोत्पञ्चाशः ॥ ४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं काम्यं प्रवक्ष्यामि गायत्रीजपमुत्तमम् । मोक्षकामो जपेत्कोटिं लक्षं वा स्वर्गकामतः ॥ १ ॥
 लक्षार्धं धनकामश्च पुत्रस्त्रीकामस्तथा । जपेत्कोटिं भयत्नेन राज्यकामस्तथाण्डज ॥ २ ॥
 श्रीकामः शान्तिकामो वा पुष्ट्यायुर्वृष्टिकामुकः । जपेद्विंशतिसाहस्रमधिकारोदयेषु च ॥ ३ ॥
 महाविकारकृत्यादां लक्षं वाद्वै जपेत्सुधीः । पञ्चविंशतिसाहस्रं सर्वरोगोपशान्तये ॥ ४ ॥
 नानारिष्टोपशमने जपेद्विंशत्सहस्रकम् । लक्षमर्धं तदर्धं वा जपेद्बन्धनपीडितः ॥ ५ ॥
 सर्वार्थसाधने तद्ब्रह्मोमथैश्च दशांशतः । शक्त्या वा होमयेत्कुण्डे तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ ६ ॥

भोजयेच्च द्विजाञ्छकचातेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके गायत्रीविधिव्याख्यः पञ्चाशः ॥ ५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अशक्तो ब्राह्मणद्वारा जपं कुर्याद्विधानतः । आसनैर्भूषणैर्वस्त्रैः पात्रै रत्नैश्च पूजयेत् ॥ १ ॥
 स्वशक्त्या दक्षिणां दद्याद्यथोक्तां कार्यसाधिनीम् । अयुतस्य जपस्यात्र सुवर्णमितिर्लघुताम् ॥ २ ॥
 प्राङ्मुखश्चोदङ्मुखो वा दिवांसाः शुद्धमानसः । प्रशस्तमालया विद्वांस्रपं कुर्याद्विधानतः ॥ ३ ॥
 तर्जन्या न स्पृशेन्मालां करत्रयां न कारयेत् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके गायत्रीविधिविधाननामाख्यायः एकपञ्चाशः ॥ ५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

न कम्पयेच्छ्रो ग्रीवां दन्तान्नेव प्रकाशयेत् । उपलिप्ते शुचौ देशे निराहारो जितेन्द्रियः ॥ १ ॥
 एवं जप्त्वा तु सावित्रीं सर्वकामान्प्रसाधयेत् । अकामतो जपेद्यस्तु सूर्यलोकमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
 कामतः साधयेत्सर्वान्कार्यान्नात्र विचारणा । न सावित्र्याः परो मन्त्रो मुनिभिः सप्तदाहृतः ॥ ३ ॥
 यो जप्त्वा विधिना मन्त्रं गायत्र्यास्तु विधानतः । कोटिलक्षं तदर्धं वा होमयेत्स्वदशांशतः ॥ ४ ॥
 गामेकां कपिलां दद्यात्सर्वस्वार्थं तदर्धकम् ॥ दक्षिणां ब्राह्मणेभ्यश्च स याति परमां गतिम् ॥ ५ ॥
 आज्ञान्मोपार्जितं पापं त्रिविधं नाशमाप्नुयात् ॥ ६ ॥

शोचनं सर्वपापाना प्रयोगमिदमद्रतम् । अकृत्वा शोधनं चैतत्पङ्के गौरीव सीदति ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्वादे कर्मविपाके मायत्रीविष्वन्व्यायो द्विपञ्चाश ॥ ५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एवमष्टोत्तरं मन्त्रं जपेद्विष्णोर्विधानतः । होमयेत्कृत्वाविधाना तथा दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १ ॥
विभेभ्यश्चाण्डजश्रेष्ठ सर्वपापान्विशोधयेत् । प्रयोगं वैष्णवं चैतत्सर्वपापप्रणोदनम् ॥ २ ॥
स्वर्गमोक्षमदं चैतत्सर्वं विष्णोः प्रसादतः ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्वादे कर्मविपाके विष्णुमन्त्रजपनिर्णयाध्यायस्त्रिपञ्चाश ॥ ५३ ॥

अरुण उवाच ।

नश्यन्त्यीखलरिष्टानि पापमूलानि भास्कर । यत्कृते तदहं वक्तुः श्रोतुमिच्छामि तत्स्वतः ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

महारिष्टहरं पुण्यं मृत्युंजयविधानकम् । अणु सूत प्रवक्ष्यामि सर्वदुःखविनाशनम् ॥ २ ॥
वरयेद्वाह्मणान्भक्त्या फलवस्त्रविभूषणैः । कारयेन्मण्डलं तत्र शुचिदेशे विधानतः ॥ ३ ॥
चतुरस्रं चतुर्द्वारं त्रिरेखं पदागमितम् । हस्तत्रयप्रमाणं तु तण्डुलैर्मण्डलं लिखेत् ॥ ४ ॥
भैरवीभैरवान्सिद्धिदिशानागानुपग्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तदिक्पालादिसप्तमन्वितान् ॥ ५ ॥
देवताना चतुःपाष्ट लिखेत्पद्मे सुशोभने । एकैकपक्षप्रोपे वसुसंख्यादलेदले ॥ ६ ॥
प्रणवादिनमेन्तैस्तु नाममन्त्रैः प्रपूजयेत् । गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपदीपनैवेदनादिकैः ॥ ७ ॥
अर्चयेत्पक्षप्रोपे सर्वकार्यप्रसाधकम् ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्वादे कर्मविपाके मृत्युजयपूजाध्यायश्चतुःपञ्चाश ॥ ५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौपर्णं त्र्यम्बकं कुर्यात्पलेनार्धपलेन वा । गोमयेन गुडेनापि यथा विज्ञानुभारतः ॥ १ ॥
मृत्युंजयेन मन्त्रेण पूजयेदुपचारकैः । सौम्यद्वारे महाभाग देवदेवं धृष्टे न्यसेत् ॥ २ ॥
जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं तदग्रेऽष्टसहस्रकम् । देवीसूक्तं जपेत्तावद्द्राध्यायं विवेकतः ॥ ३ ॥
अथवा बहुभिर्विभैः कोटिलक्षाद्युक्तादिकम् । जपका पूर्वं विघ्नराज सर्वकार्यप्रसाधनम् ॥ ४ ॥
पण्मासं राज्यकामस्तु पुत्रकामस्तथैव च । शतनाशनकामश्च वर्षान्तमपि कारयेत् ॥ ५ ॥
यण्मासं पूजयेद्विद्वान्महारागैः प्रपीडितः । मासमेकं तु मासार्धं कुर्याद्रोगाकुलीकृतः ॥ ६ ॥
वन्दिषेऽमनि दुर्गे वा चन्द्रो मुच्येत वन्धनात् । पाण्मासिकप्रयोगाच्च द्विगुणात्त्रय संश्रयः ॥ ७ ॥
महारिष्टभयप्रस्तः प्रयोगमिमाचाररेत् । न चारिष्टभयं घोरं मानुष्यादिति मे वचः ॥ ८ ॥
महापापसमुद्भूतं दृढकर्मसामर्जितम् । चतुर्विधं महारिष्टं मनुक्तं गरुडाग्रज ॥ ९ ॥
स्वाध्यायोक्तेन विधिना कृत्वा तच्छोधनं त्विह । प्रयोगाद्भयम्नकारण्यञ्च न चारिष्टभयं क्वचित् १०
एतन्मण्डलमध्यस्थोऽभिपिक्तः पुरुषो यदा । ततः प्रभृतिमुद्गेषु शत्रून्प्रयति निश्चितम् ॥ ११ ॥
राज्यभ्रष्टो लभेद्भ्राज्यं क्षीणायुस्त्रिजते न च । सुकत्वापीडा ग्रहाः सर्वे शान्तिं कुर्वन्ति नित्यशः १२
प्रयोगस्य प्रभावेण नाम कार्या विचारणा ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्वादे कर्मविपाके मृत्युजयपूजाध्याय पचपञ्चाश ॥ ५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रयोगं परमं वक्ष्ये रहस्यं व्यम्बकाभिषम् । सर्वार्थसाधकं पुण्यं सर्वोपद्रवनाशनम् ॥ १ ॥
 यत्कृते सर्वराजानो राजपुत्राश्च मन्त्रिणः । राष्ट्रस्थाः सर्वलोकाश्च तत्क्षणात्तद्रोमुगाः ॥ २ ॥
 अवश्या वश्यतां यान्ति दुष्टस्त्रीशुद्रजनत्वः । वीरिणो वशमास्तस्य प्रयोगस्य प्रभावतः ॥ ३ ॥
 सिद्धचन्त्यखिलकार्याणि दुर्लभान्यपि तस्य तु । तद्दात्री पूजयेद्वै गणेशं विधिवत्सुधीः ॥ ४ ॥
 लिङ्गानेकादशमितान्पूजयेद् गुडसंभवान् । पार्थिवान्वा प्रयत्नेन तदलाभे प्रपूजयेत् ॥ ५ ॥
 रक्तयस्त्रैस्तथा गन्धरुपचारैः रामन्त्रैकैः । पूजयेच्च तथा देवीं पठेच्चण्डां विधानतः ॥ ६ ॥
 कोटिलक्षार्घ्यकं जप्त्वा मन्त्रं मृतपुत्रप्राप्तिवम् । ॐ ज्ञे स इति वै मन्त्रस्वयम्बकाख्यः सनातनः ॥७॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्माविपाके व्यम्बकप्रयोगाध्यायः पट्पद्याशः ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुण्डे पडसंत्युक्ते व्यये वा विधिवत्कृते । स्वगृह्योक्तविधानेन स्थाप्य तत्र हुताशनम् ॥ १ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन मध्वाज्यतिलसर्पपैः । आलित्वेन्मण्डलं तत्र तण्डुलैः शोभनं कुचैः ॥ २ ॥
 चतुरस्रं चतुर्द्वारं त्रिस्रं पद्मगर्भितम् । सायकस्य त्रिभिर्हस्तैर्भितं हीनाधिकं न तत् ॥ ३ ॥
 तन्मध्ये शोभनं पदां कृत्वा वाष्टदलान्वितम् । एकैकपदापत्रे तु वसुसंख्या दलेदले ॥ ४ ॥
 भैरवीभैरवान्सिद्धिप्रदात्रागानुग्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तान्दिकृपालैरष्टभिर्युतान् ॥ ५ ॥
 चतुःपष्टिमितान् देवान्चिन्विना स्थाप्य तण्डुलैः । गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यविधिविस्तथा ॥ ६ ॥
 प्रणवादिनमोन्नेश्च नाममन्त्रैश्च पूजयेत् ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्माविपाके व्यम्बकप्रयोगाध्यायः सप्तपद्याशः ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वदारे गणेशेन्द्रो शिवमुत्तरतस्तथा । वरुणं पश्चिमं देवं यमं चाम्बे विभुं तथा ॥ १ ॥
 ऐशान्यां फलशं स्थाप्य तीर्थवागिसमान्वितम् ॥ २ ॥
 मृत्युंजयेन मन्त्रेण शनवाराभिमन्त्रितम् । संपूज्य विधिवद्वाजा विसर्जनमथाचरेत् ॥ ३ ॥
 यान्तु देवगणाः सर्वे प्रजामादाय मामकीम् । इष्टकामफलायां पुनरागमनाय च ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्माविपाके व्यम्बकप्रयोगाध्यायोऽष्टपद्याशः ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धमिपिथेत्ततो वीरं संप्राप्ते विजयी भवेत् । एतन्मण्डलमध्यस्थोऽभिपिक्तः पुरुषो यदा ॥ १ ॥
 ततः प्रवर्तिते युद्धे शत्रून्जयति निश्चितम् । राज्यन्नष्टो लभेद्राज्यं क्षीणायुर्भ्रियते न च ॥ २ ॥
 मुक्त्वा पीडां ग्रहाः सर्वे शान्तिं कुर्वन्ति नित्यशः । श्रद्धयापि कृते ह्यस्मिन्प्रयोगे व्यम्बकाभिधेः ॥३॥
 यथेप्सितमवामोति फलं रुद्रप्रभावतः । अश्रद्धयात्पकरणात्फलमस्य प्रजायते ॥ ४ ॥
 यथाविभवतश्चापि महदैश्वर्यमाप्नुयात् । ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां दद्यात्प्रयोगस्य प्रसिद्धये ॥ ५ ॥
 यथाशक्तिस्तथा दद्यादाचार्याय विशेषतः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या स्वयं भुञ्जीत मानवः ॥ ६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्माविपाके व्यम्बकप्रयोगाध्यायः एकोनविंशतमः ॥ १९ ॥

अरुण उवाच ।

पापशोधनकं सर्वं ब्रूहि मे परमेश्वर । दानस्याक्षयकृद्भैव विधानं वदतांवर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग दानस्याक्षयकारकम् । द्रव्यमानं च द्रव्याणि तदेवांश्चापि पूजनम् ॥ २ ॥

विधानं दानदानार्थं वचस्पथो पापशोधनम् । यवद्वयस्य गुञ्जास्यान्मापो गुञ्जा एकस्य च ॥ ३ ॥

सुवर्णो दशमापः स्यात्ते चत्वारः पलं स्मृतम् । सुवर्णकर्षो तुल्यो स्तो माने रजतकाञ्चने ॥ ४ ॥

तुला पलशतैर्ज्ञेया भारः स्याद्विंशतिस्तुलाः । एवं ताम्रादिधातूनां मानं प्रोक्तं मनीषिभिः ॥ ५ ॥

वक्ष्यामि सर्वधान्यानां मानमत्र सगेश्वर । पलद्वयं तु प्रसृतं द्विगुणं कुडवं स्मृतम् ॥ ६ ॥

चतुर्भिः कुडवैः प्रस्थः प्रस्थाश्चत्वार आढकः । आढकैस्तैश्चतुर्भिश्च द्रोणस्तु कथितो बुधैः ॥ ७ ॥

कुण्डो द्रोणद्वयं प्रोक्तः खारी द्रोणास्तु षोडश । मापटङ्गाक्षत्रिल्वानि कुडवप्रस्थमाढकम् ॥ ८ ॥

राशिगोष्ठी तथा खारी यथोत्तरचतुर्गुणाः । पलमेकं तथा मुष्टिः कुञ्चिदष्टौ तु मुष्टिकम् ॥ ९ ॥

तेऽष्टौ पुष्कलसंज्ञं तैश्चतुर्भिः पूर्णपात्रकम् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाके द्रव्यमाननिर्णयाध्यायः पष्ठितमः ॥ ६० ॥

सप्त धान्यानि ।

श्रीसूर्य उवाच ।

यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुस्तथैव च । श्यामाकं चणकं चैव सप्तधान्यमुदाहृतम् ॥ १ ॥

अथाष्टादश धान्यानि ।

यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुलिक्तका । मापमुद्गमसुराश्च निष्पावाश्च सुमर्षपाः ॥ २ ॥

गवेषुकाश्च नीवारा आढकाश्च सतीनकाः । चणकस्थान्दग्दका धान्यान्पष्टादशव तु ॥ ३ ॥

यवाभावे तु गोधूमा त्रीहिणामपि शालयः । आज्यद्रव्यमनादेशे जुहोतिषु विधीयते ॥ ४ ॥

सप्तोपधयः ।

त्रीहयः शालयो मुद्गा गोधूमा अणवस्वित्तराः । यवार्थोपधयः सप्त विपदो घ्नन्ति काश्यप ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाके अध्याय एकपष्ठितमः ॥ ६१ ॥

सर्वोपधिगणः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

मुरा मांसी वचा कुटं शैलेयं रजनीद्वयम् । साठी चम्पकमुस्तं च सर्वोपधिगणः स्मृतः ॥ १ ॥

रसपट्टकम् ।

मधुरोऽश्वश्च लरणः कपायस्तिक्त एव च । कटुकश्चेति पक्षीन्द्र रसपट्टकमुदाहृतम् ॥ २ ॥

सप्त धातवः ।

सुवर्णं रजतं मुक्ता आरकटं तथैव च । लोहं त्र्यु तथा सीसं धातवः नस कीर्तिताः ॥ ३ ॥

पञ्च रत्नानि ।

सुवर्णं रजतं मुक्ता राजावर्तं प्रवालकम् । रत्नपञ्चकमाख्यातं शेषं वसु ब्रवीम्यहम् ॥ ४ ॥

सर्वधातवः ।

मौलकं च शिला वज्रमञ्जनं श्याममेव च । काक्षी कार्त्तिकमाक्षीकं गौरिकं सर्वधातवः ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपट्टितमः ॥ ६२ ॥

द्रव्यदेवताः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

बंध्यमाणोक्तद्रव्याणां सांप्रतं देवताः शृणु । प्राजापत्यो गजः प्रोक्तस्तुगश्चाकंदेवतः ॥ १ ॥
महिषश्च तथा याम्यश्रोत्रो वै यमदेवतः । शैत्री धेनुविनिदिष्टा छागो वै चाग्निदेवतः ॥ २ ॥
एडकं वारुणं विद्याद्राहो विष्णुदेवतः । आरण्याः कथिताः सर्वे पशवो वायुदेवताः ॥ ३ ॥
जलाश्रयाणि सर्वाणि वारिधारा कमण्डलुः । कुम्भं च करकं चैव वारुणानि विनिदिशेत् ॥ ४ ॥
समुद्रजातरत्नानि सामुद्राणि तथाण्डज । आग्नेय्यं कनकं प्रोक्तं सर्वलोहानि वा पुनः ॥ ५ ॥
प्राजापत्यानि तस्यानि पर्कानानि विशेषतः । ज्ञेयानि सर्वगन्धानि गान्धर्वाणि विचक्षणैः ॥ ६ ॥
वार्हस्पत्यं स्मृतं वासः सौम्यान्यत्र रत्नानि च । पक्षिणश्च तथा सर्वे वायव्याः परिकीर्तिताः ॥ ७ ॥
विद्या ब्राह्मी विनिदिष्टा विद्योपस्करणानि च । सारस्वतानि रागाणि पुस्तकाद्यानि वै स्वम् ॥ ८ ॥
सर्वेषां शिल्पिनां जाने विश्वकर्माधिदेवतम् । दृमाणामय पुष्पाणां शकानां हरितां स ह ॥ ९ ॥
फलानामपि सर्वेषां देवो यत्र वनस्पतिः । मत्स्यमांसं विनिदिष्टं प्राजापत्यं तथैव च ॥ १० ॥
अभयं सर्वदेवत्यं पृथिवी विष्णुदेवता । दासी दासस्तथा कन्या प्राजापत्याः प्रकीर्तिताः ॥ ११ ॥
छत्रं कृष्णाजिनं शय्या रथमासनमेव च । उपानहौ तथा यानं यच्चान्यत्प्राणवर्जितम् ॥ १२ ॥
उक्ताश्चांगिरसस्त्वैतत्प्रतिगृह्णीत मानवः । पर्जन्या ये तथा मीरः शस्त्रचर्मध्वजादिकम् ॥ १३ ॥
रणोपकरणं सर्वं कथितं शक्रदेवतम् । गृह्णन्तु सर्वदेवत्यं ताम्बूलं नागदेवतम् ॥ १४ ॥
यदनुक्तं महाभाग तज्ज्ञेयं विष्णुदेवतम् । यस्य दवस्य यद्वयं प्रतिमासु खगोश्चर ॥ १५ ॥
सा ह्येव देवता तस्य दानकाले समुच्चरेत् ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विपट्टितमः ॥ ६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यवोदरैरष्टसंख्यैरंगुलं परिकीर्तितम् । पदंगुलं पदं प्राहुर्वितस्तिर्द्विगुणा स्मृता ॥ १ ॥
वतस्तिमितो हस्तो ब्रह्मतीर्थद्विचैष्टनैः । चतुर्हस्तो भवेदण्डो मानकाले खगेश्वर ॥ २ ॥
क्रोशो धनुःसहस्रे द्वे गणवृत्तिर्द्विगुणा स्मृता । योजनं द्विगुणं तस्मात्प्रोक्तं मानं खगाधिप ॥ ३ ॥
दशहस्तेन दण्डेन त्रिंशदण्डैर्निवर्तनम् । दश तान्येव गोचर्म भूमिमानामितौरितम् ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विपट्टितमः ॥ ६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रमाणं सर्वदेवानां मूर्तिनां शृणु चाण्डज । मुनिनागामुराणां च मनुष्यपशुपक्षिणाम् ॥ १ ॥
गजोन्मान्ना गणेशस्य नरमाना शिवस्य च । लक्ष्मीनारायणौ तदन्नरमानोच्चसंमिता ॥ २ ॥
प्रासादस्थास्तु ताः सर्वास्त्रिहस्तमितिकाः सुत । द्विहस्तमितिकाः केचित्केचिद्रस्तमिताः शुभाः ३ ॥

प्रासादस्था महानाग गृहस्था न च शोभताः । सतांगुलात्समारम्भ यावच्च द्वादशांगुलम् ॥ ४ ॥
गृहेष्वर्चाः समाख्याताः प्रासादे वाधिकाः शुभाः । स्थापनेऽप्यत्र लिङ्गानां व्यवस्थितिरियं स्मृता ५
नहि लिङ्गार्चनात्सूत पुण्यमभ्यधिकं कश्चित् । शालग्रामशिला चैव नर्मदोन्था विशेषतः ॥ ६ ॥
यथा लभस्तथा ग्राह्या मानहीनाधिका हि सा । सर्वकाप्रभदा कर्तुरन्ते स्वर्गफलप्रदा ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयः पद्यप्रथितमः ॥ ६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिमाशुविद्या सूत सौवर्णा राजती तथा । ताम्नी रत्नमयी कार्या रीत्या धावन्विता तथा ॥ १ ॥
ताम्रकांस्यमयी चैव शुभदारुमयी शुभा । वितस्तिमानं यावत्स्याद्गुष्ठात्पर्वसंमिता ॥ २ ॥
गृहेष्वर्चा शुभा प्रोक्ता नाधिका गरुडाग्रज । गोब्राह्मणेण वायव्यौ हृदि स्वे प्रतिमासु च ॥ ३ ॥
शालग्रामे रवी वापि पूजनं शुभदं पटे । दाने स्वभावजा लेख्या घटितेति त्रिधाण्डज ॥ ४ ॥
सर्वपापहरा ज्ञेयाः सर्वकामफलप्रदाः । लेख्या चतुर्विधा प्रोक्ता श्रेष्ठा मध्या कनिष्ठिका ॥ ५ ॥
अपकृष्टा तु फलदा तत्कामान्नात्र संशयः । दैर्घ्ये त्वेकाङ्गुला श्रेष्ठा विस्तारेऽष्टांगुला मता ॥ ६ ॥
मध्याष्टांगुलिका दैर्घ्ये विस्तारे च षडङ्गुला । षडङ्गुला तदा दैर्घ्ये हीना वेदाङ्गुलायते ॥ ७ ॥
चतुर्हलिका दैर्घ्ये चायामे चापकृष्टिका ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयः पद्यप्रथितमः ॥ ६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अङ्गुष्ठपर्यन्निम्नातितो हीना दानेन शोभनाः पलाभ्यां प्रतिमान्यूना श्रेष्ठा कार्याल्पिकापि चेत् ॥ १ ॥
वक्ष्यमाणस्वरूपा वा देवादीनां विधानतः । एवं सर्वा द्विजातीनां कार्याः स्वर्गादिधातुजाः ॥ २ ॥
नराकाराः समालेख्याः सर्वावयवसंयुताः । श्रेष्ठामध्याकनिष्ठाश्च तथा चैवापकृष्टिकाः ॥ ३ ॥
सर्वा वितस्तिमानोना विस्तारे तास्त्रयः स्मृताः । स्त्रीपुत्रसहिता कार्या रहिता वायुक्रुत्रचित् ॥ ४ ॥
चतुष्कोणा सुघटिता मन्त्रैरावतनादिकैः । अनाङ्ग्या द्विजानां वै न तासां घटनं स्मृतम् ॥ ५ ॥
एवमश्वज्योष्ठाणां गवादीनां च पक्षिणाम् । स्वाकाराङ्गुल्याश्च सततं कार्याश्चाविधानतः ॥ ६ ॥
पत्रे लेख्या सुवर्णाद्ये वेदाङ्गुलिप्रिताधिके । सुगन्धैर्विधिवैर्वापि लेख्या कार्या प्रयत्नतः ॥ ७ ॥
प्रणवादिनमोऽन्तेन नाममन्त्रेण चाण्डज । आवर्तनं च घटनं प्रतिष्ठाऽऽनाहनादिकम् ॥ ८ ॥
पूजनं प्रतिमानां च स्वैस्वैर्मन्त्रैश्च कारयेत् । प्रासादे चातिफलदा पूजनीया प्रतिष्ठिता ॥ ९ ॥
देवताः सफलाः सूत पूजने च प्रतिष्ठिताः ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयः सतयष्टितमः ॥ ६७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रतिष्ठां सर्वदेवानां शूद्रि मेऽत्र दिवाकर । यां कृत्वा विधिना पूर्णं देवपूजाफलं लभेत् ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिष्ठां सर्वदेवानां कारयेत्कमतो नरः । नारायणादयो देवा निवसन्ति सुरालये ॥ २ ॥
भक्तानुग्रहतो मत्स्यं समायाति च भूतले । मान्यायने सिन्धे पक्षे गृह्युक्तोदिते दिने ॥ ३ ॥
सुसूतं यजेद्देवानामाविभवाविस्तैः । वरयेद्ब्राह्मणान्पूर्वं यन्नासनविभृपणैः ॥ ४ ॥

१ रे-खपु० । २ कार्यान्विकरितं चेत्-उपु० । ३ पठनं-खपु० । ४ देवाः स्वकलदाः सूत-उपु० ।

जप्त्वा तद्देवमन्त्रांश्च कोटिलक्षायुतादिकान् । स्नात्वा पश्चामूर्तेनैव दिव्येस्तीर्योदकैस्तथा ॥ ५ ॥
 लिप्त्वा सुगन्धैर्विविधैर्माल्यैर्वस्त्रैश्च दीपकैः । धूपैर्नैवेदितैर्भक्ष्यैः फलेस्तदनुसंभवं ॥ ६ ॥
 तथा मङ्गलदीपैश्च व्यजनैश्चामरैः शुभैः । नानावाद्यैर्मनोज्ञैश्च प्रीतिमुत्पादयेत्सुरान् ॥ ७ ॥
 देवात्रे च स्वपेद्भूमावशक्तौ जागरे निशि । ततः प्रातः समुत्थाय स्नानः शुचिरलङ्कृतः ॥ ८ ॥
 देवमावाहयेन्मन्त्रैस्तल्लिङ्गैः प्राग्दक्षयेत् । षोडशोरूपचारंस्तु नान्यथा देवतां विशेषत् ॥ ९ ॥
 ज्ञात्वा देवांश्च घटितान्मुवर्णाद्यैर्विनिर्मितान् । शालग्रामशिलादौ वा जीवमन्त्रसमावृतान् ॥ १० ॥
 पत्रे लेख्यांस्तथारूपाञ्छालक्ष्णलक्षितान् । स्वकीयासनसंस्थांश्च स्वस्वोपस्कमसंयुतान् ॥ ११ ॥
 एतन्वै त्वेप वै चेति मन्त्राभ्यां सुप्रतिष्ठितान् । कुर्याद्देवान्चिधानेन ततः कामफलप्रदाः ॥ १२ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायाऽष्टमः ॥ ६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवात्रे होमयेन्मन्त्रैर्दशांशेन प्रयत्नतः । तर्पयेच्छुद्ध्या चानुशतया विभ्रांश्च भोजयेत् ॥ १ ॥
 जापकेभ्यः प्रदद्यात् सुवर्णमयुतस्य च । तत्र दानानि देवानिः देवप्रीतिकराणि च ॥ २ ॥
 गावो वस्त्राणि चान्नानि रत्नानि विविधानि च । यथा देवं द्विजं तद्द्विधिंश्च वेदपारगम् ॥ ३ ॥
 तोपयेन्मृदुभिर्वस्त्रैर्गोभूम्यश्वासनादिकैः । विविधैर्भूर्पर्णादिव्यैर्ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ ४ ॥
 प्रार्थयेच्च तद्गोत्रं मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ ५ ॥
 देवाधीनं जगत्सर्वं मन्त्राधीनाश्च देवताः । ते मन्त्रा ब्राह्मणाधीनास्तस्माद् भूदेवता द्विजाः ॥ ६ ॥
 तत्प्रसादादिमे देवास्तिष्ठन्तु मम मन्दिरे । पूजां गृह्णन्तु मे नित्यं कुर्वन्तो मन्मनोरथान् ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनसततितमः ॥ ६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शक्तिशुक्तं महादेवं प्रतिष्ठेदेवमेव हि । लक्ष्मीनारायणं वापि मन्त्रमेदात्तयेव च ॥ १ ॥
 वक्ष्ये मन्त्रांस्तु वेदोक्तान्सुराणां भावितात्मनाम् । मन्त्रो विष्णोरिदं विष्णुर्नमस्त इति शाम्भवः २
 ब्रह्मणो ब्रह्मजज्ञानमम्बेऽम्बायाः प्रकीर्तितः । आकृष्णोति सहस्रांशोर्मन्त्रः प्रोक्तो मनीषिभिः ॥ ३ ॥
 श्रीशत इति लक्ष्म्यास्तु पार्वत्याः शचिपर्णिकाम् । गणानां त्वेति मन्त्रस्तु विघ्नराजस्य कीर्तितः ४
 विष्णोरराडिति वा मन्त्रः प्रोक्तः सनातनः । समुद्राथेति शंखस्य रुद्राक्षस्य च त्र्यम्बकम् ॥ ५ ॥
 दिक्पालानां तथा मन्त्रास्त्रातरेत्यादिकाः स्मृताः । नवग्रहाणां मन्त्राश्च श्रुतौ देवाधिदेवताः ॥ ६ ॥
 चन्द्रविस्तरतः प्रोक्ता ऋषिभिस्तत्त्वदीभिः । लक्ष्मीनारायणाम्यां च नमोन्त इति कीर्तितः ॥ ७ ॥
 सरस्वत्यादिकानां च मन्त्राः प्रोक्ताः सविस्तराः । मन्त्राः रुरुपसूक्तोत्थास्तथा नरहरेः प्रभोः ८ ॥
 यन्त्रोद्दारे प्रतिष्ठायां मन्त्रास्तल्लिङ्गदैवजाः । अथवाष्टाक्षरो मन्त्रो द्वादशाक्षर एव च ॥ ९ ॥
 नारायणप्रतिष्ठायां योऽर्च्यो धर्मार्थकामदौ । प्रणवादिनमोन्तैश्च नाममन्त्रैर्यथोदितैः ॥ १० ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय सततितमः ॥ ७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिष्ठातो हि देवानां सर्वकामफलं स्मृतम् । अथवाऽऽगमजैर्मन्त्रैः प्रतिष्ठेत्सर्वकामदैः ॥ १ ॥
 तैर्मन्त्रैश्च जपं कुर्यात्पूजान्ते धर्मवित्सदा । अनेन विधिना मन्त्रैर्यस्तु देवान्प्रतिष्ठयेत् ॥ २ ॥

१ देवास्मिन्थयेत्-खपु० । २ ब्रह्मणे ब्रह्मजज्ञानमम्बायाः प्रकीर्तितः-खपु० । ३ प्रतिष्ठेत् सर्वदेवानां-खपु० ।

मासादस्या महाभाग गृहस्था न च शोभनाः । सप्तांगुलात्समारभ्य यावच्च द्वादशांगुलम् ॥ ४ ॥
 गृहेष्वर्चाः समाख्याताः मासादे वाधिकाः शुभाः । स्थापनेऽपत्र लिङ्गानां व्यवस्थितिरियं स्मृता ५
 नदि लिङ्गार्चनात्सुत पुण्यमभ्याधिकं कश्चित् । शालग्रामशिला चैव नर्मदोन्था विशेषतः ॥ ६ ॥
 यथा लाभस्तथा ग्राह्या मानहीनाधिका हि सा । सर्वकामप्रदा कर्तुरन्ते स्वर्गफलप्रदा ॥ ७ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चमष्टितम ॥ ६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिमाश्रयिषा सूत सौवर्णां राजतो तथा । ताम्नी रत्नमयी कार्या रीत्या धात्वन्विता तथा ॥ १ ॥
 ताम्रकारास्थमयी चैव शुभदारुमयी शुभा । वितस्तिमानं यावत्स्याद्गुणैर्यसंमिता ॥ २ ॥
 गृहेष्वर्चा शुभा प्रोक्ता नाधिका गरुडाग्रज । गोब्राह्मणेषु वायव्यां हृदि स्वे प्रतिमासु च ॥ ३ ॥
 शालग्रामे खौ वापि पृजनं शुभदं पटे । दाने स्वभावजा लेख्या घटितेति त्रिधाग्दज ॥ ४ ॥
 सर्वपापहरा ज्ञेयाः सर्वकामफलप्रदाः । लेख्या चतुर्विधा प्रोक्ता श्रेष्ठा मध्या कनिष्ठिका ॥ ५ ॥
 अपकृष्टा तु फलदा तत्कामान्नात्र सदायः । दैर्घ्ये त्वकाङ्गुला श्रेष्ठा विस्तारेऽष्टांगुला मता ॥ ६ ॥
 मध्याष्टांगुलिका दैर्घ्ये विस्तारे च पङ्कङ्गुला । पङ्कङ्गुला तदा दैर्घ्ये हीना वेदाङ्गुलायते ॥ ७ ॥
 चतुरङ्गुलिका दैर्घ्ये चायामे चापकृष्टिका ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठ्यष्टितम ॥ ६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अङ्गुष्ठपर्यन्तवितो हीना दानेन शोभनाः । पलाभ्यां प्रतिमा न्यूना श्रेष्ठा कार्याल्पिकापि चेत् ॥ १ ॥
 वक्ष्यमाणस्वरूपा वा देवादीनां विधानतः । एवं सर्वा द्विजातीनां कार्याः स्वर्णादिधातुजाः ॥ २ ॥
 नराकाराः समालेख्याः सर्वविषयसंयुताः । श्रेष्ठामध्याकनिष्ठाश्च तथा चैवापकृष्टिकाः ॥ ३ ॥
 सर्वा वितस्तिमानोना विस्तारे तास्त्रयः स्मृताः । स्त्रीपुनसहिता कार्यारहिता वायुकुत्रचित् ॥ ४ ॥
 चतुष्कोणा सुघटिता मन्त्रैरावतनादिकैः । अनाजया द्विजानां वै न तासां घटनं स्मृतम् ॥ ५ ॥
 एवमश्वजोष्ट्राणां गवादीनां च पक्षिणाम् । स्वार्काराङ्कयाश्च सततं कार्याश्चाचौविधानतः ॥ ६ ॥
 पत्रे लेख्या सुवर्णाद्ये वेदाङ्गुलिमिताधिके । सुगन्धैर्विबिधैर्वापि लेख्या कार्या प्रयत्नतः ॥ ७ ॥
 प्रणवादिनमोज्ज्वेन नाममन्त्रेण चाग्दज । जावर्तनं च घटनं प्रतिष्ठाऽऽशाहनादिकम् ॥ ८ ॥
 पृजनं प्रतिमानां च स्वेस्वमन्त्रेश्च कारयेत् । मासादे चातिफलदा पृजनीया प्रतिष्ठिता ॥ ९ ॥
 देवताः सफलाः सूत पूजने च प्रतिष्ठिताः ॥ १० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तमष्टितम ॥ ६७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रतिष्ठा सर्वदेवानां ब्रूहि मेऽत्र दिवाकर । यां कृत्वा मिथिना पूर्णं देवपूजाफलं लभेत् ॥ १ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिष्ठा सर्वदेवानां कारयेत्क्रमतो नरः । नारायणादयो देवा निवसन्ति सुरालये ॥ २ ॥
 भक्तानुग्रहतो मत्स्यं समापायित च भृतले । मौम्यायने मिते पत्रे गुरुशुक्रोदिते दिने ॥ ३ ॥
 सुमहूर्ते यजेद्देवानानां विभवविस्तरेः । वरयेद्ब्राह्मणा-पुत्रं वन्वासनविभृषणैः ॥ ४ ॥

१ खे-पु० । २ कार्याधिकस्ति चेत्-पु० । ३ पङ्क-पु० । ४ देवा इत्यन्ता सूत-पु० ।

५ पुं-पु० ।

जप्त्वा तद्देवमन्त्रांश्च कोटिलक्षायुतादिकान् । स्नात्वा पञ्चामृतैर्नैव दिव्येस्तीर्योदकैस्तथा ॥ ५ ॥
 लिप्त्वा सुगन्धैर्विविधैर्माल्यैर्वस्त्रैश्च दीपकैः । धूपानिवेदितैर्भक्ष्यैः फलेस्तदनुसंभवं ॥ ६ ॥
 तथा मङ्गलदीपैश्च व्यजनेश्रामरैः शुभैः । नानावाद्यैर्मनोह्रेश्च प्रीतिमुत्पादयेत्सुरान् ॥ ७ ॥
 देवाभ्ये च स्वपेष्टमावशक्तीं जागरे निशि । ततः प्रततः सभुन्ध्याय स्नातः शुचिरलङ्कृतः ॥ ८ ॥
 देवमावाहयेन्मन्त्रैस्तलिङ्गैः प्राग्दर्शयेत् । षोडशोरूपचारिस्तु नान्यथा देवतां विशेषत् ॥ ९ ॥
 ज्ञात्वा देवांश्च घटितान्मुवर्णाद्यैर्विनिर्मितान् । शालग्रामशिलादीं वा जीवमन्त्रसमावृतान् ॥ १० ॥
 पत्रे लेख्यांस्तथारूपाञ्छालक्ष्णलक्षितान् । स्वकीयासनसंस्थांश्च स्वस्वोपस्करणंयुतान् ॥ ११ ॥
 एतन्ते त्वेप वै चेति मन्त्राभ्यां सुप्रतिष्ठितान् । कुर्याद्देवान्विधानेन ततः कामफलप्रदाः ॥ १२ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायेऽष्टमः ॥ ६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवाभ्ये होमयेन्मन्त्रैर्देशांशेन प्रयत्नतः । तर्पयेच्छुद्धया चानुशक्तया विषांश्च भोजयेत् ॥ १ ॥
 जापेकम्भः प्रदद्यात्तु सुवर्णमयुतस्य च । तत्र दानानि देवानिः देवप्रीतिकराणि च ॥ २ ॥
 गावो वस्त्राणि चान्नानि रत्नानि विविधानि च । यथा देवं द्विजं तद्वद्विधिवं वेदपारगम् ॥ ३ ॥
 तोपयेन्मृदुभिर्वस्त्रैर्गोभूष्यन्वातनादिकैः । विविधैर्भूर्पर्णादिव्यैर्ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ ४ ॥
 मार्ययेच्च तद्भ्येऽत्र मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ ५ ॥

देवाधीनं जगत्सर्वं मन्त्राधीनाश्च देवताः । ते मन्त्रा ब्राह्मणाधीनास्तस्माद् भूदेवता द्विजाः ॥ ६ ॥
 तद्ध्रसादादिमे देवास्तिष्ठन्तु मम मन्दिरे । पूजां गृह्णन्तु मे नित्यं कुर्वन्तो मन्मनोरथान् ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याये एकोनसत्ततितमः ॥ ६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शक्तियुक्तं महादेवं प्रतिष्ठेदेवमेव हि । लक्ष्मीनारायणं वापि मन्त्रभेदात्तथैव च ॥ १ ॥
 वक्ष्ये मन्त्रांस्तु वेदोक्तान्सुराणां भाविनात्मनाम् । मन्त्रो विष्णोरिदं विष्णुर्नमस्त इति शाम्भवः २
 ब्रह्मणो ब्रह्मजज्ञानमभ्येऽम्बायाः प्रकीर्तितः । आकृष्णोति सहस्रांशोर्मन्त्रः प्रोक्तो मनीषिभिः ॥ ३ ॥
 श्रीश्वत इति लक्ष्म्यास्तु पार्वत्याः शक्तिपार्ष्णिकाम् । गणानां त्वेति मन्त्रस्तु विघ्नराजस्य कीर्तितः ४
 विष्णोरराडिति वा मन्त्रः प्रोक्तः सनातनः । समुद्राधेति शंखस्य रुद्राक्षस्य च त्र्यम्बकम् ॥ ५ ॥
 दिक्पालानां तथा मन्त्रास्त्रातारण्यादिकाः स्मृताः । नवग्रहाणां मन्त्राश्च श्रुतौ देवाधिदेवताः ॥ ६ ॥
 वह्निविस्तरतः प्रोक्ता ऋषिभिस्तत्त्वदर्शिभिः । लक्ष्मीनारायणान्यांश्च नमोस्त इति कीर्तितः ॥ ७ ॥
 सरस्वत्यादिकानां च मन्त्राः प्रोक्ताः सविस्तराः । मन्त्राः पुरुषसूक्तोत्थास्तथा नरहरेः प्रभोः ८ ॥
 यन्त्रोद्दारे प्रतिष्ठायां मन्त्रास्तलिङ्गदेवजाः । अथवाष्टाक्षरो मन्त्रो द्वादशाक्षर एव च ॥ ९ ॥
 नारायणमतिष्ठायां योज्यां धर्मार्थकामदौ । प्रणवादिनमोन्तैश्च नाममन्त्रैर्यथोदितैः ॥ १० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याये सत्ततितमः ॥ ७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिष्ठातो हि देवानां सर्वकामफलं स्मृतम् । अथवाऽऽनामजैर्मन्त्रैः प्रतिष्ठेत्सर्वकामदेः ॥ १ ॥
 तैर्मन्त्रैश्च जपं कुर्यात्पूजान्ते धर्मवित्सदा । अनेन विधिना मन्त्रैर्यस्तु देवान्प्रतिष्ठयेत् ॥ २ ॥

स याति परमं स्थानं यद्रत्ना न निवर्तते । इह लोके परे चापि नाशुभं तस्य विद्यते ॥ ३ ॥
 अप्रतिष्ठितदेवांश्च पूजयेद्यस्तु मूढधीः । न तत्फलमामोति स नरो देवदूषकः ॥ ४ ॥
 अप्रतिष्ठितदेवानां दानेऽप्यल्पफलं भवेत् । दाने बहुफला देवा मन्त्रमात्रप्रतिष्ठिताः ॥ ५ ॥
 पूजारम्भेऽत्र देवानां पादस्पर्शं तथाद्भुते । विकारे प्रतिमायां च स्पृष्टे म्लेच्छजनैस्तथा ॥ ६ ॥
 महापातकिभिः स्त्रीभी रजोयुक्ताभिरेव च । अपूजये वा चिरं देवे ह्येवमेव गृहे स्थिते ॥ ७ ॥
 कुर्याद्देवप्रतिष्ठां च न कुर्यान्निरयं व्रजेत् । सर्वदुःखानयामोति नात्रः कार्या विचारणा ॥ ८ ॥
 विवाहोत्सवयज्ञेषु महादाने तथैव च । देवतायाः प्रतिष्ठायां ग्रहपूजां च कारयेत् ॥ ९ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्ततितमः ॥ ७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उपलिप्ते शुचौ देवे कर्ता शुचिरलंकृतः । आचामेत्पञ्चगव्येन ततः शुद्धेन वारिणा ॥ १ ॥
 पञ्चगव्यम् ।

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकम् । पञ्चगव्यामिति प्रोक्तं पवित्रं कायशोधनम् ॥ २ ॥
 विष्णुवह्नीन्द्रवार्यकर्षं देवतानि यथाक्रमम् । कुशोदकस्य पक्षान्द्र पितरो देवताः स्मृताः ॥ ३ ॥

पञ्चामृतम् ।

दधि क्षीरं मधु घृतं सिता च गरुडाग्रज । पञ्चामृतमिदं प्रोक्तं पवित्रं पापनाशनम् ॥ ४ ॥
 पलानां द्वे सप्तये तु महात्तानं प्रकीर्तितम् । (साने पलशतं दद्यादभ्यङ्गे पञ्चविंशतिः ॥ ५ ॥
 ययाशक्त्यायवा सूत स्नापयेच्छुद्धयान्वितः । पदनिशदङ्गुलं पात्रमुत्तमं परिकीर्तितम् ॥ ६ ॥
 चतुर्विंशतिकं मध्यं कनिष्ठं द्वादशाङ्गुलम् । वस्वदङ्गुलं विहीनं तु न पात्रं कारयेत्कचित् ॥ ७ ॥
 सौवर्णं राजतं ताम्रं पात्रं माणिमयादिकम् । प्रशस्तपुटकाद्यं तु शुभमं देवपूजने ॥ ८ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्ततितमः ॥ ७२ ॥

अथ पुष्पाणि ।

श्रीसूर्य उवाच ।

निर्गन्धीन्सुगन्धीनि कुसुमानि विवर्जयेत् । गन्धहीनमपि शूलं पवित्रं यत्कुशादिकम् ॥ १ ॥
 पुष्पैरारण्यसंभृतैः पत्रैर्वा पर्वतोद्भवैः । अपर्युपितनिसिम्भैः प्रोक्षितैर्जन्तुवर्जितैः ॥ २ ॥
 आत्मारामोद्भवैः पुष्पैः प्रजयेत्प्रतिमां सुधीः । दत्त्वा दश सुवर्णस्य निष्कानां लभते फलम् ॥ ३ ॥
 तदेककवीरेण सूर्याय विनिवेद्येत् । रक्तैश्च कर्वीरैश्च यस्तु पूजयते रविम् ॥ ४ ॥
 कल्पकोटिसहस्राणि सूर्यलोके वसेन्नरः । कर्वीरशतैरेव यो भे मालां प्रयच्छति ॥ ५ ॥
 स याति शिवलोकं तु मोदते तत्र देववत् ॥ ६ ॥

अथ गन्धः ।

चत्वारः कौडकुमा भागाश्चन्दनस्य च पौडश ॥ ६ ॥
 कस्तूरिकाया द्वौ भागौ कर्पूरस्य चतुष्टयम् । सर्वगन्धमिदं सप्त देवाङ्गे लेपयेत्सुधीः ॥ ७ ॥

अथ धूपः ।

कर्पूरमशुहं चैव चन्दनं गुग्गुलं तथा । गुग्गुलं सर्वदेवानां साङ्गं चैव सितायुरम् ॥ ८ ॥
 ममभागमुशीरं च धूपो देवमियः सुत ।

अथ दीपः ।

दद्याद्दीपांश्च देवाग्ने गोघृतेन प्रपूरितान् ॥ ९ ॥

अथवा तिलतलेन सापिण्याप्यभावतः । अन्यत्रैर्हैवेताद्यैश्च दीपान्निव प्रयोषयेत् ॥ १० ॥

दीपदश्च शुभल्लोकान्याति दीपशतैर्वृतः ॥ ११ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादे कर्मविपाके अन्यायस्त्रिसप्ततितमः ॥ ७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तयोपवीतदानेन सुरभ्यो ब्राह्मणाय च । जातः पृथिव्यां कालेन भवेद्दिग्गः पतिर्भुवः ॥ १ ॥

दद्याद्दद्याणि देवेभ्यः श्वेतपीतारुणानि च । क्षामानि विविधान्येव बहुवर्णानि चाण्डज ॥ २ ॥

दिव्यवस्त्रान्वितो दाता स्वर्गलोकमवाप्नुयात् ॥ ३ ॥

अथ नैवेद्यम् ।

संयावकृशरापूपपायसं यावकं तथा ।

दध्मोदनं रसालांश्च मोदकान्गुडपूपकान् । शालितण्डुलकं प्रस्थं कुर्यादन्नं सुसंस्कृतम् ॥ ४ ॥

फलानि विविधान्येव देवाय च निवेद्येत् । सर्वदुःखविनिर्मुक्तः स नरः स्वर्गभाग्भवेत् ॥ ५ ॥

अथार्घ्यदानम् ।

आपः क्षीरं कुशाग्राणि दध्यक्षततिलास्तथा । यवाः सिद्धार्थकाश्चयमवोऽष्टाङ्गाः प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥

पूजादौ भानवे ह्यर्घ्यं गायत्र्या च प्रदापयेत् । नमो विवस्वते ब्रह्मन्नाति मन्त्रेण वाण्डज ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादे कर्मविपाके पूजोपकारणाध्यायपञ्चतुःसप्ततितमः ॥ ७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयोपचारान् पूजायाः षोडशं दृष्टुं पुत्रकम् । आघेनावारहयेद्देवं मन्त्रेण पुरुषोत्तमम् ॥ १ ॥

द्वितीयेनासनं दद्यात्ततः पाद्यं प्रदापयेत् । चतुर्थेनार्घ्यदानं च ततश्चाचमनीयकम् ॥ २ ॥

पष्टेन स्नपनं दद्यात्सप्तमेनापि वाससी । अष्टमेनोपवीतं च नवमेन विलेपनम् ॥ ३ ॥

दशमेनैव पुष्पाणि दद्याद्देवस्य चाण्डज । एकादशेन मन्त्रेण धूपं चैव प्रदापयेत् ॥ ४ ॥

दीपं द्वादशकेनैव त्रयोदशमितेन वै । नैवेद्यं विविधं दद्याद्भक्ष्यं भोज्यं च पायसम् ॥ ५ ॥

चतुर्दशेन मन्त्रेण दद्यात्सुमनसांऽञ्जलिम् । ततः पञ्चदशेनैव कारयेच्च प्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥

वाध्यादीनि च तेनैव षोडशेन विसर्जनम् । स्नानोपवीतवस्त्रेषु नैवेद्ये कश्यपात्मज ॥ ७ ॥

दद्यादाचमनीयानि सर्वदेवेष्वयं विधिः । स्वैस्सर्वमन्त्रैर्विधानेन देवांस्तत्र प्रसादयेत् ॥ ८ ॥

गन्धपुष्पे तथा धूपदीपनैवेदानि च । अशक्तो पञ्च वा कुर्यादुपचारांश्च पूजने ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादे कर्मविपाके पूजोपकारणाध्यायः पञ्चसप्ततितमः ॥ ७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्नात्वा नित्यीक्रियां कृत्वा कर्ता शुचिरलंकृतः । ब्राह्मणान्देववस्तूनि गन्धाद्यैरर्चयेत्सुत ॥ १ ॥

दानं ददेऽहममुकं दद्यादिप्रकृते जलम् । ददस्वेति द्विजेनोक्तमिति दानविधिः स्मृतः ॥ २ ॥

अतस्तत्पूर्वमुच्चार्य गृहीत्वा तु करे जलम् । सतिलकुशहस्तस्तु कालज्ञानं समुच्चरन् ॥ ३ ॥

प्राङ्मुखश्चोदङ्मुखो वा पैत्रे याम्यमुखः स्थितः । वामेन पाणिना स्पृष्ट्वा स्मरेत्तद्वस्तुदेवै ॥ ४ ॥

विप्रायामुक्कगोत्रायामुक्ककामो ह्यहं ददे । नमस्तेत्युत्सृजेदेतद्विजहस्ते जलं त्वग ॥ ५ ॥
 स्वस्तीत्युक्तेन विप्रेण दानमक्षयतां नयेत् । संप्रदानमिति प्रोक्तमन्यत्वागमिति स्मृतम् ॥ ६ ॥
 कन्यादानं त्रिपुरुपगोत्रोच्चारणपूर्वकम् । गोकन्याप्रतिमा शय्यास्त्वक्केतस्य प्रदापयेत् ॥ ७ ॥
 विभक्तविधिना दाता न तत्फलमवाप्नुयात् । प्रतिष्ठासर्वदानानां स्वर्णमङ्ग्यकारकम् ॥ ८ ॥
 दानमक्षयतां याति संप्रदानेन यत्कृतम् । अभावे ब्राह्मणादीनां दानमल्पफलं भवेत् ॥ ९ ॥
 तीर्थार्थां त्यागविधिना संप्रदानसमं फलम् । तावद्धेतुषु धेनुत्वं देवत्वं प्रतिमाषु च ॥ १० ॥
 यात्रद्विषो न गृह्णीयात्स्वस्तीत्युक्तेति तदर्थे ॥ १ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाके दानविधानाध्याय पञ्चसप्ततितमः ॥ ७६ ॥

अरुण उवाच ।

सामान्येन विधिं ब्रूहि सर्वलोकहिताय वै । पापिनां कर्मदृष्टानां प्रायश्चित्तं परं वद ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तविहीनानां का गतिः परमेश्वर । श्रोतुमिच्छाम्यहं त्वत्तः सर्वज्ञस्त्वं यतः प्रभो ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तविहीनानां महापातकिनां नृणाम् । नरकान्ते भवेज्जन्म चिद्वाङ्मिदं शरीरिणाम् ॥ ३ ॥
 प्रतिजन्म भवेत्तैषां चिह्नं तत्पापसूचकम् । प्रायश्चित्ते कृते याति पश्चात्पापवतां पुनः ॥ ४ ॥
 महापातकजं चिह्नं सप्तजन्माभिजायते । उपपापोद्भवं पञ्च त्रीणि पापसमुद्भवम् ॥ ५ ॥
 दुष्कर्मजा नृणां रोगा यान्ति चैव क्रमाच्छमम् । जपैः सुरार्चनैर्होमैर्दानैस्तेषां समं भवेत् ॥ ६ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं नरकान्ते परीक्षयेत् । बाधते व्याधिरूपेण तस्य कृच्छ्रादिभिः शमः ॥ ७ ॥
 कृतकर्मक्षयो नास्ति कल्पक्रोदिसर्तरीषि । अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शमाशुभम् ॥ ८ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं व्याधिरूपेण तिष्ठति । कुपुं च राजयक्ष्मा च प्रमेहो ग्रहणी तथा ॥ ९ ॥
 मृष्टकृच्छ्राश्मरीकासा अतीसारभगन्दराः । दुष्टव्रणं गण्डमाला पक्षाघातोऽग्निनाशनम् ॥ १० ॥
 इत्येवमादयो रोगा महापापोद्भवाः स्मृताः । जलोदरयकृतीहृद्गुल्फोपद्रवास्तथा ॥ ११ ॥
 श्वासाजीर्णज्वरच्छोदंश्चर्ममोहगुल्मप्रहाः । रक्तासृग्द्विसर्पाद्या उपपापोद्भवा गदाः ॥ १२ ॥
 दण्डपातकिनाश्चित्रवपुःकफविचर्चिकाः । वाल्मीकिपुण्डरीकाद्या रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ १३ ॥
 अर्शश्चाद्या नृणां रोगा अभिशापाद्भवन्ति हि । अन्ये च बहुधा रोगा जायन्ते दोषसंकाशः ॥ १४ ॥
 उच्यन्तेऽथ निदानानि प्रायश्चित्तानि च क्रमात् । महापापेषु सर्वस्वं तदर्थं तूपपातके ॥ १५ ॥
 दद्यात्पापेषु षष्टींशं तुर्यं चाथ रमेश्वर ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाके सामान्यविचारध्याय सप्तसप्ततितमः ॥ ७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दश पञ्चाथ चतुर् उपदेश्य द्विजान्बुभान् । तेषामनुज्ञया सर्वं प्रायश्चित्तमुपक्रमेत् ॥ १ ॥
 विधाय वैष्णवं श्राद्धं संकल्पं निजकाम्यया । धेनुं दद्याद्द्विजैर्भ्योऽयं दक्षिणाश्च स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 अलंकृत्य यथाशक्त्या वस्त्राङ्कुरणैर्द्विजान् । याचेत् दण्डवन्नत्वा प्रायश्चित्तं यथाचित्तम् ॥ ३ ॥

१ आदर्शमुस्तक एतदध्यायान्ते प्रथमुद्धृत इत्युक्तम् । अन्येऽन्यपुस्तके तु मुदितप्रथमस्यात्प्रायश्चित्तपापैस्सामान्यविधायान्मुदितोपमयः । यदिमुदितप्रथमस्य प्रयोगेन वैश्विन्नाशयैरुपहृतं कियेत तर्हि द्वितीयाध्यायौ च प्रथं स्वपण्डे सन्निवेश्य मुदितविधायाम् इति । २ सप्तजन्मानि-न्यपु० ।

व्रतच्छिद्रं तपश्छिद्रं यच्छिद्रं यज्ञकर्मणि । सर्वं भवति चाऽच्छिद्रं यस्य चेच्छन्ति वै द्विजाः ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणा यानि भाषन्ते मन्यन्ते तानि देवताः । सर्वदेवमया विप्रा न तद्वचनमन्यथा ॥ ५ ॥
 उपवासो व्रतं चैव स्नानं तीर्थफलं तपः । विप्रैः संपादितं यस्य संपन्नं तस्य तद्वेत् ॥ ६ ॥
 ब्राह्मणा जह्मं तीर्थं निर्जलं सार्धकामिकम् । तेषां वाययोदकेनैव शुद्धयन्ति मलिना जनाः ॥ ७ ॥
 संपन्नमिति यद्वाक्यं वदन्ति क्षितिदेवताः । प्रणम्य शिरसा धार्यमग्निष्टोमफलं भवेत् ॥ ८ ॥
 तेभ्योऽनुज्ञामिति प्राप्य प्रपद्येत यथाऽऽशिपः । भोजयित्वा द्विजाञ्छक्तया भुञ्जीत सह वन्धुभिः ॥ ९ ॥
 गोदानं च तथा तेषु कर्तव्यं पापशोधनम् । एका कृच्छ्रेऽतिकृच्छ्रे द्वे तिस्रश्चान्द्रायणे व्रते ॥ १० ॥
 गौवामभावे निष्पावा साशीतिः शतकृच्छ्रदा । पाह्वार्थिके महाभाग प्रायश्चित्ते यथोदिते ॥ ११ ॥
 अशीत्युत्तरदातं कृच्छ्राणां भवति ध्रुवम् । त्रिविधा हि महाबाहो कर्मजा दोषजास्तथा ॥ १२ ॥

तयोभयसमुद्भूता नृणां दोषाः पतत्रिण ॥ १३ ॥

कर्मप्रकोपेण कदाचिद्वेदे दोषप्रकोपेण भवन्ति चान्ये ।

तथा परे प्राणिषु कर्मदोषप्रकोपजाः कायमनोविकारात् ॥ १४ ॥

प्रायश्चित्तमकृत्वा तु न कुर्यात्कर्म किञ्चन । अनिस्तीर्यमघं नित्यं वर्धते द्विगुणं पुनः ॥ १५ ॥

दानैर्देवाभिरतिथिद्विजदेवतागोदेवार्चनप्रणतिभिश्च जपैस्तपोभिः ।

इत्युक्तपुण्यनिचर्यैरपचीयमानं प्राक्पापजातमशुभं प्रशमं नयति ॥ १६ ॥

निष्कृत्वा कर्मजन्मस्थो दोषजन्तस्यौपधेन हि । उभयाज्जायमानस्तु निष्कृत्यौपधसेवया ॥ १७ ॥
 इति श्राद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके दोषविभागव्यायोऽष्टतन्तितमः ॥ ७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मा क्षयरोमी स्यादिति वेदविदो विदुः । धर्मशास्त्रादविज्ञाय प्रायश्चित्तं वदाति यः ॥ १ ॥
 राजयक्ष्मा भवेत्तस्य रोगपीडातिदारुणा । क्षयी स्याद्दर्मघातेन तथा क्षेत्रस्य मारणे ॥ २ ॥
 क्षयेणात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । प्रायश्चित्तं परं तस्य शृणु यत्नेन चाण्डज ॥ ३ ॥
 कारयेत्कदलीं दिव्यां पर्णाः सर्वत्र संयुताम् । फलपूगेन संयुक्तां सुवर्णस्य पलेन तु ॥ ४ ॥
 यथाविभवतः कुर्याद्द्विषणावेष्ट्य सूत्रकैः । ब्राह्मणान्भोजयेच्चापि भक्ष्यैर्नानाविधैः शुभैः ॥ ५ ॥
 होमं च कारयेत्तत्र पूर्ववद्ब्राह्मणेन च । तस्मै तां कदलीं दद्याद्ब्रह्मालंकारपूर्विकाम् ॥ ६ ॥
 पूजिताय दरिद्राय घृत्तस्थायात्मवेदिने । धर्मज्ञायानिदान्ताय मन्त्रेणानेन तत्क्षयी ॥ ७ ॥
 दानमन्त्रः ।

“हिरण्यगर्भं पुरुष परात्पर जगन्मय । रम्भादानेन देवेश क्षयं क्षपय मे प्रभो” ॥ ८ ॥

पुण्याहवाचनं कार्यं ब्राह्मणैर्वेदपारंगैः । शिष्टैरिष्टवैश्वानुभिश्च सहभोजनमाचरेत् ॥ ९ ॥

जपहोमौ यथाशक्ति पूजामन्त्रश्च त्र्यम्बकम् । राजहा राजयक्ष्मी स्याद्गोपात्तस्यातिनिष्कृतिः ॥ १० ॥

गोमूहिरण्यमिष्टान्नजलवस्त्रप्रदानतः । मृतघेनुप्रदानेन तिलकुम्भप्रदानतः ॥ ११ ॥

दातव्यानि समस्तानि व्यस्तानि चाप्यकल्पतः ॥ १२ ॥

इति श्राद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके क्षयरोगाध्याय एकोनशतितमः ॥ ७९ ॥

१ सर्वकामदम्-खण्ड० । २ अथवा पलमेकं तु सुवर्णं गोसमं फले इत्यधिक-खण्ड० । ३ हेमः पल्लवं
 दमितीवैहिः काश्चिं द्विजातिभिः । जपं लक्ष्मिर्न वहेः सर्वेषां कार्यसाधकम्, इत्यधिकम् । खण्ड० ।

श्रीसूर्य उवाच ।

शूली स्यादन्नहर्ता च जन्मन्यत्र पतत्रिण । हिंसको वा मनुष्याणां शूलरूपपीडितोऽधुना ॥ १ ॥
 पलायनेन तदधेन तदधेनापि वा कृतम् । सौवर्णं राजतं वापि शूलं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २ ॥
 क्षात्रेण वाऽयसा वापि वदरेणाथवा पुनः । शुभवस्त्रेण संवेष्ट्य तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ ३ ॥
 तिलानां परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्धकम् । तदर्धं च यथाज्ञत्तया प्रजपेद्ब्राह्मणः शुचिः ॥ ४ ॥
 ततो हुतवते शूलं पूजयित्वा स्वशक्तिः । दद्यात्सदाक्षिणां तत्तु भाङ्मुखो वाप्युदङ्मुखः ॥ ५ ॥
 त्वं शूलं ब्रह्मणा सृष्टं त्रिपुराणां विनाशने । देव्यानां दानवानां च शङ्करस्यायुर्वं तथा ॥ ६ ॥
 कुक्षिस्यमथ पार्श्वस्यमथवा पृष्ठसंगतम् । शूलं विनाशय त्वं मे महादेवेन राधितम् ॥ ७ ॥
 ततः स्नात्वाथ भुञ्जति ब्राह्मणैः सह वन्धुभिः । नमः शिवायेति केचित्प्रणवादि पठन्ति च ॥८॥
 (व्यम्बकं यजेति । अरुचिशूले श्रद्धाहीनो धनवान् दानेष्वरातिस्तामसदानाद्वा यः सोऽरुचिमात्
 शूला जायते तत्रायं विस्तरः ।)

साक्षाद्दन्ति गवादीनि यः पुनर्जननान्तरे । शिरोरोगी श्रोत्ररोगी शूली चारुचिमान्भवेत् ॥ ९ ॥

(अत्र गोहननं यज्ञसाधनत्वादिगुणविशिष्टगोहननं प्रायश्चित्तस्य गुरुत्वात् ।)

विश्वस्तं विपदाता च ग्रीह्वाज्जायते नरः ।

(वा-च-शब्दाच्छूली च जठरशूले ।)

श्रुत्यध्ययनसम्पन्नं याचितारमकिचनम् ॥ १० ॥

ब्राह्मणं दान्तमाहूय दानार्थं न ददाति यः । स भवेज्जठरे शूली तथाध्मानी च काहंचित् ॥ ११ ॥
 पूर्वजन्मानि नास्तित्वपातस्यलेशाद्द्वयशब्दवान् । निष्कर्विशतिकं दद्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १२ ॥
 विष्णुप्रकाशकान्मन्त्राक्षपेट्रेगोपदान्तये । अपामार्जनपाठेन मन्त्रितं स जलं पिबेत् ॥ १३ ॥

भोजनं ब्राह्मणेभ्यः ।

नद्यां परस्त्रियं दृष्ट्वा सूर्यं वास्तमयोदये । नेत्रशूली भवेत्सोऽपि नेक्षितुं क्षमते दृशा ॥ १४ ॥
 वचो मे देहि मन्त्रेण होमः स्यादथत्रायुतम् । वयः सुवर्णं इति च नेत्रे सिञ्चेच्च वारिणा ॥ १५ ॥
 वक्षीम्यां त इति जपेन्नेत्रशूलं प्रशाम्यति । (परस्त्रियं दृष्ट्वेति कामतस्तथा सूर्यमपि ।)

वचोदा आसि वचो मे देहीति दशाक्षरो मन्त्रः ।

सर्वेषु स्थलेषु । होमकाले स्वाहान्तः ।

मृपरोपरता येन जायते वपुयातनः । (?) ॥ १६ ॥

सोऽन्नदानं प्रकुर्वीत तथा रुद्रं जपेद्द्वयः । अनुक्तेषु च रोगेषु योगाग्निज्वालितेक्षणम् ॥ १७ ॥
 सूभद्रभीषणं शक्तिं शूलं पाशांकुशौ दधत् । चक्रस्वहृगदावज्जशरैश्चरुधतूनि च ॥ १८ ॥
 नासाग्रन्यस्ततर्जण्या तर्जन्यनारिषार्धगान् । दंश्रादंश्राधीरपुष्टं दूरात्पाणिमदोक्षिणम् ॥ १९ ॥
 उद्यन्तमभिमुखं धावत्प्रहृतं पार्श्वयोः कृशम् । विशीर्णैर्विशोभाणां प्रतिरूपं प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥

१-२-३ टीकाग्रन्थोऽयं मूले पठित इति प्रतिभाति । ४ सस्यशब्दान्-ग्यपु० । ५ टीकाग्रन्थोऽयं मूले पठित इति प्रतिभाति ।

शान्तं तस्यार्धमर्धं वा हेम्रो निष्कानि तेन तु । तदेव प्रतिमानं कर्मशान्तिष्वपि स्वतः ॥ २१ ॥
येषु रोगाः प्रधावन्ते देहस्थाः सततं तु माम् । गृहाण प्रतिरूपं तु सह रोगैर्द्विजोत्तम ॥ २२ ॥

मन्त्रेणानेन तं दद्यात्पूर्वरीत्या कृतार्चनः ॥ २३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके शूलरोगाध्यायोऽशीतितमः ॥ ८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ये पुनः क्रूरकर्माणः पापाः पिशुनचेतसः । ते भवेयुः सदा शीतज्वरवन्तस्तदेनसः ॥ १ ॥
मङ्गलेषु च कार्येषु सततं क्लोषमाचरेत् । उष्णज्वराभिभूतस्य तत्पापस्यापनुत्तये ॥ २ ॥
जातवेदसमन्त्रेण ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । सुरामांसोपहासार्थैर्बलिः सर्वत्र शस्यते ॥ ३ ॥
सहस्रकलशस्नानं शतभोजनमेव च ।

रोगैर्गुरुलघुभावेन जपे गुरुलघुभाव इति सर्वत्र द्रष्टव्यम् । सुरादिभिर्बलिर्बलिधिकारभेदेन ॥
उष्णज्वरे महेशस्य प्रकुर्यादभिषेचनम् ॥ ४ ॥

रुद्रेण शतरुद्रेण नमकानुवाकैरित्यर्थः । अत्र मृत्युञ्जयस्याप्युपलक्षणम् ॥

देवरवहरणाच्चैव जायते विविधज्वरः । ज्वरो महाज्वरश्चैव रौद्रो वैष्णव एव च ॥ ५ ॥
ज्वरे रुद्रजपं कुर्यान्महारुद्रे महज्वरे । महारुद्रं जपेद्रौद्रे वैष्णवे तु द्वयं जपेत् ॥ ६ ॥

(अर्थश्च 'तच्छब्देन बुद्धिस्थानि वैष्णवा विष्णुहृदयस्तोत्राणि परामृश्यन्ते ।)

आगारदाही ज्वरवाच् जायते तत्र निष्कृतिः । नवकुम्भं समानीय मन्मथं चाव्रणं दृढम् ॥ ७ ॥
लोहितं कार्ण्यरहितं स्यापथेत्तण्डुलोपरि । परिमाणं तण्डुलानां द्रोणपञ्चकमिष्यते ॥ ८ ॥

विशुद्धास्तण्डुला प्राह्याः श्वेतवस्त्रेण वेष्टयेत् । मधुनाऽप्ययवाज्येन खण्डेनाथ गुडेन वा ॥ ९ ॥
तैलेनाप्यम्भसा वाथ पूजयेच्छक्तितो नरः । श्वेतपुष्पैर्ययेत् गन्धपुष्पोपहारकैः ॥ १० ॥

होमश्च पूर्ववत्कार्यः समिदाज्यचरुत्कटैः । सुवर्णेन यथाशक्त्या ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ ११ ॥
तस्मै कृतवते वृत्तश्रुतशीलाय मत्कृतम् । मन्त्रेणानेन विधिवत्पूजयित्वा ज्वरी नरः ॥ १२ ॥

महेश देवदेवेश वासुदेव परात्पर । कुम्भेनानेन दत्तेन ज्वरः क्षिप्रं प्रशाम्यतु ॥ १३ ॥
पृकान्तरं संनिपातं वृणीयकचतुर्थकौ । पाक्षिकं मासिकं चापि सांवत्सरिकमेव च ॥ १४ ॥

नाशयेतां मम क्षिप्रं वासुदेवमहेश्वरौ ॥ १५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय एकाशीतितमः ॥ ८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कृतत्रो जायते मर्त्यः कफवाच् श्वासकासवाच् । उष्णज्वरी च नित्यं हि पित्तरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् पञ्चाशद्विभ्रभोजनम् । अग्निं वृताख्यसूक्तेन जपं कुर्याद्द्विजोत्तमात् ॥ २ ॥

पूजयेद्भोजयेद्वास्तन्मना नान्यमानसः । कृच्छ्राकरणे गोदानं तद्विष्णोः पामं पदम् ॥ ३ ॥
तत्र देयं मधुसर्पिर्हीरप्यवासांसि । अग्निदूतं वृणीमहे होतारं विश्वेदेसम् । (अस्य यज्ञस्य शुक्रं तु ।)

कुरुक्षेत्रादिदेशेषु कालेषु ग्रहणादिषु । महादानानि गृह्णीयान्निषिद्धान्ययवा स्वयम् ॥ ४ ॥
अपात्रभूतो दातृभ्यो निषिद्धेभ्यश्च मानवः । सपामाश्वासकासश्च कुक्षिषु कुमिभिस्तथा ॥ ५ ॥
कण्डूत्या चैव पीड्येत् तद्रोगस्य प्रशान्तये । महिर्था यमदेवत्यां दद्याद्विज्ञानुसारतः ॥ ६ ॥

(स्वयमपात्रभूतो वेदनित्यकर्मानुष्ठानादिरहित इत्यर्थः । निषिद्धेभ्यो दातृभ्यः ।)

१-२-३-४-५ टीकाप्रबोधयं मूले पतित इति प्रतिभाति । सप्तसक्तो इतोऽप्यधिको दृश्यते ।

काममृत्युस्वरूपा तां महिषीं नक्तृपणाम् । सालंकारा प्रदास्यामि मम शान्तिं प्रयच्छतु ॥ ७ ॥
पिशुनो नरकस्यान्ते जायते श्रामकासवान् । घृतं तेन प्रदातव्यं सहस्रपलसंरयया ॥ ८ ॥

उद्यन्नद्य जपः कार्यो होमश्चर्वाज्ययोरपि ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्योक्तसमादे कर्मविपाके श्वासरोगहरणव्यायो द्यशान्तिं ॥ ८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमार्गे नदीतीरे छायायां पुष्टितं नरः । मृत्रं पुरीषं कल्मीके पायुं मुञ्चेज्जलेऽपि वा ॥ १ ॥
श्वययुव्याधिमाप्नोति होममाह सदाशिवः । शोफी कृच्छ्रमयं कुर्याद्वायव्या अयुतं जपम् ॥ २ ॥
तिलहोमसहस्रं च जपेन्मृत्युञ्जयं तथा । विघ्नकर्ता भवेत्कूरः शोफी भवति मानवः ॥ ३ ॥
तस्य कर्मविपाकोऽल्पव्याधिनाशनमुत्तमम् । क्षौमवस्त्रं समानीय बहुमूल्यं च यद्रवेत् ॥ ४ ॥

मुक्ताफलानि वध्नीयाद्बस्त्रप्रान्ते समन्ततः । कुङ्कुमेनाकिंत्तं सम्यक्पूरागरुधूपितम् ॥ ५ ॥
तण्डुलोपरि संस्थाप्य तण्डुलाश्च स्वशक्तितः । जाचार्यायाय तदस्त्रं दद्यात्तच्च सदाक्षिणम् ॥ ६ ॥

ऋषीणां प्रवरोऽगस्त्यो लोपासुद्रापति प्रभुः । क्षौमवस्त्रप्रदानेन तुष्टो व्याधिं व्यपोहतु ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहस्पत्योक्तसमादे कर्मविपाके शोफहरणव्यायुक्तशान्तिम् ॥ ८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजद्रव्यहारी पाण्डुरोगी भवेन्नरः । कृच्छ्रशक्तिकृच्छ्रे कुर्याच्च चान्द्रायणमतन्दिनः ॥ १ ॥
कुर्यात्कृष्णामण्डहोमं च स्वर्णचन्द्रेण वाससी । ब्राह्मणेभ्यो यथादाक्ति पाण्डुरोगस्य शान्तये ॥ २ ॥

[चन्द्रेण राजतेनेत्यर्थः]

अग्निष्टोमादिकर्माणि प्रमथ्य न समापयेत् । स पाण्डुरोगी भवति शिरोवेदनवास्तया ॥ ३ ॥

अन्यजागमने मर्त्यः पाण्डुरोगी प्रजायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पत्योक्तसमादे कर्मविपाके पाण्डुरोगहरणव्यायुक्तशान्तिम् ॥ ८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उन्नान्यन्याणि जायन्ते वैश्यहन्तुस्ततः परम् । ज्वरौ शीतोष्णकौ दाहस्त्वेषाने तन्निवर्ते ॥ १ ॥

कृच्छ्रशक्तिकृच्छ्रं कुर्याच्च शतब्राह्मणभोजनम् । उद्यन्नृचाजपश्च स्यादयुतत्रयसंख्यया ॥ २ ॥

अन्तस्तेन वर्षाज्यं सुगन्धैश्चतस्रसु च । अथवा महिषीं दद्यात्पतिरूपेण काञ्चीनाम् ॥ ३ ॥

यज्ञविघ्नकरो मर्त्यो जायते चात्र वृद्धिमान् । कुर्यात्स्वर्णमयीं मूर्तिं शुभां नारायणस्य तु ॥ ४ ॥

व्यावहारिकनिघ्नान्-प्रामेहेनापि तद्वर्ततः । नारायणश्चतुर्गण्डः शंख चक्र तयोस्तरे ॥ ५ ॥

दक्षिणे तु गदा पद्म नीलजीमूतसन्निभः । वामे श्रीवटकीहस्ता पुष्टिः पद्मकण भरा ॥ ६ ॥

प्रक्षाल्य पश्चाद्येन स्थापयेत्कुङ्कुमोपरि । श्वेतवस्त्रेण सर्वेष्ट्य गन्धमार्त्यैः समर्चयेत् ॥ ७ ॥

उपचारैः षोडशभिराचार्यो वैष्णवः सुचिः । सर्वान्वाथार्थतरवज्ञो ब्रह्मविद्यायु निष्ठितः ॥ ८ ॥

होमं च कारयेत्तत्र ह्यग्नेय्यां दिशि द्वादशतः । समिदाज्यतिलैश्चैव जुहुयान्मूलमन्त्रतः ॥ ९ ॥

रोगी तथार्चयेद्देवं नारायणमनामचम । मूलमन्त्रेण विधिवन्नैवेद्यं चरतिष्यते ॥ १० ॥

नमोऽनन्ताय सोङ्कारं मूलमन्त्रः प्रकीर्तितः । ततस्ता प्रतिमां दद्यात्प्राहमुखाय ह्युदङ्मुखः ॥ ११ ॥

नारायण जगन्नाथ शंखचक्रगदाधर । पूर्वजन्मनि यज्ञादीं विभ्रं यद् कृतं मम ॥ १२ ॥
 अत्र वृद्धिमहारोगं दानेनानेन तोषितः । चक्रहस्त गदापाणे शमयाशु जगत्पते ॥ १३ ॥
 विप्राणां भोजनं दद्यात्स्नात्वा भुञ्जीत बन्धुभिः । एवं कृत्वा समाप्नोति नीरोगत्वं नरो भुवि ॥ १४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुसारेण कर्मविपाके बृहस्पत्यायः पंचाशीतितमः ॥ ८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जात्युत्तमस्त्रीगमनाज्जायते मस्तकव्रणी । तत्पातकविशुद्धचर्यं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १ ॥
 कर्मकाले कुक्कुटं च खरादीन्पाप ईक्षते । स नासिकाव्रणी च स्यादाद्रिनेत्रश्च जायते ॥ २ ॥
 [तत्रै स्वर्णहारिणीदानं धेनुदानं वा ।]
 स्वजातिजायागमने जायते हृदयव्रणी । तत्पातकविशुद्धचर्यं प्राजापत्यद्वयं चरेत् ॥ ३ ॥
 [स्वजातिजायागमनमित्यस्यार्थः ब्राह्मणस्य ब्राह्मणी एवं शत्रियादेरपि शत्रियादिः, सर्व-
 शपुरुषस्तस्य भायैत्यर्थः ।]

जलाग्निवन्धनप्रायनिमित्तेन त्रिवेत यः ॥ ४ ॥

भवेदुरासि दुष्टं हि व्रणं तस्यापि निष्कृतिः । स दद्याद्गोद्वयं तस्य पश्चाद्दिप्रभोजनम् ॥ ५ ॥

दक्षिणां च यथाशक्ति मुक्तो भवति रोगतः ।

[अनधिकारिणाऽविहितमार्गं जलादिमरणे ।] पितृष्वसाभिगमने वामाङ्गे तु व्रणी भवेत् ।

तेनापि निष्कृतिः कार्या अजादानेन यत्नतः ॥ ६ ॥

मातृष्वसाभिगमने वामाङ्गे तु व्रणी भवेत् । तेनापि निष्कृतिः कार्या सम्यग्दासीप्रदानतः ॥ ७ ॥

[शैत्यनुसारेणालंकृत्य दद्यादित्यर्थः ।]

अदण्डबास्तर्जयेद्यो वै स वा गुल्मव्रणी भवेत् । जपहोमादिकं कार्यं धेनुदानं प्रयत्नतः ॥ ८ ॥

हीनजातिस्त्रीगमनाज्जायते चरणव्रणी । तत्पातकविशुद्धचर्यं प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ९ ॥

मृते भर्तारि या नारी ब्रह्मचर्याभिघातिनी । सा भवेद्ब्रह्मदोषेण संभोक्तुं क्षमते न च ॥ १० ॥

संभोगान्धूतनं तीव्रवेदना पुरुषस्य च । दद्यान्नीलवृषांस्त्रीन्वै मधुरसिपिस्तिलानपि ॥ ११ ॥

[चञ्चन्दास्त्रीपुंसयोरपि तीव्रवेदना भवतीति ।]

लोहितो यः सर्वणैः मुखे पुच्छे च पाण्डुरः ॥ १२ ॥

श्वेतः खुरविपाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते । योगं हित्वा द्विजो मोहान्निशुक्तो धर्मनिश्चये ॥ १३ ॥

भगन्दरो भवेत्तस्य ह्यधर्मं वदतो मुखे । आर्यभार्याभिगमने भगन्दरस्युतो भवेत् ॥ १४ ॥

[अत्र प्रतिकृतिमाह ।]

माणिक्यं पद्मरामं च वज्रवैद्यं च । गोमेदं च मरकतं पुष्परागं च मौक्तिकम् ॥ १५ ॥

हरितं च नवैतानि स्वर्णपात्रोपरि न्यसेत् । अथवा राजते ताम्रे गदाज्येन प्रपूरयेत् ॥ १६ ॥

स्वलिङ्गैश्चैव मन्त्रैश्च होमः कार्यस्तु पूर्ववत् । ततो ब्राह्मणमाहूय सर्वशास्त्रार्थकोविदम् ॥ १७ ॥

आदित्यादिग्रहाः सर्वं नवरत्नप्रदानतः । विनाशयन्तु मे दोषान्निश्चयमेव भगन्दरम् ॥ १८ ॥

अनेन कर्मणा नूनं यथावाद्भिहितं तु । ततो नैरुज्यमाप्नोति निःसंदिग्धं भगन्दरी ॥ १९ ॥

[हरितं हग्निरत्नम् । यस्मिन् स्वर्णादिपात्रे च रत्नानि स्थापितानि तत्पात्रं गव्येनाज्येन पूरयित्वेति ग्रहणम् ।]

स्वर्गोत्सृष्टसङ्केन जायेत च भगन्दरी । तेनापि निष्कृतिः कार्या भेषीदानेन यत्नतः ॥ २० ॥

[तत्र रजतमयो भेषः स्वर्णखुरादि च ।]

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिमानादतिक्रोधादतिस्नेहाद्द्रयादपि । यो धर्मनिश्चयज्ञानमन्यया कुरुते नरः ॥ २१ ॥

स पूयज्ञोऽणितपहुव्रणी तच्छान्तयेऽयं तु । अतिकृच्छ्रं प्रकुर्वान्न त्विलमस्यप्रदो भवेत् ॥ २२ ॥

होमश्चरुघृताभ्यां च तिलैरष्टौचरं शतम् । सहस्रं वा व्याहृतिभिः कुर्वाद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके वृणाद्यध्याय पटशतितम ॥ ८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेषा मर्मभेदेन मुष्टिघातेन चैव हि । असत्यवचनाच्चैव स्त्रीहृक्षीपदयुग्ं भवेत् ॥ १ ॥

नाडीत्रयश्च जायेत तद्गोमस्यापनुत्तये । चान्द्रायणं चातिकृच्छ्रं वातिचान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥

कृष्माण्डहोमः कर्तव्यः सोमरुद्रजपस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके श्रेष्ठस्यध्याय समाप्तितम ॥ ८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् । पूर्वः सकन्योऽतिशयश्चिन्तादुःखसमन्वितः ॥ १ ॥

ब्राह्मण्या वीर्यदानात्प्रारु तद्व्यान्मृतपुत्रैकः । लक्ष्मैतदत्र लग्नाच्च सोमः पापान्वितो रिपौ ॥ २ ॥

गोन्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । स्त्रीसहायकृततत्पापात्पूर्वं गर्भसमुद्भवात् ॥ ३ ॥

अत्र जन्मनि सा नारी ज्येष्ठा सन्ततिवर्जिता । लक्षितो लक्षणैश्चोक्तेः पृच्छकश्चात्र जन्मानि ॥ ४ ॥

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधिनीम् । ब्राह्मण्याः प्रतिभा कार्या पर्लेखदमितः शुभा ॥ ५ ॥

द्विष्णमयी सगर्भा च पत्रे लेख्या प्रयत्नतः । तदर्थाधीमिता वापि त्रिषु विचानुमारतः ॥ ६ ॥

संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया मन्त्रपूर्विका । सुवर्णैरुमितं दद्याच्चिन्तय पापप्रणाशनम् ॥ ७ ॥

राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायन्पष्टसहस्रं च होमयेत्तद्दशाशतः ॥ ८ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्ममुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ ९ ॥

तस्य पुत्रविदुःक्षिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मानि । नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् १० ॥

न जीशन्ति मुनास्तास्मिन्जीविते नात्र संशयः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पदगीतिमिताच्छकम् ॥ ११ ॥

प्रायश्चित्तेऽकृतेरिष्टं वर्षं पष्टिमिते भुवम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके पुत्रजीवनाध्यायोऽष्टशतितम ॥ ८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यभूव वाहुजः कश्चिद्दामाध्यक्षो विराटजः । दत्तानि तेन दानानि गोभूम्यश्वादिभ्यानि च ॥ १ ॥

ब्राह्मणेषु गृहस्थेषु सत्पात्रेषु विशेषतः । अयान्यद्दामपस्यापि क्षत्रियस्य महात्मनः ॥ २ ॥

पुरुषुः पुत्रो वै भुजमृष्टे पुराऽन्य । घानितस्तेन पक्षेन निजायां चार्यकर्मणा ॥ ३ ॥

समवस्तेन दुःखेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । तन्माता पुत्रदुःखेन मृना दुःखमपीदित्ता ॥ ४ ॥

वरभावरतेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् । एवं बहुविधे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ५ ॥
 मुक्त्वा पापान् नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽयुना ॥ ६ ॥
 शतष्टनिकटे देशे भेषकं शनित्तयुते । पितृमातृसुखैर्हीनो भृत्यस्त्रीचन्द्रसंयुतः ॥ ७ ॥
 पात्रदानादिदं सर्वं फलं पापफलं शृणु । पूर्वं बालवयात्पापादिह जन्मनि चाण्डज ॥ ८ ॥
 द्विवेदमितवपान्ते जातपुत्रविनाशकः । तथा प्राग्बाहुजवधाद्रामबाहुविवर्जितः ॥ ९ ॥
 लक्षणैर्लक्षयेदैतैः पृच्छकं चात्र जन्मानि । निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ १० ॥
 पुत्रवृद्धिकर्ता धन्यां सर्वारिष्टविनाशिनीम् । पलपञ्चमितं कुर्याद्बाहुजं च हिरण्यमयम् ॥ ११ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णां सुवर्णकामितां शुभाम् । लक्ष्मीनारायणं तद्द्राजतं त्रिपलतमकम् ॥ १२ ॥
 तन्मितां राजतीं गौरीं दद्यान्मन्त्रैः प्रपूजिताम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेदष्टाक्षरं तथा ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्भरिंशं वा शताश्रुतिविधानवः । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं कुर्याद्वा विधिपूर्वकम् ॥ १४ ॥
 यो न कुर्याद्विधानैकं त्रिष्वप्येतेषु निश्चितम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविने नात्र संशयः ॥ १५ ॥
 वेदेवेदीभितेऽरिष्टं वषं चैव प्रकीर्तितम् । यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १६ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मानि निश्चयात् । एकाशीतिमितायुः स्याच्चैत्रादौ घटभे मृतिः ॥ १७ ॥

जन्मादिमरणान्तं हि सर्वं ते कथितं मया ॥ १८ ॥

इति श्रीशुद्धमूर्ध्निस्त्वत्संवादे कर्मविपाके अव्याय एकोनचतितमः ॥ ८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कीरदेशे समुत्पन्नः कश्चित्क्षेत्रे कुले सुधीः । विप्रोत्सङ्गतस्तत्र प्रयागे भकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान् विधिवत्स्नानं दानं स्वल्पं स्वशक्तितः । देवयोगाद्गृहं प्राप्य कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्रीं गमनकार्यसां । स्त्रीभ्यां तु हासयुक्तेन पापमाचारितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरौषधैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुरा । एवं सर्वैर्मिलित्वा तु पातनं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुविधे काले प्राप्तास्ते यमशासनम् । मुक्त्वा पापफलं पापात्युण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थराजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽयुना । सेज्ये शनौ सिंहगते सूर्ये कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे ह्यीरावतीतिरे नात्युच्ये न लघुवृष्णी । शिलशवाक् स्वल्पधर्माढ्यः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहोदरधनेर्हीनो जातः पुत्रविनाशकः । परदारभिरगमनाद्गर्भपातनदोषजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वकृतात्सूत लक्षणैर्लक्षयेदिह । स्त्रीसाहाय्याचया सूत प्राग्पापात्सुपाजितात् ॥ ९ ॥
 तेनैका तत्र पत्नी या तयोः पुत्रशुचान्विता । तथैका बहुपापाचक्रातुः पत्न्यग्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रभर्तृविहीनात्र पूर्वपापात्प्रदृश्यते । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ११ ॥
 सार्धवेदमितिः स्वर्गैः पशं कुर्याद्विरण्यमयम् । सनालमष्टपत्राढ्यं शुभं तद्द्रसदैवतम् ॥ १२ ॥
 पूर्येत्पारदेनैव तस्य नालं प्रयत्नतः । दद्याद्देविदे सूत विधिना संपठन्सुधीः ॥ १३ ॥
 ब्रह्मयोगिनिर्मदं पद्ममार्थं स्थानं च शाश्वतम् । गर्भधारणपापोत्यदोपनाशकरं परम् ॥ १४ ॥
 ददेद्दं विप्रमुख्याय पूर्वपापविगुह्ये । इत्युच्चार्य नरो दद्यात्समाहोपात्प्रमुच्यते ॥ १५ ॥
 राजसं च ततो दद्याद्ब्रह्माणं तन्मितं सुत । रुद्राणामथवा लक्षं पूजयेद्विधिनाऽण्डज ॥ १६ ॥
 गायत्रीं च यथाशक्त्या जपेच्चैवाधमर्षणम् । नैवं विधानं यः कुर्यात्सोभान्मोहादिदोषतः ॥ १७ ॥

[हरितं हरितरत्नम् । यस्मिन् स्वर्णादिपात्रे च रत्नानि स्थापितानि तत्पात्रं गव्येनाज्येन पूरयित्वेति ग्रहणम् ।]

स्वगोत्रस्त्रीप्रसङ्गेन जायते च भगन्दरी । तेनापि निष्कृतिः कार्या मेयीदानेन यत्नतः ॥ २० ॥

[तत्र रजतमयो मेयः स्वर्णखुगादि च ।]

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिमानादतिक्रोधादतिशेहाद्रयादपि । यो धर्मनिश्चयज्ञानमन्यथा कुरुते नरः ॥ २१ ॥

स पूषशोणितनदुग्घणी तच्छान्तयेऽयं तु । अतिकृच्छ्रं प्रकुर्वन्न तिलमस्थमदो भवेत् ॥ २२ ॥

होमश्चरुघृताभ्यां च तिलैरष्टोत्तरं शतम् । सहस्रं वा व्याहृतिभिः कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मत्रिपाके वणाद्यध्याय पट्शतितम ॥ ८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेषां मर्मभेदेन मुष्टिघातेन चैव हि । असत्यवचनाच्चैव छिहृष्टीपदयुग्ं भवेत् ॥ १ ॥

नाडीत्रयञ्च जायेत तद्रोगस्यापनुत्तये । चान्द्रायणं चातिकृच्छ्रं वातचान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥

कूपमाण्डहोमः कर्तव्यः सोमरुद्रजपस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मत्रिपाके ग्रहयध्याय सप्तशतितम ॥ ८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापतः क्वचित् । धूर्तः सकन्योऽतिशठश्चिन्तादुःखसर्मान्वितः ॥ १ ॥

ब्राह्मण्या वीर्यदानात्प्राक् तद्व्यान्मृतपुत्रकः । लक्ष्मैतदत्र लग्नाच्च सोमः पापान्वितो रिपौ ॥ २ ॥

मोस्तीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । स्त्रीसहायकृततापापात्पूर्वं गर्भसमुद्भवात् ॥ ३ ॥

अत्र जन्मनि सा नारी ज्येष्ठा सन्ततिवर्जिता । लक्षितो लङ्घणेश्रोक्तेः पृच्छकश्चात्र जन्मनि ॥ ४ ॥

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधिनीम् । ब्राह्मण्याः प्रतिमा कार्या पर्यवेदमितेः शुभा ॥ ५ ॥

द्विष्णमयी सगर्भा च पत्रे लेख्या प्रयत्नतः । तदर्धाधिमा वापि त्रिषु विचानुमारतः ॥ ६ ॥

संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवा भन्त्रपूर्विका । सुवर्णेभ्यमितं दद्याच्छिञ्च पापप्रणाशनम् ॥ ७ ॥

राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्वपलात्मकम् । गायत्र्यष्टसहस्रं च होमयेत्तद्दशांशतः ॥ ८ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ ९ ॥

तस्य पुत्रविशुद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नैवं करोति यो मोहात्प्रापश्चित्तं त्रिधा मतम् १० ॥

न जीवन्ति मुनास्तस्मिन्जीविते नाम संशयः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पदशीतिमिताब्दकम् ॥ ११ ॥

प्रायश्चित्तेऽकृतोरिष्टं वर्षे परिमिते भुवम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मत्रिपाके पुत्रजीवनाध्यायोऽष्टशतितम ॥ ८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घृभृव घाहुजः कश्चिद्रामाध्यक्षो विराट्जः । दत्तानि तेन दानानां गोभृम्भवाट्टिकानि च ॥ १ ॥

ब्राह्मणेणु गृहस्येषु सत्पानेनु विशेषतः । अयान्पद्भामपस्यापि क्षत्रियस्य महात्मनः ॥ २ ॥

एकत्रयस्य पुत्रो वै भुजगुच्छे पुतऽनर । घानितस्तेन रक्षेन् निशायां चौर्वैर्कर्मणा ॥ ३ ॥

समतस्तेन दृःभेन भाविनोऽयस्य गौरवात् । तन्माता पुत्रदुःखेन मुना दुःखवर्षादिना ॥ ४ ॥

वत्भावस्तेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् । एवं बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बहुरजोऽधुना ॥ ६ ॥
 शतद्विनिकटे देशे भेषकं शनिसंयुते । पितृमातृसुखैर्हीनो भृत्यस्त्रीचन्द्रसंयुतः ॥ ७ ॥
 पात्रदानादिदं सर्वं फलं पापफलं शृणु । पूर्वं बालवधात्पापादिह जन्मनि चाण्डज ॥ ८ ॥
 द्विवेदमितवर्षान्ते जातपुत्रविनाशकः । तथा प्राग्वाहुजवधाद्गामवाहुविवर्जितः ॥ ९ ॥
 लक्षणैर्लक्षयेदैतः पृच्छकं चात्र जन्मनि । निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ १० ॥
 पुत्रवृद्धिकरं धन्यां सर्वारिष्टविनाशिनीम् । पलपद्ममितं कुर्याद्वाहुजं च द्विरण्मयम् ॥ ११ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णां सुवर्णकामितां शुभाम् । लक्ष्मीनारायणं तद्भद्राजतं त्रिपलात्मकम् ॥ १२ ॥
 तन्मितां राजतीं गौरां दद्यान्मन्त्रैः प्रपूजिताम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेदष्टाक्षरं तथा ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं वा शतावृत्तिविधानतः । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं कुर्याद्वा विधिपूर्वकम् ॥ १४ ॥
 यो न कुर्याद्विधानैकं त्रिष्वप्येतेषु निश्चितम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ १५ ॥
 वेदेवेदमितेऽरिं वर्षं चैव प्रक्रीर्तितम् । यः कुर्याद्विधिवत्सूतं प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १६ ॥
 तस्य पुत्रविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् । एकाशीतिमितायुः स्याच्चैत्रादौ वटने मृतिः ॥ १७ ॥

जन्मादिमरणान्तं हि सर्वं ते कथितं मया ॥ १८ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यायाम् कर्मविपाके अथवाय एकोनचतितमः ॥ ८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कीरदेशे समुत्पन्नः कश्चिर्लक्ष्मणे कुले सुधीः । विप्रोत्सङ्गतस्तत्र प्रयागे मकरो वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान् विधिवत्स्नानं दानं स्वरूपं स्वशक्तिनः । देवयोगाद्गृहं प्राप्य कृतवान्कर्षं दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्री गमनकार्यसौ । स्त्रीभ्यां तु हासयुक्तं पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरुपवैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुरा । एवं सर्वमिलित्वा तु पातनं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले प्राप्तास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थराजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सेज्ये शनौ सिंहगते सूर्यं कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे क्षैरावतीतीरे नात्युच्ये न लघुघृणी । झिलष्टवाक् स्वरूपधर्माढ्यः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहोदरधनेर्हीनो जातः पुत्रविनाशकः । परदारानिगमनाद्गर्भपातनदोषजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वकृतात्सूतं लक्षणैर्लक्षयेदिह । स्त्रीसाहाय्यात्तथा सूतं प्राक्पापात्समुपाजितात् ॥ ९ ॥
 तेनैका तत्र पत्नी या तयोः पुत्रंशुचान्विता । तथैका बहुपापाद्यन्तुः पत्यमजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रभर्तृविहीनात्र पूर्वपापात्प्रदृश्यते । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूतं पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ११ ॥
 सार्धवेदमितैः स्वर्णैः पद्मं कुर्याद्विरण्मयम् । सनालमष्टपत्राढ्यं शुभं तद्गृहदेवतम् ॥ १२ ॥
 पूरयेत्पारदेनैव तस्य नालं प्रयत्नतः । दद्याद्देवविदे सूतं विधिना संपठन्सुधीः ॥ १३ ॥
 ब्रह्मयोनिमिदं पद्ममाद्यं स्थानं च शाश्वतम् । गर्भवारणपापोत्यदोपाशकरं परम् ॥ १४ ॥
 ददेद्गृहं विप्रसुरव्याय पूर्वपापविशुद्धये । इत्युचार्य नरो दद्यात्समाहोपात्प्रमुच्यते ॥ १५ ॥
 राजतं च ततो दद्याद्ब्राह्मणं तन्मितं सुत । रुद्राणामथवा लक्षं पूजयेद्विधिनाऽण्डज ॥ १६ ॥
 गायत्रीं च यथाशक्त्या जपेन्नैवाद्यमर्षणम् । नैवं विधानं यः कुर्यात्तोभान्भोहाद्विशेषतः ॥ १७ ॥

न जीवन्ति सुतास्तेस्मिञ्जीविते नात्र संशयः । श्रुत्वेन विधिवत्कुर्याद्विधानकं समाहितः ॥१८ ॥

न तस्य पुत्रमरणं भविष्यति ममाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मध्ये ह्यायुरष्टाद्विसंमितम् ॥ १९ ॥

रिष्टं पष्टिमितेऽन्दे तु तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अष्टाध्याये नवतितम ॥ ९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीद्वाजकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मनि यो मुने । धनवान्यसमायुक्तो रुद्रभक्तिपरोऽण्डज ॥ १ ॥

दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वापि च शक्तितः । अयो भाविबलात्सुत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥

तद्गृहे स्थापितं द्रव्यं पुनर्दत्तं न तेन च । सहायैकयुतेनैव ब्रह्मसं भक्षितं पुरा ॥ ३ ॥

स च कालवशं प्राप्य भुक्त्वा पापफलं महत् । पुण्यात्पुण्यफलं तत्र स श्रेष्ठो जाइलेऽधुना ॥ ४ ॥

देशे रामहृदायाम्ये तत्संयोजनसंमिते । कृष्णस्तर्जा सुते यस्मात्कूराः पश्यन्ति पापिनः ॥ ५ ॥

ह्रस्वो मध्यधनाढ्यस्तु श्रेष्ठोऽमितसुखान्वितः । स्त्रीभृत्यभ्रातृसंयुक्तो मध्यान्ते सुखभागिह ॥ ६ ॥

ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं चात्र सन्नतिवर्जितः । दाने स्वल्पमतिर्धूर्तः पापात्सर्वमिदं सुत ॥ ७ ॥

अयो भ्रातृसहायात्तु ब्राह्मणस्वं हृतं पुरा । तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि ॥ ८ ॥

लक्ष्योऽत्र लक्षणैरोभिः पृच्छको विनतासुत । तन्निष्कृतं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ९ ॥

लक्ष्मी च राजती कार्या पलैर्दशमितैः शुभा । तर्वावयवसंयुक्ता पीतवस्त्रविभूषिता ॥ १० ॥

ब्राह्मणाय च सा देया मन्त्रेणानेन धीमता । "लक्ष्मि त्वं सर्वभूतानां कामदा मोक्षदायिनी ॥११॥

पूर्वजन्माजितात्पापान्मा रक्ष शरणागतम् ।" इत्युच्चार्य नरो दद्यादिप्रद्रव्याघनाशनम् ॥ १२ ॥

तथा पञ्चपलैः सोमो राजतश्चोत्तरूपवत् । पलद्वयमितैस्तद्बद्धनाधिपादिनेश्वरा ॥ १३ ॥

पूजयित्वा तु गन्वाद्यैर्दद्यात्सर्वांन्दिर्वक्तितः । जपेत्पञ्चनहस्रं तु गायत्र्या होमयेत्तया ॥ १४ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेच्छुभ्रया शिवभक्तान्विधानतः । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥१५॥

तस्यात्र पुत्रयुगल कल्प्येका च भविष्यति । न करोति च यो मोहाद्विधिवत्पापशोधनम् ॥ १६ ॥

पञ्चपञ्चमिताब्दान्तं न च पुत्रसुखं त्विह । आयुश्चात्र तदब्दान्तं प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ १७ ॥

प्रायश्चित्ते कृते चायुरुयाधिका सप्तातिः समाः ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अष्टाध्याये द्वादशतितम ॥ ९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभृद्देश्यकुलोत्पन्नो धनवान्यसमन्वितः । सरस्वत्याश्च निकटे विष्णुधर्मरतः क्वचित् ॥ १ ॥

दत्तानि बहुदानानि ब्राह्मणेषु च शक्तितः । सर्वाण्यपि च तेनैव श्रद्धाहोनेन चेतसा ॥ २ ॥

देवादजां द्विजस्थाप्य प्राप्ता वै गर्भसंयुताम् । वैरिभावाढातयित्वा भुक्त्वा तेन विजानता ॥ ३ ॥

तत्सुतश्च तथा सूत पापमाचरित्विदम् । धर्मायर्मफलं भुक्त्वा गत्वा तत्र यमालयम् ॥ ४ ॥

पूर्वपुण्यवशात्सूत स जातः पादजोऽधुना । सरस्वत्या याम्यभागे विशद्योजनसंमिते ॥ ५ ॥

स रक्तकृष्ण क्षीणाङ्गो विष्णुभक्तिसमन्वितः । पिताधिकोऽस्वल्पधनी स्त्रीभ्रातृसुखसंयुतः ॥ ६ ॥

पुण्यादिर्दं तथा पापाज्जातः पुत्रविनाशकृत् । स्त्रीसाहाय्यागतो यस्मात्सा स्त्रीपुत्रमपीडिता ॥ ७ ॥

तस्य चिह्नमिदं ज्ञेयं मेघः पञ्चममावगः । पापयुक्तस्तया इष्टो राहुरेकादशे स्थितः ॥ ८ ॥

लक्षणैर्लक्षितं प्रोक्तंरवेदि गरुडाग्रज । (निष्कृतिं वद मे स्वाभिन्सर्वारिष्टनिपूदनीम् ॥ ९ ॥
इह पुत्रवर्ती धन्यां लोकानां हितकाम्यया) । निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १० ॥
पल्लवादिशभिः कार्या मेपी गर्भसमन्विता ।

दानमन्त्रः ।

“ब्राह्मणस्य ददाम्यस्मान्मेर्षां रीष्वमर्यां शुभाम् । देवो वैश्वानरो यस्मात्पशुघातात्प्रमुञ्चतु” ११ ॥
यथा वैश्वानरो देवो देवो गर्धप्रमाणतः ॥ १२ ॥

जपेद्धौताशनम् ।

तण्डुलाज्ययवान्दृत्वा तिलान्संमिश्र्य यत्नतः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् १३
य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् । तस्य वंशप्रवृद्धिः स्यादकृते वंशनाशनम् ॥ १४ ॥
मेपीवच्चाण्डजश्रेष्ठ नात्र कार्या विचारणा । पुत्राणां सुखवृद्धिः स्यादायुर्वृद्धिस्ततः ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृतेऽरिष्टं पद्मेदमितकेऽन्दके । यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ १६ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचतितमः ॥ ९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कश्चिद्विप्रोऽभवत्पूर्वं बह्वदेशेऽपि ग्रामपः ॥ १ ॥
धर्मशास्त्रक्रियाहीनः पित्रोः सुखसमन्वितः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यु च शक्तितः ॥ २ ॥
सत्पात्रेषु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा । मृगयायां गतो विप्रः कदाचिद्देवयोगतः ॥ ३ ॥
घोरकर्म कृतं तेन प्रारम्भे यौवनस्य च । लुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र प्रहारेर्दुःखितो भृशम् ॥ ४ ॥
हतोऽध्यायुर्वलेनैव न स मृत्युवशं गतः । ब्रह्मस्वमिति तज्ज्ञात्वा न भुक्तं केनचिद्बृह् ॥ ५ ॥
तेनैव भक्षितं सूत येन विप्रः प्रपीडितः । स गत्वा यमलोकं तु मुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
पात्रदानवशात्सूत स जातः क्षत्रियोऽधुना । देशे विपाशिके लभे चापसंज्ञे ष्टतमे रवे ॥ ७ ॥
मेपगे राह्युक्तेऽथ सोमर्षेविष्णुसंयुते । स गौरो दर्शनीयाक्षः ससंत्वं स्वल्पवित्तभाक् ॥ ८ ॥
धर्मं चाल्पमतिमानीं मातृपितृसमन्वितः । दानादिकं गृहस्थेषु फलं पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
यत्रयत्र कृता घाताः प्रान्भवे ब्राह्मणस्य च । इह जन्मानि तत्रास्ति वारुणे कुष्ठगदान्वितः ॥ १० ॥
अथो स्त्रीपुत्रहीनोऽत्र जायते गरुडाग्रज । यौवनेऽपि च बार्दक्ये तस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ११ ॥
एमिश्र लक्षणेः सूत लक्षणीयोऽत्र पृच्छकः । निष्कृतिं परमां सूत वक्ष्यामि शृणु तत्स्वतः ॥ १२ ॥
आयत्रीं विधिना जप्त्वा कोटिं शुद्धिमवाप्नुयात् । प्रयागे निवसन्वीरः कार्यां वा कुरुजाङ्गले ॥ १३ ॥
अथवाष्टसहस्राणि जप्त्वा कुर्यादिदं विधिम् । हिरण्ययो सोमविप्रो कार्यां स्वर्णाष्टकाजुभौ ॥ १४ ॥
पत्रेऽर्धेनैव वा लेख्यौ सर्वलक्षणसंयुतौ । देवौ द्विजाय विधिवत्पूजयित्वाऽथ यत्नतः ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्ते कृते श्वेतकुष्ठदानिः प्रजायते । स्त्रीपुत्रसुखमत्रैव भवत्येव न संशयः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तं न कुर्याच्चेद्भवेद्रोगविवर्धनम् । न पुत्रसुखमाप्नोति स जीवति कदाचन ॥ १७ ॥
रिष्टं ह्यत्रिंशद्वेदं तु जीवनं ह्यष्टसप्ततिः । आनन्त्यात्कलु जीवानां विस्तारो नोदितो मया ॥ १८ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विचतितमः ॥ ९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छको विनतासुनो दानधर्मरतोऽभवत् । वंदेयः पूर्वभवे सूत व्यापारकुशलः सदा ॥ १ ॥
 दानयज्ञरतो नित्यं ब्राह्मणार्थविधिपूजकः । तद्गृहे धान्यराशि तु भक्षयन्ती धुधार्तिनी ॥ २ ॥
 आसन्नप्रसवा सूत सुरभिः कालमोहिता । भृशं तेन हता कुशा लोमोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 बालवत्सो मृतस्तत्र गर्भस्यश्चातिताडनात् । तद्दुःखेन मृता सा तु धेनुराक्रन्दती पुरा ॥ ४ ॥
 एवं निवसतस्तत्र मृतः स यमशासनम् । प्राप्य स्वर्गं बहुभोगान्भुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 शतद्वनिकटे देशे जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना । धनुर्लभ्रगते सौरौ गुरौ मीनेऽप्यलौ रवौ ॥ ६ ॥
 कुलाग्रणीः कार्यकरो गुणी पितृकफान्वितः । मध्यरूपयुतः श्रीमान्द्रिभार्यो याति संयुतः ॥७॥
 चन्द्रे पापयुतेऽरुण्ये कन्यायां समवस्थिते । गोबालवत्सकवधात्पापात्पूर्वादपुत्रकः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मन्यभृदस्ता । तेन कर्मत्रिपाकेन स्त्री ज्येष्ठा पुत्रवर्जिता ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र कानेष्टायां भविष्यति ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वाभिन् येन पापक्षयो भवेत् । कथयतां दिवसेदान लोकानां हितकाम्यया ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणुष्वथ स्वरोश्वर । सुवर्णदशका सूत धेनुः कार्या सर्गभिक्षा ॥ ११ ॥
 सर्वालंकारयुक्ता च पत्रे लेख्या यथोक्तवत् ॥ १२ ॥
 तदर्धार्धप्रमाणा वा यथावित्तानुसारतः । संपूज्य नाममन्त्रैस्तु सा देवा ब्राह्मणाय गौः ॥ १३ ॥
 मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुपि पापं गोधावर्जं कृतम् । तदत्र पापनाशाय ददेऽहं गां हिरण्यमीम्” ॥ १४ ॥
 मन्त्रमेनं समुच्चार्य दद्याद्रिप्राय धीमते । गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तदनन्तरम् ॥ १५ ॥
 आसन्नप्रसवामेकां दद्याद्वा भोजयेद्दिजात् । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १६ ॥
 तस्य संततिवृद्धिः स्यादत्र जन्मानि वै सुत । न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १७ ॥
 इह जन्मन्यपुत्रः स्यान्मृतो नरकमाप्नुयात् । एकहनिऽथ पञ्चाशन्मृत्युरुब्दे ज्वरेण वै ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते स्वायुः पष्टिस्त्वङ्कयुताः समाः । कन्यागते रवौ चन्द्रे मीनस्थे मरणं ध्रुवम् १९ ॥
 इति श्रीवृद्धस्यारुणसंवादे कर्मत्रिपाके अष्टावधनुर्नगतिम ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुले स्पन्नः पूर्वजन्मन्यथान च । पृच्छको जगतां नाथ तस्य कर्म प्रकाशय ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे विप्रो गिरिवासी जितेन्द्रियः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ २ ॥
 दत्तानि सत्र दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च तेनवाध्यापिता ब्राह्मणाः स्वगा ॥ ३ ॥
 अय भाविबलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना । स्थापितं तद्गृहे स्वर्णं लोभमुक्तं तत्र दत्तवान् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले कालधर्ममुपेयिवात् । स्वर्णापहारी सततं गतो हि यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यमभावेण जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 सौराष्ट्रे च तुलारुमे कृशो नातिलघुः सुधीः । धर्मकर्मक्रियायुक्तो लोभदुःखसमन्वितः ॥ ७ ॥
 गौरवर्णः शनिर्यस्मात्प्रगः सुतगः शशी । बहुकन्योऽल्पपुत्रश्च तस्माज्ज्योषोऽधुनाऽण्डज ॥ ८ ॥

यौवने स्त्रीमुखं त्वमे द्विपञ्चाशन्मितेऽन्दके । भृशं पुत्रमुखप्राप्तिः पूर्वं ब्राह्मणपूजनात् ॥ ९ ॥
 कर्कटस्यौ सूर्यजीर्वा तस्माद्वाजोपसेवकः । सुवर्णहरणाद्दोषात्पूर्वजन्मनि मानद ॥ १० ॥
 कुनखी ह्यत्र विज्ञेयो लक्षणैस्त्वैहिकैरसौ । अयो भ्रातृसहायात्तु ब्राह्मणस्वं हृतं पुरा ॥ ११ ॥
 तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि । पृच्छकस्य तथा वर्षं पञ्चाशन्मितके ध्रुवम् ॥ १२ ॥
 पुत्रे रिष्टं विजानीयात्स्वदेहे वापि निश्चितम् ।

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्पुत्ररिष्टविनाशिनीम् ॥ १३ ॥

त्वचोऽहं श्रोतुमिच्छामि सर्वलोकोपकारकम् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पलपञ्चमुवर्णादद्यां गां दद्याद्ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥

तदर्थाद्युतां वापि श्रेष्ठमध्यकनिष्ठिकाम् । त्रिषु वित्तानुसारेण न न्यूनाधिककल्पना ॥ १५ ॥
 सुवर्णहरणात्पापाद्दोषान्मुच्यतेऽधुना । पदपञ्चाशत्तमे वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पूर्णायुर्जायते नरः । सप्तसप्ततिवर्षाणि सपुत्रो जीवति ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 कार्तिके कृष्णपञ्चम्यां शशिन्यार्द्रांगतेऽण्डज । वृषलगे च नियतं पृच्छकस्य भविष्यति ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृत्यादि कर्मविपाके अध्यायः पंचमश्चित्तमः ॥ ९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभृत्कश्चिद्वैश्यो धर्मपरायणः । मथुरायां महाभाग भिषग्भृतिविशारदः ॥ १ ॥
 भञ्जिताश्च महारोगा गवां तेन महात्मना । दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन कामलुब्धेन चेतसा । स्वजातिवनितायां वै व्यभिचारं चकार सः ॥ ३ ॥
 तस्यास्तत्राभवद्गर्भः पातनं हि चकार सा । महौषधैश्छेदनजैः परीवादाद्याण्डज ॥ ४ ॥
 सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन निश्चितम् । पत्नीसाहाय्यात्सततं सर्वमेतदुपार्जितम् ॥ ५ ॥
 ततो यमपुरं भासः सप्तहायोऽण्डजोत्तम । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 गवां दुःखापहारेण पुण्येनात्र वणिक्सुतः । जातो रामहृदाधाम्ये पट्टियोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 नात्सुखः श्यामलो भव्यः स्वल्पविचसमन्वितः । व्यापारनिरतः क्रोधी बलवुद्बिद्युतोऽग्निः ॥ ८ ॥
 भ्रातृयुक्तः पितृमुखाद्धीनः स्त्रीप्रियसंयुतः । गर्भपातनजात्यापाद्यागत्र सुतवर्जितः ॥ ९ ॥
 चिद्रमङ्गात्पथमे तु शुभदृष्टिर्विर्वाजिते । चन्द्रे मिथुनराशिस्ये भौमदृष्टे च पुत्रकः ॥ १० ॥
 सहायलक्षणं सर्वं शृणुष्वान्न खगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्गर्भपातनकर्मणि ॥ ११ ॥
 पृच्छकस्य तु सा नारी गर्भदुःखाकुलात्र च । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्या सर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ १२ ॥
 मापैस्त्रिंशन्मितैरत्र कार्या वैश्या हिरण्मयी । अपि गर्भयुता लेख्या सुगन्धैश्चित्रिता सुत ॥ १३ ॥
 तदर्धमितिका वापि द्वयोर्विचानुमानतः । सा देया तु विधिज्ञाय मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“वैश्यामेनां च सौवर्णां वस्त्रादद्यां विधिदेवताम् । द्वेऽहं विप्रमुख्याय पूजिताय विधानतः ॥ १५ ॥
 गर्भपातनजाद्दोषात्पूर्वपापविशुद्धये” । इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापविशोधनम् ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छको विनतासनो दानधर्मरतोऽभवत् । वेदयः पूर्वभवे सूत व्यापारकुशलः सदा ॥ १ ॥
दानयज्ञरतो नित्यं ब्राह्मणाऽतिथिपूजकः । तद्गृहे धान्यराशिं तु भक्षयन्ती धुवार्तिनी ॥ २ ॥
आसन्नप्रसवा सूत सुरभिः कालमोहिता । शृशं तेन हता कुक्षौ लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
वालवत्सो मृतस्तत्र गर्भस्यश्चातिताडनात् । तद्दुःखेन मृता सा तु धेनुराक्रन्दती पुरा ॥ ४ ॥
एवं निवसतस्तत्र मृतः स यमशासनम् । प्राप्य स्वर्गं बहुभोगान्मुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ५ ॥
शतद्वनिकटे देशे जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना । धतुर्लग्नगते सौरौ गुरौ मीनेऽप्यलौ रवौ ॥ ६ ॥
कुलाग्रणीः कार्यकरो गुणी पितृकफान्वितः । मध्यरूपयुतः श्रीमान्द्रिभार्यो याति संयुतः ॥ ७ ॥
चन्द्रे पापयुतेऽत्युभे कन्यायां समवस्थिते । गोवालवत्सकवधात्पापात्पूर्वादुपुत्रक ॥ ८ ॥
स्त्रीस्ताहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मन्यभूदसौ । तेन कर्मविपाकेन स्त्री ज्येष्ठा पुत्रवर्जिता ॥
प्रायश्चित्ते कृते तत्र कानिष्टायां भविष्यति ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन पापज्ञयो भवेत् । कथ्यतां दिवसेऽज्ञान लोकानां रितकाम्यया ॥ १० ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणुष्वाय खगेश्वर । सुवर्णदशका सूत धेनुः कार्यं सर्गभिक्षा ॥ ११ ॥
सर्वालंकारयुक्ता च पद्मे लेख्या यथोक्तवत् ॥ १२ ॥
तदर्धार्धप्रमाणा वा यथाविचानुसारतः । संपूज्य नाममन्त्रेस्तु सा देया ब्राह्मणाय गौः ॥ १३ ॥
मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुषि पापं गोघातजं कृतम् । तदत्र पापनाशाय ददेऽहं मां हिरण्यमीम्” ॥ १४ ॥
मन्त्रमेतं समुच्चार्य दद्याद्रिभाय धीमते । गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तदनन्तरम् ॥ १५ ॥
आसन्नप्रसवामेकां दद्यादां भोजयेद्दिजात् । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १६ ॥
तस्य संततिवृष्टिः स्यादत्र जन्मानि वै सुत । न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १७ ॥
इह जन्मन्यपुत्रः स्यान्मृतो नरकमानुयात् । एकहनिऽथ पञ्चाशन्मृत्युरब्दे ज्वरेण वै ॥ १८ ॥
प्रायश्चित्ते कृते स्वायुः पष्टिस्त्वङ्गयुताः समाः । कन्वागते रवौ चन्द्रे मीनस्थे मरणं ध्रुवम् १९ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायभ्रतुर्नगतेतम ॥ ९४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुले त्वन्नः पूर्वजन्मन्ययात्र च । पृच्छको जगतां नाथ तस्य कर्म प्रकाशय ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे विप्रो गिरिवासी जितेन्द्रियः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ २ ॥
दत्तानि तत्र दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्यपि च तेनवाध्यापिता ब्राह्मणाः खगा ॥ ३ ॥
अथ भाविवलालसूत ब्राह्मणेन तपस्विना । स्थापितं तद्गृहे स्वर्णं लोभयुक् तत्र दत्तवान् ॥ ४ ॥
ततो बहुतिये काले कालधर्ममुपेयिवान् । स्वर्णापहारी सततं गतो हि यमशासनम् ॥ ५ ॥
पापात्पापफलं मुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
सौराष्ट्रे च तुलालमे कृशो नातिलयुः सुधीः । धर्मकर्मक्रियायुक्तो लोभदुःखसमन्वितः ॥ ७ ॥
गौरवर्णः शनिर्यस्माद्ब्रह्मगः सुतगः शशी । बहुकन्योऽल्पपुत्रश्च तस्माज्ज्ञेयोऽधुनाऽण्डज ॥ ८ ॥

यौवने स्त्रीमुखं त्वमे द्विपञ्चाशन्मितेऽब्दके । भृशं पुत्रसुखप्राप्तिः पूर्वं ब्राह्मणपूजनात् ॥ ९ ॥
 कर्कटस्यौ सूर्यजीर्वा तस्माद्ब्राह्मणोपसेवकः । सुवर्णहरणादेपात्पूर्वजन्मनि मानद ॥ १० ॥
 कुनखी ह्यत्र विज्ञेयो लक्षणैस्त्वहिकरसौ । अथो भ्रातृसहायात्तु ब्राह्मणस्वं हृतं पुरा ॥ ११ ॥
 तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि । पृच्छकस्य तथा वर्षे पञ्चाशन्मितके ध्रुवम् ॥ १२ ॥
 पुत्रे रिष्टं विजानीयात्स्वदेहे वापि निश्चितम् ।

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्पुत्ररिष्टविनाशिनीम् ॥ १३ ॥

त्वत्तोऽहं श्रेतुमिच्छामि सर्वलोकोपकारक ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पलपञ्चसुवर्णाढ्यौ गां दद्याद्ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥

तदर्धार्धघृतां वापि श्रेष्ठमध्यकनिष्ठिकाम् । त्रिष्टु वित्तानुसारेण न न्यूनाधिककल्पना ॥ १५ ॥
 सुवर्णहरणात्पाद्भेदानान्मुच्यतेऽधुना । पदपञ्चाशत्तमे वर्षे रिष्टं चाकृत्वनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पूर्णायुर्जायते नरः । सप्तसप्ततिवर्षाणि सपुत्रो जीवति ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 कार्तिके कृष्णपञ्चम्यां शशिन्यार्द्रागितेऽण्डज । वृषलये च निवनं पृच्छकस्य भविष्यति ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसुवर्णसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवतितमः ॥ ९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभृत्कश्चिद्देश्यो धर्मपरायणः । मथुरायां महाभाग भियमृत्तिविशारदः ॥ १ ॥
 भञ्जिताश्च महारोगा गवां तेन महात्मना । दत्तानि तत्र दानानि पर्वरवापि च शक्तितः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन कामलुब्धेन चेतसा । स्वजातिवनितायां वै व्यभिचारं चकार सः ॥ ३ ॥
 तस्यास्तत्रामवहर्भः पातनं हि चकार सा । महौषधैच्छेदनजैः परीवदौद्याण्डज ॥ ४ ॥
 सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन निश्चितम् । पत्नीसाहाय्यात्सततं सर्वमेतदुपाजितम् ॥ ५ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायोऽण्डजोत्तम । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुष्पात्पुष्पफलं तथा ॥ ६ ॥
 गवां दुःखापहारेण पुण्येनात्र वणिक्प्रभुतः । जातो रामहृदाचाम्ये पठियोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 नात्युच्चः इयामलो भव्यः स्वल्पवित्तसमन्वितः । व्यापारनिरतः क्रोधी बलशुद्धियुतोऽग्नेयीः ॥ ८ ॥
 भ्रातृयुक्तः पितृमुखाद्धीनः स्त्रीप्रियसंयुतः । गर्भपातनजात्पापाप्यागत्र सुतवर्जितः ॥ ९ ॥
 चिह्नमङ्गात्पञ्चमे तु शुभदृष्टिविवाजिते । चन्द्रे मिथुनराशिस्ये भौमदृष्टे च पुत्रकः ॥ १० ॥
 महायलक्षणं सर्वं शृणुष्वान्न त्वगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्गर्भपातनकर्मणि ॥ ११ ॥
 पृच्छकस्य तु सा नारी गर्भदुःखाकुलात्र च । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्या सर्वपापमणाशिनीम् ॥ १२ ॥
 मापैस्त्रिंशन्मितैरत्र कार्या वैश्या हिरण्ययी । अपि गर्भयुता लेख्या सुगन्धैश्चिन्विता सुत ॥ १३ ॥
 तदर्धमितिका वापि द्वयोर्वित्तानुमानतः । सा देवा तु विधिज्ञाय मन्त्रवेनमुदीरयेत् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“वैश्यामेनां च साँवर्णीं ब्रह्मादद्यां विधिदेवताम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय पूजिताय विधानतः ॥ १५ ॥
 गर्भपातनजादोपात्पूर्वपापविशुद्धये” । इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापविशोधनम् ॥ १६ ॥

सार्धं सहस्रद्वितयं भायत्री व्यम्बक तथा । जपेद्भुत्वा दशांशेन पूर्वपापप्रणोदनम् ॥ १७ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या दद्याच्चैव तु दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याद्विधिना पापशोधनम् १८
उत्पत्तिर्जायते तस्य संततेर्नात्र संशयः । न कुर्याद्विधिवत्त्र लोभान्मोहादिद्वेषतः ॥ १९ ॥
इह जन्मन्वपुत्रत्वं जायते चान्यजन्मनि । पञ्चतन्मितायुः स्यात्प्रायश्चित्तेऽकृते साति ॥ २० ॥

चत्वारिंशन्मिते रिष्टं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके अण्व्याय पण्यनतितम् ॥ ९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्पूर्वं क्रूरकर्मा प्रतापवान् । धनधान्यसमृद्धोऽपि बद्धदेशे वसन्सदा ॥ १ ॥
चाचकेभ्यः प्रदत्तानि गोभृम्पश्वादिकानि च । अयो भाविबलात्सुत लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
सीन्नि वादे (हेतं द्रव्यं ब्राह्मणानामवर्धतः । द्विजैकेन सहायेन कृतं तत्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
भूमिवादे) मृतस्वत्र संग्रामे कालनोदितः । भुक्त्वाभोगाञ्छुभान्स्वर्गे पापात्पापफलानि च ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पर्वतेऽनुना । मिपालकुलेऽत्युग्रे सिंहलमे गुरावजे ॥ ५ ॥
सूर्यं मेपगते चेन्दो चापस्ये पापसंयुते । गौरः शूरो महोग्रस्तु बहुकन्यः कृती शुभः ॥ ६ ॥
ददाति शक्तितो धीमान्नात्युच्चो बन्धुसंयुतः । बहुव्ययपरो नित्यं पैत्तिकः प्रियैर्वाग्युणी ॥ ७ ॥
बहुभार्यो यगस्त्री च भृत्यवाहनसंयुतः । अष्टमिंशन्मिते वर्षे स्वल्पपुत्रसुखान्वितः ॥ ८ ॥
ह्यन्तरायोद्भवः पुत्रैरतिदुःसप्तमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं धनहीनोऽत्र दृश्यते ॥ ९ ॥
सहायद्विजयुकश्च पूर्वैः भूदिनतात्मज । तुलाया सोऽनुजो जातो जन्मन्वत्राल्पपुत्रकः ॥ १० ॥
शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृति पापकर्मणः । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
पुण्येऽद्वि विप्रकथिते धेनुनां पञ्चकं सुत । दद्याच्च वृषभं गौरं पृष्ठयस्त्रयुगान्वितम् ॥ १२ ॥
सुवर्णशृङ्गसहितं तथा क्षितियुतं शुभम् । मन्त्रेणानेन विप्रेभ्यः प्रष्टा श्रद्धासप्तमन्वितः ॥ १३ ॥

मन्त्रः ।

“भूमिभागयुतं गौरं वृषभं रुद्रदैवतम् । ददेऽहं सीन्नि द्रव्योत्पपापनाशाय वै द्विज” ॥ १४ ॥
अयो स्वर्णद्वयादयं हि शुभं दद्यात्तुरङ्गमम् । कर्मप्रकाशकायैव मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“सोपस्करं काञ्चनाढ्यमम्बं तुभ्यमहं ददे । ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मोक्षं कुरु ममानघ” ॥ १६ ॥
एवमुच्चार्य दद्याच्च पृजिताय द्विजातये । मुच्यते पूर्वपापाच्च ब्रह्मस्वहरणाद् ध्रुवम् ॥ १७ ॥
शृणुपाद्भिरंशं च त्रिरावर्त्य विधानतः । होमयेद्दशसाहस्र ब्राह्मणानां च पूजनम् ॥ १८ ॥
य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य संततिवृद्धिः स्याद्विहैव फलमश्नुते ॥
नेमा कुर्याच्च वित्तस्योरिष्टाद्वारिद्र्यचर्जं भयम् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके अण्व्याय सप्तमनतितम् ॥ ९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छकोऽयमधोष्पायामभूच्छूद्रश्च वार्मिकः । धनधान्यसमृद्धस्तु यशस्वी पितृवल्लभः ॥ १ ॥

१ वाचकेभ्य - खपु० । २ () पाठेय नास्ति - खपु० । ३ बलस्युत - खपु० । ४ प्रियान्
गुणी - खपु० । ५ वित्तस्यारिष्टारिष्टार्दत भयम् - खपु० ।

गयायां द्वादशे वर्षे गतो मात्रा सहेव च । सातुजश्च सपत्नीकः महायत्रयसंयुतः ॥ २ ॥
 कृतवांश्च गयाश्राद्धं नानाविभवविस्तरैः । काम्यश्राद्धानि तत्रैव दत्तानि गरुडायज ॥ ३ ॥
 तस्य पुत्रप्रभावेण पितरश्च दिवं गताः । अयागत्य गृहं वर्षे चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 कृतवान्दारुणं कर्म यौवने काममोहितः । स्वज्ञातिजं धर्मशीलं शूद्रं हत्वा महौषधेः ॥ ५ ॥
 पत्नीत्वे स्थापिता तस्य भार्या कामविमोहिता । सर्वस्वं तस्य चार्त्तिकचिद्रुहीतं विविच्यशूलः ॥ ६ ॥
 तस्याः पुत्राश्च ये जाता ते हतास्तस्य भार्यया । सापत्न्यभावदुःखेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ७ ॥
 पृच्छकस्य तु या माता तस्याप्यनुमतं त्विदम् । त्रिसहायान्वितस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यसुख्यफलं तथा । गयाश्राद्धप्रभावेण स जातः पृथिवीपतिः ॥ ९ ॥
 दशयोजनविस्तीर्णं देशे पर्वतमाश्रिते । पितृभक्तिविशेषात्तु चैहिकं लक्षणं त्विदम् ॥ १० ॥
 पितृभे जननं चास्य गुरुचन्द्रौ तु सिद्धगौ । वृषराशिगते भार्गो धर्मं शेषा नभक्षराः ॥ ११ ॥
 जनुषो द्वादशे वर्षे राज्यप्राप्तिनं संशयः । जातोऽत्र रक्तहृष्णोऽसौ देवब्राह्मणपूजकः ॥ १२ ॥
 पितृभक्तिरतो विद्वान्गीतनृत्यप्रियः कविः । देशेदेशे तु विरुधातो दाता भोक्ता बलान्वितः ॥ १३ ॥
 पितृवाताधिको भीरुहृस्वः स्थूलोऽतिचञ्चलः । चौरेशः शिथिलः कार्ये लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १४ ॥
 सभायां चतुरो दक्षो बहुबन्तुसमन्वितः । सहोदरविहीनस्तु बहुपुत्रो बहुप्रियः ॥ १५ ॥
 बहुभार्यो यशस्वी च क्षयवृद्धिघनान्वितः । पादजस्य यथात्पूर्वं पापादत्र च पृच्छकः ॥ १६ ॥
 पाप्युदरव्यथायुक्तो यौवने जायते ध्रुवम् । त्रिसहायैर्युतः पूर्वं शृगुण्वाय स्वर्गेश्वर ॥ १७ ॥
 या धर्मपत्नी पूर्वासीत्सा ज्येष्ठान्न गतप्रजा । बालघातकृतं यस्मात्पूर्वंऽत्र विनतासुत ॥ १८ ॥
 योऽनुजः पूर्वजनुषि गयायां च सहायकः । स जातः कर्कटे जीवे पृच्छकस्य सुतोऽधुना ॥ १९ ॥
 वसुभे मिथुनस्थेऽङ्के सोऽपि राजा भविष्यति । याऽमक्तपूर्वंजनुषि मातास्य विनतासुत ॥ २० ॥
 पापस्यानुमतात्पूर्वं ह्यत्र भर्तृविहीनता । पूर्वजन्मनि या शूद्रं हत्वा नीता शुभानता ॥ २१ ॥
 शूद्रस्य चाथ सर्वस्वं तस्य कर्मफलं शृणु । अत्र जन्मनि सा नारी मृता त्रिंशन्मितेऽङ्के ॥ २२ ॥
 कुचत्वारिंशके वर्षे शूद्रघातः कृतः पुरा । जन्मतस्तन्मिते वर्षे प्रष्टुर्मृत्युर्भविष्यति ॥ २३ ॥
 देशोत्पातो भृशं तत्र हाहाकारश्च लुण्ठनम् । अथवा सर्वं ज्येष्ठस्य सुतस्य मरणाद्भवेत् ॥ २४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिनः पूर्वपापनिर्मुक्तिनी । कथ्यतां दिव्येस्तान लोकानां हितकाम्यया २५

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य कर्मणः ॥

यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह रिष्टात्ममुच्यते । श्रुत्वेनं पुस्तकं पुत्र मष्टा श्रद्धासमन्वितः ॥ २६ ॥
 पूर्वं चाज्येष्वटं दत्त्वा पश्चात्कर्म समाचरेत् । वृषगेहे शुचि स्थाने स्नात्वा तुं विमले जले ॥ २७ ॥
 देवान्पितृन्समभ्यर्च्य सुमनाः सुसमाहितः । पूजायित्सेष्टदेवं च पश्चात्काम्यं समाचरेत् ॥ २८ ॥
 शूद्रस्य प्रतिमा कार्या पलेः शतमितैः शुभा । हिरण्यमी यथोक्ता हि तदर्धांविन वा पुनः ॥ २९ ॥
 एवं कालस्य मूर्तेश्च कार्या लोहमयी शुभा । द्विजाय प्रतिमे देधे मन्त्रेणानेन धीमता ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“काममोहात्कृतं पूर्वं यन्मया शूद्रघातनम् । तस्मान्निष्कृतिं विप्र ददेऽहं तुभ्यमत्र च ॥ ३१ ॥
कालं त्वं सर्वभूतानां भयदृश क्षयंकरः । मां रक्ष पूजितोऽसि त्वं रिष्टात्पापसमुद्भवात्” ॥ ३२ ॥
दिकपालानां हिरण्मय्यो मूर्तिर्यथाष्ट भो खग । अष्टानामिह ता देया विप्रेभ्यो दोषनाशकाः ॥ ३३ ॥
अथ रुक्ममयी मूर्तिर्विष्णोर्दद्यात्पलत्रिका । विप्राय वेदविदुषे ततो विमांश्च भोजयेत् ॥ ३४ ॥
शिवस्य पूजनं कुर्यात्पूर्वपापविशुद्धये । पुत्रपौत्रघनेर्युक्त इह जन्मनि जायते ॥ ३५ ॥
श्रुत्वात् पुस्तकं मूत नेमां कुर्याच्च यः कृतिम् । इह पुत्रविहीनः स्यादेकवेदमितेऽन्धके ॥ ३६ ॥

द्विसप्ततमिते वर्षे मृत्युश्रावणानिष्कृतेः ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्नादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टतमः ॥ ९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्विराटे ब्राह्मणोऽण्डज । विद्याभ्यासविहीनश्च कृपिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
स्वल्पविन्युतस्त्यागी बन्धुमान्योऽतितामसः । स्ववर्णधर्मरहितोऽतिथीनां पूजने रतः ॥ २ ॥
अथो तस्य गृहे कश्चिद्विजः स्यापितवान्धनम् । तस्मै द्विजाय लोभाद् द्विपुनर्दत्तं न तद्रसु ॥ ३ ॥
दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा । गत्वा धर्मपुरं देवाचक्षुर्भवा ॥ ४ ॥
फलं भुक्त्वाऽधुना जातः शतदृनिकटे खग । र्वां केतुयुते चन्द्रे मेपराक्षिगतेऽण्डज ॥ ५ ॥
मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वापरसहोदरैः । रहितो बाहुजस्त्यागी सुखी बन्धुरतः सदा ॥ ६ ॥
धूर्तो व्ययान्वितो वाग्मी वातपित्तविशर्जितः । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मनि मानद ॥ ७ ॥
कृत्वा न्दाराणं कर्म तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् । अत्र जन्मनि सा नारी भूवा सा बहुकन्यका ॥ ८ ॥
पुत्रहीना च विशेषेण प्रदुर्गन्धस्वभक्षणात् । ततो द्विभार्यः पूर्वभार्यां मुताभ्यां विनतासुत ॥ ९ ॥
हीनो ज्येष्ठकनिष्ठाभ्यामत्र चाकृतनिष्कृतेः । ब्रह्मस्वभक्षणात्सूत द्रव्यततोऽत्र दृश्यते ॥ १० ॥
पूजनादतिथीनां प्राक् स्वल्पसन्तापसंयुतः । प्राग्वर्णधर्महीनस्वाजातोऽप्यं ब्राह्मणादथ ॥ ११ ॥
एतैर्लक्षणसंयुक्तो जायते नान्यथा पुनः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ १२ ॥
पलत्रिकार्धार्धनाड्यां त्रिषु विज्ञानुसारतः । कपिलां गां सुवर्णेन सर्वाभरणमृपिताम् ॥ १३ ॥
संप्रदद्यात् विप्राय पूजिताय प्रयत्नतः । तथैकस्मै विविज्ञाय मन्त्रमेतत्पठन् सुधीः ॥ १४ ॥
प्राग्धृतं ब्राह्मणस्य स्वं लोभोपहतचेतसा । स्त्रीसाहाय्ययुतेनैव तस्येमां पापशोधिनीम् ॥ १५ ॥
निष्कृतिं कपिलां देया ददेऽहं ब्राह्मणाय वै । इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ १६ ॥
ततः मन्थति पुत्राणां वृद्धिरत्र भविष्यति । धनवृद्धिस्तथात्रैव जायते गरुडाप्रज ॥ १७ ॥
न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । स पुत्रघनशोकाभ्यां दुःखितो म्रियतेऽधुना ॥ १८ ॥
एतत्सर्वमुपाख्यातं प्रायश्चित्तं विधानतः । पञ्चपञ्चमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥
प्रायश्चित्तं कृते ह्यायुः समाः स्युः पञ्चसप्ततिः । ज्येष्ठे मासि सिते पक्षे त्रयोदश्यां दिनेऽप्यो ॥ २० ॥

ककलेभ्यं तु नियाणं कीर्तितं विनतासुत ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्नादे कर्मविपाके अध्याय एकोनशततमः ॥ ९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः पूर्वजन्मनि मानद । धनधान्यसमृद्धोऽपि देने स्त्रीराज्यके मुन ॥ १ ॥
मोहादिपीडितो नित्यं कृद्गाह्नः पाण्डुरद्युतिः । ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्येभ्यः प्रदृणीगद् ॥ २ ॥

तस्य भार्या सदाचारा सुस्नेहा भर्तृभक्तिः । रक्तसावादिना पीडा जायते चोदरानिलः ॥ ३ ॥
तस्पाशोदरतो गर्भपातं कुर्याच्च पृथुतः । द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा ॥ ४ ॥
केने कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

येनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् ॥ ५ ॥

व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः । अतिकष्टार्द्धनतेय गर्भपातः कृतो यतः ॥ ६ ॥
अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारो यतस्ततः । नानाद्रव्यापहर्षां च कुलटा वाक्यलङ्घनात् ॥ ७ ॥
भर्तुस्तच्चौरिणीशुचिरिष्टसंगतिचारणात् । तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्कारद्युधिना ॥ ८ ॥
भुक्तं ताभ्यां येनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि । कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दारुणैर्ग्रहैः ॥ ९ ॥
यातना बहुधा प्राप्ता पश्चान्मानुषतां गता । किञ्चित्पुण्यप्रभावेण चात्रेयं जन्मतो भुवि ॥ १० ॥
इदं च तृतीयं जन्म गर्भपातोऽभिजायते । उभाभ्यां च कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं शूहे विवेकेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभं भृष्टदेशं तु गोमयेनोपलेपयेत् । कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्रतण्डुलः ॥ १३ ॥
तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमग्रणं शुभलक्षणम् । मुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नोपवपल्लवम् ॥ १४ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वेशजं वर्तुलाकृति । तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्रयविनिर्मिताम् ॥ १५ ॥
सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देववादिने । प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा सतो गां वै सवत्सकाम् ॥ १६ ॥
संकष्टान्मोचयेद्देहेनुं दद्यातां दम्पती च तौ । एवं कृतविवेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ १७ ॥

इति श्रीद्वन्द्वसूर्याकणसनादे कर्मविपाके अष्टादशोऽध्यायः ॥ १०० ॥

अरुण उवाच ।

भगवन्देवदेवेश श्रुतमेतन्महाद्भुतम् । सदानुगामिन्या नार्या गतिं मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं प्रतीक्ष्य भर्तारं या विशेष्टि हुताशनम् । तत्सार्धं सा महापुण्या ज्ञेयाञ्च सहगामिनी ॥ २ ॥
श्रुत्वा मृतपतिं यात्र विशेशस्यं प्रतिव्रता । तद्वखेण विशेदश्री सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
धर्मात्प्रान्तिव्रता पूर्वं भवेन्मोक्षगतिर्द्रव्योः । अर्थकाभून्महासाध्वी जाता ब्रह्महृदेऽण्डज ॥ ४ ॥
ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राताग्नौ विधिना मृतं कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
सा गता चमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदाम्बुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्गत्वा न निवर्तते ॥ ७ ॥
तल्लत्तातलघातेन मूर्च्छितोऽभूद्यमाधिपः । तत्काले च तदा पृथो नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
धर्मराज नर्दन्मेत्त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽयुना ॥ ९ ॥
तमुवाच ऋषिश्रेष्ठ गतेयं या शुभानना । सती तत्पादभारेण पीडितोऽहं भृशं द्विज ॥ १० ॥

मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वके पतिम् । महापापसमाक्रान्तं नरकरथं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
साऽऽगमिष्यति चेवात्र पतेः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे ॥१२॥

काश्या मृत्युस्तयोर्पस्माच्छिवत्वमुपगच्छतः ।

इति श्रीबृहस्पतिरुणसगादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकशततम ॥ १०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चरेत्पूर्वं ब्रह्महत्या नरायमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
घोराद्ब्रह्मज्ञात्पापाद्घातकर्मकृतात्सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसगादे कर्मविपाके अध्यायो द्विभिरुशततम ॥ १०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि भानवः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
क्षयेष्वान क्षयं यान्ति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टार्जयते पुमान् ॥ २ ॥

सर्वस्वदानाद्भवैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । कुरुक्षेत्रादितोर्थेषु सत्प्रायेषु विधानतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसगादे कर्मविपाके अध्याय एकधिकशततम ॥ १०३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्रिपो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
संयुतो वायुपित्ताभ्या किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किञ्चिदुत्कृष्टकारिणी ॥२॥

पतिभक्ता पतिप्राणा व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । ऋतुहीना कथं जाता कस्येवं कर्मणः फलम् ॥३॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिद्रम् । यद्वा चिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भं समुद्भवेत् ॥ ४ ॥

औषधैश्छेदनेदुष्टैः प्रलेपैर्दुष्टभक्षणीः । सर्वाहनैस्तथा घातैरन्यैर्वा वस्तिर्कर्मभिः ॥ ५ ॥

गर्भस्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र सशयः ॥ ६ ॥

नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विमर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग ॥ ७ ॥

नार्या तपे ष्यंया चैव संततेर्नादानाय च । औषधैश्छेदनाद्यैस्तु स्याथै कल्पितो गदः ॥ ८ ॥

सपत्नेः प्रेरयामास विविधान्येव तद्गदः । तथा वै ऋतुभावाच्च तद्दे पीतं महौषधम् ॥ ९ ॥

पुण्यं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्नन्मनि मानद । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाता सा विविधा रुजा ॥१०॥

वेदना जायते नित्यमसृग्वातोदरामयः । पुण्ये नष्टे फले नष्टे कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥

एतत्कर्म कृतं तत्र त्रिविधं गर्भदोषकृत् । तथापि फलद्वन्द्वीणां द्वितीयं सुकृतं कृतम् ॥ १२ ॥

सुद्धा वा दुष्टमुद्ध्या च कृतं वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वस्तु विविधाः पुण्यबन्धनाः ॥ १३ ॥

गर्भाण्यमधिभ्रत्य सवेते शोणितं बहु । छिद्यन्ति इव चान्त्राणि सूचीभिरिव तुद्यते ॥ १४ ॥

वेदनायाः पुरा भगवन्ब्रीणा गर्भनिपातने । यावत्कालं प्रदेशीय तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥

तावानेव च तद्गर्भः पतेद्वा नास्य संभवः । एवं तु लक्षणैर्ज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥

एकवासा विधिं चैव दम्पती तीर्थसंगमे । शुश्रुभे भूप्रदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥

मंत्रप्रणाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहैतसः । प्रौष्ठपद्या तृतीयायां शुक्राया प्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥

यत्नेन गार्भिकं संज्ञमुपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्ररचयेद्गिरिजामियम् ॥ १९ ॥
 केतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णौ राजतौ तार्त्रौ मूर्तिं गौर्याः प्रकल्पयेत् ॥२०॥
 हारमूलमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । नैवेद्यैः शुभ्रकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
 उपतिष्ठेत विधिवद्भवानो मियवल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिरिमता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्गीतनृत्यादिपूर्वकम् । फलेर्नानाविधैरर्घ्यं दद्यान्मंत्रपुरःसरम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोषेतमज्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् । नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशम्रिये ॥ २४ ॥
 गृहाणार्घ्यमिदं देवि पुत्रान्महर्षं यशस्विनः । पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते ॥ २५ ॥
 एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले कृतपातःक्रिया सती ॥ २६ ॥
 देवीसुदिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः । नानाविधैर्मक्ष्यमोज्यैर्वाह्रणानय पोडश ॥ २७ ॥
 प्रत्येकं वेषवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्योष्कसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् ॥ २८ ॥
 दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भा च वृषोपेतां सिताङ्गां वस्त्रसंयुताम् ॥२९॥
 सहिरण्यां च गां दद्याद्दिमाय गुणशालिने । अपातयं पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणामुपार्जितम् ॥ ३० ॥
 यद्ययं बन्धयताहेतुस्तस्मान्मुश्रय चाम्बिके । तव दानेन पुत्रा मे भवेद्युः शुभगामिनः ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विमं विसर्जयेत् । एवंयत्नेन नार्यां वै गर्भपातो न जायते ॥ ३२ ॥
 जायन्ते पुत्रपौत्राद्याः स्वपत्या सह मोदते । न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रमुखं लभेत् ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भं खवेद्यादि । रजस्तस्य पलाभ्यां वै कौशं गर्भाशयाकृतिम् ॥३४॥
 निष्कं च स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने । गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया प्राक्तनजन्मनि ॥३५॥
 यदिदं बन्धकृतपातं तस्मान्मुच्येऽत्र जन्मनि । जन्म जात्यादिकं वस्तु न वदेदिह कर्मणाम् ॥ ३६ ॥
 इदं चतुर्थे वै जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नीसहिता येन न सा गर्भस्य दोषकृत् ॥ ३७ ॥
 तस्येदमपि संचिन्त्य लक्षणादीहः जन्मनि । यस्याः प्राक् पतिवो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिनः ॥३८॥
 दीनानायविरोधः स्यात्सविरोधात्तथा सुत । अनुमन्त्रितयोक्ता तु पितृमातृसुखोऽिज्ञता ॥ ३९ ॥
 बन्धुसंततिदुःखेन भर्त्यादायनवस्थितिः । शोकः स्यादुदरे चाथा तावत्स्त्रीहादिविभ्रमः ॥ ४० ॥
 अन्तरास्पन्दमानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । पाणौ मुष्टितलाघातजानुनी सविद्यजानुनी ॥ ४१ ॥
 दोषजो वाग्निजो वापि शम्बजोऽरमादिजोऽपि वा । द्राघाणान्भोजयेद्भक्त्या सर्पिष्यात्पानमीक्षयेत् ४२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः ॥ १०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौमावावरतः कश्चिद्वाहाणः पूर्वजन्मनि । तेन तव द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाबोराक्षरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथा च तिर्यक्तं सूत विशुज्याघमंतः स्वयम्भूकर्मक्षये हि पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूत कुशो दुःखानुरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टं पृष्टिमिते वपं जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तदग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वायुपो भङ्गो दृष्टपापान् निष्कृतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः पंचाधिकशततमः ॥ १०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा अष्टपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाह तत्पुरं शत्रोस्तरक्षणे लुण्ठितः पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अथो ममाज्ञया सर्वा भुक्ता नरकपातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशेषादयाऽत्रापि स जातः क्षत्रियाधमः । देशेऽयोध्याभिधे गौरी लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवनाथे महाभाग राजयक्ष्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि या कृत्वा मुच्यतेऽयुना । कार्यास्तत्र त्रिदेवाना मूर्तयस्तु यथोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशाना सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
 यथावित्तानुसारेण वित्तगाढं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रसुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्री विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्यात्र गाम्प्रति । नैवं कुर्षोतु यो मोहाद्विष्टं विशन्मितेऽदके ॥ १० ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अथाय पञ्चमोऽधिकशततम ॥ १०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्नुना ॥ १ ॥
 तत्तस्याः पापशमनं मनोक्तं न पतत्रिण । महापापकृतद्वेगान्मृत्युर्गेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अथाय सप्तमोऽधिकशततम ॥ १०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृवाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । वीर्यो जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चान्द्राण्णत्रं कुर्यात्सुवर्णकर्पसंयुतम् । पुस्तक विधिना दद्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्च स्वशक्तितः ।
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अथायोऽष्टाधिकशततम ॥ १०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानाद्न जनुपि क्षयरूपपीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृताद्गौराद्यस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयोगे मकररथेऽके स्नानाद्नैव जन्मनि । काश्वा वासाक्षया सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अथायो नवमोऽधिकशततम ॥ १०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूव भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अथायो दशमोऽधिकशततम ॥ ११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कालिङ्गदेशे भाक् सूत काचिद्भिजवराङ्गना । पतिमिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 नारी याऽघातयत्पूर्वमेव मोहाच्च कुण्टम् । नासावद्वत्वमामोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥

हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पूर्वैवेव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकादशाधिकशततमः ॥ १११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः कश्चिदेशे पञ्चनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गतः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स ज्ञातो मृगगे भानो धूर्तः कर्मक्रयोदितः ॥ २ ॥
संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसित स्यान्पक्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरेभावात्पुराणघ । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यमभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसमिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पशिक्षनभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पापात्पूर्वादत्र शृणु द्विज ॥ ८ ॥
गोवालवत्सकत्वधाजीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविमवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गौराशिगे शनो सोमात्पृष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायास्त्रीमृतवत्साञ्च सा सुत ॥ ११ ॥
अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिवृत्तीम् । पुत्रशुद्धिकरीं धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्गमिता कार्या सुरमी च हिरण्यमी ॥ १३ ॥
तदर्धमितिहा यापि द्वयोर्विचक्षणसतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्दद्या विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मार्गवैद्विमित्तैर्दयस्तथा पशुपातिः सुत । मापाभ्यां च तथा बद्धिर्जोषा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
दयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
होमयेदृष्टशतकं रुद्रस्याग्ने विधानतः । यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १७ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्वत्र भ्रमाज्ञया । नेवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिषेकं पापशोवनम् ॥ १८ ॥
न जीवन्ति मुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १९ ॥
सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ।

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वादशाधिकशततमः ॥ ११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजवराङ्गना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगता सदा ॥ १ ॥
वैरेभावैस्तया सूत गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरेणस्तरसुनो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
सहायात्स्वामिनः सर्वं माग्भवे समुपार्जितम् । तत्पार्पजं महापापात्फलं प्राप्य विवोनिजाम् ॥ ३ ॥
सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मादद्या पूर्वपुण्यात्तथा सती ॥ ४ ॥
क्षयरोगयुता बाल्ये चालवातादपुत्रिणी । महाग्निदग्धपुत्राच्च प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टेनैवात्र नश्यति । सहायात्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायत्रयोदशाधिकशततमः ॥ ११३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निह्न्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्विरण्मयी तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथात्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापाद्भिमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्दशधिकशततम ॥ ११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याऽवधीन्वारी पूर्वं पापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायते वचनस्वलिताण्डज ॥ १ ॥
तया देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापात्प्रमुच्येत तद्वान्नाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्याय पचदशधिकशततम ॥ ११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्त्रवती च पूरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्डः प्रजायेत सोऽत्र जल्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवच्छेतां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्याय षोडशधिकशततम ॥ ११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजन्मनि घातयेद्गुरुडाभज । वक्त्रे सा कण्ठरोगेण बाधयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवत्सुत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्कारसंगुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्याय सप्तदशधिकशततम ॥ ११७ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विमकुले जातो धर्मिष्ठो विचसंतुतः । उदरे वाजता रोगा गुल्माद्याश्चोर्ध्वदृश्ययाः ॥ १ ॥
मेहाद्याः स्वल्पवीर्याश्च अक्षिपाण्डूदरामयः । जायते दीर्घजा पीडा बाल्ये स्याद्गृहणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते चिद्रमुपघातव्रणादिकम् । पौत्राणां मातुलानां तु विधिवार्तिः स्वध्यादिषु ॥ ३ ॥
दायादाच्छत्रुवर्षाडा भूमिद्रव्यविलिप्तया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि जायते तस्य वर्णमणि ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोपवादिनी । गौरवणां रम्यवाणी संतोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्तुयात् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसौख्यभाक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टदशधिकशततम ॥ ११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्री संजाता विनतासुत ॥ १ ॥
अज्ञानतिमिरान्धेन स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पनात् ॥ २ ॥
सर्वभूतेषु चात्मानं स्याद्वरेषु चरेषु च । प्रमादाद्दीपिनं हत्वा सदा निष्ठुरमानसा ॥ ३ ॥
तस्य गेहाश्रिता नित्यं मार्जारश्वानपूर्वकम् । पातालक्रीडनपरा गेहे संकलिता भृशम् ॥ ४ ॥
तस्मैषु बालुकान्दन्मुतसमस्मचयादिषु । अविक्षिता तदा चासौ प्राक्षिपत्पापचेतसा ॥ ५ ॥
बालगर्भाशया बालानभियष्टाखिलेन्द्रियान् । तद्दृष्ट्वा त्यजते माता बालानामनुकम्पया ॥ ६ ॥

मायाबन्धनमातृणां बालगर्भाभिरता तदा । अन्यतद्गर्भिणां हृष्टा क्षिप्यन्ते वद्विभस्मसात् ॥ ७ ॥
 विनिव्रन्ति प्रमादाद्यैर्भेदसंततिदुःखभाक् । संततिर्दुःखितायास्तु नानादुःखं प्रजापते ॥ ८ ॥
 अनयाग्निं समासाद्य तेषां वैनाशनाय च । तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्वशात् ॥ ९ ॥
 त्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्याग्नेर्दोषचिद्धिताः । पाताले ज्वलिते ताभिर्बहवो लघुपाणिनः ॥ १० ॥
 गर्भयुक्ता मृता मातृक्षमयापि तथा तथा । मार्गो न लभ्यते तत्र मृतास्ते दुःखं जन्तवः ॥ ११ ॥
 तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा चाया प्राप्यते जन्तुरन्तरे ॥ १२ ॥
 जन्तवो गर्भिणो धे के स्वकृतं कर्मबन्धनात् । उभयोः कर्मणो हेतून्वश्यावश्यं प्रयोजकम् ॥ १३ ॥
 इदं तु तृतीयं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा मृतापत्यपुत्रहीना पतत्रिण ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुभासे ग्रहेऽहनि शुभोदये । प्रागुदकप्रवणे देशे गोमयाद्युपलिप्तके ॥ १६ ॥
 तत्रोपर्याविकं तीर्थं नानाचित्रविचित्रकम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ १७ ॥
 निष्कमानं सुवर्णस्य शकलं मध्वतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वते ॥ १८ ॥
 शुद्धतोयं भृशं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्थापयेद्राजतं पत्रं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ १९ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपस्य प्रजापतेः । दण्डं साक्षात्करे दक्षे वामे चाय कण्डलुम् ॥ २० ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठतमाणां मूर्तिं च शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्बन्धुपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २१ ॥
 सम्यक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे पूजयेद्विवेधैर्धनैः ॥ २२ ॥
 ततस्ते तु सपत्नीकं मुनीनां विन्मयेदिति । सदक्षिणं जगत्त्रया पत्नी च तपसो बले ॥ २३ ॥
 सा मया तिलसंरूपावद्यो भीस्तीव्रवेदनम् । लङ्घितास्त्रीजनाचाराप्रज्ञानत्वाद्यात्मकम् ॥ २४ ॥
 नाशयेत्तस्य पापस्य देवि प्राप्तं विगर्हितम् । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ २५ ॥
 सपत्नीकस्य सौवर्णैर्निर्मितं सम्यगर्चितम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने ॥ २६ ॥
 एवमामन्त्र्य ता मूर्तिः समादाय पृथक्पृथक् । प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाः ॥ २७ ॥
 दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्ती विहिताञ्जलिः ।

मन्त्रः ।

न्मया पूर्वजनुषि दयारहितचित्तया । कृतं चाऽप्यशुभं स्वामिद्विच्छन्वि तद्विद्वेकारणम् ॥ २८ ॥

दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याये एकोनविंशत्यधिकशततमः ॥ ११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥

कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र खगाधिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चेयुक् चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याये विंशत्यधिकशततमः ॥ १२० ॥

१ सत्यजन्तवः—खपु० । २ जलसंख्या—खपु० । ३ मम कृत्वा दयात्मना—खपु० । ४ नशाय
 तस्य—खपु० ।

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्कारं विनतानन्दवर्धन । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णवेनुप्रदानेन ययोक्तं गरुडाग्रज । पूर्वकर्मविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुवन ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्याधिकशततमः ॥ १२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्षयभक्षको यस्तु भवेत्मादया नवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते क्रिमिलोदरः ॥ १ ॥
सभीष्मपञ्चकादत्र घनात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वरोगात्तदुष्टात्स क्रिमिलोदरात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्याधिकशततमः ॥ १२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽमर्ष्यं भक्षये नारी ग्रामभवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः क्रिमिजोत्थरुजा सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चरतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च ग्रान्तस्थं दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्याधिकशततमः ॥ १२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन यो मोहाद्भक्षयेद्विधिवर्जितः । सिद्धान्नानि पुरा सत् जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुप्रदानमहाप्रण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्याधिकशततमः ॥ १२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं यया पुरा सत् सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टास्पर्शेन सततं सात्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवप्रनात्पुण्यात्समात्पात्पात्रमुच्यते । कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य गणाशनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्याधिकशततमः ॥ १२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मान्वितः सदा । समार्यो नर्मदातीरे धनसांख्यसमन्वितः ॥ १ ॥
कृतानि तेन दानानि नानापूर्वेषु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विषेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
यया पापं मृगं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुमार्ता धर्मशीलयुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतौ च विमोहितः । ततो यमपुरे प्राप्तः सप्तहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्वफलानि च । श्रद्धादानवशात्तोऽत्र गह्वरायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
लघुवृणो त्वभित्तो द्विजवंशसमुद्रयः । सर्वमेतत्कलं दानात्स्त्रीत्यागान्मृनपुरकः ॥ ६ ॥
स्त्रीत्यागी भूगहा लोके इति पौराणिका निदुः । येषां साहाय्यतः पूर्वं शृणुष्व विनतासुत ॥ ७ ॥
ग्रामभवे या कनिष्ठाभृत्सा ज्येष्ठान् गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेत् लक्ष्मणलंसपेतसग ॥ ८ ॥
चक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविनाशनीम् । कुपात्पल्लवंदामितैर्गणैः विप्रनाशनम् ॥ ९ ॥
तदर्धाधिमितं देयं त्रिषु विक्तादिर्म पठन् । त्यक्त्वा वरानना शुद्धा पूर्वं पापं समर्पितम् ॥ १० ॥
तत्पापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनायकम् । मापसप्तमितां लक्ष्मीं शुभां लेखनां हिरण्यमीम् ॥ ११ ॥

ददेऽहं विप्रमुख्ये वै वेदशास्त्रविशारे । ब्राह्मणान्वरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १२ ॥
एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वेनं शक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छोच्यते गदे ॥ १३ ॥
स पुत्रान्नैव चाऽऽप्नोति रिष्टं पश्चाद्ददके । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततम् ॥ १४ ॥

अन्यजन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशविंशतिकश्चतुर्थतमः ॥ १२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पश्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । सात्रं जन्मनि वै विप्रा जाता प्राग्विप्रपूजनात् ॥ १ ॥
प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्यात्र स्वगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
न तदत्तं पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वपशेषतः । मृतो द्विजस्तद्द्रुःखेन धुषितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पश्चत्यवशमापन्ना सुक्ता तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
पुत्रसंततिहीनात्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदलीपत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
दानेनानेन सुप्रैता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकश्चतुर्थतमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो सूत चोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यन्वो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सुत नक्तान्यत्वात् संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोष्टाविंशत्यधिकश्चतुर्थतमः ॥ १२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी चोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्या जायते ह्यत्र व्यथिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्यरोगान्मुक्ता स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोविंशत्यधिकश्चतुर्थतमः ॥ १२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी च राज्यन्वो जायतेऽधुना । स तत्पापविशुद्धार्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
भोजयेच्च तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यन्ध्यरोगात्सर्वतं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशविंशतिकश्चतुर्थतमः ॥ १३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुङ्क्ते नारी प्राग्भवे विनतासुत । राज्यन्ध्यरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजेभ्यो भोजनाच्च गोमूत्रप्राशनात्तथा । विमुच्यते प्राक्पापानु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकश्चतुर्थतमः ॥ १३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमनात्पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मृदो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतादत्र शतावृत्तिकृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धशुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वाविंशदधिकशततमः ॥ १३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदंधमा नारी ग्रामभवे विनतासुत । चण्डालं प्राप्नुयात्सान्नाजगरी जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्राजापत्यव्रतवलात्कृतात्पञ्चापवर्तनेः । मुच्यते पृथ्वीपापात्ता जन्मन्यत्रपतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायत्रयोविंशदधिकशततमः ॥ १३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पराश्रविन्नकारी यो भवेद्दे पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
विधिना लक्षहोमेन कृतेन गरुडाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाद्रोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशदधिकशततमः ॥ १३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सुत या नारी पूर्वजन्मनि । परान्नेषु रादा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अजीर्णैव रोगेण वाध्यते पीडया महत् । लक्षहोमेन सततं त्रपापान्मुच्यतेऽधुना ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय पचत्रिंशदधिकशततमः ॥ १३५ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनिर्त्यसदाचारः साधुसेवकसंयुतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिह्नं पापजं चात्र जन्मनि । किलासा दद्रुकण्डूश्च नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
किञ्चिद्दः प्रजायेत तद्भूते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी स्त्रीधर्मव्रतचारिणी ॥ ३ ॥
तस्याः कुक्षौ व्यया वातिर्भ्रंषि पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुत्र्यो मृता तथा ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना मिया शूद्रापतारिता ॥ ५ ॥

बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता । शूद्रायान्ते च संवन्धो बहुकालो गतागतः ॥ ६ ॥
बन्धोन्धं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालो यथा गतः । उभयोः कर्मणो हेतुर्धनापहरणं यतः ॥ ७ ॥
तयोः शूद्रोऽभवद्योऽसौ तेन तत्रैव जन्मनि । ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणधुतः ॥ ८ ॥
धनलोभाद्दत्तस्तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तस्याय मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ ॥ ९ ॥
द्वित्रिवर्षस्तथा मासैर्वयसा च समन्वितौ । धनलोभवशास्त्री वै दुष्टचित्तेन संगतौ ॥ १० ॥
अचिराच्च मृतौ तत्र गतौ वै यमशासनम् । तद्देहमुद्रसं जातं ब्राह्मणस्य ततः स्वयं ॥ ११ ॥
तेन कर्मविपाकेन नरके पाचितौ भृशम् । पश्चात्पानुपमापन्नौ व्रतदानमभावतः ॥ १२ ॥
इदं चतुर्थकं जन्म मृतापन्थं स्वगेश्वर । द्वित्र्यादिभासैर्जीवानां मृतिर्द्वित्र्यादिहायनेः ॥ १३ ॥
मृतः पुत्रो भवत्यत्र जातोजात स्तथैव च । इदं जीवोदितं जीवेदित्याशामपि च ह्यवन् ॥ १४ ॥

जाताजाता विनश्यन्ति न कृता तस्य निष्कृतिः। एवं यदि चिरं स्थित्वा नाऽचिरान्निव्रियते परम् १५
सुगुणाश्च सुरूपाश्च ललनाच्चाटुकारिणः । नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च ॥ १६ ॥
व्याध्यन्तरे भवेद्याधिर्गस्तो व्यसनवानभयम् । नास्ति सौख्यलवोऽप्यस्य नानाशङ्कितचेतसः ॥ १७ ॥
धनमस्ति तथाप्यत्र परापत्यानि पश्यतः । लक्षणानि पुरोक्तानि चास्येभान्यपि कीर्तयेत् ॥ १८ ॥
स्वोद्रे च्छियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते । मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् ॥ १९ ॥
स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः । दीर्घमस्य महानाधिः शोकसंघः प्रजायते ॥ २० ॥
अदृष्टगुणलवण्या अदृष्टाननकान्तयः । त्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचाटवः ॥ २१ ॥

एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ।

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिरिह कर्मपाशनिपूदनी । कथ्यतां दिक्सेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् ॥ २३ ॥

निष्कृतिं विधिवत्कार्यं संततेः सौख्यहेतवे । यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् ॥ २४ ॥
पठद्भिः शान्तिमुक्तानि ब्राह्मणेः सहितोऽर्थवित् । सिद्धार्थोक्षतर्थाभिः कृतक्षः प्रतिष्ठितः ॥ २५ ॥
छापयेदौषधैर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुमुक्तिभिः । सुदिने सुशुभे देशे गोमयाद्युपलितके ॥ २६ ॥
तत्रोपर्याधिकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमयापि वा । द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् ॥ २७ ॥
स्थापयेद्वाजतं पञ्च तन्मध्ये पलनिमित्तम् । सौवर्णीं प्रतिमां तत्र बालगोपालसंयुताम् ॥ २८ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितप्रार्थां स्मृतिं च शुभलक्षणैः । अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैर्वयाविधि ॥ २९ ॥
सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी । आहूय विदुषो विप्रांस्तथैव वेदवादिनः ॥ ३० ॥
अलोलुपान्तदाचारान्तंपृष्याऽध्यादिकेश्च तान् । “पूर्वजन्मार्जितं पापं ब्रह्ममापाद्य बालके ॥ ३१ ॥
भूमिद्रविणहैमाद्यालिप्तया तद्भि नश्यतु । नाशयत्वस्य पापस्य फलं ह्यशुभलक्षणम् ॥ ३२ ॥
ततस्तु मम संप्राप्तं मृतसंततिजं यकम् । तस्मान्मोच्या महाभागार्पितगोदानतोपितः ॥” ३३ ॥
इति तं त्रिःपरिक्रम्य प्रार्थयेत् विचक्षणा । अग्नेनमेति मन्त्रेण विमुञ्ज्य प्रीतमानसा ॥ ३४ ॥
येषु दद्यात्सवरसां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यक् शतं सत्रं यथाविधि ॥ ३५ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्भवान् । इदं लक्ष्म विज्ञेयं मातृवन्तुसुखोदितम् ॥ ३६ ॥
स्वसुतासुस्वसौरूपानां संतोषो निजपुत्रवत् । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मिथः क्रियान् ३७
विकारो विकृतौ लीयाद्गमने पादविकृतम् । पैतृजा मातृलान्यां तु कासगुल्मभवा व्यथा ॥ ३८ ॥
मृतापत्यार्दितस्तस्याः पतिः पापादिभेदतः । तथातयात्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुदुर्मुहुः ॥ ३९ ॥

पूर्वकर्मार्जितं पापं चिह्नं तस्य च वर्मणि ।

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदधिकशततमः ॥ १३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विपं दद्याद्वातायै पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥

निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं यूवा नाशमवाप्नुयात् ॥ २ ॥

प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दर्शनरपि सहस्रशः ।

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशदधिकशततमः ॥ १३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्या गमनात्पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मृहो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणप्रतादन्न शतावृत्तिकृतास्तुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धसुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकशततम ॥ १३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतास्तुत । चण्डालं प्राप्नुयात्साम्राजगरी जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
 भाजापत्यत्रतमलात्कृतात्पञ्चापवर्तनैः । सुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्रपतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोत्रिंशदधिकशततम ॥ १३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविघ्नकारी यो भवेद्दे पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णानातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
 विधिना लक्षहोमेन कृतेन गरुडाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाद्रोगाद्दण्ड जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोत्रिंशदधिकशततम ॥ १३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्रं प्रकुरुते मृत या नारी पूर्वजन्मनि । परान्नेषु सदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
 अजीर्णैव रोगेण वाध्यते पीडया महत् । लक्षहोमेन सततं तत्पापान्मुच्यतेऽधुना ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्रिंशदधिकशततम ॥ १३५ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनित्यसदाचारः साधुसेवकसंयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेच्चिद्रं पापत्र चात्र जन्मनि । किलासा ददृक्कण्डूश्च नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
 किंचिद्भद्रः प्रजायेत तद्भूते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी स्त्रीवर्धनचारिणी ॥ ३ ॥
 तस्याः कुलौ व्यया वातैर्भृष्टैः पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुत्रो नृता तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्य कथय भास्कर ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना भ्रिया शूद्रापतारिता ॥ ५ ॥

वहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता । शूद्रायान्ते च संबन्धो बहुकालो गतागतः ॥ ६ ॥
 अन्योन्य प्रीतिवशतः किंचित्कालो यथा गतः । उभयोः कर्मणो हेतुर्धनापहरणं यतः ॥ ७ ॥
 तयोः शूद्रोऽभवद्योऽसौ तेन तत्रैव जन्मनि । ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः ॥ ८ ॥
 घनलोभाद्गतस्तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तस्याथ मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ ॥ ९ ॥
 द्वित्रिवर्षेस्तथा मासैर्वैयसा च समन्विता । वनलोभवशात्तौ वै दुष्टचित्तेन मगता ॥ १० ॥
 अचिराच्च मृतौ तत्र गता वै यमशासनम् । तद्रेहशुद्धसं जात ब्राह्मणस्य ततः सग ॥ ११ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नरके पाचितौ भृशम् । पश्चान्मानुषमापनौ प्रतदानप्रभावतः ॥ १२ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म मृताप्य खगेश्वर । द्वित्र्यादिमासैर्जाताना मृतिद्वित्र्यादिहायनैः ॥ १३ ॥
 मृतः पुत्रो भवत्यत्र जातोजात स्तथैव च । इदं जीवेदिद जीवेदित्याशामपि चं सुवन् ॥ १४ ॥

जाताजाता विनश्यन्ति न कृता तस्य निष्कृतिः। एवं यदि चिरं स्थित्वा नाश्चिरान्निश्चये परम् १५
सुगुणाश्च सुरुपाश्च ललनाञ्जाटुकारिणः । नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मेषु तेषु च ॥ १६ ॥
व्याध्यन्तरे भवेद्याधिर्गस्तो व्यसनवानयम् । नास्ति सौख्यलभोऽप्यस्य नानाशङ्कितचेतसः ॥ १७ ॥
धनमस्ति तथाप्यत्र परापत्यानि पश्यतः । लक्षणानि पुरोक्तानि चास्येमान्यपि कीर्तयेत् ॥ १८ ॥
स्वोदरे म्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते । मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् ॥ १९ ॥
स्वर्गशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः । दीर्घनस्य महानाधिः शोकसंघः प्रजायते ॥ २० ॥
अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः । म्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचाटवः ॥ २१ ॥

एवं तु कर्माणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमथाचरेत् ।

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिरिह कर्मपाशनिपुदनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् ॥ २३ ॥

निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्यं संततेः सौख्यहेतवे । यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् ॥ २४ ॥
पठद्भिः शान्तिमुक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् । सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृतस्नानः प्रतिष्ठितः ॥ २५ ॥
स्नापयेद्दोषयेर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुसूक्तिभिः । सुदिने सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके ॥ २६ ॥
तत्रोपर्याधिकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमयापि वा । द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् ॥ २७ ॥
स्थापयेद्भ्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् । सौवर्णो प्रतिमां तत्र बालगोपालसंयुताम् ॥ २८ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितमाणां मूर्तित्वशुभलक्षणैः । अचयेद्द्रव्यपुष्पाद्यैरुपचारिर्यथाविधि ॥ २९ ॥
सम्बद्धं श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी । आहूय विदुषो विप्रांस्तथैव वेद्वादिनः ॥ ३० ॥
अलोलुपान्सादाचारान्तंपूज्याऽर्यादिकेश्च तान् । “पूर्वजन्मार्जितं पापं द्रोहमापाद्य बालके ॥ ३१ ॥
भूमिद्रविणहेमाद्यल्लिप्सया तद्धि नश्यतु । नाशयत्वस्य पापस्य फलं ह्यशुभलक्षणम् ॥ ३२ ॥
ततस्तु मम संप्राप्तं मृतसंततिजं थकम् । तस्मान्मोच्या महाभागार्पितगोदानतोपितः ॥” ३३ ॥
इति तं त्रिःपरिक्रम्य प्रार्थयेत् विचक्षणा । अग्नेनयोति मन्त्रेण विमुञ्ज्य प्रीतमानसा ॥ ३४ ॥
शेत्तुं दद्यात्सवत्सां च महिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यक् ज्ञतं सायं यथाविधि ॥ ३५ ॥
सर्पिष्पात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टान्यवान् । इहैव लक्ष्म विज्ञेयं मातृवन्मुसोदितम् ॥ ३६ ॥
स्वमुतासुखसौख्यानां संतोषो निजपुत्रवत् । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मिथः कियान् ३७
विकारो विक्रतां स्त्रीयाद्भ्रमने पादवैकृतम् । पेतृजा मातृल्यान्यां तु कासगुरुभवा व्यया ॥ ३८ ॥
मृतापत्यादितस्तस्याः पतिः पापादिभेदतः । तयातयात्र दुःस्त्वानि जायन्तेऽस्य मुहुर्मुहुः ॥ ३९ ॥

पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य च वर्ष्मणि ।

इति श्रीबृहत्सूर्याह्नसत्रादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकशततमः ॥ १२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विपं दद्यादातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षान्द्र च्छोदरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥

निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छोदरोगेण सततं यूवा नाशमवाप्नुयात् ॥ २ ॥

प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रशः ।

इति श्रीबृहत्सूर्याह्नसत्रादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकशततमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विषं दद्याद्द्विजातये । छर्द्दिरोगेण सात्रैव निश्चितं नाशमान्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधात्तस्य प्रापश्चित्तं क विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशदधिकशततमः ॥ १३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मै या विषं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद् । छर्द्दिरोगेण सात्रैव वाध्यते पीडया मुहुः ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वांपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्द्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देगे शुभे पथ्वनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी यस्मादभजघ्वनं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसंततिर्वाजिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुराऽनव । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यतमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा चैदं विष्णुभक्तिरता भवेत् । तेन पुत्रसुखप्राप्तिर्नान्यथा गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
मृकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रापश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कोटिः कोट्यर्धे लक्षं वा रुद्रपूजनजाद्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
अथवा हरिवंशस्य सातावृत्तैर्विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुव ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत्काश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौधैणापहृतं द्रव्यं गतिस्थितं देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो मुक्तवान्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रये क्षत्री पर्वते पूजनाद्वरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूपः सर्वसंपत्सुखान्वितः । बाले हि पाण्डुरोगात्श्चात्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तस्वतः ॥ ५ ॥
कुर्याद्विरण्मथीं पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलातिमकाम् । तथर्वां सागरोपेतां सप्तद्वीपां वसुंधराम् ॥ ६ ॥
गन्वपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्दिप्रिया धीमते । पाण्डुरोगाद्विमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्यापि काश्यप । सात्र जन्मनि रोगेण च्छर्द्दिसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
धनूनां दशकं दद्यादन्नतो गरुडाग्रज । सवर्तां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषादिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकशततमः ॥ १४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यायाश्चासावुद्गाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
 दानाल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ २ ॥
 काचित्सुनयना सूत प्राप्ता भाविवलात्तदा । नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता ॥ ३ ॥
 सा लुण्ठिताऽत्र त्रसिता तेन पापविधाण्डज । सहार्थैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला भृशम् ॥ ४ ॥
 तद्रमार्द्रं च्युतौ पुत्रौ पापमाचिरितं त्विदम् । ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण । परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते । गौरस्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपरामक्रमः ॥ ७ ॥
 पिताधिकोऽतिमतिमान्बहुपुत्रीभिरन्वितः । जातपुत्रैर्मृतैस्त्वत्र पूर्वपापात्थाण्डज ॥ ८ ॥
 विनमयं तत्प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । पलायार्थमितेनेव कार्या सुघटिता सुत ॥ ९ ॥
 बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूपणान्विता । पूर्वपापविनाशाय सा देवा ब्राह्मणाय वै ॥ १० ॥
 गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः । वैधसं तत्र सौवर्णा सुवर्णैकमितं शुभम् ॥ ११ ॥
 दद्यात्तपेच्च मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् । होमयेच्च यवांस्तत्र युतास्तण्डुलसप्तर्षिः ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । शृणुयाद्विरवंशं वा शतावृत्त्या विधानतः ॥ १३ ॥
 गायत्र्यष्टशतं जपत्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते । तस्मात्पुत्रसुखं लाभश्चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पश्चाद्वन्दे तु प्रायश्चित्तेऽङ्कुरे सुत । वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र वै ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं यात्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्गौरादसती पापजाण्डज ॥ १ ॥
 न शुध्यत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तं शतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासोऽत्र विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । वाराणस्यां चतुर्वर्ष्यां शिवपूजनमाह्रतात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेर्यं महाभाग पूर्वोऽप्यत्रापि बाहुजा । वन्द्या प्राग्जायते दुःखाकुला साऽत्रापि पक्षिराट् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं बन्धयेद् ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्मारोभेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापरोगेण भ्रियतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवंचने ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनता सुत । सात्र जन्मानि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मयथे सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते महदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि वाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिपपीडनम् ॥ १ ॥
 विशद्वर्षे व्यतीते च नेत्ररोगः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिग्राप्य सुराधिपम् । गन्वपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महानाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान्विष्णवाञ्छुद्धया मुत्त ॥ ४ ॥
 कृत्वाऽनेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायेऽष्टचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४८ ॥

१४९

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वस्नेहहरः कश्चियोऽभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगममन्वितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्थाशमागतः । कालचक्राभियं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्धोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रारुणदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदधिकशततमः ॥ १४९ ॥

श्रीमूर्य उवाच ।

ब्रह्मवाद्गता ह्यत्र या पूर्वेऽभूत्पतिव्रता । पतिप्राप्तप्रभाञ्जल गतिं प्राप्य हि मानसीम् ॥ १ ॥
 त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । भुनाक्ते भोगान्सर्वान् नैव पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
 गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय पचाशदधिकशततमः ॥ १५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ज्ञानात्कृतवान्सुत प्राग्भवे ध्वाद्वातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूर्खत्वं लभते कापि मानवः ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतं कुर्याद्विधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
 एवं यः कुरुते सुत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायतेऽत्र मूर्कत्वं कदाचिद्दिनतामुत्त ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय पचाशदधिकशततमः ॥ १५१ ॥

श्रीमूर्य उवाच ।

या धूर्ता वञ्चयेत्कापि लोभात्पूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणाऽपस्मारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं मुत्त । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्व्याघ्रेणुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याये द्विपचाशदधिकशततमः ॥ १५२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विजोत्तमो जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्जिशरोऽतिश्च प्रजायते ॥ १ ॥
 शरीरे जायते चिह्नं किञ्चिद्द्वर्णसमाच्चितम् । दृढकण्ठूकिलासानां गमने पादवैकृतिः ॥ २ ॥
 कर्मानुसारतो व्याधिचिह्नं तस्य सहायितम् । भार्या भीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
 रोपयुक्ता मिताहारा मद्दरातिः प्रजायते । मृतवस्ता कथं जाता कस्येद् कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रिया सहितो विमः कुलीनो बहुयाचकः । गतश्चैव महारण्येऽवर्तत गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
 चह्वोऽन्ये समायाताः शत्रुभिः पणिवेष्टिता । तत्र भीता तदा स्त्रीणां त्रस्यन्ती च महावने ॥ ६ ॥

गर्भपातोऽभवत्तत्र सत्वरं च ततो मृतः । तेन कर्मविपाकेन त्रियन्तेऽस्या हि बालकाः ॥ ७ ॥
केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्वर्षाधिकं मुत । बहुकालो भवेत्किञ्चिन्मृतिविह्वं प्रजायते ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेवं जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो यत्र एष सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रार्थयित्वाघनाशनम् ॥ १० ॥

गोत्रयं वै सुवर्णाढ्यं सौवर्णं निष्कृतंयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं बल्लयुग्मं गुरोरपि ॥ ११ ॥

कर्मप्रकाशकं विषं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वरत निष्कृतिस्तस्य कर्मणः ॥ १२ ॥

पुत्रपौत्रादिसंयुक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाल्लोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥

स याति पापदोषेण भूमिं जन्मनिजन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या प्राप्नोति पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायस्त्रिपंचाशदधिकशततमः ॥ १५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचिन्नारी भर्तृमियान्विता । दक्षा सर्वक्रियस्येव बहुदानमदायिका ॥ १ ॥

पार्श्वस्थस्य च शूद्रस्य गृहान्वीतानि मानद । सर्वद्वेषानि चौर्येण सर्वशून्यगृहान्तुरा ॥ २ ॥

भुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सर्वं कर्मणोऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥

सा जाता वाटुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तुः शुश्रूषे रता ॥ ४ ॥

क्षयरोगाकुला जाता तथा स्नेहहरा यतः । निष्कृतिं चास्य पक्षीन्द्र पूर्वपापघनाशनीम् ॥ ५ ॥

कथयामि प्रयत्नेन वित्ततुर्यांशभागतः । कृत्वा तु कदलीं रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥

दद्याद्विधिविज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ।

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायस्त्रिपंचाशदधिकशततमः ॥ १५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वञ्चयेत्काश्चित्पुरा धूर्तस्तु कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्मारोगेण महताकुलः ॥ १ ॥

धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोचनात् ।

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः पंचपंचाशदधिकशततमः ॥ १५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्वयत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥

दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापाद्त्र सा स्वर्णकारजा ॥ २ ॥

पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारिणात् । कुरुक्षेत्रे शशिग्रस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥

तदद्याद्यु लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै मुत ।

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः पंचपंचाशदधिकशततमः ॥ १५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालघाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेयात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥

श्रवणाद्धरिवंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्वाहनांश्च पूजनाच्छङ्करस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः सप्तपंचाशदधिकशततमः ॥ १५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकरे याऽभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्राधमा पश्चनदे जातात्र विनतासुत ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रधनेधान्यैर्गजाश्वोष्ठादिवाहनेः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
भर्तृसङ्गयुता पूर्वं पूर्वं तद्धितवाञ्छनात् । यवनी पूर्वपापाच्च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टपंचाशदधिकशततमः ॥ १५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्रागभवद्भिः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान्प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
तुलाधृतानि ज्ञेहानि विमाणां ज्ञेहभागिनाम् । गृहीतवान्स चाथेण लोभोपहृतचेतसा ॥ २ ॥
यस्माद्दानकृतं चैव प्राग्भवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र विप्रः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तार्थेषु च प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
सां देयात्र विधिज्ञाय मन्त्रमुच्चारयन्निमम् । ब्रह्मणा निर्मिता देवी पापमाचारितं मया ॥ ५ ॥
तत्पापशमनार्थेयं त्वां देवेऽहं हिरण्मयीम् । ब्राह्मणाय महाभाग पापं गच्छति तद् भृशम् ॥ ६ ॥
सोमं च राजतं दद्यात्तन्मानं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हैमं सौवर्णसंमितम् ॥ ७ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । मन्त्रमथाक्षरं तद्भजन्त्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ ८ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन तिलाजययवतण्डुलैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूजयेच्च विधानतः ॥ ९ ॥
लक्षरुद्रं त्रिगुणितं नानाविभवविस्तरैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥
य एवं विधिना सूत प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य संततिशुद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ११ ॥
ब्रह्मलोकमवाप्नोति पूर्वपापविशोधनात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षं पश्चिमि ध्रुवम् ॥ १२ ॥
आयुर्नवतिवर्षान्तमत्र पापविशोधनात् । प्रायश्चित्तं द्वयोरिकं न कुर्यात्लोभमोहितः ॥ १३ ॥
न भवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । न च सद्गतिमाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः ॥ १४ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन जतं विप्रांश्च भोजयेत् । शृणुयाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १६ ॥
य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् । तस्य पुत्रवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १७ ॥
नाथयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं क्वचित् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १८ ॥
न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । पञ्चविंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्तकम् ॥ १९ ॥
त्रिसप्ततिमिवाब्दायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । गतिमप्युत्तमां याति त्वन्यथा ह्याततापिनाम् ॥ २० ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डजम् ॥ २१ ॥
दोषात्स्वल्पपातकल्युक्ती जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनपञ्चदशदशततमः ॥ १५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूव ब्राह्मणः कश्चिद्ब्रह्मदेजे वसन्मुधीः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन विप्रैर्मयो दानान्यल्पानि शक्तितः । सत्पात्रेभ्यः परं सूत पर्वस्वपि विधानतः ॥ २ ॥

यापमाचारितं तेन कामलोभेन चाण्डज । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्तथा तत्र कृतं तद्गर्भातनम् । सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातोद्भवेन च ॥ ४ ॥
 एवं किंचिद्वृत्ते काले स प्राप्नो यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गांश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेन स जातो ब्राह्मणादधः । यमुनायां महाभाग गौरः पिताधिको घृणी ॥ ६ ॥
 धनमित्रमुखैश्वर्यमातिस्त्रीभोगभान्नरः । दक्षः कार्येषु चार्थज्ञो धर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
 मानी पशस्वी पुरुषः कान्तिमान्प्रियभाषणः । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभात्पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 पूर्वः शठः क्रोधेपरो धनवृद्धिज्ञयान्वितः । चिन्तानुदः पापशेषाद्वाप्राप्तमनोरयः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्प्राक् तथा तद्गर्भातनान् । अत्र पश्चाद्गद्गदान्ते जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 चिद्रमङ्गवृद्धे सूत चन्द्रः सूर्यगृहाश्रितः । पापाभ्यां पुत्रभावेऽपि समाक्रान्तेऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 स्त्री सहाया तथा पुंवं सात्र संततिदुःखिता । लक्ष्मिरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कार्यत्र ब्राह्मणी लेख्या सुवर्णाष्टपर्लभिता । तदर्धार्थभिता वापि त्रिषु विद्वानुत्तरतः ॥ १३ ॥
 पात्रे गर्भान्वितां भव्यां बहुभूषणसंयुताम् । गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपैर्वस्त्रैः पूजां समाचरेत् ॥ १४ ॥
 एवं कृत्वा तथा पश्चिन्गर्भपापात्ममुच्यते ।

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्थरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षधिकशततमः ॥ १६० ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाथ लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥
 जात्युत्तमानां जनुषि सदा संपत्तयः शुभाः । पूर्वजन्मनि पुण्यत्वात्सुखसंपत्तमन्वितः ॥ २ ॥
 बन्धूनामतिसौख्यं च वैष्णवी मतिरत्र च । जातसंततिदुःखातः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयागे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
 बहुभिस्सार्धमेतेन तस्या आभरणं हृतम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ।

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं क्षयं त्वियात् ॥ ६ ॥

एतद्वि विस्तराद्गृहि लोकानां हितकाम्यया ।

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासा विधिं कुर्याल्लक्षपूजां ततः परम् ॥ ७ ॥

सगर्भा गौः प्रदातव्या भोजनं शतसंमितम् । गर्भाशयगतो गर्भो निपेकः समयादनु ॥ ८ ॥
 पञ्चमे वायु पष्ठे वा मांसि पातः स्रवश्च यः । तयोः कर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि योषिताम् ॥ ९ ॥
 सा चापि मृतकल्पा स्याद्दुत्पन्नैः सूतिकामयेः । शोकदामोदरे दोषः शूलं गौरैकम्पनम् ॥ १० ॥
 रक्तसावाद् विवर्णाऽस्माज्जायते कर्मणेरिताता । रजस्तस्याः पलाभ्यां तु कोशं गर्भाशयाकृत्स्मि ॥ ११ ॥
 कुमुम्भैर्वेष्टितं तेन रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् । मधुना पूरयेच्च शलाका रूप्यवर्तिता ॥ १२ ॥
 तन्मध्ये हेमशकलान् क्षिपेत्तदपि यत्नतः । दद्याद्विधाय विधिवद्यथाश्रुतिनिरूपितम् ॥ १३ ॥

“यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतो हि यः। एतद्वानं विशुद्धचर्यं गर्भकोशं तदाभ्यहम् ॥ १४ ॥
मया शूढेन यद्धेतोर्निषिद्धाचरणं कृतम् । ततोऽनपत्यत्वं प्राप्तं तन्मान्मा मोक्षय मो” ॥ १५ ॥
एव कृतविधेः सूत गर्भपाताधनाशनम् । ब्राह्मणान्-भोजयेत्सम्यग्गां दद्याच्च मवत्सकाम् ॥ १६ ॥

सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जीत सह वंशुभिः ।

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाके अध्याय एकपष्टपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ १६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नारी घातयेत्काचित्पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
स्ववर्णदानाद्विधिवचया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छुद्धरस्यापि शूलरोगाद्विसुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपष्टपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ १६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रव्रजन्मानि योऽज्ञानान्नरो वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महावाहो मन्त्रैस्तद्वायुदेवतैः । पृजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नेत्रैर्गन्धुमक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाके अध्यायद्विपष्टपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ १६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुरा ज्ञानेन काश्यप । सात्र जन्मनि दूतादृवा भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानत्रतादीनि निष्फलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वं कृतात्पापाद्गोत्रादेवक्षयो भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपष्टपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ १६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

केश्चच्छूद्रो महाभाग कृश्व प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीतं खेह तथा तेन मिलित्वा चार्धसौरिणाम् । लोभात्कालेन तस्मिन्चै खेहे मौल्याधिके सुत ॥ २ ॥
शेषपापफलाद्गोत्राद्भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्मुक्त्वा पुण्याज्जातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
शुद्धः पुण्यरुलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । खेहहारी यतः पूर्वं राजयक्षमप्रपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वखेहातिदानाद्दे स्ववित्ततुर्धभागतः । स्वर्णदानात्तथा चात्र क्षयरोगाद्विसुच्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चपष्टपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ १६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप दत्त्वा पतिं सुत प्राग्मया जाराश्रिताऽसती । पतिप्री सा महादुष्टा बाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनादेव गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभा सा प्राप्नोति त्रनृच्छूद्रोपमेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ।

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाके अध्याय षट्पष्टपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ १६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्वथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
तदेयदानादिप्राय स्यापनादा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराद्विनिश्चितम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चमधिकशततमः ॥ १६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्खाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आवेद्वकरतः सदा ॥ १ ॥
मृगयायां गतो देवाद्वातिता मृगपुकराः । तत्रैका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
गद्गर्भस्थौ हतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायाभ्यां युतेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
ताभ्यां मिलित्वा तौ मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
स शौर्यकर्मणा सूत घातयित्वा रिपून् बहून् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
संग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । मुक्ता नानाविधानभोगान्स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्थे हि महातपाः ॥ ७ ॥
धनेर्नानाविधैर्युक्तो गौराङ्गे रक्तलोचनः । शिवपूजनजातपुण्यात्प्राकृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्राव्रव जन्मनि । राज्यप्रचार्यत्सुप्रश्न पुण्यात्पापात्फलं शृणु ॥ ९ ॥
भूतैः शठः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणमतः शृणु पुत्र तथा तथा ॥ १० ॥
याभ्यां मिलित्वा मुक्तो द्वौ मृगशावो खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राबुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ११
ह्यपस्मारेण रोगेण मृती चात्रैव जन्मनि । एवं संततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
मांसभोजनपापस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
हिरण्यमौ तथा देव्यो द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदिवतम् ॥ १४ ॥
तन्मन्त्रैर्ब्रह्मगन्धार्थैर्नानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तवियुक्तस्य न च पुत्रसुखं भवेत् ॥ १५ ॥
रिष्टेन मरणं चापि वर्षं वेदाब्धिकेऽण्डज । प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं पञ्चसप्ततितम् ॥ १६ ॥

चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्रार्थां गरुडाग्रज ।

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चमधिकशततमः ॥ १६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापादद्या वभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रैयं तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
विप्रकन्याविवाहाद्दे विधिवद्वात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्थैर्यं भवेदिह ॥ २ ॥
अथवा पार्वतीं दद्याद्देवीं दशमुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
तदर्धार्थमितां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजास्तुतः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकौनसप्तत्यधिकशततमः ॥ १६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । साऽतिसारेण महत्ता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
शङ्करप्रतिमादानान्मूर्त्तैर्विष्णोश्च दानतः । न जायते महापीडा रक्तातीसारसंभवा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्यधिकशततमः ॥ १७० ॥

“यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतो हि यः। एतद्दानं विशुद्धचर्यं गर्भकोशं वदाम्यहम् ॥ १४ ॥
मया मृडेन यद्वेतोर्निपिद्धाचरण कृतम् । ततोऽनपत्यत्व प्राप्तं तस्मान्मा मोक्षय श्रमो” ॥ १५ ॥
एव कृतविधेः सूत गर्भपाताद्यनाशनम् । ब्राह्मणान्नोजयेत्साम्यग्गा दद्याच्च नवत्सकाम् ॥ १६ ॥

सर्पिष्यात्मानमालोक्य भुञ्जीत सह वंशुभिः ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एवमथ्यधिकृततम ॥ १६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नारी घातयेत्काचित्पुरुष प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छहरस्यापि शूलरोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय द्विपथ्यधिकृततम ॥ १६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि योऽज्ञानान्नरो वै घातयेत्सुत । मित्र च वायुरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महावाहो मन्त्रैस्तद्वायुदैवतैः । पृजन वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्हृमक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपथ्यधिकृततम ॥ १६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रवातकरी या च पुरा ज्ञानेन काश्यप । सात्र जन्मनि लूताद्वया भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानत्रादीनि निष्फलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वं कृतात्पापाद्भोगादेवक्षयो भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायचतुःपथ्यधिकृततम ॥ १६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिच्छूद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारानिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीत खेह तथा तेन मिलित्वा चार्थसौरिणाम् । लोभात्कालेन तस्मिन्ने खेहे मौल्याधिके सुत ॥ २ ॥
शेषपापफलाद्भोगाद्भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्शुक्ला पुण्याज्जातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
शूद्रः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । खेहहारी यतः पूर्वं राजपक्ष्मपपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वस्नेहातिदानाद्दे स्ववित्ततुर्धभागतः । स्वर्णदानात्तथा चात्र क्षयरोगाद्विमुच्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय पचपथ्यधिकृततम ॥ १६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विष दत्त्वा पतिं सूत प्राग्मया जाराश्रिताऽसती । पतिःप्री सा महादुष्टा बाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोःसाराधनादेव गङ्गाया उपसेवनात् । गति शुभा सा प्राप्नोति ब्रह्मच्छोपमेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय षट्पथ्यधिकृततम ॥ १६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवगारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्वय पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
तदेयदानादिप्राय स्यापनाद्वा विद्यानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसारादिनिश्चितम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्याङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपट्टपथिकशततमः ॥ १६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभृत्सुवीः । राजसेवी महाशूर आवेत्करतः सदा ॥ १ ॥
मृगयायां गतो देवाद्घातिता मृगसूकराः । तत्रका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
गद्गर्भस्यो हतो तत्र शुभा द्वौ मृगशावका । सहाय्याभ्यां युतेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
ताभ्यां मिलित्वा तौ मुक्तावभायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशं पुरा ॥
स शौर्यकर्मणा सूत घातयित्वा रिपून् वदून् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहरैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
संग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । मुक्ता नानाविद्याभोगान्स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
देशे प्रयागनिक्टे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्यै हि महातपाः ॥ ७ ॥
धनेर्नानाविधैर्युक्तो गीराङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजातपुण्यात्प्रकृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्राव्रव जल्पानि । राज्यप्रचार्यत्युग्रश्च पुण्यात्पापात्फलं शृणु ॥ ९ ॥
भूतः शटः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणमतः शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
याभ्यां मिलित्वा मुक्तो द्वौ मृगशायी खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्रावुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ११
ह्यप्सरारेण रोगेण मृतौ चात्रैव जन्मनि । एवं संततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
मांसभोजनपापस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयोच्छ्वलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
हिरण्यमथै तथा देव्यो द्वावत्र मृगशावका । पूजयेच्च तथा वायुं विविना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
तन्मन्त्रैर्भूषण्धादिर्नानाभक्ष्यैर्विद्यानतः । प्रायश्चित्तवियुक्तस्य न च पुत्रसुखं भवेत् ॥ १५ ॥
रिष्टेन मरणं चापि बर्षे वेदाधिकेऽण्डज । प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं पञ्चसप्ततितम् ॥ १६ ॥

चैत्राष्टम्यां च निघनं शुक्लायां गरुडाग्रज ।

इति श्रीबृहदसूर्याङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायःऽष्टपट्टपथिकशततमः ॥ १६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापादत्रा वभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रैयं तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
विप्रकन्याविवाहाद्दे विधिवद्वात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्यैर्धं भवेदिह ॥ २ ॥
अथवा पार्वतीं दद्याद्देवीं दशमुवर्णाजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
तदर्धार्थमितां धापि पूजयित्वा विद्यानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजास्तुतः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्याङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनसप्तपथिकशततमः ॥ १६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाहयेजारी देवगारं पतत्रिण । साऽतिसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
शङ्करप्रतिमादानान्मूर्तेर्विष्णोश्च दानतः । न जायते महापीडा रक्तातिसारसंभवा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्याङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपट्टपथिकशततमः ॥ १७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राम्भवे सूत तिर्यक्तं प्राप्य निश्चयात् । नरकान्दारुणान्श्वैव जायतेऽत्रैव जन्मानि ॥ १ ॥
कर्मक्षयेऽतिकुष्ठेन ह्यस्मि न्वयसि पीडितः ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकशततम ॥ १७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिटातयेन्नारी पतेर्मित्रं च प्राम्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्थार्थजेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकशततम ॥ १७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोनवातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासाना प्राजापत्यप्रनात्सुत । लूतरोगं न पश्येत् सात्र जन्मानि चाण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायैस्त्रिसप्तत्यधिकशततम ॥ १७३ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विचक्षणमन्वितः । संयुतो वायुपितृभ्यां नेत्रखेदः शिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
सदृत्तश्च सुखी धीमात् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । त्रगो रेखाशिरा वापि बाल्ये स्याद्ब्रह्मणीगदः ॥ २ ॥
कण्ठपृष्ठाभिजाताढ्यो त्रगो वाताग्निदर्शनम् । परोक्षमपवादं च ब्रुवते कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य प्रिया शुभाचारा सती त्रतपरायणा । काकबन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि वैश्याऽथ भार्या विप्रस्य सात्विकी । यातो वेडम तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ १ ॥
अप्रसता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहादिविभ्रमैः ॥ २ ॥
अज्ञानात्काममिच्छन्ती बभूवाऽथ वलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनिताऽथवान् ॥ ३ ॥
स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तां तथा धर्मयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ४ ॥
व्यभिचारवशात्तत्र अन्यतस्तद्वतं धनम् । गृहीतं तद्धनं तेन धर्म्या लोभचेतसा ॥ ५ ॥
ब्राह्मणी निधनं प्राप्ता लोके विस्तार्य विश्रुतिम् । तेन दुःखेन विप्रोऽसौ ब्राह्मणी चात्यजत्पुरा ॥ ६ ॥
निर्वशोऽभृचदा तत्र ब्राह्मणश्च स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह ॥ ७ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो बहुगोकाकुलो भृशम् । इदं द्विवीर्यं जन्मास्य ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ८ ॥
प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमत्र च ।

अरुण उवाच ।

प्रागश्रित्तं कथं स्वामिन्येन बन्ध्यत्वनाशनम् । एकापत्यमर्षं दुःखमनपत्यमर्षं तथा ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षं शुभे मासि शुक्रपक्षादितः खम ॥ १० ॥

मत्स्यं सुतसौरुषाश्रितं तु प्रतिवासरम् । षोडशशब्दानि नारीणां कर्तव्यं विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 गौरीव्रतमिदं दीप्तं सुतसौरुषफलप्रदम् । प्रातर्नियममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 अयार्हं शिवयोः प्रीतिमाचारिष्ये शुभव्रतम् । स्थाप्योपवासनिरता निशि जागरतपरा ॥ १३ ॥
 ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी । परिधायाचयेद्गौरीं पतिपुत्रवतीः स्त्रियः ॥ १४ ॥
 कुंकुमैः कज्जलेरोभिः करणीः पुष्पमालया । ताम्बूलैस्तु सक्तपूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुभिः ॥ १५ ॥
 ततश्चास्तमिते भानौ बर्ति षोडशतन्तुभिः । विधाय तिलतलेन दीपं कुर्याच्छिवाग्रतः ॥ १६ ॥
 गीतवादित्रनिर्वापैः पुराणश्रवणादिभिः । नैवेद्यं विधिवद्द्यादपुपतिलतण्डुलैः ॥ १७ ॥
 तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाणि वैश्वानि च । पतिपुत्रमुखत्वायैव पूजयन्ती गिरिः सुताम् ॥ १८ ॥
 भोजयेत्षोडश नारीः शुभास्ताः पतिसंयुताः । एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्जुषान् ॥ १९ ॥
 नानामोर्जयेस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहेत् । दीनान्वकृपणेभ्योऽन्नं सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् २०
 एतद्गौरीव्रतं नाम मार्गशीर्षं समाचरेत् । एवं कृते विद्यां सुत प्राप्यते पुत्रपौत्रकाः ॥ २१ ॥
 नारी नियमसंपूर्णं व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः । सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखाप्तये ॥ २२ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य नारीणां चात्र जायते । स्वसुमातृस्वपुत्रीषु सप्तधाः शोक्तसंभवः ॥ २३ ॥
 उदरार्तिरमृक्त्वावः पार्श्वे पादकगादिषु । मिथ्याभिर्शनं क्वापि वातदोषो घनच्युतिः ॥ २४ ॥
 स्वज्ञातिनिन्दाहीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ।

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादेः कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं मृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । शुद्गोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मासैकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्भोमिथुनं सुत ॥ २ ॥
 न पश्यते तदा पीडां शुद्जामत्र जन्मनि ।

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादेः कर्मविपाकेः अध्यायः पञ्चसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातघेयः पुरा नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
 शर्कराथेतुदानेन दशसंरमेन चाण्डज । विमुच्यते कृशात्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमात्स्वस्त्ययनाच्चाप्रादायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानाद्वाज्यदानाहली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादेः कर्मविपाकेः अध्यायः षट्सप्तत्यधिकशततमः ॥ १७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालानां वातिनीं चेषमभवत्पूर्वजन्मनि । तेनाष्टब्दमिताहर्षाद्वर्गवालो न जीवति ॥ १ ॥
 क उपायोऽत्र कर्तव्य इति चिन्तयती ध्रुवम् । न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तयाण्डज ॥ २ ॥
 प्रायाशितं शृणुष्वाय जीवियुषेन तत्सुताः । श्रवणाद्धरिवंशस्य दशावृत्त्या खगेश्वर ॥ ३ ॥
 पञ्चन्येकमितावद्दर्पात्पात्पूर्वकृतादिह । मुच्यते नात्र संदेहः सत्यंसत्यं वचो मम ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादेः कर्मविपाकेः अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्घातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितम् । कुपुद्रोगान्वितः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मानि ॥ १ ॥
दद्यात्कालनरं सतः सर्वोपस्करसंयुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥

सर्वस्वदानात्कुपुद्रस्य पीडा नश्यति तत्सङ्गात् ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिरुद्रततमः ॥ १७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हेतुसूतं पूर्वजन्मानि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायते वायुपीडाभिरान्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वक्ष्यहम् । जपेन्मृत्युञ्जयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशत्यधिकशततमः ॥ १७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च भोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गुद्रोगान्विता सापि नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिद्युनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भूतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्पत्तिरुद्रततमः ॥ १८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव सुखजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
ग्रहणे वै प्रयागे तु सर्वस्वमददात्पुरा । तत्र भाविबलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्मिता क्षत्रिया मृना कामलोभाच्छुभानना । प्रताडितः प्रतिस्तस्यास्तेन देवहेतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभं चातिदारुणम् ॥ ४ ॥
अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियादयः । देशे विपाशानिकटे सप्तपोजनसंमिते ॥ ५ ॥
सुरूपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनो दुःखाकुलो भृशम् । क्षत्रियाधर्षणात्पूर्वं भर्तृसंताडनात्तथा ॥ ७ ॥
गार्हक्ये कण्ठरोगातो निश्रयाद्भ्रजन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापग्रोधनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्थं पलेन वा ॥ ९ ॥
हिरण्यमयं सुघटितं सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
दीर्घैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्विधाय धीमते । गणनाथं तथा दद्यात्सोवर्णं दशमायकम् ॥ ११ ॥
एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोवनम् । न तस्य ददुः कण्ठश्च तस्मादोपात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
अत्रालम्बरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽहोऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकाशोत्पत्तिरुद्रततमः ॥ १८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं साध्वी कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र काश्यपे भजति जन्मानि ॥ १ ॥
तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेर्णय पतात्रिण । प्राप्ते गिष्टेऽत्र नष्टापुर्जायते महेदेनतः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकाशोत्पत्तिरुद्रततमः ॥ १८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात्पूर्वं पापात्कन्यामजा भवेत् । जन्मन्धत्र महाभाग तस्माज्जातमिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लभ्रंरुद्राणां तदर्थावर्णां च पक्षिराट् । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरान्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तडागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिंस्तडागे गोपदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापाद्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्योत्सर्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तशतीत्यधिकशततमः ॥ १८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्रायुमपीडिता ॥ १ ॥
 देवाल्यं सुरुचिरं कृत्वा मस्याप्य देवताम् । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
 भोजयेत्तत्र वै विमान्वायुश्रीत्यै पतत्रिण । दानं वित्तानुसारेण वित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्योत्सर्गसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्रुतस्थीत्यधिकशततमः ॥ १८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चित्क्षेत्रकुले सूत पूर्वजन्मन्ध्रभृद्भवेम् । गिरिवासी महादुष्टश्चौर्यकर्मरतो दृढः ॥ १ ॥
 लुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गं संताडितो भृशम् । संताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते बहुतिथे काले स जातो ब्रह्माऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्लृप्तकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 प्राक् शिवाराधनारुपुण्याद्ब्राह्मजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापौघनाशनीम् ॥ ४ ॥
 सर्वस्वस्य समः कार्ष्णो वृषभोज्ञ हिरण्यः । क्षीमवस्त्रयुतो भव्यो शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवेः ॥ ६ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादाद्देहं कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्योत्सर्गसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशीत्यधिकशततमः ॥ १८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मजा काचिद्गर्तुः मियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
 तथा देवात्ता सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददाद्विषं चैतद्दशातुगम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तद्वनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचारितं चोषं स्वपुत्रवधमज्ञकम् । प्राप्ता चमपुरं भुक्ता पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्वत्पापफलं सूत घोरान्नकर्मज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यत्रासित पतात्रिण । सा रक्तगोरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरा खग ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्था सुशोला गौरवान्विता । नातिव्यायुता पुण्या स्वकुलेषु प्रियंवदा ॥ ७ ॥
 पतिमियरता चोद्या मुखैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापाजोभादद्या स्वल्पपुत्रका ॥ ८ ॥
 स्वल्पपापरता वार्ये चाधिव्याधिसमन्विता । यौने भर्तृसंयुक्ता वार्द्धक्ये पुत्रवर्जिता ॥ ९ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापात्पतत्रिण । लक्षणेरेभिरादद्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 विष्णुः कार्यः शतैर्मासैः सौवर्णां विश्वयोनिभूत् । तद्वन्नेश्वरं कुर्याद्वन्यैः पुष्पैरलंकृतम् ॥ ११ ॥
 देवी विभेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुचये । जपेदष्टशतं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥

गायत्रीं च जपेत्तद्दद्याद्वाश्र तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् । न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विद्याततः । सपत्नी पुत्रत्रयवस्तस्याः पुत्रविनाशनम् ॥ १५ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः संततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्तविम् ॥ १६ ॥
 रिष्टं पष्टिमिताद्वाद् ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशत्यधिकशततमः ॥ ३८६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो दृढावयवसंयुतः । सदाचारः सुशोभादयो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्वापाखान्मुवि । तस्य मिया शुभाचारा पतिमक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षं विना सा च पौषिता भर्तृमातुलैः । अष्टम्बात गदार्याया वाल्ये स्याद्गृहणीगदः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाष्टमशस्त्रार्थैर्वीतश्च करपादयोः । बहुपुत्रप्रसता च अपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातमात्रमृताः केचित्केचित्वागण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टानना वापि मृतपुत्रोऽग्निमासकः । रक्तप्लावो भृशा पीडा मासेमासे कृताऽनघ ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतित्तया । तावज्जन्मानि वैश्यस्तु पवित्रापहारकः ॥ ८ ॥
 द्रुतिकाकर्मनिरतो नानालोकमिदम्बहम् । ग्रामावीशोऽभवत्सोऽपि तेन राज्ञे प्रभाषितम् ॥ ९ ॥
 एकग्रामे वसन्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमः सदा । पुत्र्यः पश्च तथा सप्त चापुत्रो विचसंतुवः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विप्रः सर्वस्वं तस्य नीतवान् । निराधाराः सुता जाता न कूर्तं द्विजभोजनम् ॥ ११ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नव सप्त राज्ञा हतं च तत् । एवं कृतापरायोऽती क्षत्री जाते विशा सह ॥ १२ ॥
 गते तु किञ्चित्काले वै अचिरात्स मृतस्तदा । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गे गतोऽग्नी यमशासनम् ॥ १३ ॥
 केचित्कोचिद्विप्रच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना केचिदिह जन्मानि मानद ॥ १४ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्ना भवन्ति चेह जन्मानि । इदं तु द्वितीयं जन्म त्रिपत्यं जायते सुवि ॥ १५ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १६ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मोद्भवानि च । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापोश्चत्तं वद स्वामिन् येन पुत्राश्चरं भवेत् । कन्यापत्यमशमनं बहुपुत्रः प्रजायते ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच

सुशुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपालिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तौर्यमथवा ह्यजिनं शुभम् ॥ १९ ॥
 छादयेच्छुद्धिबलेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यवेत्पात्रं तात्रं दशपलारमरुम् ॥ २० ॥
 स्थापयेत्काश्यपीं मूर्तिं सौवर्णां शुभलक्षणाम् । मुक्तायज्ञोपवीतादद्यां निष्कसौवर्णानिर्मिताम् ॥ २१ ॥
 दानानां करयुग्मेन चाक्षमालां कण्डलुम् । इमं द्वादशभागे तु त्वदिति विश्वमातरम् ॥ २२ ॥
 सौवर्णां स्थापयेत्सत् सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । एवं तां दम्पती सत्यगर्धयेत्पर्वतोपरि ॥ २३ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठिताणां पूजयेद्विधेयुर्गुणैः । रत्नगर्भं फले देयं नानापुष्पैः समर्चयेत् ॥ २४ ॥
 अथर्च्यं दम्पती तां तु मन्त्रमेनमुदीरयेत् । जन्मया पूर्वजन्तुषु विप्राणां हि हतं धनम् ॥ २५ ॥

द्वीकमानुरक्तान् वायव्यदोषादि यत्कृतम् । तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ॥ २६ ॥
 अदिति च प्रणम्याथ कृताञ्जलिरिदं ध्रुवम् । "अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्यं शरणाधिमान् ॥ २७ ॥
 प्रजातुःस्त्रौघसंततद्ददर्थं मामिहेश्वरि । संमणाशय दुःस्त्रौघं प्रजां देहि यशरिवनीम्" ॥ २८ ॥
 एवं कृतविसर्जोऽयं ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २९ ॥
 चन्द्रसूर्योपरागे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ ३० ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं यस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३१ ॥
 काष्ठलोशादिशस्त्राद्यैः करपादे व्रणो भवेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशत्याधिकशततमः ॥ १८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयक्ष्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तस्मिन्वदसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्विद्युज्यते । महापापोद्भवद्भोगान्न चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतं पापं रिष्टरूपेण काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णाद्युवमापि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशत्याधिकशततमः ॥ १८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भं तु यः कश्चिद्वैज्जानवर्जितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र मर्षाडितः ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानेन विविना गृहहायज । ताम्ररीप्यमुवर्णानां दानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनव्यधिकशततमः ॥ १८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृपिकृद्देवपारगः । स्वजातीयस्य चानेन वृत्तिलोपः कृतः खलु ॥ १ ॥
 तत्संबन्धेऽभवद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 भुक्त्वा यत्पापजं सर्वं शतद्रुनिकटेऽधुना । सर्वं जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षयान्वितश्चात्र युवमावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवचम्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासान्महासूत सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वासतः सोऽयं पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठशूद्रिरवास्ति तत्कृते शमनं भवेत् । जीवेत्पाष्टिमिताब्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महामाग वेदाभ्यासाज्जपात्तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नव्यधिकशततमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । वभूव भर्तृस्वदा तदाज्ञापालिलब्धी सती ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विमा काश्यां जाता हि पुत्रक । व्रतदानपराऽत्रापि भर्तृतोषणसंयुता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशदब्दान्तं प्रविशत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चित्तौ तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराज कुले ऽज्ञातिवार्तिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनव्यधिकशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि पश्चाद्या किल शूद्रग्रहे स्थिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्यापजरित्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्यधिकशततमः ॥ १९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गभपातात्पूर्वं या नारी पापविमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
रजतस्वर्णताम्राणां दानाद्दोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विनवत्यधिकशततमः ॥ १९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीच्च सुभगा सगर्भा फललालसा । त्रोटितं च फलं पकं भक्षार्थं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीनात्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अवांग् वर्षाट्टोऽण्डज ॥ ३ ॥
पञ्चत्वमाप्नुवन्त्यत्र यस्माद्कृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमन्त्याश्वत्थकं सुत । तत्रले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पश्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलैस्तया पक्वैः सपूर्व रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्त्र कृत्वाऽश्वत्थप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विनवत्यधिकशततमः ॥ १९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्वातयेद्ब्राह्मणं सुत । सात्र जन्मनि कुष्ठेन मध्ये वयसि पीडिता ॥ १ ॥
जायते त्रिपते या च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवत्यधिकशततमः ॥ १९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यासुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गाखानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शंकेटेन कुटुम्बस्य जानता पातकं कृतम् । एकास्मिन्ने दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
बलदिवस्य संपाप्ता जीवा दग्धा महाकुलाः । वन्दुसाहाय्यतस्त्र कृतं कर्मनिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभानि भुक्त्वाऽप्य पापाच्च नरकास्तथा । विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसंमिने ॥ ४ ॥
भव्यो महोद्यमी गौरः कृगाज्ञो लोचनेऽल्पदृक् । बहुलोभी बहुस्त्रीको देवताश्रितियदृषकः ॥ ५ ॥
भ्रातृहीनः शठो घृतः पुत्रसंततिर्वाजितः । पञ्चमे भवने साहस्यैमयुक्तोऽल्पसंततिः ॥ ६ ॥
दक्षणेऽक्षितश्रौतैस्त्वैहि गरुडाग्रज । वन्दुसाहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् ॥ ७ ॥
तस्मात्पुत्रहीनो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौख्यविवर्धनम् । सर्वपापमक्षमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि जन्तुदग्धविनाशनम् । वनदेवी वरा कार्या यत्नेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्यमी शुभा लेख्या पत्रे तत्रतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तथा कायो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय मर्षपापपनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तथा देवः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणमुभाषितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तदर्धं वा प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन भोजनं तद्दशांशतः । तथोमितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 विप्रैभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्ममुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविनाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिश्च इह जन्मनि जायते । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पदपञ्चके तथा ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽन्धानां जीवनं नवसप्ततितम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पण्यव्यधिकशततमः ॥ १९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽग्राजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चात्रं रसैः सर्वैः समन्वितम् । विप्रैभ्यो भोजनं दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् २
 होमयेच्च तथाऽन्नानि गायत्र्या व्यम्बकेण तु । मुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनक्यधिकशततमः ॥ १९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुत । भग्नां कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्यात्पतां यदि ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेद्भ्रू जन्मन्वथ खगाधिप । वर्षत्रयं तथाश्वत्थपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकशततमः ॥ १९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचोद्ग्राज्वधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभूहिरण्यमिष्टान्नातिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥
 घृतधेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं यथानुमानेन सर्वस्वार्धाधिमेव च ॥ ३ ॥
 देयं द्विजववादी तु विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
 रिष्टेनेव विनाशः स्यात्तथा चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽनवनवत्यधिकशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोद्दरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गास्नानेन सततं विधिनाकैः सृगे स्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विशततमः ॥ २०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । मोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सुत दयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संछाद्य चन्धनं शुद्धैः क्षौमजैर्गुरुडाप्रज । तस्यापनादानं सर्वं प्राग्जन्मोक्तं परंतप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशतिशततमः ॥ १०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसा चन्ध्या प्राग्भवे विनतासुत । अयोध्यायां तु सुमुखी धनमर्तुसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजोत्रेव दुःस्वातां मुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काड्यां गत्वात्र विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतेर्दानमहापुण्यैर्नानाविभवाविस्तरैः । शिवरात्री ततः पश्चाद्दीपमालादिनाण्डज ॥ ४ ॥
अंर्द्धरात्रे महानद्या मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पत्रत्रिण ॥ ५ ॥
या चैवं कुरुते सूत तस्याः स्यात्संततिर्द्युवम् ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशतिशततमः ॥ १०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तुः य कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद् दुर्मतिमापन्नः खल्वाटो जायतेऽगुना ॥ १ ॥
दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्मादोपात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयविंशतिशततमः ॥ १०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्राजवधं सुत । सात्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
यद्दमनात्र क्षयं याति घातवः क्षयरोगिणाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
दृढकर्मकृतं पापं तस्मान्नोक्तः प्रतत्रिण । पापनाशकरः कश्चित्पापयस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुरधिकविंशतिशततमः ॥ १०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्माच्चान् जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तस्यापनादानं दानं दद्याद्वेदस्य पुस्तकम् । ब्रह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रयुर्यने ॥ २ ॥
होमयेच तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चविंशतिशततमः ॥ १०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भ्रजं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमां देवतागारं स्थापितामपरेण च ॥ १ ॥
अमतिष्ठान्विता सा च जायते वै पत्रत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चविंशतिशततमः ॥ १०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्द्विजो महाभाग ह्यासीद्ब्रह्मे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविबलात्सुत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥

स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्भिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिथे काले गतो दि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशाधिकारी च पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
 लोभी क्रूरो महाशुद्रः सदा चिन्तासमान्वितः । सन्तानसुखहीनस्तु स्वरूपस्त्रीसुखोज्जितः ॥ ७ ॥
 बन्धुहीनो व्ययी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ८
 कुवेरप्रतिमां रैक्ष्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धार्धमितां वापि त्रिपु वित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपृज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णसंमितं शुभम् ॥ १० ॥
 लेख्यं पत्रे पवित्रं च पुत्रसंततिवर्धनम् । य एयं कुहते भक्त्या तस्य रिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र चागुः सप्तवित्तरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धमूर्खगणसंवादे कर्मविपाके अध्यायःसत्ताविकद्विंशततमः ॥ २०७ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णाभिः स्वल्पवृत्तिश्च जिवति ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करपादकुशलेण दंष्ट्रिशृङ्गविघातनः ॥ २ ॥
 ब्रह्मत्वं जायते दीर्घनेत्रस्तोदो विराड्प्रिता । परोक्षमपवादं च श्रुवेत् लोकतोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अतृप्तं वदते किञ्चिर्किञ्चित् क्लेशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्याङ्गि मृतानीह एको वा द्विस्रयोऽपि वा । वपंत्रयमिता वाला त्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्या तु याञ्जय । एकोदरे स्थितो गर्भो न मसृत्विर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेव कुर्मातृणां मृतापत्या प्रजापते । गतो बहुरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं येनतेय तृतीयेऽश्वे जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिदभूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदयायुक्तः मियाप्रातिः परस्परम् । तस्याप्यपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 एको वै पादचारस्तु तृतीयस्तु स्तनंजयः । गर्भयुक्तश्चतुर्यस्तु पिता मृत्युवशंगतः ॥ १० ॥
 क्रियाकर्म कृतं पुत्रावत्तेन सदृशं स्वम् । मासस्त्रिभिर्यतिक्रान्तैर्ज्येष्ठैर्नैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । पुत्रदुःखेन शोकात्ता हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिघाताच्छिलाभूता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरात्तेन कालेन ज्येष्ठशैरेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजापते । पुराकृतानि कर्माणि भुञ्जन्ने चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थानां मृतापत्येऽल्लूनामलघुश्च यः ॥ १५ ॥
 तस्य पापस्य शुद्ध्यर्थं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सातुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चाण्डज ॥ १७ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ व्रतस्यानुदिते र्वा । सुरभैर्वै सगर्भाया गोमयेनानुलेपयेत् ॥ १८ ॥

सुशुभे भूपदेशे तु कुडूकुमाद्युपचरिते । कुर्यादष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुमिसणीयुक्तं माववं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पत्रे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारः शुभैर्गन्धैर्वृषैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संपूतान्प्रद्युम्नाद्यास्तथार्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोन्वितम् । इभवाहं चतुर्बाहुं सुचारुं पूजयेत्कृमात् ॥ २२ ॥
 पूजनं विष्णुभक्तेन तथा श्रीरसकोविदेः । पुष्पस्रग्भूषणवाहवेरचंयाद्विविधैर्गुणैः ॥ २३ ॥
 तद्विप्रे चाय ताद्विष्णौ रतो देवांश्च पूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पापसेन च ॥ २४ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रभेनमुदीरयेत् । “यन्मया पापकर्माणि कृतानि पूर्वजन्मानि ॥ २५ ॥
 सपत्नानां पश्चकं तु जिवांसां कृतवानहम् । स्वकुलहननाद्रापि भूमिद्रव्यादिलिप्तया ॥ २६ ॥
 लघूनामलघूनां च हन्ता वै पूर्वजन्मानि । ततोऽयं वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् ॥ २७ ॥
 तत्तदनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् । स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्ता कोदादिति विसर्जनम् ॥ २८ ॥
 सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टभोजनम् । ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शंसनम् ॥ २९ ॥
 काष्ठलोथादिशस्त्रैर्धैर्यैः स्याद्दालक्रीडनात् । जलादग्न्यादिना वाधा ऋणो वा तस्य जायते ३०
 स्त्रीणामङ्गे च विकृतिवर्षाधिस्वनत्रगादिकम् । पैत्रो वै भानुलानीनां नेत्रस्वेदो विरश्मिता ॥ ३१ ॥
 स्वसुमार्तृष्यसुर्वापि बाल्ये वैधव्यताऽपि च ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाके अ० अष्टाभिन्नाद्विशततम ॥ २०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्राह परनिन्दां च कारयेत् । खलवाटा हृद्भुजायुक्ता जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभोगे विधियुक्तां सकम्पलाम् । तस्माद्रोगाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाके अ० नवविंशतिशततम ॥ २०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेद्यत्र तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण स युक्तो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्पलं शुद्धं नवं तद्देवपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापमुत्तये । गण्डमालां हस्त्येतद्दानमुक्तं मया विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाके अ० दशमधिकद्विशततम ॥ २१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलप्रीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पृष्वकृतात्पुण्यान्मातृषी संकरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे सततं मुत ॥ २ ॥
 वासात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाके अ० एकादशधिकद्विशततम ॥ २११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्ष्वातं तु यः कुर्यात्सभाषां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोत्र च जायते ॥ १ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाके अ० द्वादशधिकद्विशततम ॥ २१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं यां नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालाख्यरोगेण संयुक्ता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादियु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्याद्वा च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्ममुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 - इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायब्रह्मविद्यादशतमः ॥ २१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्बालकं चाहन्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वृद्धदेशे वसन्पूर्वं सोऽत्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
 धारः सर्वकलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
 विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रतंततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 बालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पतत्रिण । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तथाकुलः ॥ ४ ॥
 रक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्थले ॥ ५ ॥
 नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिविच्छिन्नान् । गन्धपुष्पस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मैर्चयेत्तो नित्यं तद्गन्ते होमयेत्तथा । पडसे चतुरस्र वा कुण्डे चाज्यतिलाज्युभात् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विमाञ्छैवान्काशारलङ्घुकेः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव बस्त्रैर्माल्यैस्तथार्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दुद्रूपीतिकरां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । चतुर्दश्यामथाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सून नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदस्यपाद्याद्यैर्धनैर्वैद्यैर्विधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं च तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुग्न्दाः शतं प्रोक्तं पञ्चशीर्षं न संशयः ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यत्नात्पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण घालंघातेन निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतरपि । बाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मसु निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगनिवर्तने ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायब्रह्मविद्यादशतमः ॥ २१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो विप्रः प्राग्भवे मोहात्सुरां त्रिविधजां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गृहीत्वानुसारेण पलेनार्धपलेन वा । कुर्याद्विष्णुमयं पञ्चं चाष्टपत्रसामन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माणं भ्रुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यदद्याद्विप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः पंचदश्याधिकदशतमः ॥ २१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥

१ ब्राह्मणान् भोजयेदित्यं-खपु० । २ सप्तजन्मसु निश्चयात्-खपु० । ३ अर्घ्यश्लोकोऽयं नास्ति-
 खपु० । ४ अर्घ्यश्लोकोऽयं नास्ति-खपु० । ५ अमक्षिमोऽयमव्यायद्दति प्रतिभाति ।

घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाकांते महीतले । भारवतारणार्याय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्तपति वै दिवि ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंज्ञे कर्मविपाके अध्यायः षोडशधिकद्विशततमः ॥ २१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनखी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्गोपाविनाशनम् । चान्द्रायणघ्नं कुर्यात्तथाः तद्गोपशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंज्ञे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशधिकद्विशततमः ॥ २१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी भोक्ता या पूर्व घातयेन्नृपम् । राजपक्षमान्विता गात्र तस्मिन्व्यसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्याथ स्वगेश्वर । यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णगोधूममेष्टान्नघृतधेनुतिलानि च । देवानि श्रद्धया स्तुत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंज्ञे कर्मविपाके अ० अष्टदशधिकद्विशततमः ॥ २१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निरपराधं यः कंचिद्द्वैष्यं चाहन्यतत्रिण । प्राग्जन्मन्यथ युक्तोऽसौ रक्ताशुद्रकजा भृशम् ॥ १ ॥
 भविष्यति न संदेहस्तस्य मृत्युः खगापिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
 विशद्वैषे महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंज्ञे कर्मविपाके अ० एकोनविंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भैरोः समागता येयं प्राप्ता मायुरमण्डले । सर्वभूतेषुकाराय तुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
 प्राप्ते कलियुगे घोरे सर्वपुण्यविजिते । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्पति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंज्ञे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातयेद्द्वैषमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्ताशुद्रसमन्वितः ॥ १ ॥
 प्राजापत्यचतुष्केण त्रेनेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 पापक्षये महाभाग क्षयः स्यात्पापकृद्भुजः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंज्ञे कर्मविपाके अ० एकविंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिवेत् । सात्र जन्मनि वै मृत्युच्छ्रेणातिनिपीडिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । सुपूजिताय विप्राय सत्सर्ता गां निवेदयेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंज्ञे कर्मविपाके अध्यायोऽविंशत्यधिकद्विशततमः ॥ २२२ ॥

१ गोभूमि-खपु० । २ अथपि अगक्षिमाऽव्यय इति प्रतिभाति । ३ यत्रेन-खपु० । ४ तद् द्रव्यं निवेदयेत्-खपु० ।

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमां जातः किञ्चिद्विदित्तमन्वितः । कात्तश्वासादिना वावा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च कृपेवाणिज्यशासनः । म्रिया प्रीतिपरां नित्यं व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चित् क्रोधश्च जायेत अवाक्यं वाक्प्रकारिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोऽर्तिर्नत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपस्मारी भवत्येव एकद्विद्व्यन्तरे दिने । केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र गंशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ५ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि भुवि मानदः । स्वपृष्ठे धान्यतांश्रि सा भङ्गणापानयत्पुरा ॥ ६ ॥
 सवत्सा ब्राह्मणस्य गौर्नित्यं जग्धवती च तम् । तथा गृहीत्वा लकुटीं भृशं कुक्षीं प्रताडिता ॥ ७ ॥
 सगर्भायाः सुरभ्या वै गर्भकुक्ष्युपघातनात् । मृतोऽसौ गर्भमध्यस्थः प्रसवो दुःखिता भृशमा ॥ ८ ॥
 शिशुदुःखेन सुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं तु तृतीयं जन्म मृतापत्यं स्वगेश्वर ॥ १० ॥
 सप्तजन्म प्रजापेतः गौर्द्वीत्रहप्रवातिका । नानादुष्कर्मणा सा च नानापत्यार्थदुःखभाक् ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं वद् स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभासि संप्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सप्तनीकः शुचिः खात औषधैः स्नानमन्वृतः ॥ १३ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यां च भक्तितः । पाणमास्या दिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रत्नं ॥ १४ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयनानुलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं लिखेत्त्र दिवानिशम् ॥ १५ ॥
 अर्हणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्युपचारयेत् । कुर्यादष्टदलं पञ्च चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १६ ॥
 तत्रोपरि न्यसेद्वयं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सावणं राजते पत्रे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १७ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्बुधैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन थियाः सूक्तेन पूजनम् ॥ १८ ॥
 पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैश्चैतैर्विधैर्गुणैः । रुद्रकादशभिश्चैव जपेद्दुर्द्धं विवानतः ॥ १९ ॥
 पूजालक्षमिदं पुष्पमर्चयेद्ब्रह्मवारीभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पावयेत् च ॥ २० ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समिधाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधायेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २१ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “यन्मया कर्मवशतः पुरा जन्मन् दुरात्मना ॥ २२ ॥
 गोसगर्भोपघातानां लकुट्या कुक्षिताडनम् । तेन कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् ॥ २३ ॥
 मृतसंततिदुःखानि प्राप्यन्ते महदेनसः । तत्तदेनोविनाशार्थं दानं संपददे त्विदम्” ॥ २४ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्ता कोऽडादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोषयेद्विजान् ॥ २५ ॥
 भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दद्याद्देर्मा द्रव्यादिशक्तितः ॥ २६ ॥
 अहर्द्वेषं ततः शेषं भोजयेदष्टवन्द्युभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽध्युपजायते ॥ २७ ॥

१ पाठोऽयं नास्ति—सपु० । २ तत्र नञ्जितः—खपु० । ३ त्रयोदश्यामुभक्तितः—खपु० । ४ लिखेद्व-
 समाधिबोले—नपु० ।

काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैः स्यादुपलेखनात् । शृङ्गिणां चोपघाताच्च जायन्ते व्रणजातयः ॥ २८ ॥
जलाकुलोत्थः स्यद्वाग्निस्तादृशस्तत्र जायते । सर्षपांशुो विकृतिर्व्याधिस्तिलव्रणे मयादिकम् २९ ॥

पैतृजामातुलानीनां वैश्वपात्तैः स्वसादिषु ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायषोडश्याधिकद्विशततम ॥ २२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणातिदुःखेन सात्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं पर तस्याः प्रदरस्य निवारकम् । दद्याद्ब्रह्ममयं पत्रं सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥

ब्राह्मणाय मुशीलाय प्रजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥ १

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायषोडश्याधिकद्विशततमः ॥ २२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिबेत् । मूत्राविरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं नयेत् ॥ १ ॥

दिङ्गेन श्यावदन्तेन लक्षितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥

दृढात्प्राक्पापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयेऽवशेषे च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय पचाविंशत्यधिकद्विशततम ॥ २२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या सुव्रजात्र च वाहुजा । देशे सारस्वते ब्राह्म्यां सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥

क्षयरोगशुता चात्र युवभावे पतत्रिण । प्राक्पापाद्दुस्तरात्सूत कण्ठपात्रादिसंभवात् ॥ २ ॥

निष्कृति कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्सत शिवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥

या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्क्षयरुजा तस्या अपि प्राणयणाशिनी ॥ ४ ॥

आयुर्वर्षाणि तच्चोक्तान्यत्र सप्ततिसंख्यया ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय षड्विंशत्याधिकद्विशततमः ॥ २२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिवलोत्कर्षात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अधुना यौवने प्राप्ते सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥

दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तिशोऽङ्गज । मृगं स्वर्णमयं तद्भृशजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥

भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत ह्युन्मादान्मुच्यतेऽधुना ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय सप्तविंशत्याधिकद्विशततम ॥ २२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राम्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । सात्र जन्मनि रोगेण कुन्खेन निपीडयते ॥ १ ॥

दद्यात्सुवर्णत्रयं विपाय विनतात्मज । सुवर्णस्तेमपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥

चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्कार्तिके मासि शोभने ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायषोडश्याधिकद्विशततम ॥ २२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यत्री या भवेत्पूर्वं भवे नारी पतिव्रता । रक्ताहुं देन रोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्ताहुं देविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याङ्गसंवादे कर्मविपाके अथवाय एकोनत्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषाश्रितकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धचर्यं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिण । प्राजापत्यत्रयं सूत चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याङ्गसंवादे कर्मविपाके अथवायत्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्मलेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
 त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
 प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महत्तमनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यभृद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभृमी स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभागा साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलाम्बिनी ॥ ५ ॥
 व्यातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तथा ॥ ६ ॥
 तदुष्णादन्तकालेऽपि दिवं प्राप्ता स भर्तुका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वान्स्वामिना सह ॥ ७ ॥
 नानाप्रजाघातनजात्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणपुण्या तथा सूत म्लेच्छदेशे समुद्रता ॥ ८ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु ज्ञानयोजनसंमिते । गौरः गुरुषो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुरैर्युक्तो गजसूर्यः समावृतः । पच्यश्वरथसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोद्युत्प्रपौत्रादचश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारादद्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 स्त्रीसहाय आत्मभोगी तथा पुत्रसहायतः । सुखैश्वर्ययुता सापि यवनी तद्वशादिह ॥ १२ ॥
 प्राक्सहायश्च सोऽप्यत्र सपुत्रश्च महाभयुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं ससहायं पतत्रिण ॥ १३ ॥
 स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदयमरणात्तथा । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण ॥ १४ ॥
 पश्चात्तीतिमितायुश्च न चारिष्टे भवेन्मृतिः । रिष्टं पश्चाद्दग्धे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 शस्त्रमहारीर्षिविधैः प्राप्ते त्वत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तद्वयं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यमयं तद्भद्रजं शतपलात्मकम् ॥ १७ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्यसु । सर्वोपरस्करसंयुक्तं द्वयमेतच्च पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं स्वयं । नातःपरतरं किञ्चिद्दानं कालनरात्कञ्चित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याङ्गसंवादे कर्मविपाके अथवाय एकोनत्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं सात्रोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापशमनं सर्वमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं हर्मं च बाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपरस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मादमार्यं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याङ्गसंवादे कर्मविपाके अथवायो द्वान्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्रैव जन्मानि । श्लेष्मरोगेण सततं बाधयेत् विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रुषु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं तस्मात्तस्माद्दोगाद्भिर्मुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयापन्नपरिच्छिन्नदधिकद्विशततमः ॥ २३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने पतौ पुत्र जाराद्भ्रमं धृतं पुरा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दग्ध्रिद्रिजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्तं यथोदितम् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत षडशीत्यब्दजीवितम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयापन्नपरिच्छिन्नदधिकद्विशततमः ॥ २३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मानि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव तथाकाले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मूर्तिं वदेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयापः पंचत्रिंशदधिकद्विशततमः ॥ २३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि या नारी लोभान्मोहात्प्रपुं हरेत् । सात्र जन्मानि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 अतत्रयपलं दद्यात्त्रुषु तस्यापनुत्तये । तस्मिन्पापे क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयापः षड्त्रिंशदधिकद्विशततमः ॥ २३६ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्भेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तो विशालिश्रामनोर्जितः ॥ १ ॥
 सत्रयः शक्तिमान्धीरः किंचिद्वापिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा गेहानां जायते मृशम् ॥ २ ॥
 उदरान्तिरसुभवातः किंचिद्देहं प्रवर्तते । तस्य मिया शुभाचार्य पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्सत्यजा लोके व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । बहुपुत्रप्रसूता च किंचित्पुत्रा प्रजायते ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वापि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि विप्रस्तु सं जातः पञ्चमे त्विह । तस्य गेहे च प्रवृत्ता कन्यायाः प्रौढता दृढम् ॥ ६ ॥
 भृगिद्रविणालोभेन वृद्धविप्राय दापिता । तद्वत्तदाहृतं वित्तं सर्वस्वं नद्रशादपि ॥ ७ ॥
 यावत्कन्या भवेत्सौदा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुताधिनी ॥ ८ ॥
 किंचिद्दुर्गं व्यतिक्रान्ते तावाद्दिगो मृतश्च सः । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यर्थदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकाङ्क्षिणी । बहुवर्षेस्तया यावन्निर्यमः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 धितुष्टेहं धनं भृगि त्वर्षितं च तथा मृशम् । किंचित्कालवशात्प्राप्ता मूर्ति सा ब्राह्मणी स्वगा ॥ ११ ॥
 सा पुत्री ह्युदर भूत्वा सागमज्जन्मजन्मानि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृता हि वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मविपाकेन पूर्वकन्या बहुमजा । तस्य भर्तृभवंदर्भमायातो मृत्युमिच्छति ॥ १३ ॥

१ सम्पन्न-पु० । २ घातयेन्नरः-खपु० । ३ शालिभिश्च शनोर्जितः-खपु० । ४ मृतपत्यार्थदुः-
 खिनी-खपु० । ५ शनमृच्छति-पु० ।

पुनर्जन्म पुनर्मृत्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च शैखे नरके मृतः ॥ १४ ॥
 यातनां बहुधा भुक्त्वा वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मालुपमापन्नो ब्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 चतुर्थं त्वत्र वै जन्म बहुपुत्रा प्रजायते । मृतपुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भभवादिह ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन भूरिकन्या मृतः सुतः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्भ्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मनपृथक् त्वं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृगु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥
 स्वकन्या वरयोग्या सा चेत्यं चिन्तासमाकुला । दशाब्दाश्चैव मानाथ यथा भावं यथामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्राह्मणाय च विधिना दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापं वंशमनं कन्यादानमतन्द्रितः ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महादानविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिः कार्या च सर्वत्र विस्तारैर्द्वैविगमादिभिः । भूमिद्वेषिणवासांसि कन्यावासांसि दापयेत् २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्ययोपस्करसंयुतम् । वर्षे वर्षे तु संपुष्पं अन्नवस्त्रादि चोत्सृजेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशाख्यं कन्यापत्योदयश्च यत् ॥ २७ ॥
 तस्य पापस्य नाशार्थं कन्यादानविधिः स्मृतः । नाशयेत्तत्कृतं पापं द्विजानां चैव पूजनात् ॥ २८ ॥
 यजन् यज्ञविधानेन ब्राह्मणान् स्वस्ति वाचयेत् । विनयकाम्बिकामूर्तीर्हिमानिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥
 आचार्याय ददेन्नऽसौ नानाकर्मावशान्तये । षोडशैर्लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वारसनादन्तोष्ठग्रयो वातादिदोषकृत् । नृपचारामिहानिश्च विस्तं यातमितस्ततः ॥ ३१ ॥
 तथ्यमानेन मनसा दूयते भूशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तभित्तीरितम् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तसंवादे कर्मविपाके सप्तत्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वमेव सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तिनः । तस्माद्दानान्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तसंवादे कर्मविपाके अष्टत्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्यानया भुक्तं पूर्वजन्मनि मानद । आसन्नगर्भा जायास्तु मासं गर्भस्य धारणात् ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन वाहुजा सत्र कीर्तिता । पूर्वजन्मन्यसौ विप्रा न च गर्भं दशात्पलम् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं तस्याश्चात्र सर्वावमोचनम् । कृत्वाऽजां गर्भसंयुक्तां राजतीं पल्पलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
 वैश्वानरस्तथा क्लृप्यः पश्चमापिर्हैरण्मयः । पूजयेत्त्वां ततो दद्याद्ब्रह्मण्य विधिनाण्डज ॥ ४ ॥
 यैवं कुर्याद्दिवानेन सर्वपापापनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तसंवादे कर्मविपाके एकोनचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्रैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं चाधेयत विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्र्यं विधाय धीमते । पलानां त्रिंशत् तस्मात्तस्माद्रोगाद्रिमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्यां त्रिंशदधिकदशतमः ॥ २३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने पतौ पुत्र जाराद्धर्मं धृतं पुरा । सा चात्र पादजा दृष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्रिजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्तं यथोदितम् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽङ्के ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सुत पटशीत्यब्दजीवितम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्यां त्रिंशदधिकदशतमः ॥ २३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव तथाकाले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विशन्मितेऽङ्के पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मूर्तिं वदेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायः पचात्रिंशदधिकदशतमः ॥ २३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी लोभान्मोहात्त्र्यं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्तं युता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्त्र्यं तस्यापनुत्तये । तस्मिन्पापे क्षये सुत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायः पचात्रिंशदधिकदशतमः ॥ २३६ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रपत्ने समुत्पन्नः शक्तिमान्नेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तो विशालश्रामनोजितः ॥ १ ॥
 सत्रनः शक्तिमानधीरः किञ्चिद्व्याधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा गेहानां जायते भृशम् ॥ २ ॥
 उदरातिरस्रभातः किञ्चिदेहं प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचाग पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्स्त्यजा लोके व्रतानामनुकक्षिणी । वटुपुत्रप्रसूता च किञ्चित्तुवा प्रजायते ॥ ४ ॥
 अयमा मृतपुत्रा च पुत्रीए जीवितास्वपि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु सं जातः पञ्चमे त्विह । तस्य गेहे च प्रवृत्ता कन्यायाः प्रौढता दृढम् ॥ ६ ॥
 भूमिद्रविणलोभेन वृद्धविधाय दापिता । तद्वत्तदाहृतं विचं सर्वस्वं तद्वदादपि ॥ ७ ॥
 यावत्कन्या भवेत्प्रौढा वरायं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुतायिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चिद्वर्षं व्यतिक्रान्ते तावद्विप्रो मृतश्च सः । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यर्थदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकक्षिणी । वटुवर्षस्तया यावत्त्रयमः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 पितृगृहे धनं शूरे तर्पितं च तथा भृशम् । किञ्चित्कालवशात्प्राप्ता मूर्ति सा ब्राह्मणी खगा ॥ ११ ॥
 सा पुत्री क्षुद्र भूत्वा सागमज्जन्मजन्मनि । कन्या वटुविधास्तस्य निराधारा मृता हि वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मविपाकेन पूर्वकन्या वटुमजा । तस्य भर्तृवर्षेवैर्धर्मायातो मृत्युमिच्छति ॥ १३ ॥

१ सम्पद्-१पु० । २ घातयेत्तरः-खपु० । ३ शालिभिक्ष शताजितः-खपु० । ४ मृतपत्यर्थदुः-
 खिनी-खपु० । ५ शतमृच्छति-१पु० ।

पुनर्जन्म पुनर्मृत्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके मृतः ॥ १८ ॥
 यातनां बहुधा मुक्ता वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभासतः ॥ १९ ॥
 चतुर्थं तत्र वै जन्म बहुपुत्रो प्रजायते । मृतपुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भभवादिह ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद् । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन भूरिकन्या मृतः सुतः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मन्पृथक् त्वं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपःतमज ॥ २० ॥
 स्वकन्या वरयोग्या सा चेत्यं चिन्तासमाकुला । दशाब्दाश्चैव मानाव यया भावं ययामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां ययाशक्तिं वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्राह्मणाय च विधिना दद्याच्च वेदुदक्षिणां । महापापघ्नशतं कन्यादानमवन्द्रितः ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महादानविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विवानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिः कार्या च सर्वत्र विस्तारैर्द्रव्यविगादेभिः । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावासांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् । वर्षं वर्षं तु संपूर्णं अन्नवस्त्रादि चोत्सृजेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशाख्यं कन्यापत्योदयश्च यत् ॥ २७ ॥
 तस्य पापस्य नाशार्थं कन्यादानविधिः स्मृतः । नाशयेत्कृतं पापं द्विजानां चैव पूजनात् ॥ २८ ॥
 यजन् यज्ञविधानेन ब्राह्मणान् स्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकामूर्तीर्द्विमनिष्कममाणतः ॥ २९ ॥
 आचार्याय दद्यात्सौ नानाकर्माघशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वास्नानादन्तोष्ठग्रन्थो वातादिदोषकृत् । नृपचौराग्निहानिश्च विरक्तं यातमितस्ततः ॥ ३१ ॥
 तप्यमानेन मनसा दूयते भृशभायिना । सर्पिण्याःमानमालोक्य प्रापश्चित्तमितीरितम् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यसंहितायां कर्मविपाके सप्तत्रिंशदधिकदशतमः ॥ २२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वमे सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तिनः । तस्माद्दानान्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यसंहितायां कर्मविपाके अष्टत्रिंशदधिकदशतमः ॥ २२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्यानया भुक्तं पूर्वजन्मनि मानद् ; आसन्नगर्भा जायास्तु मासं गर्भस्य धारणात् ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन वाहुजां सान्निध्यं कीर्तिता । पूर्वजन्मवर्षे विमा न च गर्भं दधात्यलम् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं तस्याश्चात्र सर्वविमोचनम् । कृत्वाऽर्जां गर्भसंयुक्तां राजर्तां पद्पलात्मिकां ॥ ३ ॥
 वैश्वानरस्तथा कार्यः पश्चमापैर्हरणमयः । पूजयित्वां ततो दद्याद्विजाय विधिनाण्डज ॥ ४ ॥
 यैवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापान्नोदनम् । तस्याः पुत्रविद्भिः स्याद्विह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यसंहितायां कर्मविपाके एकोनचत्वारिंशदाधिकदशतमः ॥ २२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भृगवां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधात्पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽर्ज्व जन्मनि ॥ १ ॥
गणेशप्रतिमां दद्यात्सर्विणीं द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
कारयेद्गणनाथस्य लक्षजापं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसमादे कर्मविपाके अथापथत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हेतुपरसिद्धान्नं प्राक् क्षुत्पीडाप्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरूक् पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
अन्नदानेन विप्राणां रसदानाद्विशेषतः । मुच्येत शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रापान कुटुम्बिने । अलक्ष्मीपौषधमनामिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसमादे कर्मविपाके अथापथत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक् सूत वभूव पुरुपोत्तमः । स्वजातिपु महाभाग दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
वैराटदेशे निवसन् राजकार्थं रतः सदा । कृतवान् गोगृहं तत्र शूणां भयदायकः ॥ २ ॥
बालवत्सा मृतातत्र पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचारितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्पुण्यात्प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मनिरतो बहुपापात्ममुच्यते । एवंकृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
तेन पुत्रविद्भिः स्यादिह जन्मति जायते । अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्तं ययोचितम् ॥ ६ ॥
रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं अनुवेकृतम् । प्रायश्चित्ते कृतेऽब्दानां जिवन् पञ्चसप्ततिसु ॥ ७ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसमादे कर्मविपाके अथापथो द्विचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्वतिकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्वानिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवारिपिकी । मुक्तातिकामलोभेन बलात्कारेण दृषिता ॥ २ ॥
स चायं मम पुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिडबलिहानां प्राग्नापि च पश्चिदाद् ॥ ३ ॥
गण्डरतेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । महोद्यमी महोत्साही महाविभवविस्तरः ॥ ४ ॥
मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् । भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्गतिः ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसमादे कर्मविपाके अथापथत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादसौगन्धुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय पत्त्रिण । न पश्यति महापीडां पादजां चाण्डसंभव ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसमादे कर्मविपाके अथापथत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोराधिपो महोत्थश्च तत्संसर्गी खगाधिप ॥ १ ॥
दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विविधानि च । गोमूयश्वादिकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

स भुक्त्वा नरकान् योरात् पापात्पुण्याच्च शाश्वतान्स्वर्गान्पर्वतभागे तु स जातो वाहुजोडुना ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानो महोद्यो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूत परविचस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा त्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान् सूत सौवर्णान् घृतपूरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशविधानेन शृणुयाद्भक्तितोऽण्डज । रोद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्यात्तत्पुण्यवर्धनम् ॥ ८ ॥

आयुर्द्यौतयाशीतिवर्षाणां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्योक्त्यसम्वादे कर्मविपाके अभ्यायः पञ्चद्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४५ ॥

अरुण उवाच ।

क्षान्त्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहरुजाकरः । गुल्माद्या ह्युदरे वाघाः शिरोऽर्तिर्जायते सदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्कलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् २
 अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरा परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 पेंको गर्भः स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पातनम् । केनोपायेन तन्मुक्तिः कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवव्रतपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च विधित्ततः । कश्चिद्धिमो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थाधिकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्वैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्विचित्रं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
 लङ्घनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्याया सह । भर्त्सनेस्तर्जनायैस्तु तद्व्रतं च न दापितम् ॥ ८ ॥
 कतिपर्यये वै शूद्रेण चान्येभ्यो विनतासुत । म्लेच्छात्सत्यं तदा ज्ञात्वा ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तदयमपि संकुद्र आत्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृथतोऽञ्जगान् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्कालेन शूद्रोऽपि तेन म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रशः । पाचितो नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । इदं तु तृतीयं जन्म शूद्रवंशसमुद्भवं ॥ १३ ॥
 तेनैव कर्मणा युक्त अपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

रावत्सरं तीर्थसेवा एकाचित्तेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहनं तथा ॥ १६ ॥
 तावत्यां क्रियया भूयः क्रमेणानेन यस्तदा । सुशुभे भूषणदेशे तु गोमयाद्युपचारिते ॥ १७ ॥
 कुर्यादृष्टलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं मायवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
 सौवर्णं राजतं पद्मं सायुर्घं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्घृपैश्च कुसुमादिभिः ॥ १९ ॥
 जननीसहिदान्भूयः प्रद्युम्नाद्यांस्तथावर्षेत् । चारुदेहं चारुवाहं चारुगुप्तं यदास्विनम् ॥ २० ॥

१ भोव्यमात्रघोते-लपु० । २ 'एकोऽपरे स्थिरीभूते'इति-खपु० । ३ मूढेति-खपु० । ४ तावन्निय
 ह्यतो भूय इति-खपु० ।

श्रीवत्साङ्गं पीतवस्त्रं मुचार्त्तं पूजयेत्कृमात् । पूजनं विष्णुभक्तान् तथा श्रीरसक्रोविदः ॥ २१ ॥
 पुष्पैः सगन्धवृषैश्च चाचयेद्भद्रद्वारहोणैः । तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णो विष्णो क्रमत नित्यदाः ॥ २२ ॥
 शैतलो देवाग्नि तथो विष्णो रेता देवाभिपद्मवेतो । गतमद्योत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् । यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना ॥ २४ ॥
 म्लेच्छराज्ये च व्यापारे सदा वै द्रुक्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां हृतं द्रव्यं नीतं वै भक्षणे वलात् ॥ २५ ॥
 द्रव्यापहरणात्मासं दुःखं नानामवान्तरे । स्थिरगर्भं मृतापत्यं प्राप्तं तत्कर्मणः फलम् ॥ २६ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् । स्वस्त्यस्तिवति च तत्रोक्ता कोऽज्ञादिति विसर्जनम् ॥ २७ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टान्धवान् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २८ ॥
 हृद्दुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने साश्रुकर्पिते । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्वातः स्यादुपलेखनात् ॥ २९ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्निस्तादृशा यगसंनवाः । क्षीणाङ्गो विकृतिर्व्याधौ विलक्षणमुखादिकम् ॥ ३० ॥
 पितृजा मातुलान्यास्तु विधवातः स्वस्त्रादिषु । स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पशवपत्यजम् ॥ ३१ ॥
 दाम्निुसारतो व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायकम् । स्वकुले केषुपि वर्तन्ते पतिताचारचारिणः ॥ ३२ ॥

एवं तु लक्षयित्वा वै प्रायश्चित्तं ततो बदेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयाय षड्चारिश्चद्विंशततम ॥ २४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूँं ह्याभीरजा काचिद्भृद्भृत्परायणा । महद्भिर्गोर्धनैर्युक्ता गवा पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्वः सततं प्रपायां प्रेरितास्तथा । निदाघकाले संमपे वहिर्गामाञ्जलाशये ॥ २ ॥
 अथान्यगावः सततं तस्मिन्नेव जलाशये । गवैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लङ्कुटेन दृढेन वै । तत्रैकाऽति तृषायुक्ता गर्भभारान्विताऽपि या ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूतं ताडितापि भृशं तथा । तस्मिन् काले तदा सूतं पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 वत्सस्तचाडनादुष्टान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचोष्टवमिदं यस्या सैषा वैशपाङ्गनाऽशुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनेर्जनैर्विवाञ्छिताथैस्तमन्विता ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसिवनजात्पुण्यात्सर्वं प्राप्तं फलं त्विदम् । अथात्र गर्भपूर्णत्वे युवभावे स्वगाधिप ॥ ८ ॥
 न मोचयति सा गर्भं दुःखेनाकुलिता भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचयिष्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टमद्भयं सूतं बालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यनस्त्वं सर्वदर्शक ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्यात्तं कपिलमेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्गोपशमनाय च ॥ १२ ॥
 सुवर्णाद्विमिता तद्वह्नेरुपां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्विद्विधिज्ञाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १३ ॥
 भोजयेच्च तथा शक्त्या विप्रान् वै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजाहोपान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयाय सप्तचारिश्चद्विंशततम ॥ २४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूव पार्थिवः कश्चिद् गुर्जरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तिपरो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि च विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तिः ॥ २ ॥
 देशच्छत्रुग्रहं गत्वा कृतं कर्म रूपा सुत । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता सापि दत्त्वा शापं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥
 तथैव पुत्रशोकात्तौ जन्मजन्मनि यास्यति । ततो बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विषाणानिकटे देशे वृषलन्ने विद्युस्थिते । श्यामांगो धृतरस्तीक्ष्णः प्रभुर्देशाटने रतः ॥ ८ ॥
 वेदुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रमिधं वदान्वितः । मानभोगसुखादश्च मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्सर्वं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्वसंयुतः ॥ १० ॥
 आतपुत्रविहीनोऽप्यविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पलैर्देशमितैः कुर्याद्भजतं बाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 स्त्रीजनं तत्सुतं वापि तन्मातरमसंयुताम् । पूजयित्वा तु गन्धार्चैः षोडशोत्सवचारकैः ॥ १३ ॥
 सूर्यभक्त्या शान्ताय तां दद्याद्दि कुटुम्बिने । पलपञ्चमितं सौम्यं कुर्याद्भरिहरात्मकम् ॥ १४ ॥
 तथैव गणनायं च लेख्यं पञ्चोत्सवचारकैः । संपूज्य विधिवद्द्यात्सर्वपापविशुद्धये ॥ १५ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदैवतम् । जपेदष्टसहस्रं तु तथा प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 गायत्रीं पञ्चसाहस्रं दुष्टपापविमोचनीम् । कुर्याद्धोमं दशशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ १७ ॥
 एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि । न प्राप्नोति तदा रिष्टं पण्डितान्वं प्रकीर्तितम् ॥ १८ ॥
 पञ्चवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अ० अष्टचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीद्यश्च पूर्वजन्मन्यजां सुत । भविष्यत्पुत्र पुरुषो ह्यधिकभागः कदाचन ॥ १ ॥
 क्रस्तूरिकापलं दद्यात्स कृपापविनाशनम् । अजमेकं सख्यं च मुच्यते महदेनतः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अ० एकोनपञ्चाशदधिकद्विंशततमः ॥ २४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्वराङ्गारुषरोगेण पीडितो वाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चैरेदं ततो वाऽनशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकद्विंशततमः ॥ २५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वधर्मोत्तरयैर्युक्ता काचिदासीन्मनोहरा । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलनां विले कृत्वा चातितप्तं हि बालुकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्गतायै पतत्रिणम् ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशां प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥

श्रीवत्साङ्गं पीत्वस्य सुचारं पूजयेत्कृमात् । पूजनं विष्णुभक्तेन तथा श्रीरसजोविदः ॥ २१ ॥
 पुष्पैः सगन्धधूपैश्च चार्चयेद्बहुधार्षेणः । तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णो विष्णो क्रमत नित्यशः ॥ २२ ॥
 शौडतो देवासि तथो विष्णो रेता देवाभिपद्ममेतो । अतमद्योत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विपभोजान्ते मन्वमेतमुदीरयेत् । यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना ॥ २४ ॥
 म्लेच्छराज्ये च व्यापारे सदा वै दुष्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां हृतं द्रव्यं नीतं वै भक्षणे वलात् २५ ॥
 द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानामवान्तरे । स्थिरगर्भं मृतापत्यं प्राप्तं तत्कर्मणः फलम् ॥ २६ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् । स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्ता कोऽदादिति विधर्जनम् ॥ २७ ॥
 सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्बान् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २८ ॥
 हृद्दुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने साश्रुकर्पिते । काष्ठलोद्यादिशस्त्राद्यैर्वीतः स्यादुपलेखनात् ॥ २९ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शेऽग्निस्तादृशा व्रगसंभवाः । क्षीणाङ्गो विहृतिर्व्याधौ तिलव्रगमुखादिकम् ॥ ३० ॥
 पितृजा मातुलान्यास्तु विधवातीः स्वस्त्रादिषु । स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पश्यपत्यजम् ॥ ३१ ॥
 कर्मानुसारतो व्याधिश्चिद्वं तस्य सहायकम् । स्वकुले केषां वतन्ते पतिताचारचारिणः ॥ ३२ ॥
 एवं तु लक्षयित्वा वै प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारगसनादे कर्मविषाके अध्याय. पञ्चत्वारिंशदधिशद्विंशततमः ॥ २४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुं० ह्याभीरजा काचिदभृद्भृत्परायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनवत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तुपार्ताः सततं प्रयायां प्रेरितास्तथा । निदाघकाले संप्रापे वहिर्गामाञ्जलाशये ॥ २ ॥
 अथान्यगावः सततं तस्मिन्नेव जलाशये । शूनैः पानं प्रकुरन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन दृष्टेन वै । तत्रैकाशति तृपायुक्ता गर्भभारान्विताश्चि या ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत ताडितापि भृशं तथा । तस्मिन् काले तदा सूत पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 वत्सस्तत्ताडनादुद्युष्टान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्या सैषा वैश्याङ्गनाऽयुता ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगवर्णनैर्वाञ्छितार्थैस्तमन्विता ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यार्त्सर्वं प्राप्तं फलं त्विदम् । अथात्र गर्भपूर्णत्वे युवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 न मोचयति सा गर्भं दुःखेनाकुलिता भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचयिष्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टमव्दत्रयं सूत बालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यनस्त्वं सर्वदर्शक ॥ ११ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

दद्यात्तं कपिलमेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषजमनाय च ॥ १२ ॥
 सुवर्णाद्भिमितां तद्वस्त्रेभ्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देवविधित्वाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १३ ॥
 भोजयेच्च तथा शक्त्या विमानैः होमयोत्तलान् । मुच्यते गर्भजाहोपालात्र कार्या विचारणा ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारगसनादे कर्मविषाके अध्याय सप्तचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूव पार्थिवः कश्चिद् गुजरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 चित्रभक्तिपरो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि च विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छत्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म रूपा सुत । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता सापि दत्त्वा शर्पं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥
 तथैव पुत्रशोकातो जन्मजन्मनि यास्यति । ततो बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलमे विद्युस्थिते । श्यामांगो भूतरस्तीक्ष्णः प्रसुदंशाष्टने रतः ॥ ८ ॥
 वेदुश्चीधनसंयुक्तो भिन्नप्रियंवदान्वितः । मानभोगमुखद्वयश्च मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्तर्षे फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्षसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मानि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पल्लेदंशमितैः कुर्याद्भ्राजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 स्त्रीजनं तत्सुतं वापि तन्मातरमसंयुताम् । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैः षोडशोरूपचारकैः ॥ १३ ॥
 सूर्यभक्त्या यान्ताय तां दद्याद्दि कुटुम्बिने । पलपञ्चमितं सौम्यं कुर्याद्भरिहरात्मकम् ॥ १४ ॥
 तथैव गणनाथं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः । संपूज्य विधिवद्द्यात्सर्वपापविशुद्धये ॥ १५ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् । जपेदष्टसहस्रं तु तथा मणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 गावर्षीं पञ्चसाहस्रं दुष्टपापविमोचनीम् । कुर्याद्धोमं दशशेन पश्चाद्ब्राह्मणमोजनम् ॥ १७ ॥
 एवं कुर्याद्धिधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि । न मामोनि तदा रिष्टं पाँड्विशब्दं प्रकीर्तितम् ॥ १८ ॥
 पञ्चवेदमितान्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अ० अष्टोत्तरशतधिकद्विशततमः ॥ २४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीश्वरं पूर्वजन्मन्यजां सुत । भविष्यत्पुत्रं पुरुषो ह्यधिकान्गः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं सबस्रं च मुच्यते महदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अ० एकोनपञ्चाशदधिकद्विशततमः ॥ २४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्धराङ्गारूपरोगेण पीडितो वाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चोदेकं ततो वाऽनशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशदधिकद्विशततमः ॥ २५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमनोरथैर्पुक्त्वा काचिदातीन्मनोहरा । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलनां विले कृत्वा चातितर्षं हि बालुकम् । प्रीतिं च तथा सर्वं तद्गतायै पत्रत्रिणम् ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः स्वग । सापि मृत्युवशां प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥

पूर्वं शतद्वेदेशोत्था ह्यभृद्वन च पवंते । पूर्वं राजकुले जानाञ्चापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
 प्राग्दानव्रतजापुण्यात्ततः पापफलाच्छृणु । सर्वे तद्देशजाः सूत तःत्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवनं चात्र तस्याश्च वर्षमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाहृदाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति सांप्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकमचाशदधिकद्विशततमः ॥ २५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र धातपेदजनन्दनम् । सर्गर्भा गर्भपुष्ट्यर्थं जायतेगाधिका तु सा ॥ १ ॥
 भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदधिकद्विशततमः ॥ २५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिर्विजिता । अत्र जन्मनि सा नारी वर्गाराङ्गान्विता भवेत् ॥ १ ॥
 दद्यात्पलगतं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्द्वर्वाराङ्गाभिधात्सुत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपचाशदधिकद्विशततमः ॥ २५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राणयाऽवधीत्सत नार्यजां विविजितम् । साङ्गाधिकान् जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
 अजां दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुताम् । सबन्धां वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुष्पचाशदधिकद्विशततमः ॥ २५४ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुटे समुत्पन्नो गुल्मवातोदरामयः । वित्ततः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
 धनधान्यसमोपेतः किञ्चिज्जापारवान्भुवि । दद्यादाच्छत्रुवत्पीडा भियः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥
 तस्य नारीदयं चास्ति संजातं चात्र जन्मनि । बहयः पुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
 कदाचिज्जातपात्रस्तु मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एका पुष्पवती भार्या संजाता तस्य भास्करा ॥ ४ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मे विभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि सं क्षत्रः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अवर्ततार्थलुब्धः स ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 ग्राममन्व्ये स्तुति चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः । पुत्र्यः पंच तथा सप्त ह्यपुत्री वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
 कालेन मृत्युपापत्रो धनलुब्धो निराश्रयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवान्स्वग ॥ ८ ॥
 क्रियाकर्म विना तस्य तेन तत्र मृता सग । क्षत्रियेण चिन्तायित्वा नीतं द्रव्यमपुत्रिणः ॥ ९ ॥
 निराधाराः मुता जाता पित्रभावेन दुःखिताः । सर्वस्वहरणाद्वापि मृताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥
 गृहस्य तस्य चोदासः संजातस्त्वत्र कर्मणा । क्षत्रियस्य गृहे पुत्रो जातः सर्वोद्गुण्दरः ॥ ११ ॥
 यो सात्रगृहे पुत्रः स वै ब्राह्मण इति तः । एवं ब्रह्मस्वकं प्राप्तमशुंक्त क्षत्रियायमः ॥ १२ ॥

पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह भानवेः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यो मृतः सुतः ॥ १५ ॥
तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः कथ्यते शुभा ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्धेन पापक्षयो भवेत् । संततिं लभते सौख्यं लोकानां हितकाम्यया १५
श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्ययने शुभवासरे । प्रारभेद्भरिभक्तश्च संवत्सरविधिं सुत ॥ १६ ॥
प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन अर्चयेद्विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
कुंडुमागरुकर्पूरश्रेण्डनेस्तुलसीदलेः । अर्चयेद्विधिः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १८ ॥
भौमाप्यनाभरस्तेजोवायव्यैः पञ्चभिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरामणा ॥ १९ ॥
अर्चयन्ती हरिं पूर्णवर्षावधि समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चेकादश्यामुपोषिता ॥ २० ॥
शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्भरिभक्त्यर्थं ऋग्भिः षोडशभिः प्रभुम् ॥ २१ ॥
विधिवद्द्विमास्थाय अर्चयेद्विष्णवं चरुम् । आज्यभागावसानेन कपिलाज्याहुतिस्ततः ॥ २२ ॥
पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अश्वत्थसामिद्यस्तिस्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २३ ॥
पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्चरुमप्यथ । होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २४ ॥
द्विरण्यभूमिवासांसि घेतुं वत्सप्तमन्विताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि ॥ २५ ॥
दक्षिणां प्रतिपाद्याय च्छलकूर्णादित्यवर्जिताम् । प्राश्नीयात्तद्भविष्यैः सह पत्न्या हरिं स्मरेत् २६
इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वै ध्रुवम् । सुभगा च मुरूपा च भवेद्विगतकिल्बिषा ॥ २७ ॥
ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मार्शं उदरे वाधा गुदान्तवृषणार्तयः ॥ २८ ॥
वातरक्ताक्षिशिरसो नेत्रे कर्णेश्चैतद्युव्रणः । स्ननेश्लिर्गौरवं ददुः सौमन्ते पादवैकृतिः ॥ २९ ॥
जनश्रुतिर्विनिन्द्या च जायते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशो जराभयम् ॥ ३० ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकद्विंशततमः ॥ २५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वयं शूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥
सर्वैः सुखैः सद्योपेता सर्वसंपत्तिसंप्रुता । तथा कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
समीपे वासिनश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निना सूत वैरभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
तत्र दग्धा महाभाग गौरपाया गृहान्तगा । कृत्वैतदर्थंभुतं कर्म भुक्ता तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥
दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि बाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलश्लोपलक्षिते ॥ ५ ॥
मुखदुःखसमाक्रान्ता जातसंततिनाशकृत् । दुःखैरनेकैर्युक्ताऽत्र मध्यभावात्स्वगाधिप ॥ ६ ॥
प्रायश्चित्तं परं चास्या गद्गार्यां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्राधिवसनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पदपंचाशदधिकद्विंशततमः ॥ २५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तथात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि वै मोहोदधे शुनि पतत्रिण ॥ १ ॥

१ वैष्णवमिति खपु० । २ करे पादे च धेकृतिरिति खपु० । ३ कृतमिति-खपु० । ४ कन्याच्छ्रुतमिति-भवेत् ।

निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदारण्यसंहिता कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकद्विंशततमः ॥ २६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेतुं सन्नत्सां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदारण्यसंहिता कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदधिकद्विंशततमः ॥ २६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मानि सा चात्र चक्रपादेन पीडिता ॥ १ ॥
तया तद्वैपशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदारण्यसंहिता कर्मविपाके अध्याय एकोनपचदधिकद्विंशततमः ॥ २६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रवातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । सात्र जन्मानि दुःखात्वा दन्तपातनजाददात् ॥ १ ॥
विधिवद्धेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्वातादेकात्समात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदारण्यसंहिता कर्मविपाके अध्यायः षष्टपचद्विंशततमः ॥ २७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतानिधिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
तेनैरुदा महाभाग पापमाचारितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
याने कृते तु तत्रैव चांसीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
एवं बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्यैर्होकाञ्छुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण न जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः सर्माषे तु देशेऽन्यस्मिन्कलाश्रये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान्दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः।आदिभागे धनी भोगी मध्यमेऽन्ते न सौख्यभाक् ७
पुण्यादिं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् । चिन्तादिसहितश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशवान् । लक्ष्मैतदण्डजश्चेष्ट जन्माङ्गात्पृष्ठाभागः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेश्वरः पापग्रह्युतनिरीक्षितः । लक्षणैरभिराढस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पल्लव्यमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सीवर्णभूषणाञ्चिता ॥ ११ ॥
तद्व्यावमिता वापि त्रिषु वित्तानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्वैपापनुत्तये ॥ १२ ॥
मायः सतमितेदयो भौमः स्वर्णमयेः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा च्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्देशेनैर्वर्षिपैकं प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सुत प्रायश्चित्तायनोऽशनम् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्वयत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहात्लोभात्पापविशोयनम् ॥ १५ ॥

१ कामदुर्बल इति—खपु० । २ नासीदिति—खपु० । ३ मध्यमेऽन्तेतिसौख्येति—खपु० । ४ कपिलैक ।
प्रदायते इति—खपु० ।

न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः । आयुश्चाद्रिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥

प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पश्चादन्मितकेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपट्यधिकद्विंशततमः ॥ २९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च वभुं महाभाग हन्यान्मोहान्नरायमः । बभ्रुमण्डलरोगातः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥

निष्कद्रपदिरण्यस्य कृन्वात्र नकुलं शुभम् । बभ्रुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय द्विपट्यधिकद्विंशततमः ॥ २९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्वाचिचारणना नारी बभ्रुव मियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥

तया ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गहरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥

ततो बहुतिथे काले प्राप्य तज्जमितं फलम् । तत्र दानवशात्पूर्वादन सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥

जीवयतात्तथा पूर्वात्पापाद्भवे जन्मनि । जातसंततिहीना सा कुसुरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् । गृहवित्तपडंशेन देगा जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥

घटयित्वा विधानेन नानारूपा महोरगाः । शक्त्या संभोज्य विभन्द्रास्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपट्यधिकद्विंशततमः ॥ २९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्रेयंघाती महाभाग कुब्जवर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य दृणु चात्र पतत्रिण ॥ १ ॥

शक्त्या सोपस्करः दद्याद्द्वेद्वेदाङ्गपारगे । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुःपट्यधिकद्विंशततमः ॥ २९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्वाश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानवर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥

देवद्रव्यविहीनोऽभूत्कृतं कर्मापि चाद्भुतम् । स्वपत्नीं स्थापितां पण्यशालायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥

पण्यस्त्रीकर्मतश्चासी चकार ह्युपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥

प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यस्ति च वर्तते । शूद्राद्यमोऽयं वै पण्डः पूर्वपापाच्छृणुष्व तत् ॥ ४ ॥

निष्कृतिस्तस्य पापस्य दृढत्वान्निहि भाषिता ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपट्यधिकद्विंशततमः ॥ २९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्विनतासुत । सात्र जन्मनि रोगेण बभ्रुमण्डलजेन च ॥ १ ॥

पापोद्भवेन सततं पीडिता भवतिः ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भृशं निष्कद्रयस्य च ॥ २ ॥

ब्राह्मणान्मोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पट्यधिकद्विंशततमः ॥ २९६ ॥

अरुण उवाच ।

कोश्वत्स्रात्रकुले जातो नानावृत्तिनिरोधकः । नानासन्धौ भवेद्द्राघौ उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहं वै बुरुते नित्यं नेत्रे तोदो विरश्मिता । कटिपृष्ठोह्वंशेषु बाल्ये स्याद्गृहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा वित्तिया व्रतकारिणी । सौभाग्यमुखसंपन्ना पितृमातृमुखोञ्जिता ॥
केन संततिहीना च कथं पापेन लिप्यते ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वणोत्तरे जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निपादैः सह संभूय तस्करैः कर्मतत्परः ॥ ४ ॥
यनानामन्तरे प्राप्तः कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीतं तस्य सर्वस्वं यतिकचिच्चावर्जनात्कृतम् ॥ ५ ॥
तेन वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपन्नगः ॥ ६ ॥
स पश्चात्त्रके वीरे पातितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मातुपमापन्नः किञ्चित्पुण्यभावनः ॥ ७ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं जन्म चतुर्यं हि बन्धत्यं चोपजायते ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥
बन्धनं पुत्रहीनत्वं सूत जन्मनिजन्मनि ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं ब्रूहि देव बन्ध्याया हितकाम्यया । आप्तुयात्संततेः सौख्यं येन पापक्षयो भवेत् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिसंगमे । विधिवद्विरितं पूर्वं कृतं स्मृत्योपभाषितम् ॥ ११ ॥
विप्रस्योद्गाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोपयोद्विमयाचकार ॥ १२ ॥
विधिपाते व्यतीपाते संक्रान्ते ग्रहणे किल । पुण्याहे विधिमातिष्ठेद्वनपत्याविनाशनम् ॥ १३ ॥
सुशुभे भूपदेशे तु समे कन्ध्वलवस्त्रिते । विदधीत तिलद्रोणैस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १४ ॥
परितो रत्नमात्रं तु द्रोणमानैश्च तण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतोर्वेव देवद्रुमाविभूषितो ॥ १५ ॥
ततस्तौ दम्पती शुद्धौ ज्ञात्वावहत्वाससी । दधानौ शुभवेपाड्यौ चिन्तयानौ प्रजापतिम् ॥ १६ ॥
सूर्योदये च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णमुवर्णस्य निष्कद्रव्यविनिर्मिताम् ॥ १७ ॥
हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालाकमण्डलुम् । अदितेरपि केयूरहारप्रवेपभूषिताम् ॥ १८ ॥
तदर्धार्धभागेन तैर्नौ तस्याः शुभाकृतिः । श्रेयसीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्धामनरूपिणः ॥ १९ ॥
तन्मूर्तिप्रितयं सम्पक्कं कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितमाणं ज्ञातकर्माथ पुत्रियोः ॥ २० ॥
बाललीलाधरं विष्णुं वामनं परिचिन्तयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं प्रापणकांक्षया ॥ २१ ॥
ततस्तदाश्रमतटात्सुमेरोरितलपर्वतात् । प्रत्यगिगर्हिं प्रगच्छन्तं मार्गैः स्वपद्भूषितैः ॥ २२ ॥
आदीर्तं तमपश्यन्तौ विरहाकुलचेतसम् । रुदन्तीमिति तं द्रष्टुमार्हयतीं परान्मुनीन् ॥ २३ ॥
एवं ध्यात्वाय तां मन्त्रैर्मन्त्राद्योदितलक्षणैः । पुण्यस्रग्धूपगन्धाद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २४ ॥
तद्विमासोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्तद्भगामिनीम् २५ ॥
कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठां तां लब्धयुत्रां विचिन्तयेत् । अपश्यतीममं मन्त्रं मन्त्रार्थगुणउक्तणाम् २६ ॥

१ मोहो वै-खपु० । २ वाते-खपु० । ३ ग्रन्थामे-खपु० । ४ वाज्रैः-खपु० । ५ पर्वतोर्वेव-खपु० ।

६ स्तनी तस्याः शुभाकृती-खपु० । ७ गिरीगच्छन्त-खपु० । ८ विह्वला-खपु० ।

पुत्रेण संहितां देवीमंचयेद्विद्विर्गुणः । ततो ब्राह्मणमध्ये तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २७ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सपुत्रामदितेः श्रताम् । यन्मया निहतो विमो धनं हत्वा घने वने ॥ २८ ॥
 घोरानां संगमे पापं प्राप्तेमेवोत्तमं महत् । तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्बुहम् ॥ २९ ॥
 सौवर्णां प्रतिमामेनामनवीहं भवेदिति । भोजयेच्च शतं विमान्सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चमधिकद्विंशततमः ॥ २६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातेन पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद् भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकाफलं चैकं दद्याद्रिपाय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणम् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठ्यधिकद्विंशततमः ॥ २६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्वात्र विधिनाथ पलमेकं पतत्रिण । कस्तूरिकाया विप्रस्य पाण्डुरुन्नाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनसप्तत्यधिकद्विंशततमः ॥ २६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव चाहुजः कश्चिद्देशे पश्चनदे पुरा । धनधान्यतामायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गतः सोऽपि प्रयागे गरुडाद्यज । स स्नातो मृगगे भानी धूर्तो धर्मक्रियोज्ज्वलः ॥ २ ॥
 संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोन्त्यास्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
 ददाह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुरानथ । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संभ्रातः स मृत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽशुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 स मध्वरूपो बलवान्वर्षं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पित्तिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यमुखान्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वापापाद्वा शृणुष्व च ॥ ८ ॥
 गोवालवत्सकवधाज्जीवयतादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्धान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 गोस्त्रीविपवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोरशिगे शनौ सोमात्पष्टे जीपे मृगस्थिते ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं वा स्त्री सहायार्सिमृतवत्सात्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्पूर्वपापानिपूदनीम् । पुत्रशुद्धिकर्ता धन्वामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या मुराभिश्च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
 तदर्धमिदंका वापि देया वित्तानुसारतः । संपूज्य विधिबन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥

मापवद्विमित्तदेवस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वह्निर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देयाश्च विविना सुत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्ने प्रयत्नतः । शृणुषाद्भरिर्विशं वा दशागृत्तिविधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिवामतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्थत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ १९ ॥
 नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मनिपाके अध्यायः सप्तव्यधिकद्विशततमः ॥ २७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वणिक् पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मपरायणः । द्विभार्यः सिद्धपीटस्थो धनधान्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । ब्राह्मणेषु गृहस्थेषु सत्पात्रेषु विशेषतः ॥ २ ॥
 अयात्र कृतवान्पापं कामलोभेन नित्यशः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा तु संप्राप्तं सुशीलां भियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतावापि मोहितः । ततो मृत्युवशां प्राप्तः सप्तहायो वणिक्सुतः ॥ ४ ॥
 मुक्ता पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विधिपुण्यवशात्सोऽत्र गतद्रोः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 कुम्भस्थेऽकुम्भे कोटि जीवे सिद्धे भुगे विधौ । स रक्तगौरो मतिमान् पितृमातृसोऽन्वितः ॥ ६ ॥
 आठमित्रवनेऽरुक्तः सौम्यः पितृवचोऽनुगः । घृणी हस्वोऽय मितदः क्षत्रवंशसमुद्भवः ॥ ७ ॥
 दानादिर्दं फलं सर्वं स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भ्रूणहा यश्चेदिति वेदविदो विदुः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतः पूर्वं शृणुष्वथ रागेश्वर । प्राग्भवे या कनिष्ठाभूत्सा ज्येष्ठात्र मृतमजा ॥ ९ ॥
 गर्भदोषरतां चेति लक्षणैर्लक्षयेत्सुत । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापापनेदनीम् ॥ १० ॥
 कुर्यात्पलै रसमित्तं ब्रह्माणं कमलोद्भवम् । विश्वसृतिं त्रिलोकेशं सौवर्णं लिखितं शुभम् ॥ ११ ॥
 तदर्घाधमितं देवं त्रिपु विच्चादिर्म पठन् । “ त्यक्त्वा वराहनां शुद्धां यत्पूर्वं पापमजितम् ॥ १२ ॥
 तेनाहमत्र प्रहाणं प्रायश्चित्तं ददे द्विजः ” । गौरी तु राजती देया द्विपलार्कश्च तन्मितः ॥ १३ ॥
 मापपञ्चमितां विष्णोः सौवर्णां ब्राह्मणाय वै । हिरण्मयी तथा लक्ष्मोर्देया मापाष्टका शुभा ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणान्बरयेत्पश्चाद् गृह्यज्ञं समाचरेत् । भोजयेच्च यथाशक्त्या ब्राह्मणान्गरुडाग्रज ॥ १५ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । ज्येष्ठायां च कनिष्ठायां नात्र कार्या विचारणा ॥
 श्रुत्वेनं शक्तिमान्यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्य रिष्टं वेदात्रिकेऽब्दके ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र पुत्रपौत्रविवर्धनम् । भविष्यति तथा ह्यायुः सप्तसप्तमिताः समाः ॥ १८ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मनिपाके अध्यायः एकसप्तव्यधिकद्विशततमः ॥ २७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

खशदेशे ह्यभूत्कश्चिच्छूद्रो धर्मप्रियस्ततः । विवाहं कृतवान्सुत कन्यायाः पूर्जन्मनि ॥ १ ॥
 क्षौणे स्वल्पमतिस्तस्माच्चकाराल्पविधानतः । चार्थं कर्मतः सोऽपि कदाचिद्द्वेषोगतः ॥ २ ॥
 चचार पक्ते सूत मार्गलुण्टनतत्परः । ज्यो भाविमलास्तुत प्राप्ता काचिद्वरानना ॥ ३ ॥
 पूर्णगर्भसमायुक्ता नानामरणमृषिता । सा लुण्ठिता भयप्रस्ता तेन नूरुषियाऽण्डज ॥ ४ ॥

१ यस्मादिति-रा० । २ द्विज-खपु० । ३ धर्मप्रिय-खपु० । ४ एने-रा० ।

सहायस्तु परित्यक्ता ताडनान्महदाकुला । तस्या गर्भच्युती तत्र कन्यापुत्री बभूवतुः ॥ ५ ॥
 असहायेन तेनैव पापमाचारितं पुरा । ततो यमपुरं प्राप्तो धर्माधर्मसमन्वितः ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । कन्यादानप्रभावेण स जातोऽत्र वाणिकस्तुतः ॥ ७ ॥
 कुरुक्षेत्राद्याम्यभागे त्रिंशद्योजनसंमिते । स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गः स्वल्पवित्तसमन्वितः ॥ ८ ॥
 वातपित्तसमदन्द्रो बहुपुत्रीभिरन्वितः । प्रियस्त्रीसंयुतो लोभो पितृभक्तिसमन्वितः ॥ ९ ॥
 जातपुत्रविहीनश्च पापात्पुण्यात्तथा फलम् । चिद्रमङ्गादिदं सूत चन्द्रो मिथुनराशिगः ॥ १० ॥
 न पश्यति सुतं कर्कं लभे शुक्रः प्रपश्यति । तस्माद्बहुत्वं कन्याया न च पुत्रसुखं क्वचित् ॥ ११ ॥
 निष्कृतिं तत्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलायार्धमितेन तु ॥ १२ ॥
 लेख्यो गर्भच्युती वालो ती वसौ भूषणान्वितो । सा देया तु विविज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 देवः पञ्चमितेमापैस्तया वेदानिधिः सुत । जपेच्च वेधसो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं सहस्रं प्रतिदैवतम् । होमयेच्च तिलांस्तत्र सवृतान्स्यण्डिले शुभे ॥ १५ ॥
 स्वगृहोक्तविधानेन स्यापथित्वा हुताशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेद्व्रतया तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १६ ॥
 ततो रुद्रव्रतं कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् । चतुर्दश्यां निराहारो रुद्रपूजनतत्परः ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं मयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्यान्नैव पुत्रसुखं लभेत् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्देक ॥ १९ ॥

कृते त्वायुश्चतुरशीतिश्चतुर्भिरधिकः समाः ॥ २० ॥

इति श्रीशृङ्गसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाधो द्विसप्तत्यधिकद्विंशततमः ॥ २७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे काश्चिद्ब्रह्मदेशे द्विजो धनी । विद्याभ्यासयुतो नित्यं धर्मशास्त्रक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चाल्पानि दानान्यापि विजानता । पर्वस्वपि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणास्तथा ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । कालयोगेन संप्राप्य ब्राह्मणेन कुटुम्बिना ॥ ३ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे ताम्रमये स्थितम् । पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 सर्वैर्भिलित्वा तद्भक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिस्त्रिभिः । ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायो द्विजेत्तमः ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विद्यादानादिपुण्येन जातोऽसौ ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देशे पञ्चनदे प्राप्य गौरः पित्ताधिको घृणी । वाचा मधुरया युक्तो रोजसश्चतुरः सुधीः ॥ ७ ॥
 दर्शनीयो नातिहस्यो नात्युच्चः क्रोधवर्जितः । सुखस्तीमानसंयुक्तः स दासोऽतिघनयुतः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभो पापस्तः क्वचित् । धूर्तः शत्रोऽल्पदो मन्दः स्वल्पवर्माक्रियान्वितः ॥ ९ ॥
 इष्टमनोरथैर्हीनः पुत्रसंततिदुःखदः । ब्रह्मस्वभक्षणार्तपूर्वं फलमत्रास्ति निश्चितम् ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठं पृच्छकस्यात्र जन्मनि । जन्मलज्जास्तुते राशौ घटः पापसमन्वितः ॥ ११ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यथ स्वर्गेश्वर । पुत्राभावो भ्रातृहीनः स्त्रीसुताल्पत्वंयुतः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य पृच्छकस्यात्र जन्मनि । प्रायश्चित्तं व्रक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनारायणाः कार्यः सुवर्णाद्विमितः शुभः । तर्द्धं वाय सौवर्णं देयं वित्तानुसारतः ॥ १४ ॥
 स्यापथित्वा घटे ताम्रे सवृते बस्त्रवेष्टिते । संपृञ्च गन्धपुष्पाद्यैर्ब्राह्मणाय मदापयेत् ॥ १५ ॥

चतुर्विंशत्सहस्राणि गायत्री च जपेत्ततः । होमयेच्च यथाशक्त्या कुण्डे वा स्थण्डिले शुभे ॥१६॥
 घृणमिश्रांस्तिलांस्तत्र शक्त्या विप्रश्च भोजयेत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्दत्तमुत्तमम् ॥१७॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविशुद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मानि ॥ १८॥
 नवं विधानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्याधिनाशनम् । पुत्रतीर प्रस्य लाभो न तस्य परमा गतिः ॥१९॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽरिष्टं पश्चादशन्मितकेन्द्रके । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमितान्द्रकम् ॥ २० ॥
 जन्मादिभरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायस्त्रिसप्तत्यधिकद्विंशतमः ॥ २०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गान्धारदेशेऽभृत्काश्चिद्ग्राहुजो धर्मतंत्युतः । ग्रामाधिपश्चोग्रदण्डो ब्रह्मभक्तिपरो दृढः ॥ १ ॥
 स गत्वा तु कुरुक्षेत्रं सर्वंस्व विधिनाऽऽददात् । प्राप्ते सूर्यग्रहे सुत विप्राय च कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । यौवने धर्पिता विप्रपत्नी चातिशुभानना ॥ ३ ॥
 कामलोभेन सततं पतिस्तस्याः प्रपीडितः । एवं नियसतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बहूजावरः ॥ ५ ॥
 ऐरावत्यास्तु निकटे त्रिंशद्योजनसमिते । शूरैः सुरूयो मतिमात् यशस्वी प्रियदर्शनः ॥ ६ ॥
 पुत्रदासधनैर्युक्तो बहुमित्रः प्रतापवान् । राजसेव्यतिविख्यातः सुवैश्वर्ययुतो नृपः ॥ ७ ॥
 देशदेशेऽधिकारादद्य आचन्ने सुखभागिह । दाता भोक्ता प्रधानश्च बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 धर्मादिदं तथा पापात्क्रोधी दण्डरतौऽव्ययी । पूर्वस्त्रीसखहेतोस्तु मनोदुःखममन्वितः ॥ ९ ॥
 वर्षणाद्विजयोपायाः प्राहु पत्नेस्तत्र ताडनात् । यौवने नेत्रोगाद्यश्चात्र जन्मानि निश्चयात् १० ॥
 चिह्नमद्गादिदं चन्द्रो भौमयुक्तस्तृतीयगः । वक्ष्यामि निष्कृति तस्य सर्वपापविगोघनीम् ॥११॥
 हेमनः पल्लवंदमितेः शिवः कायो विधाननः । सर्वोपचारैः संपूज्य दद्याद्विप्राय धीमते ॥ १२ ॥
 गोभूहिरण्यदानानि कृत्वा च सुखमेधते ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायधत्त सप्तत्यधिकद्विंशतमः ॥ २०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुखेन पालयते तेन कुटुम्बः शकटादिना । देवास्त च वनं गत्वा ददाह वनमरूपकम् ॥ १ ॥
 तस्मिन्दाहे तु निर्देया जीवास्तत्र स्वगायिप । पापमाचारितं काष्ठसंनवाद्भावितो बलात् ॥ २ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतस्त्र गतस्तु यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्सर्वा तथाऽण्डज ॥ ३ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र वणिग्यमुतः । गङ्गायाः पश्चिमे भागे सप्तयोजनसमिते ॥ ४ ॥
 स रक्तगौरो वाचालो धूर्तो मध्यमरूपधूरु । स्वल्पवित्तयुतो लोभी सभायो बुद्धिमात्ररः ॥ ५ ॥
 द्विपश्चादशन्मितान्दान्तं जातमंततिनाशकृत् । तस्य चिह्नमिदं प्रोक्तं पापदृष्टयुतः सुतः ॥ ६ ॥
 पापमोक्षगतश्चन्द्रः पापालोऽनसंत्युतः । लक्षणैर्भक्षितं चोक्तैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 स्त्रीसाहाय्योद्भवात्पापादायुक्ता पूर्वजन्मनि । तस्मात्सा योषिता त्वत्र मृतपुत्रा प्रपीडिता ॥ ८ ॥

१ गौर इति-खप० । २ सप्तसप्तति-खप० । ३ दण्डना इति खप० । ४ यो वान्ते-खप० ।

५ विपक्षे त्रे भौमक्षेत्रेऽजिनोपति-खप० । ६ योभिनं येतद्विन्यय ।

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्पुत्रदुःखनिपूदनीम् । रिष्टात्पाक् दिवसाध्यक्ष लोकानां हितकाम्यया ॥९॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि जीवदाहविमोचनीम् । यां कृत्वा विधिवत्सूत वंशवृद्धिः प्रजायते ॥१०॥
पदपले राजते पत्रे वेदाङ्गुलमिताधिके । वनजीवास्तथा लेख्याः सुगन्धैः पञ्चभिर्धुताः ॥ ११ ॥
सर्पवृश्चिकगोधादद्याः पक्षिणश्च पलोन्मिताः । देया विप्राय विधिना पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥१२॥
तदर्धमितकैर्वापि देया वित्तानुसारतः । वनदेवी तथा कार्या स्ववेदमितमापकैः ॥ १३ ॥
मापद्वयद्विष्येन तथा कुर्वोद्गताशनम् । संपूज्य दद्याद्विप्राय इमं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ १४ ॥
“वनान्तरगताः पूर्वं ये जीवा दाहिता मया । वनदेव्याविदानात्तु गच्छन्तु मम पातकाः” ॥१५॥
इत्युच्चार्य नरः सर्वं ब्राह्मणांय निवेदयेत् । शृणुयाद्भरिवंशं वा शिवावर्त्य विधानतः ॥ १६ ॥

जपेत्सहस्रद्वितयं देव्या मन्त्रमथोक्तवत् ॥ १७ ॥

मन्त्रः—‘ॐ ह्रीं वनान्तरागतायै नमः ॥’ मम जन्मदिने पश्चादाचरोद्विधिना व्रतम् ॥ १८ ॥
एवं यः कुरुते सूत त्रिषु पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिस्तुः जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १९ ॥
नेवं कुर्याच्च यो मोहात्तस्य पुत्रविनाशनम् । द्विपञ्चाशन्मते रिष्टमायुषश्चाद्रिवत्सराः ॥ २० ॥
इति श्रीब्रह्मसूयारंगसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसप्तत्यविकटिशततमः ॥ २७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रोऽभवत्पूर्वं धर्मकर्मपरोपणः । गौडदेशेऽतितेजस्वी चोग्रदण्डः प्रतापवान् ॥ १ ॥
सप्तविंशत्तमे वर्षे गयाश्राद्धमकारि च । काम्यश्राद्धानि तत्रैव दत्तान्त्यल्पविधानतः ॥ २ ॥
स मन्त्रविदथो शूरो राज्ञः शशोः पुरं गतः । स्वामियर्मरतो देवात्कृतवान् गोगृहं पुरा ॥ ३ ॥
तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नप्रसवा हता । तेनाज्ञप्तेन केनापि ताडिता गर्भदुःखिता ॥ ४ ॥
शलयंगतेन दुःखेन मृता सा कालनोदिता । गर्भस्थोऽपि मृतोवत्सो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ५ ॥
प्रतापलोभयुक्तेन पापमुग्रमुपाजितम् । सहायैकसमायुक्तः स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः कुरुजाङ्गले ॥ ७ ॥
द्विजो मध्यमरूपाद्वयः पितृभक्तः कुलाग्रणीः । सुखैश्वर्ययुतो दाता महाधनसमन्वितः ॥ ८ ॥
देशेदेशेऽधिकाराद्वयः स्त्रीभोगध्रावृत्तयुतः । मध्येऽन्वेऽतिवर्धयुक्तो मतिमौहोकाविश्रुतः ॥ ९ ॥
प्राक् श्राद्धनितवर्गोऽत्र जातपुत्रसमन्वितः । गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु ॥ १० ॥
कूरचेष्टोऽतिदुष्टात्मा दुर्वर्षः क्रोधसंयुतः । नेककन्यो महालोभी धर्मपूर्णोऽस्ति चाण्डल ॥११॥
गोवालवत्सकवधात्पृच्छकः क्षिणुनाशकः । यस्मात्प्रतापलोभेन गोभ्यो दत्तं भयं पुरा ॥ १२ ॥
तस्मात्प्रतापकालान्ते मध्ये वापि भयं त्विह । श्राद्धस्याल्पविधानात्प्राग्धनहानिः प्रजायते ॥१३॥
चिद्भ्रमेतच्छशी लभे शुभपापान्वितोऽस्तगः । योऽभृदस्य सहायः प्राक् पृच्छकस्य सुतस्त्विह ॥१४॥
लक्षितो लक्षणैस्त्वंतरेवं हि मरुडाग्रज । बक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १५ ॥
पल्लैर्कर्मितैः कार्या धेनुत्रय द्विण्मयी । पत्रे लेख्या सवत्सा च तदर्धार्धमिता तथा ॥ १६ ॥
सा देया तु विधिज्ञाय गन्धपुष्पैरलंकृता । तथा पशुपतिदेयः सुवर्णकर्मितः प्रभुः ॥ १७ ॥

नागयणगणेशाकर्षं देयास्तद्वन्मितास्तया । गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं दिवसहस्रकम् ॥ १८ ॥
 अष्टाक्षरं जपेत्तद्वत्पूर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च दशांशेन शक्त्या विप्रंश्च भोजयेत् ॥ १९ ॥
 ततः शिवं सदा ध्यायेत्सर्वकार्यार्थासिद्धिदम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ २० ॥
 न चास्य दुरितं व्यापिनं च जन्मभयं क्वचित् । पुत्रपौत्रवनादीनां वृद्धिरत्रैव न क्षयः ॥ २१ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्यात्सोऽपान्मोहात्प्रयत्नतः । न च पुत्रवनादीनां वृद्धिरत्र प्रजायते ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते पुत्र रिष्टं पष्टिमितेऽब्दके । प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिसमाः स्युरायुषां त्विर ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायः पद्मसप्तम्यधिकद्विंशत्तमः ॥ २७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रव्रजन्मन्यसौ वैश्यो बभूव कुरुजाङ्गले । बहुभृत्यसुत्वेर्युक्तः क्रोधी वित्तसमन्वितः ॥ १ ॥
 विवाहं कृतवान् पूर्वं कन्याया ब्राह्मणस्य च । हठी धर्मक्रियाहीनो दुःसहायसमन्वितः ॥ २ ॥
 ज्येष्ठां स्त्रियं धर्मयुक्तां सुशीलां रूपसंयुताम् । परित्यज्याकरोद्यत्नाद्विवाहं भयसंयुतः ॥ ३ ॥
 ऋतुप्राप्ता तदा तां च परित्यज्य शुनाननाम् । पाददात्मार्कं कनिष्ठायां रति कामातुरोऽप्ययम् ४ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो मुक्त्वा पापं शुभं फलम् । सहायद्वययुक्तश्च जातो वन्दिजनोऽयुना ॥ ५ ॥
 शतश्रेयश्च समीपे तु गौरैः श्रद्धान्वितः सुखी । सहायादब्योऽल्पवित्तश्च त्यागी देवद्विजार्चकः ॥ ६ ॥
 वाचा मसुरया युक्तः पुत्रोत्पत्तिविर्जितः । ग्रामभवे यः सहायोऽभूत्सोऽत्र पुत्रविर्जितः ॥ ७ ॥
 सहजः पृच्छकस्यापि मृतो भ्राताऽपुनाण्डजाया स्त्री प्राक्तु तु सहायासीत्कानेष्टा साप्यपुनिणी ८ ॥
 अत्र जन्मानि भार्या सा गर्भं नैव ददात्यसौ । लक्षणैरङ्गितं सर्वैरेवेहि गरुडाग्रज ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् । लक्ष्मीनारायणं दद्याच्चतुःषष्टिपलात्मकम् ॥ १० ॥
 तदर्घावपलैर्वापि द्विजाय विधिपूर्वकम् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः पुत्रपौत्रविश्वरतम् ॥ ११ ॥
 कलशे स्थापयेत्ताम्रे नानाऋग्मिश्रं पशुजिते । तदग्रे होमयेद्धीमास्तिलानथास्त्रेण तु ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छुक्त्वा दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं यः कुरुते सूत मुच्यते भूणहृत्यया ॥ १३ ॥
 पुत्रपौत्रविशुद्धिः स्यादिह जन्मानि चाण्डज । एवं कुर्वात्ययत्नेन प्रायश्चित्तं स्वर्गेश्वर ॥ १४ ॥
 तस्य जीवेच्च संतानं भविष्यति न संशयः । पञ्चाशदष्टवर्षं तु रिष्टं चाकृतानिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिभितायुः कीर्तितं मया । ज्येष्ठकृष्णचतुर्दशपां निर्याणं कथितं ध्रुवम् ॥ १६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तम्यधिकद्विंशत्तमः ॥ २७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासित्क्षात्रियः कश्चिज्जाङ्गले च प्रतापवान् । धर्मशास्त्रक्रियाध्यक्षो ग्रामाध्यक्षो धनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे सुत । पर्वस्वपि च विभेभ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्मस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं मुक्त्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 अर्भकोऽपि मृतस्तस्या गर्भे चोत्पातपीडनात् । सहायैकयुतेर्नैवं कृतं प्राङ्गमं दातृणाम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युवशं प्रातः सहायादयो हि बाहुजः । गत्वा चान्द्रमण्डलं लोके भुक्त्वा भोगाश्च शाश्वतान् ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा नरकांश्चातिदारुणात् । महापापकृताहोपाहृतिर्वै क्षत्रियादधः ॥ ७ ॥
 जनद्वेः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते । देशे जातः पूर्वपुण्यात्स शूद्रश्चान् जन्मनि ॥ ८ ॥

सुकर्माभिरतः साधू रक्तः श्यामश्च मध्यमः । धनी सुधीः पितृभक्तोऽनेकस्त्रीभोगसंयुतः ॥ ९ ॥

आयन्तसुखयुक्तश्च मतिमौल्योऽकविश्रुतः ॥ १० ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अथापोऽष्टसप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गलगण्डगलो द्रव्यहर्ता भवति मानवः । दानेन तत्प्रतीकारं वक्ष्यामि शृणु चाण्डज ॥ १ ॥

अध्यापयति शिष्यांस्तु यः प्रतार्यं गुरुस्तथा ॥ शिष्यो गुरुं वञ्चयित्वा योऽधीते तस्य तस्य च ॥ २ ॥

जायते गलगण्डारुघो रोगस्तदुपशान्तये ।

तथा च ।

अभक्ष्यभक्षपापी वा गण्डमाली भवेन्नरः ॥ ३ ॥

माणिक्यं पद्मरागं वा वज्रं मौक्तिकमेव च । वैदूर्यं पुष्परामं च वज्रं मारकतं तथा ॥ ४ ॥

एभिर्मालां प्रकुर्वीत तत्र मध्येऽत्र राजतम् । अलाभे मौक्तिकीं मालां तस्मै दानं प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥

ताम्रपात्रे विनिक्षिप्य तिलानामुपरि न्यसेत् । तिलानां परिमाणं हि द्रोणपञ्चक्रमिष्यते ॥ ६ ॥

चक्रा तद्वर्षमेवं स्यात्स्वशक्त्या वापि कारयेत् । महाशान्तिं तथा कुर्याद्ब्राह्मणवैदपारगैः ॥ ७ ॥

आचार्यस्तु शुचिर्दक्षः सर्वशास्त्रार्थकोविदः । श्रुतविचोपसंपन्नः सर्वप्राणिहिते रतः ॥ ८ ॥

एवंविधं पूजयित्वा वस्त्रमाल्यानुलेपनैः । होमं च कारयेत्तेन समिधाज्यचरूत्कटम् ॥ ९ ॥

आसत्येन तथा मन्त्रः सोमराजानमित्यपि ।

मन्त्रः ।

“मालेयं सर्वदेवत्या ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः ॥ १० ॥

इन्द्रादिलोकपालैश्च तथा सर्वांगैरपि । इयं मे कण्ठमाला वा धारिता प्रीतिपूर्वकम् ॥ ११ ॥

ब्राह्मणेभ्यः प्रदानात्तु गलगण्डं व्यपोहत् ॥” प्रदशान्तिः कृता येस्तु तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाः ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अथाप एकोनाशत्यधिकद्विशततमः ॥ २७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चांडालादिवचः शृण्वन् यो मुञ्जानस्तथैव हि । भुंक्ते स पाठलतनुः पित्तोद्रेकी च जायते ॥ १ ॥

प्राणवानपि वा दद्यात्तिलान्वेदविदे तथा । मम सूक्तेन विमेन्द्र सर्पिणा मज्जसुदने ॥ २ ॥

सहस्रं जुहुयादन्नं मम प्रीत्यर्थमेव च । चाण्डालादिवचः शृण्वन् भोजनं दौषजं मतम् ॥ ३ ॥

अत्र बृद्धगौतमवचः ।

[अत्र बृद्धगौतमस्तु स्वर्णमन्त्रदानं प्रदर्शयति ।]

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽथापोऽशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

खरकाकादिमांसानां भक्षकः स्फोटवान्भवेत् । पार्श्वयोस्तत्रिदृश्यथ कृच्छ्रं चान्द्रायणं तथा ॥ १ ॥

चाण्डालकृतवापीषु तडागे कूपकादिषु । स्नात्वा पीत्वा च सर्वाङ्गे दाहवान्द्वैतपादयोः ॥ २ ॥

स्फोटयुक्तश्च स भवेत्कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् । गां हिरण्यं च वासश्च दद्याच्छत्यानुसारतः ॥ ३ ॥

नारायणगणेशाकां देवास्तद्वन्मितास्तथा । गायत्र्यसहस्रं तु त्र्यम्बकं दिवसहस्रकम् ॥ १८ ॥
 अटाक्षरं जपेत्तद्भूतपूर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १९ ॥
 ततः शिवं सदा ध्यायेत्सर्वकार्यार्थोत्तुष्टिदम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ २० ॥
 न चास्य दुरितं व्याधिर्न च शत्रुभयं क्वचित् । पुत्रपौत्रघनादीनां वृद्धिरत्रैव न क्षयः ॥ २१ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याद्दोभान्मोहात्प्रयत्नतः । न च पुत्रघनादीनां वृद्धिरत्र प्रजायते ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते पुत्र रिष्टं पष्टिमितेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिसमाः स्युरायुषां त्विह ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चमस्तथाधिकद्विंशत्तमः ॥ २७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्पत्नी वैश्यो वभूत् कुरुजाङ्गले । बहुभृत्यसुखैर्युक्तः क्रोधी वित्तसमान्वितः ॥ १ ॥
 विवाहं कृतवान् पूर्वं कन्याया ब्राह्मणस्य च । हठी धर्मक्रियाहीनो दुःसहायसमान्वितः ॥ २ ॥
 ज्येष्ठां स्त्रियं धर्मयुक्तां सुशीलां रूपसंयुताम् । परित्यज्याकरोचत्नाद्विवाहं भयसंयुतः ॥ ३ ॥
 ऋतुभासां तदा तां च परित्यज्य शुभान्नाम् । प्राददात्प्राक् कनिष्ठायां रतिं कामातुरोऽप्ययम् ४
 स तेन कर्मणा युक्तो मुक्ता पापं शुभं फलम् । सहायद्वययुक्तश्च जातो वन्दिजनोऽयुना ॥ ५ ॥
 शतद्वेक्ष समीपे तु गौरः श्रद्धान्वितः सुरवी । सहायादद्योऽल्पवित्तश्च त्यागी देवद्विजार्चकः ॥ ६ ॥
 वाचा महुरया युक्तः पुत्रोत्पत्तिविवर्जितः । प्राग्भवे यः सहायोऽभूत्सोऽत्र पुत्रविवर्जितः ॥ ७ ॥
 महजः पृच्छकस्यापि मृतो भ्राताऽयुनाण्डजाया स्त्री प्रारू तु सहायासीत्कनिष्ठा साप्यपुत्रिणी ८
 अत्र जन्मानि भार्या सा गर्भं नैव दद्यात्पत्नी । लक्षणरहितं सर्ववेदि गरुडाग्रज ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् । लक्ष्मीनारायणं दद्याच्चतुःषष्टिपलात्मकम् ॥ १० ॥
 तदर्घार्पणलेखापि द्विजाय विधिपूर्वकम् । पूजयित्वा तु गन्वाद्यैः पुत्रपौत्रविवर्धनम् ॥ ११ ॥
 कलशे स्थापयेत्तन्ने नानाऋग्भिश्च प्रयुजिते । तदग्रे होमयेद्दीर्घांस्तिलानशोऽरणे तु ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणाभोजयेत्पश्चाच्छुच्यते दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं यः कुरुते सूत मुच्यते भूणहृत्पया ॥ १३ ॥
 पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मानि चाण्डज । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन प्रायश्चित्तं स्वर्गेश्वर ॥ १४ ॥
 तस्य जीवेच्च संतानं भविष्यति न संशयः । पञ्चाशदष्टवर्षं तु रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिमितायुः कीर्तितं मया । ज्येष्ठकृष्णचतुर्दश्यां निवार्यां कथितं ध्रुवम् ॥ १६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तमस्तथाधिकद्विंशत्तमः ॥ २७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागसीत्क्षत्रियः कश्चिज्जाङ्गले च प्रतापवान् । धर्मशास्त्रक्रियाध्यक्षो ग्रामाध्यक्षो धनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ति सोमग्रहे युत । पर्वस्यापि च विप्रेभ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं भुक्त्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 अर्भकोऽपि मृतस्तस्या गर्भं चोत्पातपीडनात् । सहायैकयुगेनैव कृतं प्रायार्थं दारुणम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युपणं प्राप्त्वा सहायादयो हि बाहुजः । गत्वा चान्द्रपदं लोकं भुक्त्वा भोगांश्च आश्वतान् ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा नरकांश्चातिदारुणान् । महापापकृतादौपादतिर्वै क्षत्रियादयः ॥ ७ ॥
 जन्तवोः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते । देशे जातः पूर्वपुण्यात्स शूद्रश्चात्र जन्मानि ॥ ८ ॥

सुकर्माभिरतः साधु रक्तः श्यामश्च मध्यमः । धनी सुधीः पितृभक्तोऽनेकस्त्रीभोगसंयुतः ॥ ९ ॥

आद्यन्तमुखयुक्तश्च मतिर्माँल्लोकविश्रुतः ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायोऽष्टसप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७८ः ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गलगण्डगलो द्रव्यहर्ता भवति मानवः । दानेन तत्पतीकारं वक्ष्यामि शृणु चाण्डज ॥ १ ॥
अध्यापयति शिष्यांस्तु यः प्रतार्य गुरुस्तया । शिष्यो गुरुं वक्ष्यतिवा योऽधीते तस्य तस्य च ॥ २ ॥
जायते गलगण्डारुधो रोगस्तदुपशान्तये ।

तथा च ।

अभक्ष्यभक्षपापी वा गण्डमाली भवेन्नरः ॥ ३ ॥

माणिक्यं पद्मरागं वा वज्रं मौक्तिकमेव च । वैदूर्यं पुष्परामं च वज्रं मारकतं तथा ॥ ४ ॥
एभिर्मालां प्रकुर्वीत तत्र मध्येऽत्र राजतम् । अलाभे मौक्तिकां मालां तस्मै दानं प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
ताम्रपात्रे विनिक्षिप्य तिलानामुपरि न्यसेत् । तिलानां परिमाणं हि द्रोणपञ्चकमिष्यते ॥ ६ ॥
यद्वा तदर्थमेवं स्यात्स्वशक्त्या वापि कारयेत् । महाशान्तिं तथा कुर्याद्वाक्षणवैदपारंगं ॥ ७ ॥
आचार्यस्तु शुचिर्दक्षः सर्वशास्त्रार्थकोविदः । श्रुतवित्तोपसंपन्नः संप्रमाणिहिते रतः ॥ ८ ॥
एवंविधं पूजयित्वा वस्त्रमालयानुलेपनं । होमं च कारयेत्तेन समिधाज्यचरुत्कटम् ॥ ९ ॥

आसत्येन तथा मन्त्रः सोमराजानमित्यपि ।

मन्त्रः ।

“मालेयं सर्वदेवत्या ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः ॥ १० ॥

इन्द्रादिलोकपालैश्च तथा सर्वागैरपि । इयं मे कण्डमाला या धारिता प्रीतिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
शाह्यगेभ्यः प्रदानात्तु गलगण्डं व्यपोहत् ॥” ब्रह्मशान्तिः कृता यैस्तु तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाः ॥ १२ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अव्याय एकोनाशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चांडालादिवचः शृण्वन् यो भुञ्जानस्तथैव हि । भुंक्ते स पाटलतनुः पित्तोद्रेकी च जायते ॥ १ ॥
माण्वांनपि वा दद्यात्तिलान्वेद्विदे तथा । मम सूक्तेन विमेन्द्र सर्षपा मज्जसूदने ॥ २ ॥
सहस्रं बुद्बुधादन्नं मम प्रीत्यर्थमेव च । चाण्डालादिवचः शृण्वन् भोजनं दौषजं मतम् ॥ ३ ॥

अत्र वृद्धगौतमवचः ।

[अत्र वृद्धगौतमस्तु स्वर्णमज्जदानं प्रदर्शयति ।]

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽव्यायोऽशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

खरकाकादिर्मांसानां भक्षकः स्फोटवान्भवेत् । पार्श्वयोस्तन्निवृत्त्यय कृच्छ्रं चान्द्रायणं तथा ॥ १ ॥
चाण्डालकृतवापीषु तडागे कूपकादिषु । स्नात्वा पीत्वा च सर्वज्ञे दाहवान्हरतपादयोः ॥ २ ॥
स्फोटयुक्तश्च स भवेत्कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् । गां हिरण्यं च वासश्च दद्याच्चत्तयातुसारतः ॥ ३ ॥

१ प्रांतयानपि भवते—खपु० । २ यमसूक्तेन इति—खपु० । ३ भोजनं कालकामतः—खपु० ।

अवमन्य तु भर्तारं जारमालिङ्गयतेऽनय । सार्वं क्रीडति या नारी तमेवानुस्मरत्यापि ॥ ४ ॥
 तस्यास्तु स्तनयोः स्फोटो जायन्ते जननान्तरे । भगे च रक्ते स्रपति तद्रोगस्य प्रशान्तये ॥ ५ ॥
 दद्याद्वा पञ्चलवर्णं हरिद्रा धान्यमेव च । उमामहेश्वरं चैव पूजयेच्च घने सति ॥ ६ ॥
 निष्कृद्वादगकं दद्यात्पेन्नामिसूक्तकम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाके अथवाग्भित्तिकद्विशततम ॥ २८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिर्दशाया गौः पीत्वा पयः स स्फोटवान्भवेत् । उपवात्तत्रं कुर्याद्भोजवेद्द्विजति द्विजान् ॥ १ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाके अथवाग्भित्तिकद्विशततम ॥ २८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवानां ब्राह्मणानां वा धनाहरणतस्तथा । स्वामिद्रोहाद्वात्तरीणी भवेदस्यापि निष्कृतिः ॥ १ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ २ ॥

[अत्र हिरण्यदानं कर्मविपाके !]

शुभ्रं प्रीतिकरो यस्तु वातरोगी भवेन्नरः । नामत्रयेण कुर्वीत जपं होमं च शान्तये ॥ ३ ॥
 होमयित्वा परात्रं तु भुङ्क्ते वस्तु विगर्हितम् । सोऽन्मादवातयुक्तः स्यात्कृच्छ्रं चान्द्रायणं तथा ॥
 कुर्यात्तारस्वतं मन्त्रं जपेद्ब्राह्मणतर्षणम् ॥ ४ ॥

अनिच्छतीमिच्छती यामुपभुङ्क्ते परस्त्रियम् । बलादाक्रम्य स नरः सर्वतन्विषु वेदनाम् ॥ ५ ॥
 तीव्रामामोति रुग्णियं चतुर्वातयुता भवेत् । परी तदुपनुत्तर्यं माहिषीदानमाचरेत् ॥ ६ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् । अथन्नयजपश्चैव शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् ॥ ७ ॥
 नामत्रयं जपेन्मर्त्यो रोगशान्त्यर्थमात्मनः । संहसनामकं वापि स्तोत्रं सम्पगिवधान्तः ॥ ८ ॥
 अच्युतान्त गोविन्दैत्येतन्नामत्रयं द्विज । अच्युतत्रितयावृत्त्या जपेद्रोगस्य शान्तये ॥ ९ ॥
 पुरुषसक्तं जपेद्द्विजास्ततो रोगात्ममुच्यते ॥ १० ॥

[अत्र माहिषीदानम् !]

सभायां पक्षपाती च जायते पक्षपातकः । स्याच्चतुर्भाषकः स्वर्णः सानिष्कष्टश्च एव हि ॥ ११ ॥
 योऽकृत्वा ब्राह्मणो भुङ्क्ते स्नानहोमजपादिकम् । स द्विजरोगसंयुक्तस्तत्पापस्यापनुत्तये ॥ १२ ॥
 चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्त्रीन्कृच्छ्राश्च समाचरेत् । तामग्निवर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः ॥ १३ ॥

[अत्र स्वर्णमृगदानम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाके अथवाग्भित्तिकद्विशततम ॥ २८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सवर्णागमने वातरक्तवाज्रायते नरः ॥ १ ॥

[अत्र लक्ष्मीनारायणं स्वर्णरूपम् । पादघातपितृहननार्थमिदं दानम् ।]
 लशुनं शृङ्गं बालफलं वा-न्नानि यो द्विजः । स वातापितरोगी च भवेच्चान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥
 [औषधिव्यतिरेकेण लशुनादिभक्षणे चान्द्रायणम् ।]

रक्तवस्त्रप्रवालानां हारी स्याद्रक्तवातवान् । चान्द्रायणं द्विजः कुर्यादेतद्रोगस्य शान्तये ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैद्यशास्त्रमदाद्यस्तु कृत्वोपधमयान्यथा । प्रयोजयेद्व्यथा हि रक्तपित्तयुतो भवेत् ॥ १ ॥
कृच्छ्रचान्द्रायणे कार्यं तथा ब्राह्मणभोजनम् ॥ २ ॥

[गोदानम्]

मद्यपो रक्तपित्ती स्यात्स दद्यात्सर्पिपो घटम् । मधुनोऽर्धवटं चैव सहिरण्यं विशुद्धये ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च पुरुषो जायते श्लेष्मणः सदा । उपोष्य दिवसं सोऽपि दद्यात्पलशतं त्रपु ॥ १ ॥
नित्यानुष्ठानविमुखः कफरोगी भवेन्नरः । पराभवं समामोति चेत्याह भगवान्यमः ॥ २ ॥
तच्छान्तये मासमेकं यावत्कं भक्षयेन्नरः । सहस्रनामपाठश्च होमश्चाष्टोत्तराद्युतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धूर्तोऽपस्माररोगी स्यात्स तद्दोषोपशान्तये । ब्रह्मकूर्चत्रयं कृत्वा धेतुं दद्यात्सदक्षिणाम् ॥ १ ॥
[ब्रह्मकूर्चलक्षणं कृच्छ्रप्रकरणे दर्शितम् ।]
गुरो यो गर्भवद्द्रष्टा प्रतिकूलं समाचरेत् । सोऽपस्मारी भवेत्तत्र कुर्याच्चान्द्रायणं नरः ॥ २ ॥
[विनायकप्रतिमादानम् ।]
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नागहारी च सततं पुरुषः शीर्षरोगवान् । तीसं पलशतं दद्यादुपोष्य स तु वासरम् ॥ १ ॥
गुरूप्रोधी शिरसि रोगवाञ्छायते नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा ॥ २ ॥
ओषधानि मद्याच्च तिलपात्रं तथैव च । प्रायोपवेशनादीनां व्रतानां त्यागकारणात् ॥ ३ ॥
शिरोरोगयुतो भूयात्तलिष्कृतिरयोच्यते । गोहृत्यायां व्रतं कुर्यात्पञ्चाशद्विप्रभोजनम् ॥ ४ ॥
[कूपमाण्डसंभवः ।]
ब्रह्मचारी यदाग्नीयाद्विन्नपात्रे विशेषतः । एकांशेन शिरोरोगी भवतीत्याह नारदः ॥ ५ ॥
अग्नीभ्यान्त इत्येव सूक्तमष्टोत्तरं शतम् । जपेच्चरुघृताभ्यां यो जुहुयाच्च तथैव हि ॥ ६ ॥
[भिन्नपात्रे भिन्नकांस्ये भोजनमित्यर्थः ।]
ओषधस्यापि हरणात्सूर्यावर्तः प्रजायते । तेन सूर्यः प्रदातव्यो निष्कैकस्य यथाविधि ॥ ७ ॥
[अत्र चोपवीतदानं शंसन्ति ।]
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मकर्माण्युपक्रम्य मध्ये त्यजति यो नरः । अविद्यमानं दोषं वा परेषां यः प्रकाशयेत् ॥

स भवेत्पूतिवक्त्रस्तु कुर्याच्चान्द्रायणं व्रतम् ॥ १ ॥

वृषस्रक्चन्दनादीनि सुगन्धीनि च शक्तिनः । दद्याद्विप्राय पञ्चाशद्ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा ॥ २ ॥

अनु च ।

परवाचां विघ्नकर्ता मुखरोगी प्रजायते । धर्मोद्घाटनतोऽभ्येषां मुखरोगः प्रजायते ॥ ३ ॥

भुक्तं मार्जारसंस्पृष्टं भुक्त्वा दुर्गन्धवान्भवेत् । पीत्वा त्रिरात्रं गोधूत्रं भोजयेद्ब्राह्मणत्रयम् ॥ ४ ॥

अनु च ।

कूटसाक्षी भवेद्दक्षप्ररोगी शोणितपित्तवान् । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वति चान्द्रायणमथापरम् ॥ ५ ॥

कुर्यात्कूपमाण्डहोमं च गायत्रीमद्युतं जपेत् । दद्याद्विरण्यं त्रीर्द्विंश मुखरोगस्य शान्तये ॥ ६ ॥

वाग्विरोधं शुरौ कृत्वा मुखरोगी भवेन्नरः । तस्य दानेन विहितो गजरूपकस्तद्गतः ॥ ७ ॥

[स्वर्णगजदानमित्यर्थः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाके अध्याय एकोननवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्वान्नहरणे चैव जिह्वारोगः प्रजायते । गायत्र्याः स जपेत्सं दशांशं जुहुयात्तिलैः ॥ १ ॥

अनु च ।

परेषां दुःखकरणात्सर्वदानृतभाषणात् । जिह्वाच्छेदात्तथाऽभ्येषां पक्षपाताच्च संसदि ॥ २ ॥

जिह्वारोगी भवेदास्ये वर्षा चैवाभिजायते । पराकदितयं चैव होमः कूपमाण्डसंज्ञकः ॥ ३ ॥

कथानश्चिनसूक्तस्य जपहोमस्तथैव च । ग्रीह्यादीनां तथा दानमौषधस्य च संस्मृतम् ॥ ४ ॥

इत्यसौ छर्दिरोगी स्याद्वां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ५ ॥

[चकारादेकः कृच्छ्रः सौरमन्त्रजपश्च समुच्चीयत इति ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आमान्नहरणे चैव दन्तपीडा प्रजायते । स दद्यादाश्विनौ हेमनिष्कद्वयविनिर्मितौ ॥ १ ॥

सूकरे निहते चैव दन्तुरो जायते नरः । स दद्यात्तद्विशुद्धचर्षं घृतकुम्भं सदक्षिणम् ॥ २ ॥

सुरापी श्यावदन्तः स्यात्प्राजापत्याष्टकं चोत् । शर्करायास्तुलाः सप्त दद्यात्पापविशुद्धये ॥ ३ ॥

जपित्वा तु महासूद्रं दशांशं जुहुयात्तिलान् । ततोऽभिषेकः कर्मण्यो मन्त्रैरारुणदेवैः ॥ ४ ॥

[आत्मसमाः शर्करातुला दद्यादित्यर्थः ।]

मंत्रः ।

“त्वं तुले सर्वभूतानां परिमाणं प्रकीर्तितम् । मां तोलयति संसारदुद्धरस्व नमोऽस्तुते” ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाके अध्याय एकोननवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पेषां तर्कनरणाच्चिदुपेक्तिः प्रजायते । खरोक्तिहास्यकरणाद्घान्मीक्तिरुकाश्वने ॥ १ ॥

[खरोक्तिनीरसोक्तिः, गर्दभस्य खवद्रवो यस्य, स्वपरोद्देगजनकस्य वा ।]

मूकौ भ्रातृवधाञ्चैव तस्येयं निष्कृतिः परा । तेन कर्मविशुद्धयर्थं व्रतं चान्द्रायणत्रयम् ॥ २ ॥
व्रतान्ते पुस्तकं दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । ब्राह्मणाय यजुर्वेदविदे वस्त्रेण तद्युतम् ॥ ३ ॥
इमं मन्त्रं समुच्चार्य ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रः ।

“सरस्वति जगन्मातः शब्दब्रह्माधिदेवते । दुष्कर्मकारिणं पापं रक्ष मां परमेश्वरि ।” ॥
स्वरोपवाती वाचां च हर्ता मूकः प्रजायते ॥ ५ ॥

[वाचां हर्ता गुर्वनुज्ञामृते वेदादिहर्ता पुस्तकहर्ता च ।]

कुर्यात्स्वर्णमयं पद्मं पलापेन तदर्धतः । यथास्वविभवं सम्पन्नित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ६ ॥
रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य ताम्रपात्रे परित्यजेत् । ताम्रपात्रपरीमाणं पलानामष्टकं विदुः ॥ ७ ॥
आठकद्वितयं मानं तिलराशी प्रयत्नतः । उपचारैः षोडशभिरभ्यर्च्य सर्वशास्त्रवित् ॥ ८ ॥
रक्तचन्दनपुष्पाद्यैर्मन्त्रेणानेन पूजयेत् ॥ ९ ॥

मंत्रः ।

“ब्रह्मणे तु नमस्तुभ्यं विष्णोरभितनाभिञ्ज । अतिप्रीतिकरो भानोस्तथा रुद्रस्य चैव हि ॥
पूजां मम गृहाणत्वं सर्वक्लेशविनाशक” ॥ १० ॥

आग्नेय्यां दिशि वै होमः कर्तव्यो मन्त्रपूर्वकः । समिदाज्यतिलैश्चैव समिधाद्यक्षरेण तु ॥ ११ ॥
[चित्रमित्यनयाचां ।]

तस्मै हुतवते पद्मं दद्यात्समृत्वा चतुर्मुखम् । यत्प्रानयाचां निरोधेन वैरूप्यं मम देहजम् ॥ १२ ॥
स्वरोपघातजं तीव्रं दुःखं रोगकरं तथा । तत्सर्वं नाशयन्त्वद्य ब्रह्मविष्णुशिवाग्रयः ॥ १३ ॥
त्रिदशादयश्च ये देवा हविष्मन्तस्तथा भुवि । एवं दृष्ट्वा तु तत्पद्ममाचार्यायातिभक्तितः ॥ १४ ॥
पृष्ठतस्तु ह्यनुग्रह्य स्वरभेदाद्रिमुच्यते ॥ १५ ॥

[आज्यहोमे ‘चित्रं देवानाम्’ इति मन्त्रः ।]

वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयाद्दिजो नरः । अधीतं तस्य नायाति जिह्वार्यां शत्रुलं भवेत् ॥ १६ ॥
अपरिस्फुटवक्त्रो वा जिह्वार्यां व्रणवानपि । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वति चान्द्रायणमयापरम् ॥ १७ ॥
सूक्तं ताम्रविवर्णार्यं जपेच्चैवायुतत्रयम् । दद्याद्विरण्यं विभेभ्यो भोजनं च स्वशक्तितः ॥ १८ ॥

[वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयादिति भृतकाध्यापक इत्यर्थः ।]

वाग्विरोधं गुरोः कृत्वा भवेद्ब्रह्मदवाह् नरः ॥ १९ ॥

[तत्र स्वर्णसरस्वतीदानम् ।]

उष्ट्रे विनिहते चैव जायते विकृतस्वरः । स तत्पापविशुद्धयर्थं कृच्छ्रमेकं चरेद्बुधः ॥ २० ॥
कर्पूरस्य पलं दद्यात्क्षीरद्रव्याणि शक्तितः ॥ २१ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अन्यायो दिनक्याधिकदिशततनः ॥ २९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लवणस्थापहर्ता च शीर्षाणाङ्घ्रिपाणिकः । बर्षस्सर्वांश्चैव जायते तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥

उद्यन्नद्यमृचं चैव जपेत्तिष्ठस्त्रिरायुतम् । जुहुयाच्चरुसर्पिभ्यां रक्तयोसांसि दापयेत् ॥ २ ॥
 दद्याद्देवद्विजगर्वां कुर्यात्पूजा च शक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाके अध्यायखिननत्यधिकद्विंशततम ॥ २९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुङ्कुटे निहते चैव वक्रनासः प्रजायते । तेन निष्कः प्रदातव्यो ब्राह्मणाय प्रयत्नतः ॥ १ ॥
 परदृष्टिविधानेन भिषङ्मिध्याचरेण च । कामात्परस्त्रियं हृष्ट्वा नेत्ररोगी भवेन्नरः ॥ २ ॥
 चान्द्रावर्णं पराकं च पश्चाद्विप्रभोजनम् । वचोदा इति मन्त्रं तु जपेदाज्यं सकाञ्चनम् ॥ ३ ॥
 दद्याद्विप्राय विषिवक्षेत्ररोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥

[एतच्च भोजनं सुदप्रधानम् ।]

मुद्गान्नं ब्राह्मणंदद्यान्नेत्ररोगापनुत्तये ॥ ५ ॥

दम्पतिभ्यां प्रवृत्तं तु मथुनं यो निरीक्षयेत् । स नेत्रप्रयुक्तः स्वादक्षिभ्यामिति मन्त्रतः ॥ ६ ॥
 जपहोमौ च कुर्वीत शक्या ब्राह्मणभोजनम् । सहस्रकलशैः स्नानं रवेः कुर्याद्विजोत्तमः ॥ ७ ॥
 [अतिप्रचुरदूषिका पूयमित्याभिधीयते ।]

घृतचौरस्तु पुरुषो जायते नेत्ररोगवान् । उपोष्य संभदद्याद्दे घृतधेतुं विधानतः ॥ ८ ॥
 [अन्यत्वं प्रतिबद्धदृष्टित्वं नोत्पादितनेत्रत्वं रात्र्यन्यत्वं वा ।]

पितृहा चेतनाहीनो मातृहान्धश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ९ ॥
 [चेतनाहीनो निश्चेष्टो निर्बुद्धिश्च, अस्यापि वक्ष्यमाणम् ।]

प्राजापत्यानि कुर्वीत त्रिंशच्छास्त्रविधानतः । प्रतान्ते कारयेन्नावं सुवर्णपलसंख्यया ॥ १० ॥
 स्तम्भं रोप्यमय चैव ताम्रपात्रं च पूर्ववत् । नौका द्विजाय दातव्या सर्वोपस्करसंयुता ॥ ११ ॥

[नौकेत्सुपलक्षणं स्तम्भोऽपि विष्णुप्रतिमा च दातव्या सोपस्करेति । उपस्करो नौकादण्डः सोऽपि सौवर्ण एव ।]

मन्त्रः ।

“वासुदेव जगद्गन्ध सर्वभूताशयस्थित । पापार्णवे सुमघ्नं मा तारयाश्चिततारक” ॥ १२ ॥
 इत्युदीर्घं प्रणम्याथ ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ १३ ॥

[इति चेतनाहीनत्वहरेऽपि ।]

आकहारी च पुरुषो जायते नीललोचनः । ब्राह्मणाय प्रदातव्यं महानीलमाण्डयम् ॥ १४ ॥
 कपिलाक्षित्वे-

रीतिहृत्कपिलाक्षः स्यादुपोष्यं दिवसद्वयम् । रीतिः पलशतं दद्यादलंकृत्य द्विजातये ॥ १५ ॥
 [रीतिनाम ताम्रप्रकृतिको धातुविशेषः पित्तलमिति ।]

उच्छिष्टः सन्य आदित्यं पश्यन्नद्यन्तमम्बरे । मध्वंगतमथास्तं च जातमुच्छिष्ट एव सन् ॥
 नक्षत्राण्यथवा चन्द्रं स भवेन्मन्ददृष्टियुक् ॥ १६ ॥

घृतेन चरुणा नेत्ररोगमहीनो हुताशने । जुहुयादधुतं सम्प्रागिति शास्त्रस्य निश्चयः ॥ १७ ॥
 दद्यादन्नं वरं कृत्वा वासांसि व्याधिशान्तये ॥ १८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाके अध्यायखनुर्नवधिकद्विंशततम ॥ २९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुर्यान्मूर्ध्नं पुरीषं यो दद्द्रुरोगच्युतो भवेत् । शक्त्या तत्पापशान्त्यर्थं दद्याच्छम्भुं हिरण्यमम् ॥ १ ॥
 देवद्विजगृहे तीर्थे पुण्यस्याधिष्ठितं परम् । चतुर्भुजं तु द्विभुजासुमां कुर्वाद्विचक्षणः ॥ २ ॥
 लक्षणैः सोऽपि संयुक्तो वित्तशाठ्यं न कारयेत् । वृषोऽपि रूपयजः कार्यो घण्टासालकृतो भवेत् ॥ ३ ॥
 वस्त्रैर्मांस्यैस्तथा गन्धैर्मूलाभन्त्रेण पूजयेत् । ततो ब्राह्मणमाहूय दारिद्रं धर्मकोविदम् ॥ ४ ॥
 श्रुतवित्तोपसंपन्नं ज्ञातं चैवात्मवेदिनम् । पक्षांगुलीयकैस्तस्य पूजां भक्त्या प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 होमं च कारयेत्तेन समिदाज्यतिलैरपि । मन्त्रश्च रुद्रगायत्री सर्वत्रेति विनिश्चयः ॥ ६ ॥

रुद्रगायत्री लिंगपुराणे विहिता यथा-

“ सर्वेश्वराय विद्महे शूलहस्ताय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ ”

यद्वा ज्यम्बकमन्त्रेण समिधो जुहुयात्सुधीः । कष्टाद्देति मन्त्रेण जुहुयादाज्यमावृतः ॥ ७ ॥

[मूलमन्त्रः-पञ्चाक्षरी वा रुद्रगायत्री वा ।]

कैलासवासी भगवानुमया सहितः परः । त्रिनेत्रश्च हरो दद्द्रुरोगमाशु व्यपोहतु ॥ ८ ॥

ततश्च ब्राह्मणान्सम्यक् प्रणिपत्य क्षमापयेत् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥ ९ ॥

एवं दत्त्वा महादानं दद्द्रुरोगात्प्रमुच्यते । गोत्रहा लूतक्री चैव प्राजापर्यं समाचरेत् ॥ १० ॥

ग्रतान्ते भेदिनीं दद्याच्छृणुयाच्चैव भारतम् ॥ ११ ॥

[भूमेरभावे भेदिनीप्रतिनिधित्वेन गां पयस्विनीं दद्यात् । भारतश्रवणं शास्त्रोक्तप्रकारेणेति ।]

लोहं हारी च पुरुषो भवेद्देर्वर्वाङ्गकः । लोहं पलशतं दद्यादुपोष्य शतवाससम् ॥ १२ ॥

कारुकाणां वधे कृष्णो रूक्षाङ्गश्च प्रजायते । तेन तत्पापशुद्धयर्थं दद्याद्देर्वृषभं सितम् ॥ १३ ॥

[कारुकाः शिल्पिनः ।]

तैलचीयेण भवति नरः कण्डूयनः सदा । उपोष्य सोऽपि विषाय दद्यात्तैलघट्टद्वयम् ॥ १४ ॥

वस्त्रहारी च शीर्णाङ्गः स प्रदद्यात्तुशोभनम् । हेम निष्कत्रयमितं वस्त्रयुग्मं च दापयेत् ॥ १५ ॥

स्वाम्यङ्गनामिगमने जायते दद्द्रुमण्डलः । कृत्वा लोहमर्षीं धेनुं पलपट्टिप्रमाणतः ॥ १६ ॥

कार्पातभारसंयुक्तां सप्तधान्यसमन्विताम् । दद्याद्विप्राय विदुषे पापं मे क्षीयतामिति ॥ १७ ॥

विश्वस्तभार्यागमने गजचर्मं प्रजायते । तत्पापस्य विनाशाय प्राचथितं विधीयते ॥ १८ ॥

[विश्वस्तभार्यागमने गुरुतल्पगप्रायश्चित्तादि दोषवशात् प्रायश्चित्तेन निष्कृतिरभिधीयते ।

सा च कृच्छ्रादितपोदानरूपा । तत्र साङ्गं गोदानम् ।]

मधुरघातेन चैव जायते कृष्णमण्डलः । निष्कत्रयमिता देवा तेन स्वर्णमयी शिखी ॥ १९ ॥

हंसघाती भवेद्यस्तु तस्य स्याच्छ्वेतमण्डलम् । रौप्यं पलत्रयमितं हंसं दद्याद्विशुद्धये ॥ २० ॥

अमेध्यस्य प्रदाता च विसर्पिव्याधिमान्भवेत् । मासं पयोव्रतं कुर्याद्दद्याद्धेनुं पयस्विनीम् ॥ २१ ॥

[तत्र सर्पिर्मूर्तिदानम् ।]

सौगन्धिकस्य हरणादुर्गन्धाङ्गः प्रजायते । लक्षमेकं तु पद्मानां जुहुयाज्जातवेदसम् ॥ २२ ॥

स दद्यान्मधुधेनुं च उपोष्याय द्विजातये ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याह्नयसंवादे कर्मविषाके अष्टाध्यायः पंचमः पञ्चविधिकादिशततमः ॥ २९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मरा नरकस्यान्ते पाण्डुकुष्ठी प्रजायते । प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत तत्पातकविशुद्धये ॥ १ ॥

[प्रायश्चित्तं पाद्धार्षिकं कुर्वीत पापस्योपभोगेन क्षयत्वात् । पश्चात्कृते प्रायश्चित्ते-]

चत्वारः कलशाः कार्याः पञ्चपल्लवसंयुताः । पञ्चरत्नसमायुक्ताः सितवस्त्रेण वेष्टिताः ॥ २ ॥

[अत एव स्थानादिमृद्युक्तास्तीर्थोदकेन पूरिता युता इत्यर्थः ।]

गजे विनिहते वाश्वे कृमिकुक्षिः प्रजायते ॥ ३ ॥

मृते भर्तारि या नारी नीलं वस्त्रं प्रधारयेत् । सा मृता नरकं याति कृमिकुक्षिस्ततः परम् ॥ ४ ॥

[नरकभोगादनन्तरं मनुष्यशरीरमासाद्येत्यर्थः ।]

स नीलवृषभान्पञ्च दद्याच्चान्द्रायणं व्रतम् । कुर्यान्निशदिजा भोज्या दद्याच्छक्त्या तदीषधम् ॥ ५ ॥

नीलवृषभलक्षणं भगव्रणहरे-

मुक्ता वा स्पृश्यमस्पृश्यं जायते स कृशोदरः । त्रिरात्रं वैष्णवं कुर्यात्पातकद्वै प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मविपाके अध्यायः पण्यवयविकद्विसप्ततमः ॥ २९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इक्षोर्विकारस्य हारी भवेद्दुदरगुल्मवान् । गुडधेनुः प्रदातव्या तेन दोषस्य शान्तये ॥ १ ॥

गुरुमत्यर्थितां यातो गुल्मवाजायते नरः । आचरेत्तन्निवृत्त्यर्थं मासमेकं पयोव्रतम् ॥ २ ॥

[वातगुल्मवानित्यर्थः ।]

शुद्धामि त्वेति सूक्तेन धृतेन चरुसर्पिणा । जुहुयाद्युतं सम्यग्वात आवातु भेषजम् ॥ ३ ॥

एतत्सूक्तं जपेद्दद्यादन्नदानं च शक्तिः ॥ ४ ॥

[वात आवात्विति सूक्तं तत्र विनायकदानम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मविपाके अध्यायः सतनत्रव्यधिकद्विसप्ततमः ॥ २९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनजा रोगा यकृतझीहजलोदराः । तेषां प्रगमनार्थाय प्रायश्चित्तमिदं स्मृतम् ॥ १ ॥

एतेषु दद्याद्दिपाय जलधेनुं विधानतः । सुवर्णरूप्यताम्राणां पलत्रयसमन्विताम् ॥ २ ॥

मृतकाध्यापको यस्तु कन्यादूषणतत्परः । प्लोद्धान्स भवेद्दिप्रो जपेद्द्वीसूक्तमेव हि ॥ ३ ॥

अयुतनयसंख्याकं प्रीहोदरविमुक्तये ॥ ४ ॥

यो ब्रह्मविष्णुस्त्राणां भेदं युक्तिकद्वन्द्वकैः । साध्येटुदरव्याधियुक्तो भवति मानवः ॥ ५ ॥

कुर्यात्कृच्छ्रातिरूच्छ्रे तु चान्द्रायणमायाऽपरम् । सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु कारयेत् ॥ ६ ॥

जपेद्युतसंख्याममुद्यन्नधेनुचं तथा । राज्ञा कर्मातियुक्तेन नियुक्तो धर्मानिश्चये ॥ ७ ॥

पुरोहितः स्वाधिकारात्सचिवश्चाश्वय्याचरेत् । जलोदरत्वमाप्नोति तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् ॥ ८ ॥

पयसा वर्तयेन्मासत्रिवय व्रतमुत्तमम् । सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु कारयेत् ॥ ९ ॥

उदरव्याधियुक्तस्तु भवेद् गुर्वङ्गनागमे । कुर्यात्तु मकरं सम्यग्जातं ताम्रमेव वा ॥ १० ॥

[कृत्वा मकरं ब्राह्मणाय दद्यादित्यर्थः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमवधिकद्विसप्ततमः ॥ २९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मन्दोदराग्निर्भवति शतिद्रव्येण वै जपेत् । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा भोजयेत्सततं द्विजान् ॥ १ ॥

[शतिद्रव्यं कदन्नमिति पाठः ।]

गौर्मांसखादको मन्दजठराग्निर्भवेन्नरः । अकारणं गरं दत्त्वा प्रमापयति यः पुनः ॥ २ ॥

स मन्दाग्निर्भवत्येव मृतकः स्वल्पकालतः । अग्निमान्द्यं भवेत्तस्य यस्त्रेताग्निविनाशकः ॥ ३ ॥

[तत्र मेघदानं स्वर्णस्य तण्डुलदानं च ।]

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहर्ता त्वजीर्णान्नो भवेदस्य तु निष्कृतिः । उपवासत्रयं कृत्वा प्राजापत्यमयापि वा ॥ ४ ॥

जुहुयाच्चरुसार्पिभ्यामाग्निमद्मीतुचाऽनया । परान्नविन्नकरणौदजीर्णमपि जायते ॥ ५ ॥

लक्षहोमं प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवमः । अधिकादेशततमः ॥ २९९ ॥

श्रासूर्य उवाच ।

गुरुणा नानुयातो यो वेदाध्ययनमाचरेत् । स जडः प्रज्ञया हीनः संसारे जायते नरः ॥ १ ॥

[चरेत्कुर्यादित्यर्थः ।]

यद्यासिं तत्प्रतीकारं शुद्धकांस्यमयीं दृढाम् । शोभनां कारयेद्दृष्ट्वां शुभरेखाविभूषिताम् ॥ २ ॥

पलैस्तु कुर्याद्विशत्या त्रिंशत्या वा तदर्धतः । मुस्वरां चायतौ श्लक्ष्णां पञ्चगव्येन स्नापयेत् ॥ ३ ॥

श्वेतवस्त्रेण संवीतां तण्डुलोपरि विन्यसेत् ॥ ४ ॥

[ब्राह्मण्याय देयं मन्त्रस्तु ब्रह्मजज्ञानमिति ।]

पितृहा चेतनाहीनो मातृहांश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ५ ॥

[अस्य प्रायश्चित्तं नेत्ररोगहरणप्रकरणेऽन्वत्वहर प्रपञ्चितम् ।]

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायीत्रिंशत्तमः ॥ ३०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गुरुजायाभिगमनान्मूत्रकृच्छ्रः प्रजायते । तेनापि निष्कृतिः कार्या शास्त्रदृष्टेन वर्त्मना ॥ १ ॥

[अनेन विधिना निष्कृतिरुच्यते, तत्रैकादशप्राजापत्यादिष्वतरूपा । अपरा प्रतिमादानजप-

होमब्राह्मणभोजनरूपा ।]

स्थापयेत्कुम्भमेकं तु पश्चिमायां शुभं दिशि । नीलवस्त्रसमाच्छन्नं नीलमाल्यविभूषितम् ॥ २ ॥

तस्योपरि न्यसेद्देवं लोहपात्रे प्रचेतसम् । सुवर्णनिष्कपट्केन निर्मितं यादसां पतिम् ॥ ३ ॥

यजेत्पुरुपरूपेण वरुणं विश्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[वरुणमूर्तिः पाशवदकरा मकरबाहना च भवति ।]

“यादसामधिपो देवो विश्वेषामपि पापनः । संसाराग्धिकर्णधारो वरुणः पावनोऽस्तु मे” ॥ ५ ॥

इमं मन्त्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्यादेवमलंकृत्वा मूत्रकृच्छ्रप्रशान्तये ॥ ६ ॥

१ स्वल्पकमयात् इति-क्यु० । २ हरणात् इति-क्यु० । ३ पितृवचेतनाहीनोहीनो मातृवजापते इति-क्यु० ।

पशुयोनीं च गमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तिलपात्रनयं चैव स दद्यादात्मशुद्धये ॥ ७ ॥
तत्र तिलपात्रदानमाह ।

ताम्रपात्रे तिलान्कृत्वा पलषोडशकल्पिते । सहिरण्यं स्वशक्त्या वा विप्राय प्रातिपादयेत् ॥ ८ ॥
नागयेत्रिविधं पापं वाइमनःकायसंभवम् । तिलपात्रं त्रिधा प्रोक्तं कनिष्ठाधममध्वमम् ॥ ९ ॥
स्वर्णमेकं जघन्ये तु द्विगुणं मध्यमे क्षिपेत् । त्रिगुणं चोत्तमे तद्वत्सुवर्णं परिकीर्तितम् ॥ १० ॥
मत्तरी गुरुणा यश्च विधवामधिगच्छति । सभवेन्मूत्रकृच्छ्री तु गुरुतल्पार्धमाचरेत् ॥ ११ ॥

[गुरुतल्पार्धप्रायश्चित्तं पाद्वार्षिकमित्यर्थः । पद्मदानं वा देयम् ।]

मातुः सपत्नीगमने जायते चाइमरी गदः । स तु पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १२ ॥

[प्रायश्चित्तमत्र त्रैमासिकम् ।]

दद्याद्विप्राय विदुषे मधुमेतुं यथोदितम् । तिलद्रोणशतं चैव हिरण्येन समन्वितम् ॥ १३ ॥

दुग्धचौरस्तु पुरुषो जायते वटुमूत्रवान् । स दद्याद्दुग्धमेतुं च ब्राह्मणाय यथाविधि ॥ १४ ॥

सोदर्यागमने रोगो जायते बहूमूत्रता ॥ १५ ॥

[पराकाङ्क्षित्यं ब्राह्मणभोजनं सहस्रात्मसूक्तस्य पौरुषस्य स्वशक्तितः पाठः कार्यः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाधिकत्रिंशत्तम ॥ ३०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डालीगमनात्सर्वः प्रमेहव्याधिमान्भवेत् । क्षुत्पिपासातुरश्चैव जायते तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥

चान्द्रायणत्रयं कुर्याच्चवमध्यं तथा पदम् । तिर्यग्गामी सद्गुलेन प्रमेहेन युतो भवेत् ॥ २ ॥

कुर्वात्सान्तपनादीति प्रायश्चित्तं यथाविधि । सर्वव्यवायी मनुजः कन्यागामी तथैव च ॥ ३ ॥

वातप्रमेहयुक्तः स्यात्सूर्याञ्चान्द्रायणत्रयम् । मधुमेही मातृगामी सततं जायते नरः ॥ ४ ॥

पितृभार्याभिगामी च जलमेही नराधमः । यो गच्छेद्भगिनीं नित्यावशुभेरीति निश्चयः ॥ ५ ॥

[पितृभार्या सपत्नजननीत्यर्थः ।]

प्रायश्चित्तं क्रमात्तत्र पद्मर्पाण्यथ पञ्च च । अन्धमित्याचरेत्सन्ध्वक्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

ब्राह्मणः स्वर्णहारी च प्रमेही जायते नरः । धेनुं स्वर्णमर्या कुर्यात्पूर्वेण विधिना ततः ॥ ७ ॥

[तत्र विष्णुप्रतिमा यथोक्तदानम् ।]

मंत्रः ।

“चक्रं सुदर्शनं यस्य चिद्द्वानि विविधानि च । प्रमेहं हरतु क्षिप्रं विष्णुर्गण्डवाहनः ” ॥ ८ ॥

तपस्विनीप्रसङ्गेन प्रमेहो जायते गदः । मातं रुद्रजपं कुर्याद्दद्यात्तं च काश्चनम् ॥ ९ ॥

[प्रसङ्गेन गमनेनेत्यर्थः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वयधिकत्रिंशत्तम ॥ ३०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातृगामी भवेद्यो हि लिङ्गं तस्य विनश्यति ॥ १ ॥

चाण्डालीगमने चैव हीनकृष्टः प्रजायते । तस्य प्रतिक्रिपां कर्तुं कुम्भमुत्तरतो न्यसेत् ॥ २ ॥

[उत्तरतः शुद्धलिप्तदेशस्योत्तरदिग्भागे उदकादिपूरितं कच्छं स्थापयेत् । कलशस्था पत्नित्थित्यर्थः ।]

कृष्णवस्त्रसमाच्छन्नं कृष्णमारूपविभूषितम् । तस्योपरि न्यसेत्कांस्यपात्रे देवं धनेश्वरम् ॥ ३ ॥
सुवर्णनिष्कपद्मेन निर्मितं नखाहनम् । यजेत्पुरुषसूक्तेन धनदं विश्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[यजेत्पूजयेत् ।]

“निधीनामाधिपो देवः शङ्करस्य प्रियः सखा । स देवाधिपतिः श्रीमान्मम पापं व्यपोहत्” ॥५॥
इमं मन्त्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्यादेवं हीनकुण्ठी लिङ्गनाशी च शुद्धयति ॥ ६ ॥
दुष्टवादी तु पण्डः स्यात्स दद्याच्च द्विजातये । रूप्यं पलत्रयं हुग्धघटत्रयसमन्वितम् ॥ ७ ॥
नृपो भृत्यादिहस्तादीनपरायं विनैव यः । छेदयेत्तस्य देहस्तु भवेद्भग्व इवाग्निना ॥ ८ ॥
शिलापृष्ठसदृशश्च सवणश्चापि जायते । रुधिरं प्रसवेत्पश्चात्तस्येयं निष्कृतिः परा ॥ ९ ॥
शत्रुरुद्रं जपेत्सम्यगष्टोत्तसहस्रकम् । यतिचान्द्रायणं चैव कुर्याद्दद्याच्च गां ततः ॥ १० ॥
जायते घृणौषम्बव्याधिः परमदारुणः । जपित्वा दशसाहस्रं मुच्यते रुद्रसंहिताम् ॥ ११ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्थिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुरालये जले मार्गे सकृद्विष्टां करोति यः । गुदरोमो भवेत्तस्य पापरूपः स दारुणः ॥ १ ॥
मासं मुरार्चनेनैव गोदानद्वितयेन च । प्राजापत्येन चैकेन शमयेद्गुदजा रुजः ॥ २ ॥
[यद्यपि मुरार्चनमिति सामान्येनाभिहितं तथापि सूर्यप्राधान्येन रुद्रविष्णु पृथ्वी ।
‘आरोप्यं भास्करादिच्छेत्’ इति स्मृतिः ।]

प्रसवगुदरोगे ।

विष्णुत्रोत्सर्जनं कृत्वा यः कृत्वा शौचकर्म तु । मुहुं जन्मान्तरे मर्त्यो भवेत्स प्रसवागुदः ॥ ३ ॥
भवेच्च दारुणा पीडा तत्र कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः । चान्द्रायणं च कर्तव्यं तथा च क्षीरसर्पिणा ॥ ४ ॥
अग्नीभ्यामिति सूक्तेन सहस्रं जुहुयाद्भविः । उद्यन्नद्यतुचं चैव जपेत्पूर्वोक्तसंख्यया ॥ ५ ॥

अध्यापयेच्च जुहुयाजपेद्वाशौच्युतो भवेत् ॥ ६ ॥

[तन्निवृत्तौ प्रकुर्वीत कण्ठं चैव विष्णुहृदयं जपेत्तथा]

तामग्निवर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः । हिरण्यं सघृतं दद्याच्छ्रोत्रियाय कुटुम्बिने ॥ ७ ॥

[तत्र धेनुदानं च प्रशंसन्ति वीधायनः गोपालदानम् ।]

दानमन्त्रमाह ।

“वर्हापीडकसंघुक्तं वेषुवादनतरपरम् । गोपीजनैः परिवृतं वनपुष्पावतंसकम् ॥
ददामि प्रीतये तस्य सर्वपापहरं परम्” ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्थिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्मार्ताग्निं शमयेद्यस्तु सोऽग्निं सारयुतो भवेत् । अग्निशमीतपृचं जप्त्वा दशांशं जुहुयात्तिलान् ॥ १ ॥
सर्पिणा चाप्नुत दद्याद्विरण्यं ब्राह्मणाय च ।

[स्मार्ताग्निरौपासनाग्निः ।]

अत एवासुमादाय चित्तं त्रैमासि दम्पत्योरनुकूले शुभे दिने स्वस्तिवाचनं कृत्वा स्वशक्त्यनुसारेण पूजां विधाय 'पुत्रकामनया हरिवंशश्रवणं कारिष्ये' इति संकल्पयेत् । 'दम्पत्योः श्रवणकर्तृकत्वेन कारिष्यावहे' इति प्रयोगो वा । अन्यतरकर्तृकत्वे कारयिष्ये एवं संकल्प्य । श्रुताध्ययनसंपन्नं ब्राह्मणं विभवानुसारेण वस्त्रमुद्रिकाकुण्डलादिभिः संपूज्य तं श्रावणे वृणु 'एभिश्चन्दनतान्मूलादिभिर्हरिवंशश्रवणे त्वामहं वृणे' इति प्रयोगः । ततश्च प्रतिदिनमव्यसनमतिवन्धे स्नातावलकृतौ दम्पती तदेकचित्तया शृणुयाताम् । नारिकेलपूगादिनां शमदमवान्प्रतिदिनमाचार्यं पुस्तकं च पूजयेत् । अन्ते च स्वलंकृतां गां पयस्विनीं सवत्सां स्वर्णशृङ्गां रोष्यखुरां ताम्रपृष्ठां कांस्यदोहनां सवत्सां सदक्षिणां च दद्यात् । संकल्प्य स्वर्णादिमहादानानि दद्याद्यथाशक्ति । गोदानमन्त्रः गोदानविधौ । विनायकशान्तिस्तु शान्तिसारे । प्रकृतमनुसरामः । ब्राह्मणोद्गाहनमेकं प्रायश्चित्तम् । अपरं हरिवंशश्रवणं परिशेषान्महारुद्रं रुद्रमीप तृतीयं प्रायश्चित्तम् । अत एव वचनस्थिताः स्वशब्दार्थाः । एतानि त्रीण्यपि शक्त्याद्यपेक्षया व्यस्तानि समस्तानि वा योज्यानि । महारुद्रलक्षणं दशांशहोमप्रकारो रुद्रानुवाकानामार्यादित्तवैपरीभापा रुद्रविधाने समुपवर्णिता । एकादशपशूत् परत्र गौः रुद्राय गामिति श्रुतौ । दुर्मनाश्रैव जायेत तस्य निष्कृतिः परा ।

कृच्छ्रचान्द्रायणे सूर्योद्धोमः कूष्माण्डसंज्ञकः । कर्तव्यो होमविधिश्च स्वर्णदानं तथा परम् ॥ २ ॥
कन्यादानं च पञ्चम्यां श्राद्धं कुर्वीत यत्नतः । सहस्रनामजापी च न चेदेवं विशुद्धयाति ॥ ३ ॥

एतान्यष्टकादिश्राद्धरहितादीनि पञ्चापि पृथक्पृथक्निर्मितानि । अतो यावद्रथादिप्रमोक्तस्तावत्सहस्रनामस्तोत्रं पठेत् ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविषाकेऽध्याय पञ्चाधिरुद्रिशततमः ॥ ३०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्विधा तु या बन्ध्या भवेद्भरतावियोजनम् । बन्धये तस्य प्रतीकारं तत्स्वरूपं त्रिनोद्ययेत् ॥ १ ॥
मृतवत्ता भवेत्काचित्काचित्केकप्रसूतिका । कन्याप्रसूतिरूपा च क्लारुबन्ध्या चतुर्थिका ॥ २ ॥

[अप्रसूतेत्यर्थः]

सर्वास्ताः, पापघोरेण जायन्ते पूर्वजन्मानि । मृतवत्ता द्रव्यहरणादेकसूताऽमुघातनात् ॥ ३ ॥

कन्याप्रजर्णसंन्यातकाकवन्ध्याविरोधतः ।

[तत्र स्वर्णधेनुदानम् ।]

हिरण्येन यथाशक्त्या सवत्सां कारयेद्दहाम् ॥ ४ ॥

धेनुं यत्नेन वत्सं च पादेन गुरुरब्रवीत् । धेनुं रूप्यखुरां रत्नं तस्याः पुरच्छे नियोजयेत् ॥ ५ ॥

घण्टा गलेन बन्नीयात्तान्त्रं पृष्ठे निघापयेत् । सर्वोपचारैः षोडशभिर्नैवेद्यं पापसं भवेत् ॥ ६ ॥

मोदकं च तथा पूर्णं गुडं लवणमेव च । जीरकं च सुविस्तीर्णं शूर्पं वेणुमये हृदे ॥ ७ ॥

धेनेरेवं प्रदातव्यं ब्राह्मणस्त्रिषु चैव हि ।

[मोदकादिपरिपूर्णपात्राणि पडटी दश वा दद्यात् ।]

आह्वणं सर्वशास्त्रज्ञं कुशलं धर्मवेदिनम् ॥ ८ ॥

विद्याविनयसंपन्नं शान्तं च विजितेन्द्रियम् । अलोलुपं सर्वजनप्रियं कल्मषवर्जितम् ॥ ९ ॥

आहूय भक्त्या संपूज्य वस्त्रार्चैर्गन्धपुष्पैः । तेनैव कारयेत्पूजां मातृवो धेनुवत्सयोः ॥ १० ॥

होमं च कारयेत्तत्र समुच्चार्य ततः पुनः ।

“अस्य गौतम ऋषिर्धनुर्देवताऽनुष्टुप् छन्दः । विलियोगः ।”

प्राङ्मुखायोपविष्टाय प्रदद्यात्सामुदङ्मुखः ॥ ११ ॥

मन्त्रेणानेन विधिवत्पुच्छे हस्तं निधाय च ।

सार्धद्वयेन ।

“धेनुर्योगिरसामन्त्रेण प्रतिष्ठा सुरनेश्च या । दुहिता या तथा भानोरनेश्च वरुणस्य च ॥ १२ ॥

यांश्च गावः प्रवर्तन्ते वनेषूपवनेषु च । प्रीणन्तु ता मम सदा पुत्रपौत्रसुखप्रदाः ॥ १३ ॥

प्रयच्छन्तु दिवारात्रमविच्छेदं च शान्तये ।” एवं दत्त्वा च तद्दानं प्रणिपत्य विसर्जयेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यास्त्रसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चमः ॥ ३०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

[अत्र कर्माणि स्त्रीपुंसयोर्भिलितयोः प्रत्येकं वा यथा नियतमधिकारः । अथ गर्भस्त्रावे यज्ञोपवीतदानम् ।]

स्रवद्रूपं भवेत्सा तु बालकं हन्ति या विपैः । यज्ञोपवीतं कुर्वति काश्चन तु स्वशक्तितः ॥ १ ॥

अत्यन्तवर्णापेक्षेण राजतं चोत्तरीयकम् । पलाशेन तदर्धेन तदर्धेनाथवा पुनः ॥ २ ॥

अन्यप्रदेशे देयं तु मौक्तिकं वज्रमेव च । प्रक्षाल्य पञ्चगव्येन गायत्र्या ताम्रभाजने ॥ ३ ॥

द्रोणप्रमाणं तस्मिन्स्तु निःक्षिपेत्तद्विमच्यतः । ताम्रस्योपरि संस्थाप्यमुपवीतं सुपूजितम् ॥ ४ ॥

गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपैर्नैवेद्यैर्वापि भक्तितः ॥ ५ ॥

[दधि ताम्रभाजोपरि आज्यं तत्रप्रमाणं यथालाभोपपन्नं वा आज्यमुपवीतं स्थाप्यं महोत्तरीयं च ।]

ततो ब्राह्मणमाहूय होमं तत्र प्रकल्पयेत् । तिलैराज्येन मधुना मिश्रैरष्टोत्तरं शतम् ॥ ६ ॥

तस्मै हुतवने देयं वस्त्राद्यैः पूजिताय तु । मन्त्रेणानेन विधिवत्प्राङ्मुखायोपवीतकम् ॥ ७ ॥

“उपवीतं परमिदं ब्रह्मणा विद्युतं पुरा । भवनीकामदानेन गर्भं संधारयाम्यहम् ।” ॥ ८ ॥

[अपमर्धः—संसारे द्विजकर्मा ।]

धनान्यन्वब्राह्मणेभ्यस्तस्मिन्काले प्रदापयेत् । अनुव्रज्य तया कार्यं प्रणिपत्य समापयेत् ॥ ९ ॥

गर्भस्त्रावकरादौपादेवं कृत्वा विसुच्यते ॥ १० ॥

[अस्मिन्कर्माणि स्त्रियोऽधिकारः ।]

मासोपवासिनी नारी यतः प्रन्नावयेद्यदि । यदि संपर्कदोषेण जायत सान्यजन्मनि ॥ ११ ॥

स्रवद्रक्ता सदा योनी तन्निष्कृतिरिहोच्यते । मासोपवासं कुर्वति तथा मासं पयोव्रतम् ॥ १२ ॥

क्षीरं मुष्णाति या नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । जन्मान्तरे तु तस्या वै क्षीरं न वितरेत्स्तने ॥ १३ ॥

क्षीरार्चं भोजयेद्विप्रान् साज्यं सममुपगडकम् । अनुलिम्पेच्च तेनैवाग्निदिगन्तःस्वशक्तितः ॥ १४ ॥

विप्रपादोदकैश्चापि क्षालयेत्कुचमण्डलम् । सुरामांसघृतक्षौद्रघृतैर्वा गन्धपुष्पकैः ॥ १५ ॥

भूतभयश्च बलिं दद्याद्भूतान्यत्र च संशुणु । मधुश्च नवनीतश्च पिण्डमाल्यो ह्यचिन्तकः ॥ १६ ॥

भूतभयैः स्वशक्तिश्च भूतानां पञ्चकं त्विदम् ॥ १७ ॥

[स्वशक्तिरिति मध्वादीनां विशेषणम् । अत्र सुरादीनि बलिद्रव्याण्यविहितानि तेषु ब्राह्मणादिभिर्निषिद्धान्येवाप्राह्याणि ।]

उवेष्टप्रतार्यनूढे तु यो वोद्वहति च स्वयम् । स भवेन्मृतपत्नीक उष्णज्वरसमन्वितः ॥ १८ ॥
 प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्देवं च त्रयमेव च । तामगिरिति चाचैनं चरुणाष्टोत्तरायुतम् ॥ १९ ॥
 जुहुयाद्रोजयेद्विप्रानेवं पापाद्रिसुच्यते ॥ २० ॥

मित्रभार्याभिगामी च मृतभार्योभिजायते । तस्य पापविशुद्धयर्थं द्विजमेकं विवाहयेत् ॥ २१ ॥
 धर्मपत्न्यां सुव्रतायां मुखमैथुनकारिणः । पत्न्या विराक्तिर्भवति सुवर्णकलशेन सः ॥ २२ ॥
 उमामहेश्वरं देवं रुद्रैकादशानीजपम् । स्नापयेच्छुद्धया युक्तो ह्यविच्छिन्नाम्बुधारया ॥ २३ ॥

[त्र्यम्बकमिति मन्त्रः । अथ यथाज्ञत्त्या सुवर्णेनोमामहेश्वरप्रतिमां रजतवृषारूढां कारयित्वा स्थापयित्वा ब्राह्मणाय दद्यात् ।]

अथ द्वांस्त्रिचहरधनद्यूतदानम् ।

दरिद्रो जायत मत्स्यो दानविघ्नं करोति यः । ऐश्वर्यं साधते येन कारिणा तच्छृणु प्रभो ॥ २४ ॥
 पलायने तदर्थेन चतुर्थांशेन वा पुनः । धनस्य प्रतिहृतिं कुर्याद्धैममर्या शुभाम् ॥ २५ ॥
 द्विसुजां बाहनोपेतो नयनानन्दकारिणीम् । शङ्खपद्मानिधिभ्यां च युक्तां तच्छङ्खयोर्द्वयोः ॥ २६ ॥
 श्वेत्वस्त्रेण संवेष्ट्य तण्डुलोपरि विन्यसेत् । तण्डुलानां परीमाणं भवेद्रोणमितं शुभम् ॥ २७ ॥
 ऋणं दत्त्वाधिकां वृद्धिं गृह्णीयाद्यश्च योभयम् । उत्पादयति चान्धेषां पापाणेन प्रहारतः ॥ २८ ॥

[अधिवृद्धिग्रहणं नाम शास्त्रव्रतादिग्रहणम् । भयमुत्पादयतीति निमित्तमन्तरेण भयोत्पादनम् ।
 तल्लप्रहारकृच्चैव जातो वै धनिनां कुले । धनेन रहितः प्रायो देशान्तरगतो भवेत् ॥ २९ ॥
 महाहृद्देशो बहुद्वेगो उदावर्ता भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ ३० ॥
 कुर्याद्विष्टचरुभ्यां च होमो व्याहृतिभिस्तथा । यत्किंचिदमितं सूक्तमयुतं वारुणं जपेत् ॥ ३१ ॥
 अन्वयायवृत्तिरूपतेः सेवनादिप्रार्थनात् । महादानसमादानादुरुभायाविमर्दनात् ॥ ३२ ॥
 द्वांस्त्रिभ्यश्चाथ मरणादपमृत्योश्च निन्दया । वेदवाह्यस्य शास्त्रस्य पाठनात्कर्मसेवनात् ॥ ३३ ॥
 विपोद्बन्धनशस्त्रार्थैर्मरणादिपितृनाकात् । उदासीनः सभामध्यभङ्गात्स्त्रीगमनात्तथा ॥ ३४ ॥
 श्रुताध्ययनसंपन्नश्रोत्रियब्राह्मणस्य तु । उदासीनः सभामध्ये कृत्वा भङ्गं तु दारुणम् ॥ ३५ ॥
 परीक्षासमये प्राप्ते भूतकाध्यापकस्तथा । देवब्राह्मणराज्ञां तु स्वर्णापहरणाद्यथा ॥ ३६ ॥
 अरण्ये निर्जले देशे ब्रह्मरक्षाः प्रैजापते । गयाश्राद्धं तु कृत्यपि जपहोमादिभिस्तथा ॥ ३७ ॥
 देवतातीर्थसेवाभिः कन्यादानेन चैव हि । ब्रह्मराक्षसपैशाच्यान्मुच्यते मनुब्रवीत् ॥ ३८ ॥

[ब्रह्मराक्षसत्वं पिशाचस्याप्युपलक्षणम् । तत्र निष्कृतिर्ब्रह्ममनुभोक्ता पुत्रादिभिः कार्या ।
 जपो वेदपारायणं पवमानादिसूक्तजपश्च तथा सहस्रनामादिस्त्वोत्रजपश्च होमोऽयुतहोमादिः
 तत्र गोभूहिरण्यदानं साङ्गमिति ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताधिकत्रिंशत्तमः ॥ ६०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रजस्वलागामिनं च तद्विच्छिद्यस्य भोजितम् । प्रजाग्रहः प्रगृह्णाति ततः स ज्वरवान्भवेत् ॥ १ ॥
 अतिसारी च कुष्ठो च गात्रे सर्वत्र वातवात् । स्त्रियश्चैर्धर्भनाशः स्यादत्रेयं निष्कृतिः परा ॥ २ ॥
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव कुर्यात्सांतपनत्रयम् । अष्टोत्तरसहस्रं तु सांपिपा जुहुयाद्यथा ॥ ३ ॥

पुनर्मर्मतुमन्त्रेण जपेत्पुरुषसूक्तकम् ॥ ४ ॥

तत्र बलिदानमाह ।

कांस्यपात्रे नवे व्रीहितण्डुलानाढकोन्मितात् । निक्षिप्य जलकुम्भेन सार्वं नीत्वा चतुष्पथम् ॥ ५ ॥

गन्धपुष्पादिभिस्तत्र समभ्यर्च्य बलिं क्षिपेत् ॥ ६ ॥

मन्त्रः ।

“मृगह्नीष्व बलिं चेर्म प्रजाग्रह महावज्र । आतुरस्य सुखं सिद्धिं प्रयच्छ त्वं प्रजाग्रह ।” ॥ ७ ॥

रजस्वलां च चाण्डालीं यो गच्छेत्तं उग्रग्रहः । गृह्णाति तेन सन्तापधारी भवति मानवः ॥ ८ ॥

चान्द्रायणं सांतपनं कुर्याच्च मधुमिश्रितः । रत्नालपट्टयैर्होमो जातवेदसमन्त्रतः ॥ ९ ॥

नाम्नां सहस्रं तु जपेद्युतं जातवेदसम् । शक्त्या हिरण्यदानं च ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा ॥ १० ॥

पायसं कांस्यपात्रे तु ध्वजैः श्वेतैः परिष्कृतम् । निक्षिप्य गन्धपुष्पाद्यैर्महपूजां विधाय च ॥

देवालये क्षिपेद्ब्रह्मिन्निःक्षिपेच्च चतुष्पथे ॥ ११ ॥

मन्त्रः ।

“मृगह्नीष्व बलिं चेर्म दाहरूप महाज्वर । आतुरस्य सुखं सिद्धिं प्रयच्छ त्वं महाग्रह ।” ॥ १२ ॥

तस्करो यो महापाणिर्हितको निर्दयाश्रयः ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

केन कर्मफलेनाहमर्थाङ्गवसुपागतः । वक्रमर्हसि देवेश श्रोतुमिच्छामि यत्नतः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजस्तपोयुक्तो विरक्तः प्राक्पूजितः । वभूव मातरं तपस्कां ह्येकपुत्रां तपस्विनीम् ॥ १५ ॥

स कदाचित्कुरुक्षेत्रे प्राप्य सूर्यपरायणः । गायत्रीजपमास्थाय तपस्तेपे सुदुश्चरम् ॥ १६ ॥

ऊर्ध्वबाहुरभूत्तर्षं पुनरासीदधोमुखः । तस्य कर्माद्भुतं दृष्ट्वा पीडिता सा जनन्यभूत् ॥ १७ ॥

वर्जितोऽपि तथा तत्र तद्वाचा न कृता रूपा । स्थापयित्वा क्षिरो भूमौ सोऽर्धाङ्गेन तदातपत् ॥ १८ ॥

तस्मै शार्पं ददौ माता जन्मजन्मनि भो सुत । शरीरमर्थं संप्राप्य ज्वलत्पावकांतिभम् ॥ १९ ॥

तमोमये महाकाशे गच्छ भ्रमवतां गतिम् ॥ २० ॥

एवं संज्ञापितो विप्रो जनन्या स्वल्पपापकृत् । तत्क्षणादत्यजत्तत्र योगेनात्मकलेवरम् ॥ २१ ॥

प्राप्येवं मद्दिर्धोलौकात् विनतायामिहाण्डज । प्रयागे कश्यपाज्जातः सर्वदेवलायिकः ॥ २२ ॥

सौद्ररूपो महाकाषो दुर्धेपांशुशरीरभृत् । संप्राप्य कश्यपाज्ज्ञानं प्राप्तस्त्वं मे पदं ध्रुवम् ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

मातृशापप्रतिकृतिं ब्रूहि मे वदतांवर । यत्कृत्वा सर्वसौख्यानि सुलभान्वज्र जन्मनि ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

न काचिन्निष्कृतिः सूत मातुः शापविनाशिनी । तथापि तत्ते वक्ष्यामि शृणु सुखं परंतप ॥ २५ ॥

स्वन्दनानि महावाहो मदीयान्यद्भुतानि च । दुर्लभानि च देवानां गन्धर्वैरगारक्षताम् ॥ २६ ॥

तान्यहं प्रेक्ष्य शून्यानि सूत हीनानि काश्यप । तावदेव मया दृष्टस्त्वं मे भक्तिपरायणः ॥ २७ ॥

स्थापितोऽसि रये यस्मात्सर्वशास्त्रविदारद । नानासौरगणैस्सार्धं ममाग्रोदयकारकः ॥ २८ ॥

त्वां दृष्ट्वा मां प्रपश्यन्तु भूलेकादितमाश्रिताः । त्वं निष्पापोऽसि पक्षीन्द्र मम स्तानिध्यमक्तितः ॥
यस्मान्मम पदे प्राप्ते सर्वकल्मषनाशने । जन्तुर्न लिप्यते पापैः पद्मपत्रमिवाम्मसा ॥ ३० ॥
एतत्ते कथितं वत्स तव कर्मफलं त्विदम् । सर्वकर्माश्रयं स्वर्गापवर्गाख्यं शुभाद्युभम् ॥ ३१ ॥

अतः परं किमन्यत्त्वं श्रोतुमर्हसि तद्ब्रू ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसत्रादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकप्रशततमः ॥ ३०८ ॥

अरुण उवाच ।

साक्षाज्जातिस्मरो देव कलौ कोऽपि भविष्यति । प्रादुर्भूतस्तथा त्वं मे ब्रूहि कः पुरुषोत्तमः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि कथां पौराणिक्नीमिमाम् । यथा जातः कलौ धोरे साक्षाज्जातिस्मरः प्रभुः ॥

तत्र भाद्रपदे मासि कृष्णाष्टम्यां च पुत्रक । मथुरामण्डले पुण्ये निशाथे रोहिणीयुते ॥ ३ ॥

विजयारख्ये सुहृते तु सूर्ये सिंहगतेऽण्डज । भारवतरणार्थाय कंसादीनां वधाय च ॥ ४ ॥

देवक्यां वसुदेवाच्च नररूपी जनार्दनः । शङ्खचक्रधरो देवः श्यामाङ्गः कमलेक्षणः ॥ ५ ॥

चतुर्भुजो महात्वाहुर्वनमालाविभूषितः । सकौस्तुभो गदापाणिः प्रादुर्भूतो भविष्यति ॥ ६ ॥

अदितिर्देवकी तत्र वसुदेवश्च कश्यपः । ताभ्यां जातोऽण्डजश्रेष्ठ तस्मात्स पुरुषोत्तमः ॥ ७ ॥

स एव जातिं स्मरति कलौ साक्षात्पतत्रिण । नान्यः कदापि देवोपि शरीरं प्राप्य मानुषम् ॥ ८ ॥

तत्र पुण्यप्रभाषेण नानादेवद्विजार्चनात् । प्राकृताद्देवदानाच्च जातिं सूर्गारुणात्स्मेत् ॥ ९ ॥

साक्षाज्जातिस्मरो विष्णुयंस्मात्स पुरुषोत्तमः । कृत्वाऽद्भुतानि कर्माणि त्रिदशैर्दृष्टकृतान्यपि १०

भारोद्धारं पृथिव्याश्च गमिष्यति पदं स्वकम् । तस्य जन्मदिने सूत यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥

त्रयोपवासं संपूज्य जन्मविज्ञैर्जानार्दनम् । स गच्छेत्परमं स्थानं यत्र विष्णुः सनातनः ॥ ११ ॥

पुनः कलियुगस्यान्ते स एव भगवान्हरिः । अवतारं स्वकं कृत्वा कल्किस्सर्वं तदाद्भुतम् ॥ १३ ॥

क्षयं नीत्वा जनान्दुष्टान्मलेच्छान्धर्मपराङ्मुखान् । प्रकाश्य वेदधर्माश्च गमिष्यति परं पदम् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसत्रादे कर्मविपाके अध्यायो नवविंशतितमः ॥ ३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षीणात्पुण्यादयो कश्चिदपतत्सिद्धपुरात्सुत । स एवाऽयं महाभाग जातश्चैवान् जन्मानि ॥ १ ॥

देशे गङ्गासमीपस्थे पुण्ये पुण्यजनाश्रिते । महीपालकुलेऽरुये महेश्वरः पृथिवीपतिः ॥ २ ॥

लघुस्वरूपो मातिमान् नानास्त्रचयान्वितः । महामात्यैर्दृष्टैर्भुक्तो भूपालानां भयमदः ॥ ३ ॥

तपःशेषान्महापुण्यात्सर्वमेतत्फलं सुत । पापावशेषात्पापिष्ठः कामी लोभसमन्वितः ॥ ४ ॥

धर्मशास्त्रक्रियाहीनः शास्त्रवर्ता पतत्रिण । गङ्गास्नानान्महाबाहो प्रायश्चित्तं परं न हि ॥ ५ ॥

यत्र गङ्गाऽण्डजश्रेष्ठ प्रायश्चित्तं हि तत्र सा । प्रायश्चित्तं परं नैवाशेषपापनिवृत्तनम् ॥ ६ ॥

शिवाराधनजात्पुण्यादत्र जन्मानि सुव्रत । ईदृश सर्वसौख्यानि चान्ते रुद्रगणो नरः ॥ ७ ॥

भविष्यति महापुण्याद्ब्रह्मजनजात्कलात् । आयुस्तस्य महाभाग पञ्चपञ्चाशदब्दकम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसत्रादे कर्मविपाके अ० दशविंशतितमः ॥ ३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कैलासात्पार्वतीशापात्प्राग्जन्मन्यपवर्गजा । वभूव काचिद्भविता महादानरता सदा ॥ १ ॥
 पार्वत्याः क्षोभणादत्र यवन्यस्ति पतत्रिण । महाविभूत्या युक्ता सा समस्वैश्वर्यसंयुता ॥ २ ॥
 पृथ्वीपतेः सा पुत्रीयं जाता वै नर्मदातटे । पुत्रभ्रातृविहीना सा देवीशापान्महासती ॥ ३ ॥
 भङ्गनात्तद्गतस्यात्र न च पूर्णमनोरथा । सुवर्णवर्णा पञ्चाक्षी नानाभरणशोभिता ॥ ४ ॥
 जाता कुम्भगते लघ्ने स्थिते तत्र शनैश्चरे । पञ्चवेदमितायुः स्यादत्र जन्मानि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 विभुज्य सर्वभोगान्सा गच्छेत्स्वर्गं महासती । अप्रे जन्मानि सा देवी भविष्यति च बाहुजा ॥ ६ ॥

पत्या सार्धं भविष्यामौ पुनर्गच्छेच्छिवालयम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अ० एकादशधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृषिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्रूपमस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छिन्वा नासाग्रमुष्को तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मानि तद् भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले रम्यपर्वते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्वत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुवैश्वर्यधनान्वितः । पापस्यात्रार्जितस्याथ मायश्चित्तं परं न हि ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥

आयुः पीडिताब्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्देक ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नन्दिकेश्वरसान्निध्याच्च्युतो रुद्रगणो महान् । अभिमानान्वितस्तत्र रुद्रभक्तिपराङ्मुखः ॥ १ ॥
 शतो नन्दीश्वरेणाय यस्माद्गुह्यपराङ्मुखः । तस्मात्त्वं यवनो दुष्टो भविष्यसि महीतले ॥ २ ॥
 प्रसादितस्तदा तेन स्तुतिभिर्नन्दिकेश्वरः । अपि स्वल्पतरे काले शापान्युक्तिं ददा प्रभुः ॥ ३ ॥
 तस्य शापान्महाभाग जन्मन्यत्राजनि स्वयम् । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
 पुष्करात्पावपरे देशे शुके स्वोच्चे तु लाभगे । मालव्ययोगे विख्याते सचन्द्रे बहुभिर्युते ॥ ५ ॥
 गौरो यशस्वी मातिमान् नानारत्नचर्यवृतः । गजशूथैः समाक्रान्तो बहुभूपात्सेवितः ॥ ६ ॥
 नानावाहनसंयुक्तो बहुभोगयुतस्तथा । सकलैश्वर्यवित्ताढ्यः स्वेच्छाद्रव्याश्रिताऽनुजः ॥ ७ ॥
 दातातिशक्तितो लोके धर्मात्मा लोकविश्रुतः । रुद्रभक्त्यन्तरायश्च न तु पूर्णमनोरथः ॥ ८ ॥
 बहुभृत्यैः समायुक्तो यावर्जीवं सुखान्वितः । पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं शस्त्रास्त्रबन्धनात् ॥ ९ ॥
 षड्कर्मकृतात्पापाद्गुह्यपूजनभङ्गजात् । प्रायश्चित्तं महाभाग नात्र जन्मानि विद्यते ॥ १० ॥
 चिह्नमद्वात्तया सूत भीमो नीचोऽथमे स्थितः । सूर्यस्यायगताच्छुक्रात्सङ्गान्मालव्यसंज्ञकात् ॥ ११ ॥

नापुर्दायमवाप्नोति रिशान्तं जीवनं स्मृतम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१३ ॥

त्वां दृष्ट्वा मां प्रपश्यन्तु भूलोकादिसमाश्रिताः । त्व निष्पापोऽसि पत्नीन्द्र मम सांनिध्यभक्तितः ॥
यस्मान्मम पदे प्राप्ते सर्वकल्मषनाशने । जन्तुर्न लिप्यते पापैः पश्यन्नमिवाग्मभसा ॥ ३० ॥
एतत्ते कथितं वत्स तव कर्मफलं त्विदम् । सर्वकर्माश्रयं स्वर्गापवर्गाख्यं शुभाशुभम् ॥ ३१ ॥

। अतः परं किमन्यस्त्वं श्रोतुमर्हसि तद्द ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मनिपाके अध्यायोऽष्टाधिकविंशततम ॥ ३०८ ॥

अरुण उवाच ।

साक्षाज्जातिस्मरो देव कलौ कोऽपि भविष्यति । प्रादुर्भूतस्तथा त्वं मे द्यूहि कः पुरुपोत्तमः ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि कथां पौराणिकीमिमाम् । यथा जातः कलौ घोरे साक्षाज्जातिस्मरः प्रभुः ॥
तत्र भाद्रपदे मासि कृष्णाष्टम्यां च पुत्रक । मधुरामण्डले पुण्ये निशीथे रोहिणीयुते ॥ ३ ॥
विजयाख्ये सुहृते तु सूर्ये सिंहगतेऽण्डज । भारावतरणार्थाय कंसादीनां वयाय च ॥ ४ ॥
देवक्यां वसुदेवाच्च नररूपी जनार्दनः । शङ्खचक्रधरो देवः श्यामाङ्गः कमलेक्षणः ॥ ५ ॥
चतुर्भुजो महाबाहुर्वनमालाविभूषितः । सकौस्तुभो गदापाणिः प्रादुर्भूतो भविष्यति ॥ ६ ॥
अदितिर्देवकी तत्र वसुदेवश्च कञ्चनः । ताम्यां जातोऽण्डजश्चेष्ट दस्मात्स पुरुपोत्तमः ॥ ७ ॥
स एव जार्ति स्मरति कलौ साक्षात्पतत्रिण । नान्यः कदापि देवोपि शरीरं प्राप्य मानुषम् ॥ ८ ॥
तत्र पुण्यप्रभाषेण नानादेवद्विजार्चनात् । प्राकृताद्देददानाच्च जार्ति सूर्यारुणात्स्मरेत् ॥ ९ ॥
साक्षाज्जातिस्मरो विष्णुर्ग्रस्तात्स पुरुपोत्तमः । कृत्वाऽद्भुतानि कर्माणि निदर्शैट्कृतान्यपि १०
भारोद्धारं पृथिव्याश्च गमिष्यति पदं स्वकम् । तस्य जन्मदिने सूत यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
ग्रनोपवासं संपूज्य जन्मविज्ञैर्जनादर्दनम् । स गच्छेत्परमं स्थानं यत्र विष्णुः सनातनः ॥ ११ ॥
पुनः कलियुगस्यान्ते स एव भगवान्हरिः । अवतारं स्वकं कृत्वा कल्किर्ज्ञं तदाद्भुतम् ॥ १३ ॥
क्षयं नीत्वा जनान्दुष्टान्मलेच्छान्यर्मपराद्भुखान् । प्रकाश्य वेदधर्माश्च गमिष्यति परं पदम् ॥ १४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मनिपाके अध्यायो नवविंशततम ॥ ३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षीणात्पुण्यादथो काश्चिदपततितद्गुरात्सुत । स एवाऽयं महाभाग जातश्चैवान् जन्मनि ॥ १ ॥
देशे गङ्गासमीपस्थे पुण्ये पुण्यजनाश्रिते । महीपालकुलेऽप्युद्ये महोद्यः पृथिवीपतिः ॥ २ ॥
लघुस्वरूपो मतिमान् नानारत्नचयान्वितः । महामात्यैर्द्वैर्दुक्तो भूपालानां भयप्रदः ॥ ३ ॥
तपःशयान्महापुण्यात्सर्वमेतत्फलं सुत । पापावशेषात्पापिष्ठः कामी लोभसमन्वितः ॥ ४ ॥
धर्मशास्त्रक्रियाहीनः शास्त्रवर्ती पतत्रिण । गङ्गास्नानान्महानाहो प्रायश्चित्तं परं न हि ॥ ५ ॥
यत्र गङ्गाऽण्डजश्चेष्ट प्रायश्चित्तं हि तत्र सा । प्रायश्चित्तं परं नैवाशेषपापनिवृत्तनम् ॥ ६ ॥
शिवाराधनजातपुण्यादन जन्मनि सुवन । इहैव सर्वसौख्यानि चान्ते रुद्रगणो नरः ॥ ७ ॥
भविष्यति महापुण्याद्गुद्रपूजनजातकलात् । आयुस्तस्य महाभाग पञ्चपञ्चाशद्वन्दकम् ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मनिपाके अ० दशाधिरुविंशततम ॥ ३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कैलासात्पार्वतीशापात्प्राग्जन्मन्यपवर्गजा । वभूव काचिद्भविता महादानरता सदा ॥ १ ॥
 पार्वत्याः क्षोभणादत्र यवन्वस्ति पतत्रिण । महाविभूत्या युक्ता सा समस्त्वैश्वर्यसंयुता ॥ २ ॥
 पृथ्वीपतेः सा पुत्रीयं जाता वै नर्मदातटे । पुत्रभ्रातृविहीना सा देवीशापान्महासती ॥ ३ ॥
 भक्षनात्तद्गतस्यात्र न च पूर्णमनोरथा । सुवर्णवर्णा पद्माक्षी नानाभरणशोभिता ॥ ४ ॥
 जाता कुम्भगते लग्ने स्थिते तत्र शैश्वरे । पञ्चवेदमितायुः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 विभुजय सर्वभोगान्सा गच्छेत्स्वर्गं महासती । अग्रे जन्मनि सा देवी भविष्यति च बाहुजा ॥ ६ ॥

पत्या सार्धं प्रविश्यात्रौ पुनर्गच्छेच्छिवाल्यम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरूपसंवादे कर्मविपाके अ० एकादशधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृषिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्दृष्ट्वा वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गे भयानकः । तेन तद्दृष्ट्वापस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छित्त्वा नासाग्रमुष्को तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि तद् भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले रम्यपर्वते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्वत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुवैश्वर्यधनान्वितः । पापस्यात्रार्जितस्याथ प्रायश्चित्तं परं न हि ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतः । तीर्थाथयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुः षोडशोऽब्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्देके ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरूपसंवादे कर्मविपाके अथायो द्वादशधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नन्दिकेश्वरसान्निध्याच्च्युतो रुद्रगणो महान् । अभिमानान्वितस्तत्र रुद्रभक्तिपराङ्मुखः ॥ १ ॥
 ज्ञातो नन्दीश्वरेणाथ यस्माद्बुद्धपराङ्मुखः । तस्मात्त्वं यवनो दुष्टो भविष्यसि महीतले ॥ २ ॥
 प्रसादितस्तदा तेन स्तुतिभिर्नन्दिकेश्वरः । अपि स्वल्पतरे काले शापान्मुक्तिं ददौ प्रभुः ॥ ३ ॥
 तस्य शापान्महाभाग जन्मन्यत्राजनि स्वयम् । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
 पुष्करात्प्राक्परे देशे शुके स्वोच्चे तु लाभगे । मालव्ययोगे विरुपाति सचन्द्रे बहुभियुते ॥ ५ ॥
 गौरो यशस्वी मतिमान् नानारत्नचयैर्वृतः । गजयूयैः समाक्रान्तो बहुभूषालसेवितः ॥ ६ ॥
 नानावाहनसंयुक्तो बहुभोगसुतस्तथा । सकलैश्वर्यावित्ताढ्यः स्वेच्छाद्ब्रव्याश्रिताऽनुजः ॥ ७ ॥
 दातातिशक्तिं लोके धर्मात्मा लोकविश्रुतः । रुद्रभक्त्यन्तरायश्च न तु पूर्णमनोरथः ॥ ८ ॥
 बहुभूत्यैः समायुक्तो यावज्जीवं सुखान्वितः । पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं शस्त्रास्त्रबन्धनात् ॥ ९ ॥
 दृढकर्मकृतात्पापाद्बुद्धपूजनभङ्गजात् । प्रायश्चित्तं महाभाग नात्र जन्मनि विद्यते ॥ १० ॥
 चिह्नमङ्गान्तया सत् भौमो नीचोऽपि स्थितः । सूर्यस्यायगताच्च्युक्तात्सङ्घान्मालव्यसंज्ञकात् ॥ ११ ॥

नायुर्दापमवामोति रिष्टान्तं जीविर्न रमृतम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरूपसंवादे कर्मविपाके अथायो द्वादशधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१३ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन्देवदेवेश श्रुतमेतन्महाद्भुतम् । सहानुगामिनी नार्यो गतिं मे वृद्धि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं सतीक्ष्य भर्तारं या विशेषं हुताशनम् । सार्धं तेन महापुण्या ज्ञेया सा सहगामिनी ॥ २ ॥
श्रुत्वा मृतपतिं यात्र विदेशस्थं पतिव्रता । तद्रक्षेण विशेष्यो सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
धर्मत्पतिव्रता पूर्वं भवेन्मोक्षगतिर्द्वयोः । अर्थकाभून्महासाध्वी जाता ब्रह्महृदेऽण्डज ॥ ४ ॥
ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राप्तान्नौ विधिना सूतं कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदाम्बुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्रत्वा न निवर्तते ॥ ७ ॥
तल्लतातलघातेन मूर्च्छितोऽभूद्यमाधिपः । तत्काले वै तत्र पृष्टो नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
धर्मराज वदैतन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽयुना ॥ ९ ॥
तमुवाच ऋषिश्रेष्ठ गतेयं या शुभानना । सती त्रपादभारेण पीडितोऽहं भृशं द्विज ॥ १० ॥
मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वकं पतिम् । महापापसमाक्रान्तं नरकस्थं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
साऽगमिष्यति चैवात्र पत्युः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे ॥ १२ ॥

कादर्यां मृत्युस्तयोर्त्यस्माच्छिवत्वमुपगच्छतः ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथायथतुर्दशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कामतो यश्चरेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
घोराद्ब्रह्मघ्नजातपापाद्दृढकर्मकृतात्सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथायः पंचदशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
क्षयेणात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टायुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
सर्वस्वदानादत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु सत्पात्रेषु विवानतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अ० षोडशाधिकाद्विंशत्तमः ॥ ३१६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
संयुतो वायुपिताम्नां किंचिद्विचसमन्वितः । तस्य भार्वा सदाचारा किंचिच्च ह्येशकारिणी ॥ २ ॥
पतिभक्ता पतिमाणा व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । ऋतुहीना कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां वै जाग्मानामसतीनां कुलच्छिदाम् । यद्वा वीरप्रसूतानां शीघ्रगर्भसमुच्छिदाम् ॥ ४ ॥
ज्यौषधैश्छेदनैर्दुष्टैः प्रलेपैर्दुष्टमक्षणेः । संभावनेस्तथाघातैरन्यैर्वा वसितकर्मभिः ॥ ५ ॥
गर्भस्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥

नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता खग ॥ ७ ॥
 अन्धया ईर्ष्या चैव संततेनाशनाय च । श्रापवैशेडेदनाद्यैस्तु तस्याथं कल्पितोऽगदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै प्रेरयायास विविशोऽग्नेन तद्ददः । तथा वै ऋतुभावाद्य शीघ्रं पीतं तदीपधम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिजन्मनि मानद् । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जातं तद्विधियं रजः ॥ १० ॥
 वेदना जायते नित्यमसृग्वातोदरामयः । पुष्पैः नष्टे फले नष्टे कदाचिद्गर्भातनम् ॥ ११ ॥
 एतत्कर्म कृतं पूर्वभवे वै गर्भदोषकृत् । तथापि फलहन्त्रीणां द्वितोयं सुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
 ऋजुभावाद्दुष्टबुद्ध्या कृतं वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधाः पुण्यबन्धनाः ॥ १३ ॥
 गर्भाशयमधिश्रित्य चरते शोणितं वद् । छिद्यन्तीव च बान्त्राणि सूचीभिरिव सुव्रत ॥ १४ ॥
 वेदनायाः पुरा भोगात्स्त्रीणां गर्भनिपातनात् । यावत्कालं निष्टुरोयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
 तावानेन पतेद्गर्भो ह्ययवा नास्य संभवः । एवं तु लक्षणीज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
 एकमासावधिं चैव दम्पती तीर्यतद्गमे । सुशुभे भूयदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
 संप्रनाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहेनसः । श्रोष्ट्रपद्यां तृतीयायां शुक्लायां व्रजमाचरेत् ॥ १८ ॥
 नियमेन कृतं सूत व्रतं सिद्धिं ददाति तत् । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजापियम् ॥ १९ ॥
 केतुर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णां राजतीं ताघ्नीं मूर्तिं गौर्याः प्ररक्षयेत् ॥ २० ॥
 हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । नेत्रेभ्यः शुभ्रकासारमोदकापुष्पायसीः ॥ २१ ॥
 उपनिष्टेत् विधिवद्भवानीभियवल्लभम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्द्वितीयादिपूर्वकम् । द्रव्यैर्नानाविधैर्यद्व्यान्मन्त्रपुरःसरम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतं गज्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये । गृह्णाणार्घ्यमिदं देवि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः ॥
 देहिदिहि जगत्पूज्ये शंकरप्राणवल्लभे ” ॥ २५ ॥
 एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले क्लृप्तातःक्रिया सती ॥ २६ ॥
 देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्षोडश स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोगैश्चन्द्राक्षगानय षोडश ॥ २७ ॥
 प्रत्येकं वैष्णवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्याष्टकैस्तुक्तं बह्नुगुग्मेन संयुतम् ॥ २८ ॥
 दातव्यं गिरिजाप्रोत्ये पुत्रतौभाग्यकाम्यया । सगर्भाश्च वृतेपेतां सितां गां वस्त्रसंयुताम् ॥ २९ ॥
 सहिरण्यां ततो दद्याद्दिप्राय गुणशालिने ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“गर्भपाताद्धि यत्पापं दुष्टस्त्रीणामुपार्जितम् ।

तदत्र बन्धयताहेतुस्तस्मान्मुञ्चय चाम्बिके । तव दानेन पुत्रा भे भरेयं सुभगां सती ” ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विधे विसर्जयेत् । एवं व्रतपराया वै गर्भपातो न जायते ॥ ३२ ॥
 ध्यायाञ्च पुत्रोच्चादद्या स्वपत्या सह मोदते । न लभेद्गर्भपातं ता पतिपुत्रासुखं च न ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भः समीधते । रजतस्य पत्राभ्यां वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् ॥ ३४ ॥
 निष्केण स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने । “गर्भपातं प्रदुर्वया मया प्राक्तनजन्मनि ॥ ३५ ॥

१. रत्नपुः इति-लघु० । २. कृतभावाय-लघु० । ३. सुभगां सती इति-लघु० ।

यद्य वन्द्यमं प्राप्तं तस्मान्मुच्येऽत्र जन्मनि । जन्मजात्यादिकं वत्स वद त्वमिह कर्मणः ॥ ३६ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नीसहितं येन न सा गर्भस्य दोषहृत् ॥ ३७ ॥
 तत्रेदमपि सींचित्य लक्षणं त्विह जन्मनि । यथा प्राक् पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ॥ ३८ ॥
 दीनानाथविरोधः स्यात्स विरोधस्तथा सुत । अनुमन्त्रिमयोक्ता सा पितृमातृमुखोज्जिता ॥ ३९ ॥
 वन्द्युसंततिट्टः स्त्री स्यात्तत्सदा ह्यनवस्थितिः । शोकः स्याद्दुदरे वावा तावत्पत्नीहादिविभ्रम ॥ ४० ॥
 अन्नरातस्यन्दमानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । पाणौ मुष्टितलावाताञ्जानुना सकियजानुनी ॥ ४१ ॥
 दोषतो वाग्निजो वापि शङ्खजोऽस्माद्धिजोऽपि वा । ब्राह्मणान्नोजयेद्द्रव्या सपिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपास्यदे कर्मनिपाके अ० सप्तदशाधिकप्रतिशततम ॥ ३१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमत्पादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सुत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपश्वदुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्रापजान्महाधोरात्रकान्त्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथापि तिर्थकं सूत विभुज्याऽवर्मतः स्वयम् । कर्मत्रयेऽयं पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि वाटुजः ॥
 क्षयरोगयुतः सूत कृशोदरांतो भृशम् । लभे कृन्नाभिदे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टं पण्डिते वर्षे जायते कृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तस्मै ते मृत्नाश्चान पुत्राः क्षयस्तान्विताः । रिष्टेन वायुधो भङ्गो हृदपापान निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपास्यदे कर्मनिपाकेऽध्यायेऽष्टादशान्वितिशततम ॥ ३१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्रमशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा स तु पुरं सुत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाह तदपुरं शरोस्तक्षणे लुंठिनः पुन । तत्रको ब्राह्मणो ऋषो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरित तेन चाज्ञानद्ब्रह्मज्ञानजम् । अयो यमाज्ञया सर्वाः भुक्त्वा नक्रपातनः ॥ ३ ॥
 पुण्यशेषादथाऽत्रापि स जातो क्षत्रिणावरः । देशेऽयोऽप्याभिदे गौरी लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजवक्ष्ममपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविशे विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽधुना । कार्पास्तत्र त्रिदेवाना मूर्तयस्तु यथोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजास्तथा कार्या कदलीपत्रसयुता ॥ ७ ॥
 निजवित्तानुसारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । देवान्तु विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्नोजयेच्छत्रं होमत्रेच जपेत्तथा । गायत्रीं विविना सूत पूर्वपापानुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महानाहो क्षयस्तस्यान शान्ति । नेव कुर्यात्तु यो मोहादिष्टं विशन्मिसेऽङ्के ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपास्यदे कर्मनिपाके अथाप्य एकोनविंशत्यधिकप्रतिशततम ॥ ३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाघेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा क्षेया क्षयरुगयुता ॥ १ ॥
 न तस्याः पापशमनं मयोक्त च पत्रत्रिण । महापापकृशाङ्गोऽन्तुःकुर्वे न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपास्यदे कर्मनिपाकेऽथापि त्रिंशत्तिस्रस्यतम ॥ ३२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृधाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद् । वधिरो जायतेऽत्रैव प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥

चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्सुवर्णकपलाञ्चितम् । पुस्तकं विधिवद्द्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

भोजयेच्च यथादात्तया होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्यधिकविंशततमः ॥ ३२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मयातजम् । अज्ञानादत्र जनुषि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥

महापापकृताद्गोराद्यस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

प्रयागे मकरस्थेऽंके ज्ञानादत्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्यधिकविंशततमः ॥ ३२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक् सूत काचिद्धिजवराङ्गना । पतिमिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥

सा नार्यवातयत्पूर्वं भवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावकत्वमाप्नोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥

हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पर्वस्वेव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकविंशततमः ॥ ३२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूत् वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदेऽधुना । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥

विमोत्सङ्गगतश्चायं प्रयागे गरुडाग्रज । सुखातो मृगगे भानो धूर्तः कर्मक्रियोऽञ्जितः ॥ २ ॥

संप्राप्य स्वयंहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवासितस्यान्यक्षत्रियस्य पतत्रिणं ॥ ३ ॥

ददाद् भवनं रम्यं वैरिभावात्पुरानव । तत्रैका वत्सरी दद्या जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥

कालयोगे च संप्राप्तिं स गत्वा यमशासनस । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥

पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राग्गरे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥

सुमंश्यरूपो बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शतः । बुद्ध्याविक्रमधारी च पत्तिकः स्वल्पवित्तवान् ॥ ७ ॥

सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यममन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापादत्र शृणुष्व वै ॥ ८ ॥

गोबालवत्सकववाजीववातादपुत्रक । सप्तवेदमिताब्दान्ते जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥

गोस्त्रीविप्रवधात्पापान्यत्र नाशकराणि च । गोगशिगः शनिः सोमात्पद्वे जीवो मृगस्थितः ॥ १० ॥

रुद्धैभतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकम्पात्र जन्मनि । पूर्वं वा स्त्री सहायातीन्मृतवत्सात्र सा मुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद् मे स्वामिन्सर्वपापनिवृद्धनीम् । पुत्रवृद्धिकरी धन्या सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चदशर्णमिता कार्या सुरभिश्च हिरण्ययी ॥ १३ ॥

तदर्धमितिका वापि द्वयोर्वित्तानुनास्तः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्दया विनाय धीमते ॥ १४ ॥

नापैर्वीद्वोभैर्देवैस्तथा पशुपतिः सुत । मानार्भ्यां च तथा वद्विजांवा मात्रवतुष्कजाः ॥ १५ ॥

देषाश्च विधिना सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १६ ॥

नैवं कुत्रोच्च दः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतस्तस्मिन्जीविते नात्र संगमः ॥ १७ ॥
नवतप्तममायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं वा कृत्तनिष्कृतेः ॥ १८ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकतिसप्ततमः ॥ २२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पृथं कौचिद्विजवराङ्गना । पतिमिया शील्युक्ता वानभोगरता मदा ॥ १ ॥
वैरिभावं तथा स्मृत्वा गृहं दग्धं द्विजस्य च । चापेण तस्मिन्ने दग्धो गृहदाहे पत्तत्रिण्य ॥ २ ॥
साहाय्यात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपार्जितम् । तत्पापजान्महाघोरात्फलाज्जाता वियोनिजा ॥ ३ ॥
नैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मादया पूर्वपुण्यात्तथा सती ॥ ४ ॥
क्षयरोगयुता बाल्ये बालघातात्पुत्रिणी । महाग्निदाहपापान्न प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टेनैवात्र नश्यति । साहाय्यात्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनो रजान्वितः ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चविंशत्यधिकतिसप्ततमः ॥ २२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मारिकां यो महाभाग निहन्वात्पापमोहितः । तस्य च स्फालिता बाणी भवत्यनेव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यादिरण्मयी तत्र मारिकां शुभलक्षणां । तथा च पुस्तकं दद्याच्छात्रस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापात्ममुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चविंशत्यधिकतिसप्ततमः ॥ २२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां घातयन्नागि पृथं पापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्फलिताण्डज ॥ १ ॥
तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय वा । पूर्वपापात्ममुच्येत तदानाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तविंशत्यधिकतिसप्ततमः ॥ २२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्रांती च पुरुषः पूज्यजन्मनि मानद । तस्मिन्कण्ठः प्रजायेत मोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवच्छ्रेतां सर्वाभग्नानृषिताम् । मुच्यते कण्ठजाट्रोन्मात्रान् कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टविंशत्यधिकतिसप्ततमः ॥ २२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी पूर्वजन्ताप घातयेत्कण्डाग्रज । वक्रं सा कण्ठरोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिना सूत श्वेतामत्र परस्विनीम् । ययोपरकृन्संयुक्तां तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकतिसप्ततमः ॥ २२९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षत्रिद्विप्रकुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माद्या वोर्ध्वहृत्पयाः ॥ १ ॥
मोरायाः रक्तावीर्यंथ अतिपाण्डुराम्बुः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्याद्दृग्णीगद् ॥ २ ॥
जरीरे जायते वदिरुघातप्रणादुःखः । वीत्राणां मातुलानां च दुःखवातांशुतिः सदा ॥ ३ ॥
दायादाच्छुद्धकपीडा भूमिद्रव्याभिरिप्तया । ऐदितानि च लक्षणाणि तस्य देह भवन्ति हि ॥ ४ ॥

तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोपवादिनी । गौरवर्णा शुभा वाणीसन्तोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमाप्नुयात् । दश मासानतिक्रम्य गर्भं चोदरसौख्यभाक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाके न सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नाथ संशयः । पूर्वजन्मानि सा क्षात्रा संजाता विनतासुत ॥ ८ ॥
अज्ञानतिमिरान्धेन स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पया ॥ ९ ॥
सर्वभूतेषु चात्मानं स्थावरेषु चरेषु च । प्रमादाद्द्वीपिनं हत्वा सदा निहुरमात्मना ॥ १० ॥
तस्य गेहाश्रिता नित्यं मार्जारश्चानपूर्वकाः । पातालक्रीडनपरा गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
तस्यक्त्वा त्यज्यते मातृवालानामनुकम्पया । मायावन्वनमातृणां बालगर्ताश्रिता तदा ॥ १२ ॥
अन्यत्तद्धर्मिणां हृष्टा क्षिप्यते वद्विभस्मसात् । विनिव्रन्ति प्रमादाद्यैर्भेदं संततिदुःखभाक् ॥ १३ ॥
संततिदुःखितायास्तु नानादुःखाय जायते । अनया वित्तमासाद्य तेषां वैनाशनाथ तु ॥ १४ ॥
तथाविधेषु जीविषु मृतेष्वपि च तद्वशात् । म्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्यास्त्वद्वेषचिदिताः ॥ १५ ॥
पाताले ज्वलिता ताभिर्वह्वो लघुप्राणिनः । गर्भयुक्ता मृतामातृक्षामयापि तथाम्बया ॥ १६ ॥
गर्भं न लभते तत्र मृतासौ दुःखजन्तवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा ॥ १७ ॥
त्रिविधापत्यजा बाधा प्राप्यते जन्तुरन्तरे । जन्तवो गर्भिणो ये तेः स्वकृतं कर्म भुज्यते ॥ १८ ॥
उभयोः कर्मणां हेतून्वश्यावश्यप्रयोजकान् । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥
स्थिरगर्भा मृतापत्या पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा मर्त्यं वद दिवस्पते ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टं समनुप्राप्ते शूरेऽहनि शुभोदये । प्रायुदवप्रवणे देशे गोमयाद्युपलिप्तके ॥ २१ ॥
तत्रोपर्याविकं स्तीर्य नानाचित्रविचित्रकम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूजयेत् ॥ २२ ॥
निष्कमानं सुवर्णस्य शकलं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च द्विभागे तण्डुलद्रोणपर्वते ॥ २३ ॥
शुद्धं मोऽर्धं भृशं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्थापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिमित्तम् ॥ २४ ॥
पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं च प्रजापतिम् । वेणुदण्डं करे दशे कामे चायं कमण्डलुम् ॥ २५ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं च शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्रन्ध्रेषुष्पाद्यैरुपचारैः प्रयत्नपृथक् ॥ २६ ॥
सम्यक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे, पूजयेद्विधैर्धनैः ॥ २७ ॥
तत्तस्तु सपत्नीकं मुनीनां विन्मयेदिति । सदक्षिणा जगत्स्रष्टा पत्नी च तपसोबला ॥ २८ ॥
सा मया तिलसंरूपा वेदापोभिस्तीव्रवेदनम् । लघिता स्त्रीजनाचारमजानन्त्या दयात्मिका ॥ २९ ॥
नाशयेत्तस्य पापस्य देवमांसं विगोर्हितम् । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
सपत्नीकं च सौवर्णं निर्मितं सम्यगर्चितम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने ॥ ३१ ॥
एवमाश्राव्य ता मूर्तिः समादाय प्रयत्नपृथक् । प्रदद्यादानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाः ॥
दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं त्रिषैवि विहिताञ्जलिः ॥ ३२ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजन्तुषु दयाराहितचित्तया । प्राप्तमत्पशुभं स्वामिच्छिन्वि तत्कर्म दारुणम्” ॥३३॥
दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिष्वात्मानमीक्षयेत् ॥ ३४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकयाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मन्यः स तत्पापेन लाञ्छितः ॥१॥
कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनात्र खगाधिप । मुच्यते तदुपायात्तु कूर्चयुक्तं चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नासी वातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन कूर्चयुग्ं गरुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुवन ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राग्मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते क्रमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमार्जितात् । मुच्यते किल रोगात्तु दुष्टात्कृमिभवात्सर्वम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः कृमिजाता रुजा सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चकं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे तु प्रातस्तद्दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पृष्टं तु यो मोहाद्भक्षयेद्विधिवर्जितः । सिद्धान्नं स पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापश्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं यथा पुरा सूत सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पृष्टं च सततं सात्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्स्मात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य प्रणागनात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मात्स्वितः सदा । सभार्यो नर्मदानरे धनसौख्यममन्वितः ॥ १ ॥
कृतानि तेन दानानि नानापशुंशु शक्तितः । वेदविज्ञानयुक्तेषु सत्पानेषु विधानतः ॥ २ ॥

अथो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्रवम् । त्यक्त्वा ज्येष्ठामृतनुस्नातां धर्मशील्युतां प्रियाम् ॥३॥
गतिं दर्शय कनिष्ठायामनृतांशुविमोहितः । ततो यमपुरं प्राप्तः समहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥

भुक्ता पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिंहस्थेऽर्के मुखे राहो जीवे कर्केऽलिगे भृगो । स रक्तगोरो मतिमान् बन्धुस्त्रीमुखसंयुतः ॥ ६ ॥
 लघुर्बुधो स्वमितदो द्विजबन्धुसहायकः । सर्वं त्विदं फलं दानात्स्वीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भूणहा लोकेऽति पराणिका विदुः । योपासाहाय्यतो जातं शृणुष्व विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाभृत्सा ज्येष्ठात्र गतप्रजा । गर्भदोपयुता चेति लक्ष्णैर्लक्ष्यते स्वग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तरय पूर्वपापविनाशनीम् । कुर्वाणैर्लब्धमिदं गणेशं विघ्ननाशनम् ॥
 तदर्थार्थमितं वाऽपि विपु विन्तादिमं पठेत् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“त्याक्ता वराननां शुद्धां पूर्वं पापं समाजितम् । तदुग्रपापनाशाय दहेऽहं गणनायकम् ॥ ११ ॥
 मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्यमी । ददेऽहं विप्रमुख्याय वेदशास्त्रविदे त्विह” ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्तरयन्त्रक्षया शुभां दद्यान्न दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः १३
 श्रुत्वं शक्तिमान्पस्तु न कुर्याच्छोधनं त्वके । स पुत्रान्नोपसंपतं रिष्टं पश्चादद्वन्द्वके ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवेन वर्षसप्ततिम् । अत्र जन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंग्रहे कर्मविपाके ऽध्यायः समाप्तश्चरधिकविघ्ननाशनतमः ॥ ३३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चने जाता वाद्भजा पूर्वजन्मनि । सात्र जन्मनि वै विघ्ना जाता प्राग्बिष्णुपूजनात् ॥ १ ॥
 यत्कृतं लुप्तं तच्च शृणुष्वत्र स्वमेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न तद्वत् पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमदोषतः । मृतो द्विजस्तद्गृहेऽसौ शुधितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्ववदमासापि भुञ्जापि यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसंततिहीनात्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वद्वेऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तयार्थेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदलीपत्रसंयुक्ता देया विधाय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुभीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंग्रहे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदधिकविघ्ननाशनतमः ॥ ३३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो मत्त श्लोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । रात्र्यन्धो जायते सोऽपि जन्मन्धव च मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्स्त नक्तान्वित्वात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंग्रहे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकविघ्ननाशनतमः ॥ ३३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी श्लोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्धा जायते त्वत्र व्याधिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
 गोमूत्रप्राशनाद्ब्रह्मणेभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्धरोगान्मुक्तिः स्यादत्र जन्मनि मुत्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंग्रहे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकविघ्ननाशनतमः ॥ ३४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी प्राग् रात्र्यन्धो जायते न हि । स तत्पापविशुद्धचर्यं गोमूत्रं विधायरिपवेत् ॥ १ ॥

भोजयेच्च तथा विप्राञ्छत्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्ध्यरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥२॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकविंशततमः ॥ ३४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभृद् नारी प्राग्भवे विनतासुत । रात्र्यन्ध्यरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥१॥
द्विजेभ्यो भोजनाच्चैव गोमूत्रप्रादानात्तथा । मुच्यते पूर्वपापात्तु निडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायद्विचत्वारिंशदधिकविंशततमः ॥ ३४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्या गमने पूर्वभवे च गरुडाप्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मूढो जन्मनि जन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रायणप्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुचिस्तुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायद्विचत्वारिंशदधिकविंशततमः ॥ ३४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं स्वीकरोत्येपाऽजगरीं जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्रजापतिप्रताद्यत्नात्कृतात्पञ्चापतर्तनेः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकविंशततमः ॥ ३४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पराश्रविन्नपाती तु यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णोनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
विधिना लक्षहोमेन कृतेन गरुडाप्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाद्रोगाद्गत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चचत्वारिंशदधिकविंशततमः ॥ ३४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्न प्रकुरुते सूत या नारी पूर्वजन्मनि । पराश्रेषु यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
वर्जिणीवै रोगेण बाध्यते पीडया महत् । लक्षहोमेन सततं तस्यापान्मुच्यतेऽज सा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय षष्ठचत्वारिंशदधिकविंशततमः ॥ ३४६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुन्डोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मस्तसलः । सत्ययुक्ता सदाचारो साधुसेवनसंयुतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिदं पापजं चात्र जन्मनि । किलासददुःकण्टृथ नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
किञ्चिददः प्रजापते तत्कथं कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्दी स्त्रीधर्मप्रतकारिणी ॥ ३ ॥
वातोद्भवा व्यथा तस्या मूर्ध्नि तुदे प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्राः पुत्र्यो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन तस्य कथय भास्कर ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय सप्तचत्वारिंशदधिकविंशततमः ॥ ३४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना प्रिया शूद्रा प्रतायिता । बहुव्याशाशानिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ १ ॥
शूद्रा याता च संनयं बहुकालोऽगतागतः । अन्योन्यं प्रतिवसतः किञ्चित्कालवशागतः ॥ २ ॥

उभयोः कर्मणोर्दुर्धनहर्ता पनिर्यतः । ततस्तेन कृतं कर्म भीष्ममैत्रव जन्मनि ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णोत्कर्षणधुतः । धनलोभाद्धतः शीघ्रं भाक्विनोऽर्थस्य वै चलात् ॥ ४ ॥
 नस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रयैस्तथा मातैर्मृतौ तौ दंपती तदा ॥ ५ ॥
 धनलोभवशास्तोऽतौ दुष्टचित्तः सुदुर्मनः । तरिष्या च मृतौ तत्र गर्तौ वैः यमज्ञानम् ॥ ६ ॥
 प्रनष्टं तद्गृहं जातं ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पचितां भृशम् ॥ ७ ॥
 पथान्मानुषमापन्नौ धनदानप्रभावतः । इदं जन्म चतुर्यं स्यान्मृतापत्यं स्वयेश्वर ॥ ८ ॥
 द्वित्रादिमासजानानां मृतिर्द्वित्रादिद्वयैः । मृतपुत्रा भवेत्यत्र जाताजातास्तथैव च ॥ ९ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामपि च ध्रुवम् । जाताजातां विनश्यन्ति हि तस्याकृतनिष्कृतेः ॥ १० ॥
 एवं यदि चिरं स्थित्वा अचिरान्निश्चयते परम् । सुगुणाश्च सुरूपाश्च लालनाच्चाटुकारिणः ॥ ११ ॥
 नश्यत्यु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याधयन्तरो भवेद्व्याधिर्यस्तो व्यवसनवानयम् ॥ १२ ॥
 नास्ति सौर्यं लभेतस्य नानाश्रितचेतसः । सौर्यं न तद्धनस्यापि परापत्यानि पश्यतः ॥ १३ ॥
 लक्षणाणि पुरोक्तानि तस्यैमान्यपि कीर्तयेत् । स्योदरे श्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १४ ॥
 मृतवत्तोद्वं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् । स्वर्णस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ १५ ॥
 दौर्भनस्यं महानाथिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः ॥ १६ ॥
 त्रियन्ने जातमात्रा ये पुत्रा अकृतचाटवः । एवं तु कर्मणि पुरा प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

जातस्य निष्कृतेः स्वामिनिह कर्मनिपूतनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकान्यया १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सुत प्रवक्ष्यामि मृतवत्सायनाशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तात संततेः सौख्यहेतवे ॥ १९ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । पशुभिः शान्तिमूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् २० ॥
 सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृतरक्षाप्रतिष्ठितः । स्थापयेदोषयर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुसक्तिभिः ॥ २१ ॥
 सुदृष्टे सुभुभे देशे गोमयाशुपल्लिके । तत्रोपचारविकं स्तीर्य कृष्णाजिनमथापि वा ॥ २२ ॥
 द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्थापयेद्राजर्षं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २३ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां नव बालगोपालमूर्तिकाम् । कृत्वा प्रनिष्ठितमाणां मूर्तिर्ये शुभलक्षणे ॥ २४ ॥
 अर्चयेद्बन्धुपुण्याद्यैरुपचारैर्यथाविधि । नम्यक श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ २५ ॥
 आहूय विदुषो विप्रान् अन्वाश्र वेद्यवदिनः । अलोलुपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिकैस्तथा ॥ २६ ॥
 यो निर्मितः पुरा द्रोहो मया च परसुनुषु । भूमिद्रविणहेमाथलिप्तया स मणश्यतु ॥ २७ ॥
 नाशयेत्तन्महापापं मूर्तिश्च शुभलक्षणा । तदस्तु महदप्रार्थं मृतं संवतिरात्मनः ॥ २८ ॥
 तस्मान्मुच्ये महाभाग पीतगोदानतोपतः । इति तत्र परिश्रम्य त्रिस्तेनोक्तोऽप्यतिष्ठति ॥ २९ ॥
 अत्रे नयोति मन्त्रेण विष्टुर्व्येतुदीरयेत् । धेनुं दद्यात्सवत्सां च सहिरण्यां यथाविधि ॥ ३० ॥
 सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धरात् । इहैव लक्ष्म विज्ञेयं मातृबन्धुसखीज्जितम् ॥ ३१ ॥
 स्वसुताः सुतसौर्य्याप संतोष्य निजपुत्रवत् । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मियः कियत् ३२ ॥
 विकारा विकृता प्रौथो गमने पादवैकृतम् । पैतृजा मातुलान्या रुक् कामगुलमार्तित्त्वव्यया ॥ ३३ ॥

मृतापत्यातिदारितेपामनुमन्त्रादिभेदतः ।

तथातथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुहृर्षुटः । पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य सहायकम् ॥ ३८ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विश्राय यो विषं दद्यादातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पश्चिन्ट् चर्द्धिरोगेण बाध्यते ॥ १ ॥
नास्ति तस्यात्र पापस्य निष्कृतिर्दृढकर्मणः । छर्द्धिरोगेण सततं युवा नाशमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्यात्र जनैरपि सहस्रजः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सत विषं दद्याद्विजातये । छर्द्धिरोगेण मात्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गुरुदायज । ब्राह्मणस्य वधे पापे प्रायश्चित्तं क्व विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय पचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मिन्यो विषं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्द्धिरोगेण सोऽत्रैव बाध्यते पीडया बहु ॥ १ ॥
येनूनां दण्डकं दद्यात्सत्पापस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्द्धिरोगाच्च जन्मन्व्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकापचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यूक्तोऽत्र जायते जन्तुर्गः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागवी त्वासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुनाभिलाषिणी पूर्वमनजघवनं पुरा । तस्मात्ता यवनी जाता पुनस्तततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाविधाजदानात्ता कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा यस्मात्सुखैश्वर्यममान्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजनजाद्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिखंशस्य अतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्पचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽनसक्तश्चिद्राहणो पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजापरो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चार्येणापहनं द्रव्यं यस्त्सियतं देवतालये । तेनेदं दुष्कृतं सत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो मुक्ता तत्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रय क्षत्री पञ्चेते पूजनादरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भृषः सर्वसंपत्सुखान्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगार्तश्चात्र जन्मनि मानसः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
सुर्वाहिरुग्मर्षा पृथ्वीं सप्तसुद्रा पलात्मिकाम् । सर्वनां सागरोपेता सप्तद्रीषा वसुंधराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पफलकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगादिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कर्मस्य च काश्यप । सात्र जन्मानि रोगेण च्छर्दिसन्नेन पीडयते ॥ १ ॥
 धेनुना दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाय च । सवत्सां कपिलां दद्यात्सा तदोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकविंशततमः ॥ ३५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्विप्रो ह्यभृद्भे ग्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यकायाश्च विवाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
 दानाल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्बययोगतः ॥ २ ॥
 रा चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविबलाद्ब्रूढात् ॥ ३ ॥
 नानामरणयुक्ता सा किल गर्भसमन्विता । त्रासिता लुण्ठिता साऽत्र तेन पापधियाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला बहु । तद्गर्भोऽहो च्युतो पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
 ततो धर्मपुरं प्रातः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यकलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण ॥ ६ ॥
 परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 गौरः प्रतोषी क्षीणाङ्गः बहुद्रव्यपराक्रमः । पिताधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिर्गन्वितः ॥ ८ ॥
 जातपुत्रैर्मृतैस्तप्तः पूर्वपापाचयाण्डज । विन्मयं तत्प्रयक्षयामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥
 पलार्धाधिभित्तेर्नैव कार्या मुघटिता सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूषणान्विता ॥ १० ॥
 पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुण्यैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
 शिवं वा तत्र सौवर्णं सुवर्णैकमितं सुत । दद्यात्तत्रैव मन्त्रांश्च तद्विद्वान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलससर्पापान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्भविर्वंशं वा शतावृत्त्या विधानतः । मायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्मादोपात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 पुत्रसौख्यस्य लोभोऽपि चात्र जन्मानि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चाददन्दे तु प्रायश्चित्ते कृते सुत ॥ १५ ॥
 वैदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते सुत ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकविंशततमः ॥ ३५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्दोरात्समुदती पापजाण्डज ॥ १ ॥
 न शुद्ध्यत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शर्तरेपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासेन विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्येत सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्ब्रूढात् । वाराणस्यां चतुर्दशधां शिवपूजनजाद्रतात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेयं महाभाग पूर्वजन्मत्रापि बाहुजा । बन्ध्या प्राग्वा यतो दुःखाकुला च दयितान्विता ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपंचाशदधिकविंशततमः ॥ ३५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं बन्धयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापरोगेण क्षिपतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवधने ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकविंशततमः ॥ ३५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । सात्र जन्मनि मूक्तत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
ज्ञानात्कृतान्महापापाच्च चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा भ्रातृवधे सत प्रायश्चित्त क तत्त्वमम् ॥२॥

सप्तजन्मनि मूक्तत्वं जायते महदेवसः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके अ० एकोनपष्टयधिकानिश्चततम ॥ ३५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि वाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राऽक्षिप्रपीडितः ॥ १ ॥
विंशद्वयं व्यतीते च देहमङ्गः प्रजायते । तदक्षार्यमह वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुगाविषम् । गन्धपुष्पैःसमभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेत्कृत्तितो विप्रान् वैष्णवाञ्छूद्र्या सुत ॥ ४ ॥
कृत्वाऽग्नेन विधानेन गृिष्ट चष प्रणश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके अख्याय पष्टयधिकानिश्चततम ॥ ३६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वत्रेहृहरः कश्चियो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
मायश्चित्त परं तस्य वित्ततुर्थाऽर्धभागतः । कालचक्राभियं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भोमयेच्च स्वशक्तिः । कालचक्राख्यदानेन गेगा नश्यन्ति पापजाः ॥३॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके अख्याय एकपष्टयधिकानिश्चततम ॥ ३६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरतस्य या पूर्वऽभूद्दे पातित्रना । पर्युः पापप्रभावाद्दे गति प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्यां सह मोदते । भुङ्क्ते भोगान्ममस्तान्त्रै पति प्राप्य तपस्विनी ॥२॥
गच्छेत्सा परम स्थान यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायो द्विपष्टयधिकानिश्चततम ॥ ३६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतान्मसूत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूक्तत्वं भजते किल मानवः ॥१॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
एव यः कुरुते सूत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायतेऽत्र मूक्तत्वं कदाचिद्विनतासुत ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाके अख्यायत्रिपष्टयधिकानिश्चततम ॥ ३६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या धूर्ता वैश्वरेत्काचिलोमात्पूर्वभवेऽण्डज । सात्र जन्मनि रोगेणापसरारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायाश्चत प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चनय कुर्याद्दद्याद्देतुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायश्चतु पष्टयधिकानिश्चततम ॥ ३६४ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्रणोत्तमो जातो धर्मिष्ठो वित्तसयुतः । उदरे वायुरल्पीयाङ्घ्रिऽत्रोऽर्तिश्च प्रजायते ॥ १ ॥

१ मोदते पार्वती सह तति स्पन् ।

शरीरे जायते चिद् किञ्चिद्गणसमन्वितम् । दृष्टकण्डूविलोनाङ्गं गमने पाद्वैकृतम् ॥ २ ॥
कर्मनुसारतो व्याधिचिद् तस्य सहायकम् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
रोपासुक्ताऽमिताद्यापि प्रदरार्तिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रिया सहितो विमः कुलीनो बहुयाचकः । गत्वा चैव महारण्येऽवर्तत गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
बहवोऽपि समायाताः शत्रवस्तेश्च वेष्टिता । जाता भीता तदा स्त्री सा त्रासघट्टिर्महायने ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवत्तत्र पश्चाच्च स द्विजो मृतः । तेन कर्मविपाकेन भ्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
केचिज्जीवन्ति पण्मातं केचिद्गर्भाविकं भृशम् । बहुकालं भवेत्किञ्चिच्चिद्रमङ्गे प्रजायते ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्पया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साद्य पृष्टं महाबाहो किलैतच्च सुदुर्लभम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमवापहम् ॥ १० ॥
गङ्गायां वै सवर्णायां सौवर्णं निष्कसंयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वस्त्रयुग्मं सुरोरपि ॥ ११ ॥
कर्मपाकाधिकं विभं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ १२ ॥
पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाल्लोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
आयाति पापदोषेण भुवि जन्मनिजन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या प्राप्स्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥

इति श्रीमृत्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपष्ठ्यधिकविंशततमः ॥ ३६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कालाचनारी भर्तृमिपान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानमदायिका ॥ १ ॥
पार्श्वस्थस्यान्वशूद्रस्य गृहाश्वीतानि मानवैः । सर्वज्ञेयानि चैर्विण सर्वज्ञान्यगृहापुरा ॥ २ ॥
भुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्पापात्पाक्षित्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
ना जाता बाहुजा नारी कर्मभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
यौवने क्षयरोगादद्याऽऽकुला स्नेहहग वतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यात्पापौवनाशनम् ॥ ५ ॥
कथयामि प्रयत्नेन विसत्तुर्याशभागतः । कृत्वा तु कर्दलीं रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥

दद्याद्देवविधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीमृत्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपष्ठ्यधिकविंशततमः ॥ ३६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वधपेत्कश्चित्पुरा धौत्येन कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यवस्माररोगेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सर्वसां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चवर्षं कुर्यात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोचनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीमृत्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्ठ्यधिकविंशततमः ॥ ३६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्गवा । धनधान्यतमायुक्ता स्वर्णकानी सुवर्णविता ॥ १ ॥

दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णापहारजातापाद्भ्र मा स्वर्णकारजा ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहाग्जात् । कुक्षेत्रे शशिशस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तिः ॥ ३ ॥

तद्वत्पुत्रो लभेतपुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाके अध्यायोऽष्टम्यष्टमधिकारिप्रथमतमः ॥ ३६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहृन्पाम्भवे यस्तु ज्ञानाद्भ्र पनत्रिण । सोऽजीर्णेनैव रोगेण पीडयन्ने बहुपीडया ॥ १ ॥

अन्नदानाच्च विप्रेभ्यो रसदानाच्च शक्तिः । सावित्रीजपतो होमात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

पापक्षये क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाके अध्यायो नवम्यष्टमधिकारिप्रथमतमः ॥ ३६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिनोहत्क्षेत्रे नारी भ्रातृवधं पुरा । सात्र जन्मनि मूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चान्द्राणप्रनम् । वेदपुस्तकदानं च पलस्वर्णयुतं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाके अध्यायो दशम्यष्टमधिकारिप्रथमतमः ॥ ३७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालघाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वेनतेयात्र जनुषि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥

श्रवणाद्धरिवेशस्य विधिवच्चान्न जन्मनि । ब्राह्मणोद्ब्राह्मणाच्चैव पूजनाच्छुद्धस्य च ॥ २ ॥

जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाके अध्यायो एकत्रिंशदधिकारिप्रथमतमः ॥ ३७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकरे यामवेत्पूर्वं निपाद्नी पुनरेव सा । शूद्राऽधमा पथ्यनदे जाताऽत्र विनतासुत ॥ १ ॥

पुत्रपौत्रवनेर्धान्यैर्गजाश्वोत्प्रादेवाहूतैः । युक्ता सा यवनी स्रव तीर्थारण्यस्य मेवनात् ॥ २ ॥

सा भर्तृसंयुता पूर्वं जनुष्यथ शिशार्धनात् । यवनी पूर्वपापाच्च निदार्हणां च सेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाके अध्यायो द्विसप्तम्यष्टमधिकारिप्रथमतमः ॥ ३७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्रामभवाद्दिग्गः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तमर्वमनेरथः ॥ १ ॥

तुलाभूतानि स्नेहानि विप्राणां छेदभागिनाम् । गृहीतान्यपित्तौषेण लोभयुक्तान् चेतसा ॥ २ ॥

यस्माज्ज्ञानकृतं कर्म प्राग्भवे तत्फलं दृणु । सोऽत्र विप्रो प्रयोगेऽस्ति श्रेष्ठो वेदविदांबरः ॥ ३ ॥

धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तीर्थराजाविवासनात् ॥ ४ ॥

नात्रः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज । दोषात्स्वल्पात्फलैर्युक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाके अध्यायो द्वादशम्यष्टमधिकारिप्रथमतमः ॥ ३७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मपभूत्कश्चिद्ब्राह्मणो धर्मसंयुतः । ग्रामाध्यक्षः प्रतापाद्यो भ्रातृपुत्रसमन्वितः ॥ १ ॥

दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तिः । पर्वस्वपि च भूरवर्णगोऽश्वर्यास्यासनादिकम् ॥ २ ॥

तिलपात्राणि भक्ष्याणि वस्त्राणि विविधानि च । सर्वरत्नानि पात्रेषु हृद्यकव्यानि चाण्डज ॥ ३॥
 पापमाचरितं चापि भाषितोऽर्थस्य गौरवात् । ग्रामान्तरे स्थितस्यास्य शत्रोः सीमापहारिणः ४॥
 निर्दग्धं भवनं सर्वं रात्री वै चौर्यकर्मणा । तस्मिन्नुद्यमे महाभाग दग्धः क्षात्रशिमुस्तथा ॥ ५ ॥
 बहुवो गृहजा जीवा दग्धास्तद्गामजा ध्रुवम् । वैरिभावात्सहायैश्च पापमुप्रमुपाजितम् ॥ ६ ॥
 एवं बहुनिधे काले स प्राप्तो यमज्ञातनम् । पुण्यात्स्वर्गाश्च विविधान्भुक्त्वा पापात्तयोत्तरान् ॥ ७ ॥
 पूर्वपुण्यभावेण स जातो बाहुजोऽधुना । कुरुक्षेत्रात्परे भागे दशयोजनसंमिते ॥ ८ ॥
 स रक्तगौरां मतिमान्स्वक्षो बहुवर्नेयुवः । यशस्वी भ्रातृमित्राद्वयः पितृभक्तो दयापरः ॥ ९ ॥
 सुखीभूयमुर्व्वर्ष्यनावाहनभोगभाक् । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पितृभग्यविवृद्धिदः ॥ १० ॥
 हस्तः कृशोदरो बन्धुमान् सोऽप्योऽभिहितः प्रभुः । आदिमध्यावसानान्तं सुखैर्धर्मसमन्वितः ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । बहुचिन्तानुगे धूर्तं दाने चाल्पमतिस्तथा ॥ १२ ॥
 पीठचमनस्तथा रौप्यैर्विने वातसंभवे । कुशैर्धर्मनोदुःखैः कापि क्षीणाविकारकः ॥ १३ ॥
 चालव्रतात्पुरा पापाज्ञातपुत्रविनाशवात् । चिद्रमयं जनुर्दंष्ट्रात् गुरुर्भवेतु पञ्चमे ॥ १४ ॥
 तस्मात्पापस्तथा चन्द्रो नीचः केन्द्रेऽगुनाश्रितः । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र पत्रत्रिण ॥ १५ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहापातीद्गामद्वादेऽननिष्टरा । ज्येष्ठा स्त्री प्रष्टुरास्ति मृतपत्न्या स्वगेश्वर ॥ १६ ॥
 तथाऽपरः सहायोऽपूतपुत्रः पूर्वभवेऽण्डज । सदनः सोऽत्र जनुपि बहुपुत्रीभिरन्विनः ॥ १७ ॥
 अन्ये ये वान्धवा भृत्याः सहायाः पण्डिताः पुरा । प्रष्टुरनेऽत्र सुता जाता भवन्ति बहुदुःखदाः ॥
 लक्ष्णैरेभिराद्वयस्य प्रष्टुरत्रैव जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १९ ॥
 पुण्यक्षेत्रेऽष्टैर्भिर्वर्षैः पञ्चभिस्त्रिभिरेव वा । कारयेत्पार्श्वैर्वैष्टिहानेकादशशतैर्मितान् ॥ २० ॥
 गन्धपुष्पोपचारिस्तु मन्त्रैरेव प्रपूजयेत् । ततश्चाष्टपर्लं रुद्रं कुर्याद्धेममयं शुभम् ॥ २१ ॥
 सप्तनीकं यथाकारं सर्वावयवसंयुतम् । तदवर्षाभिमते वापि त्रिषु विन्तातुसाततः ॥ २२ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धार्थविधिज्ञाय प्रदापयेत् । हिरण्यं तथा चाग्निं माषैः पञ्चमिहैः शुभैः ॥ २३ ॥
 राजते च तथा पात्रे पल्लयमिहै शुभे । लेहया जीवास्तु बालाद्या दग्धा ये च गृहाश्रिताः २४ ॥
 ब्राह्मणाय च ते देया दाहक्षोपोपशान्तये । लक्ष्मिनारायणं तद्गत्पलाष्टगितिकं सुत ॥ २५ ॥
 राजतं विधिवद्दद्यात्सर्वदोषापनुत्तये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु सहस्रं द्वादशाक्षरम् ॥ २६ ॥
 अटाक्षरं त्रिसाहस्रं जपत्वा शुद्धिं ममाचरेत् । हौमयेत्तदशांशेन गाथ विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 शृणुयाद्धरिवर्षां वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत ह्योः पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 तस्य पुत्रविशुद्धिः स्वास्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाथयो व्याधयस्तस्य न चाश्रित्यं क्वचित् २९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नाविते नात्र संशयः ॥ ३० ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्त्काम । त्रिसप्ततिमिताच्चायुः प्रायश्चित्तं कृतेऽधुना ॥ ३१ ॥
 गतिमप्युत्तमां याति त्वन्दया ह्याततायिनाम् ।

जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्राद्धिचिन्तयेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यसंहितायां कर्मविपाके अन्वयशतुःसप्तत्यधिकप्रशततमः ॥ ३०४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रयच्छति च धर्मात्मा सर्वपापविशोयनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान्पितॄन्थ श्रद्धयान्वितः ॥ १ ॥
गयाश्राद्धादिभिः काम्यैर्दानैर्हव्यैर्विवाननः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्मनतातनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसप्तदे कर्मविवेके अध्याय पचसप्तत्यधिकविंशततम ॥ ३७५ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाय लोकाना हितकाम्यया । त्वा पृच्छाम्यत्र देवेश च्छिन्वि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग सर्वं वर्माच्छुभं भवेत् । कश्चाद्विप्रस्तीर्थभागं सकल्प्यः न्योमुतान्वितः ॥ २ ॥
लुण्ठितो केनचिद्गजा स भूतो धनलोभतः । तन्नाशनादपुत्रोऽयं शृणु तस्य प्रतिनिधिषाम् ॥ ३ ॥
द्विजस्य प्रतिमा कृत्वा सर्वस्वेन हिरण्यधीम् । यथाकारा श्रियस्त्रापि स पुत्रामदितेस्तु ताम् ॥ ४ ॥
यन्मया निदूतो विप्रो धनं हत्वा घने घने । तस्करासंगमे पापं प्राप्तमेवोत्पन्नं महत् ॥ ५ ॥
तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्ददाम्यहम् । सौवर्णो प्रतिमामेनामनयोऽहं भवेदिति ॥ ६ ॥
नो जयेच्च शत विप्राश् सर्पिष्वात्मानमीक्षयेत् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसप्तदे कर्मविवेके अन्त्यय पचसप्तत्यधिकविंशततम ॥ ३७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी धावत्येत्ताचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्दन् विधिज्ञाय परमेरु पत्रत्रिण । कस्तूरिकाया विषाय पाण्डुरुद्राशनं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसप्तदे कर्मविवेकेऽध्याय सतसप्तत्यधिकविंशततम ॥ ३७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राङ्मरणः फलम् । कश्चिन्नासीत्कलिङ्गे वै द्विजो धर्मकृपापरः ॥ १ ॥
बहुस्त्रीनरसंयुक्तो गोयनेश्च समन्वितः । गयाया कृतवाञ्छाद्ब्र श्रद्धाविधिसमान्वितः ॥ २ ॥
सततं कृतस्नानार्थं कामान्वः त च निश्चयात् । उपेष्टा त्यक्तसुसंभ्राता धर्मिष्ठं प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
रति ददौ कनिष्ठानामनुतो स्त्रीविमोहितः । जीवन्त तु चिरं कालं पश्चान्मृत्युमवाप्तवान् ॥ ४ ॥
शुभाच्छुभफलं पुत्रा पापान्नरकगतनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातो वाऽत्रापि स द्विजः ॥ ५ ॥
देशे रम्यस्थाने पुण्ये नरे लोहितसङ्गके । मध्यरूपः प्रियायुक्तो धनतुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
शुभादिदं तथा पापान्मनोदुःखसमन्वितः । औम माहेश्वरं रूपं हेम सोपस्करं किल ॥

यो दद्याद्दर्भतः पापात्प्रीत्यागान्मुच्योऽप्युना ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसप्तदे कर्मविवेकेऽध्यायऽष्टसप्तत्यधिकविंशततम ॥ ३७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शान्तिनकं पौष्टिकं चेदं वक्ष्यमाणं तथाण्डज । सर्वपापरं ज्ञेयं तथा रोगविनाशनम् ॥ १ ॥
कुर्वाच्यान्द्रायणं पुत्रं त्रिविधं सर्वपापरत् । पीडिते तु गदार्यस्तु हृदनेनो भवेत्ततः ॥ २ ॥
विपीलिवामध्यरूपं कुर्वाच्यान्द्रायणप्रतम् । अष्टोत्तरसहस्रं तु जपेत्सूक्तं च पौरुषम् ॥ ३ ॥
वलिरत्रापि ग्रहणानमन्मजपयुर्ववत् । बालग्रहयुतं बाल्यमादायेच्छिउष्टुक्तं स्वयम् ॥ ४ ॥
अग्नि स्पृशति स्कन्धात्पण्डः समते ततः । पादयोर्हस्तयोश्चैव विचारो वायुजो भवेत् ॥ ५ ॥

बलिदानमाह ।

तिलपिष्टदधिकीरकूसरापूपसक्तवः । राजमापाश्र मुद्राश्र निष्पावाः कन्दमूलकम् ॥ ६ ॥
 पंकं मांसं सुरा वेति पूर्णकुम्भयुतश्च वै । एभिर्दद्याद्बलिं सम्यक् मध्यरात्रेण संयुतम् ॥ ७ ॥
 गवामङ्गेषु तिष्ठन्ति भुवनानि चतुर्दश । यस्मात्तस्माच्छिवं मे स्यादिह लोके परत्र च ॥ ८ ॥
 सर्वभूताश्रया भूमिर्वराहेण समुद्धृता । अनन्तसाम्ये त्वदानाच्छान्तिं श्रेष्ठानि प्रयच्छ मे ॥ ९ ॥
 महर्गोत्रिसंभूताः कश्यपस्य तिलाः स्मृताः । तस्मादेपां प्रदानेन मम पापं व्यपोहतु ॥ १० ॥
 हिरण्यगर्भगर्भस्त्वं हेमवीजं विभावसोः । अनन्तपुण्यफलदमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ ११ ॥
 शरणं सर्वलोकानां लज्जाया रक्षणं परम् । सुवेषपारि वस्त्र त्वमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १२ ॥
 सर्वदेवमयं धान्यं सर्वैतपत्तिकरं महत् । प्राणिनां जीवनोपायश्चातः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १३ ॥
 यथा देवेषु विश्वात्मा प्रवरश्च जनार्दनः । सामवेदस्तु वेदानां महादेवस्तु योमिनाम् ॥ १४ ॥
 प्रणवः सर्वमन्त्राणां नारीणां पार्वती यथा । तथा रसानां वै श्रेष्ठः सदा चेधुरसो मतः ॥
 मम तस्मात्परं लक्ष्मीं ददस्व गुड सर्वदा ॥ १५ ॥

प्रीतिर्धृतः पितृणां च विष्णुशङ्करयोः सदा । शिवनेत्रोद्भवं सौम्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १६ ॥
 यस्मादन्न रसाः सर्वे नौत्कृष्टा लवणं विना । शम्भोः प्रीतिकरं नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १७ ॥
 पुण्यस्त्वं शंख पुण्यानां मङ्गलानां च मङ्गलग् । विष्णुना विद्युतो नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥
 धर्मस्त्वं वृषरूपेण जगदानन्दकारक । अष्टभूतैरधिष्ठानमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १९ ॥
 विष्णुरश्वस्वरूपेण यस्मादमृतसंभवः । चन्द्रार्कवाहनो नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २० ॥
 यस्मादायसकार्याणि दानाधाराश्च सर्वदा । हे लोह लाङ्गलादीनि तस्माच्छान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २१ ॥
 यस्मात्त्वं छाग यज्ञानामाहुतित्वे व्यवस्थितः । यानं विभावसोर्नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २२ ॥
 यथा रत्नेषु सर्वेषु देवाः सर्वे प्रतिष्ठिताः । तथा शान्तिं प्रयच्छन्तु रत्नदानेन मे सुराः ॥ २३ ॥
 ग्रहा गावो नरेन्द्राश्च विशेषेण प्रपूजिताः । पूजकं पूजयन्त्येनं निर्दहन्त्यवमानिताः ॥ २४ ॥
 आयुःकामो विधानेन प्रयोगमिममाचरेत् । मुच्यते सर्वरोगेभ्य आयुःपूर्णां भवेन्नरः ॥ २५ ॥
 न प्राप्नुयान्महारिष्टं प्रयोगस्य प्रभावतः ॥ २६ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय एकोनाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग वभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
 सर्वं स्नेहं तेन नीतं मिलित्वा चार्धतीरिणाम् । कालेन तद्दधृतं लोभात्स्नेहमौषाधिकं मुत ॥ २ ॥
 भुक्त्वा पापफलं घोरं भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्भुक्त्वा पुण्याज्जातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
 शूद्रः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयक्ष्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
 सर्वस्नेहातिदानाद्दे स्वविचालुर्यभागतः । स्वर्णदानं तथा चात्र क्षयरोगाद्विमुच्यते ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायऽशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दत्त्वा हन्ति सूत प्राग्या जाराश्रिता पतिम् । पतिनी सा महादुष्टा बाल्येऽत्र विधवा सुता ॥ १ ॥

१ यथा तीर्थेषु धेरेषु इति-खण्ड० । २ नीत्याधिकमिति-खण्ड० ।

विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गर्ति शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥२॥

धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभां गतिम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसन्वादे कर्मविपाके ऽध्याय एकाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागार देहवस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥

तस्यैव दानाद्विप्रस्य स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराद्विनिश्चितम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसन्वादे कर्मविपाके ऽध्यायो द्वाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक्श्विन्मथुरायामभूर्सुर्धाः । राजसेवी महाद्वार आवेत्करतः सदा ॥ १ ॥

मृगयायां गतो देवाद्वातिता मृगसूकराः । तत्रैका हरिणी सूत धातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥

तद्गर्भगी हतौ तत्र शुभो द्वौ मृगशावकौ । सहजाभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥

ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तौ शावकौ चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवर्शपुरा ॥ ४ ॥

स शार्थकर्मणा सूत हतवान् वै रिपून्वहून् । धातितः सोऽपि बहुभिः प्रहरेरतिदारुणैः ॥ ५ ॥

संश्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । भुक्त्वा नानाविधानभोगान्त जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥

देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातकः कर्कटे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥

धनेर्नानाविधैर्युक्तो गौराङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्युण्यात्माकृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥

नानामनोरथैश्चापि पूर्णेश्चात्रैव जन्मनि । दंडप्रचार्यैर्युग्मश्च पापाचाऽपि फलं शृणु ॥ ९ ॥

धृतः शठः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायस्याप्यत्र लक्ष्म शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥

याभ्यां मिलित्वा भुक्तौ द्वौ मृगशावो खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राद्युभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ११

ह्यपस्मारेण रोगेण मृतौ चात्रैव जन्मनि । एवं संततिदुःखातैः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥

मांसभोजनजात्पापप्रायाश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षं तु तदर्घ्यं वा तदर्घ्यकम् ॥ १३ ॥

हिरण्यमयी तथा देव्यो द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदैवतम् ॥ १४ ॥

तन्मन्त्रैर्धूपगन्धार्थैर्नानामक्ष्यैर्विधानतः । मायाश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥

अथवा भोजयेद्विप्रान्सहस्रद्वयसंमितान् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥

प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र न च पुत्रसुखं लभेत् । गिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाधिकेऽण्डज ॥ १७ ॥

प्रायश्चित्ते कृते वाणसप्तत्यब्दं हि जीवनम् । चैत्राष्टम्यां च नियतं शुक्रायां गरुडाग्रज ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसन्वादे कर्मविपाके ऽध्यायदशोत्पधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापद्वयां बभूव प्राग्भवेऽण्डज । सात्रेयं तेन पापेन गर्भपातेन दुःखिनी ॥ १ ॥

विप्रमन्याविवाहाद्दे विधिवदत्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्यैर्यं भवेदिह ॥ २ ॥

अथवा पार्वतीं दद्यादेषीं दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाम्भ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥

तद्दर्धाभिर्मातां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसन्वादे कर्मविपाके ऽध्यायदशोत्पधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । सांतीसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
शङ्करप्रतिमादानान्मूर्तोर्विष्णोः प्रपादनात् । न जायते महापीडा स्क्तातीसारसंभवा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पञ्चाशीत्यधिकविंशततमः ॥ ३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी पर्युर्मित्रं च प्राग्भवे । निघृतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं समीक्ष्य विपादि सर्वस्वार्धाधेनेन च । वायुं हिरण्यं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मन्त्रैश्च वायुजेः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पञ्चाशीत्यधिकविंशततमः ॥ ३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादथवा नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतिरोगमपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्याद्द्रतासुत । लूतिरोगेण पश्येत सात्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः सप्तशतैक्यधिकविंशततमः ॥ ३८७ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्धित्तसमान्वितः । संयुतो वायुपितृभ्यां नेत्रतोदः शिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
सदृचश्च सुखी धीमान् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो रेखा शर वापि बाल्ये स्याद्गृहणीगदः ॥ २ ॥
कटिपृष्ठाग्निघाताश्च व्रणे वाताग्निदर्शनम् । परोक्षे ह्यपवादं वैः हूतेऽत्र कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य मिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काक्वन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जन्मनि वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । प्रतिवेश्म तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
अप्रमत्ता मिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहादिविभ्रमः ॥ ६ ॥
अज्ञानात्काममिच्छन्ती उभयेपि वलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणी जनतां गतः ॥ ७ ॥
स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वैभवात् । सतां वै धर्मयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशात्तत्र अन्योन्यं तद्धृतं धनम् । गृहीतं तद्धनं तेन धूर्तया लोभचेतसा ॥ ९ ॥
ब्राह्मणी निधनं प्राप्ता लोके गृह्णाति विश्रुतिम् । तेन दुःखेन विप्रो सौ ब्राह्मणीमभजत्पुरा ॥ १० ॥
निर्विषं जायते तत्र ब्राह्मणस्य स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह ॥ ११ ॥
पश्चान्मातृपमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं जन्म द्वितीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
प्राप्यते चानपत्यस्य एकापत्यो यवा यदि ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन बन्धयत्वनाशनम् । एकापत्यभवं दुःखमनंपत्यायवा यदि ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भार्गेशीर्षं शुभे मासि शुक्रपक्षादितः स्वग । प्रत्यक्षं सुखसौख्याभिर्व्रतेन प्रतिवापारम् ॥ १५ ॥
पोडशाब्दांश्च नारीणाभिः कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गौरीप्रतामिदं दिक्षु सुतसौख्यकरं स्मृतम् ॥ १६ ॥

पूजनाल्लक्षरुद्राणां तदर्थाणां तथैव चे । मुच्यते पूर्वपापघ्नं घोरकन्यावधादेः ॥ २ ॥
अथवा विधिना सूत तडागोत्सर्गपुण्यतः । विभाणां भोजनात्तस्मिन्सतडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥

। पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसनादे कर्मविपाके ऽध्याय सतनत्रत्यविक्रिशततम ॥ ३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्रायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
देवालंघं सुहृचिरं कृत्वा स्थाप्यात्र देवताम् । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
भोजयेत्तत्र वै विप्रान् वायुप्रीत्या पतत्रिण । दानं वित्तानुसरेण वित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसनादे कर्मविपाके ऽध्यायोऽष्टमः अथधिकविंशततम ॥ ३९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चित्सात्रकुले सूत पूर्वजन्मन्यभूद्भ्रुवम् । गिरिवासी महादुष्टश्रौंषकर्मरतो दृढः ॥ १ ॥
लुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र भागे संताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महावाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
गते बहुतये काले स जातो ब्राह्मणोऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्ब्राह्मणः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापौघनाशनीम् ॥ ४ ॥
सर्वस्वस्य समः कार्या वृषभोऽत्र हिरण्यमयः । क्षौमवस्त्रयुतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
तस्माच्छिवप्रसादाद्दं कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसनादे कर्मविपाके ऽध्याय एकोनचतु शततम ॥ ३९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रांगसीद्ब्राह्मजा काचिद्रतं प्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विभाणा पूजने रता ॥ १ ॥
तदा देवात्सा सुभाषा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रे त्वददाद्विष सा पापचारिणी ॥ २ ॥
मृतस्तद्विषयोगेन गृहीतं तदन्नं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रवयसंज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
तद्वत्पापफलं सूत घोरं नरकसंज्ञकम् । पूर्वपुण्यमभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ५ ॥
क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यप्राप्तिं पतत्रिण । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपा सिद्धार्या सुशीला गौरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्या स्वकुलेष्टा प्रियवदा ॥ ७ ॥
पतिप्रियरता चोभ्रा सुखैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापाहोभादद्या स्वल्पपुत्रका ॥ ८ ॥
स्वल्पपापरता काले चाधिध्याधिसमान्विता । यैवने भर्तृसंयुक्ता वार्द्धक्ये पुत्रवर्जिता ॥ ९ ॥
सपत्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापात्पतत्रिण । लक्षणैर्गैमिरादद्यायाः प्राचक्षितं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
विष्णुः कार्यः शतैर्मांसैः सौवर्णो विश्वयोनिमृतः । तदन्नमहेश्वरं कुर्वाद्भ्यैः पुष्पैरलंकृतम् ॥ ११ ॥
देव्या विमेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेदष्टाक्षरं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥
गायत्री च जपेत्तद्ब्रह्मद्याद्रावस्तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विमास्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणां ॥ १३ ॥
एव कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोदनम् । न तस्याः पुत्रमरणं तदप्ये जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
नैव या कुरुते सूत प्राचक्षितं विधानतः । तथाऽनुभूयते दुःखमसकृतपुत्रनाशनम् ॥ १५ ॥

विभाषां पूजनादानात्तस्याः संततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १६ ॥
 रिष्टं पष्टिमितादब्दाद्भुवं वाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥
 इति श्रीबृहत्सूरिण्यसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायश्चतुःशततमः ॥ ४०० ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो दृढाऽवयवसंयुतः । सदाचारः सुशोभादयो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्दद्यापारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षं समाश्रित्य पोषिता भ्रातृमातुलैः । ह्यसृग्वातगदार्ता सा बाल्येऽस्याद् ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टारमशस्त्रार्थवातश्च करपादयोः । बहुपुत्रीमसृता च अपुत्राऽजायते भुवि ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद् ॥ ४ ॥

जातमात्रमृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः । केचिद्दृष्टानना वापि मृतः पुत्रोऽग्निमासकः ॥ ५ ॥
 रक्तसावकृता पीडा मासेमासे सदाऽनघ । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रः समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तत्काल एव वैश्यस्तु परिवृत्तापहारकः ॥ ७ ॥
 दूतिकाकर्मनिरतो लोकवञ्चनतत्परः । ग्रामाधीशोऽभवद्यो वै तस्याग्ने भाषितं खलु ॥ ८ ॥
 एकयामेऽवसद्विप्रेः शान्तो दान्तः क्षमः सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त चापुत्रो विचसंतुतः ॥ ९ ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हर्ष्यं तद्गनं त्विति । क्रिया नैव कृता तस्य सर्वं राज्ञा हृतं च तत् ॥ १० ॥
 एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्री वैश्यसहायकः । कतिचिन्मासपशान्तयुल्लङ्घ्य सोचिरान्मृतः ॥ ११ ॥
 भ्लेच्छैर्विनिहतो मार्गो गतोऽसौ यमशासनम् । केचित्तत्र विपच्यते नरके भृशदारुणे ॥ १२ ॥
 दानधर्मादिना केचिद्धरण्यामिह मानद् । विमर्शोऽसमुत्पन्ना जायंते चेह जन्मानि ॥ १३ ॥
 द्वितीयं जन्म तस्याऽपि विप्रत्वे जायते भुवि । पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते ॥ १४ ॥
 ब्रह्मस्वरणार्थेन मृतपुत्रः प्रजायते । नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मोद्भवानि च ॥ १५ ॥
 पुरांकृतानि कर्माणि भुञ्जन्ते जन्मजन्मनि ॥ १६ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं वद स्वामिन् यच्चिरायुः सुतो भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रंकरं प्रभो ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याषिकं स्तीर्यमथवा चाजिनं शुभम् ॥ १८ ॥
 छादयेच्छुक्लवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं तस्मिन् दशपलैर्मितम् ॥ १९ ॥
 स्यापथैरकाश्यर्षी मूर्ति सौवर्णी शुभलक्षणाम् । मुक्तायज्ञोपवीताढ्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् २० ॥
 दधानं करयुग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्ग्रामभागे च त्वदिति विश्वमातरम् ॥ २१ ॥
 सौवर्णीं स्थापयेत्सूत सुवर्णाद्रयनिर्मिताम् । हारकेयूरमुकुटां कुण्डलभरणाञ्चिताम् ॥ २२ ॥
 आसने वै समास्थाय ततो द्रोणान्दिशो दश । एवं तौ दम्पती सम्यगर्चयत्पर्वतोपरि ॥ २३ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठतप्राणां पूजयेद्विधिर्गुणैः । नानागन्धफलैश्चैव नानापुष्पैः सुगन्धितैः ॥
 अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेतद्वीरयेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजन्तुषु विप्रणाणामाहृतं धनम् । दूतसंगं च संग्राप्य वाक्यदोषादि यत्कृतम् ॥
तत्सर्वं क्षम्यता देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २५ ॥
अर्धिति च प्रणम्याय कृताञ्जलिरिदं ह्यवन् ॥ २६ ॥

मंत्रः ।

“ आदिते विश्वमातस्ता शरण्यां शरणाधिनाम् । प्रजादुःखौघसंतप्तो हृदये नौमि चेश्वरि ॥
संप्रणाशाय दुःखस्य प्रजा देहि यशस्विनीम् ” ॥ २७ ॥
एव कृत्वा विसृज्याथ ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिला शुद्धा सोमकान्तर्माण तया ॥ २८ ॥
चन्द्रसूर्योपरामे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृत्वा विधिं सूत कृष्णा गां दापयेत्ततः ॥ २९ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्चैव बान्धवान् । ऐहिकं लक्षणं यत्तच्छरीरे गरुडाग्रज ॥ ३० ॥
काष्ठलोटादिशस्त्रार्थैः करपादे व्रणं वदेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाधिकचतु शततम ॥ ४०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजघक्षमरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तरिमन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्भवद्भोगान्न चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
अपि ज्ञानकृतात्पापाद्दिष्टरूपाच्च काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णायुरपि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाधिकचतु शततम ॥ ४०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा गर्भं तु यः कश्चित्पातयेज्ज्ञानवर्जित । जलोद्दरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडितः ॥ १ ॥
जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्ररूप्यसुवर्णादिदानात्पापमणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायद्व्यधिकचतु शततम ॥ ४०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृपिकृद्धेदपारगः । स्वज्ञातीयस्य चान्यस्य वृत्तिलोपं चकार सः ॥ १ ॥
तत्सवन्धेऽभवयुद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
मुक्त्वा तस्यापजं सर्वं शतदुनिकटेऽधुना । स वै जातो द्विजश्चान्न वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
कुष्ठक्षयान्वितश्चात्र युवभावे पवित्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवचम्यहम् ॥ ४ ॥
वेदाभ्यासान्महासूत सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गाया वासतश्चागपि पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ ५ ॥
न कुष्ठवृद्धिरनास्ति तत्कृते ज्ञानन भवेत् । जीवेत्पाष्टिमिताद्भान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्जपात्तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च रमेश्वर ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायद्व्यधिकचतु शततम ॥ ४०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । वभूव भर्तृमुहदा तदाज्ञापालनी सती ॥ १ ॥
अत्र जन्मनि सा विप्रा काश्या जाता हि सुव्रत । व्रतदानपराऽत्रापि भर्तृतोषणसंतुता ॥ २ ॥
पक्षपञ्चाशदब्दान्तं प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिताश्री तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजातिथार्मिकः ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाधिकचतुःशततमः ॥ ४०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन पतत्रिण । योऽत्र तेन त्वाहतःश्वा पूर्वं शूद्रगृहाश्रितः ॥ १ ॥
प्रोयश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुचये ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चधिकचतुःशततमः ॥ ४०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गं पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा तस्या अत्र प्रजायते ॥ १ ॥
रजतरवर्णताम्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताधिकचतुःशततमः ॥ ४०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सृत् सदा भर्तृपरायणा । दानवर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीच्च सुभगा सुगर्भाफललालसा । फलं पक्वं प्रोदितं वै भक्षार्थं चारकर्मणा ॥ २ ॥
तेनः कर्मविपाकेन फलहीनात्र जन्मनि । भवन्ति चैव ये पुत्रा अर्वाग्वर्पाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
पञ्चत्वमाप्नुवन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्प्रवाक्ष्यामि पूर्वपापमणाशनीम् ॥ ४ ॥
शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमन्त्र्याश्वरथकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पष्टयां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलैस्तथा पक्वैरूपैरसंयुतैः । फलानि विकित्तेत्र कृत्वाऽश्वरथप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
पूजयेत्तं महाभाग जीवित्तरयाश्च वै सुतः ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाधिकचतुःशततमः ॥ ४०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्वातपेद्ब्राह्मणं सुत । सात्र जन्मनि कुपेन तस्मिन्वयसि पीडिता ॥ १ ॥
जायते म्रियते सा च गलत्कुपेन चाण्डज । पापाज्ञानकृतात्पूर्वाच्च चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नव्याधिकचतुःशततमः ॥ ४०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजवंशजः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं बाहुजानां साहाय्यतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बस्वपालनं कृतवांश्च सः । एकस्मिन्च दिने गत्वा ददाह पनसद्रमात् ॥ २ ॥
बलादिवस्य तत्रत्या जीवा दग्धा महाकुलाः । वन्योः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभफलं मुक्त्वा पापाच नरकांस्तथा । माघे तु जाद्वीम्नानात्स जातः शूद्रेण कुले ॥ ४ ॥
विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसंमिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
बहुलोभी बहुस्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनो शत्रो धूर्तः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुः भौमयुक्तोऽल्पसंततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चात्करोहि गरुडायज ॥ ७ ॥
वन्योः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मतमुद्गनात् । भ्रातृपुत्रविहीनोऽसौ जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथयता देव सुतसौख्यविवर्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारकम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं वै प्रवक्ष्यामि जन्तुनाहजकिल्विषे । वनदेवी तथा कार्यां पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥

हिरण्मयी तथा लेख्या पत्रे वै चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥

प्रजापतिस्तथा कव्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजत पलमानं तु गणोध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥

संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । तथा वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥

प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशकः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणसुभाषितम् ॥ १४ ॥

अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेन्न विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्थं वा तदर्थं विनतासुत ॥ १५ ॥

होमयेत्तद्दशाशेन तद्दशाशेन भोजयेत् । तथामितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥

विभ्रंभ्यो दक्षिणां दद्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥

तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि पुत्रक । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पट्टपञ्चकेऽब्दके ॥ १८ ॥

प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके ऽध्यायो दशाधिकचतु शततम ॥ ४१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽप्राजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥

कुर्यान्नानाविध चान्ने रसैः सर्वैः समन्वितम् । विभ्रंभ्यो भोजन दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् २

होमयेच्च तथा चान्नं गायत्र्या व्यम्भकेण तु । मुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके ऽध्याय एकादशाधिकचतु शततम ॥ ४११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवसूतिं च यः कश्चिद्देवानारस्थिता सुत । भग्ना कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्थापिता पुत्र ॥ १ ॥

सोऽपतिष्ठो भवेदन जन्मन्यथ स्वगाधिप । वर्षत्रयं तदाऽश्वत्थपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके ऽध्यायो द्वादशाधिकचतु शततम ॥ ४१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मीं विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवात् ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चान् प्रयत्नतः । गोभूहिरण्यमिष्टान्नतिलबच्चान्नदानतः ॥ २ ॥

घृतधेनुप्रदानेन क्षय रोग न पश्यति । दान ययासुमानेन सर्वस्वार्धाद्यमेव च ॥ ३ ॥

देयं द्विजवधादां तु विचार्यान् प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोग प्रशाम्यति ॥ ४ ॥

रिष्टेनैव विनादाः स्यात्तस्य चाऽकृतानिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके ऽध्यायषोडशाधिकचतु शततम ॥ ४१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते सात्र जन्मानि ॥ १ ॥

गङ्गास्नानेन सततं विधिनाकं मृगस्थिते । तथा तज्जलपातेन तस्मात्पापाद्भिमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके ऽध्यायसप्ततुर्दशाधिकचतु शततम ॥ ४१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्बिरोधी च यो मर्त्यः पूर्वजन्मनि वांदिनाम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥१॥
 मोहादिदं चोत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 संछाय बन्धनैः शुद्धैः क्षौर्मैर्वा गरुडाग्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जं प्रोक्तं परंतप ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्धर्ता बन्ध्या प्राम्भवेऽपृष्टमुतान्विता । अयोध्यायां तु सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
 पूर्वपापप्रभावाच्च सपत्न्या गर्भपातजात् । जातेयं पादजात्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वा तु विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
 मृतदानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ तथा पश्चाद्दीपमाल्यादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
 अर्धरात्रे महानद्यां मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
 या ह्येवं कुरुते सूत तस्याः स्यात्संततिर्धुवम् ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाध्यायिकचतुःशततमः ॥ ४१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राम्भवे नारी कुर्याद्राजवधं सुत । सात्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगमपीडिता ॥ १ ॥
 क्षयेणाऽत्र क्षयं यान्ति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
 दुष्टकर्मभवं पापं तस्मान्नोक्तोऽत्र विन्मयः । पापनाशकरः कश्चिदुपायस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राम्भवे कुरुते नरः । दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्बिरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वं भवे सुत । मूकत्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चितम् ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं दद्याद्वेदस्य पुस्तकं तथा । ब्राह्मणायैव विदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पूजयेच्च तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भग्नां कुर्याच्च या कौंचिन्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमां देवतागरे स्यापितामपरेण च ॥ १ ॥
 प्रतिष्ठिता कदाचित्ता जायतेऽत्र न चाण्डज । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजो महामाग ह्यासीद्ब्रह्मे हि धार्मिकः । गद्यायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
 विविना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । तनो भाविजलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्भिलित्वा तद्भक्तं खीपुत्रभ्राष्ट्रभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरका भृशम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽनापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी मरुपोऽमितदो वृणी । बहुदेशाधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
 लोभी क्रूरो महाशुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । संतानमुत्प्रेरीनस्तु मरुपस्त्रीमुखोज्झितः ॥ ७ ॥
 वन्द्युहीनो व्ययशीणः सर्वं तत्पापजं फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रा पापशोचनीम् ॥ ८ ॥
 कुनेरपतिमा रौक्मी पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धार्धमिता वापि त्रिषु विचानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सोवर्णसंमितं शुभम् ॥ १० ॥
 लेखा पवित्रामागुण्या पुत्रसंततिवर्धनीम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्यारिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥

प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्तवितसरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धस्यारुणसनादे कर्मनिराकेऽध्याय एकविंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णोभः स्वल्पवृत्तिः कृशोदरः ॥ १ ॥
 देवनाहाणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करपादे कुशस्त्रेण दंष्ट्रिशृङ्गि विधातिना ॥ २ ॥
 शणित्व जायते शीघ्र नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवाद च शूते लोकेषु संततम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चित्किञ्चित्क्रेगकरी सदा ॥ ४ ॥
 अपत्यानि म्रियन्तेऽत्र एकद्विधिमिताऽब्दकाः । वर्षत्रयमिता वाला म्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्यमण्डज । उदरे यः न्येतो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 तस्य जायेत यदि वा मृतापत्या प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वेनतेषु तृतीये चैव जन्मनि । क्षत्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद् भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानत्रतदपायुक्तः प्रियाप्रीतितमन्वितः । तस्य प्रथमजातरतु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 द्वितीयोऽपि च तादृशस्तृतीयश्च स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु तदा मृत्युं गतः पिता ॥ १० ॥
 क्रिया कृता च तैः पुत्रैर्विचेन सहशा खग । मासैस्त्रिभिर्व्यतिक्रान्तेज्जैष्ठ्येनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 विहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै चलात् । पुत्रदुःस्वेन वै मात्रा हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिधाताच्छिलाभूता गर्भयुक्ता दिवं गताः स्वल्पे काले गते सोयं ज्येष्ठश्रौरेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं यद् स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । म्रियन्ते लघवश्चायालघवः प्राणिनः कथम् ॥ १५ ॥
 तत्पापस्य विशुद्धार्थं निष्कृतिं वद् मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां पतत्रिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
घोरे कलियुगे प्राप्ते पापक्रान्ते महीतले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणां वधाय च ॥२॥

कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनखी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्वैपविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्वातदोषशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेन्नृपम् । राजयक्षमाश्विता सात्र तस्मिन्वयसि भाभिनी ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वाय स्वर्गधर । यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
स्वर्णमोभूमिमिष्टानघृतधेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥

रिष्टं त्रिशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्ते कृते किल ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धनागमं तु यः कश्चिद्वैश्यं हन्यात्पतत्रिप । प्राग्जन्मन्यथ युक्तः स्याद्रक्तार्षुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न सिद्धस्तस्य मृत्युः स्वगाधिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
त्रिंशद्वर्षे महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महावलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येने प्राप्ता मायुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव पापेन रहितानि च । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि यास्यत्येव पुनस्ततः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेद्वैश्यमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तार्षुदसमन्वितः ॥ १ ॥
प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं यायाद्रुजा पापसमुद्भवा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । सात्र जन्मनि मृत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । सुवर्णपत्रं पक्षीन्द्र सत्पत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्त्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४२६ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विससमन्वितः । वासश्चासादिना वाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यशासनः । भ्रिया मीतिपरा नित्यं व्रतदानपरायणा ॥ २ ॥
 समावेशेन क्रोधस्य स्ववाक्यप्रतिपादिनी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्तिर्निव्रतोदजा ॥ ३ ॥
 अपत्यानि त्रियन्ते च द्वित्रैर्वर्षैः स्वगाऽधिप । रजोऽर्ष्या वै प्रपीडयेत् वेदना विविधा तथा ॥४॥
 केन कर्माविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मर्त्रा कर्म कृतं नैव, स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि गृद्धी सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि भ्रुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशीनां भक्षणादन्नतत्परा ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणस्य सक्तसा गौर्धान्यभक्षणतत्परा । तथा गृह्णीत्वा लकुटं भृशं कुक्षीं प्रताडिता ॥ ८ ॥
 सगर्भा सुरभी तस्या गर्भकुक्ष्युपचातनात् । मृतो वै गभमध्यस्थः प्रसवो दुःखिता भृशम् ॥ ९ ॥
 शिशुदुःखेन सुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्माविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
 पश्चान्मानुपमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु मृतापर्यं स्वगेश्वर ॥ ११ ॥
 सप्तजन्म प्रजायेत् गोस्त्रीब्रह्मप्रवातकः । नानापाकर्मणां पाको नानापत्यार्थदुःखकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वटाऽपत्यं येन जीवेद्विवाकर । अनुयाहोऽस्मिहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नमति संप्राप्ते सातुकूलप्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात और्षधेः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यादितश्चरेत् । पौर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातरभ्युदिते रत्ना ॥ १५ ॥
 गुरुभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गर्वा स्थानं चोदङ्मुखं ममासनम् ॥ १६ ॥
 अहोणाद्युपहारैश्च कुड्कुमाद्युपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
 तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुस्क्तेन सक्तेन श्रीस्क्तेन च पूजनम् ॥ १९ ॥
 पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैरर्चयेन्निविधैर्गुणैः । रुद्रैकादशिनीभिश्च जपेद्गुद्रं विधानतः ॥ २० ॥
 पूजालक्ष्म त्विदं पुष्पैरर्चयेद्दन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वा ॥ २१ ॥
 रुद्रस्याद्युतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्निधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतदुदीरयेत् ॥ २२ ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया कर्मवशतः कृतं पापं दुरात्मना । सगर्भायाश्च गोः पूर्वं लकुटद्या कुक्षिताडनात् ॥२३॥
 तत्कर्मवशसंप्राप्तमृतगाभ्यार्हितो भृशम् । मृतसंततिदुःखानि प्राह्वानि महदेनसः ॥

सत्तदनोविनाशार्थं दानं संप्रवृत्ते त्विदम् ” ॥ २४ ॥

स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्ता कोऽदादिति विसर्जनम् ॥ २५ ॥

सार्पिण्यात्मानमालोक्य पश्चाद्दे तोपयोद्विजान् । भूमिद्रविणवासांनि दानं दत्त्वा विधानतः ॥२६॥
 व्रतान्ते सुरभी दद्याद्देवीं द्रव्यादिशक्तितः । अहःशेषं ततः सर्वं भोजयेदिष्टवान्यवान् ॥ २७ ॥
 एहकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते । काष्ठलोष्ठकुशस्त्राद्यैर्वातः स्यादुपलेखनात् ॥ २८ ॥

शृङ्गाणां चोपघातश्च जायन्ते ब्रह्मजर्तयः । जलाकुलत्वं स्पृशंतिस्तादृशी तत्र वेदना ॥ २९ ॥
स्त्रियोऽङ्गे विकृतिध्यायौ मुखे व्रणतिद्यादिकम् । पतृजा मातुलानीनां वैधव्यातिः सदातनौ ॥ ३० ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणाऽतिदुःखेन सात्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य तु नाशनम् । दद्याद्दुग्धमयं पन्नं सपत्रं ब्रह्मर्दवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय शुभे दिने ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां तु सुरां पिबेत् । मृत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं त्वियात् ॥ १ ॥
चिद्रेन श्यावदन्तेन, लक्षितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मृत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
दंटात्पाक्पापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयावशेषे च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकौनचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्वघातनत्पराम् । बभूव प्राक्तु पक्षीन्द्र सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
रक्तार्जुदसमाक्रान्ता दुष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजात्र च वाहुजा । देशे सारस्वते प्राप्ता सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र युवभावे पतत्रिण । प्राक्पापाद्दुस्तरात्सूत कण्ठपाशादिसंभवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतत्पराम् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्क्षयरुजा तस्या अपि प्राणप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
आयुरब्दास्तु पडयुक्ताश्चाऽत्र सप्ततिसंख्यकाः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिचलोत्कर्षात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अयुना यौवने प्राप्ते सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्भ्रूपूजयित्वा विद्यानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यतेऽयुना ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परद्रव्यापहारिणी । सात्र जन्मनि रोगेण कुनखत्वेन वाच्यते ॥ १ ॥

दद्यात्सुवर्णगतकं विमाय विनतात्मज । सुवर्णस्तेमपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥

चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसमादे कर्मविभाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकचतु शततम ॥ ४४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वश्यहंत्री भवेत्पूर्वभवे नारी पतिव्रता । रक्तार्बुदेन गेगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥

घ्नं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसमादे कर्मविभाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकचतु शततम ॥ ४४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गैप्यहारी च पुरुषश्चित्रकुण्डी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥

रवर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिण । प्राजापत्यं चरेत्सत सर्वपापप्रणाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसमादे कर्मविभाकेऽध्याय पञ्चत्वारिंशदधिकचतु शततम ॥ ४४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मानिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥

प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ २ ॥

तस्मिन्काले ह्यभूद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ३ ॥

तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तृप्राणावलम्बिनी ॥ ४ ॥

घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यां न जीवामीत्युक्ता स्मृतवती तथा ॥ ५ ॥

तद्दुष्णेनान्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तृका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वान्स्वामिधर्मतः ॥ ६ ॥

नानाभजाघातनजात्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तया सत म्लेच्छदेशे समुद्भवः ॥ ७ ॥

सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । गौरः सुरुषो दीर्घश्च बहुविद्याविगारदः ॥ ८ ॥

नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पश्यन्वरयवंकीर्णस्तथा भैरवगासनः ॥ ९ ॥

महोत्सः पुत्रपौत्राढ्यश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशेदेशोऽधिकाराढ्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ १० ॥

स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रतहायवः । सुत्वैश्वर्ययुता सापि सुवती तद्गगादिह ॥ ११ ॥

स पुत्रः प्राक् सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मफलं शोक्तं ससहायं पतत्रिण ॥ १२ ॥

स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदर्थं मरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण ॥ १३ ॥

पञ्चागीतिमितायुः स्यान्न च रिष्टं न तन्मृति । रिष्टं पञ्चाशदब्दे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १४ ॥

शस्त्रप्रहारैर्विधैः प्राप्ते त्वत्र रणांगणे । प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थं नात्र संशयः ॥ १५ ॥

द्वयात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यमयं तद्भूतं शतपलात्मकम् ॥ १६ ॥

कुरुक्षेत्रादितोर्थेण संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गवेषंस्कारसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रक ॥ १७ ॥

महारिष्टद्वं शोक्तं मापश्चित्तं परं रस । नातः परतरं शोक्तं दानं बालनरात्कचित् ॥ १८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसमादे कर्मविभाकेऽध्याय पञ्चत्वारिंशदधिकचतु शततम ॥ ४४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परे । बलात्कारेण पुरुषे सात्रोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥

तत्पापनाशनं सर्वसुपायं शृणु भक्तनतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं हर्म च वाहनम् ॥ २ ॥

सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदौन्मत्यं दानेन विनतामुत ॥ ३ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय विप्राय पुत्रिणेऽण्डज । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्द्रोगाद्भिद्युच्यते ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायःसप्तचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्न्यौ पुत्रे विद्यमाने जाराद्रभो धृतः पुरा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रभजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 वारोप्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोद्वितात् । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽदानां पडशीतिं च जीवनम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव तथा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपंचाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्वाह्मणीं सूतं बलोत्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र मदनोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 पापादसाध्याद्द्रोगाद्दे प्रभुक्तिर्नैव जायते । त्रियते रिष्टयोगेन सोन्मादी चात्र जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी हरेल्लोभान्महद्गुण । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्तसंयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । कृते तस्मिन्नुपाये तु श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपंचाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्धर्मपागमः । धनधान्यसमायुक्तो दयालुश्चार्जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुव्राः शक्तिमान्वीरः किञ्चिद्वाधिसमन्वितः । शन्द्रिषाणां बलं हत्वा मोहो वै जायते भृशम् ॥ २ ॥
 उदरार्तिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य म्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक् सत्यसंकरुपा व्रताढ्या धनसंयुता । बहुपुत्रप्रसूताऽपि किञ्चित्पुत्रा प्रजायते ॥ ४ ॥
 व्यथा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीयितास्वपि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद् दिवस्पते ॥ ५ ॥
 पूर्वजन्मनि विप्रस्तु संजातः पञ्चमादिह । तस्य गेहे प्रवृत्तं तु कन्यायाः प्रौढ्यमण्डज ॥ ६ ॥
 भूरिद्रविणलोभेन बृद्धविप्राय दापिता । तद्रत्नदाहृतं वित्तं सर्वस्वं तद्रशादिपि ॥ ७ ॥
 चावत्कन्याऽभवत्प्रौढा वरार्यं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्यामुताथिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चित्काले गते तस्याः पतिर्मृत्युवशगतः । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यार्यदुःखिनी ॥ ९ ॥

१ धारदारम्य जीवनेतिपर्यन्तः पाठः खपु० नास्ति । २ अयं ग्रन्थः खपु० नास्ति । ३ कृते सुपाये तस्मिन् इति स्यात् ।

व्रततीर्थरता नित्यं सत्यवर्मपरायणा । बहुवर्षेस्तया वत्स निवर्मं जापितं वपुः ॥ १० ॥
 पितृगृहे धनं भूरि त्वर्षित स्नेहकण्ठात् । किञ्चित्कालखशात्प्राप्ता मृतं ना ब्राह्मणी स्वग ॥ ११ ॥
 तां पुत्रीं हृदये कृत्वा सोऽगमजन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मताः किल ॥ १२ ॥
 तेन कर्मप्रभावेन पूर्वकन्या बहुप्रजा । सा तु भर्तृभवं गर्भं दधा मृत्युं प्रतीक्षती ॥ १३ ॥
 पुनर्वन्म पुनर्मृत्युस्तरकर्मनिष्कृतिं पिना । कन्याविक्रयकारां च रौरवे नग्ने मृतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुक्ता वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावः ॥ १५ ॥
 इदं जन्म चतुर्थं तु पुत्रीवानत्र जायते । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भमवादिह ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृतः सुतः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापोपशान्त्यति । निष्कृति वद विनातमत् पृथक्तेन प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥
 स्वकन्यां वरयोग्या सा चिन्तयन्तीमनागम्यु । दशाविद्वां च मानेन यथाभावं यथायात ॥ २१ ॥
 कन्या रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । जलकृता यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्राह्मणे विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापौघशमनं कन्यादानमतन्द्रिता ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महाशान्तिर्विधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिकर्माणि सर्वत्र विस्तीर्य ऋत्विजादयः । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावातांसि दापयेत् २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् । वर्षे वर्षे तु संपूर्णं अन्नवस्त्रैश्च पोषयेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशार्थं कन्यापत्न्योदयश्च यत् ॥ २७ ॥
 तस्य पापस्य नाशार्थं कन्यादानादयः स्मृताः । नाशयेच्चैव तत्पापं द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
 यजनाच्च विधानेन ब्राह्मणैः स्वस्तिवाचनात् । विनायकाम्बिकामूर्तीं हेमान्धकप्रमाणतः ॥ २९ ॥
 आचार्याय ददेत्सुत नानाकर्माद्यशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वाहृदयदन्तोष्ठे रोगा वातादिदोषजाः । नृपचीराग्निहानिश्च विचानि च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
 तथ्यमानेन मनसा दूषते भृशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं यथाविवि ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादौ कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपचाशदधिकचतु शततम ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते वृष्टपादया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तिनः । तस्य दानान्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादौ कर्मविपाकेऽध्याय द्विपचाशदधिकचतु शततम ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्याऽनया भुक्ता पूर्वजन्मनि मानद । गर्मासत्रा ह्यजा कथा विधिना गर्भधारणात् ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन बाहुजा साऽत्र जन्मनि । पूर्वजन्मन्यतो विप्रा न च गर्भं दधात्यलम् ॥ २ ॥
 प्रायोश्चरतिमिदं तस्य चात्र सर्वाद्यमोचनम् । कृत्वाऽजां गर्भसंयुक्ता राजर्ता पदपत्यात्मिन्नाम् २

वैश्वानरस्तथा कार्यः पञ्चमर्षिर्हैरोगमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्दिजाय विधिनाण्डज ॥ ४ ॥
 एवं कुर्याद्दिधानेन सर्वपापापनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्याद्विद् जन्मनि, वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धान्नं प्राक् क्षुत्पीडाप्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षान्द्र शूलरूपपीडितोऽधुना ॥ १ ॥
 अन्नदानेन विभेभ्यो रसदानाद्दिशेषतः । मुच्यते शूलजान्द्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कुट्टाम्बिने । शूलदोषोपशमनामिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक् सूत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभाग दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 विराट्देशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवानग्निदाहं च शूण्णां भयदायकम् ॥ २ ॥
 बालवत्सा मृतास्त्रत्र पुरे तस्मिन्त्वगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाजाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
 ततो यमपुरं श्रोत्रो जातोऽत्र यमुनातटे । चारणो धर्मनिस्तो बहुद्रव्यसमन्वितः ॥ ४ ॥
 नानामुखैर्भर्षयुतो गजाश्वरथवाहनैः । वन्धुभृत्याधिकारादथो वस्त्रभूषणभूषितः ॥ ५ ॥
 सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु । धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः ॥ ६ ॥
 जातसंततिदुःखातो बालवत्सवधादिह । नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं पतत्रिण ॥ ७ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वैषं सर्वसंततिनाशनम् । गृहप्राप्तान्महाभाग शृष्टिरिष्टसमुद्रवार्त्ति ॥ ८ ॥
 पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद् मे स्वामिन् बालवत्सावनाशनीम् । यां कृत्वा विधिवजन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्वान्न तद्भ्रष्टान्नं नरं सुत । तस्मिन्वैषं महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
 दृढकर्माजितात्पापान्न चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्भ्रष्टरिष्यशस्य वैशखे विधिनाण्डज ॥ १२ ॥
 माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्तिविधानतः । ततस्तु भोजयोद्दिष्टान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
 कोटिलक्षायुते सूत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ १४ ॥
 दद्याच्च कपिलमेकां स्वर्णशूर्पां पयश्चिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र चेत्कुर्याद्दिविपूर्वकम् ॥ १५ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्दिवाहादपरास्तुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु लग्नं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्विरुक्तमायुः कथितं तीर्थं पुण्याथयेऽण्डज ॥ १७ ॥
 जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवा भूमौ ऋक्षे मृगशिरामिधे ॥ १८ ॥
 निर्णयः कथितस्तस्य विष्णुपूजनजातफलात् । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुप्रपूजनात् ॥ १९ ॥
 तथा तृतीये जनुषि मरणाद्गोचरे सुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पदपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । देवा तत्पापशुद्धयर्थं रीतिः जतपलात्मिका ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विदांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्गोतापापजादशुभम् ॥२॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तपचाशदधिकचतु शततम ॥ ४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कर्म्यं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपजान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपाठिने ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपचाशदधिकचतु शततम ॥ ४९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भपुष्टयर्थं कुक्कुटाण्डं स्वगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं द्वात्पेषा प्राक्पापादण्डनक्षणात् ॥ २ ॥
ऋत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरुष्यं द्विपलात्मकम् । तदूर्ध्वार्धमितं वापि त्रिपु विचानुसारतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेच्छाङ्करं व्रतम् । तेनेह कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
भुक्त्वातिदारुणान्मृत नरकान्घोरदर्शानाम् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानार्चार्थक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतपरः ॥ ६ ॥
महाभिमाननिरतः मियो राजजनेष्वपि । सुवैश्वर्यवनैर्धुक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ७ ॥
नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वदामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिःकृन्तनीम् ॥ ८ ॥
प्रयागे त्वयवा काश्या स्याप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रस्तलिङ्गजस्तथा ॥९॥
गन्वपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वहुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्द्विजान् ॥ १० ॥
शिवभक्तास्तथा शान्ताश्च दक्षिणाभिश्च पूजयेत् । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथैवाभरणैः शुभैः ॥ ११ ॥
अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विद्यान्ततः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १२ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापप्रणाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्माणं शिवलोकं स गच्छति ॥ १३ ॥
कर्मण्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्वि काश्यप । नाधिकारोऽस्ति शुद्धस्य वेदस्य श्ररणे क्वचित् ॥ १४ ॥
तत्र गलाका देवा वै शुद्धकर्णोऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १५ ॥
आयुर्बुध्नं तस्य पश्चान्द्र कृतानिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते रिएं जायते पण्डितस्ते ॥ १६ ॥

एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सवियानं समासतः ॥ १७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके ऽध्याय एकविंशत्याधिकचतु शततम ॥ ४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्याद्भ्रमत्रैव जन्मनि । खररोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । जायते सखररोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चविंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वै पुरा हेरदीतिं नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्याच्छतपलां तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाद्भक्त्या तिलात् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपष्टमधिकचतुःशततमः ॥ ४६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । सात्र जन्मनि शूलेन रोगैरेव च बाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानं विभेभ्यो दीनेभ्योऽथ पतत्रिण । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतानिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव त्रिषते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपष्टमधिकचतुःशततमः ॥ ४६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उद्गृह्णाती भवेत्पूर्वं जन्मन्यय पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विभेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिपष्टमधिकचतुःशततमः ॥ ४६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वन्ध्येयं चा महाभाग गङ्गायां हि पतत्रिण । पूजयेत्संस्तुं रुद्राणां तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १ ॥
शक्त्याथ भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः । अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ २ ॥
जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःपष्टमधिकचतुःशततमः ॥ ४६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
दानाच्छतपलादत्र सीतकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगो विनश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपष्टमधिकचतुःशततमः ॥ ४६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीर्त्ताभिधे सुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रपनान्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वरूपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वार्थिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचारितं तेन भाषिनोऽर्थस्य वै वलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभावेन राज्ञी वै भार्यया सह । तस्मिन् दाहे महाभाग निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्थाः स्वरूपजीवाश्च धातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुविधे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
सस्त्रीकः स्वफलं भुक्त्वा पापाद्दुष्टं शुभं तथा । पुण्यात्पाश्चनदे देशे स जातो वाहुजोऽवरः ॥ ६ ॥
मध्वस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकल्पः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
यौवने तु सुखार्थवर्धनैः स्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगवानादहः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाद्भोगी पापरतः क्वचित् । उग्रश्चिन्ताहरो घृतां दुःखभोगी तथाऽण्डज ॥ ९ ॥

सा ज्येष्ठा प्रपुरेव स्त्री मृतपुत्राच्च जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गे वृषभे शनिः ॥ १० ॥
 लक्ष्मणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । कारयित्वा शिवं साङ्गं पल्लवंदमितं शुभं ॥ ११ ॥
 हिरण्मयं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् । तदर्घार्धमितं वापि त्रिषु वित्तानुसास्तः ॥ १२ ॥
 उपचारैः षोडशभिः पूजयित्वा विधानतः । संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्भोरथे सुमनोहरे ॥ १३ ॥
 मर्वांपस्करसंयुक्ते क्षौमाम्बरविभूषिते । दद्याद्देद्विधिज्ञाय मन्त्रमेतद्युदीरयेत् ॥ १४ ॥

मंत्रः ।

“मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तन्नाशाय द्देऽहं तु शिवं गोप्यसंस्थितम्” ॥ १५ ॥
 गोयिक्ताद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । जीवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १६ ॥
 पञ्चमासमितो वद्विद्वेषो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १७ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमपेद्भोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदप्ये जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिष्ठाधिविजिताः ॥ १९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाद्दत्त पुत्रविर्जितः । चत्वारिंशन्मिते कूने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २० ॥
 पञ्चादात्मितिके रिष्टं देवाच्चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमितान्दकम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मनिषाकेऽध्यायः पट्टपट्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽत्र हि ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 तस्य पापस्य शमनं मया प्रोक्तं खगाधिप । तस्मिन्वयासि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मनिषाकेऽध्यायः सप्तपट्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याक्ताचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्याच्छतपलं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रेगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मनिषाकेऽध्यायोऽष्टपट्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वग ॥ १ ॥
 सगस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णां राजतीं तथा । दद्याद्देद्विधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मनिषाकेऽध्यायः एकोत्सतत्प्यधिकचतुःशततमः ॥ ४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः काश्चिन्मोहात्परच्युतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः नोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 वृत्रवेतुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पत्रत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मनिषाकेऽध्यायः सप्तपट्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गायत्र्याथ जपेद्धतं नात्र कार्या विचारणा । न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मानि चाण्डज ॥ १ ॥

स्वगरीरविवृद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद्दुःखं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीड्यते सात्र जन्मनि ॥ १ ॥

गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्भिद्युच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विगतत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कींश्चिद्देशोऽभवत्पूर्वं देशे नेपालसंज्ञके । बहुमित्रसुतैरादयो हीनद्वेषेण संयुतः ॥ १ ॥

आराधनं तु कृतवान् स देव्याः पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरुपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥

अन्यस्त्रियसुपगतो व्यभिचारपरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥

पापं पुण्यफलं भुङ्क्ता स जातोऽत्र महीधरे । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥

देशेदेशेऽनिविख्यातो घृणी शूरो महायशः । स्वस्त्रीत्यागान्महाभाग जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीमातः सौरुपकारिणीम् ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीपतिमां कृत्वा हर्षां सर्वार्थकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धर्मल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥

दद्याद्धेद्विधिज्ञापमुकुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्भ्राजतं त्रिपलार्तकम् ॥ ८ ॥

ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णीयात्तद्विजोत्तमः । पश्चाद्दष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥

जपेद्दष्टसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तदशशेन तद्दशशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥

य एवं कुरुते सूत सर्वपापविशोधनम् । प्रायश्चित्तं परं पुत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥

नैवं कगेति यो मोहाज्जडवर्षदिववात्तितः । न लभेत्स्त्रीमुखं सोऽत्र रिष्टं पद्मेदकेऽङ्के ॥ १२ ॥

प्रायश्चित्ते कृतेऽज्ज्ञानां जीवनं पञ्चमत्तिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगं हन्याद्विनाऽऽखेदं प्राग्भवे चोऽज्जाविप । पण्डः स्यादत्र जनुषि तत्काले मृगयातकः ॥ १ ॥

पापनाशकरं तस्य निष्कृतिं वच्यमहं सुत । दद्यात्सर्वं नवं तत्र रवर्णनिष्कृतं शुभम् ॥ २ ॥

सहासनमलंकारभूषणैश्च विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥

न स पश्यति स्वजन्मं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सत परतलापहारिणी । सात्र जन्मनि पशीन्द्र कण्डूरोगमपीडिता ॥ १ ॥
सा मुच्यते महाभाग दानात्तिलघटद्वयात् । सुवर्णाद्व्यात्तया शक्त्या तैलदानाद्दिशेपतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चसप्तत्यधिकश्चतु शततमः ॥ ४७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजाऽमात्यः सर्वे कश्चिच्चारणः पर्वजन्मनि । भव्यभूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
राजपत्न्यां महाबाहो दवाराऽसावधर्मतः । गर्भं च काममुग्धो यो भाविनोऽर्थस्य वै वलात् ॥ २ ॥
पापात्पापफलं मुक्ता यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजाःपुण्यात्तोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
देशे जाङ्गलके पण्डो सर्ववर्मनहिष्कृतः । शिवपूजारतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षट्सप्तत्यधिकश्चतु शततमः ॥ ४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जनुषि या नारी गर्भघातकरी ह्यनृत् । गर्भपातेन दुःखार्ता साऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं सत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्दिमाय तुरंगं युवानं भूषणान्वितम् ॥ २ ॥
स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापान्मुच्यते । न पश्यति च गर्भोऽपि पीडामभैव जन्मनि ॥ ३ ॥
दानप्रभावात्पशीन्द्र खड्गत्वं नाप्नुवादिह ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तसप्तत्यधिकश्चतु शततमः ॥ ४७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मोहादिपीडितो नित्यं कृगाङ्गः पाण्डुरत्यतिः ॥ १ ॥
उर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद्ब्रह्मणोऽगदः । तस्य भार्या सदाचार सुस्नेहा भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते वायुसम्भवा । स एव तस्या गर्भस्य घातं कुर्वाण वृद्धितः ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मांसश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्य विधेष्टितम् । व्यभिचार्ययाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टार्द्धनतेय गर्भपातकृतागतः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारोऽपतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहर्त्रो च कुञ्जटा वायव्यलंपनात् । भर्तुस्तु चरिणी वृत्तिर्द्वेषसंगतिकोऽजन्नात् ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्व्यं हर्षं मस्करजुडिना । भुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मत्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्धर्षं भुक्त्वा पीडितो दारुणप्रहः । यातना बहुधाः प्राप्ताः पश्चान्मानुषतां गतः ॥ ९ ॥
किञ्चिद्धर्मप्रभावेण क्षात्रेयं जन्मना भुवि । इदं जन्म चतुर्थं वै गर्भपातोऽभिजायते ॥ १० ॥
उभाभ्या च कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापस्यो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भात्रिहति हि । तस्या निष्कृतितः शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मजा ॥ १३ ॥
 नारी नियमसंवीता ध्रुवं सा व्रतकाङ्क्षिणी । सौम्यायनं समासाद्य सितपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयःस्रवन्तीं शान्तां वा सुरभीं शुभलक्षणाम् ॥ १५ ॥
 गृहमानीय विविक्तपूजयेत्तं समाहिता । इष्टंस्तु यवतः पार्श्वैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिरैश्च सुमिश्रैः सा तां परिचरेत्सदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपैः प्राक् चन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्यानेस्तदधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत ततस्तु पयसाऽहनि ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पथगव्यानि यथान्यायं यथाश्रुति । एवं व्रतपरा नारी मात्सिमासि तु संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकीक्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाहूय समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्दत्तयो वस्त्रस्रग्दामभूषणैः । सम्पद्यभ्यर्च्य तां धेनुं तनयं वै स्तनधयम् ॥ २१ ॥
 सुवर्णं शुद्धमाश्रेयं मापपोडशतमितम् । कृत्वा च विधिना तस्मै तां दद्यादिति भाषिणी ॥ २२ ॥
 प्रदद्याद्वा सवत्सां च पूर्वपापपतुत्तये ॥ २३ ॥

प्रार्थना ।

“यन्मया कुलटाधर्मान्नानागर्भाश्च द्विसिताः । नानाभेदैः प्रयातास्ते मे गर्भा बहवो भुवि ॥ २४ ॥
 तत्रैव कर्माजितं वार्षं गर्भपातादिदूषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सां दापयेत्विमाम् ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि बन्ध्यत्वं नाशयेन्मम सत्वरम् । दानेनानेन सुरभे ह्यनवा किल सुव्रता ॥ २६ ॥
 भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भो मे सुभगो भवेत् । एवमस्तिवाति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २७ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं विविधानि फलानि च । दापयेद्विजमुख्याय भूरिद्रव्यैश्च तोपयेत् ॥ २८ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान् नानान्त्रिंः सक्तुपायसैः । एवं कृतविधिः सूत नारी सा दुःखनाशिनी ॥ २९ ॥
 बन्ध्यत्वं मुच्यते सूत पुत्रे प्राप्य यशस्विनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूह्यसंवादे कर्मविपाके अ० षष्ठसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः काश्चित्पुरङ्गं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानादिधिवरसर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूह्यसंवादे कर्मविपाके अख्याय एकोनाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पाट्टहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्याद्धर्मं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ज्ञानाणाय प्रयत्नेन पूर्वपापपतुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूह्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभधर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 कूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डल । चायिणं गां परां नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिमुपागताः । स तीर्थं मत्स्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सत परंतलापहारिणी । सात्र जन्मनि पशीन्द्र कण्डूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
सा मुच्यते महाभाग दानात्तलयद्वयात् । सुवर्णाढ्यात्तथा शक्त्या तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चसप्तत्यधिकचतु शततम ॥ ४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजाऽमात्यः स व काश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भय्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
राजपत्न्या महाबाहो दवाराऽस्त्रावधर्मतः । गर्भं च काममुग्धो यो भाविनोऽर्थस्य वै चलात् ॥ २ ॥
पापात्पापफल मुक्ता यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्युष्ण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
देशे जाह्नलके पण्डो सर्वधर्मत्रहिःकृतः । शिवपूजारतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगमाक् ॥ ४ ॥
स्त्रीपुत्रमुखहीनोऽत्र प्रापश्चिन्नं न विद्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चसप्तत्यधिकचतु शततम ॥ ४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जनुषे या नारी गर्भघातकरी ह्यभूत् । गर्भपातेन दुःखार्ता साऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं सत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवान भूषणान्वितम् ॥ २ ॥
स्वर्णानिष्कयुत चात्र पूर्वपापप्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्पत्त्या पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
दानप्रभावात्पशीन्द्र खड्गत्वं नाप्नुवादिह ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तसप्तत्यधिकचतु शततम ॥ ४७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मोहादिपीडितो नित्यं कृगाह्नः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
उर्ध्ववातादिना पीडा वास्ये स्याद्गृह्णागिन्दः । तस्य भार्या सदाचारा मुञ्चेहा भर्तृभक्तिः ॥ २ ॥
रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते वायुसम्भवा । स एव तस्या गर्भस्य घातं कुर्याच्च वृद्धितः ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरता व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धनतेय महाबाहो शृणु चास्य विवेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
व्यतिकटाङ्गिनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारोऽपतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहर्त्रीं च कुण्डला वाक्पलंघनात् । भर्तुस्तु चारिणी वृत्तिर्दुष्टसगतिकोऽर्जनात् ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्द्वयं हत तस्त्रयुदिना । भुक्त ताभ्या धनतेय ब्रह्मस्व तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दारुणैर्द्वैहः । यातना वृद्ध्याः प्राप्ताः पश्चान्मातुयता गतः ॥ ९ ॥
त्रिचिद्धर्मभावेण क्षात्रेय जन्मना भुवि । इदं जन्म चतुर्य वै गर्भपातोऽभिचारये ॥ १० ॥

उभाभ्या च कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भाभिर्द्विदं हि । तस्या निष्कृतितः शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
 नारी नियमसंवीता ध्रुवं सा व्रतकाङ्क्षिणी । सौम्यायनं समासाद्य सितपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयःस्त्रवन्तीं शान्तां वा सुरभीं शुभलक्षणाम् ॥ १५ ॥
 गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहिता । इष्टंस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिरेथ सुमिश्रितैः सा तां परिचरेत्तदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपैः प्राक् चन्दनादिभिः १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्यानैस्तदधःशाधिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तत्रस्तु पयसाऽहनि ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यार्थं यथाश्रुति । एवं व्रतपरा नारी मासिमासि तु संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सव्रतसाया इष्टं समभिकीक्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाहूय समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्यां बद्धस्रग्दामभूपणैः । सम्पद्यभ्यर्च्य तां धेनुं तनयं वै स्तर्नधयम् ॥ २१ ॥
 सुवर्णं शुद्धमात्रेण मापपोड्यतमितम् । कृत्वा च विधिना तस्मै तां दद्यादिति भाषिणी ॥ २२ ॥
 प्रदद्याद्ग्रां सवस्तां च पूर्वपापपनुत्तये ॥ २३ ॥

प्रार्थना ।

“यन्मया कुलटाधर्मान्नानागर्भाश्च हिंसिताः । नानाभेदैः प्रयातास्ते मे गर्भा बहवो भुवि ॥ २४ ॥
 तैश्च कर्माजितं वापं गर्भपातादिद्वेषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवस्तां दापयेत्विमाम् ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि वन्द्यस्त्वं नाशयेन्मम सस्वरम् । दानेनानेन सुरभे ह्यनवा किल सुवता ॥ २६ ॥
 भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भा मे सुभगो भवेत् । एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २७ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं विविधानि फलानि च । दापयेद्विजमुल्लयाद्य भूरिद्रव्यैश्च तोषयेत् ॥ २८ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान् नानाद्वैः सक्तुपायसैः । एवं कृतविधिः सून नारी सा दुःखनाशिनी ॥ २९ ॥
 वन्द्यत्वं मुच्यते सूत पुत्रं प्राप्य यशस्विनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अ० प्रसन्नवधिकचतुःशततमः ॥ ४७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि यः कश्चित्तुरङ्गं वातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोमेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपरकरसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नाप्नोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अख्याय एकौनाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः माग्जनुष्येन जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्याद्धै सुवर्णाढ्यं सर्वोपरकरसंयुतम् । ब्राह्मणाप्य प्रयत्नेन पूर्वपापपनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽन्यायोऽशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभयर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 कूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौर्येण गां परां नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिमुपागताः । स तीर्थं मत्स्यवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥

तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चधुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशसम्मितम् । लिखितां च विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देवा वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं वायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाज्ञत्या भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः सूर्याडिधिना चैतं सततोपात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसमादे कर्मनिराकेऽध्याय एकाशी पत्रिकशतु-शततमः ॥ ४८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्दातयेन्नारी शृगालं प्रवृजन्मनि । सा तत्र पुरुषं वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वस्थानात्पाताच्च वैहृता । पावभङ्गो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव स्वगाविप ॥ २ ॥
 कथं वा कस्य पापस्य विन्मयं विधिना चरेत् । यस्माद्दोगात्प्रमुच्येत चोर्ध्वपातमवाचथा ॥ ३ ॥
 अश्वं निष्कमुवर्णादयं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसमादे कर्मनिराकेऽध्यायो द्वयशीत्यधिकशतु-शततमः ॥ ४८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्सर्वो महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानापर्मसमायुक्ते ग्रामे यो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कर्माचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्रायां धारितो गर्भः कामसुग्धेन निश्चयः ॥ २ ॥
 कृतं यत्नं महत्तत्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकजङ्गलतुरा मृता ॥ ३ ॥
 गर्भपीडावशाद्ग्राह्यालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चयुक्तेन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसद्भवः । ततोऽसौ मरणं प्राप्नो वाहुजः ससहायकः ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभाभ्रकान्भुक्त्वा स्वार्जितान्दृढकर्मजान् ॥ ६ ॥
 सोपश्रवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो धमुनातीरे वाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनतीरुपसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोममोहरतः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवविस्तरः । आयन्तसुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिर्दं तथा पापाद्धूतः पापरतः अठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्रायां च वीर्यदानात्प्राग्गर्भस्य वचात्पुनः । षोडशं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं यद् मे स्वामिन् सर्वपापापनोदनीम् । पुत्रवृद्धिर्नो धन्यां लोकानां हितकाम्यया १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भदोषसमुद्भवाम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलैः पञ्चमितैः शुभा । हिरण्यमयी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
 तदर्धार्धेन वा कार्या त्रिपु विज्ञानुमानतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देवा पापनाशनी ॥ १५ ॥
 पञ्चमापमितं विष्णुं सर्वपापप्रणाशनम् । प्रजापतिं तथा दद्यात्तैविष्णुं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 गजं च तथा दद्यात्सोमं सार्वपलात्मकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपेच्च त्रिषिष्टैकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्पैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणाभोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

एवं कृतविवेः सूत सर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्वादिह जन्मनि जायते ॥ १९ ॥

अकृते न यथाशक्त्या प्रायश्चित्ते यथोचिते ॥ २० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशोत्पथिकचतुःशततमः ॥ ४८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मनि ह्यकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्रुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥

शूद्रकन्या च तर्नेन हया षोडशवार्षिकी । भुक्तानिकाममुग्धेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥

स चाथ सूर्यपुत्रस्य सुक्ता भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्राग्भवेऽपि च संकरः ॥ ३ ॥

पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राजप्रचारको धीमान्गजाश्वपत्तिपालकः ॥ ४ ॥

महाधनो महोत्साहो महाविभवविरतरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥

भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सहस्रतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशोत्पथिकचतुःशततमः ॥ ४८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतरः ॥ १ ॥

सोऽश्वदानाद्धिवानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण । न पश्यति महापीडां पापजां पादसंभ्राम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशोत्पथिकचतुःशततमः ॥ ४८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेदजां ज्ञानात्प्राग्भवे विनतासुत । भक्षार्थं सोऽत्र जनुपि पुरुषोऽज्ञाधिको भवेत् ॥ १ ॥

न तस्य निष्कृतिर्दुष्टपापस्यात्र च काश्यप । प्रारब्धस्य क्षयो नास्ति विन्मये शतथा कृते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्शोत्पथिकचतुःशततमः ॥ ४८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विमो ग्रामवासी जनाश्रितः । चाराविषो महोप्रश्नं तत्संसर्गां स्वगाधिप ॥ १ ॥

दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वादिकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

स भुक्त्वा नरकान्वोरान् पापात्पुण्याच्च शश्वतान् । स्वर्गान्पर्वतभागोऽत्र स जातो वाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥

वामनो राजसन्मानी महोग्रो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥

भवन्त्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशास्यति ॥ ५ ॥

कृत्वा वेदवदानसूत सौवर्णान्कृतपूरितान् । तदभावे राजतंश्रा विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥

हरिवंशं विद्यानेन शृणुगान्द्रक्तितोऽण्डज । गार्ध्रं प्रवं चरेत्पश्चात्प्रवर्षपापविशुद्धये ॥ ७ ॥

नेतप्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पश्चान्त्र कुर्यात्तत्पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥

आयुश्चाष्टाविक्राश्रीतिः समानां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तशोत्पथिकचतुःशततमः ॥ ४८७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षत्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहो रुजाकरः । गुल्माद्या उदरे वायाः शिरोऽतिश्च पुनस्तदां ॥ १ ॥

व्यापारो निष्कलस्तस्य किञ्चित्क्षेत्रादिना भवेत् । तस्य भायाद्भयं वास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥

तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चभुर्हानोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रापश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशसम्मितम् । लिखितां च निधानेन पृजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देवा वेदविदुषे प्रवर्षपापविशुद्धये । गायत्री च जपेत्तत्र नियुतं वायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 शमयेच्च यथाज्ञतया भोजयेच्च ततो द्विजात् । यः पुण्याद्विधिना चैत्थं सतद्वैपात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥

स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मानि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याग्निप्रसादे कर्मविशालेऽध्याय एकाग्रायविज्ञानतु शततम ॥ ४८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातमेनारी शृगालं प्रव्रजन्मनि । मा तत्र पुरुषं वापि घातार्यमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 व्यत्र जन्मानि वै चोर्ध्वस्यानात्पाताच्च वैकृता । पादभङ्गो भवेत्तस्मात्पापाञ्चैव स्वगाविष ॥ २ ॥
 कथं वा कस्य पापस्य विन्मर्यं विधिना चरेत् । यस्माद्रोगात्प्रमुच्येत चोर्ध्वपातभवात्तथा ॥ ३ ॥
 अश्वं निष्कमुवर्णादिवं विन्मर्यं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यीत्पणसमादे कर्मविशालेऽध्यायो द्व्यशीत्यधिकतृचतु शततम ॥ ४८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्सत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्ते ग्रामे यो विश्रुतो महात् ॥ १ ॥
 दुष्कर्मचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्राया धारितो गर्भः काममुग्धेन निश्चयः ॥ २ ॥
 कृतं यत्नं महत्तत्र नासीद्गर्भस्य पाननम् । तथा हालहल पीतं लोकगङ्गातुरा मृता ॥ ३ ॥
 गर्भपीडावशाद्दुःश्राद्वालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चयुक्तेन कृतं प्राक्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसद्भवः । ततोऽसौ मरणं प्राप्नो वाहुजः ससहायकः ॥ ५ ॥
 सर्वलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगाश्च शाश्वतात् । अशुभात्परकान्मुक्त्वा स्वाजितान्दृढकर्मजात् ॥ ६ ॥
 सोपप्लवे महादानात्प्रव्रजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाद्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
 नेकस्त्रीसंग्रहः कामी नानाविभवविस्तरः । आचन्तसुखतुक्तश्च उल्लिमान्नेदविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्माद्विदं तथा पापाद्धूतः पापरतः गठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्राया च वीर्यदानात्प्राग्गर्भस्य वधात्पुनः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृति वद मे स्वामिन् सर्वपापानोदनीम् । पुत्रशुद्धिकर्ता धन्या लोकाना हितकाम्यया ॥ १२ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सत प्रवर्तनः । पृष्वपापविशुद्धयर्थं गर्भदोषसमुद्भवाम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलैः पञ्चमितः शुना । हिरण्यमी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
 तदर्धाधिंन वा कार्या त्रिषु विज्ञानुमानतः । गन्धपुष्परेलंकृत्य सा देवा पापनाशनी ॥ १५ ॥
 पञ्चमापमितं विष्णुं सर्वपापमण्डलनम् । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 गजत च तथा दद्यात्सोमं सार्वपलात्मकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्पैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि जायते ॥ १९ ॥
 अकृते न यथाशक्त्या प्रायश्चित्ते यथोचिते ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायव्यवहारीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मनि ह्यकोविदः । ग्रामवासी मदा सौम्यः शतद्रुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । भुक्तानिक्तामसुग्धेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चाथ सूर्यपुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्राग्भवेऽपि च संकरः ॥ ३ ॥
 पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरयः । राजप्रचारको धीमान्गजाश्वपत्तिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो महाविभवविरतरः । मृत्युश्चास्पात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सहस्रतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायव्यवहारीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनततरः ॥ १ ॥
 सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण । न पश्यति महापीडो पापजां पादसंभवाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेद्गजां ज्ञानात्प्राग्भवे विनतासुत । भक्षार्थं सोऽत्र जनुपि पुरुषोऽङ्गाधिको भवेत् ॥ १ ॥
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टपापस्यात्र च काश्यप । प्रारब्धस्य क्षयो नास्ति विन्मये शतधा कृते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्शीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी जनाश्रितः । चौराधिपो महेश्च तत्संसर्गी स्वगाधिप ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वादिकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान्वोरात् पापात्पुण्याच्च शान्वतात् । स्वर्गान्पर्वतभागेऽत्र स जातो बाहुजोऽधुना ॥
 वामनो राजसन्मानी महेशो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान्सूत सौवर्णान्वृतपूरितान् । तद्भावे राजतांश्च विभ्रभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुवाद्भक्तितोऽण्डज । रौद्रं द्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नतत्प्रकुर्वाथः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पशुन्द्रं कुर्यात्तपुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
 आयुश्चाष्टाविंशत्पश्यातिः समानां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहो रुजाक्षरः । गुल्माद्या उदरे बाधाः शिरोर्गतिंश्च पुनस्तदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्करोद्गतिना भवेत् । तस्य भायाद्दयं वास्ति किञ्चिद्भक्तिभारयणम् ॥

अन्योन्यद्वेषिभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरापरा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
गर्भस्तस्याः स्थिरीभूतो न मरुतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषिभावाच्च वर्तते च विविस्ततः । कश्चिद्विप्रो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
कदाचिद्देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै वलात् । तद्वित्तं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
लङ्घनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्गवा सह । भर्त्सनस्तर्जनाद्यैस्तु तद्वन्नं च तदा हृतम् ॥ ८ ॥
कतिपयैरेव शूद्रेण चान्येभ्यो विनतासुत । म्लेच्छभयसमाकृष्टो ब्राह्मणः क्रोधसंयुतः ॥ ९ ॥
तदर्थमपि सम्भ्रान्त आत्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृष्ठतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
हृतं तस्यापि तत्सर्व म्लेच्छराजिन तत्तदा । तावत्काले गते किञ्चिच्छूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
प्राप्तस्ततो वै निरप्ये वर्षायुतसहस्रशः । पाचितो नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
तेन वै कर्मणा युक्तोऽप्यपर्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया १५
श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थस्यावत्सरं सेवामेकाचितेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गहनं तथा ॥ १६ ॥
तावन्निष्कृतये भूयः क्रमेणानेन दम्पती । शुभेऽथ भूप्रदेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १७ ॥
क्षुर्यादृष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः ॥ १९ ॥
जनन्या सहितान्भूयः प्रद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् । चालदेहं चारुवाटं चारुगुप्तं यशस्विनम् ॥ २० ॥
श्रीवत्साङ्गं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरामिकोविदैः ॥ २१ ॥
पुष्पैः सुगन्धैर्धूपैश्चाप्यर्चयेद्विष्णुमहर्षणः । तद्विप्रासोय तद्विष्णोर्मन्त्रैरेतैश्च पूजयेत् ॥ २२ ॥
देवताऽप्रिस्तथा विप्र एतं ते वाभिपद्गतः । शतमष्टोत्तरं कृत्वा चरुणा पापसेन च ॥
होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च व्यापारस्तथा वै दुष्कृतं कृतम् ॥ २४ ॥
ब्राह्मणानां चतुर्द्रव्यं नीत्वा भर्त्सनताडनैः । भुक्तं तस्मान्महतप्रातः दुःखं नानाभवान्तरे ॥ २५ ॥
स्त्रियगर्भमृतापत्यं प्रातः तत्कर्म दुःसहम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संमददे त्विदम् ” ॥ २६ ॥
स्वस्त्यस्तिवति च तत्रोक्ता कोऽदादिति वितर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोभ्य भोजयेद्विष्टवान्धवान्
शैतिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । दृग्दुःखं दीर्घनिःश्वासे लोचने साश्रुकार्शिते ॥ २८ ॥
काष्ठलाष्टकुडाम्बायैवातः स्यादुपलेखनात् । गलाकुलत्वं स्पशोऽप्रेस्तादृशो घ्नणसंभवः ॥ २९ ॥
श्वेणोङ्गे विकृतिर्व्याधिर्मुखे घ्नणातिलादिकम् । पत्राधिर्मातुलानीनां वैधव्यातिः स्वसादिपु ॥ ३० ॥
स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पश्यत्यजम् । कर्मानुसारो वै व्याधिश्चिद्विदं तस्य सहायकम् ३१ ॥
स्वकुले केऽपि यत्तन्ने पतिताचारचारिणः । एवं तु लक्षणव्याप्तं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्योक्त्यसंग्रहे कर्मभेदादेश्चाप्योऽष्टाशीत्यधिकरुच्युःशततमः ॥ ४८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं आभीरजा काचिदभृद्भृत्परायणा । महद्भिर्गांधिनेयुक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
गावस्तृपाताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । निदाघकाले संगोष्ठे बहिर्ग्रामाञ्जलाशये ॥ २ ॥
अथान्यगावः सततं तस्मिन्नपि जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
ताडितास्ता भृशं गावो लघुडेन दृढेन वै । तत्रैका तृपिता वापि वारिता च भृशं तथा ॥ ४ ॥
न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभारोन्विता यतः । तस्मिन्काले तदा सूत पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
वत्सस्तत्ताडनाद्दुष्टान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैषा वेश्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
नानाविधूतिरायुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनेश्वर्यभूतिभिश्चान्विता सुत ॥ ७ ॥
प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्मर्वं पुण्यफलं त्विदम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचयिष्यति वै सुत ॥ ८ ॥
रिष्टमद्ग्रये सूत बालवत्सवधादिह ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद् स्वामिन् येन पाप क्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां देव त्वं सर्वदर्शकः ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्वा कपिलमेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विषाय वेदवितृपे तद्दोषशमनाय च ॥ ११ ॥
सुवर्णाद्धीमतां तद्वल्लेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
भोजयेत्तु यथाशक्त्या विमान् वै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भनादोपात्नाय कार्या विचारणा ॥ १३ ॥
इति श्रोत्रसूर्याङ्गसंवाद कर्मविपाके ऽध्याय एकोनत्रयविंशत्युःशततमः ॥ ४८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यभूव पादजः कश्चिद् गुर्जरे विनतामुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतानेधिपूजकः ॥ १ ॥
पितृभक्तिरतो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि तेन विप्रभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽपि शक्तितः ॥ २ ॥
देवाच्छत्रुग्रहं गत्वा कृतं कर्म नृपा किल । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु धातितः ॥ ३ ॥
जुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शीथकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता लोकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
पुत्रदुःखान्मृता सापि ददौ श्रापं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि यमशासनम् ॥ ५ ॥
तथैव पुत्रशोकार्तो जन्मजन्मनि यास्यति । तथा बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो सुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
विपाशानिकटे देशे वृषे चंद्रयुते सुत । श्यामाङ्गे धूसरः क्षीणः प्रभुर्दंशादने रतः ॥ ८ ॥
बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रे प्रियवदान्वितः । मानभोगसुखादचश्च भित्तदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
धर्मात्सर्वं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥
जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मानि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पतैर्दंशमितैः कुर्याद्राजतं बाहुजं सुत ॥ १२ ॥
तन्मातरं च सौवर्णपल्लेकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां यथाकारां यथोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः पौडशोरूपचारकैः । सूर्यभक्ताय शान्ताय तां दद्याद्दि कुरुम्विने ॥ १४ ॥
पलपञ्चमितं सौवर्णं कुर्याद्भरिहरात्मकम् । तथैव गणनाथं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु यथा प्रणवपूर्वकम् । गावर्त्री पञ्चसाहस्रं जपेत्पापविशोधनीम् ॥ १७ ॥

कुर्याद्धोमं दशशेन पश्चाद्वाह्यणभोजनम् । एवं कुर्याद्दधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
न प्राप्नोति तदा रिष्टं पद्विशब्दं प्रकीर्तितम् । पञ्चवेदमितान्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवमधिकश्चतु शततमः ॥ ४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादधर्माद्यश्च पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्यत्र पुरुषो ह्यधिकान्द्रुतस्तदा ॥ १ ॥
कस्तूरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च वस्त्राद्वचं मुच्यते महद्देनसः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकनवत्यधिकश्चतु शततमः ॥ ४९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्वराङ्गारुपरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं तत्पापनाशनं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विनवत्यधिकश्चतु शततमः ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमेनोर्धैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु साप्रतम् ॥ १ ॥
नकुलानां विलं कृत्वाविततं किल वालुकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्गतार्थं पतत्रिण ॥ २ ॥
मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । साऽपि मृत्युयज्ञं प्राप्ता सुक्ता तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
पूर्वं शतद्रुके देगेऽन्यदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
प्राग्दानप्रभवात्पुण्यादयो पापफलं शृणु । सर्वे तद्देशजाः सन् तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
जीवनं चात्र तस्याश्च वर्षाण्यष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद्दृढाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥

कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति सांप्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिनवत्यधिकश्चतु शततमः ॥ ४९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति यान्यग्य सूत बुद्धिनिवर्जिता । अत्र जन्मनि सा मुत वर्मगाङ्गान्विता भवेत् ॥ १ ॥
दद्याच्छतपलं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्द्वैराङ्गाभिषात्सुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्णावत्यधिकश्चतु शततमः ॥ ४९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भोहात्प्राग्याऽऽधीत्सूत नार्यजे विधिर्वर्जितम् । साङ्गाधिकान्त्र जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
अज दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सवर्षं वेदविदुषे तद्दोषशमनं तिवह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पचनवत्यधिकश्चतु शततमः ॥ ४९५ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मवातोदरामयः । वित्तमः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
समुपेतो धैर्यवान्यः किञ्चिद्वापारवान्भुवि । दायादाच्छतुवत्पीडा मिथः हेऽग्रश्च जायते ॥ २ ॥
नारीद्वयं च तस्यापि संजातं चात्र जन्मनि । बहूपुत्र्यः प्रसताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
कदाचिज्जातमानस्तु मृतः पुत्रोऽग्निप्रासकः । एका पुष्पती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मे विभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अर्थमुद्धिर्वीविनादयो ग्रामावीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
 कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निरामयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवान्स्वग ॥ ८ ॥
 क्रिया कर्मविधानार्थं तथा दत्तं धनं खग । भृता पुनः क्षत्रियेण तस्य नीतं धनं सुत ॥ ९ ॥
 निराधारा सुताहीनाः पित्रा मात्रा सुदुःखिताः । सर्वस्वहरणाद्वापि भृताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥
 मातृपक्षे गता काचित्काचिद्दं पैतृके स्वग । उद्गासस्तद्गृहस्यात्र सज्जातः किल कर्मणा ॥ ११ ॥
 यो वै क्षात्रगृहे पुत्रो ब्राह्मणः स तु जायते । योऽत्र न ज्यो मृतः पुत्रो धनलुब्धः स एति वै ॥ १२ ॥
 एवं पुत्र ऋषीभूते तत्काल ऋणमाप्यते । ब्रह्मस्वहरणादेवं पुत्रपुत्रीमृतिः सदा ॥ १३ ॥
 पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतं सुत ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा । शुभे त्ववसरे भास्ते ह्ययने शुभवासरे ॥ १५ ॥
 आग्नेद्धरिमक्तश्च संवत्सरविधिं त्विह । प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् ॥ १६ ॥
 पौरुषेणोह सूक्तेन अर्चयेन्मासमेव च । कुंकुमागरुकपूरंश्रन्देनस्तुलसीदलेः ॥ १७ ॥
 अर्चयेद्विधिवैः पुष्पैरुपचरैः पृथक्पृथक् । भौमाप्यनाभसस्तेजोवाक्यैः पञ्चभिस्तथा ॥ १८ ॥
 एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा । अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वषावधिमदाचरेत् ॥ १९ ॥
 शुभे भास्ते शुभे पक्षे चेकादश्यामुपोषिता । शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया ॥ २० ॥
 पूर्ववद्धरिमभ्यर्च्य ऋचां षोडशभिः प्रभुम् । विधिवद्ब्रह्मिमास्याय ह्यर्चयेद्देणवं चरुम् ॥ २१ ॥
 आज्यभागवसानेन कपिलाज्याहुतिर्हविः । पौरुषेण च सूक्तेन यावत्पोडसंख्यया ॥ २२ ॥
 अश्वत्थसमिधस्तिस्रो जुहुयात्पोडशैव तु । पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरोरपि ॥ २३ ॥
 होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् । हिरण्यभूमिवातांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् ॥ २४ ॥
 विप्रस्योद्गाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि । दक्षिणां प्रतिपाद्याथ च्छलकौदिल्यवर्जिताम् ॥ २५ ॥
 माश्रीयान्तं हविःशेषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् । इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोतिवष्णवम् ॥ २६ ॥
 सुभगा च मरुपा च भवेद्विगतकिल्बिषा । ऐहिकं लक्षणां चिद्दं पूर्वकर्मानुसारतः ॥ २७ ॥
 गुल्मार्शं उदरे वावा गुदान्तवृषणार्तयः । वातरक्ताक्षिशिरसो नेत्रकर्मातितो व्रणः ॥ २८ ॥
 स्तनोपगौरवं दद्रुर्गमने पादवैकृतम् । जनश्रुतिरभूत्तत्र ब्रुवते कारणं विना ॥ २९ ॥

हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३० ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चव्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वरांगना । हृद्या दानरता जाता कुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः सशोषिता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य वै वलात् ॥ २ ॥
 समीपे वासितस्यास्य ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निदाहेन वीरिभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहान्तगा । कृत्स्नतद्दहतं कर्म भुक्ता तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि बाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलद्रोपलक्षिते ॥ ५ ॥

१ क्षत्रिणं चिन्तयित्वा प्राप्तं जन्म सुतस्य न इति स्यात् । २ गता कन्या इति स्यात् । ३ तोऽर्हणः-
 इति ख० पु० ।

सुखदुःखसमाक्रान्ता संततेर्जातनाशतः । दुःखैरनेकैर्युक्ताश्च मध्यमावे स्वगाधिप ॥ ६ ॥
प्रायश्चित्तं परं चास्या गयायां पितृवर्षणम् । कुरुक्षेत्राधिवासनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ततम्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्बध्नेच्छानं पतात्रिण ॥ १ ॥
निष्कत्रयं प्रदांतव्यं सुवर्णं वेदपात्रगे । दानेनानेन विधिना पूर्वपापपनोदनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टतम्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं धातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामाप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
दंथाद्धेतुं सवत्सां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चोदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रिंशततमः ॥ ४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचशततमः ॥ ५०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । क्षत्रजन्मनि दुःखार्ता दन्तपातजादेकात् ॥ १ ॥
विधिवद्भेतुदानाच्च ब्राह्मणाय कुरुष्विधेने । प्राजापत्याद्भूतादेकात्स्मात्पापामुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाधिकत्रयंशततमः ॥ ५०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्वलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवताविधिपूजकः ॥ १ ॥
देवो मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
तेन क्वचिन्महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः कामसुगधेन निश्चितम् ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्वर्षस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
एवं बहुतिये काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकान् शुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यभवेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जलाशये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान् दीर्घो मध्यो पृथुः सुधीः। प्रादेभागे धनी भोगी मध्यमेऽन्त्येऽतिसौख्यमाह्
पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तातिसहितश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मणतदण्डजश्चेष्ट जन्माद्भातपृष्ठभाषगः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेर्भरः पापमहयुतनिरीक्षितः । लक्ष्मणोभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वृद्धम्वहम् ॥ १० ॥
पल्लवमिता कार्या वाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सर्वाणीं भूषणान्विता ॥ ११ ॥
तद्वर्धामिता वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः । नंपूज्य पेदविदुषे दद्यादोपापपुत्रये ॥ १२ ॥
मार्पः सप्तमिर्तद्वैद्यो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्या इयम्वकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥

होमयेत्तद्दशंशेन कपिलां मां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सुत प्रायश्चित्ताधनाशनम् ॥ १४ ॥
 तस्य पुत्रविष्टुद्विंश जन्मन्यत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहाद्भोमात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
 न जीर्वांत सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्विवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं पञ्चाशन्मितिकेऽब्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ १०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभूव महामाग हन्यान्मोहान्नराधिपः । बभ्रुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 निष्कद्रयगुवर्णस्य कृत्वात्र नकुलं शुभम् । बभ्रुरोगविनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्वयधिकपंचशततमः ॥ १०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काञ्चिच्चारणा नारी बभूव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
 तथा श्रामात्ततो गत्वा निर्दग्धं गह्वरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
 ततो बहुतिथे काले प्राप्य तज्जनिवं व्रतम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्र सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
 जीववातात्तया पृशात्पापादत्रैव जन्मनि । जातसंततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् । गृहवित्तपंडंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
 घटीयत्वा विधानेन नानारूपा गृहैरगाः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयधिकपंचशततमः ॥ १०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशयाती महाभाग कुञ्जकर्णी प्रजापते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणुष्वत्र पत्रत्रिण ॥ १ ॥
 शक्तया सोपस्करां दद्याद्वेदेवेदाङ्गपारगे । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाधिकपंचशततमः ॥ १०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिताः पण्यशालायां हि पत्रत्रिण ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार चोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 भाग्दानवशात्कश्चि जन्मन्यस्ति च पर्वते । शूद्राधमोऽय वै पण्डः पूर्वपापाच्छृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्दत्तासुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडधिकपंचशततमः ॥ १०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं निहन्ति विनतासुत । सात्र जन्मनि रोगेण बभ्रुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
 पापोद्देवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भुं निष्कद्रयस्य च ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताधिकपंचशततमः ॥ १०७ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्भ्रात्रकुले जातो वातरोगेण पीडितः । नानार्तविभवा वाया उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहात्तः सर्वदा सोऽयं नेत्रे तोदो विरमिता । कटिपृष्ठोत्तवशेषु वास्ये स्याद्गृहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया प्रतचारिणी । सौभाग्यसुरसंपन्ना पितृमातृसुखोऽञ्जिता ॥ ३ ॥
केन संततिहीना च कर्मणा लिप्यते कथम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूषे वर्णान्तरे जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निपादिः सह संभूय चौर्यकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
दिनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विमः समागतः । गृहीतं तेन सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चाजर्जं कृतम् ॥ ६ ॥
तेनैव निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपद्मगः ॥ ७ ॥
स पश्चान्नरके वीरे पतितोऽयुतसंस्थया । पश्चान्मानुषमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जानः पूर्वजन्मनि मानव । इदं जन्म चतुर्थ तु बन्ध्यत्वं चोपजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशात्सोऽपि तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जातवानिह ॥ १० ॥
दुःप्रहानिभवेत्तस्य बन्ध्यत्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिसंगमे । विधिवद्दिहितं पूर्वं कृतं स्मृत्याभिभाषितम् ॥ १२ ॥
विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनवान्यादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयाजकान् ॥ १३ ॥
विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्तौ ग्रहणे तथा । पुण्याहे विधिना तिष्ठेदनपत्याधनाग्रमम् ॥ १४ ॥
सुशुभे भूमदेशे तु समे कम्बलविस्तृते । विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १५ ॥
परितो रत्नपत्रं तु द्रोणमानं सतण्डुलम् । विदध्यात्पर्वतोपेव देवद्रुमविभूषिताम् ॥ १६ ॥
ततस्तौ दम्पती शुद्धौ स्नात्वाऽऽश्वाहतवाससी । दधानौ शुभवेपाद्वीं चिन्तयानौ प्रजापतिम् ॥ १७ ॥
सूर्योदये ततो यत्नत्कुर्यान्मूर्त्तौ प्रजापतेः । सुवर्णशुद्धवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् ॥ १८ ॥
हेमयज्ञोपवीता च साक्षमालाकमण्डलम् । अदितेरपि केयूरहारप्रवेवभूषिताम् ॥ १९ ॥
तदूर्ध्वविभागेन तनौ तस्याः शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्न्युतिं विष्णोर्वामिनरूपिणः ॥ २० ॥
तन्मूर्त्तिप्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितमाणं ज्ञानकर्माथ पुंस्त्रियोः ॥ २१ ॥
वाल्लोलावरं विष्णुं वामनं प्रतिचिन्तयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं तस्तनकाङ्क्षया ॥ २२ ॥
ततस्तवाश्रमतयात्पुमेरोऽस्तिलपर्पतात् । वामनमनुगच्छन्तीं मार्गस्तपद्भूषिताम् ॥ २३ ॥
आदिता तमपश्यन्तीं विरहाकुलचेतसा । रुदतीमिति तद्द्रुमाहयतीं परान्मुनीन् ॥ २४ ॥
एवं ध्यात्वाथ ता मन्त्रैर्मन्त्रार्थोदितलक्षणात् । पुष्पस्रग्धूपगन्धाद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २५ ॥
तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यनः । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिमातुस्तद्गुणामिनीम् ॥ २६ ॥
कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठा ता लब्धपुत्रा विचिन्तयेत् । अपश्यन्तमिमं मन्त्रं मन्त्रार्थकृतलक्षणम् ॥ २७ ॥
संयुक्तः सहितां देवीमर्चयेद्विभैर्गुणैः । ततो ब्राह्मणमध्ये तु समाहूय गुणान्विताम् ॥ २८ ॥
तस्मिन् ता प्रतिष्ठा दद्यात्सुप्रामदितेः मुताम् । यन्मया निहतो विप्रो धनं हत्वा घने वने ॥ २९ ॥

संस्कारासंगमे पार्थ प्राप्तं मे चोत्सवर्णं महत् । तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दान्यहम् ॥ ३० ॥
 सौवर्णो प्रतिमानेनामनघेषु भवेदिति । भोजयेच्च शतं विप्रान् सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारुगसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायोऽष्टाधिकपंचशततमः ॥ १०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातेन पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते, वैः भवेदृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्विप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पार्थ सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तत्पापस्योपशमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारुगसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायो नवाधिकपंचशततमः ॥ १०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यान्न त्रिविज्ञाय पलमेकं पत्रत्रिण । कस्तूरिकाया विपस्य पाण्डुरुहनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारुगसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायो दशाधिकपंचशततमः ॥ ११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । कश्चिच्छ्रेष्ठो कलिङ्गेषुमृद्धिजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीबलसंयुक्तो गोधनैश्च समन्वितः । गङ्गायां कृतवाञ्छाद् अद्वाविधिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 सततं कृतवान्पार्थ काममौढ्यान्नसंशयः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुमातां धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायां याचितः स्त्रीविमोहितः । अजीवत्स चिरं कालं पश्चान्मृत्युमवाप्तवान् ॥ ४ ॥
 शुभाशुभफलं भुक्त्वा पापान्नरकघातनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातोऽत्रापि च वै द्विजः ॥ ५ ॥
 देशे स्म्यस्थले पुण्ये नदे लोहितसङ्गके । मध्वरूपः प्रियायुक्तो धनयुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
 शुभाद्दिदं तथा पापात्ततो दुःखसमन्वितः । मुलर्धमः शास्त्रमार्तेश्च प्रलेपदुष्टभक्षणैः ॥ ७ ॥
 संवाहनैस्तथा पानैस्न्यैर्वा वस्तिवर्कमभिः । गर्भस्य पातनोपायमकरोत्स विमोहितः ॥ ८ ॥
 पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः । नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि ॥ ९ ॥
 पूर्वं वैश्वकुले जाता सपत्नीसाहिता खम । अनया चेर्ष्यया चैव संततेर्नाशनाथ च ॥ १० ॥
 और्षधश्छेदनाद्यैस्तु तस्यार्थे कल्पितं गदम् । सपत्न्यै प्रेरयामास विविधं चैव तं गदम् ॥ ११ ॥
 तथा वा त्वत्तुभावाच्च शीघ्रं पीतं तदौषधम् । पुण्यं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्नन्मनि मानद् ॥ १२ ॥
 ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाता सा विविधा ग्जाः । जाता वै वेदना नित्यमसृग्वातोदरामयः ॥ १३ ॥
 पुष्ये नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्वर्भपातनम् । एतत्कर्म कृतं चैव विविधं गर्भदोषकृतम् ॥ १४ ॥
 तथापि फलहन्तृणां द्वितीयं सुकृतं चरेत् । ऋजुमावाद्दुष्टकुञ्ज्या कृतं वै पूर्वजन्मनि ॥ १५ ॥
 तेन वै कर्मणा वत्स विविधं पुष्पवन्धनम् । गर्भाशयमविश्रित्य स्वते शोणितं बहु ॥ १६ ॥
 छिद्यन्ति इव चान्त्राणि सूचीभिरिव तुद्यते । वेदना या पुग भगवन्स्त्रीणां गर्भनिपातने ॥ १७ ॥
 यावत्कालमेदेशीयं तासां गर्भमपातयत् । तावन्नेव च तद्गर्भः पतेद्वा नाशसंभवः ॥ १८ ॥
 एवं तु लक्षणेज्जात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् । एकवाती विधिं चैव दम्पती तीर्थसंगमे ॥ १९ ॥

सुशुभे भृशदेशे तु पुराणोक्तविधानतः । एतन्नाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहंननः ॥ २० ॥
 म्रौष्टपद्यां वृषीयायां शुक्लायां व्रतमाचरेत् । यत्नेन गार्भिकं संज्ञसुपोपणपरायणः ॥ २१ ॥
 पुष्पेनानाविवेयैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजाप्रियम् । केतुर्गर्भसंयुक्तश्चम्पकः कुमुदोत्पलः ॥ २२ ॥
 सौवर्णो राजर्ता तार्क्षी मूर्ति गौर्याः प्रकल्पयेत् । हारनूपुगमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् ॥ २३ ॥
 नैवेद्यैः शुभ्रकासारमोदकापूपपार्यतः । उपतिष्ठेत् विधिवद्भवानी प्रियवल्लभाम् ॥ २४ ॥
 पतिपुत्रवर्ताधिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिताम् । रात्रौ जागरणं कुर्वीतीतनृत्वादिपूर्वकम् ॥ २५ ॥
 फलैर्नानाविधैरर्घ्यं दद्यान्मंत्रपुरःसरम् । फलपुष्पाक्षतोषितैरर्जनं मूर्तिं निक्षिपेत् ॥ २६ ॥

मन्त्रः ।

“नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशमिथे । गृहाणार्घ्यमिमं देहि पुत्रान्महान् यद्वास्विनः” ॥२७॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् ॥ २८ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोटाञ्छ्रियः ॥ २९ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडश । प्रत्येकं वैष्णं पात्रं सप्तद्वान्यसमन्वितम् ॥ ३० ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रतीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ ३१ ॥
 सगर्भा च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रसंयुताम् । सहिरण्यां ततो दद्याद्विप्राय गुणशालिने ॥ ३२ ॥

मन्त्रः ।

“अपातय पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणामुपाजितम् । पार्षाद्यं बन्धयताहेतुस्तस्मान्मुञ्चय चाम्बिको ३३॥
 तप दानेन पुत्रा मे भवेयं सुभगा सती” । इमं मन्त्रं सप्तवार्यं दत्त्वा विभं विसर्जयेत् ॥ ३४ ॥
 एवं व्रतपरायास्तु गर्भपातो न जायते । मुच्यते पुत्रपौत्राद्या स्वपत्या सह मोदते ॥ ३५ ॥
 न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रा सुखं च न । तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भस्य धारणम् ॥ ३६ ॥
 रजस्तस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् । निष्कं च स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने ३७
 गर्भपातं प्रकुर्वत्या मया प्राक्तनजन्मनि । यद्वदं बन्धकृत्मासं तस्मान्मुच्ये पतिव्रता ॥ ३८ ॥
 जन्मजात्यादिकं वत्स तव चेदिह कर्मणाम् । इदं कर्म चतुर्थं तु भूमिदेवकुलोद्भवे ॥ ३९ ॥
 सपत्नीसहिता चेपा न सा गर्भस्य दोषकृत् । तस्येदमापि संचिन्त्य लक्षणानीह जन्मनि ॥ ४० ॥
 यस्याः प्राकृपातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जितः । दीनानाथाविरोधः स्यात्सविरोधा तथा सुतः ४१
 अनुमान्निर्मयोक्ता सा पितृमातृपुरोजिह्वता । बन्धुसंततिदुःखी स्यान्मर्यादाद्यनवस्तिपतिः ॥ ४२ ॥
 शोकः स्याददुरे वावा तावत्स्त्रीहादिविभ्रमः । अन्तरास्यन्दमानो वा गर्भं सच्चोपलक्षितः ॥ ४३ ॥
 पाणौ सुष्टितलाघाताजानुना सविजजानुनी । दोषजो वाग्मिजो वापि शशजोन्मादजोऽपि वा ४४

ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ४५ ॥

इति श्रीवृद्धस्यारणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशाधिकपञ्चशततम ॥ १११ ॥

श्रीसर्प उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सुत धातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महावीरान्नरकान्माप्य दान्णान् ॥ २ ॥
 तथा तिर्यक्तं च सुत विमुञ्चयाधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽयं पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सन् कृशो दुःखातुरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सुत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥

रिष्टं पाष्टमिते वपे जायते कृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
तदप्ये ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन चागुपो भङ्गो दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायो द्वादशाधिकपंचशततमः ॥ ११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्भ्रमशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
ददाह तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणे लुण्ठितः पुनः । तत्रैको ब्राह्मणी दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अयो यमाज्ञया सर्वा भुक्त्वा नरकयातनाः ॥ ३ ॥
पुण्यदोषादयाञ्चापि स जातः क्षत्रियाधरः । देशेऽधोऽध्याभिचे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
युवभावे महाभाग राजयक्षमप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा सुच्यतेऽयुना । कार्या सुवटिता देव मूर्तयस्तु यथोदिताः ॥ ६ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
यथाविचानुसारेण वित्तघातघ्नं विवर्जयेत् । देवास्ता विमसुरुपेभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्यात्र शाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मोहाद्रिष्टं विंशन्मितेऽव्दके ॥ १० ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायत्रयोदशाधिकपंचशततमः ॥ ११३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योषिदाचोरेत्कामात्पूर्वजन्मानि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुगुता ॥ १ ॥
न तस्याः पापशमनं मयोक्तं च पतत्रिणम् । महापापकृताद्रोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायपञ्चतुर्दशाधिकपंचशततमः ॥ ११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृघाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद् । वधिरो जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
चान्द्रायणं व्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्त्या होमयेच्च स्वशक्तिः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पंचदशाधिकपंचशततमः ॥ ११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरूपपीडिता हि सा ॥ १ ॥
महापापकृताद् घोराद्यस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्थेऽकं स्नानादत्रैव जन्मनि । कात्रयां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महृत्यया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः षोडशाधिकपंचशततमः ॥ ११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूक्तः प्रजापते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः सप्तदशाधिकपंचशततमः ॥ ११७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक् सूत काचिद्विजवरानना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्यवातयत्रर्वे भवे मोहाच्चकुमुदम् । न सा चर्तुमवाप्नोति सात्र जन्मानि निश्चयात् ॥२॥
हेमानिष्कत्रयं दद्यात्सर्वस्वं वा प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यारुणसमादे कर्मनिपाके ऽध्यायोपदेशाधिकपञ्चमोऽध्यायः ॥ ११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभुव वाहुजः कश्चिदेशे पञ्चनदे शुभः । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विप्रोस्तद्गतः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स्नातो मृगगते भानौ धूर्तः कर्मत्रियोऽङ्गितः ॥ २ ॥
समाप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसितस्यान्यत्रत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुराञ्जनम् । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन समाप्तः स गत्वा यमशासनम् । युक्ता पापफलं पापत्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक्परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मो स्वल्पमातिः शतः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥७॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाद्भ्रू शृणु द्विज ॥ ८ ॥
गोपालवत्सकवयाजीविधातादुपुत्रकः । सप्तवेदमितादानं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोरशिगः शानिः सोमात्पटे जीवो मृगस्थिनः ॥१०॥
लभैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मानि । पूर्वं या स्त्री सहायासन्मृगवत्सत्सा सा मुना ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामित् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रशुद्धिकर्गं धन्यामत्र जन्मानि निश्चयात् ॥१२॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत भवस्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चवर्णामिना कार्या सुरभी च हिरण्मयी ॥१३॥
तदर्धमिति का वापि द्वयोर्वेत्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रैर्देव्या विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मां धर्मोर्मितेर्देवस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वह्निर्जीवा मापचतुष्ककाः ॥ १५ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापानुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्र रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
होम्येददृशतकं द्रष्टव्यमे प्रपत्नतः । शृणुवाद्भ्रूविशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥१८॥
नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिव्येकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन् जीविते नात्र संशयः ॥
नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
इति श्रीबृहस्पत्यारुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायः ११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वे काचिद्विजवरानना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरिभावात्तया स्मृत्वा गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
साहाय्यात्स्वामिनः सर्वे प्राग्भवे समुपाजितम् । तत्पापजान्महाधोरात्फलं प्राप्य विप्योजितात् ॥३॥
सैव जाता विराटेऽन पतिशुभ्रपाणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मोद्भवा पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥

क्षयरोगयुता बाल्ये बालघाताद्पुत्रिणी । गृहामिदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ ५ ॥
त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टं चैवात्र नश्यति । क्षयरोगयुता बाल्ये सहाया अपि तादृशाः ॥ ६ ॥

साहाय्यात्तपतिश्चात्र हीनो क्षयरुजान्वितः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो विंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्धिरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणां । तथात्र पुंस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥

पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याञ्चधीन्वारीं पुंशं पापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताण्डज ॥ १ ॥
तया देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापात्प्रमुच्येत तद्वानाडिनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्रघाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवत्सूत सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजान्द्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुषि घातियेद्गुरुदाम्रज । वर्कं सा कण्ठरोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिना सूत श्वेतामत्र पर्यास्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्विंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२४ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विक्रमे जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजां रोगां गुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्द्वयथाः ॥ १ ॥
मोहाद्याः स्वल्पवीर्यश्च अक्षिपाण्डुदगमयः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्याद्गुणीगदः ॥ २ ॥

शरीरे जायते वहिरुपघातप्रणाङ्गुला । पात्रीणां मानुलीनां तु वैधव्यं च स्वस्त्रादिषु ॥ ३ ॥
दायादाच्छुभ्रवत्पीडा भूमिद्रव्यादिलिप्तया । पेहिकानि च लक्ष्माणि तस्य गेहे प्रजायते ॥ ४ ॥

तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोपवादिनी । गौरवर्णा शुभावाणी संतोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसौख्यमाह् ॥ ६ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा संजाता विनतासुत ॥ ८ ॥
अज्ञानात्तिमिरान्धानां स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पया ॥ ९ ॥

सर्वभूतेषु चात्मानं स्यादरेषु चरेषु च । प्रमादाद्दीपिनं हत्वा सदा निधुरमानसा ॥ १० ॥

तस्य गेहाश्रिता नित्यं मार्जारखानपूर्वकाः । पातालक्रीडनपरा गेहे संकुलिता भृङ्गम् ॥ ११ ॥
 तत्रेणु जलतलेषु ततमस्मचवादिषु । त्रिक्षिप्ता सा तदा चाम्रौ प्राक्षिपत्पापचेतसा ॥ १२ ॥
 बालगर्भाशयान्पालानविस्पृष्टाखिलेन्द्रियान् । तत्पत्तान्नांत्यजत्तापि माता बाढानुकम्पया १३ ॥
 मायाबन्धनमातृणां बालगर्भाश्रितास्तदा । अन्यत्तद्धर्मिणो दृष्ट्वा क्षिप्यते बद्धिमस्मसात् ॥ १४ ॥
 विनिघ्नन्ती प्रमादाद्यैर्भेदसंततिदुःखभाक् । संततिर्दुःखितायास्तु नानादुःखा च जायते ॥ १५ ॥
 आनीयाभिं समासाद्य तेषां वै नाशनाय च । तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्गतात् ॥ १६ ॥
 त्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्यास्तदोपचिदिताः । पाताले ज्वलिता ताभिर्वह्यो लघुप्राणिनः ॥ १७ ॥
 गर्भयुक्ता मृता मातृक्षामयापि तथा च ते । मार्गं न लभते तत्र मृतास्ते दुःखजन्मवः ॥ १८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा बाधा प्राप्यते जन्तुनोदरे ॥ १९ ॥
 जन्तवः कर्मणा चिके स्वकृतैः कर्मबन्धनैः । उभयोः कर्मणोर्हृत्स्वश्यावश्यप्रयोजकान् ॥ २० ॥
 इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा मृतापत्या पुत्रहीना पतत्रिण ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाय येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुप्राप्ते ग्रहेऽहनि शुभोदये । प्राशुदक्प्रवणे देजे गोमयाद्युपलितके ॥ २३ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्तीर्त्वा नानाचित्रविचित्रितम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये रत्नैः प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
 निष्कमानं सुवर्णस्य शकलं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य वै पूर्वदिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वतम् ॥ २५ ॥
 शुद्धतोयं भृशं तात्रं पात्रं दशपलान्मितम् । स्थापयेद्भ्राजनं पर्वं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपस्य प्रजापतेः । करेऽक्षमालां दक्षे च वामे चायं कमण्डलुम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं तु शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्बन्धुप्यारुणरूपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २८ ॥
 सम्यक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विभ्रं च वेदविधिना पूजयेद्विधिवैधनैः ॥ २९ ॥
 तत्तरतं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं तथा । सिद्धशणा जगत्स्रष्टा पत्नी च तपसो बलात् ॥ ३० ॥
 सा मया तिलसंख्या च वार्धभिस्तीव्रोदनेः । लघिता स्त्रीजनाचारमजानन्त्या दयात्मकम् ॥ ३१ ॥
 नाशयेत्तस्य पापस्य देवप्राप्तं विगर्हितम् । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ ३२ ॥
 सपत्नीकस्य सौवर्णां निर्मितां सम्पगर्भिताम् । विप्राय वेदविद्युपे प्रदद्याद्दुण्डुण्डुशालिने ॥ ३३ ॥
 एवं समाप्य ता मूर्तिः समादाय पृथक्पृथक् । प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च मद्दक्षिणाः ॥ ३४ ॥
 दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्ती विहिताञ्जलिः ॥ ३५ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुपि विज्ञानंत्या हताश्च ये । प्राप्ताऽहमशुभां स्वामिच्छिञ्चि तत्कर्मकारणम्” ३६
 दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्यधिकपञ्चदशतमः ॥ १२२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
 कृष्णधेनुप्रदानेन विधिना च खगाधिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चयुक्तोऽत्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्यधिकपञ्चदशतमः ॥ १२२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
 कृष्णधेनुप्रदानेन यथोक्त्या गरुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यमक्षको यस्त्वभवत्प्राङ् मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते किमिलोदरः ॥ १ ॥
 स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसार्जनान् । मुर्यते पृथ्वीगालु दुष्टात्सूत गदोदरात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः अष्टविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ १२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जटरे तस्याः किमिजोत्थरुजा सुत ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चव्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे तु प्रान्त्यारख्यं दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ १२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पशनं यो मोहाद्भक्षयेद्विवाजितः । सिद्धान्नानि पुग सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
 विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः द्विंशत्यधिकपंचशततमः ॥ १३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं यवा पुरा सूत सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पशनं सततं सात्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
 सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्समात्पात्प्राप्तमुच्यते । कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकत्रिंशत्यधिकपंचशततमः ॥ १३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मान्वितः सदा । सभाषो नर्मदातीरे धनसौख्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 कृतानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विषेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्तुं संभ्रातां धर्मशील्युतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददां कनिष्ठाचाममृतावपि मोहितः । ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्वफलं तथा । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिंहस्थेऽर्के मुखे राहो जीवे कर्कशलिगे भृगो । स रक्तगौरी मतिमान् वन्द्युत्सीमुखसंयुतः ॥ ६ ॥
 लघुघृष्णी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानात्स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भूणहा लोके इति वेदविदो विदुः । योपासाहाय्यतः पूर्वं शृणुष्व विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाभूत्सा ज्येष्ठात्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्षणैर्लक्षयेत्स्वग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविनाशनीम् । कुर्यात्पल्लवंदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
 तदर्धार्धमितं देयं त्रिषु वित्तादिमं पञ्च ॥ ११ ॥

मंत्रः ।

“त्याज्या वरानना शुद्धा पूर्वे पापं समाजितम् । तत्पापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनायकम् ॥ १२ ॥
माससप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी । ददेऽहं विप्रमुख्येऽत्र वेदशास्त्रविशारदे” ॥ १३ ॥
ब्राह्मणान्वरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विद्यां यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ १४ ॥
श्रुत्वेनं शक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छोधनं सदा । ते पुत्रान्नोपसर्पन्ति रिष्टं पश्चाद्दृढके ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् । अन्यजन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १६ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदधिकपञ्चशततम ॥ १३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । सात्र जन्मनि वै विप्रा जाता प्राग्निप्रपूजनात् ॥ १ ॥
प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्वाम्रे स्वरोत्तर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
न दत्तं तत्पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तदुत्वेन धुधितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
पापमाचारितं पूर्वं ब्रह्मपातसमं तथा । पञ्चत्वशशां जाता भुक्तात्र यमशासनम् ॥ ४ ॥
पुत्रसंततिहीनात्र युवभाषे क्षयान्विता । निष्कृति परमा तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
सर्वस्वेन तदधेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदलीपत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षत्रनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चत्रिंशदधिकपञ्चशततम ॥ १३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो मूत चोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । रान्यन्वो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सत नक्तान्वत्वं न संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चत्रिंशदधिकपञ्चशततम ॥ १३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी चोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्वा जायते त्वत्र व्ययिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
गोमूत्रमागनात्त्र ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्धरोगान्मक्ताः स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चत्रिंशदधिकपञ्चशततम ॥ १३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी प्राग्नाश्रयो जायतेऽधुना । स तत्पापविमुद्भव्यं गोमूत्रं विधिवत्पिपेत् ॥ १ ॥
भोजयेच्च तथा विमान् शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । रान्यन्वरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चत्रिंशदधिकपञ्चशततम ॥ १३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुजारी प्राग्भवे विनतासुत । रान्यन्वरोगयुक्ता सा चात्रजन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजेभ्यो भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तथा । मुच्यते पूर्वापापं विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चत्रिंशदधिकपञ्चशततम ॥ १३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मृदो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणप्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरवाच्छुद्धशुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रावृद्धसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टविंशदधिकपंचशततमः ॥ १३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राम्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुवात्सात्रऽजगरी जायते जडा ॥ १ ॥
 प्राजापत्यप्रताद्यत्नात्कृतात्पञ्चापवर्तेनः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्वत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रावृद्धसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १३९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो वत्सलः सुधीः । नूनिव्यसत्यसदाचारो साधुसेवकसंयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेच्चिह्नं पापजं चात्र जन्मनि । कित्वासीद्वृद्धः कण्डूश्च नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
 किंचिद्ददः प्रजायेत यौवने कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥
 तस्योदरे वातवाधा मूर्च्छं पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुत्र्यो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सर्वं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना त्रिणा शूद्राप्रतारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
 शूद्रा याता च संवन्धं बहुकालगतागतैः । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किंचित्कालो गतस्तदा ॥ ७ ॥
 उभयोः कर्मणोर्द्वौ धनकर्ता यतस्ततः । मान्यकर्मकृता योऽसी तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्पुतः । धनलोभाद्गतस्तेन भाविनोऽर्थस्य वै वलात् ॥ ९ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रवर्षैस्तथा मासैर्वयोमिश्र समन्वितः ॥ १० ॥
 धनलोभवशात्तेन दुष्टचित्तेन वै तदा । अचिराच्च मृतस्तत्र गतो वै यमशासनम् ॥ ११ ॥
 गृहस्य जात उद्रासी ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पातितो भृशम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभाप्रतः । इदं जन्म चतुर्थं तु मृतापर्यं खगेश्वर ॥ १३ ॥
 द्वित्रादिमासजातानां मृतिर्द्वित्रादिहायनैः । मृताः पुत्रा भवेयुस्ते जाताजातास्तथैव च ॥ १४ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामपि चाशुबन् । जाताजाता विनश्यन्ति ते तस्याऽऽकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 एवं यदि चिरं स्थित्वा अचिरान्निप्रपते परम् । सुगुणाश्च सुरूपाश्च लालनाच्चाटुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याध्यन्तरो भवेद्ब्रह्माधिर्मृतो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सौख्यं लभेऽप्यस्य नानाशक्चित्तचेतसः । भवेच्च तद्वत्तस्यां गपि परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोकानि तस्य स्वान्यपि कीर्तयेत् । सोदरे म्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्वयं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् । स्वयंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ २० ॥
 दौर्मनस्यं महानाथिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्यमदृष्टाननकान्तवः ॥ २१ ॥
 म्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचाटवः । एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ २२ ॥

पलार्धार्धमितेनैव कार्या सुघटिता सुत । वाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूषणान्विता ॥ १० ॥
 पूर्वपापविशोदाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
 वेवसं तत्र सौवर्णं सुवर्णैकमितं शुभम् । दद्यात्तपेच्च मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलसर्पपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 द्युगुयाद्धरिवंशं वा शतावृक्ष्या विधानतः । गावःपशून्तं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 तस्मात्पुत्रमुत्वं लेभे चात्र जन्मानि वै ध्रुवम् । रिष्टं पञ्चाशद्वदे तु प्रायश्चित्ते कृते सुत ॥ १५ ॥

वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायेऽष्टचत्वारिंशदधिकपञ्चशततम ॥ १४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचारस्ता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्द्वोरादसती पापजाण्डज ॥ १ ॥
 न शुद्धचत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तशतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासोऽत्र विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृडात् । वाराणस्या चतुर्दश्या शिवपूजनजाह्नतात् ॥ ३ ॥
 वाहुजेह महाभाग पूर्वेष्वप्यत्रापि वाहुजा । यः कृत्वा धूर्तता पूर्वं बन्धयेद्ब्राह्मणं सुत ॥ ४ ॥
 सोऽत्राऽपस्मारोगेण पीडयते बहुपीडया । तेनैव पापरोगेण म्रियतेऽत्र पतत्रिण ॥ ५ ॥
 प्रायश्चित्तं भया नोक्तं पापे ब्राह्मणवन्दने ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्याये षडोत्पञ्चाशदधिकपञ्चशततम ॥ १४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृप्रातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । सात्र जन्मानि भूक्तवं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापपट्टवान् चोक्ता निष्कृतिर्मेवा । ज्ञात्वा ब्रह्मवधं सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि भूक्त्यं जायते मरुदेनतः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्याये पञ्चाशदधिकपञ्चशततम ॥ १५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसां विप्रश्चात्र जन्मानि वाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विंशद्वेपे व्यतीते च नेत्रभङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थंमहं वच्मि दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रास्तथैव वैष्णवान्सुत ॥ ४ ॥
 कृत्वा तेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्याये षडोत्पञ्चाशदधिकपञ्चशततम ॥ १५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वज्ञेहृहः कश्चिद्भयपूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मानि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्वाग्निमागतः । कालचक्रान्निधं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वगच्छितः । कालचक्रान्निधानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्याये षडोत्पञ्चाशदधिकपञ्चशततम ॥ १५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादस्ता ह्यत्र या पूर्वैऽभूत्पतिव्रता । पतिपापप्रभावद्भिर्गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
 त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । भुक्तिः भोगान्तकलान् पतिं प्राप्य तपस्विनीः ॥ २ ॥
 गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विपञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्मृत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि भूकत्वं भजते क्वापि मानवः ॥ १ ॥
 चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विधिना पापशोचनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
 य एवं कुरुते मृत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायेतात्र भूकत्वं कदाचिद्विदनामुत ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विपञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या धूर्तावश्वेत्काचिल्लोकान्पूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं मुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्यादेतुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११५ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्द्रोणोत्तमो जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्छिरोऽर्तिश्च प्रजायते ॥ १ ॥
 शरीरे जायते चिह्नं किञ्चिद्द्रोणसमान्वितम् । दद्वुः कण्डूर्वावंशालाक्षो गमने पादवैकृतिः ॥ २ ॥
 कर्मानुसारतो व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायकम् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहमिया ॥ ३ ॥
 रोपयुक्ता मिताहारा प्रदरार्तिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कत्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुयाचकः । गत्वा चैव महारण्येऽर्जतं गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
 बहुवोऽपि समायाताः शशुभिः परिवेष्टिता । तत्र भीता तदा स्त्रीणां त्रासयन्ती महावने ॥ ६ ॥
 गर्भपातोऽभवत्तत्र तथैव च ततो मृतः । तेन कर्मविपाकेन म्रियन्ते तस्य वालकाः ॥ ७ ॥
 केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्द्रोणोऽधिकं भृशम् । बहुकाले भवेत्कश्चिन्मृतानां चिह्नमेव च ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व मत्तादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो परमेतच्च दुर्लभम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमवापहम् ॥ १० ॥
 गोत्रयं वै सुवर्णानां सौवर्णं निष्कसंयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं बह्वयुग्मं गुरोरापि ॥ ११ ॥
 कर्मप्रकाशकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ १२ ॥
 पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाहोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
 स याति पापदोषेण सुवि जन्मनि जन्मनि । एवं यः कुरुते मत्तया प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्पञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११६ ॥

१ सोऽतिष्ठ इति स्यात् । २ शशुभिर्वेष्टितस्य चेति भयेत् । ३ तत्र भीत्या तदा स्त्रीणां तत्रासाच्च इति पाठो भवेत् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभृत्काचिन्नारी भर्तृभियान्विता । दक्षा सर्गक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्थस्यान्यशूद्रस्य गृहानीतानि मानद । सर्वस्नेहानि चौषेण सर्वशून्यात्पुराऽनघ ॥ २ ॥
 मुक्तानि बहुभिः सत मिलित्वा च मुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सर्प कर्मणोऽत्र फलं भुवि ॥ ३ ॥
 सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्राऽन्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला पक्षिन्नर खेहहरा यतः । निष्कृति तस्य पापस्य पुण्या पापीघनाशनीम् ॥ ५ ॥
 कथयामि श्रयत्नेन वित्ततुष्यशभागतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्या पत्रयुक्ता सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
 । । दद्यादेदविधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥
 ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तपचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वश्वयेत्कश्चित्पुरा धूर्तस्य कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
 धेनु दद्यान्महाभाग सवत्सा विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चनयं कुर्यात्स तत्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
 न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापघोचनात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनवान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
 दक्षा भर्तृहिता नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापात्प्राप्ता सा स्वर्णकारिताम् ॥ २ ॥
 पुत्रहीना महाभाग पद्मव्यापहारजात् । कुक्ष्येने शशिमस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
 तद्वत्वाशु लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपष्टयधिकपञ्चशततम ॥ ५१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहृत्प्राग्भवे यस्तु ज्ञानादत्र पत्रत्रिण । सोऽजीर्णेनैव रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पन्नदानाच्च विप्रभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपतो होमात्पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चविंशतिकपञ्चशततम ॥ ५२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिमोहनासके नारी भ्रातृवधं पुरा । सत्र जन्मनि शूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
 प्रायाश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्य चान्द्रायणव्रतम् । वेदपुस्तकदानं च पलं स्वर्णमितं त्विह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपष्टयधिकपञ्चशततम ॥ ५२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालवाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेपात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणाद्भरिवंशस्य विधिवच्चान्न जन्मनि । ब्राह्मणोद्ग्राहनाच्चैव पूजनाच्छूद्रस्य च ॥ २ ॥
 जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपष्टयधिकपञ्चशततम ॥ ५२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूक्ती या भवेत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्रांयमा पञ्चनदे जाताञ्च विनतासुत ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रधनैर्धान्यैर्गजैश्चोद्गादिवाहनैः । मुक्ता सा यवनी सृत् तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
भर्तृसद्गयुतात्पूर्वं पुनस्ताद्धितवाञ्छनात् । यवनी पूर्वेपापाच्च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥
इति श्रीशूद्रसूर्याख्यासंग्रहे कर्मविपाकेऽध्यायखण्डपञ्चमोऽध्यायः ॥ १६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्पागभवाद्भिः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासारतः श्रीमान् ब्राह्मणसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
तुलाधृतानि ज्ञेहानि विप्राणां ज्ञेहभागिनाम् । गृहीतान्यतिचौर्येण लोभयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
यस्माद् ज्ञानकृतं चैव भ्राम्भवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र विप्रः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदावरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तया दानात्तीर्थराजाधिसेवनात् ॥ ४ ॥
नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मानि चाण्डज । दोषात्स्वल्पात्फलैर्युक्तो जीविद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीशूद्रसूर्याख्यासंग्रहे कर्मविपाकेऽध्यायखण्डपञ्चमोऽध्यायः ॥ १६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभ्रुव ब्राह्मणः कश्चिद्भद्रदेशे वसन्सुधीः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन विभेष्यो दानान्यल्पानि शक्तितः । सत्पात्रेभ्यः परं सूत पर्वस्वपि विधानतः ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन कामलोभेन चाण्डज । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविमोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
स्त्रीसाहाय्यात्तया तत्र कृतं तद्र्भपातनम् । सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातोद्भवेन च ॥ ४ ॥
एवं किञ्चिदते काले संप्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकान् पुण्यात्स्वर्गोश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यंभावेण स जातो ब्राह्मणादयः । यमुनायां महाभाग गौरः पितापिको वृणी ॥ ६ ॥
धनमित्रसुखैर्धर्ममतिस्त्रीभोगभाष्यरः । दक्षः कार्येऽथ चार्चङ्गो धर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
मानी यशस्वी पुरुषः कान्तिमात्रं प्रियभाषणः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापस्तः कश्चित् ॥ ८ ॥
धूर्तः शठः क्रोधपरो धनशुद्धिक्षयान्वितः । चिन्तातुरः पापशेषाद्ब्राह्मणमनोरथः ॥ ९ ॥
ब्राह्मण्यां धर्मदानात्पाकतया गर्भस्य पातनात् । अत्र पञ्चाशद्वदन्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
चिद्रमङ्गादृषे सूनौ चन्द्रः शुक्रगृहान्वितः । पापाभ्यां पुत्रभविऽपि समाक्रान्तोऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
स्त्रीसाहाय्यात्तया पूर्वं सात्र संततिदुःखिता । लक्ष्मणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं यदाभ्यहम् ॥ १२ ॥
कार्पात्रं ब्राह्मणीं लेख्या सुवर्णाष्टपलैर्मिता । तदर्धावांमिता वापि त्रिषु विस्तानुसारतः ॥ १३ ॥
पत्रे गर्भान्विता भव्या वाहुभूषणसंयुता । गन्धपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैः पूजनीया प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
सा देयात्र विधिज्ञाय मन्त्रमुच्चारयन्निमम् ॥ १५ ॥

मंत्रः ।

“ ब्राह्मणा निर्मिते देवि पापमाचरितं त्वयि ॥ १६ ॥

वत्पापशमनायैव त्वां देदेऽहं हिरण्यमीम् । ब्राह्मणाय महाभाग पापं गच्छतु तद्दृशम् ॥ १७ ॥
सोमं च राजतं दद्यात्तन्मितं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हेमसौवर्णसमितम् ॥ १८ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । मन्त्रमष्टाक्षरं तदजप्त्या शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ १९ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः । ब्राह्मणान्नोजयेत्पश्चात्पूजयेच्च विधानतः ॥ २० ॥

रुद्रलक्षं त्रिद्विगितं नानाविभवविस्तरैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २१ ॥
 य एवं विधिना सूत प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य संततिवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २२ ॥
 ब्रह्मलोकमवाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं वर्षे पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ २३ ॥
 आयुर्नैवतिवर्षान्तमत्र पापविशोधनात् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् ॥ २६ ॥
 तस्य पुत्रविद्वद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाययो व्यावयस्तस्य न चारिष्टभयं क्वचित् ॥ २७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभात्पापविशोधनम् । न जीवन्ति मुनास्तस्मिन्त्रीषिते नात्र संशयः ॥ २८ ॥
 पञ्चद्विगन्तिते वर्षे रिष्टं देहघनान्तिकम् । त्रिसप्ततिमितं चायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना ॥ २९ ॥
 गतिमप्युत्तमां याति त्वन्यथा ह्याततायिनाम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३० ॥
 यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके ऽध्याय पंचपञ्चविंशत्तुःशततम ॥ १६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्रामोति हि घर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान् पितॄन्वै श्रद्धयान्वितः ॥ १ ॥
 गयाश्राद्धादिभिः कव्यैर्हव्यैर्दानैर्विधानतः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्मसनातनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके ऽध्यायः पञ्चपञ्चविंशत्तुःशततमः ॥ १६६ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाय लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश छिन्यि मे सर्वसंशयात् ॥ १ ॥
 जालुत्तमानां जुषिषि गदा संपत्तमृद्धिमान् । पूर्वजन्मनि किं जन्म सुखसंपत्तमन्वितः ॥ २ ॥
 वन्द्यमानाणि सौख्यं च वैष्णवीमतिवर्तने । ज्ञातसंततिदुःखार्तः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भदुक्ता य प्रयाणे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
 बहुभिर्मलितैश्चरैर्जगृहे सर्वभूषणम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं प्रणश्यति । एतेषां विस्तरं भगवन् लोकानां हितकाम्यया ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासो विधिश्चैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भा गौः प्रदातव्या भोजनं शतसंमितम् ॥ ८ ॥
 गर्भात्प्रयागतामम्भोऽभिषेकः समयादनु । पश्चमे वायु पृष्ठे वा मांसि जातः स्मृतश्च यः ॥ ९ ॥
 तयोः कर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि योषितोः । सप्तमेषु च मासेषु यन्मृतः प्रसवस्त्रियः ॥ १० ॥
 अथवा चाष्टमे मासि सूत सद्यो विपद्यते । स चापि मृतकल्पा स्यादात्मयः सूतिकात्मयैः ॥ ११ ॥
 शोकादायोदेरे टोषं शूलं गौरवकम्पनैः । रक्तस्त्रावो विवर्णश्च जायते कर्मणेरितः ॥ १२ ॥

रजस्तस्य पलाभ्यां तु कोशगर्भाश्रयाकृति । कुमुम्भवेष्टितं तं वा रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
मथुना प्रस्येत्तत्र शलाकां रूप्यवर्तिनीम् । तन्मध्ये हेमशकलं क्षिपेदपि च यत्नतः ॥ १४ ॥
दद्यादिद्राघ विधिवद्यथाश्रुतिनिरूपितम् ॥ १५ ॥

प्रार्थना ।

“ यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतः पुरा । एतत्पापविशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १६ ॥
मया मूढेन यद्वैतोर्निषिक्तं परयोषिति । ततोऽनपत्यं यत्पातं तस्मान्मां मोचय प्रभो ” ॥ १७ ॥
एवं कृतविधेः सूत गर्भपाताऽयनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यग्गां दद्याच्च सवत्सकाम् ॥ १८ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवान्धवान् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ १६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । सात्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छंकरस्यापि शूलरोगादिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टपञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ १६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो ज्ञानाक्षरो वै घातयेत्सुतम् । मित्रं च वायुरेभेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महाबाहो मन्त्रैस्तद्वायुदेवतेः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्वहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि, पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुरा ज्ञानेन काश्यप । सात्र जन्मनि लूताढ्या भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानप्रतादीनि निष्कलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्गोमादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग वभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दुक्षो क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीतिं श्रद्धं तेन तेन सर्वं मिलित्वा चार्धसौरिणाम् । कालेन तद्वृत्तं लोभात्स्नेहं मौल्याधिकं सुत ॥ २ ॥
भुक्त्वा पापफलं धीरं भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्मुक्त्वा पुनर्जातोऽत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
शूद्रः पुण्यकालयुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयक्षममपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वस्नेहातिदानद्वै स्ववित्तात्तुर्धभागतः । स्वर्णदानं तथा चात्र क्षयरोगाद्भिमुच्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विपं दत्त्वा पतिं सूत या प्राग्जाराश्रिताऽसति । पतिव्री सा महादुष्टा वाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोरारधनादत्र गङ्गायामुपसेवनात् । गार्ति शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभागतिः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्विसप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 तद्देवदानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्वेगमादतिसाराद्विनिश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यापित्तसप्तत्यधिरुपचशततम ॥ १७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भूर्धाभिपित्तजः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजसेवी महाशर आखेटकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयार्थं गतो देवाद् घातिता मृगसुकराः । तत्रैका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 तद्भर्जो हतौ तत्रः शुभो द्वौ मृगशावकौ । सहायाभ्या युतेनेव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा तौ मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
 स्वशार्थिकर्मणा मृत घातयित्वा रिपून् बहून् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 संश्यामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । मुक्ता नानाविधानमोगान्त जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटके जीवे लम्बस्थे हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनैर्नानाविधैर्युक्तो गौराङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्युष्णत्प्राक्कृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राज्यप्रचार्यत्युभश्च पुण्यात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 धूर्तः शठः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणमतः शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
 याभ्यां मिलित्वा मुक्तौ द्वौ मृगशावौ खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्रावुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ११
 अपस्मारेण रोगेण मृतौ चानैव जन्मनि । एवं संततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 मांसभुजनितात्पापात्प्रायश्चित्तं वदान्मृगम् । पूजयेच्छिखलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 हिरण्मयीं तथा देवौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्भूषणगन्वाद्यैर्नानाभक्षीर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्भ्रान्तिहस्तद्वयसंमितान् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
 अकृतमायश्चित्तस्य न च पुत्रमुखं भवेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षं वेदाध्यिकेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं पञ्चसप्ततित्म् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुद्ध्यायां गरुडाद्यज ॥ १८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यापित्तु सप्तत्यधिकपञ्चशततम ॥ १७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाद्वा वभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रैयं तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनो ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहादौ विधिवदत्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्त्रैर्यं भवेदिह ॥ २ ॥
 अथवा पावैतो दद्याद्धिमी द्रव्यसुवर्णजाम् । युक्तां स्कन्दगणेशाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धाधिभिता वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यापित्तु सप्तत्यधिकपञ्चशततम ॥ १७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाहयेत्रारी देवागारं पतत्रिण । सातिसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
 शंकरप्रतिमादानान्भूतेविष्णोः प्रपादनात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारसंनवा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यापित्तु सप्तत्यधिकपञ्चशततम ॥ १७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्तं प्राप्य निश्चयात् । नरकान्दारुणांश्चैव जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥

कर्मक्षयेऽतिकष्टेन तस्मिन्वयसि पीडितः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्यधिकपंचशततमः ॥ १७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी पतेर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥

पापं परीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्थार्थजेन च । वायुं हिरण्यं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥

पूजायित्वा विधानेन गन्धर्वैस्त्रिविंशोपतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्दिप्राय धीमते ॥ ३ ॥

वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकपंचशततमः ॥ १७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादयवा नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतिरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥

श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतिरोगं न परयेत् सोऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनशीत्यधिकपंचशततमः ॥ १७९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किंचिद्विज्ञातमन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदः शिरोऽर्तिमान् ॥ १ ॥

सतद्गतश्च सुधीर्धीमान् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो वाताग्निदृशश्चान्यव्याधिप्रपीडितः ॥ २ ॥

परोक्षमपवादं च द्रुवते कारणं विना । तस्य प्रिया सदाचारा सती व्रतपराधणा ॥ ३ ॥

काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्येन भार्या विप्रस्य साचिक्री । प्रतिवेदिर्मं तदा तस्य ब्रह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ १ ॥

अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहादिविभ्रमः ॥ २ ॥

अज्ञानात्काममिच्छन्ती उभयेऽपि वलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जडतां गतः ॥ ३ ॥

स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स तां वै धर्यायामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ४ ॥

व्यभिचारवशाच्च अन्यतस्तद्गनं हृतम् । गृहीतं तद्गनं तेन धूर्तेन लोभचेतसां ॥ ५ ॥

ब्राह्मणीं निधनं प्राप्ता लोके गृह्णाति विश्रुतिम् । तेन दुःखेन विप्रोऽतो ब्राह्मणीमत्यजत्पुरा १० ॥

निर्वेशं जायते तत्र ब्राह्मणस्य स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह ॥ ११ ॥

पश्चान्मानुषमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं जन्म द्वितीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥

प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यमयो यदि ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन बन्ध्यत्वनाशनम् । एकापत्यमवदं दुःखमनपत्यमथो यदि ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भार्गशीर्षे शुभे मासि शुक्लपक्षादितः खग । प्रत्यक्षं सुप्तसौरुष्याभ्रिर्व्रतं तु मुनिवासरम् ॥ १५ ॥
 षोडशान्दानि नारीणां कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गौरीव्रतामिदं दीर्घं मुखसौरुष्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥
 प्रातर्नियममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् । अद्याहं शिवयोः प्रीतिमाचारेष्ये शुभं व्रतम् ॥ १७ ॥
 स्थानप्रवासनिरतं निशि जागरतत्परा । ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवात्सली ॥ १८ ॥
 परिधायार्चयेद्गौरीं पतिपुत्रवतीं स्त्रियम् । कुंकुमैः कज्जलेभिः करणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 ताम्बूलैस्तु सकंपूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्वमिते भानौ वर्तिः षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥
 विधाय तिलत्रैलेन दीपान्कुर्याच्चित्राग्रतः । गीतवादिजननिर्घोषैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादपूपतिलतण्डुलैः । तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाणि वैष्णवानि च ॥ २२ ॥
 सप्तधान्यफलोपेतं सौभाग्याष्टकसंयुतम् । प्रत्येकं दीपान् विन्यस्य गौर्यग्रेऽपि प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रसुखायैव पूजयन्ती गिरिः सुताम् । भोजयेत्षोडश नार्यः शुभास्ताः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥
 एवं विधि समास्थाय भोजयेदम्पतीञ्जुभान् । नानाभोज्यैस्तथापूपैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
 दीनान्बहूषणभ्योऽन्नं सर्पैश्चात्मानमीक्षयेत् । एतद्गौरीव्रतं नाम भार्गशीर्षे समाचरेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सुत प्राप्नोति पुत्रपौत्रकान् । नारी नियमसंपूर्णं व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २७ ॥
 सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखाप्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य नारीणां चात्र जायते ॥ २८ ॥
 स्वसा मातृष्वसा वापि सपत्नी शोक्तसंयुता । उदरातिरसृक्स्त्रावः पार्श्वपादकरादिपु ॥ २९ ॥
 मिथ्याभिर्दंशनं कापि वाक्यदोषघनश्रुतिः । स्वसातिनिन्दाहीना सा परेभ्यो ममेतोदनम् ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यापोऽशौत्यधिकपचशततमः ॥ १८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मृत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । शुद्धरोगमाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मासिकं पूजयेद्दृग्णुं शिवं वा विधिनाण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्भोगमित्युतं सुत ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडां शुद्धजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्यधिकपचशततमः ॥ १८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुरा नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
 शर्करापेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमात्स्वस्त्ययनात्पुण्याद्वायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्दुर्ली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्यधिकपचशततमः ॥ १८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यालानां घातिनी चेयममवत्पूर्वजन्मनि । तेनाष्टान्दमिताद्दुर्पाद्वाग्बालो न जीवति ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि भो सुत तस्मात्सा मृतपुत्रका । इदं जीवेदिवदं जीवेदिति चिन्तयती ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्यपापात्तयाण्डज । प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय येन जीवन्ति तत्सुताः ॥ ३ ॥
 श्रवणाद्दरिर्वंशस्य दशावृत्त्या खगेश्वर । पञ्चम्येकमितावृत्त्यादिनादिशिशुजादधात् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायैकशीत्यधिकपचशततमः ॥ १८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्दत्तयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितः । कुष्ठरोगान्वितः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यात्कालनरं स तु सर्वोपस्करसंयुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुरशीत्याधिकपंचशततमः ॥ १८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सुत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरान्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वक्ष्येऽहम् । जपेन्मृत्युञ्जयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशीत्याधिकपंचशततमः ॥ १८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मृत्रं पुरीषं च मोहाद्दत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
शुद्धरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चोद्धृतम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडशीत्याधिकपंचशततमः ॥ १८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूय मुखजः कश्चिद्द्विधाघनसमान्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
राहुग्रस्ते प्रयागे तु सर्वस्वमददात् पुरा । तत्र भाविवल्यास्तुत पापमाचरितं विदम् ॥ २ ॥
धर्मिता क्षत्रिया सुत कामलोभाच्छुभानना । प्रतारितः पतिस्तस्यास्तेन देवहृतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्राप्तः स गत्वा चमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभं त्वतिदारुणम् ॥ ४ ॥
अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियादयः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसंमिते ॥ ५ ॥
मुरूपादेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रघनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
किंचित्पापरतो घूर्तो मनोदुःखाकुलो भृशम् । धर्मिता क्षत्रिया पूर्वं भर्तृसंताडनात्तथा ॥ ७ ॥
वर्द्धक्ये कण्डुरोगातो निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थकौ ॥ ८ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्थपलेन वा ॥ ९ ॥
हिरण्यमयं सुघटितं सर्वाभरणभूषितम् । पृजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
दीपैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्दिप्राय धीमते । गणनायकं तथा दद्यात्सोर्षणं दशमाघकम् ॥ ११ ॥
एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य दंष्ट्रुः कण्टूश्च तस्माद्भोगात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवन् वर्षसप्ततितम् ॥ १३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशीत्याधिकपंचशततमः ॥ १८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मृत्रं पुरीषं च मोहाद्दत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
शुद्धरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं व्रतं चरेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः अष्टाशीत्याधिकपंचशततमः ॥ १८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रिय सार्ध्वी कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कार्यं भजति जन्मत ॥
तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेणैव पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽय नष्टायुर्जायते महदेनस ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रयधिकपञ्चशततम ॥ १८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात्पूर्वं तस्मात्कन्या प्रजा भवेत् । जन्यन्पत्र महामाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
पूजनाल्लक्षरुद्राणा तदर्वाणा तथा सुत । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरात्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
अथवा विधिना सुत तडागोत्सर्गपुण्यतः । विमाणा नोजनात्तस्मिन्स्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रयधिकपञ्चशततम ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । सात्र जन्मनि पशून्द्र भवेद्भयप्रपीडिता ॥ १ ॥
देवालयं मरुचिरं कृत्वा स्थाप्यात्र देवताः । वायुरोगोपशमन निश्चित जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
भोजयेत्तत्र वै विमान् वायुग्रीत्यै पतत्रिण । दान वित्तानुसारेण वित्तशार्थं न कायेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रयधिकपञ्चशततम ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चित्क्षेत्रकुले सूत पूर्वजन्मन्यभूद् युवम् । गिरिवासी महादुष्टशौर्यकर्मरतो दृढम् ॥ १ ॥
लुण्ठितो ब्राह्मणस्त्रय मार्गं सताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महात्राहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
गते बहुतिथे काले स जातो ब्रह्महाऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
शक् शिवाराधनात्पुण्याद्ब्राह्मणः कुष्ठसयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापानाशनीम् ॥ ४ ॥
सर्वस्वस्य सप्तः कार्या वृषभोऽत्र हिरण्यस्य । क्षोभवस्त्रयुतो भव्यः शृङ्गाभ्या सयुतो महात्र ॥ ५ ॥
स देवो वेदवितृपे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो नवति वै शिवः ॥ ६ ॥
तस्माच्छिवप्रसादिदं कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विनत्रयधिकपञ्चशततम ॥ १९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मजा काचिद्भर्तृनियतमा सदा । दानधर्मरता साध्वी विमाणा पूजने रता ॥ १ ॥
तया देवात्सा सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रे त्वद्दाद्विष च तद्गशानुगम् ॥ २ ॥
मृतस्तद्विषयोगेन गृहीत तद्धनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्त्वस्त्रा मृतः पुत्रयुचान्वितः ॥ ३ ॥
पापमोचरित चोत्र स्वपुत्रवधसन्नकम् । प्राप्ता यमपुरे भुक्ता पूर्वपुण्यफल शुभम् ॥ ४ ॥
तद्द्रव्यापफलात्सुत घोरात्परकसन्नकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ५ ॥
क्षेत्रे कुले महापुण्ये राज्यत्रास्ति पतत्रिण । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपा सिद्धार्थी सुशीला गौगान्विता । नातिदययुता मान्या सर्वकर्मसु कालरा ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापात्लोभादद्या न सपुत्रजा । स्वल्पपापगता काले शुभ्रव्याधिगमन्विता ॥ ८ ॥
यौवने भर्तृसयुक्ता वादिक्ये सुसप्तजिता । सपत्नीपुत्रस्य वधात्पूर्वपापापतत्रिण ॥ ९ ॥

लक्षणैरेभिराद्यथाः प्रायश्चित्तं वदान्यहम् । विष्णुः कार्यः शतैर्भाष्यैः सौवर्णां विश्वयोनिभूत् ॥ १० ॥
 तद्वन्महेश्वरः कार्यां गन्धैः पुष्पैरलंकृतः । देवो विषेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये ॥ ११ ॥
 जपेदष्टाक्षरं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः । गायत्रीं च जपेत्तद्दत्तवो देयास्तथा सुत ॥ १२ ॥
 भोजयेच्छक्तितो विमांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रकनेन पूर्वपापविशोवनम् ॥ १३ ॥
 न तस्याः कुपुस्मरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् । नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १४ ॥
 पूर्वपापप्रभाषेण तस्याः पुत्रयिनाशनम् । विमाणां वृजनादानात्तस्याः संततिवर्धनम् ॥ १५ ॥
 जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततित्म् । रिष्टं पष्टिमिताद्वद्वाद् ध्रुवं वा कृतानिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽन्यापन्निकल्पविकल्पचशततमः ॥ १९३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भिप्रकुलोत्पन्नो शोभनाऽव्ययः सुत । सदाचारः मुशोभादधो दयानियमतरपरः ॥ १ ॥
 कथयिकथयकर्ता च किञ्चिद्दशापारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षं समाश्रित्य पालिता भ्राट्मातुलेः । असृभ्यातगदातां सा वात्ये रयाद्गृहणीगदः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्घातोऽस्याः कारपादयोः । बहुपुत्रप्रसूता च अपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद् । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दद्यानना वापि मृतः पुत्रोऽग्रिमासकः । रक्तस्त्रावाद् भृशं पीडा मासेमासे कृतानव ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रे समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परवितापहारकः ॥ ८ ॥
 दूतिकार्कर्मनिरतो नानालोकमिदन्वहम् । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि तेनाग्रे सर्वभावितम् ॥ ९ ॥
 एकग्रामेऽवसत्प्रियः शान्तो दान्तः क्षमा सदा । पुत्र्यः पथ तथा सप्त चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विधो हतं तस्य धनं तदा । मिथ्याभिर्शंसनाद्वाक्पथैः क्रोधयुक्तेश्च तर्जनैः ॥ ११ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विमः सर्वस्वं नीतिवांस्तदा । निराधाराः सुता जाता द्विजभोजो न कारितः ॥ १२ ॥
 क्रिया सर्वा कृता नैव सर्वं राज्ञा हतं धनम् । एवं क्रमापरोधोऽसौ स क्षत्री सहदूतिकः ॥ १३ ॥
 केचिन्मासाच्च पक्षाच्चाचिरान्मृत्युवशंगतः । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशासने ॥ १४ ॥
 केचिन्केचिद्भिप्रच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना केचिदिह जन्मनि मानद् ॥ १५ ॥
 विमवंशे समुत्पन्नो जायते चेह जन्मनि । इदं जन्म द्वितीयं तु विप्रत्वं जायते भुवि ॥ १६ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १७ ॥
 नानापत्यानि नश्यन्ति नानाकर्मसमुद्भवात् । पापात्कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह जन्मनि ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद् स्वामिन्येन पुत्रीश्वरं भवेत् । कन्यापत्यमशभनं बहुपुत्रः प्रजायते ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तके । अत्रोत्पयोविके स्तीर्यमथवा चाजिनं शुभम् ॥ २० ॥
 छादयेच्छुद्धवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशकपालिनम् ॥ २१ ॥
 स्यापयेत्काश्यपां मूर्तिं सौवर्णां शुभलक्षणां । मुक्तपद्मोपवीताद्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् ॥ २२ ॥

दधानं करयुग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्भामभोगे च त्वदिति विश्वमातरम् ॥ २३ ॥
 सौवर्णां स्थापयेत्सुत सौवर्ण्यद्वयनिर्मिताम् । आसनेश्च समास्थाय ततो द्रोणात् दिवो दश ॥ २४ ॥
 हारकेयूरसुकुटकुण्डलाभरणान्वितौ । एवं तौ दम्पती सम्पगर्चयेत्पर्वतोपरि ॥ २५ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणमर्चयेद्विवैशुणैः । नानार्थं च फलं देयं नानापुण्यैश्च पूजयेत् ॥ २६ ॥
 अभ्यर्च्य दंपती तौ तु मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २७ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुपि विद्राणां यद्धृतं धनम् । दूतिकार्कर्मणा सुत वाक्यदोपादिकं कृतम् ॥ २८ ॥
 तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव श्रुतिं ददाम्यहम्” ॥ २९ ॥

अदितिं च प्रणम्याथ कृताञ्जलिरिदं ब्रुवन् । अदिते विश्वमातरस्त्वं शरण्या शरणायिनाम् ॥ ३० ॥
 प्रजादुःखौघसंततं हृदयं मे महेश्वरि । संमसन्नाथ दुःखान्तां प्रजां देहि यशस्विनि ॥ ३१ ॥
 एवं कृत्वा विसर्ज्याथ ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ ३२ ॥
 चन्द्रसूर्योपरगो तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सोऽथ कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ ३३ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३४ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैः करपादे व्रणो वदेत् ॥ ३५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्नवत्यधिकपंचशततमः ॥ ५९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजघक्षमरोगेण युक्तं स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सौगण्डि प्राणैर्विमुच्यते । महापापोद्भवाद्रोगात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतात्पापाद्दृढरूपेण वदम्यप । नाशयत्यमरां सिद्धिं पूर्णसुरापि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चनवत्यधिकपंचशततमः ॥ ५९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परमर्भं तु यः कश्चित्पातयेज्ज्ञानवर्जितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडितः ॥ १ ॥
 जलधेनुमदानेन विधिना गरुडाग्रज । तान्नरूप्यसुवर्णात्प्राग्दानात्पापविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चनवत्यधिकपंचशततमः ॥ ५९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभृत्कुरुक्षेत्रे कृपिकृद्देवपारगः । स्वज्ञातापिस्य चान्यस्य वृत्तिलोपः कृतस्तदा ॥ १ ॥
 तत्संक्थयेऽभवद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 भुक्त्वा तत्पापजं सर्वं शतद्वनिकटेऽपुना । सैव जातो द्विजश्चात्र युवभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवचम्यहम् । वेदाभ्यासान्महासूत सावित्रीजपतस्तथा ॥ ४ ॥
 गङ्गायां वासतः पूर्वात्सर्वपापात्प्रमुच्यते । न कुष्ठवृद्धिरत्रास्ति वत्काले शमनं भवेत् ॥ ५ ॥
 जीवेत्पश्चिमितान्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति । गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्जापत्तया ॥ ६ ॥

भाविष्यति शुभा लोके परत्र च खगेश्वर ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तनवत्यधिकपंचशततमः ॥ ५९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । वभूव भर्तृशुद्धदा तदाज्ञापालिनी सती ॥ १ ॥
अत्र जन्मनि सा विमा काश्यां जाता हि सुव्रत । व्रतदानपरात्रापि भर्तृतोषणसंयुता ॥ २ ॥
पञ्चपञ्चादाद्द्वान्तं प्रविशेदत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चित्तग्री तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजातिथार्थिकः ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टनवत्यधिकवचशततमः ॥ १९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वायुरोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि यश्चात्पूर्वं शूद्रां गृहाभिताम् ॥ १ ॥
मायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कापिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजरित्वह ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गं पातयेत्पूर्वं नारी पापविमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
रजतस्वर्णताम्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चशततमः ॥ २०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मपरा भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीच्च सुखजा सगर्भा फललालसा । त्रोटितं च फलं पकं भक्षार्यं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीना इहाभवत् । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाक् वर्षाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
पञ्चत्वमाप्नुवन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविनाशनीम् ॥ ४ ॥
शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमन्व्याश्वत्यं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पृथग्धां तु भोजनम् ॥ ५ ॥
नानाफलेस्तथा पक्केः सपूर्वै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाश्वत्यपदानिणाम् ॥ ६ ॥
पूजयेत्तु महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाधिकपञ्चशततमः ॥ २०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्वातयेद्ब्राह्मणं सुत । सात्र जन्मनि कुष्ठेन तस्मिन्वयसि पीडिता ॥ १ ॥
जायते म्रियते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाद् ज्ञानकृतात्पुत्रांश्च चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाधिकपञ्चशततमः ॥ २०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुने ह्यारितीपूर्वं वाहुजसंज्ञकः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं वाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बं तु पालयते तेन जानवाः । एकस्मिन्वै दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
वलद्वैवस्य संभाता जीवा दग्धा महाकुलाः । वन्योः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाशुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । मध्ये तु जाद्वीजानात्स जातः शूद्रजे कुले ॥ ४ ॥
विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसमिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाहो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥

चतुलोमी महास्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शशे धूर्तः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुर्मौमयुक्तोऽल्पसंततिः । लक्ष्मणैर्लक्षितश्चोक्तरवोहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
वन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । तस्माद्भ्रातृपुत्रहीनो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौख्यविवर्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि जन्नुद्गद्यविनाशनम् । वनदेवी तथा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
हिरण्मयी शुभा लेख्या यत्रैतच्चतुरस्रके । वनजीवास्तया लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
प्रजापतिस्तथा कार्या माषत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मकम् ॥ १२ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । देया वेदविधित्वाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भ्रातं वापि नारायणमुमापितम् ॥ १४ ॥
अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्थं वा तदर्थं विनतासुत ॥ १५ ॥
होमपेक्षदशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् । तथाभितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
विम्ब्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सत्त पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि जायते । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पदपञ्चकेऽब्दके ॥ १८ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवने नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठ्यधिकप्रश्नतम ॥ ६०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नं या हेनारी पूर्जन्मनि सुत्रन । साव्राजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
कुर्वान्नानाविधं चान्नं रसतर्जसमन्वितम् । विम्ब्यो भोजनं दद्याच्छुक्ता दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
होमपेच्च तथान्नानि गायत्र्या ऽप्यम्बकेन तत् । मुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठुरधिकप्रश्नतम ॥ ६०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिश्च यः कश्चिद्देवागारस्थितेः सुत । भङ्गं कुर्यान्नरो मोहात्स्यापिता च परेण वा ॥ १ ॥
अप्रतिष्ठो भवेद्भ्रू जन्मन्यय स्वगाधिप । वर्षत्रयं तथाभ्रूवपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षष्ठाधिकप्रश्नतम ॥ ६०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाघेयद्राजवधं मोहात्पूर्वमेव नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चान्न प्रयत्नतः । गोभृहिरण्यमिष्टाक्षतिलवस्त्राभ्रदानतः ॥ २ ॥
मृतप्रेतुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं यत्पुमानेन सर्वस्वार्धाधिकेन च ॥ ३ ॥
देयं द्विजराशेर्वै विचार्यैतं प्रयत्नतः । तत्क्षणं कारयपेयात् क्षयरोगः प्रणश्यति ॥ ४ ॥
रिष्टे नैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षष्ठ्यधिकप्रश्नतम ॥ ६०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गाम्बानाच्च सततं विधिनाऽर्के भूमे स्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्ये ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सताधिकपट्टशततमः ॥ ६०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्बिरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनाम् । सोऽत्र जन्मनि मुक्तत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संछाद्य बन्धनैः शुद्धैः क्षामजैर्गुडाभ्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जन्मोक्तं परंप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके ध्यायेऽष्टाधिकपट्टशततमः ॥ ६०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभूत्सुतान्विता । अयोध्यायां तु सुमुखी घनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणोदनम् । काश्यां गत्वात्र विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
प्रीतदर्निर्महापुण्यैर्नानाविधमवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्घरात्रे महानद्यां मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वैरुणसूक्तं च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या चेनं कुरुते सम्यक्तस्याः स्यात्संततिर्धुवम् ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवाधिकपट्टशततमः ॥ ६०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्भूमतिमापन्नः खल्वद्यो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्स कपिलां धेतुं सर्वोपस्कारसंयुताम् । ब्राह्मणाथ दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्राजवधं सुत । सात्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणा च क्षयं यान्ति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
पूर्वं दृढं कृतं पापं तस्मान्नोक्तः पतत्रिण । पापनाशकरः कश्चिदुपायस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशाधिकपट्टशततमः ॥ ६११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्बिरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मृकत्वं जायते तस्माच्चत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्याद्वेदस्य पुस्तकम् । ब्रह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पूजयेच्च तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या कोचिद्भजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमाया देवगेहे स्यापितामपरेण च ॥ १ ॥

अप्रतिष्ठान्विता सात्र जायते वै पतत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसप्तमे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तोदशाधिकपञ्चतमः ॥ ६१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्भिजो महाभाग ह्यासीद्भेदे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्दत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद् भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्राताभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देवे रम्ये पुण्यस्थले ज्युमे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशेऽधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वफलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । संतानसुखहीनस्तु सुरूपा स्त्री मुखोऽक्षिता ॥ ७ ॥
बन्धुहीनः पतिः साक्षात्सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
कुवेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चश्वर्णमितां शुभाम् । तदर्थार्थमितां वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ ९ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णं वेदसंभितम् ॥ १० ॥
शुभं लेख्यं पवित्रं च पुनस्तंतिवर्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
श्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसप्तमे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तोदशाधिकपञ्चतमः ॥ ६१४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षितिवर्णामः स्वल्पवृत्तिश्च जीवति ॥ १ ॥
देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशलेण दंष्ट्रिशङ्खिविधानतः ॥ २ ॥
त्रणत्वं जायते दीर्घनेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च द्रवते लोकतोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
मिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अमृतं वदते किञ्चित्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
अपत्यानि मृतानीह एको वा द्वौ त्रयोऽपि वा । वर्णनयमिता बाला म्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
केन कर्मविपाकेन मृतापत्या तु साऽजय । एकस्तुन्दे स्थितो गर्भो न प्रसृतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
पृथगेवं कुमातृणां मृतापत्या प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येवं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीनूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनतेय तृतीयेऽथैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः काश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
दानत्रतदयुक्तः पिशाचप्रतिः परस्परम् । तस्याप्यपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
एको वै पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
क्रियाकर्म कृतं पुनर्वित्तेन सहस्रं खग । मांसास्त्रिभिव्यतिमान्तेज्येष्टेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽयस्य वै बलात् । मानादि दुःखेन हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
अभिघाताच्चिउलाभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरात्तेन कालेन ज्येष्ठश्रेण घातितः ॥ १३ ॥
इदं जन्म द्विनोर्यं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुत्र कृतानि कर्माणि भुञ्ज्यते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थश्च मृतापत्यं लघूनि चाञ्जल्युनि यत् ॥ १५ ॥
तस्य पापस्य शुद्धयर्थं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संभाते सातुकूले ग्रहेऽङ्गनि । सप्तर्षीकः शुचिः स्नातः पक्षगव्येन चोत्तमः ॥ १७ ॥
उपोषणं दिवा रात्रौ प्रातश्चानुदिते रवौ । सुरर्भेवं सगर्भाया गोमयेनोपलेषयेत् ॥ १८ ॥
मुशुभे भूप्रदेशे तु कुंडुमायुषचार्चते । कुर्यादष्टदलं पन्नं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
तन्मध्ये हविमणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
उपचारैः शुभेर्गन्धैर्धूपैश्च कुमुमादिभिः । जनन्या सह संभृतान् प्रद्युम्नाचारंस्तयाचयेत् ॥ २१ ॥
चारुदेशं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोन्वितम् । इभवाहुं चारुवाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
पूजनं विष्णुपूक्तेन तथा श्रीरसकाविंदः । पुष्पसंग्रहपुष्पगन्धार्घ्यरचणैर्द्विविधैर्गुणैः ॥ २३ ॥
तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोस्तोत्रैवांश्च पूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २४ ॥
होमान्ते विप्राभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया पापकर्माणाः कृता ये पूर्वजन्मनि । सप्तन्यां चर्कजातीनां संप्रेता च पुत्रिणी ॥ २६ ॥
स्ववंशहननाद्वापि भूमिद्रव्यादिलिप्तया । लघूनामलघूनां च हन्ता वै पूर्वजन्मनि ॥ २७ ॥
ततोऽथ वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संपददे त्विदम् ॥ २८ ॥
स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्तः कोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदष्टवान्धवान् ॥
ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शनसम् । काष्ठलोष्टकुशान्नाद्यैर्वतः स्याद्वालाक्रीडनात् ॥ ३० ॥
जलाद्गन्वादिना वावा व्रणो वा तस्य जायते । त्रियोङ्गे विष्णुतेर्व्याधिर्धुखेतिलव्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
पत्रेयी मातुलानीनां नेत्रतोदो विरदिमता । स्वमुमात्पुष्पसुर्वापि बाल्ये वैधव्यमेवं च ॥ ३२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्योत्तरसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशाधिकपञ्चदशतमः ॥ ६१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्द्यां च कारयेत् । खल्वाटदृष्टुजा सा च जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
धेतुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सक्न्वलाम् । तस्माद्रोगाद्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्योत्तरसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षोडशाधिकपञ्चदशतमः ॥ ६१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मानि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं नवं तदेद्वारगे ॥ २ ॥
कुंटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुचये । गण्डमालाहरं चैव दानं भोक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्योत्तरसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशाधिकपञ्चदशतमः ॥ ६१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलश्रीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिणा । अत्र पूर्वकृतात्पापान्मातुपी संकरा स्मृता ॥ १ ॥

१ सप्तर्षीनां इति स्यात् ।

धनपुत्रविहीना चा सात्र जन्मनि दृश्यते । तन्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
वालयाप्यं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षपात च यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडा तत्रैव जायते ॥ १ ॥
दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुंबिने । तस्माद्रोगाद्भिमुच्येत पक्षघातात्पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं मक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽनुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महामागं संक्रान्त्यादिपु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यादत्र च कंबलम् ॥ २ ॥
नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायैकोविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणं हन्याद्ब्राह्मणस्य खगाविव । बह्वदेशेऽवसरपूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
धीरः सर्वकलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीसखमोगमाक् ॥ २ ॥
विद्याजानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रतन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
वालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पतत्रिण । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तथाकुलः ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृति तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्यले ॥ ५ ॥
नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडसे चतुरसे वा कुण्डे चाज्यतिलाज्जुभात् ॥ ७ ॥
शक्त्या च भोजयेद्दिप्रार्श्वान्कृमरलड्डुकैः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रैर्माल्यैस्तथाचयेत् ॥ ८ ॥
विविद्यां दक्षिणा दद्याद्दृष्टीतिकरां तथा । पश्चात्तेन विद्यानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
स वालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामथाष्टम्यां नृक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
तस्य तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पश्चैहीनं च पुत्रक ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्तेकृते ह्यायुः पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दे ॥ १३ ॥
रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण वालघातस्य निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतेरपि । बाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयात् ॥ १५ ॥
ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । न हीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
पुत्रवृद्धिकरं चात्रुयया प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनापराधं या नारी परपक्षं च घातयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडितात्रैव जायते ॥ १ ॥

तथा निष्कामितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षवातात्त संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां तु विविधां पिबेत्।मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
गृहवित्तानुसारेण पलेन द्विपलेन वा । कुर्याद्विरणमयं पत्रं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
आवाद्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्वाद्यैर्दद्याद्विप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेकूण्डादागतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
घोरं कलियुगे प्राप्ते प्रापाक्रान्ते महीतले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुन्तयी जायते चात्र महाघापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
मुवर्णशतकं दद्यान्त तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तदा तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचाविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजयक्षमान्विता सात्र तस्मिन् वयसि भामिनी । प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वथ खगेक्षर ॥ १ ॥
यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् । स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नघृतयेनुतिलानि च ॥ २ ॥
देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये । रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अपराधमृते कश्चिद्देश्यं हन्यात्पतत्रिण । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्यादक्तावुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न संदेहस्तस्य भृत्युः खगाधिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
विशदपै महारिष्टं रक्ताधिन्यामहाबलात् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागतो योऽयं प्राप्नो माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितः । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातपेद्रेश्य चान्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तावुदसंमन्वितः ॥ १ ॥

धनपुत्रविहीना चा सात्र जन्मनि दृश्यते । नष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि मयागे मरणं सुत ॥ २ ॥

बलात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षपात च यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडा तत्रैव जायते ॥ १ ॥

दद्यादधिकत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुंबिने । तस्माद्रोगाद्भिमुच्येत पक्षघातात्पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जमक्षयं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥

पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पूर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यादत्र च क्वचलम् ॥ २ ॥

नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्रोगजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशाधिकपट्टशततमः ॥ ६२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणं हन्याद्ब्राह्मणस्य खगाविप । वङ्गदेशेऽवसत्पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥

धीरः सर्वकलाभित्तो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥

विद्याज्ञानात्कृतात्पूर्वं ऋणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ३ ॥

वालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पतत्रिण । महाक्रोडपरो लोभी नानादुःखैस्तथाकुलः ॥ ४ ॥

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । मयागे वा क्रुद्धेने पुष्करे वा महास्यले ॥ ५ ॥

नैमिपारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥

ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पदमे चतुरसे वा कुण्डे चाज्यतिलाज्जुमान् ॥ ७ ॥

शक्त्या च भोजयेद्दिवाऽर्शवान्कसरलद्भुङ्क्तेः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रैर्माल्यैस्तथाचयेत् ॥ ८ ॥

विविधां दक्षिणा दद्याद्भुद्रुमीतिकरां तथा । पश्चात्तेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥

स वालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामथाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥

मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्वैद्यैर्विधैर्विधैस्तथा ॥ ११ ॥

तस्य तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि खगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पश्चेहीनं च पुत्रक ॥ १२ ॥

प्रायश्चित्तेकृते ह्यायुः पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । विन्मये त्वकृतं सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥

रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण वालघातस्य निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥

न मुच्यते मरादानैः सप्तजन्मकृतैरपि । वाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयात् ॥ १५ ॥

ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । न हीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥

पुत्रवृद्धिकरं चान्नं यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मिनापसार्धं या नारी परपशुं च घातयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडितात्रैव जायते ॥ १ ॥

१ पुत्रहान्स्मेति स्यात् ।

तया निष्कामितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र भेदारोगात्पक्षवाताच्च संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ६२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां तु विविधां पितृत्पूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
गृहवित्तानुसारेण पलेन द्विपलेन वा । कुर्याद्विरणमयं पत्रं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
आवाह्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्वाद्येदद्यादिप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
दानेनानेन सततं भूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ६२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
घोरे कलियुगे प्राप्ते प्रापाक्रान्ते महीतले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ६२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनखी जायते चात्र महापापेन लान्छितः ॥ १ ॥
मुषर्णशतकं दद्यान्त तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तदा तद्दोषदान्तये ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ६२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजयक्षमान्विता सात्र तस्मिन् वयसि भामिनी । प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वाय खगेधरं ॥ १ ॥
यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् । स्वर्णगोभूमिप्रिष्टान्नघृतधेनुतिलानि च ॥ २ ॥
देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये । रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ६२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अपराधमृते कश्चिद्वैश्यं हन्यात्पतत्रिण । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्याद्रक्तानुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भावेऽप्यति न संदेहस्तस्य मृत्युः खगाधिप । अपि दानश्रतेर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
विशद्वैषं महारिष्टं रक्तधियघानमहाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ६२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागतो योऽयं प्राप्तो मायुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकाराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितः । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ६२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्गतपेदेऽयं चान्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मानि विज्ञेयो रक्तानुदुसंमन्वितः ॥ १ ॥

माजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्मावनाग्नम् ॥ २ ॥

पापक्षये महाभाग क्षय स्यात्पापकृद्भुजः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसप्तमो कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । सात्र जन्मनि मृत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । सुवर्णपर्शं पशून्द्र सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥

ब्राह्मणाय विविधाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसप्तमो कर्मविपाकेऽध्यायविंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६३० ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । कासश्वासादिना वाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥

क्रयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यशासनः । प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥

किञ्चित्क्रोधगता या तु अवाक्ये वाक्यकारिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्तिर्निव्रतोदकृत् ॥ ३ ॥

अपत्यानि त्रियन्त्रे च एकोऽपि द्वौ त्रयोऽपि वा । रजोदोषात्प्रपीडयेत् वेदना विविधा कृता ॥ ४ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्ता कर्म कृतं नैव स्वीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥

व्रतानि विविधान्येण कृतानि भुवि मानद् । स्वगृहे धान्यराशिं गौरभक्षत्रियतं पुरा ॥ ७ ॥

ब्राह्मण्या सा सक्ता गौर्धान्यभक्षणतत्परा । गृहीतया लकुटया वै तया कुक्षौ प्रताडिता ॥ ८ ॥

सगर्भायास्तु सुभेर्गर्भकुक्षुपघातनात् । मृतो वै गर्भमध्यस्थः प्रसवे दुःखिता भृशम् ॥ ९ ॥

शिशुदुःखेन सुरमी भृशमाक्रन्दती मृषा । तेन कर्मविपाकेन नरके प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥

पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ११ ॥

सप्तजन्मनि जायेत गोस्त्रीब्रह्मघातकः । नानाप्राङ्मर्णां तेषां नानापत्यार्थदुःखकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुप्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मावे मासि च संप्राप्ते सानुहृत्प्रहेऽहनि । सप्ततीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमन्त्रतः १४ ॥

उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यामनिर्जितः । पूर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवी ॥ १५ ॥

सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गर्वां स्थानं चोदङ्मुखः समाविशेत् ॥ १६ ॥

अहंणाद्युपहारैश्च कुंज्माद्यैस्तयार्चयेत् । कुर्याद्विदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥

तत्रोपरि न्यसेद्वै माषं कल्केऽर्चयेत् । सौम्यं राजते पत्रे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ १८ ॥

उपचारैः शुभमर्गन्वर्धुपैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसक्तेन सक्तेन श्रियः सक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥

पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यर्चयेद्भिविधगुणैः । रुद्रेकादशर्गाभिश्च जपेद्बृह विधानतः ॥ २० ॥

पृथ्वी लक्ष्मिर्भितः पुष्पैरर्चयेद्भव्यगामिभिः । अतमटोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वा ॥ २१ ॥

रुद्रस्यायुतहोमश्च समव्याज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्भिवचानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥

होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

यन्मया कर्मवशातः पुराभवे दुरात्मना । धेतुः सगर्भोपहता लकृष्ट्या कुक्षिताडनात् ॥ २४ ॥
 तेन कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिना भृशम् । मृतस्रोततिदुःखानि प्राप्यति महदेतसः ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविनाशार्थं दानं संपदद्रे त्विदम् ॥ स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्ता कोदादिति विसर्जनम् २६ ॥
 सर्पिष्यात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोपयेद्विजात् । भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः २७ ॥
 व्रान्ते मुग्धां दद्याद्वेदमद्रव्यादिशक्तिः । अहःशेषे ततः सर्वं भोजयेद्विष्टयान्ववान् ॥ २८ ॥
 ऐदिकं लक्षणं तस्य क्षरिरेऽप्युपजायते । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्वातः स्यादुपलेखनात् ॥ २९ ॥
 शृङ्गिभ्यश्चोपघातश्च जायन्ते व्रणजातवः । जलाकुल्लवं स्पर्शाऽग्नौ तादृशी तत्र वेदना ॥ ३० ॥
 त्रिभुजे विहृनिर्व्याधिमुखे तिलम्रणादिकम् । पौत्रीया मातुलानीनां विधवातिः स्वभादिषु ॥ ३१ ॥
 इति श्रीशुद्धमूर्धारणमन्त्रादे कर्मविपाके ऽध्याय एकाविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहदत्सुरां विवेत् । प्रदरेणातिदुःखेन सात्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य प्रणाशनम् । दद्याद्वृक्षमयं पशं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय मुग्धिलाय भूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धमूर्धारणमन्त्रादे कर्मविपाके ऽध्यायो द्वाविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधो वै मुगं विवेत् । मूत्रावरोधरोगेण मोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिधेन श्यावदन्तेन लक्षितः पादजः सदा । सप्तजन्मसु रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 दृढात्प्राक्पापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयेऽवशेषे च कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धमूर्धारणमन्त्रादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामनश्च या नारी वश्यघातनतत्परा । बभूव प्राक् च पक्षीन्द्र मात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 ग्तावुद्गतमाक्रान्ता दुष्टपापमयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
 चत्वारिंशन्मिमे वपे सत्यंसत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धमूर्धारणमन्त्रादे कर्मविपाके ऽध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजात्र च वाहुजा । देशे सारस्वते प्राप्ता सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
 क्षयरोगयुता चात्र युवभावे पतत्रिण । प्राक्पापदुस्तरात्सूत कण्ठपाशादिसंभवात् ॥ २ ॥
 निष्कृति कदली दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
 या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्क्षयरुजा तस्या अपि प्राणप्रणाशना ॥ ४ ॥
 आयुर्वर्षाणि पश्युक्तं पञ्चसप्ततिसंख्यया ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धमूर्धारणमन्त्रादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचविंशत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलोकर्पात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अधुना यावने प्राप्ते स उन्मादी भजायते ॥ १ ॥
 दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णां शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्रूपजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छसत्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यतेऽधुना ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पटत्रिंशदाधिकपटशततमः ॥ ६३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । साऽत्र जन्मनि रोगेण कुनखित्वेन वाध्यते ॥ १ ॥
 दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः सप्तत्रिंशदाधिकपटशततमः ॥ ६३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेश्यत्री याऽभवत्पूर्वं भवे नारी पतिशत्रा । रक्ताशुदेन रोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 व्रतं चरेन्महाभाग राजापत्यचतुष्टयम् । सतथान्येन दानेन रक्ताशुद्विनाशनम् ॥ २ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।
 रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकुष्ठी भजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिण । राजापत्यत्रयं सूत चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायोऽष्टत्रिंशदाधिकपटशततमः ॥ ६३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो वदुर्द्वयान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
 त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
 प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दृष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता वभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यभूद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तृमाणाबलम्बिनी ॥ ५ ॥
 घातेयित्वा तु शक्षेण स्वशरीरं पतत्रिण । मृते पत्यां न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तथा ॥ ६ ॥
 तत्क्षणादन्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता समर्तका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपृषान्स्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥
 नानामजापीडनजात्यापात्पूर्वसमुद्रवात् । तीक्ष्णात्पुण्यात्तथा सूत म्लेच्छदेशे समुद्रवः ॥ ८ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । गौरः मुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगमुखैर्युक्तो गजशूयैः समानृतः । परमश्रयसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोन्नः पुत्रपौत्रादयः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः । सौसाहाय्यानमहाभाग तथा पुत्रसहायतः ॥ ११ ॥
 सुर्वश्वर्ययुता सापि यवनी तद्वशाद्दिह । सपुत्रः भावसहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाभुजः ॥ १२ ॥
 एवं जन्मफलं प्रोक्तं सप्तहायं पतत्रिण । स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदर्थमरणात्तथा ॥ १३ ॥
 भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण । पञ्चादीतिमितायुः स्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः ॥ १४ ॥
 रिष्टं पश्चादादधे तु स्वदेहान्तरात्तं सुत । शस्त्रप्रहारीविविधैः प्राप्ते त्वत्र रणाङ्गणे ॥ १५ ॥
 मजापीडनजात्यापात्तत्रैवं नात्र संशयः । दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥

देयं हिरण्यं तत्र तद्गच्छतपलात्मकम् । कुरुक्षेत्रादितोषेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु ॥ १७ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रकम् । महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं स्वम् ॥ १८ ॥

नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरादिह ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परे । बलात्कारेण पुरुष सौत्रोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
यत्पापनाशनं सर्वसुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं हेमं च वाहनम् ॥ २ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वजन्मन्यत्रैव जन्मनि । म्लेच्छरोगेण सततं बाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिसप्तं शुद्धं तस्माद्भोगादिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने भर्त्सरि तु जाराहर्भपरायणा । सा चात्र पादजा दुष्टान च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनत् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रादिजपालनात् ॥ २ ॥
धारयिष्यति सा गभ प्रायश्चित्ताद्ययोचितात् । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं पश्चादन्मितकेऽब्दके ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत पटशीत्यब्दांश्च जीवेनम् ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
तस्मिन्नेव तदा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशास्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणीं सत वलेत्कर्षेण मन्याति । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
पापादसाध्यजादत्र रोगान्मुक्तिर्न जायते । म्निष्यते रिष्टयोगेन सोन्मादी चात्र जन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाहोभाद्वरेत्रपु । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापक्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचचत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्रेष्थालुश्वार्जनावितः ॥ १ ॥
 सुवतः शक्तिमान् धीरः किञ्चिद्वाधिसमान्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा मोहानां जायते भृशम् ॥ २ ॥
 उदारतिरसुम्भातः किञ्चिद्देहे प्रजायते । तस्य मिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक् सत्यजा लोके व्रतानामनुकाक्षिणी । बहुपुत्रप्रसूता च किञ्चित्पुत्रः प्रजायते ॥ ४ ॥
 व्यथा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वपि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद् दिवस्पते ॥ ५ ॥
 पूर्वजन्मनि विप्रस्तु संजातः पञ्चमे त्विह । प्रावर्तत तस्य गेहे कन्यायाः मौढ्यमण्डज ॥ ६ ॥
 भूमिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय दापिता । तदत्तदाहृतं वित्तं सर्वस्वं तद्गशादपि ॥ ७ ॥
 याक्त्वा कन्याभवरमौढा वरार्यं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चित्काले ह्यतीते वै तद्विप्रोऽसौ मृतश्च वै । सा वाला विवशा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिता ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकाक्षिणी । बहुवर्षास्तथा वत्त नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 पितृगृहे धनं भूरि त्वार्पितं पुत्रिका भृशम् । किञ्चित्कालवशं प्राप्ता मृता सा ब्राह्मणी रगः ॥ ११ ॥
 सा पुत्रा ह्युदरे भूत्वा सागमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधा तस्य निराधारा मृता च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्म प्रभावेण पूर्वकन्या बहुप्रजा । तस्य भर्तृभया याता मृतमिच्छति जन्मनि ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्भृत्युस्तत्कर्मनिष्कृति विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके मतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा प्राप्ता वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 इदं जन्म चसूर्य तु बहुपुत्री प्रजापते । मृतपुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भमवादिह ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन भूरिकन्यो मृतात्मजः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशान्म्यति । निष्कृतिं वद् विश्वात्मन् पृथक्तं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥
 स्वकन्या वरयोग्या सा चिन्तयन्त्यामनागममादशाब्दानि च भासेन यथाभावं यथामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्रह्मणे विधिना सत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापघ्नमर्गं कन्यादानमतन्द्रितः ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सुत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेद्विजादयः । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावासांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्ययोपस्करसंयुतम् । वर्षे वर्षे तु संपूर्णे अन्नवस्त्रेषु पोषयेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृते विधौ सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशारथं कन्यापत्यादयश्च ये ॥ २७ ॥
 तेषां पापप्रणाशार्थं कन्यादानादिभिस्ततः । नाशयेत्तद्धि पापं तु द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
 यजन्मन्त्रं विधानेन ब्राह्मणांस्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकाकृतं हेमनिष्क्रममाणतः ॥ २९ ॥
 आचार्याय ददेत्तासां नानारुमोपशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वारदनदन्तोष्ठग्रणवादादिदोषकृत् । नृपचाराग्निभिर्हानिर्वित्तानां च यतस्तः ॥ ३१ ॥
 तप्यमानेन मनसा द्रुपते भृशमाधिजे । सर्पिष्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्ततया विधिः ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणतन्त्रे कर्मविपाकेऽध्याये पद्मचन्द्रादिदशधित्पद्मशततमः ॥ ६४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे मुत । औदुम्बरेण रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तिनः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्या तथा मुक्तः पूर्वजन्मनि मानवः । गर्भात्तन्नामजां जग्ध्वा विधिना गर्भधारणात् ॥ १ ॥
तेन कर्मविपाकेन बहुशोऽत्र प्रकीर्तिता । पूर्वजन्मन्यस्ता विमान च गर्भं दद्यात्पलम् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तमिदं तस्य चात्र सर्वावनेदनम् । कृत्वा गर्भेण संयुक्तां राजती पट्पलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
वैश्वानरस्तथा कार्यः पञ्चमापैर्हिरण्मयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्विजाय विधिनाण्डज ॥ ४ ॥
एवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापावनेदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गणेशमतिमां दद्यात्सौवर्णां द्विपलात्मिकाम् । गन्वपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्रिमुच्यते ॥ २ ॥
कारयेद्गणनाथस्य लक्ष्मणाप्यं विधानतः । होमयेच्चदशांशेन मुच्यते पूर्वकिल्बिषात् ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चानपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धान्नं क्षुत्पीडाप्राक्प्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
अन्नदानेन विप्राणां रसदानाद्दिशेपतः । मुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलदोषोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक् सूत चभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभाग दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
विराट्देशे निवसन् राजकार्यतः सदा । गृहं दग्धं तत्र शशोरनेन भयदायकम् ॥ २ ॥
वालवस्ता मृतास्तत्र पुरे तस्मिन्वगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपालाकारिणां दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्रतो धुङ्गा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्पुण्यात्प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । नानामुखैस्त्वय्युतो गजाश्वरथवाहनैः ॥ ५ ॥
बन्धुमृत्याधिकारादयो वस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुप्रसादाच्च मुखं पापफलं शृणु ॥ ६ ॥
धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसंवतिदुःखातो वालवस्तवधादिह ॥ ७ ॥
नेत्ररोगान्बिब्रो नित्यं शृणु चिह्नं पतत्रिण । चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसंततिनाशनम् ॥ ८ ॥
गृहपापान्महाभाग गविरिष्टसमुद्रवात् । पूर्वपापफलस्यास्य भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृति वदमे स्वामिन्नालवत्माधनाशनीम् । यां कृत्वा विविजन्तुः पूर्वापापमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्याथ तद्वर्णनन्तरं मुन । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
 दृढकर्माजितात्पापान्न चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्भ्रग्विंशस्य वैशारे विविनाण्डज ॥ १२ ॥
 माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विग्रहोमयेच स्वशाक्तिनः ॥ १३ ॥
 कौटिलशायुतं सूत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्सभगणान्वितम् ॥ १४ ॥
 दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुन चेत्सूर्याद्विपूर्वकम् ॥ १५ ॥
 तस्य पुनर्विष्टुटिः स्याद्विवाहादपरात्सुत । मृत्युः पश्चादद्वे तु खम चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नत्पव्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थ पुण्याश्रयेऽण्डज ॥ १७ ॥
 जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मरुत्सरागिमे । नयोदश्यां दिवा भूमौ ऋद्धे मृगशिराभिधे ॥ १८ ॥
 त्रिपार्णं कथितं तस्य विष्णुपूजनजात्फलात् । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुपूजनात् ॥ १९ ॥
 तथा तृतीयजनुषि मरणं गोगृहात्सुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्भक्षमवाप्नुजात् ॥ २० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्याय एकत्रिंशदधिकपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । देयं रीतेः पलानां च द्वातं तत्पापनिष्कृते ॥ १ ॥
 गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विर्माश्र भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद ध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायो द्विपचाशदधिकपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ ६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग खररोमात्र जायते । पूजन्मनि यो हन्यात्परं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कृतयहिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपारगे ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायत्रिपचाशदधिकपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ ६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्मुक्तं गर्भपुष्टयै कुम्भुटाप्याडं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
 धनधान्यसामुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दद्यात्पेषा प्राक्पापाद्गण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
 कृत्वाण्डं विधिना तद्वर्द्धेरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिपु विद्यानुसारतः ॥ ३ ॥
 दत्त्वा द्विजान् विधिना द्यावरेच्छांकरं व्रनम् । फाल्गुनार्दो चतुर्दश्यां कृष्ण्याया मासिमासितु ४
 पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागरणेन वा । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायश्चतु पचाशदधिकपञ्चमोऽक्षरतमः ॥ ६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यदकृतवान्पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अमवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राज्यमचारो बलवाञ्छूरो मन्त्री महापशाः ॥ २ ॥

संविधिग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्वाजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्करम् । लुण्ठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता घहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सुकृतिदारुणान्स्तु नरकान्धोरदर्शान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जाते धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचार्यक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः मियो राजजनेष्वपि । मुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवाजितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिवृत्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्यक्त्वा काङ्क्षां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु विवर्णान्तं मन्त्रैस्तद्विद्भजस्तथा ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वह्नुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद् द्विजात् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तान्स्तथा शान्तान्दक्षिणाभिश्च पूजयेत् । नानाहोरेण्यैर्विधिवत्तथा चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्माणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि काश्यप । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तप्ता शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुर्व्यादाः शतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य च । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पश्चिन्तरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं भोक्तुं सविधानं विधानतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पंचपंचाशदधिकपद्मशततमः ॥ ६१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हरयेद्रीतिं नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । नाथय्या जुहुयाच्छक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पंचपंचाशदधिकपद्मशततमः ॥ ६१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मागभवे वनिता या च परसिद्धान्तहारिणी । सात्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
 सिद्धान्तदानं विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽप्य पतत्रिण । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
 न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः सप्तपंचाशदधिकपद्मशततमः ॥ ६१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्रघाती भवेत्पूर्वजन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपंचाशदधिकपद्मशततमः ॥ ६१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्धयेयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपापरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
 मुखजा प्राम्भे त्वत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि गङ्गायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृति वदमे स्वामिन्बालवत्साधनाशनीम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्याथ तद्वर्णनन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
 दृढकर्माजितात्पापात्र चोक्तं पापशोचनम् । श्रवणाद्भ्रिंशस्य वैशाखे विधिनाण्डज ॥ १२ ॥
 माघे वा कार्तिके वापि दशाहृत्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रान्होमयेच स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
 कोटिलक्षायुतं सुत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धेनुना दशकं दद्यात्सवत्सभरणान्वितम् ॥ १४ ॥
 दद्याच्च कापिलामेका स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुन चेत्कुर्व्याद्विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥
 तस्य पुत्रविद्विद्विः स्याद्विवाहादपरत्सुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतैः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थ पुण्याश्रयेऽण्डज ॥ १७ ॥
 जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरादिगे । त्रयोदश्या दिवा भूमौ ऋते मृगशिराभिधे ॥ १८ ॥
 निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजात्फलात् । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुप्रपूजनात् ॥ १९ ॥
 तथा तृतीयजन्तुपि मरणं गोघृहात्सुत । तर्जपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ २० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसनादे कर्मविभाकेऽध्याय एवावचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वे रीत्यपहारकः । देय रीतेः पलाना च शतं तस्यापनिष्कृता ॥ १ ॥
 गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विमिश्रं भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद ध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसनादे कर्मविभाकेऽध्यायो द्विपञ्चाशदधिकपञ्चशततम ॥ ६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग खरोमात्र जायते । पूर्वजन्मानि यो हन्यात्सरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य झणु तत्त्वतः । निष्कृत्यहिरण्यं च दद्याद्वैपोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपारणे ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसनादे कर्मविभाकेऽध्यायत्रिपञ्चाशदधिकपञ्चशततम ॥ ६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भपुष्ट्यर्थं कुट्टुटाष्टाडं खगेश्वर । अत्र जन्मानि सा जाता सकृदा लोभसंयुता ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दद्यात्पेपा प्राक्पापाद्गण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
 कृत्वाण्डं विधिना तद्वद्वैरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्थाधीमितं वापि त्रिषु विचानुसारतः ॥ ३ ॥
 दत्त्वा द्विजान् विधिना ह्याचरेच्छास्त्रं त्रयम् । फाल्गुनादां चतुर्विंश्या कृष्णायामासिमसितु ४
 पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागरणेन वा । भवन्ति सुल्भाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसनादे कर्मविभाकेऽध्यायश्चतुःपञ्चाशदधिकपञ्चशततम ॥ ६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

झणु सुत महाभाग कर्मं यत्कृतवानुपुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत्प्राग्भवे विमो धर्मनास्त्रार्थज्ञोविदः । गजयमचारी बलवाञ्छूरो मन्त्री महायशाः ॥ २ ॥

संधिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता भिषं वदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्वाजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्करम् । लुडितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 भुक्त्वातिदारुणांस्तु नरकान्धोरदर्शानाम् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानार्थैर्वाक्रियायुक्तो लोकवध्नतत्परः ॥ ७ ॥
 महामिमाननिरतः मियो राजजनेष्वापि । सुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवाजितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिःकृन्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्वयथा कादर्या स्याप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तद्विद्वजस्तया ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वह्निदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद् द्विजान् ॥ ११ ॥
 दिवभक्तांस्तथा शान्तान्दक्षिणाभिश्च पूजयेत् । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तया चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्माणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि काश्यप । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तस्मा शलाका देया वै शूद्रकण्ठोऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुर्वदाः शतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य च । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पथिवत्सरे ॥ १७ ॥

एतज्जन्मकलं प्रोक्तं सविधानं विधानतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्ष्यसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पंचपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हरयेदीति नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गाभी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्ष्यसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पट्पंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माग्भवे वनिता या च परसिद्धात्तहारिणी । सात्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
 सिद्धात्तदानं विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽथ पतत्रिण । मिधुभ्यश्च तथा दानाद्द्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
 न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव भ्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्ष्यसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः सप्तपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उट्टघाती भवेत्पूर्वजन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कपूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्ष्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्धेयं या महाभाग पृच्छति स्वं भयोजनम् । गर्भपापतरा पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
 मुखजा प्राग्भवे तत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि महार्थां हि पतत्रिण ॥ २ ॥

पृजयेत्क्षरद्राणां त्रिमुणार्धतदर्धकम् । अत्तयाय भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
 अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोत्पद्यधिकारः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानात्पलशनादत्र मीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पद्यधिकारः ॥ ६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिदेशे कीराभिधे लुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रधनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यन्नादिकानि च ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
 निर्दग्धं वैरिभावेन साहाय्येन श्रियाः सुत । तस्मिन्दाहे महाभाग निर्दग्धं वृषभद्रयम् ॥ ४ ॥
 गृहस्थाः स्वरूपजीवाश्च धातिताः क्लृप्तकर्मणा । ततो बहुतिये काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सखीकः स्वफलं भुक्त्वा पापाद्दृष्टं शुभं तथा । पुण्यात्पञ्चनदे देशे स जातोऽवाहुजाधमः ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपो मतिमान्कुलेटः पुरुषो दृढः । ग्तो नोचो नातिनीचो बहुकल्पः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 यौवने सुसुखैश्वर्यधनस्यानिद्युतः पुनः । मितदो भोगमाग्यादत्रः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् । चिन्तातुरो धूर्त उग्रो दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोवातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि स्वगेश्वर ॥ १० ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायासीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रष्टुरेवात्र मृतपुत्राञ्च जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गाहूपेभ शनिः । लक्षणैरैभिराहचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कारयित्वा शिवं साङ्गं पल्लवंदमितैः शुभम् । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्या शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्पाधमितं चापि त्रिषु वित्तानुसारतः । पृजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशोरूपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य पशुर्ष पश्चाद्गोरथे सुमनोहरे । सर्वोपस्करसंयुक्ते वितानाम्बरभूषिते ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविधित्वाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मंत्रः ।

“ मोहात्पूर्वं मया पापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तन्नाशाय देदेहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ॥ १७ ॥
 गोधिक्ताद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमितं दद्याद्ये चान्ये धातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पञ्चमापमितो वद्विंद्यो हेममयः शुभः । गायन्पटसहस्रं तु रोद्रे जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सत्त प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदप्ये जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिव्याधिविवाजिताः ॥ २१ ॥
 नैवं करोति यो मोहाच्चात्र पुत्रविवाजितः । चत्वारिंशन्मिते क्लृप्ते वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २२ ॥
 पञ्चाशन्मितकेऽन्दे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमिताब्दकम् ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोत्पद्यधिकारः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दानात्पलशतादत्र सीतकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ ६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य रवेर्दिने ॥ १ ॥
तत्तले तु तदा कुर्याद्वन्ध्यास्नानं शतौषधैः । पत्रैर्धृशोद्भवैः सूत तथा मृद्भिश्च सतकैः ॥ २ ॥
स मन्त्रैश्च तथा पूज्यः प्रथमं विनतासुत । विधिनानेन या कुर्याद्वन्ध्या पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिपञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ ६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सती स्वभार्या परमां सार्ध्वीं संत्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यर्ध्वीं काममोहितः ॥ १ ॥
सोऽय जन्मनि भो सूतं ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते स्त्रियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनादिह ॥ २ ॥
न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्दृष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुःपञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ ६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगमपीडिता ॥ १ ॥
दद्यात्पलशतं सीतं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ ६९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहादृष्टं स्वगाधिप । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
सस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजतीं तथा । दद्याद्द्विदशिविज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षष्पञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ ६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः काश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्वत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ ६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुगयुताऽत्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपञ्चमधिकपञ्चशततमः ॥ ६९८ ॥

(२३८)

वृद्धस्यारुण-

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 घृतयेनुप्रदानाच्च विविना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्रपतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धस्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसत्तयधिकारः शततम ॥ ६६९ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छ्रोत्रोपघातकाः ॥ १ ॥
 किञ्चित्तन्मोघश्च लोभश्च किञ्चिद्विचक्षणमन्वितः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 एकापत्या भवेत्सा च जायते मृतपुत्रज्ञा । आदिपुत्रो मृतस्तस्य अपत्यं नैव जायते ॥ ३ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं भवे महाजाहो विप्रवशसमुद्रवः । व्यापारकूपिनागिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् ॥ १ ॥
 व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मवित्तेन वर्धितः । कालेनैव मृतो विप्रो धन श्रेष्ठेण बन्धितम् ॥ ६ ॥
 नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्व च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 पश्चान्मृत्युव्यस्रं प्राप्तो नरके रौखे गतः । ब्रह्मस्वनक्षणाच्चैव वर्षाणां च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
 पतितो नरके घोरे पच्यते चेह कर्मणा । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ९ ॥
 इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्रवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १० ॥
 ब्राह्मणस्य विशेषेण धनं विपनिभ रमृतम् । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कल्पशतादिकम् ॥ ११ ॥
 तस्माद्विप्रः ऋणं प्रोक्तं प्रसह्य त्वनिजायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रावश्रित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सोत्प्यहेतवे ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामप्रदः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः संततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
 यजुर्वेदमय देवं यजुर्भिः शतरुद्रैः । यजनैरभ्यर्च्य मुच्येत पापादाकल्पसंभवात् ॥ १५ ॥
 रद्रेकादशनीभिश्च रुद्रेकादशकेन वा । जपवैतं तोपयेद्वै रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥
 तद्देशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमान्वितः । विविज्जुहुयाद्द्वी तिलैश्च मधुरमुतेः ॥ १७ ॥
 हरिताल्पलाशीर्हि सपिपोऽत्र बहेद्दुते । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रत्नान्वितम् ॥ १८ ॥
 केयूरकुण्डलाकल्पमन्त्रपुस्तकमण्डज । प्रतिकुद्रं शतं विमान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
 निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा सुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं पापशान्तिकृतम् ॥ २० ॥
 इतिहासपुराणोक्तिः सूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतिकोऽन्वहम् ॥ २१ ॥
 देवार्पितवृत्रमर्त्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २२ ॥
 सर्वासा जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादापि । ऋषीणांमृषिपत्नीनां वंशानुपूर्वमुदीरितान् ॥ २३ ॥
 मय स त्रिविधोपापानमुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्द्देवान्द्रिजान्सम्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
 एव कृतविधेः सुत हरिवंशशुतार्थिनः । वाचकोपारि सतुष्टो भूमिद्रविणवस्रसैः ॥ २५ ॥

मुद्रां कर्णाकृत्य वरां गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानार्घस्तोपयेद् ब्राह्मणाननु ॥२६॥
निष्कृती क्रियमाणार्था सर्षिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २७॥
जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । दुष्टरुक् चानपत्यः स प्रमेहार्तोऽप्यकिंचनः ॥२८॥
कुनखी दृढणः पाण्डुरोगी चैव क्रमाद्भवेत् । जलमग्निश्च चौरश्च राक्षश्चिन्ता व्ययादिका ॥२९॥
लकुटश्रावशस्त्रार्घैर्जायन्ते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ सूर्यदिने सूत प्राप्य भूमिं उमशानजाय । मृतधेतं समालोक्य रात्रौ गच्छेदतन्द्रितः ॥ १ ॥
पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधां सृजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भेः पत्रवृक्षाद्भवेत्तथा ॥ २ ॥
शतच्छिद्रघटात्प्राप्य नानातीर्थोद्भवेर्जलेः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिनाचरेत् ॥ ३ ॥
हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्विधिपूर्वकम् । दत्त्वा द्विजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥
स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्तये । अनेनैव प्रयोगेण बन्ध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ बन्ध्या चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिप्रपीडनात् ॥ १ ॥
विशद्वपे व्यतीति च नेत्रभङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं बक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्रेके सुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन कर्मजितेनात्र पण्डश्रेयात्र शूद्रजः । गवां पालनजात्पुण्यात्प्रागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र विन्मयम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विसप्तत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिचोपिद्वे पूर्वं मोहात्परचृतं हरेत् । सात्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
कुक्षेत्रादितीर्थेषु घृतधेतुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायशतुःसप्तत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधोत्पूर्वभवे यश्च नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशृङ्गां रौप्यसुरां घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकन्धल्लयुक्तां च दद्याद्विद्विदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचसप्तत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्काचित्स्वर्णकारी पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्वृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लघुदेन भृशं मृत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्तं गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 तेन कर्मसमायुक्ता संप्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्रादिमा जाता गौस्वर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
 धनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसंततिहीना सा प्राग्गोघाताद्यसंभवात् ॥ ५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयकरम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
 मार्गं हि वर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । सस्थाप्य च शिव तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
 होमयेच्च ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
 दद्यात्तथैव कपिला सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माचनाशनम् ॥ ९ ॥
 नव या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिजं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय पटसप्तत्यधिकपद्मशततम ॥ ६७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले पापमेवात्र बहुमूत्री भजायते ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्बहुमूत्रताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय सप्तसप्तत्यधिकपद्मशततम ॥ ६७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽनेव बहुमूत्ररुजाऽऽरुला ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय सप्तसप्तत्यधिकपद्मशततम ॥ ६७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातपेतसुत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सौमिपि कृष्णगुल्मेन वाध्यते ॥ १ ॥
 स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्था पीडामश्वेव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्दिप्राय विधिनाण्डज । महिषीपापजाद्रोगात्मुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय एकविंशत्यधिकपद्मशततम ॥ ६७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वे मुष्कनि कुट्टनम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्मनि ॥ १ ॥
 ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् । ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय अष्टोत्थत्यधिकपद्मशततम ॥ ६८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यम्बुव फलहत्कापि प्रमाद्याद्दिनतासुत । फलानां बहुपकानां तथाभारानि निपातनात् ॥ १ ॥
 पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानगता सती । अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागापि क्षात्रयाण्डज ॥ २ ॥
 अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजाहृदात् । फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः ॥ ३ ॥
 भोजनं तु तत्र पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् । प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् ॥ ४ ॥

अमायां नालिकेराणि देवानि खलु शक्तिः । तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ ५ ॥
 दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ ६ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाखायां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्गोघातप्रमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्यधिकपञ्चतमः ॥ ६८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्रं कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात्साभरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युग्मकर्म्यलसंलब्धां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 स मुच्यते महापापान्महिषिविधजारसुत । तस्मिन्नपगते तत्र कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाशीत्यधिकपञ्चतमः ॥ ६८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधेत्प्राग्भृषानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाच्छेदोऽत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तद्विन्मर्षं कापि दत्तदानैरेषि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्वयशीत्यधिकपञ्चतमः ॥ ६८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचातुर्यसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 ध्वज तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महावीरमभूद्भृङ्गं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवान्परघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमयात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाग्ज्ज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवि लग्नस्थे चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुवैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापालोभरतः क्रौंधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पण्डिते वयं पञ्चहोने पतत्रिण ॥ ९ ॥
 सर्ववित्तपटंशेन महारिष्टहरं परम् । पञ्चाशीत्यब्दकं चायुर्दत्ते कालनरेऽण्डज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे । कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महावीराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिह्नं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्थं लशुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्वयशीत्यधिकपञ्चतमः ॥ ६८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुक्षी निहते पूर्वमवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेण कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 नयेत्पुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्येन्नेत्रजं रोगं कातरत्वं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अ० पञ्चाशीत्यधिकपञ्चतमः ॥ ६८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयासन्न चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
सा शद्रात्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महापापात्मावकृताच्च पत्रत्रिण ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन चक्षुःपीडाति दारुणा । त्रिदोषैर्भूषिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
सुवर्णार्धमिता भव्याः संपूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा घूपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥

देया द्विजेभ्यो वडुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय षडशोत्पथिकपद्मशततम ॥ ६८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तच्छुं यातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजापेत चक्षुरोगेण चांडज ॥ १ ॥
धेतुं रत्नमर्या दद्यात्समुवर्णा विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोर्गं सा तदत्तेन महादृढतम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्ताशोत्पथिकपद्मशततम ॥ ६८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्काश्चिन्नरो राजक्रियान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छुद्रो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभादद्योऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैष ब्राह्मणस्य पत्रत्रिणः ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासी तत्र ह्यण्डभेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्तातिथमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पञ्चनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽगति चाधमः । स चास्त्यत्र विघर्षस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसंपन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानान्तसर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥

सप्तजन्मन्यसौ पण्डो भविष्यति खगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय षडशोत्पथिकपद्मशततम ॥ ६८८ ॥

अरुण उवाच ।

झात्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशोधनः । राजमान्यविरोधी च नानासंख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किंचिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्ताच्च शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा मुरूपा गुणशालिनी । मियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रमसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुष्पं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्येद्दि तत्स्रियः । विधानं वा हितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकास्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रं संजातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
ऋषिक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विमो निघनं गतः ॥ ७ ॥
संचितं तद्धनं सर्वं न तु किंचित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशगृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासंततिनाशनम् । यश्चेतस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्तया ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु महावंशमसृज्वम् । भार्या दुःखकरा ह्येवं पुत्रहीना पत्रत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं हृदि देवेश संततेः सौख्यदेवते ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपनीकेशं, पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपणैकोऽपि त्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसंततिः ॥ १२ ॥
तस्य पापस्य नाशाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूप्रदेशे तु, गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्यादष्टदलं पत्रं राजतं शुक्लतण्डुले । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमव्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
सुशीतसलिलैः पूर्णं सप्तर्षीपविपल्वम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैष्णवं बर्तुलाकृति । सप्तधान्यसमोपेतं वस्त्रयुक्तं चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कन्दयविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । अष्टोत्तरशतं विमान् द्रोणाः ससैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
जातीषुष्पैः समुहूता लक्षपूजा शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देतुं दम्पतीं परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अ० एकोननवत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजायते ॥ १ ॥
मधुधेनुप्रदानात् व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्धरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसम्मानी अत्र जन्मनि चाण्डजः । महादुष्टक्रियायुक्तो वषट्कध्वनतत्परः ॥ १ ॥
प्राक्कृतात्सु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधृतः जडोगम्यातिसेवनात् ॥ २ ॥
नात्र जन्मनि पक्षीन्द्र प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं पायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ३ ॥
पुत्रस्त्रीसुखहीनश्च सर्वधर्मविवर्जितः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो एकनवत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मद्वी सा मया प्रोक्ता या पूर्वं धातयेद्भिजम् । सर्वं विचोष्टितं यस्माच्छृणुष्यात्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या धातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
तस्मादिद्यं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । विवासिता यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताण्डज ॥ ३ ॥
महापापवती पापाज्जातात्र यवनी खग । भविष्यति महारिष्टमाग्निदाहेन चाण्डज ॥ ४ ॥
चतुर्विंशन्मिसे वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दिननवत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यराद् यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सौऽपि काले तत्पापचिह्नितम् ॥ १ ॥

धृतकुम्भं यथा दद्याच्छतया विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायखिनमधिकप्रश्नतम ॥ ६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नरायमः । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते सोऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 ॥ / ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायधनुर्नमधिकप्रश्नतम ॥ ६९४ ॥

॥ / ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यथो काचित्सती नारी धर्मिष्ठा मियवादिनी । स्वामिना भेरिता पूर्वं अत्रोद्गम्य तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तद्वाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वपुरं तदा । ब्राह्मणस्य तु या कन्या तस्मिन्कालेऽपि सा मृता ॥ २ ॥
 भुक्त्वा शुभं फलं पुण्यात्पापात्पापसमुद्भवम् । सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिषेवया ॥ ३ ॥
 कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृति पापनाशनीम् । वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्कारसंयुतम् ॥ ४ ॥

कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पचनमधिकप्रश्नतमः ॥ ६९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृषिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्रूपस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छिन्त्वा नासाग्रमुष्ठीं तु कृतं कर्मातिदारणम् । तत्र जन्मनि तद् भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वं कृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यघनान्वितः । दृढपापार्जनात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुषि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥

आयुः पष्टिमिताद्दान्तं रिष्ट पञ्चाशदब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पचनमधिकप्रश्नतमः ॥ ६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेथा पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥
 ताभ्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं धृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्वोपशमनायैव दद्याच्छतया विधानतः ॥ २ ॥
 ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय सननमत्यधिकप्रश्नतमः ॥ ६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तलहारी तु चः कश्चिद्भेजेभ्यात्पुराभवे । कण्ठा रोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणस्य पतत्रिण । कण्ठरोगोपशमनं दानात्तैलघट्टयात् ॥ २ ॥
 ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय सननमत्यधिकप्रश्नतमः ॥ ६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणमल्पा । भर्तृत्यक्ता विचिन्ता सा महारोगवती ह्यमृत ॥ १ ॥
 तथा महापथैर्दिव्यैर्भुतैः पुस्त्वं हि नाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नहुंसकः ॥ २ ॥

घृतः पापरतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाह्योऽतिदुःखातो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥

बहुजन्मन्यसौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवनवत्यधिकपट्टशततमः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्तार्थं महाभाग यो हन्वाद्यायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खञ्जः स्याद्वासुपीडातिदुःखितः ॥ १ ॥

सुवर्णमृगदानेन पूर्वपीडां न पश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तशततमः ॥ ७०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परसुप्तिं महाभाग ग्रहणीरुग्युवात्र सा ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाधिकसप्तशततमः ॥ ७०१ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षिदर्शनः । उदरे वातजान् रोगान् किञ्चिच्छस्त्रोपघातकान् ॥ १ ॥

किञ्चित्कोशश्च लोभश्च किञ्चिद्विचक्षणमन्वितः । तस्य मिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥

एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्म महाबाहो शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ ४ ॥

व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् । व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मवित्तेन वर्धितः ॥ ५ ॥

कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् । नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् ॥ ६ ॥

ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर । पश्चान्मृत्युवशां प्राप्नो नरके रौरवे गतः ॥ ७ ॥

ब्रह्मस्वभक्षणञ्चैव वर्षाणां च सहस्रकम् । शान्तितो नरके क्षीरे वच्यते चेह कर्मणा ॥ ८ ॥

पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ९ ॥

निक्षेपहरणाद्रापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विपमेव यते ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामकरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः संततिश्रेय इच्छता ॥ १२ ॥

यजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । यजनैरर्च्यं मुच्येत पापादाकल्पसंभवात् ॥ १३ ॥

रुद्रैकादशनीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । जपेन तोषयेद्देवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १४ ॥

तद्वशांशिनः होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्भिर् तिलैस्त्रिमधुरस्रुतैः ॥ १५ ॥

हरितालीपलाशाभ्यां समिधोऽत्र हविर्हुताः । प्रतिरुद्रं प्रदात्वर्घ्यं गौयुगं रसनान्वितम् ॥ १६ ॥

१ सद्यश्म, इति । “कथं विप्रस्य वाऽसद्यमपि कल्पशतावधि । तस्माद्विप्रकथं क्षीरमसगमभिजायते”

केयूरकुण्डलाकल्पमन्त्रपुस्तकमण्डलम् । मतिरुद्रं शतं विभान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १७ ॥
निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा सुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधापत्यगान्तिं कृत् १८
इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिविचार्य्यं समार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ १९ ॥
देवापिपितृमर्त्यानामृपीणा च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपशाचोरगरक्षसाम् ॥ २० ॥
सर्वासामपि जातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वात्रुदीरितान् ॥ २१ ॥
हरेर्वशस्य श्रवणात्पूर्वपापात्ममुच्यते । तस्य संततिशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै सुत ॥ २२ ॥

कृष्णमुलमोद्भवां पीडा नरश्चात्र न पश्यति ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो व्याधिकृतसप्तशततम ॥ ७०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्काचित्स्वर्णकारी पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरावणा ॥ १ ॥
तदृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
तेन कर्मसमायुक्ता संप्राप्तोचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमा जाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
धनभृत्याश्वभोगार्थैर्नानाविधमवसंयुता । पुत्रसंततिहीना सा प्राग्गोघाताधमंभवात् ॥ ५ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंकरम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
भागे हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठा कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
होमेयेच्च ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणाञ्चाक्षया शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
दद्यात्तयैका कपिला सर्वपापमणाशनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ ९ ॥

नैवं वा कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायकुर्याधिकृतसप्तशततम ॥ ७०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सुत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले स तु पापेन बहुमृगी प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुमृत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायधनुर्गधिकृतसप्तशततम ॥ ७०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमृत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्बहुमृत्रताम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पचाधिकृतसप्तशततम ॥ ७०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दत्तयेत्सुत महिर्षी नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णमुलमेन वाध्यते ॥ १ ॥
स नानापेनुदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुलमोक्ष्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथवा महिर्षीदानाद्दिभाय विधिनाऽण्डज । महिर्षीपापजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पडाधिकृतसप्तशततम ॥ ७०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं सुष्कनिकृष्टनम । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मवातात्ममहापापात्पण्डः स्याद्ब्रह्मजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताधिकसप्तशततमः ॥ ७०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । सर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानेरता सती ॥ १ ॥
अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजाहृदात् ॥ २ ॥
फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्ये च नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नालिकेराणि देयानि खलु शक्तिः ॥ ४ ॥
तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाधिकसप्तशततमः ॥ ७०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान्पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते भेदसा युक्तस्तद्दुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिक्यामय वैशारण्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्भोगाद्विमुच्यते तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवाधिकसप्तशततमः ॥ ७०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीड्यते ॥ १ ॥
दद्यात्साभरणां सूत महिषीं यमदेवताम् । युगकम्बलसंच्छन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिंश्च पच्यते तत्र गुल्मरोगं न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधैत्प्राग्बृषभानां च नासायं गरुडाग्रज । नासाछेदोऽत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
नास्ति तद्दिनमयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशाधिकसप्तशततमः ॥ ७११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽति यंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्बुद्धं राजद्वारे भयमदम् ॥ ३ ॥
स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघाते कृते सूत स्वशरीरमथात्यजन्त् ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
महाभूमिभुजां वंशे म्लच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
अथैतन्महाभाग उवाच । शूरः सुवेपोऽतिक्रूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥

पायाल्लोभरतः क्रोधो नानाभैरवशासनः । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे पञ्चहीने पतत्रिण ॥ ९ ॥
 सर्ववैत्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् । पश्चाशीतिमितायुः स्याद्भूते कालनरंऽडज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवासरे । कालरूपेण अस्त्रेण तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महाघोराहवे स्रत चात्मघातादिदं फलम् । चिद्रं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्थं लघुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशाधिकसप्तशततम ॥ ७१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिद्वित्रीं भवेन्नारी प्राग्भवे याऽत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनवानन्दवर्द्धन ॥ १ ॥
 दधिवेनुमदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशाधिकसप्तशततम ॥ ७१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षौ निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्भिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिरोगं च कातरोर्यं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्दशाधिकसप्तशततम ॥ ७१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धालुमयास्तत्र चान्यदत्ता हृतास्तया ॥ १ ॥
 सा शूद्रा च महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृतातु पतत्रिण ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलेनात्र चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्दुःखिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णाद्धिमिता मध्याः संपूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चदशाधिकसप्तशततम ॥ ७१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धियुतः सुत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 मधुधेनुमदानाद्ब्रह्मणाय पतत्रिण । दुष्टगन्धिकृताद्दोषान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाकेऽध्याय षोडशाधिकसप्तशततम ॥ ७१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरसुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगेण पक्षिराद ॥ १ ॥
 धेनुं रत्नमयी दद्यात्समुवर्णा विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तदहत्तेन महाद्भुतम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तदशाधिकसप्तशततम ॥ ७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्कक्षिरो राजकूपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छुद्रो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
 नानादानरतस्तत्र लोभादयोऽपि विशेषतः । द्यभिवाररतस्यायो ब्राह्मणम् पन्नत्रिण ॥ २ ॥

लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वान्तियमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पंचनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽतिनाथमः । स चाप्यत्र विवर्णस्तु स्वेच्छापामपातिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसम्पन्नो नानाघनसमान्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात्सर्वभिद्रं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मन्मसौ पंडो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याख्यायां कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टादशधिकसप्तशततमः ॥ ७१८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशो धनी । राजमान्यविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्ताच्च शिरसि जायते वक्षसि ह्यय ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तने ॥ ३ ॥
एकपुत्रमसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुष्पं गतं शान्तिमपर्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तत्स्त्रियाः । विधानावाहितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णान्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणस्य च मित्रं तु बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निवनं गतः ॥ ७ ॥
संचितं वृद्धनं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्यं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासंततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखवती ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश संततेः सीख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्य विपसंकाशं पुत्रपौत्रादिनाशनम् । भ्रियतेऽत्र विपेणैको ब्रह्मस्वात्सकुलं खग ॥ १२ ॥
तस्य संतत्यनाशाय कारयेन्निकृतिं शुभाम् । मुशुमे भृष्टदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्यादष्टदलं पञ्चं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
मुशीतसलिलैः पूर्णं सरतनोपधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्मोपरिन्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं बल्लयुक्तं चंदनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कृद्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विमान् द्रोणाः सप्तैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
जातीपुष्पसमुद्भूतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देतुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याख्यायां कर्मविपाकेऽध्याये एकोनविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्वाद्यद्या प्रजायते ॥ १ ॥
मधुधेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपूर्वम् । उर्ध्वनिरोमात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याख्यायां कर्मविपाकेऽध्याये विंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पंडोऽस्ति राजसुमानी चात्र जन्मनि चाडज । महादृष्टक्रियायुक्तो वृषपंचनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक्कृतात्तु महादानात्सुखैश्वर्यघनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पंडो राजातिसेवनात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भो सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमने पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्यधिकसप्तशततम ॥ ७२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मती सा मया प्रोक्ता या पूर्वं धातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टित यस्माच्छृणुष्यात्र पत्रत्रिण ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या धातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादिय महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अविवाह्या यतः सर्वैः पितृभेरे स्थिताऽडज ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापा तस्या नोक्ताऽत्र निष्कृतिः । चतुर्विंशन्मिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय द्वाविंशत्यधिकसप्तशततम ॥ ७२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराह यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दंतुरुः सोऽपि काले तत्कालचिह्नितः ॥ १ ॥
 घृतकुम्भ यथा दद्याच्छ्रद्धया विप्राय धीमते । मुषर्णसहितेन तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकसप्तशततम ॥ ७२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नरायमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्धृता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्विंशत्यधिकसप्तशततम ॥ ७२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथो काचित् सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्गेहं ददात् सा ॥ १ ॥
 तद्वाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सनाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मधस्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा फलानि सर्वाणि पुण्यपापोद्भवानि च ॥ ३ ॥
 सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापशोधनीम् ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि वृषमं दद्यात्सर्वोपस्करसंत्युतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पचविंशत्यधिकसप्तशततम ॥ ७२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृषिकर्मरतस्तथा । पूजकश्चातिथीना च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्दृष्ट्वा वृषभो यत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्वृषभस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छिन्ना नासाप्रमुष्को तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि भुक्त्वा तु फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पवताश्रित । पश्यन्नेन पश्यन्नेन च नाम्न्यत्र पत्रत्रिण ॥ ४ ॥
 घर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यघनान्वितः । पापाद्द्वार्वनात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्व्रतिः । तीर्थाश्रयेऽथ जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥

आयुः पष्टिमिताद्दान्तं रिष्टं पश्चाद्दृक्के ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यां पुरां नारी वंराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥

ताम्रकुंभं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं संदक्षिणम् । तद्दोषशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चित्सूत लोभात्पुराभवे । कंटूरीगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥

शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय पतत्रिण । कंटूरीगप्रशमनं दानं तैलघटद्वयम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टाविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्वाचिच्छुभानना पूर्वम्भवच्चारणवल्लभा । पतित्यक्ताऽधिविना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥

तया महीपथैर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥

धूर्तः पापरतो नित्यं सर्वधर्मविर्वाजितः । वर्णवाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥

बहुजन्मन्यसौ पापान्मुक्तो भवति चांडज ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रिंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खञ्जोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥

न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चांडज । स्वशरीराविवृद्धचर्यं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायैस्त्रिंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद्दुःखं हरति कस्यचित् । शुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥

गंगायां हि महाभाग गुडधेतुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्समाद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकत्रिंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्वैश्योऽभवत्पूर्वं भवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रसुखैराढ्यो हृदी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥

आराधनं तु कृतवान्देव्या यः पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥

अन्यास्त्रियामभिगमाद्ब्रह्मिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥

तत्र पापं फलं भुक्त्वा शुभाज्जातो महीतले । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥

देशेदेशेऽतिविरुध्यातो घृणी लघुर्महायज्ञाः । स्वस्त्रीत्यागान्महत्पापाज्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तिर्लोक्यकारिणीम् । पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमीं वै कार्यकारिणीम् ६

पलपंचमितां लेख्यां गंधैर्माल्यैरलंकृताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय सुकुलीनाय चार्थेन ॥ ७ ॥
 प्रजापतिं तथा दद्याद्वाजतं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मदेवतमंत्रेण गृह्णाति स महाद्विजः ॥ ८ ॥
 पश्चाद्दृष्टाक्षरं मंत्रं सहस्रं पापशोधनम् । जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमंत्रं महाबलम् ॥ ९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् । य एवं कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तं परं तत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिव्यधातितः ॥ ११ ॥
 न लभेत्स्त्रीसुखं तत्र रिष्टं पद्मेदकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतासुत । खड्गः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
 पापनाशकर्ता तस्य निष्कृतिं बध्मयहं मुत । दद्यादध्वं नवं तत्र स्वर्णं निष्कयुत शुभम् ॥ २ ॥
 सहास्रनमलंकारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 न स पश्यति खंजत्वं दानस्याऽस्य प्रभावतः ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परितैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षिन्द्र कंदुरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते महाभाग दानाचैलवददद्यात् । सुवर्णाढ्या तथा शक्त्या तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी यः कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्तिर्दंडो धीरो शिवपूजनतरपरः ॥ १ ॥
 राजपत्न्यां महाबाहो दयारासावधर्मतः । गर्भं च कामलोभेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्पुण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देशे जांगलके पण्डः सर्वधर्ममहिष्कृतः । शिवपूजनतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रमुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय. पचत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादद्यात्पाऽववीतपूर्वं मृगं हि विनतासुत । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतघृणा ॥ १ ॥
 तद्घातकाले खंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदःस्वार्तां तथैव महदेनसः ॥ २ ॥
 वत्पापनाशनं सूत शृणु बह्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युक्तेन भूषणान्वितम् ॥ ३ ॥
 स्वर्णनिष्कयुतं चाध पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ४ ॥
 दानप्रभावात्पक्षिन्द्र खंजत्वं नाप्नुयाद्दह ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७१६ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतरपरः । मोहादिपीडितो नित्यं कृशांगः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
 ऊर्ध्वं वातादिना पीडा बाल्ये स्याद्ब्रह्मीगण्डः । तस्य भार्या सदाचारा सुखेहा भवतीत्युता ॥ २ ॥

रत्नस्रावादिना पीडा जायते चोदराऽनिलः । उदरात्तस्या गर्भस्य पातं कुर्याच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
द्वित्रिभिः पंचभिर्मांसैः चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

येनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टद्विनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारं यतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहर्षो च कुलटा वाक्यलंघनात् । भर्तुस्तुच्चौरिणी वृत्तिर्दुष्टसंगस्यचार्जनात् ॥ ७ ॥
तेन द्रुष्टेन यद्द्रव्यं हृतं तस्करबुद्धिना । भुक्तं ताभ्यां येनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्धनं मुक्ता पीडितो दारुणैर्ग्रहैः । यातना बहुधाऽप्राप्या पश्चान्मानुषमाप्नुयात् ॥ ९ ॥
किंचित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । इदं जन्म चतुर्थं तु गर्भपातो विजायते ॥ १० ॥
उभाभ्यां हि कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदधिकसप्तशतमः ॥ ७३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जन्मनि वा नारी नानागर्भाञ्जिज्ञासति ॥ १ ॥

तस्या निष्कृतये शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मज । नारी नियमसंवीता ध्रुवं सा व्रतकांक्षिणी ॥ २ ॥
सीम्यायने समापूर्वमाणे पक्षे शुभेऽहनि । तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् ॥ ३ ॥
पयःस्रवंतीं श्रान्तां वा सुस्तीं शुभलक्षणां । गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहितः ॥ ४ ॥
दृष्टेस्तु यवसैः पानेभ्यस्तेः कंठ्यनेरापि । रुचिरैश्च सुगोष्ठानैः स तां परिचरेत्सदा ॥ ५ ॥
रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपस्रञ्चन्दनादिभिः । सुगीतमङ्गलध्वनिस्तदधःशापिनी भुवि ॥ ६ ॥
प्राणायामं प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसा भुवि । तस्यास्तु पंचगव्यानि यथान्यायं यथाश्रुति ॥ ७ ॥
एवंव्रतपरा नारी मासिमासि तु संयुता । तस्या येनोः सवस्ताया दष्टं समभिकांक्षिणी ॥ ८ ॥
व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तगुणशालिनम् । अभ्यर्च्यं पूजयेद्रत्तया वस्त्रस्रमदामभूषणैः ॥ ९ ॥
सम्यगभ्यर्च्यं तां धेतुं तनयं तत्स्तनं वयम् । कृत्वा च विधिवत्तस्यै तां दद्यादितिभाषिणी ॥ १० ॥
सुवर्णशुद्धमाश्रेयं मापपोडशसंयुतम् । दापयेद्रां सवस्तां च पूर्वपापानुत्तये ॥ ११ ॥
यन्मया कुलटेच्छातो नानागर्भो विहिंसिताः । नानाभेदैः पातिता मे गर्भा वै बहवो भुवि ॥ १२ ॥
तस्य कर्माजितं पापं गर्भपातादिदूषणम् । एनस्तस्य नाशाय सवस्तादानतोऽञ्ज च ॥ १३ ॥
इह जन्मनि बन्ध्यत्वं नाशयेदस्य तस्य तु । दानेनानेन मुग्धेनैवा सातिसुव्रत ॥ १४ ॥
भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भं मे सुभगान्विते । एवमस्त्विति तां धेतुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ १५ ॥
हिरण्यं रजतं ताम्रं वस्त्रं मुक्ताफलानि च । दापयेद् द्विजमुख्याय भूरिद्रव्यैश्च तोषयेत् ॥ १६ ॥
भोजयेच्च शतं विप्राब्रानानैः सक्तुपापसैः । एवं कृतविधेः सत नारी वा दुःखनाशनी ॥ १७ ॥
बंध्यत्वं मुच्यते सूनः पुत्रप्राप्तिर्यशस्विनी ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदधिकसप्तशतमः ॥ ७३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिज्जुर्मं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपरकरसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनवत्वारंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्रृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं चाकूतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
दघादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

- संकरः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
क्रूरकर्म कृतं तेन दुष्टसंगेन चांडज । चौरेण गां परां नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
सूतास्ते तेन पापेन नानायोनिसुपागताः । सतीर्थमृत्युवभ्रतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशसम्मितम् । लिखिता गौर्विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
सा देया वेदविदुषे पूर्वपापाविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
होमयेच्च यथामत्सया भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेदं स तद्वोपात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी श्रृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं याति घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वात्स्थानाच्च बहुवेकृतात् । पादभंगो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव स्वगाधिप ॥ २ ॥
करोति तस्य पापस्य विन्मयं विधिनात्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रमुच्येत तच्चोर्ध्वात्पतनं तथा ॥ ३ ॥
अश्वं निष्कसुवर्णाढ्यं विन्मयं पापशोचनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे सात्र जन्मनि । महापर्वसु गंगादिपुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकण्ठपीडनादिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिचत्वारंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पांचाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्कर्मचरितं तेन भानिनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
कृतं यत्नं महत्तत्र नासीद्धर्मस्य पावनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकांशका तु सा मृता ॥ ३ ॥
गर्भपीडा महत्पुत्रा बालकोऽपि भूतस्ततः । महाप्रपंचसंयुक्तः कृतं प्राग्दारुणं महत् ॥ ४ ॥

कर्मणां संग्रहे चेदं गर्भनाशसमुद्भवम् । ततो मरणसंभासो वाहुजोऽथ सहाययुक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं ततो गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च ज्ञाध्वताम् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वकृताहृदकर्मजात् ॥ ६ ॥
 सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे वाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशांगो लंबश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहस्तः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंतुतः कामी नानाविभवसंतुतः । आद्यंतपुत्रयुक्ताश्च मतो दुःखसमन्वितः ॥ ९ ॥
 शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक् तद्वधाच्चान्न पुत्रक । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं क्व मे स्वामिन्सर्वपापप्रणाशनीम् । पुत्रशुद्धिकरीं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ ११ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयै गर्भधारणकारिणी ॥ १२ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलेः पंचमितैः शुभा । हिरण्मयी सगर्भा च पत्रे लेख्यात्समन्वितः ॥ १३ ॥
 तदर्घार्धेन वा कार्या त्रिषु वित्तानुमानतः । गंधपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १४ ॥
 मापपंचमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौविर्णं पंचमापकम् ॥ १५ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धैपलात्मकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 होमयेत्तद्गुह्यैः साज्यैः सर्षपैः सलिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १७ ॥
 एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि चाण्डज ॥ १८ ॥
 अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्तं ययोदितम् । रिष्टं पाशमिते वपे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं च स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २० ॥
 इति श्रीकृष्णसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्वनिकटेण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हृत्वा षोडशवर्षांपकी । भुक्त्वा सा कामलोभेन वलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चाय मम पुत्रस्य भुक्त्वा भैरवज्ञासनम् । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्रागत्रापि च संकरः ॥ ३ ॥
 पंडस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राज्यप्रचारको धीमान् गजाश्वपरिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो नानाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गंगायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीकृष्णसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुंठनतत्परः ॥ १ ॥
 सोऽध्वनादिधानेन ब्राह्मणाय पत्रत्रिण । न पश्यति महापीडां पापजां पादसंभवाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीकृष्णसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चौराधिपो महोद्यश्च तत्संसर्गात्स्वगाधिप ॥ १ ॥

दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतात्मज । गोभूम्यश्वदिकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तिः ॥ २ ॥
 स मुक्ता नरकान्घोरान् पापात्पुष्पाच्च शाश्वतान् । स्वर्गान्पर्वतभागे तु स जातो बाहुजोऽशुना ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानी महोभो मंत्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूत पवित्रस्य लुठनात् ॥ ४ ॥
 भवंत्यत्र च ये पुत्रा त्रियंते नाऽत्र संशयः । मायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान्सूत सौवर्णान्चतुर्प्ररितान् । तद्भाषे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोडज । रौद्रं प्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वापाविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पर्क्षाद् कुर्याच्चेत्पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
 आयुरष्टौ तथाशीतिर्वपाणां कृत्वा निष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकस्ततस्ततमः ॥ ७४७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षत्रवंशे समुत्पन्नो वातो देहे रुजाकरः । गुल्माद्या ह्यदरे वाधाः शिरोर्तिर्जायंते सदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भायद्विषं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योन्यद्वेषिभावाच्च किञ्चित्पीडिकरा परा । मृतवत्ता कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 एको गर्भः स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पातनम् । केन पापप्रभाषेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि शुद्धस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यं द्वेषिभावाच्च वर्तते विविधस्ततः । कश्चिद्विप्रो धर्मपरो वेदवेदार्थपारगः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्वैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै चलात् । तद्विचित्रं ग्राहयापासतु शुद्धो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
 लंघनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृनेस्तर्जनाद्यैस्तु वदन्नं च तदा दिनैः ॥ ८ ॥
 कतिपर्यैरेव शुद्धेण चान्येभ्यो विनतासुत । म्लेच्छाद्भयं स वै दृष्ट्वा ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तदर्थमपि प्राप्तश्च सात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृष्टतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
 हृतं तस्यपि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तच्चदा । तावत्कालेन ते केचिच्छूद्रा म्लेच्छेन घातिताः ११ ॥
 ततो वै निरये वत्स वपांस्तसहस्रशः । पच्यते नरके घोरे शुद्धो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मातुपतां प्राप्ते दानधर्मप्रभाजतः । ब्रह्मत्वहरणेनैव अपत्यं नैव जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नीर्यं संवत्सरं सेव्यं होकचित्तेन दंपती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं ततः ॥ १५ ॥
 तावन्निकृतयो मृत्युः क्रमेणानेन वै तदा । सुशुभे भूप्रवेशे तु गोमयायुपर्वाचिते ॥ १६ ॥
 कुर्यादष्टदलं पञ्च चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोचयेत् ॥ १७ ॥
 सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं तु चतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्घुषैश्च कुसुमादिभिः ॥ १८ ॥
 जननीसाहितान्भूयः मद्युन्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुगुप्तं यशस्विनम् ॥ १९ ॥
 श्रीवत्साकं पीतपासं सुनाहुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तं तथा श्रीरसकोविदः ॥ २० ॥
 पुण्यैः स्रग्धन्वशुभाघोरचैषेदिष्णुमहंजैः । तदिमासोऽयं तदिष्णोर्देदे एताश्च पूजयेत् ॥ २१ ॥
 द्वापिश्राचरोद्भ्रमस्तथा द्वेषादिभावतः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २२ ॥

होमान्ते विप्रभोजान्ते मंत्रभेतमुदीरयेत् । यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना ॥ २३ ॥
 म्लेच्छराज्ये च व्यापारे बहु वै दुष्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां बहु द्रव्यं नीत्वा भक्षणतर्जनेः ॥ २४ ॥
 द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानाभवान्तरे । स्थिरगर्भो मृतापत्यं प्राप्तं च कर्म दुःसहम् ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रदे त्विदम् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २६ ॥
 हृद्दुःखं दीर्घनिश्वातो लोचने साश्रुकांपते । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्वातः स्यादुपलेखनम् ॥ २७ ॥
 जलाकुलत्वं स्पशंस्त्रिस्तादृशा व्रणसंभवाः । छिद्योमे विकृतन्याधिमुखे व्रणतिलादिकम् ॥ २८ ॥
 पैतृजा मातुलानीनां विधवातिः स्वत्नादिषु । स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पश्वपत्यजम् ॥ २९ ॥
 कर्मानुसारतो व्याधिशिष्टं तस्य सहायवत् । स्वकुले केऽपि वर्तन्ते पतितत्वाश्चारारिणः ॥ ३० ॥
 एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टचत्वारिंशदधिकतत्तशततमः ॥ ७४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिदभूद्भृत्परायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावरत्नपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तथा । दिनाद्यकाले संप्राप्ते बहिर्ग्रामाजलाशये ॥ २ ॥
 अथान्यगावः सततं तस्मिन्नपि जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन हृदैन तु । तत्रैका तृपिता युक्ता ताडितापि भृशं तथा ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभारान्विता यतः । तस्मिन्काले तदा सूत पतितं गर्भसंस्थितम् ॥ ५ ॥
 वत्सस्तत्ताडनाद्युष्टान्मृतश्चापि च तक्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैव वेश्याङ्गनायुजा ॥ ६ ॥
 नानाविभ्रंतिसंयुक्ता नानापशुभिरान्विता । सुखभोगयन्धनैर्वाञ्छितार्थान्विता सुत ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्युप्यात्सर्वपुण्यफलं त्विदम् । जयात्र गर्भपूर्णांते युवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 तं शोचयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोघधिष्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टं चाब्दत्रये सूत वालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदर्शकः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्वा कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिकांश्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ १२ ॥
 सुवर्णाद्दमित्तां तद्दह्नेष्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देविधिज्ञाय पूर्वपापपनुत्तये ॥ १३ ॥
 भोजयेत् यथाशक्त्या विमान्ने होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोपात्तात्र कार्या विचारणा ॥ १४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपंचाशदधिकतत्तशततमः ॥ ७४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पार्थिवः कश्चिद् गुर्जरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवताऽतिधिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तिकरतो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि च विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छत्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म तु वै तदा । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागे च घातितः ॥ ३ ॥
 शुन्तेनापि च ताक्षणेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माताऽभूद्दुःप्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता साऽपि दत्त्वा शापं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यथा लयम् ॥ ५ ॥

तथैव पुत्रशोकार्तो जन्मजन्मनि यास्यति । ततो बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्सर्वफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलये निशाकरे । इषामाभो वृसरः क्षीणः प्रसुर्देशाटने रतः ॥ ८ ॥
 वैदुर्ध्वाधनसंयुक्तो मित्रप्रियवदान्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यो मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्सर्व फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविहजन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पलैर्दशमितैः कुर्याद्भ्राजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णो पलैकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां यथाकारां यथोपस्कारसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पृथयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशोरूपचारकैः । सूर्यभक्त्याय शान्ताय तां दद्याद्दि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपंचमितं रौवमं कुर्याद्भरिहरात्मकम् । तथैव गणनायं च लेख्यां पंचोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संवृज्य विधिना दद्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मंत्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु यथा प्रणवपूर्वकम् । गायत्रीपंचसाहस्रं दुष्टपापविमोचनम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्धोमं दशांशिन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदा रिष्टं फलं शब्दे प्रकीर्तितम् । पंचवेदमिताब्दान्तमाप्नुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्यद्य पुरुषो ह्यधिकांगः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च ब्रह्माढ्यं मुच्यते महदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासमादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकमंशाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्वरांगारुग्रोमेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाताशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वैर्मनोरथैरुक्ता काचिदासिच्छुभानना । प्राग्भवेऽज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु साम्प्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां त्रिले तप्तां कृत्वा वै बालुकांऽडज । पुरिता च तथा पूर्वं तद्वातार्थं पतञ्जिन ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशं प्राप्य भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं शतद्रजे देशे ह्यभूदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुलेषु च ॥ ४ ॥
 प्राग्दानमनजात्पुण्यादयो पापफल शृणु । सर्वे तद्दंशजाः सूत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवनं चात्र तस्याश्च वर्धाण्यधेत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापादृढाब्जन्मत्रयैऽपि वा ॥ ६ ॥
 कुंक्षेत्रादिदासाच्च पापं नश्यति सांमतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासमादे कर्मविपाकेऽध्यायः त्रिपचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ग्राम्भवे सूत घातयेदजनंदनम् । सगर्भा गर्भपुष्ट्यर्थं जायते गोधिका तु सा ॥ १ ॥

भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति यान्धस्य नारी बुद्धिनिर्वाजिता । अत्र जन्मनि सा नारी बर्वराङ्गाधिका भवेत् ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाहोपाद्बर्वराङ्गाधिकास्तुत ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राम्ग्याज्वधीत्सूत नार्येजं विधिवर्जितम् । सांगाधिकाऽत्र जनुषि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥

वर्जं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सर्वत्र वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९६ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो शुल्मवातोदरामयः । वित्तपः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥

धनधान्यसमोपेतः किञ्चिद्दद्यात्परवान्भुवि । दद्यादाच्छुभ्रुवत्पीडां मिथः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥

कदाचिज्जातमात्रश्च मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एका पुण्यवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय तत्तल्लु ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ४ ॥

अर्थलुब्धोऽभवत्सूत ग्रामाधीशः प्रतापवान् । ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥

पुज्यः पंचाशभवत्तस्य ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः । कालेन मृत्युमापन्ना धनलुब्धैर्निराश्रयः ॥ ६ ॥

तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवान् खग । क्रियाकर्म विना तस्य तेन तत्तद्भूतं खग ॥ ७ ॥

क्षेत्रिणा चित्तयित्वा तु ह्यपुत्रस्य द्विजन्मनः । निराधाराः सुतास्तस्य पितृमातृमुखोऽज्ञिताः ॥ ८ ॥

सर्वस्वहरणाच्चापि गताः कन्या इतस्ततः । काचिन्मातृगता पक्षे काचिन्भैष्यमनागमा ॥ ९ ॥

उद्गातस्तद्गृहस्याशु संजातस्तत्र कर्मणा । यो वै क्षात्रगृहे पुत्रः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १० ॥

योऽसौ तस्य मृतः पुत्रो धनलुब्धेन चागतः । एवं पुत्रऋणं नेतुं तत्काले वै प्रजायते ॥ ११ ॥

एवं ब्रह्मस्वकात्प्रास्तात्पुत्रपौत्रमृतिस्तथा । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १२ ॥

तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतः सुतः । तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । संततिं लभते सौख्यं लोकानां हितकाम्यया १४

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे तु वत्सरे प्राप्ते ह्ययने शुभवासरे । प्रारभेद्भरिभक्तश्च संवत्सरविधिं मुत् ॥ १५ ॥

प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन चाचिन्वेनासमेव च ॥ १६ ॥

कुंकुमागुरुकर्पूरशंदनस्तुलसीदलैः । अर्चयेद्विवैः पुष्परुणैः पृथक्पृथक् ॥ १७ ॥
 मोम्राप्यनभसस्तेजोवायव्यैः पंचभिस्तथा । एवं व्रनपरा, नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ १८ ॥
 अर्चयंती हरिं पूर्ण वर्षावाधि समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषितः ॥ १९ ॥
 शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्धरिप्रभ्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिस्तथा ॥ २० ॥
 विधिवद्द्विमास्थाय अर्चयेद्वैष्णवं चरुम् । आज्यभागवसानेन कपिलाज्याद्भुतिस्ततः ॥ २१ ॥
 पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अश्वत्थसमिधस्तिस्त्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २२ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्चरुमप्यप्य । होमान्ते विप्रभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २३ ॥
 हिरण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योदाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि ॥ २४ ॥
 दक्षिणां प्रतिपाद्यास्मै छलकौटिल्यवर्जिता । प्राशनीयात्ततः शेषं सह पत्या हरिं स्मरेत् ॥ २५ ॥
 इति कृत्वा विधि नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकल्मषा ॥ २६ ॥
 ऐहिकं लक्षणं नित्यं पूर्वकर्मसुसारतः । गुल्मं तथोदरे वाधा गुदति बहुशोऽर्तयः ॥ २७ ॥
 वातरक्तैरक्षितोदो तथा कर्णातितो व्रणः । स्तनौ सुगौरवौ दद्रुर्मता वै पादवैकृतिः ॥ २८ ॥
 जनश्रुतिरभूत्तत्र ब्रुवते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ २९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय. सप्तपचाशदाधिकसप्तशततमः ॥ ७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र शूद्रकुले पूर्वमानीत्युष्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः समीपेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृते महापापं भाविनोऽव्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 समीपे वासितस्यास्य ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्देयं चाग्निदाहेन वैरिभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहं गता । कृत्वैतद्दृष्टं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्सुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्साञ्च जाता हि बाहुजा । मायुरे मण्डले पुष्ये वृषलशोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसंततिनाशकृत् । दुःखैरनेकैर्युक्ताऽत्र मध्यभावे खगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्रादिवसनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपचाशदाधिकसप्तशततम ॥ ७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्ता चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि मोहात्सा वषेच्छन्नं पतत्रिण ॥ १ ॥
 निष्पन्नयं प्रज्ञातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपञ्चाधिकसप्तशततमः ॥ ७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहारपूर्वजन्मनि मानवः । दंतपातनजाट्रोगात्पीडामाप्नोति निश्चितम् ॥ १ ॥
 दयाद्धेतुं सवत्सां च सर्वाऽलंकारभूयिताम् । प्राज्ञापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षष्ठ्यधिकसप्तशततम ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छन्नं हि गरुडापज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चरुपादेन पीडयते ॥ १ ॥

तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णनिष्कत्रयं मुत । देयं विप्राय विविना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपञ्चमधिकसप्तशततमः ॥ ७६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । दन्तपातनजाद्रोगात् साऽत्र जन्मनि दुःखिता ॥ १ ॥
विधिवद्देमुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्भृतादेकात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपञ्चमधिकसप्तशततमः ॥ ७६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिदासौत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तियुतो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
एकदा च महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
गते बहुतिये काले यातः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्छुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यमभावेण स जातो पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जनाश्रये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान् दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमे त्वतिसौख्यनाक् ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । अतिचिन्तायुतश्चात्र दाने स्वल्पमातिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पट्टभावगः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेश्वरः पापग्रहैर्युक्तनिरीक्षितः । लक्षणेरेभिरादृचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पलद्भयमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वाभियवसंयुक्ता सौवर्णी भूपणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धावमिता वापि त्रिपु विज्ञानुसारतः । संपूज्य ब्रह्मविदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
मापैः सप्तमितैर्दोषो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रशः ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्देशेन कपिला गाः प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तमघापहम् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्मथत्रैव जायते । नेवं करोति यो मोहाहोभेनाद्वा पापदोषनम् ॥ १५ ॥
न जीवति सुतास्तस्य स्त्रियन्ते नात्र संशयः । अष्टादश आयुर्वदाः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥

प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पंचाशन्मितिकेऽष्टके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिपञ्चमधिकसप्तशततमः ॥ ७६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च वंशुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । बध्नुनामकरोर्गात् सौञ्ज जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कद्रयं द्विण्यस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । बध्नुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुःपञ्चमधिकसप्तशततमः ॥ ७६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी बभूव भियवादिनी । व्रतदानरता साऽथी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
तथा ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गहनं वनम् । निर्दग्धा बह्वस्तत्र जीवस्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥

ततो बहुतिथे काले प्राप्य संपमिनीपुरीम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्य सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीवघातात्तथा पूर्वात्पापादेवैव जन्मनि । जातसंततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । गृहवित्तपडंशेन देवा जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटाग्निना विधानेन नानारूपा गृहोरगाः । शक्तयाथ भोज्या विम्रेन्द्रा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपट्याधिकसप्तशततमः ॥ ७६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजने दक्षः सिधुमंडलजोण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नीं स्थापिता पण्यशालायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चादौ चकार स्तोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो मुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राप्तदानवशात्श्चात्र जन्मन्वस्ति च पवते । शूद्राधमोऽथ चै पंडः पूर्वं पापं शृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्ददात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपट्याधिकसप्तशततमः ॥ ७६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्विनासुत । सात्र जन्मनि रोगेण वभ्रुमंडलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडा वै भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशने दद्याद् वभ्रुं निष्कड्यस्य च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपट्याधिकसप्तशततमः ॥ ७६७ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चित्सात्रकुले जातो नानारक्ताऽनिलोद्भवाः । नानोसंधिभवा वाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मोहे वै कुरुते नित्यं नेत्रतोदो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशस्थं बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतकारिणी । सौभाग्यसुखसंपन्ना पितृमातृमुखोद्दिशता ॥ ३ ॥
केन संपत्तिहीना च कथं कर्मणि लिप्यते ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्षोत्तरे जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निर्पादः सह संभूय चौरकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीतं तस्य सर्वस्वं यत्किंचिच्चार्जनात्कृतम् ॥ ६ ॥
तेन वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरारमना । तरकरोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपन्नगः ॥ ७ ॥
सततं नैरके धीरे पतितोऽयुतसंलुपया । पश्चान्मातृपमापन्नः किंचित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद् । इदं जन्म चतुर्थं च बन्धत्वं चोपजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारस्वशाजातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
पुत्रहन्ता भवत्यस्य बन्धत्वं जन्मजन्मनि । शुभे तु वस्तरे प्राप्ते शुभतीर्थोदिसङ्गमे ॥ ११ ॥
विथिवद्विहितं पूर्वं सत चात्र प्रभाषितम् । विप्रस्योद्गाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि ॥ १२ ॥
धनधान्यादिकं दत्त्वा तोपयेद्विजयाजक्रान् । विटिपाते व्यतीपाते संक्रान्तां ग्रहणाजिते ॥ १३ ॥

पुण्याहे विधिना तिष्ठेदनपत्याघनाशनम् । सुशुभे भूप्रदेशे तु समे कंचलविस्तृते ॥ १४ ॥
 विदधीत तिलद्रोणैस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् । परितोरत्निमानं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः ॥ १५ ॥
 विदध्यात्पर्वतानेवं देवदुमविभूषिताम् । ततस्त्वौ दंपती शुद्धौ स्नातावहनवाससी ॥ १६ ॥
 दयानो शुभरूपादयौ चितयानौ प्रजापतिम् । तस्योदितेऽर्चने त्वरुपां कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः ॥ १७ ॥
 शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् । हेमयज्ञोपवीतां च सांक्षमालां कमण्डलुम् ॥ १८ ॥
 अदितेरपि केयूरहारप्रैवेयभूषिताम् । तदर्घार्धविभागेन स्तनौ तस्याः शुभाकृती ॥ १९ ॥
 स वै समर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वांमनरूपिणीम् । तन्मूर्तिञ्चितयं सम्यक् कृतसंस्कारमर्चयेत् ॥ २० ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं ज्ञानकर्माथ पुंस्त्रियोः । बाललीलाधरं विष्णोर्वांमनं परिचितयेत् ॥ २१ ॥
 मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं ततस्तनकांक्षया । ततस्तदाश्रमात्सुत स्वालयात्पर्वतात्स्वग ॥ २२ ॥
 प्रत्यंतगिरिं गच्छन्तं मार्गैः स्वपद्भृषितैः । अदितिस्तमपश्यन्ती विरहाकुलचेतसा ॥ २३ ॥
 रुदंतमिति तं दृष्ट्वा चाकरोत्तत्परं मतिम् । एवं ध्यात्वाऽप्य तां मन्त्रैर्मंत्रार्थोदितलक्षणाम् ॥ २४ ॥
 पुष्पस्रग्गन्धधूपधैरर्चयेदतिविह्वलाम् । तद्विमासोऽप्य तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत ॥ २५ ॥
 ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्संगामिनीम् । कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठां तां लब्धपुत्रां विचितयेत् ॥ २६ ॥
 अपःपूयमिमं मन्त्रं मंत्रार्थगुणलक्षणम् । संयोगसहितां देवीमर्चयेद्विधैर्गुणैः ॥ २७ ॥
 ततो ब्राह्मणमध्ये तु समाहूय गुणान्वितम् । तस्मै तां प्रतिमां दद्याद्भिज्ज पृथग्घनाशनीम् ॥ २८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपद्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । अथवा धर्मशास्त्राणि ज्ञात्वा दुःखं ददाति यः ॥ १ ॥
 राजयक्ष्मा भवेत्तस्य रोगपीडाऽतिदारुणा । अथवा गर्भवतिने तथा क्षेत्रस्य धारणात् ॥ २ ॥
 क्षयेणात्र क्षयं यान्ति धातवः सर्वदेहिनाम् । प्रायश्चित्तं परं तस्य शृणु यत्नेन चांडज ॥ ३ ॥
 कारयेत्कदलीं दिव्यां पर्णी रम्यैः समन्विताम् । फलभारेण संयुक्तां सुवर्णस्य पलेन तु ॥ ४ ॥
 यथाविभवतः कुर्याद् ब्रह्मसूत्रेण भूषिताम् । ब्राह्मणान्भोजयेद्यापि भक्ष्यैर्नानाविधैः शुभैः ॥ ५ ॥
 होमं च कारयेत्तत्र पूर्ववद्ब्राह्मणेन च । तस्मै तां कदलीं दद्याद्ब्रह्मालंकारपूर्विकाम् ॥ ६ ॥
 पूजिताय दरिद्राय वृत्तिस्यायात्र वेदिने । धर्मज्ञायातिदक्षाय मंत्रेणानेन तां क्षये ॥ ७ ॥

मंत्रः ।

“हिरण्यगर्भं पुरुष परात्पर जगन्मय । रम्भादानेन देवेश क्षयं क्षपय मे प्रभो” ॥ ८ ॥
 पुण्याहवाचनं कार्यं ब्राह्मणेर्वेदपारगैः । शिष्टैरिष्टैर्वैशुभिश्च सह भोजनमाचरेत् ॥ ९ ॥

[पूजामंत्रश्च त्र्यंबकम् । जपहोमौ यथाशक्ति ।]

राजहा राजयक्ष्मी स्यादेवा तस्यास्ति निष्कृतिः । गोभृहिरण्यमिष्टान्नजलवस्त्रप्रदानतः ॥ १० ॥
 दातव्यानि सप्तस्तानि वस्तूनि चाप्यकल्पपः ॥ ११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूली स्यादन्नहर्ता च जन्मन्यत्र पतत्रिण । हिंसको वा मनुष्याणां शूलरूपपीडितोऽधुना ॥ १ ॥
 पलेनाथ तदर्धेन तदर्धेनाथवा सुत । सौवर्णं राजतं वापि शूलं कर्त्यात्प्रयत्नतः ॥ २ ॥

ताम्रेण वाऽपसा वापि वादरेणाथसा पुनः । रक्तरेखेण संवेष्टव तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ ३ ॥
तिलानां परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्धकम् । तदर्धं च यथाज्ञातया पृजयेद्ब्राह्मणं शुचिः ॥ ४ ॥
ततो हुतवते शूलं पूजयित्वाऽथ शक्तितः । दद्यात्सदक्षिणं तत्र ग्राह्यमुत्सायं ह्यदट्मुसः ॥ ५ ॥

प्रार्थना ।

“त्वं शूलं ब्रह्मणा सृष्टं त्रिपुराणां विनाशनम् । दैत्यानां दानवानां च शंकरस्यायुधं तथा ॥ ६ ॥
तयोदरे स्थितं पार्श्वे चायं पृष्टेन संगतम् । शूलं विनाशय त्वं मे महादेवेन राधितम्” ॥ ७ ॥
ततः स्नात्वाऽथ भुंजीत ब्राह्मणैः सह वंजुभिः । नमः शिवायेति केचित्प्रणवादि पठति च ॥ ८ ॥

[‘श्र्यम्भकं यजामहे’ इति ।] अहचिशूले.

श्रद्धाहीनो हि धनवान्दानेष्वरतिदानतः । शिरोरोगी नेत्ररोगी शूली चारुचिमान् भवेत् ॥ ९ ॥

[अत्र गोहनने यज्ञसायनत्वादिगुणविशिष्टगोहननप्रायश्चित्तस्य गुरुत्वात्, विश्वस्तविप-
दानात् स्त्रीहावान् जायते नरः] वाक्शब्दशूलिनो जठरशूलः ।

श्रुत्वध्वयनसम्पन्नं याचितारमार्कचनम् । ब्राह्मणं दातुमाहूय दानार्थं न ददाति यः ॥ १० ॥

स भवेज्जठरे शूली तथाधमानी च कर्हिचित् । पूर्वजन्मनि नास्तिकयात्मन्ध्यादिरहितो द्विजः ॥ ११ ॥

हस्तशूली स भवति निष्पद्वादशकं दिशेत् । मैथुनं श्रुयुतायुत्र कर्णशूली भवेत्तु सः ॥ १२ ॥

अथवा वधिरः किञ्चित् पक्षिन् स ह्यशब्दवान् । निष्पर्विशतकं दद्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १३ ॥

विष्णुमाकाशिका मंत्राः क्षयरोगोपशान्तये । अपामार्जनपाठेन मंत्रितं सलिलं पिबेत् ॥ १४ ॥

भोजनं ब्राह्मणेभ्यः ।

नग्रा परस्त्रियं दृष्ट्वा सूर्यं चास्तमयोदितम् । नेत्रशूली भवेत्सोऽपि नेक्षितुं क्षमते दृशा ॥ १५ ॥

वचो मे देहि मंत्रेण होमः स्यादथवाऽयुतम् । वयः सुपर्णा इति च नेत्रे सिञ्चेच्च वारिणा ॥ १६ ॥

[परस्त्रियं दृष्ट्वेति कामतः । तथा सूर्यमंत्रः ‘वचोदा असि वचो मे देहि’ शान्तिदशाक्षरो मंत्रो
होमकाले स्वाहान्तः । सर्वेषु शूलेषु भ्रमरान् परीतायेत जायते बहुधा ततः ।]

अक्षीभ्यां त इति जपेन्नेत्रशूलं प्रशान्यति । मोक्षदानं प्रकुर्वीत तथा मंत्रं जपेद्बुधः ॥ १७ ॥

अन्तर्क्षेपे च रोगेषु रोपाग्निशक्तिवैक्षणम् । भुजङ्गभीषणां शक्तिं शूलं पाशाकुशीं दधत् ॥ १८ ॥

चक्रखड्गगदावज्र शराक्षरधनुर्नपि च । सार्धं न्यस्तं च तर्जन्या तर्जयन्पारिपार्थगान् ॥ १९ ॥

दंष्ट्रादंष्ट्राधरपुटं भ्रमत्पाणिमुदीक्षणम् । तत्तदभिमुखं धावन् प्रहर्तुः पार्श्वयोः समम् ॥ २० ॥

विशीर्णकेशरोमाणां प्रतिरूपं प्रकल्पयेत् । ज्ञतं तस्याधर्मणं वा हेमः काश्यप तेन तु ॥ २१ ॥

तदेव प्रतिमानं वै कुर्याच्छांतिष्वापि स्वतः । येये रोगाः सदासन्ति देहस्याः सततं तु मे ॥ २२ ॥

गृहाण प्रतिरूपं तु सह रोगैर्द्विजोत्तम । मंत्रेणानेन तं दद्यात्पृथ्वरीत्या कदाचन ॥ २३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंग्रहे कर्मविपाकेऽप्याय सप्तत्यधिकस्तशततम ॥ ७७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ये पुनः भूरकर्माणः पापाः पिशुनचेतसः । ते भवेयुः सदा शीतज्वरवंतस्तदेनसा ॥ १ ॥

मंगलेषु च कार्येषु सतत कोपवान्नरः । उत्पन्नज्वरामिभूतः स्यात्पापस्यास्यापनुत्तये ॥ २ ॥

जातवेदसमन्त्रेण ब्राह्मणाभोजयेत्ततः । गुरामांसोपहारार्थेर्बलिः सर्वत्र शस्पते ॥ ३ ॥

सहस्रकलशस्तानं शतभोजनमेव च ॥ ४ ॥

[रोगगुरुलघुभावे जपे गुरुलघुभावः । इति सर्वत्र द्रष्टव्यम् । सुरादिभिर्बलिप्रकारभेदेन । उष्णज्वरे महेशस्य प्रकुर्यादग्निपेचनं रुद्रेण शतरुद्रेण । अगुकासुकवाक्पथैरित्यर्थः । अत्र मृत्युं जयस्याप्युपलक्षणम् ।]

देवस्वहरणाच्चैव जायते विविज्वरः । ज्वरो महाज्वरश्चैव रौद्री वैष्णव एव च ॥ ५ ॥
ज्वरे रुद्रजपं कुर्यान्महारुद्रं महाज्वरे । महारुद्रं जपेद्रीद्रे वैष्णवे तद्वयं जपेत् ॥ ६ ॥

[अथवा तच्छब्देन बुद्धिमद्विर्वैष्णवानि विष्णुहृदयं स्तोत्राणि परामुच्यन्ते ।]

अगरदाही ज्वरवाञ्छायते तत्र निष्कृतिः । नवं कम्पं समानाय मृन्मयं चात्रणं हृदम् ॥ ७ ॥
लोहितं काष्ण्यरहितं स्थापयेत्तण्डुलोपरि । परिमाणं तण्डुलानां द्रोणपंचकमिष्यते ॥ ८ ॥
विशुद्धास्तण्डुला ग्राह्याः श्वेतवस्त्रेण वेष्टयेत् । मधुनाऽप्ययवाऽऽजपेन खंडेनाथ गुडेन वा ॥ ९ ॥
तेलनाप्यम्भसा वा तान् पूरयेच्छक्तितो नरः । श्वेतपुष्पैरर्चयेत्तान्गंधपुष्पैस्तथाऽर्चयेत् ॥ १० ॥
तस्मै हुतवते वृत्तः श्रुतशीलाय सत्कृते । मन्त्रेणानेन विधिवत्पूजयित्वा ज्वरी नरः ॥ ११ ॥
प्रार्थना ।

महेश देवदेवेश वासुदेव परात्पर । कुम्भेनानेन दत्तेन ज्वरः क्षिप्रं प्रशाम्यतु ॥ १२ ॥
एकान्तरं सन्निपातं तार्ताधिकचतुर्थकौ । पाक्षिकं मासिकं वाऽपि सांघात्मरिक्तमेव च ॥ १३ ॥

नाशयेतां च संक्षिप्तं वासुदेवमहेश्वरी ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७१. ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कृतघ्नो जायते मर्त्यः कफवाञ्छासकासवान् । उष्णज्वरी च नित्यं हि पितुरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् पंचाशद्विभोजनम् । अग्निदत्तेन सूक्तेन जपं कुर्याद्विजोत्तमः ॥ २ ॥
पूजयेद्भोजयेद्वाचन्मना नान्यमानसः । जपाकरणे गोदानं तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ ३ ॥
[इति तत्र देवानि मधुसर्पिर्हिरण्यवासांसि ।]

मंत्रः ।

“अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्वेदेदसम् । अस्य यज्ञस्य मुक्तुम्” ॥

कुरुक्षेत्रादिदेशेषु कालेषु ग्रहणादिषु । महादानानि गृह्णीयाद्विधान्यथवा स्वयम् ॥ ४ ॥
अपात्रभूतो दातृभ्यो निषिद्धेभ्यश्च मानवः । स पाप्माश्वासकासैश्च कुक्षिकंजक्षिभिस्तथा ॥ ५ ॥
कण्डूत्या पीडने चैव तद्भोगस्य प्रशान्तये । महिषीं यमदेवत्यां दद्याद्विज्ञानुत्तारतः ॥ ६ ॥
[‘स्वयमपात्रभूतः’ इति कर्मानुष्ठानादिरहित इत्यर्थः । निषिद्धेभ्यो दातृभ्यः ।]

मन्त्रः ।

‘कालमृत्युस्वरूपां तां महिषीं रक्तपूषणाम् । सालङ्कारां प्रदास्यामि मम शान्तिं प्रयच्छतु’ ॥७॥
पिशुनो नरकस्यान्ते जायते श्वासकासवान् । घृतं तेन प्रदातव्यं सहस्रपलसंख्यया ॥ ८ ॥
उडां तडाः जपः कायैर् होमश्चर्वाज्ययोरपि ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमार्गे नदीतीरे छायया जुषिते नरः । सूत्रं पुरीषं कुरुते पात्रे मंचे जलेऽपि वा ॥ १ ॥
स यथा व्याधिमाम्नोति शिरोऽर्पितं गरुडायन । सोऽपि कृच्छ्रत्रयं कुर्याद्वाप्यथा अयुतं जपम् ॥२॥

तिलहोमसहस्रं च जपेन्मृत्युंजय तथा । विद्वक्ता भवेत्वरः सोऽपि भवति मानवः ॥ ३ ॥
 तस्य कर्मविपाकेन व्याधिनाशनमुत्तमम् । क्षौमवस्त्रं समानीय बहुमूल्यं च यद्वेत् ॥ ४ ॥
 मुक्ताफलानि वध्नीवाद् वसुमान्ते समन्ततः । कुंकुमेनाङ्कितं सम्यक् कर्पूगगुरुधूपितम् ॥ ५ ॥
 तंडुलोपरि संस्थाप्य तंडुलैश्च समन्ततः । आर्चाया न्यस्य तद्वस्त्रं दद्यात्ता च सदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 ऋषीणां प्रवरोऽगस्त्यो लोपामुद्रापतिः प्रभुः । क्षौमवस्त्रप्रदानेन तुष्टो व्याधिं व्यपोहतु ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके ऽद्यापिभूतत्यधिकसप्तशततम ॥ ७७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजद्रव्यहारी पादुरोगी भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्याच्च चान्द्रायणमत्तन्द्रितः ॥ १ ॥
 कूर्पात्कूष्माण्डहोमं च स्वर्णचन्द्रे च वाससी । ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्ति पादुरोगस्य शान्तये ॥ २ ॥
 [चन्द्रः रजतमित्यर्थः ।]
 अपिप्रोमादिकं कर्म प्रकल्प्य न समापयेत् । स पादुरोगी भवति शिरोवेदनवास्तया ॥ ३ ॥
 अन्त्यजागमने मर्त्यः पादुरोगी प्रजायते ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके ऽद्यापिभूतत्यधिकसप्तशततम ॥ ७७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वृद्धान्यत्राणि जायन्ते निस्तहनुस्ततः परम् । प्वरशीर्षोऽष्टको दाह अथ स्याज्ज निवृत्तये ॥ १ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे वै कुट्याच्छतब्राह्मणभोजनम् । उद्यति च जपः पश्चादयुतत्रपसंलग्नया ॥ २ ॥
 अन्ते सूक्तेनार्चयित्वा जुहुयाच्छतमष्ट च । अथवा महिषी दद्यात्प्रतिरूपेण काञ्चीनीम् ॥ ३ ॥
 यज्ञविघ्नकरो मर्त्यो जायते चात्रवृद्धिमान् । कूर्पात्स्वर्णमयी मूर्ति शुभा नारायणस्य तु ॥ ४ ॥
 व्यावहारिकनिष्क्राम्यामेकेनापि तदद्भतः । नारायणं चतुर्बाहुं गदापद्मादियारकम् ॥ ५ ॥
 दक्षिणे तु गदा पद्म नीलजीमूतसन्निभम् । वामे श्रीवत्सक हस्ते पुष्टिपद्मे कैर त्विति ॥ ६ ॥
 प्रशाल्य पद्मगव्येन स्थापयेत्कुंकुमोपरि । श्वेतवस्त्रेण सवेष्ट्य गन्धमाल्यैस्तमर्चयेत् ॥ ७ ॥
 उपचारैः षोडशभिरानार्यो वण्णवः शुचिः । सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञो ब्रह्मविद्यामुनिष्ठितः ॥ ८ ॥
 होमं चकारयेत्तत्र ह्याग्नेय्या दिशि शाश्वतः । समिदाप्यतिलैश्चैव जुहुयान्मूलमत्रतः ॥ ९ ॥
 रोगी तथाचर्चेदेव नारायणमनामयम् । मूलमंत्रेण विधिवन्नेषेचं च मुनिंस्कृतम् ॥ १० ॥
 नमोऽन्ताय साकारो मूलमन्त्रः प्रकीर्तितः । ततस्ता प्रतिमा दद्यात् प्रादसुखाय ह्युद्सुरः ११
 प्रार्थना ।

नारायण जगन्नाथ शंखचक्रगदाधर । पूर्वजन्मनि यज्ञादा विघ्न यद्दे कृतं मम ॥ १२ ॥
 अन्त्रवृद्धिमहारागं दानेनानेन तोषितः । चरुहस्तगदापाणे शमयाशु जगत्पते ॥ १३ ॥
 विप्राणा भोजन दद्यात्स्नात्वा मुञ्जीत बंधुभिः । एवं कृत्वा समामोति नीरोगत्वं नरो भुवि ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके ऽद्यापि पचसप्तत्यधिकसप्तशततम ॥ ७७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जात्युत्तमस्त्रीगमनाजायते हृदयप्रणी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १ ॥
 अथ च ।
 वामुकासत्कुम्भुद च खरादीन्वा य ईक्षते । स नासिकाप्रणी च स्यादाद्रिनेत्रश्च जायते ॥ २ ॥
 [तत्र स्वर्णहरीणीदान धेनुदान वा ।]

स्वजातिजावानामने जायते हृदयव्रणी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यद्वयं चरेत् ॥ ३ ॥

[स्वजातिजायागमनमित्यस्यार्थः; ब्राह्मणस्य ब्राह्मणः, एवं क्षत्रियादेरपि क्षत्रियादिसवर्णपुरु-
पस्तद्भाष्यत्वर्थः ।]

जलाग्निबंधनंप्राप्य निमित्तेन मृते तु यः । भवेदुरसि दुष्टं हि व्रणं तस्यापि निष्कृतिः ॥ ४ ॥
स दद्याद्रोद्वयं तस्य पंचाशद्विमभोजनम् । दक्षिणां च यथाशक्तिं मुक्तो भवति रोगतः ॥ ५ ॥

अग्न्यधिकरणाविहितमाग्रेण जलाद्रिमरणे ।

पितृष्वस्त्राभिगमने वामाङ्गेन व्रगी भवेत् । तेन प्रतिः कृतिः कार्या सम्यग्दासीप्रदानतः ॥ ६ ॥

[शक्तयनुसारेणाऽलंकृत्य दद्यादित्यर्थः ।]

अदण्डवास्तर्जयेद्यो वै स च गुल्मव्रणी भवेत् । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ७ ॥

मृते भर्तारि या नारी ब्रह्मचर्याभिधातिनी । सा भवेद्ब्रणवेगेण संभोक्तुं क्षमते न च ॥ ८ ॥

संभोगानन्तरं तीव्रवेदना पुरुपस्य च । दद्यान्नोल्लवृषांस्त्रीन्वै मयुर्सापिस्तलानपि ॥ ९ ॥

[च शब्दात्स्त्रीषुंसयोरुभयोरपीति तीव्रवेदना भवति ।]

लोहितो यस्तु वर्णेन मुखे पुच्छे च पाण्डुरः । श्वेतः खुरविपाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते ॥ १० ॥

यो गृहीत्वा द्वित्रो मोहाद्वियुक्तो धर्मनिश्चये । भगन्दरो भवेत्तस्य ह्यधर्मं वदते मुत्सम् ॥ ११ ॥

आर्यभार्याभिगमने भगन्दरयुतो भवेत् ॥ १२ ॥

अत्र प्रतिक्रियामाह ।

माणिक्यं पद्मारागं च वज्रं वैदूर्यमेव च । गोमेदं च मरकतं पुष्करागं च मौक्तिकम् ॥ १३ ॥

हरितं नव चैतानि स्वर्णपात्रोपरि न्यसेत् । अथवा राजते ताम्रे गजाज्वेन प्रपूरयेत् ॥ १४ ॥

स्वर्णैश्चैव मंत्रैश्च होमः कार्यस्तु पूर्ववत् । ततो ब्राह्मणमाहूय वेदशास्त्रार्थकोविदम् ॥ १५ ॥

आदित्यादिग्रहाः सर्वे नवरत्नप्रदानतः । विनाशयन्तु मे हृष्टाः क्षिप्रमेव भगन्दरम् ॥ १६ ॥

अनेन कर्मणा नूनं यथावद्विहितेन तु । ततो नैरुज्यमामोति ह्यसन्दिग्धं भगन्दरम् ॥ १७ ॥

[हरितं हरितरत्नम् । यस्मिन् सुवर्णादिपात्रे च रत्नानि स्थापितानि तत्पात्रं गव्येन चान्येन
पूरयित्वा इति ग्रहणम् ।]

स्वगोत्रस्त्रीप्रसंगेन जायते च भगन्दरी । तेनापि निष्कृतिः कार्या मेपीदानेन यत्नतः ॥ १८ ॥

[तत्र रजतमयो मेपः स्वर्णखुरादिभिः ।]

इति श्रीब्रह्मसूर्येणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्सप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतिमानादतित्रोधादतिश्रेहभवादिपि । यो धर्मनिश्चयज्ञानमन्यथा कुरुते नरः ॥ १ ॥

स पूयशोणितव्रणी कुर्यात्तच्छान्तयेऽथ तु । तप्तकृच्छ्रं प्रकुर्याच्च तिलप्रस्थप्रदो भवेत् ॥ २ ॥

होमश्चरुघृताभ्यां च तिलैरष्टोत्तरं शतम् । सहस्रं वा व्याहृतेभिः कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्येणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेषां मर्मभेदेन मुष्टिपातेन चैव हि । अस्तत्पवादानाञ्चैव प्रीहालीहयुतो भवेत् ॥ १ ॥

गाढीपणश्च जायेत तद्रोगस्यापसुत्तये । चान्द्रायणं चातिकृच्छ्रं चातिचांद्रायणं चरेत् ॥ २ ॥

'कृष्णमांडहोमः कर्तव्यः सोमरुद्रजपस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽस्तसत्यधिकसप्तशततम ॥ ७७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गलगंडी गलद्रव्यहर्ता भवति मानवः । दानेन तत्प्रतीकारं वक्ष्यामि शृणु तत्त्वनः ॥ १ ॥
अध्यापयति शिष्यांस्तु यः प्रतार्य गुरुस्तथा । शिष्यो गुहं वचयित्वा योऽधीति तस्य तस्य च ॥ २ ॥
जायते गण्डमालारूप्यो रोगस्तदुपशान्तये ।

तथा च ।

अभक्ष्यं भक्षयेयो वा गंडमाली भवेन्नरः ॥ ३ ॥

माणिक्यं पद्मरागं च वज्रं मौक्तिकमेव च । वैदूर्यं पुष्परागं च वज्रं मरकतं तथा ॥ ४ ॥
सुभिर्मालां प्रकुर्वीत सूत्रमध्यत्र राजतम् । अलाभे मौक्तिकां मालां तस्मै दानं प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
ताम्रपात्रे विनिक्षिप्य तिलानामुपरि न्यसेत् । तिलानां परिमाणं हि द्रोणपंचकमिष्यते ॥ ६ ॥
यथा तदर्थमेव स्यात्स्वगतया वापि कारयेत् । महाशान्तिं तथा कुर्याद्वाह्यैर्वेदपात्रैः ॥ ७ ॥
आचार्यस्तु शुचिर्दक्षः सर्वशास्त्रार्थकोविदः । श्रुतवृत्तश्च संपन्नः सर्वप्राणिहिते रतः ॥ ८ ॥
एवंविधं पूजयित्वा वज्रमाल्यानुलेपनैः । होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यचरुत्कटम् ॥ ९ ॥

[जसत्त्वेन तथा मंत्रः । सोमं राजानमित्यपि मंत्रः]

मालेयं सर्वदेवत्या ब्रह्मविष्णुशिवदिभिः । इन्द्रादिलोकपालेश्च तथा सर्वामरेरपि ॥ १० ॥
इयं मे वंठमाला या धारिता प्रीतिपूर्वकम् । ब्राह्मणाय प्रदानेन गलगंडं व्यपोहति ॥ ११ ॥
गृहशान्तिः कृता येस्तु तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकांशोऽत्यधिकसप्तशततम ॥ ७७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डालादिवचः शृण्वन् यो भुंजानस्तथैव च । भुंक्ते च पाटलतनुं मित्रदोही च जायते ॥ १ ॥
यवान्विप्राय वै दद्यात्तिलान्वेदविदे तथा । यमसूक्तेन विभेन्द्र सर्पिषा मधुसूदनम् ॥ २ ॥
सहस्रं जुहुयात्तत्र मम प्रीत्यर्थमेव च । चाण्डालादिवचः शृण्वन्मुक्तिकाले तु कामतः ॥ ३ ॥

[अत्र वृद्धगौतमस्तु स्वर्णमजज्ञानं प्रदर्शयति ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्यधिरसप्तशततम ॥ ७८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

खरकाकादिमासानां भक्षकः स्फोटवान्भवेत् । पार्थियोस्तन्निवृत्तर्यं कृच्छ्रचान्द्रायणं तथा ॥ १ ॥
चांडालकृतवापिपु तडागे कूपकादिषु । छात्वा पीत्वा च सर्वाद्ब्रह्माह्वान्द्वैतपादयोः ॥ २ ॥
स्फोटयुक्तश्च स भवेत् कृच्छ्रं सांतपने चरेत् । गां हिरण्यं च वासश्च दद्याच्छतयनुसारतः ॥ ३ ॥
अवमन्य तु भर्तारं जारमाद्भिद्भते तु या । सार्द्धं क्रीडति या नारी तमेवानुस्मरत्यापि ॥ ४ ॥
तस्यास्तु स्तनयोः स्फोटो जायन्ते जननान्तरे । भगे च रक्तं स्रवति तद्रोगस्य मशान्तये ॥ ५ ॥
दद्याद्वा पंचलवणं हरिद्रां धान्यमेव च । उमामहेश्वरं चैव पूजयेच्च धने सति ॥ ६ ॥

निष्कद्रादशकं दद्याज्जपेत् साग्निमुक्तकम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकांशोऽत्यधिकसप्तशततम ॥ ७८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिर्देशाया गोः पीत्वा पयो वै स्फोटवान्भवेत् । उपवासत्रयं कुर्याद्भोजयेद्विशतिं द्विजान् ॥ १॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायो द्वयशोत्यधिकतन्तशततमः ॥ ७८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवतानां ब्राह्मणानां धनाऽपहरणात्तथा । स्वामीद्रोहाद्वातरोगी भवेदस्यापि निष्कृतिः ॥ १ ॥

कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथाचरेत् ॥ २ ॥

अथ हिरण्यदानं कर्मविपाकेऽत्र ।

गुरोः प्रत्यर्पितां याति वातरोगी भवेन्नरः । नानामंत्रैश्च कुर्वीत जपं होमं च शान्तये ॥ ३ ॥

होमयित्वा परात्रं तु भुङ्क्ते वस्तु विगर्हितम् । सोन्मादवातयुक्तः स्यात्कृच्छ्रं चान्द्रायणं स वै ॥ ४ ॥

कुर्यात्सारस्वतं मंत्रं जपेद्ब्राह्मणतर्पणम् । आनिच्छतीं मक्षतां य उपभुङ्क्ते परस्त्रियम् ॥ ५ ॥

बलादाक्रम्य स नरः सर्वसंविषु वेदनाम् । प्राप्नोति चैव वंधे तु वातयुक्तो भवेन्नरः ॥ ६ ॥

ज्वरी तदपनुच्यर्थं महिषीदानमाचरेत् । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ ७ ॥

उद्यन्नद्य जपश्चैव शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । नामत्रयं जपेन्मृत्यो रोगशान्त्यर्थमात्मनः ॥ ८ ॥

सहस्रनामकं वापि स्तोत्रं सम्यग्विधानतः । अच्युताऽनन्त गोविन्द एतन्नामत्रयं द्विजः ॥ ९ ॥

अच्युतं त्रितयावृत्त्या जपेद्रोगस्य शांतये । पुरुषसूक्तं जपेद्विद्वांस्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

अत्र महिषीदानम् ।

सभायां पक्षापाती यः पक्षाघाती प्रजायते । स्याच्चतुर्मापकेर्होमि शृतिं दद्यात्प्रयत्नतः ॥ ११ ॥

योऽकृत्वा ब्राह्मणो भुङ्क्ते खानहोमजपादिकम् । स हिकारोगसंस्युक्तस्तत्पापस्यापनुच्यते ॥ १२ ॥

चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्भिन्नीकृच्छ्रैश्च समाचरेत् । तामग्निवर्णाभिति च जपेत्सूक्तं समाहितः ॥ १३ ॥

[अत्र स्वर्णमृगदानम् ।]

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायद्वयशोत्यधिकतन्तशततमः ॥ ७८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सवर्णागमने वातरक्तवाञ्जायते नरः ॥ १ ॥

[तत्र लक्ष्मीनारायणं स्वर्णरूपम् । यदा वातपित्तहरणार्थमिदं दानम् ।]

लशुनं गृञ्जनं तालफलं वाऽश्नोति यो द्विजः । स वातपित्तरोगी च भवेच्चान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥

[औषधीव्यतिरेकेण लशुनादिभक्षणे चान्द्रायणं कामतश्चेद्दिगुणम् ।]

तत्तद्दहाप्रवालानां हारी स्याद्रक्तवातवान् । चान्द्रायणं द्विजः कुर्यात्तद्रोगस्य प्रशान्तये ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्वयशोत्यधिकतन्तशततमः ॥ ७८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैद्यशास्त्रं विना यस्तु कृतवैषमयान्यथा । प्रयोजयेदन्यथा हि रक्तपित्तयुतो भवेत् ॥ १ ॥

कृच्छ्रचान्द्रायणे कार्यं ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनम् । मद्यपो रक्तपित्ती स्यात्स दद्यात्सर्पिपादकम् ॥ २ ॥

मधुयुक्तं घटं दद्यात्सहिरण्यं विशुद्धये ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशीत्यधिकतन्तशततमः ॥ ७८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च पुरुषो जायते श्लेष्मलः सदा । उपोष्य दिवसं सोऽपि दद्याच्छतपलं त्रपु ॥ १ ॥
 नित्यानुष्ठानविमुखः कफरोगी भवेन्नरः । परामवं समाप्नोति इत्याह भगवान्यमः ॥ २ ॥
 तच्छ्रातये मासमेकं दधि वै भक्षयेन्नरः । सहस्रनामकं पाठयं होमश्चाष्टोत्तरायुतम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चाशत्यधिकसप्तशततम ॥ ७८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घृतांशुस्माररोगी स्यात्स तदोपस्य शान्तये । ब्रह्मकूर्चत्रयं कृत्वा येन दद्यात्सत्रक्षिणाम् ॥ १ ॥
 [ब्रह्मकूर्चलक्षणं कृच्छ्रप्रकरणे दाशतम् ।]
 शुरो यो रिपुवद्दृष्ट्या प्रतिफूलः समाचरेत् । सोऽपस्मारी भवेत्तत्र कुर्याच्चन्द्रायणं स च ॥ २ ॥
 [विनायकप्रतिमादानम् ।]
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तशत्यधिकसप्तशततम ॥ ७८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नागहारी च पुरुषो जायते शीर्षरोगवान् । सीसं शतपलं दद्यादुपोष्य शनिवासरे ॥ १ ॥
 गुरुपगोधी शिरसि रोगनाश्रायने नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा ॥ २ ॥
 औषधानि प्रदद्याच्च तिलपानं तथैव च ।
 अत्र च ।

प्रायोपवेशनादीनां व्रतानां त्यागकारणात् ॥ ३ ॥

शिरोरोगयुतो भूवात्तद्विष्कृतिरथोच्यते । गोहत्याया व्रतं कुर्यात्पंचाशद्विप्रभोजनम् ॥ ४ ॥
 कृष्णमांडसंभवः ।

ब्रह्मचारी यदाश्रीयाद्ब्रह्मपात्रे विशेषतः । पक्षाशेन शिरोरोगी भवतीत्याह नारदः ॥ ५ ॥
 [अग्नीभ्या त इति च सूक्तमष्टोत्तरं जपेच्चरुघृताभ्या यो जुहुयाच्च तथैव हि भिन्नपार्श्वं भिन्न-
 कास्यपात्रभोजनमित्यर्थः ।]

औषधस्यापिहरणात्पूर्ववत्तु प्रजायते । तेन सूर्यः प्रदातव्यो निष्कैकस्य यथाविधि ॥ ६ ॥
 [अत्र चोपवीतदानं शमत्याचार्याः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशो यत्रिकसप्तशततम ॥ ७८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मं क्रमाद्भुपक्रम्य मध्ये त्यजति यो नरः । अविद्यमानं दोषं वा पेयां यः प्रकाशयेत् ॥ १ ॥
 स भवत्यृतिचक्रस्तु कुर्याच्चान्द्रायणं नरः । धूपमन्त्रचन्दनादीनि द्यूनीनि च स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 दद्याद्विप्राय पंचाग्रद्राक्षणात्मो जपेत्तथा ।

अनु च ।

परवाचा विन्नकर्ता सुखरोगी प्रजायते ॥ ३ ॥

अमोद्व्रातेव चाऽप्येषां सुखरोगी प्रजायते । श्वमार्जारादिभिः स्पृष्टं भुक्त्वा दुर्गन्धवान्भवेत् ॥ ४ ॥
 पीत्वा त्रिरात्रं भूगोनं भोजयेद्ब्राह्मणप्रथम् ।

अनु च ।

कूटसाक्षी भवेद्भ्रूरोगी शोणितपित्तवान् । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चांद्रायणमथापरम् ॥ ५ ॥
 कुश्यात्कूपमांडहोमं च गायत्रीमयुतं जपेत् । दद्याद्धिरण्यं ग्रीहिं च मुखरोगस्य शान्तये ॥ ६ ॥
 वान्निरोधं च कुरुते मुखरोगी भवेन्नरः । तस्य दाने च विहितं गजरूपं च सांगतः ॥ ७ ॥
 [स्वर्णगजदानमित्यर्थः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोत्तमव्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्वान्नहरणे चैव जिह्वारोगः प्रजायते । गायत्रीं प्रजपेत्सं दशांशं जुहुयात्तिलैः ॥ १ ॥

अनु च ।

परेषां दुःखकरणात्सर्वदाऽनृतभाषणात् । जिह्वारोगस्तथाऽन्वेषां पक्षपाताच्च संसदि ॥ २ ॥
 जिह्वारोगो भवेदास्ये त्रणी चैवाभिजायते । पातकद्वितीयं चैव होमः कूपमांडसंज्ञकः ॥ ३ ॥
 समापश्चित्रसूक्तस्य जपहोमस्तथैव च । ग्रीह्यादीनां तथा दानमौषधस्य च संस्मृतम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवम्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्याऽप्रदृच्छदिरोगी गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ १ ॥

[चकारादेकः कृच्छ्रः सौरमंत्रजपश्च समुच्चीयते ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशम्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आमान्नहरणे चैवं दन्तपीडा प्रजायते । स दद्यादाश्विनीं हेमनिष्कद्वयविनिर्मितौ ॥ १ ॥
 सुकरे निहते चैवं दन्तुरो जायते नरः । स दद्यात्तद्विशुद्धचर्थं घृतकुम्भं सदक्षिणम् ॥ २ ॥
 सुरापांः श्यामदंतश्च प्राजापत्याष्टकं चरेत् । शर्करायास्तुलाः सप्त दद्यात्पापविशुद्धये ॥ ३ ॥
 जपित्वा तु महार्गदं दशांशं जुहुयात्तिलात् । ततोऽभिगेकः कर्तव्यो मंत्रैर्वाहणदेवतैः ॥ ४ ॥

[आत्मसमां शर्करायास्तुलां दद्यादित्यर्थः ।]

मन्त्रः ।

“त्वं तुले सर्वभूतानां प्रमाणं परिकीर्तितम् । मां तोलयसि संसाराद्ब्रह्मस्व नमोऽस्तु ते” ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशम्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेषां तर्ककरणाच्चिष्टुरोक्तिः प्रजायते । खरोक्तिर्हास्यकरणाद्यान्मौक्तिककांचने ॥ १ ॥

[खरोक्तिर्निष्टुरा नीरसोक्तिः । गर्दभस्वरवद्वा स्वस्य परोद्वेगजनकस्य वा ।]

शुको भ्रातृव्याच्चैव तस्यैयं निष्कृतिः स्मृता । तेन कार्यं विशुद्धचर्थं शरं नाल्द्रायणत्रयम् ॥ २ ॥
 जवान्ते पुस्तकं दद्यात् सुवर्णपलसंयुतम् । ब्राह्मणाय यजुर्वेदविदे वक्षेण संयुतम् ॥ ३ ॥

इमं मंत्रं समुच्चार्य ब्राह्मणं च विसर्जयेत् ॥ ४ ॥

मंत्रः ।

“ सरस्वति जगन्मातः शब्दब्रह्माधिदेवते । दुष्कर्मकारिणं पापं रक्ष मां परमेश्वरि ” ॥ ५ ॥
‘ स्वरोपधाती वाचां च हर्ता मृकः प्रजायते ॥ ६ ॥

[वाचां हर्ता गुर्वनुजामंतरेण वेदादिग्राही पुस्तकहर्ता च ।]

कुर्यात्स्वर्णमयं पद्मं पलाङ्गिनं तदर्द्धतः । यथाविभवतः सम्यग् वित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ७ ॥
रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य ताम्रपात्रे तिलोपरि । ताम्रपात्रपरीमाणं पलानामष्टकं सिद्धुः ॥ ८ ॥
आडकाद्वितयोन्मानं तिलराशौ प्रयत्नतः । उपचारैः पौडशाभिराचार्यः सर्वशास्त्रवित् ॥ ९ ॥
रक्तचन्दनपुष्पाद्यैर्मन्त्रेणाग्नेन पूजयेत् । ब्रह्मणे तु नमस्तुभ्यं विष्णोरमितनाभिजः ॥ १० ॥
अतिभीतिकरो भानोस्तथाऋद्रस्य चैव हि । पूजां मम गृहाण त्वं सर्वद्वेषहारो भव ॥ ११ ॥
आग्नेर्यां दिशि वै होमः कर्तव्यो मंत्रपूर्वकः । समिदाज्यतिलैश्चैव समिधाष्टाङ्गरेण तु ॥ १२ ॥

[चित्रमित्यनर्घर्चया तस्मै हुतवते पद्मं दद्यात्स्मृत्वा चतुर्भुजम् ।]

यस्माद्वाचां विगोषेण वैरूप्यं मम देहजम् । स्वरोपवातजं तीव्रदुःखं रोगाकरस्तया ॥ १३ ॥
तत्सर्वं नाशयत्वत्र ब्रह्मविष्णुशिवाग्र्यः । त्रिदशाद्यश्च ये देवा हविष्मन्तस्तथा भुवि ॥ १४ ॥
एवं दत्त्वा तु तत्पद्ममाचार्यायातिभक्तितः । पृथक्तस्क्वनुग्रह्यं च स्वभेदाद्भिमुच्यते ॥ १५ ॥

[आज्यहोमे चित्रं देवानामिति मन्त्रः ।]

वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयाद्विजोत्तमः । अधीतस्य न जानाति जिह्वायां शवलं भवेत् ॥ १६ ॥
अपरिस्फुटवक्त्रा च जिह्वायां व्रणवानपि । कृच्छ्रातिकृच्छ्रा कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ १७ ॥
सूक्तं तमग्निवर्णाख्यं जपेच्चैवायुतत्रयम् । दद्याद्द्विरुष्यं विभ्रेभ्यो भोजनं च स्वशक्तितः ॥ १८ ॥

[वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयादिति भृतकाध्यापक इत्यर्थः ।]

वाग्विरोधं गुरोः कृत्वा भवेद्ब्रह्मण नरः ॥ १९ ॥

[तत्र स्वर्णसस्वतीदानम् ।]

उष्ट्रे विनिहते चैव जायते विकृतस्वरः । स तत्पापविशुद्धयर्थं कृच्छ्रमेकं व्रतं ततः ॥ २० ॥
कर्पूरस्य पलं दद्यात्स्त्रीरद्रव्याणि शक्तितः ॥ २१ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसादे कर्मविपाकेऽध्यायस्त्रिंशत्तमः ॥ ७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लवणस्यापरहतां च शीर्षत्रणाडत्रिपाणिकः । वर्णस्वरवांश्चैव जायते तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥
उद्यन्नद्यद्भवे सम्यग् जपेदशोत्तरायुतम् । जुहुयाच्चरुद्रव्याभ्यां रक्तवासास्तथैव हि ॥ २ ॥
दद्यादेवं द्विजे गां वा कुर्यात्पूजां स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्दशमः ॥ ७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुक्कुटे निहते चैव वक्रनासः प्रजायते । तेन निष्कः प्रज्ञातव्यो ब्राह्मणाय हिरण्यमयः ॥ १ ॥
परदृष्टिविधानेन भिषग्मिथ्याचरेण च । कामात्परस्त्रियं दृष्ट्वा नेत्ररोगी भवेन्नरः ॥ २ ॥
चान्द्रायणं पराकं च पंचाशद्विभोजनम् । वचांदा इति मंत्रं तु जपेदाज्यं सकांचनम् ॥ ३ ॥
दद्याद्दिवाय विधिवन्नेत्ररोगः प्रदाम्भ्यति ॥ ४ ॥

[एतच्च भोजनं सुदृग्भावात्प्राप्तं सुदानं ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् नेत्ररोगापनुत्तय इति ।]

दम्पतिभ्यां प्रवृत्तं तु मैथुनं यो निरीक्षयेत् । स नेत्रपूययुक्तः स्यादक्षीभ्यामिति मंत्रतः ॥ ५ ॥
जषहोमौ च कुर्वीत शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । सहस्रकलशस्तानमेवं कुर्याद्भिजोत्तमः ॥ ६ ॥

[अतिप्रचुरतरं दूपिकं पूयमित्यभिधीयते ।]

घृतचौरस्तु पुरुषो जायते नेत्ररोगवान् । उपोष्य संमदद्याद्दे घृतधेनुं विद्यानतः ॥ ७ ॥

[अथत्वं नाम प्रतिबद्धदृष्टित्वं नोत्पादितनेत्रत्वं राज्यधत्वं वा ।]

पितृहा चेतनाहीनो मातृहांश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ८ ॥

[चेतनाहीनो निश्चेष्टो निवृद्धिश्च तस्यापि वक्ष्यमाणप्रायश्चित्तमेव रोगनिष्कृतिहेतुः नरकांतंश्च प्रजायते इत्यन्वयः ।]

प्राजापत्यानि कुर्वीत त्रिंशच्छास्त्रविधानतः । प्रतान्ते कारयेन्नावं सुवर्णपलसंख्यया ॥ ९ ॥

स्तंभं रोप्यमयं चैव ताम्रपात्रं तु पूर्ववत् । नौका द्विजाय दातव्या सर्वोपस्करसंयुता ॥ १० ॥

[नौकेत्युपलक्षणं स्तम्भोऽपि विष्णुप्रतिभाषितो दातव्यः । सर्वोपस्करसंयुतेति—उपस्करो नौकादण्डः सोऽपि सौवर्ण एव च ।]

वासुदेव जगद्गन्ध सर्वभूताशयस्थितः । पापार्णवनिमग्नं मां तारयाश्रिततारकः ॥ ११ ॥

इत्युदीर्य प्रणम्याथ ब्राह्मणांतं विसर्जयेत् ॥ १२ ॥

[इति चेतनाहीनत्वहरेऽपि ।]

शाकहारी च पुरुषो जायते नीललोचनः । ब्राह्मणाय प्रदातव्यं महानीलमणिद्वयम् ॥ १३ ॥

कपिलाक्षत्वेऽपि ।

रीतिहृत्कपिलाक्षः स्यादुपोष्य दिवसद्वयम् । रीतिं पलशतं दद्यादलंकृत्य द्विजातये ॥ १४ ॥

[रीतिर्नाम ताम्रप्रकृतिको धातुविशेषः । पित्तलमिति यावत् ।]

उच्छिष्टः सन् य आदित्यं पश्येदुद्यंतमम्बरे । मध्यंगतं तथाऽस्तं च यांतमुच्छिष्ट एव सन् ॥ १५ ॥

नक्षत्राण्यथवा चंद्रं स भवेन्मन्ददृष्टियुक् । घृतेन चारुणा नेत्ररश्मिहीनो हुताग्ने ॥ १६ ॥

जुहुयाद्युतं सम्यगिति शास्त्रस्य निश्चयः । रक्तवासांसि वै दद्यादन्नं तदद्याधिशान्तये ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचनकर्मधिकसप्तशततमः ॥ ७९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजगृहे तीर्थे पुण्यस्याधिष्ठितं परम् । चतुर्भुजं तु द्विसुजं समं कुर्याद्विचक्षणः ॥ १ ॥

लक्षणश्रैवं पूर्वोक्तेः सर्वाङ्गसंस्कृतो भवेत् । बल्लैर्माल्यैस्तथा गन्धैर्मूलमंत्रेण पूजयेत् ॥ २ ॥

ततो ब्राह्मणमाहूय दरिद्रं धर्मकौविदम् । श्रुतवृत्तौ च संपन्नं तथा चैवात्मवेदिनम् ॥ ३ ॥

बल्लान्गुलीयकैस्तस्य पूजां भक्त्या प्रकल्पयेत् । होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यतिलैरपि ॥ ४ ॥

मंत्रश्च रुद्रगायत्री सर्वत्रेति विनिश्चयः ॥ ५ ॥

रुद्रगायत्री लिङ्गपुराणेऽभिहिता यथा—

“सर्वेश्वराय विद्महे शूलहस्ताय घीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥”

यद्वा त्र्यंबकेनेव समिद्धे जुहुयात्सुवीः । कटुद्रायेति मंत्रेण जुहुयादाज्यमावृतः ॥ ६ ॥

[मूलमंत्रः पंचाक्षरो वा रुद्रगायत्री वा ।]

कैलासवांसी भगवानुमया सहितः परः । त्रिनेत्रश्च हरो दृष्टुरोगमाशु व्यपोहेतु ॥ ७ ॥

ततश्च ब्राह्मणं सम्यक् प्रणिपत्य क्षमापयेत् । ब्राह्मणान्भोजयेद्वापि स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥८॥
एव दत्त्वा महादानं ददुरोगात्प्रमुच्यते । गोत्रहा द्रुतकी चैव प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ९ ॥
व्रतान्ते मेदिर्ना दद्याच्छृणुष्वैव भारतम् ॥ १० ॥

[भूमेरभावे मेदिनीप्रातिनिधित्वेन गां पयस्विनीं दद्यात् । भारतश्रवणं शास्त्रोक्तप्रकारेण इति ।
लोहहारी च पुरुषो भवेद्देववरांगकः । लोहं शतपलं दद्यादुपोष्य शनिवासरे ॥ ११ ॥
कारुकाणां वधे कृष्णो रूक्षांगश्च प्रजायते । तेन तत्पापशुद्धयर्थं दद्याद्देवृषभं सितम् ॥१२॥

[कारुकाः शिल्पिनः ।]

तैलचौरैऽपि भवति नरे कंठयनं सदा । उपोष्य सोऽपि विप्राय दद्यात्तैलघटद्वयम् ॥ १३ ॥
चस्त्रहारी च शीर्णांगः सप्रदद्यात्सुशोभनम् । हेम निष्कत्रयमितं वस्त्रयुग्मं च दापयेत् ॥ १४ ॥
स्वाम्यगनाभिगमनं कृत्वा चान्द्रायणत्रयम् । व्रतान्ते पुस्तकं दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ १५ ॥
शय्या दद्यात्स विप्राय सोपधानां सतूलिकाम् ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षण्णवत्यधिकतस्रशततम ॥ ७९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथे विनिहते चैव वक्रकंठः प्रजायते । प्राजापत्यानि चत्वारि सप्तधान्यानि चोत्सृजेत् ॥ १ ॥
शतं पलानि मानेन दद्याच्चैव द्विजातये । चक्रघाती दीर्घगलो दद्याद्गां घवलां शुभाम् ॥ २ ॥
अमक्षयमक्षदोपासु कंठरोगः प्रजायते । कृच्छ्रत्रयं प्रकुर्वीत दद्याद्देतुं सदक्षिणाम् ॥ ३ ॥
दद्याद्दे कंठरोगी तु कंबलं कंबलोद्भवम् । ऊर्णाच्छादनं लोकानां शीतवातमघापहम् ॥ ४ ॥
सर्वदुःखहरं यस्मादनः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सतनवत्यधिकतस्रशततम ॥ ७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पारावते च निहते हीनपाणिः प्रजायते । पारावतं स सौवर्णं प्रदद्यान्निष्कमात्रकम् ॥ १ ॥
कन्दमूलस्य हरणाद्धतपाणिः प्रजायते । देवतायतनं कुर्याद्द्विधानं तस्य शान्तये ॥ २ ॥
चान्द्रायणं प्रकुर्वीत ब्रह्मकूर्चं विधानतः । क्षीरहारी च पुरुषः खिलपाणिः प्रजायते ॥ ३ ॥
प्रदद्याच्चैव विप्राय काश्मीरं च पलत्रयम् । अयोनी चैव गमनाद्भुजस्तम्भः प्रजायते ॥ ४ ॥
सत्सकलशक्तैः शंभुं पूज्य यथाविधि । कुनखी नरकस्यान्ते जायत विप्रहेमहत् ॥ ५ ॥
स सुवर्णपल दद्यात् कृत्वा चान्द्रायणत्रयम् । उक्षयावीक्षितं भुंक्ते जायते कृमिलोदरः ॥ ६ ॥
गोमृत्रयावकाहारः सप्तरात्रेण शुद्ध्यति । अमक्षयमक्षणे चैव जायन्ते क्रमयो हृदि ॥ ७ ॥
यथावत्तु विष्टुद्धयर्थमुपोष्य भीष्मपंचकम् ॥ ८ ॥

[यथावत् व्रताद्भूतब्रह्मचर्यदक्षिणादानादिशुक्तमित्यर्थः ।]

गजे विनिहते चैव कृमिकुक्षिस्तु जायते । मृते भर्तारि या नारी नीलवस्त्र प्रधापयेत् ॥ ९ ॥
सा मृता नरकं याति कृमिकुक्षिस्ततः परम् ॥ १० ॥

[पापभोगानन्तरं मनुष्यशरीरमासाद्येत्यर्थः ।]

स नीलवृषभान् यावद्दद्याच्चान्द्रायणत्रयम् । कुर्यात्त्रिशद्विजा भोग्या दद्याच्छतपा तदौषधम् ॥११॥
[नीलवृषभलक्षणं भगवत्प्रहरम् ।]

सुक्ता वा प्राश्य संस्पृष्टं जायते ना कुशोदरः । विरात्रं वैष्णवं कुर्यात्पातकाद्दे प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोष्टनवत्याधिकतसतशततमः ॥ ७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इधुविकारहारी च भवेदुदरगुल्मवान् । गुडधेनुः प्रदातव्या तस्य दोषस्य शान्तये ॥ १ ॥
गुरुमृत्पर्यथितां जातो गुल्मवाञ्जायते नरः । आरभेत्तन्निवृत्पर्यथं मासमेकं यथावत् ॥ २ ॥

[वातगुल्मवानित्यर्थः ।]

मुंचेत्येतेन सूक्तेन आत्येवं चरुसर्पिपा । जुहुयादयुतं सम्यग् वात् आयातभेषजम् ॥ ३ ॥
एतसूक्तं जपेद्दद्यादन्नदानं च शक्तितः ॥ ४ ॥

[अतिआयासिति सूक्तं तत्र विनायकदानम् ।]

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवतृत्याधिकतसतशततमः ॥ ७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनकारी यः यकृत्स्नीहजलोदरः । तेषां प्रशमनार्थाय प्रायश्चित्तमिदं स्मृतम् ॥ १ ॥
एतेषु दद्याद्विमाय जलधेनुं विधानतः । सुवर्णरूपताम्राणां पलत्रयसमन्विताम् ॥ २ ॥
भृत्काध्यापकी यस्तु कन्यादूषणतस्परः । प्रीहावान्त भवेद्विप्रो जपेच्छ्रीसूक्तमत्र हि ॥ ३ ॥
अयुतत्रयसंख्याकं प्लीहोदराविमुक्तये । यो ब्रह्मविष्णुरुद्राणां विभेदं गृह्णाप्रज ॥ ४ ॥
साधयेदुदरव्याधियुक्तो भवति मानवः । कुर्यात्कुच्छ्रातिकृच्छ्रं च चान्द्रायणमथापरम् ॥ ५ ॥
सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु कारयेत् । जपेदयुतसंख्याकमुद्यन्नमृचं तथा ॥ ६ ॥
राज्ञा कर्मातियुक्तेन नियुक्तो धर्मान्निश्चये । पुरोहितश्चाधिकारात्सचिवश्चान्यथाचरेत् ॥ ७ ॥
जलोदरत्वमामोति तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् । पयसा वर्तयेन्मासत्रितयं व्रतमुत्तमम् ॥ ८ ॥
सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु कारयेत् । उदरव्याधियुक्तस्तु भवेदुर्वैगनागमे ॥ ९ ॥
कुर्ध्याञ्जु मकरं सम्पग् राजनं तान्नमेव च ॥ १० ॥

[कृत्वा मकरं ब्राह्मणाय देय इत्यर्थः ।]

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोष्टनवत्याधिकतसतशततमः ॥ ८०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मंदोदराग्निर्भवति निर्द्रव्येण वै यजेत् । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा भोजयेत्सततं द्विजान् ॥ १ ॥

[अद्रुत्तिर्द्रव्यकदर्प्यं इति वा पाठः ।]

गोमांससाइको मंदजठराग्निः प्रजायते । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रमतिकृच्छ्रं तथैव च ॥ २ ॥
अग्निमंत्रं जपेन्नित्यं श्रीसूक्तं च विचक्षणः । अकारणं गरं दत्त्वा प्रमारयति यो नरः ॥ ३ ॥
स मन्दाग्निर्भवेदेव मृतकस्वरूपकार्तिकः । अग्नेर्मान्यं भवेत्तस्य प्रश्नेवाग्निविनाशकः ॥ ४ ॥

[तत्रेदं मकरदानं स्वर्णस्य तंडुलदानं च ।]

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो एकाधिकतसतशततमः ॥ ८०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहतां त्वजीर्णातीं भवेद्स्य तु निष्कृतिः । उपवासत्रयं कृत्वा प्राजापत्यमयापि वा ॥ १ ॥

शुद्ध्याच्चरुसापिर्म्पाभिनिनश्मीत्यृचाऽनया । परान्नविन्नकरणादजीर्णमपि जायते ॥ २ ॥

। लक्षहोमं प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्याये द्व्यधिकशततमः ॥ ८०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गुरुणा नानुजातो यो वेदाध्ययनमाचरेत् । स जडः प्रज्ञया हीनः संसारे जायते नरः ॥ १ ॥

[आचरेत्कुर्यादित्यर्थः ।]

वक्ष्यामि तत्प्रतीकारं शुद्धकांस्यमर्या दृढाम् । शोभनां कारयेदंटां शुभरेखाविभूषिताम् ॥ २ ॥

पलेस्तु कुर्याद्विशत्या त्रिंशता वा तदद्वैतः । सुवर्णाद्व्यामतिश्छर्षा पंचगव्येन क्षापयेत् ॥ ३ ॥

श्वेतवस्त्रेण संवीतां तंडुलोपरि विन्यसेत् । पितृहा चेतनाहीनो मातृहांधश्च जायते ॥ ४ ॥

[ब्राह्मणाय देया तद्दानमंत्रस्तु ब्रह्मजज्ञानमिति ।]

नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ५ ॥

[अस्य प्रायश्चित्तं नेत्ररोगप्रकरणेऽध्वत्वहरे प्रपंचितम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायत्र्यधिकशततमः ॥ ८०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गुरुजायाभिगमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तेनापि निष्कृतिः कार्या शास्त्रदृष्टेन कर्मणा ॥ १ ॥

[अनेन विधिना निष्कृतिरुच्यते, तत्रैका प्राजापत्यादिवैतरूपा । अपरा प्रतिमादानजपहोम-
ब्राह्मणभोजनरूपा ।]

थापयेत्कुंभमेकं तु पश्चिमायां शुभं दिशि । नीलवस्त्रसमाच्छन्नं नीलमाल्यादिभूषितम् ॥ २ ॥

तरयोपरि न्यसेद्देवं लोहपात्रे प्रचेतसम् । सुवर्णनिष्कपद्मेन निर्मितं यादसां पतिम् ॥

जपेत्पुरुषसूक्तेन वरुणं विश्वरूपिणम् ॥ ३ ॥

[वरुणमूर्तिश्च पादावरदकरा मकरवाहना च भवति ।]

मन्त्रः ।

“यादसांमधिपो देवो विश्वेषामपि पावनः । संसाराव्यो कर्णधारो वरुणः पावनोऽस्तु मे” ॥ ४ ॥

इमं मंत्रं सप्तवार्य आचार्याय यथाविधि । दद्यादेवमलंकृत्य मूत्रकृच्छ्रप्रदान्तये ॥ ५ ॥

पशुयोनौ च गमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तिलपात्रत्रयं चैव स दद्यादात्मशुद्धये ॥ ६ ॥

तत्र तिलपात्रदाने नहाविष्णुः ।

। ताम्रपात्रे तिलान्कृत्वा पलषोडशकल्पिते । सहिरण्यान्त्रशक्त्या वा विप्राय प्रतिपादयेत् ॥ ७ ॥

” तत्र विष्णुप्रतिमाया यथोक्तदानम् ।

चक्रं सुदर्शनं यस्म चिह्नानि विविधानि च । प्रमेहं हस्तु शिर्यं विष्णुर्गुरुवाहनः ॥ ८ ॥

तपस्विनीप्रसंगेन प्रमेहो जायते गदः । दानं रुद्रजपं कुर्याद् दद्याद्गतया च कांचनम् ॥ ९ ॥

[प्रसंगेन गमनेनेत्यर्थः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायत्र्यधिकशततमः ॥ ८०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातृगामी भवेच्चैह लिङ्गं तस्य विनश्यति । चांडालीगमनेः चैव हीनकुष्ठी प्रजायते ॥ १ ॥
तस्य प्रतिक्रियां कर्तुं कुम्भमुत्तरतो न्यसेत् । कृष्णवस्त्रसमाच्छन्नं कृष्णमालयानुलेपनम् ॥ २ ॥

[उत्तरतः शुद्धलिप्तप्रदेशस्योत्तरभागे उदकादिपूरितं कलशं स्थापयेत् । कलशास्यापनविधि-
नेत्यर्थः ।]

तस्योपरि न्यसेत्कांस्यपात्रं तत्र धनेश्वरम् । सुवर्णानिष्कंपदकेन निर्मितं नरवाहनम् ॥ ३ ॥
यजेत्पुरुषसूक्तेन धनदं विद्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[यजेत्पूजयेदित्यर्थः ।]

मंत्रः ।

‘निधीनामविषो देवः शंकरस्य प्रियः सखा । स वै धनपतिः श्रीमान् मम पापं व्यपोहतु’ ॥५॥
इमं मंत्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्यादेवं हीनकुष्ठी लिङ्गनाशी चः शुद्धयति ॥ ६ ॥
दुष्टवादी च पण्डः स्यात्स दद्याच्च द्विजातये । सौम्यं पलत्रयं दुग्धघटत्रयसमन्वितम् ॥ ७ ॥
नृपो भूत्वेह हस्तादिमपरार्थं विनैव यः । छेदयेद् मुजस्तम्भो वा भवेद्दग्ध इवाग्निना ॥ ८ ॥
शिलापृष्ठसदृशश्च सत्रणश्चापि जायते । रुधिरं प्रस्रवेत्पश्चात्तस्येयं निष्कृतिः परा ॥ ९ ॥
शतरुद्रं जपेत्सम्यगष्टोत्तरसहस्रकम् । व्रतं चान्द्रायणं चैव कुर्याद्दद्याच्च गां ततः ॥ १० ॥
जायते वृषणे तस्य व्याधिः परमदारुणः । जपित्वा दशसाहस्रं मुच्यते रुद्रसंहिताम् ॥ ११ ॥
यानि चान्द्रायणादीनि प्रतान्युक्तानि तानि वै ॥ १२ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाधिकाष्टशततमः ॥ ८०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुरालये जले वापि शकृन्मृदं करोति यः । गुदरोगो भवेत्तस्य पापरूपः स दारुणः ॥ १ ॥
मातं सुरार्चनेनेव गोदानद्वितयेन च । प्राजापत्येन चैकेन शाम्भ्येद्गुरुजाण्डज ॥ २ ॥

[यद्यपि सुरार्चनमिति सामान्येनाऽभिहितं तथापि सूर्यप्रधान्येन विष्णुरुद्रौ पूज्यौ । ‘आरोग्यं
भास्करादिच्छेत्’ इति श्रुतिः ।]

प्रस्रवगुदाद्ये ।

विष्णुत्रोतसर्जनं कृत्वा योऽ कृत्वा शौचकर्म तु । भुंक्ते जन्मान्तरे मर्त्यो भवेत्स प्रस्रवाद्गुदी ॥ ३ ॥
भवेच्च दारुणा पीडा तत्र कृच्छ्रातिकृच्छ्रकम् । चान्द्रायणं च कर्तव्यं तत्तया क्षीरसर्पिणा ॥ ४ ॥
अक्षीभ्यामिति सूक्तेन सहस्रं जुहुयाच्छुचिः । उद्यन्नद्यद्भुचं चैव जपेत्पूर्वोक्तसंख्यया ॥ ५ ॥
(गुहीत्वाऽथ येतनं योऽध्यापयेत् तदर्थवचनम् ।) अध्यापयेच्च जुहुयाजपेद्वाशौच्यतो भवेत् ॥ ६ ॥
निवृत्तौ च प्रकुर्वीत कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रकम् । चान्द्रायणं चैव तथा जपेद्यत्सूक्तपौरुषम् ॥७॥
उद्यन्नद्यद्भुचं चैव श्रीविष्णुहृदयं तथा । तामग्निवर्णामिति च, जपेत्सूक्तं समाहितः ॥ ८ ॥

हिरण्यं रजतं दध्यच्छ्रोत्रियाय कुटुम्बिने ॥ ९ ॥

तत्र च धेनुदानं प्रशंसन्ति केचिच्च गोपालदानम् ।

बर्हापिडकंसंयुक्तं वेणुवादनतत्परम् । गोपीजनैः परिवृतं जातीपुष्पावतंसकम् ॥ १० ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाधिकाष्टशततमः ॥ ८०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्मार्ताग्निं शमयेद्यस्तु सोतीसारयुतो भवेत् । अग्निरमीत्यृचं जप्त्वा दशांशं जुहुयात्तिलान् ॥१॥
सार्पपा तु पुत्रं दद्याद्विरुण्यं ब्रह्मदेवतम् । दुर्मनाश्चैव जायेत तस्येयं निष्कृतिः परा ॥ २ ॥

[दम्पत्योरनुकूले शुभे दिने स्वस्तिवाचनं कृत्वा स्वशक्त्यनुसारेण दानं विधाय पुत्रकामनया हरिवंशश्रवणमहं करिष्ये इति संकल्पयेत् ।]

दंपत्योः श्रवणकर्तृत्वे करिष्यावहे इति प्रयोगो वा । अन्यतरत्कर्तृव्ये करिष्ये इत्येषं संकल्प्य श्रुत्वध्ययनसंपन्नं ब्राह्मणं विभवानुसारेण बन्धुमुद्रिकाकुण्डलादिभिः संपूजितं श्रवणे वृणीतमेभिश्चन्दनताम्बूलादिभिर्हरिवंशश्रवणे त्वामहं वृणु इति प्रयोगः ।

ततश्च प्रतिदिनमव्यसनप्रतिबन्धे स्नातावलंकृती दम्पती तदेकचित्तया शृणुयाताम् । नालिकेरपूजादिक्कुर्यात् । शमवान् प्रतिदिनमाचार्यं पुस्तकं च पूजयेत् ।

। अन्ते च स्वलंकृतां गां पर्यास्विनीं सवत्सां स्वर्णशृङ्गीं रौप्यखुरां ताम्रपृष्ठां कांस्यदोहनां सवस्त्रां सदक्षिणां च दद्यात् ।

। कल्पः—स्वर्णरत्नादीनि महादानानि दद्यात् । ययाशक्ति वा गोदानमत्र ।

गोदानविधौ विनायकशान्तिस्तु । प्रकृतमनुसरामः । ब्राह्मणोद्वाहनमेकं प्रापश्चित्तम्, अपरं हरिवंशश्रवणम्, पारशेपान्महारुद्रोऽपि तृतीयं प्रापश्चित्तम् । अत एव वचनस्थितश्चण्डो वा शब्दार्थः । एतानि त्रीण्यपि अन्तयाद्यपेक्षया व्यस्तानि समस्तानि वा योज्यानि ।

महारुद्रलक्षणं दशांशहोमप्रकारो वा रुद्रानुवाकानामृष्यादि च सर्वं परिभाषायां रुद्रविधाने समुपवर्णितम् ।

[एकादशपशून् पशुरन गौः रुद्राय गामितिश्रुतौ ।]

कुच्छ्रान्द्राण्यं कुस्यांद्रोमः कूष्माण्डसंज्ञकः । कर्तव्यो होमविधिश्च स्वर्णदानं तथाऽपरम् ॥३॥
कन्यादानं च पञ्चम्यां श्राद्धं कुर्वीत यत्नतः । सहस्रनामजापी च भवेदेवं विशुद्धचिति ॥ ४ ॥

[एतान्यष्टकादिश्राद्धरहितानि पञ्चापि पृथक् निर्मितानि अतो यावद्वाधाधिप्रकोपस्तावत् सहस्रनामस्तोत्रं जपेत् ।]

इति श्रीवृद्धस्यारुणस्यैव कर्मविपाकेऽध्याय सप्तमिः ॥ ८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्विधा तु या बन्ध्या भवेद्भक्तंविद्योजनात् । इक्ष्वये तस्य प्रतीकारं तत्स्वरूपं निनोद्य वै ॥ १ ॥
मृतवत्ता भवेत्काचित् काचिदेकप्रसूतिका । कन्याप्रसूतिरूपा च काकबन्ध्या चतुर्विधा ॥ २ ॥

[काकबन्ध्याऽप्रसूतेत्यर्थः ।]

सवोस्ता घोरपापेन जायन्ते पूर्वजन्मनि । मृतवत्ता इव्यहरणादेकमुतस्य घातनात् ॥ ३ ॥
तत्र स्वर्णधेनुदानम् ।

कन्याप्रजा ऋणसम्बन्धात् काकबन्ध्या विरोधतः । रिरुण्येन ययाशक्त्या सवत्सां कारयेद्दाम् ॥
धेनुं रूप्यखुरां, रत्नं तस्याः पुच्छे नियोजयेत् । घंटां गले निजन्नीत सवत्सां प्रादसुरः शुचिः ॥
चन्दनाऽगुरुकपूरगन्धमाल्यैः सुशोभनैः । उपचारैः षोडशभिर्नियेयं पापसं भवेत् ॥ ६ ॥
मोदकं च तथापूपं गुडं लवणमेव च । जीरकं च तदापूर्यं शूपं वेणुमये ददे ॥ ७ ॥

[मोदकादिपरिपूर्णपानाणि पडष्टौ दश वा दद्यात् ।]

धेनुस्यं प्रदातव्या ब्राह्मणस्त्रीषु चैव हि । ब्राह्मणं सर्वशास्त्रज्ञं कुशलं धर्मवेदिनम् ॥ ८ ॥
विद्याविनयसंपन्नं शान्तं चैव जितेन्द्रियम् । अलोलुपं सर्वजनप्रियं कल्मषवर्जितम् ॥ ९ ॥
आहूय भक्त्या संपूज्य वस्त्राद्यैर्गन्धपुष्पकैः । तेनैव कारयेत्पूजां मन्त्रतो धेनुवत्सयोः ॥ १० ॥

पूजार्थां होमे च मंत्रः ।

होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यचरुत्कटम् । सोमो धेनुमिति मंत्रं समुच्चार्य ततः पुनः ॥ ११ ॥

[अथ हिरण्यं यथाशक्त्या दद्यात् ।]

अत्र वह्निसृष्टिदानम् ।

अतिसारी स भवति यत्नेताप्रिविनाशकः । स्त्रीहन्ता चातिसारी स्यादश्वत्थान् रोपयेद्दश ॥
दद्याच्च शर्कराधेनुं यजेच्च संततं द्विजान् ॥ १२ ॥

रक्तातिसारे ।

दावाग्निदायकश्चैव रक्तातीसारवान् भवेत् । तेनोदपानं कर्तव्यं रोपणीयास्तथा वटाः ॥ १३ ॥

[उदपानं कूपादिभिः ।]

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टाधिकाष्टशततमः ॥ ८०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनन्यगतिकां भार्यामदुष्टां कारणं विना । परित्यजति यः सोऽथ ग्रहणीरोगवान्भवेत् ॥ १ ॥
धेनुं पयस्विनीं दद्याद्दण्डभरणभूषिताम् । हेमशृंगीं रौप्यशृंगां वासोभिः परिवेष्टिताम् ॥ २ ॥
नवधान्यैः समायुक्तामैकैकं द्रोणपंचकम् । सहिरण्यं तु तदद्याद्ब्राह्मणाय कुट्टुम्बिने ॥ ३ ॥
अलोलुपाय शान्ताय धर्मज्ञाय विशेषतः । होमं च पूर्ववत्कुर्यात्समिदाज्यचरुत्कटम् ॥ ४ ॥
तस्मै हुतवते दद्यात्पूजितायांशुलीयकैः । गां कृष्णां विश्वरूपाय मन्त्रेणानेन रोगवान् ॥ ५ ॥

मन्त्रः ।

“देवकीपुत्र चाणूरकंसारिष्टविनाशक । नाशाय ग्रहणीरोगं गोपीजनमहोत्सव ॥ ६ ॥
कृतेनानेन दानेन ग्रहणीशान्तिमृच्छति” । तस्मादेवं तु कर्तव्यं ग्रहणीरोगिणा सदा ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवाधिकाष्टशततमः ॥ ८०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हरिणे निहते स्वअः शृगाले त्वर्द्धपादकः । अश्वस्तेन प्रदातव्यः सौवर्णो निष्कसंमितः ॥ १ ॥
जायते वक्रपादस्तु निहते शुनि मानवः । निष्कत्रयमितं दद्यात्सौवर्णं तद्विशुद्धये ॥ २ ॥
अजाविवातेन चैव अधिकांगः प्रजायते । अजा तेन प्रदातव्या विधिना स्वर्णसंमिता ॥ ३ ॥

[अत्रापि स्वअस्वहरोक्तप्रकारेण शिवपूजां कृत्वा ब्राह्मणाय दद्यात् ।]

मार्गहा पादरोगी स्यादश्वदानं समाचरेत् । पतितेन तु संपर्के वल्मीकव्याधिमान्भवेत् ॥ ४ ॥
गोमूत्रयावक्काहारो मासाद्धेन विशुद्ध्यति । सहिरण्यं प्रदद्याच्च तस्य पापस्य शुद्धये ॥ ५ ॥
जायते यदि तत्रापि कृमिर्ब्रह्मविदां वर । तत्र मूर्तिः स्वर्णमयी देया लक्षणसंयुता ॥ ६ ॥
स्वगोत्रजाभिगमनाच्छलीपदी जायते नरः । योन्यामसृक्च स्रवति तत्र चान्द्रायणं चरेत् ॥ ७ ॥

[स्वगोत्रस्थेष्वत्र लिंगमविवक्षितम् । योनिशब्देन च मैथुनसाधनमिदं च लक्ष्यते । तत्र स्त्री पुंसोरुभयोरपि कार्यं समम्]

मासं पथोन्नतं चैव तस्माद्गोमातृमुच्यते । पापस्य तन्निवृत्त्यर्थमुपवासत्रयं भवेत् ॥ ८ ॥

भोजयेच्च द्विजान्दानं पंचाशान्निष्कसंख्यया ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽप्यापो दशाधिकाष्टशततम ॥ ८१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरुषो भापते व्यर्थं स त्वद्गोपयुतो भवेत् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् प्रदद्यादौषधानि च ॥ १ ॥

[वैद्यकोक्तानि चक्रमर्दान्त्यर्थः । ब्राह्मणभोजनं च ।]

शुरुतल्पमदोषाच्च शुभ्रमैयुनदोषतः । दुश्चर्मा स्यादसौ कुर्याद्दुरुतल्यादिदोषतः ॥ २ ॥

[मायश्चित्तं कुर्यादित्यन्वयः । पाद्धार्षिकमित्यर्थः ।]

अनुलुम्पति योऽन्येषां विपयान् पूर्वजन्मानि । सोऽन्यजन्मानि पामावान् भवेत्त्ववति शोणितम् ॥ ३ ॥

[अत्रापि व्याधेर्गुरुत्वं लघुत्वं च द्रष्टव्यम् । अनुलुम्पनं विनाशनमपहारो वा । विपयाः सक्-
चन्दनानुलेपादयः । इति पामात्वद्रूपणम् ।]

ब्राह्मणं घातयेद्यो हि दद्दुरोगी भवेन्नरः । तत्पापशमनं वक्ष्ये सुवर्णेन तदर्धतः ॥ ४ ॥

धेनुं हेममयीं कुर्याद्द्वौष्येणाप्यथवा पुनः । औमं माहेश्वरं रूपं दृष्टभावेन च स्थितम् ॥ ५ ॥

प्रदीपं भक्षयित्वा तु तिमिरव्याधिमान्भवेत् । रूपप्रकाशकैर्मन्त्रैरभिमन्त्र्य जलं ततः ॥ ६ ॥

गात्राणि प्राक्षेयत्तस्मान्मुक्तो भवति किल्बिपात् । सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्यापि कारयेत् ॥ ७ ॥

तत्र यथोक्तगरुडदानं च कामलत्वे ।

कामली नक्तचौरः स्यात्तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् । कुर्याच्च पक्षिराजानं विष्णोर्वाहनमुत्तमम् ८

सुवर्णेन यथाशक्त्या पक्षयोर्मात्तिकद्वयम् । नासिकायां तथा वज्रमुत्तरीयं च राजतम् ॥ ९ ॥

एवं कृत्वा गरुटमन्त्रं घृतद्रोणोपरि न्यसेत् । श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य श्वेतमाल्यैः समर्चयेत् ॥ १० ॥

[ब्राह्मणाय प्रदातव्यम् । होमादि ब्राह्मणभोजनं च ।]

तरुणीं निहते चैव जायते केकरोक्षणः । दद्याद्दत्तमयी धेनुं स तत्पापप्रशान्तये ॥ ११ ॥

मावरीं निहते चैव जायते केकरोक्षणः । तेन वैदूर्यरत्नानि दातव्यानि स्वशक्तितः ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽप्यापो दशाधिकाष्टशततम ॥ ८११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातृपित्रशुरुणा च देवब्राह्मणयोस्तथा । शृणोति निन्दां बुद्ध्या यः कर्णाभ्यां तस्य शोणितम् १

पृथं च प्रसक्त्यस्य शान्तिः कृच्छ्रचतुष्टयम् । हिरण्यरक्तवस्त्राणां दानाद्ब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥

होमाच्च सारूपं भवति सौरमन्त्रेण शक्तितः । संशंगमविहीनश्च भ्रैतश्चाद्दे सदादनात् ॥ ३ ॥

[शक्तित इति सर्वत्र सम्बध्यते ।]

स भवेत्कृमिकर्णस्तु तत्पापस्यापनुत्तये । दद्यान्नौलवृषान् पञ्च यथोक्तविधिना ततः ॥ ४ ॥

[नौलवृषमलक्षणं भगवणहोऽभिहितम् ।]

वृषदाने शुभोन्नइवान् रशुक्रान्तरकाश्चनः । स्वसृधाती च पुरुषो बधिरो जायते नरः ॥ ५ ॥

तेन कार्या विशुद्धिश्रान्यया तु दद्दुमण्डलः । कृत्वा लोहमयीं धेनुं पलपष्टिममाणतः ॥ ६ ॥

कार्या स्वर्गेन संयुक्ता सप्तयान्पसमन्विता । दद्याद्विषाद्य विदुषे पापं मे क्षीयतामिति ॥ ७ ॥
विश्वस्तभार्यागमने गजचर्माम् प्रजायते । तत्पापस्य विनाशाय प्रायश्चित्तं विधीयते ॥ ८ ॥

[विश्वस्तभार्यागमने गुरुतल्पगप्रायश्चित्तादिदोषवशात् पाङ्गुवार्पिकम् । प्रायश्चित्तशब्देन निष्कृ-
तिरभिधीयते सा च कृच्छ्रादिरूपा दानरूपा च । तत्र साङ्गोदानम् । इति गजचर्महरम् ।]
मयूरघातेन चैव जायते कृष्णमण्डलः । निष्कत्रयमितो देवस्तेन स्वर्णमयः शिखी ॥ ९ ॥
हंसघाती भवेद्यस्तु तस्य स्याच्छ्वेतमण्डलः । रौप्यं पलत्रयमितं हंसं दद्याद्विशुद्धयात् ॥ १० ॥
ध्वमेध्यस्य प्रदाता च विसर्पव्याधिमान्भवेत् । मासंपयोत्रं कुर्याद् दद्यादन्ते पयस्विनीम् ११
[तत्र सर्पमूर्तिदानम् ।]

सौगन्धिकस्य हरणाङ्गुन्वाङ्गः प्रजायते । लक्षमेकं तु पद्मानां जुहुयाज्जातवेदसम् ॥ १२ ॥
[सौगन्धिकं तु कद्दारं सुगन्धिद्रव्यं वा । जातवेदसमंत्रेण जुहुयात् ।]

वस्तुगन्धहरे ।

मधुचौरस्तु पुरुषो जायते वस्तुगन्धवान् । स दद्यान्मधु धेनुं च उपोष्य च द्विजातये ॥ १३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्वादशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मदा नरकस्थान्ते पांडुकुंभो प्रजायते । प्रायश्चित्तं प्रकुर्यात् तत्पातकविशुद्धये ॥ १ ॥
[प्रायश्चित्तं पाङ्गुवार्पिकं कर्तव्यं पापस्योपभोगेन कृत्वा पश्चात् कृते प्रायश्चित्ते ।]

चत्वारः कलशाः स्याध्याः पञ्चपल्लवसंयुताः । यञ्चरत्नसमायुक्ताः श्वेतवस्त्रेण वेष्टिताः ॥ २ ॥
अश्वस्यानादिमृद्युक्तास्तीर्थोदकेन पूरिताः । कपापपञ्चकोपेता नानाविधफलान्विताः ॥ ३ ॥
सर्वोपाधिसमायुक्ताः स्याध्याः प्रतिदिशं ततः । रौप्यमष्टदलं पद्मं मध्यकुम्भोपरि न्यसेत् ॥ ४ ॥

[पञ्च पल्लवाः—आम्नाश्वत्यवटप्लक्षोदुम्बराणाम् । मृदश्च—गजाश्वरध्यावल्मीकनदीसंगम
हृद्गोकुलेभ्यो ग्राह्याः । कपायाः—अश्वत्थादीनां त्वचः ।]

तन्मध्ये कलशोपरि अष्टदलं रौप्यपद्मं निषाद्य तत्र वासुदेवं स्थापयेदित्याह ।
तस्योपरि न्यसेदेवं पुण्डरीकं चतुर्भुजम् । पलार्द्धाङ्गप्रमाणेन सुवर्णेन विनिर्मितम् ॥ ५ ॥
यजेत्पुरुषसूक्तेन त्रिकालं प्रतिवासरम् । यजमानः शुभेर्गन्धैः पुष्पैर्धूपैर्यथाविधि ॥ ६ ॥
पूर्वादिकुम्भेषु ततो ब्राह्मणा ब्रह्मवादिनः । स्थापयेयुः स्वकान्धेदानुमेदप्रभृतीञ्च शनैः ॥ ७ ॥
दशांशेन ततो होमो गृहशान्तिपुरस्तरम् । तत्र कुण्डे विधातव्यो घृताक्तस्तु तिलैर्यवैः ॥ ८ ॥
द्वादशाहमिदं कर्म समाप्य द्विजपुङ्गवः । भद्रासने यजमानस्याभिषेकं हि समाचरेत् ॥ ९ ॥

[द्वादशदिनासाध्यमेतत्कर्म । तत्र प्रतिदिनं प्रातर्मध्यदिनसायंकाले ह्याचार्येण पूजितम् ।
एवं यजमानः पूजयेद्देवम् । वेदचतुष्टयाभावे यथा समशाखाध्यायिभिश्चतुर्भिर्ब्राह्मणैश्चत्वारि
वेदपारायणानि कारयेत् पारायणं वा । होमद्रव्यं च घृताक्तास्तिलयवाः । प्रतिदिनं होमः
पूजा च । अन्त्ये दक्षिणादीनि दद्यात् । द्विजपुंगव इति आचार्यः ।]

अभिषेकानन्तरं हि गोमूहेमतिलादिकम् । ब्राह्मणेभ्यस्तथादेयमाचार्याय निवेदयेत् ॥ १० ॥

एतत्प्रतिमादानमन्त्रमाह ।

“आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवा मरुद्गणाः । प्रीताः सर्वे व्यपोहन्तु मम पापं सुदारुणम्” ॥ ११ ॥

इत्युदीर्यं मुटुर्भक्त्या तमाचार्यं क्षमापयेत् । एवं विधानैर्विबिद्यः श्वेतकृष्णौ विशुद्धानि ॥ १२ ॥
कृष्णौ गोप्यकारी स्यान्नरकान्तेऽस्य निष्कृतिः ॥ १३ ॥

[तत्रापि नविधिः ।]

अतु च ।

यो नरो हन्ति वै जन्तून्कृष्टरोगी भवेत्तु सः । सान्तपनं प्रकुर्वीत भगवानाह शङ्करः ॥ १४ ॥
[क्षुद्रजन्तूनामिदं प्रायश्चित्तम् । अत्र केचन-उमामहेश्वरेण साकं साङ्गदृपभदानं संसन्ति ।]

हीनकुष्ठे शात्तात्पः ।

मातृगामी भवेद्यस्तु तस्य लिङ्गं विनश्यति । बालायां गमने चैव हीनकुष्ठः प्रजायते ॥ १५ ॥
[अत्र प्रतिक्रिया लिङ्गहानिरे नरे पूर्वमेव प्रसंगात्प्रदर्शिता इति ।]

दीक्षितस्त्रीप्रसङ्गेन जायते रक्तकुष्ठवान् । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १६ ॥

[कुर्वीत इति शेषः । एतच्च प्रायश्चित्तं रोगस्याल्पत्वे प्रायश्चित्तस्य लघुत्वात् । रोगाविशये तु
त्रैमासिकमुपातकप्रायश्चित्तं द्वैगुण्येन कायम् ।]

रक्तपीते कुष्ठे ।

स्वसुतागमने चैव रक्तकुष्ठं प्रजायते । भगिनीगमने चैव पीतकुष्ठं प्रजायते ॥ १७ ॥
तस्य प्रतिक्रिया कर्तुं पर्वतः कलशं न्यसेत् ॥ १८ ॥

गुल्मरादिकुष्ठे ।

भ्रातृजायाभिगमने गुल्मकुष्ठं प्रजायते । स्वधूम्रगमने चैव कृच्छ्रकुष्ठं प्रजायते ॥ १९ ॥
[स्वधूम्रः स्वपुत्रभार्या इति भावः]

तेन कार्यं विशुद्धयर्थं प्रागुक्तस्यार्थमेव च । दशाशहोमः सर्वत्र घृताक्तैः क्रियते तिर्यः ॥ २० ॥
[प्राक् पाद्माचार्यकं प्रस्तुतं तदर्धं त्रैवार्षिकम् ।]

कट्यादिकुष्ठे ।

पितृव्यपत्नीगमनात् कटिकुष्ठं प्रजायते । निष्कृतिस्तेन कर्तव्या कन्यादानेन यत्नतः ॥ २१ ॥
नेत्रकुष्ठे ।

मातृलान्यभिगमनात्नेत्रकुष्ठं प्रजायते । कृष्णाजिनप्रदानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ २२ ॥
यदगम्यायु सम्बद्धं प्रायश्चित्तमुद्गीरितम् । तदेव मुनिभिः प्रोक्तं नियतं तत्सुतरत्रयि ॥ २३ ॥

[ससुवर्णं सत्रीहि कृष्णाजिनदानम् ।]

ताम्बूलहरणे चैव श्वेतोष्ट्रत्वं प्रजायते । दक्षिणासहितं दद्यात् स वैदूर्यमणिद्वयम् ॥ २४ ॥
रूपहा नरकस्यान्ते जायते चित्रकुष्ठवान् । प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्विषं सौप्यपलत्रयम् ॥ २५ ॥

उदुम्बरी ताघचोरो नरकान्ते प्रजायते । प्राजापत्यत्रयं कुर्यात्ताम्रं पलत्रयं दिशेत् ॥ २६ ॥

कुष्ठरूपम् ।

कुष्ठः सर्गाङ्गगामी च शूलपद्मोपवीतघृक् । धावन् व्रणहरः शुद्धस्त्रिनेत्रः किंकिणीयुतः ॥ २७ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसभादे कर्मनिपाकेऽध्यायत्रयोदशाधिरुद्रशततम ॥ < १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्रुतिपासातुरा नारी भर्तारमवमत्य या । मिष्टान्नं स्वयमश्राति न सा पुष्पवती भवेत् ॥ १ ॥
मिथुनाच्च च पंचाशद्भोजयेत्त्रिवृत्तये । दद्यात्सीभाग्यवस्तूनि तेभ्यः शक्त्यनुसारतः ॥ २ ॥
इक्षवस्तवराजश्च हरिद्रा चैव धान्यकम् । विकारवच्च गोक्षीरं कुमुभ्मं लवणं तथा ॥ ३ ॥
[एतत्सीभाग्याष्टकैस्तवराजः सौभाग्यं सुवर्णद्रावकं द्रव्यमुच्यते । कर्पूरो वा शर्करा वा ।
विकारवत् शिखरिणी ।]

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायधतुर्दशाविकाष्टशततमः ॥ ८१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधवागमनेनापि नित्यं नारदवद्यतिः । रक्ताहुदी भवेत्कुर्यात्प्रायश्चित्तं प्रशान्तये ॥ १ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापि वा । एवमेवापि विधवा प्रकुर्याद्रोगशान्तये ॥ २ ॥
रक्ताहुदी वैश्यहन्ता जायते धर्ममाचरेत् । प्राजापत्यानि चत्वारि सप्तधान्यानि चोत्सृजेत् ॥ ३ ॥
पित्रा वा गुरुणा वापि यो नरः शास्त्रनिर्णये । स्पर्द्धतेऽसौ प्रजायेत उदरव्याधिमान्भवेत् ॥ ४ ॥
चान्द्रायणं प्रकुर्वीत कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रकम् । तद्विष्णोरिति च जपेद्युतत्रयसंख्यया ॥ ५ ॥
सर्पिर्मधुसमायुक्तमण्डकात्रेण भोजयेत् । विमांस्तत्पादसलिलैर्मार्जयेद्बुदरे तथा ॥ ६ ॥
असृग्दरी स भवति यस्तु हिंस्याद्दृथा पशून् । असृग्दरी द्वारयति तपोवृक्षानपि क्षतात् ॥ ७ ॥

[तत्र गोदानं सारम् । तत्र रुद्रमूर्तिदानं च ।]

अन्नचौरो भवेद्यस्तु सोऽकस्माज्जायते कृशः । वक्ष्ये तस्य प्रतीकारं दानहोमाभिषेचनम् ॥ ८ ॥
पलेन वा तदद्वेन तदद्वेनाय वा पुनः । सुवर्णेन प्रतिकृतिं कुर्याद्द्विदस्य भक्तितः ॥ ९ ॥
तन्मूर्तिब्राह्मणायेव देया शक्त्या विधानतः । न करोति महायज्ञानस्थितेऽपि प्रजायते ॥ १० ॥
कृच्छ्रं चान्द्रायणं कुर्याच्छ्रुत्या विमांश्च भोजयेत्क्षिप्रतान्नं प्रदद्याच्च हिरण्यं च स्वशक्तितः ११

[दक्षिणां हिरण्यं दद्यात् ।]

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशाविकाष्टशततमः ॥ ८१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिचौरस्तु पुरुषो युक्तो भवति कल्मषात् । दधिवेनुः प्रदातव्या तेन विमाय शुद्धये ॥ १ ॥
दंतपातनकर्षुक्तः शूद्रहन्ता भवेन्नरः । प्राजापत्यं चरेदेकं दद्याद्देव्युं सदक्षिणाम् ॥ २ ॥
श्रुतिस्मृतिनिषिद्धानि यानि दानानि सन्ति वै । अजाश्वमहिषीदानं प्रतिग्रहणकारणात् ॥ ३ ॥
निषिद्धयोपिद्वमनाद्द्विजाग्र्यस्य वधादापि । देवस्य च परीक्षायां दस्सुव्याघ्रादिनिर्मितेः ॥ ४ ॥
निषिद्धघनशास्त्राणी मरणाद्गुरुनिष्कृतेः । तडागादेश्च भङ्गाच्च बाह्यशास्त्रोपजीवनात् ॥ ५ ॥
ब्राह्मणस्वापहरणात्सर्वज्ञेषु प्रजायते । वेदना दाहणा तद्वत्तस्याश्च शममृच्छयेत् ॥ ६ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापि वा । गोभृंहिरण्यवासांसि दद्यात्कुर्याज्जपं तथा ॥ ७ ॥
तद्विष्णोरिति मंत्रेण कुर्यादत्रायुतत्रयम् । पानीयं पायसं मुद्राः शर्करा मधुसंयुता ॥ ८ ॥
इदमावश्यकं देयं सर्वरोगादिशान्तये । प्रतिमाभङ्गकारी तु ह्यमतिष्ठः प्रजायते ॥ ९ ॥
संवत्सरत्रयं सिध्वेदश्वत्थं शनिवासरे । उद्वाहयेत्तमश्वत्थं शमीसाम्यविधानतः ॥ १० ॥

[शमी चेत्तया सह शमी पार्श्वे न भवति तदा वृषोत्सर्ग इव साया ये कुशास्तैरेव समानीय विधानतो विवाहः ।]

कुञ्जो मूषकहा दद्यात् सप्तधान्यं सकाचनम् । अनिवेद्य सुरादिभ्यो मुञ्जानो जायतेऽवनः ॥ ११ ॥
स भोजयेत्सहस्रं तु शतं वा हि द्विजोत्तमान् ॥ १२ ॥

[सुरादिभ्यो हरिहरादिभ्यो वैश्वदेवकर्मदेवताभ्यश्चादिशब्दादतिथिपुत्रादिभ्यः । श्रवणं द्वितीया निष्कृतिः । ह्युत्पुत्रवाक्यस्यापि तेन विशुद्धयति इत्ययं विशेषः । तथा च हरिर्वंशश्रवणं द्वितीया निष्कृतिः ।]

वभृव वाहुजः कश्चिदेशे पंचनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १३ ॥
विप्रपत्न्यतः प्राप्तः प्रयागं गरुडायज । मुस्तातो मृगगे भानौ धूर्तो धर्मक्रियोज्जितः ॥ १४ ॥
संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ १५ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुराऽनघ । तत्रेका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ १६ ॥
कालयोगेन संमातः स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ १७ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गंगायाः प्राक्परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ १८ ॥
स मध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकः प्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पवित्तभाक् १९
सकन्यकः सपत्नीको बन्धुभृत्यसुखान्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वोत्पापाद्न भृशु त्वय ॥ २० ॥
गोवालवत्सकनधाजीविवातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशवान् ॥ २१ ॥
गोस्त्रीविप्रश्वाः पापाः पुत्रनाशकग यतः । गोरशिगे शनौ सोमात्पष्टे जीवे मृगास्थिते ॥ २२ ॥
लक्ष्मैतदंबजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाम्निमृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृति वद मे स्वामिन् सर्वपापनिषूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरं धन्यामन्यजन्मनि निश्चयात् ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरमी च हिरण्मयी ॥ २५ ॥
तदर्द्धमितिका वापि द्वयोर्विंशानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ २६ ॥
मापैर्विद्विमितैर्देयस्तथा पशुपतिः सुत । मापान्या च तथा बद्धिर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ २७ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्र सहस्रारिनाशकम् ॥ २८ ॥
द्वैमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्दरिद्रं वा दशाशुच्या विधानतः ॥ २९ ॥
यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिवा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ३० ॥
नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्त्वस्मिन्जीविते नात्र संशयः ३१
नवसप्तमिताद्युः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासरादे कर्मविपाकेऽध्याय षोडशोऽधिकारः ८१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वणिक् पूर्वभवे कश्चिद्दासीदर्मपरायणः । द्विभार्यः सिद्धपीठस्थो धनधान्यसमान्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । ब्राह्मणेणु दरिद्रेषु गृहस्थेषु विशेषतः ॥ २ ॥

अथापि कृतयान्यापं कामलोभेन नित्यशः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुशातां सुशीलां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठावामनृतां विधिमोहितः । ततो मृतपुत्रं प्रातः ससहायो वणिचमुतः ॥ ४ ॥
 मुक्त्वा पापफलं पापात् पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विधेर्वलवशात्तोऽत्र शतद्वेः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 कुम्भस्थे भूसुते कौटे जीवे सिद्दगते विधौ । स रक्तगौरो मतिमान् पितृमातृसुखाञ्चितः ॥ ६ ॥
 भ्रातृमित्रयनयुक्तः सौम्यः पितृवचोमुगः । घृणी हस्तोऽय मितदो वर्णात्तमसमुद्भवः ॥ ७ ॥
 दानादिदं फलं सर्वं स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भूणश यस्मादिति वेदविदो विदुः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतः पूर्वं शृणुष्वथ स्वगेश्वर । माग्भवे याः कनिष्ठाभूत् सा ज्येष्ठाऽत्र मृतमजा ॥ ९ ॥
 गर्भदोषरता चेति लक्षणैर्लक्षितासुत । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापपनोदनीम् ॥ १० ॥
 कुर्त्यात्फलं स्तामेतद्ब्रह्मणं कमलोद्भवम् । विश्वमूर्तिं त्रिलोकेशं सौवर्णं निरखिलं शुभम् ॥ ११ ॥
 तदर्द्धार्द्धमितं देयं त्रिषु वित्तादिर्म पश्य ॥ १२ ॥

“ त्यक्त्वा वसाननां शुद्धां यत्पूर्वं पापमञ्जितम् । तेनाहमत्र ब्रह्मणं प्रायश्चित्तं ददे द्विज ” ॥ १३ ॥
 गौरी तु राजती देवा द्विपलाकंश्च तन्मितः । मापपंचमिता विष्णोः सौवर्णां ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥
 द्विरणमयी तथा लक्ष्मीर्देवा मापाष्टका शुभा । ब्राह्मणान् वरयेत्तत्र गृह्यज्ञं रामाचरेत् ॥ १५ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्त्या ब्राह्मणान्गृहडाग्रज । एवं विधानं चः कुर्यात्स्त्रीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ १६ ॥
 ज्येष्ठायां च कनिष्ठायां नात्र कार्या विचारणा । श्रुत्वेनं शक्तिमान्यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् १७
 न जीवन्ति सुनास्तस्य रिष्टं वेदात्रकेन्दके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र पुत्रपौत्रविघ्ननम् ॥ १८ ॥
 भविष्यति तथा ह्यायुः सप्तसप्तमिताः समाः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीमद्ब्रह्मसंहितादे कर्मविपाकेऽनाथः सतदशाधिकशततमः ॥ ८१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सप्तदशं द्वभूत्काश्चिच्छूद्रो धर्माक्रियारतः । विवाहं कृतवान् पूर्व कन्यायाः कृतजन्मानि ॥ १ ॥
 दाने स्वल्पमतिस्तस्माच्चक्रागलाविधाननः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्द्वयोगतः ॥ २ ॥
 चचार पर्वते सून मार्गलुष्टजतत्परः । अथो भाविवलात्तत्रः प्राप्ता काचिद्दरानना ॥ ३ ॥
 पूर्णगर्भसमायुक्ता नानाभग्णाभृषिता । सा लुण्ठिता भयत्रस्ता तेन क्रूरधियाऽग्दज ॥ ४ ॥
 सहायैस्तु परित्यक्त्वा ताडनान्महदाकुला । तस्या गर्भच्युतौ तत्र कन्यापुत्री बभूवतुः ॥ ५ ॥
 अतहापेन तेनैव पापमाचारिणं पुरा । ततो यमपुरं प्राप्नो धर्मावर्मसमन्वितः ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं मुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । कन्यादानप्रभावेण स जातोऽत्र वणिचमुतः ॥ ७ ॥
 कुरुक्षेत्राद्यौम्यभागे त्रिंशद्योजनसंमिते । स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गः स्वल्पवित्तसमन्वितः ॥ ८ ॥
 वातापित्तसमद्बन्धो बहुपुत्रीभिर्गन्धितः । स्वयं स्त्रीसंयुतो लोभी पितृमक्तिसमन्वितः ॥ ९ ॥
 जानपुत्रविहीनश्च पापात्पुण्यात्तथा फलम् । चिद्रमद्गादिदं सूत चन्द्रो मित्यनराशिगः ॥ १० ॥
 न पश्यति मुतं कन्यां लाभे शुक्रः प्रपश्यति । तस्माद्बहुत्वं कन्याया न च पुत्रमुत्वं क्वचित् ११
 निष्कृतिं तदप्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलाघादंमितेन तु ॥ १२ ॥
 लेख्यी गर्भच्युतौ वालां सौवर्णाभूषणान्वितौ । सा देवा तु विपिज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 दयः पंचमित्तमापेस्तथा वेदानिविः सुत । जपेच्च वेधसो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥

पूर्वपापविशुद्धयर्थं सहस्रं प्रतिदेवतम् । होमयेच्च तिलांस्तत्र सवृतास्थण्डले शुभे ॥ १५ ॥
 स्वग्रहोक्तविधानेन स्थापयित्वा हुताशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् १६
 ततो रुद्रव्रतं कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् । चतुर्दश्यां निराहारो रुद्रपूजनतत्परः ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रापश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविबुद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्यान्न च पुत्रमुखं लभेत् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽष्टके ॥ १९ ॥
 ह्यायुरव्दाश्रुतरशीतिः प्रायश्चित्ते कृतऽण्डज ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायोष्टादशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्गदेशे द्विजो धनी । विद्याभ्यासयुतो नित्यं धर्मशास्त्रिक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चाल्पानि दानान्यपि विधानतः । पर्वस्वपि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणास्तथा ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । कालयोगेन संप्राप्य ब्राह्मणेन कुटुम्बिना ॥ ३ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे ताम्रभये स्थितम् । पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहृतचेतसा ॥ ४ ॥
 सर्वैर्भिक्षित्वा बहुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह । ततो यमपुरं प्राप्तः सप्तहापो द्विजोत्तमः ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पापफलं न्यायात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विद्यादानादिपुण्येन जातोऽसौ ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देशं पश्चनदं प्राप्य गौरः पिताधिको घृणी । वाचा मधुरया युक्तो राजसशत्रुः सुधीः ॥ ७ ॥
 दर्शनीयो नातिहस्यो नात्युच्चः श्रोधवानितः । सुखस्त्रीमानसंयुक्तः सदा सोऽतिधनेर्धुवः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् । धूर्तः शतोऽल्पदो दम्भी स्वल्पधर्मक्रियान्वितः ॥ ९ ॥
 ईर्ष्येनोत्थैर्हीनः पुत्रसन्ततिदुःखितः । ब्रह्मस्वभङ्गणात्पूर्वं फलमत्र विनिश्चितम् ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । जन्मलग्नात्सुते राशी घटः पापसमन्वितः ॥ ११ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यथ स्वगेश्वर । पुत्राभावो भ्रातृहीनः स्त्रीसुताल्पसमन्वितः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरोभिराढचस्प पृच्छकस्यात्र जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मणारायणो कार्थी सुवर्णाद्वंमितौ शुभौ । तद्वर्षौ वाऽथ सौवर्णौ द्वयोर्वंत्तानुसारतः ॥ १४ ॥
 स्थापयित्वा घटे ताम्रे सवृते वस्त्रवेष्टिते । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १५ ॥
 चतुर्विंशसहस्राणि मापत्रीं च जपेत्ततः । होमयेच्च यथाशक्त्या कुण्डे वा स्थण्डिले शुभे ॥ १६ ॥
 घृतिमिश्रांस्तिलांस्तत्र शक्त्या विभ्रांश्च भोजयेत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरोद्गतमुत्तमम् ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रापश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविबुद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्याधनाशनम् । न च पुत्रमुखं लब्ध्वा न तस्य परमा गतिः ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृतेऽरिष्टं पंचाशन्मितकेऽष्टके । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमिताव्दकम् ॥ २० ॥

जन्मादिमरणात् हि स्वल्पमेवान् सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्तमः ॥ ८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वद्भेदो ह्यभूत्कश्चिद् बाहुजो धर्मसंयुतः । ग्रामाधिपश्चोप्रदण्डो गुरुभक्तिपते दृढः ॥ १ ॥
 स गवा तु कुरुक्षेत्रे सर्वस्व विधिनाऽद्दात् । प्राप्ते सूर्यप्रदे सूत विप्राय च कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । यौवने घृतिता विप्रवर्ती चातिशुभानना ॥ ३ ॥

कामलोभेन सततं पतिस्तस्याः प्रवीडितः । एवं निवसतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ५ ॥
 ऐरावत्पास्तु निकटे त्रिंशद्योजनसंमिते । गौरः सुरूषो भक्तिमान् यशस्वी प्रियदर्शनः ॥ ६ ॥
 पुत्रदारधनैर्धुक्तो बहुमित्रः प्रतापवान् । राजसेवीतिविख्यातः सुसैश्वर्ययुतो नृपः ॥ ७ ॥
 देशदेशेऽधिकारादय आचन्तमुखमागिह । दाता भोक्ता प्रधानश्च बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 धर्मादिदं तथा पापात्क्रोधी दण्डरतो व्यपी । पूर्वस्त्रीमुखवहीनस्तु मनोदुःखसमन्वितः ॥ ९ ॥
 धर्पणाद्विजयोपायास्तत्पत्युस्तत्र ताडनात् । यौवने नेत्ररोगाद्व्यथाश्च जन्मनि निश्चयात् ॥ १० ॥
 चिह्नमङ्गादिदं चन्द्रो भौमयुक्तस्तृतीयगः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविशोधनीम् ॥ ११ ॥
 हेम्रः पल्लेर्देशमितेः शिवः कार्यो विधानतः । सपत्नीको वृषस्थश्च सर्वाभरणभूषितः ॥ १२ ॥
 तदद्वांर्दमितो वापि त्रिषु विद्यानुसारतः । होमयेच्च तदग्रे तु त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
 तिलाज्यमधुयुक्तेन कुण्डे वा स्थण्डिलेषु च । स च देवो विधिज्ञाय दद्दुरोगानुत्तये ॥ १४ ॥
 तन्मितं च तथा दद्याद्वाजतं च गणेश्वरम् । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्गन्धपुष्पोपचारकैः ॥ १५ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । न तस्य दद्दुजा पीडा भविष्यति कदाचन ॥ १६ ॥
 स्त्रीरिष्टं च तथा न स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र दद्दुरोगो विवर्धते ॥ १७ ॥
 नागसप्तमितायुः स्याद्रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रणवाद्यस्तथा मन्त्रहयम्बकाय नमस्तथा ॥ १८ ॥

मंत्रः—“ॐ त्र्यम्बकाय नमः” इति ।

इति श्रीवृद्धमूर्धारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोर्विद्यत्यधिकारशततमः ॥ ८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः कश्चिद् यासुने गरुडाग्रज । प्राग्भवे च द्विजश्रेष्ठो ग्रामाध्यक्षो धनाल्पकः ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गनातश्चायं प्रयागे स्नानमाचरत् । एकदा तु वने गत्वा ददाह सघनं वनम् ॥ २ ॥
 तत्र दग्धा महाजीवा वनाग्निज्वालया भृशम् । तेन कर्मविपाकेन पुत्रसौख्यविवर्जितः ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पुत्रदुःखनिपूदनीम् । रिष्टात् प्राग् द्विवसाध्वक्ष लोकानां हितकाम्यया ४
 श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि जीववातविमोचनीम् । यां कृत्वा विधिवत्सूत वंशशुद्धिः प्रजायते ॥ ५ ॥
 पदपले राजते पत्रे वेदाङ्गुलमिताब्दके । वनजीवास्तथा लेख्याः सुगन्धैः पञ्चमिथुताः ॥ ६ ॥
 सर्पशुश्रुकगोघ्राह्याः पक्षिणां च तथालयाः । देया विप्राय विधिना पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ ७ ॥
 तदर्धमितकेर्वापि द्वयोर्विंशतानुसारतः । वनदेवी तथा कार्या स्वदेवमितमापकैः ॥ ८ ॥
 मापद्भयहिरण्येन तथा कुषोडुताशनम् । संपूज्य दद्याद्विप्राय इमं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ ९ ॥

मन्त्रः ।

वनांतरगताः पूर्वं ये जीवा दाहिता मया । वनदेव्यादिदानात्तु गच्छन्तु मम पातकाः ॥ १० ॥
 इत्युच्चार्य नरः सर्वं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । शृणुयाद्धरिवंशं वा त्रिरावर्त्य विधानतः ॥ ११ ॥
 जपेत्सहस्रद्वितयं देव्या मंत्रं ययोक्तवत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरोद्विधिना व्रतम् ॥ १२ ॥

मंत्रः—“ॐ ह्रीं वनान्तरगतायै नमः” इति ।

नेवं करोति यो मोहात् प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः २० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पदशीतिमितान्दकम् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षं पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसादे कर्मविपाकेऽध्यायधत्तुर्विंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः कश्चिद्ब्रामाध्यक्षो विराट्जः । दत्तानि तेन दानानि गोभूम्यन्धादिकानि च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणेण गृहस्थेषु सत्पात्रेषु विशेषतः । अथान्यग्रामपस्यापि क्षत्रियस्य महात्मनः ॥ २ ॥
 एकपुत्रस्य पुत्रो वै भुजमूले पुराऽनघ । घातितस्तेन खड्गेन निशायां चौरकर्मणा ॥ ३ ॥
 स मृतस्तेन दुःखेन भाविनोर्यस्य गौरवात् । तन्माता पुत्रदुःखेन मृता दुःस्वर्णपीडिता ॥ ४ ॥
 वैरभावरतेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् । एवं बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
 शतद्विकटं देशे भेषजं शनिसंयुते । कीटराशिगते जीवे मुते चापगते विधौ ॥ ७ ॥
 गौरौ धूतः प्रसुर्मध्यः कचित्पापरतः सुधीः । धनभोगसुखैर्मुक्तो मित्तो लोभसंयुतः ॥ ८ ॥
 पितृमातृसर्वहानौ भृत्यस्त्रीबन्धुसंयुते । पात्रे दानादिदं सर्वं फलं पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 पूर्वं बालवधात्पापादिह जन्मनि चाण्डज । द्विवेदमितवर्णान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 तथा माम् बाहुजववाद्बामबाहुविवर्जितः । लक्षणैर्लक्षयेद्वैतः पृच्छकं चात्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । पुत्रवृद्धिकरं धन्यां सर्वादिष्टविनाशनीम् ॥ १२ ॥
 पलपंचमितं कुर्याद्बाहुजं च हिरण्यमयम् । तन्मातरं च सौवर्णां सुवर्णैकमितां शुभाम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनारायणं तद्द्राजतं त्रिपलात्मकम् । तन्मितां राजतीं गौरीं दद्यान्मन्त्रैः प्रपूजिताम् ॥ १४ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेदष्टाक्षरं तथा । शृणुयाद्भ्रिवंशं वा शतावर्षविधानतः ॥ १५ ॥
 लक्षरुद्रं त्रिगुणितं कुर्याद्वा विधिपूर्वकम् । यो न कुंयाद्विधानैकं त्रिष्वप्येतेषु निश्चिनम् ॥ १६ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । वेद्वेदमिते वर्षे रिष्टं चैव प्रकीर्तितम् ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सु प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविष्टादिः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १८ ॥
 एकाशीतिसमायुः स्याच्चैत्रादौ भृगुभे मृतिः । जन्मादिमरणान्तं हि सर्वं ते कथितं मया ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कारदेशे समुत्पन्नः कश्चित्पात्रे कुले सुधीः । विमोत्सङ्गतस्तत्र प्रयागे मकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान्निधिवत्स्नानं दानं स्वल्पं च शक्तितः । देवयोगाद्गृहं प्राप्य कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्र्यां गर्भश्च धारितः । स्त्रीसाहाय्ययुतेनेदं पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरपेधैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुरा । एवं सर्वैर्मलित्वा तु पातनं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले गवास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यत्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थराजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सज्ये शनी सिंहगते सूर्ये कन्पागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे ह्यैरावतीतीरे नात्युच्चो न लघुः सुधीः । शिष्टश्वाक् स्वल्पवर्माद्वयः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहोदरधर्महानौ जातपुत्रविनाशकः । परदाराभिगमनाद्गर्भपातनदोषजात् ॥ ८ ॥
 पापारपूर्वकृतारसत लक्षणैर्लक्षयेदिह । स्त्रीसाहाय्यात्तया सूत प्राक् पापं समुपार्जितम् ॥ ९ ॥

तर्नकाऽत्र हि पत्नी च तयोः पुत्रशुचान्विता । तथैका बहुपापत्वाद्भ्रातुः परव्यग्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रमर्तविहीनाऽत्र पूर्वपापात्प्रदृश्यते । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत पूर्वपापविशोषनीम् ॥ ११ ॥
 साद्वैवेदमितैः स्वर्णैः पद्मं कुर्याद्विरण्मयम् । सनालमपटपगढं शुभं तद्ब्रह्मद्वैवतम् ॥ १२ ॥
 पूष्येत्पारदेनेव तस्य नालं मयन्ततः । दद्याद्वेदविदे सूत विधिमन्त्रं पठन्मुधीः ॥ १३ ॥
 “ब्रह्मयोनिरिदं पद्मं माधयं स्थानं च शाश्वतम् । गर्भधारणपापोत्पद्योपनाशकरं परम् ॥ १४ ॥
 ददेऽहं विममुख्याय पूर्वपापविशुद्धये ।” इत्युच्चार्य नरो दद्याद्समाहोपात्प्रमुच्यते ॥ १५ ॥
 राजतं च ततो दद्याद् ब्रह्मार्णं तन्मितं सुत । रुद्राणामथवा लक्षं पूजयेद्विधिनाऽज ॥ १६ ॥
 गायत्रीं च यथाशक्त्या जपेच्चैवावमर्षणम् । नैवं विधानं यः कुर्याच्छोभान्मोहाद्विशेषतः ॥ १७ ॥
 न जीवन्ति मुतास्तस्मिन्भीषिते नात्र संस्रयः । श्रुत्वैवं विधिवत्कुर्याद्विधानैकं समाहितः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमर्षणं भविष्यति यमाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मध्ये ह्यायुरष्टाद्विर्वर्षकम् ॥ १९ ॥

रिष्टं पथिमितेऽदे तु तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीबृहन्नार्याख्यसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्यधिकः ॥ ८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीद्वाजकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मनि यामुने । धनवान्यसमायुक्तो रुद्रभक्तिपरोऽज ॥ १ ॥
 दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । अयो भाविबलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्ब्रह्मे स्थापितं द्रव्यं पुनर्दत्तं न तेन च । सहायैकयुतेनैव ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ३ ॥
 स च कालवशं प्राप्य सुक्ता पापफलं महत् । पुण्यात्पुण्यफलं तत्र स शूद्रो जाङ्गलेऽजुना ॥ ४ ॥
 देशे रामहृदायाम्ये तत्त्वयोजनसंमिते । कृष्णस्तनौ मुते यस्माद् कूराः पश्यन्ति पापतः ॥ ५ ॥
 ह्रस्वो मध्यो धनादचस्तु श्रेष्ठो मतिसुखान्वितः । स्त्रीभृत्यभ्रातृसंयुक्तो मध्यान्ते सुखमाभिहा ॥ ६ ॥
 ब्रह्मस्वरणपात्पूर्वं चात्र सन्ततिवर्जितः । दाने स्वल्पमतिश्रुतः पापात्सर्वमिदं सुत ॥ ७ ॥
 अयो भ्रातृसाहाय्यात् ब्राह्मणस्वं हृतं पुरा । तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 लक्षितो लक्षणेभिः पृच्छको विनतासुत । निष्कृतिं च प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोषनीम् ॥ ९ ॥
 लक्ष्मीश्च राजती कार्यो पलेर्दशमितैः शुभा । सर्वावयवसम्पन्ना पीतवस्त्रविभूषिता ॥ १० ॥
 ब्राह्मणाय च सा देया मन्त्रेणानेन धीमता । “लक्ष्मि त्वं सर्वभूतानां कामदा मोक्षदायिनी ॥ ११ ॥
 पूर्वजन्मान्जितारपापान्मां रक्ष शरणागतम्” । इत्युच्चार्य नरो दद्याद्विप्रद्रव्यावनाशनम् ॥ १२ ॥
 तथा पञ्चपलैः सोमो राजतश्चोक्तारूपवत् । पलद्वयमितौ तद्ब्रह्मनाधिपदिनेवरी ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्वाद्येर्दद्यात्सर्वान्दिवीकसः । जपेत्पञ्चसहस्रं तु गायत्र्या होमयेत्तथा ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या शिवभक्तान्विधानतः । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १५ ॥
 नस्याऽत्र पुत्रपुमालं कन्यैका च भविष्यति । न कनोति च यो मोहाद्विधिवत्पापशोचनम् ॥ १६ ॥
 तस्य पञ्चमिताब्दान्तं न च पुत्रमुखं त्विह । आयुश्चात्र तद्द्वान्तं प्रायश्चित्तेऽकृते धुना ॥ १७ ॥

प्रायश्चित्ते कृते त्वायुरधिका सप्ततिः समाः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहन्नार्याख्यसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकः ॥ ८२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अर्बुदेऽपकुलोत्पन्नो धनवान्यसमन्वितः । सरस्वत्याश्च निकटे विष्णुधर्मसमन्वितः ॥ १ ॥

इनानि तेन दानानि ब्राह्मणेषु च शक्तिः । पर्वस्वपि च तेनैव श्रद्धार्हनेन चेतसा ॥ २ ॥
 देवाद्वाजा द्विजस्याय प्राप्ता वै गर्भसंयुता । वैरिभावाद्वातयित्वा भुक्त्वा तेन रिजानता ॥ ३ ॥
 तत्सुताश्च तथा सूत पापमाचारितं त्विदम् । धर्माधर्मफलं भुक्त्वा गत्वा तत्र यमालयम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यवशात्सूत स जातः पादजोऽधुना । सरस्वत्या याम्यभागे विंशद्योजनसंमिते ॥ ५ ॥
 स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गो विष्णुभक्तिसमन्वितः । चिंताधिरुः स्वल्पवनः स्त्रीभ्रातृसुखसंयुतः ॥ ६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाज्जातपुत्रविनाशकृत् । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्सा स्त्री तत्र प्रपीडिता ॥ ७ ॥
 तस्य चिह्नमिदं त्रैयं भेषः पञ्चमभावगः । पापयुक्तस्तथा दृष्टो राहुरेकादशे स्थितः ॥
 लक्षणैर्लक्षितः प्रोक्तैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वारिष्टनिपूदनीम् । इह पुत्रकरीं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तत् प्रवक्ष्यामि येन पापशयो भवेत् ॥ १० ॥

पल्लवाद्दशभिः कार्या मेयी गर्भसमन्विता । राजती च तद्दद्यात् वा द्वयोर्भित्तासुरतः ॥ ११ ॥
 मन्त्रमेतं समुच्चार्य देया विप्राय धीमते । मया पूर्वभवे सुक्ता मेयी गर्भसमन्विता ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणस्य ददात्म्यस्मान्मेयीं सौम्यमयीं शुभाम् । देवो वैश्वानरो यस्मात् पशुघातात् प्रमुञ्चतु ॥ १३ ॥
 तस्माद्द्वैश्वानरो देवो देयश्चाहममाणतः । जपेद्द्वैताशनं मन्त्रं सहस्रं पाशुपं तथा ॥ १४ ॥
 होमः कार्या दशांशिन स्यापयित्वा द्रुताशनम् । तण्डुलाज्ययथान्द्रुत्वा तिलान्तामिश्रय यत्नतः १५ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ १६ ॥
 तस्य वंशविवृद्धिः स्यादायुर्बुद्ध्यास्तिसप्ततः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं स्ववेदमितकेऽब्दके ॥ १७ ॥

यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसत्वादे कर्मविपाकेऽप्यायोऽष्टाविंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनेतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कश्चिद्विजोऽभवत्पूर्वं बह्वदेशेऽपि आमपः ॥ १ ॥
 धर्मशास्त्रक्रियाहीनः पित्रोः सुखसमन्वितः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेषु च शक्तिः ॥ २ ॥
 तत्पात्रेषु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा । मृगयायै गतो विप्रः कदाचिद्देवयोगतः ॥ ३ ॥
 घोरं कर्म कृतं तेन प्रारम्भे यौवनस्य च । लुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र महार्घीर्षीतो भृशम् ॥ ४ ॥
 हतोऽप्यायुर्वल्लेनैव न स मृन्मुखशं गतः । ब्रह्मस्वमिति तज्ज्ञात्वा न भुक्तं केनचिद् गृहे ॥ ५ ॥
 तेनैव भक्षितं सूत येन विप्रः प्रपीडितः । स गत्वा यमलोकं तु सुक्ता तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पात्रदानवशात्सूत स जातः क्षत्रियोऽधुना । देशे वैपाशिके लभ्ये चापसंस्थेऽस्तमे र्वा ॥ ७ ॥
 भेषगे राहुयुक्तेश्च सीम्यर्त्तं विधुसंयुते । स गौरो दर्शनीयाक्षः सखवान्स्वल्पवित्भाह् ॥ ८ ॥
 धर्मं चाल्पमतिर्भ्राष्ट्रपितृमातृसमन्वितः । दानादिदं फलं सूत तथा पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 यत्रयत्र कृता घाताः भान्भवे ब्राह्मणस्य च । इह जन्मनि तत्रास्ति वारुणे कुण्डगदान्वितः ॥ १० ॥
 बथो स्त्रीपुत्रहीनोऽत्र जायते गरुडाग्रज । यौवनेऽपि च बार्द्धक्ये तस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ११ ॥
 एभिश्च लक्षणेः सूत लक्षणयोगोऽत्र पृच्छकः । निष्कृतिं परमां सूत वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः १२ ॥
 गायत्रीं विधिना जप्त्वा कांठिं शुद्धिमवाप्नुयात् । प्रयागे निवसन्वीगः कार्या वा कुरुजाङ्गले १३ ॥

अथवाऽष्टसहस्राणि जप्त्वा कुर्यादिमं विधिम् । हिरण्मयीं सोमविधौ कार्य्यां सुस्पष्टकाद्युमौ १४ ॥
 पत्रेऽथ वा च ती लेख्या सर्वलक्षणसंयुता । देवो विप्राय विधिवत्पूजयित्वा प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सुत कुण्डहानिः प्रजायते । स्त्रीपुत्रमुत्तमत्रैव भवत्येव न संशयः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तं न कुर्याच्चैद्भवेद्भोगविवर्धनम् । न पुत्रमुत्तमामोति स्वयं जीवन्कदाचन ॥ १७ ॥
 रिष्टं द्वात्रिंशदब्दे तु जीवनं वर्षसप्ततिम् । आनन्त्यात्सखल जीवानां विस्तरं नोदितं मया ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्याय एकात्रिंशदधिकः प्रश्नतमः ॥ ८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छको विधिना सूत दानवर्धरतो भवेत् । वैश्यः पूर्वभवे सूत व्यापारकुशलः सदा ॥ १ ॥
 दानवर्धरतो नित्यं ब्राह्मणाऽतिथिपूजकः । तद्गृहे धान्यराशिं तु भक्षण्यन्ती धुर्धादिना ॥ २ ॥
 धासन्नमसवा सूत सुरभी कालमोदिता । भृशं तेन हता कुसौ लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 बालवत्सो मृतस्त्वत्र गर्भस्थश्चातिताडनात् । तदुःखेन मृता सा तु धेनुःकन्दती पुरा ॥ ४ ॥
 एवं हि निवसस्तत्र मृतोऽती यमशासनम् । प्राप्य स्वर्गं बहून्भोगान्मुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 शतद्विक्रमे देशे जातोऽथ ब्राह्मणोऽधुना । धनुर्लगते सौरी गुरी मीनेऽप्यलौ रवौ ॥ ६ ॥
 कुलाग्रणीः कार्यकरो गुणी पित्रकफान्वितः । मध्यरूपयुतः श्रीमान् द्विभार्यो विचसंयुतः ॥ ७ ॥
 चन्द्रः पापयुतस्तत्र कन्यार्यां समवस्थितः । गोबालवत्सकवधात् पापात्पूर्वादपुत्रकः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात् पूर्वजन्मन्यभूदसौ । तेन कर्मविपाकेन स्त्री ज्येष्ठा धुत्रशजिता ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते पुत्रः कनिष्ठायां भविष्यति ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । कथ्यतां दिवसेशन लोकात्तनां हितकाम्यया ॥ १ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणुष्वथ स्वर्गेश्वर । सुवर्णदशका सूत धेनुः कार्या समर्गिका ॥ १२ ॥
 सर्वालंकारयुक्ता च पत्रे लेख्या ययोक्तवत् । तद्वर्धार्थप्रमाणा वा त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ १३ ॥
 संपूज्य नाममन्त्रैस्तु सा देवा ब्राह्मणाय गीः । “यन्मया पूर्वजनुपि पापं गोवाततः कृतम् ॥ १४ ॥
 तदत्र पापनाशाय वदेऽहं मां हिरण्मयीम्” । मन्त्रमेतं समुच्चार्य दद्याद्विप्राय धीमते ॥ १५ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तदनन्तरम् । आसन्नमभवामेकां दद्यात्रां भोजयेद् द्विजान् ॥ १६ ॥
 अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य सन्ततिवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै सुत ॥ १७ ॥
 न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं त्रिधा मत्तम् । इह जन्मन्यपुत्रः स्यान्मृते नरकमानुयात् ॥ १८ ॥
 एकहीनस्य पञ्चादादब्दे मृत्युर्जरेण वै । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पण्डितैकयुता समाः ॥ १९ ॥
 कन्यागते रवौ चन्द्रे भीनस्थे मरणं ध्रुवम् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकः प्रश्नतमः ॥ ८३० ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मन्यथात्र च । पृच्छको जगतां नाथ तस्य कर्म प्रकाशय ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे विप्रो गिरिवासी जितेन्द्रियः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ २ ॥
 दत्तानि तत्र दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणाः स्वग ॥ ३ ॥
 अथ भाविबलात्सुत ब्राह्मणेन तपस्विना । स्थापितं तद्गृहे स्वर्णं लोभयुक्तेन तेन च ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले कालधर्ममुपेयिवान् । स्वर्णापहारी सततं गतो हि यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण जातोऽयं ब्राह्मणोऽबुधा ॥ ६ ॥
 सौराष्ट्रे च तुलालेन कृशो नातिलयुः मुषीः । धर्मकर्मक्रियायुक्तो लोभी दुःखसमन्वितः ॥ ७ ॥
 गौरवर्णः शनिर्यस्मालन्नमः सुतगः शशी । बहुकन्योऽल्पपुत्रश्च तस्माज्जीवोऽधुनाऽण्डज ॥ ८ ॥
 यौवने स्त्रीसखं त्वन द्विपञ्चाशन्मिताब्दके । भृशं पुत्रमुत्वं प्राप्तं पूर्वं ब्राह्मणपूजनात् ॥ ९ ॥
 कर्कटस्थी सूर्यजीवी तस्माद्राजोपसेवकः । सुवर्णहरणादोपात्पूर्वजन्मनि मानद ॥ १० ॥
 कुनखी ह्यत्र विज्ञेयो लक्षणैस्त्वैहिकैरसौ । अयो भ्रातृसाहाय्यानु ब्राह्मणस्वं हनं पुरा ॥ ११ ॥
 तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि । पृच्छकस्य तथा वर्षे पदपञ्चाशन्मिते ध्रुवम् ॥ १२ ॥
 पुत्रारिष्टं विजानीयात् स्वदेहे वापि जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृति वद मे स्वामिन् पुनरिष्टविनाशनीम् । त्वत्तोऽहं श्रोतुमिच्छामि सर्वलोकोपकारकम् ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलत्रयमुवर्णाढ्यां गां दद्याद्ब्राह्मणाय वै । तदर्धार्धमितां वापि श्रेष्ठमध्यकानिष्टिकाम् ॥ १५ ॥
 त्रिदु वित्तानुसारेण तत्पूजादिककल्पना । सुवर्णहरणात्पाशादोदानान्मुच्यतेऽनुना ॥ १६ ॥
 बट्पञ्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते सूत पूर्णायुर्जायने नरः ॥ १७ ॥
 सप्तसप्तविवापाणि सपुत्रो जीवति ध्रुवम् । कार्तिके कृष्णपञ्चम्यां अशिन्याद्भागितऽण्डज ॥ १८ ॥
 वृषलभ्रे च निधनं पृच्छकस्य भविष्यति ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविद्याकेऽध्याय एकत्रिंशत्तमः ॥ ८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काश्चिद् वैश्यो धर्मपरायणः । मथुरायां महाभाग भिषगवृत्तिविगारदः ॥ १ ॥
 भोजिताश्च महारोगा गवां तेन महात्मना । दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 पापभाचरित्वं तेन कामलुब्धेन चेतसा । स्वज्ञातिवनितायां वै व्यभिचारं चकार सः ॥ ३ ॥
 तस्यास्तत्राऽभवद्भ्रमः पातनं हि चकार सः । मरीपथैः स्वैदनाद्यैः परीवादाद्याऽण्डज ॥ ४ ॥
 सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन निश्चितम् । पत्नीसाहाय्यात्सततं सर्वमेतदुपार्जितम् ॥ ५ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायोऽण्डजोत्तम । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 गवां दुःखापहारेण पुण्येनात्र वणिक्सुतः । जातो रामद्रदाद्याम्ये पण्डित्योजनसमिते ॥ ७ ॥
 नात्युच्चः श्यामलो भव्यः स्वल्पविक्रमन्वितः । चिद्धमङ्गात्पञ्चमेऽजे शुभदृष्टिविवाजिते ॥ ८ ॥
 चन्द्रे मिथुनराशिस्थे भोमदृष्टे च पुत्रक । साहाय्यलक्षणं सर्वं शृणुष्वाय स्वगेश्वर ॥ ९ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायासीद् गर्भपातनकर्मिणी । पृच्छकस्य तु सा नाग्री गर्भदुःखाऽऽकुलाऽत्र च ॥ १० ॥

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापप्रणाशानीम् । मापैस्त्रिंशन्मितैरत्र कार्या वैश्या हिरण्यमी ॥११॥
 अपि गर्भयुता लेख्या मुगन्धैश्चाचिता सुत । तदर्धमितिका वाऽपि द्वयोर्विंशतानुसारतः ॥ १२ ॥
 सा देया च विधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् । गर्भपातनजादोपात् पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात् सर्वपापविशोधनम् । सार्द्धं सहस्रद्वितयं गायत्रीं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥
 जपेद्भुत्वा दशांशेन पूर्वपापप्रणाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया दद्याच्चैव तु दक्षिणाम् ॥१५॥
 एवं विधानं यः कुर्याद्विधिना पापशोधनम् । उत्पत्तिर्जायते तस्य सन्ततेनात्र संशयः ॥१६॥
 न कुर्याद्विधिवत्तत्र लोभान्मोहादिशेषतः । इह जन्मन्यपुत्रत्वं जायते चान्यजन्मनि ॥ १७ ॥
 पञ्चसप्तसामायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते सति । चत्वारिंशन्मितैरिष्टं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥१८॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्वाविंशदधिकशततमः ॥ ८२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्पूर्वं क्रूरकर्मा प्रतापवान् । धनधान्यसमृद्धोऽपि बह्वदेशे वसन्सदा ॥ १ ॥
 वाचकेभ्यः प्रदत्तानि गोभूम्यश्वादिकानि च । अथो भाविवलात्सुत लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
 सीम्नि वादे हतं द्रव्यं ब्राह्मणानामधर्ममतः । द्विजेन वै सहायेन कृतं तत्कर्मदारुणम् ॥ ३ ॥
 भूमिवादे मृतस्तत्र सद्ग्रामे कालनोदितः । भुक्त्वा भोगान्भुभान् स्वर्गं पापात्पापकलं तथा ॥४॥
 पूर्वपुण्यभावेण स जातः पर्वतोऽधुना । भूमिपालकुलेऽत्युपे सिंहलक्ष्णे गुरावजे ॥ ५ ॥
 सूर्यं भेषगते चन्द्र चापस्ये पापसंयुते । गौरः शूरो महोपस्तु बहुकल्पः कृती शुभः ॥ ६ ॥
 ददाति शक्तितो धीमान्नात्युच्चो बन्धुसंयुतः । बहुव्ययपरो नित्यं पत्तिकः प्रियवान्वृणी ॥ ७ ॥
 बहुभाषो यशस्वी च भृत्यवाहनसंयुतः । अष्टाविंशन्मिते वर्षे स्वल्पपुत्रः सुखान्वितः ॥ ८ ॥
 अन्तरायोद्भवः पुत्रैरतिदुःखमपीडितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं धनहीनोऽत्र दृश्यते ॥ ९ ॥
 सहायो यो दिजः पूर्वं भयेऽभूद्विनतासुत । तुलायां सोऽनुजो जातश्चात्र जन्मन्यपुत्रकः ॥ १० ॥
 शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापकर्मणः । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह पापात्पुच्यते ॥११॥
 पुण्येऽङ्घ्रि विपकयिते धेनूनां पक्षकं सुत । दद्याच्च वृषभं गौरं पृष्ठे वस्त्रयुगान्वितम् ॥ १२ ॥
 सुवर्णशृङ्गसहितं तथा क्षितियुतं शुभम् । मन्त्रेणानेन विधिवत्पृष्ठा श्रद्धासमन्वितः ॥ १३ ॥
 भूमिभागयुतं गौरं वृषभं रुद्रदेवतम् । ददेऽहं सीम्नि द्रव्योत्पयापानाशाय वै दिज ॥ १४ ॥
 अथो स्वर्णद्वयादद्यं तु शुभं दद्यात्तुरङ्गमम् । कर्मप्रकाशकायैव मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १५ ॥
 "सोपस्करं काञ्चनादद्यमथं तुभ्यमहं ददे । ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मोक्षं कुरु ममानघ" ॥ १६ ॥
 एवमुच्चार्य दद्याच्च पूजिताय द्विजातये । मुच्यते पूर्वपापाच्च ब्रह्मस्वहरणाद्भुवम् ॥ १७ ॥
 शृणुयाद्भस्विशं च त्रिरावर्त्य विधानतः । होमयेद्दशसाहस्रं ब्राह्मणान्पञ्च भोजयेत् ॥ १८ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य संततिवृद्धिः स्यादिदंैव फलमश्नुते ॥ १९ ॥
 नैवं कुर्याच्च विधिवत् तस्यारिष्टादिर्जं भयम् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयविंशदधिकशततमः ॥ ८२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छकोऽयमयोध्यायामभूच्छूद्रश्च धार्मिकः । धनधान्यसमृद्धस्तुः यशस्वी पितृवल्लभः ॥ १ ॥
 गयायां द्वादशे वर्षे गतो मातृसाहाय्यतः । सानुजश्च सपत्नीकः सहायत्रयसंयुतः ॥ २ ॥

गत्वा च विविचन् शूद्रं कृतवान्गरुडाग्रज । तस्य पुण्यप्रभावेण पितरश्च दिवं गताः ॥ ३ ॥
 अथ गत्वा गृहे वर्षे चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् । कृतवान्शूद्रुणं कर्म यौवने काममोहितः ॥ ४ ॥
 स्वजातिजं धर्मशीलं शूद्रं हत्वा महौपधैः । पत्नीत्वे स्थापिता तत्र भार्या कामविनोहिता ॥ ५ ॥
 सर्वस्वं तस्य यत्किञ्चिद् गृहीतं विविचैरुल्लैः । तस्य पुत्राश्च ये जातास्ते त्वास्तस्य भार्यया ॥ ६ ॥
 सपत्नीभावदुःखेन कृतं कर्मातिदारुणम् । पृच्छकस्य तु या माता तयाप्यनुकृतं त्विदम् ॥ ७ ॥
 स्त्रीयुतोऽसौ मृतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ८ ॥
 गयाश्राद्धप्रभावात्तु स जातः पृथिवीपतिः । शतयोजनविस्तीर्णं देशे पर्वतमाश्रिते ॥ ९ ॥
 पितृभक्तिविशेषात्तु चैहिकं लक्षणं त्विदम् । पितृभे जननं चास्य गुरुचन्द्रौ तु सिंहगौ ॥ १० ॥
 वृपराशिगतो भानुर्भोमाग्नेया नभश्चराः । जन्मनो द्वादशे वर्षे राज्यप्राप्तिर्न संग्रहः ॥ ११ ॥
 जानोऽत्र रक्तकृष्णोऽसौ देवब्राह्मणपूजकः । पितृभक्तिरतो विद्वान् गीतनृत्यमियः कविः ॥ १२ ॥
 देशदेशेतिप्रख्यातो दाता भोक्ता वलान्वितः । सहोदरविहीनस्तु बहुपुत्रो बहुप्रजः ॥ १३ ॥
 बहुभार्यो यशस्वी च क्षयशुद्धिदनान्वितः । पादजस्य वधात्पूर्वं पापात्त्र च पृच्छकः ॥ १४ ॥
 पादोद्गव्यथापुक्तो यौवने जायते ध्रुवम् । त्रिसहायैर्युतः पूर्वं शृणुष्वथ रामेश्वर ॥ १५ ॥
 या धर्मपत्नी पूर्वाऽऽसीत्ता ज्येष्ठाऽत्र मृतप्रजा । बालघातं कर्म यस्मात्पूर्वंऽत्र विनतासुता ॥ १६ ॥
 योऽनुजः पूर्वजनुषि गयाया च सहायकः । स जातः कर्कटे जीवे पृच्छकस्य सुतोऽधुना ॥ १७ ॥
 वसुभे मिथुनेऽस्येकं सोऽपि राजा भविष्यति । याऽभवत्पूर्वंजनुषि माताऽत्र जननी तु सा ॥ १८ ॥
 प्राक् श्राद्धकर्मतोऽपापा जाता राक्षी यशस्विनी । पापस्यानुमतत्पूर्वं ह्यत्र भर्तृविहीनता ॥ १९ ॥
 पूर्वजन्मनि य शूद्रं हत्वाऽऽनीता शुभानना । शूद्रस्य चाथ सर्वस्वं तस्य कर्मफलं शृणु ॥ २० ॥
 अत्र जन्मनि सा नारी मृता त्रिंशन्मिताब्दके । कुचत्वारिणके वर्षे शूद्रघातः कृतः पुरा ॥ २१ ॥
 जन्मतस्त्रान्मिते वर्षे षड्भृष्ट्युर्भविष्यति । देशोत्पातो भृश तत्र हाहाकारो विलिखनम् ॥ २२ ॥
 अथवा सर्वज्येष्ठस्य मृतस्य मरणं भवेत् ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

॥ तस्य निष्कृतिः स्वामिन्वयो रिष्टनिपूदनी । कथयता दिवसेजान लोकाना हितकाम्यया ॥ २४ ॥

श्रीस्वर्ग उवाच ।

शृणु मृत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य कर्मणः । यां कृत्वा विपिवज्जन्तुरिह रिष्टात्ममुच्यते ॥ २५ ॥
 श्रुत्वेन पुस्तके पुत्र मष्टा श्रद्धासमन्वितः । पूर्वं पापघटं दत्त्वा पश्चात्कर्म समाचरेत् ॥ २६ ॥
 मष्टा गृहे शुचिस्थाने स्नात्वा तु विमले जले । देवान्पितृन्समभ्यर्च्य सुमनाः सुसमाहितः ॥ २७ ॥
 भक्त्या तपुज्येष्टदेवं ततः काम्यं समाचरेत् । शूद्रस्य प्रतिमा कार्या पलेः सप्तमितः शुभा ॥ २८ ॥
 हिरण्ययी यथोक्तं हि तदर्थाय वा पुनः । कालस्य शोभना मूर्तिः कार्या लोहमयी शुभा ॥ २९ ॥
 द्विजाय विधिना देवा मन्त्रेणानेन धीमता । काममोहात्कृतं पूर्वं यन्मया शूद्रघातनम् ॥ ३० ॥
 तस्मात्तत्रिष्कृतिं विप्र ददेहं तुभ्यमत्र च । "काल त्वं सर्वभूतानां भयदश्च क्षयंकरः ॥ ३१ ॥
 मा रक्ष पूजितोऽसि त्वं रिष्टात्पापसमुद्रवात् ।" अयाष्ट मृतस्यः सत दिक्पालाना हिरण्यजाः ॥ ३२ ॥
 अष्टस्वर्णमिता देवा विप्रेभ्यो दीपनाग्न्याः । अथ रुक्ममयी मूर्तिं विष्णोर्दद्यात्पलनिकाम् ॥ ३३ ॥
 विभाव वेदविदुषे दत्त्वा विप्रश्च भोजयेत् । शिवस्य पूजनं कुर्यात् पूर्वापापविशुद्धये ॥ ३४ ॥

पुत्रपौत्रधनैर्युक्त इह जन्मनि जायते । श्रुत्वेन पुस्तकं सूत नेमां कुर्व्याच्च निष्कृतिम् ॥ ३५ ॥
इह पुत्रविहीनः स्यादेकवेदमितेऽन्दके । द्विसप्ततिमिते वर्षे मृत्युश्च कृतनिष्कृतेः ॥ ३६ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्विंशत्तमः ॥ ८३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसात्पूर्वभवे कश्चिद्विराटे ब्राह्मणोऽण्डज । विद्याभ्यासविहीनश्च कृपिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
स्वल्पवित्तपुत्रस्त्यागी बन्धुमान्यो मिताशनः । स्ववर्णधर्मरहितोऽतिथीनां पूजने रतः ॥ २ ॥
अथो तस्य गृहे कश्चिद्विप्रः स्थापितवान्वनम् । तस्मै द्विजाय लोभाद्द्वै पुनर्दत्तं न तद्धनम् ॥ ३ ॥
दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा । गत्वा धर्मपुरं देवाच्छुभं वा यदि वाऽशुभम् ॥ ४ ॥
फलं सुक्ताऽधुना जातः शतद्वानिकटे खग । रवी केतुयुते चन्द्रे मेघराशिगतेऽण्डज ॥ ५ ॥
मध्यमे रक्तगौरश्च पूर्वापरसहोदरैः । रहितो वाहुजस्त्यागी सुखी बन्धुस्तः सदा ॥ ६ ॥
धूर्तो व्यथान्वितो वाग्मी पातापित्तविवर्जितः । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात् पूर्वजन्मनि मानद ॥ ७ ॥
कृतवान्दारुणं कर्म तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् । तस्य भार्या सदाचारा सुज्ज्ञेहा भर्तृभक्तितः ॥ ८ ॥
रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते चोदरेऽनिलः । तस्याश्चोदरजं गर्भं पातयेत्सैव पृथ्वः ॥ ९ ॥
द्वित्रैस्तु पञ्चभिर्मातेश्चतुर्भिः सप्तभिस्तदा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । व्यभिचारमवाद्यापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ११ ॥
अतिकष्टाद्दैनतेय गर्भपातकृतागता । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारो यतस्ततः ॥ १२ ॥
नानाद्रव्यमहर्षो च कुलटा वाक्यलङ्घयनात् । भर्तुस्तु चौरिणीवृत्तिरिष्टसंगतिवर्जनात् ॥ १३ ॥
तेन दुष्टेन यद् द्रव्यं हृतं तस्करवृद्धिना । युक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ १४ ॥
कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दारुणैर्भिहः । यातना बहुधा प्राप्ता पश्चान्मानुपतां गतः ॥ १५ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । इन्दुस्तृतीयो हि लग्नाद् गर्भपातोऽप्यती भवेत् ॥ १६ ॥

उभाभ्यां हि कृतं कर्म भुञ्जते जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पापक्षर्या भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि विज्येश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभं भूषदेशं तु गोमयेनोपलेपयेत् । कुर्यादष्टदलं पत्रं राजतं शुक्लतण्डुलैः ॥ १९ ॥
तन्मध्ये स्थापयेत्तस्योपरि कुम्भं सुलक्षणम् । सुशीतलालितैः पूषे सस्तनौपधिपञ्चवैः ॥ २० ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वेणवं वतुलाकृति । तन्मध्ये स्थापयेन्मृतिं निष्कटप्रविनिर्मिताम् ॥ २१ ॥
सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने । यतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवस्तकाम् ॥ २२ ॥
संकटांमोचयेद्देहेन स्त्रीयुतो भक्तिभावितः । एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशदधिकःषष्ठतमः ॥ ८३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्रिदासीत्पुरा भोजे ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः । स्वल्पाध्ययनयुक्तश्च सुबुद्धिरतियिषियः ॥ १ ॥
 दानधर्मरतः शक्त्या ब्राह्मणानां च पूजकः । परप्राप्ते स्थितस्तस्य अशुः सीमापहारकः ॥ २ ॥
 स तेन रात्रौ सततं गत्वा धौप्येण घातितः । प्रहारैरतिविद्धस्तु गतः स चमशासनम् ॥ ३ ॥
 संवतितस्तस्य दुःखार्ताभ्यक्षयपानहरकुला । सदायादवेन विषेण कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले सोऽपि प्राप्तो यमालयम् । भुक्त्वा च नरकान्धोरान् ब्रह्महत्यासमुद्रवान् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्स्वर्गफलं चापि ब्राह्मणातियिपूजनात् । दानाच्च मग्भवे सूत स जातो ब्राह्मणादयः ॥ ६ ॥
 बाहुजः क्षात्रधर्माच्च गतिं प्राप्नोऽत्र जन्मनि । कुरुक्षेत्रात्परे भागे त्रिशद्योजनसम्मिमे ॥ ७ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान् विविज्ञो धनभोगभुक् । पितृभ्रातृसुवैश्वर्याभिरज्ञातिसंतुतः ॥ ८ ॥
 नातिहस्यो नातिदीर्घो वाहनाढ्यः प्रभुः कृशः । आद्यन्नसुखभोगी च प्राग्दानाडिजपूजनात् ॥ ९ ॥
 लोभमोहरतः पापात्त कचित्पापयुग्मभवेत् । यौवने ब्रह्मघातत्प्रागत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १० ॥
 क्षयरोगान्वितो यूनि तथा पुत्रविवर्जितः । सहायलक्षणं चात्र वक्ष्यामि गरुडाग्रज ॥ ११ ॥
 यश्च प्राग्वै सहायोऽभूत्तपरो ब्रह्मघातने । सोऽग्रजः प्रष्टुरत्रासीद्यौवने हि क्षयं गतः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलैरेकादशमितैः कृत्वा विषं हिरण्यमयम् ॥ १३ ॥
 सर्वावयवसंयुक्तं सुलेख्यं वस्त्रसंयुतम् । तद्द्वे कदलीं कृत्वा शुभां लेख्यां सपल्लवाम् ॥ १४ ॥
 दद्यादत्र विधिज्ञाय तदर्द्धं वा नियोजयेत् । सोऽपि दद्यात्पलैस्तत्त्वे राजतं शुभलक्षणम् ॥ १५ ॥
 दिक्पालांश्च ततो दद्याद्राजताञ्जक्रपूर्वकान् । पलैः पौडगमिस्तद्द्वन्द्वमाल्यैः प्रपूजितान् ॥ १६ ॥
 सुवर्णमिदं सूक्ष्मं दद्याद्दोषापनुत्तये । चत्वारिंशत्सहस्राणि गायत्रीं च जपेत्ततः ॥ १७ ॥
 भोजयेच्च द्विजाञ्जस्य क्षयरोगाद्भिमुच्यते । अथवा कोटिमिकां तु सापित्रीजपमाचरेत् ॥ १८ ॥
 होमयेच्चाष्टसाहस्रं क्षयरोगोपशान्तये । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं त्रिषा मतम् ॥ १९ ॥
 न तस्य क्षयरोगोऽस्ति जन्मन्यत्र च वै ध्रुवम् । प्राक्कृतात्सर्वपापाच्च ब्रह्मघातात्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
 नावयो व्याघयस्तस्य भविष्यन्ति तद्ब्रुवाः । नैवं करोति यो लोभादिभवे सति वत्सणात् ॥ २१ ॥
 क्षयरोगेण तन्मृत्युर्युवभावेऽत्र जन्मनि । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्शुभःसप्तवित्तरम् ॥ २२ ॥
 रिष्टं तत्त्वमिते तस्य तथा चाकृतनिष्कृतेः ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशदधिकोऽष्टादशतमः ॥ ८३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणस्य कुले कश्चित्पुत्रं कीरसमुद्भवः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तस्तेजस्वी कुलविश्रुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे सुत । पर्वस्वपि च विषेभ्यो दम्भयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन कामतप्तेन निश्चितम् । बाहुजायां धृतो गर्भो भाविनोऽयस्य गौखात् ॥ ३ ॥
 स्वज्ञातीयायां पक्षिवर कृतं तत्पातनं तथा । ततः किञ्चिद्भवे काले स प्राप्नोऽन्तकशासनम् ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापाच्च नरकान्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वधर्मप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना ॥ ५ ॥
 मीनराशिगते सौरा देशे पञ्चनदाभिधे । गौरः कलानिधिः श्रेष्ठः स्त्रीभिन्नसुखसंतुतः ॥ ६ ॥
 ऐश्वर्याढ्यो वाग्मिनोऽदी धनभोगसमन्वितः । सभायां चतुरो धीरो मानवान्मकीर्तिभाक् ॥ ७ ॥
 पृष्ट्विंशतिवर्षं तु मन्त्री मन्त्रवरस्तथा । सप्तविंशद्वदे चाग्ने जातपुत्रविनाशकः ॥ ८ ॥
 बाहुजायां वीर्यदानात्तद्धान्मृतपुत्रकः । लक्ष्मैतदत्र लग्नाच्च सौरैः पापान्वितः सुत ॥ ९ ॥

स्त्रीगोविप्रवधाः पापाः सुतशान्तिकरा यतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वधापविशोधनाम् ॥ १० ॥
 बाहुजामतिमा कार्यां पलैर्दशमितैः शुभा । हिरण्मयीं सुरूपा च पत्रे लेख्याऽतिमुन्दरी ॥ ११ ॥
 तदद्भ्रंशमिता वापि त्रिषु वित्तानुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया मन्त्रपूर्विका ॥ १२ ॥
 सुवर्णैकविंशं दद्यात्सर्वपापप्रणाशनम् । रौक्मं शुभं तथा दद्यादिन्द्रं सार्धपलात्मकम् ॥ १३ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तद्दशांशतः । ब्राह्मणान्मोजयेच्छतथा सर्वपापात्ममुच्यते ॥ १४ ॥
 च एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् । तस्य पुत्रविशुद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मानि ॥ १५ ॥
 नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं यथामतम् । न जीवन्ति मुवास्तस्मिज्जीविते नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुः पश्चाशीतिमिताब्दकम् । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽनिष्टं वेदव्यासमिते ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकः पञ्चाशत्तमः ॥ ८३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वैर्दशैर्वैश्वजः सूत गवायां चावसत्सुत । श्रुतिशान्त्रकियाशीनः पुत्रपौत्रैश्च संयुतः ॥ १ ॥
 विमातेसद्गतस्तत्र कारीन्द्रानं चकार सः । दुःखेन पाल्यते तेन कुटुम्बं तुमगेण वै ॥ २ ॥
 एकदा तु वनं गत्वा ददाहं वनमल्पकम् । तस्मिन्दोहे तु निर्दग्धा जन्तवस्तु खगाधिप ॥ ३ ॥
 दुष्कृतं च कृतं कर्म कुटुम्बभरणाय च । स्त्रीपुत्रमित्रसंयुक्तो गर्भो यगपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा शुभाशुभं तत्र जातोऽयं बाहुजोऽधुना । विपाशरावर्तामध्ये भ्रातृयुक्तोऽल्पवित्तभाक् ॥ ५ ॥
 धनुःस्थे तु गुरावृक्षे रेवत्यां सुगर्भे शनौ । श्यामगौरस्त्रया मध्ये दुःखदुःखोदयान्वितः ॥ ६ ॥
 सकन्यो बहुभायश्च पुत्रहीनोऽत्र दृश्यते । आपञ्चपञ्चपंतु जातपुत्रविनाशकः ॥ ७ ॥
 जीवदाहात्कृतात्पापात्स्वल्पपुत्रोऽत्र वै खग । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्पतित्वं च भविष्यति ॥ ८ ॥
 सत्त्वघातात्पुरा चात्र कण्ठादद्दूर्ध्वं रुजान्वितः । प्रायश्चित्ते कृते सूत तयोः पुत्रसुखं त्विह ॥ ९ ॥
 प्रवक्ष्यामि खगाध्यक्ष शृणु पापाविशोधनम् । राजताश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्या वनान्तिके १०
 पलत्रिंशन्मिते यन्नादेदाद्दुर्गुलिमिताधिके । तदर्धार्धमिते वापि न न्यूनाधिककल्पना ॥ ११ ॥
 तत्र गृथिकसर्पौ तु कार्थौ यत्नाद्भ्रनन्तरे । वनेदेषी तथा कार्या मापर्वेर्देहिरण्मयी ॥ १२ ॥
 वृक्षा लेख्या यने तस्मिन्लतापथिसमन्विताः । सर्वं संपूज्य विधिवद्गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणाय प्रदातव्यं पूर्वैर्वनमन्त्रमुच्चरेत् । “वनान्तरगताः सर्वं ये जीवा दाहिताः पुरा ॥ १४ ॥
 वनेदेव्यादिदानान्तु गच्छन्तु मम पातकाः ।” य एवं कुरुते सूत पुत्रसौख्यविकर्तनम् ॥ १५ ॥
 भविष्यति न संदेहो दानस्यास्य मभावतः । नैवं करोति यो मोहान्नाशं प्रामोति तत्सुतः ॥ १६ ॥
 यंयाऽस्य भ्रातरो याता नाशं पुत्रस्तथैव च । रिष्टं पश्चाद्दद्वेदं तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुरष्टपष्टिसमाः सुत । फालगुने पुष्यनक्षत्रे निर्वाणं कथितं मया ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टविंशत्यधिकः पञ्चाशत्तमः ॥ ८३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि पूर्वकर्मविचेष्टितम् । प्रागासीद्ब्राह्मणो विद्वान्स्वदेशं धर्मवित्सुधीः ॥ १ ॥
 विद्याभ्यासयुतो नित्यं धर्मकर्मरतः सदा । दत्तानि तेन दानानि स्वसूर्यांश्च दद्यान्वितम् ॥ २ ॥
 अथो पापं कृतं तेन कामलुब्धेन निश्चयात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ३

यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीदभस्स्य पातनम् । ततो लोकमयात्सूत विषं भुक्त्वा मृता तु सा ॥ ४ ॥
 देव्या गृहे च वसती देशीपूजनतत्परा । तेन चान्यैर्हृतं तस्या देवस्त्वं तदुपाजितम् ॥ ५ ॥
 स्त्रीभ्यां युक्तेन विप्रेण प्राक्कृतं कर्म दारुणम् । द्रव्यलोभमयात्सूत कामलोभाच्चयैव च ॥ ६ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तो ब्राह्मणो वेदपासगः । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ७ ॥
 भाद्राष्टम्यां भेषलप्रे मृगस्थे च शनैश्चोः । इंदी वृषे पर्वते हि स जातः क्षत्रियोऽधुना ॥ ८ ॥
 दीपो मध्यमरूपादचो देवब्राह्मणपूजकः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो महोद्यमरतः सदा ॥ ९ ॥
 तीर्थोत्सवो यज्ञस्वी च वन्युमान्नः सुखी नरः । सुशीलो वाग्बिलासी च धनवृद्धिक्षयान्वितः ॥ १० ॥
 स्त्रीभ्यां साहाय्ययुक्तेन पापमाचरितं पुग । तस्मात्ते वनित्रे द्वे तु पुत्रहीने च पुत्रक ॥ ११ ॥
 तयोश्चैका मृना पूर्वं पुत्रदुःखप्रपीडिता । या त्वन्या सापि पुत्राद्यैरतिदुःखाकुलाऽण्डज ॥ १२ ॥
 ब्राह्मण्यां प्राग्धृतो गर्भस्त्यक्त्वा मुकमलेऽज्ञानाम् । तस्मादन्न त्विषामन्यः स्थिरगर्भो न जायते ॥ १३ ॥
 ब्रह्मस्त्रीगोवधाः पासाः पुत्रदुःखकरा यतः । योर्मलित्वा धनं भुक्तं देवस्त्वं तदुपाजितम् ॥ १४ ॥
 नीचकर्मरतः पूर्वं जन्मन्यत्र द्विजादयः । ते प्रष्टुरनुजाः प्राग्जाः पुत्रहीना मृता भुक्त्वा ॥ १५ ॥
 पृच्छक्रेन तु प्राग्भुक्तं देवस्त्वं हि यथा यथा । नात्र जन्मनि लोभाद् द्वि तदुक्तं बहुदुःखसदम् ॥ १६ ॥
 एवं सर्वसहायानां लक्षणैः सहितोऽण्डज । स्वकीयैश्चापि विज्ञेयः पृच्छको नात्र संशयः ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृति वद मे स्वामिन्सर्वपापभणशानीम् । अत्र पुण्यकर्म पुण्यां सर्वदुःखविनाशनीम् ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजतं कमलं कुर्यात् पलायकमितं शुभम् । ब्राह्मणं स्वापयेत्तत्र रौरुमं पद्मं पर्यमितम् ॥ १९ ॥
 पलद्दयमितां सुर्योद्गात्रजां ब्राह्मणीं शुभाम् । सपुत्री विधिवदेया सर्वविद्याऽन्विताय च ॥ २० ॥
 द्विजाय विधिना पुत्र मन्त्रमेतमुदीरयेत् । "कारणं मृष्टिरुत्पत्तेर्ब्रह्मणी ब्राह्मणीं शुभाम् ॥ २१ ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणनाशजम् । ददेद्देहं तु महाभाग तुभ्यं मां च शिवं कुरु" ॥ २२ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापापनुचये । होमयेच्च तिलांस्तत्र गायत्र्या शक्तितोऽण्डज ॥ २३ ॥

शृणुयाद्दार्शिकं तु दशावन्त्यं विधानतः ॥ २४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यस्मृतिसादे श्रीमनिपाकंऽथाथ एकोनचत्वारिंशदधिकोऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुद्भूतश्चोप्रण्डः प्रतापवान् । ग्रामाध्यक्षो महाभाग यमुनायां महापलः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेऽप्यतिशक्तिनः । गुरुक्षेत्रादित्थेषु ग्रहणेषु विशेषतः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन स्वकुले दृष्टचेतसा । ग्रामान्तरस्थितस्यान्यक्षत्रियस्य विज्ञानता ॥ ३ ॥
 वैरिभविर्न वै रात्रौ धातितश्चोप्रकर्मणा । तत्पुत्रो त्यैकपुत्रस्य भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ४ ॥
 स ततस्तेन दुःखेन मृतः पूर्वमपुत्रकः । युवभावे साहाय्येन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ५ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुं प्रति । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो धनिनां कुले । देशाद्रामहदायाम्ये दशयोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 स वणिजस्वर्णपर्णादयः पितृभ्रातृममान्विनः । नानामुखैश्चर्ययुतो गुणी रत्नसमन्वितः ॥ ८ ॥

सार्धं दानदयायुक्ता भार्या शीलवती सुत । पुण्यादुक्तामिदं लक्ष्म पापात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 लोभी पापस्तः किञ्चिन्मातृहीनः क्रियालसः । पित्ताधिकः शठो धूर्तो मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 प्राग्बालघातात्सततं जातसन्ततिनाशकः । जन्मन्यत्र च तच्चिदं चन्द्रासौरी सुतस्थिते ॥ ११ ॥
 कन्यास्थेऽङ्गान्मुते राहो चन्द्रे केतुयुतेण्डज । बालघातः कृतो यस्मात्प्राग्भवे यौवनेऽत्र च ॥ १२ ॥
 अष्टाविंशन्मितान्दान्तमभूत्पुत्रविनाशनम् । लक्षणलक्षयेदत्र पृच्छकं गरुडाग्रज ॥ १३ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविशोधनम् । सुवर्णांश्विमिता कार्या प्रतिमा शैशवी शुभा ॥ १४ ॥
 लरुषा तत्र भ्रुगन्धेन पत्रे स्वर्णमयेऽण्डज । सर्वोभरणसंयुक्ता मन्त्रैः पूज्या विशेषतः ॥ १५ ॥
 सा देया तु विधिज्ञाय मन्त्रेणानेन धीमता । “यत्कृतं पूर्वजनुपि स्वज्ञातिशिशुनाशनम् ॥ १६ ॥
 तद्घातपापनाशाय देदेऽहं स्वर्णजं शिशुम् ।” इत्युच्चार्य नरो दद्याद्बालघातात्प्रमुच्यते ॥ १७ ॥
 ततः पञ्चदशमर्षिर्देद्यात्पशुपतिं द्वित्र । मापैः पञ्चमर्षितः सूर्यं दद्याद्धर्मं द्विजातये ॥ १८ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं त्रिसहस्रकम् । जपेच्च होमयेद्विप सर्वं बहुफलप्रदम् ॥ १९ ॥
 दानं च भोजयेच्छतया विप्रान्दद्याच्च दक्षिणाम् । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं पूजयेद्वा विधानतः ॥ २० ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । अत्र पुत्रविद्विद्विः स्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ २१ ॥
 नवं कुर्यात्तपोरेकं लोभान्मोहादिशेषतः । न जीवन्ति सुनास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ २२ ॥
 रिष्टं पद्मंशद्वेऽत्र तस्य चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पदसप्तप्रमितं ध्रुवम् ॥ २३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदधिकः प्रथमतः ॥ ८४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्रह्मदेशेऽतो द्विजो राजपुरोहितः । विद्याभ्यासयुतो नित्यं धर्मकर्मरतेस्तथा ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे सुत । पर्वस्वपि च विप्रैर्भ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 अथो पापं कृतं तत्र कामलुब्धेन निश्वात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ३
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सुत विपं सुकृत्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 गर्भस्थोऽपि मृतस्तस्या बालको विनतासुत । स्त्रीभ्यां युक्तेन विशेषेण प्राकृतं कर्म दारुणम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युवशां प्रातो ब्राह्मणो वेदपारगः । सहायाभ्यां मृतस्तत्र सोमलोकं पुरा ययौ ॥ ६ ॥
 सोमग्रहे महादानाद्भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । ततो यमपुरं प्रातो सुकृत्वा पापफलं तथा ॥ ७ ॥
 महापापकृताद्दोषादतिर्वै ब्राह्मणादथः । क्षात्रे कुले महादुष्टे पर्वताश्रयमाश्रिते ॥ ८ ॥
 चन्द्रे पापगते लभे तुलाख्ये कर्कटे गुरो । भार्ता मकररशिस्थे स जातोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ९ ॥
 गौरः सूक्ष्मः कृशो भोक्ता चपलो लोमसंयुतः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ १० ॥
 सुवैश्वर्ययुतः कापि कचिर्पापयुतः क्षमी । शौर्याड्योऽतिपशस्री च धर्मशुद्धिरतस्तदा ॥ ११ ॥
 स्त्रीगर्भपातजादोपानृतपुत्रोऽत्र जन्मनि । ब्राह्मण्यां वीर्यदानाच्च सुखं दुःखमथाण्डज ॥ १२ ॥
 पतलक्षणसंयुक्तः पृच्छकश्चाण्डजोत्तम । सहायाभ्यां युतो यस्मादासीत्स्त्रीभ्यां परे भवे ॥ १३ ॥
 तेन पुत्रविहीने तैवनिते द्वे मृते सुत । बालयोधनसंप्राप्ते पुत्रदुःखप्रपीडिते ॥ १४ ॥

गोस्त्रीब्रह्मवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

पापेभ्यो मुच्यते जन्तुः प्रायश्चित्ता यतोऽनघ । तद्दस्व महाभाग प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनम् । राजतं कमलं कुर्यात्पलत्रिकमितं शुभम् ॥ १७ ॥
 ब्रह्माणं स्थापयेत्तत्र रौम्रं स्वर्णाष्टकं विभुम् । अश्वोपरि न्यसेत्सूर्यं राजतं पलपञ्चकम् ॥ १८ ॥
 पलद्वयमितां कुर्याद्ब्राह्मणीं राजतीं शुभाम् । सपुत्रा विधिबद्धेया कर्मप्रकाशकाय वै ॥ १९ ॥
 द्विजाय विधिनापूज्य मन्त्रमेतमुद्गीरयेत् । “सूर्यं सहस्रं ब्रह्माणं ब्राह्मणीं च सुतान्विताम् ॥ २० ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भवारणनाशनम् । ददेद्दहं तु महाभाग तुभ्यं मां च शिवं कुरु ” ॥ २१ ॥
 इत्युच्चार्य ततो दद्याद्देवतां पञ्चकं सूत । होमयेच्च तिलांस्तत्र गायत्र्या शक्तिनोऽण्डज ॥ २२ ॥
 चालवत्सयुतां दद्याद्देवतं च कपिलां शुभाम् । शृणुयाद्दरिवंशं वा शतावस्यं विधानतः ॥ २३ ॥
 लक्षरुद्रं त्रिगुणितं पूजयेद्देव प्रयत्नतः । नेवं करोति यः सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ २४ ॥
 इह जन्मन्पुत्रः स्वादृष्टपञ्चमितेव्दके । करोति विधिना यस्तु पुत्रादयो जायतेऽधुना ॥ २५ ॥
 पीथैकयुनाञ्जनां तस्य चायुः स्वश्वर । स्त्रीभ्यामत्र सुशीलाभ्यां सुखवृद्धिर्मविष्पति ॥ २६ ॥
 नाथयो व्याधयस्तरय प्रायश्चित्ते कृते सति । फाल्गुने कृष्णपञ्चम्यां स्वात्सृष्टे मित्युनोदये ॥ २७ ॥

निर्याणं कथितं तस्य विस्तारं च विचारयेत् ॥ २८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदधिकाऽष्टतमः ॥ ८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्दिशटे क्षत्रियोऽण्डज । विद्याभ्यासविहीनश्च कृपिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
 स्वल्पवित्तयुतस्त्यागी भ्रातृमान्योऽतितामसः । स्वाचारधर्मरोहितोऽतिथिपूजनतत्परः ॥ २ ॥
 वित्तैर्हीनाधिकैर्युक्तो रक्तः श्यामोऽतिदुर्मतिः । अथो तस्य गृहे कश्चिद्विजः स्थापितवान्वनम् ॥ ३ ॥
 तस्म द्विजाय लोभाद्दे पुनर्दत्तं न तद्वत् । दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ४ ॥
 गत्वा धर्मपुरं देवाच्छुभं वा यदि वाऽशुभम् । फलं भुक्त्वाऽधुना जातः पुष्करं पञ्चयोजने ॥ ५ ॥
 कर्कटस्थे गुरौ लभे वृश्चिके चन्द्रसंस्थिते । मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वापरसहोदरैः ॥ ६ ॥
 रहितो बाहुजस्त्यागी सुखी दम्भरतस्तथा । धूर्तौ विद्यान्वितो वाम्नी वास्ये पित्रोर्विवर्जितः ॥ ७ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मनि मानद । कृतवांश्वोऽप्रपापं तु तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ८ ॥
 अत्र जन्मनि सा भार्या मृता सा बहुपुत्रिका । ततो दिनार्यां प्रागाभ्यां सुताभ्यां विनतासुत ॥ ९ ॥
 हीने ज्येष्ठकनिशाभ्यामत्र चाकृतनिष्कृतेः । वदामि विन्मयं तस्य पूर्वदुष्कृतनाशनीम् ॥ १० ॥
 पलपञ्चनदह्नां वा द्वयोर्वित्तानुसारतः । सुरभीं दद्यात्सर्वणेन घण्टाभरणभूषिताम् ॥ ११ ॥
 सवत्सां विमसुक्त्याय पूजिताय प्रयत्नतः । ततः प्रभृति रोगाणां क्षय एव भविष्यति ॥ १२ ॥
 धनधान्यसपुत्रश्च जायतेऽत्रैव जन्मनि । य एवं कुरुते सत प्रायश्चित्तं द्विधा मतम् ॥ १३ ॥
 प्रयोजकफलमेवं तु सर्वथय भविष्यति । न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १४ ॥
 पञ्चशेदमिते वर्षेऽरिष्टं चात्र महाद्वनम् । प्रायश्चित्तं कृते त्वायुः पञ्चाशीतिमिततः समाः ॥ १५ ॥
 बहुलत्वान्तु जीवानां विस्तरो नोदितो मया ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकाऽष्टतमः ॥ ८४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्वाजकुलोत्पन्नो देशेऽङ्गे पूर्वजन्मनि । बभूव नीतिवर्धज्ञो विवेकी चलसेयुतः ॥ १ ॥

दत्तं तेन तु सर्वस्वं ब्राह्मणेभ्यो विजानता । अथ भाविबलादन्यब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहे स्थापितं विचं पुनर्दत्तं न तेन च । द्विसहायैर्मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिये काले गतास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ४ ॥
 पितृभक्तिप्रभावेन स जातो ब्राह्मणोऽधुना । देशे पञ्चनदे लम्बे तुलाख्ये रविसंयुते ॥ ५ ॥
 शनौ पञ्चमगे तुयं चन्द्रे लाभगते गुरौ । स रक्तगौरो भविमान् लोभां धूर्तः शशे घृणी ॥ ६ ॥
 पूर्वपुत्रविंशतिश्च प्राप्तसन्ततिसंयुतः । ब्रह्मस्वभक्षणात्पूर्वं पापाद्भ्र च पृच्छक ॥ ७ ॥
 चन्द्राग्निमितवर्णान्तं जातपुत्रविनाशकः । एभिश्च लक्षणैर्लक्ष्यो जायते गरुडाग्रज ॥ ८ ॥
 सहायाभ्यां मिलित्वा तु सर्वस्वभक्षणं कृतम् । तेन तावत्र सहजौ प्राकृतो यो पृच्छकस्य च ॥ ९ ॥
 पुत्रहीनो मृतो ज्येष्ठः कनिष्ठोऽपि भविष्यति । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् १० ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः सुवर्णाष्टमितः शुभः । तथा पलद्वयमितौ राजतौ शुक्रभास्करौ ॥ ११ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जप्त्वाऽत्र पापनाशनम् । भविष्यति न सन्देहः पुत्रवृद्धिर्मविष्यति ॥ १२ ॥
 न करोते यथाशक्त्या प्रायश्चित्तमिदं सुत । सप्तविंशतिं वर्षं पुत्ररिष्टं न संशयः ॥ १३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत न भयं विद्यते क्वचित् । द्विसप्ततिमिताद्यान्तं जीवनं कथितं ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 शुक्लाष्टभ्यां नभोमासे लम्बे वृश्चिकसंज्ञके । निर्याणं जननं तस्य स्वल्पमेवाऽत्र सूचितम् ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यायणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकः प्रश्नतमः ॥ ८४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रो बभूव धनिनां कुले । धर्मकर्मक्रियायुक्तो ब्राह्मणानां च पूजकः ॥ १ ॥
 अथो भाविबलात्तत्र क्षत्रिदाहः कृतः पुरा । तस्मिन्दाहे च निर्दग्धो नानापक्षिसमूहकः ॥ २ ॥
 गरुडाद्यस्तथा गोधानागाद्या जीविराशयः । सहायाभ्यां मिलित्वा तु कृतवान्कर्म क्षरणम् ॥ ३ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावात्तु स जातो वाहुजोऽधुना ॥ ४ ॥
 सरस्वत्याः परे भागे विंशत्योजनसंमिते । प्रायश्चित्ते कृते सूत तपोः पुत्रसुखं विह ॥ ५ ॥
 प्रवक्ष्यामि महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व मे । रिकमजाश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्या वनान्तरे ॥ ६ ॥
 पलत्रिंशन्मिते पत्रे त्वष्टांगुलमिताधिके । तदर्द्धांशमिते पत्रे दिव्यतीनत्र कल्पयेत् ॥ ७ ॥
 तत्र वृश्चिकसर्पो च कार्यो यत्नाच्च गह्वरे । वनेदेवी तथा कार्या मापत्रयद्विरण्मयी ॥ ८ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्वनौपाधिलतादयः । संपूज्य सर्वं विधिवन्नृपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणाय प्रदातव्यं पूर्वजन्मन्त्रमुच्चरन् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“वनान्तरगताः सर्वे ये जीवा दाहिताः पुरा । वनेदेव्यादिदानात्तु गच्छन्तु मम पातकाः” ॥ ११ ॥
 च एवं कुरुते सूत पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । भविष्यति न सन्देहो दानस्वाऽस्य प्रभावतः ॥ १२ ॥
 नाशपेत्रिविधं पापं कायवाक्चित्तसंभवम् । तिलपात्रं त्रिधा प्रोक्तं कनिष्ठोत्तममध्यमम् ॥ १३ ॥
 स्वर्णमेकं जघन्ये तु द्विगुणं मध्यमे क्षिपेत् । त्रिगुणं चोत्तमं तद्वत्सुवर्णं परिकीर्तितम् ॥ १४ ॥
 भत्सरी गुरुणा यश्च विधवापि गच्छति । स भवेन्मृतकृच्छ्री तु गुरुनल्पपाहंमाचरेत् ॥ १५ ॥
 [गुरुत्सार्द्धप्रायश्चित्तं पाद्भार्पिकमित्यर्थः । पद्भदानं च देयम् ।]

१ 'पृच्छक शृणु' इति प्रतिभाति । २ 'तत्र कल्पयेत्' इति भवेत् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनम् । राजतं कमलं कुर्यात्पलत्रिकमितं शुभम् ॥ १७ ॥
 ब्रह्माणं स्थापयेत्तत्र रौमं स्वर्णाष्टकं विभुम् । ज्योषारि न्यसेत्सूर्यं राजतं पलपञ्चकम् ॥ १८ ॥
 पलद्वयमितां कुर्याद्ब्राह्मणी राजतं शुभाम् । सप्तत्रा विधिवद्देया कर्मप्रकाशकाय वै ॥ १९ ॥
 द्विजाय विधिनापूज्य मन्त्रमेतमुदीरयेत् । 'सूर्यं सदाश्वं ब्रह्माणं ब्राह्मणीं च सुतान्विताम् ॥ २० ॥
 पूर्वपापविशुद्धिर्चर्यं गर्भवारणनाशनम् । ददेद्दहं तु महाभाग तुभ्यं मा च शिवं कुरु' ॥ २१ ॥
 इत्युच्चार्य ततो दद्याद्देवता पञ्चकं सूत । होमयेच्च तिलास्त्रत्र गायत्र्या शक्तितोऽण्डज ॥ २२ ॥
 वालवत्समुतां दद्याद्रेतु च कपिला शुभाम् । ऋणुयाद्दरिवंश वा शतारर्यं विधानतः ॥ २३ ॥
 लक्षरुद्रं त्रिगुणितं पूजयेद्वा प्रयत्नतः । नैवं करोति यः सूत प्रायश्चित्तं त्रिवा मतम् ॥ २४ ॥
 इह जन्मन्त्रपुत्रः स्नादष्टपञ्चमितेन्दुके । करोति विधिना यस्तु पुत्रादृचो जायतेऽधुना ॥ २५ ॥
 पथिरेऽनुनाऽञ्जाना तस्य चायुः खगेश्वर । स्त्रीभ्यामत्र सुशीलाभ्यां सुखवृद्धिर्भविष्यति ॥ २६ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य प्रायश्चित्ते कृते सति । फाल्गुने कृष्णपञ्चम्या स्वात्सुक्ष्मे भियुनोदये ॥ २७ ॥

निर्याणं कथितं तस्य विस्तारं च विचारयेत् ॥ २८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसप्तदशे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदधिकशततम ॥ ८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्विराटे क्षत्रियोऽण्डज । विद्याभ्यासविहीनश्च कृपिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
 स्वल्पवित्तयुतस्त्वागी भ्रातृमान्योऽतितामसः । स्वाचार्यमरंहितोऽतिथिपूजनवत्परः ॥ २ ॥
 विचेर्हीनावैकेर्युक्तो रक्तः श्यामोऽतिदुर्मतिः । अथो तस्य गृहे कश्चिद्विजः स्थापितवान्धनम् ॥ ३ ॥
 तस्म द्विजाय लोभादं पुनर्दत्तं न तदसु । दम्पतिभ्या मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ४ ॥
 गत्वा धर्मपुरं देवाच्छुभं वा यदि वाऽशुभम् । फल भुक्त्वाऽधुना जातः पुष्करे पञ्चयोजने ॥ ५ ॥
 कर्कटस्थे गौरी लगे वृश्चिके चन्द्रसस्थिते । मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वपरसहोदरैः ॥ ६ ॥
 रहितो बाहुजस्त्यागी सुखी दम्भरतस्तथा । धूर्तो विद्यान्वितो वाग्मी वाल्ये पित्रोर्विवर्जितः ॥ ७ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मनि मानद । कृतवाश्रोप्रपापं तु तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ८ ॥
 अत्र जन्मनि सा भार्या भृता सा बहुपुत्रिका । ततो द्विनार्या प्रागाभ्या सुताभ्या विनतासुत ॥ ९ ॥
 हीने ज्येष्ठकनिष्ठाभ्यामत्र चाकृतनिष्कृतेः । वदामि विन्मयं तस्य पूर्वदुष्कृतनाशनीम् ॥ १० ॥
 पलपञ्चनद्वारं वा द्वयोर्वित्तानुसारतः । सुरभी दद्यात्सुवर्णेन घण्टाभरणभूषिताम् ॥ ११ ॥
 सर्वसा विप्रसुल्पाय पूजिताय प्रयत्नतः । ततः प्रभृति रोगाणा क्षय एव भविष्यति ॥ १२ ॥
 अनयान्यसप्तपुत्रश्च जायतेऽत्रैव जन्मनि । य एवं कुरुते सत प्रायश्चित्तं द्विधा मतम् ॥ १३ ॥
 पूर्वोक्तफलमेव तु सर्वथैव भविष्यति । न करोति यदाश्रुत्वा प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १४ ॥
 पञ्चवेदमिते वर्षेऽरिष्टं चात्र महाद्वृतम् । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुः पञ्चाशीतिमिताः समाः ॥ १५ ॥
 बहुलत्वान्तु जीवानां विस्तरो नोदितो मया ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसप्तदशे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकशततम ॥ ८४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्वाजकुलोत्पन्नो देशेऽङ्गे पृथजन्मनि । वभूव नीतिधर्मज्ञो विवेकी बलसयुतः ॥ १ ॥

दत्तं तेन तु सर्वस्वं ब्राह्मणेभ्यो विजानता । अथ भाविवलादन्यब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहे स्थापितं वित्तं पुनर्दत्तं न तेन च । द्विसहायैर्मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ३ ॥
 ततो दंष्टुतिये काले गतास्तं यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ४ ॥
 पितृभक्तिप्रभावेन स जातो ब्राह्मणोऽधुना । देशे पञ्चनदे लगे तुलारुप्ये रविसंयुते ॥ ५ ॥
 शनौ पञ्चमगे तुर्यं चन्द्रे लाभगते गुरौ । स रक्तगौरी मतिमान् लोभा धूर्तः शठो घृणी ॥ ६ ॥
 पूर्वपुत्रविहीनश्च प्राप्तसन्ततिसंयुतः । ब्रह्मस्वभक्षणार्थपूर्वं पापादत्र च पृच्छक ॥ ७ ॥
 चन्द्राग्निमितवर्षान्तं जातपुत्रविनाशकः । एभिश्च लक्षणैर्लक्ष्यो जायते गरुडाग्रज ॥ ८ ॥
 सहाय्याभ्यां मिलित्वा तु सर्वस्वभक्षणं कृतम् । तेन तावत्र सहजौ प्राक्तु यो पृच्छकस्य च ॥ ९ ॥
 पुत्रहीनो मृतो ज्येष्ठः कनिष्ठोऽपि भविष्यति । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् १० ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः सुवर्णाष्टमितः शुभः । तथा पलद्रव्यमितौ राजतौ शुक्रभास्करौ ॥ ११ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जप्त्वाऽत्र पापनाशनम् । भविष्यति न सन्देहः पुत्रवृद्धिर्मविष्यति ॥ १२ ॥
 न करोति यथाशक्त्या प्रायश्चित्तमिदं सुत । सप्तवेदमिते वर्षे पुत्ररिष्टं न संशयः ॥ १३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत न भयं विद्यते क्वचित् । द्विसप्ततिसप्ततिसप्ततं जीवनं कथितं ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 शुक्लाष्टभ्यां नभोमासे लग्ने वृश्चिकसंज्ञके । निर्याणं जननं तस्य स्वल्पमेवाऽत्र सूचितम् ॥ १५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽप्यायस्त्रिचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ ८४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रो बभूव धनिनां कुले । धर्मकर्मक्रियायुक्तो ब्राह्मणानां च पूजकः ॥ १ ॥
 अथो भाविवलात्तत्र स्याद्विदाहः कृतः पुरा । तस्मिन्दाहे च निर्दग्धो नानापक्षिसंमूहकः ॥ २ ॥
 गरुडाग्रस्तया गोधानागाया जीवराशयः । सहाय्याभ्यां मिलित्वा तु कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावात् स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ४ ॥
 सरस्वत्याः परे भागे विशाचोजनसंमिते । प्रायश्चित्ते कृते सूत तयोः पुत्रमुखं विह ॥ ५ ॥
 प्रवक्ष्यामि महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व मे । रौक्मजाश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्या वनान्तरे ॥ ६ ॥
 पलत्रिंशन्मिते पत्रे त्वष्टांशुलमिताधिके । नदर्द्दामिते पत्रे दिक्पतीनैत्र कल्पयेत् ॥ ७ ॥
 तत्र वृश्चिकसर्पौ च कार्या यन्नात्र गङ्गे । वनदेवी तथा कार्या मापत्रवाहिरण्मयी ॥ ८ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्वनौपाधिलतादयः । संपूज्य सर्वं विधिवन्नवपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणाय प्रदातव्यं पूर्वजन्मन्त्रमुच्चरन् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“वनान्तरगताः सर्वे ये जीवा दाहिताः पुग । वनदेव्यादिदानान्तु गच्छन्तु मम पातकाः” ॥ ११ ॥
 य एवं कुरुते सूत पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । भविष्यति न सन्देहो दानस्याऽस्य प्रभावतः ॥ १२ ॥
 नाशपेत्रिविधं पापं कायवाक्चित्तसंभवम् । तिलपात्रं त्रिधा प्रोक्तं कनिष्ठोत्तममध्यमम् ॥ १३ ॥
 स्वर्णमेकं जघन्ये तु त्रिगुणं मध्यमे क्षिपेत् । त्रिगुणं चोत्तमं तद्द्रव्यसुवर्णं परिकीर्तितम् ॥ १४ ॥
 मत्सरी गुरुणा यश्च विधवापि गच्छति । स भवेन्पुत्रकृच्छ्री तु गुरुनल्पार्द्धमाचरेत् ॥ १५ ॥
 [गुरुत्पलार्द्धप्रायश्चित्तं पाद्भार्पिकमित्यर्थः । पञ्चदानं च देयम् ।]

मातुः सपत्नीगमने जायते चाश्मरीगदः । स तु पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १६ ॥

[प्रायश्चित्तमत्र त्रैमासिकम् ।]

दद्याद्विमाय विदुषे मधुधेतुं ययोदिताम् । तिलद्रोणशतञ्च हिरण्येन समन्वितम् ॥ १७ ॥

दुग्धचोरस्तु पुरुषो जायते बहुमूत्रवान् । स दद्यात्पृथुधेतुं च ब्राह्मणाय यथाविधि ॥ १८ ॥

सोऽश्रीगमने रोगो जायते बहुमृत्रता । पराकद्रितयं चत्वारिंशद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ १९ ॥

सहस्रमात्मसूक्तस्य पौरुषस्य स्वशक्तिः ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्धत्वारिंशदधिकशततम ॥ ८४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चान्द्रायणत्रयं कुर्यादादि मध्यं तथा परम् । तिर्यग्गामी स शूलेन प्रमेहेण युतो भवेत् ॥ १ ॥

कुर्वात्सातपनादीनि प्रायश्चित्तं यथाविधि । सर्वन्यवायी मनुजः कन्यागामी तथैव च ॥ २ ॥

वातप्रमेहयुक्तः स्यात्कुर्याच्चान्द्रायणत्रयम् । मधुमेही मातृगामी सततं जायते नरः ॥ ३ ॥

पितृभार्याभिगामी च जलमेही तथाऽधमः । यो गच्छेद्भगिनीं नित्यनिधुमेहीति निश्चयः ॥ ४ ॥

[पितृभार्या सपत्नीजननीत्यर्थः ।]

प्रायश्चित्तं क्रमादन पङ्कशाण्यय पञ्च च । अन्दानित्याचोत्सम्पक्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥

ब्राह्मणस्वर्णहारी च प्रमेही जायते नरः । येन स्वर्णमयीं कुर्यात्पृथेण विधिना ततः ॥ ६ ॥

प्राङ्मुखायोपविष्टाय प्रदद्यात्सामुदङ्मुखः । मन्त्रेणानेन विविदत्पुच्छं हस्ते निधाय च ॥ ७ ॥

ध्यानमन्त्रमाह ।

“धेनुर्यागिरसा सन्ने प्रविष्टा सुरभेश्च या । दुहिता या तथा भानोरशेश्च षरुणस्य च ॥ ८ ॥

याश्च गावः प्रवर्तन्ते वनेषूपवनेषु च । प्रीणतु ता महादानात्पुत्रपौत्रप्रदाः सुखम् ॥ ९ ॥

मयच्छन्तु दिवसरात्रमनिष्टस्य च ज्ञान्तये ।” एष दत्त्वा च तद्दानं प्रणिपत्यं विसर्जयेत् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चवारिंशदधिकशततम ॥ ८४५ ॥

अत्र कर्मणि स्त्रीपुंसयोर्भिलितयोः प्रत्येकं वा यथानिमित्तमाधिकारः ।

अथ गर्भसावयज्ञोपवीतदानम् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वहर्मा भवेत्सा तु वालकं हन्ति या विपः । यज्ञोपवीतं कुर्वीत काञ्चनं तु स्वशक्तिः ॥ १ ॥

अत्यन्तवर्णयुक्तेन राजतं चोत्तरीयकम् । पलाशेन तदधेन तदधेनाथ वा पुनः ॥ २ ॥

अन्यप्रदेशे देयं तु मौक्तिकं वज्रमेव च । प्रक्षान्त्य पञ्चगव्येन गायत्र्या ताम्रभाजने ॥ ३ ॥

द्रोणप्रमाणं तस्मिन् नित्क्षिपेद्भयं मध्वतः । आज्यस्योपरि संस्थाप्यमुपवीतं सुशुद्धितम् ॥ ४ ॥

[इधि ताम्रभाजनेपरि आज्यं तत्प्रमाणं यथालाभोपपन्नं वा आज्यमुपवीतं स्थाप्यं महोत्तरीयम् ।]

गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपैर्नैवेद्यैश्च भक्तिः । ततो ब्राह्मणमाहूय होमं तत्र प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥

तिलैराज्येन मधुना मिश्रैर्योत्तरं शतम् । तस्मै हुनवते देयं वस्त्राद्यैः पूजिताय तु ॥ ६ ॥

भन्त्रेणानेन विधिवत्प्राङ्मुखायोपवीतकम् ॥ ७ ॥

मंत्रमाह ।

“उपवीतं परमिदं ब्रह्मणा विधृतं पुरा । भवनीकाऽस्य दानेन धर्मसन्धारणं स्वयम् ॥ ८ ॥

[अयमर्थः—संसारं द्विजकर्मनिष्पादकत्वेन यतस्तारयत्युपवीतम् ।]

वरात्रं ब्राह्मणेभ्यस्तु तस्मिन्काले प्रदापयेत् । अनुव्रज्य तथा कार्यं प्रणिपत्य क्षमापयेत् ॥ ९ ॥

गर्भस्त्रावकरादौपादेवं कृत्वा विमुच्यते ॥ १० ॥

अस्मिन्कर्मणि स्त्रियोधिकारः ।

मासोपवासिनी नारी यतः प्रस्तावयेद्यदि । यदि संपर्कदोषेण जायते साऽन्यजन्मनि ॥ ११ ॥

स्रवद्रक्ता सदा योनौ तन्निष्कृतिरिहोच्यते । मासोपवासं कुर्वीत तथा मासं पयोव्रतम् ॥ १२ ॥

क्षीरं सुष्णाति या नारी पूर्वंजन्मनि मुत्रत । जन्मान्तरे च तस्या वै क्षीरं न क्षरते स्तने ॥ १३ ॥

क्षीरान्नं भोजयेद्विप्रान्साय्यं समधु मण्डकम् । अनुक्षिपेच्च तेनेव तूच्छिष्टान्नेन रक्षितः ॥ १४ ॥

विप्रपादोदकेश्रापि क्षालयेत्कुचमण्डलम् । सुरामांसवृतशोद्रेहसंपूर्णैर्गन्धपुष्पकैः ॥ १५ ॥

भूतेभ्यश्च बाल दद्याद्भूतानत्र च संशृणु । मधुश्च नवनीतश्च पिण्डमाल्यो ह्यवित्तकः ॥ १६ ॥

भूतभयः स्वशक्तिश्च भूतानां पञ्चकं त्विदम् ॥ १७ ॥

[स्वशक्तिरिति मध्वादीनां विशेषणम् । अत्र सुरादीनि बलिद्रव्याण्युक्तानि तेषु ब्राह्मणादि-
भिरनिषिद्धान्येव ग्राह्याणि ।]

ज्येष्ठभ्रातर्यनूढे तु यो न चोद्गृहति स्वयम् । स भवेन्मृतपत्नीक उष्णज्वरसमन्वितः ॥ १८ ॥

प्राजापत्यत्रयं कुर्यादब्दानां त्रयमेव च । तामग्निरिति वाज्येन चरुणाष्टोत्तराद्युत्तम ॥ १९ ॥

जुहुयाद्भोजयेद्विप्रानेवं पापात्प्रमुच्यते । मित्रभार्याभिगामौ च मृतभार्य्यः प्रजायते ॥ २० ॥

तस्य पापस्य शुद्धचर्यं द्विजमेकं विवाहयेत् । धर्मपत्न्यां सुव्रतायां सुखे मैथुनकारिणः ॥ २१ ॥

पत्न्यां विराक्तिर्भवति सुवर्णकलशेन सः । उमामहेश्वरं देवं रुद्रैकादशिनीजपैः ॥ २२ ॥

स्नापयेच्छुद्धया युक्तो ह्यविच्छिन्नांबुधारया ॥ २३ ॥

[ज्यम्बकं यजेति मन्त्रः । अथ यथाशक्ति सुवर्णेनोमामहेश्वरप्रतिमां रजतवृषभारूढां कार-
यित्वा ब्राह्मणाय दद्यात् ।]

अथ दारिद्र्यहरधनदमूर्तिदानम् ।

दारिद्र्यो जायते मर्त्यां दानविघ्नं करोति यः । ऐश्वर्यं वायते येन कारणं तच्छृणु प्रभो ॥ २४ ॥

पलान्द्वेन तद्वेदेन चतुर्याशेन वा पुनः । धनदस्य प्रतिष्ठाति कुर्याद्भ्रातृमर्यां शुभाम् ॥ २५ ॥

द्विभुजां वाहनोपेतां नयनानन्दकारिणीम् । शंखपद्मानिविभ्यां च युक्तां वै स्कन्धयोर्द्वयोः ॥ २६ ॥

श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य तण्डुलोपरि विन्यसेत् । तण्डुलानां परीमाणं भवेद्द्वौणमितं स्वम् ॥ २७ ॥

ऋणं दत्त्वायिकां वृद्धिं गृह्णीयाद्यः स्वपो भयम् । उत्पादयति चान्येषां पापापेनाऽप्रदानतः ॥ २८ ॥

[अधिकशुद्धिग्रहणं नाम शास्त्रवृत्तिवृद्धिग्रहणं विहायौत्पादयतीति निमित्तमन्तरेण
भयोत्पादनम् ।]

तलप्रहारकृच्चैव जातोऽपि धनिनां कुले । धनेन रहितः प्रायो देशान्तरगतो भवेत् ॥ २९ ॥

महद्वैशी वद्भूदेगी उदावर्ती भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापरम् ॥ ३० ॥

१ गर्भमिति भवेत् । २ द्रोणचतुष्टयभिति—ख० पु० ।

कुर्यादिष्टचरुभ्यां च होमं व्याहोतेभिस्तथा । यत्किंचिदमितं सूक्तमयुतं वारुणं जपेत् ॥ ३१ ॥
 अन्यायवृत्तिनृपतिसेवनादिप्रदर्शनात् । महादानसमादानाद् गुरुभागैर्विमर्दनात् ॥ ३२ ॥
 दंष्ट्रिभ्यश्चैव मरणादपमृत्योश्च निन्द्या । वेदवाहस्य शास्त्रस्य पठनात्कर्मसेवनात् ॥ ३३ ॥
 विप्रो वन्द्यनशस्त्राद्यैर्मरणादथ सौनिकः । उदासानः सभामध्ये कृत्वा स्त्रीगमनं तथा ॥ ३४ ॥
 श्रुताध्ययनसंपन्नश्रोत्रियब्राह्मणस्य तु । उदासानः सभामध्ये कृत्वा भङ्गं तु दारुणम् ॥ ३५ ॥
 परीक्षासमये प्राप्ते भृतकाध्यापकस्तथा । देवब्राह्मणराजां तु स्वर्णापहरणात्तथा ॥ ३६ ॥
 अरण्ये निर्जने देशे जायते ब्रह्मराक्षसः ॥ ३७ ॥

[ब्रह्मराक्षसत्वं पिशाचत्वस्याप्युपलक्षणम् ।]

तत्र निष्कृतिर्वृहन्मनुषोक्ता पुत्रादिभिः कार्या ।

गयाश्राद्धं तु कृत्वापि जपहोमादिभिस्तथा । देवतातीर्थसेवाभिः कन्यादानेन चैव हि ॥ ३८ ॥
 ब्रह्मराक्षस्त्वपैशाच्यान्मुच्यते मनुस्मृतीत् ॥ ३९ ॥

[जपेद्देवपारायणं पावमानसूक्तजपश्च तथा सहस्रनामादिजपश्च वाऽश्रुतहोमादि, तत्र गोभू-
 हिरण्यदानं साङ्गम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पट्चत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परमौक्तिकहारी यः प्राग्भवे विनवात्मज । तस्य पुत्रसुखं नास्ति विना तत्पापशोधनम् ॥ १ ॥
 तत्पापशोधनं मुख्यमत्र पार्थिवपूजनम् । ततो गोदशकं दद्यात्सर्वद्रव्यसमन्वितम् ॥ २ ॥
 नानामुखैश्वर्ययुतो गजाश्वरथवाहनैः । वन्द्यभृत्याधिकारादयो वस्त्रभूषणभूषितः ॥ ३ ॥
 सर्वं विष्णुमसादाञ्च सुखं पापफलं शृणु । धूर्तं मिथ्याभिवादी च बहुलोभसमन्वितः ॥ ४ ॥
 जातसन्ततिदुःखार्त्तो बालवत्सवधादिह । नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं पतत्रिण ॥ ५ ॥
 चत्वारिंशन्मते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् । गृहपातान्महाभाग वृष्टिरिष्टसमुद्भवात् ॥ ६ ॥
 पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ७ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद म स्वामिन्बालवत्साधनाशनीम् ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रयश्चित्तं न विद्यत । दृढकर्माजिवात्पापात्र चोक्तं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
 श्रवणाद्भारिवंशस्य वैशाखे विधिनाण्डज । माघे वा कार्तिके वापि दशावर्त्यं विधानतः ॥ १० ॥
 ततस्तु भोजयेद्दिमान्होमयेच्च स्वशाक्तिनः । कोटिलक्षायुतं सूत रुद्राध्यायं जपेत्तथा ॥ ११ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्सामरणांश्चिताम् । दद्याच्च कपिलामकां स्वर्णशुद्धीं पयस्विनीम् ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं सूत स कुर्याद्विधिपूर्वकम् । तस्य पुत्रवृद्धिः स्याद् विवाहादपरास्तुत ॥ १३ ॥
 मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते त्वज नवरयश्चमितं तथा ॥ १४ ॥
 द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज । जीवे कर्कटके सूत मकरे चन्द्रराशिगे ॥ १५ ॥
 त्रयोदश्यां दिवा भूर्मा ऋक्ष मृगशिरामिधे । निदर्शयं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातफलत् ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेद्दत्र पूर्वं रीत्यपदारकः । तेन तत्पापशुद्धयर्थं देयं रीतिपलं द्यतम् ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्दोगातपापजाकुर्वम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टचत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मानि यो हन्यात्खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्विषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपारिणे ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये एकोन्यं चाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भपुष्टयर्थं कुन्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मानि सा जाता संक्रता लोमसंयुता ॥ १ ॥
धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डमक्षणात् ॥ २ ॥
कृत्वाण्डं विधिना तद्दक्षैरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विचानुत्तरतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेच्छांकरं व्रतम् ॥ ४ ॥
काल्युनादां चतुर्दश्यां कृष्णार्यां मासिमासि तु । पूजयेच्छंकरं रात्री तथा जागरणेन च ॥ ५ ॥
भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ।
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये पंचादाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म वत्कृतवान्पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवान्भूरो मंत्री महावशाः ॥ २ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता मियंषदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
विश्वासादाजकार्येषु कृतं कर्मातिदारुणम् । लुण्ठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
पीडिता बहवो लोका ब्रह्मलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमदासनम् ॥ ५ ॥
भुक्त्वाऽतिदारुणान्मृत नरकान्घोरदर्शनात् । तथापुण्यफलान् सूत प्राप्तपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवंचनतत्परः ॥ ७ ॥
महाभिमाननिरतः मियो राजजनेष्वपि । सुसैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिवृत्तनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वयथा काश्यप स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मंत्रैस्तद्विद्वङ्गैस्तथा ॥ १० ॥
गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद् द्विजान् ॥ ११ ॥
शिवभक्तैस्तथा शान्तान् पूजयेद्ब्रह्मदक्षिणैः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथा चाऽभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुयाच्च यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम् । संप्राप्य तत्र नियमाणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमतद्धि काश्यप । नाधिकारोत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
तस्मा शक्यता देया वै शूद्रकण्ठेतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥

आयुरब्दाः शतं तस्य कृतनिष्कृतिचेतसः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पष्टिवत्सरे ॥ १७ ॥
एतज्जन्मफलं प्रोक्त गविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चपचाशदधिकपञ्चाशत्तम ॥ ८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्याद् वरमत्रैव जन्मनि । खरोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सुन्दरोमा सा विनतानन्दवर्द्धन ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपचाशदधिकपञ्चाशत्तम ॥ ८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुराज्यहरेद्रीति नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं पर शृणु ॥ १ ॥
रीति दद्याच्छतपला तथा ब्राह्मणनेजनम् । गावत्या जुहुयाच्छतया तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चाशदधिकपञ्चाशत्तम ॥ ८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव च वाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदान विभेभ्यो दीनभ्योऽपि पतत्रिण । मिश्रभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चतु पचाशदधिकपञ्चाशत्तम ॥ ८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उपधाती भवेत्पूर्वं जन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विभेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चपचाशदधिकपञ्चाशत्तम ॥ ८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बंध्येषु या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यन् फलं त्विदम् ॥ १ ॥
सुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तत्पवक्ष्यामि गङ्गाया हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पूजयेत्सकद्राणा त्रिगुणाद्धै तदद्भकम् । शक्तयाथ भोजयेद्विमान्वायवाश्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विविना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्तोषितस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चपचाशदधिकपञ्चाशत्तम ॥ ७९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कास्पहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दानात्पलशताद् न सीसकाद्दण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तपचाशदधिकपञ्चाशत्तम ॥ ८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वधुव वाहुजः कश्चिदेशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्माल्पको भक्तः पितृपुत्रधनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यन्वादिक्तानि च ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोर्यस्य वैभवात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
 निर्दग्धं वैरिभावेन रात्रौ भायात्साहाय्यतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
 गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च धातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सखीकः स्वकलं भुक्त्वा पापाद्दुष्टं शुभं तथा । पुण्यात्पचनदे देशे स जातो बाहुजाधरः ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपो मतिमान्कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 यौवनेन्ते सुखैश्वर्यधनधान्यैश्च संयुतः । मितदो लोभभाग्यादचः कृत्तिर्मानो जनप्रियः ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभो पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥

चिन्तांतुरोम्रो धूर्तश्च दुःखातो मानवर्जितः । गोधातादग्निदाहाद्य जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं कथयामि खगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायासीद्दाहकर्माणि चाण्डज ॥ १० ॥
 सा ज्येष्ठा मष्टरेवात्र नृतपुत्राऽत्र जन्मनि । लक्ष्मतेदण्डजश्रेष्ठ जन्माद्वाद् वृषभे शनिः ॥ ११ ॥
 लक्षणैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । कारयित्वा शिवं साङ्गं पल्लवंदमितेः शुभैः ॥ १२ ॥
 हिरण्यमे महाभाग पत्रे लेख्यं शिववन्वितम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विचिन्तुमानतः ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः पोडशोरूपचारकैः । संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोरये सुमनोहरे ॥ १४ ॥
 सर्वोपस्कारसंयुक्ते वितानाम्बरभूषिते । दद्याद्द्विदिविधित्राय मंत्रमेतमुदीरयन् ॥ १५ ॥
 मोहान्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ॥ १६ ॥
 गोधिकाद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमितं दद्याद्ये चाऽन्ये धातिनाः पुरा १७
 पञ्चमापमितो वद्विंद्यो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १८ ॥
 अथाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्गोत्रयेद् द्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १९ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदप्ये जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चापि व्याधि विवर्जिताः ॥ २० ॥
 नैवं करोति यो मोहाद्यात्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मिते कूने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २१ ॥
 पश्चादान्मितकेऽन्धे वाऽरिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमिताव्दकम् ॥ २२ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टमं चाशुद्धविषयाष्टशततमः ॥ ८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतात्मज । शीर्षरोगेण सततं पीडितो आयतेऽशुना ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसिकादण्डजोत्तम । विनाय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपष्टमविकाराष्टशततमः ॥ ८९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शशुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य खेदिने ॥ १ ॥
 तत्तले तु तदा कुर्याद्बन्ध्या स्नानं शतौषधैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सूत तथा मृद्भिश्च सप्तकैः ॥ २ ॥
 तौषोदकैः समंत्रैश्च संपूज्य प्रथमं सुत । विविनाज्जेन वा पुन्यापन्ध्या पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पष्टमविकाराष्टशततमः ॥ ८९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सतीं स्वभार्या परमां सार्ध्वीं संत्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्वां स्त्रीं काममोहितः १
सोऽत्र जन्मनि भो सूत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते त्रियतेज्जड्यं ब्राह्मण्यां गमनादिह ॥ २ ॥
न तस्य पापशर्म मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्दृष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपष्टयधिकाष्टशततमः ॥ ८६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्गनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
दद्याच्छतपलं सीसं ब्राह्मणाय कुट्टुविने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपष्टयधिकाष्टशततमः ॥ ८६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहादुष्टं स्वगाधिप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतरवरा ॥ १ ॥
सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायपक्षिपष्टयधिकाष्टशततमः ॥ ८६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परघृत् हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
घृतयेनुमदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्वत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायशतु.पष्टयधिकाष्टशततमः ॥ ८६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । पर्युंसि महाभाग ग्रहणीरुग्युताऽत्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपष्टयधिकाष्टशततमः ॥ ८६५ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छस्रोपयातकाः ॥ १ ॥
किञ्चिःक्रोधश्च लोभश्च किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य मिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्तस्य अपत्यं नैव जायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वोद्भवे महाबाहो शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृषिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मवित्तेन वद्वितः । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वंचितम् ॥ ६ ॥
नार्णवं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं स्वगन्धर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृतपुत्रशं प्राप्तो नरके रौरवे गतः । ब्रह्मस्यभक्षणाच्चैव वर्णाणां च सदसूक्तम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके घोरे पच्यते चेह कर्मणा । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ९ ॥

इदं जन्म तृतीय तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १० ॥
ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मरवं विपतादृशम् । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कल्पशतादिकम् ॥ ११ ॥
तस्माद्विप्रऋणं प्रोक्तमसह्यं त्वभिजायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिः सीख्यहेतवे ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामहरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः संततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । यजनैरेथ मुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैकादशिनीमिस्तं रुद्रैकादशकेन वा । जपेन तोपयेद्वै रूद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥
तद्दशांशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । केयूरकुण्डलाकल्पमंत्रपुस्तकमण्डलुः ॥ १७ ॥
प्रतिरुद्रं शतं विमान् भोजयेत्सुतमाहितः । निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् ॥ १८ ॥
एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं पापशान्तिकृत् । इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च ॥ १९ ॥
शृणुयाद्विधिवत्तार्क्ष्यं समार्यः प्रीतिवोन्वहम् । देवर्षिपितृमर्त्यानामृषीणां च महोक्षिताम् ॥ २० ॥
देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् । सर्वासां सर्वजातीनामुत्पात्तिं शृणुयादपि ॥ २१ ॥
ऋषीणाम्पितृनां वंशान्सर्वानुदीरितान् । एवं स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् ॥ २२ ॥
गुरुन्देवान्द्रिजान्सम्पक् श्रद्धया समुपाचरेत् । एवं कृतविधेः सूत हरिवंशश्रुतार्थिनः ॥ २३ ॥
वाचकोपारि संतुष्टो भूमिद्रविणवासकैः । मुद्रौकर्णांकतवरं गां दत्त्वा च पयस्विनीम् ॥ २४ ॥
भूमिद्रविणवासाद्येस्तोपयेदन्यब्राह्मणान् । निष्कृतौ क्रियमाणायां सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २५ ॥
पेदिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः ॥ २६ ॥
कुष्ठरुक् चानपत्यस्य प्रमेहातोऽप्यौकचनः । कुनखी दद्रुलः पाण्डुरोगी जन्मक्रमाद्भवेत् ॥ २७ ॥
जलाग्निभ्यां च चौरैश्च राज्ञा वित्तविनाशवान् । लकुटप्रावेशस्वाद्यैर्जायन्ते व्रणजातयः ॥ २८ ॥
इति श्रीवृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्षष्ट्यधिकः ॥ ८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ सूर्यदिने सूत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतमेतं समालोक्य राज्ञो गच्छेद्वर्तितः ॥ १ ॥
पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधं सृजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालंभैः पत्रैर्दृशोद्भवेस्तया ॥ २ ॥
शतच्छिद्रघटे प्राप्य नानातीर्थोद्भवेजलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिनाऽऽचरेत् ॥ ३ ॥
हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्विधिपूर्वकम् । दत्त्वा विजेभ्यो विधिना नानामह्यफलानि च ॥ ४ ॥
स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्थये । योगेनानेन नार्थत्र बन्ध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्षष्ट्यधिकः ॥ ८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मवत्सा क्षत्रा चात्र जन्मानि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागन्नाशिमपीडनात् ॥ १ ॥
विशद्वर्षं व्यतीते च नेत्रमङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥

कृ वा देवगृहं गम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गर्भैः पुत्रैः समभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपञ्चदशतमः ॥ ८६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चक्रे मुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन कर्माजितेनात्र पण्डश्चैवापवर्णजः । गवा पालनजात्युष्वात्प्रागत्र सुप्तसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र विन्मयम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिचोपिता पूर्वे मोहात्परघृतं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रेत्येन प्रपीडयते ॥ १ ॥
कुक्षेन्नाडितीर्थेषु घृतयेतुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिर्षीमवशीतपूर्वभवे पूर्व नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्रं कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशृङ्गा रौप्यखुरां घण्टाभरणभूषिताम् । स्तम्भकम्बलसंयुक्ता दद्याद्वेदाविते सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवा पीडा नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवरकाचित् स्वर्णकारी पत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
तद्गृहे धान्यराशि तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
तच्छाडनान्महादुःख प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
तत्कर्मणा समायुक्ता संप्राप्त्योचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमा जाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
धनभृत्याश्वभोगाद्यै (दि)र्नानाविभवसंयुता । पुनसंततिहीना सा प्राग्गोघाताद्यतन्मवात् ॥ ५ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंकरम् । कुर्याद्वापीमरणे तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
मार्गे हि धर्मतो यत्नत्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
शोमयेच्च ततस्त्र तिलान्नाज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
दद्यात्तथैकां कपिला सर्वपापप्रणाशनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सुत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संवत्तिज भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्रान्मने सूत दुग्धं हरति भानवः । तत्काले पापमेवात्र बहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धयेतुप्रदानाच्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि सात्रैव बहुमूलरुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयाऽत्र न पश्येद्बहुभुव्रताम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्भ्रातयेत्सूत महिर्षी नवयौवनाम् । भ्राम्भे निपतं सोऽपि कुष्ठगुल्मेन बाध्यते ॥ १ ॥
स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कुष्ठगुल्मोर्त्या पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथवा महिर्षीदानाद्विप्राय विधिनाण्डज । महिर्षीपापजात्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं सुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्याद्ब्रह्म जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातात्महापापात्पण्डः स्याद्ब्रह्मजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजाहृदात् ॥ २ ॥
फलानां बहुदानाच्च चातुर्भस्त्रेऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्माद् फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तितः ॥ ४ ॥
तस्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान्पूर्वं जन्मन्यग्रे खगेश्वर । जायते भेदता युक्तस्तद्दुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिकवामय वैशाख्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रौमाद्विमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽसप्तत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिर्षीघातने नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीड्यते ॥ १ ॥
दयात्सावरणां सूत महिर्षी यमदेवताम् । युगकंवलसंछन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महापापान्महिर्षीवधजात्सुत । तस्मिन्नुपगते तत्र कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकौनाशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८७९ ॥

१ कृष्णोति-ख० पु० । २ कृष्णोति-ख० पु० । ३ पापजाहृदादिति भवेत् । पापसम्भवादिति तु युक्तं प्रतिमाति ।

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधे ग्रान्वृषभानां च नाताग्रं गरुडाग्रज । नाताछेदोत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥

नास्ति तद्विन्मयं कापि दत्तेर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्यधिकाष्टशततम ॥ ८८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोतिप्रियंवदः । कवित्शक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥

प्रेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥

अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महायोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥

स चारणो महाक्रोधात्कृतवान्नातमघातनम् । परयाते कृते सूत स्वशरीरमयाऽन्यजत् ॥ ४ ॥

तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाण्डज । मुस्ता स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥

वेनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूत् लाटेदेशोऽसौ पादजो धर्मकर्मवित् ॥ ६ ॥

राजमान्योऽतिकुशलो विष्णुभक्तिपरायणः । सत्पात्रेषु ददौ दानमत्रवस्त्रधनादिकम् ॥ ७ ॥

परोपकारनिरतो जनो धर्मोपदेशकः । पुत्रवान्वनवाञ्छूरो यशस्वी ज्ञानवाञ्छुचिः ॥ ८ ॥

शुभमप्यशुभं चैव यौवने कृतवान्मुत । शुभारण्यं कर्म ततोक्तमशुभं शृणु तत्स्वतः ॥ ९ ॥

धनिनो राजमान्यस्य वैश्यस्य प्रतिपेशिनः । पत्न्या दास्या च श्यालेन संयुक्तः स्त्रीसाहाय्यतः १०

विपप्रयोगात्तं वैश्यं हत्वा तद्द्रव्यमाहृतम् । (भिकारार्थं च निक्षेपं पञ्चकुम्भमयं तथा ॥ ११ ॥

तन्मध्ये कुम्भमेकं तु संकल्पयितव्यं ततः । पापं घोरं समाश्रित्य मृतः कतिपयैर्दिनेः ॥ १२ ॥

पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यपात्रेण हिमवत्पादमाश्रिते ॥ १३ ॥

मायापुरीमहाक्षेत्रे गङ्गापश्चिमभागतः । धर्मकर्मसमायुक्तो जातोऽयं ब्राह्मणोऽबुना ॥ १४ ॥

इदं तु पञ्चमं जन्म ब्रह्मवंशंसमाश्रितम् । तिर्यग्योनिषु भूभागे भुक्त्वा जन्मचतुष्टयम् ॥ १५ ॥

संकल्पितस्य हरणात्स्वर्गान्तर्जन्मलग्नः । मकाराख्यस्य भूभागान्निषेधे हरणादपि ॥ १६ ॥

लग्नतः पञ्चमे चैव मकरे भूमिनन्दनः । हरणात्पञ्चकुम्भस्य पञ्चग्रहनमाकुलः ॥ १७ ॥

आयस्यानि विशेषेण दूने केतुर्व्यसस्थितः । वातामयो गुप्तपित्तः कदाचित्करोरुभवात् ॥ १८ ॥

महदारम्भकश्चादौ परिणामे विराक्तमाक् । संसारदुःखभूषिष्ठं निवृत्तिं चिन्तयेत्सदा ॥ १९ ॥

राजमान्यो वदान्यश्च पितुः सुखविवर्जितः । धर्मं बुद्धिं सदा कुर्यान्मन्दस्तद्दानिकृन्मुहुः ॥२०॥

प्राग्भवे ये सहायास्तत्पापकर्मणि वै खग । तेऽत्र पत्नीसुता भृत्वा दुःखं दत्त्वा मृतिं गताः ॥२१॥

प्राक्पत्नी या तु संजाता सैवेदानीं तथा भवेत् । निक्षेपद्रव्यहरणात्पापाद्दुःखी च सर्वदा ॥ २२ ॥

दासीप्रसङ्गजात्पापान्निर्वातुः सुखवर्जितः । स्त्रीप्रसङ्गेनातिसौख्यचिन्ताक्रान्तो भवेत्सदा ॥२३॥

लक्ष्योत्र लक्षणैरेभिः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलैर्दशमितैः कार्यां वैश्यो दुर्वर्णवातुतः ॥ २४ ॥

पत्रे लेख्यः शुभाकारः स्त्रीयुगेवमुदीरयेत् । “दुर्वर्णवणिजं त्वेन सभाय सोमदैवतम् ॥ २५ ॥

ददेऽहं विप्रमुखाय पूर्वपापविशुद्धये ” । घृतपूर्णापञ्चकुम्भान्पलरूप्यमुखान्पृथक् ॥ २६ ॥

पञ्चभ्यो ब्राह्मणेभ्यो वै दद्यात्पापविशुद्धये । धेनुं सालं कृतां दद्यादाचार्याय प्रयत्नतः ॥ २७ ॥

विभेभ्यो दाक्षिणां दद्याद् भक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । य एषं कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् ॥

स पुत्रसुखमाप्नोति स्त्रियां चात्रैव जन्मनि । नाद्यपो व्याधयस्तस्य न वीर्यक्षयमाप्नुयात् ॥२९॥

१ इदमधिकमिति प्रतिभाति ।

न करोति यदा लोभात्मोक्तं वै पापशोधनम् । न जीवन्ति युतास्तस्मिन्नीविते नाऽत्र संशयः ३०
 शून्यं पञ्चमिते वर्षे रिष्टं चाऽकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते तस्य सप्तोर्ना वर्षसप्तमित् ॥ ३१ ॥
 जीवनं कथितं त्वत्र न त्वरिष्टभयं भवेत् । न भवेत्पुत्रमरणं निर्वर्णणात्वे च सद्गतिः ॥ ३२ ॥
 जन्मादिमरणांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यदन्तरगतं सूतं तन्मच्छास्त्राद्दिलोकयेत् ॥ ३३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिदासीन्महाभाग चारणोतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेस्तो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 युक्ता स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् ॥ ३ ॥
 तिन्योः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते ॥ ४ ॥
 गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविधाविशारदः । सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् ॥ ५ ॥
 शूरः सुवेशोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः । पाषाणोमरतः क्रोधी नानाभैस्वशासनः ॥ ६ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते वर्षे पञ्चहीने पतत्रिण । महाकालनरादानात्सुवर्णस्य पतत्रिण ॥ ७ ॥
 सर्ववित्तपडंशेन महारोहदरं परम् । पञ्चाशीतिमितायुः स्वादृते कालनरेऽण्डज ॥ ८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे । कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणं मरणं स्मृतम् ॥ ९ ॥
 महाघोरारहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिदं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १० ॥
 हृदिस्यं लगुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् । दग्धश्च हरणान्तारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 मेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्द्धन । दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुरुर्वने ॥ १२ ॥
 सुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वयाशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरसौ निहते पूर्वमेव च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कात्वर्यं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्दिविना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं रोगं कातरोत्यं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशोऽधिकाष्टशततमः ॥ ८८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्व्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शूद्राऽत्र महाभाग धनपुत्रसप्तान्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृतान्नु पतत्रिण ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्दूषिता चात्र युवभावे स्वर्गेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहस्तापशोधनम् । दीपा देवा घृतेनाऽत्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णाक्षिमितं भव्यं संपुज्याथ महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्दिजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्दशोऽधिकाष्टशततमः ॥ ८८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दृष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मद्यहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

मधुघेनुप्रदानाद्ब्रै ब्राह्मणाय पतत्रिण । दुष्टगन्धिवृताद्दोषान्मुच्यते नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं धातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगात्पतत्रिण ॥ १ ॥
धेनुं ग्लनमर्या दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तदत्तेन महाद्भुतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यपभूत्कश्चिन्नरो राजकृपान्तिः । दण्डाधिकारवाञ्छूद्रो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभाद्वापि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासीं तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतिचमशासनम् ३ ॥
देशे पञ्चनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽति चाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलैर्धर्मपन्नो नानाधनसम्पन्नतः । नानावाहनभोगादयो दानात्सर्वभिर्दं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मन्यसौ पंडो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्यादार्यशोधनी । राजमानविरोधी च नानासौल्यरतः सदा ॥ १ ॥
किंचिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्तादि शिरसि जायते पञ्चसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवांतिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रप्रभृता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुण्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं नश्यति तत्त्रियः । विधानं च हितायास्य सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रसंजातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
ऋषविक्रयकर्ता च विमद्रव्येण वर्द्धितः । काले न महता वत्स स विमो निधनं गतः ॥ ७ ॥
संचितं तद्धनं सर्वं न तु किंचित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

नायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपसंतुल्यं पुत्रपौत्रविनाशनम् । विपेणैकोऽपि म्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसंततिः ॥ १२ ॥
तस्य सन्ततिनाशाय कारयेन्निकृतिं पराम् । सुशुभे भूयदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्यापयेत्कुम्भमवर्णं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
सक्षीतसलिलैः पूर्णं सप्तर्षीपथिपल्लवम् । नानाकलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वेणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्रक्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्वयविनिर्मिताम् । सुवर्णास्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं पक्षिन् द्रोणाः ससैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
 जातीषुष्पसमुद्भूता लक्षपूजा शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्भेतुं वस्त्रेण परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतवियेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाद्या प्रजापते ॥ १ ॥
 मधुधेनुप्रदानात्तु व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्धरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसन्मानी अत्र जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्रियायुक्तो धनवन्धनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राकृतात्तु महादानात्सुखैश्वर्यसमन्वितः । महामानी महाधूर्तः पण्डोऽगम्यातिसेवनात् ॥ २ ॥
 नाऽत्र जन्मनि भो सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मज्ञी सा मया भोक्ता या पूर्वं यातयेद्दिजम् । सर्वं विचेष्टितं यस्माच्छृणुष्वत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सप्तन्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दौर्षवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादिषं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अविर्वाह्या यतः सर्वा पितृगेहे स्थिताण्डज ॥ ३ ॥
 चतुर्विंशमिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितम् ॥ १ ॥
 वृतकुम्भं यया दद्याच्छक्तया विप्राय धीमने । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहात्प्राधापिपः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीड्यते ॥ १ ॥
 गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायोद्विनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्देग्वं तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तदाहाच महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मवधस्तत्र किञ्चित्कालेन सा मृता । भुक्त्वा तत्र फलं पूर्वपुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥

सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता धात्ये निष्कृतिं पापनादानीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्नवधिकारः ॥ ८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मगतस्तदा । पूजकथातिमानी च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
तद्गृहे वृषभो मत्तस्वीक्षणशृङ्गो भयानकः । तेन तद्रूपमस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
छित्त्वा नासाग्रमुष्णौ तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यवनान्वितः । दृढपापार्जनात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथानां च भविष्यति च तद्व्रतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुषि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पष्टिमिताब्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचनवत्यधिकारः ॥ ८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तदोपशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायः पण्णत्रयधिकारः ॥ ८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवेत्लोभात्पुराभवे । कंद्वा रोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणेषु पतत्रिण । कंद्वा रोगोपशमनं दानात्तैलवद्वयात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायः सतनवत्यधिकारः ॥ ८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्यक्ताधिविन्ना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तथा महोपयोर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
वृत्तः पापगतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णनाहोऽतिदुःखातो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
बहुजन्मन्यसौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायोष्टनवत्यधिकारः ॥ ८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खंजोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विनमयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरिविवृद्धार्थं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्यधिकारः ॥ ८९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्य चित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते चाऽत्र जन्मनि १
गद्गायां हि महाभाग गुडयेतुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्समाद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्यधिकारः ॥ ९०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भ्रैश्योऽभवत्पूर्वभवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रमुखैराड्यो हृष्टो व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं यतः । शुभं न्यायफलं भुक्त्वा वै जातोऽत्र महोदरे ॥ २ ॥
गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः । देशदेशोऽतिविल्यातो घृणी लघुमहायशः ॥ ३ ॥
स्वस्तीत्यागान्महापापाञ्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हेमिकां कार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धमाल्यैरलङ्कृताम् ॥ ६ ॥
दद्याद्देदविधिज्ञाय स कुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्वाज्रं त्रिपलात्मकम् ॥ ७ ॥
ब्रह्मदेवतमंत्रेण गृह्णाति स महाद्विजः । पश्चाद्दद्यात्क्षरं मंत्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ८ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमंत्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ ९ ॥
य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥
नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिवघातितः । न तस्य स्त्रीसुखं त्वत्र रिष्टं पण्डितकेऽन्दके ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाधिकनवशततमः ॥ ९०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतासुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ १ ॥
सहासनमलङ्कारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महावाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ २ ॥
न स पश्यति खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाधिकनवशततमः ॥ ९०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कंठुरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलघटद्वयात् । सुवर्णाढ्या तथा शक्त्या तैलदानाद्दिशेपतः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठ्याधिकनवशततमः ॥ ९०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । मध्यमूर्तिर्दृष्टो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
राजपत्न्यां महावाहो दधानोऽसावधर्मकम् । गर्भं चकार कामेन भाविनोर्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥
पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्युष्यात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ३ ॥
स्त्रीपुत्रमुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विच्यते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायशततमोऽधिकनवशततमः ॥ ९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादद्या चाऽवधीतपूर्वं मृगं हि विनतामज्ज । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतिं ह्यष्टु ॥ १ ॥
तदघातकाले खंजा सा भविष्यति शुमानना । गर्भपातनदुःस्वार्ता तथैव महदेनतः ॥ २ ॥

सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशनीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्नवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चिद्वृषभकर्मनस्तदा । पूजकश्चातिमानी च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
तद्गृहे वृषभो मत्तस्वीक्षणशृङ्गे भयानकः । तेन तद्रूपमस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
छित्त्वा नासाग्रमुष्णौ तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । दृढपापार्जनात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्रतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुषि सृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पश्चिभिताद्दान्तं रिष्टं पञ्चाशद्वदके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्दोषशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पण्णवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तेलहारी तु यः काश्चिद्भवेद्वेदोभात्पुरामवे । कंठ्ठा रोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तेलप्रदानाच्च ब्राह्मणेषु पतत्रिण । कंठ्ठरोगोपशमनं दानात्तैलवद्वद्वात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सतनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्यक्ताधिविन्ना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महोपधैर्दिव्यैः पत्युः पुंसवं विनाशितम् । तेन पापमभावेण जातोऽज्यार्यं नपुंसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापगतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाहोऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
चहुजन्मन्यसौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोष्टनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्थं महाभाग यो हन्याद्भयुवाहनम् । अत्र जन्मनि स्वजोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विनमयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धचर्थं येन भुक्तो सृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे भोहाद् गुडं हरति कस्य चित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते चाऽत्र जन्मनि १
गङ्गायां हि महाभाग गुडवेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्भोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ९०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्रेइयोऽभवत्पूर्वभवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रमुखैराद्यो हृषी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं यतः । शुभं न्यायफलं भुक्त्वा वै जातोऽत्र महौघरे ॥ २ ॥
 गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः । देशदेशेऽतिविख्यातो घृणी लघुमहायशाः ॥ ३ ॥
 स्वस्तीत्यागान्महापापाजायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीपतिभां कृत्वा हेमिकां कार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धमाल्यैरलङ्कृताम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्रेदविधिज्ञाय स कुलीनाय चाग्निने । प्रजापतिं तथा दद्याद्वाजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ७ ॥
 ब्रह्मदेवतमंत्रेण गृह्णाति स महादिजः । पश्चादष्टाक्षरं मंत्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ८ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमंत्रं महाबलम् । होमयेतद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ ९ ॥
 य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वन्न तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥
 नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिववातितः । न तस्य स्त्रीमुखं त्वन्न रिष्टं पद्मेदकेऽब्दके ॥ ११ ॥

प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाधिकनवशततमः ॥ ९०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतामुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ १ ॥
 सहासनमलङ्कारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ २ ॥
 न स पश्यति स्वंजतवं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाधिकनवशततमः ॥ ९०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मागभवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षिन्द्रं कट्टरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलघटद्वयात् । सुवर्णाढ्या तथा शक्त्या तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायछयधिकनवशततमः ॥ ९०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । मज्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्यां महाबाहो दधानोऽसावधर्मकम् । गर्भं चकार कामेन भाविनोर्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतत्रिणः । शिवपूजनजातुण्यात्पामागत्र धनभोगभाक् ॥ ३ ॥
 स्त्रीपुत्रमुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायषट्पुत्रधिकनवशततमः ॥ ९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादद्या याऽवधीत्येवं मृगं हि विनतात्मज । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतिं शृणु ॥ १ ॥
 तद्वधातकाले स्वंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भेषातनदुःखार्ता तयैव महदेनसः ॥ २ ॥

तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूषणान्वितम् ॥ ३ ॥
स्वर्णनिष्कयुतं चाश्वं पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्पत्त्या पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ४ ॥

दानप्रभावात्पक्षीन्द्रं खंजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चाविंशतस्तमः ॥ ९०५ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कृशाङ्गः पाण्डुरस्युतिः ॥ १ ॥
उर्ध्वं वातादिना पीडा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः । तस्य भार्या सदाचारा मुझेहा भर्तृभक्तिः ॥ २ ॥
रक्तखावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । उदराचस्या गर्भस्य पातं कुर्याच्च पृष्टतः ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महानाहो शृणु तस्य विचोष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
व्यतिक्रान्तेनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारो यतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहर्षो च कुलटा वैक्यलंघनात् । मर्तुस्तच्चौरिणी वृत्तिर्दुष्टसङ्घतिचार्जनात् (१) ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद् द्रव्यं हृतं तस्करबुद्धिना । भुक्तं ताभ्यां वेनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दाहणैर्ग्रहेः । यातना बहुधा प्राप्ता पश्चान्मानुष्यमाप्नुयात् ॥ ९ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । इदं जन्म चतुर्यं तु गर्भपातो हि जायते ॥ १० ॥
उभाभ्यां हि कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कृतं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भं जिवांसति । निष्कृत्या च तथा शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
नारी नियमसंवीता भुवं सा व्रतकाक्षिणी । सौम्यायने समापूर्यमाणपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः खवन्ती शान्ताङ्गसुरभीं शुभलक्षणाम् ॥ १५ ॥
गृहमानीय विधिषत् पूजयेत्तां समाहिता । इष्टैस्तु यवसैः पानेर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
रुचिरैश्च सुमिष्टान्नैः स तां परिचरेत्सदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपस्तकचन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
सुगीतमङ्गलध्वनैस्तदधःशायिनी भुवि । प्राणयान्त्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसा हविः ॥ १८ ॥
तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायं यथाश्रुति । एवं व्रनपरा नारी मासिमासि तु संताता ॥ १९ ॥
तस्या धेनोः सवस्ताया इष्टं समभिकाक्षिणी । व्रतान्ते तु द्विजाचार्यं समस्त्वगुणशालिनम् ॥ २० ॥
अभ्यर्च्य पूजयेद्रक्तया वस्त्रहृद्गामभूषणैः । सम्यगभ्यर्च्य तां धेनुं तनयं तत्स्तनधयम् ॥ २१ ॥
कृत्वा च विधिना तस्मै तां दद्यामितिभाषिणी । सुवर्णशुद्धमात्रेयं मापपाडसंस्युतम् ॥ २२ ॥
दापये गां सवस्तां च पूर्वपापापनुत्तये । यन्मया कुलटास्त्रांक्षानानागर्भो जिवांसिताः ॥ २३ ॥
नानाभेदैः प्रपातं मे गर्भो वै बह्वो भुवि । तस्य कर्माजितं पापं गर्भपातादि दूषणम् ॥ २४ ॥
एतत्समस्तनाशाय सवस्तां दानतस्त्वियाम् । इह जन्मनि वन्धयत्वं नाशयेत्तस्यतस्य तु ॥ २५ ॥

दानेनानेन सुरभेरनद्यां सातिमुद्रता । भवेथं त्वरसादेन गर्भो मे स्थिरतामियात् ॥ २६ ॥
 एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं ताम्रं फलानि च प्रदापयेत् ॥ २७ ॥
 द्विजमुख्याय दत्त्वाऽथ भूरिद्रव्येण तोपयेत् । भोजयेच्च शतं विप्राजानात्रैः सकृपायसैः ॥ २८ ॥
 एवं कृतविधेः सूनू नारी वा दुःखनाशिनी । बन्धयत्वान्मुच्यते सूत पुत्रमाप्तिवशस्विनी ॥ २९ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चदशतमः ॥ ९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि यः कश्चित्पुरां घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र मजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णार्थदानादिवितसर्वापेस्करसंयुतात् । वक्रकंठेन संभूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताधिकनवशततमः ॥ ९०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मानि । पादर्हानो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादर्धं सुवर्णाढ्यं सर्वोपेस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाधिकनवशततमः ॥ ९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौबिंश गां परां नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानाद्योनिमुपागताः । स तीर्थनृत्पुत्रशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 तीर्थमत्स्युपसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्दीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशसंयुताम् । लिखित्वा गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्री च जपेत्तत्र नियतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 दोमयेच्च यथाशक्त्या भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेदं स तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽथैव जन्मानि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवाधिकनवशततमः ॥ ९०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्घातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मानि वै चोर्ध्वार्त्स्थानाच्च वडुवैकृतः । पादभंगो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
 करोति तस्य पापस्य विन्मयं विधिनात्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रमुच्येत न चोर्ध्वार्त्पतनं तथा ॥ ३ ॥
 अथं निष्कसुवर्णाढ्यं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशाधिकनवशततमः ॥ ९१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदर्धं प्राग्भवे सोऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गन्वादि पुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
 सर्वोपेस्करसंयुक्तं सुवर्णाढ्यं सुसंयता । सा मुच्यते वक्रकंठपीडनाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो एकादशाधिकनवशततमः ॥ ९११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्सत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधनसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महात् ॥ १ ॥
 दुष्कृतं चरितं तेन भाविनोर्यस्य वै बलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥२॥
 कृतो यन्नो महांस्तत्र नासीद्वर्गस्य पातनम् । सा तु हालाहलं पीत्वा लोकानां शंकया मृता ॥३॥
 महत्यां पीडया चैव बालकोऽपि मृतस्ततः । सहायानां पंचकेन कृतं प्राक्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहं चेदं गर्भनाशतमुद्भवम् । ततो मरणसंप्राप्तो बाहुजोऽयं सहायधृक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च ज्ञान्वताम् । अशुभान्नगान्भुक्त्वा स्वज्ञताद् हृदकर्मजात् ॥६॥
 सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मानि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनतौरुसमन्वितः । पितृमातृविहीनश्च मितदो लोममोहितः ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आद्यंतसुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाङ्कुरैः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक् तद्रघाञ्जातपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापानोदनीम् । तत्र धर्मकरी धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥१२॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणाशनीम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलैः पञ्चमितः शुभा । हिरण्यमी सर्गां च पत्रे लेख्या विद्यानतः १४ ॥
 तद्द्विधेन वा कार्या त्रिषु वित्तानुसारतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देव्या पापनाशनी ॥ १५ ॥
 पंचमाशमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमायकम् ॥ १६ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सूर्णं सार्धं रत्नात्मकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमपेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्षपैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 इति श्रीचृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्वादशधिकनवशततमः ॥ ९१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । रीतेः पलानां च शतं देयं तत्पापशुद्धये ॥ १ ॥
 गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्त्रिंशं भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजादुभुवम् ॥२॥
 इति श्रीचृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायषोडशधिकनवशततमः ॥ ९१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग स्वररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 मावश्रितं परं तस्य पापस्य शृणु तत्ततः । निष्करयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपारिणे ॥ ३ ॥
 इति श्रीचृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्दशधिकनवशततमः ॥ ९१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रभुक्तं गर्भगुट्यर्थं कुक्कुटाण्डं खगोश्चर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभरांतुता ॥ १ ॥
 धनधान्यपसनायुक्ता पूर्वगुण्यदिहाण्डज । न च गर्भं दद्यात्पेया प्राक्पापाण्डभक्षणात् ॥ २ ॥

कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्थार्थमितं वापि त्रिपु विचानुमानतः ॥ ३ ॥
 दत्त्वा द्विजाप विधिना ह्याचरेच्छांकरं व्रतम् । फाल्गुन्यादितुर्दश्यां कृष्णायां मासिमासितु ॥ ४ ॥
 पूजयेच्छंकरं रात्री तथा जागरणेन च । भवन्ति सुखभाः पुजाः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशाधिकनवशततमः ॥ ९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चाऽत्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 जन्मवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकीविदः । राजप्रचारी बलवाञ्छूरो मंत्री महायज्ञाः ॥ २ ॥
 सन्निविप्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्राजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्कृतम् । लुंठितं वत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्रातस्तु यमदासनम् ॥ ५ ॥
 सुक्ताऽतिदारुणान्मृत नरकान्चोददर्शनान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो भूतो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवंचनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैर्धर्मैर्नैर्युक्तः कुटुम्बभरणे हृद्भ ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्वयवा काश्यां स्याप्य लिङ्गं शुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्णान्तं मंत्रैस्तद्विद्वज्जैस्तथा ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्द्विजात् ॥ ११ ॥
 त्रिवर्णमन्त्रस्तथा शान्तान्दक्षिणाभिश्च पूजयेत् । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तयैवाचरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्बेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापघनाशनम् । सत्यं प्राप्य तु निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेताद्वि काश्यप । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तत्रा शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदातृणा । श्रुतं पागवर्णं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 व्याघ्रन्दशतं तस्य कृतनिष्कृतिचेतसः । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं जायते पृथिवत्सरे ॥ १७ ॥

एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षोडशाधिकनवशततमः ॥ ९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्थात् खरमत्रैव जन्मनि । खररोमसमान्वस्या रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनवानन्दवर्धन ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशाधिकनवशततमः ॥ ९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुत्रा वै हरेद्रीतिं नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गवक्षी जायते साऽत्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छतत्रया तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशाधिकनवशततमः ॥ ९१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परतिद्वान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि शूलेन रोगैव च वाध्यते ॥ १ ॥
 सिद्धान्नदानं विभेभ्यो दीनेभ्योऽथ पतत्रिण । मिभुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तिवः ॥ २ ॥
 न जायते शूलपीडा तस्यादच कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृतेऽथैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्रघातो भवेत्पूर्वं जन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विभेभ्यः शक्तितोण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो विंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वन्द्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जतुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
 मुखजा प्राग्भवे तत्र तत्पापाद्यवनी हि सा निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि गङ्गायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
 पूजयेद्दक्षं रुद्राणां त्रिगुणार्थं तदर्थकम् । शक्तयाय भोजयेद्विमान् होमयेच्च स्वशक्तिवः ॥ ३ ॥
 अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण संततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिदेशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मकरो भक्तः पितृपुत्रघनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तिवः पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्पश्वादिकानि च ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोर्यस्य वै यलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
 निर्देग्यं वरिभावेन रात्रौ भार्यासाहाय्यतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्देग्यं वृषभद्रयम् ॥ ४ ॥
 गृहस्थः स्वल्पजीवाश्च धातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सखीकः स्वफलं मुक्त्वा पापाद्दुष्टं शुभं तथा । शुभात्पुण्यात्पञ्चने स जातो वाहुजावरः ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोद्यो नातिनीचो बहुकल्पः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 यौवनेऽन्त्ये मुसैश्वर्यधनेः स्यानिर्युतोऽमुतः । मितदो भोगभागाद्यद्यः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
 पुष्पादिर्दं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तातुरो यो धूर्तश्च दुःखातो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोघातादिभिर्दाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि रमेश्वर ॥ १० ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायातीदादिकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रष्टुरेवाऽत्र मृतपुत्रास्ति जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मिर्दण्डजत्रेष्ठ जन्माद्वाद्गृहमे शनिः । लक्ष्णैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कासमेत्वा दिवं साङ्गं पल्लवंदमितैः शुभे । हिरण्ये महाभाग पत्रे लेख्यं दिवान्वितम् ॥ १३ ॥

तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु वित्तानुमानतः । पृजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशोरूपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोरथे सुमनोहरे । सर्वोपस्करसंयुक्तं वितानाम्बरधूपितम् ॥ १५ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् । मोहादपूर्वं महाभाग अग्निदाहाद्यद्विजितम् ॥ १६ ॥
 तन्नाशाय ददेद्दहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् । गोधिकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते ॥ १७ ॥
 शिवपत्रमिदं दद्याद्ये त्वन्पे घातिताः पुरा । पञ्चमापमितो वद्विद्वेयो हेममयः शुभः ॥ १८ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीदं जप्त्वा सहस्रकम् । अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्गोत्रयेद्विजान् ॥ १९ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । न तस्य पुत्रपरणं तदग्रे जायते कश्चित् ॥ २० ॥
 पञ्चाशन्मितकेऽन्वे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः चतुर्युतशतान्दकम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीतकादण्डजोत्तम । विमाय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चीरं मृतं प्राप्य रेवदिने ॥ १ ॥
 तत्तले तु तदा कुर्याद्बन्ध्या स्नानं शतौषधैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सूत तथा मृद्धिश्च सप्तभिः ॥ २ ॥
 सप्तभिः सलिलैर्वापि संपूज्य प्रथमं सुत । विधिनाग्नेन या कुर्याद्बन्ध्या पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सतीं स्वभार्यां परमां साध्वीं संत्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रिकामलोमतः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भो सूत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते भ्रियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनादिह ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्दृष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्विनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्याच्छतपलं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२७ ॥

या नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहादुदुर्गं स्वगाधिप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णां राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परधृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 वृषधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रिंशदधिकतमशततमः ॥ ९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्युताञ्च सा ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायषड्विंशदधिकतमशततमः ॥ ९३० ॥

अरुण उवाच ।

विषवणकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छ्रोत्रोपघातकात् ॥ १ ॥
 किञ्चित्कोवश्च लोमश्च किञ्चिद्विसमन्वितः । आदिपुत्रो मृतस्त्वस्य अपत्यं नैव जायते ॥ २ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मास्कर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्म महागारो शूद्रवंशसमुद्भवम् । व्यापारकृषिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् ॥ ४ ॥
 व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मवित्तेन वाञ्छितम् । कालेनैव मृतो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ५ ॥
 नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ६ ॥
 पश्चान्मृत्युवशं प्राप्नो नरके रोखे गतः । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ७ ॥
 निक्षेपहरणाद्रापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं च विषोपमम् ॥ ८ ॥
 ऋणं प्रसह्य वृं प्रोक्तमपि कालशतादिकम् । तस्माद्विप्रऋणं प्रोक्तमसह्यं त्वभिजायते ॥ ९ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणोऽपि वर्षाणां च सहस्रकम् । पतितो नरके घोरि पच्यते चेह कर्मणा ॥ १० ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावातः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामहरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १३ ॥
 यजुर्वेदमयं देवं यजुर्निः शत रुद्रजैः । यजनैरथ मुच्यते पापादाकल्पसंभवात् ॥ १४ ॥
 रुद्रकादशिनोभिस्तु रुद्रकादशकेन वा । जनेन तोषयेद्देवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १५ ॥
 तद्दशांशिन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्ब्रह्मै तिलैस्त्रिमधुरस्रुतैः ॥ १६ ॥
 हरितालीपलाशोत्थाः समिवोऽत्र हवे हुताः । प्रतिरुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रसनान्वितम् ॥ १७ ॥
 केशूकुण्डलाकल्पमन्त्रपुस्तकमंडलुः । प्रति रुद्रं जतं विप्रान्भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १८ ॥
 निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुच्यतेक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं पापशान्तकृतम् १९ ॥
 इतिदासपुराणोक्तिसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रयतोऽन्वहम् ॥ २० ॥
 दशार्पित्वमर्त्यानामृपीणां च महात्मनाम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २१ ॥
 गर्वासां जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयाद्रपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्तर्वास्तुदीरितान् ॥ २२ ॥
 एवं स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्वेवान्द्रिजाग्नस्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् २३ ॥

एवं कृतविधेः सूत हरिवंशश्रुताधिपः । वाचकोपारिसंतुष्टो भूमिद्रविणवस्त्रकैः ॥ २४ ॥
मुद्राकर्णोक्तवते गां च दत्त्वा पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानाद्यैस्तोपयेद्गन्नाह्वयान् ॥ २५ ॥
निष्कृती क्रियमाणानां सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २६ ॥
जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । कुष्ठरुक् चानपत्यस्य प्रमेहातोऽप्यर्कचनः ॥ २७ ॥
कुनखी दृष्टुणः पाण्डुरोगी जन्मक्रमाद्भवेत् । जलाग्निभ्यां च चौरैश्च राज्ञा वित्तविनाशवान् ॥ २८ ॥

लकुट्यावशस्त्राद्यैर्जायन्ते व्रणजातयः ॥ २९ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय एकत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसां शूद्रशक्रे मुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन कर्माजितेनाऽत्र पण्डश्वेषापवर्णजः । गवां पालनजातपुण्ड्रात्प्रागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवाऽत्र विन्मयम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय एकत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्योपिता पूर्वं मोहात्परवृत्तं पिबेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेशोद्येन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महागोमात्रेणजात्राऽत्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय एकत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वं भवे यो वै नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशूर्पा रोप्यवुरीं घण्टाऽऽभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकन्वलुक्तां च दद्याद्देविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय एकत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभक्तकाचित्स्वर्णदेहा पतत्रिण । स्वधर्मनिस्ता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भान्तिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोधाताञ्च किल्विपात् । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंकरम् ॥ ४ ॥
कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा । मार्गं हि धर्मतोयार्थं प्रतिष्ठां कारयेत्ततः ॥ ५ ॥
संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत । होमयेच्च ततस्तत्र तिलावाज्ययुतानिह ॥ ६ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनवत्परान् । दद्यात्तथैकां कपिलां सर्वपापप्रणाशनीम् ॥ ७ ॥
प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् । नैवं या कुरुते श्रत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायः पंचत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काल एव पापेन बहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥

दुग्धधेतुप्रदानाच्च विधिनात्त्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महागोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्रिंशदधिकनवशततम ॥ ९३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमूत्ररुजाकुला ॥ १ ॥
दुग्धधेतुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काऽत्रपेयाऽत्र न पश्येद्बहुमूत्रताम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तत्रिंशदधिकनवशततम ॥ ९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातयेत्सूत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवेऽनयत्रं सोऽपि कृष्णगुल्मेन बाध्यते ॥ १ ॥
स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नःशयेत्कृष्णगुल्मोत्पत्त्या पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथवा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाण्डज । महिषीव प्रजांटोगान्मुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदधिकनवशततम ॥ ९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिःकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्त पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानाऽज्ञानकृते वापि निष्कृतिर्नाऽत्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकनवशततम ॥ ९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतामुत । पूर्वजन्मनि पुण्याऽपि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागापि क्षत्रियाण्डज । अत्र पुत्रवेदीना सा फलहृत्किल्बिपाहृदात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापानाशनम् । अनाशं नालेऽक्राणि देयानि खलु शक्तितः ॥ ३ ॥
तत्कृते मुतशुद्धिः स्यात्जीवन् वर्षमसातिम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षष्ठत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान्पूर्वे जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तद्दुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिक्यामय वैशाल्यां दधिधेतुप्रदानतः । तस्माद्गोमात्प्रमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातेन नारी प्राग्भवे विनतामुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
दद्यात्साभरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युगम्भ्रमलसंछन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महारोगान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्नपहते तत्र कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वित्रिंशदधिकनवशततम ॥ ९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधेत्प्राग्भूषणानां च नासाध्रं गरुडाग्रज । नासाध्रेदोऽत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥

नास्ति तद्दिनमयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
वय तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाबौरमभूश्चुद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परं प्रतिकृते सूत्रं स्वशरीरमयाऽत्यजत् ॥ ४ ॥

तेन कर्मविपाकेन महाचैर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥

महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शनयोजनसंमिते ॥ ६ ॥

देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्थे चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥

सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेशोऽतिकूरो बहुपालनरत्नपरः ॥ ८ ॥

पापाह्नोभरतः क्रोधी नानामैखशासनः । रिष्टं पश्चिमि ते वपं पंचद्वीनि पतत्रिण ॥ ९ ॥

महाकालनरादानात् सुवर्णस्य पतत्रिण । सर्वचित्तपटंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥

पंचाशीतिसमायुः स्यादत्ते कालनरेऽण्डज । प्रायश्चित्ते ह्यरिष्टं स्यादकृते प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥

कालरूपेण शक्षेण तत्कृते मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत्र चारमघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥

चिद्धं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । हृदिस्यं लघुनं चिद्धं पण्ड्युगुलिमिदं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ ९४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहर्त्री तु या नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मानि । भेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥

दधिधेनुमदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ ९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुणी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मानि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥

रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यभिजं रोगं कातरौत्यं हि काश्यप ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ ९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्धता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तथा ॥ १ ॥

सा शूद्राऽत्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात् प्रहतास्तु पतत्रिण ॥ २ ॥

तेन कर्मफलेनैव चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषिर्दूषिता चाऽत्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशीघनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥

द्विसुवर्णामिता भग्याः संपूज्याऽय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ९ ॥
 दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय मत्तचत्वारिंशदधिकतमशततम ॥ ९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 मधुवेनुप्रदानाद्दे ब्राह्मणानां च तर्पणात् । दुष्टगन्धयुताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकतमशततम ॥ ९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजापते चक्षुरोगवती सुत ॥ १ ॥
 धेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्पक्षिरोगं सा तदद्भ्यं महाद्भ्रमम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपचाशदधिकतमशततम ॥ ९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्पभूत्कश्चिन्नरो राजकृपान्वितः । दण्डाधिकारस्वाञ्जद्रो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
 नानादानस्तस्मिन् लोभाद्वापि विशेषतः । व्यभिचारस्तस्यैव ब्राह्मणस्य पत्रत्रिण ॥ २ ॥
 लोभाच्चकाराऽसौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतिथमशासनम् ३
 देशे पंचनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽतिचावमः । स चास्त्वन्न विवर्णान्तु पण्डः पापमातः सुखी ॥ ४ ॥
 सकलेश्वर्यसपन्नो नानावाहनमोगाढो ढो दानात्सर्वोमदं सुत ॥ ५ ॥
 सप्तजन्मन्यसो पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पचाशदधिकतमशततम ॥ ९५० ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुन्ने समुत्पन्नः ओषांदाव्ययशोवनी । राजमान्योऽविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
 किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्तादि शिरसि जायते पङ्गमरुण्या ॥ २ ॥
 तस्य भार्या शुभाचारा सुन्धा गुणशालिनी । प्रियभक्तिगता नित्यं दानवर्मप्रवर्तिनी ॥ ३ ॥
 एशुप्रममृता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुष्प गतं ज्ञान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन पापं ग्राम्भ्यति तत्त्रिणः । विधानावहितार्थाय सत्यं ह्येहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो बालुकास्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रमनातो बहुद्रव्यममाकुरुः ॥ ६ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण बद्धतः । कालेन महता वस्त स विप्रो निवृत्त गतः ॥ ७ ॥
 संचितं तद्भ्रमं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्तिं तेन वशशुद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणोऽत्र च ॥ ९ ॥
 इदं जन्म चतुर्यं तु ब्रह्मभगमुद्भवः । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना पत्रत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ह्येहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्य विषसंकाशं पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विषेणेहो हि म्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसंततिः ॥ १२ ॥
 तस्य सन्वतनाशाय कारथेनिष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं सप्ततं शुक्रजण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमग्रं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
 सुशीतलज्जैः पूर्णं सप्तर्षीविपलाम् । नानाफलाक्षरोपेतं पूर्णपात्रोपरि स्थितम् ॥ १५ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैष्णवं वर्जुलकृति । सप्तवान्यरुओपेतं बह्वक्षरुचन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्रयविर्निर्मिताम् । सुवर्गस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विमान्द्रोणाः सप्तैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
 जातीपुष्पासमुद्भूतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्नोचयेद्धेनुर्दपती परीदापयेत् ॥ १९ ॥

एकैकविधैः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्तसंग्रहादे कर्माविपाकेऽध्याय एकत्रिंशद्विंशतवत्सततमः ॥ ९५१ ॥

गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पट्टपंचाशदधिकनवशततमः ॥ ९६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
तदाहाच महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवधस्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्ता तथा फलं सर्वं पुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशनीम् ॥ ४ ॥
बह्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपंचाशदधिकनवशततमः ॥ ९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृंगो भयानकः । तेन तद्गृपभस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ १ ॥
छिन्वा नासाग्रमुपकी तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्ता फलं पापसमुद्भवम् ॥ २ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन सचास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ३ ॥
धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यघनान्वितः । दृढपापार्जनास्तु मायश्चित्तं न विद्यते ॥ ४ ॥
पृजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्व्रतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ५ ॥
आयुः पाटिमिताब्दं तु रिष्टं पंचाशदब्दके ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपंचाशदधिकनवशततमः ॥ ९६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेया पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाद्वर्चं घृतपूर्णं सदीक्षिणम् । तद्वैपशमनयैवं दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनपट्षधिकनवशततमः ॥ ९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तेलद्वारी तु यः कश्चिद्भवेत्सोभाःपुराभवे । कंङ्का रोगेण सततं पीडयते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय पतत्रिण । कण्डूरोगप्रशमनं दानात्तैलघट्टदद्यात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पट्षधिकनवशततमः ॥ ९७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणबल्लभा । भर्तृत्पक्ताप्रधिविन्ना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महीपथैर्दिव्यैः पुंस्त्वं दूरीकृतं पतेः । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
घृतं पापतो दुष्टैः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभं लभते गतिम् ॥ ३ ॥
बहुजन्मन्यसौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकपट्षधिकनवशततमः ॥ ९६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुभक्षयार्थं महाभाग यो हन्याद्वांशुवाहनम् । अत्र जन्मनि खंजोऽस्ती नात्र कार्या विचारणा १॥

न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धयर्थं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपट्यधिकनवशततमः ॥ ९६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडयेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायपट्यधिकनवशततमः ॥ ९६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्वैश्योऽभवत्पूर्वभवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रसुखैराढ्यो हठी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् देव्यां वै पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियां समभवद्द्वयभिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
शुभं पापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र महीधरे । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशदेशेऽतिविख्यातो घृणी लघुमहायज्ञाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाज्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हेमिकां कार्यकारिणीम् । पलपंचामितां लेख्यां गन्धैर्माल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देवविधिज्ञाय सुकुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तदा दद्याद्भ्राजतं त्रिपलारत्मकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमंत्रेण गृह्णाति स महाद्रिजः । पश्चाद्दशरुं मंत्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमंत्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ ११ ॥
नेवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिव्यचित्तितः । न लभेत्स्त्रीमुखं चोयं रिष्टं पद्भेदकेन्दके ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायपट्यधिकनवशततमः ॥ ९६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना यो प्राग्हन्यान्मृगं हि विनतासुत । खंजः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
पापनाशकर्त्री तस्य निष्कृतिं वच्यमहं सुत । दद्याद्धवं नवं तत्र स्वर्गनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
सिंहासनेरलंकारैः पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महावाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न स पश्यति खंजत्वं दानस्याऽस्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपट्यधिकनवशततमः ॥ ९६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कण्डूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
सा मुच्यते महाभाग दानात्तलघटद्वयात् । सुवर्णाढ्यात्तथा शक्त्या तैलदानाद्दिशेपतः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पट्यधिकनवशततमः ॥ ९६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारुणः पूर्वजन्मनि । भवन्पूर्वर्हदो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्यां महाबाहो द्वारास्रवधर्मतः । गम च कामलोभेन भाविनोर्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्पुण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देशे जाङ्गलके षण्डः सर्वधर्मवहिष्कृतः । शिवपूजा स्तो यस्मात्प्रागत्र धनभोगमाक् ॥ ४ ॥

स्त्रीपुत्रमुखहीनोऽयं प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायः सप्तप्रश्नविक्रमनक्षत्रतमः ॥ ९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भार्थं याञ्चधीतपूर्वं मृगं हि गरुडाप्रज । स्वगर्भं गालने दक्षा जन्मन्यत्र गतिं शृणु ॥ १ ॥
 तद्दातकाले खंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदुःखार्तां तथैव च तदेनसः ॥ २ ॥
 तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्रतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूपणान्वितम् ॥ ३ ॥
 स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न सा पश्यति गर्भोत्पत्त्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ४ ॥
 दानप्रभावात्पक्षिन्ऋ खंजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायः सप्तप्रश्नविक्रमनक्षत्रतमः ॥ ९६८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो निर्यं कृशाङ्गः पाण्डुरच्युतः ॥ १ ॥
 ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद्दृग्णीगदः । तस्य भार्या सदाचारा मुञ्जेहा भर्तृभक्तिनः ॥ २ ॥
 रक्तस्रवादिना पीडा जायते चोदरानिष्ठः । उदरात्तस्या गर्भस्य पातं कुर्याच्च पृष्ठतः ॥ ३ ॥
 दिनैस्तु पंचभिर्मासैश्चर्मिः सप्तमिस्तथा । केन कर्मविषाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेनेय महाबाहो शृणु चास्य विवेचनम् । व्यने गारुडाद्यापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
 अतिक्रष्टद्वैनेनेय गर्भपातकृत्प्रागसः । अत्रं च कृत्वां कर्म व्यभिचारो यतस्ततः ॥ ६ ॥
 नानाद्रुग्णप्रापहर्ता च कुलस्य वाङ्मयं प्रयात् । भर्तृस्य वैरिणी वृत्तिद्विष्टसंगतिक्का च सा ॥ ७ ॥
 तेन दुष्टेन यद्भयं हृतं तद्वक्त्रमुद्रिणा । भुक्तं ताम्ना वैनेनेय ब्रह्मसं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 कालेन तदन्नं भुङ्क्त्वा पीडितो दाहगर्भैः । यातना बहुया माता पश्चात्प्रानुष्पमाप्तवान् ॥ ९ ॥
 किञ्चिपुण्यमभिन क्षात्रेऽयं जन्मना सुवे । इदं जन्मं चतुर्भुतु गर्भानोऽभेजायते ॥ १० ॥
 उमाभ्यां च कृत्वां कर्म भुञ्जते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षरो भवेत् । निःशुक्तिं ब्रूहि विवेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैजन्मनि या नारी नानागर्भं जित्रां रति । तस्मिन्कृत्या तस्य शुद्धिस्तु श्रूयतां कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
 नारी नियमसंयुक्ता ध्रुवं सा व्राकाक्षिणी । सीमागयने समापूर्वमाणसहो शुभे हिता ॥ १४ ॥
 ऐस्तु यत्रैतः पानिर्देशः कश्चिदनेने । रुचिररक्षोत्पानैः सतः परिचेत्तदा ॥ १५ ॥
 रामो पुष्पावलीमिश्रे दीपक्षरुचन्दनाभेभिः । स्वगीतमङ्गलध्वनैः दशध्वन्यायिनी सुवि ॥ १६ ॥

माणयत्नं प्रकृवीन तस्यास्तु पयसा हविः । तस्यास्तु पंचगव्यानि यथाचारं यथाश्रुति ॥ १७ ॥
 एवं व्रतवरा नारी मातिमाति तु संयता । तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकांक्षिणी ॥ १८ ॥
 व्रतान्ते द्विजमासाद्य समस्तगुणशालिनम् । अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्रग्दामभूषणैः ॥ १९ ॥
 सम्पगभ्यर्च्य तां धेनुं तनयं तं स्तनं वयम् । कृत्वा च विधिना तस्मै तां दद्यादभिभाषिणी २० ॥
 सुवर्णं शुद्धनाग्रेयं मापयोडशसंयुतम् । दापयेद्ग्रां सवत्सां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २१ ॥
 “यन्मया कुलयाकांक्षानानागर्भा जिर्वांसिताः । नानौपयः पातितास्ते गर्भा वै बहवो भुवि ॥२२॥
 तस्य कर्माजितं पापं गर्भरातादिदूषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सादानतस्त्वियाम् ॥ २३ ॥
 इह जन्मनि वन्द्यपत्वं नाशयेदस्य तेन तु । दाने नानेन सुरभेरेनवाञ्छ हि सुवत् ॥ २४ ॥
 भवेयं त्वत्पसादेन गर्भो मे सुभगाश्रितः ।” एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सद्क्षिणाम् ॥२५॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं तथा नानाफलानि च । दापयेद्विजगुरुषाथ भूरिद्रव्येण तोषयेत् ॥ २६ ॥
 भोजयेच्च शतं विमान् नानान्नेः सक्तुपायसेः । एवंकृतविधेः सूत नारी वा दुःखनाशिनी ॥ २७ ॥
 वन्द्यत्वान्मुच्यते सूत पुत्रप्राप्तियशस्विनी ॥ २८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय एकानसत्पथधिकनवशततमः ॥ ९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः काश्चित्तुर्गं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णोश्वशानाद्विभित्तर्गोपस्करात्संयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नाप्नोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय सत्पथधिकनवशततमः ॥ ९७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सृगालवर्गी पुत्रः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं चाकुरनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्याद्धं सुवर्गाड्यं सर्वोपस्करात्संयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसत्पथधिकनवशततमः ॥ ९७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सङ्करः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी कर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरकर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गतितोण्डज । चौर्येण गां परां नीत्वा क्षुधितेर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिमुपागताः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 तीर्थमृत्युरादाश्च धनपुत्र उमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवृत्तानि सुरर्णशशम्बिता । लिखिता गौर्विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 देया वै वेदविद्वेषे पूर्वपापविमुक्षये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाशक्ता भोजयेच्च तथा द्विजात् । यः कुर्याद्विधिना चेदं स तदोपात्तमुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुश युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय द्विसत्पथधिकनवशततमः ॥ ९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काविद्वानयेत्रागे शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं चापि घातार्यमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मने चैवोध्वंराताद्य बहूदकृतः । पादभंगो भवेत्समात्पापाञ्चैव खगाधिप ॥ २ ॥

करोति तस्य पापस्य विन्मयं विधिनान् चेतु । तस्मात्पापात्प्रमुच्येन न चोर्ध्वात्पतनं तथा ॥३॥

इत्थं निष्कमुवर्णादित्यं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे साऽत्र जन्मनि । महापपेसु गन्धादि पुण्यतीर्थं तु दापयेत् ॥ १ ॥

पूर्वोपस्करसंपुक्तं स्वर्णाद्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वरुणकण्ठीपीडनाद्रिनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चतु.सप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षेत्री महाभाग पांचाले देशके शुभे । धर्मकर्मसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥

दुष्कर्मचारितं तेन भाविनोर्यस्य वै बलात् । शूद्राणां वै धारितो गर्भः कामलोभेन निश्रयात् २ ॥

कृतो यत्नो महाऽस्त्र नातीद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं मृता सा लोकशंकया ॥ ३ ॥

महत्या पीडया सूत वालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपंचयुक्तेन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ४ ॥

कर्मणां संग्रहश्चात्र गर्भनाशसमुद्भवः । ततः स मरणं प्राप्तो बाहुजो गरुडाग्रज ॥ ५ ॥

सूर्यलोके तदा गत्वा सुक्त्वा भोग्मांशु शाश्वतान् । अशुभान्नरकं भुक्त्वा स्वकृताद्गुरुकर्मणः ॥६॥

स पर्वणि महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । जातोऽत्र यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥

गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥

अनेकस्त्रीसंयुतश्च नानाविभवसंयुतः । आद्यन्तसुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥

धर्मादिदं तथा पापाद्भूतः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥

शूद्राणां वीर्यदानात्प्राक् तद्वान्मृतपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापाऽपनोदनीम् । पुत्रवृद्धिकरा धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥१२॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणनाशनीम् ॥ १३ ॥

शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलैः पंचमितैः शुभा । हिरण्मयी सगर्भा च पत्रे लेख्यां विधानतः १४ ॥

तचदार्षेन वा कार्या त्रिषु वित्तान्नुमातरः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १५ ॥

पंचमापमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पंचमापकम् ॥ १६ ॥

राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलातकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥

होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्षपैः सलिलैस्तथा । ब्राह्मणाभोजयेत्पश्चात्पूर्वपापाऽपनुत्तये ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चरेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोमान्वितः सोऽपि जायते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥

घोराद्ब्रह्मवातापापहृदादुष्कर्मणः सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिद्विजन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्सप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
 क्षयेणाऽत्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टायुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
 सर्वस्वदानादत्रैव क्षयरोगः प्रशान्भवति । कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तविधिवनवशततमः ॥ ९७७ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन्देवदेवेश श्रुतमेतन्महाद्भूतम् । सहानुगामिन्योर्नायोगीति मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं समीक्ष्य भर्तारं या विशेद्धि हुताशनम् । तत्सार्धं सा महापुण्या ज्ञेयाऽत्र सहगामिनी ॥ २ ॥
 श्रुत्वा मृतपतिं याऽत्र विदेशस्थं पतिव्रता । तद्वस्त्रेण विशेदग्निं सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
 पातिव्रत्यादि धर्मात्तु भवेन्मोक्षगतिस्तयोः । तथैकाऽभून्महासाध्वी जाता ब्रह्महृदेषण्डज ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
 दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राप्तार्थिं विधिना सूत कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
 सा गता यमराजस्य स्कन्धे दस्वा पदांबुजम् । वैकुण्ठं चाण्डकश्रेष्ठ यद्गत्वा न निवर्तते ॥ ७ ॥
 तल्लतातलघातेन शृच्छितोऽभूद्यमाधिपः । तत्काले तत्र संपृष्टो नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
 धर्मराज वदैतन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽयुता ॥ ९ ॥

यम उवाच ।

पतिव्रताया धर्मस्तु सर्वदा सेवितोऽनया । तस्मात्पुण्यादृपिश्रेष्ठ यातेयं वै शुभानना ॥ १० ॥
 सती तत्पादभारेण पीडितोऽहं भृशं द्विज । मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वकं पतिम् ॥ ११ ॥
 महापापसमाक्रान्तं नरकस्थं द्विजोत्तम । साऽऽगामिष्यति चैवाऽत्र पत्युः पापविशेषतः ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति क्लीं युगे । काश्यां मृत्युस्तयोर्गस्माच्छिवत्वयुगपच्छतः ॥ १३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तविधिवनवशततमः ॥ ९७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमाबादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोमतः ॥ १ ॥
 सहास्यपंचयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापज्ञानमहाधरोन्नरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तत्रार्थिं तिर्यक्तं सूत विमुञ्ज्याधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽयं पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि वाहुजः ३ ॥
 क्षयरोगग्रस्तः सोऽपि कृशो दुःखातुरो भृशम् । लग्ने कुम्भाभिषे सून भौमश्चन्द्रयुतोऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टं पश्टिमिते वेषं जायते कृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तदग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वायुो भङ्गो दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनशतविधिवनवशततमः ॥ ९७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा स त्वरितं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाद्य च पुरं शत्रोस्तरक्षणे लुण्ठितं पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अथो यमाज्ञया सर्वा भुक्ता नरकपातनाः ॥ ३ ॥

पुण्यशोपादयाऽत्रापि स जातः क्षत्रियाधरः । देशेऽयोध्याभिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमो ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजपद्ममपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि चां कृत्वा मुच्यतेऽयुता । कार्यास्तत्र त्रिदेवानां मूर्त्तयस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजास्तथा कार्या कदली पत्रसंतुता ॥ ७ ॥
 यथा पितानुसारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । दद्यात्तां विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्री विविना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महानाहो क्षयस्तस्य प्रशाम्यति । नैवं कुर्यानु यो मोहाद्रिष्टं विशतिकेऽद्भके ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशत्याधिकनवशततम ॥ ९८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिद्भ्रदेशे प्राक् सूत काचिद्विजवरानना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 सा नार्यजातयत्पूर्वभावे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासां वक्रत्वमाप्नोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
 हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पूर्वं चैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्याधिकनवशततम ॥ ९८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामथात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्मुता ॥ १ ॥
 न तस्याः पापशमनं मयोक्तं च पतत्रिण । महापापकृताद्रोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्व्यशीत्याधिकनवशततम ॥ ९८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृयाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद् । बधिरो जायते त्वत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चांद्रापणनं कुर्यात् सुवर्णपलसंतुतम् । पुस्तकं विविधदद्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाग्रतया होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठाशत्याधिकनवशततम ॥ ९८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मयातजम् । अज्ञानाद्न जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृतादोराचस्मात्सर्वस्यदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयोगे मन्त्रस्थेऽर्के स्नानाद्त्रैव जन्मनि । काश्यां कासात्तया सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तशत्याधिकनवशततम ॥ ९८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूय बाहुजः कश्चिद्देशे पंचनदेऽण्डज । धनवान्यसमायुक्तः पापकर्मा महाधमः ॥ १ ॥
 विप्रसद्गतः सोऽपि प्रयोगे गरुडाग्रज । स्नानो वै मृगगे भानो धूर्वकर्मा क्रियोद्भितः ॥ २ ॥
 स प्राप्य स्वग्रहं शीघ्रं वृत्तवाचं कर्म दारुणम् । ग्रामे निरासितोन्वस्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
 ददाह भवनं रम्यं वैरिभाशुशुभनम् । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीराश्यापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 कालयोगिनं संप्रातः स सुत यमशामनम् । भुजशा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तया ॥ ५ ॥

पूर्वपुण्यप्रभावेन स जातो पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 स मध्यरूपो बलवान् धर्मे स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं प्राप्य पापाद्ग्नं शृणुष्व वै ॥ ८ ॥
 गोवालवत्सकवधाञ्जविधातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशवान् ॥ ९ ॥
 गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गौराशिगे शनौ सोमात्पृष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्याऽत्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्साऽत्र सा मुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे सशमिन्सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरं धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्पा सुरभी च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
 तद्द्वैमितिका वापि द्विजे विचानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
 मापैर्वद्विमितैर्देयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा बद्धिर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमपेदष्टशतकं रुद्रस्यापि प्रयत्नतः । शृणुयाद्भरिंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्त्वस्मिञ्जीविते नाऽत्र संशयः १९ ॥
 नवसप्तसाम्युः स्यात् प्रायश्चित्तं कृतेऽधुना । सतवर्षमिते वर्षे रिष्टं चाऽकृतानिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्योत्तरसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशत्पञ्चविक्रमव्यशततमः ॥ ९८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजवरानना । पतिभिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 वैरिभावात्तया स्मृत्वा गृहं दार्षं द्विजस्य च । वैरिणस्तु मुतो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
 साहाय्यारस्वाभिनः सूत प्राग्भवे समुपाजितम् । तत्पापजं महावोरं फलं प्राप्य विशेषतः ॥ ३ ॥
 सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनवर्मदंष्ट्रा पूर्वपुण्यात्तथा सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता बाल्ये बालघातादपुत्रिणी । महाभिदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टनैवाऽत्र नक्षयति । साहाय्यात्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्योत्तरसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडशोत्पञ्चविक्रमव्यशततमः ॥ ९८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग हन्यात्पापविमोहितः । तस्य च स्वखलिता वाणी भवत्पत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्द्विरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथा च पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्योत्तरसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशोत्पञ्चविक्रमव्यशततमः ॥ ९८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याऽवचीनारी पूव पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्खलिताऽण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापाद्दिमुच्येत तद्दानादिनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्योत्तरसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशोत्पञ्चविक्रमव्यशततमः ॥ ९८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्रवाती चै पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लंबकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवच्छेत्ते सर्वाऽऽभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकौननकथयिकनवशततमः ॥ ९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजन्मनि घातयेद्रुडाग्रज । वक्रं स कण्ठरोगेण वाध्यते चाऽत्र जन्मानि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिना सूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । ययोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्यधिकनवशततमः ॥ ९९० ॥

अरुण उवाच । :

काश्चिद्विभक्तुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयतः । उदरे वातजा रोगा गुल्मोर्दंश्चापि हृद्ग्रहय्या ॥ १ ॥
मेहाद्याः स्वल्पवीर्याश्च ह्यंशिपां वृद्धरामयाः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्येऽस्य ग्रहिणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते वह्निरुपघातत्रणाकुलः । पुत्राणां मातुलानीनां विधवार्तिः स्वस्वादिषु ॥ ३ ॥
दायादाच्छत्रवतीडा भूमेर्द्रव्यस्य लिप्तया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि तस्य देहेऽत्र संति वै ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोपवादिनी । गौरवर्णा शुभा वाण्याऽसन्तोपप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुवात् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसौख्यभाक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नाऽत्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा संजाताः विनतासुत ॥ ८ ॥
अज्ञानतिमिरान्धयेन स्त्रीणां कर्म दुरात्मकम् । अज्ञानानां कुलस्त्रीणामाचारश्च न शोभनः ॥ ९ ॥
सर्वभूतेषु सा क्रूरा स्यावेषु चोषु च । प्रमादादीपिनं हत्वा सदा निर्युरमानसा ॥ १० ॥
तस्या गेहे श्रिता नित्यं मार्जारश्चादिजंतवः । पातालकीडनपरा गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
तेषु वै बालुकाग्र्यं वृत्तसमभ्युपगच्छतः । निक्षिप्ताश्च तथा चाग्निः प्रक्षिप्तः पापचेतसा ॥ १२ ॥
भापावन्धनप्रतृण्णां बालुगर्भाश्चितास्तदा । अन्ये तद्गर्भिणो ये च क्षिप्त्वा वै वह्निसमकम् ॥ १३ ॥
जन्तुममादाद्विप्रान्ति ते च मंततिदुःखिनः । संततेर्दुःखितापास्तु नानादुःखानि संति च ॥ १४ ॥
अनयार्थि समाक्षिप्य तेषां वै नाशनं कृतम् । तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्दशात् ॥ १५ ॥
भ्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्यास्तत्पापदोषतः । पातालजपि च दग्धास्ते बह्वो लघुजंतवः ॥ १६ ॥
गर्भयुक्ता मृतास्तत्र क्षामा अपि तयाऽजयः । मार्गं लभन्ते नो तत्र मृतास्ते लघुजन्तवः ॥ १७ ॥
तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधाऽपत्प्रजा वाद्या प्राप्यते जनुरन्तरे ॥ १८ ॥
जन्तवो गर्भगाश्चैतस्त्वकृतं कर्मवन्धनम् । उभयोः कर्मणोर्हंतुरवश्यं च प्रयोजनात् ॥ १९ ॥
इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा मृतापर्या पुत्रहीना पतत्रिण ॥ २० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुद्रिष्टे समनुप्राप्ते सौम्यग्रहशुभोदये । प्राशुदकमवणे देशे गोमवाद्युपलितके ॥ २२ ॥

तत्रोपर्याधिकं स्तीर्त्वा नानाचित्रविचित्रकम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूष्येत् ॥२३॥
 निष्कमानसुवर्णस्य शलाकां मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपूरिते ॥ २४ ॥
 शुद्धतोषैर्भूतं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्थापयेद्वाजतं पत्रं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २५ ॥
 पृजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं च प्रजापतिम् । दधानं दक्षहस्तेर्षं वामे चाथ कमण्डलुम् ॥ २६ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्त्तिं च शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २७ ॥
 सम्यक्कृद्वावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्रायः वेदविदुषे पूजयित्वा यथाविधि ॥ २८ ॥
 दद्याच्चैव सपत्नीकान्ब्राह्मणांश्चैव भोजयेत् । सिसृक्षुणा जगत्स्रष्टा ये सृष्टाः शुद्रजंतवः ॥२९॥
 ते स्या तिलसंख्याश्च दद्या वै तीव्रवेदनम् । लंघिताः स्त्रीजनाचारा अजानन्त्या दद्यात्सक ॥३०॥
 नाशयेस्तस्य पापस्य देवपार्तं विगर्हितम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्यां गुणशालिने ॥ ३१ ॥
 एवमाश्राव्य तां मूर्त्तिं समादाय पृथक्पृथक् । प्रदद्याद्दानविधिना अद्भ्या च सदक्षिणाम् ॥३२॥
 दानान्ते कीर्त्तयेन्मंत्रं तिष्ठन्ती विहिताञ्जलिः ॥ ३३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुपि दयारंहितचित्ता । प्राप्तं चात्राशुभं स्वार्मिशिञ्चन्वि तत्कर्मकारणम् ॥ ३४ ॥
 दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३५ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायं एकत्रयधिकनवशततमः ॥ ९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु भवे प्राड् मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पशीन्द्र जायते क्रिमिलोदरः ॥ १ ॥
 स भीष्मपञ्चकादत्र प्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वो गार्तु दुष्टाद्दि क्रिमिलोदरात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विनवत्यधिकनवशततमः ॥ ९९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाद्यज । जायते जठरे तस्याः कृमिजोत्था रुजा सुत ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चकं शुभम् । कार्त्तिके शुक्लपक्षे च प्रान्तस्थं दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिनवत्यधिकनवशततमः ॥ ९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन सततं साऽत्र जाता कृशोदरी । सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १ ॥
 कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य विनाशनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके ऽध्यायश्चतुर्नवत्यधिकनवशततमः ॥ ९९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे काश्चिदासीद्दर्मान्वितः सदा । सभार्यो नर्मदातीरे दत्तं दानं हि तेन वै ॥ १ ॥
 वेदवेदाङ्गस्तुक्तेषु सत्पात्रेषु विधानतः । अथ पापं भृशं चक्रे व्याभिचारसमुद्भवम् ॥ २ ॥
 ज्येष्ठां त्यक्त्वा त्वृत्तुप्राप्तं धर्मशीलयुतां प्रियाम् । रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतावपि मोहितः ॥ ३ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तः सप्तहासो द्विजोत्तमः । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्वफलं तथा ॥ ४ ॥

१ आश्राव्य-आदौ संकल्प्य-इत्यर्थः ।

श्रद्धादानवलात्सोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः । सिंहस्थके सुखे राहो जीवे कर्कालिगे भृगौ ॥ ५ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान् वन्दुखीसुखसंयुतः । लघुवृणी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः ॥ ६ ॥
 सर्वमेतत्फलं दानात् स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके इति पौराणिका विदुः ॥ ७ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविनाशनीम् । स्वर्णपंचपलैः कृत्वा गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ ८ ॥
 तद्वृद्धप्रमितो वाऽपि देवो मंत्रमिमं पठन् ॥ ९ ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वराननां शुद्धां पूर्वं पापं ममर्जितम् ॥

तद्दुःखापनाशाय देदेऽहं गणनायकम् ” । मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी ॥ १० ॥
 ददेऽहं विप्रमुख्याय वेदशास्त्रार्थपारिणे । ब्राह्मणान्वरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ११ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वैवं शक्तिमान्बस्तु न कुर्याच्छोषनं सुत ॥
 स पुत्रान्नैव चाप्नोति रिष्टं पञ्चाशदब्दके । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १३ ॥
 अन्यजन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पचनप्रयधिकनप्रशततम ॥ ९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता वाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विप्रा जाता पार्यिवपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्वत्र खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्भ्रूयं तद्दृष्टे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न दत्तं च पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तदुखेन भुवितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
 पापमाचारितं पूर्वं ब्रह्मवात्समं तथा । पञ्चत्ववशाग प्राप्तो भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनाग्नेन सुमीता ब्रह्मविष्णुब्रह्मेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यत्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पण्यन्त्यधिकनप्रशततम ॥ ९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽन्यजन्मनि भो सत चोच्छिष्टं भक्षयेन्नरः । रात्र्यन्वो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः १
 भोजयेद्ब्राह्मणान्भरया गोमूत्रं प्राशयेत्तया । मुच्यते तत्क्षणात्सूत नक्तान्वत्वान् न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तनक्तधिकनप्रशततम ॥ ९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो सत याऽमर्क्ष्यं भक्षयेत्किल । रसलोभेन वै नारी चोच्छिष्टं सा शुभानना ॥ १ ॥
 नक्तान्वया जायते त्वत्र व्यथिता नेत्रपीडया । गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनात् ॥ २ ॥
 नक्तान्वयरोगान्मुक्ता स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽन्यन्त्यधिकनप्रशततम ॥ ९९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टमोनी तु रात्र्यन्धो जायतेऽधुना । स तत्पापविशुद्ध्यर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजयेच्च तथा विप्राश्चतया दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्धरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽन्यन्त्यधिकनप्रशततम ॥ ९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभ्रुवारी प्राग्भवे विनतासुत । रात्र्यन्ध्यरोगयुक्ता सा चाऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजेभ्यो भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापात् विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सहस्रशततमः ॥ १००० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मृदो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकाधिकसहस्रतमः ॥ १००१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुयात्सा वाऽजगरी जायतेण्डज ॥ १ ॥
प्राजापत्यव्रतादत्र कृतात्पंचापवर्त्तनैः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र पतात्रण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाधिकसहस्रतमः ॥ १००२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नाविन्नकारी यथाऽभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णनाऽतिरोगेण जन्मन्यत्र मपीड्यते ॥ १ ॥
विधिना लक्षहोमेन कृतेन गरुडाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाट्टीगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षष्ठीकसहस्रतमः ॥ १००३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सुत या नारी पूर्वजन्मनि । पाराश्रेण यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अजीर्णनैव रोगेण बाध्यते पीडया भृशम् । लक्षहोमेन सततं सा पापान्मुच्यतेऽनुना ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः अष्टाधिकसहस्रतमः ॥ १००४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनिष्ठः सदाचारः साधुसेवनसंयुतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिदं पापजं चाऽत्र जन्मनि । किलासदद्दुकंद्दृश्च नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
किंचिद्ददः प्रजायेत तद् व्रते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥
वातबाधोदेरे तस्या स्तया मूर्ध्नि च जायते । मृतवत्ता कथं जाता पुत्राः पुत्र्यो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना नारी शूद्रा प्रतारिता । बहुन्वापापानिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
परस्परस्य सम्बन्धे बहुकालो गतागतः । अन्योन्यप्रीतिवशतः किंचित्कालवशं गतः ॥ ७ ॥
उभयोः कर्मणोर्दुर्बलवर्त्तनैर्वा त्वितस्ततः । मान्यकर्मकृता योऽस्तौ तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णाऽलंकरणैर्धुवः । धनलोभाद्गतस्तेन भाविनोर्यस्य वै वलात् ॥ ९ ॥
तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रैवपस्तथा मासैर्वयसा च समन्वितः ॥ १० ॥
धनलोभवशेनैव दुष्टचिन्नेन दुर्मनाः । अचिराच्च मृतां तत्र गतां तौ यमशासनम् ॥ ११ ॥

तेद्वहस्योद्भसो जातो ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पावितौ भृशम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुपमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म चतुर्थं तु मृतापत्यं स्वगेश्वर ॥ १३ ॥
 द्विशादिमासजातानां मृतिर्द्वित्रादिहापनात् । मृताः पुत्रा भवंत्येव जाताजातास्तथैव च ॥ १४ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामपि च ह्यन् । जाताजाता विनश्यंते तस्यायाकृतानिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 अचिराच्च भविष्यन्ति कुमाराश्चिरजीविनः । सुरोपमाः सुरूपाश्च लालनाञ्जातुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसुतेषु च । व्याधयन्तरे भवेद्व्याधिर्भ्रंस्तो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सौख्यस्य लेशोपि नानाशंकितचेतसः । भवेच्च तद्वनस्यापि परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्य नामापि कीर्तयेत् । स्वोदरे म्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्भवं तस्य चिह्नं तत्प्रतिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ २० ॥
 दौर्मनस्यं महाव्याधिः शोकश्चैवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः ॥ २१ ॥
 म्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचाटवः । एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमथाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच

कथं तस्य निष्कृतिः स्वामिनिह कर्मनिपूदनी । कथयतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्कार्ष्यं सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । पठद्भिः शान्तिसूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् ॥ २५ ॥
 सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृतस्रक्षं प्रतिष्ठितम् । स्यापथेदौपथैर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुसूक्तिभिः ॥ २६ ॥
 सुदिपे सुशुभे देशे गोमपाद्युपलिक्षके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमथापि वा ॥ २७ ॥
 द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवह्नेण संयुतम् । स्यापथेद्राजतं पदं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २८ ॥
 सीवर्णां प्रतिमां तत्र चालगोपालमूर्तिताम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां काश्यपे शुभलक्षणां ॥ २९ ॥
 अर्चयेद्भन्वपुण्यायैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
 धाड्य विदुषो विप्रान् तथा च वेद्वादिनः । अलोलुपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिकैस्तया ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मयाय पुरा द्रोहमापाद्य परसुनुषु । भूमिद्रविणहेमाद्ये तालिप्सा नस्य नश्यत् ॥ ३२ ॥
 नाशयेत्तद्वि पापं मे मूर्तिस्ते शुभलक्षणा । तदस्तु महदमार्तं मृतसन्तन्तिरात्मनः ॥ ३३ ॥
 तस्मान्मुच्ये महाभागार्थितगोदानतोषितः । इति तत्र परिक्रम्य त्रिस्तेनोक्तेव तिष्ठति ॥ ३४ ॥
 अग्रे नयेति मंत्रेण विमुञ्च्यैतदुदीरयेत् । धेनुं दद्यात्सर्वतरां च सहिरण्यां यथाविधि ॥ ३५ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्शुभिः । इहैव लक्ष्म विज्ञेयं भ्रातृवन्सुखोत्तिष्ठतम् ॥ ३६ ॥
 स्वमुतामुतसारूप्यानि न सन्त्यनिजपुत्रता । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मिथः क्रियता ॥ ३७ ॥
 विकारो विकृता लीपाद्भ्रमने पाद्वैकृतम् । पितृजा मातृलानीनां सगुल्मार्तिस्त्वचो व्यथा ॥ ३८ ॥
 मृतापत्यात्तिरप्येषा मनुमंत्रादिभेदतः । तथातयाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य मुहुर्मुहुः ॥ ३९ ॥

पूर्वकर्माजिनं पापं चिह्नं तस्य सहायकम् ॥ ४० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्य कर्मविपाकेऽध्यायः पचाधिकसप्ततमः ॥ १००९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विपं दद्याद्दातार्यं पूर्वजन्मानि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्रच्छर्दिरोगेण बाध्यते ॥ १ ॥
निष्कृतिर्नास्ति तस्याऽत्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं यौवने नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्याऽत्र दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चदशोऽधिकसहस्रतमः ॥ १००६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ग्राममेव सूत विपं दद्याद्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गृहडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधे सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशोऽधिकसहस्रतमः ॥ १००७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्य यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मानि मानद । छर्दिरोगेण चात्रैव बाध्यते पीडया भृशम् ॥ १ ॥
धेनूनां दक्षकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाधिकसहस्रतमः ॥ १००८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृकोऽत्र जायते जंतुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवधिकसहस्रतमः ॥ १००९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुन । सा चाऽत्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वमभजद्यवनं यतः । तस्मात्ता यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुराऽनव । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजनजाच्छुभात् । पुत्रशौचयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशधिकसहस्रतमः ॥ १०१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशालये वसन्काश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मानि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डल ॥ १ ॥
चौर्येणापि हृतं द्रव्यं यत्स्वतः देवताश्रेय । तेन दुष्टेन यत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्ता तत्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रेय क्षत्री पर्वते पूजनाद्धरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूपः सर्वसंपत्सुखान्वितः । वालये हि पाण्डुरोगार्त्तश्चाऽत्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारी तु पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्सतः ॥ ५ ॥
कुर्याद्विरण्मर्यां पृथ्वीं समुवर्णां पलातिमकाम् । सवनां सागरोपेतानं सप्तद्वीपां वसुन्वराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगादिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोऽधिकसहस्रतमः ॥ १०११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विपं कस्यापि काश्यप । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छीदंसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाग्रज । सवस्तां कपिलां दद्याच्चस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्वादशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कल्पकायाश्च विवाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
 दानाल्पत्वान्महाभाग चकारल्पविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्वैवभोगतः ॥ २ ॥
 स चचार बने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र गान्ना भाविवलाद्दृढात् ॥ ३ ॥
 नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता । सा लुण्ठिताऽत्र त्रसिता तेन पापधियाण्डज ॥ ४ ॥
 सहायैः सा परित्यक्ता ताडिता ह्याकुलाऽभवत् । तद्रर्माह्नौ च्युतौ पुत्रौ पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
 ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण ॥ ६ ॥
 परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसम्मिमे ॥ ७ ॥
 गौरः स्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः । पिताधिकोतिमतिमान् बहुपुत्रीभिरन्दिनः ॥ ८ ॥
 जातपुत्रैर्मृतैस्तत्र पूर्वपापात्तयाण्डज । विन्मयं तत्र वक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥
 पलायनं तद्वेन कार्या वा वटिना सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ १० ॥
 पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय च । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य मंत्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
 वेयसं तत्र सौवर्णं सुवर्णकामितं शुभम् । दद्याज्जपेच्च मंत्रांश्च तद्विद्मन्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलससर्पपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्भरिवेशं वा शतावृत्त्या विधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 तस्मात्पुत्रमुखं लेभे चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चाद्द्वे तु प्रायश्चित्ते कृते शुभे ॥ १५ ॥
 वेदसप्तसमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशधिकसहस्रतमः ॥ १०१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वे चाऽत्राऽपि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्दोरादसती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
 न शुभत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणसीं गता चास्यां वासाच्च विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनगाढ्रतात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेयं महाभाग पूर्वेप्यत्राऽपि बाहुजा । बन्ध्या च पापतो दुःखाकुला च दयितोऽज्ञिता ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशधिकसहस्रतमः ॥ १०१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भ्रातृघातकरी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृताच्च चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सूत प्रायश्चित्तं क तत्सप्तम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते च तदेनसः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचादशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चाञ्च जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्याऽपहरणात्प्रागत्राऽक्षिमपीडनम् ॥ १ ॥
 विंशद्रुपे व्यतीते च नेत्रभंगः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्य प्रतिष्ठाप्य सुराविषम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितौ विमान् वैष्णवाञ्छ्रद्धया युतः ॥ ४ ॥
 कृत्वा तेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षोडशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वस्त्रेहहरः कश्चिद्यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्तनुयाददानतः । कालचक्राभियं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्धोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रारूपदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वोऽभूत्पतिव्रता । पतिपापप्रभावाद्दि गतिं प्राप्य हि मानुषीम् ॥ १ ॥
 त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । मुक्त्वा भोगान्तमस्तान्त्रै पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
 गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टदशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ज्ञानात्कृतवान्मृत प्राग्भवे भ्रातृवृत्तानम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजते तेन कर्मणा ॥ १ ॥
 तेन भीता तदा नारी त्रस्यन्ती च महावने । गर्भपातोऽभवत्तस्याः पर्वते च ततो मृतः ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन त्रियन्ते तस्य बालकाः । केचिञ्जीवन्ति मासान्तं केचिद्र्पाधिकं शृशम् ॥ ३ ॥
 बहुकालं तु वै कश्चिच्चिद्रं तस्य च जायते ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ५ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्न एष सुदुर्लभः । तेनदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमयापहम् ॥ ६ ॥
 गोत्रयं वै सुवर्णाद्वयं सौवर्णनिष्कसंयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वल्लयुग्मं युरोरपि ॥ ७ ॥
 कर्मपाकाशिकं विप्रं पूजयेद्विपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वत्स निष्कृतिः कर्मणः फलम् ॥ ८ ॥
 पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहोऽलोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ ९ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिन्नारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव चतुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्यस्यान्यशूद्रस्य गृहानीतानि मानद । सर्वश्रेष्ठानि चौर्येण सर्वशून्याद्गृहात्पुरा ॥ २ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाय लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश चिञ्चि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥
जात्युत्तमानां जनुषि सदा संपत्समृद्धिमान् । वन्धूनामतिसौख्यं च वैष्णवानतिवर्त्तते ॥ २ ॥
जातसन्ततिदुःखार्त्तः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयाणे भर्तृसंयुता सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
बहुभिर्मिलितैश्चरैर्गृहीतं भूषणं तदा । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं प्रणश्यति । एतेषां विस्तरं शूहि लोकानां हितकाम्यया ७
श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासा विधिं चैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भा गौः प्रदातव्या भोजनं मितिसंमितम् ॥ ८ ॥
सगर्भायाश्च गौः पक्षिन्नभिषेकः प्रपादनु । पञ्चमे वाऽथ षष्ठे वा मासि जातो मृतश्च यः ॥ ९ ॥
तयोः कर्मविशेषाच्च कथयिष्यामि योषितोः । सा चापि मृतकल्पा स्यादामजैः सूतकाम्यैः १० ॥
शोकदामोदरे टोपो भूतगौरविकंपने । रक्तस्त्रावो विवर्णस्य जायते कर्मणोरितः ॥ ११ ॥
रजतस्य पलाभ्यां तु कोशं गर्भाशयाकृति । कुमुदभेष्टितं येन रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १२ ॥
मधुना पूर्येत्तत्र शलाका रूपवर्त्तिना । तन्मध्ये हेमशकलं क्षिपेत्तदापि यत्नतः ॥ १३ ॥
दयादिप्राय विधिवद्यथाश्रुति निरूपितम् ॥ १४ ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतस्तु यः । एतद्दानं विशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् १५ ॥
महामृदेन यद्धेनोर्निषिक्तं परयोषिति । ततोऽनपत्यं यदमातं तस्मान्मां मोचय प्रभो ॥ १६ ॥
एवं कृतविधेः स्तुतं गर्भपाताघनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यग्गां दद्याच्च सवत्सकाम् ॥ १७ ॥
सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवान्यवान् ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्देशे कर्मविषयकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकतत्त्वतः ॥ १०२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित् पुरुषं प्राग्भवेऽगडज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्द्विधिवचन्या रुद्रजपादिह । पूजनाच्छुद्धस्यापि शूलरोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्देशे कर्मविषयकेऽध्यायः सप्तविंशत्यधिकतत्त्वतः ॥ १०२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या ज्ञानान्नरं वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीड्यते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महाभाग मंत्रस्तद्रायुर्देवतेः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यंहुमर्दयश्च बाहुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पशेन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्देशे कर्मविषयकेऽध्यायः एकोविंशत्यधिकतत्त्वतः ॥ १०२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साञ्च जन्मनि लूतादद्या भवत्येव मयोदितम् । तीर्थज्ञानव्रतादीनि फलान्यत्र हि चाण्डल ॥ १ ॥

ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छुद्धो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनो । व्यावारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥

नीतं सर्वं रसं तेन मिलित्वा चार्द्धसीरिणाम् । कालेन तदघृतं लोभात्स्नेहं मौल्याधिकं सुत ॥ २ ॥

भुक्त्वा पापफलं धीरं भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभं भुक्त्वा पुण्याजातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥

शूद्रः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राज्यक्षमप्रपीडितः ॥ ४ ॥

सर्वस्नेहादिदानाद्दे स्ववित्तानुर्धमागतः । स्वणदानात्तथा चात्र क्षयरोगात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विपं दृष्ट्वा पतिं सूत प्राग्या जाराश्रिताऽसती । पतिव्री सा महादुष्टा चालयेऽत्र विधवा सुत ॥ १ ॥

विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतशुष्णोपसेवनात् ॥ २ ॥

धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेयस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिस्मररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥

तद्देवदानाद्दिप्राय स्वापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजद्रोगादतिसारद्विनिश्चितम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूद्धावसिक्तो यः काश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आखेटकरतः सदा ॥ १ ॥

मृगयायां गतो देवाद्घातिता मृगसूकराः । तथैका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥

गर्भाच्च्युतौ हतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशावका । सहाय्याभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥

ताभ्यां मिलित्वा तौ मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥

स शौर्यकर्मणा सूत घातयित्वा रिपुन्बहून् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥

संग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । भुक्त्वा नानाविधान् भोगान् स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥

देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥

धनेर्नानाविधैर्भुक्तो गौराद्गौ रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्पुण्यात् भाक्कृतात्सकुलः सुखी ॥ ८ ॥

नानामनोरथैश्चापि पृष्णैश्चात्रैव जन्मनि । राजप्रचार्यत्पुत्रश्च पुण्यात्पापात्फलं शृणु ॥ ९ ॥

धूर्तः शंठः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं मत्तः शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥

यत्भ्यां मिलित्वा भुक्तौ द्वौ मृगशावौ स्वगाधिप । जातौ तस्य च तौ पुत्री शुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ११

अपरमारेण रोगेण मृता चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततिदुःस्वार्त्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥

मांसभुग्जनितात्पापात्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षं तु तदर्थं वा तदर्थकम् ॥ १३ ॥

इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापात्प्रमुच्यते । लक्ष्मीनारायणं तद्भक्तसौवर्णं त्रिपालात्मकम् ॥ १७ ॥
 जपेत् त्रिशत्सहस्राणि गायत्रीं यत्नतः शुभायुःभोजयेच्च द्विजान् शक्त्या गां दद्यात्कपिलां तथा १८
 सूर्यप्रतं तदा कुर्यात्पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । य एवं कुरुते पूर्णं मायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १९ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि न क्षयः । वयस्यन्ते महाभाग धनैश्वर्यसुरान्वितः ॥ २० ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न भविष्यन्ति तत्सुताः । पृष्टपृष्टचैकोनपष्टिवर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥
 अष्टसप्ततिवर्षात्मायुरत्रैव जन्मनि । तीर्थमृत्युप्रमावाच्च मुक्तिर्जन्मत्रयेण्डज ॥ २२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायोऽद्विचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वानूल लक्षणदृश्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलेर्दशमितैः कार्यं ब्राह्मणां च हिरण्मयी ॥ १ ॥
 पत्रे लेख्या शुभाकारा तदर्द्धमितिकाथया । पूजयित्वा तु गन्वाद्यैरिमं मंत्रमुदीरयेत् ॥ २ ॥
 मंत्रः ।

“अज्ञानाद्यादि वा ज्ञानात्पूर्वे वा घातिता मया । ददाम्यहं द्विजां रौवर्मीं हर पापं मम त्वरा” ॥ ३ ॥
 सा च देया विधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैः स्वर्णैर्देवस्तत्र प्रजापतिः ॥ ४ ॥
 शिवस्तु तन्मितः कार्यो मंत्रैश्चापि विशेषतः । तद्दोषशमनायैव देयस्तत्र द्विजातये ॥ ५ ॥
 देवां तु तन्मितौ कार्यौ सूर्यविष्णु हिरण्मयी । वेदस्वर्णमिताः कार्यौ वातज्वरकफामिघाः ॥ ६ ॥
 स्वस्वाकारसमायुक्ता मंत्रैरावर्चनादिकैः । हेरौ वेदमापश्च देयस्तद्दोषशान्तये ॥ ७ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु ष्यम्बकं तन्मितं तथा । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं कमलोत्थापकं तथा ॥ ८ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन मध्याज्यतिलसर्पाः । होमान्ते दक्षिणां दद्यात्सर्वकामफलप्रदाम् ॥ ९ ॥
 हिरण्मयीं तु पक्षीन्द्र यथावित्तानुसारतः । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाद्विधिवान्नैः सुपूजितान् ॥ १० ॥
 शिवभक्तोस्तथा शान्तान्स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः । य एवं कुरुते शक्त्या पूर्वपापविमोचनम् ॥ ११ ॥
 न तस्य दुरितं किञ्चिज्जन्मन्यत्र प्रजायते । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुमयं भवेत् ॥ १२ ॥
 रोगानत्र न पश्येत्तु कृते प्राक्पापशोधने । बहुपुत्रसुखं लेभे स्त्रीरिष्टं नैव पश्यति ॥ १३ ॥
 अष्टसप्तमितं चायुः कृत्वा निष्कृतिकस्य च । चत्वारिंशन्मिते रिष्टं पुंसश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायोऽद्विचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग कालेद्दे वाहुजः पुरा । आधिध्यायियुतः सोऽपि विप्रद्रव्यापहारकः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं ह्यभूत्तस्य काशीवासात्तथाण्डज । शिवपूजनदानाच्च देवतानां च पूजनात् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तत्तु सर्वपापमणाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायश्चतुर्विंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिदासीन्महाभाग वाहुजा पविबहुधा । धनपुत्रता साधी देशे सिंहलके पुरा ॥ १ ॥
 राशुद्रतत्र दानानि नारी भर्तृमहापतः । पक्षपर्वसु विप्रेभ्यो गोभूम्यश्वासनादिकम् ॥ २ ॥
 सुवर्णं तिलपात्राणि नानापटाम्बराणि च । भक्ष्यभोग्यानि चान्नि विविधानि फलानि च ३
 तदा वृत्ते च विविधानि विभृतिद्वाग्भीजनम् । कात्तिके शुद्धपक्षादी विष्णोः साम्भस्तरं महत् ॥ ४ ॥

उर्वेऽस्या यत्कृतं पूर्वं तत्कृतं च तथा सुत । तयोक्तं कृतवान्तर्यं राजमन्त्री च तत्पतिः ॥ ५ ॥
 अथ सापत्नरोपाच्च यौरं पापमुपाजितम् । अपापायास्तथा तस्याः कृतं गर्भस्य नाशनम् ॥ ६ ॥
 विविधैरौषधैर्यैः सर्वं पतिवलात् सुत । सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ७ ॥
 स्वभर्तृमुखलोभार्थं यथावद्वयमजितम् । परलोकं ततः प्राप्य भुक्त्वाऽऽशुभशुभं फलम् ॥ ८ ॥
 विभूतिद्वादशीपुण्याजातो राजकुले च तौ । सेयं खसभवा नारी तस्मै दत्ता च भूपतेः ॥ ९ ॥
 गौरी मध्यस्वरूपाद्या स्थूणा सत्पौत्रसंयुता । यशस्विनी कीर्तियुता बहुदानरता सती ॥ १० ॥
 मुरुया नृपाङ्गना लोके सुखैश्वर्यसमाकुला । विख्याता धर्मतश्चात्र धनवाहनभागिनी ॥ ११ ॥
 धर्मादिदं तथा पापालोभाद्यानृतभाषिणी । क्रूरा पापरता कापि प्रजापदिनतत्परा ॥ १२ ॥
 महानृपाश्रितभयैः क्लेशैर्दुःखैर्महाव्ययैः । प्रपीडिता मूनि रोगैर्वातपित्तादिसंभवेः ॥ १३ ॥
 आद्यंते सुखयुक्तापि युवभावसेतितुःखिता । प्राक्कृताद्गर्भपाताच्च स्त्रीघाताच्चाप्यपुत्रका ॥ १४ ॥
 एकोनत्रिंशदब्दानु यावद्वर्षाष्टकं सुत । भर्तुरिष्टं विजानीयात्सहायादिदं फलम् ॥ १५ ॥
 लक्षणैरेभिराद्यैश्च तत्पापशोधनम् । कारयेद्भ्रातृजां सूत पल्लेदंशमितां शुभाम् ॥ १६ ॥
 तदर्धार्धमितां वापि त्रिषु वितानुसारतः । पत्रे हिरण्यमे लेख्यां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ १७ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय निवेदयेत् । पलायकमितं तद्ब्रह्माणं कारयेद्द्वयः ॥ १८ ॥
 सौवर्णं च शुभाकारं पूर्वपापमनाशनम् । तं दद्याद्देवविदुषे स्त्रीविवानमुच्यते शुभम् ॥ १९ ॥
 लक्ष्मीनारायणं वापि रुद्रं तद्द्विधानतः । समुद्दिख्याय सौवर्णं पत्रेष्टपलसंमिते ॥ २० ॥
 स्त्रीपुत्रवर्धितं देवं दद्याद्विधाय धीमते । चतुःपलैर्ब्रह्मराजं सौवर्णं कारयेच्छुभम् ॥ २१ ॥
 तद्ब्रह्मं तथा वायुं समुद्दिख्याय विधानतः । बालं च तन्मितं हेमं पूजयित्वा विधानतः ॥ २२ ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणेभ्यो निवेदयेत् । अष्टादशसहस्रं तु मंत्रमष्टाक्षरं जपेत् ॥ २३ ॥
 गायत्रीं तन्मितां सूत तथा मृत्युभ्रयं जपेत् । वायुब्रह्मगणेशाकर्मशान्तिपहराञ्छुभान् ॥ २४ ॥
 एकादशसहस्राणि चक्रेकस्य जपेद्दधः । होमयेदयुतं तद्गन्ध्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 य एवं कुरुते यत्नात्पूर्वपापविशोधनम् । न चारिष्टभयं तस्य नाधिष्ठाविभयं क्वचित् ॥ २६ ॥
 कुशमतिमितायुः स्यात्पूर्वपापविशोधनात् । त्रिपञ्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतानिष्कृतेः ॥ २७ ॥
 त्रिपष्टिमितके वापि नात्र कार्या विचारणा । शरीरारोग्यमनुलं महदैश्वर्यमाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 स्वर्गलोके गतिस्तस्य प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । न करोति यदा लोभान्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ २९ ॥
 इह कष्टं भजेन्निर्ये न च सद्गतिमाप्नुयात् । कीटे जले शनौ याता निर्याणं भेपराशिके ॥ ३० ॥
 इति श्रीब्रह्मसूयस्मृतिसंज्ञे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्मसौ शूद्रो व्यापारकुशलो महान् । धनवान्यसमायुक्तो ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 अथ पापं कृतं तेन नानादोषसमुद्भवैः । क्लेशैर्मयैर्मनोदुःखैः क्वचित् क्षीणकलेवरः ॥ २ ॥
 स्वज्ञातीनां वीर्यदानाद्बुद्धौ चिद्रं महाव्रणम् । लक्षणैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥
 ब्रह्मणः कारयेद्वेलेख्यं पलैः पञ्चमैतेर्बिभ्रुम् । हिरण्यमयं यथाकारं सपत्नीकं प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
 तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विचानुसारतः । इमं मंत्रं समुच्चार्य दद्याद्विधाय धीमते ॥ ५ ॥

मंत्रः ।

“पितामह महाप्राज्ञ सृष्टेरुत्पत्तिकारण । पूर्वपापविनाशाय ददामि. त्वां हिरण्यम् ” ॥ ६ ॥

रोगाविनाशय शिष्यं तज्जं गृह्योद्भवं महत् ।" संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ ७ ॥
 तथा पश्चमितैर्मर्षिः स्त्रीं कुर्यादभर्मसंयुताम् । लेख्या हिरण्यये पत्रे गन्धपुष्पैः सुपूजिता ॥ ८ ॥
 ब्राह्मण्याय च सा देया पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैर्मर्षिः सौवर्णीं प्रतिभा शुभा ॥ ९ ॥
 बायोः कार्यां शुभाऽलेख्या सा च देया कुटुम्बिने । पात्रं ताक्षमयं पुत्र घृतपूर्णं सदक्षिणम् १० ॥
 सर्वरत्नसमायुक्तं पट्टवस्त्रेण वेष्टितम् । प्रीत्यै सूर्यादिलेखानां दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ ११ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं च जपेदष्टाक्षरं तथा । ज्यंबकं तु सहस्रैकं ब्रह्मैतद्विद्युणं तथा ॥ १२ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ १३ ॥
 प्राग्जन्मजान्महापापादव्यभिचारसमुद्भवात् । मुच्यते नात्र सन्देहो गोत्रजाचापि पातकात् ॥ १४ ॥
 पुत्रसन्ततिवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । सप्तसप्ततिवर्षान्तं जीवनं कथितं त्विह ॥ १५ ॥
 नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं मयत्नतः । तस्य रोगविवृद्धिः स्याद्देदपंचाशद्वन्द्वके ॥ १६ ॥
 स्वरिष्टं पुत्ररिष्टं वा नात्र कार्या विचारणा ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४६ ॥

अरुण उवाच ।

कन्याप्रजो ह्यप्रजश्च नानादुःखतमन्वितः । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अस्मिन्नन्मनि वैश्यस्तु परविज्ञापहारकः ॥ २ ॥
 दृष्टिकाकर्मनिरतो नानालोभचयान्वितः । ग्रामार्धांशोऽभवत्सोपि सर्वं तेन च चोरितम् ॥ ३ ॥
 एको ग्रामेऽवसद्विप्रः क्षान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्राः पञ्च मृतास्तस्य चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ४ ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हृतं तेन धनं महत् । मिथ्याभिशंसनैर्वाक्यैः क्रोधात्तानुजर्जनः ॥ ५ ॥
 व्युत्रश्च मृतो विप्रो सर्वस्वं नीतवान्पणिक् । निराधारा सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ ६ ॥
 वृथा कर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हृतं च तत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्रदूतीसहायवान् ॥ ७ ॥
 मार्तण्डकेन पान्थानां वसु मुष्णन् द्विजाधमः । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गो गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ८ ॥
 केचित्केचिद्विपच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना कश्चिदिह जन्मनि मानद् ॥ ९ ॥
 विप्रवेशे सपुत्रो जायते चेह जन्मनि । इदं तु द्वितीयं जन्म विभियं जायते भुवि ॥ १० ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ ११ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मसमुद्भवः । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

मापश्चित्तं वद स्वामिन्धेन पुत्रस्थितो भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रः प्रजायते ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स शुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यमथवा चाजिनं शुभम् ॥ १४ ॥
 छादयेच्छुभ्रवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ १५ ॥
 स्यापथेत्काश्यपीं शूक्तिं सौवर्णीं शुभलक्षणां । मुक्तायज्ञोपवीतादद्यात् निष्कसौवर्णानिमिताम् १६ ॥
 दधानां करयुग्मेन चाक्षमालाकमण्डलु । कश्यपाद्दामभागे च त्वदिति विश्वमातरम् ॥ १७ ॥
 सौवर्णीं स्यापथेत्सुत सुवर्णद्वयनिमिताम् । आसने वै समास्थाय तत्र द्रोणादिशंदिशम् ॥ १८ ॥
 हारकेयूरमुकुटं कुण्डलाभ्यान्वितम् । एवं तौ दंपती सम्यगपथेत्पर्वतोपरि ॥ १९ ॥

कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां पूजयेद्विधैर्गुणैः । नानार्घफलदानैश्च नानाकुसुमपूजनैः ॥ २० ॥
 बभ्यर्च्य दंपती तौ तु मंत्रमेनमुदीरयेत् । “मया वै पूर्वजनुवि विमाणां यद्धृतं धनम् ॥ २१ ॥
 दूतिकाकर्मनिरतो वाक्यदोषादि यत्कृतम् । क्षम्यतां देव तत्सर्वं तव सूक्तिं ददाम्यहम्” ॥ २२ ॥
 अदितिं च प्रणम्याय कृतांजलिरीदं ध्रुवम् । “अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्ये शरणार्थिनम् ॥ २३ ॥
 प्रजादुःखौघसंतप्तहृदयं मामिहेश्वरि । संप्रणाशाय दुःखस्य प्रजां देहि यशस्विनीम्” ॥ २४ ॥
 एवं कृतविधेः सम्भय ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २५ ॥
 चन्द्रसूर्योपरागे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ २६ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेषुपजायते ॥ २७ ॥
 काष्ठलोटादिशस्त्राद्यैः कपालादौ प्रणो भवेत् ॥ २८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सतत्त्वार्थिदशधिकसहस्रतमः ॥ १०४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेण्डज । स राजयक्ष्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 अस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्विपुज्यते । महापापोद्भवद्रोगान्न चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतात्पापाद्दृढरूपेण काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णाशमपि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत् कुरुक्षेत्रे कृपिकृद्देवपारगः । स्वज्ञातपिस्य लेभेन वृत्तिलोपं चकार सः ॥ १ ॥
 तत्संभवाद्भूयुद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोभाद्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 भुक्त्वा तत्पापजं सर्वं शतद्रुनिकटेऽधुना । सोऽपि जातो द्विजश्रेष्ठ वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षयान्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासान्महापुण्यात् सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वसतेः सर्वात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठवृद्धिरत्रारितं तत्कृतं क्षमनं भवेत् । जीवेत्पष्टिमिताब्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाद्यथा तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च खगेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनपञ्चाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्रयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । चमूव भर्तृमुद्गदां वाक्यपालनतपरा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विप्रा काश्यां जाता हि मुग्रत । व्रतदानपरा सापि भर्तृतेपणसंयुता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशदब्दान्ते प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चित्तग्री तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चान्यजन्मनि वै सती । भविष्यति महाराजकुले राजातिथार्मिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि योऽजस्रं भवेच्चूडद्रुहाक्षितः ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं नस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात् सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
सर्वं पापं क्षयं याति रोगस्तत्पापजोषि च ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपंचाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गम पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते त्वत्र जन्मनि ॥ १ ॥
रजतस्वर्णताम्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपंचाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥

पूर्वमासीच्च सुभगा सगर्भा फललालसा । त्रोटित्यान्यफलं पक्वं भक्ष्यार्यं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥

तेन कर्मविपाकेन फलहीनात्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाकपर्याष्टितोऽण्डज ॥ ३ ॥

पञ्चत्वमानुवंत्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापमणाशिनीम् ॥ ४ ॥

रविरोषण्डजश्रेष्ठ निर्मन्याश्वत्यक्ं सुत । तत्तले ब्राह्मणान् सूर्यदिने पश्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥

नानाफलैस्तथा पक्वैर्मथुरै रससंयुतैः । फलानि गिकिरेत्तत्र कृत्वाश्वत्यमदक्षिणाम् ॥ ६ ॥

पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिपंचाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी घातयेद्ब्राह्मणं सुत । सात्र जन्मनि कुष्ठेन रोगेणैव प्रपीडिता ॥ १ ॥

जायते त्रिपते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायचतुःपचाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यासुनेऽप्यासीत् पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गद्वास्तानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥

शकटेन कुटुम्बस्य पालनं तेन जानता । एकास्मिन्व दिने गत्वा ददाह परसद्द्रुमम् ॥ २ ॥

बलं देवस्यसंप्राप्तो जीवा दाहान्महाकुलाः । वन्योः सहायतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥

शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । माघे तु जाद्वसीस्तानात्स जातः शूद्रस्तत्कुले ॥ ४ ॥

विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसंमिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाद्गो लोचनेऽस्पृहक् ॥ ५ ॥

बहुलोभी बहुश्रोत्रो देवतातिथिपूजकः । मातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥

पथमे भवने राहुर्मामयुक्तोत्पसन्ततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चोक्तैरेवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥

वन्योः सहायतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । तस्माद्भ्राता पुत्रहीनो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौख्यविवर्द्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानांः हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि जन्तुदाशविनाशनम् । वनदंवी तथा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥

हिरण्मयी तदा लेख्या पत्रे च चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वं तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥

प्रजापतिस्तथा कार्यां मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 संपूज्य गन्वपुष्पाद्यैः सावयेत्कार्यसाधिनीम् । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रतिरूपस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि नारायणमुभापितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मंत्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तर्प्य वा होमयेत्तद्दशांशतः ॥ १५ ॥
 तावन्मितं सूर्यमंत्रं विधिवत्प्रजपेत्ततः । विभेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १६ ॥
 य एवं कुरुते सूतः पूर्वपापप्रणाशनम् । तस्मात्पूर्वविशुद्धिः स्याद्विद्म जन्मनि वै भुवम् ॥ १७ ॥
 अकृते तु ययाशक्तिं रिष्टं पदपञ्चकेन्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १८ ॥
 जन्मादिमरणांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपंचाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । सात्राजीर्णं रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानोविधं चान्नं रसैः सर्वैः समन्वितम् । विभेभ्यो भोजनं दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तथा चान्नान् गाव्य्या व्यम्बकेण तु । मुच्यते जीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रकम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पदपंचाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुत । भग्नां कुर्यान्नरो मोहात् परेण स्थापितां पुरा ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेदत्र जन्मन्वय स्वगाधिप । वर्षत्रयं तदाश्वत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपंचाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्द्राड्नुवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । प्रायश्चित्तं महामागं शृणु चात्र प्रयत्नतः ॥ १ ॥
 गोभूद्विरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्राब्जदानतः । घृतघेनुप्रदानेन क्षयरोगः प्रणश्यति ॥ २ ॥
 दानं यथानुमानेन सर्वस्वार्थाद्भयेव च । देयं द्विजवधादौ तु विचार्यात्र प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
 तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्पति । रिष्टस्य च विनाशः स्पान्नास्य चाकृतानिष्कृतेः ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपंचाशदधिकसहस्रतमः ॥ १०९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं पतञ्चिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गास्नानेन सततं विधिनाके मृगस्थिते । तथा तज्जल्पानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनपष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्बिरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विवानतः ॥ २ ॥
 संघातवन्धने शुद्धेः क्षौमजैर्गुडपत्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जं प्रोक्तं परन्तप ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेह्यभवत्सुत । यानयोधस्य सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेन सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
मायोश्चत्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणोदनम् । काश्यां गत्वा तु विधिना शिवमभ्यर्च्य शक्तिः ॥ ३ ॥
व्रतदानैर्महापुण्यैर्नानाविभवाविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमाला दिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
अथरात्रे च माघ्यां वा माघे स्नानं तु कारयेत् । मंत्रैर्वरुणसैक्तश्च नौकायां च पतत्रिण ॥ ५ ॥

य एवं कुरुते सम्पक् तस्याः स्यात्सन्ततिर्धुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपट्टयधिकसहस्रतमः ॥ १०६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परिन्द्यां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्यादुर्मतिमापन्नः खल्वाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्त कृपिलां वेतुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दीपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपट्टयधिकसहस्रतमः ॥ १०६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवर्धं सुत । सात्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगेण पीडिता ॥ १ ॥
यश्मणात्र क्षयं यान्ति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
दृढकर्मकृतं पापं तस्माच्चोक्तं पतत्रिण । पापनाशकरं किञ्चिदुपायं त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिपट्टयधिकसहस्रतमः ॥ १०६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देदस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पूजयेच्च द्विजात् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुपट्टयधिकसहस्रतमः ॥ १०६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्रंजन कुर्यान्नारी पूर्वं भवेण्डज । देवागारे स्थापितायाः प्रतिमायाः परेण च ॥ १ ॥
अप्रतिशान्विता सात्र जायते यं पतत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षं पूजयेत्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय पचपट्टयधिकसहस्रतमः ॥ १०६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधिना तत्र दद्यान् काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ १ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोमाहृतं न तद्धनम् । सर्वांमिदित्वा तद्दत्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ २ ॥
ततो बहुतये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्सर्वफलं मुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ३ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ४ ॥
विशालाक्षो धनी मानी मुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशाधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वफलं त्विदम् ॥ ५ ॥
लोभी क्रूरो महाशुद्धः सदा चिन्ताममन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु मुरूपश्चामुखोऽग्नितः ॥ ६ ॥

वन्द्युहीनो व्ययी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ७
कुचेरप्रतिमां रौक्मिां पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णं स्वर्णनिर्मितम् ॥ ८ ॥
लेख्यं पत्रे पावित्रे च पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते शक्त्या तस्यारिष्टं विनश्यति ॥ ९ ॥

प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायः षट्षष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिपशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णोऽथ स्वस्ववृत्त्या च जीवनम् ॥ १ ॥
देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशखेण . दुष्टशृङ्गामिघाततः ॥ २ ॥
ब्रणो हि जायते दीर्घनेत्रतोदो ह्युरोव्यया । परेषामपवादं च स श्रूते लोकतोन्वहम् ॥ ३ ॥
मिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तपरायणा । अनृतं वै वदेत्किञ्चित्कारकशयस्य हि कारिणी ॥ ४ ॥
अपत्यानि धियन्तेः न जानान्यपि हि कानिचित् । वर्षत्रयमिता वाला धियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥
केन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमेव च । उदरे हि स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
पृथगेवं कुभ्रातृणां मृतापत्यं प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वनेतेषु तृतीयेऽत्रैव जन्मनि । क्षत्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
दानव्रतदयायुक्तः प्रजाप्रीतिः परन्तपः । तस्य चैकोऽविनीतस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
द्वितीयः पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्यस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
तस्यैध्वदेहिकं कर्म पूर्ववित्तसमं कृतम् । मासिस्त्रिभिव्यतिक्रान्तेऽर्ज्येषुनेव दुरात्मना ॥ ११ ॥
निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोर्यस्य वै बलात् । पुत्रशोकार्तया मात्रा हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
अभिघातव्यथाक्रान्ता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरात्तेन पापेन ज्येष्ठश्रौरेण घातितः ॥ १३ ॥
द्वितीयं जन्म चैतद्धि मृतापत्यत्वकारकम् । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्नामिन्येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्य घातनस्यापि बालव्यापादनस्य च ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लघूनामलघूनां च हतां वै पूर्वजन्मनि । ततोऽन्यत्वं मया मातं दुःखं नानाविधं त्विदम् ॥ २६ ॥
 तदेनःसंविनाशाय दानं संमददे त्विदम् ।" स्वरत्यस्तु चेति तत्रोक्ता कोदादिति विसर्जनम् ॥ २७ ॥
 सांपिंघात्मानमालोक्य भुञ्जीत सह बन्धुभिः । ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्ज्ञानम् ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशास्त्रार्थैर्वातः स्याद्भालक्रीडनात् । जलादग्न्यादिवाताद्वा ग्रणस्तस्य हि जायते ॥ २९ ॥
 स्त्रीणामङ्गविकारादि तिलव्रणरुगादिकम् । पैत्रीयमातुलान्यादिनेत्रतोदो रसाज्जता ॥ ३० ॥

स्वप्ता मातृष्वसा वापि बाल्ये वैधव्यतामियात् ॥ ३१ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपट्ट्याधिकसहस्रतमः ॥ १०६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या प्राग्भवे महामोहात्परनिन्दां च कारयेत् । खलवाटहृक्का सात्र जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेतुं दधानमहाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपट्ट्याधिकसहस्रतमः ॥ १०६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालाल्यरोगेण संयुक्तो जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादियु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं दद्यात्तद्देवारणे ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दारिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नी या महादुष्टा पूर्वमासात् पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रैर्विहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
 वासात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपट्ट्याधिकसहस्रतमः ॥ १०७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षाघातं च यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 भूरिभोगं विमतोपं दद्याद्दानं पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालाल्यरोगेण संयुक्ता जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादियु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यादत्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्दोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बालं जयान वै कश्चिद्ब्राह्मणस्य खगाधिप । बद्धदेशे वसन्पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
 धारः सर्वकलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्ययुतश्चात्र बहुस्त्रीसुखमोगभाक् ॥ २ ॥

विद्यादानात् कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 बालघातनजात्पापाद्ब्रह्मणस्य पतत्रिण । महालोभपरो मूढो नानादुःखस्तथाकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्थले ॥ ५ ॥
 नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विविधच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पङ्क्ते चतुरस्रे वा कुण्डे चाज्यतिलाञ्जुमान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विमान् शैवान्कासारलङ्कुकिः । नानाभक्ष्यफलैरेवं वस्त्रैर्मांसेस्तथाचयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्ब्रह्मतीतिकरं तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामयाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्याद्यार्थैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं नरं सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चहीनं च पुत्रक ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यत्नात्पञ्चम्यां चंद्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात् क्षयरोगेण बालघातञ्च निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतेरपि । वाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मसु निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवाचनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजं प्राग्भवे हन्यात्सुरां च त्रिविधां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 गृहपित्तानुसारेण पलेनाद्द्रपलेन वा । कुर्याद्विरणमयं पन्नं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माणमसुं सर्वांपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धार्थैर्दद्याद्विधाय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बैकुण्ठादागतस्त्वत्र मथुरामां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 धारे कलियुगे माते पापाक्रान्ते महाबले । भारवतरणार्थाय क्षत्रियाणां क्षयाप च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेण्डज । कुनस्वी, जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्विधोविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेन्नृपम् । राजयक्ष्मान्विता सात्र तस्मिन्कृति भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वत्र स्वगेश्वर । यस्मिन्कृते हि विधिना पूर्वपूर्वाघनाशनम् ॥ २ ॥

स्वर्णगोभूमिमिथानं घृतघेनुतिलानि च । देवानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
रिष्टं त्रिंशन्मिते वर्षे प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनापराधं यः कश्चिद्देश्यं हन्यात्पतत्रिण । प्राग्जन्मनि च युक्तः स्याद्भक्तार्जुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न सन्देहो तस्य मृत्युः खगाधिप । अपि दानशतेर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
त्रिंशद्रूपं महारिष्टं रक्ताधिकपान्महाबलात् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गो मोहाद्वातयेद्देश्यमन्यजन्मनि मानद । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तार्जुदसमन्वितः ॥ १ ॥
प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षये महाभाग पापरोगक्षयो भवेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनाशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येयं प्राप्ता माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कालियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितम् । कृत्वा याद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः अशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहणी पूर्वभवे मोहान्मुसुरां पिवेत् । सात्र जन्मनि मूत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥
मायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । कुर्याद्धिरण्यमयं पद्मं विप्राऽध्याय निवेदयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकाशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विप्रसमन्वितः । कासश्वासादिना वाधा उदरार्चिश्च तस्य वै ॥ १ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च कृपिवाणिज्यशासनः । प्रिया प्रीतिपरा तस्य व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
कदाचित्कोषवशगा कुवाञ्छानाश्च भापिणी । उदरे वातजान् रोगान् शिरोरौत्ति दधती कदा ॥ ३ ॥
अपत्यानि भ्रियन्ते च एको द्विजास्तथैव च । तेन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
व्रतानि विविधान्येव सा चक्रे भुवि मानद । स्वष्टेह धान्यपार्शे सा भक्षणार्थं समागताम् ॥ ६ ॥
सवस्तां ब्राह्मणस्याय गां धान्यानि हि स्वादतीम् । शूरीत्या लकुटी कुशं भृशं ताडितवत्यसी ॥ ७ ॥
सर्गाभिसुभविस्तसर्गभृशुःपुष्याजनात् । प्रतोसी गर्भमध्वस्यो प्रथमे भृशदुःखिता ॥ ८ ॥
शीघ्रदुःखेन सुरसी भृशमाकन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दाहणम् ॥ ९ ॥
पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानमभावतः । इदं त्वनीयं तज्जन्म मृतापत्यस्य कारकम् ॥ १० ॥

सप्तजन्मसु जायन्ते गोस्त्रीब्रह्मप्रधातकाः । नानाप्राक्कर्मणां तेषां नानापत्यार्थदुःखिता ॥ ११ ॥
 सपत्नीकः शुचिः स्नातो ह्यौषधैः स्नानमंत्रतः । उपोषणं दिवारात्रं त्रयोदश्यां स्वर्जयेत् ॥ १२ ॥
 पूर्णमासीदिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवौ । सुरभ्यास्तु सर्गर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 तत्रोपरि गवां स्थानं महाशोभासमन्वितम् । अर्हणाद्युपहारैश्च कुङ्कुमाद्यैश्च चर्चयेत् ॥ १४ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशोऽचर्यते ॥ १५ ॥
 सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैर्दोषैः प्रसूनकैः ॥ १६ ॥
 ब्रह्मसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजयेत् । सुशुभैर्धूपगंधैरचयेद्विधिगुणैः ॥ १७ ॥
 रुद्रेकादशिनीभिश्च जपेद्ब्रह्मविधानतः । पूजा लक्ष्मिणैः पुष्पैर्वस्त्रपूतैश्च वारिभिः ॥ १८ ॥
 शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च । रुद्रस्यायुतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः ॥ १९ ॥
 एवंः पृथग्विधानेन विष्णुहृद्रादिपूजनम् । होमान्ते विमभोजान्ते मंत्रमेनमुदीरयेत् ॥ २० ॥
 “यन्मया कर्मवशतः पुरा जन्मनि पाप्मना । सर्गर्भायास्तु गोवोरं लकुट्या ताडनं कृतम् ॥ २१ ॥
 तस्मात्कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिनाशनम् । मृतसन्ततिरूपाणि प्राप्यन्ते च तदेनसः ॥ २२ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय शास्त्रदानीं भवतिदम् ।” स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जनम् ॥ २३ ॥
 सपिण्यात्मानमालोक्य अन्यान्चै तोषयेद्विजान् । भूमिद्रविणवासांसि धनं दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 व्रतान्ते सुरभीं दद्याद्धेमद्रव्यादिं शक्तितः । अहःशेषं ततः सर्वं भोजयेदिष्टवन्धुभिः ॥ २५ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्घातः स्यादुपलेखनात् ॥ २६ ॥
 झङ्गिणां चोपवातश्च जायते व्रणजाचर्यम् । जलाकुलत्वं स्पृशेत्प्रिस्तादृशस्तत्र जायते ॥ २७ ॥
 नायगे विकृतिव्याधी आस्ये व्रणतिलादिकम् । पैत्रेयोमातुलान्घादैर्वैधव्यांश्चिभवेदपि ॥ २८ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये दशशतधिकसहस्रतमः ॥ १०८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वं भवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणातिदुःखेन सात्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदं नाशयेन्महत् । दद्याद्भुक्तममयं पद्मं सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशिलाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तशतधिकसहस्रतमः ॥ १०८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिबेत् । सूत्रावरोधरोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ १ ॥
 दृढात् प्रात्रपापजातं सूतं प्रायश्चित्तं न विद्यते । पूर्वपापवशेषे च कृच्छ्रंसातपनं चरेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तशतधिकसहस्रतमः ॥ १०८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतपरः । बभूव प्राक् च पक्षीन्द्र सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 रक्ताहुदसमाक्रान्ता दुष्टपापपथोजिता । महारिष्टिन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
 प्राक्पापाद्दुष्कारात्सूतं कण्ठपार्थादिसम्भवात् । निष्कृत्यै कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् ॥ ३ ॥
 पूजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतरपरान् । यास्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् ॥ ४ ॥
 नश्येच्च क्षयदक्तस्या रोगशोकमणान्नम् । आयुर्वर्षाणि पष्टुक्तं यत्र सप्ततिसंख्यकम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशोऽधिकसहस्रतमः ॥ १०८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलोकर्पात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । जन्मन्यस्मिन् यौवने तु सोन्मादी जायते भृशम् ॥
 दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्रूपजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणान् भक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गावत्रां विधिना सूत मोहादाशु प्रमुच्यते ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सन् परस्वर्णापहारिणी । सात्र जन्मनि रोगेण खल्वाटेन युता भवेत् ॥ १ ॥
 दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहन्त्री च या नारी भवे पूर्वं पतिव्रता । रक्तावुर्देन रोगेण बाधयते चात्रः जन्मनि ॥ १ ॥
 व्रतं चरेन्महामाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्तावुर्दविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गैप्पहारी च पुरुषशिव्रकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिण । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा प्रारंभे पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोननवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यसमन्वितः । सुधीः स्वधर्मनिरतो दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
 त्यागी शूरो महोत्साही देशे कर्लके सुत । स्वामी धर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
 प्रजाः पालयतस्त्वय शूरस्यापि महारमनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ताः बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यभूद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । पतिव्रतामहासत्त्वा भर्तुः प्राणावलंबिनी ॥ ५ ॥
 घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं मनस्विनी । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
 तद्गुणा ह्यन्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता समर्तुका । मुक्त्वा तत्र महामोगानपूर्वान्स्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥
 नानाप्राधातनजात्पापपूर्वसमुद्रवात् । क्षीणात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे बभूव सः ॥ ८ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिमे । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुखयुक्तो गजयूयैः समावृतः । पत्यश्वरथसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोत्पुत्रपौत्राढ्यश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 स्त्रीसहायान्महाभागः तथा पुत्रसहायतः । सुलैश्वर्ययुता सापि यवनी तद्दशाभवत् ॥ १२ ॥
 सपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मकलं प्रोक्तं ससहायं पतत्रिण ॥ १३ ॥
 स्वामिधर्मकृणात्पुण्यात्तदर्थं मरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण ॥ १४ ॥

पश्चाद्गीतिमितायुः स्यान्नच रिष्टं भवेन्नृतिः । रिष्टं पश्चाद्द्वे तु स्वदेहान्ततमं सुत ॥ १५ ॥
 प्रजापीडनजात्यापाचदपै नात्र संशयः । दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥
 तथा हिरण्यं तद्गजं शतपलात्मकम् । कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु ॥ १७ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं द्रव्यमेतच्च पुत्रक । महारिष्टहरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं सात्रोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वसुपायं शृणु तत्त्वतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं हेमं च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्दिग्वाच धीमते । न प्राप्नोति मदेन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्रच जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाधयते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय श्रुप्तं विमाय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्भोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविनत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने हि पर्यौ या जाराद्धर्मं दधार वै । सा चात्र पादजा दुष्टा नच गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात् सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोचितात् । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽदके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्यब्दजीवनम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायाखिनत्रत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येषु सिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽदके पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृत्तिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रतुर्णवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाल्लोभाद्भेद्रुपु । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापे क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्चेर्षालुश्राजबन्धितः ॥ १ ॥
 सुयतः शक्तिमान्योः किंचिद्द्रव्याविसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं ह्वा मेहवान्त व्यजायत ॥ २ ॥
 उदरार्तिरसृग्वाधा किंचिद्देहे ह्यपद्यत । तस्य मिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥

सत्यवाक् सच्चरित्रा च व्रतानामनुकांक्षिणी । एकदाऽऽसत सा पुत्रं दम्पती हर्षसंयुतौ ॥ ४ ॥
 अथ सा मृतपुत्राभूत्कर्मणां परिपाकतः । तस्य गेहे च कन्यातीरमौढा या न विवाहिता ॥ ५ ॥
 भूरिद्रविणलोभेन वृद्धविधाय सार्पिता । तद्देहादाहतं द्रव्यं सर्वस्वं स्ववशीकृतम् ॥ ६ ॥
 यदा समुत्सुका भ्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं विपयेभ्यः सुखार्थिनी ॥ ७ ॥
 पत्युः सा जरसा खिन्ना निर्विण्णाऽभूद्रानना । व्रततीर्यरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी ॥ ८ ॥
 बहुवर्षस्तया वत्स नियमैः शोषितं वपुः । पित्रा धनं गृहे भूरि त्वर्षितं तत्कृते भृशम् ॥ ९ ॥
 अथ कालवशं प्राप्ता दीना सा ब्राह्मणी खग । सा पुत्री ह्यदरे भूत्वा ह्यगमजन्मजन्मनि ॥ १० ॥
 कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै । तेन कर्मप्रभावेण पूर्वकन्या बहुप्रजा ॥ ११ ॥
 कन्याविक्रयकर्ता च शरैर्वं नरकं गतः । यातना बहुधा भुक्त्वा वर्षाणां च सहस्रकम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभागतः । इदं चतुर्थके जन्म मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १३ ॥
 मृतपुत्रो मृतो गर्भः पूर्वकर्मप्रभावतः । भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद ॥ १४ ॥
 भर्तृविद्वेषिणी नित्यं तयापत्यानुरागिणी । तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव पापं शाम्यति येन वै, । निष्कृतिं वद विश्वात्मन् पृथक्त्वं मे प्रकाशय ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणीं नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ १७ ॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां सा चिरापत्यमनागतम् । दशाब्दिकां स्वामानाय यथाभावं ययामति ॥ १८ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् १९ ॥
 महापापौघशमनं कन्यादानमतीन्द्रितः । कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् ॥ २० ॥
 एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः । शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेष्टविगादिकम् ॥ २१ ॥
 भूमिद्रविणवाससि नानाभोज्यानि दापयेत् । गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् ॥ २२ ॥
 वर्षवर्षेऽपि संपूर्णे ह्यश्वत्थादि दापयेत् । एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रो यशो लभेत् ॥ २३ ॥
 पापं पुत्रविनाशाख्यं कन्यापत्यादिकं च यत् । तत्तत्पापप्रणाशार्थं कन्यादानादिशक्तितः ॥ २४ ॥
 कुर्यादसंग्रहं तस्य सुखं शान्तिः प्रजायते । यजन् यज्ञविधानेन ब्राह्मणान् स्वस्ति वाचयेत् २५ ॥
 विनायकाम्त्रिकामूर्तिं हेमनिष्कप्रमाणतः । आचार्याय ददेत्ताश्च नानाकर्माभिधान्तये ॥ २६ ॥
 रोहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । जिह्वावदनदन्तौष्ठत्रणो वलादिदोषकृत् ॥ २७ ॥
 शृपचोराग्निहानिश्च वित्तानि च यतस्ततः । तस्य ह्यानन्दमनसो दुःखं नश्यति चाधिजम् ॥ २८ ॥
 सार्पिण्यात्मानमालोचय भुञ्जीत सह बन्धुभिः ॥ २९ ॥

इति श्रीमृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मक्याधिकसहस्रतमः ॥ १०९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीमृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तनव्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्यानया भुक्ता पूर्वजन्मनि मानद् । गर्भसन्ना ह्यजा वद्व्याविधिना गर्भवारिणी ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन वाहुजा सात्र कीर्तिता । पूर्वजन्मविपाकेन न च गर्भं दद्यात्पलम् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं तस्य चात्र सर्वान्मोचनम् । कृत्वाजां गर्भसंयुक्तां राजतीं पद्मपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
 वैश्वानरस्तया कार्यः पञ्चमार्पणैर्ह्रण्मयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्भिजाय विधिनाण्डजम् ॥ ४ ॥
 यैवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापानोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टमः अथिकसहस्रतमः ॥ १०९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 गणेशप्रतिमां दद्यात्सौवर्णां द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च सञ्जय्य तस्माद्गोमाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 कारयेद्गणनायस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तदशांशेन मुच्यते पूर्वकिल्बिषात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवमः अथिकसहस्रतमः ॥ १०९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धानं क्षुत्पीडाभिः प्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरूपपीडितोऽधुवम् ॥ १ ॥
 ब्रह्मदानेन विप्राणां रसदानाद्दिशेत्ततः । मुच्यते शूलजाद्गोमात्रात् कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 सुवर्णशूलदानं वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलदोषोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः दशमः अथिकसहस्रतमः ॥ ११०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुर्धाभिपिक्तः प्राक् सूत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभागः दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 वैराट्देशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान् गोप्रहं तत्र शत्रूणां भयदायकः ॥ २ ॥
 बालवत्तामृता भूरि पुरे तरिमन्त्रगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्सो भुक्त्वा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजातपुण्यात्प्रागत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
 चारणो धर्मभरितो बहुपापं जहौ खडु । एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते यथोदिते ॥ ६ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं जायते क्लिष्ट । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षतप्ततिम् ॥ ७ ॥
 जन्मादिमरणांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मप्रतिकोविद् । ग्रामवासः सदा सौम्यः शनद्वृत्तिकरेऽण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव ह्यद्या षोडशवर्षिणी । भुक्तान्तिकामलोभेन वलात्कारेण दुःखिता ॥ २ ॥
 सोऽनार्यो धर्मपुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्रागत्रापि च सङ्करः ॥ ३ ॥
 पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । महोत्साही महामानी महाविभवविस्तरः ॥ ४ ॥
 मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्यायां शिवपूजनात् । भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सङ्गतिः ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादोभयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्रिधानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण । न पश्यति महापीडां पादजां पापसंभवाम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽन्यायखण्डपुत्ररक्षणाधिकसहस्रतमः ॥ ११०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवंत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोराधिपो महोद्यश्च तत्संसर्गो खगाधिप ॥ १ ॥
दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत ॥ गोभूरुयश्वादिकान्येव ब्राह्मणेभ्योतिशक्तिः ॥ २ ॥
स भुक्ता नरकान् धोरान् पापात्पुण्याच्च ज्ञाश्वतात् । स्वर्गात्पर्वतभागे तु स जाते बाहुजोऽधुना ३
वामनो राजसन्मानी महोद्यो मंत्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
भवंत्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्भयति ॥ ५ ॥
कृत्वा वेदपठनस्य सौवर्णान्वृतपूरितात् । तद्भावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्याद्यः पुत्रवर्द्धनम् ॥ ८ ॥
आयुरष्टौ तथाशीतिसम्मितं कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽन्यायखण्डपुत्ररक्षणाधिकसहस्रतमः ॥ ११०४ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहो रुजाकरः । गुल्माद्या ह्यदरे वाया शिरोर्तिस्तस्य सन्ततम् ॥ १ ॥
व्यापारो निष्फलस्त्वस्य किञ्चित्सेवादिनाऽभवत् । तस्य भार्याद्वयं गेहं किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
अन्योन्यद्रेपभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरा परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
एकोदरं स्थिरभूतं न प्रसतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्रेपभावाच्च वचंते ब्राह्मणेन वै । कश्चिद्विप्रो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
कदाचिद्वैद्ययोगेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्विप्तं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः कुयीः ॥ ७ ॥
लङ्घनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्त्सनेऽस्तर्जनाद्यैस्तु तद्व्रतं नासवान्यदा ॥ ८ ॥
दिनैः कतिपर्यन्तं शूद्रश्चाण्डालसरुपतः । ब्राह्मणं भर्त्सयामास ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
प्रतिवर्तुमशक्त्वा ह्यातमघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च तद्भार्या भर्त्सार्तं पृष्ठतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
हृतं तस्यावशिष्टं स्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । गते कविपये काले शूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रकम् । पपात नरके घोरे शूद्रः स्वाशुभकर्मणा ॥ १२ ॥
पश्चान्मातुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । तृतीयं जन्म चतुर्थे तस्य विप्रापकारिणः ॥ १३ ॥
तेन वै कर्मणा तस्य ह्यहर्षं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतं सफलं ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थे संवत्सरं सेवा ह्येकचित्तेन दंपती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहनं तथा ॥ १६ ॥
 तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा । मुशुभे भूमवेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १७ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं मुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोचयेत् ॥ १८ ॥
 सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वृषैश्च कुतुमादिभिः ॥ १९ ॥
 जनन्या सहितं भूयः प्रद्युम्नं हि समर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुगुप्तं यशस्विनम् ॥ २० ॥
 श्रीवत्साङ्गं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत् क्रमात् । पूजनं ब्रह्मसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः ॥ २१ ॥
 पुष्पैः स्रग्गन्धयूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुमहर्षिणः । तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोः क्रमं संपश्य नित्यशः ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“ ईन्द्रेतो देशमि तयैव विप्रैरेतोदेवामि । ततो विप्रो एतो देवाभिपक् चेतो ” ॥ २३ ॥
 शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पापसेन च । होमान्ते विप्रभोजान्ते मंत्रमेनमुदीरयेत् ॥ २४ ॥
 यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च व्यापारे मत्या वै दुःकृतं कृतम् ॥ २५ ॥
 ब्राह्मणानां शुचिं द्रव्यं नीतं भक्षणतर्जनेः । द्रव्यापहरणात्प्राप्तं सुखं नाना भवान्तरे ॥ २६ ॥

मन्त्रः ।

“ स्थिरगर्भा मृतापत्या हत्वा कर्म मुदुःसदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् ” ॥ २७ ॥
 स्वस्थस्त्विति च तत्रोक्त्वा क्रोदादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विप्रवन्दुभिः २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । हृद्भुखं दीर्घनिश्वासी लोचने शस्त्रकाशिते ॥ २९ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्घातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पर्शप्रेस्तादृशी व्रणसंभवः ॥ ३० ॥
 भार्याङ्गे विकृतव्याधिर्वक्रे व्रणतिलादिकम् । पिशुष्यमृतानुलानीस्वत्वादेर्विषवायव्या ॥ ३१ ॥
 स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पशुपत्यजम् । कर्मानुसारजो व्याधिश्चिद्रं तस्य सहायवत् ॥ ३२ ॥
 स्वकुलेऽपि प्रवर्तन्ते पातिता धर्मचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं तदा भवेत् ॥ ३३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यार्यस्यैव कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं द्यामीरजा काचिद्भूद्रुतंपरायणा । महीद्रिर्गोवनेर्धुक्ता गवां पालनतपरा ॥ १ ॥
 गावस्त्रुपार्चाः सततं प्रयायां प्रेरितास्तथा । निदाघकाले संप्राप्ते वह्निर्गोमाकुलाश्रये ॥ २ ॥
 अयान्यगावः सततं तस्मिन्नापि जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्तास्तथा गावो दृढेन लकुटेन च । तत्रैका तृपिता धेनुस्तंतप्रा च भृशं तथा ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभारान्विता यतः । तदा तत्ताडनात्सूत पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 वत्सो मर्धवपथायुक्तो मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैवा वैश्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूषणैर्धुक्ता नानापशुभिरन्विता । मुखमोगधनैर्वाङ्घ्रिर्वाङ्घ्रिता र्थान्विता सुव ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्सर्वं पुण्यफलं त्विदम् । यच्चान् पूर्णगर्भत्वे सुवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 न मोचयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् । एवं वर्षवर्षं दुःखं मुक्ता मोक्षयति चाण्डजा ॥ ९ ॥
 रिष्टमन्त्रेण सूत वाञ्छतवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराव लोकानां यतरत्वं सर्वदर्शनः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्गान् कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ १२ ॥
द्विसुवर्णमितां तद्ब्रह्मेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १३ ॥
भोजयेत् यथाशक्ति विमान्वै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोषान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १४ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्तराताधिकसहस्रतमः ॥ ११०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव पार्श्वजः कीश्वरुजैरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
पितृभक्तिपरो नित्यं दानादिविधिपूर्वकम् । स हि चक्रे विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥
देवाच्छत्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म सुदारुणम् । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादाघातेन घातितः ॥ ३ ॥
कुर्वता च सुतीक्ष्णेन दिवा वै चौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
पुत्रदुःखान्मृता सापि ददौ शापं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥
तथैव पुत्रशोकात्तां जन्मजन्मनि यास्याति । ततो बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
धर्मास्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽयुना ॥ ७ ॥
विपाशानिकटे देशे वृषलये स्थिते विधौ । इयामांगो घूसरः क्षीणः प्रसुर्देशात्ने रतः ॥ ८ ॥
बहुस्त्रीघनसंयुक्तो मित्रमियगणान्वितः । मानभोगमुखैर्धर्यैः सुखी वै लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
धर्मात्सर्वफलं सूत भृशं पापकलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदाः मास्तयसंयुतः ॥ १० ॥
जातः पुत्रविहीनोऽसाविहजन्मनि भृतले । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पलैर्दशमितैः कुर्याद्राजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
तन्मात्रा संयुतं चैव शुभलक्षणलाक्षितम् । पूजयित्वा तु गन्धार्चैः पौडशोरूपचारकैः ॥ १३ ॥
सुर्भक्ताय शान्ताय तं दद्याद्दे कुटुंबिने । पलपञ्चमितं रौप्यं कुर्याद्भरिहरात्मकम् ॥ १४ ॥
तथैव गाणनायं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः । संपूज्य विधिवद्दयात्सर्वपापविशुद्धये ॥ १५ ॥
अष्टाक्षरं तथा मंत्रं वैदिकं सूर्यदैवतम् । जपेदष्टसहस्रं तु शुभं प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
गायत्रीपञ्चताहस्रं दुष्टपापविमोचनम् । कुर्याद्धोमं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ १७ ॥
एवं कुर्याद्दिवानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि । न प्राप्नोति तदा रिष्टं पशुविशान्दे प्रकीर्तितम् ॥ १८ ॥

पञ्चवेदमितान्दान्तमायुस्तस्य भविष्यति ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायः सत्तत्तराताधिकसहस्रतमः ॥ ११०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयंश्च पूर्वजन्मन्यजां सुत । भविष्यत्यत्र पुरुषो ह्यधिकान्गः कदाचन ॥ १ ॥
कस्तूरिकापर्लं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं सुवर्णार्द्धं मुच्यते च तदेततः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टोत्तराताधिकसहस्रतमः ॥ ११०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुः इह जन्मनि पीडयते । धर्मराख्येन रोगेण महादुःखप्रदेन हि ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं लोहं विविना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वा पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमनोरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
नकुलानां विले गत्वा चालितं तप्तवालुकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं पतत्रिण ॥ २ ॥
मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः स्वग । सापि मृत्युवशं प्राप्ता भुक्त्वातिवमशासनम् ॥ ३ ॥
पूर्वं शातद्रुके देशे ह्यभूदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जानाऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
प्राग्दानव्रतजात्पुण्याच्छृणु पापफलानि वै । सर्वे तद्दंशजाः सूत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
जीवनं चात्र तस्याश्च सर्वमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद्दृढाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥

कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति सांप्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र द्यातयेत्पश्चिन्न्दनम् । सगर्भा गर्भपुष्ट्यर्थं जायते गोविका सुत ॥ १ ॥
भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति यान्यस्य नारी बुद्धिविर्जिता । अत्र जन्मनि सा नारी धर्वराख्ययुता भवेत् ॥ १ ॥
दद्यात्पलशतं लोहं सपुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्वर्षाभिश्चात्सुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्रागयाचवीत्सून तीर्थजं विविर्जितत् । सा गोधिकान्न जुनेपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
वर्जं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सर्वस्य वैद्विदुषे तद्वोपशमनं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११३ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो शुक्लमवातोदरामयीः । वित्रयः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
धनधान्यसुखोपेतः किञ्चिद्भ्रयापारवान् सुधीः । दायादाच्छलपीडश्च मिथः क्लेशश्च तस्य वै ॥ २ ॥
तस्य नारीद्वयं चासीत्सजातं चारुजन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रो वभूव ह ॥ ३ ॥
कदाचिज्जायमानस्तु मृतः पुत्रोऽग्निभासकः । एकाऽपुण्यवती भार्या संजाता तस्य भारकर ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मे प्रभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षत्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अर्थलुब्धः प्रजातोयं ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
ग्रामे तस्य स्थितिं चक्रे ब्राह्मणः कोऽपि सत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निरामयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवत्यय ॥ ८ ॥
क्षौर्ध्वेदेहिककर्मादि तया मन्पगनुष्ठितम् । क्षत्रियश्चित्तवित्वाय ह्यपुत्रस्य च जन्मिनः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्नेन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकाना यतस्त्वं सर्वदर्शनः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्वा कपिलामेका स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ १२ ॥
द्विसुवर्णमिता तदह्नेरुष्या गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १३ ॥
भोजयेत्तु यथाशक्ति विप्रान्चै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोषान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चमूव पार्श्वजः कीश्वरुर्ग्रे विनतायुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
वितृभक्तिपरो नित्यं दानादिविधिपूर्वकम् । स हि चक्रे विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥
देवाच्छत्रुमुह गत्वा कृतं कर्म मुदाकृणुम् । वैरिषुनः पुरा सूत पादावानेन घातितः ॥ ३ ॥
कुर्वता च सुतीक्ष्णेन दिवा वै चौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
पुत्रदुःसान्मृता सापि ददौ शपं हि दास्वणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥
तथैव पुत्रशोकार्तो जन्मजन्मनि यास्याति । ततो बहुतिये काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
धर्मात्स्वर्गफलं युक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो सुखजोऽनुता ॥ ७ ॥
विपाशानिकटे देशे वृषलये स्थिते विधौ । श्यामागो धूसरः क्षीणः प्रभुर्देशादग्रे स्तः ॥ ८ ॥
बहुस्त्रीयनसयुक्तो मित्रप्रियगणान्वितः । मानभोगसुखैर्भयैः सुखी वै लोभसयुतः ॥ ९ ॥
धर्मात्सर्गफलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥
जातः पुत्रविहीनोऽसाविद्वजन्मनि भूतले । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रवचनतः । परैर्देशमितैः कुर्याद्वाजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
तन्मात्रा सयुतं चैव शुभलक्षणलक्षितम् । पूजयित्वा तु गन्वाचैः षोडशीरूपचारकैः ॥ १३ ॥
सूर्यभक्त्याय शान्ताय त दद्याद् कुटुम्बिने । पल्पञ्चमितं रौमं कुर्याद्भरिहरात्मकम् ॥ १४ ॥
तथैव गाणनाय च लेख्यं पञ्चोपचारकैः । संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापविशुद्धये ॥ १५ ॥
अष्टाह्रं तथा मत्र वेदिकं सूर्यदेवतम् । जपेदष्टसहस्रं तु शुभ मणत्रपूर्वकम् ॥ १६ ॥
गायत्रीपञ्चसाहस्रं दुष्टपापविमोचनम् । कुर्यात्क्षीरं दशाग्नेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ १७ ॥
एवं कुर्याद्दिधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि । न प्राप्नोति तदा रिष्टं पद्भिशिवादे प्रकीर्तितम् ॥ १८ ॥
पञ्चवेदमितान्दान्तमायुस्तस्य भाविष्यति ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तोत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयथ पूत्रजन्मन्यजा सुत । भविष्यत्यत्र पुरुषो ह्यधिकभागः कदाचन ॥ १ ॥
कस्तूरिकापर्लं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं सुवर्गाढ्यं मुच्यते च तदेतमः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टोत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहापी च पुरा इह जन्मनि पीडयते । धर्मराख्येन रोमेण महादुःखप्रदेन हि ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वा पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमनोरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
नकुलानां विले गत्वा चालितं तप्तवालुकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्द्वाराय पत्रत्रिण ॥ २ ॥
मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशं प्राप्ता भुक्त्वातियमज्ञासनम् ॥ ३ ॥
पूर्वं शातद्रुके देशे ह्यभूदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले मृत ॥ ४ ॥
भागदानव्रतजात्पुण्याच्छृणु पापफलानि वै । सर्वे तद्देशजाः स्रुत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
जीवनं चात्र तस्याश्च सर्वमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद्दृष्ट्वा जन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति सांप्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र घातयेत्पश्चिन्दनम् । सगर्भा गर्भपुष्ट्यर्थं जायते गोविका सुत ॥ १ ॥
भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समाख्यस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति यान्यस्य नारी बुद्धिविवाजिता । अत्र जन्मनि सा नारी धर्मराख्ययुता भवेत् ॥ १ ॥
दद्यात्पलशतं लोहं समुवर्णां द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्वर्षराभिश्चास्तुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्यायधीत्सून तीर्थजं विधिवाजितम् । सा गोविकात्र जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सवस्त्रं वेदविदुषे तदोपशमनं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११३ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मवातोदरामयीः । वित्रपः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
धनधान्यसुखोपेतः किञ्चिद्भ्रूचापारवान् सुधीः । दायादाच्छन्नपीडश्च मियः क्लेशश्च तस्य वै ॥ २ ॥
तस्य नारीद्वयं चासीत्सजानं चारुजन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रो बभूव ह ॥ ३ ॥
कदाचिज्जायमानस्तु मृतः पुत्रोऽग्निभासकः । एकाऽपुण्यवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मे प्रभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षत्ररतु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अर्थलुब्धः प्रजातोयं ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
ग्रामे तस्य स्थितिं चक्रे ब्राह्मणः कोऽपि सत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निरामयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवत्यथ ॥ ८ ॥
ओर्ध्वदेहिककर्मदि तथा सम्पगनुष्ठितम् । क्षत्रियश्चित्तयित्वाय ह्यपुत्रस्य च जन्मिनः ॥ ९ ॥

क्षत्रियो धर्मतः स्वामीत्येवं तेन हृतं धनम् । निराधाराः सुता जाताः पित्रभावेन दुःखिताः ॥
सर्वस्वहरणाद्वापि गताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥

काचिन्मातुर्गता पक्षे काचित्पित्र्ये तथा गता । उदयस्तदृहे विप्र संजातस्त्रस्य कर्मणः ॥ ११ ॥

यो वै क्षत्रकुले पुत्रः स वै ब्राह्मण एव हि । एवं ब्रह्मस्वकं प्राप्तं युक्तं पुत्र मियस्तदा ॥ १२ ॥

पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतः सुतः ॥ १३ ॥

तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । लभेत सन्ततिं सौख्यं लोकानुग्रहकृद्दद १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते हायने शुभवासरे । प्रारभेद्धरिभक्तश्च संवत्सरविधानवित् ॥ १६ ॥

प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन अर्चयेन्मासमात्रकम् ॥ १७ ॥

कुंकुमागरुकपूर्वश्चन्दनैस्तुलसीदलैः । अर्चयेद्विधैः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १८ ॥

भौमाप्यमाहृतशिविव्योमकैः पञ्चभिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ १९ ॥

अर्चयन्ती हरिं पूर्ण वर्षाविधि समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषिता ॥ २० ॥

शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्धरिमभ्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिः प्रभुम् ॥ २१ ॥

विधिवद्धर्मिमाधाय ह्यर्चयेद्द्रेष्णवं वरम् । आज्यभागावसाने तु कपिलाज्याहुतिर्हविः ॥ २२ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अश्वत्यसामिधस्तिवो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २३ ॥

पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २४ ॥

द्विरण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्पोद्वाहनं कृत्वा कन्यां सालङ्कृतामपि ॥ २५ ॥

दक्षिणां प्रतिपद्याय च्छलकाटिल्यर्वाजिताम् । प्राश्नीयात्तं हविः शेषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २६ ॥

इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्दिगतकिल्बिषा ॥ २७ ॥

ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । शुभमार्शसान्तु बाधा च गुदान्तव्रणजातयः ॥ २८ ॥

वातरक्तोऽक्षिशरसोनेत्रकर्णान्त्रितो व्रणः । स्तनोपगौरवं दद्दुरन्ते वै पादवैकृतिः ॥ २९ ॥

जनश्रुतिं मानवा हि ब्रूयुर्वं वारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽव्यायश्चतुर्दशाधिकसहस्रतमः ॥ १११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले प्रथमाभीत्युण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कंकुक्षेत्रे पत्त्रिण ॥ १ ॥

सर्वैः सुखैः सरोपेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृतं महत्पापं भाविनोर्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥

समीपे वसतश्चास्यां ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निहोतुर्वं वैरिभावे पत्त्रिण ॥ ३ ॥

तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहं गता । कृत्वैतद्दृढतं कर्म सुकत्वा तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥

दानवर्मकृतात्पुण्यास्तात्र जाता हि बाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलश्रोपलक्षिते ॥ ५ ॥

सुखदुःखसमाक्रान्ता जानसन्ततिनाशकृत् । दुःखैरनेकैर्युक्तात्र मध्यभागे स्वगाविप ॥ ६ ॥

प्रायाश्चत्तं परं चास्या गङ्गायां पितृवर्षणम् । कुरुक्षेत्रादिवासाच्च प्राक्यापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽव्यायः पंचदशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजायुक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाच्छानं वध्यात्पतत्रिण ॥ १ ॥
निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगो । दानेनानेन विधिना पूर्वपापापनोदनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षोडशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामामोति निश्चयात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेतुं सवस्तां च सर्वालङ्कारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहते हन्याच्छानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र वक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
तथा तस्यापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्रायविधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं वा काचित्पापमोहिता । सात्र जन्मनि दुःखार्ता दन्तपाताख्यया रुजा ॥ १ ॥
विधिवद्धेतुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बने । प्राजापत्यप्रतादेकात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाविंशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा स्रुत बाहुजो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥

स कदाचिन्महामाग पापाचाररता हभूत् । स्वज्ञातया वै धृता गर्भः कामलोभेन तेन वै ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तस्यास्तु नाभृद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥

एवं बहुतिये काले गनः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापजदुःखानि पुण्यालौकाञ्छुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोशवर्याः समीपे तु देशे रम्ये कलाश्रये ॥ ६ ॥

स रक्तकृष्णो मतिमान्नातिदीर्घः पृथुः सुवीः । आदिभागे घनी रोगी मध्यमे त्वतिर्साख्यभाक् ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः कचिद् । अतिचिन्तायुतश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥

स्वज्ञातयां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मिर्तदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पृष्ठमावगः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेधरः पापप्रहर्षुतनिरीक्षितः । लक्षणैरेभिराण्डस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥

पल्लवमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयसंयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धाधीमिता वापि निजविचानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्गोपापनुत्तये ॥ १२ ॥

मापिः सप्तमिर्तदयो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्दर्शनेन कपिलैकां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सुत प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिस्तु जन्मन्यत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहाह्लोमात्पापविशोचनम् ॥ १५ ॥

न जीवन्ते सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्विवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं पञ्चाशन्मितमेदके ।

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषयकेऽध्याये विशशुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभूव महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । बभ्रुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कन्द्यहिरण्यस्य कृतवान् नकुलं शुभम् । बभ्रुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषयकेऽध्याये एकविंशत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्वाचिच्चाणजा नारी बभूव प्रियवादिनी । व्रतदानस्ता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
तया ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गडरं वनम् । निर्दग्धा वहवस् जावास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिये काले प्राप्य तज्जितं फलम् । तत्तदानवशात्पूर्वाद्न सा पादजामवत् ॥ ३ ॥
जीववातात्तया पूर्वात्पापत्रयैव जन्मनि । जाता सन्ततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संवद्यते सुखम् । गृहं वित्तरङ्गेशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटयित्वा विधानेन नानारूपा गृहेश्वरगाः । शतं रा प्रवृज्य विप्रेन्द्रांस्तस्मात्पापत्रमुच्यते ॥ ६ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषयकेऽध्याये द्वाविंशत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२२ ॥

अरुण उवाच ।

सूर्यामवस्थां संप्राप्य पुत्रशोकाकुलो नरः । जायते केन पापेन कथयतां दिवसेश्वर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बैन्तेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यासुने देशे क्षत्रियो धनवान् सुखी ॥ २ ॥
राजमन्त्री महाभाज्ञो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । बुद्धिमात्रीतिमान्वाग्मी शूरो वीरो महायशः ॥ ३ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियवदः । बहुग्रामाधिपो दक्षो भृत्यवाहनसंयुतः ॥ ४ ॥
दत्तानि तेन दानानि संवत्सरमितं स्वग । स्वाश्रमं पुनरागत्य धर्मवेत्तापि बाहुजः ॥ ५ ॥
कृतवान्दाहर्णं कर्म भाविनोऽप्यस्य वै बलात् । स्वस्वामिवसंज्ञं तु पारमुग्रं स्वगेश्वर ॥ ६ ॥
तस्य स्वामी महाराजः कनिष्ठाय वशं गतः । ज्येष्ठां सुतद्वययुतां त्यक्तवान् विनततमज ॥ ७ ॥
राज्याधिकारिणमपि कनिष्ठावशगो नृपः । कनिष्ठायः सुतायामृद्वाज्यदाने समुत्सुकः ॥ ८ ॥
ततो मंत्रिकरो राज्ञो ज्येष्ठपुत्रयुगेन वै । मिलित्वा कैश्चिद्वैश्वैश्च तयोर्मातृसहोदरैः ॥ ९ ॥
विपादिक्षुपपञ्चेन जवान् च महीपतिम् । तज्ज्येष्ठाय ददौ राज्यं राजपुत्राय वै स्वग ॥ १० ॥
ततो बहुतिये काले कनिष्ठस्य सहायतः । वधाय तत्र राज्ञोऽपि समुत्सुकः स बाहुजः ॥ ११ ॥
तज्ज्ञात्वा नृपतिर्मेरं कृतवान्शाकलं तदा । शस्त्रेण चात्मवान्तं हि कृतवान्कश्यपात्मज ॥ १२ ॥
चमलोकं समात्ताय भुक्त्वा पापं कल ततः । पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ १३ ॥
हिमालये पुण्यदेशे भागीरथ्यास्तदे शुभे । जातो द्विजवरो धीमानुचः स्थूलो महायशः ॥ १४ ॥
स तु मध्यमरूपाद्यो रक्तगौरो विचक्षणः । स्ववर्मानरतो दक्षो देवद्विजपरारण्यः ॥ १५ ॥
राजमान्यः प्रतापी च शृत्यवाहनसंयुतः । बहुग्रामाधिपः सर्वशास्त्रविच्छिन्नभक्तिमान् ॥ १६ ॥
परोपकारनिम्नः सन्धिविग्रहसंयुतः । सर्वविद्यासुपेता च नीतिविद्यापि चाण्डज ॥ १७ ॥

देशेदेशीतिविरुधातो भोक्ता सर्वजनप्रियः । स्मेरवक्रः सुभाषी च सत्पात्रेण समन्वितः ॥ १८ ॥
 वेदान्तविद्योगवेत्ता सर्वदा कौतुकप्रियः । पुण्यादिदं तथा पापाद्योभी पापरतः क्वचित् ॥ १९ ॥
 बाल्ये पित्रोः सुखीर्हीनः केशोरे युवभावके । सहोदरसुखीर्हीनो जायामुखविर्जितः ॥ २० ॥
 वार्यके पुत्रहीनश्च मनोदुःखसमन्वितः । गतागतधनेर्घुक्तः सर्वसंगविर्जितः ॥ २१ ॥
 प्राग्भवे राजघाते च सहायौ यौ नृपात्मजा । जातौ तावत्र जनुपि पितरौ निघनं गतौ ॥ २२ ॥
 यामवस्थां तु संप्राप्तावभूतान्तौ सहायका । तामवस्थामिह प्राप्य पुत्रौ निर्वृशतां गतौ ॥ २३ ॥
 वातरोगान्वितो गेहे सर्वदा कलहाकुलः । श्रद्धावानपि सर्वत्र स्वीयश्रद्धाविर्जितः ॥ २४ ॥
 प्रायानवातजात्यापात्सन्तानसुखवर्जितः । जन्मलग्नात्सुतस्थाने क्रूरग्रहसमन्विते ॥ २५ ॥
 सप्तमे भवने क्रूरदृष्टिर्मृगगते विधौ । लग्ने त्वेतादृशे चैव जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ २६ ॥
 श्रेष्ठमलः सर्वदा वातपीडायुक्तस्त्रिकांप्रिपु । कदाचित्कर्णपीडायुक् कदाचिन्नेत्रोर्गणयुक् ॥ २७ ॥
 कदाचिज्ज्वरसंश्लेषे तथाऽप्राप्तमनोरयः । राजलोकप्रियोऽपीह राजमीतिपु शङ्कितः ॥ २८ ॥
 विचिक्त्सिपापरो जायासंगमेवप्रसन्नधीः । दयावानपि लोकेषु कायत्रिगुणसंयुतः ॥ २९ ॥
 हृत्पूर्वं वामभागोऽपि लशुनं दृश्यते जनैः । प्रागात्मघातकं चिद्वं स्फुटं हि विनतात्मज ॥ ३० ॥
 यो राजा निहतोऽनेन प्राग्भवे कश्यपात्मज । तदार्यात्वत्र जनुपि पुत्र्यो जाताः सुदुःखदाः ॥ ३१ ॥
 लक्ष्णरीभिराढवस्य प्रायश्चित्तं वदान्वहम् । पलप्रयेण कर्तव्यो वाहजस्तु हिरण्यमयः ॥ ३२ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देवो विधिविदे सुत । तद्वत्कुर्यान्महाभाग लक्ष्मीनारायणं शुभम् ॥ ३३ ॥
 दद्याद्देवविदे सूत दरिद्राय कुटुम्बिने । स्वात्मघातजपापाद्य मुच्यते नात्र संशयः ॥ ३४ ॥
 गायत्रां दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं नया । अष्टोत्तरं महामंत्रं जपेद्राविसहस्रकम् ॥ ३५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन ज्ञान्या विप्रांश्च भोजयेत् । पार्थिवानां त्रिवानां च नियुक्तकप्रमाणतः ॥ ३६ ॥
 पूजयेद्विधिना सूत पूर्वपापानुत्तये । य एवं कुरुते सूत पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ ३७ ॥
 न तस्य दुष्कृतं किंचिन्नावयो व्यावयो न च । अशीतिमितवर्षं तु रिष्टं तस्य न जायते ॥ ३८ ॥
 गजनागमिताब्दान्तं जीवनं तस्य निश्चितम् । पुत्रनातिर्भवेत्तस्य सर्वजीवदयावतः ॥ ३९ ॥
 वार्यकेऽपि महाभाग जवित्पुत्रो हि जायते । सप्ततिं समवाप्नोति यद्वत्त्वा न निवर्तते ॥ ४० ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोचनम् । सप्तजन्मसु दुःखी स्वान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ४१ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र मृचितम् । यद्यदन्तर्गते सूत जन्मघातद्विलोकयेत् ॥ ४२ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूत्रार्थप्रणयनवादे कर्मविपाकेऽप्यायत्रयोविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव बाहुजः कश्चिदेशे पञ्चनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकरो महोद्यमी ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गगतः सोऽपि प्रयोगे गृहडाभज ! । स स्नातो मृगगे भानी धूर्तैर्धर्मिक्योऽजितः ॥ २ ॥
 स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽप्यस्य क्षात्रियस्य विशेषतः ॥ ३ ॥
 ददाह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुरानव । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । पापपुण्यफलान्येवं मुक्ता ह्ययमकर्मकृत् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंभिते ॥ ६ ॥
 स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्या चिरप्रचारी च पेटकस्वल्पावितमाक ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सप्तमीको वभूवभूत्समन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वपापाद्य फलं शृणु ॥ ८ ॥

गोवालवत्सकवयाज्जीविवातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोत्रीविश्रववादीनि पापान्पर्मकहानि हि । गोरशिगे शनौ सोमात्पष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्सा च सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृते वद मे स्वामिन्सर्वपापनिपूदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृति पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
तदर्द्धाद्दी च शक्तया वै विधिज्ञाय प्रदापयेत् । मंत्रमेतं सपुत्रार्यं पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
मंत्रः ।

“स्वज्ञातिजेतिचपले यन्मया पापमर्जितम् । यद्गर्भघातनं घोरं ज्ञानाज्ञानाच्च यत्कृतम् ॥ १५ ॥
त्वन्नाशनं च सुरभे तस्मात्त्वं तु हिरण्मयीम् । द्वेदेऽहमत्र विभाय तत्पापान्मां प्रमुंचतु” ॥ १६ ॥
सुवर्णैकमितं कुर्याद्ब्रह्माणं च हिरण्मयम् । स्त्रीर्पातं पूज्य गन्धार्थैर्दद्यात्पापानुत्तये ॥ १७ ॥
तदर्धमितकं केतुं सौवर्णं च प्रदापयेत् । गायत्र्यष्टसहस्राणि सहस्रं त्र्यम्बकाभिधम् ॥ १८ ॥
अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जपेन्मंत्रान्प्रयत्नतः । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या दद्याच्च दक्षिणां ॥ १९ ॥
विमंश्र भोजयेत्पश्चात्स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः । होमांते कपिलां दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
य एवं कुरुते सत पूर्वपापविशोधनम् । स मुच्यते गर्भपाताद्द्वयभिचारान्न संशयः ॥ २१ ॥
अनेन विधिना सूत यः कुर्यात्पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २२ ॥
नैवं विधानं यः कुर्याद्दोषान्मोहाद्विशेषतः । पञ्चवेदान्दपर्यन्तं न च पुत्रसुखं लभेत् ॥ २३ ॥
पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतानिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुश्चतुःसप्ततिवर्षकम् ॥ २४ ॥
नाथयो व्याघयस्तस्य नान्यारिष्टमयं भवेत् । जन्मत्रयमपुत्रः स्यात्प्रायश्चित्तेऽकृते धुना ॥ २५ ॥
पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते सति । जननं सुमग्रे जीवे निधानं कर्कटे स्थिते ॥ २६ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अन्यदन्तर्गतं सूत जन्मशास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २७ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरशततमः ॥ ११२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वं भवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणैव रोगेण जन्मन्यत्र मपीडिता ॥ १ ॥
काशीवासान्महाभाग तद्देशमरणान्तया । मद्रात्सा विमुच्येत पार्थिवानां प्रपूजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय पचविंशत्युत्तरशततमः ॥ ११२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीन्मुखजः काश्चिद्देशाखसमन्वितः । देशे गुर्जरके सूत राजपूज्यो दृढव्रतः ॥ १ ॥
स्त्रीपुत्रधनसंपन्नः शिवभक्तिपरायणः । कृतवान्सोऽपि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽल्पशक्तितः ॥ २ ॥
गोशय्याभूमिभक्ष्याणि विविधानानि पर्वसु । अध्यापितास्तथा विप्रास्तेन सर्वं विजानता ॥ ३ ॥
तिलयेनोस्तया लोभात्कृतो ह्युग्रमतिग्रहः । न कृतं शोचनं मोहात्पापसुप्रपूजाजितम् ॥ ४ ॥
स युक्तः पुण्यपापाभ्यां मामो धर्मपुरं प्रति । भुवत्वा शुभाशुभौल्लोकान्विद्यादानप्रभावतः ॥ ५ ॥
शतद्रुकात्सरस्वयोर्मध्ये जातो द्विजोऽधुना । स रक्तगौरो मतिमान्विद्याभ्यासरतः क्षमी ॥ ६ ॥

स्त्रीपुत्रयनसंयुक्तः पितृभ्रातृसुखान्वितः । नातिदीर्घोऽतिलोभाढ्यो बहुमित्रः प्रियंवदः ॥ ७ ॥
 लाभालाभे समश्चात्र भृत्यवाहनभोगमाक् । कासरोगयुतश्चात्र तिलधेनोः पुराग्रहात् ॥ ८ ॥
 चिद्रमत्र जतुलं ब्राह्मन्द्रः पापान्वितो रिषी । गुरुः सतमभावस्थः प्रष्टुरत्रैव जन्मानि ॥ ९ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य वक्ष्येऽहं पापशोधनम् । धेतुं हिरण्मयीं कृत्वा पलपञ्चमितां शुभाम् ॥ १० ॥
 द्रोणपञ्चमितैर्युक्तां गन्धपुष्पाद्यलंकृताम् । दद्याद्विप्राय विदुषे कासरोगप्रशान्तये ॥ ११ ॥
 ब्रह्मविष्णुशिवाकार्णामैकैकपलसंयुताम् । कृत्वा सुख्यां प्रतिमां पत्रे लेख्यां प्रयत्नतः ॥ १२ ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं विधिज्ञाय निवेदयेत् । चतुर्विंशतिसहस्राणि गायत्रौ च जपेद्बुधः ॥ १३ ॥
 होमयेच्च तिलैस्त्वद्द्रव्यतया विप्रांश्च भोजयेत् । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १४ ॥
 कासश्वासान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । नाधयो व्याधयस्तस्य प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १५ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्वान्तमापुत्रत्र प्रकीर्तितम् । प्रायश्चित्ते कृते सूत सप्तविंशमितेऽदके ॥ १६ ॥
 रिष्टं च दारुणं प्रोक्तं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुरुदेशे द्विजः कश्चिन्मृगं घातितवान्पुरा । तस्मान्मृगवधादत्र पाददुःखप्रपीडितः ॥ १ ॥
 चिद्रमत्र मृगोऽस्ति रिष्टेशः पादभे स्थितः ॥ २ ॥

अरुण उवाच ।

श्रुतमत्राद्भूतं देव पापपुण्यफलं त्विदम् । प्रसूच्यते पूर्वपापाद्यथा तद्दद शोधनम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तं परं रिह । एकादशसहस्रं तु पार्थिवानां तु पूजयेत् ॥ ४ ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्विधिस्तथा । शतमेकादशमितं स्तोत्रं हिरण्यगर्भजम् ॥ ५ ॥
 पठेत्तस्या च मत्प्रोक्तं पूर्वपापप्रणाशनम् । ततः पल्लवैर्दमितेर्दद्याद् हिरण्मयीं शुभा ॥ ६ ॥
 सगर्भा ब्राह्मणी सूत तदद्भार्द्धमयापि वा । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सर्ववर्णं स्वर्णसंभवम् ॥ ७ ॥
 संपूज्य विधिना मंत्रैः पुत्रपूर्वात्रविदर्शनम् । हिरण्मयं मृगं कृत्वा पञ्चरत्नसमन्वितम् ॥ ८ ॥
 पल्लवैर्दमितैः सूत गन्धपुष्पैः प्रपूजयेत् । मंत्रमेतं समुच्चार्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ ९ ॥

मन्यः ।

“ज्ञानाज्ञानयुतं पापमोजितं मृगघातनात् । तत्पापनाशनार्थं ददेऽहं स्वर्णजं मृगम्” ॥ १० ॥
 राजतं च तथा दद्यात्पवनं पाद्रोगहृत् । य एवं कुरुते मृतं पूर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 तस्य सन्ततिवृद्धिः स्यान्नन्मन्यत्र पतत्रिण । पाद्रोगोपशमनं जायते पापशोधनात् ॥ १२ ॥
 नैवं कुट्याद्यं यो मोहात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । न भवन्ति सुतास्तस्मिन् जीविते नात्र संशयः ॥ १३ ॥
 न च रोगोपशमनं जायतेऽत्र भवेण्डज । पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४ ॥

प्रायश्चित्ते कृते त्वायुर्वर्षाणां पञ्चसप्ततिम् ॥ १५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

केलासात्पतितः कश्चिद्ब्रह्मक्तिपराङ्मुखः । शापान्निदिगणाहुष्टो भविष्यति महीतले ॥ १ ॥
 प्रसादितस्तदा तेन स्तुतिभिर्नन्दिकेश्वरः । आपि स्वल्पतरे काले ज्ञापयति ददौ प्रभुः ॥ २ ॥

तस्य शापान्महाभाग जन्मन्यत्र जनिः स्वयम् । महाभूमिमुजां वंशे म्लेच्छानां गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 पुष्कगतप्राक्परे देशे शुके स्वाचे सुभावेगे । मालव्ययोगे विरुधाते सचन्द्रे बहुभिद्युते ॥ ४ ॥
 गौरी यशस्वी मतिमान्नारत्नचर्पयुतः । गजयूथैः समाक्रान्तो बहुभूपालसेवनः ॥ ५ ॥
 नानावाहनसंयुक्तो बहुभोगसुतेस्तथा । सकलैश्वर्यविचाद्यः स्येच्छाद्रव्यान्वितस्तथा ॥ ६ ॥
 दानानि शक्तितो दत्ते धर्मात्मा लोकविश्रुतः । रुद्रभक्त्यन्तरायाच्च न तु पूर्णमयोरथः ॥ ७ ॥
 बहुभृत्यैः समायुक्तो यावज्जीवमुत्तान्वितः । पञ्चवेदमिते वपं रिष्टं शश्वच्च वन्वनात् ॥ ८ ॥
 दृढकर्मकृतात्पापाद्द्रव्यजनभङ्गजात् । प्रायश्चित्तं महाभाग नात्र जन्मनि विद्यते ॥ ९ ॥
 चिह्नमङ्गात्तथा सुतेर्भामो नीचोऽपस्यितः । सूर्पसंगताच्छुक्राकरसंगान्मालव्यसंज्ञकात् ॥ १० ॥
 नायुर्दायमवाप्नोति रिष्टान्तं जीवनं स्मृतम् ॥ ११ ॥

इति श्रीबृहदस्यारुणसंगदे कर्मनिपाकेऽध्यायेऽष्टविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२८ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन्देवदेवेश श्रुतमेतन्महादृतम् । सहानुगामिन्धानार्यां गतिं मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं मतीक्ष्य भर्तारं या विशेषं हुताशनम् । तेन साईं महापुण्या ज्ञेयात्र सहगामिनी ॥ २ ॥
 श्रुत्वा मृतं पतिं यात्र विदेशस्यं पतिव्रता । तद्वस्त्रेण विशेषज्ञो सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
 धर्मात्पातिव्रतात्पूर्वं भवेत्सोऽगनिर्द्वयोः । अर्थका सा महासाध्वी जाता ब्रह्महृदेष्वज ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणी तपसा गुक्ता सदा भक्तिपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
 दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्रासाप्तौ विधिना सूत कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
 सा गता यमराजस्य स्त्रन्ये दस्वा पदाङ्गुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्रत्ना न निवर्त्तते ॥ ७ ॥
 तद्गुहातलयातेन सूँच्छतोऽमृद्यमाधिपः । तत्कालेऽपृच्छि धरिरेण नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
 धर्मराज वदेतन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रज्ञो महाभाग येन त्वं चालितोऽधुना ॥ ९ ॥
 तमुवाच मुनिश्रेष्ठं वा गताद्य शुभानना । सती तत्पादभारेण पीडितोऽहं भृशं द्विज ॥ १० ॥
 मोक्षं गता महानाध्वी गृहीत्वा तु स्वकं पतिम् । महापापसमाक्रान्तं नरकस्थं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
 सा गमिष्यति चेत्तत्र पत्युः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे ॥ १२ ॥

काश्या मृत्युस्तथोर्ध्वस्माच्छिवत्वमुपगच्छतः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहदस्यारुणसंगदे कर्मनिपाकेऽध्याये एकोनविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नरायमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 सुयोगाद्ब्रह्महत्याख्यपापान्नास्त्यपरं त्वयम् । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदस्यारुणसंगदे कर्मनिपाकेऽध्यायेऽष्टविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३० ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विशो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निगुरुवत्सलः ॥ १ ॥
 संयुक्तो वायुपिताभ्यां किञ्चिद्विचरामन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किञ्चिच्च क्लेशकारिणी ॥ २ ॥
 पतिभक्ता पतिप्राणा व्रतानामनुसंक्षिणी । पुत्रहीना कथं जाता कस्येदं कर्मणाः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिद्राम् । यद्वाञ्छिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
 औषधीः स्वेदनैरुग्रप्रलेपैर्दुष्टमक्षणीः । संवाहनैस्तथा वार्तैरन्यैर्वा वस्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनोपायं करोत्यापि च कीर्तितम् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्वकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग ॥ ७ ॥
 अनया ईर्ष्या चैव सन्ततेर्नाशनाय च । औषधैश्छेदनावैस्तु तस्यार्थं कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै प्रेरयामास विधिना चैव तद्रदम् । तथा वै ऋतुभावाच्च परिपीतं तदौषधम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिञ्जन्मनि मानदम् । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाता सा विविधातुरा ॥ १० ॥
 वेदना ह्यमववित्यमसृग्वातोदरामयाः । पुष्पे नष्टे फले नष्टे कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 तथा चैवत्कर्म कृतं त्रिविधं गर्भदोषकृतम् । अन्यस्या अपि गर्भस्तु निधृतं नाशितस्तथा ॥ १२ ॥
 ऋत्वभावो द्रुष्टुद्भ्या कृतो वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधं पुष्पधन्धनम् ॥ १३ ॥
 गर्भाशयमधिश्चित्य स्रवति शोणितं बहु । छिद्यन्त इव गात्राणि सूचीगिरिव नित्यशः ॥ १४ ॥
 वेदना याः पुरा जाताः स्त्रीणां गर्भनिपातने । यावत्तथेह चान्या हि सर्वा जाता हि दुःसहाः ॥ १५ ॥
 तदोषपरिहारार्थं प्रायोश्चित्तं समाचरेत् । सपत्नोगर्भवातस्य निष्कृतिं प्राक्समाचरेत् ॥ १६ ॥
 रजतस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् । निष्केण स्वर्गगर्भं च कृत्वा दद्याद्दिजन्मने ॥ १७ ॥

मन्त्रः ।

“गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया प्राक्तनजन्मनि । यद्य वन्ध्यकृतपातं तस्मान्मोच्येह जन्मनि” ॥ १८ ॥
 यस्मात्प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता । दीनानायविरोधश्च तेनेयममुता त्विह ॥ १९ ॥
 अतुमन्त्री प्रयोक्त्री च पितृमातृमुखोज्जिता । वन्द्युसन्ततिदुःखाद्या मर्यादायनवस्थितिः ॥ २० ॥
 शोकः स्याददुरे वाधा तद्वस्त्रिहादिविक्रिया । अन्तरा स्पन्दमानोपि गर्भः सन्नोपलभ्यते ॥ २१ ॥
 अथान्यागर्भपातस्य सञ्चितस्पेह निष्कृतिः । विस्तरात्तां प्रकुर्वीत येन सर्वोपसंक्षयः ॥ २२ ॥
 तावदेव पतेद्गर्भो नान्यथात्वस्य संभवः । सुशुभे भूमेदशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ २३ ॥
 संपणाशाय द्रुष्टस्य प्रायोश्चित्तमिहैतसः । प्रौष्ठपद्यां तृतीयायां शुक्रायां व्रतमाचरेत् ॥ २४ ॥
 यत्नेन गर्भिकाख्यं हि उपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजां सतीम् ॥ २५ ॥
 केतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चर्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्ण्यै राजनीं तार्क्ष्यै मूर्तिं गौर्वाः प्रकल्पयेत् ॥ २६ ॥
 हारनूपुरकोटीरकुण्डलाभरणादिकैः । नैवेद्यैः शुभ्रकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २७ ॥
 उपतिष्ठेत् विधिवद्भवानीमिवलभम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २८ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्भित्तनृत्यादिपूर्वकम् । फलेर्नानाविधैर्घ्रं दद्यान्मंत्रपुरःसरम् ॥ २९ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतमंजनं मूर्ध्निनिक्षिपेत् । नमस्तेस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशमिथे ॥ ३० ॥
 गृहाणार्घमिमं देहि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः । पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते ॥ ३१ ॥
 एवं रात्रौ विधानेन पृथपेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती ॥ ३२ ॥
 देवमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानथ पोडश ॥ ३३ ॥
 प्रत्येकं वेणवं पात्रं सप्तधान्यसमान्वितम् । सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रशुभमेन संयुतम् ॥ ३४ ॥
 दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भा च वृषोपेतां सिताङ्गां वस्त्रसंयुताम् ॥ ३५ ॥
 साहिरण्यां ततो दद्यादिप्राय गुणशालिने ॥ ३७ ॥

मन्त्रः

“अपातयं पुग गर्भं दुष्टश्रीणां यथां गता ॥

यद्यत्र कन्धताहेतुस्तस्मान्मोचय माम्बिक्रे । तव दानेन पुत्रा मे भवेयुः सुभगाः सति” ॥ ३८ ॥
इमं मंत्रं समुच्चार्यं दत्त्वा विभ्रं विसर्जयेत् । एवं व्रतपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३९ ॥
लभते पुत्रपौत्राद्यान्स्वयं तैः सह मोदते । सपत्नीगर्भपातस्य प्रायश्चित्तेष्वयं विधिः ॥ ४० ॥

शुभार्थेन्या प्रकृतव्यो नात्र कार्या विचारणा ॥ ४१ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्याय एकात्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापकर्मणो घोरान्नरकान्नाय्य दारुणान् ॥ २ ॥
विर्यक्त्वं च तथा सूत विभ्रुज्याधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽथ पुण्यात्प्राप्तोऽत्र जातो हि बाहुजः ३ ॥
क्षयरोगयुतः सूत कशो दुःखातुरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
रिष्टं पष्ठमिने वर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
तदा ते तु मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन चापुषो भङ्गो दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शतपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
ददाह तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणे लुण्ठितं पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
पापमाचारितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मपातनम् । अयो यमाज्ञया भुक्ता नाना नरकयातनाः ॥ ३ ॥
पुण्यशोपादयोऽत्रापि स जातः क्षत्रियाधरः । देशेऽयोध्याभिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमो ॥ ४ ॥
युवभावे महाभाग राजयक्ष्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
निष्कृति तस्य वक्ष्यामि या कृत्वा मुच्यतेऽयुना । कार्यास्तत्र त्रिवेदानां मूर्त्यस्तु यथोदिताः ॥ ६ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशाना सर्वरोगविनाशिकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
यथा वित्तानुसारेण वित्तशाठ्यं विजयेत् । देयास्ता विममुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विविना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
एवं कृते माहाभाग क्षयस्तत्रात्र शाम्यति । नेवं कुर्यात्त यो मोहादिष्टं विशन्मितेऽन्दके ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायत्त्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्युता ॥ १ ॥
न तस्याः पापशमनं सयोक्तं च पतत्रिण । महापापकृताद्दोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मनिपाकेऽध्यायत्त्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

समृदायानि च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । वधिरो जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥

चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्वाचस्मात्पुण्यात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापकृद्ब्रह्मघातनम् । अज्ञानादन्यजनुषि क्षयरुषपीडिता हि सा ॥ १ ॥
महापापात्कृताद्धोरात्सा हि सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्थेऽंके स्नानात्त्वत्रैव जन्मनि । काश्या वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूक्तः प्रजायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तस्य हि ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कालिङ्गदेशे मावसूत काचिद्दिग्धर्मानना । पतिमिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्थघातयत्पूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । धक्रनासत्त्वमाप्नोति साऽत्र जन्मानि निश्चयात् ॥ २ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पात्रैत्राय प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धभूव बाहुजः काश्चिदेशे पञ्चनदेऽण्डज । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गातश्चापि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्नातो मृगगे भानो धूर्तकर्मा क्रियोज्ज्वलतः ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वपृष्ठं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य मिश्रकस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुरानघ । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन स प्राप्तः करालं यमशासनम् । फलानि पापपुण्यानां बुभुजे द्रुष्टवीश्च सः ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक्परे देशे शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्धचाविक्रमचारी च पैतृकस्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वपापाद्य फलं शृणु ॥ ८ ॥
गोवालदासवाताच्च जीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविषयधादीनि नाशयन्तीह बालकान् । गोरशिगे शनौ सोमात्पट्टे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकश्चात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्ता च सा पुनः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिवृद्धनीम् । पुत्रवृद्धिकर्ता धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ऋणु सून प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्यमी ॥ १३ ॥
तद्द्वैमित्तिका वापि द्वयोर्वित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रैर्देवा विप्राय धीमते ॥ १४ ॥

मापैर्विहितैर्देवस्तथा पशुपतिः सुत । मासाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देवाश्च विधिना सृत् पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयतनतः । शृणुयाद्दरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सृत् प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्पत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः १९ ॥
 नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काशमीरमण्डले पूर्वं काचिद्द्विजध्वानना । पतिप्रिया शीलयुता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 बैरभावात्तया साद्योर्गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणश्च सुतो दग्धो गृहदाहे पतन्निण ॥ २ ॥
 माहाय्यात्स्वामिनः सर्वे प्राग्भवे समुपार्जितम् । तत्पापजान्महाघोरात्पुण्यात्प्राप्य शुभाशुभम् ॥ ३ ॥
 सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुता । क्षत्रियस्य च धर्माद्व्या पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता बाल्ये बालवतादपुत्रिणी । महाभिदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टेणैवात्र नश्यति । सहायस्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निह्न्यात्पापमोहिताः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यादिरण्मयी तत्र सारिका शुभलक्षणाम् । तथात्र पुस्तकं दद्याच्छस्त्रस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकन्मपः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यावदीन्द्रार्तं पूर्वपापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्खलिताण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया मुञ्चर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापाद्विमुच्येत सात्र वै विनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्रपाती च पुरुषः पूर्वजन्मानि मानद् । लंघकण्ठः प्रजापते सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवच्छेतां सर्गभरणभृषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यानारी पूर्वजनुषि धान्येष्टत्वापन्न । वक्रं सा कण्ठरोगेण धाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवत्सुतं श्वेतामत्र पशुस्विनीम् । ययोपस्कर्मयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजकुले जातो घार्मिको वित्तसंयुतः । उदरे वातजारोगा गुल्माद्याश्रोध्वहद्रचयाः ॥ १ ॥
मोहाद्याः स्वल्पवीर्यत्वं पाण्डुरोगोदामयः । जायते शीर्षजा पीडा वाल्ये स्याद्रहणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते वद्वेरुपघातो व्रणावलिः । पौत्राणां मातुलानां च स्वस्वादेश्विधवाव्यथा ॥ ३ ॥
दायादाच्छत्रुवत्पीडा भूमिद्रव्याभिलिप्तया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि तस्य देहे त्विमानि हि ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचित्क्रोधवादिनी । गौरवर्णा शुभा वाणी सन्तोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दश मासा अतीता हि गर्भे चोदरसौख्यभाक् ॥ ६ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा संजाता विनतासुत ॥ ८ ॥
अज्ञानतिमिरान्धत्वात्स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अज्ञानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकंपकम् ॥ ९ ॥
सर्वभूतेषु चात्मानं स्यावरेषु चरेषु च । प्रमादाद्द्वीपिनं सा वै जवान क्रूरसाहसा ॥ १० ॥
तस्या गेहाश्रिता नित्यं मार्जारशुनपूर्वकाः । पलालक्रीडनपरा गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
तस्मात्सु बालकान्गन्धुतसभस्मचयादिषु । आविशेषास्तस्या चाग्नौ पापाकुलितचेतसा ॥ १२ ॥
बालगर्भाशयान्बालनविस्पष्टाखिलेन्द्रियान् । तांस्त्यक्त्वा निर्जने तेषां मातृभिर्बालवातिनी १३ ॥
मायाबन्धनमात्रत्वाद्बालगर्भाश्रितास्तदा । तेस्ताः क्षिपत्वा समिद्धेऽग्नौ भस्मसादकरोत्क्षणात् १४ ॥
दिनिवेद्यन्ति प्रमादाद्येर्बालदीन्यापचेतसः । संतत्यभावस्तेषां वै नानादुःखेषु एव च ॥ १५ ॥
आनाय्याग्निं जनेस्ते वै प्रक्षिप्यन्ते गतासुतः । तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्रज्ञात् ॥ १६ ॥
मृताश्च शिशवस्तेऽपि तदात्मदोषाच्छ्रिताः । अनले ज्वालिता ये वै बहवो लघुबालकाः ॥ १७ ॥
गर्भयुक्ता मृता ये वै मातृयुक्तास्तथैव च । लभन्ते सद्गतिं नैव मृतास्ते दग्धजंतवः ॥ १८ ॥
तेन कर्मविपाकेनस्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा बाधा प्राप्यते जनुरन्तरे ॥ १९ ॥
जन्तवो गर्भगा ये के स्वकृतात्कर्मबन्धनात् । उभयोः कर्मणां हेतूँल्लभन्ते नात्र संशयः ॥ २० ॥
तृतीयं जन्म चैतद्धि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा न यस्माद्धि पुत्रहीना पतत्रिण ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाय येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुदिष्टे समनुमासे अहेऽहनि शुभोदये । प्रागुदवभवणे देशे गोमयायुगोलेषुके ॥ २३ ॥
तत्रोपजीविकं तीर्थं नानाचित्रविचित्रकम् । द्रोणमानविलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
निष्कमानमुत्तंस्य शकलं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणवर्षतम् ॥ २५ ॥
शुद्धतोयभृत् ताच्चपात्रं दशपलोन्मितम् । स्थापयेद्वाजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं हि प्रजापतिम् । करे साक्षकरे दक्षे वामे चाय कर्मडलम् ॥ २७ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं तां शुभलक्षणां । अर्चयेत्तन्धनुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २८ ॥
सम्पृक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्रं हि वेदविद्वांसं पूजयेद्विधिर्धनेन ॥ २९ ॥
ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं शुचिम् । सदक्षिणं विधायाथ गोवासाभिः प्रपूजयेत् ॥ ३० ॥

“मया जन्मान्तरे यच्च कृतं कर्मातिदारुणम् । लंघितास्त्रीजनाचारा व्रतानंत्या दयादिकम् ॥ ३१ ॥
 तत्पापं नाशयस्वाद्य दैवप्राप्तं विगर्हितम् । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३२ ॥
 सपत्नीकस्य सौवर्णीनिर्मितां मूर्धिमर्चिताम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने ॥ ३३ ॥
 दानान्ते कीर्तयेन्मंत्रं तिष्ठन्ती विहितांजलिः । यन्मया पूर्वजनुषि दयारहितचित्तया ॥ ३४ ॥
 कृतं संप्राप्तमशुभं स्वामिंस्तिच्छिन्य साम्प्रतम् । दत्त्वा दानं च विप्राय सौंप्यात्मानमीक्षयेत् ३५
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चवारिशतदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
 कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनात्र खगाधिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चपुष्पाच्च जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चवारिशतदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पूर्वं घातयेत्काकं विनतानन्दशयनं । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
 कृष्णधेनुप्रदानेन यथोक्तं गरुडाग्रज । पूर्वपापावेशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तवारिशतदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राह्मानवोण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते किमिलोदरः ॥ १ ॥
 स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वरोगालु दुष्टास्मृत न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तवारिशतदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽमक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः किमिजोत्था हि रुच्युत ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चगतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च प्रान्तस्थदिनपञ्चके ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनवर्चाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन यो मोहहृद्भक्षेद्धिषिवर्जितम् । सिद्धान्नं ना पुत्र स्रत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
 विष्णुप्रदानपुण्यारसवर्षापमणाशनेम् । तथा कृशोदरत्वं च क्षिप्रं नश्यति काश्यपे ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं यया पुत्रास्तु सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पर्शेन सततं साऽत्र स्याच्च कृशोदरि ॥ १ ॥
 सा दग्गवप्रनातु स्वात्सर्मात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यया तस्यास्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिदासीद्दमन्वितः सदा । सभायोर्नर्मदातीरे, घनसौख्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 कृतानि तेन दानानि नानापूर्वेषु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विषेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 अयोपायं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तां धर्मशीलयुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठाया अमृतौ च विशेषतः । ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः ॥ ५ ॥
 सिंहास्येऽर्के मुखे राहौ जीवे कर्केऽलगे भृगौ । सरक्तगौरो मतिमान्बन्धुस्त्रीसुखसंत्युतः ॥ ६ ॥
 ऋषुर्गुणी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानारक्षीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भूणहा लोक इति परीणिना विदुः । योपासहायतः पूर्वं शृणुष्व विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाभूत्सा ज्येष्ठात्र गतमजा । गर्भदोषयुता चेति लक्षणेऽलक्षयेत्स्वग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्याः पूर्वपापप्रणाशिनीम् । कुर्यात्पल्लवंदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
 तदर्घार्थमितं देयं त्रिषु विचितादिमं पठ ॥ ११ ॥

मंत्रः ।

त्यक्त्वा वराननां शुद्धां पूर्वं पापं समर्जितम् ॥

तदुग्रपापनाशाय ददेऽहं गणनापकम् । मापसतामितां लक्ष्मीं शुभाऽऽलेख्यां हिरण्मयीम् ॥ १२ ॥
 ददेऽहं विमरुखाय वेदशास्त्रविदे मुदा । ब्राह्मणान्बन्धुस्येत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वेनं शक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छोवनं तदा १४
 सपुमान्नाप्नुयात्पुत्रान् रिष्टं पञ्चान्दम्बके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १५ ॥
 अन्यजन्मादितो ज्ञेयं विस्तेरो नौदितो मया ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोद्विपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे रामहृदे जाता पादजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विमा जाता प्राग्ब्रह्मपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्भक्त्या कृतं कर्म शृणुष्वत्र स्वगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 तत्र दत्तं पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तदुःखेन क्षुधितस्तु पतत्रिणा ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं तेन ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्वत्रशमापन्ना भुक्त्वातिपमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसन्तलिहीनात्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तयाऽहं कार्या स्वर्गमयी शुभा । कदलीपत्रसंपुक्ता देवा विमाय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुमीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यत्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोद्विपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सूत चोच्छिष्टं भुक्तवांस्तु यः । रात्र्यन्वो जायते सूत जन्मन्यत्र स मानवः ॥ १ ॥
 भोजधेद्ब्राह्मणाऽशक्त्या गोमृशं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सूतं नक्तान्धत्वात्तत्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोद्विपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी चोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्या जायते तत्र व्यथिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
गोमूत्रप्राशनादन ब्राह्मणानां च भोजनात् । नक्तान्वरोगान्मुक्तिः स्यादत्र जन्मनि सुवन ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी यो रात्र्यन्वो जायते तिवह । तत्पापस्य विशुद्धयर्थं गोमूत्रं विधिगत्पिमेत् ॥ १ ॥
भोजयेच्च तथा विप्राञ्छत्तया दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्वरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्पञ्चचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुङ्गारी प्राग्भवे विनतात्मज । रात्र्यन्वरोगयुक्ता सा ह्यत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजानां भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनाच्चया । मुच्यते पूर्वपापात्तु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगराश्चात्र मूढो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रापण्यतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरवाच्छुद्धमुद्भिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायेष्टपञ्चचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुयात् सात्र ऽजगरा जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्राजापत्यव्रताचत्नाकृतात्पञ्चापवर्तनैः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनषष्ट्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविन्नकारी च यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
विधिना लक्षहोमे तु कृते वै गरुडाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाद्रोगादत्र जन्मनि वै भुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पशुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सूत या नारी पूर्वजन्मनि । परान्नेषु यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अजीर्णनैव रोगेण बाध्यते पीडिता मृशम् । लक्षहोमेन सवतं तत्पापान्मुच्यतेऽधुना ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपशुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६१ ॥

अरुण उवाच ।

श्रुमिदेषुकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यं नित्यसदाचारः साधुमेवानुसृतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिद्मं पापजं चात्र जन्मनि । किलासौ दृष्ट्वा कण्ठस्थ नेत्रतोदं विपूचिताम् ॥ २ ॥
किञ्चिज्ज्वरं प्रपद्येत पूर्वकर्मविपाकतः । तस्य भायां सुतन्वङ्गी स्त्रीवर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥

वातव्यया तदुदरे मूर्ध्नि पीडा च जायते । मृतवत्सा कथं जाता मृतपुत्री तया पुनः ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्या समुत्पन्ना मिया शूद्रावतारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
गदाज्जाता च संवन्धं बहुकालं रता भृशम् । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालं वशं गता ॥ ७ ॥
[Redacted] ततोर्ध्वनहर्त्री यतस्ततः । तत्पत्या कर्मकृद्योसो तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
[Redacted] श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः । धनलोभाद्धतस्तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ९ ॥
[Redacted] तरो पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रिवर्षस्तथा मासैः पञ्चत्वं जग्मतुः किल ॥ १० ॥
[Redacted] तौ वै दुष्टचित्तेन दुर्मदौ । अचिराच्च मृतौ तत्र गतौ वै यमसादनम् ॥ ११ ॥
[Redacted] षण्डः संजातो ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पाचितो भृशम् ॥ १२ ॥
पश्चान्मानुपतां यातौ व्रतदानप्रभावतः । पूर्वकर्मविपाकेन मृतपुत्रौ बभूवतुः ॥ १३ ॥
द्वित्रयादिमासजा बाला मृता द्वित्रयादिहायनाः । तस्यामवन्मृताः पुत्रा जाताजातास्तथैव च १४
अयं जीवेद्यं जीवेदित्याशागतचेतसोः । जाताजाता विनश्यन्ति तस्याश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
नैकोऽपि जीवति प्रायोऽचिरादेव विनश्यति । सगुणाश्च सुशीलाश्च लालनाच्चाहुकारिणः ॥
पूर्वकर्म विपाकेन सर्वे मरणमागताः ॥ १६ ॥

नश्यत्सु जातमात्रेषु जानन्नान् सुतेषु च । व्याधयन्तरे भवेद्द्रवाभिर्यस्तो व्यसनभागयम् ॥ १७ ॥
नापि सौख्यं भवेत्तस्य नानाशंकिचेतसः । अभवच्चेतसो दाहः परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमान्वपि कीर्तये । स्वोदरे भ्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
मृतवत्सोद्भवं चिद्रं पूर्ववत् प्रतिपाद्येत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ २० ॥
दौर्मनस्यं महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगणमाहात्म्याद्भ्रज्यन्ते दुःखराज्ञयः ॥ २१ ॥
भ्रियते जातमात्रो वै पुत्रोऽकृतविनिष्कृतेः एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्निह कर्मनिपूदनी । कथ्यतां दिवसेऽज्ञान नारीणां हितकाम्यया २३ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्यं सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । मूर्तिं बालस्य निर्माय सौवर्णांमयराजतीम् ॥
पठद्भिः शान्तियुक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् ॥ २५ ॥
सिद्धार्थाक्षतरुर्वाभिः कृतरक्षां प्रतिष्ठिताम् । स्नापयेदौषधैर्मन्त्रैर्वागणैर्विष्णुसुक्तिभिः ॥ २६ ॥
सुदिष्टे सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपधापयेत्तीर्थं कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २७ ॥
द्रोणमानतिलैर्युक्तं कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्थापयेद्वाजतं पत्रं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २८ ॥
सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालमूर्तिजाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं तां शुभलक्षणाम् ॥ २९ ॥
अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
आहूय कुलजान्निमान् विदुषो वेदवादिनः । अलोलुपाः सदाचाराः पूज्या अधर्मादिकेस्तथा ॥ ३१ ॥
उपाजितः पुरा द्रोहो मया वै परसन्तु ॥ भूमिद्रविणेहमादिलिप्तया तद्विनश्यतु ॥ ३२ ॥
गां सौवर्णां ददाना तु विप्रायेदं ह्युवीत सा । मया जन्मांतरेऽदृष्टवशादाचरितं तु यत् ॥ ३३ ॥

तस्मान्मुच्येय वै पापाच्छीघ्रं गोदानतोऽधुना । इति ता त्रिपरिक्रम्य परिचर्या विधाय च ॥ ३४ ॥
अग्रे नयेति मंत्रेण विसृजेत्तदुदीरयेत् । धेनुं दद्यात्तवत्तां च सहिरण्यां यथाविधि ॥ ३५ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुकान् । इहैव लभते साध्वी सौख्यं पुत्रसमुद्भवम् ॥ ३६ ॥

व्याधयः प्रशमं यान्ति सद्यो वै कृतनिष्कृतेः ॥ ३७ ॥

विकारो विविधस्तस्य संपद्येताथ संशयम् । पित्तजो वातजो वाग्धा कासशुल्मातिरुग्ण्यया ॥ ३८ ॥
मृतापत्यातिजापीडोदरव्याधिरसंशयः । न निष्कृतिः कृता येन नरेण विभवे सति ॥ ३९ ॥
तथा तयान् दुःखानि जायन्तेऽस्य शुद्धसुद्धः पूर्वकर्माजितं पापं चिद्वं तस्य सहायवत् ॥ ४० ॥

॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मै यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव बाध्यते पीडयाऽनिशम् ॥ १ ॥
धनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिणम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूत्रेऽत्र जायते जंतुर्धुः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभृथ कामतः सुत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय चतुःपञ्चुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यापीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र चवनीदेशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्रामिलापिणी पूर्वं ह्यभजघवर्नं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुरानव । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्ष्म्या रद्रपृजनजाद्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भविष्यति न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृष्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मोक्षयते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चपञ्चुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशालयेवसत्काश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चोरेण निहतं द्रव्यं यत्स्थित देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो मुक्ता वै तत्फलानि हि । जातो गद्गाश्रये क्षत्रः पर्वनेः पूजनाद्धरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो जातः सर्वसंपत्सुखान्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगात्तथात्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारोति पाण्डुरोगी बभूव ह । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
सूर्याद्विष्णुर्षयो पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सवना सागरोपेतां सप्तद्वीपां वसुन्धराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्परत्नैस्तु दद्याद्विष्णवे धीमते । पाण्डुरोगाद्विमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चपञ्चुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्यापि वरउपये । सात्र जन्मनि रोगेण चर्जदिसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥

धेनुनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडायज । सवस्तां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंहितादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चमस्तथाधिकसहस्रतमः ॥ ११६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदंगे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यायाश्वासावुद्वाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
द्रव्याल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्दैवयोगतः ॥ २ ॥
चचार विपिने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविवलाद्ददात् ॥ ३ ॥
नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता । सा लुण्ठिताय त्रिषिता तेन पापविषाण्डजं ॥ ४ ॥
सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुलाभवत् । तद्गर्भार्द्धी च्युतौ पुत्रौ पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यफलं मुक्ता पापात्पाप फलं तथा ॥ ६ ॥
परकन्याविवाहेन स जातो वाहुजोऽयुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते ॥ ७ ॥
गौरः सुरुपः क्षीणांगो बहुद्रव्यपराक्रमः । पिताधिकोऽतिमातेमान्वद्गुपत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
जन्मनेव मृतः पुत्रा पूर्वपापाचयाण्डज । विन्मयं तस्य वक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥
पलाद्द्वार्षामितेनेव कार्या सुवटिताण्डज । वाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ १० ॥
पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धः पुण्यैः समभ्यर्च्य मंत्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
बंधन्यं तत्र सौवर्णं सुवर्णैरुभितं शुभम् । दद्याज्जपेच्च मंत्रांश्च तद्विज्ञान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
होमयेच्च यथांस्तत्र सतद्गुल्लससर्पपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
शृणुयाद्भस्मिंशं वा शतावृत्तिविधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्या तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
लभते तनयं चारुं चाय जन्मानि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चात्तमेन्द्रे प्रायश्चित्ते कृते सुत ॥ १५ ॥

वेदसमतिरायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपञ्चमस्तथाधिकसहस्रतमः ॥ ११६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं चात्रापि व्यभिचारिणी । सा घोरान्तरकान्याति पत्यनादरतोऽण्डज ॥ १ ॥
न शुद्ध्यत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तेः शुभेरपि । वाराणस्यां चतुर्दशर्वां शिवपूजोपवास्ततः ॥ २ ॥
तथा तत्रैव वसतेर्गाम्भःसेवनादपि । मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्ददात् ॥ ३ ॥
वाहुजेयं महाभाग पूर्वजन्मनि चेह वै । वन्द्या प्राग्जायते दुःखाकुला च दयितोऽज्ञता ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनसप्तत्युत्तमस्तथाधिकसहस्रतमः ॥ ११६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा घूर्ततां पूर्वं बंधयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्मारोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
तेनैव पापरोगेण त्रियतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणबंधने ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चमस्तथाधिकसहस्रतमः ॥ ११७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । सात्र जन्मनि मृकृत्यं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥

ज्ञानान्महापापकृताञ्च चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवये सूत्रं प्रायश्चित्तं न चास्ति हि ॥२॥

सप्तजन्मनि मृकत्वं जायते च तदेतसः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिमपीडनम् ॥ १ ॥

विंशतिवर्षे व्यतीते नेत्रमङ्गो भविष्यति । तद्रक्षणोपायमहं वक्ष्ये दानं तु पापहृत् ॥ २ ॥

कृत्वा देवगृहं रम्भं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य वीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥

राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विभ्रान्शैष्णवाञ्छुद्धया सुत ॥ ४ ॥

कृत्वानेन विधानेन रिष्टं नेत्रं प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वश्रेष्ठकरः कश्चिदनवरपूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत ज्वररोगेण पीडितः ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्गोशभागतः । कालचक्राभिर्घ्नं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रालयदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्त्रिहस्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मावरता ह्यत्र या पूर्वैर्भूत्पनित्रता । पातेपापमभावाद्द्वै गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥

त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । मुनक्ति भोगान्सकलान् पति प्राप्य तपस्विनी ॥२॥

गच्छेच्च परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतु सप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योग्जानात्कृतवान्सूत भ्राम्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मृकत्वं प्राप्नोति कापि मानवः ॥१॥

चान्द्राण्यत्रयं कुर्याद्विधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥

एवं यः कुरुते सूत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायतेऽत्र मृकत्वं कदाचिद्विनामुत ॥ ३ ॥

या तथा वंचयेत्काचिल्लोकान्पूर्वभवेण्डज । सात्र जन्मनि रोगेणापरमारेण प्रपीडिता ॥ ४ ॥

प्रायश्चित्तं भवक्षयाम् पापनाशकरं सुत । ब्रह्मभूचैत्रयं कुर्याद्दद्याद्द्वैतुं पयस्विनीम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७५ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्रणोत्तमो जातो वामिष्ठो वित्तसंपुतः । उदरे वायुरत्पीपाञ्जिउरोत्तिश्च प्रजायते ॥ १ ॥

शरीरे जायते चिदं किञ्चिद्रणोत्तमन्वितम् । दद्रुकण्डूकिलासाद्या गमने पादवैकृतिः ॥ २ ॥

कर्मात्तुमारतो व्यापिशिर्दं तस्य सहायिनी । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कालयोगतः ॥ ३ ॥

रोपयुक्तापि पिताहु मर्दापिः प्रजायते । मृतवत्त्मा कथं जाता कल्पेदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रिया साहितो विप्रः कुलीनो चतुवाचकः । गताश्चैव महारण्ये भार्या तस्य हि गर्भिणी ॥ ५ ॥

चहुभिश्च समायातः शत्रुभिः परिवेष्टिता । तत्र मीता तु तत्पत्नी तत्रासाञ्च महावने ॥ ६ ॥
 गर्भपातोऽभवत्तस्या अपत्यं हि मृतं तदा । तेन कर्मविपाकेन म्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
 कश्चिज्जीवति पणमासं कश्चिद्वर्षाधिकं मृशम् । ततोऽधिकं तथा कश्चिन्न हि जीवति कश्चन ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नश्चायं सुदुर्लभः । तेनदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १० ॥
 गोत्रयं वै सर्वणं हि स्वर्णनिष्केण संयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वस्त्रयुग्मं गुरोरापि ॥ ११ ॥
 कर्मप्रकाशकं विभ्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वत्स निष्कृतं कर्मणः शुभाम् ॥ १२ ॥
 पुत्रपौत्रादिकैर्धुक्तो धनवान्पसमान्वितः । न करोति च यो मोहाल्लोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
 वाच्यते पापदोषेण भुवि जन्मानि जन्मानि । एवं यः कुरुते भक्त्या लभते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचिन्नारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिनी ॥ १ ॥
 पार्श्वस्थस्यान्यशूद्रस्य गृह्णीता हि मानदृ । सर्वस्नेहास्तु चोर्विण सर्वशून्यगृहे पुरा ॥ २ ॥
 भुक्तानि बहुभिः सृत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सर्वकर्मणोऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 सा जाता चाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला यूनिभावे स्नेहहरी यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यां पापीघनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 कथयामि भयत्नेन वित्ततुर्थाशभागतः । कृत्वा तु कदलीं रम्भां पुत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥

दद्याद्देवविधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्बन्धयेत्कश्चित्पुरा धूर्त्तं कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताकुलः ॥ १ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयागे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषादद्या नानारत्नसमन्विता ॥ १ ॥

चहुर्भिमिलितंश्चैव गृहीतं सर्वभूषणम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ २ ॥

तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येन पापं प्रणश्यति । एतेषां विस्तरं ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासो विधिश्चैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भायै प्रदातेव्यं भोजनं संमितं खगं ॥ ५ ॥

गर्भाश्रयगतो नासौ निषेकसमवादानु । पञ्चमे वाय पष्ठे वा मासि पातः स्मृतश्च यः ॥ ६ ॥

तयोः कर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि सत्तम । सप्तमादिषु मासेषु नश्यति प्रसवस्त्रियाः ॥ ७ ॥

अथवा चाष्टमे मासे सूत सद्यो विपद्यते । सा चापि मृतकृत्या स्यादाभयैः सूतकामयैः ॥ ८ ॥
 शोकादामोदराऽऽयोपशूलाङ्गैरवकंनैः । रक्तस्त्रावो विवर्णत्वं जायते पवनैरितम् ॥ ९ ॥
 रजत्वस्य पलाभ्यां तु कोशं गर्भाश्रयाकृतिम् । कुसुंभवेष्टितं चैव रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १० ॥
 मधुना पूरयेत्तत्र शलाकां रूप्यवर्तिना । तन्मध्ये हेमशकलं क्षिपेत्तदपि यत्नतः ॥ ११ ॥
 ॥ दद्याद्विप्राय विधिवद्यथाश्रुति निरूपितम् ।

मंत्रः ।

यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतः स्वयम् । एतद्दानविशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १२ ॥
 पुरुषश्चेत्पापकर्ता मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १३ ॥

मंत्रः ।

मया मूढेन यद्रेतो निषिक्तं परयोपिति । ततोऽनपत्यं यत्प्राप्तं तस्मान्मां मोचय प्रभो ॥ १४ ॥
 एवकृतेविधेः सूत गर्भपातायनादानम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भुंजीत सह चन्धुभिः ॥ १५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्पुरुषं प्राग्भवेण्डज । सात्र जन्मानि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीडयते ॥ १ ॥
 सुवर्णदानाद्विधिवत्तथा रुद्रजपादिह । पूजनाच्छंकरस्यापि शूलरोगाद्विसुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि यो ज्ञानान्त्ररो वै घातयेन्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तत्र कुर्यान्महानाहो मंत्रैस्तैर्वायुदैवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
 नैवेद्यैर्भुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा विचानुसारतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुराज्ञानेन काश्यप । साऽत्र जन्मनि लूताढ्या भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 तीर्थस्नानयतादीनि निष्फलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्व्यंशतीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यापारान्तो दक्षः ऋषियक्रयकर्मसु । नीता सर्वैसास्तेन मिलित्वा चार्द्धसीरिणा ॥ १ ॥
 कालेन तद्भूतं लोभात्स्नेहाद्यं भूरिसारवत् । भुक्त्वा पापफलान्याशु भ्रमरत्वमुपागतः ॥ २ ॥
 ततः पुण्यफलं भुक्त्वा जातोऽत्रैव हि पर्वते । शूद्रः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् ॥ ३ ॥
 स्नेहहारी यतः पूर्वं राजपद्ममपीडितः । सर्वत्रैहादिदानैस्तु स्वविचाच्यैर्भागतः ॥ ४ ॥
 स्वर्णदानाच्चयाचात्र क्षयरोगाद्विसुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्यशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दत्त्वा पतिं सूत या प्राग्जास्यिताऽसती । पतिव्रीं सा महादुष्टा जातात्र विधवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनादत्र गंगायाम् स्तूपसेवनात् । गर्तिं शुभां ता प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपवासतः ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशागारं देहयस्तु प्राग्जन्मन्यय पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण बाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
तदेवदानादिप्रायः स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराच्च निश्चितम् ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुत । राजसेवी महाशूर आखेटकरतः सदा ॥ १ ॥
मृगयायां गतो देवाद्वातिता मृगसूकराः । तत्रैका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
गर्भगीं निहतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशायकौ । सहायाम्भ्यां सुतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्रातः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
स शौर्यकर्मणा सूत जवान च रिपून्बहून् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
संग्रामभूर्भौ स मृतः प्रातः स्वर्गपुरं तदा । भुक्ता नानाविधानभोगान्त जाता ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
देशे प्रयागनिकटे सर्वज्ञान्यार्यकोविदः । जातः कर्कटके जीवे लग्नस्थे हि महातपाः ॥ ७ ॥
धनेनानाविधेषुक्तो गौराङ्गो रक्तलेचनः । शिवपूजनजात्युण्यात्प्राक्कृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राजप्रचारी तेजस्वी पुण्यात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
धूर्तः शूटः सर्वभक्ष्यः सर्वपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं मत्तः शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
याम्भ्यां मिलित्वा भुक्तौ तु मृगशायी खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्रादुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ १ ॥
ह्यपरमारेण रोगेण मृतौ चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततिदुःखार्तः स विमो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
मांसभक्षणजात्पापात्प्रायश्चित्तं वदान्पहम् । पूजयेच्छिवलक्षन्तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
अथवा भोजयेद्विमान्सहस्रद्वयसम्मितात् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १४ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न च पुत्रसुखं लभेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षं वेदादिकेण्डजं ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं वर्षसप्ततिम् । चैत्राऽष्टम्यां च निधनं शुक्लार्वां गरुडापज ॥ १६ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाद्वा बभूव प्राग्भवेण्डज । साऽत्रैव तेन पापेन गर्भस्थैर्यं न विन्दति ॥ १ ॥
विप्रकन्याविवाहाद्दे विधिवद्वात्र जन्मनि । मुच्येत तेन पापेन गर्भस्थैर्यं भवेदिह ॥ २ ॥
अथवा पार्वतीं दद्याद्देवीं दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
तद्वर्षार्धमितां वापि पूजायित्वा विधानतः । मुच्येत पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्युत ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । साऽतिसारेण महता पीडयते ऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
शङ्करप्रतिमादानान्मूर्तेर्विष्णोः प्रदानतः । न जायते महापीडा घोरतीसारसम्भवा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये नन्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यस्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान्दारुणांश्चैव जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
कर्मक्षयेतिकुप्रेन त्वस्मिन्वयसि पीडयते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये एकोननन्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेन्नारी पत्युर्भिन्नं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पार्यं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वाद्वर्धेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मंत्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्दिवाय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये नन्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादर्थजा नारी गोत्रघातकरी पुरा । जायते सततं चात्र लूतारोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादिविहासानां प्राजापत्यव्रनात्सुत । लूतारोगं न पश्येत् साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये एकनन्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विचममन्वितः । संयुतो वायुपितृभ्यां नेत्रतोदशिशोर्त्तिमान् ॥ १ ॥
सदृत्तश्च सुखी धीमान्धर्मिष्ठः सत्यवाक्शुचिः । व्रणो रेखा शरात्तस्य बाल्ये स्याद्ब्रह्मणीगदः ॥ २ ॥
कटिपृष्ठाभिघानादयो वाय्वग्निग्रहजाद्रथात् । परोक्षमतिवादांश्च स ह्युते कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य प्रिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काक्वन्ध्या कथं जाता कस्पेदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्माने वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकीम् । प्रतिवेश्मस्थितां तस्याः कामतो धुमुजे कुधीः ९
अमसृतिः प्रिया सा हि चपला चारुलक्षणा । विप्रस्य सन्ततेर्लोभात्तया यौवनविभ्रमात् ॥ ६ ॥
अज्ञानाच्च सतीवृत्तेरुभयोर्वा बलीयसा । प्राक्कर्मणा कुभार्यस्तु ब्राह्मणो निन्द्यतां गतः ॥ ७ ॥
स वैश्यो दैवयोगाच्च भानिनोऽर्थस्य वै बलात् । शृशं तां धंपयामास बहुकालं स्वगेश्वर ! ॥ ८ ॥
व्यभिचारवगात्तत्र ह्यन्योन्यं सुखलिप्तया । गृहीतं तद्धनं तस्य धूर्तया लुब्धचेतसा ॥ ९ ॥
ब्राह्मणी सा धनादचामूल्लोके वै प्राप विश्रुतिम् । तेन दुःखेन वै विप्रो ब्राह्मणीमत्यजत्तदा ॥ १० ॥
निर्वेशः स हि संजातो ब्राह्मणस्तु स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशो वै तदाभवत् ॥ ११ ॥

पश्चान्मानुष्यमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । द्वितीयं जन्म चैतद्धि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
अत्रापि चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमेव वा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन्येन बन्धयत्वनाशनम् । एकापत्यभवं दुःखं न स्याद्वास्यानपत्यता ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासे शुक्लपक्षादितः खग । प्रत्यहं मुखसौख्यासिद्धयं तु प्रतिवासरम् ॥ १५ ॥
पोडशानां तु नारीणां पूजनं विधिपूर्वकम् । गौरीव्रतमिदं सूत सुवसौख्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥
मातर्नियममारथाय दन्तधावनपूर्वकम् । अद्याऽहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभव्रतात् ॥ १७ ॥
स्नानोपवासानिस्ता निशि जागरतत्परा । ततो मन्ध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥
परिधायाचयेद्गौरीं पतिपुत्रवतीं स्त्रियम् । कुंकुमैः कञ्जलैश्चालंकरणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
ताम्बूलैरपि कर्पूरैः सौभाग्याष्टकस्तुना । ततश्चास्तमिते भार्गवां वीते पोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥
विधाय तिलतैलेन दीपं कुर्याच्छिवाग्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादपूपान्नादितद्गुह्यैः । तथा पोडशसंख्यानि वेणुशृङ्गाणि कारयेत् ॥ २२ ॥
सप्तधान्यफलोपेतं सौभाग्याष्टकसंयुतम् । प्रत्येकदीपं विन्यस्य गौरीये वै प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
पतिपुत्रमुखायैव पूजयन्तो गिरेः सुताम् । भोजयेत्पोडशैवाय शुभास्ताः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥
एवं विधिं समास्थाय पूजयेद्दंपतीञ्जुमान् । नानामोर्ज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
दीनान्धकृपणैर्म्योऽन्नं सर्पिष्यात्मानमोक्षयेत् । एतद्गौरीव्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् ॥ २६ ॥
एवंकृतविधेः सूत प्राप्नोते पुत्रपौत्रकम् । नारी नियमसंपूर्णां व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २७ ॥
मुखसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रमुखास्ये । ऐहिकं लक्षणं तस्या नार्यां श्रैतत्पजायते ॥ २८ ॥
उदरान्तिरस्तृक्स्त्रावः पार्श्वपादकलादिषु । मिथ्याभिर्शंसनं घ्रापि वाक्यदोषाद्भ्रनच्युतिः ॥ २९ ॥

स्वातिनिन्दा च हीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विनवसुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । गुदरोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
मासैकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्भोमितुनं सुत ॥ २ ॥
न पश्यति तदा पीडां गुदजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विनवसुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमान् नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
शर्कराधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
होमात्त्वस्तययनात्पाटाद्वायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्ग्ली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विनवसुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालानां घातिनी चेषमभवत्पूर्वजन्मनि । तेनाशब्दमिताद्दर्पाद्वाग्बालो न जायति ॥ १ ॥

वेदाभ्यामान्महासूत सावीत्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वासत सर्वात्पूर्वपापाच्छुतोऽभवत् ॥ ९ ॥
 न कुण्डवृद्धिस्त्वारित तत्कृते शमनं नहि । जीवेत्पष्टिमिताद्दानं रिष्टं चैव प्रणश्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्जपात्तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च स्वमेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मानि वैश्यजा । वभूव भर्तुमुहृदामाज्ञापालनतरा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मानि सा विमा काश्या जाता हि सुवता । व्रतदानपरा चापि भर्तुतोषगलालसा ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्वन्द्वान्ते प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मानि । स्वर्गकामा चित्तामौ तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गामप्याते वै स्वर्गं चात्र जन्मानि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजातिघार्भिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीड्यते वातरोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मानि यश्चाद्यादन्नं शूद्रगृहाश्रितः ॥ १ ॥
 मायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं स्मृतम् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वगर्भं पानयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकुना पीडा जायते चात्र जन्मानि ॥ १ ॥
 रजतस्वर्णभात्राणां दानाद्भोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत्र सदा भर्तृपरायणा । दानवर्मरता भव्या सुमगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमातीत्र मुत्तना सगर्भा फण्डालसा । त्रोटितं वै तथा चान्यकञ्च भोक्तुं विनाज्ञया ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन फलहीनात्र जन्मानि । भवन्ति खलु ये पुत्रा वर्वागष्टान्दतोऽष्टज ॥ ३ ॥
 पञ्च श्माप्नुवत्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं ता प्रवेक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ४ ॥
 शनिशरेऽष्टजश्रेष्ठ निर्मन्त्राश्वत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पृष्ठया तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तथा पक्कैः सापूर्वेरसत्सुतैः । फलानि विकीरेत्तत्र कृत्वाश्वत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्व वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशोत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि या काचिद्दानयेद्ब्राह्मणं सुतम् । सात्र जन्मानि कुष्ठेन पापरोगेण पीड्यते ॥ १ ॥
 ततो वै त्रिपत्रे सा च गलःकुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृततरपूर्वाज्ञोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्दशोत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुने स्वामीःपूर्वं, नाहुनमंज्ञकः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं चाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥

शकटेन कुट्टम्बस्य पालनं ह्यकरोत्तदा । एकस्मिन्वे दिनेः गत्वा ददाह वनमट्टनम् ॥ २ ॥
 वर्षां देवस्य संमाप्तो जीवा दग्धा महावलाः । वन्योः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकोऽस्तथा । माघे तु जाक्ष्मीघ्नानात्स जातः शुद्धजे कुले ॥ ४ ॥
 विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसम्मिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
 बहुलोभी बहुस्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो घृतः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
 पञ्चमे भवने राहुर्भौमयुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्ष्मणैर्लक्षितश्चोक्तैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 वन्योः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् । पुत्रावरोधकं कर्म बलवच्चैतदेव हि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद प्रभो सुतसौरुषधिवर्द्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहविनाशनम् । वन्देयी तेन कार्यां पलेनार्द्धपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्यमी शुभाऽऽलेख्या पत्रे वै चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तथा कार्पो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमानं तु गणाध्यक्षं शिवात्मकम् ॥ १२ ॥
 संपूज्य पुष्पगन्धार्थैः सा देवी कार्यसाधिनी । सा वै देवा विधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुपाद्भारतं वापि पारायणविधानतः ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मंत्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तद्द्वं वा जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् । तावज्जपेत्सूर्यमंत्रं विधिवत्प्रणवादिक्म् ॥ १६ ॥
 विभेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविष्टिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु यथाशक्ति रिष्टं पदपञ्च हेब्दके ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पभेदात् सुचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशोत्तराद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नं या हरेन्वारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चान्नं रसैः तैर्बैः समन्वितम् । विभेभ्यो भोजनं दद्याच्छतं वा दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तथा चान्नाग्नायत्र्या ऽन्वकं ग तु । मुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षोडशोत्तराद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारस्थितां कुधीः । भ्रम्रां कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्यापितां पुंसां ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेन्न जन्मन्यथ स्वगाधिप । वर्षत्रयं तथाश्चत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशोत्तराद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवचं मोहान्पूर्वभो नरः । स राजपक्ष्मीं विज्ञेयो घोरपापयुतो नरः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रपन्नतः । गोभूहिरण्यमिष्टान्नतिलवत्प्रदानतः ॥ २ ॥
 वनधेतुप्रदानेन क्षणयोगं न पश्यति । दानं यथानुमानेन सर्वस्वादार्धमेव च ॥ ३ ॥

देयं द्विजवधादौ तु विचायात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणं काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
रिष्टेणैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशोत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नरी घातयेत्काचित्परमार्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गद्गास्त्रानेन सततं विधिनाकें मृगे स्थिते । तथा तज्जलवानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽत्र जन्मनि मृतत्वं व्रजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चेतसूत दद्याद्दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संठाप्य बन्धनः शुद्धैः क्षौमजैर्गुरुद्राग्नज । पतत्रपाक्तनायस्य नाशनं समुदाहृतम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो विंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्धा ग्रामभवेऽभृतसुतान्विता । अयोध्यासंभया सुभूर्धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभारेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जानेयं प्रादजात्रैव दुःशर्ता सुवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वा सुविदिना शिवमाराधय यत्नतः ॥ ३ ॥
त्रैतदीर्घमहापुण्यैर्नानाभिभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमालादिनेष्टज ॥ ४ ॥
अर्घ्यरात्रे महानद्या मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मंत्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥
था चैवं कुरुते सम्पत्कस्याः स्यात्सन्ततिर्धुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दो तु यः कश्चित्प्रामभवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खल्वाटी जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्स कापिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्रामभवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । सात्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगनिपीडिता ॥ १ ॥
यद्दमणा वै क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुत्रये क्षयं याति तच्छरीरमसांप्रतम् ॥ २ ॥
दृढकर्मकृतात्पापात्तस्मात्त्रोक्तं पतत्रिण । पापनाशकरं किञ्चित्कर्म चायैव जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुते । मृकत्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्यादेतस्य पुस्तकम् । विमाय वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
होमेषु च तिलान्भवस्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसमादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्विंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्रंजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेण्डज । प्रतिमाया देवगृहे स्यापितायाः परेण च ॥ १ ॥
अप्रतिष्ठान्विता सात्र जायते वै स्वगाधिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृत्तपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्दिजो महाभाग ह्यासीद्भेदे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतवाञ्छाद्भुक्तमम् ॥ १ ॥
विधिना तेन दत्तानि काम्यश्राद्धानि तत्र वै । ततो भाविबलात्सुत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्दत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै दिजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो धनी मानी सुरूपो मितदो घृणी । बहुदेशाधिकारादद्यः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाशुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु सुरूपास्त्रीमुखोऽजितः ॥ ७ ॥
बन्धुहीनो व्ययी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
कुबेरप्रतिमां सौकर्म्यां पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धार्थमितां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवा ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायण दद्याच्छुभं स्वर्णेन निर्मितम् ॥ १० ॥
शुभं लेख्यं पवित्रं च पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्दिजो महाभाग ह्यासीद्भेदे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधानात्तेन दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविबलात्सुत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्दत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै दिजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशेऽधिकारादद्यः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाशुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु सुरूपास्त्रीमुखोऽजितः ॥ ७ ॥
बन्धुहीनो व्ययी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
कुबेरप्रतिमां सौकर्म्यां पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धार्थमितां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तां दद्याद्ब्राह्मणाय वै । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णसंभितं शुभम् ॥ १० ॥
लेख्यं पवित्रं परमं पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२७ ॥

अरुण उवाच ।

भेदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णश्च स्वल्पवृत्तिर्विजोविकः ॥ १ ॥

द्वब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्देवपरायणः । करे पादं कुशखण्डं दंशशृङ्गविधानतः ॥ २ ॥
 ब्रणो हि जायते दीर्घां नेत्रतोदो विराडिमता । परोक्षमपवादं च ब्रूते लोकस्य सोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं भायते किञ्चित्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि मृतानीह तस्याः कानिचिदेव हि । वर्षत्रयमिता वाला म्रियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्यं प्रजायते । उदरे हि स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं तु भ्रातृणां मृतापत्यमेवं च । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनतेय तृतीयेऽत्रैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानवप्रदयायुक्तः प्रियाप्रीतिः परस्वस्म । तस्य चापरमातुस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ ९ ॥
 तदौघं देहिकं पुत्रीव्रतेन सदृशं कृतम् । मासत्रये ह्यतिक्रान्ते ज्येष्ठेनैव दुरात्मना ॥ १० ॥
 निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । पुत्रशोकार्थया माता हृदयं ताडितं भृशम् ॥ ११ ॥
 अभिवाताच्छिला मृताहर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरेणैव कालेन ज्येष्ठश्वरेण घातितः ॥ १२ ॥
 द्वितीयं जन्म चैतद्धि मृतापत्यं प्रजायते । पुरा कृतानि कर्माणि भुञ्जन्ते चेह मानवैः ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

शायश्रितं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । लघूनामलघूनां च गर्भस्यानां हि तत्त्वतः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्योऽपने तु संप्राप्ते ह्यनुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १५ ॥
 उपोषणदिने रात्रौ प्रातश्चातुदिते खौ । सुपेर्भवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १६ ॥
 मुशुभे भृशदेशे तु कुंकुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्घुषैश्च कुमुमादिभिः । जनन्यासहितान्देवान्प्रद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् ॥ १९ ॥
 चारुदेहं मुखेशं च चारुगुणं यशोन्वितम् । इभवाहं चारुवाहुं मुचारं पूजयेत्क्रमात् ॥ २० ॥
 पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरक्तकोविदैः । पुष्पसङ्घागन्धाद्यैरर्चयेद्विविधैर्गुणैः ॥ २१ ॥
 तद्विमासोऽय तद्विष्णोरतो देवाभिपूजयेत् । ज्ञातमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २२ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् । “ यन्मया पापकेनाद्यं कृतं वै पूर्वजन्मनि ॥ २३ ॥
 स्वपत्न्या वै बधो मोहात्पुत्राणां तु तथैव च । स्वकन्याहननाद्यापि भूमिद्रव्यादिलिप्सया ॥ २४ ॥
 लघूनामलघूनां च हननात्पूर्वजन्मनि । यद्बाधं वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संपदं त्विदम् । ” स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽद्वादिति विसर्जनम् ॥
 सांपिष्पाःमानमालोक्य भुञ्जीत द्विजवन्धुभिः । रोहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिशंकरम् ॥ २७ ॥
 काष्ठलोटादिशखाद्यैर्वीतः स्याद्ब्रह्मक्रीडनात् । जलादग्न्धादिना वाधा ब्राह्मणाश्मादिना तथा ॥
 नार्यङ्गे विहृतित्यर्थांशो मुरे तिलव्रणादिकम् । पत्नीगमातुल्यान्यादिनेत्रतोदादिकं तथा ॥ २९ ॥

स्वगुमातृप्यसुर्वापि वालवैद्यव्यतादिकम् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंज्ञादे कर्माभ्यांकोऽभ्यांशोऽष्टाविंशत्युत्तरदिशताभिकसरस्तमः ॥ १२२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहत्परनिन्दं समाचरेत् । पट्टं युता सा हि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्रिमृच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरहस्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायतेऽत्र वै ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं नवं वेदविदे च तत् ॥ २ ॥
कुटुम्बिने दारिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरहस्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायैस्त्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलनीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्स्वगाधिप । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मातुषीं संकता स्मृता ॥ १ ॥
यनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मानि दृश्यते । निष्कृतिं तु प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणान्पुनः ॥ २ ॥
वासात्पार्ष क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरहस्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षायातं तु यः कुप्यत्समायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तस्माद्भोगाद्रिमृच्येत पक्षाघातात्पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरहस्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽभुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रांत्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यात्त्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्प्राप्तमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरहस्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायैस्त्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अवधीद्बालकं कश्चिद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । बह्वदेशे वसन्पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
धीरः सर्वं क्लामिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनवान्परतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगमाक् ॥ २ ॥
विद्यादानात्क्रान्तपूर्वं शृगु पापफलं तथा । क्षयरोमाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
विमवालङ्कवातोत्प्रापतः ऋद्धिं स्वगाधिप । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखेस्तथाकुलः ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य बालव्रतविमोचनीम् । प्रयागे वा कुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्थले ॥ ५ ॥
नेमिपारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्भोगाच्छिवात् । गन्धपुष्पैस्तया धूर्त्तैर्लक्ष्मणैश्च विधानतः ॥ ६ ॥
ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडसे चतुरस्रे वा कुण्डेचाज्यतिलाञ्जुमान् ॥ ७ ॥
शक्त्या च भोजयेद्दिमाञ्जैवान्नासारलङ्घकैः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रैर्माल्यैस्तथार्चयेत् ॥ ८ ॥
विविधां दक्षिणां दद्याद्बुद्धमीतिकरीं तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥

स बालघातजा पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दशमायाऽष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम न्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घपाद्याद्यर्चनेर्घैर्विधिविधेस्तथा ॥ ११ ॥
 तमहं सर्वपापेभ्यो विमोक्षयामि स्वगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चवर्षाधिकं स्वग ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यस्मात्पञ्चम्या चन्द्रवासरे । प्रायश्चित्तेऽकृते सूत चत्वारिंशन्मितान्दके ॥ १३ ॥
 रिष्ट स्यात् क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ १४ ॥
 नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् । पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चविंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनापराधं या नारी परपक्षं च धातयेत् । पक्षावातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 तथा निष्कर्मितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्येताऽत्र महारोगात्पक्षाघातान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चविंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुष्ठादागतस्नत्र मयुराया स्वगाधिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 योगे कलिद्युगे प्राप्ते पापान्मन्ते महाजले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणा क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वेदिवि ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चविंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सनतं पुरुषः प्राग्जनेऽण्डज । कुनखी जायते चात्र महापापेन खण्डितः ॥ १ ॥
 दद्यात्सुवर्णं सततं स तद्दोषविनाशनम् । चाद्रायणत्रयं कुर्यात्तदा तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तविंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं धातयेत्तरुम् । राजपक्षमान्विता सात्र तस्मिन्वयसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वान्न स्वगेश्वर । यस्मिन्कृते हि विधिना पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नपुत्रधेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं निशान्मितेऽन्द्रे तु प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टविंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनापराधं यः कश्चिद्भुञ्ज्ये हन्यात्स्वर्गावेष । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्यादक्तायुर्दुरुजा भृशम् ॥ १ ॥
 भविष्यति न सन्देशस्त्वस्य मृत्युः स्वगाधिप । अपि दानशतेर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
 त्रिंशे वर्षे महारिष्टं रक्ताधिवयान्महाबलात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेद्देश्यमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तायुर्दसमन्वितः ॥ १ ॥

माजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माचनाशनम् ॥ २ ॥

पापक्षये महाभाग क्षयः पापरुजोऽपि हि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येयं शक्तिर्माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥

प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव चास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशत्तदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । सात्र जन्मनि मूत्रस्य कृच्छ्रेणाति प्रपीड्यते ॥ १ ॥

मायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं मुत । सुवर्णपद्मदानं च सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥

ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाचत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भ्रौचमो जातः किञ्चिद्विचसमन्वितः । कासश्चात्तादिना वाधा ह्युदरार्तिश्च तस्य वै ॥ १ ॥

क्रयविक्रयकर्तासौ कृषिवाणिज्यतत्परः । मिया मीतिपरा तस्य व्रतानामनुकाक्षिणी ॥ २ ॥

किञ्चित्कोधयुता सा वै कुवाक्यानाञ्च भाषिणी । उदरे वातजा रोगा शिरोर्तिनेत्रतोदनम् ॥ ३ ॥

नेत्रोपे दिवसंस्तस्या यस्मिन्सा मुदिता भवेत् । रजोदोषात्प्रपीड्यते वेदनाभिस्त्वयातुरा ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तुः कृतं कर्म नेतस्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा द्यूद्धी द्विजभक्तिपरायणा ॥ ५ ॥

व्रतानि विविधान्येव चक्रे वै सुखकाक्षिणी । तद्देहे धान्यराशेस्तु भक्षणाय समागताम् ॥ ६ ॥

ब्राह्मणस्य शुभां गां वै धान्यराशिं समश्नतीम् । गृहीत्वा लकुटीं सा वै भृशं कुशावताडयत् ॥ ७ ॥

सगर्भा सुरभिर्वत्स गर्भः कुङ्कुमपुषपावतात् । मृतः सा सुरभिर्वत्स प्रसवे दुःखिता भृशम् ॥ ८ ॥

शिशुदुःखेन सुरभिर्भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥

पञ्चान्मानुष्यमात्रा व्रतदानप्रभावतः । तृतीयं जन्म चैतद्धि मृतापत्यत्वकारकम् ॥ १० ॥

सप्तजन्मनि चैवं हि गौह्मीब्रह्मवधाद्भवम् । नानाप्राकर्मणान्तेषां नानापत्यार्थदुःखता ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येनापत्यं हि जीवति । अनुप्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संप्राप्ते ह्यनुकूलेभ्येऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमंत्रतः ॥ १३ ॥

उपोषणं दिवारात्री त्रयोदश्यामतन्द्रितः । पूर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातर्भानूदिते साति ॥ १४ ॥

सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं चोद्भूमुखसमाश्रितम् ॥ १५ ॥

अर्हणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्यैः समर्चयेत् । कुर्पादृष्ट्वलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १६ ॥

तत्रोपरि न्यसेदेवं मायवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १७ ॥

उपचारः शुभैर्गन्धैर्वृषश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १८ ॥
 पुष्पैश्च गन्धवृषाद्यैरर्चयेद्विवैगुणैः । रुद्रैकादशनीभिश्च जपेद्बृहद्विधानतः ॥ १९ ॥
 तथा लक्ष्मिदैः पुष्पैरर्चयेदन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वा ॥ २० ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समिदाज्यादिभिश्चरेत् । एवं प्रयोगविधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २१ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया कर्मवशतः पुराजन्मनि दुर्विधा । गोः कृनो गर्भवातो हि लकृष्ट्या कुक्षिघातनम् ॥ २३ ॥
 तेन वै कर्मणा प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् । मृतसन्तान्तिदुःखानि प्राप्स्यन्ते च तदेनसः ॥ २४ ॥
 तत्तदेनोपशान्त्यर्थं दानं संप्रदद्याम्यहम् ॥ २५ ॥

स्वस्त्यस्तु तेति स प्रोक्तो कोशदिति विसर्जयेत् । सर्पिष्यात्मानमालोस्य गत्तथा वै तोषयेद्विज्ञान् २६
 भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते मुरभि दद्याद्रेम द्रव्यादि शक्तितः ॥ २७ ॥
 अहःशेषं ततः सर्वं भोजयेदष्टवन्धुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्वीतः स्यादुपलेखनात् । श्रृंगिणां चोपवातानि जायन्ते व्रगजात्तयः ॥ २९ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शोप्रेस्तादृक्त्र प्रजायते । नार्थमे विहृतिव्याधी मुखे तिलव्रगादिकम् ॥ ३० ॥
 पितृजामातुलान्वादेर्विधवांसिश्च जायते ॥ ३१ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविभाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणातिदुःखेन सात्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरं नाशयेन्महत् । दद्याद्रत्नमयं पद्मं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशीलाय पृजिताय यथाविधि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविभाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विमस्त्रिविर्वा वं सुरां पिबेत् । मूत्रावरोवरोमेण सोऽत्र मृतपुवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिह्नेन श्यावन्तेन लङ्घितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मूत्र हृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 द्वादशमाकपापजात्सून प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयार्थं विधिवत्कृच्छ्रसान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविभाकेऽध्यायः पञ्चचत्वारिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अव्रतमतश्च या नारी वैश्रयातनतत्परा । पूर्वजन्मनि पत्नीन्द्र सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 रक्तार्तुदसमाक्रान्ता दुष्टपापमयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं रग्गाविप ॥ २ ॥
 चरभारिश्चान्तिमे वर्षे रिष्टं चाकूतनिष्कृतेः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविभाकेऽध्यायः पञ्चचत्वारिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या सुखजन च वाहुजा । देवे सारस्वते प्राप्ता सर्वकर्मन्विता सती ॥ १ ॥

क्षयरोगयुता चात्र युवर्माव स्वगाधिप । प्राक्पापाद्दुस्तरात्सूत कंटपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येच्च क्षयकृतस्याः मुखमाप्नोति वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
आयुर्वर्षाणि पष्टि स्यात्तया सप्ततिसंख्यकम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सतचत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलौत्कर्पात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । इह वै यौवने प्राप्ते सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तिनोण्डजः । प्रगं स्वर्णमयं तद्भृशं जयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गात्राणि विधिनान् सूत सोन्मादान्मुच्यते त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टचत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । साऽत्र जन्मनि रोगेण कुनखारूपेण वाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मानि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मसि तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये एकोनपञ्चाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वश्यहा यो भवेत्पूर्वं भवे ना चात्र निःप्रजाः । रक्तावृन्देन रोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तावृन्दविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये पञ्चाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिन्मलेच्छक्रुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्ववर्गानिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्याऽपि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोबद्युक्ताः वभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
तस्मिन्काले स्वभूद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे तदा । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
तस्य पत्नी महाभामा साध्वी पनिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलंघिनी ॥ ५ ॥
घातयित्वा तु शब्देण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्ता मृतवती तदा ॥ ६ ॥
तद्गुण्यो सातकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तृका । भुक्ता तत्र महाभोगान्स्वामिपान्धर्मसम्भवात् ॥ ७ ॥
नानाप्राजाघातजानि पापान्यथ बुभोज सा । क्षीणात्पुण्यात्तया जज्ञे म्लेच्छदेशे तु वरपतिः ॥ ८ ॥
सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
नानाभोगमुखैर्युक्तो गजयूथैः समावृतः । पत्यश्वरथतर्कर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
महोद्यः पुत्रपौत्राद्व्यश्रित्यतमुत्ससंयुतः । देशेदेशेऽधिकारी च स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रसमन्वितः । मुखैश्वर्ययुता साऽपि यवनी तद्दशा त्विह ॥ १२ ॥
सपुत्रः प्राक्साहाय्याच्च सोप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं ससाहाय्यात्स्वगाधिप ॥ १३ ॥
स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदर्थमरणादपि । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्स्वोत्थरं ॥ १४ ॥

पश्चात्तीतिसमायुस्यान्नच रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पश्चात्तमेन्द्रे स्वदेहान्नसमं सुत ॥ १७ ॥
 शस्त्रप्रहारविविधैः प्राप्स्यत्यत्र गणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्यापात्तद्वर्षे नात्र संग्रयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देवो हिरण्यस्तद्भद्रजः शतपलात्मकः ॥ १७ ॥
 कुरुक्षेत्रादित्थिषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्करमंथुक्तः देयश्चायं तु पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहर प्रोक्त प्रायश्चित्तमिदं महत् । नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपचाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमयेत्स्वेच्छया परम् । वलात्कारेण पुरुषं सात्रोन्मादेन पीडयते ॥ १ ॥
 तत्पापनाशन श्रेष्ठमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं हेम च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्त दद्याद्विमान धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तमाव दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय द्विपचाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वं जन्मन्यैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाधयते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्र विमानं वायुं निपत्तु गीमने । पत्ताना निशनं शुद्धं तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय त्रिपचाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्या जीवति या जाराद्गर्भं वृत्तवती पुरा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्या वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रिद्रिजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्यथोदितात् । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेन्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडवीत्यवदजीविनम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय चत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जास्वेत्क विना यस्तु हस्तिन प्राग्जवान वै । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकर्मस्वादिद्रिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव तदा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । तस्य विंशतिमे वर्षे खग शस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चपचाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणां सूत वल्लोत्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र मरोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 पापाद्दसाध्ययोगाद्दे तस्य सुक्तिर्न जायते । त्रिषते रिष्टयोगेन सोन्माद्यत्र च जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षट्पचाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाशोभाद्रेत्रपु । सात्र जन्मनि पक्षौद्र श्लेष्मरुक्सस्युता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तत्पापस्य क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तपचाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्वेदपारगः । धनधान्यसुखोपेतश्रेण्यालुश्च जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुवतः शक्तिमान्वीरः किञ्चिद्द्रवाधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां वलं हत्वा मेही वै जायते भृशम् ॥ २ ॥
 उदरार्तिरस्त्रयातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्सत्यपा लोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुपुत्रान्हि सुपुत्रे कथञ्चित्कोऽपि जीवति ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रा च पुत्र्यो जीवन्ति वा सुत ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु मतीच्यां समजायत । तस्य गेहे स्थिता कन्या प्रौढा साभूत्किञ्चिद्दिने ॥ ७ ॥
 भूरिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय सार्पिता । धनं विप्रस्य तत्पित्रा हृतं कन्यावलेन वै ॥ ८ ॥
 यावत्कन्या भवेत्प्रौढा पतिसङ्गमकांक्षिणी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुवार्धिनी ॥ ९ ॥
 किञ्चिद्दर्पं व्यतिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिनी ॥ १० ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षेस्तया वत्स नियमैः शोणितं वपुः ॥ ११ ॥
 पित्रा धनं गृहे भूरि त्वर्पितं कन्यकाकृते । अथ कालवशात्प्राप्ता मूर्तिं वै ब्राह्मणी स्वग ॥ १२ ॥
 सा पुत्री ह्युदरे भूत्वा स्रगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्या निराधारा मृताश्च वै ॥ १३ ॥
 तेन कर्मप्रभावेण बहुकन्याजानिः किल । तद्भार्याप्राश्च गर्भं वै जायते मृतिमिच्छति ॥ १४ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्मृत्युर्जायते निष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके गतः ॥ १५ ॥
 यातना बहुधा भुक्ता यर्षाणाश्च सहस्ररुम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानमभावतः ॥ १६ ॥
 इदं जन्म चतुर्थं वै पुत्रीजन्म हि यत्र वै । मृतपुत्रो मृतो गर्भस्तेन वै कर्मणा च सः ॥ १७ ॥
 भार्या तस्याऽपि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानः । भर्तृविद्वेषिणी जाता न ह्यपत्याऽनुरागिणी ॥ १८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन भूरि कन्या मृताः सुत ॥ १९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथन्देव येन पापं प्रणउयति । निष्कृतिं वद मे स्वाभिन्पृयक्त्वं मे प्रकाशय ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मणा येन पापेन शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २१ ॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां वै चिंतयित्वा शुभे दिने । प्रयतेत विवाहार्थं यथाशक्ति यथामति ॥ २२ ॥
 कन्यां रूपवतां शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २३ ॥
 ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदाक्षिणाम् । महापापौघशमनं कन्यादानमतन्द्रितः ॥ २४ ॥
 कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् । एवं कृतविधौ सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २५ ॥
 शान्तिकर्मणि सर्वत्र शृणुवाहीरवगादिकान् । भूमिद्रविणवातांसि कन्यावसांसि वै ददेत् ॥ २६ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्यथोपरकरसंयुतम् । वर्षे वर्षे तु सन्भूयं ह्यन्नभन्नादिकं ददेत् ॥ २७ ॥
 एवं कृतविधौ सूत बहुपुत्रा यशस्विनः । पापं पुत्रविनाशाख्यं कन्यापत्यादिकं च वत् ॥ २८ ॥
 तस्य सर्वत्र नाशार्थं कन्यादानं स्पृतं स्वग । नाशगेचेन पापं च द्विजानां विधिनार्चनात् ॥ २९ ॥
 यजन्यज्ञविधानेन ब्राह्मणांस्वस्ति वाचयेत् । विनायकां चिकामूर्तीं हेमनिष्कप्रमाणतः ॥ ३० ॥

धात्र्याय ददेते च नानादोषप्रशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३१ ॥
जिह्वादनदन्तोष्ठप्रणो वातादिको भवेत् । नृपचौराग्निहानिश्च विनादेश्च यत्तस्ततः ॥ ३२ ॥
तस्य मानेन मन्ता दूयते भृशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रापश्चित्तं समाचरेत् ॥ ३३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविभाकेऽथाष्टोत्तरदशनाधिकसहस्रतमः ॥ १२९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औद्भ्रमेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताञ्च दद्याच्च शक्तितः । तस्माद्दानान्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविभाकेऽध्याय एकोनपञ्चोत्तरदशनाधिकसहस्रतमः ॥ १२९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिन्नात्रकुले जातः प्रागसौ चारणास्त्विह । गौरः कलानिधिर्धौरो धनपुत्रसमन्वितः ॥ १ ॥
द्विजाङ्गताडनात्पूर्वं दहुरोगनिपीडितः । उमामाहेश्वराद्दानात्तीवर्णाच्छक्तिर्गण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापविशुद्धिः स्यात्तिलाज्यमधुहोमनः । गायत्र्या दशताहस्रजपाद्ब्रह्मणभोजनात् ॥ ३ ॥
तदन्ते कपिलादानात्सूर्यभक्तिप्रसादतः । नाशमापाति स क्षिप्रं दहुरोगोऽतिशरुणः ॥ ४ ॥
न चासौ रोगजं दुःखनामोतीह ममाज्ञया । रिष्टमाप्नोति पृथग्भेदं प्रापश्चित्तविवर्जनात् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविभाकेऽध्यायः पञ्चोत्तरदशनाधिकसहस्रतमः ॥ १२९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्द्विजवरो ह्यासीद्देशे भगवके पुरा । धनधान्यसमायुक्तश्चेत्प्रकर्मा भूयोयमी ॥ १ ॥
तीर्थयात्राप्रसंगात्स गयायामगमत्सख्य । स चकार गयाश्राद्धं प्रयागे ज्ञानमाचरत् ॥ २ ॥
स प्राप स्वमृहं शीघ्रं कुतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतश्चान्यत्रिपत्य स्वगाधि ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं शत्रुमावाप्तं दुष्टयोः । तत्र जीवा भूरि दग्धास्तथा वत्सवरी शुभा ॥ ४ ॥
कालयोगेन स प्राप्तः यमसादनपट्टतम् । पापाच्च नरकाभुक्ता महात्रासकरान्तग ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यभावेण स जातः क्षत्रि सोऽनुना । गंगायाः प्रान्तरे देशे नानापुण्यमदे शुभे ॥ ६ ॥
स शूरो बलवान्पूर्वः धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्धयश्चिरुः प्रचारी च पैतृकस्वरचित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकृन्श्च सप्तमी क्री बंधुमृत्युमुखान्वितः । धर्मादिदं तथा पापात्फलमत्र शृणुष्व हि ॥ ८ ॥
गोवाल्यत्सकव्याज्जीविघातादपुत्रकः । पञ्चपञ्चभित्ताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
बालगोघातान्याशु पापानि सुतहानि हि । गोरान्निगे शनौ सोमात्पृष्ठे जीवे भृगुर्यते ॥ १० ॥
चिन्त्यं लप्रादिदं स पृच्छ कृत्यात्र जन्मनि । ध्रुवं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्साऽत्र सा सुता ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापविशोधिनीम् । सुतवृद्धिकरौ धनरामिह जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । मत्स्वर्णमिता कार्या सुरभी च द्विगमयी ॥ १३ ॥
तदर्धमितिका वागपि निजविचाऽनुसारतः । संपूज्य त्रिधिवन्मंत्रेदेया विषय धीमते ॥ १४ ॥
मापिः पञ्चमितैर्देयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाम्यां च तथा बद्धिर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
देयाश्च त्रिधिना सूत पूर्वपापाऽनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥

होमयेत्तद्दशांशेन रुद्रस्याग्ने प्रयत्नतः । शृगुपाद्वा हरेर्वेशं दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्वत्र खगाधिपः ॥ १८ ॥
 सप्तपञ्चमितत्पुत्रान्तं प्रायश्चित्तेन जीवति । पञ्चपञ्चमितत्पुत्रान्ते रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपञ्चमुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्सन्नकुले कश्चिन्नृतिशास्त्रविशारदः । नासके राजमन्त्री च स्वामिधर्मरतः सुधीः ॥ १ ॥
 शिवभक्तिपरो धीरः स्त्रीपुत्रवनसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 भृशदयावाहनादीनि विधिवान्नानि पर्वसु । सुवर्णैरुपात्राणि वस्त्राणि विधिवानि च ॥ ३ ॥
 नृपाज्ञया गतः सोऽयं नृपः शत्रुपुरं प्रति । गावो नीता महाभाग तेन शत्रुपुरात्ततः ॥ ४ ॥
 तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नमसवा हता । तेनाऽऽश्रतेन तेनाऽपि ताडिता सा भृशक्रुला ॥ ५ ॥
 गर्भपातोऽभरत्तस्या भृशं तयष्टिताडनात् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भशतेन चाण्डज ॥ ६ ॥
 तेन स्वाभिरतेनाऽपि कृतं तत्कर्म दारुणम् । महापापं कृतं तेन भाविनोर्थस्य गौरवात् ॥ ७ ॥
 साहाय्यत्रय कस्यापि कृतं कर्म शुभाऽगुभम् । अयं किंचिदत्रे काले प्राप्य धर्मपुरं प्रति ॥ ८ ॥
 पापाद्दुष्टफलं मुक्ता शुभाच्छमफलं तथा । पुण्यपापाविशेषाद्यं स्वामिधर्मरतेस्तया ॥ ९ ॥
 नानादानाद्ब्रह्मणिकचात्र सन्निहत्यापुरेऽजनि । पञ्चगोजनविस्तीर्णं स च मध्वस्वरूपधृक् ॥ १० ॥
 रक्तः श्यामोऽथ मतिमान्नात्युद्यः समदेहधृक् । राजपचारां विदुशोऽभितदः स्त्रीसुत्वान्वितः ॥ ११ ॥
 पितृमातृमुल्लेखिनो नानास्यानाऽपि कारवान् । पितृश्लेष्माधिको मानी यशस्वी बहुमित्रयुक् ॥ १२ ॥
 सभार्या चतुरो धीरो बहुमान्यः प्रियंवदः । धनवान्यमुल्लेख्यर्षवदुस्त्रीभोगभागीह ॥ १३ ॥
 पुण्यादिर्दं तथा पापाश्लोभी पापरतः क्वचित् । हठी घूर्णोऽउभो द्वेषी स्वल्पसन्तिसंयुतः ॥ १४ ॥
 कुक्षैर्भयैर्भनोदुःखैर्भुज्यते च क्वचित्क्वचित् । गोबालवत्सकृत्वाभ्याक्तापाद्भ्रं चाण्डज ॥ १५ ॥
 बध्पञ्चाशद्वन्तं जातपुत्रविनाशकः । गोबालब्राह्मणवधात्स्त्रीपुत्रार्णां विनाशकः ॥ १६ ॥
 गोबालस्त्रीपुत्रवधात्पापादंशविनाशनम् । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र खगेश्वर ॥ १७ ॥
 गोमदे ये सहायाः प्राक्तेऽत्र मद्रुः सुता मृताः । चित्रमंगे विदं सू । मद्रुरत्रैव जन्मति ॥ १८ ॥
 गर्वा दण्डाभिवादाद्भि ह्यत्राशस्तनी गतः । लज्जगोभिनादव्रत्य प्रायोश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १९ ॥
 त्रिपलैर्निर्मितां चो धेतुं कुर्याद्विरण्मयीम् । पत्रे लेलां यया हारां सगर्भानिष्णांस्विताम् ॥ २० ॥
 तदर्घ्यार्धमितां वापि निजवित्ताऽनुत्तरतः । संजय गन्धपुभ्याद्यर्धमैत्रैश्चापि विशेषतः ॥ २१ ॥
 ताश्च दद्याद्विज्ञाय मन्त्रनेतदुदीरयन् ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“मया ज्ञानात्तयाऽज्ञानात्पीडिता सुरभी पुरा ।

तदोपशमनावेव देदेऽहं त्वां हिरण्मयीम् । देवि त्वं मम पापानि तत्क्षणाद्दस्मसात्कुरु” ॥ २३ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापाद्दिमुच्यते । सुवर्णैकमितं तद्दद्यात्पुत्रपतिं विमुक् ॥ २४ ॥
 स्त्रीपुत्रवनवान्पादेः सुखं वै भवति ध्रुवम् । नेवं विधानं यः कुर्यान्न च पुत्रतुलं भवेत् ॥ २५ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्दके । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः चतुःसप्तति वै समाः ॥ २६ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपञ्चमुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिदम्नष्ठो द्रव्यसंयुतः । विद्याभ्यासरतो नित्यं धर्मकर्मसमन्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चान्यानि दानान्यपि विजानता । पापमाचारितं तेन गौरवादेव तस्य च ॥ २ ॥
 कालयोगेन संप्राप्य ब्राह्मणेन कुटुंबिना । स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे लोहमये स्थितम् ॥ ३ ॥
 पुनर्दत्तं न तत्रस्मै लोभोपहतचेतसा । कुटुंबीर्मिलित्वा तद्भुक्तं ह्यपरैश्चतदीयकैः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संप्राप्तो ह्यम्बष्ठो यमसादनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वदानप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । देशे प्रभासके रम्ये गौरः पिचाञ्चिको घृणी ॥ ६ ॥
 वाचा मधुरया युक्तो राजकर्मरतः सुधीः । दर्शनीयो नातिह्रस्वः नात्युच्चः क्रोधवर्जितः ॥ ७ ॥
 सुखी स्त्रीमानसंयुक्तः सदा सोऽतिधनैर्युतः । पुण्यादिदं तथा पापालोभयान्परतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 घृतैः शठोऽल्पदो दंभी स्वल्पाधर्मा कृपान्वितः । द्रव्यैर्मनोहरैर्हीनः पुत्रसंतातदुःखदः ॥ ९ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणात्पूर्वं फलमनाश्रित निश्चिनम् । लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ पृच्छकस्याऽत्र जन्मनि ॥ १० ॥
 जन्मलप्राप्तुते राज्ञां घटे पापसमन्विते । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यथ स्वगोस्वर ॥ ११ ॥
 पुत्राऽभावो भ्रातृहीनो ह्यल्पस्त्रीमुखसंयुतः । लक्षणैरेभिराठजस्य पृच्छकस्यात्र जन्मनि ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोभनम् । लक्ष्मीनारायणः कार्यं सुवर्णद्रव्यनिर्मितः ॥ १३ ॥
 तदर्धेन तदर्धेन निजविचानुसारतः । स्थापयित्वा घटे लोहे सगृते वस्त्रोष्ठितम् ॥ १४ ॥
 संपुण्य गन्धपुष्पाद्यैर्ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । चतुर्विंशसहस्राणि गायत्री च जपेत्तत् ॥ १५ ॥
 होमयेच्च यथाशक्ति कुण्डे वा स्यण्डले शुभे । घृतमिश्रोस्तिलाञ्जशक्त्या तत्र विप्रांश्च भोजयेत् १६ ॥
 मम जन्मादिने पश्चादाचरेद्भूतसुत्तमम् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविशुद्धिः स्यात्सर्वाकस्यात्र जन्मनि । नैवं विवानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्यादिनाशन ॥ १८ ॥
 नस्यात्पुत्रमुखं तस्य नापि स्यात्पगमा गतिः । प्रायश्चित्तेऽङ्कुरे रिष्टं पश्चान्निमित्तकेऽव्दके ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमिताव्दके । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायसिपष्टयुत्तरदिशनाधिकसहस्रतम ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वंगदेशे ह्यभूत् कश्चिच्छूद्रः स्थाविरतायुतः । ग्रामाऽपिपश्रोमदण्डो विष्णुभक्तिपरो दृढः ॥ १ ॥
 स गत्वा च कुरुक्षेत्रे सर्वस्वं विविनाऽहदात् । प्राप्ते सूर्यग्रहे सूत विप्राय च कुटुंबिने ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोर्धस्य गौरवात् । कौमारे धर्षिता विपपत्नी चागतिशुभानना ॥ ३ ॥
 कामलुब्धेन धृष्टेन पतिस्तस्याः प्रपीडितः । दिनैः कतिपर्येव गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुष्पात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षयरोगसमायुक्तो निंदो वर्षे स्वगाधिप । प्रायश्चित्ताद्यकरणान्दुःखहृद्ग्राह्यं गतः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्यायसिपष्टयुत्तरदिशनाधिकसहस्रतम ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतलेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । उभय बाहुजः कश्चित्पिठे जालंधर पुत्र ॥ १ ॥
 नृपतिश्चैस्तेऽस्य धर्मशास्त्राग्निमतः । बहुश्रीपुत्रसंयुक्तो धनधान्यसमृद्धिमान् ॥ २ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विधानतः । भूगण्याश्वाहिण्यादिशृद्धानि च परं स ॥ ३ ॥

गयाश्राद्धं कृतं चाऽपि ययाविभवाविस्तरात् । अथाऽऽगत्य स्वके देशे भाविनेर्थस्य गौरवात् ॥४॥
 कदाचिन्मृगयां प्राप तत्र तीर्थाद्दुपागताः । स्वशत्रुपुरजाः प्राप्ता लुण्ठितास्तेन ते तदा ॥ ५ ॥
 तत्रैको ब्राह्मणश्चापि सपत्नीको हि लुण्ठितः । तत्पत्न्या गर्भपातोऽभूत्ताडनात्सा विचोष्टिता ॥६॥
 मृता वै तेन दुःखेन गर्भपातेन तत्क्षणात् । एवं बहुसहायादयः पृच्छकोऽन्तवि दुष्टधीः ॥ ७ ॥
 पापमाचारीतं तेन दुष्कर्मप्रेरणादिना । स च तत्कर्मणा युक्तः काले धर्मपुरं गतः ॥ ८ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । गयाश्राद्धमभावेण स जातो बाहुजोधुना ॥ ९ ॥
 ऐश्वर्याः परे भागे पथयोजनसम्मिमे । देशे स गौरी भक्तिमान्सुरूपः प्रियवाग्मृणी ॥ १० ॥
 दाता भोक्ता यशस्वी च बहुमान्यो जनप्रियः । पौत्तिको नाऽतिदीर्घश्च पुष्टांगो बहुमिन्नभाक् ११
 धनवान्यसुरैश्वर्यबहुस्त्रीभोगभागीह । देशेदेशेऽतिविल्यातः शूरो राजजनप्रियः ॥ १२ ॥
 मध्यमे चैव वयसि धनवाहनभोगभाक् । पुण्यादिदं तथा पापात्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 शठो धूर्तोऽभिमानादयो वृथा व्यापारकृत्तथा । कुशैर्भयैर्मनोदुःखैः कदाचिद्वै प्रपीड्यते ॥ १४ ॥
 सकन्यापुत्ररहितः ब्राह्मण्या गर्भपातनात् । तद्वयाच्च महाभाग न हि जीवन्ति तत्सुताः ॥ १५ ॥
 यौर्मलित्वा सहायैः प्रायकृतं कर्माऽतिदारुणम् । प्रष्टुरत्रैव ते पुत्रा मृता दुःखमदाः सदा ॥ १६ ॥
 चिह्नमत्र जनुर्लयात्त्रोच्चराशिगतो गुरुः । चन्द्रश्चापेश्वरेणादयः स्त्रीपुत्रसुखनाशनः ॥ १७ ॥
 लक्षणैरोभिरादयस्य प्रष्टुरत्रैव जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 उग्रामहेश्वरौ कार्या सपुत्रौ च हिरण्मयौ । पलैः पञ्चमितैः पत्रे चतुष्कोणे प्रयत्नतः ॥ १९ ॥
 तदर्घ्यामितेर्वाऽपि निजवित्ताऽनुसारतः । गन्धपुष्पादिकैः पूज्यः षोडशोरूपचारकैः ॥ २० ॥
 देवास्ते च विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २१ ॥

मन्त्रः ।

राजभंजो द्विजः कश्चित्प्राग्भवे पृच्छकस्तस्वसौ । कलिं गदेशे मतिमान्स्वामिधर्मरतोऽभवत् ॥ १ ॥
 उग्रदंढो महातेजा बहुविद्याविशारदः । शिवभक्तिपरः शूरः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः ॥ २ ॥
 अद्वद्ब्रह्मदानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । ततः पद्भिविशके वर्षे गयाश्राद्धं चकार सः ॥ ३ ॥
 काम्यश्राद्धानि विधिवद्भवान्गरुडाग्रज । पुनरागत्य त्वारित कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 वैरभावाच्च सततं तेन वै विनतासुत । ध्वस्ता निजपुरादिप्रास्तया प्राक्तद्धनं ह्वत् ॥ ५ ॥
 सर्वं समर्पितं राजेऽनीत्या किञ्चित्स्वकं कृतम् । राजसाहाय्यतः सर्वं पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ६ ॥
 ततः किञ्चिद्दत्ते काले प्राप्तो धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा पापफलं पापात्युष्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ७ ॥
 पुण्यपापाविशेषाच्च गयाश्राद्धप्रभावतः । प्राक्तनक्षात्रसंस्काराज्जातः क्षात्रकुलेऽयुना ॥ ८ ॥
 देशे वैपाशिके रम्ये रक्तगौरः सुरूपपृक् । बहुस्त्रीपुत्रमित्राढ्यो बहुभृत्यसमन्वितः ॥ ९ ॥
 देशाध्यक्षोऽतितेजस्वी शूरो राज्याधिकारवान् । दाता भोक्ता कलाऽभिज्ञः स्वधर्मपरिपालकः १० ॥
 आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमन्वितः । वाचा मधुरया युक्तो नानावाहनभोगमाक् ॥ ११ ॥
 गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु । धूर्तः शठोऽतिलोभाढ्यः कचित्पापरतस्तथा ॥ १२ ॥
 हेतुर्मैथुनि भावे मनोदुःखतमन्वितः । धर्मकर्मणि सालस्यो बहुधर्मविचारवान् ॥ १३ ॥
 विप्राणां प्राक्कृतात्प्रापान्नात्र पूर्णमनोरथः । जन्मलयादिदं चिद्रमत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १४ ॥
 गुरुत्वात्पूर्वपापाच्च वैरिभाषगतो गुरुः । लक्षणैरेभिराढ्यस्व प्रश्रुतैव जन्मनि ॥ १५ ॥
 तत्पापशोधनं वक्ष्ये येन सौख्यं प्रजायते । लक्ष्मीः कार्या प्रयत्नेन सुवर्णाष्टकनिर्मिता ॥ १६ ॥
 तद्वर्धमानिता वाऽपि निजवित्ताऽनुसारतः । पत्रे लेख्या चतुष्कोणे सर्वाऽव्यवसंयुता ॥ १७ ॥
 संपूज्य पुष्पगंधाद्यैः पौडशोरूपचारकैः । सा च देया विधिज्ञाय ब्रह्मस्वाधविनाशिनी ॥ १८ ॥
 सोमं च तन्मितं दद्यात्तदर्थं च घनाऽधिपम् । लक्ष्मिके तु गायत्रीं जपत्वा शुद्धिं समाचरेत् ॥ १९ ॥
 विभवे द्विगुणं कुर्याद्येन स्यात्पापशोधनम् । होमयेत्तदशाशेन शक्त्या विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ २० ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य लक्ष्मीकृतं दुःखं न कदाचित्प्रजायते ॥ २१ ॥
 अकृतेऽत्र यथाशक्ति प्रायश्चित्ते खगाऽधिप । नेत्रपञ्चाशदब्दात्तु यावद्दर्पचतुष्टयम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीद्रव्ययोर्महारिष्टं तस्य देहेऽपि पीडनम् । पञ्चसप्तमिताब्दायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ २३ ॥
 न च स्त्रीधनरिष्टं स्यात्तन्न मनस्तापजं भयम् । नाद्ययो व्याधयस्तस्य न च दुःखं क्वचित्सुत ॥ २४ ॥
 पुत्रपौत्रधनैश्वर्यं सुखमत्र भविष्यति । देवलोकं गतिस्तस्य गयाश्राद्धप्रभावतः ॥ २५ ॥
 जन्मादिनिघनातं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २६ ॥
 श्रुति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्युसमाप्ते कर्मनिपातेऽप्याय पत्रपुस्तकदिशताधिकसहस्रतम ॥ १२६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग कौंकणे बाहुजः पुरा । धनवान्यसुखैर्युक्तो विष्णुभक्तिपरो दृढः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । पापमाचारितं तेन लोभोपहृतचेतसा ॥ २ ॥
 धृतः स्वज्ञातिजाया वै गर्भस्तेनायतेर्नलात् । ततो लोकभयात्सूत कृतं तद्भर्मातनम् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतेनैव कृतं प्राक्कर्म दारुणम् । स गत्वा धर्मनगरं बुभोज सुखदुःखकम् ॥ ४ ॥
 प्रव्यपुण्यमभाषेण स जातोऽनाऽपि बाहुजः । सरस्वत्याः परे देशे पंचयोजनसम्मिषे ॥ ५ ॥
 गौरः सुखो मतिमान्स्वपापानरितो वृणी । क्वचित्पापरतो लोभो चिनागाढ्यरतस्तथा ॥ ६ ॥

या स्त्री पूर्वं सहायासीदत्र पुत्रविवाजिता । लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ७ ॥
 सुवर्णदशकात्सूत ब्राह्मणी च हिरण्यमी । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्देया द्विजवराय च ॥ ८ ॥
 पूर्वपापाद्भिर्निर्मुक्तो पुत्रसौख्यं लभेदिह । काशीवासान्महाभाग तद्देशे भ्रमणात्तथा ॥ ९ ॥

लभेत पुत्रात्स सुखं पार्थिवानां मपूजनात् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपद्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । करहाटाऽभिधे देशे कश्चिदासीद्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 प्राग्भवे नृपतिर्विज्ञो वेदशास्त्रविशारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिदीतिभृक् ॥ २ ॥
 बहुस्त्रीधनपुत्राढ्यो विप्रपूजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वसु भूम्यश्वकन्यावस्त्रगृहाण्यपि । सूर्यचन्द्रोपरागे च गजाश्वरथकांचनम् ॥ ४ ॥
 बहुरत्नानि भाण्डानि महादानानि चांडज । अथो भाविवलात्सूतः पापमाचरितं पुरा ॥ ५ ॥
 सौमार्तरे स्थितं तस्य विप्रस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वस्त्रीभ्रातृसहायाच रात्रौ गत्वा तु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चाऽपि मिलित्वा बहुभिर्जनैः ॥ ७ ॥
 तस्मिन् दग्धे माट्युक्ताः स्त्रियो वाला द्विजस्य हि । निर्दग्धा बालवत्सदाद्या गौरिका जन्तवस्तथा ८ ॥
 सर्वस्वं लुण्ठितं तस्याऽपराधरहितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वस्वं ज्येष्ठपत्न्या निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता साऽपि बहुपुत्रा पतिप्रिया । तयाऽपि तस्त्रीसंवादात्त्रोधाद्विजकुलं हृतम् ॥ १० ॥
 भुक्तं च तद्धनं लोभात्पापमुग्रमुपाजितम् । धर्मज्ञेन नृपेणाऽपि न कृतं पापशोधनम् ॥ ११ ॥
 अथ किंचिद्दत्ते काले स प्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुण्यान्महादानात्स जातोऽत्राऽपि भूपातिः । गंगायाः प्रान्तरे देशे तत्त्वयोजनसम्मिमे ॥ १३ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्नात्युच्चो न लघुर्गुणी । वाचा मधुरया युक्तस्तेजस्वी लोकविश्रुतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयाक्षो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनाश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मरतो मानी दण्डदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरो धीरो मंत्रविद्वूढचेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यमुतान्वितः । पितृश्लेष्माधिकः शूरो बहुभूषणनैर्धृतः ॥ १७ ॥
 गजाश्ववाहनैराढ्यो बहुरत्नैरलंकृतः । आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवार्चनान्महादानात्प्राक्कृतात्तु फलं त्विह । सर्वमेतच्चथा पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 धूर्तः शठोऽतिर्दंभाढ्यो बहुचेष्टो भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि पित्रोः सुखविवाजितः ॥ २० ॥
 प्राग्भवे जीवघाताच्च कफपितृरुगन्वितः । बालवत्सवधात्पूर्वं पूर्वपुत्रशुचान्वितः ॥ २१ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र खगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायासीद्वोमाद्ब्रह्मस्वभक्षणे ॥ २२ ॥
 सा कनिष्ठा च संप्रदृत्र पुत्रशुचान्विता । यौ भ्रातरौ सहायौ प्राग्भवेतां दाहकर्मणि ॥ २३ ॥
 तस्या जातौ तु तावत्र पुत्रौ निर्वासितौ गतौ । गोस्त्रीवालवधात्पापात्प्राग्भुक्तं सुतनाशनम् ॥ २४ ॥
 महापापस्य लक्ष्मेदं राहुर्गुरुगृहं गतः । लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रदृत्रैव जन्मनि ॥ २५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । फलैः पष्टिभित्तैः कर्षा सुखी वत्ससंयुता ॥ २६ ॥
 पत्रे हिरण्यमे लेख्या सर्वार्गाभरणान्विता । तदर्धाधमिता वापि निजविचानुसंगतः ॥ २७ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्विशेषतः । सा च देया विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमन्त्री द्विजः कश्चित्प्राग्भवे पृच्छकस्त्वसौ । कलिगदेशे मतिमान्स्वामिधर्मरतोऽभवत् ॥ १ ॥
 उग्रदंडो महातेजा बहुविद्याविशारदः । शिवभक्तिपरः शूरः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः ॥ २ ॥
 अददद्ब्रह्मदानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । ततः पद्मविंशके वर्षे गयाश्राद्धं चकार सः ॥ ३ ॥
 काम्यश्राद्धानि विधिवद्दत्तवान्गरुडाग्रज । पुनरागत्य त्वरितं कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 वैरभावाच्च सततं तेन वै विनतासुत । ध्वस्ता निजपुराद्विप्रास्तथा प्राक्तद्वन्द्वं हृतम् ॥ ५ ॥
 सर्वं समर्पितं राज्ञेऽनीत्या किञ्चित्स्वकं कृतम् । राजसाहाय्यतः सर्वं पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ६ ॥
 ततः किञ्चिद्वेते काले प्राप्नो धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ७ ॥
 पुण्यपापाविशेषाच्च गयाश्राद्धप्रभावात् । प्राक्तनक्षात्रसंस्काराजातः क्षात्रकुलेऽधुना ॥ ८ ॥
 देशे वैपाशिके रम्ये रक्तगौरः सुरूपधृक् । बहुस्त्रीपुत्रमित्रादयो बहुभृत्यसमन्वितः ॥ ९ ॥
 देशाध्यक्षोऽतितेजस्वी शूरो राज्याऽधिकारवान् । दाता भोक्ता कलाऽभिज्ञः स्वधर्मपरिपालकः १० ॥
 आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमन्वितः । वाचा मधुरया युक्तो नानावाहनभोगभाक् ॥ ११ ॥
 गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु । धूर्तः शठोऽतिलोभादव्यः कश्चित्पापपरतस्तथा ॥ १२ ॥
 ह्येतेर्मर्षयूनि भावे मनोदुःखसमन्वितः । धर्मकर्मणि सालस्यो बहुधर्मविचारवान् ॥ १३ ॥
 विप्राणां प्राक्कृतत्वापान्नात्र पूर्णमनोरथः । जन्मलगादिदं चिद्वमत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १४ ॥
 गुरुत्वात्पूर्वपापाच्च वैरिभावगतो गुरुः । लक्ष्णैरेभिरादव्यस्य मधुरत्रैव जन्मनि ॥ १५ ॥
 तत्पापशोधनं वक्ष्ये येन सौख्यं प्रजायते । लक्ष्मीः कार्या प्रयत्नेन सुवर्णाटकनिर्मिता ॥ १६ ॥
 तदर्थाभिमतं वाऽपि निजवित्ताद्भुसारतः । पत्रे लेख्या चतुष्कोणे सर्वाऽव्यवसंयुता ॥ १७ ॥
 संपूज्य पुष्पगन्धाद्यैः पौडशोरूपचारकैः । सा च देया विधिज्ञाय ब्रह्मस्वावविनाशिनी ॥ १८ ॥
 सोमं च तन्मितं दद्यात्तदर्धं च घनाऽधिपम् । लक्ष्मेकं तु गायत्र्या जपत्वा शुद्धिं समाचरेत् ॥ १९ ॥
 विभवे द्विगुणं कुर्वाद्येन स्यात्पापशोधनम् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २० ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य लक्ष्मीकृतं दुःखं न कदाचित्प्रजायते ॥ २१ ॥
 अकृतेऽत्र यथाशक्ति प्रायश्चित्ते खगाऽधिप । नेत्रपञ्चाशदब्दात्तु यावद्रूपं चतुष्टयम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीद्वययोर्महारिष्टं तस्य देहेऽपि पीडनम् । पञ्चसप्तमितान्द्रायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ २३ ॥
 नच स्त्रीधनरिष्टं स्यान्न मनस्तापजं भयम् । नाद्यो व्याधयस्तस्य न च दुःखं कश्चित्सुत ॥ २४ ॥
 पुत्रपौत्रधनैश्वर्यं सुखमत्र भविष्यति । देवलोके गतिस्तस्य गयाश्राद्धप्रभावात् ॥ २५ ॥
 जन्मादिनिघनांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मत्रच्छादिलोकयेत् ॥ २६ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय पत्र्यष्टयुत्तरदिशताविकसहस्रतम ॥ १२६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग कौंकणे बाहुजः पुरा । धनवान्यसुखैर्युक्तो विष्णुभक्तिपरो दृढः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । पापमाचरितं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
 धृतः स्वज्ञातिजायां वै गर्भस्तेनायतेर्बलात् । ततो लोकभयात्सूत कृतं तद्गर्भपातनम् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतेनैव कृतं माश्रमं दारुणम् । स गत्वा धर्मनगरं धुभोज सुखदुःखकम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्राऽपि बाहुजः । सरस्वत्याः परे देशे पंचयोजनसम्भिते ॥ ५ ॥
 गौरः सुरूपो मतिमान्स्वपापान्तरितो घृणी । कश्चित्पापगतो लोभो चिनाशाठ्यरतस्तथा ॥ ६ ॥

या स्त्री पूर्वं सहापासीदन्न पुत्रविवर्जिता । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ७ ॥
 सुवर्णदशकात्सूत ब्राह्मणी च हिरण्मयी । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्देया द्विजवराय च ॥ ८ ॥
 पूर्वपापाद्दिनिर्मुक्तो पुत्रसौरुधं लभेदिह । काशीवासान्महाभाग तद्देशे भ्रमणात्तया ॥ ९ ॥

लभेत पुत्रात्स सुखं पार्थिवानां प्रपूजनात् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपट्टुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । करहाटाऽभिधे देशे कश्चिदासीद्द्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 प्राग्भवे नृपतिर्विज्ञो वेदशास्त्रविशारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिनीतिधृक् ॥ २ ॥
 बहुस्त्रीधनपुत्राढ्यो विप्रपूजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विज्ञानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वसु भूम्यश्वकन्यावत्तृगृहाण्यपि । सूर्यचन्द्रोपरागे च गजाश्वरयकांचनम् ॥ ४ ॥
 बहुरत्नानि भाण्डानि मद्रादानानि चांडज । अथो भाविबलात्सूतः पापमाचरितं पुरा ॥ ५ ॥
 सीमांतरे स्थितं तस्य विप्रस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वस्त्रीभ्रातृसहायाच्च रात्रौ गत्वा तु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चाऽपि मिलित्वा बहुभिर्जनैः ॥ ७ ॥
 तस्मिन् दग्धे मातृयुक्ताः स्त्रियो बाला द्विजस्य हि । निर्दग्धा बालवत्साढ्या गौरिका जन्तवस्तथा ८ ॥
 सर्वसं लुटितं तस्याऽपराधरहितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वसं ज्येष्ठपत्न्या निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता साऽपि बहुपुत्रा पतिप्रिया । तयाऽपि तत्स्त्रीसंवादात्क्रोधाद्दिजकुलं हृतम् ॥ १० ॥
 भुक्तं च तद्धनं लोभात्पापमुग्रमुपाजितम् । धर्मज्ञेन नृपेणाऽपि न कृतं पापशोचनम् ॥ ११ ॥
 अथ किंचिद्भते काले स प्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुष्पान्महादानात्स जातोऽत्राऽपि भूपतिः । गंगायाः प्रान्तरे देशे तत्त्वयोजनसम्मिमे ॥ १३ ॥
 स रक्तगौरी मतिमान्नात्युच्चो न लघुवृणो । वाचा मधुरया युक्तस्तेजस्वी लोकविश्रुतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयाक्षो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्वली सर्वजनाश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मरतो मानी दण्डदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरो धीरो मंत्रविद्वृद्धचेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यसुतान्वितः । पितृश्लेष्माधिकः शूरो बहुभूषणैर्वृतः ॥ १७ ॥
 गजाश्ववाहनैराढ्यो बहुरत्नैरलंकृतः । आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवार्चनान्महादानान्प्राक्कृत्वा तु फलं त्विह । सर्वमेतन्नया पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 धूर्तः शठोऽतिदंभाढ्यो बहुचेष्टो भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि पित्रोः सुतविवर्जितः ॥ २० ॥
 प्राग्भवे जीवघाताच्च कफापिच्छरुगन्धितः । बालवत्सवघातपूर्वं पूर्वपुत्रशुचान्वितः ॥ २१ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यथ स्वगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायासीद्गोमाद्ब्रह्मस्वमहाणे ॥ २२ ॥
 सा कनिष्ठा च संमृष्टत्र पुत्रशुचान्विता । यौ भ्रातरो सहायौ प्राग्भवेतां दाहकमाण ॥ २३ ॥
 तस्या जाती तु तावत्र पुत्रां निर्वासितौ गतौ । गोस्त्रीबालवघात्पापात्प्रागत्र सुतनाशनम् ॥ २४ ॥
 महापापस्य लक्ष्मेदं राहुगुरुगृहं गतः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य मृष्टात्रैव जन्मनि ॥ २५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । फलैः पट्टिमितैः कर्मा सुखी वरसंसुता ॥ २६ ॥
 पत्रे हिरण्मये लेख्या सर्वांगभरणान्विता । तदर्धाधमिता वापि निजविचानुसन्तः ॥ २७ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्विशेषतः । सा च देया विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २८ ॥

मन्त्रः ।

“अज्ञानात्त्वं मया दंष्ट्रा यत्पापं घोरमर्जितम् । अतोऽहं देवि हैमां त्वां ददेऽहं मच्छुभं कुरु” २९ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्प्राग्गोधात्तात्प्रमुच्यते । तथा पशुपतिः कार्यः पलैः पौडशभिर्भुतः ॥ ३० ॥
 पत्रे हिरण्मये लेख्यः सपत्नीकः सपुत्रकः । शिवमन्त्रेण संपूज्य पौडशोरूपचारकैः ॥ ३१ ॥
 स च देवो विधिज्ञाय पूर्वपापप्रशान्तये । तथात्र ब्राह्मणी कार्या पलैः पौडशभिर्मिता ॥ ३२ ॥
 तदर्थमतिक्वा वापि निजवित्ताऽनुसारतः । सा च देया विधिज्ञाय स्त्रीविधान्मुच्यते त्विह ॥ ३३ ॥
 तदैवतं तथा सोमं हैममष्टपलामकम् । लक्ष्मीनारायणं हैमं तद्वदुग्रविनाशनम् ॥ ३४ ॥
 प्रजापतिर्गणेशश्च दग्धजीवा हुताशनः । विप्रवालास्त्रयः कार्यास्त्रिपलैर्निर्मिताः खग ॥ ३५ ॥
 हिरण्मयेपु पत्रेषु मन्त्रैर्लेख्या यथोक्तवत् । विप्रेभ्यो विधिबद्धेयाः सर्वपापप्रणाशकाः ॥ ३६ ॥
 पञ्चविंशतिसहस्राणि गायत्रीं विधिना जपेत् । सहस्रदशकं त्वत्र मंत्रमष्टाक्षरं तथा ॥ ३७ ॥
 एकादशसहस्रं तु त्र्यंबकं द्विविधं जपेत् । ब्रह्माग्निस्तौरविप्रेशसौरिमंत्रांस्तथा जपेत् ॥ ३८ ॥
 चत्वारिंशत्सहस्राणि चैकस्याष्टसहस्रकम् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ ३९ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्राविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र खगेश्वर ॥ ४० ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुमयं भवेत् । महदैश्वर्यमाप्नोति विविधांश्च मनोरथान् ॥ ४१ ॥
 सर्वपापविशुद्धात्मा स्वर्गं मोक्षमवाप्नुयात् । आयुः सप्ततिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ ४२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टमूनत्रिंशन्मितेऽब्दके । त्रिचत्वारिंशदब्दे वा भुवं पञ्चाशदब्दके ॥ ४३ ॥
 चतुर्विधं महारिष्टं भवत्येव न संशयः । या च पृच्छति धर्मज्ञा तस्मिन् कर्मपीडिता ॥ ४४ ॥
 प्रायश्चित्तार्थतः पादाच्छुद्धयत्यत्र न संशयः । सेहाधिव्याधिरहिता राज्यं पुत्रसुखं लभेत् ४५ ॥
 शनौ कन्यागते जातो मेपिस्थे निधनं भवेत् । जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ४६ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तज्जन्माङ्गाद्विचिन्तयेत् ॥ ४७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविषाकेऽध्यायोऽष्टपद्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूंगेयां प्राप्य पक्षिन्द्र मद्वा गजबधुः कृतः । प्राग्भवे गजचर्माऽस्तावत्र जाता द्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 गणेशनातिमां दद्यात्सर्वणीं द्विपलात्मिकाम् । गंधपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 कारयेद्रणनाथस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या-विप्रांश्च भोजयेत् ॥ ३ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणान्दद्यात्सुवर्णमयुतं खग । सर्वपापविशुद्धस्तु मुच्यते सर्वकिल्बिपात् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविषाकेऽध्याय एकोनसप्तत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९९ ॥

पैराटदेशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान्गोश्रंहं तत्र शत्रूणां भयदायकः ॥ २ ॥
 बालवत्सा तत्र पुरे मृता धेनुः खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा च सदसत्फलम् । विष्णुपूजनजातपुण्याजातोत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
 चारणो धर्मानिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । गजादिवाहनैराढ्यो वस्त्रभूषणभूषितः ॥ ५ ॥
 सर्वं विष्णुमसादाच्च मुखं पापफलं शृणु । धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोमसमन्वितः ॥ ६ ॥
 जातिसंतातिदुःखातो बालवत्सवधादिह । नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं खगाधिप ॥ ७ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् । गृहपापान्महाभाग धुवंरिष्टसमुद्भवात् ॥ ८ ॥
 पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वांमिन्बालवत्साधनांशिनीम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्वत्र तद्वर्षानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
 दृढकर्माजितात्पापात् चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्भरिंशस्य वैशाखे विधिनांडज ॥ १२ ॥
 माघे वा कार्तिके वाऽपि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विमान्होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
 कोटिलक्षायुतं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् । तस्य पुत्रविबुद्धिः स्याद्विवाहादपरात्सुत ॥ १४ ॥
 मृत्युः पश्चाद्दन्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते तत्र नवत्यब्दमितं तथा ॥ १५ ॥
 दियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज । जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे ॥ १६ ॥
 त्रयोदश्यां दिवा भूमौ ऋक्षे मृगशिरोभिधे । निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजात्फलत् ॥ १७ ॥
 भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुपूजनात् । तथा तृतीये जनुषि मरणं गोघ्रातात्सुत ॥ १८ ॥
 सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मौक्षमवाप्नुयात् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलांक्षो भवेदत्र पूर्वं रीतवपहारकः । तेन तत्पापशुद्धयर्थं दद्याद्रीतिपलं शतम् ॥ १ ॥
 गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजादध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायो दिसप्तत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मानि यो हन्यात्खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यस्य दद्यादोपपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विसप्तत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माग्भुक्तं गर्भपुष्टयर्थं कुक्कुटांडं खगेश्वर । अत्र जन्मानि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहांडज । न च गर्भं दद्यात्पेसा प्राक्पापाद्दंडभक्षणात् ॥ २ ॥
 कृत्वांडं विधिना तद्दक्षैरप्यं द्विपाल्पतमकम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुमानतः ॥ ३ ॥

दत्त्वा विप्राय विधिना ह्याचरेच्छांकरं व्रतम् । फाल्गुनाद्दी चतुर्दश्यां कृष्णायां मासिमासि तु ४
पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःसप्तत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवीयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवाञ्छूरो मंत्री महायशः ॥ २ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा ह्यरिपुरं तेन धातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
विन्वासाद्राजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्कृतम् । लुण्ठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । तेन वै कर्मणा पुत्र प्राप्तं तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
सुक्तातिदारुणान्सूत नरकान्धोरदर्शनात् । पुण्यात्पुण्यफलं सूत प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवंचनतत्परः ॥ ७ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्वर्यधनेषुक्तः कुटुंबभरणे हृदः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिर्कृतनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वयवा कार्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्ताडिङ्गजैस्तथा ॥ १० ॥
गंधपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वह्निदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्द्विजान् ॥ ११ ॥
शिवभक्तान्स्तथा शान्तान्पूजयेद्ब्रह्मद्रव्यतः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तया चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्य्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्दि कारयेत् । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
तस्मा शलाका देया वै शूद्रकण्ठोतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
आयुर्वपंशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य वै । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पृथिवत्सरे ॥ १७ ॥

एतज्जन्मफलं प्रोक्तं साविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे ह-यात्वरमत्रैव जन्मति । खररोमसमानि स्युस्तस्य रोमाणि सन्ततम् ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय तनो दत्त्वा स्वर्णनिष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानंदवर्धन ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हस्ते रीतिं नारी सा च खगाधिप । पिंगाक्षी जायते तस्याः प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्रीं प्रजपेच्छक्त्या जुहुयाद्दे तिलांस्तथा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे चैव या नारी परसिद्धावभक्षिणी । सात्र जन्मति शूलेन रोगेणैव च बाध्यते ॥ १ ॥

सिद्धान्तस्य च विभेदो दीनेभ्योऽथ स्वगाधिप । भिक्षुभ्यश्च तथा दानादसदानाच्च शक्तितः ॥२॥

न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राष्ट्रवाती भवेत्पूर्वं जन्मन्यथ स्वगाधिप । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥

वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विभेभ्यः शक्तितोडज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनाशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वधीयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता सा तु जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥

मुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापौघवती हि सा । निष्कृतिं तत्र वक्ष्यामि गंगाचां हि स्वगाधिप ॥२॥

पूजयेत्क्षरुद्राणां त्रिगुणं वा तदद्वैकम् । शक्त्या च भोजयेद्विपान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

अनेन विधिना वा च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥

दानात्पलशतादत्र सीसकादंढजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूत वाहुजः कश्चिदेशे केराभिधे सुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रधनान्वितः ॥ १ ॥

दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । सर्वस्वमपि पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिक् च यत् ॥२॥

पापमाचारितं तेन भाविनोर्धस्य वै बलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥

निर्दग्धं वैरिभावेन रात्रौ भार्यासहायतः । तस्मिन्दोहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥

गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च धातिताः क्रूरकर्माणा । ततो बहुलिये काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥

सखीकः स्वफलं भुङ्क्ता तत्र ताभ्यामशेषतः । पुण्यात्पञ्चनदे देशे स जातो वाहुजाधरः ॥ ६ ॥

मध्यरवरूपो मतिमान्कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥

यौघनेत्पमुत्सेधघर्भेः स्थानिर्द्युतायुतः । मितदो भोगभाग्याढ्यः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥

पुण्यादिदं तथा पापालोमी पापरतः क्वचित् । चितारोगोतिथूतश्च दुःखातो मानवर्जितः ॥ ९ ॥

गोघातादिशिराह्यं जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि स्वगेश्वर ॥ १० ॥

या स्त्री पूर्वं सहायासीद्वाहकर्मणि चांडज । सा ज्येष्ठा प्रष्टुवात्र मृतपुत्रा हि जन्मनि ॥ ११ ॥

लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठं जन्मान्गादृषणे शनिः । लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥

कारयित्वा शिवं साम्बं पल्लवंदमितैः शुभैः । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्यं सुमुद्गरम् ॥ १३ ॥

तदर्धमितकं वापि निजविचानुसारतः । पूजयित्वा तु गंधार्घ्यैः पोदशोरूपचारकैः ॥ १४ ॥

संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्दोषे सुमनोहरे । सर्वोपस्करसंयुक्ते वितानांवरभूपिते ॥ १५ ॥

दद्याद्देदविधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तत्राशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १७ ॥
 गोधिकाद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पञ्चमापामितो बह्निर्दंशो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जपत्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अथाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्गोजयेद्द्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्रा आविव्यायिविर्वर्जिताः ॥ २१ ॥
 नैवं करोति मोहाद्वा ह्यत्र पुत्रविर्वर्जितः । चत्वारिंशन्मितैकोने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २१ ॥
 पञ्चाशन्मितकेऽद्दे वा रिष्टं चाकृतानिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमितान्दके ॥ २३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्व्यशीत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु प्रुढपः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सनतं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकादंडजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्यशीत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बंधवायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य खेदिने ॥ १ ॥
 तच्छले तु तदा कुर्वाद्ध्रियाध्वानं शतौषधैः । पत्रैर्धृक्षोद्भवैः सूत मृत्स्नाभिः सप्तभिस्त्वया ॥ २ ॥
 तीर्थोदकैः सर्पत्रैश्च तं पृज्य प्रथमं सुत । विधिनानेन या कुर्वाद्ध्रिया पुत्रं लभेद्भुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्यतुरशीत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुद्धां स्वभार्या परमां साध्या संत्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सौऽत्र जन्मनि भोः सूत ! ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते भ्रियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनात्किल ॥ २ ॥
 न तस्य पापशामनं मया प्रोक्तं स्वगाविप । तस्मिन्वयसि तन्मृत्युर्भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशीत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत ! प्राग्भवे कांस्यहारीणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाडोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः षटशीत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी त्ववधीत्पूर्वं मोहादुष्टं स्वगाविप । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र ! जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौमर्णां राजतीं तथा । दद्याद्देद्विधिज्ञाय तदा स्यान्मुखराण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशीत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः काश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
घृतघेनुमदानाद्य विधिवद्वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र स्वगायिष ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशतित्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं पारित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ! ग्रहणारुग्युतात्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोननवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८९ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजात्रोगान्किञ्चिच्छस्त्रोपवातकान् ॥ १ ॥
किञ्चित्क्रोधश्च लोभश्च किञ्चिद्विषमन्वितः । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिः पुत्रो मृतस्तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ! ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्ययं सूत शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना भूयो ब्रह्मवित्तेन वर्धितम् । कालेनैवं मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वंचितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवशं प्रातो नरके रीरवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणाञ्च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके घोरं पक्तस्तेन स्वकर्मणा । पश्चान्मानुष्यमापन्नः पीडितश्चेह कर्मणा ॥ ९ ॥
पूर्वजन्मार्जाजैः पुण्यैर्व्रतदानादिभिः स्वग । तृतीयं जन्म चेतद्धि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १० ॥
निकोपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणाय विषं दत्त्वा ब्रह्मस्वं यद्भुजो वै ॥ ११ ॥
ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमेतस्योपरि तन्महत् । तस्माद्विप्रधनं प्रोक्तमसह्यं त्वभिजायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणाञ्च नराणां च निष्कृतिं वद तां प्रभो ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामप्रदः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः संततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यंजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । यजमानः प्रमुच्येत पापादाकरूपसंभवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैकादशनीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । जप्स्यैवं तोपयेद्देवं रुद्रभेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥
तद्दशांशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्ब्रह्मी तिलैस्त्रिमधुराप्लुतैः ॥ १७ ॥
हरितालीपलाशोत्थाः समिधोऽत्र हवेर्हुताः । प्रतिरुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रशान्वितम् ॥ १८ ॥
केयूरकुण्डलाकरुपमंत्रपुस्तकमंडलु । प्रातिरुद्रं शतं विमान्भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेदवम् ॥ २० ॥
इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतितोन्वहम् ॥ २१ ॥

देवांपितृमर्त्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगंधर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २२ ॥
 सर्वेषां जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्तर्वातुदीरितान् ॥ २३ ॥
 एवं स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्देवान्द्विजान्सन्मयवश्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
 एवं कृत्वा ततः सूत हरिवंशं निशम्य वै । वाचकोपारि संतुष्टो भूमिद्रविणवासकैः ॥ २५ ॥
 मुद्रिकाकर्णभृषादि गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानाद्यैस्तोपयेदन्यग्राहणान् ॥ २६ ॥
 निष्कृतिं कुर्वतः पूज्यान्सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । पेहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २७ ॥
 जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । कुष्ठरुक्चानपत्यत्वं प्रमेहार्तिर्धनक्षतिः ॥ २८ ॥
 कुनाखित्वं दद्रुलत्वं पांडुरोगित्वमेव च । जन्मलप्राञ्च चोरत्वं राज्ञो वित्तव्ययादिकम् ॥ २९ ॥
 लक्ष्यग्रावशस्त्राद्यैर्योपैते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ स्य दिने सूत प्राप्य भूमिं इमशानजाम् । मृतपेतं समालोक्य राज्ञो गच्छेदतोन्द्रतः ॥ १ ॥
 पुत्रयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधं सृजेत् । ज्ञानं कृत्वा मृदालम्भैः पत्रैर्वृक्षोद्भवैस्तथा ॥ २ ॥
 शतच्छिद्रं घटं प्राप्य नानातीर्थोद्भवैर्जलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिना चरेत् ॥ ३ ॥
 हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्विधिपूर्वकम् । दत्त्वा द्विजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥
 स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्यादोपापनुत्तये । एतत्प्रयोगान्नायत्र बंध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकनवत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ वैश्यो चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गंधैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपान्दद्यात्सुवर्णजात्र ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो दिननवत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चक्रे सुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
 कर्मणा तेन संजातः पंडश्चैवापवर्णजः । गवां पालनजातसुष्णवात्प्रागत्र सुखसंतुतः ॥ २ ॥
 गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विनवत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिल्ललना पूर्वं मोहात्परघृतं हरेत् । सात्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगाल्नेत्रजान्नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायधनुर्नव नुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वभवे चायं नराधिपः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीद् लघुगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥

स्वर्णशूर्पा रौप्यखुरी घंटाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्तां च दद्याद्देवदे सुत ॥ २ ॥

कृष्णगुल्मोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचनवत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभक्त्याचितस्वर्णकारी स्वगाधिप । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥

तद्गृहे धान्यराशि तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लघुदेन तथा भृशम् ॥ २ ॥

ताडनात्सा महादुःखं प्राप्ता गर्भातिचारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भपातसमन्विता ॥ ३ ॥

तेन कर्मविपाकेन संप्राप्तोचितशासनम् । पुनः शूद्री हि संजाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥

घनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसंततिहीना सा प्राणघाताद्यसञ्चयात् ॥ ५ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् । वर्षीं सा स्वेच्छया कुर्यादेशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥

मार्गं हि धर्मतो यन्नात्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥

होमयेच्च ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥

दद्यात्तथैकां कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥

नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चनवत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यःकश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले सोऽन्यजनुपि बहुमूर्त्ती प्रजायते ॥ १ ॥

दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूर्त्तान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तनवत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि चात्रैव बहुमूर्त्तरुजाऽऽकुला ॥ १ ॥

दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदांगपारगे । विधिना काश्यपे सात्र न पश्येद्बहुमूर्त्तकम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टनवत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातयेत्सूत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कृष्णगुल्मात्प्रवाध्यते ॥ १ ॥

स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाप्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीडाप्रत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥

अथ वा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाऽज । महिषी पापजद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कानिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पंडः स्वादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥

ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्पंडः स्याद्बहुजन्मसु ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सर्ता ॥ १ ॥
अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियांडज । अत्र पुत्रविहीना सा फलचौर्याद्वि पातकात् ॥ २ ॥
फलानां बहुदानान् चानुर्मांस्येऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ३
प्रायश्चित्तं परं तस्य फलचौर्यस्य तस्मृतम् । अमायां नारिकेलानि देयानि सल्लु शक्तितः ॥ ४ ॥

एवं कृतेऽपत्यवृद्धिर्जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमानूर्ध्वं जन्मन्वत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिक्यां माघवैशाखयोर्दधियेतुप्रदानतः । तस्माद्रोगाद्विमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वयुत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषी घातनाजारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र ! कृष्णशुभेन पीडयते ॥ १ ॥
दद्यात् साभरणां सूत ! महिषीं यमदैवताम् । कंबलद्वयसंउन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजातसुत । प्रायश्चित्ते कृते त्वस्मिन्कृष्णगुरुर्म न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठयुत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विध्यात्प्रान्यो वृषानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाउद्देशे तस्य स्याद्वृनि भावे हि निश्चयात् ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्यास्ति दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठयुत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महामाग चारणोतिमिषं वदः । कवित्वशक्तिरस्पन्नो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
मेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयमदम् ॥ ३ ॥
स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत ! स्वशरीरमथात्यजत् ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चांडज । मुक्ता स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
अथ भूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिंधोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
सुरैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिभूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
पापाहोभरतः क्रोधी नानामैरवशासनः । रिष्टं पश्टिमिते वर्षे पंचहीने स्वगाधिप ॥ ९ ॥
सुवर्णस्य महाकालनरस्य हि स्वगधिप । सर्ववित्तपंडशेन दानाद्विष्टक्षयो भवेत् ॥ १० ॥
पश्चात्शीतिमितायुः स्यादन्ते कालनेरंडज । प्रायश्चित्तेऽकृते त्वज रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥

कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणे मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत ! चात्मवातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
चिह्नं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मवातसमुद्भवम् । हंदिस्थं लघुनं पुत्र पङ्गुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणान्नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
दधिधेतुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षी निहते पूर्वं भवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
रत्नधेनुमहादानाद्दिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं घोरं कातरत्यं हि काश्यप ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्वता देवाल्यंडज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
दीपा दत्ता यया सा हि धनपुत्रसमन्विता । चण्डीगृहे महादानात्प्राकृतात्तु स्वगाधिप ॥ २ ॥
हरणादपरस्यास्तु चक्षुःपीडातिदारुणा । त्रिदोषैर्दूषिता चात्र युवभावे स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
सुवर्णाद्विमितं भव्यं संपूजयाथ महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
दद्याद्धिजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगंधयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
मधुधेतुप्रदानाद्दि ब्राह्मणाय विपश्चिते । दुष्टगंधकृताङ्गोऽपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कच्चराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगात्स्वगाधिप ॥ १ ॥
धेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्दानेन महाद्वृतम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूरक्षत्रिणो राजकृपान्वितः । दंडाधिकारवाञ्छुद्भो द्रवो ब्राह्मणपूजितः ॥ १ ॥
नानादानरत्नैश्च लोभाद्व्याडपि विशेषतः । व्यभिचाररत्नैकब्राह्मणस्य स्वगाधिप ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यंडच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्कालियमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पञ्चभेदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽतिचाधमः । सचास्त्यत्र विवर्णस्तु पंडः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥

सकलैश्वर्यसंपन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥

सप्तजन्मस्वसौ पंडो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३११ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्यशशा धनी । राजमान्यो विरोधी च नानासौरख्यरतः सदा ॥ १ ॥

किंचिद्वातादिना पीडा जायते तस्य चोदरे । सर्वदा वातरक्तादि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥

तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । मियभक्तिगता नित्यं दानदाक्षिण्यशालिनी ॥ ३ ॥

एकपुत्रं प्रसूयाथ चान्यपुत्रमजीजनत् । पश्चात्पुण्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥

केन कर्मविपाकेन पापं शान्यति तस्त्रियाः । विधानावहितार्याय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । स हि ब्राह्मणसख्येन बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥

कर्मविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥

सञ्चितं तद्भनं सर्वं न तु विभाय चापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥

तेन कर्मविपाकेन नानासंततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥

इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखयुता ह्येवं पुत्रहीना स्वगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश संततेः सौरुपहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्य विपतुल्यं वै पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विषेणैको हि म्रियते ब्रह्मस्वात्सकलं कुलम् ॥ १२ ॥

तस्याः संततिवृद्धये हि कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥

कुर्याद्दधदलं पद्मं राजतं शुक्लतडुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमव्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥

सुशीतसलिलैः पूर्णं सरन्तोपधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तदान्यफलोपेतं वस्त्रस्रञ्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥

तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कृद्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥

प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवस्तकाम् । शतमद्योत्तरं विद्वान्द्रोणान्तसैव निर्मितान् ॥ १८ ॥

जातीपुष्पसमुद्भूतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देतुं दंपती परिधापयेत् ॥ १९ ॥

एवं कृताविधेः सून निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्धनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षिन्द्र दुर्गधाटया प्रजायते ॥ १ ॥

मधुधेनुप्रदानात्तु द्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गधरोगारस्ततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मज्ञी सा समारख्याता या पूर्वं घातयेद्भिजम् । सर्वं विचोष्टितं तस्याः शृणुष्वान्न रत्नाधिप ॥ १ ॥

अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । माग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादिदं महापापा जातात्र यवनी खग । भविष्यति महारिष्टमग्निदाहेन चांडज ॥ ३ ॥

तस्या वर्षं चतुर्विंशे सरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पंडः स्त्रीराजसन्मानी ह्यत्र जन्मनि चांडज । महादुष्टक्रियायुक्तो वधबंधनतत्परः ॥ १ ॥
 प्रावकृतात्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पंडोऽगम्यानिषेवणात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवाजितम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दंतुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
 घृतकुम्भं यथाशक्ति दद्याद्विप्राय यीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षोडशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराद्यमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीड्यते ॥ १ ॥
 गुडधेनुप्रदानात्तु विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथो काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दंभं तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तद्दाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मवधात्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा पापफलं सर्वं पुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 सा शूद्री यमुनातीरे जाता वै पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि घृपमं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृषिकर्मरतस्तदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यानतः ॥ १ ॥
 तद्गृहे घृपमो मत्तस्तीक्ष्णशृंगो भयानकः । तेन तद्घृपभस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छित्त्वा नासाप्रसुष्को तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिंधुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डरतु तेन पापेन स चास्त्यत्र खगाधिप ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वकृतास्तोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । पापाद्दृढात्तथा तस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतितः । तीर्याश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥

आयुः पाशिमताब्दान्तं रिष्टं पश्चाद्दब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी बाहनं गरुडाग्रज । दंतुरा सा भवेदत्र तत्काले घातकारणात् ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्वोपशमनायैव दद्याच्छक्यया विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो त्रिंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवे लोभात्पुरा भवेत् । कण्डूरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय खगाधिप । कण्डूरोगस्य शमनं दानाच्चैलघटद्वयात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकत्रिंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवद्भुभा । भर्तृत्पक्ताधिविन्ना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महीपथैर्दिव्यैः पुंस्त्वं पर्युर्विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापस्तो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाह्योतिदुःखार्तो न शुभं लभते गतिम् ॥ ३ ॥
वृद्धजन्मरससौ पापान्मुक्तः स्याद्विनतात्मज ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो त्रिंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खंजः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चांडज । स्वशरीरविबुद्धयर्थं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद्बुद्धं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते सात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गंगायां हि महानाग गुडवेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुष्पात्समाद्रोगोद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्विंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देश्योऽभक्तपूर्वभवे नेपालदेशके । बहुमित्रसुखैराढ्यो हठी व्यसनसंतुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु फ्रुतवान्देव्या वै पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरुषां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यास्त्रियं सोऽप्यगमद्रवमिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
शुभं पापफलं मुक्ता स जातोऽत्र महीपतिः । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवमयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेऽतिविख्यातो घृणी स्वल्पो महायशाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापात्स जातः स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥
निष्कृतिं वद मे स्वामिन्स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् । पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हेमिकी कार्यकारिणीम् ॥ ६ ॥
पलपञ्चमितां लेख्यां गंधेर्मांल्यैरलंकृताम् । द्याद्विदग्धिज्ञाय कुलीनाय तयार्थिने ॥ ७ ॥
प्रजापतिं ततो दद्याद्वाज्रं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मैवतमंत्रेण गृह्णीयात्स महाद्विजः ॥ ८ ॥
पश्चादृशकं मंत्रं सहस्रं पापशोवनम् । जपेदष्टवन्म तु सूर्यमंत्रं महावलम् ॥ ९ ॥
होमयेत्तद्गंशेन तद्गंशेन तपयेत् । य एव मन्ते सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ १० ॥

प्रायश्चित्तं परं तत्र तस्मान्पापात्प्रमुच्यते । नवं करोति यो मोहाज्जडधीर्देवघातितः ॥ ११ ॥
 लभते स्त्रीमुखं नात्र रिष्टं पद्भेदकेन्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतात्मज । खञ्जः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातनात् ॥ १ ॥
 पापनाशकर्ता तस्य निष्कृतिं वचम्यहं सुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्गनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
 सहास्रं सालंकारं पूजयित्वा विधानतः । विपित्राय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 न पश्यति स खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परैलेपहारिणी । सात्र जन्मनि पर्क्षाद्र कण्टरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते वै दानेन घटयोस्तेलपूर्णयोः । यथाशक्ति मुण्यण्ड्यात्तेलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमचारी वै कश्चिच्चरणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्या महाबाहो रतिं चक्रे स मूढयोः । गर्भं दवार राज्ञी वै भाविनोर्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 तत्पापस्य फलं भुक्त्वा यमलोके खंगाधिप । शिवपूजनजात्पुण्यात्तमेव जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 पण्डो हि जाङ्गले देशे सर्वधर्मवहिष्कृतः । शिवपूजारतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रमुखदीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भाद्व्या याऽवधीतध्वं मृगं हि विनतांडज । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतिं शृणु ॥ १ ॥
 वद्धातकाले खंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातेन दुःखात्तंश्चश्यमेव तदेनसा ॥ २ ॥
 तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूपणान्वितम् ॥ ३ ॥
 स्वर्गनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भान्त्यां पीडाभ्रम च जन्मनि ॥ ४ ॥
 दानमभावात्पक्षीन्द्र खंजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कृशाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
 ऊर्ध्ववातादिना पीडा चालये स्याद्गृहणीगदः । तस्य भार्या गताचारा भर्तृभक्तियुता सदा ॥ २ ॥
 रक्तस्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भांसिपि तस्या उदरे पातं कुर्याच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
 द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥

अतिकष्टद्वैततेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारादिकं बहु ॥ ६ ॥
 नानाद्वय्यापहरणं कुलटाकर्मतः कृतम् । भर्ता चास्या दुष्टशुद्धिदुष्टसङ्घतिदोषतः ॥ ७ ॥
 तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करवृद्धिना । भुक्तं ताभ्या वेनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दारुणैर्ग्रहैः । यातना बहुधा प्राप्ताः पश्चान्मानुषतां गतः ॥ ९ ॥
 किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । जन्म चेदं चतुर्थं वै गर्भपातोऽत्र जायते ॥ १० ॥
 उभाभ्या च कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृति ब्रूहि विश्वेश यया गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भजिघांसिनी । तस्याः शुद्धिं तु निष्कृत्या शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
 नारी निय मग्युक्ता ध्रुवं स्याद्भक्तकाञ्चिणी । सौम्यायने समापूर्यमाणपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य ज्ञान्त्यर्थं नानात्रतमुपाचरेत् । पयः सवन्तीं शान्ता च सुरभी शुभलक्षणाम् ॥ १५ ॥
 गृहमानीय विधिवत्पूजेयत्सुसमाहितः । इष्टेरतु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिंश्च सुगोस्थानः सती परिचरेत्सदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपस्रवचंदनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्यानैस्तदधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रा प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसाऽहनि ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि ययान्यायमयाश्नती । एवंत्रतपरा नारी मात्तमासीत् संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकाक्षिणी । मतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्रग्दामभूषणैः । सम्यगभ्यर्च्यं ता धेनुं तनयां तस्त्वनन्ययाम् ॥ २१ ॥
 नक्त्या च विधिवत्तस्मै ता दद्यादितिभाषिणी ॥ २२ ॥

मंत्रः ।

“सुवर्णं शुद्धमाग्नेयं मापपोडगसंभितम् । ददानि गा सवत्सां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २३ ॥
 यन्मया कुलटावृत्त्या नानागर्भा विनाशिताः । नानाभेदः प्रयाता मे गर्भा वै बहुवो भुवि ॥ २४ ॥
 कर्मणा तेन जनितं गर्भपातादिदूषणम् । एनसस्तस्य नाशाय दानमेतत्करोम्यहम् ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि बंध्यात्वं नाशमेतु ममानघे । दानेनानेन सुरभे सुप्रीता भव सुव्रते ॥ २६ ॥
 “भवेच्च त्वत्प्रसादेन गर्भो मे सुभगासि भोः” ॥ २७ ॥

एवमरित्वति ता धेनुं समादाय सदक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं ताम्रं फलानि विविधानि च ॥ २८ ॥
 दापयेद्विजसुरयेभ्यो मार्यनाभिश्च तोषयेत् । भोजयेच्च शतं विप्रान्नानान्नैः सक्तुपायसैः ॥ २९ ॥
 एवं कृतविधेः सूतं नार्यां दुःखं विनश्यति । बंध्यात्वं मुच्यते सूतं पुत्रप्राप्तिर्धनं शिखिनी ॥ ३० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदुत्तरप्रश्नाधिकसहस्रतम ॥ १३३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चित्तरंगं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकंठसमुद्भूता पीडा नामोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्रादे कर्मविपाकेऽध्याय त्रिंशदुत्तरप्रश्नाधिकसहस्रतम ॥ १३३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जन्तुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभाद्धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसंगेन चांडज । चीरेण गां परां नीत्वा क्षुधितोभक्षयत्पुरा ॥ २ ॥
 मृतः स तेन पापेन नानायोनिसुपागतः । स तीर्थमृत्युवशतो गंगातीरेऽथ पादजः ॥ ३ ॥
 तस्यैव हि प्रभावाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवमावेण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनो भविष्यति ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशकर्मिताम् । लिखित्वा गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना सूत स तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । आहोस्वित्पुरुषस्यापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 यत्र जन्मनि वै चोर्ध्वात्स्थानाच्च पतनात्किल । पादभंगो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव स्वगाधिप ॥ २ ॥
 करोति तस्य पापस्य प्रायश्चित्तं यथाविधि । या सा पापात्प्रमुच्येत नचोर्ध्वात्पतने ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 अश्वं निष्कसुवर्णाढ्यं दद्यात्पापविशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे साऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गंगादौ पुण्यतीर्थेषु द्वापयेत् ॥ १ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकंठपीडाया विनतात्मज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्सात्रो महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तो ग्रामे वै विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कृतं चरितं तेन भाविनोर्यस्य वै बलात् । शूद्र्यां च विधूतो गर्भो कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
 कृतो यत्नो महास्तत्र नारीगर्भस्य पातने । तथा हालाहलं पीतं मृता सा लोकशंकाया ॥ ३ ॥
 महत्या गर्भपीडाया बालकोऽपि मृतस्तदा । सहायैः पश्वभिर्युक्ता कृतवत्येतमद्भुतम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संप्रहं दुष्टा गर्भपातसमुद्भवम् । ततः संप्राप्तमरणो बाहुजोऽय सहाययुक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोको तदा गत्वा भुक्ता भोगांश्च ज्ञाश्वतान् । बशुभाभ्रकाङ्क्षुक्ता स्वकृतान्दहकर्मजान् ॥ ६ ॥
 सोपश्रुवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद् । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गा लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहस्तः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आयुषा सुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥

श्रमादिदं तथा पापादूर्तः पापरतः शट । सक्रन्यो हृदि रोगी च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
शूद्राद्या वीर्यदानात्प्राक् तद्वन्ध्याजातपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

॥ ११ ॥
निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापापनोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्या लोकाना हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणनाशिनीम् ॥ १३ ॥
शूद्राद्याः प्रतिमा कार्या पलैः पञ्चमितैः शुभा । हिरण्यमी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
तदर्धेनाय वा कार्या निजवित्तानुमानतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देवा पापनाशिनी ॥ १५ ॥
मापपञ्चमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सर्वैर्ण पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
राजानं च तथा दद्यात्सोमं माद्वपलात्मकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
होमयेत्तद्गुलः सार्ज्यैः सर्पैः सतिलेस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चयात् ॥ १९ ॥
अहृतं तु यथाशक्ति प्रायश्चित्तं यथोदितम् । रिष्ट पष्टिमिते वैषे दारुणं शशुर्वकृतम् ॥ २० ॥
प्रायश्चित्ते कृते सत जीवन पञ्चसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसम्भवे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतम ॥ १३३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राप्तजन्मन्यत्र कोविद् । आमवासी सदा सौम्यः शतद्रुनिकटेण्डज ॥ १ ॥
शूद्रकन्या च तनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । मुक्तातिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
स चाय धर्मपुत्रस्य भुक्त्वा भेरवशासनम् । पूजनाच्छिवलिंगाना प्राग्गत्रापि च संकरः ॥ ३ ॥
पदस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरयः । राजप्रचारको धीमान्गजाश्वप्रतिपालकः ॥ ४ ॥
महाघनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गंगाया पुण्याञ्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सप्ततिः ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसम्भवे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतम ॥ १३३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुट्नतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानविधानेन ब्राह्मणाय खगाधिप । न पश्यति महापीडा पतत्रिन् पादसंभवाम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसम्भवे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतम ॥ १३३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेदर्जं जानन्प्राग्भवे विनतासुत । भक्ष्यार्थं सोऽत्र जनुपि पुरुषां गाधिको भवेत् ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिर्दृष्टपापस्यात्र च काश्यपे । प्रारब्धस्य क्षयो नाऽत्र प्रायश्चित्तात्सहस्रशः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसम्भवे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतम ॥ १३३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भगवन्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोराधिपो महोद्यथ तत्संसर्गी खगाधिप ॥ १ ॥
दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वदिकानीह ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

स भुक्त्वा नरकान्चोत्सन्पापात्पुण्याच्च शाश्वतात् । स्वर्गान्पर्वतभागेषु संजातो बाहुजोऽभुता ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानी महोद्यो मंत्रपारगः । पुत्रहीनो ह्यसौ सूत परवित्तस्य छुंठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान्मृत सौवर्णान्वृतपूरितान् । तद्भावे राजतांश्च विभ्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोडज । रौद्रमंत्रं चरन्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नेतरमकुर्याद्यो भक्त्या स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्यात्पुत्रविवर्द्धनम् ॥ ८ ॥

आयुरष्टौ तयाशीतवर्षाणि कृतानिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४० ॥

अरुण उवाच ।

साचवंशो समुत्पन्नो यातदेहुरुजाकः । गुल्माद्या ह्युदरे व्याधिः शिरोर्तिर्जायते तदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्रयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥
 अन्योन्यद्रेष्यभावाच्च किञ्चिद्भक्तिकरी परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 गर्भस्तस्याः स्थिरीभृतो न प्रसूतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्रेषभावाच्च वर्तते च विविहस्ततः । कश्चिद्भिरो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्देष्योगाच्च भाविनोर्यस्य वै चलात् । तद्विदितं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छमनस्य च ॥ ७ ॥
 वंघनाय मर्तिं चक्रे ब्राह्मणं भार्यया सह । मत्सर्नस्तर्जनाधिस्तु तद्धनं च तदा दिनेः ॥ ८ ॥
 कतिपयैश्च शूद्रेण चान्धेभ्यो विनतामुत । म्लेच्छभीत्या स वै सायुर्ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तदर्थमपि प्राप्तश्च ह्यात्मवातं चकार ह । गर्भशुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृष्टतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजन तत्तदा । तावत्काले गते कश्चिच्चूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रकम् । पच्यते नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । जन्म चेदं तृतीयं वै शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
 तेनैव कर्मणा तस्य हापत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थं संवत्सरं सेवा ह्येकचित्तेन दम्पती ॥ १६ ॥

श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं तथा । तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा ॥ १७ ॥
 सुशुभे भूप्रदेशे तु गोमयाशुपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १८ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीशुक्तं माधवं कल्शैर्चयेत् । मौर्वीणं राजनं पत्रं सायुषं सचतुर्भुजम् ॥ १९ ॥
 उपचारैः शुभैर्गर्धर्षुपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सहितान्भूयः प्रशुम्नान्धास्तथाचरेत् ॥ २० ॥
 चारुदेहं चारुवाहुं चारुगुप्तं सुशोभनम् । श्रीवत्साकं पीतवासं मुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २१ ॥
 पूजनं विष्णुसुक्तेन तथा श्रीरसकोविदेः । पुष्पैः सुगंधिभूषैश्च हर्चयेद्विष्णुमष्टधमम् ॥ २२ ॥
 तद्विपास्तोऽय तद्विष्णोर्विष्णोः क्रमत इत्यसी । इत्यादिमन्त्रैर्जुहुयाच्छतमष्टोत्तरं हविः ॥ २३ ॥

होमान्ते विप्रपूजान्ते मंत्रमंतमुदीरयेत् ॥ २४ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया पापभावेन कृतं कर्म दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च व्यापारे मया वै दुष्कृतं कृतम् २५ ॥
ब्राह्मणानां हृतं द्रव्यं भीत्या ताडनतर्जनैः । द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानाभवान्तरे ॥ २६ ॥
स्थिरगर्भमृतापत्यबालघातादि दुःसहम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संपददे त्वहम् ” ॥ २७ ॥
स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्ता कोदादिति विसर्जनम् । सांपप्यात्मानमालोक्य भोजयेद्दिष्टवंधुभिः २८
ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । ह्युःखं दीर्घनिःश्वातो लोचने साश्रुकर्शिते ॥ २९ ॥
काष्ठलोष्टादि शसाद्यैर्वातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पृशोर्ग्रेस्तादृशो व्रणसंभवः ॥ ३० ॥
नार्पद्मे विकृतव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् । पितृजामातुलान्यादेर्विधवातिः प्रजायते ॥ ३१ ॥
स्वकुले भ्रतजा पीडा दुःखं वैकल्यजं तथा । कर्मातुसारजो व्याधिश्चिद्वं तस्य सहायवत् ॥ ३२ ॥
स्वकुले केऽपि वर्तन्ते पतिताचारचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तिः प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिदभूद्रुतंपरायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतपरा ॥ १ ॥
गावस्तुपार्ताः सततं प्रयाषां प्रेरितास्तया । निदाघकाले संप्राप्ते बहिर्यामाञ्जलाश्रये ॥ २ ॥
नैः पानं प्रकुर्वन् यो जलं शीतलमुत्तमम् । ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन दृढेन वै ॥ ३ ॥
तत्रैका टपिता गौस्तु ताडिताऽपि भृशं तथा । न च त्यक्तं जलं सूत गर्भाधानान्विता यतः ॥ ४ ॥
तस्मिन्काले च तस्यास्तु पतितो गर्भसंस्थितः । वत्सस्तत्ताडनात्सूत मृतश्रापि हि तत्क्षणात् ५ ॥
विचेष्टितामेवं यस्याः सैषा वेदयाङ्गनाऽधुना । नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरान्विता ॥ ६ ॥
सुखभोगधनैर्वाण्यैर्वाञ्छितार्थान्विता सुत । प्राग्गोत्सेवनजातुष्यात्सर्वे पुण्यफलं त्विदम् ॥ ७ ॥
अथात्र गर्भपूर्णात्वे सुवभावे खगाधिप । न मोचयति सा गर्भं तदुःखेनाकुला भृशम् ॥ ८ ॥
एवं वर्षत्रयाद्गन्ने मोचयिष्यति वै सुत । रिष्टमव्दत्रये सूत बालवत्सवधादिह ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदृश्यभाक् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्वा कपिलोभेकं स्वर्णशृंगादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्गोपशमनाय च ॥ ११ ॥
द्विसुवर्णमितां तद्वह्नेरुषां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
भोजयेत्तु यथाशक्ति विप्राञ्चै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजाहोपावात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव पार्श्वः कश्चिद्गुर्जरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
पितृभक्तिरतो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि तेन शिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तिः ॥ २ ॥
देवाच्छुद्धगृहं गत्वा कृतं कर्म रुपा तु वै । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
कुन्तायुधेन तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकशुत्रिणी ॥ ४ ॥
पुत्रदुःखान्मृता मापि ददौ जपं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥

तथैव पुत्रशोकार्तो जन्मजन्मनि यास्यति । ततो बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्सर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलश्रेष्ठजसंयुते । श्यामाङ्गो धूसरः क्षीणः प्रभुर्देशाटने रतः ॥ ८ ॥
 बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रप्रियसमान्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यो मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिदं फलं सूत शृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो मदालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसौ चिद्रं जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पल्लवैर्दशमितैः कुर्याद्भ्राजतं बाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णो पल्लवैर्न मितं शुभाम् । पत्रे लेख्यां यथाकारां यथोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पूजायित्वा तु गन्धार्धैर्नवैधैः सूपचारकैः । सूर्यभक्ताय ज्ञाताय तां दद्याद्दि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपञ्चमितं रौप्यं कुर्याद्भिरहरात्मकम् । तथैव गणनार्थं च लेख्यां पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिवद्द्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु तथा प्रणवपूर्वकम् । गावर्षीषश्चासहस्रं दुष्टपापविमोचनम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्भोमं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्दिघानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदा रिष्टं पद्त्रिंशब्दे प्रकीर्तितम् । पञ्चवेदमित्वाद्दन्तामायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीत्यथ पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्यत्र पुरुषो ह्यधिकान्नो ह्यकिंचनः ॥ १ ॥
 कस्तूरीकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च वस्त्रार्धमुच्यते च तदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि काश्यपे । चर्वरं ग्राह्यपरोगेण पीडयते नास्ति संशयः ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वानशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमनेरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवंडज तरत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां विले कृत्वा चातितप्तं हि बालुकाम् । प्रीरतं च तथा सर्वं तद्वातार्थं खगाधिप ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशं प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं ज्ञातद्वजे देशे ह्यभूदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
 भ्रातृन्मृतजातुष्यादयो पापफलं शृणु । सर्वे तदंशजाः सूत तदये मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवनं चात्र तस्याश्च वर्षमटोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाहृदाजन्मप्रवेशे वा ॥ ६ ॥
 कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति धर्मतः ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्चत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र घातधेदजनन्दनम् । सगर्भा गर्भपृष्ठवर्ध जायते गोधिका तु सा ॥ १ ॥

भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारव्वस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याये सप्तचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिनसहस्रतम ॥ १३४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति यान्यत्र नागी बुद्धिनिर्वाजिता । अग्रजन्मनि सा नारी वर्वरागान्विता भवेत् ॥ १ ॥

दद्यात् पलशतं लोहं समुद्दिश्य द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्भ्रवरांगाभिधात् सुत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिनसहस्रतम ॥ १३४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्गोश्वधीत्सूत नार्यजं विधिवर्जिता । सा गोधिकाप्रजनुपि भविष्यति तदेनसः ॥ १ ॥

अजं दद्याद्दिधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सखं वेदविदुषे तद्वीपशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याये एकोनपचाशदुत्तरत्रिंशताधिनसहस्रतम ॥ १३४९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो शुभमवातोदरामयः । वित्तथा कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥

धनधान्ययुतश्चैव किञ्चिद्दयापारवान्भुवि । दायान्नाच्छत्रुवर्षीडा मिथः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥

तस्य भार्याद्वयं चापि सजातं चात्र जन्मनि । बहुपुत्र्य प्रसूताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥

कदाचिन्नातमात्रस्तु मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एका पुणवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय तत्प्रमो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ६ ॥

अर्पलब्धः स संजातो ग्रामाधीशः प्रतापवान् । ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानिसत्तमः ॥ ७ ॥

पुत्र्यः पंच तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः । कालेन मृत्युमापन्नो वनलब्धो निराश्रयः ॥ ८ ॥

तस्य भार्या महागाम्भी गार्हसं कृतवत्यय । क्रियाकर्मादिकं तस्य चक्रे वै शक्तिवत् खग ॥ ९ ॥

भ्रात्रेण हि हृत्तं सर्वमपुत्रस्य धनं बहु । निरावाराः सुता जाताः पित्रभावात्तु दुःखिताः ॥ १० ॥

सर्वस्वहरणाद्यापि गताः कन्या इतस्ततः । काचिन्मातुर्गता पक्षे काचिन्मात्रा सह स्थिताः ॥ ११ ॥

प्रादुर्भावः क्षत्रग्रहे संजातस्तस्य कर्मणः । यो वै क्षात्रग्रहे पुत्रः सोऽजनि ब्राह्मणः स्वयम् ॥ १२ ॥

योऽस्तौ तस्य मृतः पुत्रो धनलोभेन चागतः । प्वं पुत्र ऋणो भूतस्तत्काले चर्णहृत्स्वयम् ॥ १३ ॥

एवं ब्रह्मस्वकं प्राप्तं पुत्रास्तस्य मृताः सदा । पुराकृतानि कर्माणि न्युज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृताः मुताः । तस्य पापस्य नाशाय निष्कृति क्रियते शुभा ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येन पापक्षणे भवेत् । संनार्ति लभते सौर्य लोकाना हितकाम्यया १६

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्वसरे प्राप्ते ह्ययने शुभयासरे । प्रारभेद्भूमिक्तश्च सप्तमखविधिः स्मृतः ॥ १७ ॥

प्रत्यहं परमेगानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पारुषेणेह सूक्तेन ह्यर्चयेन्मासमात्रकम् ॥ १८ ॥

कुंकुमागरुकुर्पूरेश्चन्दनेस्तुलसीदलः । अर्चयेद्विविधैः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १९ ॥
 भीमाप्यनाभसस्तेजोवायव्यैः पञ्चभिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ २० ॥
 अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षावधि तथा चरेत् । शुभे मासे सिते पक्षे चेकादश्यामुपोषिता ॥ २१ ॥
 शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पर्ववद्धरिभ्यश्चर्च्य ऋग्भिः षोडशभिःशुभम् ॥ २२ ॥
 विधिवद्दक्षिमास्याय ह्यर्चयेद्वैकृतं चरुम् । आज्यभागवत्सानेच कपिलाज्याहुतिर्हविः ॥ २३ ॥
 पीरुपेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अश्वत्थसमिधस्तिस्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २४ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोज्यान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २५ ॥
 दिग्गणभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विद्रस्योद्गाहनं कृत्वा कन्यां चालंकृतामपि ॥ २६ ॥
 दक्षिणां प्रददेन्नेवच्छलकीदिव्यवर्जिताम् । प्राश्नीयात्तु हविःश्रेयं सह पत्न्या हरिं रमरत् ॥ २७ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । शुभगा चःसुरूपा च भवेद्विगतकिल्बिषा ॥ २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मार्शसां तथा वाघा गुदे तप्तत्रणार्चयः ॥ २९ ॥
 वातरक्तादि शिरसि नेत्रकणांघ्रिषु व्रणः । स्तनीयगौरवं दद्रुस्तथा वै पादवैकृतिः ॥ ३० ॥
 जनश्रुतिरभूत्तत्र दुष्कृती कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीबृहन्नार्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ ३५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वरांगना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे खगाधिप ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः सदीपिता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 समीपवासिना चास्या ब्राह्मणेन च तद्दृष्टम् । निर्दग्धं चाग्निदाहेन वैरिभावात्खगाधिप ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौग्वापा गृह्यता । कृत्वैवमदृतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्मुत् ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि चाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलशोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातवन्ततिनाशकृत् । दुःखैर्नेकैर्युक्ताश्च मध्यभागे खगाधिप ॥ ६ ॥
 मायश्चित्तं परं चास्या गयायां पिवृतपणम् । कुरुक्षेत्राविविवातश्च पापनाशनमुत्तमम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहन्नार्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकपञ्चाशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ ३५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्बद्धज्ञानं खगाधिप ॥ १ ॥
 निष्कत्रयं मदात्तर्ष्यं सुवर्णं वेदवेदिने । दानेनानेन विधिना पूर्वपापापनोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहन्नार्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ ३५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दंतपातनजात्रोमात्पीडामाप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दद्याद्विदुं सवत्सां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चोदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहन्नार्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः त्रिपञ्चाशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ ३५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छ्रानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥

तया तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्करत्रयं सुत । देवं विप्रार्थे विविता चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतु पचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतम ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरीं पुत्रं या काचित्पापमोहिता । साऽत्र जन्मनि दुःसार्ता दंतपातरुजांडज ॥ १ ॥
विधिवद्देनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुंबिने । प्राजापत्यव्रतादेकात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पचपचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतम ॥ १२९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिदासीत्पुरा सत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभेदेज । तेन दानानि दत्तानि विभ्रेभ्यो भास्करग्रहे ॥ २ ॥
कदाचित्तु महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वज्ञात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नाभृद्भस्मस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चांडज ॥ ४ ॥
एवं बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकान्भुजानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजस्त्विह । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जलाश्रये ॥ ६ ॥
रक्तः कृष्णोत्तिमतिमान्दीर्घो भव्यः पृथुः सुर्धाः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमेत्वेति सैत्स्यभाक् ७
पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । अतिचितायुतश्चात्र दाने स्वरूपमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ जन्माज्ञात्पप्रभावगः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेऽश्वरः पापग्रहैर्युतनिरीक्षितः । लक्ष्णैरेनिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पलद्वयमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णी भुपणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धमितिका भापि निजविज्ञानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्वापापनुत्तये ॥ १२ ॥
माप्यः सप्तमितेर्दशो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्या ऽयं वक्तुं सहस्रकम् ॥ १३ ॥
शोमयेत्तदशांशेन कपिला गा प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं हि मानवः ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविबुद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव काश्यपे । नैवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्विपर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पंचाशान्मितकेन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पचपचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतम ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभूव महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । वभ्रुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कन्दपाहिरण्यस्य कृत्वान्न कुलं शुभम् । वभ्रुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तपचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतम ॥ १२९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी नभूव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चांडज ॥ १ ॥
तया ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गहर वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिथे काले प्राप्य जन्मनि तं व्रतम् । तत्र दानवशात्पूर्वादन सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीवघातात्तया पूर्वात्पापादत्रैव जन्मनि । जातसततिहीना वै कुप्युरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् । गृहवित्तपडंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
 घटयित्वा विधानेन नानारूपान्गृहोरगान् । भोजयित्वा द्विजाञ्छक्त्या तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टपञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशघाती महाभाग ! कुञ्जवर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥
 शक्त्या सोपस्करान्दद्याद्देवदेवांगपारगो । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्यं विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये एकौनपट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मदयापरः । द्विजानां पूजको दक्षः तिन्युमण्डलजोऽज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्यापिता पण्यशालायां हि खगाधिप ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युदर्शं प्राप्नो मुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 ग्राह्मदानवशतः सोऽथ जन्मन्मत्र च पर्यते । शूद्रान्यमोऽथ वै पण्डः पूर्वपापादतः शृणु ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्घटात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टपञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्दिनतासुत । सात्र जन्मनि रोगेण वभ्रुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भुं निष्कद्वयेन च ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्मोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये एकपट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६१ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिदक्षत्रकुले जातो नानावृत्त्या तु लाभवान् । नानासंधिषु पीडा स्यादुदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 मेहो वै कुरुते नित्यं नेत्रस्वेदं विरश्मिताम् । कटिपृष्ठोरुवंशार्तिं बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
 तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतचारिणी । सौभाग्यमुखसम्पन्ना पितृमातृमुखोऽज्जिता ॥ ३ ॥
 केन संततिहीना च कर्मणा कथय प्रभो ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णाधमो जातस्तस्कारो वस्त्रहारकः । निपादैः सह संभूय चौर्यकर्मकरोऽभवत् ॥ ५ ॥
 वनानामंतरे प्राप्नो काश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वसर्वं यत्किंचिच्चार्जनास्थितम् ॥ ६ ॥
 तेन वै निहतो विप्रो तस्करेण दुरात्मना । तस्कारोऽसौ मृतश्चापि जातो वै वनपन्नगः ॥ ७ ॥
 स पश्चान्नरके घोरे पतितोऽन्दायुतं खग । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किंचित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
 स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । चतुर्यं जन्म चैतद्दि वैधव्यं यत्र चाज्ञानि ॥ ९ ॥
 व्याभिचारवशाज्जातस्तस्कारः पूर्वजन्मनि । केन कर्मविपाकेन रूपपत्यं जायते त्विह ॥ १० ॥
 पुत्रहीना कथं चेयं वंध्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । संततेः सुखमाप्नोति वंध्या तदै वद् प्रभो ॥ १२ ॥

तया कृपापशुद्धचर्ये स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचाशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । साऽत्र जन्मनि दुःखार्ता दंतपातरुजांडज ॥ १ ॥
विधिवद्देनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुंबिने । प्राजापत्यव्रतादेकात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचपचाशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेदज । तेन दानानि दत्तानि विप्रेभ्यो भास्करग्रहे ॥ २ ॥
कदाचित्तु महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वज्ञात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नाभूद्र्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चांडज ॥ ४ ॥
एवं बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् । भुवत्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाच्छुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजस्त्वह । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जलाश्रये ॥ ६ ॥
रक्तः कृष्णातिमतिमान्दीर्घो भव्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमैत्येऽतिसौख्यभाक् ७
पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् । अतिचिंतायुतश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ जन्माज्ञात्पृष्ठभावगः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेश्वरः पापग्रहैर्युतनिरीक्षितः । लक्ष्णैरेभिराढऽस्य प्रायश्चित्तं वदान्महम् ॥ १० ॥
पलद्वयमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वायवसंयुक्ता सौविर्णी भूषणाश्विता ॥ ११ ॥
तदर्धमितिका बापि निजविचानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्द्विपापतुत्तये ॥ १२ ॥
मापः सप्तमितेर्देवो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा श्वं वक्तुं सहस्रकम् ॥ १३ ॥
शोभयेत्तदशांशेन कपिलां गां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं हि मानवः ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविशुद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव काश्यपे । नेवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्नीविते नात्र संगयः । आयुरष्टाद्विपर्याणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पंचाशान्मितकेन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचपचाशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभूव महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । वक्षुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कद्वयहिरण्यस्य कृतवान् नकुलं शुभम् । वक्षुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रशपयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सतपचाशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी बभूव मिथवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चांडज ॥ १ ॥
तया ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गदरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिथे काले प्राप्य जन्मनि तं वतम् । तत्र दानवशात्पूर्वादेव सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीवयातात्तया पूर्वात्पापादत्रैव जन्मनि । जातसतर्विहीना वै कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् । गृहवित्तपटंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटीयत्वा विधानेन नानारूपान्गृहोत्तरान् । भोजयित्वा द्विजाञ्छक्त्या तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टमोऽध्यायः एकपट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशघाती महाभाग ! कुञ्जवर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥
शक्त्या सोपस्करान्दद्याद्वेदांगपारणे । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये एकपट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवःपूर्वं दानवर्मदयापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्सत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नीं स्थापितां पण्यशालायां हि खगाधिप ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चासीत् चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशतः सोऽयं जन्मन्यत्र च पर्वते । शूद्राधमोऽयं वै पण्डः पूर्वपावादतः शृणु ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्त्वा पापाद्दृष्टात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टमोऽध्यायः एकपट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्दिनतासुत । सात्र जन्मनि रोगेण वक्षुमंडलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्द्रुवं निष्कृद्येन च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये एकपट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्सत्रिकुले जातो नानाश्रया तु लाभवान् । नानासंधिषु पीडा स्यादुदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहो वै कुरुते नित्यं नेत्रस्वेदं विरश्मिताम् । कटिपृष्ठोरुवंशात् वै बाल्ये स्याद्ग्रहणी गदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतचारिणी । सौभान्यमुखसम्पन्ना पितृमातृमुखोज्ज्वला ॥ ३ ॥
केन संततिहीना च कर्मणा कथय प्रभो ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णाधमो जातस्तस्क्रो वल्लहारकः । निपादः सह संभूय चौर्यकर्मकरोऽभवत् ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किंचिच्चार्जनात्स्थितम् ॥ ६ ॥
तेन वै निहतो विप्रो तस्वरेण दुरात्मना । तस्क्रोऽसी मृतश्चापि जातो वै वनपन्नगः ॥ ७ ॥
स पश्चान्नके घोरे पतितोऽन्दायुतं खग । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किंचित्पुण्यभावात् ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । चतुर्थं जन्म चैतद्दि वैधव्यं यत्र चाजानि ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्क्रोः पूर्वजन्मनि । केन कर्मविपाकेन रूपपत्यं जायते त्विह ॥ १० ॥
पुत्रहीना कथं चैर्यं वंध्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । संततेः सुखमामोति वंध्या तद्दे वन्दं प्रभो ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्वसरे प्राप्ते शुभनीर्थादिसंगमे । विधिवाद्बिहितापूर्वं कृतं स्मृत्युप्रभाषितम् ॥ १३ ॥
 विप्रस्योद्गाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयाजकान् ॥ १४ ॥
 विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्तौ ग्रहणाहनि । पुण्याहे विधिमतिष्ठेदनपत्याधनागनम् ॥ १५ ॥
 सुशुभे भूपदेशे तु समे कमलविस्वृते । विदधीत तिलद्रोणैश्चिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १६ ॥
 परितोऽग्निमात्रं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतं रम्यं तृणट्टमविभूषितम् ॥ १७ ॥
 तत्र तौ दम्पती शुद्धौ क्षातावहतवाससी । दधानां शुभवैपादयो चिन्तयानौ प्रजापितम् ॥ १८ ॥
 तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णमुवर्णस्य निष्कद्रव्यमितस्य वै ॥ १९ ॥
 हेमयज्ञोपवीतं च स्रक्षमाला कमण्डलुः । अदितेरपिकेश्वरहारश्रेयैश्चैव पिताम् ॥ २० ॥
 तदर्धमितिकां चापि प्रकुर्वीत शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वांमनरूपिणः ॥ २१ ॥
 तन्मूर्तिप्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं जातकर्माथ पुंस्त्रियोः ॥ २२ ॥
 बाललीलाधरं विष्णुं वामनं सुविचिंतयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं तत्स्तनकांक्षया ॥ २३ ॥
 ततस्तस्या दामतटादाप्लुत्य तिलपर्वतात् । प्रत्यंतगिरिमायातं मार्गैः स्वपदभूषितैः ॥ २४ ॥
 अथ तं समपश्यन्ती विरहाकुलचेतसाम् । रुदन्तीमिति तं द्रष्टुमाहूय तत्परान्मुनीन् ॥ २५ ॥
 एवं ध्यात्वाथ तां मन्त्रैर्मन्त्रार्थोदितलक्षणाम् । पुष्पसम्भूषण-वाद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २६ ॥
 तद्भिप्रासोऽथ तद्भिष्णोर्विष्णोः कर्मणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्संगगामिनीम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठान्तं लब्धपुत्रान्विचिन्तयेत् । अपश्यन्तमिमं मन्त्रैर्मन्त्रार्थगुणलक्षणम् ॥ २८ ॥
 सुपुत्रसहितां देवीमर्चयेद्विदिवैर्गुणैः । ततो ब्राह्मणमध्यात्तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
 तस्मै ता प्रतिमां दद्यात्सपुत्रा मदितेः सुताम् ॥ ३० ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया निहतो विप्रो हत्वा तु तद्गुप्तु वै वने । तस्करस्सह यत्पापं प्राप्तमेवोल्बणं महत् ॥ ३१ ॥
 तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दद्याम्यहम् । सौवर्णो प्रतिमामेना भवेयमनयेति हि ” ॥ ३२ ॥
 भोजयेच्च शतं विमान्सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसन्नादे कर्मविद्याकेऽध्यायो द्विपञ्चुत्तरत्रिंशत्तमः ॥ १३६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातने पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैक दद्याद्विप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसन्नादे कर्मविद्याकेऽध्यायश्चतुष्षष्टितमः ॥ १३६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिद्गृहक पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडयते चान् जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्र विविज्ञाय पलमेकं स्वगाधिप । कस्तूरिकाया विप्राय पांडुरुहनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसन्नादे कर्मविद्याकेऽध्यायश्चतुष्षष्टितमः ॥ १३६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाभाग शृणु प्राकर्मणः फलम् । कश्चिदासीत्कालिगं वै द्विजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीवलसंयुक्तो गोघ्नश्च समन्वितः । गयायां विधिना श्राद्धं श्रद्धावित्तसमन्वितम् ॥ २ ॥
 स ततः कृतवान्पार्ष्णिकं कामलोभेन निश्चयात् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुमासां धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रातं ददां कनिष्ठायां घातितस्त्रीविमोहितः । जीवितस्य हि चिरं-कालं पश्चान्मृत्युमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥
 शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाहारुणनारकान् । गयाश्राद्धप्रभावेण जातश्चात्रापि वै द्विजः ॥ ५ ॥
 देशे रम्यस्थले पुण्ये तदा लोहितसंज्ञके । मध्यरूपः प्रियायुक्तो धनवृद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
 शुभादिदं तथा पापान्नरो दुःखसमन्वितः । शूलयुक्तोदरो भीरुर्जातपुत्रविचर्जितः ॥ ७ ॥
 कनिष्ठा या प्रिया पूर्वमासीद्दूर्तविमोहिनी । सात्र जन्मनि जाता वै पुत्रहीना हि दृश्यते ॥ ८ ॥
 भर्तृमभ्या शुभाचारा ह्येदं रोगप्रपीडिता । लक्षणैरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदान्वयहम् ॥ ९ ॥
 रुक्मपंचपलैः कुर्याद्राह्वणं कमले स्थितम् । पत्रे लेख्यं शुभाकारं सर्वाश्रयवसंयुतम् ॥ १० ॥
 पूजयित्वा तु गंधार्घ्यैः षोडशैरूपचारकैः । दद्याद्देवविधिज्ञाय पूजिताय प्रयत्नतः ॥ ११ ॥
 तेर्मितां राजतीं गौरीं लेख्यां च शुभलक्षणां । दद्याद्यत्नेन तां देवीं पूर्वपापमणाशिनीम् ॥ १२ ॥
 गावत्रीपञ्चसाहस्रं जपेत्पश्चाद्विधानतः । होमान्ते भोजयेद्विप्रास्तदा शुद्धिं समाचरेत् ॥ १३ ॥
 तदा संततिवृद्धिः स्यात्कुष्ठुरोगात्ममुच्यते । नैवं करोति यो लोभात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
 पंचविंशतिमेऽन्धे तु रिष्टं वै दारुणं स्मृतम् । पंचाशीतिमित्वाद्दांतं जीवनं कृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपञ्चमोत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातने पूर्वं जन्मन्यत्र खगाधिप । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैवं दद्याद्विमाय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपञ्चमोत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुक्कुटस्य वषे सुत प्राग्भवेऽत्रैव जन्मनि । नासावक्रत्वमामोति नरश्चाकृतानिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यात्तन्पञ्चमं स्वर्णं विधिज्ञाय प्रयत्नतः । तदोपशमनयैव जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चमोत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्कंचिच्चटकं पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडिता चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 मापन्नयमितं दद्याच्चटकं हैमनं शुभम् । प्रायश्चित्ते कृते सुत पांडुरोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं न कुर्याद्या नैरोग्यं नाप्नुयात्कचित् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपञ्चमोत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गारवाती पुरुषः प्राग्जन्मन्यत्र चांडज । पिंगेक्षणो भवेत्सुत तत्काले पूर्वघाततः ॥ १ ॥

अत्र वैदूर्यरत्नानि देयानि विविधानि च । पिगाक्षिरोगस्तस्मान्न पुण्यान्न च विवर्धते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्युत्तरत्रिंशत्तथाभिरुत्तरमृतमः ॥ १३६९ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्वैश्वकुले जातो वातरक्तेन पीडितः । किलात्ती दद्रुकंइवादि शरीरे धृतवान्पुरा ॥ १ ॥
तस्य भार्या सदाचारा किंचित्केशस्य कारिणी । न सुखं मातृपित्रादेः पतिधर्मे सुखं महत् ॥ २ ॥
नानायोनौ कथं जाता भृतवत्सा च सा कथम् । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ३ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महानाहो शृणु तस्य विचोष्टिम् । पूर्वजन्मानि शूद्रस्तु दानधर्मपरायणः ॥ ४ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च बहुद्रव्येण संयुतः । व्यापारं म्लेच्छराज्येऽपि चकार भुवि मानद ॥ ५ ॥
कदाचित्कालयोगेन म्लेच्छो देशांतरं गतः । गृहव्यापारकोपं च ह्यमात्वे वै समर्पितम् ॥ ६ ॥
व्यापारकुशलः शूद्रो ह्यमात्योऽभून्नृपस्य वै । व्यभिचारमतिश्चात्मान्म्लेच्छस्यैरतितत्परः ॥ ७ ॥
एवं बहुतरं कालं म्लेच्छासङ्गं चकार सः । म्लेच्छस्त्रिया ह्यभूद्रर्मस्तेन शूद्रेण दारित ॥ ८ ॥
एवं कर्म कृतं ज्ञातं प्रतिवेशिद्विजेन वै । अथ किंचिदृते काल आगतो म्लेच्छराज्ये ॥ ९ ॥
विप्रः कथितवान्सर्वममात्येन च यत्कृतम् । प्रतिवेश्मस्यितेनाहो म्लेच्छश्चक्रोथ वै भृशम् ॥ १० ॥
तस्य पापं प्रगल्भस्य ज्ञात्वा सर्वे जनास्तदा । म्लेच्छा निहन्त्युस्तं शूद्रं सर्वसं जहुरेव च ॥ ११ ॥
स वै वर्षसहस्रं तु नरके तीव्रवेदनः । पश्चान्मातृप्यमापन्नः किंचिदानुभवतः ॥ १२ ॥
चतुर्थं जन्म चैतद्धि वेश्यवर्णोऽस्ति साम्प्रतम् ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येन वै निश्चला प्रजा । तां ब्रूहि कर्मणां साक्षिँल्लोकानां सौख्यहेतवे १४

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने शुभे मासे सिते पक्षे शुभे दिने । सानुकूलग्रहे पुण्ये प्रारभेतविधिं ततः ॥ १५ ॥
गोमयेनोपसंलिप्ते संस्तरे मृदुकम्बले । स्थापयेद्विधियं धान्यं साश्रमद्रुमभूमिकम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेत्तैलमयं द्रोणस्य पञ्चशतम् । परितो विविधैर्धान्यैः प्रत्येकं द्रोणसम्मितैः ॥ १७ ॥
अर्चयेत्काननं रम्यं विविधद्रुमभूमिभिः । गोधूमशालिसुव्रीहिसुद्रुमार्पितलादिभिः ॥ १८ ॥
चणक्यामनीवारप्रियंगुप्रमुखैः शुभैः । मध्ये मेरुं प्रतिष्ठाप्य पञ्चद्रोणातिलार्चितम् ॥ १९ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं ताञ्च दशपलात्मकम् । देवं तदुपरि स्थाप्य पञ्चवर्णविनिर्मितम् ॥ २० ॥
वालगोपालवेषं च चलोद्भवसमन्वितम् । स्मृतित्रयं समासाद्य प्रत्येकं पलनिर्मितम् ॥ २१ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं पूजयेद्विधियैर्गुणैः । विष्णुसूक्तेन मन्त्रेण नैवेद्यार्घ्याचमादिभिः ॥ २२ ॥
ततो ब्राह्मणमाहूय विद्वांसं वेदवादिनम् । अलोलुपं सदाचारं सदा शतं च सदृशम् ॥ २३ ॥
तरुं तां प्रतिमा दद्याद्विधिवद्दिहिताशिषम् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ धन्मया परदारामु कृतं गर्भेविद्यातनम् । तत्पापेन मया प्राप्तं पुत्रसंततिनाशनम् ॥ २५ ॥
सत्तदेनेविनाशाय स्मृतित्रयं ददाम्यहम् । दानेनानेन भूदेव भवेयमनघः प्रभो ” ॥ २६ ॥
एव कृताविधिः सूत यथोक्तफलमश्नुते । प्रतिमां प्रतिगृह्णाहि स्वस्तितेऽस्त्विति कीर्तयेत् ॥ २७ ॥
ममायं चारत्यसंख्यातं जननीवालघातनम् । नानाहुःस्त्रौघदं चापि तस्मान्मोच्यो हि सुव्रतः ॥ २८ ॥

कुलटावालनाशादिजनितार्थविवर्जनम् । विमूर्तिसमुदायेन भवेदिति द्विजात्रमेत् ॥ २९ ॥
 व्यष्टोत्तरशतं द्रुत्वा मधुत्रयसमान्वितम् । होमान्ते विप्रभोज्यान्ते सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३० ॥
 इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भार्जारवाती पुरुषः प्राग्जनमन्यत्र चांडज । पिंगेक्षणो भवेन्नृने काले वै पूर्ववातजे ॥ १ ॥
 इह वैदूर्यरत्नानि देयानि विविधानि च । पिंगाक्षिरोगस्तस्माच्च पुण्यान्न च विवर्धते ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तसुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच

या स्त्री काचिन्महाभाग भार्जरी वातयेत्पुरा । सात्र जन्मनि पिंगाक्षी भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 वैदूर्यसंज्ञकं दद्यादुक्तपापविशुद्धये । अकृते रत्नदाने तु पिंगाक्षित्वात्र मुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तसुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽवधीत्पूर्वजनुपि शुक्रं पापविमोहितः । जायते स्नाहिता वाणी तस्य चाधैव जन्मनि ॥ १ ॥
 शास्त्राणां प्रतिमा देया तेन पापविमुक्तये । लिखित्वा पुस्तकान्यत्र सस्वर्णानि च काश्यपे ॥ २ ॥
 तत्पापानमुच्यते जन्तुर्वाणी तस्य शुभा भवेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायस्त्रिसप्तसुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव सुकरे कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः ॥ १ ॥
 पूर्वस्वमपि सकलं राजस्वर्णादिकानि च । अथो भाविबलात्पुत्र ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहे स्थापितं हेम घटे मृण्मयजे शुभम् । पुनर्दत्तं न तत्समं लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 स्त्रीपुत्राभ्यां मिलित्वा तु भक्षितं तद्धनं पुरा । एवं किंचिद्व्रते काले प्राप्य धर्मपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा तत्पापजं कर्म शुभं तत्पूर्वदानतः । क्षेत्रमृत्युप्रभावाच्च स जातोऽत्रापि बाहुजः ॥ ५ ॥
 गोदावर्याः सर्मापि तु पंचयोजनसम्मिते । खर्वटे च शुभाकारः प्रधानपुरुषान्वितः ॥ ६ ॥
 वाचा मधुरया युक्तो यश्चास्त्री धर्मसंयुतः । भृत्यस्त्रीवाहनैर्युक्तः सुखभोगदयान्वितः ॥ ७ ॥
 सर्वोपचारशुश्रूषो धीरो मित्रसमाकुलः । सर्वं पुण्यफलादेव शृणु पापफलात्फलम् ॥ ८ ॥
 मातृसर्षलोभमोहाद्यः क्वचित्पापरतस्तथा । धूर्तः शठो महोद्विग्नः प्रचारकुशलः क्षमी ॥ ९ ॥
 मातृवित्तयुतो धीरः सवन्धुर्विभ्रमन्वितः । द्विजस्वमक्षणात्पापात्प्रागत्र मृतपुत्रकः ॥ १० ॥
 चिद्रं लभ्रे घटाध्यक्षः शनिः पुत्रेऽत्र जन्मनि । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यथ स्वर्गेश्वर ॥ ११ ॥
 स्त्रीपुत्राभ्यां पुरा यस्माद्भक्षितं तद्धनं सुत । पुत्रनाशो महादुःखं पित्रोर्युन्यत्र जन्मनि ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिराद्यैश्च शृणु पापविशोभनम् । पलः शतमितैः कुर्यात्कुम्भं ताम्रस्य यत्नतः ॥ १३ ॥
 सुवर्णाढ्ययुत साढ्यं सक्षीमं रत्नसंयुतम् । अथो वित्तपडंशेन यद्वा विचानुसारतः ॥ १४ ॥
 सूर्यमुक्ताय वै दद्यान्मंत्रेणानेन भक्तितः ॥ १५ ॥

मंत्रः ।

“ यदुक्तं ब्राह्मणद्रव्यमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । तद्दामि घटं सर्वं विमद्रव्याघनाशनम् ” ॥ १६ ॥
इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापात्ममुच्यते । लक्ष्मीनारायणं तद्दक्षिसुवर्णमितं शुभम् ॥ १७ ॥
जपेद्दिशतिसहस्राणि गायत्रीं यत्नतोण्डज । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १८ ॥
सुखं पुत्रस्य लभते चात्र जन्मनि नान्यथा । प्रायश्चित्ते कृते पुत्र जीवनं नव सप्त च ॥ १९ ॥
वर्षाणि रिष्टमकृते पंचाशदत्सरे शृशम् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहदसूर्याखणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशकस्य वधानारी पूर्वजन्मनि काश्यपे । कुब्जकर्णः प्रजायेत निष्कृतिं तस्य बच्यहम् ॥ १ ॥
शस्यां दद्याद्धि विप्राय वेदवेदांगवेदिने । सर्वोपस्करयुक्तां च सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्याखणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातयेत्सूत प्राग्गवे मूफकं नरः । प्राग्घातकाले सोऽत्रैव कुब्जकर्णः प्रजायते ॥ १ ॥
तस्मात्तेनेह जनुपि मग्धान्यानि चाण्डज । देवानि विममुख्येभ्यो तत्पापस्यापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्याखणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्दातयेत्पूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावक्रत्वमाप्नोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्परिष्यसा प्रयत्नतः । तद्दोषशमनायैव पापनाशकरं परम् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तमिदं रम्यं शूद्राणां चैव नियोजयेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्याखणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पारावतं च यो हन्यात्पूर्वजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र पीतपाणिः प्रजायते ॥ १ ॥
निष्कत्रयहिरण्यस्य दानात्पारावतस्य तु । प्रमुच्यते पीतपाणिरोगादानमभावतः ॥ २ ॥
आयुपस्तस्य वृद्धिः स्यान्महादानाच्च पुत्रक । सर्वारिष्टं क्षयं याति जीवनं नवसप्ततिम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्याखणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७८ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्रेष्मकुले जातः सुविचारी विवेकवान् । विष्णुभक्तिरतो नित्यं नियतं ब्राह्मणाग्रियः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेत्किंचिदायुना पीडनं शृशम् । शिरोतिर्जायते काचित्किंचिन्मोहाद्विभिन्नमः ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभा नित्यं पतिभक्तिपरायणा । व्रतदानतपा नित्यं सत्यवाक्सत्यभाषिणी ॥ ३ ॥
बंध्यात्वं जायते तस्याः किंचित्कर्मप्रभावतः । तत्कर्मैवदं भे स्वामिन्प्राजितं पूर्वजन्मनि ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतय महाबाहो शृणु तस्य विधेष्टितम् । पूर्वं वर्णोत्तरे जातः स्वर्णकारकुले तथा ॥ ५ ॥
सर्वेषामेव लोकानां हृतं तेन च कांचनम् । ब्राह्मणीशत्रियावैश्याशूद्राणां दुष्टशुद्धिना ॥ ६ ॥

गर्भस्य पातनोपायो बहुकालमकारि वै । व्यभिचाररतो नित्यं स्वर्णकारः सहायवान् ॥ ७ ॥
 एवं काले व्यतिक्रान्ते मृतो यमपुरं चयौ । नरकं बहुविधं प्राप्य वर्षायुतसहस्रकम् ॥ ८ ॥
 किंचित्पुण्यप्रभावेण इह जन्मानि मानवः । इदं चतुर्यकं जन्म वैश्यवर्षस्य वीक्ष्वर ॥ ९ ॥
 अनात्मजत्वं लभते पूर्वकर्मवशाद्भुवि । गर्भपातो भवेत्तस्य पत्न्यां दुःखं च जायते ॥ १० ॥
 परद्रव्यापहणाद्दुःखोद्रेकः प्रजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन्धेन पापं प्रशाम्यति । अपत्यं जायते येन लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने शुभे प्राप्ते सानुकूलप्रदेऽग्नि । पूर्यमाणे विधौ सौम्यग्रहदृष्टिभ्रुमान्विते ॥ १३ ॥
 सभर्तृका शुचिः स्रात्वा सौम्यालंकारभूषिता । उपोषणरता साध्वी स्वभर्तृर्घृतिमाचरेत् ॥ १४ ॥
 माघमासस्य पूर्णायां वा कुयंद्वि प्रयत्नतः । उपोषिता दिवा रात्रौ विधौ चाभ्युदिते सति ॥ १५ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । सौवर्णस्य चतुर्भिश्च कारयेत्प्रतिमां शुभाम् ॥ १६ ॥
 रुक्मिणीं राजते पद्मे सर्वालंकरणैः सुत । कृत्वा प्रतिष्ठितप्रणां विष्णुसूक्तेन केशवम् ॥ १७ ॥
 श्रियः सूक्तैः श्रियं त्वचंनानापुष्पफलादिभिः । नैवेद्यैस्तोषवेद्विष्णुं नानानैर्वृतपायसैः ॥ १८ ॥
 एतैः संपूज्य विश्वज्जुहुयात्तिलतंडुलैः । शतमष्टौचरं हुत्वा पूर्णान्ते शतमाचरेत् ॥ १९ ॥
 सव्यपार्थं स्वभर्तृश्च पुनस्तामुपवेशयेत् । निष्कद्रयेन सौवर्णां दक्षिणामयुतं ददेत् ॥ २० ॥
 सुवृत्तं वैणवं पात्रं त्रयं वा पञ्च सप्त च । सप्तधान्यफलोपेतमष्टौभागवस्तुभिः ॥ २१ ॥
 रक्तवस्त्रेण संछाद्य मालाकुमुमसंतुतम् । तत्रोपरि न्यसेद्दीपं घृतपूर्णं शिखावस् ॥ २२ ॥
 कल्पयेद्विष्णुसूक्तेन प्रयच्छेद्विष्णुम्रीतये । भोजयेच्च शतं विमात्रानान्नैः सक्तुपायसैः ॥ २३ ॥
 एवं कृतविधिः सूत व्रतान्ते दानमाचरेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि दूतीकर्म कृतं बहु । कुलटाखं गर्भघातो घालहत्यादिकं तथा ॥ २५ ॥

तस्मान्मोच्या महाभाग निष्पापां कुरु सुव्रत ” ॥ २६ ॥

अनघेत्युच्चरन् विप्रः समादाय गृहं व्रजेत् । ततः समर्चयेद्देवं मंत्रमेनसदीरयेत् ॥ २७ ॥

“ यथाष्टपुत्रा त्वं देवि प्रयुञ्जादिसुतैर्भुवि । माधवस्य प्रसादेन चाष्टपुत्रा भवान्यहम् ” ॥ २८ ॥

वर्धमाने तथा गर्भं बंध्यात्वं विलयं व्रजेत् । एवं तु विधिवत्कृत्वा विमृज्य सकलं ततः ॥ २९ ॥

एवं व्रतपरा नारी गर्भाश्च सुलभान्प्रजेत् । पेहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे विनतासुत ॥ ३० ॥

उदरार्तिरसुक्त्वावः पार्श्वपादकरादिपु । पीडादाहादियाधिर्यमल्पनेत्रं भवेदिति ॥ ३१ ॥

मिथ्याभिशासनं क्वापि वाचि दोषो धनच्युतिः ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनाशीत्युत्तपविशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूयकं यावधीनारी पूर्वजन्मनि निश्चयात् । सात्र जन्मनि पशून्द्रु वृज्जकत्वं प्रपद्यते ॥ १ ॥

प्राक्पापशोधनी चैषा निष्कृतिर्जन्मनीह वै । सप्तधान्यानि देयानि सस्वर्णानि द्विजातये ॥ २ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तपविशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मयूरवातने पूर्वभवे शृणु सुपुत्रक । वधुमण्डलरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
स्वर्गनिष्कत्रयस्यात्र मयूरं विधिनांडज । दद्याद्विप्राय मुख्याय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुकं हि घातयेन्नारी पूर्वजन्मनि याण्डज । अत्र जन्मनि सा योपा वाण्या वै रखालिता भवेत् ॥ १ ॥
दद्याच्छुकं सुवर्णस्य ययावित्तानुसारतः । मुच्यते तेन दानेन तत्पापात्पूर्वमर्जितात् ॥ २ ॥
अथ वा शास्त्रदानेन ब्राह्मणाय स्वगायिपि ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्व्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वधीन्नारी मयूरं ग्राम्भवेण्डज । सात्र जन्मनि तत्काले पीड्यते कृष्णमण्डलात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेममयं तत्र मयूरं शुभलक्षणम् । निष्कत्रयस्य विधिना सा तदोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायस्त्रयोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसघाती भवेद्यस्तु मोहात्प्रमगरुडाग्रज । श्वेतमण्डलरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्पापमोचनं सूत जन्मन्यत्रैव जायते । राजतेनेव हंसेन दानेनात्र प्रयत्नतः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुरशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी पापात्पारावतानुत् । जन्मन्यत्र च सा रोगात्पीतपाणेर्ध्वंयाकुला ॥ १ ॥
प्रमुच्यते पीतपाणिरोगाद्दानप्रभावतः । शुद्धचतयत्र महारोगाद्घातात्पारावताच्छुभात् ॥ २ ॥
यथाशक्ति हिरण्यस्य दानतो विनतासुत ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसं या घातयेन्नारी स्वाहानात्पूर्वजन्मनि । श्वेतमंडलया सा तु पीडया पीड्यते त्विह ॥ १ ॥
लिखित्वा राजते पत्रे हंसं पलमितं शुभे । दद्यादत्र दारिद्र्या ब्राह्मणाय विधानतः ॥ २ ॥
श्वेतमंडलजां पीडां नाशयेत्तक्षणदिह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः काश्चित्पितरं हन्यात्पूर्वजन्मनि सुप्रत । चेतनारहितश्चापि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्दद्याद्धेममयं शुभम् । नौकां पलमितां सूत शुभैराच्छादनैर्धृताम् ॥ २ ॥
विप्राय वेदविदुषे पूर्वपापापनुत्तये ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सत्ताशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कर्हायामिधे देशे कश्चिदासीद्भिन्नोत्तमः ॥ १ ॥
 माग्मेव नृपतिर्विभो वेदशास्त्रविदारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिनीतिवित् ॥ २ ॥
 बहुश्रुतधनपुत्रादयो विप्रपूजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विज्ञानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वणं भूम्यश्च कन्यावस्त्रगृहाणि च । सूर्यचन्द्रोपगमे च गजाश्वरथकांचनम् ॥ ४ ॥
 वदुरत्नानि भांडानि महादानानि चांडज । अयो भाविष्यत्पूजनि पापमाचारितं पुरा ॥ ५ ॥
 सीमान्तरस्थितस्यापि विप्रस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वर्गोभ्रातृसहाय्यं च राज्ञो गत्वा नु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चापि मिलित्वा बहुभिर्जनेः ॥ ७ ॥
 तस्मिन्दाहे मातृयुक्तास्यो वाला द्विजस्य च । निर्दग्धा पालव्यत्सादथा गौरेका जंतवोऽपि च ॥ ८ ॥
 सर्वस्यं लुंयंतं तस्यापराचरदितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वस्यं ज्येष्ठपत्न्यै निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता सापि बहुपुत्रा पतिमिया । तथापि तस्वीसंवादात्क्रोधाद्भिन्नकुलं हतम् ॥ १० ॥
 भुक्तं च तद्दत्तं लोभात्पापमृगमुपाजितम् । धर्मज्ञेन नृपेणापि न कृतं पापशोधनम् ॥ ११ ॥
 अथ किंचिद्व्रते काले स प्राप्नो यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुण्यान्महापापास्त जंतोऽत्रापि भूपतिः । गंगायाः प्रान्तरे देशे तत्त्वयोजनसम्मिमे ॥ १३ ॥
 रा रक्तगौरो मतिमान्नात्सुद्यो न लघुघृणी । वाचा मधुरया युक्तस्तेजस्वी लोकविश्रुतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयाशो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्वली सर्वजनाश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मरतो मानो दंडदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरो धीरो मंत्रविद्वद्बुधेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यमुतान्वितः । पित्तश्लेष्माधिकः शूरो बहुभूषणनैर्भूतः ॥ १७ ॥
 गजाश्ववाहनैराद्यो बहुरत्नैरलंकृतः । आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवाचनान्महादानान्मात्रकृतात्तु फलं विदम् । सर्वमेतत्तथा पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 भूतैः शठोतिर्दमाद्यो बहुद्वेषी भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि विशोः सुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 प्राग्दाहे जीवघाताच्च पित्तवातरुगन्धितः । चालवत्सववाचपूर्वं पृष्वपुत्रशुचान्वितः ॥ २१ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणात्पूर्वं कुक्षिरोगसमन्वितः । ब्रह्मस्वभक्षणे गोव्यकरणाद्भ्रूत्तुरोगवान् ॥ २२ ॥
 भिषग्वरकृतैर्यत्नेर्बहुपार्ष्णमंशीर्षधैः । निःशेषं तस्य रोगस्य निवृत्तिर्न च जायते ॥ २३ ॥
 स्वस्त्रीसहोदराः पूर्वं सहाया दाहकर्मणि । ते त्वत्र तु मुता मृत्युदर्शं प्राप्ताः स्वगोत्तम ॥ २४ ॥
 गोस्त्रीवालकवारापात्प्रागत्र मुतनादानम् । लक्ष्मेदमेनसो राहुभौमी गुरुयुद्धं गती ॥ २५ ॥
 सुतस्थो पुत्रमरणं द्वौ त्विज्यो बुध्वेशमगौ । तमोयुक्तो विषुश्चास्य तद्दर्शात्तद्देशाम् च ॥ २६ ॥
 महदुःखं सामाप्रोति प्राणभीतिर्मुहुर्मुहुः । लक्ष्णैरभिगदाद्यस्य प्रप्रुरत्रैव जन्मनि ॥ २७ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । पर्यदर्शमेतैः कार्यं कालचक्रं हिरण्मयम् ॥ २८ ॥
 मद्दध्यायोक्तविधिना संतृज्य परया मुदा । भक्त्या देयं विविज्ञाय रोगभीत्यपनुत्तये ॥ २९ ॥
 राहुकेतुविघ्नानां च सौरिषि विशेषतः । मृत्युञ्जयस्य देवस्य प्रतिमाश्च हिरण्मयीः ॥ ३० ॥
 पद्भिःपद्भिः पलेः कृत्वा प्रतिष्ठाप्य सुपूज्य च । प्रयच्छेद्द्विजवर्येभ्यो श्वरमुतिं तथैव च ॥ ३१ ॥
 अग्निमूर्तिं प्रयच्छेत् पलेर्बुधमेतैः कृतम् । हिरण्मयीं तदाकां ब्राह्मणाय कुहम्बिने ॥ ३२ ॥
 एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ मृत्युञ्जयविधानकम् । कार्यंजपहोर्मा चाप्यपमृत्युविनाशनम् ॥ ३३ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छुद्धान्निचानुसारतः । दक्षिणापि तथा देया भक्त्या च विनतात्मज ॥ ३४ ॥

य एवं कुर्वते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिःस्याज्जन्मन्यत्र खगेश्वर ॥ ३५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । न कुक्षिरोगो न मृतिर्न मन्दाग्निर्न भीस्तथा ॥ ३६ ॥
 महदैश्वर्यमाप्नोति विविधांश्च मनोरथान् । सर्वपापविशुद्धात्मा स्वर्गं मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ३७ ॥
 सप्तसप्ततिरायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टमूनत्रिंशन्मितेव्दके ॥ ३८ ॥
 पंचत्रिंशन्मितेव्दे वा ध्रुवं पंचाशद्व्दके । चतुर्विधं महागिष्टं भक्तयेव न संशयः ॥ ३९ ॥
 शनौ, कन्यागते जातो मेघस्ये निधनं भवेत् । जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ४० ॥
 यद्यदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्दिचिन्तयेत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

केश्चच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिंधुमंडलजोऽज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि स्वगाधिप ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्तो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यस्ति च पर्वते । शूद्राधमोऽय वा पण्डः पूर्वपापाच्छुष्य तत् ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्द्विगुणतः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्दिनतात्मज । सात्र जन्मनि रोगेण वधुमंडलजेन च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्द्रुं निष्कत्रयात्मकम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानाद्घातयेन्नारी प्राम्भवे मातरं स्वकाम् । सात्र जन्मनि चभुभ्यां वर्जिता जायते भृशम् ॥ १ ॥
 प्राजापत्यत्रयं कुर्यात्सा तत्पापविशुद्धये । ब्राह्मणाय तथा नौकां हैर्मीं दद्यात्पलात्मिकाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हेरैस्तुखलोभेन पद्मानं परमं महत् । जिहापाकोद्भवा पीडा जायतेऽत्रैव निश्चयात् ॥ १ ॥
 गायत्रीं प्रजपेद्धसं तद्दशांशेन होमयेत् । स्वगृहोक्तविधिनेन तिलैराज्यपरिच्छुतः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाजिहापाकात्प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीत्क्षत्रियः कश्चिद्दामाध्यक्षो महाधनी । चिरेदृचां निवसन्नियमो शिवाराधनतत्परः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । गोभूस्वर्णाश्वशस्त्राणि रत्नादीन्पिपि पर्वसु ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन विनार्थस्य गौगवात् । प्रामान्तरस्थितस्यान्यक्षत्रियस्य विज्ञानना ॥ ३ ॥

वैरभावाच्च वै रात्रौ घातितशौर्यकर्मणा । तत्पुत्रो ह्येकपुत्रस्य बालभावे व्यवस्थितः ॥ ४ ॥
 तत्पिता तेन दुःखेन मृत्युचक्रमुपागतः । युवभावे सहाय्याभ्यां युक्तोपाजितं त्विदम् ॥ ५ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्य धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 शिवार्चनात्तथा दानात्तत्र जातो वणिक्सुतः । सौम्ययाम्याश्रिते देशे नार्मदे शतयोजने ॥ ७ ॥
 यद्युस्वरूपो मीतमान्स्ववर्माढ्यो धनाधिपः । वाचा मधुरया युक्तो रक्तगौरौऽतिपित्तभाक् ॥ ८ ॥
 पितृवधुस्तुसर्वैर्यस्त्रीभोगधनवाहनैः । संयुक्तो दानशीलश्च यशस्वी पितृवल्लभः ॥ ९ ॥
 शैशवं युवभावे च चंद्रवत्सुखदुःखभाक् । मध्येऽत्यंतघनैर्युक्तः सुसैश्वर्यसमाकुलः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । यौवनेऽतिशयो धूर्तो मत्तो दुःखसतमन्वितः ॥ ११ ॥
 प्राग्बालघातात्सततं जातपुत्रो न कर्मणि । प्रागत्र सहजौ प्रष्टुज्ञेयौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ १२ ॥
 पुत्रसंततिहीनौ द्वौ जन्मन्यत्र स्वगेश्वर । लक्षणैरैमिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १३ ॥
 रुद्रनेकादश नित्यं पूजयेदुपचारकैः । तर्द्धिगमत्रैर्विधिव्यावदेकादशं दिनम् ॥ १४ ॥
 अद्रिद्वादशके नित्यं पूजयेदुपचारकैः । रुद्रं पल्लवंदमितैः सौवर्णं शुभलक्षणम् ॥ १५ ॥
 तदर्धमितकं वापि निजपित्तानुसारतः । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय मदापयेत् ॥ १६ ॥
 मापाष्टकमितां दद्याद्द्वैरं स्कंदं द्विमापकम् । गणेशं तन्मितं हैमं बालघातोपशांतये ॥ १७ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यंबकं तु सहस्रकम् । तावदष्टाभरं जप्त्वा होमयेद्भोजयेद्दिजात् ॥ १८ ॥
 शृणुषाद्दरिवंशं च सप्तम्यां व्रतमाचरेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ १९ ॥
 तस्य पुत्रविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् । नेवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रशुद्धिः स्याद्बालभावे शिशोऽमृतिः । पंचसप्ततिसंख्यायुः कृते प्राक्पापशोधने ॥ २१ ॥

प्रायश्चित्ते कृते रिष्टप्रष्टत्रिंशन्मितेन्दके ॥ २२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्तत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातरं यो नरो हन्यात्प्राग्भावे कश्यपात्मज । जन्मान्यो जायते सोऽपि घोरान्मातृवधात्सुत ॥ १ ॥
 न जायतेऽत्र पक्षीन्द्र पापान्मुक्तिर्दृढात्ततः । आ सप्तजन्मनो नूनं चधुर्हीनो भविष्यति ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्तत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदनिता सूत प्राग्भावे ज्ञानवर्जिता । परमात्रं हेतुलोभात्सान्द्रहीनात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तथा निष्कद्रयं स्वर्णं विधिना वेदपारगे । देयं तत्पापशुद्ध्यर्थमन्नाढ्या जायते ततः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचनक्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानाढात्तपेन्नारी प्राग्भावे मातरं स्वकाम् । सात्र जन्मनि चधुर्भ्यां वर्जिता जायते भृशम् ॥ १ ॥
 प्राजापत्यत्रयं कुर्यात्सा तत्पापविशुद्धये । ब्राह्मणाय तथा नोकां हर्षां दद्यात्तरलात्मिकाम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पचनक्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आचिदासीन्महाभाग बाहुजा पतिवल्लभा । बहुव्रतरता साध्वी देशे पाश्चालसंज्ञके ॥ १ ॥
 साददच्च दानानि नारी पतिसहायतः । सर्वस्वं च कुक्षेत्रे राहुग्रस्ते दिवाकरे ॥ २ ॥

अयो भाविवलात्सूत पापमाचरितं तथा । धूर्तया भर्तुरुदये कृतं कुलजनाशनम् ॥ ३ ॥
 एवं गतसुतो राज्ञौ तत्पतिश्रौर्यकर्मणा । ददाहारिपुरं रम्यं बहुलैर्कनिषेवितम् ॥ ४ ॥
 तत्र दग्धो द्विजश्रेको कपिला च रिपोः सुतः । धर्मज्ञोऽपि प्रियाहेतोर्घोरपापं चकार सः ॥ ५ ॥
 एवं बहुतिये काले गतौ तौ चमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकान्पापात्स्वर्गोश्च शाश्वतान् ॥ ६ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण जातौ राजकुले च तौ । सेयमेव विपाशाख्ये देशे पर्वतमाश्रिते ॥ ७ ॥
 लम्बे मृगाभिधे जाता महोग्रा प्रियवादिनी । इत्ता तस्मै च तत्पित्रा राजपुत्राय धीमते ॥ ८ ॥
 प्राक्कर्मणां विभोगाय सदादीनामिह ध्रुवम् । गौरवर्णां सुपुत्राढ्या सदा दानरता सती ॥ ९ ॥
 यशस्विनी कीर्तिमती सुसैश्वर्यसमाकुला । मुख्या नृपांगना लोके प्रसिद्धा कुलशीलतः ॥ १० ॥
 बहुद्रव्ययुता नारी रत्नवाहनभागिनी । धर्मादिदं तथा पापाहोभाढ्यानुतभाषिणी ॥ ११ ॥
 क्रूरा क्वचित्पापरता प्रजापीडनतत्परा । महानुपाश्रितभयैः क्लेशैर्दुःखैर्महाव्ययैः ॥ १२ ॥
 प्रपीडिता च तारुण्ये सापस्मारादिजैर्भयैः । आद्यंते सुखयुक्तापि युवभावेऽतिदुःखिता ॥ १३ ॥
 सप्तविंशानया वर्षाद्रिष्टं वर्षाष्टकं महत् । पितृभर्तृभवं घोरं स्वदेहमुत्तजं तथा ॥ १४ ॥
 एवं चतुर्विधात्पापाच्चिद्रमङ्गे महाव्रणः । लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रागश्रितं वदाम्यहम् ॥ १५ ॥
 ब्रह्माणं कारयेद्वैख्यं पलैः पञ्चमितैर्विभुम् । हिरण्मयं यथाकारं सप्तलीकं प्रयत्नतः ॥ १६ ॥
 तदर्थमितकं वापि निजवित्तानुसारतः । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ १७ ॥
 इमं सुमन्त्रमुच्चार्य भक्तिभावेन काश्यपे ॥ १८ ॥

मन्त्रः ।

“ पितामहं महामाज्ञं सृष्टेरुत्पत्तिकारण । पूर्वपापविनाशाय ददामि त्वां हिरण्मयम् ॥ १९ ॥
 रोगं विनाशय क्षिप्रं तज्जं गुह्योद्भवं महत् ” ॥ २० ॥
 तथा पञ्चमितैर्मापैः कार्या स्त्री गर्भसंयुता । लेख्या हिरण्मये पत्रे गंधपुष्पैः प्रपूजिता ॥ २१ ॥
 ब्राह्मणाय च सा देया पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैर्मापैः सौवर्णां प्रतिमा शुभा ॥ २२ ॥
 वायोः कार्या शुभा लेख्या सा च देया कुटुंबिने । पात्रं ताम्रमयं तद्दृष्टपूर्णां सदाक्षिणम् ॥ २३ ॥
 सर्वरत्नसमायुक्तं पट्टवस्त्रेण वेष्टितम् । प्रीत्यै स्याद्विखेदानां दद्यादौषोपशान्तये ॥ २४ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेदयाक्षरं तथा । त्र्यंबकं च सहस्रैकं ब्राह्मं तद्विगुणं तथा ॥ २५ ॥
 होमयेत्तद्देशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ २६ ॥
 भाक्कर्मजान्महापापाद्दधमिचारिसमुद्भवात् । मुच्यते नात्र संदेहे रोगाच्चापि तदुद्भवात् ॥ २७ ॥
 पुत्रसंततिवृद्धिं स्यात्प्रायश्चिने कृते त्विह । सप्तसप्ततिवर्षान्ते जीवनं कथितं त्विह ॥ २८ ॥
 नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य रोगविवृद्धिः स्यात्पदपंचाशान्तिमतेऽन्दके ॥ २९ ॥
 स्वरिष्टं पुत्ररिष्टं वा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तमस्त्युत्तरत्रिंशत्तामिकसहस्रतमः ॥ १३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चा दुष्टा प्राग्भवे गर्भं पातयेदिह यत्नतः । श्रवणं हरिवंशस्य कन्योद्वाहं शिवार्चनम् ॥ १ ॥
 कृत्वा पुत्रसुखं पश्येज्जन्मन्यत्र स्वगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टमस्त्युत्तरत्रिंशत्तामिकसहस्रतमः ॥ १३९८ ॥

अरुण उवाच ।

किंश्चित्ततो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
संयुतो वायुपिताभ्यां किञ्चित्छेदशस्य कारिणी । तद्भार्या हि पतिप्राणा व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
ऋतुहीना कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिदाम् । यद्वाचिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
ओषधैश्छेदनेर्मानैः प्रलेपैर्दुष्टभक्षणैः । संवाहनेस्तथा पतैरन्यैर्वा वस्तिवर्त्मभिः ॥ ५ ॥
गर्भस्य पातनोपायान्करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्म ॥ ७ ॥
अनया ईर्ष्याया चैव संततेर्नाशनाय च । ओषधैश्छेदनाद्यैस्तु तदर्थं कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
सपत्न्यै प्रेरयामास विधिना चैव तद्गदम् । तथा वै ऋतुभावाच्च परिपीतं महौषधम् ॥ ९ ॥
पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्नमनि मानद । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाताश्च विविधा रुजः ॥ १० ॥
वेदना ह्यभवन्नित्यमसृग्वातोदरामयाः । पुष्पे नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्धर्मनाशनम् ॥ ११ ॥
तथा चैतत्कर्म कृतं त्रिविधं गर्भदोषकृत् । तथापि फलदंतुणां द्वितीयं मुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
ऋत्वभावो दुष्टद्वया कृतो वै पूर्वन्मनि । तेन वै कर्मणा वस्त ! विविधाः पुष्पवचनाः ॥ १३ ॥
गर्भाश्रयमधिश्चित्य स्रवते शोणितं बहु । क्षीयन्त इव चांत्राणि सूचीभिरिव तोदनम् ॥ १४ ॥
वेदना याः पूराभूवैस्त्रीणां गर्भनिपातने । यावत्कालं प्रदेशीयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
तावानेव च तद्दर्भनाशस्यास्ति हि संभवः । एवं तु लक्षणैर्ज्ञात्वा कार्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
एकवासोविधिं चैव दंपती तीर्थसंगमे । सुशुभे भूप्रदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
संप्रणशया दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहैनतः । प्रौष्ठपथां तृतीयायां शुक्लायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
यत्नेन गर्भिकं सौम्यमुपोषणपरायणा । पुष्ट्यैर्नानाविधैः शुभैरर्चयेद्गिरिजाप्रियाम् ॥ १९ ॥
केतुर्कार्भसंयुक्तश्चकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णां राजतीं ताम्नीं मृतिं गीर्वाः प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥
हारत्रपुरकोटीरकुंडलामरणादिकम् । नैवेद्यैः शुभकार्सीरमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
उपतिष्ठेत विधिवद्भवार्नां म्रियबल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
रात्रौ जागरणं कुर्यात्तीतनृत्यादिपूर्वकम् । फलैर्नानाविधैरर्घ्यैर्दद्यान्मंत्रपुरस्सरम् ॥ २३ ॥
फलपुष्पाक्षतोपेतमंजनं मूर्ध्नि प्रक्षिपेत् । नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये ॥ २४ ॥
देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडश ॥ २५ ॥
प्रत्येकं वेणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् ॥ २६ ॥
दातव्यं गिरिजाप्रतीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भां च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रसंयुताम् ॥ २७ ॥
सहित्वां ततो दद्याद्दिमाय शुणशाळिने ॥ २८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्याये नवमोऽप्युत्तरत्रैलोक्यतत्त्विकसहस्रतमः ॥ १३९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशवाती महाभाग कुञ्जकर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र स्वगाधिप ॥ १ ॥
गां हि सोपस्करां दद्याद्देवेदांगवेदिने । तस्मादोपात्तमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायधनुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलगण्डज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्परकृतं कर्म चाधमम् । सपत्नी स्यापिता पण्यशालायां हि पतत्रिरात् ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्रातो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 प्राग्दानवशतश्रेह जन्मन्यास्ति च पर्वते । शूद्राधमोऽथ वै पण्डः पूर्वपापप्रभावतः ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पीपाहृदात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीश्रद्धासूर्याखणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्विनतासुत । तेह जन्मनि रोगेण बभ्रुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्रुद्रं निष्कृद्दयस्य च ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापानोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीश्रद्धासूर्यारणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वयुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्साब्रकुले जातो नानावृत्तिः किलाभवत् । नानासंधिषु वाधा वै ह्युदरार्तिश्च तस्य हि ॥ १ ॥
 भेहादिवापया नित्यं नेत्ररोगो विरश्मिता । कटिपृष्ठाखण्डशोर्तिर्वालये च ग्रहणीमदः ॥ २ ॥
 तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया प्रीतिकारिणी । सौभाग्यसुखसंपन्ना पितृमातृमुखोज्जिता ॥ ३ ॥
 कथं संततिदीना च वदोपायं च सन्ततेः ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वणोत्तरे जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निपादेः सह संभूय चोपैकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
 वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनात्कृतम् ॥ ६ ॥
 स तेन निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्मादसौ मृतश्चापि बभूव वनपन्नमः ॥ ७ ॥
 स पश्चात्तस्करे घोरे पतितोऽप्यतसंख्यया । तस्मान्मातृपुत्र्यमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
 स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद् । इदं चतुर्थकं जन्म बंध्यात्वं यत्र संस्थितम् ॥ ९ ॥
 व्याभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
 पुत्रहीनो भवस्तद्बद्धंध्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चितं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । संततोऽहं सुखं ब्रूहि बंध्यानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिसंगमे । विधिबद्धिहितं पूर्वं कृतं स्मृत्वाभिमापयेत् ॥ १३ ॥
 विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयाजकान् ॥ १४ ॥
 विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्ती ग्रहणाहनि । पुण्याहे विधिमातिष्ठेदनुपत्याघनाशनम् ॥ १५ ॥
 सुशुभे भूपदेशे तु समे कम्बलसंस्तृते । विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतमुचमम् ॥ १६ ॥
 परितोऽस्तिमानं तु द्रोणमानं सुतंडुलैः । विदध्यात्पर्वतान्मृत देवद्रुमविभूषितान् ॥ १७ ॥
 ततस्तौ दंपती शुद्धीं स्नातावहतवासिनी । दयानो शुभवेपाटयौ चितयन्तौ प्रजापतिम् ॥ १८ ॥

तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मृतिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् ॥ १९ ॥
 हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालाकर्मंडलम् । अदितेरपि केयूरहारप्रैवेयभूषिताम् ॥ २० ॥
 यथाविचित्रभागेन तनुं तस्याः शुभाकृतिम् । स दिव्यामर्चयेन्मृतिं विष्णोर्वाग्निरूपिणः ॥ २१ ॥
 तन्मूर्तिं त्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितमाणं ज्ञातकर्मादि पुंस्त्रियोः ॥ २२ ॥
 बाललीलाधरं विष्णुं वामनं परिचितयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छंतं हारं तत्स्तनकांक्षया ॥ २३ ॥
 ततस्तदाश्रमाच्चैव मुमेरोस्तिलपर्वतात् । प्रत्यंतगिरिमिच्छंतं मार्गैः स्वपदभूषितैः ॥ २४ ॥
 आदितं समपश्यंतीं विरहाकुलचेतसम् । रुदतीमिति तं द्रष्टुं तत्परपीन्समीक्षतीम् ॥ २५ ॥
 एवं ध्यात्वा तथा मंत्रमंत्रायोदितलक्षणात् । पुष्पैश्च धूपगंधाद्यैरर्चयेदिति विहलाम् ॥ २६ ॥
 तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोः विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मृतिं मालुक्तसंगामिनीम् २७
 कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठान्तं लब्धपुत्रान्विचिन्तयेत् । अपश्यन्तीमिति प्रोक्तमंत्रार्थगुणलक्षणाम् ॥ २८ ॥
 सपुत्रां खलु तां देवीमर्चयेद्विधिधैरुणैः । ततो ब्राह्मणमध्याचु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सपुत्रामदितेः सुताम् ॥ ३० ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया निहतो विप्रो धनं हृत्वाध्वगस्य हि । तस्करैस्सह संप्राप्तं पातकं चोत्खर्णं महत् ॥ ३१ ॥
 तस्य धापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् ” ॥ ३२ ॥
 सौवर्णीं प्रतिमामेनां भवेयमनवेति च । भोजयेच्च शतं विप्रान्सर्विप्यत्मानमनीक्षयेत् ॥ ३३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुस्त्रिंशत्तुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातनात्पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्दृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्विप्राय पवणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापे विनष्टे तु पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुस्त्रिंशत्तुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यादिह विधिज्ञाय पलमेकं खगाधिप । कस्तूरिकाया विप्राय पांडुरुदनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । पुरा कश्चित्कालिगेऽमृद्भिजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीकुलसंयुक्तो गोधनैश्च समन्वितः । गयायां कृतवान्पोऽथ आर्द्रं दानं विशेषतः ॥ २ ॥
 तच्छुद्धिदानवाहुल्याद्भिजो जातो दशार्णके । प्राक्यापात्तु महाभाग व्यभिचारात्पुत्रकः ॥ ३ ॥
 प्रयागे मकरे स्नानाद्वायत्रीजपतो मृतिः । काश्यां जातो द्विजो वेदाभ्यासी धर्मपरायणः ॥ ४ ॥
 स गृहस्थाद्विपुक्तश्च शिवार्चनरतः सदा । लब्ध्वा सर्वं सुखं चात्र शिवलोकमवाप्नुयात् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छकोसावभृत्पूर्वं राजपुत्रः प्रतापवान् । पुलिन्ददेश उत्पन्नो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
 स्त्रीपुत्रधनसंयुक्तो धर्मशास्त्राक्रियारतः । कृतवान्स गयाश्राद्धं यथाविभवविस्तरम् ॥ २ ॥
 गोभृहिरण्यवस्त्राश्वरत्नाद्यादि विधानतः । भक्ष्यशय्यासनादीनि प्राददत्पंचपर्यसु ॥ ३ ॥
 सत्पात्रेषु महाभाग विविधानि गृह्णापि । ततो भाविवलात्सूत कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 ग्रामान्तरे संस्थितस्य शत्रोः सीमापहारिणः । निर्दग्धं हि गृहं तेन राज्ञौ चौयेण कर्मणा ॥ ५ ॥
 तस्मिन्दग्धे महाभाग दग्धश्रावस्य सुतः शिशुः । स्त्रियौ च गौः सवत्सा च निर्दग्धा गृहजंतवः ६ ॥
 यौवने स्त्रीसाहाय्याच्च पापमाचरितं पुरा । अथो किंचिद्व्रते काले स गतो यमशासनम् ॥ ७ ॥
 पापात्पापफलं सुक्ता पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । गयाश्राद्धप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ८ ॥
 यमुनाप्रान्तरे देशे पंचयोजनसम्मिते । गौरस्वरूपो मतिमान्दंडदाक्षिण्यतत्परः ॥ ९ ॥
 नातिदीर्घो नातिह्रस्वो वातपिच्छात्मको घृणी । सभायां चतुरो धीरो बहुस्यानेऽधिकारवान् ॥ १० ॥
 बहुस्त्रीको दृढो मानी पितृमातृसुखाल्पकः । चलः स्वधर्मनिरतो बहुभृत्यजनैर्वृतः ॥ ११ ॥
 राजमान्यो महोत्साहोऽमितदो लोकविश्रुतः । धनवाहनभोगानां भोक्ता बहुजनप्रियः ॥ १२ ॥
 आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमाकुलः । धर्मादिदं तथा पापाद्योभौ पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 धूर्तः शत्रोऽतिदंभादयो परस्वहरणे रतः । क्लेशैर्भयैर्मनोदुःखैर्व्यथैश्चापि प्रपीडितः ॥ १४ ॥
 गोवालवत्तकवधादग्निदाहात्पुराकृतात् । कन्यादुःखान्वितस्तत्र जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्पुण्यपापान्मृतस्यैवं विचारयेत् । लक्षणैरेभिरादृश्यस्य प्रदुरत्रैव जन्मनि ॥ १६ ॥
 गोस्त्रीवालवधाद्धूनं पुत्रनाशकरा यतः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्पमुच्यते ॥ १७ ॥
 दशभिस्तु पलैः कार्या सुरभी वत्ससंयुता । हिरण्मयी यथाकारा पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १८ ॥
 तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः ॥ १९ ॥
 सा च देया विधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये । तथा सुवर्णैकमितः शिवः स्त्रीपुत्रसंयुतः ॥ २० ॥
 संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापहरो हरः । तदर्धमितिको ह्यग्निर्देयः पापविनाशकृत् ॥ २१ ॥
 दशमापमिता जीवा ग्रामदाहैऽपि ये मृताः । देया हिरण्मये पत्रे लिखित्वा बालकादयः ॥ २२ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जपेत्पापविशोधनम् ॥ २३ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शकत्या विमांश्र भोजयेत् । गामेकां विधिवद्दद्यात्सर्वपापविनाशिनीम् ॥ २४ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २५ ॥
 नापयो व्यावयस्तस्य न चारिष्टभयं भवेत् । पञ्चाशीत्यब्दपर्यन्तमायुः स्यात्पापशोधनात् ॥ २६ ॥
 न करोति यदा लोभाच्चिद्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ २७ ॥
 वर्षे पाठीमिते रिष्टं देहान्तो वा धनक्षतिः । प्रायश्चित्ते कृते सूत स्त्रीपुत्रसुखमाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 न पश्यति तदा रिष्टं देहजं धनजं तथा । कर्कस्थिते शनौ जातो देहान्तो वृषभस्थिते ॥ २९ ॥
 जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरैर्न रोगेण पीडयतेऽचेह जन्मनि ॥ १ ॥

भास्करं चात्र सौवर्णं दद्यात्पलमितं सुत । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैः प्रदरान्मुच्यते त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः कश्चिदंगदेशसमुद्भवः । राजमंत्री महोत्सुः क्षात्रधर्मतः सुर्याः ॥ १ ॥
धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तिपरायणः । बहुवृत्तिधरो धीरो राजकार्येषु तत्परः ॥ २ ॥
सुखैश्वर्यसमाक्रांतो बहुस्त्रीपुत्रसंतुतः । स चकार महादानं शिवप्रियकरं परम् ॥ ३ ॥
बद्धभूपणभङ्गाणि गोऽश्वशय्यासनानि च । अदत्तप्राग्भवे सूत सर्वमेव स्वशक्तितः ॥ ४ ॥
स कदाचिद्व्रतो दैवादाज्ञतः प्रमुणा पुरा । यौवनेऽरिपुरं तेन प्राप्य गावः समाहृताः ॥ ५ ॥
तदाज्ञप्तजनैश्चात्र ताडिता व्याकुलीकृताः । तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नप्रसवाऽभवत् ॥ ६ ॥
तद्रभं पातो ह्यभवत्तदुःखेन च सा मृता । राजकार्येऽतिलोभाच्च पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ७ ॥
पापपुण्ययुतः प्राप्तो जीवनान्ते यमालयम् । तत्र सुक्ता शुभलोकान्पुण्यात्पापात्तथैतरान् ॥ ८ ॥
शिवयागप्राभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । युग्मे लभे धनोऽंशेऽजलभे भेषगे स्वी ॥ ९ ॥
प्राग्भागे चंद्रभागायां पुरावत्यास्तयोत्तरे । गौरो मध्यमरूपाढ्यो नात्युच्चैर्न लघुवृष्णी ॥ १० ॥
यशस्वी मियवाकशान्तः पैत्रिकोऽतिजनैर्वृतः । सभायां चतुरो धीरो विख्यातो राजसेवकः ॥ ११ ॥
स्त्रीभ्रातृधनभोगाढ्यः पुत्रपौत्रसमन्वितः । देशदेशेऽधिकाराढ्यो बहुबाहनभोगभाक् ॥ १२ ॥
यौवनातिगतिधनवान्सुखैश्वर्यसमाकुलः । शिवयागादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु ॥ १३ ॥
कश्चित्पापरतो धूर्तो लोभमोहसमाश्रितः । शठः क्रोधरतो हीनः स्वाधिकाराच्चलाचलः ॥ १४ ॥
वाल्ये मातृसुखैर्हीनोऽमितदो बहुकन्यर्यः । क्षेत्रैर्भयैर्मनोदुःखैर्युन्यते तापितः क्वचित् ॥ १५ ॥
गोदुःखजातपूर्वपापाचीवनेस्त्रीवधो भवेत् । प्रष्टरत्र कनिष्ठार्यां स्वल्पं पुत्रमुखं त्विह ॥ १६ ॥
चिह्नमङ्गादिदं सूत प्रष्टरत्रैव जन्मनि । गवां दंडाहतात्पापादंडराशिगतो गुरुः ॥ १७ ॥
लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । सुवर्णैः पञ्चभिः कार्यां सवत्सा सुरभी सुत ॥ १८ ॥
तदर्धमितिका वापि निजवित्ताऽनुसारतः । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्मंत्रैश्चापि विशेषतः ॥ १९ ॥
सा च देया विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २० ॥

मन्त्रः ।

“ मया पूर्वं त्वमज्ञानात्पीडिता सुरभि पुरा ॥ २१ ॥

तद्दोषशमनायैव ददेऽहं त्वां हिरण्यमभि । देवि त्वं मम पापानि तत्क्षणाद्द्रमसमात्कुरु ॥ २२ ॥
इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । तस्मादर्धमितं ह्यहं दद्यात्पशुपतिं विभुम् ॥ २३ ॥
पुत्रपौत्रविविद्धवर्षं पूर्वपापापनुत्तये । अंबकं लक्ष्मर्यं वा तदर्धं वा जपेद्गुह्यः ॥ २४ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपित्वा शुद्धिमाचरेत् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रंश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविविद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २६ ॥
स्वाधिकारप्रवृद्धिः स्यात्सुखैश्वर्यविशेषतः । नाधयो व्याधयस्तस्य नच शत्रुभयं भवेत् ॥ २७ ॥
सप्तसप्ताब्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । द्विपञ्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतानिष्कृतेः ॥ २८ ॥
कन्यागते शनौ जातो निधनं भेषगे तथा । शक्रेऽश शशिराशिस्थे रवौ भेषगते तथा ॥ २९ ॥
जन्मादिमरणात् हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चित्पूर्वजन्मनि यामुने । स्त्रीपुत्रभ्रातृसंयुक्तो धनधान्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 क्षात्रधर्मरतः शूरो विष्णुभक्तिपरायणः । स च प्रादात्कुरुक्षेत्रे सर्वस्वं विधिनाडज ॥ २ ॥
 महापर्वसु विप्रेभ्यो दक्षिभ्योऽपि शक्तितः । ततो बहुतिये काले स्वस्थानं प्राप्य वाहुजः ॥ ३ ॥
 स चकार महापापं भाविनोर्यस्य गौरवात् । ऋतुमातां स्त्रियं ज्येष्ठां संत्यज्य प्रियवादिनीम् ॥ ४ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतौ कामलोभतः । अथ केनापि विप्रेण स्यापितं तद्गृहे धनम् ॥ ५ ॥
 यदस्यं न पुनर्दत्तं तस्मै लोभाच्च तदसु । स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सर्वैरुक्तं तेनाप्यराद्धनम् ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तोद्यतः सोऽपि प्राप्नो मृत्युवशं तदा । स भुक्त्वा पापपुण्योत्थं फलं तत्र स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 सर्वस्वदानात्प्रागत्र द्विजोऽसौ नृपपूजितः । चिन्मत्र घटे लभ्रे जातो ब्रह्मस्वभक्षणात् ॥ ८ ॥
 गौरो मध्यमरूपादद्यो मन्त्रविद्वक्तपित्तभाक् । धर्मज्ञो नीतिविद्विद्यास्त्रीपुत्रसुखसंयुतः ॥ ९ ॥
 लघुर्दयालुर्विख्यातो बहूनां हितकारकः । क्लेशचिंतादिभीत्याढ्यः पापात्पापफलं त्विह ॥ १० ॥
 स्त्रीत्यागार्द्रपणात्पापाज्जातपुत्रविनाशकः । सप्तपञ्चाशदब्दांतामपि ब्रह्मस्वभक्षणात् ॥ ११ ॥
 या कनिष्ठा सहाया प्राक्सा ज्येष्ठात्र मृतात्मजा । बहवः प्राक्सहाया ये ते मृताः शिशवोऽत्र च १२
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य शृणु पापविशोधनम् । लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्सौवर्णं द्विपलात्मकम् ॥ १३ ॥
 समुद्रिस्य शुभे पत्रे तदर्धमितके तथा । तल्लिगमंत्रैः संपूज्य षोडशोरूपचारकैः ॥ १४ ॥
 दद्याद्दिग्भवरायैव पूर्वपापापनुत्तये । शिवं च तन्मितं दद्यात्सपत्नीकं सुतान्वितम् ॥ १५ ॥
 शतैः पलेस्तु ताम्रस्य घटं दद्यात्तदर्धकम् । वा स्वर्णस्य घटं शक्त्या गोघृतेन प्रपूरितम् ॥ १६ ॥
 दद्याद्देद्विविज्ञाय ब्रह्मस्वघविनाशनम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु तद्दृष्टाक्षरं जपेत् ॥ १७ ॥
 त्र्यंबकं द्विगुणं चापि सर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च तिलाच्छक्त्या ब्राह्मणान्भोजयेच्छुभान् ॥ १८ ॥
 एकादशसहस्राणि पश्चात्कुर्याच्च पार्थिवान् । दद्यात्सुवर्णभौमं च ऋतुदोषोपशान्तये ॥ १९ ॥
 मम जन्मदिने सूत व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः । अनेन विधिना यस्तु कुर्यात्पापविशोधनम् ॥ २० ॥
 स्त्रीत्यागार्द्रपूर्वजात्पापाच्चया ब्रह्मस्वभक्षणात् । मुच्यते न च संदेहो न चारिष्टभयं भवेत् ॥ २१ ॥
 अशीतिमितवर्षान्तं जीवने कथितं त्विह । गंगायां निधनं प्रोक्तं तस्य स्वर्गगतिर्ध्रुवम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीपुत्रसुरवृद्धिः स्यान्न च शत्रुविवर्धनम् । नाधिव्याधिभयं तस्य प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ २३ ॥
 त्रिपष्टमितके वर्षे पंचसप्ततिके तथा । चतुर्विधं महारिष्टं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २४ ॥
 ध्वजे मेपगते जन्म निर्याणं वृश्चिके स्थिते ॥ २५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽप्यायो दशोत्तरचतुःशताधिकतत्त्वतमः ॥ १४१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेषु महाभाग शृणु चास्य विचोष्टितम् । राजपुत्रोऽभवत्कश्चित्पृच्छकोऽसौ पुरानघ ॥ १ ॥
 गंगासमाश्रिते देशे युग्मयोजनसम्मिते । ग्रामाध्यक्षो महातेजा धर्मशास्त्रक्रियायुतः ॥ २ ॥
 शिवभक्तिपरो विद्वान्मंत्रविचारचोष्टितः । पुत्रमित्रादिप्रानादद्यो धनधान्यसमाकुलः ॥ ३ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मकरेऽपि च । अन्यपर्वसु विप्रेभ्यो वस्त्राभरणानि च ॥ ४ ॥
 गोभृशय्यासनादीनि भक्ष्याणि विविधानि च । सत्पात्रेषु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ ५ ॥
 अयो भाविवलात्तेन कामलुब्धेन यौवने । ब्राह्मण्यां धारितो गभेः पापमाचारितं त्विदम् ॥ ६ ॥
 यत्ने कृतेऽपि बहुशो नार्त्ताभ्रस्य पातनम् । ततो लोकमयात्सूत विषं भुक्त्वा तु सा मृता ॥ ७ ॥

श्रीसहायेन तेनैव कृतं प्राक्कर्म दारुणम् । ततो बहुतिथे काले ससहायो हि बाहुजः ॥ ८ ॥
 गप्य धर्मपुरं तत्र शुभाशुभविवेचनम् । पापात्पापफलं मुक्ता पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतात् ॥ ९ ॥
 तीर्थराजमभावात्प्राग्दानाच्च विविधत्तया । सरस्वत्याः परे देशे जांगले नखयोजने ॥ १० ॥
 कुले महति पक्षीन्द्र जातो वन्दीजनोऽधुना । गौरः गुरुषो मतिमान्मुञ्जीलश्च दयापरः ॥ ११ ॥
 चंचलो दर्शनीयाक्षो नात्युच्चो न लघुः क्षमी । वाचां मधुरया युक्तो राजसेव्यश्च मंत्रवित् ॥ १२ ॥
 उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनप्रियः । कुलाग्रणीर्यशस्वी च भृत्स्ववाहनभोगभाक् ॥ १३ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाहोमी पापतः ह्यचित् । धूर्तः शठोऽतिमितदो पितृसौख्यविवर्जितः ॥ १४ ॥
 किञ्चिद्गुणास्ति जठरे पित्ताधिक्योऽतिवीर्यभाक् । ब्राह्मण्यां वीर्यपातात्प्राग्गर्भपाताच्च तद्रथात् ॥ १५ ॥
 अत्र जन्मन्यसौ प्रथा पुत्रसौख्यविवर्जितः । या स्त्री पूर्वं सहायासीत्पापकर्मणि चांडज ॥ १६ ॥
 सा प्रदुरत्र वनिता पुत्रदुःखात्प्रपीडिता । गोस्त्रीविमर्षणं पापं पुत्रदुःखकरं यतः ॥ १७ ॥
 प्रदुर्लभादिदं चिह्नं सूर्यः खोराशिगः किल । अंत्युप्राद्वै पूर्वपापाद्गुरुचक्रग्रहे गतः ॥ १८ ॥
 लक्ष्योऽत्र लक्षणैरेभिः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलेर्दशमितैः कार्या ब्राह्मणी च हिरण्मयी ॥ १९ ॥
 पत्रे लेख्या शुभाकारा सगर्भावयवान्विता । वा तदर्धाहिरण्येन यथावित्तानुसारतः ॥ २० ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः । सा च देवा विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २१ ॥
 मन्त्रः ।

'सौवर्णां ब्राह्मणीमेनां सगर्भा सोमदेवताम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये' ॥ २२ ॥
 ब्राह्मणं हेमजं दद्यात्पलैर्युग्ममितैः शुभम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुसारतः ॥ २३ ॥
 सोमं दद्यात्पलेकं तु हेमं पापविशुद्धये । पलेनार्धपलेनापि कमलं हेमजं शुभम् ॥ २४ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः । ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च सर्वपापविशुद्धये ॥ २५ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु षड्भ्यक्तं तन्मितं जपेत् । अष्टाक्षरं तदर्धं तु जपेद्दोषापनुचये ॥ २६ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः । विभेभ्यो दक्षिणां दद्याच्छतया विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 यथाविधि हरेर्वेशं शृणुयाद्गुरुपुत्रदम् । य एवं कुरुते सूत शक्त्या पापाविशोधनम् ॥ २८ ॥
 लभतेऽती पुत्रमुखं स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाधयो व्याधयस्तस्य न वीर्यक्षयमाप्नुयात् ॥ २९ ॥
 न करोति यदा लोभात्त्रिव्येकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तास्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ ३० ॥
 पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते तस्य वर्षाणां पञ्चसप्ततिम् ॥ ३१ ॥
 जीवनं कथितं त्वत्र न चारिष्टभयं भवेत् । न भवेत्पुत्रमरणं निर्याणान्ते शुभा गतिः ॥ ३२ ॥
 जन्मादिप्रणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३३ ॥

इति श्रीवृद्धसूक्तारणसंग्रहे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कथित्वात्रकुले जातश्लोचकमां प्रतापवान् ॥ १ ॥
 अंगदेशे धनादचरतु ग्रामाध्यक्षोऽतिधार्मिकः । बन्धुस्त्रीसंयुतो विप्रवंशाराधनतत्परः ॥ २ ॥
 पितृभक्तिपरो विद्वान्बली मात्सर्यसंयुतः । स चकार गयाश्राद्धं यौवने विविनाण्डज ॥ ३ ॥
 काम्यश्राद्धानि दत्तानि विविधानि फलाप्तये । पर्वस्वपि च गोधान्यवस्त्राश्वासनकाञ्चनम् ॥ ४ ॥
 अथो पापं कृतं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । वैरभाववशाद्वात्रौ स्वकुले क्रूरचेतसां ॥ ५ ॥
 अन्यग्रामाधिपस्यापि क्षत्रियस्य विजानता । लोकपुत्रस्य वै पुत्रो घातितश्लोचकर्मणा ॥ ६ ॥

वत्पिता तेन दुःखेन मृतः पूर्वमपुत्रकः । तत्स्त्री तेनैव दुःखेन पुत्रकथेन वै मृता ॥ ७ ॥
 स्त्रीभ्यां सहाययुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । ततो बहुतिथे काले ससहायो हि बाहुजः ॥ ८ ॥
 धर्माधर्मयुतस्तत्र गतो यमपुरं प्रति । पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गांश्च शाश्वतान् ॥ ९ ॥
 गयाश्राद्धप्रभावेण चात्रदानेन मानद । ऐरावतीप्रदेशे तु स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ १० ॥
 रक्तश्यामः सुशीलश्च नात्युच्चो न लघुघृणी । नानाभोगसुखैश्वर्यधनाढ्यो दानमानयुक् ॥ ११ ॥
 सभायां चतुरो धीरो विद्वान्धर्मार्थसाधकः । बन्धुस्त्रीभिन्नसंयुक्तो भृत्यवाहनभोगभारु ॥ १२ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । धूर्तः पित्राधिकः शाठ्यमनोदुःखसमन्वितः ॥ १३ ॥
 पितृहीनोऽलसो भीरुश्चोदरे तु व्यथा क्वचित् । पूर्वं बालववात्पापात्पुत्रसौरुषविवर्जितः ॥ १४ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायामृद्बन्धकमेणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा मधुरत्रासीन्मृता पुत्रविवर्जिता ॥ १५ ॥
 बालयौवनसंप्राप्ता पुत्रदुःखाकुला गता । या द्वितीया सहाया प्राक्सा कनिष्ठान्न जन्मनि ॥ १६ ॥
 मृत्युर्वैविरत्रास्ति पुत्रशोकप्रपीडिता । स्त्रीबालद्विजघातायाः पुत्रनाशकराः स्मृताः ॥ १७ ॥
 तस्य लग्नादिदं चिह्नं तनावर्को न संशयः । श्रुत्वैवं विधिवत्सुर्पाद्विधानं हि समाहितः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं भविष्यति ममाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मय्ये ह्यायुरष्टाद्विवत्सरम् ॥ १९ ॥
 रिष्टं पश्चिमवेदे तु तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसत्रादे कर्मविपाकेऽप्यायो द्वादशोत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कीरदेशे समुत्पन्नः कश्चिदक्षत्रकुले सुधीः । विप्रोत्संगगतस्तत्र प्रयागे मकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान्विधिवत्सन्तानं दानं स्वल्पं च शक्तितः । देवयोगाद्गृहं प्राप्य कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्र्यां गर्भं दधार वै । स्त्रीभ्यां सहाययुक्तेन पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरीषधैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुरा । एवं सर्वैर्मिलित्वा तु पातकं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले गतास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थराजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सेज्ये शनौ सिंहगते सूर्ये कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे ह्यैरावतीतिरे नात्युच्चो न लघुः सुधीः । श्लिष्टवाक्स्वल्पधर्माढ्यः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहोदरधर्मैर्हीनो जातपुत्रविनाशकः । परदारामिगमनाद्गर्भपातनदोषजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वमृतात्सूत लक्षणैर्लक्ष्येदिह । स्त्रीसाहाय्यात्तथा सूत प्राक्पापं समुपाजितम् ॥ ९ ॥
 तेनैकास्त्यत्र पत्नी च तस्य पुत्रशुचान्विता । तथान्या बहुपापत्वाद्भ्रातुः पत्न्यग्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रमर्तृमुखेर्हीना नानारोगसमन्विता । पूर्वं यो हि सहायोऽमृतस हि भ्राताग्रजस्त्वह ॥ ११ ॥
 पृच्छकस्य समस्तास्ते क्षयरोगप्रपीडिताः । चान्द्रायणप्रवं कुर्याद्बालरूपं हारिं यजेत् ॥ १२ ॥
 सर्वैर्यदानादत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । कुरुक्षेत्रादिर्तार्थेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ १३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसत्रादे कर्मविपाकेऽप्यायखण्डोदशोत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४१३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रो महासाधुश्रानुर्वर्ण्ये प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
 संयुतो वायुपित्ताभ्यां किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ २ ॥
 पातिभक्ता पातिमाणा व्रतानामनुकक्षिणी । पुत्रहीना कथं जाता वस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिदाम् । यदा चिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
 औपधैच्छेदनाद्यैस्तु प्रलेपेर्दृष्टभक्षणैः । संवाहनैस्तथा पातैरन्यैर्वा बलिकर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनोपायान्करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता खग ॥ ७ ॥
 अनया हर्षण्या चैव संततेनांशनाय च । औपधैच्छेदनाद्यैस्तु तदर्थे कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै प्रेरयामास विविधांश्चैव सा गदान् । तदा वै ऋतुभावाच्च तथा पीतं तदौपधम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्नग्निमानद् । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाता सा विविधातुरा ॥ १० ॥
 वेदना ह्यभवन्नित्यमसृग्वातोदरामयाः । पुष्पे नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 तथा चैतत्कर्म कृतं गर्भदोषकरं महत् । तथापि फलद्वैतुणां द्वितीयं सुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
 स्त्रीभावाद्दुष्टबुद्ध्या च यत्कृतं पूर्वजन्मनि । तेन वै कर्मणा वत्स विविधाः पुष्पबंधनाः ॥ १३ ॥
 गर्भाश्रयमधिश्चित्य स्रवति शोणितं बहु । छिद्यन्त इव चांगानि सूचीभिरिव वेदनाः ॥ १४ ॥
 वेदना याः पुराभूवन्स्त्रीणां गर्भनिपातने । यावत्कालं प्रदेशीयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
 तावानेव च तद्गर्भः पतेद्वा नास्य संभवः । एवं तु लक्षणज्ञांत्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
 एकवासोर्विधिं चैव दंपती तर्धिसंगमे । सुप्तमे भ्रूप्रदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
 संप्रणाशाय दुःखस्य प्रायश्चित्तमिहैनसः । प्रौष्ठपद्यां तृतीयायां शुल्कायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
 यत्नेन गार्भिकं नाम ह्युपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजाप्रियम् ॥ १९ ॥
 केतुकैर्गर्भसंयुक्तैश्चंपकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णां राजतीं ताम्र्यां शूर्तिं गौर्यां प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥
 हारत्पूरमुकुटकुण्डलाभरणान्विताम् । नैवेद्यैः पुष्पकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
 उपातिष्ठेत विधिवद्भवार्नां मियवल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिरतु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्वीतृत्प्यादिपूर्वकम् । फलैर्नानाविधैरर्चयेद्यां मन्त्रपुरःसरम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतमञ्जनं सूर्ध्नि निःक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मंत्रः ।

“नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशमिये । गृहाणार्घ्यमिमं देवि पुत्रान्ममह्यं यशस्विनः” ॥ २५ ॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् ॥ २६ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतमात्रःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः ॥ २७ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानथ पोडश । अत्येकं वैष्णवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् ॥ २८ ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रोत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ २९ ॥
 सगर्भा च वृषोपेतो सितो गां वस्त्रसंयुताम् । सहिरेण्यां ततो दद्याद्विप्राय गुणशालिने ॥ ३० ॥

मंत्रः ।

“अपातयं पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणां वशं गता । यन्पापं बन्ध्यताहेतुस्तरमान्योचय चांबिके ॥ ३१ ॥
 तव दानेन पुत्रो मे भवेच्च सुभगे सति” ॥ ३२ ॥

इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विभ्रं विसर्जयेत् । एवं व्रतपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३३ ॥
 लभते पुत्रपौत्रार्दान्प्रियेण सह मोदते । लभेत गर्भपातं नो पतिपुत्रसुखं भवेत् ॥ ३४ ॥
 तृतीयं वा चतुर्थं वा मासि गर्भं सुविन्दति । रज्जतरय पलाभ्यां वै कोशं गर्भाश्रयाकृतिम् ॥ ३५ ॥

निष्क्रेण स्वर्णगर्भं च कृत्वा दद्याद्विजन्मने । गर्भपातं प्रकुर्वत्या मया प्राक्तनजन्मनि ॥ ३६ ॥
 यदयं बंध्यकृत्याप्तं तस्मान्मोचेह सुव्रत । जन्मजात्यादिकं वत्स ननुदेदिह कर्मणाम् ॥ ३७ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नीसादिता पूर्वं सा वै गर्भस्थ दोषकृत् ॥ ३८ ॥
 तस्येमानोह चित्यानि लक्षणानोह जन्मनि । यस्याः प्राग्जातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ३९
 दीनानायविरोधःस्यात्तद्विरोधतया सुत । अनुपंत्री प्रयोक्त्री सा पितृमातृमुखोऽज्ञिता ॥ ४० ॥
 बंधुसंततिदुःखं स्यान्मर्यादायनवस्थितिः । शोकः स्यादुदरे बाधा तद्वत्स्त्रीहादिविभ्रमः ॥ ४१ ॥
 अंतरा स्पंदमानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । इत्यादिलक्षणेज्ञात्वा पूर्वोक्तां निष्कृतिं चरेत् ॥ ४२ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ४३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसम्वादे कर्मनिपाकेऽध्यायश्चतुर्दशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावाद्रतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 महापातकयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाघोरान्नरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथातिकालं तिर्यक्तं विभुज्याधर्मजं स्वयम् । कर्मसंघेऽयं पुण्यत्प्राक्सोऽयं जातो हि वाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूतं कृशो दुःखानुरो भृशम् । लग्ने कुम्भाभिधे सूतं भौमचन्द्रयुतेण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते वर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तदग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वा मुखं भग्नं दृढपापान्न निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसम्वादे कर्मनिपाकेऽध्यायः पचदशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवकश्चिद्दर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूतं कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाह स पुरं शत्रोर्हतवांस्तद्व्रतं वसु । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अथो यमक्षये सर्वा भुक्ता नरकघातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशेषादयोऽत्रापि स जातः क्षत्रियायरः । देशेऽप्योध्याभिधे गौरो लघुदंशो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजपक्षमप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यते त्विह । कार्यास्तत्र त्रिवेदानां मूर्तयस्तु यथोदिनाः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशिकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदल्यः पत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
 यथावित्तानुसारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेन्न जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूतं पूर्वपापानुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृत्वा महासाहो भयं तस्वात्र शान्मयति । नैवं कुर्यान्नरो मोहाद्रिष्टं विशतिमेऽन्दके ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसम्वादे कर्मनिपाकेऽध्यायः षोडशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामर्याधैव सा ज्ञेया क्षयरुगुता ॥ १ ॥
 न तस्याः पापशमनं भयोक्तं च ररगाधिप । महापापकृताद्भोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसम्वादे कर्मनिपाकेऽध्यायः सप्तदशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रीघाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । वधिरो जायते स्वत्र प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् ॥ १ ॥
चान्द्रायणप्रतं कुर्यात्पूर्ववर्णफलसंयुतम् । पुस्तकं विविधद्व्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्चापि भक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशोऽक्षरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्देहघातजम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
नानाकष्टवती सा हि निजसर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महृत्यया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजायते जंतुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । कामतो हि भवेत्सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो विंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्पूर्वभवे मोहाच्च कुण्डुत् ॥ नासावकस्वमाप्नोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्सर्वत्रैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः काश्चिदंशे पञ्चनेदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमा ॥ १ ॥
विप्रोत्संगगतः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्नातो मकरे भानो धूर्तः कर्मक्रियोज्जितः ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतस्यान्यक्षत्रियस्य स्वगाधिप ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुरातनात् । एका वत्सतरी दग्धा जीवाश्चापि ह्यनेकदाः ॥ ४ ॥
कालयोगेन संप्राप्तः स वै यमनिकेतनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजस्तिवह । गंगायाः प्रान्तरे देशे पंचयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान्धर्मं स्वरूपमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पत्रिकस्वरूपवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यकः सपत्नीको बंधुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाच्चैतत्फलं शृणु ॥ ८ ॥
गोवालवत्सकवधाजीविवातादपुत्रकः । सप्तवेदाद्दपर्यन्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविप्रवधा लोके पुत्रनाशकरा यतः । गोरेशिमे शनौ सोमात्पद्मे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
लक्ष्मीतदण्डजश्रेष्ठं पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवरसात्र सा सुत ॥ ११ ॥
शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्ययी ॥ १२ ॥
तर्द्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । संपूज्य विविधन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १३ ॥
मार्गवर्द्धिमतेर्देयस्तथा पशुपातिः सुत । मापार्भ्यां च तथा बद्धिर्जवा मापचतुष्कजाः ॥ १४ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिटनाशनम् ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्धरिवंशं च दशावृत्तिविधानतः ॥ १६ ॥

यः कुर्याद्विधिवत्सुत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यति च तत्पुत्रा जन्मन्पत्र ममाज्ञया ॥ १७ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ १८ ॥
 नवसप्ततिवर्षान्तमायुरेवं कृते त्विह । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायोद्देशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विज्वरांगना । पतिमिया शील्युक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 वरमावात्तया भव्यं गृहं दम्यं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दम्यो गृह्दाहे खगाधिप ॥ २ ॥
 साहाय्यात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपार्जितम् । तत्पापजान्महावोरान्मूलात्प्राप्य विघ्नोनिजात् ॥ ३ ॥
 तैव ज्ञात्यविरोधेन पतिशुश्रूषणात्सुव । क्षत्रिया धनधर्मादद्यात् पूर्वपुण्यात्तथा सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता वाल्ये बालघातादपुत्रिणी । गृहामिदाहपापस्य प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 त्रयोविधे मिते वर्षे रिष्टेनैवात्र नन्द्यति । सहायस्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायपञ्चयोद्देशत्युत्तरचतुःशताधिकनहस्रतमः ॥ १४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्पात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्विरग्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणां । तथात्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विघ्नान्दज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायषष्ठोद्देशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याऽवधीन्वारी पूर्वं पापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्वलितांज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापादिप्रमुच्येत तद्दानाद्दिनतामुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्याय पञ्चविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लंबकंठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधितश्चैकां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कंठज्जाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्याय पञ्चविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुपि घातयेद्गुह्याग्रज । वकं सा कंठरोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवत्सुत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२७ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विकृते जातो धर्मिष्ठे वित्तसंयुतः । उदरे शतजा रोगा गुन्माद्याश्रोत्रहृद्ग्रन्थ्या ॥ १ ॥
 मोहाद्याः स्वल्पवीर्यत्वमक्षिपांद्द्वारमयाः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
 नारी जायते वद्विमुखघातमणादेकम् । पात्राणां मातुल्यान्घादेर्विधवातिः स्तुपादिपु ॥ ३ ॥

दायादाच्छुवतीडा भूमिद्रव्यविलिप्तया । गेहिकानि च लक्ष्माणि जायन्ते तच्छरीरके ॥ ४॥
 तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोपवादिनी । गौरवर्णा सुवाणी च संतोषमियकारिणी ॥ ५ ॥
 मृतवत्ता कथं जाताऽस्थिरगर्भा च सा कथम् । दशमास्तानतिक्रम्य गर्भे चोदरसौख्यभाक् ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ८ ॥

पूर्वजन्मानि सा क्षत्री संजाता विनतासुत । अज्ञानतिमिरांध्येन स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् ॥ ९ ॥
 अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकंपकम् । सर्वभूतेषु चात्मानं स्यावरेषु चरेषु च ॥ १० ॥
 प्रमादाद्दीपिनं हन्ति सदा निभुरमानसा । तस्य गेहाश्रिता नित्यं मार्जारशुनपूर्वकाः ॥ ११ ॥
 पलालक्रीडनपरा गेहे संकुलिता भृशम् । सा ततवालुकुप्रायंयुतसभस्मचयादिषु ॥ १२ ॥
 अविशिता तदा साम्री प्राक्षिपदुष्टचेतसा । बालगर्भाशयान्बालान्सुविस्पष्टालिखेन्द्रियान् ॥ १३ ॥
 तन्मातृभिः सा तत्याज ज्वलने बालवातिनी । पापा बंधनमात्रं सा बालघातादिकं त्विह ॥ १४ ॥
 परत्र यातना घोरा न व्यजानादुराशया । विनिघ्नोति प्रमादाद्ये प्राणिनस्ते नराधमाः ॥ १५ ॥
 रौरवे चिररात्राय पच्यंते यातनादिभिः । अनाद्यर्थाग्र महीपस्तु प्रक्षिपेत्तान्नराधमान् ॥ १६ ॥
 तथाधिषेपु जीषेपु मृतेष्वपि च तद्रात्र । म्रियन्ते शिशवस्तेषां पूर्वदोषानुसारतः ॥ १७ ॥
 अनले ज्वलिता चाभिर्बद्धो लघुमाणिनः । गर्भयुक्ता मृतास्ते वै मातृभिः सहिताः स्वगः ॥ १८ ॥
 न लभंतेय ते भार्या मृता वै दृष्टजंतवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजाः ॥ १९ ॥
 त्रिविधापत्यजा वाधा प्राप्स्यते जनुरंतरे । जन्तवो गर्भगा ये ते स्वकृतं कर्म भुञ्जते ॥ २० ॥
 उभयोः कर्मणोर्द्वैतनादायैव जानिर्भवेत् । इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ २१ ॥
 मृतापत्या पुत्रहीनाऽस्थिरगर्भा हि यत्र सा ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्रितं कथं नाय येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २३ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिने समनुमाते ह्यनुकूलग्रहे स्वग । प्राशुद्वप्रवणे देशे गोमयाशुपलितके ॥ २४ ॥
 आसनं चाधिकं शुद्धमास्तीर्य सुविचित्रकम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २५ ॥
 निष्कमानं सुवर्णस्य शकळं मध्यमं क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तद्गुलद्रोणपर्वतम् ॥ २६ ॥
 शुद्धतोयभृतं ताम्रं पात्रं दशपलात्मकम् । स्थापयेद्वाजतं पशं तन्मध्ये फलनिर्मितम् ॥ २७ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं हि प्रजापतिम् । करेऽशमाला दक्षे हि वामे चाय कम्बुलुम् ॥ २८ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं मूर्तिं तां शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पावैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २९ ॥
 तत्र श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विभं हि वेद्विद्वांसं पूजयेद्विधैर्धैः ॥ ३० ॥
 ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं वदेत् ॥ ३१ ॥

मंत्रः ।

“सिद्धशुणेद् स्रष्टा वै पत्नी च तपसो बलात् । ता मया तिलसंख्याकैराधिभिरतीव्रवेदनैः ॥ ३२ ॥
 लंघिताः स्त्रीजनाचारा अजानत्या दयादिकम् । नाशयेस्तस्य पापस्य देवप्राप्तं विगर्हितम्” ॥ ३३ ॥
 सम्पद्यश्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी । सपत्नीकं तु सौवर्णनिर्मितं सम्पद्यचितम् ॥ ३४ ॥

विमाय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने । एवमामप्य तां श्रुतिं समादाय पृथक्पृथक् ॥ ३५ ॥
प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाम् । दानान्ते कीर्तयेन्मंत्रं तिष्ठन्ती विहिताञ्जलिः ॥ ३६ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजन्तुषु दयारहितचित्तया । प्राप्तं सुघोरमशुभं स्वामिस्तच्छिन्वि पातकम्” ॥ ३७ ॥

दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिण्यात्मानमक्षियेत् ॥ ३८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकत्राती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥

कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनात्र स्वगाधिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चयुक्चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्कार्कं विनतानंदवर्धन । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवत्यलम् ॥ १ ॥

कृष्णधेनुप्रदानाच्च यथोक्ताद्गृह्णामज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायैत्रिंशद्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभक्ष्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राङ्मानवोऽज । सोऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र जायते क्रिमिलोदरः ॥ १ ॥

स भीष्मपंचकादत्र घृतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वरोगात् दुष्टात्क्रिम्युदरात्त्वग ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः क्रिमिजोत्या हि रुक्मिणी ॥ १ ॥

तत्पापशमनं कार्यं भीष्मपंचकजं व्रतम् । कार्तिके शुद्धपक्षे च प्रान्तस्थं दिनपंचकम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन यो मोहाद्भक्षयेद्विधिवर्जितः । सिद्धान्नानि पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥

विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदराख्यां च रुजं नेह प्रपश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायैत्रिंशद्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुक्तं यया पुरा सूत सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पर्शेन सततं सेह स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥

सा वैष्णवाद्भ्रतात्पुण्यात्समात्पापात्ममुच्यते । कृशोदराख्यया नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायैत्रिंशद्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिदासीद्भ्रमान्वितः सदा । सभायो नर्मदातीरे धनसौख्यसामन्वितः ॥ १ ॥

कृतानि तेन दानानि नानापूर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विषेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 वयो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुभार्ता धर्मशीलयुतां पियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठाया अनृतावापि मोहितः । ततो यमपुरं प्रासः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । श्रद्धादानवशात्तोऽत्र गंगायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिंहस्थेकं मुखे राहौ जीवे कर्केऽलिगे भृगौ । स रक्तगौरो मातेमान्वन्धुस्त्रीमुखसंयुतः ॥ ६ ॥
 लघुघृष्णी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानास्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोक इति पौराणिका विदुः । यो वा सहायतः पूर्वं शृणुष्व विनतासुत ॥ ८ ॥
 मानभवे या कनिष्ठाभृत्सा ज्येष्ठात्र गतप्रजा । गर्भशोपयुता चेति लक्षणैर्लक्षयेत्स्वम् ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापमणाशनीम् । कुर्यात्पल्लैर्वेदमितर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
 तदर्धमितकं वापि निजविचादिमं पठन् ॥ ११ ॥

मन्त्रः ।

“पूर्वं वराननां शुद्धां त्यक्त्वा यत्पापमर्जितम् । तदुग्रपापनाशाय ददेऽहं गणनायकम्” ॥ १२ ॥
 माससप्तमितां लक्ष्मीं शुभालेख्यां हिरण्मयीम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय वेदशास्त्रार्थवेदिने ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणान्भोग्येत्पश्चाच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यति च तत्सुताः १४
 श्रुत्वैतच्छक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छोधनं शुभम् । स पुत्रैर्लभते नैव रिष्टं पञ्चाशद्वृके ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् । अन्यजन्मादिकाञ्ज्येयं विस्तरो नोदितो मया ॥ १६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पंचनदे जाता वाहुंजा पूर्वजन्मनि । सेह जन्मनि वै विप्रा जाता वै विप्रपूजनात् ॥ १ ॥
 मान्यत्तया कृतं कर्म शृणु तच्च स्वगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्व्ययं तद्देहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न तद्वत् पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वं ययारुचि । मृतो द्विजस्तु दुःखेन क्षुधितश्च खगाधिप ॥ ३ ॥
 पापमाचारितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पंचत्ववशा सापि भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसंततिहीनेह युवभाषे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येह पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदलीपत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सूत चोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यंघो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र हि मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेच्च ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सुत नक्तान्धत्वाच्च संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विदालोच्छिष्टमोजी च राज्यंघो जायते त्विह । स तत्पापविशुद्धार्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजयेच्च तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यंघरोमासततं भुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टमुडुः नारी प्राग्भवे विनासुत । राज्यंभुरोगयुक्ता वै चेद् जन्मानि जायते ॥ १ ॥
द्विजानां भोजनाच्चैव गोमूत्रमाशनात्तथा । मुच्यते पूर्वपापात्तु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चांडालीगमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मूढो जन्मानि जन्मानि ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रताच्चेद् दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धलुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनासुत । चांडालं प्राप्नुयात्सा चाऽजगरा जायतंडज ॥ १ ॥
प्राज्ञापत्यव्रतात्पंचाशदावृत्त्या तु वर्तनैः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनिष्ठः सदाचारो साधुसेवायुतः सुधीः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिह्नं पापजं चेद् जन्मानि । क्लिंतासो ददृकंद्बुध नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
किंचिद्भद्रः प्रजापेत कारणेन विना खग । तस्य भार्या सुतन्वंगी स्त्रीधर्मव्रतचारिणी ॥ ३ ॥
उदरे च व्यया तस्या भृष्टि पीडा प्रजापते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुत्र्यौ भूते कथम् ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना प्रिया शूद्राय तारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
शूद्राज्ञातश्च सम्बन्धो बहुकालं गतागतम् । अन्योन्यं प्रीतिवशतो रेभे सा तद्गण्वदा ॥ ७ ॥
चकार सा नान्यकर्मचौर्यकर्मरताऽभवत् । ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः ॥ ८ ॥
धनलोभाद्गतस्ताभ्यां भाविनोर्यस्य वै बलात् । तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ ॥ ९ ॥
त्रिभिवर्षैस्तथा मासैर्युतस्य सुमुखस्य हि । धनलुब्धा दुष्टचित्तौ घातकौ दम्पती च तौ ॥ १० ॥
अचिराच्च मृतौ तत्र गतौ वै यमशासनम् । पुत्रशून्यं गृहं जातं ब्राह्मणस्य ततः खग ॥ ११ ॥
तेन कर्मविपाकेन नरके पातितौ भृशम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नः कृतदानप्रभावतः ॥ १२ ॥
इदं चतुर्यकं जन्म मृतापत्यं च यत्र वै । त्रिवर्षमासजातस्य बालस्य हननादसौ ॥ १३ ॥
मृतपुत्रो हि सज्जातो जाताजातस्तथैव च । अयं जीवेदयं जीवेदित्याशाबद्धचेतसः ॥ १४ ॥
जातंजातं नश्यति च तस्य चाकृतनिष्कृतेः । कदाचिदेकास्तिष्ठेद्द्वै ह्यचिरान्निव्रतते परः ॥ १५ ॥
सुगुणश्च सुरूपश्च लालनाच्चादुक्कारिणः । नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मावकारणात् ॥ १६ ॥
व्याध्यन्तैर्भवेदाधिप्रस्तो व्यसनवानयम् । न सौख्यं वै कदाप्यस्य नानाशकितचेतसः ॥ १७ ॥
भवेच्च हतःस्यापि पश्यतोऽपि न पश्यतः । लक्षणानि पुरोक्तानि तस्वैमानीह कीर्तयेत् ॥ १८ ॥
यस्तस्य म्रियते बालः स वै ब्राह्मण एव हि । मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् ॥ १९ ॥

स्वर्गशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः । दौर्मनस्यं महानाधिः शोकस्पाद्यः प्रजायते ॥ २० ॥
अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकीर्तयः । म्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्राश्च कृतचादवः ॥ २१ ॥
एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमथाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्दृढकर्मनिपुदिनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु स्रुत प्रवक्ष्यामि मृतवत्सौघनाशिनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्यं संततेः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । पठद्भिः शान्तिसुक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्घ्यवित् ॥ २५ ॥
सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृतरक्षं प्रतिष्ठितम् । स्नापयेदौषधैर्मंत्रैर्वर्णवेष्युसूक्तिभिः ॥ २६ ॥
सुदिष्टे मुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपयाविकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २७ ॥
द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्थापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मिताम् ॥ २८ ॥
सौवर्णां प्रतिमां वत्स बालगोपालकस्य हि । कृत्वा प्रतिष्ठितमाणां स्मृतिं तां शुभलक्षणाम् ॥ २९ ॥
अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक्छद्मवती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
आहूय विदुषो विभ्राञ्छुचीर्ण्यै वेदवादिनः । अलोलुपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिभिस्तथा ३१ ॥

मन्त्रः ।

“ यो निर्मितः पुरा द्रोहः पापं वै परस्रुतुषु । भूमिद्रविण्देमादेर्लिप्ता या वै मया कृता ॥ ३२ ॥
नाशयेत्तं महापापं स्मृतिस्ते शुभलक्षणा । दुःखं वै सुमहत्प्राप्तं मृतसंततिजं मया ॥ ३३ ॥
तस्मान्मुच्ये महानागापित्तगोदानपुण्यतः ” ॥ ३४ ॥

इति तं त्रिः परिक्रम्य त्रिरतेनोक्ते च तिष्ठति । अग्रे नयेति मंत्रेण विमुञ्चयेन्नसुदीरयेत् ॥ ३५ ॥
धेनुं दद्यात्सवरांसां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणान्मोजयेत्सम्यक् शतं सार्धं यथाविधि ॥ ३६ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जतिष्ठैश्च वंशुभिः । इहैव लक्षणं श्रेयं मातृवंशुसुखाहतिः ॥ ३७ ॥
स्वसुतासुतसौख्यानां संतोषो निजपुत्रवत् । विरुध्यते ह्यपत्यानि तादृशानि मियः स्वयम् ॥ ३८ ॥
विकारः प्रकृतां स्याद्दे गमने पादवैकृतम् । पितृजा मातृजा वापि कासगुल्मार्तिदृढयथा ॥ ३९ ॥
मृतापत्यातिरतस्तेपामनुमंजादिभेदतः । तथा चैवात्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुदुःसुहः ॥ ४० ॥
पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंज्ञे कर्मविपाकेऽप्याथे द्विचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विषं दद्याद्दत्तार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽयं जन्मनि पक्षीन्द्रं च्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं प्रतिनाशमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
न पापशोचनं प्रोक्तं दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंज्ञे कर्मविपाकेऽप्याथे द्विचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे स्रुत विषं दद्याद्द्विजातये । छर्दिरोगेण सात्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्यात्र तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वयारब्धे प्रायश्चित्तं न वै यतः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंज्ञे कर्मविपाकेऽप्याथे द्विचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्य यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद् । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया सह ॥ १ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र स्वगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जंतुर्धः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता जलहृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदंडज ॥ १ ॥
 पुत्राभिलाषिणी पूर्वं स्तयाञ्च यवनं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
 नानाधेनुयुतादानात्कुरुक्षेत्रे पुरानव । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसामन्विता ॥ ३ ॥
 इह जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजाव्रतात्स्वग । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
 अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत्कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजापरो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
 चौर्येण निहितं द्रव्यं यत्सित्यं देवतालये । तेनेदं च कृतं सूत कर्म चात्यन्तदारुणम् ॥ २ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा तत्पापं फलम् । जातो गंगाश्रये क्षत्री पर्वते पूजनाद्वरेः ॥ ३ ॥
 बहुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वसंपत्सुखान्वितः । वालये हि पाण्डुरोगार्तश्चेह जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विपं कस्यापि काश्यपे । सात्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिंसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाग्रज । सवत्सां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्विप्रस्त्वभूदने प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यकायाश्च स उद्गाहमकारयत् ॥ १ ॥
 दानाल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽभूत्कदाचिद्वैवयोगतः ॥ २ ॥
 स चचार बने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविवलाहृदात् ॥ ३ ॥
 नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसामन्विता । पुण्यात्युष्णफलं भुक्त्वा पापात्पापं स्वगाधिप ॥ ४ ॥
 परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजीस्त्वह । गंगायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसम्मिमे ॥ ५ ॥
 गौरः सुरूपः क्षीणांगो बहुद्रव्यपराक्रमः । पिताधिकोऽतिमतिमान्बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ६ ॥
 जातपुत्रा मृताः सप्त पूर्वपापादिहांडज । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
 पलेन च तदर्थेन कार्या सुघटिता सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णां भूषणान्विता ॥ ८ ॥

पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गर्भैः पुण्यैः समन्वयर्च्य भ्रंशैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ९ ॥
 वेधसं तत्र सौवर्णं सुवर्णैकमितं शुभम् । दद्याज्जपेच मंत्रांश्च तल्लिगान्निधिपूर्वकम् ॥ १० ॥
 होमयेच्च यथास्तत्र सतंडुलसतर्पणात् । भोजयेद्ब्राह्मणान्श्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ११ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं वा शतावृत्तिविधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 सुतं पुत्रस्य लभते चेह जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चाद्दग्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत ॥ १३ ॥
 वेदसतत्यद्मायुः प्रायश्चित्ते कृते भवेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचारस्ता पूर्वं यासीद्ध व्यभिचारिणी । सा गता नरकान्वोरानसती पापकृत्वम् ॥ १ ॥
 न शुद्धचत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्याः चतुर्दश्यां शिवव्रतात् ॥ २ ॥
 मोक्षयते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । बाहुनेऽयं महाभाग पूर्वेष्यत्रापि बाहुजा ॥ ३ ॥
 वंध्या प्राक्पापती दुःखादाकुला दयितोऽसिता ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं वंचयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापरोगेण म्रियतेऽत्र स्वगाधिप । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवंचने ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृपातिनी नारी माम्भये विनतासुत । सात्र जन्मनि मूकत्वं जत्रत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृताश्च चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सुत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते च तदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चेह जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागेहाक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विशतिवर्षावसाने नेत्रभंगः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रभ्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गंधपुष्पैः समन्वयर्च्यं दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विमान्वेष्णवाञ्छुद्रया सुत ॥ ४ ॥
 कृत्यानेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वस्त्रेहहरः कश्चिद्भवत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत वित्ततुर्गोशतः स वै । कालचक्राभिर्घं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रालयदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहसूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मदाररता ह्यत्र या पूर्वम्भूरपतिमता । पतिपापप्रभागाद् गतिं प्राप्ता हि मात्रुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी मोदतेऽग्निप्रकाया सह । भुनक्ति भोगान्सकलान्पति प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
गच्छेत्सा परमं स्थान यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय षष्ठ्याश्चाशुत्तरचतु शताधिकसहस्रतम ॥ १४९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानाऽकृतवान्सुत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रजति वापि मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विष्वक्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
एवं यः कुरुते सुत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न प्राप्नोत्यत्र मूकत्व कदाचिद्दिनतामुत ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तपञ्चाशदुत्तरचतु शताधिकसहस्रतम ॥ १४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या धूर्ता बन्धयेत्कचिलोभात्पूर्वभवेऽदृज । सेह जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडयते ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्यात्तेन पयस्विनीम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरचतु शताधिकसहस्रतम ॥ १४९८ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्रणोत्तमो जातो धामिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्छिरोतिश्रैव जायते ॥ १ ॥
कपोले तिलकं तस्य मुखं व्रणसमन्वितम् । ददृकण्टकिलासादि गमने पादवैकृतम् ॥ २ ॥
कर्मानुसारी वै व्याधिश्चिद्भवत्स्य सहायकृत् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहमिया ॥ ३ ॥
रापयुक्ता भवेद्दापि प्रदरातिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येदं कर्मणःफलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः स्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुवाचकः । गतश्चैव महारण्ये सा चासीद्बर्भसंयुता ॥ ५ ॥
वह्वो हि समायाताः शत्रवः पर्यवेष्टयन् । स्त्रियं ते तासयामासुः परिगृह्य खला भृशम् ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवत्तस्या मृतश्चैव शिशुः क्षणात् । तेन कर्मविपाकेन त्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्र्वाविवि भृशम् । बहुकालं न वै काश्चिद्ब्रह्ममेतत्परीक्षयेत् ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकाना हितकाम्यया । कथयस्व मसादेन कर्मणरतरय निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नश्चायं सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १० ॥
गोत्रय वै सर्वर्णं हि सौवर्णं निष्कसंमितम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वस्त्रयुग्मं गुरोरपि ॥ ११ ॥
कर्मप्रकाशकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एव प्रवुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणा तु यः ॥ १२ ॥
पुत्रप्रीत्यादिकैर्गुणैः धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाहोभाद्वा पापनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
स याति पापदोषेण भुवि जन्मनिजन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या लभते पुत्रपौत्रकात् ॥ १४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपञ्चउत्तरचतु शताधिकसहस्रतम ॥ १४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचिन्नारी भर्तृसुखान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्थान्यस्य शूद्रस्य गृहान्विता हि मानद । तथा रसास्तु चार्थिण रावशून्यगृहात्पुरा ॥ २ ॥
 भुक्ता हि बहुभिः सुत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सूत कर्मणाऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला यूनि भावे स्नेहहरी यतः । निष्कृति तस्य पापस्य महत्श्चाधनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 कवयामि प्रयत्नेन वित्ततुर्याशमानतः । कृत्वा तु कदली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय क्षयरोगोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपञ्चमोऽशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वंचयेत्कश्चित्पुरा धौर्त्येन कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपमारोगेण महताकुलः ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्त तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकपञ्चमोऽशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौरांगी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
 दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णापहारजातपापात्प्राप्ता सा स्वर्णकारिताम् ॥ २ ॥
 पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारतः । कुरुक्षेत्रे चन्द्रग्रहे स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
 तद्वत्सा लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपञ्चमोऽशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहृत्प्रामभवे यस्तु ज्ञानादत्र खगाधिप । सोऽजीर्णेनैव रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 अन्नदानाच्च विप्रेभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपतो होमात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षष्ठपञ्चमोऽशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मोहतश्चक्रे नारी भ्रातृवधं पुरा । सात्र जन्मनि भूकृत्वं ब्रजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चान्द्रायणं व्रतम् । वेदपुस्तकदानं च पलस्वर्णयुतं त्विह ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चमोऽशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बालघाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेयात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणाद्धरिवंशस्य विधिवच्चत्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्गाहनाच्चैव पूजनाच्छंकरस्य च ॥ २ ॥
 जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपञ्चमोऽशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे विप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान्प्रातस्संमनोरथः ॥ १ ॥
 खुलाधृतं च स्नेहादि प्राणिनां चिरसंचितम् । गृहीतमतिचौर्येण लोभयुक्तेन चेतमा ॥ २ ॥
 यस्माज्ज्ञानी ह्यभूद्रिभः प्राग्भवे तत्फलं शृणु । स चेह च प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
 धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तयाः दानात्तीर्थराजायित्सेवनात् ॥ ४ ॥
 नागः स्यात्क्षयरोगस्य ह्यन्यजन्मनि चांडज । दोषात्स्वल्पफलैर्युक्तो जीवेद्वर्षगतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय षट्षुत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १७६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा हि ब्राह्मणः कश्चिदंगदेशेऽवसत्सुधीः । धर्मशास्त्रमियायुक्तो धनपुत्रादिगंयुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन विभेभ्यो दानान्यल्पानि शक्तितः । सत्प्राग्भ्यः परं सूत सर्वस्वस्य विधानतः ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन कामलोभेन चांडज । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोर्यस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाराख्यात्तया तत्र कृतं तद्र्भपातनम् । सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातभवेन च ॥ ४ ॥
 एवं किंचिद्व्रते काले स शत्रो यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गाश्च शान्भवात् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणाधमः । यमुनायां महाभाग गौरः पिताधिको घृणी ॥ ६ ॥
 धनमित्रसुखैर्धर्ममतिस्त्रीभोगमाप्रदः । दक्षः कार्येषु चार्थगो धर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
 मानी यज्ञस्वी विनयी कांतिमान्प्रयभाषणः । पुण्यादिदं तथा पपालोमी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 धृतः शठः क्रोधपरो धनवृद्धिक्षयान्वितः । चित्तानुरः पापशेषादनाप्राप्तमनोरथः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्पाकतया तद्र्भपातनात् । इह पंचाशद्वदन्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 चिह्नमगाद्रचये सूर्यश्चन्द्रः शुक्रगृहाश्रितः । पापाभ्यां पुत्रभावेऽपि समाप्तान्तोऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 स्त्रीसहायतया पूर्वं सात्र संततिदुःखिता । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कार्यां वै ब्राह्मणी लेख्या सुवर्णाष्टपलैर्मिता । तदर्धमितिका वापि निजविचानुसारतः ॥ १३ ॥
 पत्रे गर्भान्विता भव्या बहुभूषणसंयुता । गंधपुष्पाक्षतैर्वह्निः पूजनीया प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
 सा देवा वै विधिज्ञाय मंत्रमुच्चारयेदिमम् ॥ १५ ॥

मंत्रः ।

“ ब्रह्मणा निर्मिते देवे पापमाचारितं त्वयि । तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिग्णमयीम् ॥ १६ ॥

ब्राह्मणाय महाभागे पापं गच्छतु तल्लयम् ॥ ”

सोमं च राजतं दद्यात्तन्मित्रं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हैमं सौवर्णसम्मितम् ॥ १७ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु ज्यनकं तन्मित्रं जपेत् । मंत्रमष्टाक्षरं जप्त्वा कृत्वा वै शुद्धिमाप्नुयात् ॥ १८ ॥
 होमयेत्तद्दशशेन तिलज्ययवतंडुलैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूजयेन्न विधानतः ॥ १९ ॥
 लक्षरुद्रं त्रिगुणितं नानाविभवविस्तरैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
 य एवं विधिना सूत प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य संततिवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २१ ॥
 ब्रह्मलोकमवाप्नोति पूर्वपापविशोधनात् । प्रायश्चित्तं द्वयोरेकं न कुर्यात्स्त्रीमोहतः ॥ २२ ॥
 न भवन्ति मुतास्तस्मिन्नीविते शुद्धिवशनात् । न च सद्गतिमाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः ॥ २३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं वपे पापिमिते ध्रुवम् । आयुर्भवति वर्षान्तमिह पापाविशोधनात् ॥ २४ ॥

जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जपित्वा शुद्धिमाचरेत् ॥ २५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । शृणुयाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ २६ ॥
 य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २७ ॥
 नाधयो ध्याययस्तरय न चारिष्टमयं भवेत् । नैवं करोति यो मोहात्पूर्वपापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्नीयिते नात्र संशयः । पंचत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्तकम् ॥ २९ ॥
 त्रिसप्ततिमितद्वायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विह । गतिमप्युत्तमां याति त्वन्मया त्वाततायिनाम् ॥ ३० ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवा सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छात्राद्विचिन्तयेत् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायःसप्तपद्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्रार्थयति धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान् पितृंश्च श्रद्धयान्वितः ॥ १ ॥
 गयाश्राद्धादिभिः कर्म्यैर्दानैर्हव्यैर्विधानतः । सर्वपापविनुर्भुक्तो याति ब्रह्म सनातनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपद्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कथयस्व दिवानाय लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि त्वां तु देवेश छिवि मे सर्वसंशयम् ॥ १ ॥
 यः प्राक्तने वै जनुषि सदा सम्पत्समृद्धिमान् । दानधर्मादिकृद्भेह सुखसंपत्समान्वितः ॥ २ ॥
 बन्धुनामतिसौरुष्यं च वैष्णवी तस्य वै मातिः । जातसंततिदुःखार्तः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भसंयुक्ता प्रयाणे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूपादद्या नानारत्नसमान्विता ॥ ४ ॥
 चन्द्रे निर्भालिते चौरस्तस्या जग्राह भूषणम् । तत्र कौलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्यया पापं प्रणश्यति । श्रूहि विस्तरतो देव लोकानां हितकाम्यया ७
 श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासोविधिश्वैव लक्षपूजा ततः परा । सगर्भा गौः प्रदातव्या हविष्यं मितभोजनम् ॥ ८ ॥
 गर्भाशयगतो मासान्निपेकसमपादनु । पथमे वायु पष्ठे वा मासि जातो मृतश्च यः ॥ ९ ॥
 तयोः कर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि योषिताम् । सप्तमेषु च मासेषु जन्मतः प्रसवाद्ग्रहम् ॥ १० ॥
 अथवा चाष्टमे मासि सूतः सद्यो विपद्यते । स चापि मृतकल्पः स्यादात्मैः सृष्टिकाम्यैः ॥ ११ ॥
 शोकादामोदराहोपाः शूलं गौरवक्रम्पने । रक्तस्त्रावो विवर्णवं जायते कर्मणेरितम् ॥ १२ ॥
 रजतस्य पलाभ्यां तु कोशं गर्भाश्रयाकृतिम् । कुसुम्भवेष्टितं तं तु रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
 मधुना पूरयेत्तत्र शलाकां रूप्यनिर्मिताम् । तन्मध्ये हेमशकलं निक्षिपेदतियत्नतः ॥ १४ ॥
 दद्यादिमाय विविधययाश्रुति निरूपितम् ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुषि गर्भघातः कृतः प्रभो । तत्पातकविशुद्धयर्थं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १६ ॥
 मया मूढेन यद्रेतो निषिक्तं परयोषिति । ततोऽनपत्यं यत्प्राप्तं तस्मान्मां मोचय प्रभो” ॥ १७ ॥

एवं कृतविधेः सूत गर्भपातावनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्ग्रां दद्याच्च सवत्सकाम् ॥ १८ ॥
 सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे काचित्पुरुषं ताडयेत्सग । सेह जन्मनि रोगेण शूलैर्नव प्रपीडयते ॥ १ ॥
 सुवर्णदानाद्द्विधवत्तथा रुद्रजपादिह । पूजनाच्छंकरस्यापि शूलरोगाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि योऽज्ञानात्तरो वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीडयते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
 तत्र कुर्यान्महाजाहो मन्त्रैर्वै वायुदेवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गंधपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
 नैवेद्यैर्बहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुरा ज्ञानेन काश्यपे । सात्र जन्मनि लूताड्या भवत्येव मयोदितम् ॥१॥
 तीर्थस्नानं व्रतादीनि तत्फलान्यत्र चांडज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादसत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग वभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
 नीताः पूर्वं रसास्तेन मिलित्वा चार्धसीरिणा । कालेन ते ह्यता लोभात्स्रेहा मूल्याधिकाः सुताः ॥२॥
 भुक्त्वा पापफलान्योरान्भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्मुक्त्वा पुण्यशेषाच्च पर्वते ॥ ३ ॥
 शूद्रोऽन्यकलायुक्तो मृमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयक्ष्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
 सर्वस्नेहातिदानाद्द्वै स्वविचानुर्धमागतः । स्वर्णदानात्तयाचात्र क्षयरोगाद्दिमुच्यते ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दद्या पतिं सूत प्राग्या जारश्रिना सती । पतिघ्नी सा महादुष्टा चाल्ये ह विक्वा सुत ॥ १ ॥
 विष्णोराराधनादत्र गंगाया उपसेवनात् । धर्मादिह महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय चतुःसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यय पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण घाघ्यते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
 तद्देवदानादिप्राय स्यापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्भोगादतिसाराद्दिनिश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आखेटकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयायां गतो देवाद्यातिता मृगशूकराः । तत्रैका क्षरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 गर्भगौ निहता तत्र शुभा दौ मृगशावकौ । महावाभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तावमायां चांडजाधिप । सोऽपि काले महाभाग मातः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सूत घातयित्वा रिपून्वहन् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 संशामभूर्मा स मृतः प्रातः स्वर्गपुरं तदा । मुक्ता नानाविधानभोगान्स जातो ब्राह्मणास्त्वह ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थज्ञोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धर्मनानाविधैर्युक्तो गाराद्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्पुण्यात्प्रकृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णैश्चैव जन्मनि । राज्यप्रचार्यंभुग्श्च पुण्यात्पापात्कलं शृणु ॥ ९ ॥
 द्यूतः शटः सर्वभक्ष्यः सर्वपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं चात्र शृणु पुत्र यथातथा ॥ १० ॥
 याभ्यां मिलित्वा भुक्ता दौ मृगशावी स्वगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ११
 अपस्मारेण रोगेण मृतौ चार्थं जन्मनि । एवं संतातिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 मांसभक्षणजात्पापात्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिबलसं तु तदर्थं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 द्विरण्मर्या तथा देव्यां द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्भूषणगन्धानानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्विप्रान्सहस्रद्वयसम्मितान् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न च पुत्रमुखं लभेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाभिव्येकण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं पञ्चसप्ततिम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्लायां गरुडाग्रज ॥ १८ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापादद्या बभूव प्राग्भवेण्डज । सा चेयं तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्दृष्टं विधिवच्छेद जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भसंयर्ष भवेद्विह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वतीं दद्याद्देवीं दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धमितिकां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं स्वगाधिप । सातिसारेण महता पीडया पीडयतेऽयुना ॥ १ ॥
 शंकरप्रतिमादानान्मूर्तंस्तस्य प्रपूजनात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारजा क्वचित् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत निर्वर्क्तं प्राप्य निश्चयात् । नरकान्दारुणांश्चैव प्राप्नोत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 कर्मक्षयेऽतिकृष्टेन तस्मिन्वयसि पीडयते ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनशतत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेत्रारी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीड्यते बहुपिण्डया ॥ १ ॥
 पापं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्घ्यवेजेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
 पूजयित्वा विधानेन गंधैर्वर्खाव्रिंशेषतः । मंत्रंश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
 वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चेह लूतिरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतिरोगं न पश्येत् साऽत्र जन्मनि चांडज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किचिद्विषममन्वितः । संयुतो वायुपिताभ्यां नेत्रतोदशिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
 सद्भुजश्च सुधीर्धीमान्धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । कदाचिद्दुदरे वाधा व्रणो वातादिदोषतः ॥ २ ॥
 परोक्षमपवादं च श्रुवतेः कारणं विना । तस्य मिथा सदाचारा सती व्रतपरायणा ॥ ३ ॥
 काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकीम् ॥ ५ ॥

प्रतिवेशितानिनस्तु चकामे काममोहितः । अपसृता हि सा तस्य चपला चारुलक्षणा ॥ ६ ॥
 वैश्येनाकारिता सा वेंलोभमोहादिविभ्रमेः । अज्ञानात्सद्गमिच्छन्ती भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ७ ॥
 तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनतां गतः । स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ८ ॥
 सुवतुं धर्पधामास बहुकालं स्वगेश्वर । व्यभिचारवशात्तस्य वाहुजस्य हृतं धनम् ॥ ९ ॥
 गृहीतं तद्धनं सर्वं धूर्तया लुब्धचेतसा । ब्राह्मणीं नियतं प्राप्ता लोकं दुष्कीर्तिमाप हि ॥ १० ॥
 तेन दुःखेन विप्रो वै ब्राह्मणीमत्यजत्पुरा । निर्वेशो गृहदुःखातो ब्राह्मणस्तु स्वगेश्वर ॥ ११ ॥
 तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह । पश्चान्मातुष्यमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् ॥ १२ ॥
 इदं तु द्वितीयं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमेव वा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन वंध्यात्वनाशनम् । एकापत्यमवं दुःखमनपत्यत्वमेव वा ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासे शुक्लपक्षादितः खग । प्रत्यक्षं सुखसौख्यान्निव्रतं तु प्रतिवत्सरम् ॥ १५ ॥
 षोडशब्दानि नारीणां कर्तव्यं विविपूर्वकम् । गौरिप्रतमिदं सूत सुतसौख्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥
 प्रातर्नियममास्थाय दंतधावनपूर्वकम् । अयाहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये सुतव्रतम् ॥ १७ ॥
 ध्यानोपवासानिरता निशि जाग्रतत्परा । ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥
 परिधायार्चयेद्गौरां पतिपुत्रवतीं स्त्रियम् । कुंकुमैः कज्जलैश्चालंकरणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 ताम्बूलैस्तु सकर्पूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तीमते भानी वति षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥

विधाय तिलवैलेन दीपान्कुर्वाच्छिवाग्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नेवेद्यं विधिवत्कुपांदपूपतिलतंडुलेः । तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाण्यभिनवानि च ॥ २२ ॥
 सप्तधान्यफलोपेतसौभाग्याष्टकयुञ्जि हि । प्रत्येकं दीपकं न्यस्य गौयग्रे तु प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रमुखायैव पूजयन्ती गिरेः सुताम् । भोजयेत्षोडश स्त्रीर्वै शुभास्ताः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥
 एवं विधिं समास्थाय भोजयेतां तु दंपती । नानाभोज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
 दानान्यकृपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । एतद्गौरीव्रतं नाम मार्गशीर्षं समाचरेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधेः सूत प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् । नारीनियमसंपूर्णां व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २७ ॥
 सुखसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रमुखातये । ऐहिकं लक्षणं तस्या नार्या वै संप्रजायते ॥ २८ ॥
 स्वसुमावृण्वसुर्वापि सपरन्याः शोक एव वा । उदारार्तिरसृक्स्वादः पार्श्वपादकरादिषु ॥ २९ ॥
 मिथ्याभिशासनं कापि वाक्यदोषभवच्युतिः । स्वजातिनिन्दाहीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ ३० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्व्यशीत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेयस्तु देवागारे नराधमः । गुदरोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मासिकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनोऽहज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमिथुनं सुत ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडां गुदजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायस्त्र्यंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमान्नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविर्वांजतः ॥ १ ॥
 शर्कराधेनुदानेन दशसंख्येन चाऽहज । विसुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमात्स्वस्त्ययनाज्जाप्याद्वापत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्ब्रह्मी भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्शोत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालानां घातिनी चैव यां भवेत्पूर्वजन्मनि । तेनात्राब्दमितात्कालाद्वाग्बालो न जीवति ॥ १ ॥
 इह जन्मनि भोः सूत तस्मात्ता मृतपुत्रका । अयं जीवेद्यं जीवेच्चिन्तयन्ती च वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्थाऽहज । प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय येन जीवन्ति तत्सुताः ॥ ३ ॥
 श्रवणाद्दरिवंशस्य दशाश्रुत्वा स्वगेश्वर । पञ्चम्येकमितावृत्त्या विशुद्धिः शिशुजाद्विधात् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशीत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्घातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवांजतः । कुष्ठरोगान्वितः सोऽपि जायते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्कालनरं सूत सर्वोपस्करसंयुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
 सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडशीत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सुत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वचम्यहम् । जपेन्मृत्युञ्जयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
 होमयेत्तद्देशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनता सुत । सृजेन्मृच्छं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 शुद्धरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात् प्राजापत्यं चरेद्भ्रतम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव मुसजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलामु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
 राहुग्रस्ते प्रयागे च सर्वस्वमददत्पुरा । तत्र भाविवलात्सुत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
 धर्षिता क्षत्रिया यूनि कामलोभाच्छुभानना । प्रताडितः पतिस्तस्यास्तेन देवहतेन तु ॥ ३ ॥
 ततो मृत्युवशं भातो गत्वा तु यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापादत्यन्तदारुणम् ॥ ४ ॥
 अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियाधरः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसम्मिमे ॥ ५ ॥
 मुरूपदेहः तद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रघनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
 किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखाकुलो भृशम् । धर्षणात्क्षत्रियायास्तु भर्तृसंताडनात्तथा ॥ ७ ॥
 वार्षके कंदुरोगातो निश्चयादिह जन्मनि । लक्ष्मैतदंबजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्यकौ ॥ ८ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधिनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्धपलेन वा ॥ ९ ॥
 हिरण्यं सुयदितं सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गंधैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
 दीपैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्विप्राय धीमते । गणनायं तथा दद्याद्दशमापसुवर्णजम् ॥ ११ ॥
 एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददृक्कंष्टश्च तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 अकालमरणं तस्य भाष्यश्चित्तेऽकृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र सप्तव्यब्दं तु जीवनम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रयुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे जले वापि गोष्ठे वा विनतासुत । सृजेन्मृच्छं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 शुद्धरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यमत्रं चरेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वातयेद्यः त्रियं सार्धं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कार्यं भजति मानवः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेण च स्वगाविप । भागे रिष्टे च नष्टयुर्जायते च तदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रयुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावयजात्पूर्वपापात्कन्याप्रजा भवेत् । जन्मन्वत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाद्ब्रह्मद्राणां तदर्धाधार्चनादिह । सुच्यते पूर्वपापाच्च घोरत्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सून तडागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिन्स्तडागे गोपदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यसंग्रहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽध्यायस्त्रिंशत्तुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्वायुमपीडिता ॥ १ ॥
 देवालये स्थिरं कृत्वा तत्र स्थाप्याश्च देवताः । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽडज ॥ २ ॥
 भोजयेत्तत्र ये विप्रान्वायुम्रीत्या खगाधिप । दानं वित्तानुसारेण वित्तशार्थं न कारयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यसंग्रहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽध्यायस्त्रिंशत्तुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । राजपुत्री मयेत्कश्चित्पृच्छकोऽसौ पुराभवे ॥ १ ॥
 गंगासमाश्रिते देशे युग्मयोजनसम्मिमे । ग्रामाध्यक्षो महातेजा धर्मशास्त्रक्रियायुतः ॥ २ ॥
 शिवभक्तिपरो विद्वान्मन्त्रविद्यारुचेष्टितः । सुपुत्रमित्रमानदहो धनवान्यसमाकुलः ॥ ३ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मकोऽपि च । अन्यपूर्वसु विप्रेभ्यो ब्रह्माध्याभरणानि च ॥ ४ ॥
 गोभूशय्यासनादीनि भक्ष्याणि विविधानि च । सत्पात्रेषु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ ५ ॥
 अथो भाविवलात्तेन कामलब्धेन यौवने । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भः पापमाचरितं त्विदम् ॥ ६ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विपं भुक्त्वा तु सा भृता ॥ ७ ॥
 स्त्रीसाहाय्येन तेनैव कृतं प्राकर्म दारुणम् । ततो बहुतिये काले सप्तहायो हि वाहुजः ॥ ८ ॥
 प्राप्य धर्मपुरं तत्र शुभाशुभविवेचनम् । पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतात् ॥ ९ ॥
 तीर्थराजप्रभावात्प्रादानात्तु विधिवत्तया । सरस्वत्याः परे देशे जाङ्गले नखयोजने ॥ १० ॥
 कुले महति पक्षीन्द्र जातो बन्दिजनोऽधुना । गौरः सुरूपो मविमानुशीलश्च दयापरः ॥ ११ ॥
 चञ्चलो दर्शनीयाक्षो नात्युच्चो न लघुः क्षमी । वाचा मधुरया सुक्तो राजतेव्यथ मन्त्रविदुः १२ ॥
 उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनप्रियः । सभायां चतुरो धीरो सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ १३ ॥
 सुधर्मा दानशीलश्च धनस्त्रीमित्रसंयुतः । कुलाग्रणीर्यशस्वी च भृशवाहनभोगभाक् ॥ १४ ॥
 धर्मादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । भूतैः शोऽथ मितदो पितृसीरुषविवर्जितः ॥ १५ ॥
 किञ्चिद्गुगुस्ति जटरे पिताधिप्योऽल्पवीर्यभाक् । ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्प्राग्गर्भपाताच्च तदधात् १६ ॥
 अत्र जन्मन्वसौ प्रष्टा पुत्रसौख्यविवर्जितः । या स्त्री पूर्व सहायाभूत्पापकर्माणि चाण्डज ॥ १७ ॥
 सा प्रष्टुत्र वनिता पुत्रदुःखप्रपीडिता । गोस्त्रीपुत्रवधे पापं पुत्रदुःखकरं यतः ॥ १८ ॥
 मष्टुर्लादिदं चिह्नं सूर्यः स्त्रीराशिनः किल । महादुःखकृतात्पापाद्ब्रह्मगृहे गतः ॥ १९ ॥
 लक्ष्योऽत्र लक्षणैरेभिः प्रापश्चित्तं वदाम्यहम् । पलेर्दशमितेः कार्या ब्राह्मणी च हिरण्मयी ॥ २० ॥
 पत्रे लेख्या शुभाकारा सगर्भावयवान्विता । तदर्थेन हिरण्येन निजवित्तानुसारतः ॥ २१ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः । सा च देया विधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २२ ॥

! मन्त्रः ।

“सौर्विणां ब्राह्मणीमितां सगर्भां सोमदेवताम् । उदेऽहं विप्रमुखपाय पूर्वपापविशुद्धये” ॥ २३ ॥
 ब्राह्मणं हेमजं दद्यात्पलैर्युग्ममितः शुभम् । तदर्धमितिकं वापि द्वयोर्विंशतमानतः ॥ २४ ॥
 सोमं दद्यात्पलैकं तु हैमं पापविशुद्धये । पलेनार्धपलेनापि कमलं हेमजं शुभम् ॥ २५ ॥
 पूजयेत्पारदेनैव दद्यात्पापविमुक्तये । सुवर्णद्रव्यमानेन विष्णुं रुद्रं च कारयेत् ॥ २६ ॥
 वेदेदेमितैर्मार्गैर्गणेशाकां हिरण्मयी । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विद्यान्तः ॥ २७ ॥
 ब्राह्मणेभ्योऽपि ते देवाः सर्वपापविशुद्धये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं तथा ॥ २८ ॥
 अष्टाक्षरं तदर्धं तु जपेद्दोषापनुत्तये । होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतंडुलैः ॥ २९ ॥
 विप्रेभ्यो दाक्षिणां दद्याच्छक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । पश्चाद्वापि हरेर्वेशं शृणुयाद्बहुपुत्रदम् ॥ ३० ॥
 य एवं कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् । सुखं पुत्रस्य लभते स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ ३१ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न वीर्यक्षयमाप्नुयात् । न करोति च यो मोहाद्विष्वेकं पापशोधनम् ॥ ३२ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः । पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुर्वर्षाणां पञ्चसप्ततिम् । जीवनं कथिनं त्वत्र न चारिष्टं भयं भवेत् ॥ ३४ ॥
 न भवेत्पुत्रमरणं निर्याणान्ते च सप्ततिः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३५ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्नम्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रो नर्मदायां वसत् सूत । धर्मशास्त्रक्रियाहीनः पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ १ ॥
 विप्रोत्संगगतस्तत्र गङ्गास्नानमकारयत् । कष्टेन पाल्यतेऽनेन कुटुम्बः शकटेन वै ॥ २ ॥
 कदाचित्स वनं गत्वा ददाह वनमल्पकम् । तस्मिन्दाहे तु निर्दग्धा जीवास्तत्र स्वगाधिप ॥ ३ ॥
 पापं कृतं स्वकार्यार्थं कुटुम्बरक्षणाय च । स्त्रीसहाययुतस्तत्र गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा शुभाशुभं तत्र जातोऽयं पादजस्त्विह । नर्मदापश्चिमे देशे पर्वते मधुरूपधृक् ॥ ५ ॥
 वृश्चिकस्थे बुधे ऋक्षे रवौ वृषभगे तमे । रक्तगौरस्तथा बाल्ये भ्रातृहीनोऽल्पवित्तकः ॥ ६ ॥
 स चादिकन्यापुत्रैस्तु रहितो दृश्यते सूत । कुचत्वारिंशद्वान्तं न च पुत्रमुखं क्वचित् ॥ ७ ॥
 जीवदाहात्कृतात्पापादल्पपुत्रोऽत्र वर्तते । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्सापत्नत्वं भविष्यति ॥ ८ ॥
 जीवन्नातापुरा चात्र पादादूर्ध्वं रूगन्वितः । प्रायश्चित्ते कृते सूत तपोः पुत्रसुखं त्विह ॥ ९ ॥
 मवक्ष्यामि महानाग प्रायश्चित्तमयो शृणु । राजताश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्या हिरण्मये ॥ १० ॥
 पलत्रिंशन्मिते यस्माद्दस्वशुलविद्यानके । तदर्धमितके वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ११ ॥
 तत्र वृश्चिकसूर्यो तु कार्यो यत्नाद्दानान्तरे । वनदेवी तथा कार्या पञ्चमार्गैर्हिरण्मयी ॥ १२ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिंल्लतौपधिसमन्विताः । य एवं कुरुते सूत पुत्रसौख्यविवर्द्धनम् ॥ १३ ॥
 भविष्यति न सन्देहो दानस्यास्य प्रभावतः । रिष्टं पञ्चाशदब्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्विह ॥ १४ ॥

प्रायश्चित्ते कृतेत्वायुरष्टपष्टचब्दसंमितम् ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंज्ञादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चनवत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मथुरामण्डले सूत वसन्तत्रयी प्रतापवान् । धर्मिष्ठो दानशीलश्च देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोर्धस्य वै बलात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नाभूद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं मुक्त्वा तु सा मृता, ॥ ३ ॥
 वर्भकोऽपि मृतस्तस्या गर्भपातोत्यपीडनात् । सहायैकयुतेनैव नाभूद्गर्भस्य पातनम् ॥ ४ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः सप्तहापो हि बाहुजः । मुक्त्वा पापपलं त्वापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ५ ॥
 महापापकृताहोपाद्गतिर्वै बाहुजादधः । यमुनायां लामगे तु विशद्योजनसम्मिते ॥ ६ ॥
 देशे जातः पूर्वपुण्यात्स शूद्रश्चेह जन्मनि । सुकर्माऽमितदो दक्षो गतिमाल्लोकविश्रुतः ॥ ७ ॥
 ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्प्राक्तद्वधाच्चप्युन्नकः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ८ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलाईस्वर्णनिर्मिता । लेख्या गर्भाच्च्युतेर्वालैः सौवर्णेभूषिता शुभा ॥ ९ ॥
 सा देया तु विधिज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये । देयः पञ्चमित्तोर्मापेस्तया वेदनिधिः सुत ॥ १० ॥
 जपेच्च वेधसो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं सुत । पूर्वपापविशुद्धयर्थं सहस्रं प्रतिदैवतम् ॥ ११ ॥
 होमयेच्च तिलांस्तत्र सघृतात् स्यंडिले शुभे । स्वगृहोक्तविधानेन स्थापयित्वा हुताशनम् ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । ततः सूर्यव्रतं कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 सप्तम्यां च निराहारः सूर्यपूजनतत्परः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पण्यवस्तुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रो धर्मकर्मसमन्वितः । विप्रोत्संगमतस्तत्र गंगास्नानमथाकरोत् ॥ १ ॥
 दुःखेन पाल्यते तेन कुटुम्बस्तुरगेण वै । एकदा तु वनं गत्वा ददाह वनमल्पकम् ॥ २ ॥
 तस्मिन्दग्धे तु निर्दग्वा जीवाश्चापि विशेषतः । कृतमाचरणं द्रुष्टं कुटुम्बभरणाय च ॥ ३ ॥
 भ्रातृमित्रैश्च संयुक्तो गतो धर्मपुरं प्रति । मुक्त्वा शुभं तथा पापं जातोऽयं पादजाधरः ॥ ४ ॥
 शतद्रुनिकटे देसो पुत्रपौत्रसमन्वितः । धनुस्थिते गुरौ ऋक्षे कन्या चन्द्रे वृषे रवौ ॥ ५ ॥
 श्यामाद्भो दिव्यशोभादधः सुखदुःखाकुलो महान् । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्पत्नीत्वं च भविष्यति ॥ ६ ॥
 सत्त्ववातात्पुरा चोप्रात्कटेरुर्ध्वं रुगन्वितः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ ७ ॥
 पत्रं कृत्वा सुवर्णादधं पलयुग्ममितं तथा । तस्मिन्निहरणमये पत्रे चटकायाश्च लेख्यकाः ॥ ८ ॥
 वनदेवी तथा कार्या नानासत्त्वसमन्विता । सा देया तु विधिज्ञाय पूर्वपापविमोचनात् ॥ ९ ॥
 रौक्मं शुभ्रं तथा दद्याद्विन्द्रं सार्धपलात्मकम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तद्दशांशतः ॥ १० ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या सर्वपापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापमणाशनम् ॥ ११ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं यथामतम् ॥ १२ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुषेदाक्षीतिमितान्दकम् ॥ १३ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तनवायुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्दन्दिजनः सूत सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान्प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
 तुलाघृतादिस्नेहास्तु विद्याणां स्नेहाग्निनाम् । गृहीता अतिलोभेन चौर्धेणैव तु तत्कृते ॥ २ ॥

यस्माज्ज्ञानकृतं चैतत्प्राग्भवे तत्फलं शृणु । स क्षत्रियः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदांवरः ॥ ३ ॥
 धनमित्रसमायुक्तः कुष्ठरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तीर्थराजाधिवासतः ॥ ४ ॥
 नाशः स्यात्कुष्ठरोगस्य चात्रजन्मनि चांडज । दोषात्स्वल्पात्फलैर्युक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 ॥ ॥ यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोक्येत् ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टमव्युत्तरचतुःशताधिकतहस्रतमः ॥ १४९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्याधात्री भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैभतेयात्र जनुदि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणाद्धरिंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । हरिदानात्तथा चैव पूजनाच्छंकरस्य च ॥ २ ॥
 भाविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवमव्युत्तरचतुःशताधिकतहस्रतमः ॥ १४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सा मृगी याभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । वैश्याधमा पश्चनदे जातात्र विनतासुत ॥ १ ॥
 पुत्रपौत्रधनैर्धान्यैर्गजाश्वोष्ठादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत क्षेत्रराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
 द्विजसंगयुतात्पूर्वं पूर्वं तद्वितवांछनात् । यवनी पूर्वपापाच्च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चशताधिकतहस्रतमः ॥ १५०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गते बहुविधे काले स जातो ब्राह्मणोऽधुना । गंगायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
 माकृ शिवाराधनात्पुण्याद्वाहुजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापौघनाशिनीम् ॥ २ ॥
 सर्वेसस्युतः कार्या वृषभोऽत्र हरिणमयः । क्षौमवस्त्रयुतो भव्यो मृगाभ्यां संयुतो महान् ॥ ३ ॥
 स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ४ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादाद्द्वै कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोत्तरपञ्चशताधिकतहस्रतमः ॥ १५०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्वाहुजा काचिद्दत्तः प्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
 तदा दोषात्सा मुभगा द्रव्यलोभरताऽभवत् । सपत्नीपुत्रमवदाद्विषं चैतद्दशानुगम् ॥ २ ॥
 मृतस्वद्विपयोगेन गृहीतं तद्धनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्य मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचारितं चोष्रं स्वपुत्रवधसंज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलानि वै ॥ ४ ॥
 फलानि तद्वत्पापानां घोरात्तरकसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यभावेण सा जाता पर्वतेऽतिवह ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यशक्तिसमन्विते । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्या मरुपा सिद्धार्थे सुशीला गौरवान्विता । नातिव्यययुता पापाहोभाटद्या स्वल्पपुत्रका ॥ ७ ॥
 स्वल्पपापस्ते काले चाधिव्याधिसमन्विता । यौवने भर्तृसंयुक्ता वार्धके पुत्रवर्जिता ॥ ८ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापात्प्रगाधिप । लक्षणेभिरादजायाः प्रापश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 विष्णुः कार्यः त्रैतर्मोषः सौवर्णोऽवशयोनिभृत् । देवो विप्राय पात्राय पूर्वपापपनुत्तये ॥ १० ॥
 जपेद्दशहरं मन्त्रमयुतं होमपञ्चरः । गायत्रीं च जपेत्तद्वायवद्रावस्तथा सुत ॥ ११ ॥

भोजयेच्छक्तितो विप्रस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १२ ॥
 न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् । एवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १३ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणां सप्तसप्ततिम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते चाब्दे ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यरिणसंवादे कर्मविपाकेऽन्याथो द्रष्टव्यमवशात्तदधिकतद्व्यक्ततमः ॥ १९०२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो देहीविन्द्यः कृशानुवत् । सदाचारः सुशोभादधो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्विद्यादिवान्भुवि । तस्य भिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षं न चायाति प्रीतिं वै भ्रातृमानुलैः । असृग्वातगदातानां वार्ये स्याद्गृहणी गदः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टामशस्त्राद्यैर्घातः स्यात्करपादयोः । बहुपुत्राः प्रसूताश्च ह्यपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद् । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टानना वापि मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । रक्तस्रावादभृशं पीडा मासेमासेऽभवत्किल ॥ ६ ॥
 कन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रः समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तावज्जन्मानि वैश्यस्तु परविचापहारकः ॥ ८ ॥
 दूतिकार्कर्मनिरतो लोकचिन्तानुरञ्जकः । ग्रामार्थीशोऽभवत्सोऽपि स्वातन्त्र्यमगमत्परम् ॥ ९ ॥
 एको ग्रामेऽभवत्सद्विप्रः शान्तोदान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त न पुत्रो वित्तसंयुतः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हृतं तेन धनं घनम् । मिथ्याभिर्शंसनेर्वाक्यैः क्रोधभर्त्सनतर्जनेः ॥ ११ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रो सर्वस्वमहरच्छटः । निराधाराः मुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ १२ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हृतं च यत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्रियो दूतिक्रया सह ॥ १३ ॥
 किञ्चित्कालानन्तरं वै दस्युकर्मरतोऽभवत् । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशासनम् ॥ १४ ॥
 केचित्केचिद्विपच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दृष्ट्वा भुक्त्वा यातना वा इह जन्मानि मानद् ॥ १५ ॥
 विप्रवर्गो समुत्पन्नः कस्माच्चरत्सुकृतात्स हि । इदं द्वितीयं वै जन्म विप्रत्वं यत्र तस्य वै ॥ १६ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १७ ॥
 नानापत्यान पच्यन्ते नानाकर्माजितानि हि । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मानि ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन जीवेच्चिरं सुतः । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रकरं तथा ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यायवा चाजिनकं शुभम् ॥ २० ॥
 आद्येच्छुक्लवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशकपालिकम् ॥ २१ ॥
 स्यापथेत्काश्यपां श्रुतिं सौवर्णां शुभलक्षणाम् । मुक्तायज्ञोपवीतादद्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् २२ ॥
 दधानां करयुग्मेन चाक्षमालां कर्मण्डलुम् । काश्यपां वामभागेन त्ववितिं विश्वमातरम् ॥ २३ ॥
 सौवर्णां स्थापयेत्सूत सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । आसने वै समास्याय ततो द्रोणाद्दिशांदिशम् ॥ २४ ॥
 हारकेयूरमुकुटकुण्डलाभरणान्वितौ । एवं तौ दम्पती सम्यगर्चयेत्पर्वतोपरि ॥ २५ ॥

कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां पूजयेद्विविधैर्गुणैः । नानाफलद्युतं चाद्य दत्त्वा पुष्पः प्रपूजयेत् ॥ २६ ॥
अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २७ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुषि विप्राणां वधवन्धने । कृते कृतं दौत्यमुग्रं वावयोपादि यत्कृतम् ॥ २८ ॥
तत्सर्वं क्षम्यतान्देव तव मूर्तिं ददाम्यहम्” । अदितिं च प्रणम्याथ कृताञ्जलिरीदं ह्रुवम् ॥ २९ ॥
“आदेते विश्वमातस्त्वं शरण्या शरणार्थिनाम् । प्रियादुःखोद्यसंततद्दयं मामवेश्वरि ॥ ३० ॥
सम्प्रणाशाय दुःखस्य प्रजान्देहि यशस्विनि ।” एवं कृत्वा तु विमृजेद्ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः ॥ ३१ ॥
शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा । चन्द्रसूर्योपरामे तु ब्राह्मण्याय समर्पयेत् ॥ ३२ ॥
एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः ॥ ३३ ॥
पेहिकं लक्षणं तस्य शरीरेप्युपजायते । काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैः करपादग्रं वदेत् ॥ ३४ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठ्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेण्डज । स राज्यक्षमरोगेण युक्तः स्यादेह जन्मानि ॥ १ ॥
तस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापेन्द्रवाद्रोगान्नचोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
अपि ज्ञानकृतं पापं परिष्टरूपेण काश्यपे । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णायुष्कमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठ्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भन्तु यः कश्चिद्दातयेज्ज्ञानवर्जितः । जलन्यरेण सततं रोगेणेह प्रपीड्यते ॥ १ ॥
जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्नरूप्यसुवर्णानां दानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृपिक्रुद्धेद्वारगः । स्वज्ञातीयस्य चान्यत्र वृत्तिलोपं चकार सः ॥ १ ॥
तत्सम्बन्धेऽभवद्युद्धं द्वयोरैको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
सुक्ता तत्पापजं सर्वं शतद्रुनिकटे त्विह । स हि जातो द्विजश्चात्र युवमावे खगाधिप ॥ ३ ॥
तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवचम्यहम् । वेदाभ्यासाद्दृढात्सूत सावित्रीजपतस्तथा ॥ ४ ॥
गङ्गायां वासतो वापि सर्वपापात्प्रमुच्यते । न कुष्ठवृद्धिरत्रास्ति स्थितस्य शमनं भवेत् ॥ ५ ॥
जीवित्पथिमितान्दान्तं रिष्टं चैव प्रणश्यति । गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्जापत्तया ॥ ६ ॥
भविष्यति शुभा लोके परत्र च स्ववेश्वर ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तुः मुखदा तदाज्ञापालिनी सती ॥ १ ॥
इह जन्मनि सा विमा काश्यां जाता हि मुत्रव । व्रतदानपरा चापि भर्तृतोषणसंयुता ॥ २ ॥

पञ्चपञ्चाशदन्तं प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिताम्री तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
सा गमिष्यति वै स्वर्गमन्यजन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजातिथार्मिकः ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहसूर्पाख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन खगाधिप । पूर्वजन्मनि यथाद्याद्रसानिभ्यगृहाश्रितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं स्मृतम् । व्रतान्ते कापिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहसूर्पाख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गं पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
रजतस्वर्णताम्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनातामुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्पाख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीच्च मुखजा सर्गर्भा फललालसा । श्रेष्ठितं चान्यस्य फलं भोक्तुं चौर्येण वै तथा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीनात्र जन्मनि । भवन्ति खलु वै पुत्रा अर्वावर्षाष्टतोण्डज ॥ ३ ॥
पञ्चत्वं प्राप्नुवन्त्यत्र कस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ४ ॥
शनिवनेण्डजश्रेष्ठ यत्रास्तेऽश्वत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पृथ्व्यान्तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलैस्तथा पक्वैः सापूर्वैस्तस्युतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाभ्यर्च्य प्रदक्षिणम् ॥ ६ ॥
पृजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहसूर्पाख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्दातयेद्ब्राह्मणान्मुत । सात्र जन्मनि कुप्रेन तस्मिन्वयासि पीडिता ॥ १ ॥
नायते म्रियते चात्र गळरकुप्रेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वान्नचोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्पाख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवो हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञके । गङ्गास्नानं कृतं तेन बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बस्य पालनं वै चकार सः । एकस्मिन्वै दिने गत्वा ददाह सदृमं वनम् ॥ २ ॥
वर्लदेवस्य सम्प्राप्तो जीवा दग्धा भयाकुलाः । वन्द्योः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । माघे तु जाह्नवीलानात्स जातः शूद्रसत्तमः ॥ ४ ॥
विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसाम्मते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
बहुलोभी बहुलीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुर्भोग्युक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्ष्णैर्लक्षितश्चोत्तैरेवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
वन्द्योः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मतमुद्भवात् । तस्मान्नात्रा च पुत्रैश्च हीनश्चैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद देवेश सुतसौख्यविवर्धनीम् । सर्वपापप्रशमनां लोकानां हितकाम्यया ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहविनाशनीम् । वनदेवी तदा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥

हिरण्मयी शुभालेख्या पत्रे वै चतुरस्रक । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥

प्रजापतिस्तथा कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमानन्तु गणाध्यक्षं शिवात्मकम् ॥ १२ ॥

संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवी कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥

प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणविधानतः ॥ १४ ॥

अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं प्रजपेद्विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥

होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् । तावन्मितं सूर्यमन्त्रं प्रजपेद्विधिपूर्वकम् ॥ १६ ॥

विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापमणाशनम् ॥ १७ ॥

तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु ययाशक्ति रिष्टं पद्मश्वकेन्दके ॥ १८ ॥

प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवन् नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिश्च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुत । भद्रां कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्थापितां पुरा ॥ १ ॥

अमतिष्ठा भवेत्तस्य जन्मनीह खगाधिप । वर्षत्रयं तथाश्वत्थपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभूहिरण्यमिष्टान्तिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥

घृतधेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं ययानुमानेन सर्वस्वार्थं तदर्धकम् ॥ ३ ॥

देयं द्विजवधादौ तु विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपे चेह क्षयरोगप्रदान्तये ॥ ४ ॥

रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्दशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं खगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते चेह जन्मनि ॥ १ ॥

गद्गास्नानेन सततं विधिनाकं भृगे स्थिते । तथा तज्जल्पानेन तस्मात्पापाद्विमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चदशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वास्तिरोपी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादकृत । सोऽत्र जन्मनि मृकत्वं व्रजत्येव न संशयः ॥ १ ॥

मोहादिदं चरेत्सूत दद्याद्दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥

संशय वन्धनैः शुद्धैः क्षामजैर्गुरुडाप्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जं प्रोक्तं परन्तप ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय षोडशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इह जन्मन्यसौ वन्द्या प्राग्भवेऽभृद्गतान्विता । जातयोध्यायान्तु सुभूर्धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
 पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेषु पादजा चेह दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वा च विधिना शिवमाराधयेत्ततः ॥ ३ ॥
 प्रेतैर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविधैर्विस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चादीपमालादिनेडज ॥ ४ ॥
 अर्घ्यरात्रे महानद्यां मध्ये स्नानन्तु कारयेत् । मन्त्रैर्वैरुणसूक्तैश्च नौकायां वा खगाधिप ॥ ५ ॥
 या चैवं कुरुते सम्यक्तस्याः स्यात्सन्ततिर्धुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशोत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परिनिन्दान्तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः स्वल्पाङ्गो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दद्यात्स कपिलां धेतुं सर्वोपस्करसंत्युताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दीपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशोत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । सेह जन्मनि तत्काले क्षयरोगातिपीडिता ॥ १ ॥
 यक्षमणात्र क्षयं यान्ति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
 हृदकर्मकृते पापं प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापनाशकरः कश्चिदुपायो नेह जन्मनि ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनविंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या कानिरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्याश्चेह जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 तत्पापशमनं दानं दद्याद्देवस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पूजयेच्च तिलान्भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः विंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेण्डज । प्रतिमां देवतागारे स्थापितामपरेण च ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठान्विता सेह जायते वै खगाधिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकविंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजो महाभाग ह्यातीदृङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
 विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सुत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 स्यापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्धत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं मुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै दिजः । मथुरामण्डले देशे रम्येः पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरुषोऽमितवदो घृणी । बहुदेशीऽधिकारादयः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥

लोमी क्रूरो महाशुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानसुखहीनश्च सुरूपस्रीमुखोज्जितः ॥ ७ ॥
 बन्धुहीनो व्ययी तीक्ष्णः सर्वं स्यात्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ८ ॥
 कुबेरप्रतिमां रीकर्माम् पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धमितिकां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपूज्य गन्धवुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्याद्वेदस्वर्णपलात्मकम् ॥ १० ॥
 शुभं लेख्यं पवित्रं च पुत्रसन्ततिवर्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्यारिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥

। प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवर्षकम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२२ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णश्च स्वल्पवृत्त्या च जीवनम् ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्देवपरायणः । करे पादे कुशलेण दीर्घश्रृंगिविवानतः ॥ २ ॥
 त्रणोतिदीर्घस्तस्यास्ति नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादश्च लोका ब्रूयुर्निरन्तरम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अतृप्तं भापते किञ्चिद्विद्वेदज्ञस्य कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि म्रियन्ते च एकं द्वे त्रीणि वा मुत । वर्षत्रयमिता वाला म्रियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वतानघ । उदरे च स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं कुभ्रातृणां मृतापत्यत्वमेव हि । गते बहुतिथे काले कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैततेय तृतीये चैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः काश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदशायुक्तः प्रियाप्रीतिः परस्परम् । तस्य चापरमातुस्तु पुत्रः परममुन्दरः ॥ ९ ॥
 एको वै पादचारस्तु तृतीयश्च स्तननययः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
 क्रियाकर्मकृतं पुत्रैः स्ववृत्तेः सदृशं खग । मासैस्त्रिभिर्व्यतिक्रान्तेज्यैर्द्वैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । मात्रा शोकेनार्तया च हृदयं तालितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिवाताच्छिलीभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरेणैव कालेन उपेष्टश्रेणेण घातितः ॥ १३ ॥
 जन्म चेदं द्वितीयं वै मृतापत्यत्वकारकम् । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थस्य मृतस्याथ लघोरलघुक्तस्य च ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यापने तु सम्माते सानुकूलप्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १६ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ प्रातश्चानुदिते रवौ । सुरभेवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १७ ॥
 सुशुभे भृमदेशे तु कुंकुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टफलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १८ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्धयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १९ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्घृणैश्च कुमुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्प्रद्युम्नाद्यांस्तथाचर्चयेत् ॥ २० ॥
 चारुदेहं सुवेपथुं चारुगुप्तं यशोन्वितम् । इभवाहं चारुवाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २१ ॥
 पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदेः । पुष्पस्रग्भूषणवाद्यैरर्चयेद्विद्विधैर्गुणैः ॥ २२ ॥
 तद्विमासोऽथ तद्विष्णोरतोदेवाभिपूजयेत् । शतमद्योत्तरं हुत्वा चरुणा पापसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विप्रभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पापकं कर्म कृतं वै पूर्वजन्मनि । सपत्न्यां चैकजायायां परपत्न्यां तथैव च ॥ २५ ॥
स्वकुल्यहननाद्वापि भूमिद्रव्यादिलिप्सया । लघूनामलघूनां च हननात्पूर्वजन्मनि ॥ २६ ॥
ततोऽथ वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोपिनाशाप दानं सम्प्रददे त्विदम्” ॥ २७ ॥
स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्ता कोऽदादिति विसर्जयेत् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भुञ्जीति स्वेष्टवन्धुभिः २८
पेहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिसंशनम् । काष्ठलोटादिशस्त्राद्यैर्वातः स्याद्बालक्रीडनात् ॥ २९ ॥
जलादग्न्यादिना वाया व्रणो वा तस्य जायते । स्त्रीणां दैवकृतो व्याधिर्मुखे तिलत्रणादिकम् ३० ॥
पितृजामातुलान्यादेर्नेत्रतोदो विरडिमता । स्वसृमातृप्यन्नादीनां बाल्ये वैधव्यता तथा ॥ ३१ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्दां चकार वै । खलवाटरुग्युता सा च जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्दिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलंटेयं महादुष्टा पूर्वमासीत्स्वनाधिप । नानापापवशात्सेपं मातृपुत्री सद्गारा स्मृता ॥ १ ॥
धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तु भवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
वासात्तत्पापस्य हानिः पूर्वजन्मकृतस्य वै ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचविंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षाघातं तु यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
दद्यान्नृष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तस्माद्भोगाद्दिमुच्येत पक्षाघातात्पतत्रिप ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजबलभा । गण्डमालारुषरोगेण संयुक्ता जायते त्विह ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यात्त्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बालकं योऽवधीत्कश्चिद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वंगदेशे वसन्पूर्वं चेद्द जन्मनि सोऽण्डज ॥ १ ॥
धीरः सर्वकलाभिज्ञो नाल्पशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिर्वर्जितः ॥ ३ ॥
बालघातनजापापाद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तथाकुलः ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्थले ॥ ५ ॥

नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विविवाच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यानं विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडसे चतुरसे वा कुण्डे वाज्यतिलाञ्जुमान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विमाञ्शैवान्कासारलड्डुकैः । नानामक्षयफलैश्चैव वस्त्रैर्माल्यैस्तथाचयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्द्रुमीतिकरौ तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजातपापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यां महाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 ममध्यानपरो सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेद्दध्यपादाद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं तु तत्सर्वपापेभ्यो मोचयामि स्वगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पश्चाद्दैविकं खग ॥ १२ ॥
 भायश्चित्ते कृते तत्तु पश्चम्यां चन्द्रवासरे । विन्मये त्वत्कृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण बालघाताद्दिनिश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतैरपि । वाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मानि निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टाविंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनापराधं या नारी परपक्षं च घानयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडिताश्चैव जायते ॥ १ ॥
 तथा निष्कत्रयं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षाघातान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याये एकत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां त्रिविधजां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 गृहवित्तानुसारेण पलेनार्धपलेन च । कुर्याद्विरणमयं पदं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आग्रहान्विति ब्रह्माणं स भुञ्जुं चोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्वाद्यैर्दद्याद्दिमाय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायेऽष्टाविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां खगाधिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयमदः ॥ १ ॥
 धीरे कलियुगे मासे पापान्नात्ते महाबले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्कृतं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याये एकत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽप्यज । कुलत्रो जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णदशकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तद्गं तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याये द्वात्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरो भोक्ता पूर्वं या घातयेत्तु तम् । राजयक्ष्मान्विता सात्र तस्मिन्व्यसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणु पुत्र स्वगेश्वर । यस्मिन्कृते च विधिना पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णं गोभूमिमिष्टान्नं धृतधेनुतिलांस्तथा । देया वै श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता चयं प्राप्ता माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दृष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
 प्राप्ते कालियुगेत्रैव सर्वं पापविवर्जितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेद्देश्यमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तावुद्गसमन्वितः ॥ १ ॥
 प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 पापक्षये महाभाग क्षयः पापरुजस्त्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पियेत् । सात्र जन्मनि मृशस्य कृच्छ्रेणातिप्रपीड्यते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः घोरपापहरं सुत । सुवर्णपद्मदानं च सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३६ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्भिप्रोक्तमो जातः किञ्चिद्दित्तसमन्वितः । कासन्धासादिना वाधा ह्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यजीविकः । मिया मीतिपरा तस्य व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चिल्लोभामिभूता च कुवाक्यानां च वादिनी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्जित्तेनैव्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपत्यानि म्रियन्ते च पको द्वौ त्रय एव वा । रजोदोषात्प्रपीड्येत वेदना विविधा स्तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्मकृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वमन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशेस्तु भक्षणायागतां शुभाम् ॥ ७ ॥
 सवस्तां गां ब्राह्मणस्य धान्यभक्षणतत्पराम् । सा वै गृहीत्वा लकुटिं मृशं कुक्षवताडयत् ॥ ८ ॥
 सगर्भा सुरभिर्वत्स गर्भः कुक्ष्युपघातनात् । मृतासात्वामगर्भस्य प्रसंवाद्दुःखिता भृशम् ॥ ९ ॥
 विशुद्धःखेन सुरभिर्वृशमाकन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
 पश्चान्मलुष्यमायन्ना तत्र दानप्रभावतः । तृतीयं जन्म चैतद्दे मृतापत्यव्यकारकम् ॥ ११ ॥
 सप्तजन्मसु दुःखी वै गौत्रीब्रह्मप्रवातकः । भवेन्नानाप्रकारेण नानापत्यार्थदोषकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्वेनापत्यं हि जीवति । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभासि संप्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
 उपोषणं दिवारात्रौ त्रयोदश्यामतान्द्रितः । पूर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवां ॥ १५ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तस्योपरि गवां स्थान उदगास्यः समाविशेत् ॥ १६ ॥
 अर्हणाद्युपहारैश्च कुंकुमैरुपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
 तस्योपरि, न्यसेद्देवं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पत्रे तायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥
 पुष्पैश्च धूपगन्धाधिरर्चयेद्विष्वैशुणैः । रुद्रैकादशनीभिश्च जपेद्बुधविधानतः ॥ २० ॥
 पूजालक्ष्मिणैः पुष्पैस्त्वैधेह्न्यवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पापसेन च ॥ २१ ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥
 होमान्ते विप्रभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया कर्मवशतः पूर्वजन्मनि दुर्धिया । सगर्भायाः कृतं गोश्च लकुट्या कुक्षिताडनम् ॥ २४ ॥
 तत्कर्मवशतः प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् । मृतसन्वतितदुःखानि प्राप्यन्ते बहुपातकात् ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविनाशार्थं दानं सम्प्रददे त्विदम्” ॥ २६ ॥

स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्ता कोऽद्वादिति विसर्जयेत् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य ह्यन्यान्चै तोपयेद्विजात्र
 मृमिद्विगणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दत्त्वा देयं द्रव्यादिशक्तितः ॥ २८ ॥
 अहःशेषं नयेत्सर्वमिष्टवन्ध्वादिभोजनैः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २९ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्घातः स्यादुपलेखनात् । शृङ्गिणां चोपघातश्च जायन्ते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥
 जलाकुलत्वं सर्पशोभेः कदाचित्तत्र जायते । नार्थङ्गे विकृतिव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
 पितृजामातुलान्यादेर्विधवार्तिः स्तुपादिषु ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणातितीव्रेण सात्र जन्मनि पीड्यते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्या विनाशनम् । दद्याद्बुक्कममयं पद्मं सा तत्र ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिबेत् । मूत्रावरोवरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिह्नं तस्य पदे तेन लक्षितः पादजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 दृष्टप्राक्पातकस्यात्र प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षये च शोषे तु कृच्छ्रसान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतस्तु या नारी वैश्यघातनतत्परा । वभूव प्राक्च पक्षीन्द्र सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
रक्तार्बुदसमाक्रान्ता दुष्टपापप्रपीडिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं स्वगाधिप ॥ २ ॥

चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यंसत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजा चेह बाहुजा । देशे सारस्वते प्राप्ता सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र युवभावे स्वगाधिप । प्राक्पापाद्दुस्तरात्सूत कण्ठपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कपिलां दद्याद्वा स्वर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणाणांश्चादेवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कपिलादानमुत्तमम् । न पश्येत्सा क्षयरुजमपि प्राणप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
आयुर्वर्षाणि सा मुंक्ते त्वद्दससतिसंख्यकम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलौकपात्स्वस्त्रियं कामयेत्पुरा । इह वै यौवने प्राप्ते स उन्मादी भवेद्भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिन्देवं सौवर्णं शक्तितोऽडज । मृगं स्वर्णमर्घं तद्भूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्चात्पथा होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यते त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । सेह जन्मनि रोगेण कुनखत्वेन वाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णाशतकं विभाय विनतात्मज । सुवर्णस्तेषपापेन मुच्यते चेह जन्मनि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहन्त्री च या पूर्वभवे नारी पतिव्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण वाध्यते सेह जन्मनि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौपहारी च पुरुषश्चिकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्ध्यर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे स्वगाधिप । प्राजापत्यत्रयं सूत चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चचत्वारिंशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्मलेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्ययुतः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शूरो महोद्यम देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥

प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तथा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यभूद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृता यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणाबलम्बिनी ॥५॥
 वातयित्वा तु श्लेषेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्ता मृतवती तदा ॥ ६ ॥
 तद्गुणा चान्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता समर्तका । भुक्ता तत्र महाभोगान्पूर्वं सा स्वामिधर्मतः ॥७॥
 नानामजाघातनजात्पापापूर्वसमुद्भवात् । शीणात्पुण्यात्तथा सूत म्लेच्छदेशे ह्यजायत ॥ ८ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिमे । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूथैः समावृतः । पर्यश्वरयसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोन्नः पुत्रपौत्राढ्यश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रसहायतः । सुखैश्वर्ययुता सापि यवनी तदशा तिवह ॥ १२ ॥
 अपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मफलं मोक्तं ससहायं पत्रिप ॥ १३ ॥
 स्वामिकर्मयुतात्पुण्यात्तदर्थमरणात्तथा । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पत्रिप ॥ १४ ॥
 पश्चाशीतिमितायुः स्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पश्चादद्वे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 शस्त्रमहारीर्विधैः प्राप्तं त्वत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तद्वर्षं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यं तत्र बहु शतपलात्मकम् ॥ १७ ॥
 ऋक्षैत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतत्पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं मोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं मोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं सा चोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वेषुपापं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं ह्रीं च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्र्युहारी च यः पूर्वजन्मन्यत्रैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाऽप्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्र्यु विप्राय धीमते । पलानां त्रिंशत् शुद्धं तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अविपन्ने यया पत्यौ जाराद्धर्मो धृतः पुरा । शापाच्च जारजाहुष्टान्न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दधिद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्तान्मयोदितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽङ्गके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्यब्दजीवनम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु इस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विशेषेणैव पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिभवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः काश्चिद्ब्राह्मणीं सूत वल्लोत्कपेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 अत्रियते रिष्टयोगेन सोन्माद्यत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपञ्चाशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाल्लोभाद्धरेत्रपु । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यान्नपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापे क्षयं याते श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९२ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्चेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्रेण्यलुश्च जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुवतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्दद्यादिसमान्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा भेहरीगेण पीडयते ॥ २ ॥
 उदारार्तिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्सत्यकृल्लोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुकालं च सुपुत्रेषुपत्यानि शुभलक्षणा ॥ ४ ॥
 सर्वाण्यपि मृतानोह ह्यपुत्रा जीविता सती । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु सञ्जातः पश्चिमे किल । तस्य गेहे चिराज्जाता कन्या भुवनसुन्दरी ॥ ६ ॥
 भूमिद्विणलोभेन वृद्धविभाप सार्पिता । तस्य गेहे स्थितं यच्च सर्वस्वं स्वशुरोऽहरत् ॥ ७ ॥
 यावत्कन्या भवेत्प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं तावत्कन्या सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चिद्वर्षं व्यातिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा बालविधवा जाता पत्यपत्यार्वदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षैस्तया वत्स नित्यमैः शोपितं वपुः ॥ १० ॥
 तस्या निर्घनतां प्रेक्ष्य पिता पुत्र्यै धनं ददौ । किञ्चित्काले व्यतीते वै मृता सा ब्राह्मणी खग ॥ ११ ॥
 सा पुत्री ह्युदरे भूत्वा ह्यगमजन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मविपाकेन पूर्वपापाद्ब्रह्मजाः । तस्य भर्तृगृहे गर्भस्त्रावतो मृतिमिच्छति ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्मृत्युरेवं वै निष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके गतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा वर्षाणाञ्च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म बहुपुत्री स वै स्मृतः । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन पापेन तस्य वै ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरात्पत्यनुगामीनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद विश्वामृतपृथक्त्वमे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥
 स्वकन्यां वरयुक्तां सा चिन्तयित्वा समागमम् । दशाब्दान्वितमानेन यथामावं ययामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापवशमनं कन्यादानमतन्द्रितः ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिधरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेद्विष्णुवादिनाम् । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावासांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् । वर्षे वर्षे तु सम्पूर्णं व्रतं कृत्वा तु पोपयेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुशविनाशाय कन्यापत्यादिषु त्रिषु ॥ २७ ॥
 तत्पापस्य प्रणाशार्थं कन्यादानादिकं चरेत् । नाशयेत्तानि पापानि द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
 यजन्यज्ञविधानेन ब्राह्मणान्स्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकामूर्तीर्हिमानिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥
 व्याचार्याय ददेत्ते तु नानाकर्मोपशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्या शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वास्वनदन्तेषु व्रणा वातादिदोषतः । नृपचौराग्निहानिश्च विचानां च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
 तप्यमानं मनश्चैव जायते भृशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं तयोर्विधिः ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविभाकेऽध्यायः पञ्चपचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यातृप्रहारिणी नारी लोमात्पूर्वभवे मुत । औदुम्बरेण रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन तान्नं दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविभाकेऽध्यायः पञ्चपचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भं तु बहती या वै मुक्ता पूर्व हि मानद । गर्भसत्रमकृत्वेवाविधिना गर्भधारणात् ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन वाहुजा सा प्रकीर्तिता । पूर्वजन्मन्यमो विप्रा न च गर्भं दधात्यलम् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं तस्याः सर्वपापप्रमोचनम् । कुर्याच्च गर्भसंयुक्तां राजतीमवलामिह ॥ ३ ॥
 वैश्वानरस्तया कार्यः पञ्चमापाहैरुपमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्द्विजाय विधिनाडज ॥ ४ ॥
 एवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापापनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविभाकेऽध्यायः पञ्चपचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पशोन्द्र गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मानि ॥ १ ॥
 गणेशप्रतिमां दद्यात्सौवर्णां द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च सम्पूज्य तस्माद्रोगाद्भिमुच्यते ॥ २ ॥
 कारयेद्गणनायस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन मुच्यते पूर्वकिल्बिपात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविभाकेऽध्यायः पञ्चपचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ह्येत्यसिद्धान्नं क्षुपीडाभेः प्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पशोन्द्र शूलहन्पीडितो भवेत् ॥ १ ॥
 अन्नदानेन विमाणां रसदानादिदोषतः । मुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलरोगोपशमनामिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्पाकणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सतपञ्चाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्याभिपिक्तः प्राक्सूत वभूव पुरुषोत्तमः । स्वजातिषु महाभाग दृढकर्माक्रियापरः ॥ १ ॥
वैराट्देशे नियसन्नाजकार्ये रतः सदा । कृतवान्गोप्रहं तत्र शूणां भयदायकः ॥ २ ॥
वालवत्सा मृतास्तत्र पुरे गावः खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्रातो भुक्त्वा भोगांस्तु तत्र वै । विष्णुपूजनजात्पुण्याज्ञातोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । नानामुखैश्वर्ययुतो गजाश्वरयथाहनेः ॥ ५ ॥
बन्धुभृत्याधिकारादद्यो वस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुमतादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ ६ ॥
धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसन्ततिदुःखार्तो वालवत्सवधादिह ॥ ७ ॥
नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं खगाधिप । चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ ८ ॥
गृहपापान्महाभाग वृष्टिरिष्टसमुद्भवा । पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्वालयत्साधनाशिनीम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणोत्वत्र तद्वर्षानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
दृढकर्मान्जितात्पापान्न चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्धरिवंशस्य वैशाखे विधिनाण्डज ॥ १२ ॥
माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रान्होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
कोटिलक्षायुतं सूत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । वेतूनां दशकं दद्यात्सवत्साम्भरणान्वितम् ॥ १४ ॥
दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशूर्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं वत्स चेत्कुर्वाद्विषुप्रवर्कम् ॥ १५ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरत्सुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं यथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थं पुण्याश्रयेण्डज ॥ १७ ॥
जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवा भूमौ क्रुद्धे मृगशिराभिधे ॥ १८ ॥
निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजात्फलात् । भविष्यति न सन्देहः पुनर्विष्णुप्रपूजनात् ॥ १९ ॥
मृत्युस्मृतीषु जनुषि भविता गोब्रह्मात्सुत । सर्वपापादिशुद्धिः स्यात्पुनर्निर्क्षेमवाप्नुयात् ॥ २० ॥
इति श्रीबृहदसूर्पाकणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । तेन तत्पापशुद्धयर्थं देयं रीतिफलं शतम् ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्निर्वाश्रं भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्भोगात्पापजादध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्पाकणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनपष्टयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनेतेषु महाभाग खररोमात्र जायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्खरं पापाद्दिमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं सुवर्णस्य दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्पाकणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पष्टयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भवृद्धवयं कुम्कुटाण्डं खगेश्वर । इह जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दद्यात्तयेषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
 कृत्वाण्डं विधिना तद्द्वैरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धमितिकं वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
 दद्याद्द्विजाय विधिना ह्याचरेच्छाङ्करं व्रतम् । फाल्गुनादां चतुर्दश्यां कृष्णायां मासिमासि तु ॥ ४ ॥
 पूजयेच्छङ्करं रात्रौ तथा जागरणेन च । भवन्ति मुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ऽध्याय एकपष्टयुत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सुत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवो हि तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवान्कूरो मन्त्री महायशः ॥ २ ॥
 सन्धिविश्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्राजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्करम् । लुण्ठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सुक्ता तु दारुणान्सूत नरकान्घोरदर्शनात् । तथा पुण्यफलात्पुण्यं प्राप्य मोदं विशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवाजितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सत् सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्वथवा काश्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्णान्तं मन्त्रैस्तद्विद्वज्जैस्तथा १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वहुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्द्विजान् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तांस्तथा शान्तान्पूजयेद्दक्षिणादिभिः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथा चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापप्रणाशनम् । सम्प्राप्यात्र च निर्याणे शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वभेदाद्दि काश्यप । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तसा शलाका देया वै श्रुते कर्णेतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुस्वदशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य वै । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पष्टिवत्सरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपष्टयुत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात्स्वमन्त्रैव जन्मनि । स्वरोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति हि ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय ततो दद्यात्स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विपष्टयुत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा तु हरेद्रीतिं नारी सा च खगाधिप । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

शीर्षं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छतया तिलान्नोगविनाशनम् ॥२॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःषष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । सेह जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नस्य च विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽथ स्वगाधिप । मिथुभ्यश्च तथा दानाद्द्रसदानाच्च शक्तितः ॥२॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचषष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु चात्र स्वगश्रेष्ठ प्राणिनश्च विचेष्टितम् । वभूव गौडदेशे तु शूरो धनसमन्वितः ॥ १ ॥
श्राधाधिपो महाशूरो राज्यमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥२॥
पुण्यतीर्थेषु स्नानानि कृतवान्धर्मवशुद्धितः । अथो भाविषलत्सुत कृतवान्दुष्कृतं महत् ॥ ३ ॥
सहायैः पञ्चभिस्तेन मिलित्वा कर्म दारुणम् । कृतं पत्तदहं वक्ष्ये क्षेत्रकर्माणि लोमतः ॥ ४ ॥
ददाह क्रूरबुद्ध्या च वनं जन्तुसमाकुलम् । वनजीवास्तथा दग्धा मृगसर्पादिजातयः ॥ ५ ॥
पापयाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । स तेन कर्मणा युक्तो गत्वा तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्वा स जातो मुखजोऽधुना । पूर्वपुण्यविशेषेण गिरौ केदारमण्डले ॥ ७ ॥
हिमालये पुण्यदेशे गौरो भय्यश्च बुद्धिमान् । नातिहस्वो नातिदीर्घो सर्वकार्यविचक्षणः ॥ ८ ॥
गतागतधनेर्युक्तो बलवान्ननवल्लभः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥
गूढचेशे महामानी दाक्षिण्यरहितैर्युतः । मनोदुःखसमाक्रान्तः कापट्येन च संयुतः ॥ १० ॥
प्राग्भवे वनदाहे तु ये स्युस्तस्य सहायकाः । अत्र जन्मनि ते पुत्रा मृतास्तत्प्राणिनोऽहज ॥ ११ ॥
तस्य मिया सदाचारा रोगक्लेशैश्च संयुता । लक्षणैरीभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
वनदेवी तथा कार्या पलेनैकेन शोभना । हिरण्मयी तथा लेख्या पत्रे च चतुरस्रके ॥ १३ ॥
तदर्धमितिका वापि निजविचानुसारतः । वनजीवास्तथा लेख्याः पत्रे रजतसम्भवे ॥ १४ ॥
पलमात्रे महाभाग गन्धैः पुष्पैश्च पूजयेत् । मापत्रयमितो वद्विस्तथा चैव हिरण्मयः ॥ १५ ॥
आहूय ब्राह्मणान्भक्त्या तेष्यो देया विधानतः । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा ॥ १६ ॥
अग्निदूतं द्विसाहस्रं जपेदष्टाक्षरन्तया । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १७ ॥
पार्थिवान्पूजयेद्यत्नान्महादेवान्प्रयत्नतः । अयुतं संख्यया भक्त्या मदिने व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
मन्त्रात् पूजयेन्नित्यं मम भक्तिपरायणः । प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १९ ॥
एवं कृते महाभाग प्रायश्चित्ते विधानतः । तस्य सन्ततिवृद्धिः स्याज्जायन्ते सम्पदश्च वै ॥२०॥
नाद्ययो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । न पुत्रमरणं किञ्चिन्नच रिष्टमयं क्वचित् ॥ २१ ॥
द्व्यशीतिमितवर्षान्तं सुखी जीवति मानवः । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥२२॥
न मुखं लभते कापि रिष्टं नैव मृतिर्भवेत् ॥ २३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चमूव चासुने देशे वैश्यो व्यापारवान्मुवि । विमभक्तिपरो नित्यं कृषिवाणिज्यतत्परः ॥ १ ॥

धनवान्नाजसम्मानी भार्यापुत्रसुहृद्युतः । सहोदरयुतो मानी धर्मकर्मार्थसाधकः ॥ २ ॥
 कृतवान्कपिलादानं ब्राह्मणेभ्योतिभक्तितः । कार्तिके मधुपुर्यां वै स्वर्णदानं चकार वै ॥ ३ ॥
 घृतप्रज्वालितान्दीपान्दत्तवान्यमुनाजले । ब्राह्मणेभ्यो ददावन्नशय्यावसनकम्बलान् ॥ ४ ॥
 अथो भाविवलात्सूतं कृतं यत्कर्म दारुणम् । व्यभिचारभवं सूत भार्यायां प्रतिवेशिनः ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणस्य खगश्रेष्ठ सात्त्विकस्य महात्मनः । अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा ॥ ६ ॥
 वैश्यस्तां कामयामास लोभमोहादिविभ्रमैः । अज्ञानात्कामिच्छन्ताकुभावपि वलयिसः ॥ ७ ॥
 कामस्य वशमापन्नौ ब्राह्मणो जनताङ्गतः । स वैश्यो दैवयोगाच्च भाविनोर्यस्य वै वलात् ॥ ८ ॥
 सर्तो वै धर्मयामास बहुकालं खगेश्वर । व्यभिचारवशात्तस्य चान्योन्मैस्तद्वृतं धनम् ॥ ९ ॥
 गृहीतं तद्वर्नं चैव तेन धूर्तेन मानद । ततो लोकापवादेन ब्राह्मणीमत्यजाह्विनः ॥ १० ॥
 ततः सा निधनं प्राप्ता ब्राह्मणी दुःखतोण्डज । निर्देशो ह्यभवत्तस्य ब्राह्मणस्य खगेश्वर ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणोऽपि मृतस्तत्र तदुःखेन खगाधिप । ततो बहुतिये काले वैश्यस्तु यमशासनम् ॥ १२ ॥
 गत्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गश्च शाश्वतम् । भुक्त्वा पुण्यप्रभावाच्च स जातो ब्राह्मणस्त्वह १३
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गा बहति यत्र वै । इदं चतुर्यं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १४ ॥
 मध्ये जन्मत्रये प्राप्तं यदुःखं तन्महोत्वणम् । नोक्तं मया खगभेष्ट चतुर्यं जन्मानि ध्रुवम् ॥ १५ ॥
 स्यात्कृष्णगौरी मतिमान्नाजमान्यः प्रियंवदः । विद्यावान्मितवाक्शूरो नात्युच्चो न लघुर्घृष्णो १६ ॥
 दयावान्वैदिकाचारो वेदद्विजपरायणः । ग्रामाधिपः सुभोक्ता च पौत्रभ्रातृसुतान्वितः ॥ १७ ॥
 यशस्वी सत्यवाङ्मानी कृती बहुजनप्रियः । सन्धिविग्रहसंयुक्तो धनी बन्धुप्रियः सुखी ॥ १८ ॥
 नैककृत्संयुतः कामी मितदो बहुमित्रभाक् । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः कश्चित् ॥ १९ ॥
 मनोदुःखैः समाक्रान्तो ह्युदरं वातशूलयुक् । गतागतधनैर्युक्तो दायादकलहैर्युतः ॥ २० ॥
 मिथ्यापवादशङ्काभिः शङ्कितः कपटैर्युतः । अनागतः स्वभार्यायास्त्यागात्सङ्गाह्विनस्त्रियाः ॥ २१ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणतापापाहंशच्छेदोऽत्र दृश्यते । भार्यावियोगमाप्नोति नैकभार्या स विन्दति ॥ २२ ॥
 महोद्विग्नमनाः सोऽपि न रतिं लभते कश्चित् । किं मया दुष्कृतं पूर्वं कृतं चिन्तयति स्वयम् ॥ २३ ॥
 अहो दैवमहो दैवं चिन्तयन्नुत्तदुःखभाक् । न सुखं भ्रातृपुत्रोत्थं न पित्रोर्नसुताभवम् ॥ २४ ॥
 कटुम्बकलहो दोःस्थं स्त्रिया दुःखं मुहुर्मुहुः । द्विपञ्चाशदद्भके वै जातपुत्रविनाशकः ॥ २५ ॥
 लग्नाङ्गे पञ्चमे घूने क्रूरग्रहनिरीक्षिते । त्रिग्रहैरीक्षिते तत्र त्रिधा स्त्रीपुत्रनाशनम् ॥ २६ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशास्त्रिजन्मानसः । ब्राह्मणतल्पगात्पापादामाङ्गे लक्ष्मसंयुतः ॥ २७ ॥
 एवं तु लक्षणैर्युक्तः कुर्यात्पापविशोधनम् । प्रायश्चित्ते कृते सूत भार्यास्थितिर्भविष्यति ॥ २८ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च वंशवृद्धिर्भवेत्तथा ॥ २९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन्त्वेन दुःखं विनश्यति । स्त्रियाः स्थिः भवेत्स्वामिन्वंशवृद्धिर्भवेत्प्रमो ॥ ३० ॥
 संसारार्णवमग्नानां मसीद परमेश्वर । कथयस्व दिवानाथ भुक्तिमुक्तिप्रदो भव ॥ ३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महावाहो कथयिष्ये तवाखिलम् ॥ ३२ ॥

तस्येदं कर्ममानेन प्रायश्चित्तं यथोदितम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं यथा तथा ॥ ३३ ॥
 उमामहेश्वरौ देवौ सौवर्णौ कारयेच्छुभौ । पलहयमितौ कार्यौ विधानेन प्रयजितौ ॥ ३४ ॥

नानाचन्दनचर्चाभिः पुष्पधूपैर्पनोहरैः । सौभाग्याष्टकसंयुक्तपूजनाच्च शुभानना ॥ ३५ ॥
 उमामहेश्वरप्रीत्यै दम्पती परिधापयेत् । ततो हिरण्मयी देवी ब्राह्मण्याय समर्पयेत् ॥ ३६ ॥
 यथा त्वमुमया देव सभायोजति महेश्वर । तथा तव प्रसादेन सभार्यं कुरु मां प्रभो ॥ ३७ ॥
 यथा त्वं पुत्रयुक्तो मां पुत्रवन्तं तथा कुरु । तवस्तिहाचले द्रोणे शुक्ले द्वादशमाषिकाम् ॥ ३८ ॥
 तिलपुष्पं न्यसेन्नार्याः प्रतिमां वस्त्रसंयुताम् । सुवर्णामितिकां वापि सर्वभूषणभूषिताम् ॥ ३९ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां विप्राय गुणशालिने । दद्याद्दक्षिणया युक्तां विधिवद्विहितार्हणाम् ॥
 श्रद्धया देववित्तप्रोक्तं मन्त्रमेतं समुच्चरेत् ॥ ४० ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया प्राचि जनुषि ब्राह्मणां संयतेन्द्रियाम् ॥ ४१ ॥

पतिव्रतपरं नारीं वलेनाक्रम्य सुव्रता । पापं नार्यां विवोगारूपमिदं प्राप्तं मुदुःसहम् ॥ ४२ ॥
 ब्रह्मरवभक्षणजातपुत्रनाशाख्यकिल्बिषम् । महेनसोऽस्य नाशाय सौवर्णां योषिताकृतिः ॥ ४३ ॥
 तिलाचलोपरि भ्राजच्छुक्लपात्रे तिलैर्भूते । समारोप्य मया दत्ता तुभ्यं विष्णुस्वरूपिणे ॥ ४४ ॥
 दानेनानेन मे ब्रह्मन्महेनस्तद्दिनइयतु । त्रिवेदत्रिति सम्पूज्य चैवमस्तिवति वादिनम् ॥ ४५ ॥
 अग्नेनयेति मन्त्रेण प्रणिपत्य विसर्जयेत् । द्विसुवर्णेन मन्त्रार्त्तं देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ ४६ ॥
 तत्रतु भोजयेत्तस्मिन्दने नानाविधाद्गनाः । एवं कृते सभार्यः स्यात्पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ ४७ ॥
 भक्तियुक्तेन मनसा किल्बिषान्मुच्यतेऽचिरात् । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् ॥ ४८ ॥
 हामयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । श्रवणं हरिवंशस्य वंशवृद्धिकरं परम् ॥ ४९ ॥
 अन्नैर्नानाविधैर्भक्ष्यैर्नवोढां हितदम्पतीन् । भोजयेद्विधिवचाक्षर्यं श्रद्धया परया सुतः ॥ ५० ॥
 गामेकां दक्षिणां दद्यात्सर्वाभरणभूषिताम् । सर्पिण्यान्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः ॥ ५१ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माधनाशनम् । नाधयो व्याधयस्तरय न च मृत्युभयं भवेत् ॥ ५२ ॥
 नच शत्रुकृता पीडा न पुत्रमरणं भवेत् । न भार्यामरणं तत्र प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ ५३ ॥
 आयुष्पूजनाद्वान्तं भवत्येव न संशयः । अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्ते स्वगायिप ॥ ५४ ॥
 भार्यापुत्रसुखं तस्य न भवेदत्र जन्मनि । सप्तपञ्चाशद्वेदे तु रिष्टं भवति दारुणम् ॥ ५५ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ५६ ॥
 इति श्रोत्रद्वयस्य विष्णुसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेव शृणु त्वं हि प्राणिनस्तस्य चेष्टितम् । आसीत्कञ्ची महाभाग प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनवान्मोगयुग्मप्राज्ञो भृत्यवाहनसंयुतः । राजसेवापरो मन्त्री धर्मशास्त्रार्थकोविदः ॥ २ ॥
 अहंयुः कीर्तिमाञ्छूरो ब्राह्मणातिथिपूजकः । परोपकारनिरतो वैद्याविद्याविशारदः ॥ ३ ॥
 गोरोगमक्षनश्चक्रे देशे मण्डलके तथा । दिव्यौषधीनां योगेश्च नानोपायैः प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवौ । सुवर्णरत्नभूषात्रयसनाच्छादनानि च ॥ ५ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे जात्यर्हकारवृद्धितः । पितृमातृगुरूणाञ्च निन्दाञ्चैव चकार ह ॥ ६ ॥
 यान्धवानाञ्च वृद्धानामवहेलनकर्मतः । बाल्यमारभ्य नियतं पित्रोकलुष्यं ज्ञासनम् ॥ ७ ॥
 उच्छ्रंस्रलतया चक्रे यद्यत्कर्म स बाहुजः । ततो भाविवलामसूत गुरोरपि महात्मनः ॥ ८ ॥
 विद्यामभ्यस्य तस्यैव निन्दाञ्चक्रेऽल्पवृद्धितः । ततो बहुतिथे काले सम्प्राप्य यमज्ञासनम् ॥ ९ ॥

पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ १० ॥
 वाराणसीमहाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । नात्सुञ्चो नातिदीर्घश्च रक्तवर्णः प्रदापवान् ॥ ११ ॥
 वृद्धिमात्रीतिमान्वाग्मी पाता भोक्ता जनप्रियः । लग्नात्पञ्चमगैः क्रूरैः शुभैः पञ्चभिराश्रितः ॥ १२ ॥
 ब्रह्मसंस्कारयुक्तश्च गुणी मानी यशोन्वितः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 पितृमातृशुरुभ्रातृबन्धुस्त्रीनिन्दया पुरा । तैर्विहीनोऽत्र जनुपि पुत्रस्त्रीसुखवर्जितः ॥ १४ ॥
 चतुर्याश्रमसंयुक्तो नैकवासी जितेन्द्रियः ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथन्देव तस्य जन्तोरेह ध्रुवम् । किं कर्तव्यं समाचक्ष्व प्राणिनां हितकाम्यया ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं त्वया सूत वक्ष्ये तत्पापशोधनम् । गायत्रीदशासाहस्रं त्र्यम्बकं च तथा जपेत् ॥ १७ ॥
 अष्टाक्षरं महामन्त्रं चतुर्विंशत्सहस्रकम् । जपेन्नियमयुक्प्राज्ञो गङ्गातीरे महौजसि ॥ १८ ॥
 होमयेत्तद्दशाशेन शक्त्या विश्रांश्च भोजयेत् । रुद्रैकादशिनीभिश्च रुद्रैकादशकेन च ॥ १९ ॥
 पूजयेच्च महारुद्रं रुद्रमेकादशात्मकम् । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २० ॥
 सद्गतस्तस्य जायेत चान्ते भोक्षमवाप्नुयात् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोऽवनम् ॥ २१ ॥
 त्रिहीने पष्टिसंख्येन्द्रे रिष्टेणैव मृतिर्भवेत् । सद्गत नैव चाप्नोति जन्मजन्मनि दुःखभाक् ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते पुत्र शतं च चतुरुत्तरम् । वर्षाणि जीवनं तस्य प्रोक्तं चैव महात्मनः ॥ २३ ॥
 अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसगादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपट्युत्तरपचशताधिकसहस्रतम ॥ १५६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बनतेय महानाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । गण्डदेशे बभूवार्त्ता ग्राम्भवे विनवात्मज ॥ १ ॥
 वाहुजानां कुले प्राज्ञो धर्मवित्संयतेन्द्रियः । धनवाहनभोगाढ्यो राजसेवापरः सुखी ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तः ऋषीो धर्मविदुत्तमः । स्वगोत्रजासहायाच्च प्रयागे गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 मधुधेनुमहादानं ब्राह्मणाय प्रदत्तवान् । विष्णुपूजार्तो नित्यं सर्वजीवदयापरः ॥ ४ ॥
 अयो भाविबलात्सूत कृतवान्कर्म दारुणम् । राजाज्ञया रिपूणाश्च देशं लुण्ठितवान्वग ॥ ५ ॥
 तत्र गोप्रहणं सूत कृतवान्पौरुषमियः । तत्रैकत्र गौर्महाभाग ह्यासन्नप्रसवा स्थिता ॥ ६ ॥
 शीघ्र गन्तुमशक्ता सा ताडिता तेन वै भृशम् । तेन गर्भाच्छुतो वत्सो मृता सा गर्भपीडया ॥ ७ ॥
 गोघातनान्महाभाग घोरं पापयुषार्जितम् । तनो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं सुक्ता पापात्पापफलन्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो वाहुजोऽधुना ॥ ९ ॥
 केदारमण्डलमान्ते गङ्गातीरे हिमालये । स कृष्णगौरो मतिमान्सेनानीः प्रियदर्शनः ॥ १० ॥
 नात्सुञ्चो नातिदीर्घश्च नातिरधूलः कृशो न च । बहुग्रामाधिपः शूरो मितवाग्ब्राह्मणमियः ॥ ११ ॥
 राजमियो नीतिविद्यै नैकस्त्रीसङ्गयुवसुखी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता मियम्बदः ॥ १२ ॥
 धनवान्वाहनोपेतो भृष्यैश्च परिवारितः । पशुदासीघ्नसंयुक्तो बन्धुमित्रसुसंयुतः ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । ग्रामभवे गोवघात्पापाज्जातपुत्रविनाशकः ॥ १४ ॥
 द्विचत्वारिंशदन्तं कदाचित्तनोयसंयुतः । गोवघाच्च महापापात्स्त्रीसुखं नैव विन्दति ॥ १५ ॥

गूढचेष्टो वक्रमतिः कुक्षीं गोताडनात्सुत । कुक्षिशूलयुतः कापि कापि दन्तरुजान्वितः ॥ १६ ॥
 जन्माङ्गात्पश्चमे द्व्यूने क्रूरग्रहविलोकिते । कदाचित्कण्ठरुक्चास्य ह्यन्नपाकस्तथा न च ॥ १७ ॥
 वातरुक्संयुतो वापि गृहे कलहसंयुतः । दाने या स्त्री सहायासीत्सात्र माता प्रकीर्तिता ॥ १८ ॥
 यो वत्सो गोइच्युतो गर्भात्स सुतोऽभून्मृतिं गतः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदामि ते ॥ १९ ॥
 पलत्रयामिता कार्या सौवर्णां वत्ससंयुता । लेख्या पत्रे शुभे धेनुर्गन्धपुष्पाचर्चनादिभिः ॥ २० ॥
 सम्पूज्य विधिना सूत सा देया ब्राह्मणाय वै । रजतेन च कर्तव्यो दण्डः पञ्चपलैः शुभः ॥ २१ ॥
 मायसप्तमितो वह्निः सौवर्णां विधिना सुत । देवो विप्राय विदुषे दाद्याय कुट्टुम्बिने ॥ २२ ॥
 गायत्रीमष्टराहस्रं ऽप्यम्बकन्तु तथा जपेत् । अष्टाक्षरस्तथा जप्यश्चतुर्विंशतिसंख्यया ॥ २३ ॥
 होमपेत्तद्दशांशेन तिलराज्यपरिदुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सार्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २४ ॥
 लक्षं पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्पुत्रवृद्धये । मद्दिने तु व्रतं कुर्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २५ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूजेषापीचनाशनम् । नाथयो व्याधयस्तत्र न शत्रुभयमावहेत् ॥ २६ ॥
 न पुत्रमरणं तस्य न स्त्रीमरणमेव च । सम्पदस्तस्य जायन्ते पुत्रपौत्राभिवृद्धितः ॥ २७ ॥
 दृघशीतिमितवर्षान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोचनम् ॥ २८ ॥
 सुखं न लभते कापि नरकश्च प्रपद्यते । पश्चाद्दुर्घके रिष्टे तेनैव मरणं भवेत् ॥ २९ ॥
 जन्मादिमरणान्तश्च स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्युत्तरपञ्चशताधिकस्तहस्रतमः ॥ १९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । क्षत्रियस्य कुले भूत्वा सेनापत्यमुखान्वितः ॥ १ ॥
 ब्राह्मणान्वाधत्ते यो हि तत्फलं श्रूयतां खग । एकदाय महालोभात्सेनापरयमदान्वतः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणस्य गृहे गत्वा प्रार्थयामास तद्धनम् । तदा विप्रस्य गोहे वै वर्तते याज्ञिकी क्रिया ॥ ३ ॥
 तत्कर्त्तव्यं कुलत्वेन दत्तवानुत्तरं न सः । ततः सञ्जातकोपेन क्षत्रियेण दुरात्मना ॥ ४ ॥
 महापातकिना तेन कृतो यज्ञस्य संक्षयः । ब्राह्मणाभ्यत्र होतारो वेदशास्त्रविशारदाः ॥ ५ ॥
 हता यष्टिप्रहारेण यज्ञवादीवाहिःकृताः । सर्वास्तत्रोपहारांश्च क्षिप्तवान्सर्वतो दिशः ॥ ६ ॥
 रुद्रकम्भः समुत्थाप्य निक्षिप्तः कुण्डमध्यतः । तत्कम्भजलसम्पर्काच्छामितोऽग्निश्च संस्कृतः ॥ ७ ॥
 तदा स कुपितो बद्धी रुद्रेणापि समन्वितः । एवं स दारुणं कर्म कृत्वा तापमुपागतः ॥ ८ ॥
 पश्चात्तापसमायुक्त आत्मानमशपत्ततः । हा देवि किं कृतं पापं मया दुर्बुद्धिना भृशम् ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणा निहताः कस्मात्कस्माद्भैर्ध्वंसितो मखः । कस्माद्गुह्यवदः क्षिप्तः कस्माद्बहिर्विदूषितः १० ॥
 एवं सार्थित्य बहुधा ह्यात्मानमशपत्ततः । संन्यस्तः स ततो भूत्वा पुण्यं वै कृतवान्बहु ॥ ११ ॥
 तीर्थानि बहुधा गत्वा मृतः कालविपर्ययात् । स तत्पुण्यवशेनाथ जातो वै धनिनां कुले ॥ १२ ॥
 तस्मिन्व्यासि सम्प्राप्ते तत्कृतं तमनुव्रजेत् । महाज्वरो भवेत्तस्य ह्यन्तर्दाहसमन्वितः ॥ १३ ॥
 हन्मूर्छनाभराक्रान्तो न शर्म लभते क्वचित् । भूयो भूयो भवत्येव पुनः शान्तिमुपैति च ॥ १४ ॥
 अन्तर्हृच्च समाविश्य महादाहं करोत्यसौ । खदिराङ्गाखचीक्षणो भेदोमांसवलानि च ॥ १५ ॥
 प्रत्यहं शोपयेज्जन्तुं यतमानं न मुञ्चति । दिनैर्मांसैश्च गच्छद्भिः शोफो हस्तोदरंघ्रिपु ॥ १६ ॥
 कासश्चात्तान्निमान्द्यानि कृच्छ्रातीसारमेहकाः । पीनत्वमुदरे चास्य कृशत्वं हस्तपादयोः ॥ १७ ॥
 अङ्गाराग्निभिरैवास्य हृद्यं परितप्यते । मुहुस्तृणापि वमनं शेते पश्चान्मुहुद्बुद्धः ॥ १८ ॥

औपधैर्यास्वते शान्तं भिषग्भिरुपकल्पितैः । कर्मणा तेन तस्यैव पूर्वजन्मकृतेन वै ॥ १९ ॥
 द्विपते च स रोगेण ज्वरेण दुःसहेन सः । एवं स वेदानयुक्तः सप्तजन्मनि वै स्वर्ग ॥ २० ॥
 यावन्न कुरुते तस्य निष्कृतिं कर्मणश्च सः । विधिवद्ब्राह्मणस्पृष्टा तावत्कर्म न मुञ्चति ॥ २१ ॥
 एवं स कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तं समाचरेत् । सुशुभे भूप्रदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ २२ ॥
 आस्तीर्य कम्बलं प्रोढं स्थापयेत्पञ्च पर्वतान् । मध्ये तिलाचलं दिक्षु प्रादक्षिण्येन चापरात् ॥ २३ ॥
 द्रोणद्वितीयमानाढचान्कलपुष्पसमन्वितान् । मद्दिधीन्द्रमहेशानयातृणां प्रतिमाः शुभाः ॥ २४ ॥
 शुद्धवर्णासुवर्णस्य प्रत्येकं हस्तमानतः । यथोक्तेन विधानेन प्रतिष्ठापूजनादिभिः ॥ २५ ॥
 देवज्ञादिकविषेभ्यो यथावत्प्रतिपादयेत् ॥ २६ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया प्राचि जनुपि यज्ञलोपं वितन्वता । महादाहज्वरमयं दुःखमाप्तमरुतुदम् ॥ २७ ॥
 भवन्मूर्तिप्रदानेन भवेयं ज्वरवर्जितः” । इत्युक्त्वाशिष आदाय विमानन्वांश्च दापयेत् ॥ २८ ॥
 मृत्युञ्जयं जपेत्क्षं जुहुयात्तद्दर्शनात् । सहस्रकलशैरीशं स्नापयेन्मौनमुद्ग्रहन् ॥ २९ ॥
 त्रैलोक्यं त्र्यम्बकाख्यं ततोऽसौ विज्वरो भवेत् ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणस्यैवैवर्धविपाकेऽध्यायः सप्तत्युत्तरपञ्चशतधिरुसहस्रतमः ॥ १५७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । गौडदेशेऽतिविरूपातः क्षत्रियो वितवासुत ॥ १ ॥
 देशदेशेऽधिकाराढ्यः स्त्रीपुत्रयनसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वगाधिप ॥ २ ॥
 शालग्रामाहिरण्यानि वस्त्रान्नादीनि चाण्डज । अयो भाविवलात्सूत पापं चक्रेऽतिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्रह्मस्वहरणारुण्यन्तु ब्रह्मघातसमं सुत । यूनिभावे महाभाग केनचिद्ब्राह्मणेन च ॥ ४ ॥
 धनं घटस्थं निक्षिप्तं तद्गृहे गरुडाग्रज । राजभित्तया गतः सोऽपि विदेशे द्विजसत्तमः ॥ ५ ॥
 क्षत्रियेण ततस्तेनाप्यसहायेन लोभतः । भुक्तं तद्धनमज्ञानात्सर्वं हि गरुडाग्रज ॥ ६ ॥
 ततो द्विजः समासाद्य धनं याचितवान्स्वकम् । बृद्धभावे स्वगश्रेष्ठ तेन दत्तं न तद्धनम् ॥ ७ ॥
 भुषितः स मृतो घोरं पापमुपाजितम् । ब्रह्मघातसमं सूत भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ९ ॥
 पर्वपुष्पप्रभावेण जातः सोऽत्र महीतले । केदारदेशे विरूपाते पुण्ये चोन्निकुले महान् ॥ १० ॥
 स कृष्णगौरो मतिमान् राजमान्यः प्रियम्बदः । नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च दृढाङ्गः सुन्दराननः ॥ ११ ॥
 शूरो मन्त्री महाभानी देवद्विजपरायणः । सेनाधिपो महामाज्ञो राजसेवासु तत्परः ॥ १२ ॥
 सन्धिविश्रहसंयुक्तो दाता मन्त्री विशालदृक् । पुण्यादिवं तथा पापाहोमी पापरतः कचित् ॥ १३ ॥
 श्रोधी दुर्व्यसनेयुक्तः कथितकार्यस्य हानिकृत् । ब्रह्मस्वहरणात्पापात्तथा ब्राह्मणघातनात् ॥ १४ ॥
 स्त्रीपुत्रसुखमयापि लभते नैव सर्वतः । उदरे वातजै रोगैः शूलेनापि च संयुतः ॥ १५ ॥
 मन्दाक्षिजायते तस्य जटे किमिभिः सदा । सदा चिन्तावृत्तो भूत्वा तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ १६ ॥
 रोगहेशादिंसंयुक्तः गणुपीडाभिरन्वितः । लग्नाङ्गात्पञ्चमे भावे जायास्थाने विशेषतः ॥ १७ ॥
 कूनट्टियुतो वापि सौम्यश्चापि च संयुतः । लक्षणैरभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदामि ते ॥ १८ ॥
 पलः पञ्चमितैः कार्ष्णो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः । लक्ष्मीनारायणश्चापि पलत्रयमितः शुभः ॥ १९ ॥
 यजेत्तिलद्वैतमन्त्रैः षोडशरूपचारकैः । गणेशैकमरेताक्षिमौमाः कार्या हिरण्ययाः ॥ २० ॥

त्रिभिर्मापमितैः सम्पन्नपूर्ववत्परिपुञ्ज्य च । देवज्ञादिद्विजेभ्यो वै देवाश्च विधिना खगः ॥ २१ ॥
 चतुर्विंशतिसाहस्रं गायत्रीं विधिना जपेत् । अष्टाक्षरं महामन्त्रं जपेद्युतसंख्यया ॥ २२ ॥
 अन्यास्तां देवतानां च मन्त्रांश्चित्रितहस्रकान् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रार्थं भोजयेत् ॥ २३ ॥
 तान्नपात्रं शतपलसंमितं घृतपूरितम् । सुवर्णपञ्चसंयुक्तं दद्याद्विधाय धीमते ॥ २४ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । नाथयो व्याथयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २५ ॥
 न पुत्रमरणं किञ्चिन्नरोगभयमुल्बणम् । नापमृत्युभयं तस्य स सर्वत्र जयी भवेत् ॥ २६ ॥
 एषन्ते सम्पदस्तस्य शतं वर्षाणि जीवति । स सप्तदशकानीह चान्ते सद्भक्तिमाप्नुयात् ॥ २७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । न सुखं लभते कापि चाधिग्व्याधिसमन्वितः २८ ॥
 रिष्टेणैव मृतिस्तस्य त्रयस्त्रिंशन्दके भ्रुवम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २९ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोक्येत् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहसूरीहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचोष्टितम् । गाँडदेशेऽतिविरुवातो द्विजश्रेष्ठः पुराऽभवत् ॥ १ ॥
 यर्मशास्त्रिक्रियायुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । धनवाहनमोगाढ्यो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ३ ॥
 विविधानि च गोदानं ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । शिवपुजारतश्चैव ह्यतिथीनां च पूजनम् ॥ ४ ॥
 कृतवाञ्छद्भ्या युक्तो भक्ष्यभोज्यानि दत्तवान् । धूनि भावे खगश्रेष्ठ पापमुग्रमुपार्जितम् ॥ ५ ॥
 राजान्नया गतः सूत राज्ञो दायादकं खग । क्षत्रियं हतवान्द्वाभ्यां सहायाभ्यां समन्वितः ॥ ६ ॥
 छलेन महताविधे भविनोऽर्थस्य वै बलात् । ततो यमपुरं प्राप्तो मुक्ता तु यमशासनम् ॥ ७ ॥
 तथा पुण्यात्पुण्यफलं पूर्वपुण्यावशेषतः । जातोऽत्र पर्वते देशे पुण्ये केदारमण्डले ॥ ८ ॥
 स रक्तवर्णो मतिमान् राजकार्येषु तत्परः । नाल्युद्यो नातिदीर्घश्च नातिस्थूलशरीरवान् ॥ ९ ॥
 राजप्रियो महात्यागी महाभोक्ता प्रियंवदः । नैकस्त्रीसंयुतः कामी तथा सर्वजनप्रियः ॥ १० ॥
 देशे देशेऽतिविरुवातो बहुग्रामाधिपो महान् । राजकार्योपपुण्ड्रिकाच्छालो धनवान्सुखी ॥ ११ ॥
 बहुमित्रजनैर्युक्तो बहुभृत्यसमन्वितः । शत्रुतोऽपि भयाक्रान्तो भ्रातृणां सुखवर्जितः ॥ १२ ॥
 बाल्ये पितृमुखैर्हीनो मध्ये मातृविवर्जितः । हृत्स्वभावयुल्लनित्यं तथाऽप्राप्तमनोरयः ॥ १३ ॥
 ईर्ष्यालू राजघाताच्च पापात्सर्वविद्रूपकः । जनानामप्रियकरो बहुशत्रुमयान्वितः ॥ १४ ॥
 स्वकार्यनिरतो नित्यं परकार्यविनाशकः । बहुपुत्रसुखैर्हीनोऽप्येकपुत्रेण संयुतः ॥ १५ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे क्रूरग्रहयुक्तोऽत्र जन्मनि । गतागतवनेर्युक्तः शंकाभातरपसंयुतः ॥ १६ ॥
 लक्ष्णैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं शृणुष्व वै । पलैरष्टमितैः कार्यो बाहुजस्तु हिरण्यमयः ॥ १७ ॥
 गन्वपुण्यैः समभ्यर्च्य विधानेन खगाधिप । कर्मप्रकाशिनो भक्त्या देवो वै पूजकाय च ॥ १८ ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः पलत्रयमितः शुभः । तथैवोमामहेशश्च हिरण्येन यथाविधि ॥ १९ ॥
 षोडशोरूपचरैश्च पूजयित्वा विधानतः । मापत्रयमितो वादिः सूर्यः सौवर्णसंमितः ॥ २० ॥
 ब्राह्मणेभ्यो विधिज्ञेभ्यो देयाः श्रद्धाविधानतः । इदं सूक्तं जपेत्पश्चात्सहस्रावृत्तितो भृशम् ॥ २१ ॥
 गायत्रीं दशांशहस्तीं व्यम्बकन्तु तथा जपेत् । उमामहेश्वरादीनां मन्त्रांस्तत्संख्यया जपेत् ॥ २२ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैर्दद्याच्च दक्षिणाम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सार्पण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २३ ॥

एवं कृतविधेः सूत प्रायश्चित्तं यथोदितम् । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २४ ॥
 पुत्रपौत्राभिश्चिद्विश्व सम्पदो वृद्धिमाप्नुयुः । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं सपुदाहृतम् । नवाशीतिप्रितान्दान्तमन्ते सद्गतिमाप्नुयात् ॥ २६ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं तत्र जन्मशास्त्रादिलोकयेत् ॥ २७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव यामुने देशे पूर्वजन्मनि बाहुजः । राजमान्यः सुखैश्वर्यधनवाहनसंयुतः ॥ १ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 वस्त्रान्नशय्यागोभूषासुवर्णानि ययाविधि । कांतिक्यां पूर्णमास्यां च यमुनायां विशेषतः ॥ ३ ॥
 दीपा दत्ताः खगश्रेष्ठ श्रद्धया घृतपूरिताः । अथो भाविवल्लहसूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 द्विजस्य यज्ञविघ्नं हि कृतवान् दर्पमोहितः । ततो बहुतिथे काले मूर्तिं प्राप्य यमालये ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं सुक्ता पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ६ ॥
 गंगायाः पूर्वभागे च पुण्यदेशेऽतिविश्रुते । राज्ञां वंशे खगश्रेष्ठ गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ७ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च नातिस्थूलो न सूक्ष्मकः । देवद्विजगुरूणाञ्च पितुर्मर्त्तोऽतिबुद्धिमान् ॥ ८ ॥
 बहुभृत्यधनैश्वर्यसुखवाहनसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारादद्यः श्रीमान्भोक्ता प्रियंवदः ॥ ९ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो बहुविद्यासमाश्रयः । राजप्रियो नीतिविच सर्वशत्रुनिवर्हणः ॥ १० ॥
 पुत्रमित्रकलत्रार्थयुक्तः सर्वजनप्रियः । नैकस्त्रीसंयुतः कामी मातुराज्ञाप्रवर्तकः ॥ ११ ॥
 जन्माज्ञात्पथमे द्वयूने शुभग्रहविलोकिते । यूक्तस्थे चन्द्रमसि च पितृस्थाने खगाधिप ॥ १२ ॥
 दूरावलोक्तायुते स जातो मानवोऽत्र च । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 यज्ञविघ्नोत्पपापाद्द्विदाल्ये पितृसुखोऽजित्तः । विक्षिप्तोऽभूत्पिता तस्य यूनि भावे मृतोऽत्र च ॥ १४ ॥
 पुण्यापवादसंयुक्तस्तथा चिन्तासमन्वितः । शत्रुभीशङ्कया युक्तो गृहचेष्टोऽतिकोपनः ॥ १५ ॥
 मानापमानसाम्यश्च चित्तद्वेषैः समन्वितः । चित्तस्थिरत्वरहितो गतागतधनैर्युतः ॥ १६ ॥
 लक्षणैरेभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलैस्त्रिस्त्रिंशतिः कार्या ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ १७ ॥
 यजेत्तद्विद्मं कर्मन्त्रैर्गन्धपुष्पोपचारकैः । हिरण्मयविधानेन विधिज्ञेभ्यश्च शक्तितः ॥ १८ ॥
 मृदद्याद्दिनतापुत्र पूर्वपापैः प्रमुच्यते । रविर्माषमितो वद्विस्तथा सूर्यश्च वै खग ॥ १९ ॥
 हिरण्मयश्च दातव्यस्तदर्द्धमिति कोऽपि वा । तत्तन्मन्त्राक्षपेद्दत्तया ह्ययुतस्य च संख्यया ॥ २० ॥
 होमपेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रैश्च भोजयेत् । सांप्रियात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्नुभिः ॥ २१ ॥
 एवं निष्कृतिमापन्नः सर्वपापापनोदिनीम् । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं क्वचित् ॥ २२ ॥
 सर्वं मनोरथाः पूर्णा भविष्यन्तीह जन्मनि । चतुर्विधं महारिष्टं वैपै रिष्टं तस्य न जायते ॥ २३ ॥
 पञ्चवेदाभितेभ्ये च रिष्टं नैव खगाधिप । द्विसप्ततिमितायुः स्यादन्ते सद्गतिरिष्यते ॥ २४ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । चतुर्विधं महारिष्टं भविष्यति न संशयः ॥ २५ ॥
 उदरे वातशूलैर्न मृतिस्तरस्य भवेद्दधुवम् । प्रायश्चित्ते कृते स्वत्र सर्वरोगैः प्रमुच्यते ॥ २६ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं तत्र तन्मन्त्रास्त्रादिलोकयेत् ॥ २७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूव प्राग्भवे सूत देशे गौडामिधे खग । वाहुजो धर्मकर्मादधे बहुद्रव्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । स्वर्णभूषणवस्त्रानगवादीनि प्रयत्नतः ॥ २ ॥
 अथो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना । स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटस्यं विनतात्मज ॥ ३ ॥
 व्यतीते बहुकाले तु ब्राह्मणेन महात्मना । याचितं तद्धनं तेन न दत्तं लोभमोहतः ॥ ४ ॥
 तदा तेन महाक्रोधाच्छापो दत्तः सुदारुणः । जन्मजन्मनि ते पाप वंशहानिर्भव्यति ॥ ५ ॥
 ततोऽसौ मृतिमापन्नो ब्राह्मणो विनातात्मज । वाहुजोऽपि मृतस्तत्र कुष्ठेन च दिनान्तरे ॥ ६ ॥
 शमलोकं समासाद्य भुक्त्वा पापफलं तथा । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पूर्वंपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे जातः केदारमण्डले । चाहुजो राजसम्मानी किञ्चिद्विक्तसमन्वितः ॥ ८ ॥
 नात्युच्चो नातिदीर्घश्च कृशाङ्गो रक्तपाण्डुरः । जनप्रियोऽतिमतिमान्स्त्विधिविग्रहसंयुतः ॥ ९ ॥
 पुत्रभावसुखैर्युक्तो मितदो दीर्घदर्शनः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ १० ॥
 मनोदुःखैः समायुक्तो दीर्घमातस्यसंयुतः । गतागतधनैर्युक्तस्तथा प्राप्तमनोरथः ॥ ११ ॥
 चाल्ये सुखसमायुक्तो युवभावेऽतिद्वेषभाक् । वार्धके सुखसंयुक्तो मध्ये मध्यसुखान्वितः ॥ १२ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापस्तच्छापात्तन्मूत्रेऽपि । अपुत्रः पुत्रदुःखतो मृतभार्यः कदाचन ॥ १३ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे भावे द्व्यूने भाग्ये खगाधिप । क्रूरग्रहेण संयुक्तदृष्टो पुण्यस्थिते विधौ ॥ १४ ॥
 जातोऽत्यन्तारिपुङ्गेशोदरवातसमन्वितः । लक्षणैरेभिरादृश्यस्य प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् ॥ १५ ॥
 पलमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिस्मयः । गन्धपुष्पोपहारैश्च पूज्यो वै भक्तिभावतः ॥ १६ ॥
 कर्मप्रकाशिने सूत देवोऽभ्यर्च्य विधानतः । घृतपूर्णं घटं ताम्रमयं पलशतात्मकम् ॥ १७ ॥
 पलमात्रमुवर्णेन युक्तं पूजासमन्वितम् । दद्याद्विद्विदे सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ १८ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । तथा वै ब्रह्मजज्ञानं जपेन्नियमपूर्वकम् ॥ १९ ॥
 होमपेक्षदशदिशि तिलैराज्यपरिपुष्टैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र शुभान्वेदविदस्तथा ॥ २० ॥
 पार्थिवान्पूजयेत्लक्षमहादेवान्प्रयत्नतः । तद्दशांशेन होतव्यं तद्दशांशेन वै द्विजात् ॥ २१ ॥
 भोजयेद्विधिवद्भक्त्या दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । मदिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः ॥ २२ ॥
 सर्पिष्पात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २३ ॥
 न तस्य प्राप्तदोषोऽपि न चारिष्टभयं क्वचित् । नाथयो व्याघरस्तस्य न वा शत्रुभयं भवेत् ॥ २४ ॥
 न दारिद्र्यभयं किञ्चिन्न वातजमयं तथा । पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च जायते सम्पदेवते ॥ २५ ॥
 स्त्रीसुखञ्च तथाप्रोति जन्मन्यत्रैव चाण्डज । आयुरारोग्यमैश्वर्यमिन्द्रवन्धुसमाकुलम् ॥ २६ ॥
 दासदासीपशुबहुयोदकैर्धान्यगोधनेः । महिषीञ्जानवर्गैश्च सौभाग्यैरपि संकुलम् ॥ २७ ॥
 जायते तद्गृहं रम्यं स भवेद्राजवल्लभः । सुपुत्रचन्धुमान्सोऽपि कीर्तिमाञ्जयतेऽचिरात् ॥ २८ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । न पुत्रगुणमत्रैव लभते विनतासूत ॥ २९ ॥
 पञ्चाशद्वर्षके रिटं स प्राप्नोति चतुर्विधम् । प्रार्थित्वेते कृते त्वायुः कुसततिमिताब्दके ॥ ३० ॥
 जन्मादिमरणान्तं च रत्नमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः चतुःसप्तत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्ता स्वभार्या परमां सार्धां सन्त्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यर्थां काममोहितः ॥ १ ॥
सोऽत्र जन्मनि भोः सूत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते म्रियतेऽत्रश्यं ब्राह्मणीगमनादिह ॥ २ ॥
तदस्य पापशमनं मया नोक्तं खगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चसतयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदनिता सूत प्राम्भवे कांस्यहारिणी । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
दद्यात्पलशतं सूत ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नाम संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चसतयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहादत्र खगाधिप । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णां राजती तथा । दद्याद्वेदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तसतयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परयुतं हीत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
मृतधेतुप्रदानाच्च विविना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तसतयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पार्तिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परयुति महाभाग ग्रहणीरुग्युतात्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनाशतयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७९ ॥

अरुण उवाच ।

विमवंशे समुत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजान्मोगान्किञ्चिच्छोषघातनम् ॥ १ ॥
किञ्चिन्नोद्यश्च लोभश्च किञ्चिद्विचसमन्वितः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । व्यादिपुत्रो मृतश्चास्यापत्यं भूयो न जायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भेषाविञ्चशूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाण्ड्यं ब्रह्मविज्ञेन स व्यधात् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना तद्वै ह्यवर्षयदवन्निद्रतः । कालेनैव मृतो विमो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तिं नरके रीरवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणात्सूत वर्षाणां च सदृशकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके घोरे यातना बहु भुक्तवान् ॥ ९ ॥

पश्चान्मातुष्यमापन्नो ब्रह्मद्रव्यप्रभावतः । इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १० ॥

निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विपतोऽधिकम् ॥ ११ ॥
ऋणं प्रसह्य वै भुक्तमपि कल्पशताधिकम् । नरके पातयत्येव ब्राह्मणस्य विशेषतः ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणाञ्च नराणाञ्च निष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः स वै कामहरः प्रभुः । पुत्रनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । यजन्वै मुच्यते शीघ्रं पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैकादशनीमिस्तु रुद्रैकादशकेन वा । जप्तेन तोषयेदेनं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥
तद्दशशेनं होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्दक्षै तिलैस्त्रिमशुराद्भतैः ॥ १७ ॥
हरितालिपलाशाश्वत्थसमिधो हवै हुनेत् । प्रतिरुद्रं प्रदातव्यं गोयुग्मं रसनान्वितम् ॥ १८ ॥
केयूरकुडण्डलाकल्पा मन्त्रपुरतकमण्डलुः । प्रतिरुद्रं शतं विमानभोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेदवम् ॥ २० ॥
इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विधिवानि च । शृणुयाद्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यैः प्रीतिमावहन् ॥ २१ ॥
देवीपिपितृमर्त्यानामृपीणाञ्च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वापिशाचोरगरक्षताम् ॥ २२ ॥
सर्वेषां जीवजातानामुत्पात्तं शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वानुदीरितान् ॥ २३ ॥
एवं स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्देवान्द्रिजान्सन्म्यक्श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
एवं कृतविधिः सूत हरिवंशश्रुतार्थवान् । वाचकोपरि सन्तुष्टो भूमिद्रविणवासकैः ॥ २५ ॥
मुद्राकर्णाकृतवरां गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणवासाद्यैस्तोषयेदन्यब्राह्मणान् ॥ २६ ॥
निष्कृतिं चैव कृत्वा तु सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरं चोपजायते ॥ २७ ॥
जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । दुष्टरुक्चानपत्यश्च प्रमेहातोऽप्यकिञ्चनः ॥ २८ ॥
कुनखी दद्रुलः पाण्डुरोगी जन्मक्रमाद्भवेत् । जलाग्निभीतिश्चौराच्च राज्ञो वित्तव्ययाधिकम् ॥ २९ ॥

लकटप्रावशस्त्रार्थैर्जायते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ पूर्वदिने सूत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतमेतं समालोक्य रात्रौ गत्वा ह्यतन्द्रितः ॥ १ ॥
पूजयित्वा चित्तां तस्य वलिमष्टविधं सृजेत् । ज्ञानं कृत्वा मृदालम्भैर्नर्त्रैर्लक्षोद्भवैस्तथा ॥ २ ॥
शताच्छिद्रघटं प्राप्य नानातीर्थोद्भवैर्जलैः । दीपमालादिनेवापि प्रयोगं विधिनाचरेत् ॥ ३ ॥
हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्विधिवृषिकम् । दद्याद्दिनेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥
स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्तये । प्रयोगेऽनेन नार्थवन्न घ्न्या ग्याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ वैश्यो ह्यत्र जन्मनि चाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्राग्राक्षिपपीडनम् ॥ १ ॥
विशदयै व्यतीते तु नेत्रमद्भः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिप्राप्य सुराधिपम् । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य देवां दद्याः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्व्यशीत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यतौ गृध्रश्चने मुष्कनिकुडनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन कर्माजितेनात्र पंडश्रैवापवर्णजः । गर्वा पालनजातुप्यात्प्रागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥

गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायस्थतुरशीत्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचियोपितपूर्वं वै मोहात्परघृतं हरेत् । सात्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्नात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायस्थतुरशीत्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वं भवे यो वै नराधिपः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशूर्पा रौप्यसुरां घंटाभरणभूषिताम् । सुक्ष्मकम्बल्युक्ताश्च दद्याद्दिद्विदे सुत ॥ २ ॥

कृष्णगुल्मोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्याय पंचाशीत्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याभवत्काचित्स्वर्णकारी खगाधिप । स्वधर्मनिरता सर्वज्ञधर्मपरायणा ॥ १ ॥

तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः समागता । ताडिता कुक्षिभागे तु ल्युडेन भृशं सुत ॥ २ ॥

तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भपातसमान्विता ॥ ३ ॥

तेन कर्मविपाकेन सम्प्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्राभवच्चैव गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥

धनभृत्याभ्रमोगार्थैर्नान्निभिवसंयुता । पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोघातादिपापवः ॥ ५ ॥

प्रापश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् । उर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥

मार्गे तु धर्मतो यत्नतत्प्रतिष्ठां कारयेद्बुधः । संस्थाप्य च शिवां तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥

होमयेच्च ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परात् ॥ ८ ॥

दद्यात्तयैव कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माधनाशनम् ॥ ९ ॥

नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिवर्जनम् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चाशीत्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले पापवशतो बहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥

दुग्धघेनुप्रदानञ्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुधुत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशीत्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कश्चित्पापमोहता । पृवंजन्मनि सतिव बहुधुत्ररुजाकुल ॥ १ ॥

दुग्धधेनुः प्रदातव्या वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्बहुमूत्रताम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाढातयेत्सूत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सूत कृष्णगुल्मैः स वाध्यते ॥ १ ॥
स नरो रत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथवा महिषीदानाद्दिप्राय विधिनाण्डज । महिषीपापजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनवत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः क्षुर्धात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानाज्ञानकृते वापि निष्कृतिनात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्पटः स्याद्बहुजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतामुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
इह सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाण्डज । इह पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजाहृदात् ॥ २ ॥
फलानां बहुदानाच्च चानुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनन्तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तिः ॥ ४ ॥
एवं हि सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चाब्दसप्ततिम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनवत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान्पूर्वं जन्मन्वत्र स्वगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिक्यामथ वैशाख्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगादियुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतामुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
दद्यात्सामरणां सूत महिषीं यमदेवताम् । युगकम्बलसंच्छन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । दानेन तेन वै सूत कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधात्प्राग्वृषमानां च नासाग्रस्य स्वगाविष । नासाछेदोऽत्र तस्यास्ति यूनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
नास्ति तन्निष्कृतिः कापि दत्तेर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्विंशत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभागश्चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्र वै निरतः सोय चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 वय तत्र महावादे कवीनां हि स्वगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परपक्षे कृते सूत स्वशरीरमयाच्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महार्चयेण चाण्डज । मुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभ्रुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुलैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुविद्योऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पष्टिमिते पञ्चहीने वर्षे खगाधिप ॥ ९ ॥
 महाकालनरादानात्सुवर्णस्य खगाधिप । सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥
 पञ्चाशीतिमितायुः स्यादृचे कालनरेण्डज । प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥
 कालशेषेण रिष्टेन तत्क्षणं मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
 चिद्वं तत्र प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । हृदि स्थलं शुभं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचतन्सुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणाजारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीड्यते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
 दधियेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चतन्सुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नेधेनुमहादानाद्रिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं रोगं कातरत्वं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ततन्सुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदन्ता हृतास्तया ॥ १ ॥
 सा तद्दानान्महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृताजु खगाधिप ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलेनात्र चक्षुःपीडातिदारुणा । त्रिदोषैर्दूषिता चात्र सुवभावे स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया धृतेनात्र पूजयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 द्विसुवर्णमिता भव्याः सम्पूज्याय महेश्वरम् । गन्वपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्द्विजैभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टतन्सुत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धियुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

मधुधेनुमदानाद्ब्रह्मणा य खगाधिप । दुष्टगन्धिकृताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवनवत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कांतराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगात् खगाधिप ॥ १ ॥
धेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णा विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्दत्तेन महादुष्टम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्राग्जन्मन्यभूत्कश्चिन्नरो गजक्रियान्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो नानात्सर्वभिर्दं सुत ॥ १ ॥
सप्तजन्मन्यसौ षण्ढो भविष्यति खगेश्वर ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६०१ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशोवनी । राजमानविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किंचिद्घातादिना पीडा जायते तस्य चोदरे । वातरक्तादि शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रमसूतिश्चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुष्पं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तस्त्रिंशयाः । विधानं च हितार्याय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धनुःकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रतां यातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
क्रयविक्रयकर्ता स विमद्रव्येण वार्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
भुक्तं सर्वं धनं तेन न तु किञ्चित्समर्पितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिनिनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । ये चैतस्य मृताः पुत्राः स जातो ब्राह्मणः स्वयम् ॥ ९ ॥
इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना खगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्राप्यश्चित्तं कयन्देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपणैकोऽपि ध्रियते ब्रह्मस्वं कुलभक्षकम् ॥ १२ ॥
तस्य सन्ततिवृद्धयर्थं कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्वाद्दृष्टदलं पक्षं राजतं शुक्रतण्डुलेः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमवर्णं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
सुशीतसालिलैः पूर्णं सरत्नौषधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्यापरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्रवचन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेद्ब्रह्मवृत्तिं निष्कृद्धारिमकाम् । सुवर्णस्य विशुद्धाश्च दद्याद्दे वेदवादिने ॥ १७ ॥
मतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सबत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विश्वान्द्रोणाः सत्तैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
जातीपुण्यैः शुभैश्चैव लक्षपूर्णां शिवोपरि । तद्गृष्टान्मोचयेद्देवैर्दं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥

एवंकृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यस्मरणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वयुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्ध्याढ्या प्रजायते ॥१॥
मधुधेनुप्रदानानु व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्धरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र खगाधिप ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतम ॥ १६०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डस्तु राजसन्मानी चेह जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्षयान्मुक्तो वधन्यनतत्परः ॥ १ ॥
प्राक्कृताञ्जु महादानात्सुखैश्वर्यघनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पण्डोऽगम्यातिसेवनात् ॥ २ ॥
नात्र जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतम ॥ १६०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मघ्नी सा मया प्रोक्ता या पूर्व घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टित यस्माच्छृणु चात्र खगाधिप ॥१॥
वनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
तस्याः क्षिप्र महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अचिराज्जायते खर्जूः पितृगेहे स्थिताण्डज ॥३॥
महादोषवती पापाज्जातात्र यवनी खगे । भविष्यति महारिष्टमग्निदोहेन चाण्डज ॥ ४ ॥
चतुर्विंशन्मिमे वष मरण कीर्तित ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्य उत्तरपट्टशताधिकसहस्रतम ॥ १६०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतानुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिद्वितः ॥ १ ॥
धृतकुम्भ मयाशक्ति दद्याद्विभाय धीमते । सुवर्णसाहित तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्य पटुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतम ॥ १६०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हेत्प्राग्भवे सत गुड मोहान्नराधमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीड्यते ॥ १ ॥
गुडधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय च धीमते । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्य उत्तरपट्टशताधिकसहस्रतम ॥ १६०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथो वाचिद् सती नारी कर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेम्णा पूर्वं शत्रोर्दग्ध तथा गृहम् १ ॥
तद्वाहाच्च महभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । मृता सा यमराजस्य नियोगान्नरक गता ॥ २ ॥
सुक्ता फलानि वै तत्र पुण्यपापोद्भवानि हि । सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया ॥ ३ ॥
कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृति पापनाशिनीम् । वक्ष्यामि वृषभ दद्यात्सर्वोपस्करसयुतम् ॥ ४ ॥
कुष्ठरोगात्ममुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायस्य उत्तरपट्टशताधिकसहस्रतम ॥ १६०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः काश्चित्पिकर्मन्तस्सदा । पूजकश्चातिथीना च भिक्षुकाणाञ्च यत्नतः ॥ १ ॥

तद्गृहे वृष उन्मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्दृषमस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छिन्वा नासाग्रमुष्कौ तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि तद्दृक्तां फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स च तत्र स्वगाधिप ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । दृढाजितस्य पापस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 पूजनादविधीनाश्च भविष्यति च तद्रतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुः पष्टिमिताब्दान्तं रिष्टं पश्चादद्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेचा पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेच्चेह तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
 ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदाक्षणम् । तद्दोषशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भेद्योभात्पुराभवे । कण्डूरोगेण राततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 स कुर्यात्तैलदानञ्च ब्राह्मणाय स्वगाधिप । कण्डूरोगप्रशमनं दद्यात्तैलवटद्वयात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो एकादशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कोचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्पक्ताधिविन्ना सा महारोषवती भवेत् ॥ १ ॥
 तथा मर्हीपधीद्व्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
 धूर्तः पापरतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । रोगयुक्तोऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
 बहुजन्मस्वसौ पापान्मुक्तो वै भवितान्दज ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्भाग्युवाहनम् । इह जन्मनि पण्डः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
 न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता जन्मनाह स्वगाधिप । स्वशरीरविवृद्ध्यर्थं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोदशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद्दुष्टं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते सेह जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गायां हि महाभाग गुडपेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगारममुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायचतुर्दशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देश्योऽभवत्पूर्वभवे नैपालविश्रुते । बहुभिन्नमुखिराड्यो हृष्टी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
 आराधनन्तु कृतवान्देव्या यः पूर्वजन्मनि । स्वास्त्रियं च मरुतां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
 अन्यास्त्रियं वा अगमद्रचमिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥

शुभाशुमानि वै युक्ता फलानीह महीतले । जातो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
 देशे देशेतिविख्यातो घृणी धीमान्महायशः । स्वस्त्रीत्यागान्महापम्पाजायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं च वदामीह स्त्रीप्राप्तिमुखकारिणीम् । पार्वतीप्रातिमां कृत्वा हैमिकां कार्यकारिणीम् ॥ ६ ॥
 पलपञ्चमितां लेख्यां रत्नेर्मील्यैरलंकृताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय साकुलीनाय चार्थिने ॥ ७ ॥
 प्रजापतिं तथा दद्याद्वाजतं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मदैवतमन्त्रेण गृह्णाति स महाद्विजः ॥ ८ ॥
 पश्चादष्टारं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् । जपेद्दशसहस्रन्तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् ॥ ९ ॥
 शोभयेत्तद्दशशिन तद्दशशिन तर्पयेत् । एवं यः कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ १० ॥
 प्रापश्चित्तं परं तत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्देवघातितः ॥ ११ ॥
 स्त्रीमुखं लभते नैव रिष्टं पद्मेदकेन्दके । प्रापश्चित्ते कृते सूत जीवने चाब्दसप्ततिम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पचदशोत्तरपद्दशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना भ्राम्यो हन्यान्मृत्यं हि विनतासुत । पण्डः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
 पापनाशकरां तस्य निष्कृतिं वच्यमहं सुत । दद्याद्दुष्टं नवं तत्र स्वर्णानिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
 सदासनं सालंकारं पूजयित्वा विधानतः । वेदज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 नाशमेष्यति खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षोडशोत्तरपद्दशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी भ्राम्भवे सूत परतैलापहारिणी । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र कण्डूरोगमपीडिता ॥ १ ॥
 यथाशक्तिमुखर्षादद्यात् तैलदानाद्विशेषतः । सा मोक्षयति महाभाग कण्डूरोगात्खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तदशोत्तरपद्दशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यशूर्तिर्दृढो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्या महाबाहो रतिं चक्रे ह्यधर्मतः । गर्भं दधार वै राज्ञी भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं युक्ता यमलोके खगाधिप । शिवपूजनजात्पुण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देशे जाङ्गलजे पण्डः सर्वधर्मवीहृष्टतः । शिवपूजार्तो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रसुखर्हानोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशोत्तरपद्दशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादद्यां बडवां या वै हन्यात्पूर्वमेवऽडज । गर्भपातनदुःखार्ता खञ्जापि स्यात्तदेनसः ॥ १ ॥
 तत्पापनाशिनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्दिमाय तुरगं युवानं भ्रूषणान्वितम् ॥ २ ॥
 स्वर्णानिष्कयुतं चान् पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 दानमभावात्पक्षीन्द्र खञ्जत्वं नान्पुयादिह ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशोत्तरपद्दशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितोऽप्यर्थ कृशाङ्गः पाण्डुरश्रुतिः ॥ १ ॥
 ऊर्ध्वधातादिना पीडा बाल्ये स्याद्गृहणीगदः । तस्य भार्या सदाचारा विनीता भर्तृमत्तितः ॥ २ ॥
 रक्तखावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भश्च तस्या उदरे पिधानं प्रकरोति हि ॥ ३ ॥
 द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
 अतिकष्टद्विनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरश्च कृतं कर्म व्यभिचार इतस्ततः ॥ ६ ॥
 नानाद्रव्यापहरणं कुलटावाक्यलङ्घनात् । चौर्ध्वस्था च तद्दर्शो दस्युसङ्गाच्च वै बहु ॥ ७ ॥
 बहुवारं हि यद्रव्यं हतं तस्करवृद्धिना । भुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 कालेन तद्भ्रमं मुक्त्वा पीडितौ दाहणैर्ग्रहैः । यातना बहुधा प्राप्ताः पश्चान्मानुष्यतां गतौ ॥ ९ ॥
 किञ्चित्पुण्यप्रभावेण पापस्यास्य क्षयो भवेत् । निष्कृतिं तां वदामीह येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १० ॥
 पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भान्निहन्ति वेत्ताऽवश्यमिह संतता पापाद्दे निष्कृतिं चरेत् ॥ ११ ॥
 नारी नियमसंवीता ध्रुवं स्याद्भ्रतकांक्षिणी । सौम्यायनं समासाय मासे पक्षे शुभेऽहनि ॥ १२ ॥
 तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः स्वर्न्तां शान्तां वा सुरभिं शुभलक्षणाम् ॥ १३ ॥
 गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहिता । इष्टतद्यवतैः पानैर्धूपैः कण्टकैश्चैव ॥ १४ ॥
 रुचिरैश्चैव गोघ्नानैः स तां परिचरेत्सदा । रात्रौ दीपावलीमिश्र गन्धस्रक्चन्दनादिभिः ॥ १५ ॥
 सुगीतमङ्गलस्त्रानैस्तदधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसाहनि ॥ १६ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायं समश्नती । एवंव्रतपरा नारी मासिमासि तु संयता ॥ १७ ॥
 तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकाङ्क्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तगुणशालिनम् ॥ १८ ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वस्त्रदानविभूषणैः । सम्यगभ्यर्च्य तां धेनुं मानयन्ती स्तनन्वयम् ॥ १९ ॥
 कृत्वा च विधिवत्तस्मै तां दद्यादितिभाषिणी ॥ २० ॥

मंत्रः ।

“सुवर्णं शुद्धमाग्नेयं माणपोडशसंमितम् । ददेऽहं गां सवत्साश्च सर्वपापांनुत्तये ॥ २१ ॥
 यन्मया कुलटावृत्त्या नाना गर्भा विधातिताः । नानाभेदैः पातिताश्च गर्भा वै बहवो भुवि ॥ २२ ॥
 कर्मभिस्तैश्च सम्प्राप्तं गर्भपाताख्यदृषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सां गां ददे प्रभो ॥ २३ ॥
 इह जन्मनि बन्ध्यात्वं नाशमेतु समन्ततः । दानेनानेन सुरभेर्गोपालः प्रीयतां मम ॥ २४ ॥
 भवेच्च त्वत्प्रसादेन गर्भा मे सुमगा यतः ॥ २५ ॥

एवमस्तिवति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं ताम्रं विविधानि फलानि च ॥ २६ ॥
 दापयेद्विजसुरख्याय भूरिद्विविणदानतः । भोजयेच्च शतं विद्यान्वान्त्रैः सक्तुपायसैः ॥ २७ ॥
 एवं कृतविधिः सूनारी स्याद्दुःखनाशिनी । बन्ध्यात्वान्मुच्यते सून पुत्रप्राप्तिर्गर्भस्विनी ॥ २८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो विंशत्युत्तरपट्टज्ञाताधिकसहस्रतमः ॥ १६२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चित्पुरां घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन सेनेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥

स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सृगालघाती पुरुषः प्राग्जनपुत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं वा कृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
दद्यादश्वं सुवर्णादश्वं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
भूरकर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौर्येण गां परां नीत्वा क्षुधितोऽभक्षयत्पुरा ॥ २ ॥
मृतः स तेन पापेन नानायोनिमुपागतः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गानीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनो भविष्यति ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दशस्वर्णैस्तु सम्मिताम् । निर्मितां गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
दद्याद्द्वै वेदविदुषे पूर्वपापाविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं वायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
होमयेच्च यथाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिर्नवेदमात्मदोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्सत्री महाभाग पाश्चाले देशके शुभे । नानावर्मसमायुक्तो ग्रामताविश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्कृतं चरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्रायां च कृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
यत्नः कृतो महांस्तेन नाभूद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकभीवेस्तु सा मृता ॥ ३ ॥
गर्भपीडामहत्युया बालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चकेनेदं कृतं प्राक्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
कर्मणां संगहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततो हि मरणं प्राप्तो बाहुजोऽद्य सहाययुक्त ॥ ५ ॥
सूर्यलोकं ततो गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । वशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वकृताद्दुष्टकर्मजात् ॥ ६ ॥
सोपश्रुवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरेः बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृमातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
नैकत्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । धर्मादिदं तथा पापाद्भूतः पापरतः शटः ॥ ९ ॥
सकल्पो हादि रुग्णश्च मनोदुःखसमन्वितः । शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक्तद्वेषाच्चाप्यपुत्रकः ॥ १० ॥
ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं यद भे स्वामिन्सर्वपापापनोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकर्ता धन्यां लोकानां हितकाम्पया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापाविशुद्धचर्यं गर्भधारणकारिणीम् ॥ १३ ॥
शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलेः पञ्चमितैः शुभा । हिरण्मयी सगर्भा च पत्रलेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
तदर्धेनाथवा कार्या निजविचातुसारतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशिनी ॥ १५ ॥

मापपञ्चमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलत्तमकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपवा तु विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तद्गुलैः सारज्यैः सर्षपैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविद्भिः स्यादिह जन्मानि वै ध्रुवम् ॥ १९ ॥
 अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते यथोदिते । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ २० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुविंशत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वनतेये महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । जाता सिंहलके देशे वैश्यपुत्री शुभानना ॥ १ ॥
 पत्युः सहयतस्तत्र तथा दत्तानि चाण्डज । कार्तिक्यां पौर्णमास्यां वै राहुग्रस्ते-निशाकरे ॥ २ ॥
 भक्ष्यभोज्यानि वस्त्राणि सुवर्णाभरणानि च । भक्तियुक्तन मनसा ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिये काले व्यापारार्थं गतः पतिः । समुद्रे नौकया सार्धं निमज्ज्य मरणं गतः ॥ ४ ॥
 ततः सा स्त्रीसहायत्वात्प्रतिवेशिद्विजातिना । तद्भामवासिनैकेन कामिता कामलोमतः ॥ ५ ॥
 तथापि स्वीकृतो विप्रश्चाण्डोऽन्यप्रीतिभावतः । वैश्यायाः प्रीतिवशतो विप्रेण स्त्री विमानिता ॥ ६ ॥
 अनादरेण महता ब्राह्मणी शोकर्पीडिता । मृता ह्यलाहलं पीत्वा ततो लोकापवादतः ॥ ७ ॥
 पूर्वस्त्रियाश्च साहाय्यादिप्रस्तयक्तस्तयाण्डज । ग्रामाध्यक्षो मृतस्तत्र तच्छ्लोकादिप्रपुङ्गवः ॥ ८ ॥
 तद्रूपं वर्णयन्सोऽपि पञ्चत्वं प्राप्तवान्वग । ततो बहुतिये काले वैश्यापि निधनं गता ॥ ९ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्तं पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता मुखजायुना ॥ १० ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च स्वयंप्रान्ते हिमालये । गौरा सुरूपा नात्युच्चा नातिहस्ता शुचिस्मिता ॥ ११ ॥
 मिथं वदा शुभाङ्गी च व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । सुशीला चतुरा दक्षा पितृमातृसुखान्विता ॥ १२ ॥
 भर्गिनीसौदरैर्युक्ता देवद्विजपरायणा । पुण्यादिदं तथा पापालोभयुक्ताल्पपापकृता ॥ १३ ॥
 मनोदुःखैः समायुक्ता तथाऽप्राप्तमनोरथा । प्राग्भवे ब्राह्मणीत्यागात्पापात्तन्मरणोद्भवात् ॥ १४ ॥
 ब्रह्महत्यासमादोरात्पतितयुक्ता किशोरके । ईर्ष्यामात्सर्ययुक्ता च गृहचेष्टाभिरन्विता ॥ १५ ॥
 लक्षणैरेभिराढचायाः प्रायश्चित्तं वदामि ते । पलेनैकेन कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्मयः ॥ १६ ॥
 गन्धपुष्पैरलंकृत्य स देवो ब्राह्मणाय वै । गायत्रीदशसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा ॥ १७ ॥
 होमयेत्तद्दशशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । अशक्त्यसेवनं कुर्यान्मद्दिने व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
 पार्थिवान्पृजयेत्सं महादेवान्विधानतः । एवंकृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ १९ ॥
 पतिपुत्रवती चासाविहैव भवति ध्रुवम् । नैवं करोति या मोहालोभाद्वा पापसोधनम् ॥ २० ॥
 भर्तुः सुखं न लभते चान्ते च नरकं व्रजेत् । पञ्चचत्वारिंशकोऽप्ये रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥
 घटे भौमयुते लग्ने सूर्ये मुखसमाश्रिते । चापे राहौ च जननं चापे राहौ मृतिस्तथा ॥ २२ ॥
 विसप्तत्यब्दमायुः स्याद्ध्रुवं च कृतनिष्कृतेः । रिष्टेनैव मृतिस्तस्या भृशं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २३ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राञ्जन्मन्यत्र कोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतवृत्तिकटे द्विजः ॥ १ ॥
शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवर्षिकी । भुक्तातिकामलोभेन बलात्कारेण दृषिता ॥ २ ॥
स चाथ धर्मपुत्रस्य भुक्ता भैरवशासनम् । पृजनाच्छिवलिङ्गानां प्रागत्रापि च सङ्गरः ॥ ३ ॥
पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राजप्रचारको धीमान्गजाश्वप्रतिपालकः ॥ ४ ॥
महांथनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥

भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय खगाधिप । न पश्यति महापीडां पापजां पादसम्भवाम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेदजं ज्ञानात्प्राग्भवे विनतासुत । भक्ष्यार्यं सोऽत्र जनुपि पुरुषोद्गाधिको भवेत् ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिर्दृष्टपापस्यात्र च काश्यपे । आरब्धस्य क्षयो नास्ति विन्मथे शतधा कृते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि पृच्छकस्य विचेष्टितम् । प्राग्भवे यामुने देशे वाहुजो धर्मसंयुतः ॥ १ ॥
राजप्रचारी शूरश्च मन्त्रकार्यविचक्षणः । स्त्रीपुत्रयनसंयुक्तो भृत्यवाहनसंयुतः ॥ २ ॥
राजसेवापरो नित्यं सन्निविद्यग्रहसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ ३ ॥
सिद्धान्नानि महाभाग भिक्षुकैर्भ्योऽतिभक्तितः । वदान्यो नीतिवित्प्राज्ञो वृद्धशिष्टैः समन्वितः ॥ ४ ॥
कृतवान्ब्राह्मणोद्गाहं विधानेन खगाधिप । अथो भाविवलात्सुतं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
बालकेनाष्टवर्षेण राजाश्रितपुरोधसः । क्रीडने प्रस्तरक्षेपान्मारितो राजबालकः ॥ ६ ॥
ततो राजाज्ञया क्षत्री विपदानेन बालकम् । ब्राह्मणस्य जघानाथ ब्राह्मणः पुत्रशोक्तः ॥ ७ ॥
मृतस्तेन महाभाग घोरं पापमुपाजितम् । स तेन कर्मणा युक्तो मतो वै यमशासनम् ॥ ८ ॥
पुण्यात्पुण्यफलं भुक्तं पापात्पापफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पर्वते त्विह ॥ ९ ॥
राजपुत्रोत्सृज्यसंज्ञो गङ्गायाः पूर्वभागतः । जन्मलग्रादितो राज्ञो रन्ध्रे पापप्रहान्वितः ॥ १० ॥
अजे शुषोशौ नीचस्थे जीवे वृषगते शर्ना । नातिकृशो नातिगौरो वदान्यः प्रियभाषणः ॥ ११ ॥
सर्वक्षययुतो धीरः शोभनो राजबह्वभः । पुण्यादिदं तथा पापात्तोभी पापरतः कश्चित् ॥ १२ ॥
कदाचिद्रोगयुक्तश्च चपलोऽस्पाशनोऽण्डज । लक्षणैरेभिरादंश्चस्य प्रायश्चित्तमथो शृणु ॥ १३ ॥
पलमानं सुवर्णेन कुर्षोद्ब्राह्मणबालकम् । तथा पञ्चपलैः सोमो रजतस्य नराधिप ॥ १४ ॥
दशमा परिमतः केतुविधानेन हिरण्यमथ । षोडशरूपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः ॥ १५ ॥
कर्मप्रकाशकं विभ्रं पूजयित्वातिभक्तितः । तस्मै दद्यात्सुवर्णाद्यैर्वैस्त्रायैर्भूषिताय च ॥ १६ ॥
तदर्धमितकं वापि निजविचानुसारतः । महामृत्युञ्जयं मन्त्रं लक्षमानं जपेत्तथा ॥ १७ ॥

तदर्थं वा महाभाग सोममन्त्रं जपेत्तयाः । गायत्रीमष्टसाहस्रं तद्दशांशेन होमयेत् ॥ १८ ॥
 कुण्डे वा स्थाण्डिले वापि तिलैस्त्रिमधुराभुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् १९
 प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्माघनाशनम् । आयुःकीर्तिधनारोग्यविद्यालक्ष्मीयशःप्रदम् ॥ २० ॥
 सर्वांश्चिह्नं पुण्यमाधिव्याधिविनाशनम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापमोहितः ॥ २१ ॥
 तस्याश्चिह्नं घोरमष्टमेऽध्वे मृत्तिप्रदम् । नवाशीतिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ २२ ॥
 भार्गव्यात्ते पुण्ये वैशाखे निधनं धनम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते खगाधिप ॥ २३ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यान्न गतिं च शुभं लभेत् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् २४
 इति श्रीबृहदसूर्याख्येऽध्याये कर्मविपाकेऽध्याये एकोनत्रिंशदुत्तरपदशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत मवक्ष्यामि कर्मणां कारणं महत् । पृच्छवस्य खगश्रेष्ठ पूर्वकर्मविचोष्टितम् ॥ १ ॥
 जातोऽसौ यामुने देशे शूद्रवंशसमुद्भवः । धातुकांस्यादिकर्ता च कृपिवाणियज्यकारकः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणस्य धनेनैव सर्वं वै वर्धितं धनम् । ब्राह्मणे मित्रसम्भूते विनतानन्दवर्धन ॥ ३ ॥
 पुण्यक्षेत्रेषु तीर्थेषु धानदानादिशक्तितः । कृतवानुपकारं च ब्राह्मणानां प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
 अथ तन्मित्रसम्भूतो द्विजो हि निधनं गतः । तद्धनं तस्य पुत्रेभ्यो न दत्तं द्रव्यलोभतः ॥ ५ ॥
 ब्रह्मस्वहरणं तेन कृतं वै लुब्धचेतसा । महापापं कृतं तेन ब्रह्मस्वहरणाभिषम् ॥ ६ ॥
 शुभया दुःखिता बाला द्विजस्य हि मृतिं गताः । ततो बहुविये काले शूद्रोऽपि निधनं गतः ॥ ७ ॥
 भुक्त्वा पापात्पापफलं पुण्यात्स्वर्गं च शाश्वतम् । पूर्वपुण्यभवेण जातोऽत्र स वणिक्सुतः ॥ ८ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । स कृष्णगीरो मतिमान्नात्युच्चो न लघुर्वृणो ॥ ९ ॥
 धनवाहनसंयुक्तो भृत्यदासीसुखान्वितः । स्वधर्मनिरतो दक्षो राजमान्यो बहुप्रियः ॥ १० ॥
 सहोदरस्युतो धीरो वन्धुस्त्रीमित्रसंयुतः । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः कश्चित् ॥ ११ ॥
 धूर्तः शठो महाक्रोधी मनोदुःखसमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं जातपुत्रविनाशकः ॥ १२ ॥
 लक्ष्णैरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तमतः शृणु । लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्त्रिपलैश्च हिरण्यमयम् ॥ १३ ॥
 तथा पलेन वित्रेणैश्च तथा सूर्यं खगाधिप । षोडशोरूपचरैश्च समभ्यर्च्य यथाविधि ॥ १४ ॥
 दद्याद्विधिविदे सूत ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । गायत्रीमष्टसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा ॥ १५ ॥
 व्यष्टाक्षरं तथा मन्त्रं गाणपत्यं खगेश्वर । तथा जपेत्सूर्यमन्त्रं तदन्ते होमयेत्तिलैः ॥ १६ ॥
 तच्च दशांशतो विमान्भोजयेच्छक्तितोऽण्डज । पूजयेत्लक्षरुद्रान्वै पार्थिवान्विधिना खग ॥ १७ ॥
 मद्दिने तु व्रतं कुर्यात्त्रिंशद्दासमन्वितः । एवं कृते खगश्रेष्ठ प्रायश्चित्ते विधानतः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं नाधयो व्याधयोऽपि च । त्रिसप्ततिमितायुः स्याद्भनवाङ्गापतेऽत्र च ॥ १९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । तस्य पुत्रा न जीवन्ति निर्धनोऽत्रैव जायते ॥ २० ॥
 द्रव्यनपश्चादध्वे तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते सूत रिष्टं नैव प्रघायते ॥ २१ ॥
 सिंहे शनौ तथा जातो मकरस्थे मृतिर्भवेत् ॥ २२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्याख्येऽध्याये कर्मविपाकेऽध्याये एकोनत्रिंशदुत्तरपदशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्य विचोष्टितम् । प्राग्भवे यामुने देशे वैश्यो हि धनवान्मुवीः ॥ १ ॥
 शिवपूजारतो नित्यमन्नदानाद्यपानिधिः । व्यापारः फलितस्तस्य भृत्यवाहनसंयुतः ॥ २ ॥

स्त्रीभ्यां ततोदरभ्यां हि युक्तो नीतिविचक्षणः । पण्डोऽपि पूर्वपापाच्च स्त्रीसङ्गतिविवर्जितः ॥ ३ ॥
 अथो भाविवलारसुत कृतं कर्मातिदारुणम् । ब्राह्मणस्य च शिष्टस्य साहास्येन हि यः कृतः ॥ ४ ॥
 व्यापारो ब्राह्मणद्रव्यैः स्वयनं वर्धितं रगः । ततोऽसौ वधितो विप्रो धनं किञ्चिन्न दापितम् ॥ ५ ॥
 स्त्रियोः सोदरयुग्मेन मिलित्वा पापमोहितः । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजस्त्वह ॥ ७ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । पापे पञ्चमभावस्ये जीवे कर्कटगे तनौ ॥ ८ ॥
 द्वादशस्थे सुधोशौ तु नात्युच्चो न लघुवृष्णी । श्यामगौरस्वरूपश्च मितदो लोभवर्जितः ॥ ९ ॥
 शिवपूजनजातपुण्याद्ब्राह्मणान्यो यजोन्वितः । पित्रोः सुखयुतो भृत्यदासीमिन्नसुसंयुतः ॥ १० ॥
 धनी वाहनभोगाढयो बहुप्रामाधिपः सुखी । अन्नदानान्महापुण्यो विद्यावाञ्छीतिविनमः ॥ ११ ॥
 बहुस्त्रीमुखसंयुक्तो ब्रह्मणोऽतिप्रियंवदः । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापाज्जातपुत्रविनाशकः । यो सहायौ महाभाग ब्रह्मस्वहरणे खग ॥ १३ ॥
 तौ तु गर्भाच्छ्रुतौ वत्स स्त्रियौ तेऽपि तथा मृते । ब्रह्मस्वं पश्चिंशार्दूलं स्त्रीपुत्राण्यं विनाशकम् ॥ १४ ॥
 हठी पापक्रियायुक्तो धूर्तो मानी रुजान्वितः । द्वाविंशतिमिताब्दे वै जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तमतः शृणु । लक्षं पापं बलिदानां पूजयेत्पुत्रपौत्रदम् ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्पलत्रयमितं शुभम् । हिरण्यमे तथा लेख्यपत्रे च चतुरम्बके ॥ १७ ॥
 मापपञ्चमितो वदितस्तथा चैव हिरण्यमयः । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्दोषैर्वस्त्रैर्विशेषतः ॥ १८ ॥
 पूजयित्वा प्रतिष्ठाप्य श्रद्धाभक्तिसमान्वितः । ब्राह्मणाय प्रदद्याद् पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ १९ ॥
 गावर्षमिष्टसाहस्रं जपेन्मृत्युक्षयं तथा । होमयेत्तद्दशार्शेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २० ॥
 मद्दिने तु विशेषेण व्रतं कुर्यात्समाहितः । अथवा हरिवंशं तु दशावृत्त्या विधानतः ॥ २१ ॥
 शृणुयाद्वाचकायापि गोभूतह्लाषिण दापयेत् । एवं कृतविधेः सत न पुत्रमरणं भवेत् ॥ २२ ॥
 नाघयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । जरायां यत्कृतं पापं ब्रह्मस्वहरणात्मवान् ॥ २३ ॥
 तत्कृतं न महारिष्टं द्विचत्वारिंशकैन्दके । न प्राप्नोति गतिस्तस्य शुभा चैव भवेत्तया ॥ २४ ॥
 वेदाशीतिमिताब्दाद्युर्विनतानन्दवर्धन । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोथनम् ॥ २५ ॥

रिष्टेन निधनं याति न च पुत्रसुखं लभेत् ॥ २६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसगदे कर्मविपाकेऽध्याये एकविंशदुत्तरपदशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भगवन्भगभवे विप्रो ग्रामवासी जनान्श्रितः । चोराधिपो महोग्रश्च तत्संसर्गी खगाधिप ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यन्वादिकान्येव ब्राह्मणोभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान्घोसान्पापात्पुण्याच्च शाश्वतान् । स्वर्गात्पर्वतभागे तु स जातः पादजोऽधुना ३ ॥
 वामनो राजसम्पत्नी महोग्रो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ शूद्रः परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च वै पुत्रा म्रियन्ते मात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान्सूत सौषणांघृतपूरितान् । तद्भावे राजतांश्च विभेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भीतिताण्डज । गौडदत्तं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥

यो न कुर्यादिदं श्रुत्वा नरः पुत्रविवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्याच्च सुतवर्धनम् ॥ ८ ॥
अटाशीत्यन्दमायुर्वै जायते कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादि कर्मविपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरभूशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२२ ॥

अरुण उवाच ।

क्षान्नवंशे समुत्पन्नो देहे वातरुजा युतः । गुल्माद्या ह्यदरे वावा शिरोतिर्जायते तदा ॥ १ ॥
व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्तोवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्व्रत्तिकपरायणम् ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्मीतिकरी परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
एको गर्भे स्थिरीभूतो न प्रसृतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथय त्वं दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं वेददेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च निरन्तरम् । कश्चिद्विप्रस्तदभ्याशे वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
कदाचिदैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै वलात् । तं द्विजं लंघयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः सह ॥ ७ ॥
किं कर्तव्यविमूढस्तु ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्त्सनैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्वनं शूद्रकोऽहस्त ॥ ८ ॥
दिनेः कतिपर्यैव भूयो वै ब्राह्मणस्य हि । लंघनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह ॥ ९ ॥
म्लेच्छभीतिसमाविष्टो विशेषक्रीधसंकुलः । तदर्थमपि प्राप्तश्च ह्यात्मघातं चकार ह ॥ १० ॥
गर्भयुक्ता ब्राह्मणी वै भर्तारं पृथतोन्वागात् । हतं तस्यापि सर्वस्वं म्लेच्छराजेन वै तदा ॥ ११ ॥
किञ्चित्कालानन्तरं वै शूद्रो म्लेच्छेन मारितः । तेनैव कर्मणा वत्स वर्षावृन्दसहस्रशः ॥ १२ ॥
पपात नरके घोरं शूद्रो पीडायुतस्तदा । पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः ॥ १३ ॥
इदन्तु तृतीयं जन्म शूद्रवंशसमुद्भवम् । तेन वै कर्मणा युक्तो ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्धेन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थं सम्बत्सरं सेवां कुरुत तौ च दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं तथा ॥ १६ ॥
तावन्निष्कृतयो भूयः कर्तव्याः क्रमतः शुभाः । सुशुभे भूप्रदेशे तु गोमपाद्युपचारिते ॥ १७ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेर्चयेत् ॥ १८ ॥
सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्बुधैर्गन्धैश्च कुसुमादिभिः ॥ १९ ॥
जनन्या सहितं भूर्पं प्रष्टुम्राद्यांस्तथार्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुशुभं यशस्विनम् ॥ २० ॥
श्रीवत्सांके पीतवस्त्रं सुवाहुं पृजयेत्क्रमात् । पृजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसिकोविदेः ॥ २१ ॥
सुपैः स्रग्गन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुधारणैः । तद्विमासोत्थतद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि नित्यशः ॥ २२ ॥
तद्विमासोथ तद्विष्णारतो देवास्तथा विभोः । अतो देवा अर्धत्विति भायेनाष्टोत्तरं हुनेत् ॥
होमान्ते विप्रभोजयान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पापभावेन कर्माधिने दुरात्मना ॥ २४ ॥

म्लेच्छराज्ये तु व्यापारे बहु वै दुष्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां हतं द्रव्यं भयभर्त्सनतर्जनैः ॥
द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानाभवान्तरे ॥ २५ ॥

स्त्रीभ्यां तत्तोदराभ्यां हि युक्तो नीतिविचक्षणः । पण्डोऽपि पूर्वपापाच्च स्त्रीसङ्गतिविवर्जितः ॥ ३ ॥
 अथो भाविवलासुत कृतं कर्मातिदारुणम् । ब्राह्मणस्य च शिष्टस्य साहाय्येन हि यः कृतः ॥ ४ ॥
 व्यापारो ब्राह्मणद्रव्यैः स्वधनं वर्धितं स्वग । ततोऽसौ वधितो विप्रो धनं किञ्चिन्न दापितम् ॥ ५ ॥
 स्त्रियोः सोदरयुग्मेन मिलित्वा पापमोहितः । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजस्त्वह ॥ ७ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । पापे पञ्चमनावस्ये जीवे कर्कटगे तनौ ॥ ८ ॥
 द्वादशस्ये सुधांशौ तु नात्युच्चो न लघुर्घृणी । श्यामगौरस्वरूपश्च मितदो लोभवर्जितः ॥ ९ ॥
 शिवपूजनजातपुण्याद्गजमान्यो यशोन्वितः । पित्रोः सुखयुतो भृत्यदासीमित्रसुसंयुतः ॥ १० ॥
 धनी वाहनभोगाढ्यो बहुग्रामाधिपः सुखी । अन्नदानान्महापुण्यां विद्यावाञ्छीतिवित्तमः ॥ ११ ॥
 बहुस्त्रीसुखसंयुक्तो ब्रह्मण्योऽतिमिथं वदः । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभो पापस्तः क्वचित् ॥ १२ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापाज्जातपुत्रविनाशकः । यौ सहायौ महाभाग ब्रह्मस्वहरणे रग ॥ १३ ॥
 तौ तु गर्भाच्च्युतौ वत्स स्त्रियो तेऽपि तथा मृते । ब्रह्मस्वं पक्षिशार्दूल स्त्रीपुत्राणि विनाशकम् ॥ १४ ॥
 हठी पापक्रियायुक्तो धूर्तो मानी रुजान्वितः । द्वाविंशतिमितान्दे वै जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तमतः शृणु । लक्षं पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्पुत्रपौत्रदम् ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्पलत्रयमितं शुभम् । हिरण्ये तयालेख्यपत्रे च चतुरस्रके ॥ १७ ॥
 मापपञ्चमितो वद्विस्तथा चैव हिरण्यमयः । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्द्विर्वस्त्रैर्विशेषतः ॥ १८ ॥
 पूजयित्वा प्रतिष्ठाप्य श्रद्धाभक्तिसमन्वितः । ब्राह्मणाय प्रदद्याद्द पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ १९ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विमांश्च भोजयेत् ॥ २० ॥
 मद्दिने तु विशेषेण घ्नं दुर्योत्समाहितः । अथवा हारिवंशं तु दशावृत्त्या विधानतः ॥ २१ ॥
 शृशुवाद्वाचक्यापि गोभूदस्त्राणि दापयेत् । एवं कृतविधेः सूत न पुत्रमरणं भवेत् ॥ २२ ॥
 नापयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । जरायां यत्कृतं पापं ब्रह्मस्वहरणात्मवत् ॥ २३ ॥
 तत्कृतं न महारिष्टं द्विचत्वारिंशकेन्दके । न प्राप्नोति गतिरस्तस्य शुभा चैव भवेत्तया ॥ २४ ॥
 वेदाशीतिमितान्दस्यैवितानन्दवर्धन । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २५ ॥

रिष्टेन निधनं याति न च पुत्रसुखं लभेत् ॥ २६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकात्रिंशद् चरपदशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भगवन्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी जनाश्रितः । चोराधिपो महोग्रश्च तत्संतीर्णो स्वगाधिप ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनवासुत । गोभूम्यश्वादिकान्ध्वेव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 स भुङ्क्त नरकान्घोरान्पापात्पुण्याच्च ज्ञाश्वतान् । स्वर्गात्पर्वतभागे तु स जातः पादजोऽधुना ३ ॥
 वामनो राजसम्मानी महोद्यो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ शूद्रः परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च वै पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान्सुत सौवर्णान्घृतपूरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हविंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोण्डज । रौद्रघ्नं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥

यो न कुर्याद्विदं श्रुत्वा नरः पुत्रविवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्याच्च सुतवर्धनम् ॥ ८ ॥
अष्टाशीत्यब्दमायुर्वै जायते कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीकृदसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३२ ॥

अरुण उवाच ।

भानवंशे समुत्पन्नो देहे वातरुजा युतः । गुल्माद्या ह्यदरे वाधा शिरोर्विजायते तदा ॥ १ ॥
व्यापारो निष्कलस्तस्य किञ्चित्स्तेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्विप्रपरायणम् ॥ २ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्पीतिकरी परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
एको गर्भे स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथय त्वं दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु ऋषयिक्रयकारकः । ज्ञानधर्मपरो नित्यं वेददेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च निरन्तरम् । काश्चिद्विप्रस्तदभ्याशे वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
कदाचिदैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै वलात् । तं द्विजं लंघयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः सह ॥ ७ ॥
किं कर्तव्यविमृष्टस्तु ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृर्नैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्धनं शूद्रकोऽहरत् ॥ ८ ॥
दिनैः कतिपर्यैरेव भूयो वै ब्राह्मणस्य हि । लंघनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह ॥ ९ ॥
म्लेच्छभीतिसमाविष्टो विशेषक्रीधसंकुलः । तदर्थमपि प्राप्तश्च ह्यारमघातं चकार ह ॥ १० ॥
गर्भयुक्ता ब्राह्मणी वै भर्तारं पृष्ठतोन्वगात् । हतं तस्यापि सर्वस्वं म्लेच्छराजेन वै तदा ॥ ११ ॥
किञ्चित्कालानन्तरं वै शूद्रो म्लेच्छेन मारितः । तेनैव कर्मणा वत्स वर्षार्धुदसहस्रशः ॥ १२ ॥
पपात नरके घोरे शूद्रो पीडायुतस्तदा । पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः ॥ १३ ॥
इदन्तु तृतीयं जन्म शूद्रवंशसमुद्भवम् । तेन वै कर्मणा युक्तो ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थे सम्बत्सरं सेवां कुरुते तौ च दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं तथा ॥ १६ ॥
तावन्निष्कृतयो भूयः कर्तव्याः क्रमतः शुभाः । सुशुभे भूप्रदेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १७ ॥
कुर्वाद्दृष्टलं पञ्च चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशैर्चयेत् ॥ १८ ॥
सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्धूपैर्गन्धैश्च कुसुमादिभिः ॥ १९ ॥
जनन्या सहितं धूपं प्रष्टुम्राद्यास्तथाचर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुगुतं यशस्विनम् ॥ २० ॥
श्रीवत्साकं पीतवस्त्रं सुवाहं पृजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसिकोविदैः ॥ २१ ॥
सुरपैः सगन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुधारणैः । तद्विप्रासोथतद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि नित्यदाः ॥ २२ ॥
तद्विप्रासोथ तद्विष्णारतो देवास्तथा विभोः । अतो देवा अवतिवति भावेनाशोत्तरं हुनेत् ॥
होमान्ते विप्रभोग्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पापभावेन कर्माधेन दुरात्मना ॥ २४ ॥

म्लेच्छराज्ये तु व्यापारे वदु वै दुष्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां हतं द्रव्यं भयभर्तृनतर्जनैः ॥
द्रव्यापहरणात्मासं दुःखं नानाभवान्तरे ॥ २५ ॥

स्थिरगर्भमृतापत्यत्वादि प्राप्तं सुदुःसहम् । तच्चदेनोविनाशाय दानं सम्प्रददे त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोदादिति विमर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदित्थञ्चुभिः
 पेटिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । हृद्दुःखं दीर्घनिःश्वातो लोचने चाश्रुर्काशिते ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्घातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पर्शोपेस्तादृशा व्रणसम्भवाः ॥ २९ ॥
 नार्यङ्गे विकृतव्याधीं मुखे तिलव्रणादिकम् । पितृध्वंसमातुलान्योर्विधवार्तिः स्नुपादिषु ॥ ३० ॥
 स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं चैव ह्यपत्यजम् । कर्मानुसारजो, व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ३१ ॥
 स्वकुले वापि वर्तन्ते पतिता ब्रह्मचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यापत्रयुद्धिशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्यभोरजा काचिद्भृद्भर्तृपरायणा । महद्भिर्गोघनैर्धुक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्त्वपाताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । निदाघकालेः सम्प्राप्ते वहिर्गोमाञ्जलाश्रये ॥ २ ॥
 अयान्यगावः सततं तस्मिन्नेव जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन दृढेन वै । तत्रैका टपया युक्ता ताडितापि भृशं तया ॥ ४ ॥
 नच त्यक्तं जलं सुत गर्भभारान्विता यतः । तस्मिन्काले तदीयस्तु पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 वत्सस्तचाडनादाशु मृतश्राप्यवदः क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सा वै जाता भवेत्शुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितार्यान्विता सुत ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्सर्वं पुण्यफलं त्विदम् । अथात्र गर्भपूर्णत्वे युवभावे स्वगाधिप ॥ ८ ॥
 न धारयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचायिष्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टमब्दत्रये सुत बालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्धेन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदर्शिवान् ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्ग्रां कपिलामेकां स्वर्णशृंगादिकान्विताम् ॥ १२ ॥
 विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च । सुवर्णार्धमितां तद्भलेत्स्वां गां गर्भसंयुताम् ॥ १३ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते । भोजयेत्तु यथाशक्ति विप्रान् वै होमयेत्तिलान् ॥ १४ ॥
 मुच्यते गर्भदोषाच्च नात्र कार्या विचारणा ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यापत्रयुद्धिशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव पादजः कश्चिद्भुजे विनतासुत । धर्माधर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तिरतो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्ताति तेन शिशुभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छत्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म सुदारुणम् । वरिपुत्रः पुरा सूत ! पादभागे तु घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च क्षीक्षणेन दिवा वै मूरकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता संकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता सापि ददां शापं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाहं गच्छामि च यमालयम् ५ ॥
 तथैव पुत्रशोकातो जन्मजन्मानि यास्यति । ततो बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥

धर्मास्वर्गफलं मुक्ता पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभवेण स जातो सुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे.देशे वृषलमे विधौ स्थिते । श्यामाङ्गो धूसरः क्षीणः प्रभुर्देशाटने रतः ॥ ८ ॥
 बहुसङ्गेन संयुक्तो मित्रप्रियसमन्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यसम्पन्नो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मास्वर्गफलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मानि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पल्लैर्दशमितैः कुर्याद्वाजतं बाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णीं पल्लकेन मितं शुभाम् । पत्रे लेख्यां शुभाकारां यथोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धार्घैः पोडशोरूपचारकैः । सूर्यमक्ताय शान्ताय तां दद्याद्भिः कुटुम्बने १४ ॥
 पल्लवश्चमितं रौक्मं कुर्याद्भरिहरात्मकम् । तथैव गणनाथं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्यं विधिबद्ध्यास्तर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जषेदष्टसहस्रं तु यथाप्रणवपूर्वकम् । गायत्रीं पञ्चसाहस्रं दृष्टपापविमोचनीम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्भोमं दशशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदा रिष्टं पदत्रिंशद्दे प्रकीर्तितम् । पञ्चवैशमिताब्दान्तमायुरस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचविंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजां शुभाम् । भविष्यत्यत्र पुरुषोऽभ्यविकाङ्क्षः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्तूरिकाफलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । वज्रमेकं च वज्राद्यं मुच्यते च तदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी तु पुरुषश्चेह जन्मनि मानद् । वर्षराङ्गाख्यरोगेण पीड्यते नात्र संशयः ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वानशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वैर्मनोरथैर्युक्ता काचिदासीन्मनोरमा । ग्रामभवेण्डजः तत्सर्वं चेष्टितं शृणु साम्प्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां विले गत्वा चालिता बह्निवालुका । पूरितं च तथा सर्वं तद्वचरोष्टितं तृणैः ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशं प्राप्ता मुक्ता तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं शातदृजे देशे ह्यभूत्तत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जातात्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
 दानत्रतादिजात्युष्पादय पापफलं शृणु । सर्वं तद्वंशजाः सूत तद्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवनं दुःखपूर्णाया वर्षमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद्दृढाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति साम्प्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति या यस्य नारी बुद्धिविवाजिता । इह जन्मनि सा नारी वर्षरांगान्विता भवेत् ॥ १ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्पोडशसंख्यया । अश्वत्थसामिधस्तिस्रो जुहुयात्पोडशैव तु ॥ २५ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरन्तथा । होमान्ते द्विजभोज्यान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २६ ॥
 हिरण्यामूर्त्तिं वासांसि धेनुं वससमन्विताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कर्त्वा चालं कृतामपि ॥ २७ ॥
 दक्षिणां प्रतिपद्याथ छलकं दिव्यवाजितः । माश्रीयात्तं हविश्शेषं सह यान्या हरिं स्मरेत् ॥ २८ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । मुभगा शुद्धरूपा च नेत्रं वेष्टितात्विषा ॥ २९ ॥
 ऐहिकं लक्षणं चित्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मार्शसां तथा बाधा गुदान्तर्ग्रणजातयः ॥ ३० ॥
 वातरक्तादिशिरसो नेत्रमर्मांततो ग्रणः । स्तनोपगौरवं दक्षुरेवं तत्पादवक्रतिः ॥ ३१ ॥
 जनंश्रुतिं हि लोका वै ह्युवते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुद्धकुले पूर्वमासीत्पुण्या वराङ्गना । नदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे खगाधिप ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः सदीपेता सर्वसम्पत्तिसंगुता । तदा कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ २ ॥
 सर्मपि वासिनश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं वद्विदाहेन वैरिभावात्खगाधिप ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपाया गृहे स्थिता । कृत्वैवमद्भुतं कर्म सुवत्वा तु नरकान्नुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि बाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलप्रोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसन्ततिनाशकृत् । दुःखैरनेकैर्युक्ता च मध्यभागे खगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्रादिवसनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्दध्याच्छ्रानं खगाधिप ॥ १ ॥
 निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदवेदिने । दानेनानेन विधिना पूर्वपापापनोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामामोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दद्याद्धेतुं सवत्सां च सर्वालङ्कारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
 तथा तत्पापशुद्धचर्यं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विधाय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चचत्वारिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । सात्र जन्मनि दुःखाच्च दन्तपातनजात्कृशा ॥ १ ॥
 विधिवद्देनुदानाच्च ब्राह्मण्याय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्भृतादेकात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सप्त चारणो ज्ञानदुर्वलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
 स कदाचिन्महाभाग पापं वै कृतवान्भृशम् । दधार गर्भं स्वज्ञात्यां कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पावनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
 एवं बहुतिये काले गता सा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्छुभानिह ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण जातो वै पादजस्तिवह । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जलाश्रये ॥ ६ ॥
 स रक्तकृष्णो मतिमान्दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमेत्यन्तसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः सदा । चिन्तादिसहितश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
 स्वज्ञात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदण्डजश्चैव जन्माङ्गात्पठभावगः ॥ ९ ॥
 भौमः सुतेश्वरे पापग्रहैर्युतनिरीक्षितः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 पलद्दयामिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ ११ ॥
 तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । सम्पूज्य वेदविदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
 मापसप्तमितो देवो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकन्तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
 होमयेत्तद्देशेन कपिलैकां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सप्त प्रायश्चित्तं च पापनुत् ॥ १४ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव निश्चयात् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभान्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
 न जीवन्ति मुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्विवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पञ्चाशन्मितकेन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च वधुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । वधुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 निष्कन्दयसुवर्णस्य कृत्वात्र नकुलं शुभम् । वधुमण्डलनाशाय ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी वधुव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
 तथा ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गह्रं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
 ततो बहुतिये काले प्राप्य तज्जनितं फलम् । तत्र दानवशात्पूर्वमेव सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
 जीववातात्तया पूर्वपापदत्रैव जन्मनि । जातसन्नातिहीना सा कुपुसुरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । गृहवित्तपट्टेन देवा जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
 घटयित्वा विधामेन नानारूपा गृहोरगाः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनपञ्चाशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शयाती महाभाग दुःख वर्णः प्रजायते । निष्कृति तस्य पापस्य शृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥

शर्यां सोपस्करां दद्याद्देववेदाङ्गपारगे । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १६५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानवर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्कृतं कर्मातिदारुणम् । स्वपत्नीं स्थापितां पण्यशालायां हि खगाधिपाम् ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चात्तो चकार ह्युपजविनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यास्ते स पापकृत् । शूद्राऽधमोऽय वै पंडः पूर्वपापात्स्वगेश्वर ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्ददात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एक्यं चाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १६५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्दिनतामुत । सोऽत्र जन्मनि रोगेण वधुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगानाशनं दद्याद्भुं निष्कद्रयस्य च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापिनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपंचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १६५२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्प्राक्कुले जातो नानावृत्त्यातिलाभवान् । नानासन्धिभवा बाधा ह्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहो वै कुरुते नित्यं नेत्रतोदं विरश्मिताम् । कटिपृष्ठोरुपीडा वै चाल्प्य स्याद्गृहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया घतकारिणी । सौभाग्यमुखसम्पन्ना पितृमातृमुखोऽञ्जिता ॥ ३ ॥
कथं सन्ततिहीना च कथं कर्मणि लिप्यते ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरो जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निपादैः सह संभूय जातस्तत्कर्मतत्परः ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विमः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनं कृतम् ॥ ६ ॥
तत्र वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातो वै वनपन्नगः ॥ ७ ॥
स पश्चान्नरके घोरे पतितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं चतुर्थं वै जन्म वन्ध्यात्वं चोपजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । केन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
पुत्रहीनत्वमिह वै वन्ध्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । सन्ततेः मुखमाप्नोति वंध्या तद्रूहि भास्कर ॥ १२ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थोदिसङ्गमे । विधाय विधिवत्पूर्वं कृत्यं स्मृत्याभिभाषितम् ॥ १३ ॥
विमस्योद्गाहनं कृत्वा ग्रहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रवाजकान् ॥ १४ ॥
विष्टयति व्यतीपाते संक्रान्तौ ग्रहणाहनि । पुण्याहविधिमातिष्ठेदनपत्याघनानशनम् ॥ १५ ॥
सुशुभे भूप्रदेशे तु समे कम्बलविस्तृते । विद्धीत तिलद्रोगैस्त्रिभिः पंचतमुत्तमम् ॥ १६ ॥

परितोऽरतिमात्रं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतारामन्देवद्रुमविभूषिताम् ॥ १७ ॥
 ततस्तां दम्पती शुद्धौ स्नातावहत्वावासी । दधानौ शुभभूपादि चिन्तयन्तौ प्रजापतिम् ॥ १८ ॥
 तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्रव्यविनिर्मिताम् ॥ १९ ॥
 हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालाकमण्डलम् । अदितैरपि केयूरहार्यवेयभूषिताम् ॥ २० ॥
 तदर्धस्य विभागेन वसुं तस्याः शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वामनरूपिणः ॥ २१ ॥
 मन्मूर्तिं त्रितयं सम्पन्नकृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितमाणं जातकर्माय पुंस्त्रियोः ॥ २२ ॥
 बाललीलाधरं विष्णुं वामनं सुविचिन्तयेत् । मातरं ब्रह्मिच्छन्तं हरिं नमनकांक्षया ॥ २३ ॥
 ततस्तदाश्रमाच्चैव सुमेरोस्तिलपर्वतात् । प्रत्यन्तगिरिमायान्तं मार्गैः स्वपद्भूषितैः ॥ २४ ॥
 अदितिं समपश्यन्तीं विरहाकुलचेतसम् । रुदतीमिवि तंद्रष्टुं तत्परपीन्तमीक्षतीम् ॥ २५ ॥
 एवं ध्यात्वाया तां मन्त्रैर्मन्त्रायोदितलक्षणाम् । प्रसूनधूपगन्धायौघैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २६ ॥
 तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्सङ्गामिनीम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठान्तं लब्धपुत्रान्विचिन्तयेत् । अपश्यन्ती त्विमं मन्त्रं मन्त्रार्थगतलक्षणाम् ॥ २८ ॥
 सुपुत्रसहितां देवीमर्चयेद्विविधैर्गुणैः । ततो ब्राह्मणमध्यात्तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सुपुत्रां सुदिताननाम् ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया निहतो विप्रो धनं हत्वा घने घने । तस्करासङ्गमे पापं प्राप्तमशौचवर्णं महत् ॥ ३१ ॥
 तस्य पापस्य नाद्याय दानमेतद्दाम्यहम् । सौवर्णीं प्रतिमामेनामनघास्यामहं त्विति” ॥ ३२ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान्सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्माभिरुक्तैः श्रुतैः पञ्चदशोत्तरपदशतानि कृतसहस्रतमः ॥ १६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातने पूर्वजन्मनीह च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडितो वै भवेदृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापर्लं चैकं दद्यादिप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तत्पापस्योपशमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्माभिरुक्तैः श्रुतैः पञ्चदशोत्तरपदशतानि कृतसहस्रतमः ॥ १६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याच्च विभिन्नाय पलमेकं खगाधिप । कस्तूरिकाया विप्रस्य पाण्डुरुज्जनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्माभिरुक्तैः श्रुतैः पञ्चदशोत्तरपदशतानि कृतसहस्रतमः ॥ १६९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतय महाभाग शृणु प्रादुर्गणः फलम् । पुरा कश्चित्कलिङ्गेऽभूद्भिजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीवालसंयुक्तो गोपनेश्च समन्वितः । गंयायां कृतवाञ्छाहं विधिना च समन्वितम् ॥ २ ॥
 स ततः कृतवान्पापं कामलोभेन निश्चयात् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तां धार्मिष्ठां मियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठार्पां घातितस्त्रीपिमोहितः । जीवित्वा सुचिरं कालं पश्चान्मृत्युमुपागतः ॥ ४ ॥
 शुभाच्छुभफलं शुक्ला पापाश्रकयातनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातश्चात्रापि वै द्विजः ॥ ५ ॥

देशे रम्यस्थले पुण्ये नद्ये लोहितसंज्ञके । मध्ये वयसि स्त्रीयुक्तो धनबुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
शुभादिदं तथा पापानानादुःखसमन्वितः । मूलं तं नरकर्यैकं स्त्रीवशित्वं गमिष्यति ॥ ७ ॥
साहित्वा ह्यपमानं वै पूर्वपापावशेषतः । ब्राह्मणो योगयुक्तश्च भविष्यति कलौ युगे ॥ ८ ॥
काश्यां मृत्युवशादन्ते शिवत्वमुपयास्यति ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मपञ्चाशदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
ब्रह्महत्यासमुद्भूतात्पापाद्दुःखप्रदात्सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मसु ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
क्षयेणात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टायुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
सर्वस्वदानादेवैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । कुरुक्षेत्रादितोयेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
संयुतो वायुपित्ताभ्यां किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य भाषां सदाचारा किञ्चिच्च क्लेशकारिणी ॥ २ ॥
पतिभक्ता पतिप्राणा व्रतानामनुकांक्षिणी । ऋतुहीना कथं जाता कस्येदं कर्मणाः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिदाम् । यद्वाऽचिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
औषधैश्छेदनेदुष्टैः प्रलेपैर्दुष्टभक्षणैः । संवाहनेस्तथा घातैरन्वैर्वा वास्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
गर्भेभ्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तितम् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्वकुले जाता सपत्नीसहिता खग ॥ ७ ॥
अनया चेर्ष्यया मृतं सन्ततेनांशनाय च । औषधैश्छेदनाद्यैस्तु तस्यार्थं कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
सपत्न्यै भ्रेरयामास पिधिना चैव तं गदम् । तथा वै ऋतुभावाच्च परिपीतं तदोपधम् ॥ ९ ॥
पुण्यं प्रणाशितं तरयास्तस्मिन्नन्मनि मानद । ऋतावृत्तौ च सम्प्राप्ते जातासौ विविधातुरा ॥ १० ॥
वेदना वै समभवन्नस्रवातोदरामयाः । पुण्ये नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
एतत्कर्मकृतं चैव त्रिविधं गर्भोपकृतम् । तथापि फलहन्तृणां द्वितीयं मुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
ऋतुघातो दुष्टशुद्ध्या कृतो वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधं पुण्यवन्यनम् ॥ १३ ॥
गर्भाशयमाधिश्रित्य स्ववति शोणितं बहू । छिद्यन्त इव चान्त्राणि सूचीभिरिव भिद्यते ॥ १४ ॥
वेदना याः पुराभूवन्स्त्रीणां गर्भनिपातने । तावत्कालं तथैवैह तासां गर्भं निपातयेत् ॥ १५ ॥
तथाविधं सर्वदुःखं गर्भपातनजं भवेत् । एवं तु लक्ष्मणैर्ज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
एवमासौविधिं चैव दम्पती तीर्थसङ्गमे । सुशुभे भूप्रदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
सम्प्राणायाम दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिद्वेदनसः । प्रौढपत्यां तृतीयायां शुक्रायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥

एकवासोविधिं चैव दम्पती तीर्थतद्गमे । यत्नेन गार्भिकं धीमानुपोषणपरायणः ॥ १९ ॥
 पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजाप्रियम् । केनैकैर्मसंत्युक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः ॥ २० ॥
 सोवर्णां राजतीं तार्क्षीं मूर्तिं गौर्याः प्रकल्पयेत् । हारनूपूरसुकुटकुण्डलाभरणादिकम् ॥ २१ ॥
 नैवेद्यैः सुखकासारमोदकापूपपायसैः । उपातिष्ठेत् विधिवद्भवानीमियवल्लभम् ॥ २२ ॥
 पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता । रात्रौ जागरणं कुर्वतीतनूत्यादिपूर्वकम् ॥ २३ ॥
 फलेर्नानाविधैरर्घ्यं दद्यान्मन्त्रपुरःसरम् । फलपुष्पाक्षतोपेतमंजालं मूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशमिथे । गृहाणार्घ्यमिमन्देहि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः” ॥२५॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् ॥ २६ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः ॥ २७ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडश । प्रत्येकं वैणवं पात्रं सतयान्यसमन्वितम् ॥ २८ ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ २९ ॥
 सगर्भा च वृषोपितां सिताङ्गां वस्त्रसंयुताम् । सहिरण्यां ततो दद्याद्विधायः गुणशालिने ॥ ३० ॥

दानमन्त्रः ।

“पातयन्ती पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणां वशं गता । स एव बन्ध्यताहेतुस्तन्मां मोचय चाम्बिके ॥
 तव दानेन पुत्रा मे भवेयुः सुभगाः सति” ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विभ्रं विसर्जयेत् । एवं त्रयपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३२ ॥
 युज्यते पुत्रपौत्रार्थैः सा पत्या सह भोदते । न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रसुखं च वै ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भं सुविन्दति । रजतस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाश्रयाकृतिम् ॥ ३४ ॥
 प्रायेथेत् ततो भक्त्या ध्यायती गिरिजां सतीम् । सुवर्णनिष्कगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने ३५
 “गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया प्राक्तनजन्मनि । यदर्थं बन्ध्यकृत्प्राप्तं तस्मान्मोच्येह जन्मनि” ॥
 जन्मजात्यादिकं वत्स न वदेद्दिह कर्मणाम् ॥ ३६ ॥

इदं चतुर्थं वै जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नीसादिता पूर्वं सा वै गर्भस्य दोषकृत् ॥ ३७ ॥
 तस्या इमानि बोध्यानि लक्षणानीह जन्मनि । यस्याः प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ३८
 दीनानायविरोधः स्यात्सविरोधात्तया सुत । अनुमन्ता प्रयोक्तापि पितृमातृसुखोज्झितः ॥३९॥
 बन्धुसन्ततिदुःस्त्री स्यात्सर्वस्तस्मै विरुद्घाति । शोकः स्याददुरे वाधा तद्गृहीहादिविभ्रमः ॥४०॥
 अन्तरा स्यन्दमानो वा गर्भः सज्जोपलक्ष्यते । पाणिमुष्टितलाघाताज्जानुनी विकर्तित गते ॥ ४१ ॥
 दोषो ज्वराग्रजो वापि शस्त्रजोऽङ्गमादिजोऽपि वा । ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्या सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ४२
 इति श्रीशुद्धसूर्यरुणसमादे कर्मत्रयिकेऽध्याय एकोनपष्टपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सुत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपञ्चपुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाघोरान्नरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथा चिरं च तिर्यक्तं विभुज्यायर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽतिपुण्यात्प्राक्सोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥३॥
 क्षयरोगयुतः सुत कृशोदरसमन्वितः । लभ्रे कुम्भाभिधे सुत भौमश्चन्द्रयुतोण्डज ॥ ४ ॥

रिष्टं पीष्टिमिते वषे जायते विन्मयेऽकृते । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तदमे तु मृताश्चात्र पुत्रक्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वायुपो भङ्गो दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पष्टपुत्रपटशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्भ्रमंशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाह तरपुरं शत्रोस्तत्क्षणे लुण्ठितं पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मवातजम् । अथो यमाज्ञया सर्वा मुक्ता नरकयातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशेषादथोऽत्रापि स जातः क्षत्रियाधमः । देशेऽयोध्यामिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 सुवभावे महान्धेन ब्राह्मणा वै प्रपीडिताः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यते त्विह । कार्यास्तत्र त्रिदेवानां मूर्त्यस्तु यथोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशिकाः । सुवर्णजास्तथा कार्या कदली पत्रसंयुता ॥ ७ ॥
 यथाविचानुसारेण श्लाघ्यं द्रव्ये विकर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यो क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया होमयेच्च जपेत्तथा । गापर्जा विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महावाहो क्षयस्तस्योपशाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मृत्युरष्टाविंशन्मितेऽब्दे ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकपष्टपुत्रपटशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्काचित्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यां तु विज्ञेया सा चेह क्षयरुग्युता ॥ १ ॥
 न तस्याः पापक्षमनं यथोक्तं च खगाधिप । महापापकृतद्रोहान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपष्टपुत्रपटशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृष्टाती च पुरुषो पूर्वजन्मनि मानद । वधिरो जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चान्द्रायणं व्रतं कुर्यात्सुवर्णपत्त्रसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्द्यात्समात्पापात्समुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्ति द्विजांसदनु होमयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिपष्टपुत्रपटशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातनम् । अज्ञानाद्ब्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृताद्दोरात्समात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयागे मकरस्थेऽके स्नानाद्देवं जन्मनि । काश्यां वासात्तया सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःपष्टपुत्रपटशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृकः प्रजायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपष्टपुत्रपटशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिद्गदेशे प्राक्सूत काचिद्विजवरा स्मृता । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्येवातयत्पूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावकत्वमामोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्याद्वावत्सैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंज्ञे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मपुत्रपरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे शुभे । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गतः सोऽथ प्रपागे गरुडाग्रज । सुस्तातो मृगगे भानौ धूर्तकर्मा क्रियोऽञ्जितः ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवासिनोऽन्यस्य क्षत्रियस्य स्वगाधिप ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुरानघ । एका वत्सतरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन सम्प्राप्तः स गतो यमशासनम् । मुक्ता पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्रान्तरे देशे शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपी बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शठः । वृद्धाधिकप्रचारी च पैतृकरवल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापादथ फलं शृणु ॥ ८ ॥
स वालवत्सकवधाजीविघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोराशिगे शनौ भानौ पष्ठे जीवे मृगस्थिते । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्येह जन्मनि ॥ १० ॥
पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्सात्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिशूदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्मयी १३ ॥
तदर्धमिका वापि निजवित्तानुसारतः । सम्पूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मापिर्वादिर्मित्तदेवस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुचये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
होमपेदृष्टशतकं रुद्रस्माप्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
नेवं कुर्याच्च यः शतया त्रिधवं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीवितेनात्र संशयः ॥ १९ ॥
नवसप्तान्द्रामाद्युः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंज्ञे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपद्मपुत्रपरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजवरांगना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरिभावात्तयां स्मृत्या गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दयौ गृहदाहे स्वगाधिप ॥ २ ॥
महायात्सामिनः सर्वं प्राग्भवे गमुषार्जितम् । तत्पापजान्महाघोरात्फलं प्राप्य विद्योनिजम् ॥ ३ ॥
सर्वं जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धर्ममज्ञा पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥

क्षयरोगयुता वाल्ये बालघातादपुत्रिणी । महामिदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ६ ॥
त्रयोविंशमिते वर्षे रिष्टेनैवात्र नश्यति । सहायकः पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टमपद्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्विरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथात्र पुस्तकं दद्याद्यस्तस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसत्सुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां घातयेन्नारी पूर्वं पापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताण्डज ॥ १ ॥
तथा देया मुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय वै । पूर्वपापात्प्रमुच्येत प्रयत्नाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय सत्सुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्याती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवच्छ्वेतां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसत्सुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुपि घातयेद्गुडाग्रज । वकं सा कण्ठरोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिना सूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दिसत्सुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विजकुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्यथा ॥ १ ॥
मोहाद्याः स्वल्पवीर्याश्च नेत्रपाण्डूदरामयाः । जायते शीर्षजा पीडा वाल्ये स्याद्गहणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते बद्धरुपघातो घणादिकम् । पौत्राणां मातुलानाञ्च स्वप्तादेर्विध्नाव्यथा ॥ ३ ॥
दायादाच्छृग्वरपीडा भूमिद्वयविलिप्तया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि तस्य देहे भवन्ति हि ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोपवादिनी । गौरवर्णा शुभा वाणी सन्तोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कर्ष्य जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दशमासानतिक्रम्य गर्भेश्चोदरसौख्यभाक् ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ७ ॥
पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा राज्ञाता विनतासुत । अज्ञानतिमिरान्स्पन्देन स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् ॥ ८ ॥
अज्ञानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पकम् । सर्वभूतेषु चात्मानं स्थावरेषु चरेषु च ॥ ९ ॥
एमादाद्दीपिनं हत्वा सदा निहुरमानता । तस्या गेहाश्रिता नित्यं मार्जारशुनपूर्वकाः ॥ १० ॥

पलालक्रीडनपरा गेहे सङ्कलिता भृशम् । ते तत्रवाङ्कान्गन्यम्भुतुपभस्मचयादिषु ॥ ११ ॥
 व्याविक्षिप्ता तथा चाग्नौ दयारहितचित्तया । बालगर्भाशयान्बालानविस्पष्टाविलेन्द्रियान् ॥ १२ ॥
 पापा प्रचिक्षेप बह्वौ पापाणकठिनाशया । मातृभिः सहिता बाला बालगर्भगतास्तथा ॥ १३ ॥
 अन्ये च बहवो जीवा भस्मसहै कृतास्तथा । विनिघ्नन्ति प्रमादाद्ये परांस्ते दुःखभागिनः ॥ १४ ॥
 सन्ततिर्द्वीपिता यैस्तु नानादुःखौघगाश्च ते । अनास्थाग्निं च ये दग्धास्ते वै तन्नाशनाय हि ॥ १५ ॥
 तथाभिघेषु ज्विषु जायन्तेऽपि च तद्वशात् । त्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्मात्तद्दोषचिह्निताः ॥ १६ ॥
 पलालक्रीडनपरा बहवो लघुप्राणिनः । मारिता गर्भयुक्ताश्च मातृभिः सहितास्तथा ॥ १७ ॥
 लभते चैव नो मार्गं मृतास्ते दुष्टजन्तवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा ॥ १८ ॥
 त्रिविधापत्यजा वाधाः प्राप्यन्ते जतुरन्तरे । जन्तवो गर्भगा ह्येके सुकृतात्कर्मबन्धनात् ॥ १९ ॥
 यथा कर्म तथाऽपत्यमुभयोस्तत्प्रयोजनम् । इदन्तु तृतीयं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ २० ॥
 स्थिरगर्भा मृतपत्या पुत्रहीना खगाधिप ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुदिने समनुप्राप्ते मुग्रहे च शुभोदये । प्रायुदकमवणे देत्रे गोमयाद्युपलिप्तके ॥ २३ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्तीर्य नानाचित्रविचित्रकम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
 निष्कमानसुवर्णस्य फलं वै मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वते ॥ २५ ॥
 शुद्धं सोमप्रभं तावचात्रं दशपलोन्मितम् । स्थापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं च प्रजापतिम् । करे साक्षकरे दक्षे वामे चाथ कमण्डलुम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितमाणां मूर्तिं तां शुभलक्षणां । अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २८ ॥
 सम्यक्श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे पूजयेद्विवैर्धनैः ॥ २९ ॥
 ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं नमेत् ॥ ३० ॥

मंत्रः ।

“निर्मिता वै जगत्स्रष्टा पत्नी हि तपसा बलात् । ता मया तीव्रदाहे तु बह्वौ क्षिप्ता अनेकशः ३१
 र्विचिताः स्त्रीजनाचारा अजानन्त्या दयादिकान् । नाशयेस्तस्य पापस्य देवमात्रं विगर्हितम्” ३२
 सम्यक्श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी । सपत्नीकं तु सौवर्णं कश्यपं सम्यगर्चितम् ॥ ३३ ॥
 विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने । एवमाश्राव्य तां मूर्तिं समादाय पृथक्पृथक् ॥ ३४ ॥
 प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च सदाक्षिणाम् । दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्तीं विहिताल्ललिः ३५ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुषि दयारहितचित्तया । प्राप्तं वै हाशुभं स्वामिञ्जिन्धि तं कर्मकारणम्” ३६ ॥
 दत्त्वा दानञ्च विप्राय सांप्रत्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसगादे कर्मविपाकेऽप्याथस्त्रिसप्तत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती महाभाग प्राग्भवे चेह जन्मानि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥

कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनात्र खगाधिप । सुच्यते दुष्टपापात्र कूर्चयुक्चात्र जन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः चतुःसप्तत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्कार्कं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन यथोक्त्या गरुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राग्ज्ञानतोण्डज । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते कृमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । सुच्यते पूर्वरोगानु दुष्टातिक्रम्युदरात्त्वग ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्सप्तत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जटेरे तस्याः क्रिमिजा रुग्भृशं सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चव्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च प्रांतस्यदिनपञ्चके ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन यो मोहाद्भक्षयेद्विधिवर्जितः । सिद्धान्नं ना पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च नात्र पश्यति पुण्यकृत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं पापं पुरा सूत सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पर्शेन सततं सात्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनाशीत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे काश्चिदासीद्भ्रमान्वितः सदा । सभायो नर्मदातीरे धनसौख्यसमन्वितः ॥ १ ॥
कृतानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विप्रेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
अथो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तां धर्मशीलयुतां म्रियाम् ॥ ३ ॥
रातं ददौ कनिष्ठायामन्त्रतावपि मोहितः । ततो यमपुरं प्राप सत्पापाद्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
मुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तया । श्राद्धदानवशास्तोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः ॥ ५ ॥
सिंहस्येर्के मुखे राहौ जीवे कर्केऽलगे भृगौ । स रक्तगौरी मतिमान्बहुस्त्रीसुरसंतयुतः ॥ ६ ॥
लघुघृणीति मितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानान्स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
स्त्रीत्यागी भूणाहा लोके इति पौराणिका विदुः । योपासहायतः पूर्वं शृणु त्वं विनतासुत ॥ ८ ॥
प्राग्भवे या कनिष्ठात्र सा ज्येष्ठात्र गतमजा । गर्भदोषयुता चेति लक्षणेर्लक्षयेत्स्वगः ॥ ९ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्याः पूर्वपापविनाशिनीम् । कुर्यात्पल्लवंदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥
तदर्धमितकं देवं निजवित्तादिभं पठ् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“त्यक्त्वा वरानानां शुद्धां पूर्वं पापं समर्जितम् । तस्यापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनायकम् ॥ ११ ॥
मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी । ददेऽहं विप्रमुख्याय वेदशास्त्रविशाद” ॥ १२ ॥

ब्राह्मणान्वरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥

एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्तिः च तत्सुताः । श्रुत्वेनं शक्तिमान्यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् १४
स पुत्रान्नोपलभते रिष्टं पञ्चाशदब्दके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं वर्षसप्तनिम् ॥ १५ ॥

बन्यजन्मादितो ज्ञेयं विस्तगन्नोदितं मया ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविषाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । सात्र जन्मनि वै विप्र संजाता विप्रपृजनात् ॥ १ ॥

सकृत्तया कृतं कर्म श्रुणु चात्र स्वगोवर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥

न तदत्तं पुनस्तस्म भुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तदुःखेन क्षुधितस्तु स्वगाधिप ॥ ३ ॥

पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्ववशतां प्राप्ता भुक्त्वातिपमशासनम् ॥ ४ ॥

पुत्रसन्ततिहीनात्र पूर्वभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥

सर्वस्वेन तदधेन कार्या स्वर्गमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥

दानेनानेन सुप्रिता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकताः पूर्वं भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविषाकेऽध्याय एकाशीत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सुत चोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यन्धो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥

भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सुत नक्तान्धत्वान्न संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविषाकेऽध्यायो द्व्यशीत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी शुनोच्छिष्टं शुभानना । नक्तान्धा जायते पुत्र व्ययिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥

गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणानां च भोजनात् । नक्तान्धरोगान्मुक्तिः स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविषाकेऽध्यायपद्मशीत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी च राज्यन्धो जायतेऽधुना । स तत्पापविशुद्ध्यर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥

भोजयेच्च तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यन्धरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविषाकेऽध्यायपद्मशीत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टमुद्गनारी प्राग्भवे विनतासुत । राज्यन्धरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥

द्विजानां भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तथा । मुच्यते पूर्वपापात्सा विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविषाकेऽध्यायः पंचाशीत्युत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्या गमने पूर्वमवे चारुण जायते । मूढो ह्यजगरश्चापि जातो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥

चान्द्रायणव्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । मुच्यतेऽजगरत्वाच्च शुभशुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडशोऽयुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्साहसानारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालगमनं कुर्यात्सात्राजगरतां व्रजेत् ॥ १ ॥

प्राजापत्यव्रतं कुर्याद्यत्नात्पञ्चापवर्तनैः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र स्वगाधिप ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशीत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविघ्नकारी तु यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णेनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥

विधिना लक्षहोमेन ब्राह्मणानाञ्च भोजनात् । मुच्यतेऽजीर्णाज्रादोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशोऽयुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सुत या नारी पूर्वजन्मनि । परान्नेषु महामोहाच्छृणु तत्र स्वगाधिप ॥ १ ॥

साजीर्णेनैव रोगेण बाध्यते पीडया सदा । लक्षहोमेन विधिवत्तपापान्मुच्यते त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनशत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६८९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मव्रततलः । सत्यनित्यसदाचारः साधुसेवनसंयुतः ॥ १ ॥

तस्य देहो भवेच्चिदं पापजं चात्र जन्मनि । किलासो ददुःखदृश्य नेत्रतोदो विरिर्मता ॥ २ ॥

किञ्चिच्चिद्रानि जायते स ब्रूते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥

उदरे वै व्यथा वातान्मूर्ध्नि पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रो पुत्री मृते तथा ॥ ४ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना काले शूद्रप्रतारिता । बहुव्यापारिनरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥

शूद्राज्जातश्च सम्बन्धो बहुकालं गतागतम् । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालो गतस्तयोः ॥ ७ ॥

उभयोर्लोलुपवाद्द्वै धनसंग्रहणे रतिः । व्यवर्धत ततस्तस्य पापवृद्धिरभूत्स्वग ॥ ८ ॥

ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालङ्कारैर्युतः । धनलोभात्तथा तेन मारितो भाविनो बलात् ॥ ९ ॥

तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रिवर्षैस्तथा मासैः पुत्रशोकादिवं गतौ ॥ १० ॥

धनलोभवशास्त्रैव दुष्टचित्तो हि घातकः । अचिराच्च मृतस्तत्र गतो वै यमशासनम् ॥ ११ ॥

यद्भोरकर्मणा तेन ब्राह्मणस्य हतः सुतः । तेन कर्मविपाकेन नरके पाचितो भृशम् ॥ १२ ॥

पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं चतुर्थकं जन्म मृतापत्यकरं स्वग ॥ १३ ॥

द्विभ्यादिमासजाता वै मृता द्विभ्यादिहाघनाः । मृतपुत्रो भवेद्द्वै स जाताजातसुतस्तथा ॥ १४ ॥

इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामयजीवने । जातंजातं विनश्यन्ति तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥

एवं यदि चिरं तिष्ठेदचिरान्म्रियते तराम् । सुगुणश्च सुरूपश्च लालनाच्चाटुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याध्यन्तरे भवेद्व्याधिघ्रासो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सौख्यं कचिन्नस्य नानाशंकितचेतसः । भवेच्च सुमहद्दुःखं परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्यैमान्यपि कर्तयेत् । उदरे म्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ २० ॥
 दौर्मनस्यं महानाभिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या ह्यदृष्टाननकान्तयः ॥ २१ ॥
 म्रियन्ते जातमात्रा ये पुत्रा अकृतचाटवः । एवन्तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्निह कर्मनिपूदनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनांशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्यं सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमयाचरेत् । पठद्भिः शान्तिमूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् २५ ॥
 सिद्धार्थांशतद्वाभिः कृतरक्षं प्रतिष्ठितम् । स्नापयेदौषधैर्मन्त्रैर्विष्णुमूक्तादिभिस्तथा ॥ २६ ॥
 मुदिने सुशुभे देशे गोमयाद्युपलितके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्य कृष्णांजिनमथापि वा ॥ २७ ॥
 द्रोणमानं तिलानान्तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्थापयेद्भ्राजतं पत्रं तन्मध्ये पलनिर्मिताम् ॥ २८ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालकस्य हि । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं तां शुभलक्षणाम् ॥ २९ ॥
 अचंघेद्रन्ध्रपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक्श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
 अप्रे नयेति चावाह्य विदुषो वेदेवादिनः । अलोलुपाः सदाचाराः पूज्या अर्ध्यादिकैस्तथा ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मयाचरितो द्रोहो मोहोऽपि परसुनु । भूमिद्विविणहेमादिलिप्सया स विनश्यतु ॥ ३२ ॥
 नाशयेत्तं हि पापं वै मूर्तिस्ते शुभलक्षणा । यदनिष्टं मया प्राप्तं मृतसन्ततिकारकम् ॥ ३३ ॥

तस्मान्मोच्यो महाभागार्पितगोदानपुण्यतः ” ॥ ३४ ॥

इति तं त्रिः परिक्रम्य त्रिस्तेनोक्तेऽवतिष्ठति । अप्रे नयेति मन्त्रेण विसृज्यैतद्दुर्दीरयेत् ॥ ३५ ॥
 धेनुं दद्यात्सवत्सां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यक्शतं सार्धं यथाविधि ॥ ३६ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य मुंजतिष्ठैश्च वन्द्युभिः । इहैव लक्षणं ज्ञेयं मातृवन्धुमुखोज्झितम् ॥ ३७ ॥
 स्वसुतासुतसौख्यानां सन्तोषाभाव एव च । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मिथः क्रियत् ॥ ३८ ॥
 विकारः प्रकृतौ चैव गमने पादवैकृतम् । पितृष्वसुर्मातुलान्याः कासगुल्मातिवग्न्याः ॥ ३९ ॥
 मृतापत्यातिदस्तेषामनुमन्त्रादिभेदतः । तस्यापत्याञ्जदुःखानि जायन्ते च सुदुर्मुहुः ॥ ४० ॥
 पूर्वकर्मोर्जितं पापं चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्युत्तरपद्मताधिकसहस्रतमः ॥ १६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विपं दद्यादातार्यं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र च्छर्दीरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥

निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दीरोगेण सततं पीडिता नाशमानुयात् ॥ २ ॥

प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकनवत्युत्तरपद्मताधिकसहस्रतमः ॥ १६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विपं दद्याद्विजातये । छर्दीरोगेण सात्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
 न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधस्थैव प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशत्पञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्य यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद् । छर्दीरोगेण सोऽत्रैव बाध्यते पीडया सदा ॥ १ ॥
 न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वरोगाच्च जन्मन्यत्र सगाधिप ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षष्ठ्युत्तरपञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षष्ठ्युत्तरपञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी नारी जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र पर्वते देशे शुभे पश्चनदेण्डज ॥ १ ॥
 पुत्राभिलाषिणी पूर्वं याभजद्यवनं पुरा । सा चेह यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
 नानाघनयुता दाती कुरुक्षेत्रे पुरानव । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
 इह जन्मनि सा साध्वी रुद्रपूजाशतादिना । पुत्रपौत्रयुता शान्ता भविष्यति न संशयः ॥ ४ ॥
 व्यथा हरिर्वंशस्य शतावृचया विद्वानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचनवत्युत्तरपञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेष्वसत्काश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
 चौर्येण निहितं द्रव्यं यत्स्थितं देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो भुक्तातिथमशासनम् । जातो गङ्गाश्रये क्षत्री पूर्वं विष्णोः प्रपूजनात् ॥ ३ ॥
 बहुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वरोगसमन्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगार्तश्चात्र जन्मनि सुव्रत ॥ ४ ॥
 देवद्रव्यापहारी तु पाण्डुरोगी मजायते । तत्पापनाशनं पुण्यं पत्नीन्द्रं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
 कुर्याद्विष्णुमर्थो पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सर्वनां सागरोपेतां सप्तद्वीपां यमुन्वराम् ॥ ६ ॥
 गन्धपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्विमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षण्णवत्युत्तरपञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विपं कस्यापि काश्यपे । सात्र जन्मनि रोगेणच्छर्दिंस्त्रिंशन्न पीडयते ॥ १ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यादशक्तीं गरुडाग्रज । सवस्तां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सतनवत्युत्तरपञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विमो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंतुतः । स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
 काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविवलाहृदात् । नानाभरणसंतुक्ता पूर्णगर्भसमन्विता ॥ २ ॥
 सा लुण्ठितात्र त्रसिता तेन पापाधियाण्डज । सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला महत् ॥ ३ ॥
 तद्गर्भद्वै च्युतो बालः पापमाचरितं त्विदम् । ततो धर्मपुरं प्राप्नो पुण्यपापसमन्वितः ॥ ४ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं खगाधिप । परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ५ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसम्मिमे । गौरः सुरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः ॥ ६ ॥
 पिताधिकोऽतिमतिमान्वद्बुधुत्रीभिरन्वितः । जातपुत्रा मृताः सप्त पूर्वपापात्तयाण्डज ॥ ७ ॥
 निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि येन पापात्ममुच्यते । पलार्थमितिका कार्या भव्या मुघटिता सुत ॥ ८ ॥
 बाहुजा गर्भसंतुक्ता सौवर्णैर्मूर्ध्णैर्युता । पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै ॥ ९ ॥
 गन्धैः पुष्पैः सप्रभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः । वेद्यसं तत्र सौवर्णैः सुवर्णैकमितं सुत ॥ १० ॥
 जपेच्च ब्राह्मणमन्त्रांश्च तड्डिङ्गान्विधिपूर्वकम् । होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलसुसर्पपान् ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । शृणुयाद्दरिद्रं वा शतावृच्या विधानतः ॥ १२ ॥
 गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्ममुच्यते । लभते पुत्रसौख्यं स चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १३ ॥
 रितं पश्चादद्वेदं तु प्रायश्चित्तं ऋते सुत । सप्तसप्तमिताब्दाद्युः प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र वै ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टमःसुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं यात्रापि व्यभिचारिणी । सा गता नरकान्वोरांश्चिरं दुःखं समश्नुते ॥ १ ॥
 न शुद्धचयत्तुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासाच्च विनतासुत ॥ २ ॥
 मोक्षयते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताहृदात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजाव्रतादिना ॥ ३ ॥
 महापापान्महाभाग पूर्वं चेहापि बाहुजा । बंध्या जाता तथा दुःखाकुला च दयितोऽस्तिता ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवमःसुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा पूर्वैतां पूर्व बन्धयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोमेण पीडयते बहुपीडभा ॥ १ ॥
 तेनैव पापरोमेण त्रियतेऽत्र खगाधिप । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणबन्धने ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायो सप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । सात्र जन्मनि मृकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृताञ्च चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधात्सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मृकत्वं जायते च तदेनसः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्यायो एकोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राग्निप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विभो वपे व्यतीते च नेत्रभङ्गो जानिष्यते । तद्रक्षायंमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥

कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
राजताश्च महाभाग न रोगं स हि पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान्वैष्णवाञ्छुद्धया सुत ॥ ४ ॥

कृत्वानेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो षडुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेत्काश्चिद्दुष्टो यः पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्पाशभागतः । कालचक्राभियं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्राह्वयदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायषडुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वेऽभूत्पतिव्रता । शापप्रभावाद्दि गतिं सा वै प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी मोदतेऽम्बिकाया सह । भुनक्ति भोगान्सर्वान्वै पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥

गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायषडुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्सूत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रजति कापि मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । एवं यः कुरुते सूत स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न जायतेऽस्य मूकत्वं कदाचिद्धितनामुत ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या-धूर्ता वञ्चयेत्काचिद्धोक्तापूर्वभवेण्डज । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत ॥ १ ॥
ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्द्याद्रेतुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षडुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्द्वर्णोत्तमो जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पीषाञ्छिरोतिंश्चैव जायते ॥ १ ॥
शरीरे जायते चिह्नं किञ्चिद्द्वर्णसमान्वितम् । दृढकण्ठकिलासानां गमने पादवैकृतिः ॥ २ ॥
कर्मानुसारजो व्यधिश्चिद्रं तस्य सहायवत् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहम्रिया ॥ ३ ॥
दोषयुक्ता प्रायशस्तु प्रदरातिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्वेदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

स स्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुवाचकः । गता चैव महारण्ये तन्नाती गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
बहुभिश्च समायातैः शत्रुभिः परिवेशितौ । तन्नासाद्विप्रभालाया वेदना ह्युदरेऽभवत् ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवच्चापि मृतः पूर्णाङ्गकः शिशुः । तेन कर्मविपाकेन म्रियन्ते तस्य चालकाः ॥ ७ ॥
केचिज्जायन्ति पण्मासं केचिद्वर्षाधिकं भृशम् । बहुकालं न काश्चिद्मृतानां स्थितिरिदृशी ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नश्चायं सुदुर्लभः । तेनेह मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं विशोधनम् ॥ ९ ॥
गां वै सर्वणवत्सां च सौवर्णा निष्कसंमितम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वस्त्रयुगमं गुरोरपि ॥ १० ॥
कर्मप्रकाशकं विभं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ ११ ॥
पुत्रपौत्रादिसंयुक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाह्लोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १२ ॥
स याति पापदोषेण भुवि जन्मनि जन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या प्रामोति पुत्रपौत्रकम् ॥ १३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सत्तोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वञ्चयेत्कश्चित्पुरा घोरैर्येन मानवः । सोऽप्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिबल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
रता भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा हितबल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापात्प्राप्ता सा स्वर्णकारताम् ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारतः । कुरुक्षेत्रे शशिप्रस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
तद्स्वाशु लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहृत्प्राग्भवे वत्स ज्ञानादत्र स्वगाविप । सोऽजीर्णैर्नैव रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
अन्नदानाच्च विधेभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपवो होमात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं यान्ति रोगैः पापसमुद्भवाः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मोहतश्चक्रे नारी भ्रातृवधं पुरा । सात्र जन्मनि मूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
मयाश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चान्द्रायणं व्रतम् । वेदपुस्तकदानञ्च पलस्वर्णयुतं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बालघाती भयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैतनेयात्र जनुषि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
श्रवणाद्दरिवंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्वाहनाच्चैव पूजनाच्छुद्धरस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा मात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकरी याऽभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्राधमा पञ्चनदे जाताव विनतासुतः ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रयनेर्धान्यैर्गजाश्वोद्गादिवाहिनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्दशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चित्प्रागभवद्भिः सर्वाविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान्मातसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
तुलाधृतानि चिह्नानि विप्राणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतान्यतिचौर्येण लोभयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
यस्माज्ज्ञानकृते चैव प्रभवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र जन्मनि विप्रस्तु द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानार्त्तरीराजाधिवासनात् ॥ ४ ॥
नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज । दोषात्स्वल्पात्फलैर्युक्तो जीवेद्रूपशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्दशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काश्चिद्ग्राहजो धर्मसंयुतः । ग्रामाध्यक्षः प्रतापाढ्यो भ्रातुः पुत्रसमाकुलः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । पर्वस्वपि च भूस्वर्णगोश्वशृगसनादिकम् ॥ २ ॥
तिलपात्राणि भक्ष्याणि वस्त्राणि विविधानि च । सर्वैरत्नानि पात्राप ह्वयकल्पानि चाण्डज ॥ ३ ॥
पापमाचरितं चापि भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । ग्रामान्तरे स्थितस्यास्य शत्रोः सीमापहारिणः ॥ ४ ॥
निर्दग्धं भवनं तस्य रात्रौ वै चौर्यकर्मणा । तस्मिन्दग्धे महाभाग दग्धः क्षात्रशिशुस्तथा ॥ ५ ॥
वहवो गृहजा जीवा दग्धाश्चैव मृता ध्रुवम् । वैरमावात्सहायादयैः पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ६ ॥
एवं बहुतिथे काले सम्प्राप्तो यमशासनम् । पुण्यात्स्वर्गाश्च विविधान्मुक्त्वा पापात्तयेतरान् ॥ ७ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना । कुरुक्षेत्रात्परे भागे द्वायोजनसम्मिते ॥ ८ ॥
स रक्तगौरौ मत्तिमान्स्वच्छो बहुयनैर्युतः । यशस्वी भ्रातृमित्रादयः पितृभक्तो दयापरः ॥ ९ ॥
सुखीभृत्यसुखैर्भर्षनानावाहनमोगभाक् । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पितृभग्यविवृद्धिदः ॥ १० ॥
हस्यः कृशोदरो बन्धुमान्यो वै मितदः प्रभुः । आदिमध्यावसाने च सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ ११ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापस्तः क्वचित् । बहुचिन्तातुरो धूर्तो दाने चाल्पमतिस्तथा ॥ १२ ॥
पीड्यमानस्तथा रोगैर्युनि वास्वादिसम्भवेः । नानाभयैर्मनोदुःखैः कापि क्षीणो विकारवान् १३ ॥
बालघातात्पुरा पापाजातपुत्रविनाशकः । चिद्रमत्र जनुर्लघाद्गुरुभावस्तु पञ्चमे ॥ १४ ॥
गुरुत्वादेनसत्सन्धो नीचः केन्द्रे शुभान्वितः । सहायलक्षणं सर्वं बक्ष्याम्यत्र सगधिप ॥ १५ ॥
या ह्यी पूर्वं सहायासीद्गामदाहेऽतिनिहुरा । सा ज्येष्ठा प्रष्टुरास्ति मृतवत्सा स्वगेश्वर ॥ १६ ॥
योऽभूद्गत्साहकः पूर्वभवे स मृतबालकः । सहाया ज्येष्ठे तेन मृतपुत्रीभिरन्विताः ॥ १७ ॥
धन्ये ये बान्धवा भृत्याः सहायाः पण्मिताः पुरा । प्रष्टुस्तेऽत्र सुता जाता मृतापत्यत्वदुःखदाः ॥
लक्षणैरेभिरादस्य प्रष्टुरैव जन्मानि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १९ ॥
पुण्यक्षेत्रेऽष्टभिर्विधैः पञ्चभिस्त्रिभिरेव च । कारयेत्पार्थिवैर्वालिङ्गनेकादशशतैर्मितान् ॥ २० ॥
गन्धपुष्पोपचारैस्तु मन्त्रैरेव प्रपूजयेत् । ततश्चाष्टपलै रूतं कुर्याद्दे हेमजं शुभम् ॥ २१ ॥
सपत्नीकं यथाकारं सर्वावयवसंयुतम् । तदर्थमितकं वापि निजवित्तानुसारतः ॥ २२ ॥

पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् । हिरण्यं तथा चार्घ्यं मापपञ्चमितैः शुभम् ॥ २३ ॥
 राजते च तथा पत्रे पलद्वयमिते शुभे । लेख्या जीवास्तयाकारा दग्धा ये च गृह्णाश्रिताः ॥ २४ ॥
 ब्राह्मणाय ततो देया दाहदोषोपशान्तये । लक्ष्मीनारायणं तद्वत्पलाष्टकमितं सुत ॥ २५ ॥
 राजतं विधिवद्घातसर्वदोषापनुत्तये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु सहस्रं द्वादशाक्षरम् ॥ २६ ॥
 अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विर्माश्र भोजयेत् ॥ २७ ॥
 शृणुयाद्भरिर्वंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाघयो व्याधयस्तस्य नवा रिष्टभयं क्वचित् २९
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ३० ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते वषं रिष्टं देहधनादिजम् । त्रिसप्ततिमिताब्दायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ ३१ ॥
 गतिस्तस्योत्तमा लोके ह्यन्यथा त्वाततापिनाम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३२ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चदशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यस्तु पृच्छति धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । यजेद्देवानृषीश्वैव पितृन्वै श्रद्धयान्वितः ॥ १ ॥
 गणाभ्राह्मादिभिः सर्वैर्दुर्निर्हृद्यैर्विधानतः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म सनातनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः षोडशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग वभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षो कृपविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
 नीता सर्वरसास्त्रेण मिलित्वा चार्धसीरणा । कालेन ते हता लोमास्त्रेहान्मौल्याधिकाः सुत ॥ २ ॥
 मुक्ता पापफलं घोरं भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभं भुक्त्वा पुण्याज्जातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
 शूद्रो युद्धकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राज्यदमप्रपीडितः ॥ ४ ॥
 सर्वस्नेहातिदानाद्द्वि स्वविचाचुर्यभागतः । स्वर्णदानान्तया चात्र क्षयरोगाद्विमुच्यते ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दत्त्वा पतिं सूत प्राग्या जाराश्रिताऽसती । पतिघ्नी सा महादुष्टा बाल्येऽत्र विषवा सुत ॥ १ ॥
 विष्णोराराधनादत्र गङ्गायाश्वैव सेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २ ॥
 धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दारयेत्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिगाररोगेण बाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 तदेवदानादिप्राय स्यापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापज्जाद्रोगादतीसाराद्वि निश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकोनत्रिंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुवीः । राजसेवी महाशूर व्याखेटकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयायां गतो देवाद्वातिता मृगशूकरः । तत्रैका द्विणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 तद्गर्भजौ हतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायाम्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताम्यां मिलित्वा तौ मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽथ काले महाभाग प्राप्तः शत्रुपुरं पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सूत घातयित्वा रिपून्बहून् । घातितश्चापि रिपुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 सङ्ग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । भुक्त्वा नानाविधानभोगान्स जातो ब्राह्मणस्त्विह ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनेर्नानाविधैर्युक्तो गौराङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्युपपात्रकृतात्सकलैः सुरैः ॥ ८ ॥
 महामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राज्यप्रचार्येत्युग्रश्च पुण्यात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 धूर्तः शठः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं सूत शृणु पुत्र यथातया ॥ १० ॥
 द्वाभ्यां मिलित्वा भुक्त्वा द्वौ मृगशावौ स्वगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्रासुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ११
 अपस्मारेण रोगेण मृतौ चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततिदुःखार्ताः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 प्रतिमासोत्सवापस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलिङ्गानां लक्षमर्थं तद्वर्षकम् ॥ १३ ॥
 हिरण्मयी तथा देव्यां द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्भूषणार्थिनांनाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्दिपान्सहस्रद्रव्यसम्मितात् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत नच पुत्रमुखं लभेत् । रिधेन मरणं चापि वर्षं वेदाद्विकेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं चाब्दसप्ततिम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्लायां गठडायज ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायो विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाढ्या वभूव प्राग्भवेण्डज । सेह व तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्दे विधिवच्चात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्यैर्धं भवेदिह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्यादेवीं दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाभ्यां नानामरणभृपिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धमतिकं वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजास्तुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं स्वगाधिप । सातिसारेण महता पीडयते चेह भामिनी ॥ १ ॥
 शङ्करप्रतिमादानान्मूर्त्तैर्विष्णोर्द्विजापणात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारसंभवा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्कं प्राप्य निश्चयात् । सम्पर्कान्दारुणांश्चैव भुनक्त्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 कर्मक्षये तु कुष्ठेन सोत्र जन्मनि पीडयते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेन्नारी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं प्रतीक्ष्य विमादेः सर्वस्वार्धतदर्शनम् । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
 पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विंशतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
 वायुरोगस्य शमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतारोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 श्रवणादितिहासानां प्राजापत्याद्भवात्सुत । लूतारोगं न पश्येत सात्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२५ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विदित्तसमन्वितः । संयुतो वायुपिचाभ्यां नेत्रतोदशिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
 सद्गुत्तश्च सुखी धीमान्धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो रेखा शराद्वापि बाल्ये स्याद्ब्रह्मणीगदः ॥ २ ॥
 कटिपृष्ठाभिघाताद्वा व्रणो वाताग्निदर्शनम् । परोक्षमतिवादं च भुवते कारणं विना ॥ ३ ॥
 तस्य प्रिया शुभाचारा सती व्रनपरायणा । काकबन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि रूपादद्या भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । प्रतिवेशप्रस्थितो वैश्यो ब्राह्मणो ज्ञानिसत्तमः ॥ ५ ॥
 अमसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कामिता सा वै लोममोहादिविभ्रमैः ॥ ६ ॥
 अज्ञानात्कामिच्छन्ती भाविना वै वलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनतां गतः ॥ ७ ॥
 स वैश्यो दैवयोगाच्च भाविनोऽयस्य वै बलात् । सुतनुं धर्पयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ८ ॥
 व्याभिचारवशात्तत्र ह्यन्योन्यं तद्वत् धनम् । गृहीतं तद्वन्नं सर्वं धूर्तया लुब्धचेतसा ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणो धनितां प्राप्नो लोके जग्राह विश्रुतिम् । पुंश्चल्या निन्द्यवृत्त्या वै विप्रोऽयं धनवानिति ॥ १० ॥
 तेन दुःखेन विप्रो वै ब्राह्मणीमत्यजत्पुरा । सा चापि कुलटा दुष्टा भास्करेः सदर्नं गता ॥ ११ ॥
 निर्वेशो जायते तत्र ब्राह्मणस्य स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं द्वितीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥

एकापत्यभवं दुःखमनपत्यत्वमेव वा ॥ १४ ॥

मागंशीर्षे शुभे मासे शुक्लपक्षादितः श्वग । प्रत्यक्षं भाग्यसौख्यामित्रन्नं तु प्रतिवत्तारम् ॥ १५ ॥
 षोडशाब्दानि नारीभिः कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गौरीव्रतमिदं दीक्षाक्षतसौख्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥
 प्रातर्नियममारुथाय दन्तधावनपूर्वकम् । अद्याहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभव्रतम् ॥ १७ ॥
 स्थानप्रवासनिरतं निशि जागरतत्परा । ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवासासी ॥ १८ ॥
 परिधायाच्येद्गौरीं पतिपुत्रवतीं स्त्रियम् । कुंकुमैः कञ्जलेश्चालंकरणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 ताम्बूलेस्तु सकर्पूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तामिते भानौ वर्ति षोडशतनुभिः ॥ २० ॥
 विधाय तिरुत्तैलेन दीपं कुचाञ्छिवाप्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषपुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादष्टपूर्वार्तलतण्डुलैः । तथा षोडशसंस्त्रयानि वेणुशर्पाणि कारयेत् ॥ २२ ॥

सप्तधान्यफलोपेतान्यष्टसौभाग्यवन्ति हि । एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्जुमान् ॥ २३ ॥
दानभोज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् । दीनान्धकृपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् २४
एतद्गौरीव्रतं नाम मार्गशीर्षे रामाचरेत् । एवं कृतविधेः सूत प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ २५ ॥
नारी नियमसम्पूर्णा व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः । सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखासये ॥ २६ ॥
ऐहिकं लक्षणं तस्या नार्या वै जायते त्विह । स्वसुमांतृष्वसुर्वापि सप्तन्याः शोक एव च ॥२७॥
उदरातिरसृग्वातः पार्श्वपादादिबेदना । वाक्याभिज्ञानं चापि वाक्यदोषो धनच्युतिः ॥ २८ ॥

स्वशक्तिनिन्दा हीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ २९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । गुदरोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
सोऽप्येकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गौमिथुनं सुतः ॥ २ ॥
न पश्यति तदा पीडां गुदज्ञामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमान्तारीमज्ञानात्पूर्वंजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविशर्जितः ॥ १ ॥
शर्कराधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
होमात्स्वस्त्यपनाज्जापाक्षायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्द्वलीभवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तमिदं वायोर्नाशनं तस्य वचन्यहम् । जपेन्मृत्युञ्जयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गुदरोगयुता सा वै भविष्यति न संशयः । गुदरोगविनाशाय पूर्वपापक्षयाय वै ॥ २ ॥
सा वै गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्ब्रतम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूत् सुखजः काश्चिद्विद्याधनतमन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
राहुयस्ते प्रयागे तु सर्वैर्यं दत्तवान्सुत । तत्र भागिवलात्सूत पापमाचारितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्मिता क्षत्रिया यूनि कामलोभाच्छुभानना । प्रताडिनः पतिस्तस्यास्तेन देवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्रातः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं सुक्ता चाशुभादतिदारुणम् ॥ ४ ॥

अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियायरः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसम्मिते ॥ ५ ॥
 सुरुपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
 किञ्चित्पापरतो घूर्तो मनोदुःखाकुलो भृशम् । धर्षणात्क्षत्रियायास्तु भर्तृसन्ताडनात्तथा ॥ ७ ॥
 बार्धके कण्डुरोगातो निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधिनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्धपलेन वा ॥ ९ ॥
 हिरण्मयं सुघटितं सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
 दीर्घैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्विप्राय धीमते । गणनाथं तथा दद्यात्सौवर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
 एवं विवानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददुः कण्डूश्च तस्मादोपात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽङ्कृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या वाचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रपुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 गुदरोगान्विता सा तु नारीपापप्रणाशनम् । वत्सगोमित्युर्न दद्यात्प्राजापरयत्रतं चरेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं सार्धवीं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कासं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेण हि स्वगाधिप । प्राप्ते रिष्टेऽय पृथग्बदे प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात्युर्वं तस्मात्कन्या प्रजायते । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनादृक्षरुद्राणां तदर्धानां तयार्धनोत् । मुच्यते पूर्वपापाच्च वीरात्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सत तढामोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिन्स्तढागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्सात्रकृते सूत पूर्वजन्मन्यभूद्भुवम् । गिरिवासी महादुष्टशौर्यैर्कर्मरतो दृढः ॥ १ ॥
 लुण्ठितो ब्राह्मणस्तेन मार्गे सन्ताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महावाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते बहुविये काले स जातो ब्रह्महाऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 प्राक्शिवाराधनात्पुण्याद्ब्राह्मजः कृष्णसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापघनाशिनीम् ॥ ४ ॥
 तेन सर्वस्वतः कायो वृषभोऽत्र हिरण्मयः । क्षौमवस्त्रयुतो भव्यः शृङ्गाभ्या संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देवो वेदविदुषे कृष्टदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥

तस्माच्छिवप्रसादेन पुष्टं तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्वाहुजा काचिद्भृतुः मियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां भोजने स्ता ॥ १ ॥
 तदा देवात्सा सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददक्षिपं चैतद्भशानुगम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तद्धनं तथा । तदुःखेन पतिस्तस्या मृतः, पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोग्रं स्वपुत्रवधघातजम् । गतो यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्वन्पापफलं सूत धोराक्षरकसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता वर्ततेऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राक्ष्यत्रास्ति स्वगाधिप । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्था सुशीला गौरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्यात्स्वकुलेष्टा मियंवदा ॥ ७ ॥
 पतिमियरता धीरा सुसैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पाषाणोभादद्या नष्टपुत्रका ॥ ८ ॥
 स्वल्पसौख्ययुता काले कुप्य्याधिसाम्प्रिता । यौवने भर्तृसंयुक्ता वार्धके सुखवर्जिता ॥ ९ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजातपूर्वपापात्स्वगाधिप । लक्ष्णैरेभिराह्वयायाः प्रायश्चित्तं वदाम्पहम् ॥ १० ॥
 विष्णुः कार्यः शतेभ्यैः सौवर्णैर्विंशत्योनिभृत् । तद्भ्रमहेत्वरं कुर्याद्भ्रमैः पुष्पैरलङ्कृतम् ॥ ११ ॥
 देव्यौ विभेपु पात्रेपु, पूर्वपापापनुत्तये । जपेद्दद्यात्परं मन्त्रमयुतं हेमियेत्ततः ॥ १२ ॥
 गायत्रीं च जपेत्तद्दद्याद्वाहवस्तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापाविशोधनम् । न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः । प्राक्सपत्नीसुतावातात्तस्याः पुत्रविनाशनम् ॥ १५ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्तोतिवर्द्धनम् । जीवितं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १६ ॥

रिष्टं पार्थिवताच्चे तु ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो देहावयवकार्ष्येयुक् । सदाचारः सुशोभादयो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्दद्यात्पास्वान्मुवि । तस्य मिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षमनास्तस्याः प्रीतिर्वै मातुलादिषु । असृग्वातगदातां सा वाल्ये स्याद्ब्रह्मणीगद्ः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्वातः स्यात्करपादयोः । बहुपुत्राः प्रसूताश्च ह्यपुत्रस्तु तथाप्यसौ ॥ ४ ॥
 एतस्य मृतपुत्रत्वं कर्मणा केन जायते । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्त्यौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टाननाश्रैव मृतः पुत्रोभिमासकः । असृक्स्त्रावाद्दृशं पीडा जायते मासिमासि च ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रराशुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्त्वया । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविज्ञापहारकः ॥ ८ ॥
 एको ग्रामेऽजसदिप्रः शान्तो दान्तः क्षर्मा सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो मित्रसंयुतः ॥ ९ ॥
 कालेनासौ मृतो विभो हतं तेन धनं महत् । क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतञ्च तत् ॥ १० ॥
 एवं कृतापराधोऽसौ दूत्या सह स क्षत्रियः । किञ्चित्कालानन्तरं च देशान्तरगतीच्छया ॥ ११ ॥
 म्लेच्छैर्विनिहृतो मार्गे गतोऽसौ यमशासनम् । केचित्केचिद्विपच्यते नरके भृशदारुणे ॥ १२ ॥
 दानधर्मादिना किञ्चिदिह जन्मनि मानद । विप्रवंशे समुत्पन्नो जातो वै चेह जन्मनि ॥ १३ ॥

धन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियावरः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसम्मिते ॥ ५ ॥
 सुरूपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
 किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखामुलो भृशम् । धर्पणात्क्षत्रियायास्तु भर्तृसन्ताडनात्तथा ॥ ७ ॥
 वार्धके कण्डुरोगातो निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मेतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुकौ चतुर्थर्गा ॥ ८ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोविनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्धपलेन वा ॥ ९ ॥
 हिरण्यं सुघटितं सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
 दीर्घैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्विप्राय धीमते । गणनाथं तथा दद्यात्सौवर्णं दशमापवम् ॥ ११ ॥
 एवं विवानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददुः कण्डूश्च तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सजेन्मूत्रपुरीपं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 सुदरोगान्विता सा तु नारीपापप्रणाशनम् । वत्सगोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यव्रतं चरेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्वात्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं सार्धं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कासं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेण हि खगाविप । प्राप्ते रिष्टेऽप्य पटवन्दे प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठ्याद्विंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात्पूर्वं तस्मात्कन्या प्रजायते । जन्मन्यत्र महामागं पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षरुद्राणां तदर्धानां तयार्धनात् । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरात्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सत तडागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिन्स्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायषष्ठ्याद्विंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकूले सत् पूर्वजन्मन्यभूदधुवम् । गिरिवासी महादुष्टशौर्यकर्मरतो दृढः ॥ १ ॥
 लुण्ठितो ब्राह्मणस्तेन प्रागे सन्ताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महावाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते बहुतिये काले स जातो ब्रह्महाऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये कूरुकर्मा महोरगमी ॥ ३ ॥
 प्राविश्वाराधनात्पुण्याद्ब्राह्मजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापघनाशिनीम् ॥ ४ ॥
 तेन सर्वस्वतः कार्यो वृषभोऽत्र हिरण्यमयः । क्षौमवस्त्रयुतो भव्यः शृङ्गाभ्या संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देयो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादेन कुष्ठं तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मजा काचिद्भर्तुः प्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विभाषां भोजने रता ॥ १ ॥
 तदा देवात्सा सुमगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददद्विषं चैतद्दशानुगम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तद्धनं तथा । तदुःखेन पतिस्तस्या मृतः, पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोत्रं स्वपुत्रधववातजम् । गतो यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्वत्पापफलं सूत घोरात्तरकतंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता वर्ततेऽनुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राक्षस्यारित खगाधिप । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्था सुशीला गौरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्यात्स्वकुलेष्टा मियंवदा ॥ ७ ॥
 पतिप्रियरता धीरा मुखैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिर्दं तथा पापालोभाद्या नष्टपुत्रका ॥ ८ ॥
 स्वल्पसौख्ययुता काले कुपुण्याधिसमन्विता । यौवने भर्तृसंयुक्ता वार्धके सुखवर्जिता ॥ ९ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजातपूर्वपापात्खगाधिप । लक्षणैरेभिराद्भ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्पहम् ॥ १० ॥
 विष्णुः कार्यः शर्तमार्थैः सौवर्णैर्विश्वयोनिभृत् । तद्वन्महेश्वरं कुर्वाद्भ्यः पुण्यैरलङ्कृतम् ॥ ११ ॥
 देवो विमेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेदष्टाक्षरं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥
 गायत्री च जपेत्तद्दृष्ट्यादावस्तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विर्मास्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् । न तस्याः पुत्रमरणं तदये जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः । प्राक्सपत्नीसुताघातात्तस्याः पुत्रविनाशनम् ॥ १५ ॥
 विभाषां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् । जीवितं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततित्म् ॥ १६ ॥
 रिष्टं पट्टिमिताच्चे तु ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मिशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्दिमकुलोत्पन्नो देहावयवकार्ययुक् । सदाचारः सुशोभाद्यो दवानियमतत्परः ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षमनास्तस्याः प्रीतिर्वै मातुलादिषु । असृवातगदातां सा बाल्ये स्याद्ब्रह्मणीगदः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्घातः स्यात्करपादयोः । बहुपुत्राः प्रसूताश्च ह्यपुत्रस्तु तथाप्यसौ ॥ ४ ॥
 एतस्य मृतपुत्रत्वं कर्मणा केन जायते । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्योगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टाननाश्रैव मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । अस्वस्त्रावाद्भृशं पीडा जायते मासिमासि च ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तावज्जन्मानि वैश्यस्तु परविद्यापहारकः ॥ ८ ॥
 एको ग्रामेऽवसद्विपः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पश्च तथा सप्त ह्यपुत्रो मित्रसंयुतः ॥ ९ ॥
 कालेनासौ मृतो विप्रो हृतं तेन धनं महत् । क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हृतञ्च तत् ॥ १० ॥
 एवं कृतापराधोऽसौ द्रुत्या सह स क्षात्रियः । किञ्चित्कालानन्तरं च देशान्तरगतीच्छया ॥ ११ ॥
 म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशासनम् । केचित्केचिद्विपचर्यते नरके भृशदारुणे ॥ १२ ॥
 दानधर्मादिना किञ्चिदिह जन्मानि मानद । विप्रवंशे समुत्पन्नो जातो वै चेह जन्मनि ॥ १३ ॥

इदं द्वितीयं वै जन्म विप्रत्वं यत्र तस्य वै । पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते ॥ १४ ॥
ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते । नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मानुगानि हि ॥ १५ ॥
पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १६ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन सौख्यं चिरम्भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रप्रदायकम् ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुशुमे भूप्रदेशे तु गोमयाद्युपलेपयेत् । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यमथवाजिनकं शुभम् ॥ १८ ॥
छादयेच्छुक्लवस्त्रेण कुर्याद्द्वै द्रोणपर्वतम् । तस्योपरि न्यसेत्पात्रं तात्रं दशकपालिकम् ॥ १९ ॥
स्यापयेत्काश्यपीं मूर्तिं सौवर्णीं शुभलक्षणाम् । मुक्तापद्मोपवीताढ्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् ॥ २० ॥
दधानां करयुग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्गामभागे च त्वदिति विश्वमातरम् ॥ २१ ॥
सौवर्णीं स्थापयेत्सूत सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । आसने च समास्थाय ततो द्रोणा दिशं दिशम् ॥ २२ ॥
हारकेयूरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । एवं तौ दम्पती सम्पगर्चयेत्पर्वतोपरि ॥ २३ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणौ पूजयेद्विविधैर्गुणैः । नानार्घफलपुष्पादि चार्पयेत्सुसमाहितः ॥ २४ ॥
अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेतसुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि विप्राणां च धनं हृतम् । दूतिकाकर्भनरतो वाक्यदोषादि यत्कृतम् ॥
तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २६ ॥

अदितिं च प्रणम्याय कृताञ्जलिरिदं ब्रुवन् । अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्या शरणार्थिनाम् ॥ २७ ॥
प्रजादुःखीवसन्ततहृदयं मामवेश्वरि । सम्प्रणाशय दुःखं मे प्रजां देहि यशस्विनीम् ॥ २८ ॥
एवंकृतविसर्गस्तु ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २९ ॥
चन्द्रसूर्योपरागे तु ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । एवंकृतविधिः सूत कृष्णं मां दापयेत्ततः ॥ ३० ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३१ ॥
काष्ठलोष्टाश्मशस्त्राद्यैः करपादघ्नणं वेदत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेण्डज । स राज्यक्षमरोगेण मुक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तरिम्बवसिप्त पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणीर्विज्यते । महापापोत्थरोगस्य न चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
अपि ज्ञानकृतं पापं रिष्टरूपेण काश्यपे । नाशपत्यमरं सिद्धं पूर्णायुष्कमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोष्टत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भं तु यः कश्चिद्घातयेज्ज्ञानवर्जितः । जलोदरेण सततं गेगेणात्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
जलेधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । तान्त्ररूप्यसुवर्णस्य दानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृषिश्चेदपारगः । स्वज्ञातीयस्य चान्यस्य वृत्तिलोपमकारयत् ॥ १ ॥
 तत्सम्बद्धमभूद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 मुक्ता तत्पापजं सर्वं शतदुनिकटेऽधुना । सहि जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षयान्वितश्चात्र युवभावे स्वगाधिप । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवचम्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासाच्च महतः सावित्रीजापवस्तथा । गङ्गायां वासतो वापि सर्वपापात्ममुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठवृद्धिरत्रास्ति तद्भूतेः शमनं भवेत् । जीवेत्पशुमिताब्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग विद्याभ्यासाच्च या तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायध्वारिशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । वभूव भर्तृमुहदामाज्ञापालनतपरा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विप्र काश्यां जाता हि सुप्रत । व्रतदानपरा चापि भर्तृवोपणसंयुता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशदब्दान्तं प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिन्तामौ तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं मुक्ता भोगांस्तु तत्र वै । भविष्यति महाराजकुले राजातिथार्थिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन स्वगाधिप । सोऽत्र जन्मनि यश्चाद्यात्पूर्वं शूद्रग्रहाश्रितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं वै स व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापनरित्वह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी स्त सदा भर्तृपरायणा । दानवर्मरता सव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमासीच्च सुखजा सगर्भा फललालसा । श्रोतितान्यफलं पक्वं भक्षयार्थं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन फलहीनात्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाभर्पाश्रितोण्डज ॥ ३ ॥
 प्राप्स्यन्ति चैव पञ्चत्वं तस्याश्चाकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेण्डजश्रेष्ठ निमन्त्र्याश्वत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणी सूर्यदिने पष्टधां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तथा पक्वैरूपैरसंतयुतैः । फलानि विकिरेत्त्र कृत्वाश्वत्यमदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तु महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंतकः । गङ्गास्नानं कृतं तेन वाद्भुजानां सहायतः ॥ १ ॥
 शकटेन कुटुम्बस्य पालनं ह्यक्रोतस्तदा । एकस्मिन्वै दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
 बल देवस्य सम्प्राप्य जीवा दग्धा अनेकशः । वन्द्योः सहायतस्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाच्छुभफलं मुक्ता पापाच्च नरकास्तथा । माघे तु जाद्भवास्नानात्स जातः शूद्रवंशके ॥ ४ ॥

विपाशानिकटे देशे योजने समसम्भिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेल्पदृक् ॥ ९ ॥
 राजमान्यो बहुस्त्रीको देवतातिथिप्रजकः । भ्रातृहीनः शत्रोः पूर्तः पुत्रतन्तातिवर्जितः ॥ ६ ॥
 पञ्चमे भवने राहुर्भौमयुक्तोल्पसन्ततिः । लक्ष्णैर्लक्षितश्चोप्रेरेवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 भव्योः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । तस्माज्जातः पुत्रहीनो स पापेऽत्रैव जन्मनि ॥८॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिः कथ्यतां देव सुखसौख्यविवर्धिनी । सर्वपापप्रशमनी लोकानां हितकारिणी ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि जन्तुदग्धविनाशिनीम् । वनदेवी तत्र कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्यमी शुभालेख्या पत्रे तच्चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तथा कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मकम् ॥ १२ ॥
 सन्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवी कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणसुभाषितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तदर्धं दिनतासुत ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् । तावान्मितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु यथाशक्ति रिष्टं पठिमितेब्दके ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं चाब्दसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवान सूचितम् ॥१९॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पराञ्च या हरेजारी पूर्वजन्मनि सुत्र । सात्र रोगेण जीर्णेन दुःखिता जायते ध्रुव ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चाञ्च रसैः सर्वैः समन्वितम् । विप्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छतया दद्याच्च दक्षिणाम् २
 होमयेच्च तथा चात्र गायत्र्या ज्यम्बकेण तु । मुच्यते जीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्ति च यः काश्चिद्देवागारस्थितां सुत । भग्नं कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्यापितां पुरा ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेदत्र जन्मन्यथ खगाधिप । वर्षत्रयं तदाशून्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो धोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभूहिरण्यमिष्टान्नातिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥
 घृतधेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्याति । दानं यथालुमानेन सर्वस्वार्घतदर्धकम् ॥ ३ ॥
 देयं द्विजवधादौ हि विचार्योत्र प्रयत्नतः । तस्मिन् काश्यपे चात्र क्षयरोगः प्रशान्त्यति ॥ ४ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं स्वगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मान् ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन सततं विधिनाके मृगस्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं स्वगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते बहुजन्मान् ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन सततं विधिनाके मृगस्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपंचाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कंश्चिद्वाग्विरोधी च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं स्म्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संछाद्य बन्धनं शुद्धैः क्षामजंगरूडाग्रज । प्राग्जतत्पापशमनं सर्वं प्रोक्तं परन्तप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभूत्सुतान्विता । अयोध्यायान्तु सुमुखी धनप्राप्तसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजात्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वं पापपणोदनम् । कार्या गत्वा च विधिना शिवमाराध्ययतनतः ॥ ३ ॥
व्रतेर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरेः । शिवरात्री ततः पश्चाद्दीपमालादिनेण्डज ॥ ४ ॥
तत्र रात्रौ महानद्यां मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा स्वगाधिप ॥ ५ ॥
य एवं कुरुते सम्यक्तस्याः स्यात्सन्ततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दान्तु यः कुर्यात्प्राग्भवे विनतासुत । दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंधुताम् ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्मादोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपंचाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजबधं सुत । सात्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगनिपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
दृढकर्मकृतं पापं तस्मान्नोक्तं स्वगाधिप । पापनाशकरं किञ्चित्प्रायश्चित्तं हि काश्यपे ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी भर्तुः पूर्वभावे स्वगाधिप । मूकत्वं जायते तस्याश्चेह जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥

तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देवस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापाप्यमुच्यते ॥ २ ॥

होमयेच्च तिलान्भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायःपंचपंचाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भ्रूयन्नारी पूर्वभावे खगाधिप । प्रतिमां देवतागारे स्थापितामपरेण च ॥ १ ॥

अप्रतिष्ठान्विता सात्र जायते वै खगाधिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनारूपापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायःपंचपंचाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजो महाभाग ह्यासीद्भङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥

विधिनां च प्रदत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविबलात्सूत ब्राह्मणेन तपास्विना ॥ २ ॥

स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादचं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥

ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुङ्क्ते पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥

पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे पुण्ये रम्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥

विशालाक्षो धनी मानी सुरुषो मितदो घृणी । बहुदेशाधिकाराद्यः पुण्यात्स्वर्गफलं त्विदम् ॥ ६ ॥

लोभी क्रूरो महाधुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानसुखहीनस्तु परुषः स्त्रीसुखोऽस्मितः ॥ ७ ॥

बन्धुहीनो व्ययी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥

कुवेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चवर्णांमितां शुभाम् । तदर्धमितिकां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥

सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवा ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णपलसम्मिताम् ॥ १० ॥

पत्रालेख्यं पवित्रं वा पुत्रसन्ततिवर्धनम् । य एवं कुरुते सूत तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥

प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायःषट्पञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकरुशरिवान् । क्षामाङ्गः क्षितिवर्णश्च स्वल्पवृत्त्या च जीवति ॥ १ ॥

देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशलेण दंष्ट्राभ्यङ्गविधानतः ॥ २ ॥

त्रणो वै जायते दीर्घो नेत्रतोदो विरदिमता । परोल्लसपवादं च झुवते तस्य वै सदा ॥ ३ ॥

मिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं बक्तिं वै किञ्चित्किञ्चिक्लेशस्य कारिणी ॥ ४ ॥

अपत्यानि श्विपन्ते च एकं द्वे शीणि तस्य वै । वर्षत्रयमिता वाला म्रियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥

केन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमेव हि । एकोदरे स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥

पृथगेवं कुम्भारूपां मृतापत्यत्वमेव च । गते बहुतरे काले कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैतेतये तृतीयेऽथैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥

दानशुक्तिर्दयायुक्तः मियाभीतिः परस्परम् । तस्याप्यपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥

एको वै पादचाररतु तृतीयश्च स्तनन्धयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥

तस्यौष्वेदिकं कर्म कृतं पुत्रैः स्वशक्तितः । मासैके तु व्यतिक्रान्ते पुत्रेणैव दुरात्मना ॥ ११ ॥

निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । खिन्नया पुत्रदुःखेन मात्रा वै ताडितं ह्युरः १२ ॥
अवघाताच्छिलाभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरादेव कालेन ज्येष्ठश्रेणेण घातितः ॥ १३ ॥
इदं द्वितीयं वै जन्म मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थानां मृतानाञ्च लघूर्नां बृहतां तथा ॥ १५ ॥
तस्य पापस्य शुद्धयर्थं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु सम्प्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्निकः शुचिः ज्ञातः पञ्चगव्येन चांजना ॥ १७ ॥
उपोषणं दिवारात्रौ प्रातश्चानुदिते रवौ । सुरभेदे सगर्भायाः गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
सुशुभे भूयदेशे तु कुंकुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पञ्च विज्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माघवं कलशेर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुमुमादिभिः । जनन्या सह संभृतं प्रद्युम्नाद्यांस्तथाचर्चयेत् ॥ २१ ॥
चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभवाहुं चारुवाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदः । पुष्पस्रग्भूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधैर्गुणैः ॥ २३ ॥
तद्विप्रासोय तद्विष्णोरतो देवाभिपूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुवा चरुणा पापसेन वै ॥ २४ ॥
होमान्ते विप्रभोज्यांते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पापकृत्कर्म कृतं वै पूर्वजन्मनि । सपत्न्याश्चैव बालस्तु निहतः क्रूरचेष्टया ॥ २६ ॥
स्वकुल्यहननं चापि भूमिद्रव्याभिलिप्सया । लघवोऽलघवश्चापि हता वै पूर्वजन्मनि ॥ २७ ॥
ततोऽयं वै मया प्रातः दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं सम्प्रददे त्विदम्” ॥ २८ ॥
स्वस्त्यस्तु चोतिं तत्रोक्ता कोऽद्वादिति विसर्जयेत् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य मुञ्जीत स्पेष्टवन्द्युभिः २९ ॥
ऐहिकं लक्ष्म विक्षेपं पूर्वकर्माभिर्गंसनम् । काष्ठलोद्यादिशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालक्रीडनात् ॥ ३० ॥
जलदग्न्यादिना वाधा व्रणो वा तस्य जायते । नार्थज्ञे विकृतव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
पितृष्वस्रमातुलान्योर्नेत्रतोदौ विरश्मिता । स्वस्रमातृष्वस्रश्चापि बाल्ये वैष्यव्यताऽथवा ॥ ३२ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहदत्परनिन्दां च कारयेत् । वागिन्द्रियवियुक्ता सा चेह जन्मनि जायते ॥ १ ॥
घेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्गोमाद्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यत्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारुखरोगेण संयुक्तो जायते त्विह ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वेषु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं विधिवद्देवेदिने ॥ २ ॥
कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरन्त्वेतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपञ्चदशसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलनीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्स्वगाधिप । धत्र पूर्वकृतात्पापान्मातृणी सङ्गरा स्मृता ॥ १ ॥
धनपुत्रविहीना सा चेह जन्मनि जायते । निष्कृतिं ता प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
सात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चमुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यमक्षयं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्गवा । गण्डमालारयरोगेण संयुक्ता वाहुजोऽधुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यात्तत्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपञ्चमुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जवान् बालकं कश्चिद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वङ्गदेशे वसन्पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
घोरः सर्वकलामित्तो नानाज्ञास्त्रविशारदः । धनधान्ययुतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
विद्यादानात्कृतात्पूर्वाच्चृष्टु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
बालघातनजात्यापाद्ब्राह्मणस्य विहङ्गम । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तथाकुलः ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरूक्षेत्रे पुष्करे च महारथले ॥ ५ ॥
नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिविच्छिन्नात् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । षड्भे चतुरभे वा कुण्डे चाज्यतिलाञ्जुमान् ॥ ७ ॥
शक्त्या च भोजयेद्विमाञ्जौवात्कासारलङ्घुकात् । नानामक्षयफलैश्चैव वस्त्रैर्मातृवैस्तथाचयेत् ॥ ८ ॥
विविधा दक्षिणा दद्याद्दुद्रमीतिकरीं तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामथाष्टम्या नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घपादाद्यैर्नैवेद्यैर्विधैस्तथा ॥ ११ ॥
तन्तु तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । व्यायुस्तस्य शतं चाब्दं पञ्चहीनं च पुत्रक ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्तं कृतं येन पञ्चम्या चन्द्रवासरे । प्रायश्चित्तेऽकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण बालघाताच्च निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्ब्रह्मात् ॥ १४ ॥
न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतैरपि । वाध्यते क्षयरोगेण पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ १५ ॥
ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
पुत्रवृद्धिकरश्चात्र यथा मोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपञ्चमुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनापराधं या नारी परपक्षं च कारयत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडितात्रैव जायते ॥ १ ॥
तथा निष्कामित्वं स्वर्णं देवं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षाघातात् संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विपञ्चमुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां वै त्रिविधां पिवेत् । मृत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥
 गृहविद्यानुसारेण पलेनार्धपलेन वा । कुर्याद्विरण्मयं पन्नं चाष्टपत्रसंमन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैर्दद्याद्विप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मृत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां खगाधिप । जातोऽर्ष्यं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महीतले । भारवितारणार्थाप क्षत्रियाणां क्षपाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेण्डेज । कुनसी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणयत्रं कुर्यात्तद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्षष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेन्नृपम् । राजपक्षमान्विता सात्र तस्मिन्वयसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणु चात्र खगेश्वर । यदकृते विविना सर्वं पूर्वजन्मापनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्गोभूमिमिशान्नं घृतेधेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेन्द्रे तु प्रायश्चित्तेऽकृतेः त्विह ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनापराधं यः कश्चिद्देश्यं हन्यात्खगेश्वर । प्राग्जन्मन्यथ युक्तः स्याद्रक्तातुर्दरुजा भृशम् ॥ १ ॥
 भविष्यति न सन्देशस्तस्य मृत्युः खगाधिप । तस्य दानशतैर्वापि दत्तैस्त्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 त्रिंशवर्षे महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महावलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भेरोः समागता येयं शक्तिर्माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
 प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातपैद्रेक्ष्यं पूर्वजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मानि विज्ञेयो रक्तावुदसमन्वितः ॥ १ ॥
प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यमदानेन पूर्वजन्मावनादानम् ॥ २ ॥

पापक्षये महाभाग क्षयः पातकजो भवेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तयुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरा पिबेत् । सात्र जन्मानि मृतस्य कृच्छ्रेणातिप्रपीडयते ॥ १ ॥
प्रायश्चित्त परं तस्या घोरपापहर सुत । सुवर्णपत्रदानञ्च सपद्म ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदेयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्वित्तसमन्वितः । कासश्शासादिना वाधा ह्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च कृपिवाणिज्यसंयुतः । प्रिया प्रीतिपरा तस्या व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
किञ्चित्कोधान्विता सा वै कुवाक्याना च भाषिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्तिर्नेत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
अपत्यानि म्रियन्ते च एकोऽपि द्वियोऽपि च । रजोदोषात्प्रपीडयेत् वेदना विविधाःकृताः ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्मकृत नैव स्त्रीकृत नाम सशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
कृतानि विविधान्येव दानानि भुवि मानद् । स्वगृह धान्यराशिं सा प्रसारितवती खग ॥ ७ ॥
सवत्सा गार्वाङ्गणस्य धान्यराशिमभक्षयत् । तया गृहीत्वा लकुटि भृश कुक्षो प्रताडिता ॥ ८ ॥
सगर्भा सुरभिर्वत्स गर्भः कुक्षुपघातनात् । मृतोऽसौ तेन पापेन ब्राह्मणी दूषिता भृशम् ॥ ९ ॥
शिशुटुःखेन सुरभिर्भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
पश्चान्मानुष्यमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं चतुर्थकं जन्म मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ११ ॥
सप्तजन्मसु जायेत गोस्त्रीब्रह्मघातकः । नानाकर्मवशादेव नानापत्यार्थदुःखभुक् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

श्रायश्चित्तं वद् स्वामिन्येनापत्य प्रजीवति । अनुप्राद्योस्म्यहं देव लोकाना हितकाम्यया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि सम्प्राप्त सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नातश्चाप्यधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
उपोषण दिवारात्रौ त्रयोदश्यामतन्द्रितः । पूर्णमासीदिनं प्राप्य तस्या चानुदिते स्वो ॥ १५ ॥
सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवा स्थानं चोदद्मुखपङ्कश्रितम् ॥ १६ ॥
अर्हणाद्युपचरिश्च ब्रह्ममालुपचर्चेयेत् । कुर्यादष्टदल पद्म चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशेर्चेयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे माधवं सुचतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च हुसुमादिभिः । ब्रह्मसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥
पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैश्चैर्द्विधैर्गुणैः । रुद्रवादशनीभिश्च जपेद्ब्रह्मविधानतः ॥ २० ॥

पूजालक्षमितैः पुष्पैरचयेद्बन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वा ॥ २१ ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्चः सप्तमिदाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्भिधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥
 होमान्तं विप्रभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया कर्मवशतः प्राग्जन्मनि दुरारमना । सगर्भा गौर्धातिता च लकुट्या कुशिताडनात् २४ ॥
 तेन वै कर्मणा प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते च तदेनसः ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविनाशार्थं दानं सम्प्रददे त्विदम्” ॥ २६ ॥

स्यस्यस्तु चोति तत्रोक्ता कोऽदादिति विसर्जयेत् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य ह्यन्यान्वे तोपयोद्भिजान् २७
 भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दद्याद्देमद्रव्यादि शक्तितः ॥ २८ ॥
 ब्रह्मशेषं ततः सर्वं भोजयेद्विष्टवन्धुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २९ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैवार्तः स्यादुपलेखनात् । शृङ्गाणां चोपघातश्च जायन्ते व्रगजातयः ॥ ३० ॥
 जलाकुलत्वं स्पशोऽग्नेस्तादृशं तत्र जायते । नार्यङ्गे विकृतिऽप्यधी मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
 पितृष्वसुर्मातुलान्या विधवारितः स्नुषादिषु ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिवते । प्रदरेणातिदुःखेन सात्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तरयाः प्रदरस्य विनाशनम् । दद्याद्वृक्कममयं पन्नं सपन्नं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रो त्रिविधां वै सुरां पिवेत् । मृत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिद्देन इयावदन्तेन जानीयात्तस्य लक्षणम् । सप्तजन्मसु रागेण मृत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 दृढात्पाकपापजात्सुत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयावशेषे च कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षतुःसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षकामतश्च या नारी वैश्यघातनतत्परा । वभूव प्राक्च पक्षीन्द्र सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 रक्तावुदसमाक्रान्ता दृष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोके खनेश्वर ॥ २ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूहसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षषसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फाचिर्पूर्वभवे पुण्या मुखजात्र च बाहुजा । देवो सारस्वते प्राप्ता सर्वमार्गनिवृत्ता सती ॥ १ ॥
 क्षयरोगयुता चात्र युवभावे खगाधिप । प्राक्पापंद्भुस्तरात्सुतं वण्डपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
 निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पथ्याच्छिवपूजनतत्पराच्च ॥ ३ ॥

या स्वेवं कुरुते भक्त्या-कदलीदानमुत्तमम् । नश्येच्च क्षयरुक्तस्यास्तथा पापप्रणाशनम् ॥ ४ ॥

आयुर्वर्षाणि संभुक्ते ह्यत्र सप्ततिकानि वै ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । सात्र जन्मनि रोगेण कुनखत्वेन बाध्यते ॥ १ ॥

दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥

चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहन्त्री च या पूर्वभवे नारी पतिव्रता । रक्तावुदेन रोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥

व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तावुदविनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टासप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुपश्चिन्नकुट्टी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥

स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे स्वगेश्वर । प्राजापत्यव्रतं सूत चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

केशिन्मलेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुवीरः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥

त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥

प्रजाः पालयतस्वस्य शूरस्यापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥

तस्मिन्काले ह्यभुद्भुद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥

तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥

घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्ता मृतवती तदा ॥ ६ ॥

तद्गुणा सान्तकालेऽपि दिवं प्राप्ता सभर्तुका । मुक्ता तत्र महाभोगानपूर्वांस्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥

नानाप्रजावातनः सत्पापपूर्वसमुद्रवात् । क्षीणात्युभ्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे समुद्रभी ॥ ८ ॥

सिन्योः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥

नानाभोगानुरैः सुकौ गजयूथैः समावृतः । परमेश्वरयसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥

मंहोमः पुनपौत्राद्यश्चायन्तमुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारादयः स म्लेच्छः पृथिवीप्रतिः ॥ ११ ॥

स्त्रीसहायान्महाभाग तथा पुत्रसहायतः । सुखेश्वर्ययुता सापि यवनी तद्दशादिह ॥ १२ ॥

सपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मफलं प्राक्तं ससहायं स्वगेश्वर ॥ १३ ॥

स्वामिधर्मकृतात्युभ्यात्तदर्थमरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्स्वगाधिप ॥ १४ ॥

पञ्चाशीत्यब्दमायुःस्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पञ्चाशदब्दे तु स्वदेहान्तस्रमं सुत ॥ १५ ॥

शस्त्रमहार्तवैविधैः प्राप्ते तत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्यापात्तद्वयं नात्र संशयः ॥ १६ ॥

दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यं तद्दत्तपञ्चाशत्पलसम्मितम् ॥ १७ ॥

कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पूर्वसु । सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रक ॥ १८ ॥
महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं स्वग । नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्काचित् ॥ १९ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो काचिचौबने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण सततं सोन्मादेन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं सर्वसुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा स्वर्णमयं वायुं मृगं हैमञ्च बाहनम् ॥ २ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्दिग्भाय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावंतः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रुपहारी च वः पूर्वं जन्मन्यत्र, हि जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
दद्यात्तत्पापनाशाय त्रुषु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्व्यशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्यौ हि विद्यमाने तु जारक्षभो धृतो यथा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोदितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते-रिष्टं चत्वारिंशन्मितेव्दके ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत पटशीत्यब्दजीवनम् ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायस्त्र्यशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वतिद्विकृत् ॥ १ ॥
तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशत्यब्दे च पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुरशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणीं सूत बलोटकरेण मन्धरीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
अन्युग्रपापात्तस्यात्र रोगमुक्तिर्न जायते । म्रियते रिष्टयोगेन सोन्माद्यत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी लोभान्मोहाद्धरेत्रुषु । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुचसंयुता भवेत् ॥ १ ॥
ज्ञातत्रयपलं दद्यात्त्रुषु तत्पापशुद्धये । तत्पापस्य क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पटशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्रबंधो समुत्पन्नः शक्तिमान्वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्चेर्ष्यालुश्चाजर्जवान्वितः ॥ १ ॥

मृतः शक्तिमान्वीरः किञ्चिद्दशाघिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा मेहस्तस्य व्यजायत ॥२॥
 उदरार्तिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्सत्यजा लोके व्रतानामनुकाक्षिणी । बहुपुण्यः प्रसूताश्च नैव पुत्रः प्रजायते ॥ ४ ॥
 यथा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वपि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥
 पूर्वजन्मनि विप्रस्तु सञ्जातः पश्चिमे पुरा । तस्य गेहे सुनयना कन्या प्रीट्टिमुपागता ॥ ६ ॥
 भूरिद्रविणलोभेन वृद्धविभाय सार्पिता । तत्पित्रा वै हृतं वित्तं जामातुस्तदशादपि ॥ ७ ॥
 सुदती सा ह्यतिमौढा परार्धगुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं सञ्जाता सा सुवार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चित्काले व्यतिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा बाला विधवा जाता पुत्रपत्यर्थदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकाङ्क्षिणी । बहुवर्षस्तया वत्स नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 पित्रा धनं गृहे भूरि तस्या वै त्वर्पितं भृशम् । किञ्चित्काले ह्यतिक्रान्ते मृता सा ब्राह्मणी वरा ११
 सा पुत्री ह्युदरे भूत्वा ह्यगमजन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मप्रभावेण पूर्वं कन्या मृता बहु । तस्य नार्याश्च गर्भं सा ह्यायाति मृतिमिच्छति ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्भृत्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौखे नरके गतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुङ्क्ता वर्षाणा च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 इदं चतुर्यकं जन्म पुनीवाह्वयमत्र वै । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन वै कर्मणा खग ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं न वै पत्यनुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्राशम्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मन्यृयकृत्वेन प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह तस्य शान्तिं समाचरेत् ॥२०॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां स चिन्तयित्वा शुभं दिनम् । अष्टवर्षवयस्कौ वै यथाभावं यथामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् ॥२२॥
 महापापोपशमनं कन्यादानमतन्द्रितः । कन्याविवाहसमये महाशान्तिर्विधिं चरेत् ॥ २३ ॥
 एवं कृतविधेः सूत कन्याकृत्यविधानतः । शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेद्विगोदिकान् ॥ २४ ॥
 भूमिद्रविणवासोऽसि कन्यावासोऽसि दापयेत् । गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् ॥ २५ ॥
 वर्षेऽपि तु संपूर्णे ह्यत्रवस्त्रादि दापयेत् । एवं कृतविधेः सूत बहुपुत्रा यशस्विनः ॥ २६ ॥
 पापं पुत्रविनाशास्तस्य कन्यापत्याह्वयं च यत् । तत्पापस्य प्रणाशार्थं कन्यादानादि निश्चितम् २७॥
 नाशयेत्सन्महत्पापं द्विजानां विधिपूजनात् । यजन्यज्ञविधानेन ब्राह्मणान्स्वरितं वाचयेत् ॥२८॥
 विनायकाम्बिकादृतीं हेमनिष्कप्रमाणतः । आचार्याय ददेत्ते च नानापापविनाशिके ॥ २९ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । जिह्वारदनताल्वोष्ठप्रणो वातादिदोषकृत् ॥ ३० ॥
 नृपचार्याप्रिहानिश्च विचानां च यत्तततः । दह्यमानेन मनसा भृशमाधिः प्रजायते ॥ ३१ ॥
 सर्पिष्प्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं समापयेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्ताशीत्युत्तरसप्तशतधिकसहस्रतम ॥ १७८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वमेवे सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताञ्च दद्याच्च शक्तितः । तस्माद्दानान्महाभाग पापं नश्यति नश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्या यया मुक्ता पूर्वजन्मानि मानद । गर्भासन्ना ह्यजा बद्धा विधिना गर्भधारिणा ॥ १ ॥
तेन कर्मविपाकेन वाहुजा सात्र कीर्तिता । पूर्वजन्मन्यसी विप्रा न च गर्भं ध्वार वै ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं तस्य चात्र यच्चिन्म सर्वाधिमोचनम् । कृत्वानां गर्भसंयुक्तां राजतीं पदपंलात्मिकायु ॥ ३ ॥
वैश्वानरस्तया कार्यः पञ्चमापेक्षिरम्भयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्दिजाय विधिनाण्डज ॥ ४ ॥
एवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापापनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मानि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्याय एकांननवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक्सूत वभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातपु महाभागो दृढधर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
वैराटदेशे निवसन्नाजकार्यतः सदा । कृत्वाङ्गोयहं तत्र शूणां भयदायकः ॥ २ ॥
वालवत्सा मृता गौर्वि पुरे तस्मिन्त्वगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्राप्नो मुक्ता भोगास्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजातपुण्यात्प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । नानामुखैश्वर्ययुतो गजाश्वरयवाहनेः ॥ ५ ॥
वन्धुभृत्याधिकाराड्यो वस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुपसादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ ६ ॥
धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसन्ततिदुःखातो वालवत्सववादिह ॥ ७ ॥
नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु पुत्र खगाधिप । चत्वारिंशन्मितेवर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ ८ ॥
अहंप्राप्तान्महाभाग वृष्टिरिष्टसमुद्भवात् । पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्वालवत्सायनाशिनम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणु खग तद्वर्षानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महारिष्टं प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
शुद्धकर्माजितात्पापात्रयोक्तं पापशोधनम् । शृणुयाद्दखिंशं च वैशाखे विधिनाण्डज ॥ १२ ॥
माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्दिप्रान्होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
कोटिलक्षायुत्वं सूत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ १४ ॥
दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गं पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥
तस्य पुत्रीविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरारसुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेण्डज ॥ १७ ॥
जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । जयोदश्यां दिवा भूमावृक्षे मृगशिरोभिधे ॥ १८ ॥
निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजाप्रभावतः । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुं प्रपूजयेत् ॥ १९ ॥
तथा तृतीये जनुपि मरणं गोघ्रातसुत । सर्वपापाविशुद्धः स्यात्पुनर्मौंभमवाप्नुयात् ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । तेन तत्पापशुद्धयर्थं देयं रीतिपलं शतम् ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र मह्यभाग तद्रोगात्पापजाद्व्युवम् ॥२॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकत्रयुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बैनतेय महाभाग स्वस्रोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दिनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्मुक्तं गर्भपुष्ट्यर्थं कृद्दुटाडं स्वगेश्वर । अत्र जन्मानि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं धारयति प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
कृत्वाण्डं विधिना तद्द्वैरेण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धमितर्कं वापि निजविचिन्तुमानतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना ह्याचरेच्छङ्करव्रतम् । पुजादानादिकं कृत्वा सा भवेत्पुत्रिणी रम्य ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिणत्रयुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अवन्यां राजसम्मानां देवाद्रिजपरायणः । वैश्यजातौ समुत्पन्नः कश्चिदासीद्विलासवान् ॥ १ ॥
कृपिवाणिज्यतस्तेन घनानां सख्यः कृतः । प्रतिवेशे स्थिता तस्य हरिणाक्षी हि शूद्रजा ॥ २ ॥
बलात्सा धर्षिता तेन हृतान्याभरणानि च । कामलोभाच्चञ्चलाक्षी स्त्रीस्वभावाच्च तद्रथा ॥ ३ ॥
लोकलज्जाभयात्तेन गर्भस्तस्याः प्रपातितः । तदुग्रपापादधमो राजयक्ष्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
अत्रन्तीवासकृच्चापि भ्रूणहा स नराधमः । देशान्तरे मूर्तिं प्राप प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
भुक्तातिदारुणान्सूत नरकान्योरदर्शनान् । फलान् भुक्त्वा पुण्यानां चान्ते पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभरतस्सदा । नानाचौर्यकलायुक्तो लोभश्चनतत्परः ॥ ७ ॥
महाममाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुसैश्वर्यधनेर्धुक्तो कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविर्जितः । वक्ष्यामि निष्कूर्तिं सूत सर्वपापनिष्कृतनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वथवा काश्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तत्रिवर्षीतं मन्त्रैस्तल्लिङ्गजैस्तथा ॥ १० ॥
गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । सम्पूज्य विधिवदेवं तदन्ते भोजयेद्द्विजान् ॥ ११ ॥
शिवभक्तांस्तथा शान्तान्पूजयेद्दक्षिणादिभिः । नानाहिरण्यैर्विधिवैस्तथा चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापोधनाशनम् । सम्प्राप्य तत्र निर्माणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि काश्यपे । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
तस्मा शलाका देया वै शूद्रकर्णोऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥

आयुर्युत्तरात् तस्य कृतनिष्कृतिमानसः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पृथिवसरे ॥ १७ ॥
एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्दशोऽध्यायः सप्ततिसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात्स्वर्गमत्रैव जन्मनि । स्वरोमसमान्यस्या रोमाण्यत्र भवन्ति च ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय तथा द्यारस्वर्गनिष्कत्रयं सुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचमश्चतुर्दशतिसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी च हरेर्द्रातिं ध्रुवं ता च स्वगेश्वर । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छक्त्या तिलान्गोविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षष्ठश्चतुर्दशतिसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्तहारिणी । सात्र जन्मानि शूलेन रोगैर्णैव च वाघ्यते ॥ १ ॥
सिद्धाग्रदानं विप्रभ्यो दर्शनभ्योऽथ स्वगेश्वर । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रमदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽथ त्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तमश्चतुर्दशतिसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्रघाती भवेत्पूर्वजन्मन्यय स्वगाधिप । सोऽत्र जन्मानि जायेत नरंश्च विकृतसगरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नादानं चात्र जन्मानि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रभ्यो शक्तितोऽज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टमश्चतुर्दशतिसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बंध्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
मुखजा प्राग्भवे सत्र तत्पापायवनी हि सा । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि गङ्गायां हि स्वगेश्वर ॥ २ ॥
पूजयेत्क्षरुद्रांश्च तदर्द्धं वा तदर्धकम् । शक्त्याय भोजयेद्विप्रान्होमपेच स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
कनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्ततिरतस्या इह जन्मनि च ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवमश्चतुर्दशतिसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रघनान्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽपि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्चादिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरभावेन रात्रौ भायांसहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्रवम् ॥ ४ ॥
गृहस्याश्राल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहूतिये काले गतः स यमसादनम् ॥ ५ ॥
सस्त्रीकः स्वरुलं मुक्ता पापाहुष्टं शुभात्तया । शुभं चपुण्यात्प्रापि देशे स जातो बाहुजाधरः ॥ ६ ॥

मध्यस्वरूपो मतिमान्कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकल्पः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 यौवनस्यः सुखैश्वर्यधनैस्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगभोगयादृचः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाच्छोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तातुरोक्षधूर्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोधातादाग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि स्वगेश्वर ॥ १० ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायासीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा मधुरेवास्ति मृतपुत्रात्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गे वृषभे शनिः । लक्षणैरेभिरादृचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कारयित्वा शिवं साङ्गं पल्लवैदमितैः शुभैः । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुसारतः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशोरूपचारकैः ॥ १४ ॥
 सस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोत्रे सुमनोहरे । सर्वोपस्करसंयुक्ते वितानाम्बरमूपिते ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदजितम् । तन्नाशय ददेऽहं तु शिवं गोरयसंयुतम् ” ॥ १७ ॥
 गोविकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पञ्चमापमितो बह्निर्देवो हेममयोऽधुना । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अध्याक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्द्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तद्ये जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिव्याधिविवर्जिताः ॥ २१ ॥
 नैवं करोति मोहाद्यः स तु पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मितैकोने वपे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २२ ॥
 पञ्चाशन्मितके चैव रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुरष्टमिताब्दकम् ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सौसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 नीरोगः स्यात्तथा यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् । न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं खगाधिप ॥
 तस्मिन् वयसि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो एकोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वयुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी त्ववधीतपूर्वं मोहादुष्टं खगाधिप । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजती तथा । दद्याद्देवविज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परवृत्तं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥

घृतधेनुमदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ग्रहिणीरुमुतात्र सा ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वेशास्त्रे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्तसंदर्शनः । उदरे वाजतान्त्रोगान्किञ्चिच्छ्लोषघातकान् ॥ १ ॥

किञ्चित्क्रोधी च लोभी च किञ्चिद्विचसमन्वितः । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥

एकापत्यं भवेत्तस्य स जातो मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्त्वस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ ३ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं भवे महाबाहो शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन चाकरोत् ॥ ५ ॥

व्यवहारादिकं कृत्वा ब्रह्मस्वेन ह्यवर्षयत् । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ६ ॥

ब्राह्मणायापिर्षतं नैव ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ७ ॥

पश्चान्मृत्युवशं प्राप्नो नरके रोदन् गतः । ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्पाणाश्च सदृशकम् ॥ ८ ॥

पतितो नरके घोरं पच्यते चेह कर्मणा । व्रतदानप्रभावेण जातोत्तमकुले च वै ॥ ९ ॥

इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १० ॥

ब्राह्मणस्य विशेषात्तु ब्रह्मस्वं विपमेव हि । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमसह्यं तत्र जायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां न भवेन्मृत्युनिष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकार्यकरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १३ ॥

यजुर्वेदमयं देवं यजुर्मिः शतरुद्रजैः । पूजयित्वा विमुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १४ ॥

रुद्रैकादशनीमिश्र रुद्रैकादशकेन वा । जपेन तोपयेद्दवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १५ ॥

तद्देशेन हीतव्यं रुद्रं श्रद्धासमान्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्दक्षी तिलैस्त्रिमधुराहृतैः ॥ १६ ॥

हरितालीपलाशोत्थसमिधोऽत्र हविर्हुताः । प्रतिरुद्रं प्रदात्तव्यं गीयुगं रक्षानान्वितम् ॥ १७ ॥

केयूरकुण्डलाकल्पास्तत्र पुस्तकमण्डलम् । प्रतिरुद्रं शतं विमानभोजयेत्सुसमाहितः ॥ १८ ॥

निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुरुवदक्षिणां । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेदघम् ॥ १९ ॥

इतिहासपुराणोक्तीः सूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्द्विधिवचाक्षर्यं सभार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ २० ॥

देवर्षिपितृमत्यानामृपीणाश्च मदीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २१ ॥

पूर्वसंजीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वानुदीरितात् ॥ २२ ॥

कृष्णगुल्मोत्थितां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ २३ ॥

इति श्रीपुद्गलसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चमोऽष्टाधिकसहस्रतमः ॥ १८०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे या भवेत्काचित्स्वर्णकारी स्वगेश्वर । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥

तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥

तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥

तेन वै कर्मणा युक्ता सम्प्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमाजाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥

धनभृत्याश्वभोगार्थेनानाविभवसंयुता । पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोघाताघसम्भवात् ॥ ५ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशकम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥

मार्गं हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठा कारयेत्ततः । संस्याप्य च शिवं तत्र विधिना विनत्तासुत ॥ ७ ॥

होमयेच्च ततस्तत्र तिलान्नाज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छुच्यया शिवपूजनतत्परम् ॥ ८ ॥

दद्यात्तथैका कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्मापनाशनम् ॥ ९ ॥

नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीपुद्गलसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले तेन पापेन बहुभूतः प्रजायते ॥ १ ॥

दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुभूतान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥

इति श्रीपुद्गलसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि सात्रैव बहुभूतरुजाकुला ॥ १ ॥

दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना कारयेत्तत्र न पश्येद्बहुभूतताम् ॥ २ ॥

इति श्रीपुद्गलसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातयेत्सूत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन वाध्यते ॥ १ ॥

स नानाप्रतदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थया पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥

अथवा महिषीदानाद्दिप्राय विधिनाण्डज । महिषीघातजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥

इति श्रीपुद्गलसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं सुष्कातिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चाय ॥ १ ॥

ज्ञानाज्ञानकृतस्यास्य निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मपापान्महापापात्पण्डः स्याद्बहु जन्मसु ॥ २ ॥

इति श्रीपुद्गलसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकादशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव फलहृत्काचित्तममादादिनतासुत । अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाण्डज ॥ १ ॥
 अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजाहृदात् । फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः ॥ २ ॥
 भोजनन्तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् । प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 क्षमायां नारिकेलानि दद्यानि खलु शक्तितः । तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चाद्दत्तमातिम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान्पूर्वं जन्मन्वत्र स्वगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाख्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगाद्विमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्वयोद्देशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिर्षीं घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीड्यते ॥ १ ॥
 दद्यात्साभरणां सूत महिर्षीं यमदेवताम् । युगकम्बलसंज्ञां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिर्षीवधजात्सुत । तस्मिन्दाने कृते तत्र कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्वयोद्देशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधात्प्राग्मृपभानाश्च नासाग्रस्य स्वगेश्वर । नासाछेदोऽत्र तस्यास्ति यूनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तन्निकृतिः कापि दत्तेदानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियेवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 भेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महाबाहो कवीनां हि स्वगेश्वर । महाघोरमभूद्गुह्यं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमथात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचार्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंदो म्लेच्छानां जनित स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागे च शतयोजनसम्मिमे ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लयस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापालोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पशिमिमे वर्षं पथहीने स्वगेश्वर ॥ ९ ॥
 महाकालनरादानात्सुवर्णस्य खगाधिप । सर्ववित्तपहंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥
 पश्चाद्शीतिमितायुः स्याद्वत्ते कालनेऽण्डज । प्रायश्चित्तेऽकृते तत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तं वत्सरे ॥ ११ ॥
 कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणां मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
 चिद्रं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । दृष्टिर्यं लघुनं पुत्र पंड्युलिमितं शुभम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूहणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षोडशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणात्नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयतेऽवश्य विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुक्षीं निहते पूर्वे भवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
रत्नधेनुमहादानाद्द्विदिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिज रोग कातरत्यं हि काश्यपे ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवाल्येऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हृतास्तया ॥ १ ॥
सा शूद्रा वै महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृताद्दिनतात्मज ॥ २ ॥
तेन कर्मफलेनात्र चतुःपीडातिदारणा । त्रिदोषैर्दृषिता चात्र युवभावे स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपकृत्पापशोबनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
सुवर्णविहिता भव्याः संपूज्याश्च महेश्वरम् । गन्धपुष्पैरेतथा दीपैर्भक्ष्यैर्भोग्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥

दद्याद्द्विजेभ्यो बहुशस्तरमात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
मधुधेनुप्रदानाद् ब्राह्मणाय स्वगेश्वर । दुष्टगन्धयुताद्दीपान्मुच्यते नात्र सशयः ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायो त्रिंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कञ्चराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगा त्वगाधिप ॥ १ ॥
येन रत्नमयी दद्यात्समुवर्णा विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तदत्तेन महाहृतम् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः माग्जन्मन्यभृत्काश्चिन्नरो दानक्रियान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छूरो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र भोगाढ्योऽपि विशेषतः । व्यनिचाररतस्यैकनाह्वणस्य स्वगेश्वर ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्तान्तियमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पञ्चनद ह्यत्र जातः शूद्रोऽतिचाधमः । स चारस्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सञ्जलैश्वर्यसम्पन्नो नानापनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥

सप्तजन्मस्वसौ पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२२ ॥

अरुण उवाच ।

शात्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्यशोधनी । राजमान्पविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
 किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्तादि शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
 तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । मित्रभक्तिपरा नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
 एकपुत्रप्रसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुण्यं रतं शान्तमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तरिद्ययाः । विधानं च हितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रतां यातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
 भ्रयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
 वशितं तद्धनं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्यं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः संजातो ब्राह्मणश्च सः ॥ ९ ॥
 इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना खगेश्वर ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौरुपहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्यं विपतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपणैको हि त्रिपते ब्रह्मस्वात्सुतसन्ततिः ॥ १२ ॥
 तस्य सन्तत्यनागाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । मुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमग्रं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
 सुशीतसालिलैः पूर्णं सरत्नीपविपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैष्णवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्रक्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कृद्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवदादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठापूजनं कृत्वा ततो मां वै सवत्सकाम् । सम्पूज्य दद्याद्विषय द्रोणान्सर्वेव निर्मितान् ॥ १८ ॥
 जातीपुंससमुद्भूतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देतुं दम्पनीं परिचापयेत् ॥ १९ ॥

एवं कृतविधेः सून निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तराष्टशतधिकसहस्रतमः ॥ १८२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसन्मानी ह्यत्र जन्मनि चाण्डज । महादृष्टक्रियायुक्तो वधवंधनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक्कृतात्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पण्डो दास्यतिसेवनात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भोः सुत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तराष्टशतधिकसहस्रतमः ॥ १८२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मज्ञी सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्दिजम् । सर्वं विचेष्टितं यस्माच्छृणु चात्र खगेश्वर ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सप्तन्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥

तस्मादियं महादुष्टा वाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अतिबाधायुता पूर्वं पिटुगोहे स्थिताण्डज ॥ ३ ॥
महादोषवती पापादिह सम्प्राप्य यातनाः । चतुर्विंशतिरे वषे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहस्पृहारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
वृत्कुम्भान्यथाशक्ति दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पृहारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सुत गुडं मोहात्प्रायमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
गुडयेतुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पृहारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अय काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
तदाहास्य महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मणस्यैकत्राला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवधात्सा वै किञ्चित्कालेऽप्य वै मृता । मुक्ता फलानि सर्वाणि पुण्यपापोद्भवानि ह ॥ ३ ॥
सा शूद्री यमुनातीरे जातात्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता वाल्ये निष्कृति पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पृहारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेथा पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
तात्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूजा सदक्षिणम् । तदोपशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पृहारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवेत्त्रोभात्पुरा भवे । कण्टूरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तदोपशमनायैव ब्राह्मणाय स्वगेश्वर । कण्टूरोगप्रशमनं दानात्तैलघटद्वयात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पृहारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ज्वाचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्गुमा । भर्तृत्यक्तात्र विधिना महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तथा महोपशोधिष्यैः पत्युः पुंस्यं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
भूतः पापतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णत्राह्योऽतिदुःसार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
पहुजन्मसु भविता पापान्मुक्तिः स्वगाधिप ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पृहारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभङ्ग्यार्थं महाभाग यो हन्याद्रायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खंजोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता चेद् जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धयर्थं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वात्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे चौर्याद्दुष्टं हरति कल्पयित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते सात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडवेतुमदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्रिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायस्त्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्वैश्योऽभवत्सून देशे नेपालविश्रुते । बहुमित्रमुखिसदृशो हठो व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं च कृतवान्देशेऽपि यः पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं तु सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियं समगमद्रव्यभिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रणि ॥ ३ ॥
फलानि शुभपापानि भुक्त्वा जातेऽत्र पर्वते । गौरी मध्ये महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशे देशेऽतिविख्यातो वृणी स्वल्पो महागुणाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाद्भविता स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्स्त्रीपाप्तिषुत्कारिणीम् ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हेमिकीं कार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गंधैर्माल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देवविधिज्ञाय सुकुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्राजतं त्रिपालात्मकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णीयात्स महाद्विजः । पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
नेवं करोति यो मोहाजडधीर्निवचानितः । स्त्रीमुखं नेह लभते रिष्टं तत्सान्दके ध्रुवम् ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ १३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायस्त्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्भो हन्यान्मृगं हि विनतास्रुत । खड्गः स्यादन्यजनुपि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
पापनाशकरीं तस्य निष्कृतिं वचनमहं सुत । दद्याद्दशं नवं तत्र स्वर्णानिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
साहायनं सालङ्कारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न पश्यति च खड्गवं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र कण्डूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥

सा मुच्यते महाभाग दानात्तलघटद्वयात् । ससुवर्णाद्यथाशक्तिं तलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चविंशदुत्तराष्टशताधिकमहत्तमः ॥ १८३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्तिर्दंडो धीरो गिरपूजनतत्परः ॥ १ ॥
राजपत्न्यां महावाहो दधारासत्त्वधर्मनः । गर्भं च कामलोभेन भाविनोऽर्थस्य वै वलात् ॥ २ ॥
पापात्पापफलं मुक्ता यमलोके खगाविप । शिवपूजनजातुण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
देशे जाङ्गलके पण्डः सर्वधर्मवहिष्कृतः । शिवपूजारतश्चैव प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकमहत्तमः ॥ १८३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादथा याववीतपूर्वं मृगं हि वनिताण्डज । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतिं शृणु ॥ १ ॥
तद्दातकाले खञ्जा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदुःखार्ता तथैव हि तदेतसः ॥ २ ॥
तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूपणाञ्चितम् ॥ ३ ॥
स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्पत्त्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ४ ॥
दानप्रभावात्पश्नीन्द्र खञ्जत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकमहत्तमः ॥ १८३८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कृशाङ्गः पाण्डुरश्रुतिः ॥ १ ॥
उर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद्गृहणीगदः । तस्य भार्या शुभाचारा सुस्नेहा भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तस्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भस्तस्या रक्षितोपि पातं कुर्याच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महानाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टाद्दैनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचार इतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहर्षो च कुलटावाक्यलंघनात् । भर्तृस्तस्याश्चोरवृत्तिर्दुष्टसङ्गस्य दोषतः ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्रव्यं न्युततस्करवृद्धिना । धनं मुक्तं च ताभ्यां वै ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्धनं मुक्ता पीडितो दारुणैर्ग्रहैः । यातना वदुधा प्राप्ताः पश्यान्मानुष्यमाप्य वै ॥ ९ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं साम्प्रतं भुवि । इदं चलुर्थकं जन्म गर्भपातोऽभिजायते ॥ १० ॥
उभाभ्यां च कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि विश्वेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रदंजन्मनि या नारी नानागर्भान्दिनस्ति वै । तस्याः शुद्धये निष्कृतिस्तु श्रूयतां कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
ना नारी यतवाग्देरमना वै व्रतकांक्षिणी । सांभ्यापने रामापूर्वमाणे पक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥

तस्य पापस्य ज्ञान्त्वर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः स्रवन्तीं ज्ञान्तां च सुरभिं शुभलक्षणां ॥ १५ ॥
 गृहमानीय विधिवत्पूजयेतां समाहितः । इष्टेस्तु यवसिः पानिर्भक्ष्यैः कण्डूयनेरापि ॥ १६ ॥
 रुचिरेस्तु सुगोष्ठान्नैः सा तां परिचरेत्तदा । बलिषुष्पादिभि रशो दीपैः स्रक्चन्द्रनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतगङ्गलध्वानैः स्याद्यज्ज्यायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसा हविः ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पश्वगव्यानि ययान्वायमयाश्रती । एवं व्रतपरा नारी मासेमासे तु संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवस्ताया इष्टं समभिक्षाङ्घ्रिणी । व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्रक्दामभूपणेः । सम्बगम्यर्च्य तां धेनुं मानयन्ती स्तनधयम् ॥ २१ ॥
 कृत्वा च विधिवत्समै तां दद्यादितिभाषिणी । सुवर्णां शुद्धमात्रेण मापपोडशसंमितम् ॥ २२ ॥
 ददात गां सवस्तां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया कुलदावृत्त्या नानागर्भा विधातिताः । नानाभेदैः पातिताश्च गर्भा वै बहवो सुवि ॥ २४ ॥
 तत्कर्मणाजितं पापं गर्भपातादिदूषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवस्तां गामिमां ददे ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि बन्ध्यात्वं नाशय त्वं शुभानने । दानेनानेन सुरभेरनवा ससुता तथा ॥ २६ ॥
 भवेयं त्वत्प्रसादेन सगर्भा सुभगा प्रभो ।” एवमस्तिवति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २७ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं गृह्णीष्यद्वै फलानि च । एवंकृतविधेः सूत नारी स्यादुःखनाशिनी ॥ २८ ॥

बन्ध्यात्वान्मुच्यते सूत पुत्रप्राप्तिर्धनशिवनी ॥ २९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः काश्चित्पुरगं घातयेन्नरः । इक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूता पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालवाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं वा कृतनिष्कृतेः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सङ्गरः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरकर्म कृतं तेन दृष्टसङ्गेन चाण्डज । चौयेण गां पुरा नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिसुपागताः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 नानाविभवसम्पन्नो धनपुत्रसम्नितः । युवभावण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दशस्वर्गैस्तु सम्मिता । लिखित्वा गौर्विधानेन पूजयित्वा विपानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्र्यां च जपेत्तत्र त्रियुतं चासुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमधेञ्च ययाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेदं स तदोपात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्धान्येनारी शृंगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
अत्र जन्मनि वै चोर्धात्स्थानाच्च बहु बंकृतम् । पादभङ्गो भवेत्तस्मात्पापाञ्चैव स्वगाधिप ॥ २ ॥
करोति तस्य पापस्य निष्कृति विधनात्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रसूयेत गत्वोर्धात्पतनं तथा ॥ ३ ॥

अर्थं दद्यात्स्वर्णयुग्मनिर्मितं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽयाचिच्चत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदर्धं प्राग्भवे सात्र जन्मनि । महापर्वसु गद्गादिपुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
सर्वापस्करसंयुक्तं स्पर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकण्ठपीडनाडिनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायधनुश्चत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यासीत्क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तः प्राग्भवे विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्कृताचारितं चक्रे भाविनोऽर्धस्य वै वलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥

कृतः प्रयत्नो हि महात्रासुद्भर्मस्य पातनम् । तथा ह्यल्यहल पीतं लोकलज्जातुरा मृता ॥ ३ ॥

गर्भे पीडा महत्युया वालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपथ्युक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥

कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततो वै मरणम्प्राप्तो वाहुजोऽय सहाययुक् ॥ ५ ॥

सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगौश्च शाश्वतात् । अशुभान्नरकान्भुङ्क्त्वा स्वकृताद्दृढकर्मणः ॥ ६ ॥

सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे वाहुजश्चेह जन्मनि ॥ ७ ॥

गौः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च मित्तदो लोभमोहकृत् ॥ ८ ॥

नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । धाद्यन्तसुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥

धर्मादिदं तथा पापाङ्गुतः पापततः शठः । सकन्यो हृदि रग्णश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥

शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक्तद्राघनपत्यकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापान्नोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरो धन्या लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भवारणकारिणीम् ॥ १३ ॥

शूद्रायाः प्रतिमा कार्या परलः पथभिरन्विता । हिरण्यमी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥

तदर्धेनायरा कार्या निजवित्तानुमानतः । गन्धपुष्पैरलङ्कृत्य सा देया पापनाशिनी ॥ १५ ॥

पथमार्षः कृते विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सोर्वर्ण दशमापकम् ॥ १६ ॥

राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥

होमपेक्षण्डुलेः साज्यैः सर्पपैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

एवंकृतविधेः सूत सर्वपापिनाशनम् । तस्य पुत्रवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् ॥ १९ ॥

ब्रह्मते तु यथाशक्ति प्राप्यश्चित्ते यथादिते । रिष्टं पाठीमिते वर्षे दारुणं शतैर्वकृतम् ॥ २० ॥

मापश्चित्ते कृते सूत जीवनं चान्द्रसप्ततिम् । जन्मादिररणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभूवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविद् । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्रुनिकटेण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । मुक्तातिकामलोभेन बलात्कारेण दूयिता ॥ २ ॥
 स चातिधर्मपुत्रस्य भुक्त्वा रौरवातनाः । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्राग्त्रापि च सङ्गरः ॥ ३ ॥
 पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरयः । राज्यमचारको धीमान्गजाश्वपतिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृतिं प्राप्स्यति गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सप्ततिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गाहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
 सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय खगाधिप । न पश्यति महापीडां पापजां पादसम्भवाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्रामभवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोराधिपो महोप्रश्च तत्संतर्गां खगाधिप ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्ववृपादीनि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान्घोरात् पापात्पुण्याच्च शाश्वतान् । स्वर्गात्पर्वतभागे तु सञ्जातो बाहुजोऽधुना ३ ॥
 बुद्धिमान्राजसम्मानी महोप्रो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनस्त्वसौ सूत पराभित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च य पुत्रा स्त्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान्सूत सौवर्णान्धृतपूरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हीरवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चेतश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नेततमकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्याच्च पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
 अष्टाशीत्यब्दमायुः स्यात्सन्ततिःकृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुद्भूतो वासुदेहरुजाकरः । गुल्माद्या ह्युदरे बाधा शिरोऽर्तिर्जायते तदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्स्त्वेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योन्यद्वेष्यभावाच्च किञ्चित्प्रतीकर्त्तं परम् । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 उदरश्च स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पावनम् । केन पापप्रभावेण कथय त्वं दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि विप्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं वेददेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्वेष्यभावाच्च वर्तते च विधिः सुत । कश्चिद्विप्रो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्द्वैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्वित्तं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः सह ॥ ७ ॥
 लंघनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्त्सनेस्तर्जनाद्यैस्तु न शूद्रेणार्पितं धनम् ॥ ८ ॥
 दिनेः कतिपर्येव शूद्रो हि यवैः सह । ब्राह्मणं भर्त्सयामास ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥

तदर्थमपि प्राप्तश्च स्वात्मघातं चकार, ह न गर्भयुक्ता तु भार्या वै भर्तारं पृथतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
 हृतं तस्यापि सर्वस्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । किञ्चित्काले गते कैश्चिच्छूद्रो म्लेच्छैर्हं धातितः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरये वसत वर्षायुतसहस्रकम् । पपाच नरके घोरं शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । तत्र यत्नशतेनापि ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १४ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थे सिवत्सरं सेवां ह्येकचित्तेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योडाह्नं तथा ॥ १५ ॥
 तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा । सुशुभे भृप्रदेशे तु गोमयाद्युपर्चयित्वा ॥ १६ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेर्चयेत् ॥ १७ ॥
 सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुमुमादिभिः ॥ १८ ॥
 जनन्यास्ताडितं भूयः प्रशुभ्राद्यांस्तथा र्चयेत् । चान्देहं चारुवाहुं चारुगुप्तं यशस्विनम् ॥ १९ ॥
 श्रीवत्साकं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत्कृमात् । पूजनं विष्णुसक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः ॥ २० ॥
 पुष्पैः समन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुधारणैः । तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोरनोदेवादिभिस्तथा ॥ २१ ॥
 शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुं द्रव्यसमन्वितम् । नानासुखैश्वर्ययुतो गजाश्वरथयाहनेः ॥ २२ ॥
 बन्धुभृत्याधिकारादयो वस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ २३ ॥
 घूर्तो मिथ्यामवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसन्ततिदुःखातां बालवत्सवघादिह ॥ २४ ॥
 नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं स्वगेश्वर । चत्वारिंशन्मिते, वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ २५ ॥
 गृहपापान्महाभाग वृष्टिरिष्टसमुद्भवात् । पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ २६ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्सायनाशिनीम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं सुत शृणु तद्वर्णानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २८ ॥
 दृढकर्माजितात्पापान्न चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्द्वारिवंशस्य वैशाखे विधिनाण्डज ॥ २९ ॥
 माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रान्होमयेषु स्वशक्तिनः ॥ ३० ॥
 कोटिलक्षायुतं सूत रुद्राध्वार्यं जपेत्तथा । येनूनां दशकं दद्यात्सवत्साभरणांनितम् ॥ ३१ ॥
 दद्याच्च कपिलामेतां स्वर्णशुद्धीं पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ ३२ ॥
 तस्मिन् पुत्रविद्वद्धिः स्याद्विवाहादपरात्सुत । मृत्युः पश्चाद्दग्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र न वत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थपुण्याश्रयेण्डज ॥ ३४ ॥
 जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवाभूमौ ऋक्षे मृगशिरोभिधे ॥ ३५ ॥
 नियोगं कथितं तस्य विष्णुपूजनजात्फलात् । भविष्यति गतिस्त्वस्य शुभा विष्णुमपूजनात् ॥ ३६ ॥
 तथा वृत्तये जनुपि मरणं गोप्रहातसुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ३७ ॥

इति श्रीबृहस्पृरुणसंवादे कर्मविवाकेऽध्याये एकमेनमचाक्षुषाष्टशताधिकतहस्रतमः ॥ १८४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ग्राममुक्तं गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटाण्डं स्ववेश्वर । न गर्भं धारयत्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ १ ॥
 कृतवाण्डं विधिना तद्वह्निरेण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुमानतः ॥ २ ॥
 दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेच्छाङ्करं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्यां कृष्णार्थां मासिमासितु ३
 पूजयेच्छकरं रत्नो तथा जागर्णेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकपंचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग यत्कर्म कृतवान्पुरा । जीवोऽर्थं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राज्यभचारी बलवाञ्छूरो मन्त्री महायशः ॥ २ ॥
 संविधिप्रदसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्वाजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्कृतम् । लुण्ठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलेन वै । त तेन कर्मणा युक्तः प्रातस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सुहृन्नातिदारुणान्सूत नरकान्धोरदर्शनान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोभवञ्जनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्वर्यधनेर्पुक्तो कुटुम्बभरणे हृष्टः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृतनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्वथवा काष्ठ्यां स्थाप्य लिङ्गन्तु शोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तद्विङ्गैस्तथा १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । सम्पूज्य विधिबद्धं तदन्ते भोजयेद्द्विजान् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तांस्तथा शान्तान्पूजयेदक्षिणांशुकैः । नानाहिरण्यैर्विविधैस्तथा चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यत्पूर्वं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्ववापीघनाशनम् । सम्प्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा पूर्वमेतद्धि काश्यपे । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तप्ता शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुर्वदशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य हि । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं जायते पृथिवरसरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपंचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात्स्वरमथैव जन्मनि । खररोमसमान्यस्या रोमाणीह भवन्ति च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हारयेद्रीति नारी सा च खगाधिप । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीति दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायन्त्या जुहुयाच्छतया तिलान्मोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । सात्र जन्मनि शूलेन रोगैर्नैव च बाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानाद्दिग्भ्यो दर्शनेभ्योऽय खगेश्वर । भिषुभ्यश्च तथा दानाद्वसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्माश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्राघाती भवेत्पूर्वे जन्मन्यय पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायते नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्दिग्भ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बंध्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
मुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापाघवनी हि सा । तन्निष्कृतिं प्रवक्ष्यामि गङ्गाया हि समगाधिप ॥ २ ॥
पृजयेत्क्षरुद्रास्तु तदूर्ध्वं वा तदर्धकम् । शक्त्याय भोजयेद्विप्रान्होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्ततिस्त्वस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायसप्तपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कास्यहारी तु पुरुषो प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोणेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दानात्पलशतादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिवे सुन । धर्मकर्मा साधुमक्तः पितृपुत्रधनान्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । सर्वाण्यपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यन्वादिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचारित तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशीयस्य कस्यापि गृहं शश्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिनावातु रात्रौ भार्यासहायतः । तस्मिन्दग्धे महाबाहो निर्दग्धं वृषमद्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो वहुनिधे काले गतः स चमशासनम् ॥ ५ ॥
सखीकः स्वफलं मुक्ता पापाहुष्टं शुभाच्छुभम् । ततः पञ्चनेदं देशे स जातो वाहुजाधरः ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान्कुलेष्टः पुत्रो हृष्टः । गौररक्तो नातिनीचो चहुकन्यः पृथ्विभुः ॥ ७ ॥
र्यावने तु मुखेभ्यर्वर्धनः स्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगनाभयादचः कृती मानी जनामियः ॥ ८ ॥

पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तातुरश्च धूर्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोवातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि स्वगेश्वर ॥ १० ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायासीद्वाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रपुत्रेवात्र भूतपुत्रात्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गादृपभे शनिः । लक्षणैरेभिराड्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कारयित्वा शिवं साङ्गं पल्लवंदमितेः शुभैः । हिरण्मयं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्थमितकं वापि मिज विचानुमानतः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैः षोडशोरूपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य विश्रुतं पश्चाद्गोरये सुमनोरमे । सर्पोपस्करसंयुक्ते वितानाम्बरमूर्षिते ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविधिनाय मन्त्रमेतमुदीरयन् ॥ १६ ॥

मंत्रः ।

“मोहारपूर्वं महापापमग्निदाहाद्यर्जाजितम् । तन्नाशय ददेऽहं तु शिवं गोरेश्वरस्थितम्” ॥ १७ ॥
 गोधिकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पञ्चमापमितो वद्विदंगो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्द्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायते सुलभाः पुत्रा आविष्यन्तिविधिवर्जिताः ॥ २१ ॥
 चात्वारिंशन्मितकोने वर्षं रिष्टं प्रकीर्तितम् । पञ्चाशन्मितकेन्दे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुश्चतुःसप्तमितान्दकम् ॥ २३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपञ्चत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेद्विदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तमतः शृणु । शूलोद्भिन्नतनुं चारं मृतं प्राप्य स्वेदिने ॥ १ ॥
 तत्तले तु तदा कुर्याद्बन्ध्या स्नानं शतोपधैः । पत्रवृक्षोद्भवः सूत तथा मृद्धिश्च सप्तभिः ॥ २ ॥
 तीर्थोदकैः समन्त्रैश्च तं पूज्य प्रथमं सुत । विधनानेन या कुर्याद्बन्ध्या पुत्रं लभेद्दध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपञ्चत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्ता स्वभार्या परमां सार्ध्वी सन्त्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्रभवे गच्छेदन्त्यां स्त्रीं काममोहितः ?
 सोऽत्र जन्मनि भोः सूत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते त्रिपतेऽत्रश्यं ब्राह्मणीगमनादिह ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया शोक्तं खमाधिप । तस्मिन्वयसि वै रेगी भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्याय द्विपञ्चत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षान्द्र शीर्षरोगमपीडिता ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्येत नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चपशुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहादुष्टं स्वगाधिप । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णां राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायपञ्चपशुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परधृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदवेदिने । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मनीह स्वगेश्वर ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपशुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ब्रह्मणीरुग्युतात्र मा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चपशुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८६६ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छस्त्रोपघातवान् ॥ १ ॥
किञ्चित्प्रोद्यथ लोभश्च किञ्चिद्विचतसर्मान्वितः । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य तच्च वै मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्त्वस्यापत्यं नान्यत्प्रजायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन संत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि सद्वुद्धे शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृषिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन चाकरोत् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना तद्दे ब्रह्मवित्ताद्वचवर्षवत् । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भाक्षितं तेन बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरके रौरवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणाञ्च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके घोरि पक्तस्त्वत्र स्वकर्मणा । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ९ ॥
इदं वृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १० ॥
ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विपमेव हि । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कल्पशताधिकम् ॥ ११ ॥
तस्माद्दिप्रणदोपदि ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणाञ्च निष्कृतिं श्रेयसे वद ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकाममदः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रियैः । यजमानः प्रमुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैकादशानीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । यत्नतस्तोपपेक्षेवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥

तदशशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवञ्जुहुयाद्द्वीं तिलस्त्रिमधुराण्डुतैः ॥ १७ ॥
हरितालीपलाशोत्थाः समिधोऽत्र हुनेत्सुधीः । प्रतिरुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रशानान्वितम् ॥ १८ ॥
केयूरकुण्डलाकल्पमन्त्रपुष्पकमण्डलु । प्रतिरुद्रं शतं विप्रान्भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेदवम् ॥ २० ॥
इतिहासपुराणोक्तीः सूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्कर्ता सभार्यः प्रीतितोऽप्यहम् ॥ २१ ॥
देवार्पितृमत्यानामृषीणाञ्च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २२ ॥
सर्वोत्तं जीवजातीनामुत्पत्तिं ऋणुयादापि । ऋषीणांमृषिपत्नीनां वंशान्सर्वानुदीरितात् ॥ २३ ॥
एवं वै त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्देवादिजान्स्त्रम्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
एवंकृतविधिः सूत हरिवंशश्रुतार्थकः । वाचकोपारि सन्तुष्टो भूमिद्रविणवस्त्रकैः ॥ २५ ॥
सुद्राकर्णकितुरगं दत्त्वा तु पर्यास्वनीम् । भूमिद्रविणदानार्थस्तोत्रेप्येद्विजपुद्गवान् ॥ २६ ॥
इति श्रीवृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपष्ठुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् । तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् ॥ १ ॥
यो वै तस्य मृतः पुत्रः सजातो ब्राह्मणः स च । इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ २ ॥
भार्या दुःसकरी नित्यं पुत्रहीना समाधिप ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौरूपहेतवे ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपेणेको हि भ्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसन्ततिः ॥ ५ ॥
तस्य सन्ततिरक्षार्थं कारयेन्निष्कृतिं शुनाम् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ ६ ॥
कुर्वाद्दृष्टदं पत्रं राजतं शुद्धतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्ताम्रमयं वै कुम्भमत्रणम् ॥ ७ ॥
सुशीतसलिलार्पूर्णां सरलीपथिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णापात्रोपशोभितम् ॥ ८ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पत्रं वेणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्रवचन्दनान्वितम् ॥ ९ ॥
तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कृद्धपविर्निर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दद्यात्तां वेद्वादिने ॥ १० ॥
प्रतिष्ठापूजने कृत्वा ततो गां वै सक्तसकाम् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा द्रोणाः सप्तैव निर्मिताः ॥ ११ ॥
जातीलक्षप्रसूनैस्तु कुर्यात्पूजां दिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देहेन दम्पतीः परिधापयेत् ॥ १२ ॥
एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपष्ठुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ना काचिद्भविता मोहात्प्रान्भवे माशिकं हरेत् । सात्र जन्मानि पक्षीन्द्र दुर्गन्धादद्या प्रजायते ॥ १ ॥
मधुधेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्धरोगात्सततं मुच्यते सा खगेश्वर ॥ २ ॥
पण्डुश्च राजसम्पत्नी चेह जन्मानि जायते । महादुष्टक्रियायुक्तो वधवर्धनतत्परः ॥ ३ ॥
स कृतात्तु महादानात्सुखैर्बर्धनान्वितः । महामानी महावृत्तः पण्डोऽगम्यात्तिसेवनात् ॥ ४ ॥
नेह जन्मानि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मघ्नी सा समारख्याता या पूर्वं घातयोद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणु चेह स्वगाधिप ॥ १ ॥
 जनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन सर्वदोषविर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादियं महादुष्टा वाल्ये कुष्ठान्विता सुत । जविनाह्या यतः सर्वैः पितृगृहे स्थिनाण्डज ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापाज्जातात्र यवनी सुत । भविष्यति महारिष्टमग्निदाहेन चाण्डज ॥ ४ ॥
 चतुर्विंशे तथा वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तयुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
 घृतकुम्भं सर्वं दद्याच्छक्त्या विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 गुडचेतुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विसप्तयुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिप्रेरितया शत्रोः पूर्वं दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तद्वाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मणस्यैकवाला च निर्दग्धा दोषविर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मवधात्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा फलानि सर्वाणि पुण्यपापभवानि वै ॥ ३ ॥
 सा शूद्री यमुनातीरे जातेह पतितेवया । कुष्ठरोगयुता वाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्कारसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मागासीद्ब्राह्मणः कश्चि कृषिकर्मरतस्त्वदा । पूजकश्चातिथीना च भिक्षुकाणा च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्दृष्ट्वे वृषभो मत्तो तीक्ष्णशृङ्गो भयानरुः । तेन तद्दृषभस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छित्त्वा नासाप्रमुष्कां तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डरस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र स्वगेश्वर ॥ ४ ॥
 यर्मात्पूर्वकृतास्तोऽपि सुखेश्वरघनान्वितः । दृढाजितस्य पापस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनाञ्च भविष्यति च सन्नतिः । तीर्थान्त्रयेऽत्र जनुषि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुदर्यांष्टिमितान्दान्तं रिष्टं पञ्च शब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय चतुसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुग सा भवेदत्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णादयं घृतपूर्णं सदृक्षिणम् । तद्गोशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तेलहारी तु यः कश्चिद्भ्रूलोभात्पुराभवे । कण्डूरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय स्वगेश्वर । कण्डूरोगप्रशमनं दानतैलघटद्रयात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः षट्सप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्यक्ताधिविन्ना सा महारोपवती ह्यमृत ॥ १ ॥
तया महौषधैर्दिव्यैः पत्युः पुस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नष्टसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापरतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
यहुजन्मस्वसौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खञ्जोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता जन्मनीह खगाधिप । स्वशरीरविकृद्दयर्थं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद्दुर्बं ह्यति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते सात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । निष्कृतिं सा चरेत्सूत सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २ ॥
ऐहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे चोपजायते । जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्पकृतनिष्कृतेः ॥ ३ ॥
कुपुरुक्चानपत्यत्वं प्रमेहातिर्धनक्षतिः । कुनखी दुर्दुर्लः पाण्डुरोगी जन्मक्रमाद्भवेत् ॥ ४ ॥
भीतिरेश्वोरतश्च राज्ञो वित्तव्ययादिकम् । लकुटप्रावशस्त्रार्थैर्जायन्ते व्रणजातयः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अय सूर्यदिने सूत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतप्रेतं समालोक्य रात्रौ गच्छेदतन्द्रितः ॥ १ ॥
पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमश्विर्घं सृजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भैः पत्रैर्वृक्षोद्भवंस्तथा ॥ २ ॥
शतच्छिद्रघटस्थैस्तु नानातीर्थोद्भवंजलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिना चरेत् ॥ ३ ॥
शरिंशं ततः पश्चाच्छुण्वाद्भिषिपूर्वकम् । दद्याद्भिजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥
स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्यादोषापनुत्तये । नारी प्रयोगेणानेन बंधया याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ वैश्यश्चात्र जन्मनि वाटुजः । देवद्वेषापररणात्प्रामनाक्षिप्रपीडितः ॥ १ ॥
विशेषेणैव्यवर्तते च नेत्रमंगो जनिष्यते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
वृत्त्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुरार्विपम् । गन्वपुष्यैः समभ्यर्च्य देवा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याये पञ्चाशोऽध्याय उत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चक्रे मुष्कानिकुट्टनम् । वृषनरस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन वै कर्मणा सोऽत्र पण्डश्रेयापवर्णजः । गवां पालनजात्पुण्यादनासां सुखसद्युतः ॥ २ ॥
गोर्पाडनान्महापापात्तस्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याये द्वापञ्चाशोऽध्याय उत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिल्लला पूर्व मोहात्परधृतं हरेत् । सात्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
कुक्षोनादितोयिष्ठे घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याये पञ्चाशोऽध्याय उत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वभवे यो वै नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मद्युतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशृङ्गा रौप्यचुरा घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलद्युक्ता च दयाद्वेदविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोत्थिता पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याये पञ्चाशोऽध्याय उत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे या भवेत्काचित्स्वर्णकारी स्वगेश्वर । तदगृहे वान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः ॥ १ ॥
ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं पुत । तत्पाडनान्महादुःख प्राप्ता गर्भान्तिभारतः ॥ २ ॥
मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्वित्वा । तेन वै कर्मणा युक्ता तम्प्राप्तोचितान्नासासनम् ॥ ३ ॥
पुनः शूद्री हि सज्जे गौरवर्णा शुभानना । धनमृत्येश्च भोगार्थविभवैः संयुता हि सा ॥ ४ ॥
पुनस्तन्तिहीना वै प्राग्गोवातावसम्भवात् । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
क्षुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा । मार्गं हि वर्मतो यतनात्प्रतिभां कारयेत्ततः ॥ ६ ॥
संस्थाप्य च शिवं तत्र विविना विनतासुत । होमयेच्च चरुस्तत्र तिलाज्वात्प्रयुतानिह ॥ ७ ॥
भोजयेद्वाह्मणान्मत्तया शिवपूजनतत्परान् । दद्यात्तथैका कपिला सर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ८ ॥
प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् । नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ ९ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याये पञ्चाशोऽध्याय उत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले पापवानत्र बहुमूनी प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना स्वत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गण्डाप्रज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याये षडशाऽध्याय उत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उग्धं हसति या नागी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मानि सात्रिव वदुमूत्ररुजाकुला ॥ १ ॥
 उग्धधेनुमदानाच्च वेदवेदाङ्गवेदिने । विधिना कादपपे चात्र न पश्येद्दुमूत्रकम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्ताशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातयेत्सूत महिषीं नवर्षोवनाम् । प्राग्भवे नियतं सूत कृष्णगुल्मात्प्रवाध्यते ॥ १ ॥
 स नरो रत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानादिप्राय विधिनाण्डज । महिषीपापान्नोद्गातासुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं सुष्कानिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्पण्डः स्याद्ब्रह्मजन्मसु ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाननवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापतो ध्रुवम् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तितः ॥ ४ ॥
 तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चाद्भिसप्ततिम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान्पूर्वं जन्मन्यत्र स्वगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यामय वैशाख्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्भोगादिप्रुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातान्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात्ताभरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युतकम्बलसंछन्नां विधिना नवर्षोवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवज्रात्सुत । तस्मिन्नेव क्रुद्धे दाने कृष्णगुल्मेन पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो दिननवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्धे प्राग्भृपभाणाञ्च नासाग्रे गरुडाग्रज । नासाछेदोऽत्र तस्यास्ति मृनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तन्निष्क्रिया कापि दत्तैर्दानशर्त्तरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायलक्षणवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिमिथं वदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचरणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमयात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचौषेण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यमात्मवातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां जनितः स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चंद्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुवैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेषोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापालोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पष्टिमिते वर्षं पञ्चहीने खगेश्वर ॥ ९ ॥
 सर्ववित्तपडंशेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् । पञ्चाशीतिमितायुः स्यादन्ते कालनरेण्डज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्ते ध्रुवे ह्यत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्तरे । कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महावीराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिह्नं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्यं लशुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्णान्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणे नारी ग्रामवे तत्र जन्मनि । मेदसा पीड्यते सूत विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यते तन्महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय पचनन्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुक्षौ निहते पूर्वभावे च गहडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्धिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिन्नं रोगं कातरित्यं हि काश्यपे ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय पचनन्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ग्रामभावे सुमुखी काचिद्धता देवालयेण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हृतास्तथा ॥ १ ॥
 सा शूद्रात्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्पाक्कृतात्तु खगेश्वर ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलैव चक्षुःपीडातिदारुणा । त्रिदोषैर्द्विपिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहस्तापशोधनम् । दीपा देवा घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णनिर्मिता भव्याः सम्पूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्दिनेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसभादे कर्मविपाकेऽध्याय समनन्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

मधुधेतुमदानादौ ब्राह्मणाय खगेश्वर । दुष्टगन्धिकृताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्माविपाकेऽध्यायोऽष्टमस्तुत्राष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तस्त्वं घातयेत्पूर्वं यां नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजायते चक्षुरोगस्तखेश्वर ॥ १ ॥
धेतुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । नश्येद्दे चक्षुषो रोगस्तदानेन महाद्वृत्तम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्माविपाकेऽध्यायो नवमस्तुत्राष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्काश्चिन्नरो राजकृपात्नितः । दण्डाधिकारवाञ्छूरो दृढो ब्राह्मणपुजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभाद्व्योऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य खगेश्वर ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो मुक्ता तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पञ्चनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽति चाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमातिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसम्पन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगादयो दानात्सर्वभिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मस्वसी पण्डो भविष्यति खगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्माविपाकेऽध्यायोनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०० ॥

अरुण उवाच ।

श्राद्धे कुले समुत्पन्नो शौर्योदार्ययशोधनी । राजमान्यविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्तेन शिरसि महापीडा प्रजायते ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । विप्रभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रं प्रसूयाथ नान्यपुत्रमुपागमत् । पश्चात्पुत्र्यांतरं शान्तमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्माविपाकेन पापं श्मश्रयति तत्स्त्रियाः । विधिना च हितार्याय सत्यं द्वाहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकार्श्यादिकारकः । ब्रह्मास्य भिन्नताञ्जतो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्यैरवर्धत । कालेन महता व्रत स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
वञ्चितं तद्धनं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदत्तवान् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्माविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यौवनेऽमृततत्पुत्रः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं च ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना स्वगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ह्यहि मां वैश्यसन्ततेः सौरूपदेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपसन्तुल्यं पुत्रपौत्रविनाशनम् । विपेणैकोऽपि म्रियते ब्रह्मस्वैः सुतसन्ततिः ॥ १२ ॥
तस्य सन्तत्यनाशाय कार्श्यान्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूपददेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्वाद्दष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्यापयेत्कुम्भमवर्णं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
सुशीतसालिलैः पूर्णं सरस्वतीपथिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैष्णवं वर्जुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्रक्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कण्डयशिवनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च प्रदद्याद्देवतादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठा पूजनं कृत्वा ततो गा वै सवत्सिकाः । विप्रैर्भ्योऽष्टोत्तरशतं ज्ञातकौम्मविनिर्मिताः ॥ १८ ॥
 जातीषुष्यैः प्रकुर्याच्च लक्षैः पूजा महेशितुः । संकष्टान्मोचयेद्देनुं दम्पतीं परिवापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतवियेः सत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषायेऽप्याय एकोत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९० ॥

अरुण उवाच ।

यथायथा च दोषाणां मोक्षः प्राणभृतां भवेत् । दानं व्रतं तथा कर्म येन सौख्यं जनो व्रजेत् ॥ १ ॥
 सर्वलक्षणसम्पूर्णां दृश्यते भुवि मानवः । तथापि कर्मणा केन ह्यभिज्ञानं तु कारयेत् ॥ २ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा जन्मानि येनैव कृतं शशकथातनम् । तेनैव कर्मदोषेण कुब्जः काणो भवेन्नरः ॥ ३ ॥
 ऐहिकान्यपि लक्ष्माणि शरीरे सम्भवन्ति च । परापवादनिरतो लम्बो वक्षन्तस्परः ॥ ४ ॥
 गात्रपीडा च महती वाल्ये वयसि सम्भवेत् । न बन्धुः पृष्ठतस्तस्य न च बन्धुमुखं सुत ॥ ५ ॥
 अग्रतो नापि नश्यन्ति घालकाः खगधातनात् । राजदण्डो ज्ञानदण्डो मानभङ्गो भवेदिति ॥ ६ ॥
 प्रेष्यते येन कर्माद्यै स वै व्यङ्ग्यो भवेदिति । गुह्यतो वदने चैव मशकानाश्च पादयोः ॥ ७ ॥
 शस्त्राग्निपीडनं कुक्षौ ग्रीहतो हि प्रजायते । एवं स बहुशस्त्रैर्वैलक्षणीरिति लक्ष्यते ॥ ८ ॥
 कर्मणस्तस्य निर्हारं प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य दोषस्य ज्ञान्पर्यमाचरेत् हरेर्देवतम् ॥ ९ ॥
 शरणां दद्याच्च विमाय सोपधानां सतूलिकाम् । हरिमान्द्रोलयेत्तत्र चैत्रे चैव विधानतः ॥ १० ॥
 लक्ष्मीनारायणौ कार्या हेमनिष्कप्रमाणतः । महत्या पूजयेद्धक्ष्म्या महोत्सवसमान्वितम् ॥ ११ ॥
 द्वादश ब्राह्मणांश्चापि भोजयेद्भक्ष्यभोज्यकैः । व्रतस्य च विविच्य सूत कथयामि समागतः ॥ १२ ॥
 दमनरोषणं चैव रोगमुक्तिद्वितीय वै । चैत्रे मासि शुभे पक्षे शुभवारे तथा त्रिथौ ॥ १३ ॥
 दशम्यामविवातं तु कुर्वाद्दमनत्रय वै । सैवत्सरकृता पूजा येन पूर्णा भवेत्खग ॥ १४ ॥
 तपसो भङ्गमकरोज्जीवस्यास्याभवत्तदा । भस्मीभूते तदा पत्यौ रतिः प्रीतिश्च दुःखिने ॥ १५ ॥
 तन्नेत्रवारिसम्भूता दमनस्य लता भवेत् । सौरभ्यं च सुसौभाग्यं महदासीत्पुशोमनम् ॥ १६ ॥
 तेन सन्तुष्टहृदयो स भवेद्यः शिवः स्वयम् । रत्यै प्रीत्यै च तत्सौख्यं दमनः प्रवरीकृतः ॥ १७ ॥
 दमनेन च यो मन्त्री वर्षमध्ये न पूजयेत् । तस्य सांवत्सरी प्रजा दमनाय भविष्यति ॥ १८ ॥
 नरैर्म दत्तो वरो धात्रा त्वत्पूजादौ भविष्यति । तस्माद्दमनपूजादौ कर्तव्या लोकवन्दिता ॥ १९ ॥
 जन्पेयां पूजनं पश्चादिह लोके च जायते । समूलं दमनं सूत स्थापयेत्पत्रके वटे ॥ २० ॥
 दमनं नवधा कृत्वा पूजयेत्तदनन्तरम् । धामिदेश्वरीजीजेन ततोभिन्नेन सुन्दरि ॥ २१ ॥
 आनन्देश्वरीजीजेन नवधा विन्दुना सह । नवप्रकारभिन्नं तु दमनं पूजयेत्प्रमात् ॥ २२ ॥
 अघोराविद्यया पश्चादग्निपिञ्चेत्ततो जनम् । पूर्वांक्तया दक्षिणस्या दिशि संस्थापयेद्धृती ॥ २३ ॥
 अख्येण रक्षणं दुर्गादेवचैव ततः परम् । बद्ध्वात्र मूलमुद्रां तु भ्रामयेद्दमनोपरि ॥ २४ ॥
 चैत्रे सिर्तथादश्यान्तु दमनरोषणं भवेत् । उद्धरेद्दमन्त्रेण हृदयेन च लेपयेत् ॥ २५ ॥
 श्रीरुण्डयनसौत्सव त्वाविवातं च कारयेत् । मथमे दिवसे कुर्वाद्दधिवान्नमुत्तमम् ॥ २६ ॥

सद्योऽधिवासनं वापि वर्षपूजाप्रसिद्धये । नवकोणं च विख्यातं सिन्दूरेण समप्रभम् ॥ २७ ॥
 कलशात्रव संस्थाप्य हेमपात्रादिप्रसितम् । एकं वा कलशं रम्यं स्थापयेद्देशिकोत्तमः ॥ २८ ॥
 दक्षिणे मण्डलं कुर्यात्कुङ्कुमाद्यैर्विचित्रितम् । अशोकतरुमालिरुच्य त्रिकोणं मण्डलं लिखेत् २९
 तन्मध्ये स्थापयेत्कामं पञ्चवार्षं धनुर्वरम् । वसन्तसहितं तं वै पूजयेत्सिद्धिहेतवे ॥ ३० ॥
 चाग्नीजैर्हृदनेशानां श्रीकामायुक्तवीजकैः । कामाय नम आलिरुच्य विधेयं रुद्रवर्णकम् ॥ ३१ ॥
 कामबीजत्रयं शोक्तं पूर्वमेव समुद्येत् । रत्यं नमश्चाष्टवर्णास्तदन्ते च समुद्येत् ॥ ३२ ॥
 प्रीतिवीजं रतिस्थाने प्रीतिस्थानेऽष्टवर्णकान् । गौरिं श्यामां रतिप्रीतीं क्रमेण परिपूजयेत् ॥ ३३ ॥
 पद्मताम्बूलहस्तेन रक्तवस्त्रविराजितैः । दिव्यैराभरणैः सूत्र रतिप्रीतीं प्रपूजयेत् ॥ ३४ ॥
 यामदक्षिणामोर्ध्यात्वा कामस्य तदनन्तरम् । सुवस्त्रे पुण्यसमये साङ्गं कामं प्रपूजयेत् ॥ ३५ ॥
 धूपदीपादिर्नैवेद्यैर्दमनायेथ पूजयेत् । सर्वकार्यसुसिद्धयर्थं पूजयेन्मधुसूदनम् ॥ ३६ ॥
 क्रमेण पूजयेत्सर्वं वैष्णवान्भोजयेद्ब्रह्मन् । सुवासिनींश्च सम्पूज्य योगिमण्डलमर्चयेत् ॥ ३७ ॥
 अद्वया परिपूज्याथनानादेशीयमानवान् । पूजयेच्च शुभं पश्चाद्दुःखं रत्नादिभूषणैः ॥ ३८ ॥
 स्वर्णभारसहस्रेस्तु दिव्यवस्त्रैर्मनोहरैः । पूजयित्वा ततो विभ्रान्पूर्णाङ्गतिमयाचरेत् ॥ ३९ ॥
 अनेन विधिना देवं दमनारोपणे यजेत् । तस्य कर्मकृता बाधा शरीरे नैव जायते ॥ ४० ॥
 पूर्णां मनोरथास्तस्य जायन्ते नात्र संशयः । शुद्धवर्णमुवर्णनं कृत्वा मन्मूर्तिमुत्तमाम् ॥ ४१ ॥
 ध्यायित्वा गन्धपुष्पाद्यैर्द्वज्जाय निवेदयेत् । तस्यैहिकमिदं चिह्नं भवेद्दुःखनिपीडनम् ॥ ४२ ॥
 जानुजंवे तथा कुञ्जे पीडनं तदरे भवेत् । यजमानविरोधं च बुद्धिहीनोऽनुबिन्दति ॥ ४३ ॥
 तेषुतेषु कृता बाधा स्वेस्वे चैव प्रजायते । कौलीन्यकुलटादिभ्यो यौवने सा विगर्हिता ॥ ४४ ॥
 कुलाकुलत्वं भूम्यादिघातः स्यादुपलेखनात् । दंष्ट्रिःशुद्धिकृता बाधा मातुर्जनिकृताः पुनः ॥ ४५ ॥
 हसन्त्याश्रयं नार्थाथं गृह्णतो गुरुरोगकाः । इत्यादिवेदनास्तस्य शरीरे सम्भवन्ति वै ॥ ४६ ॥
 संदेशोद्दिग्वाचित्त्वाद्देवना मौम्यं जायते ॥ ४७ ॥

इति श्रीबृहत्सर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्रव्युत्पत्त्यन्वयात्तदधिकतहन्तमः ॥ १९०२ ॥

अरुण उवाच ।

कचिद्ग्रेण समुत्पन्नः कश्चित्पुरुषसत्तमः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ १ ॥
 कृपिकर्मं प्रकुर्याणो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । धनधान्यसमायुक्तः किञ्चिद्द्रवापारवान्भुवि ॥ २ ॥
 भार्याद्वयं तु तस्यासीदेका वै मृत्युमागता । अपरा रोगसंयुक्ता किञ्चिल्लेशस्य कारिणी ॥ ३ ॥
 मद्दरार्तिंश्च हृच्छूलं निद्रालस्याग्रिमन्दताः । हृदये क्लमह्लासो भ्रमथुः कण्ठादयोः ॥ ४ ॥
 इत्येतैर्लक्षणेः स्वामिन्भार्या वै ज्वरपीडिता । तयोर्मियो महाप्रीतिर्भवेत्त्रापत्यजं सुखम् ॥ ५ ॥
 मृतभार्यः पुमानसौगि यथा च्युतगृहाश्रमः । सर्वकर्मणामाधारभूतः स्यात्स्वगृहाश्रमः ॥ ६ ॥
 मृतभार्यस्य तत्राद्ये ह्यग्निहोत्रादिहानिकृत् । तस्मात्तु कर्मणा येन भार्या भर्तुर्भवेच्छ्रामम् ॥ ७ ॥
 अतिदुःखकरी घोरा तस्य कर्माणि मे वद ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सापत्यस्यानपत्यस्य धनिनो निर्धनस्य वा । यूतो वा स्थविरस्येति यो योगः कर्मणा भवेत् ॥ १ ॥
 हन्तुश्च परतीर्थवानां मृतभार्यस्य लक्षणम् । विशेषेण परांश्चापि कीर्त्यमानाञ्छुण्व भोः ॥ १० ॥

यथायथा स लोकानां सौख्यानि विविधानि च । पुण्यकर्मभिराप्तोऽपि विविधैः श्रद्धया कृतैः ११
 अपत्यस्त्रीधनयशोविधाभिः सम्भृतो भवेत् । स्वं जहाराऽसहिष्णुत्वादाभिजात्यादयेर्ष्या १२ ॥
 शून्यादपवादैश्च नानामिथ्याभिशांसनैः । तथा यूनोऽस्य धनिनः सापत्याश्च स्त्रियो मृताः १३ ॥
 मिथ्यापमृत्युकैर्वीन न सौख्यमिह जायते । तदादिभिर्महादुःखैर्युज्यते योऽन्यसौख्यहृत् ॥ १४ ॥
 रुदत्सु शिशुषु प्राथो प्रीतिमान्हृदि जायते । तदादि च महद्दुःखैर्युज्यते सौख्यवन्धुषु ॥ १५ ॥
 भार्याकार्येषु च तथा विनश्यत्सु दिनेदिने । दुःखाब्धौ मज्जमानोऽसौ प्रत्यहं मृत्युमिच्छति १६
 अहं ममेति सौख्यार्थं मिथ्यावादैः स दुर्मतिः । स्त्रीणां च मृत्युकौलीन्यात्स्वहानिः स्यादितस्ततः
 पुनर्भवति तस्य स्त्रीप्राप्तिः कष्टाद्भवत्ययात् । अपत्नेः स्त्रीभवा प्रीतिर्नास्य तस्य प्रजायते ॥ १८ ॥
 निर्धनस्य च यूनश्च पञ्चधापत्यदुःखिनः । रोगग्रस्ता चिरं भार्या कष्टान्मरणमिच्छति ॥ १९ ॥
 स चापि सुचिरं काले नानारोगैः प्रपीड्यते । जीवत्यपि तथा सार्धं जातिप्रीतिपरो भवेत् २० ॥
 न गार्हस्थ्यमर्धं किञ्चित्सुखमाप्नोति दुर्मतिः । कलहश्च स्त्रिया वर्गे निर्निमित्तं कचिद्भवेत् ॥ २१ ॥
 नातिप्रीतिर्भवेत्तस्य भार्यायाऽथ तथा सह । अल्पापत्नयानपत्या वा कदपत्याथ सा भवेत् ॥ २२ ॥
 व्याधिश्रापत्यचिन्तोत्यो नित्यं तं वै प्रवाधते । लक्षणैरिति निश्चित्य कर्मनिष्कृतिमाचरेत् २३ ॥
 फाल्गुने मासि सम्प्राते शुक्लपक्षे चतुर्दशी । त्रियो प्रातः समुत्थाय मुस्नातः शुचिवस्त्रधृक् २४ ॥
 शिवस्यालघमासाद्य देवज्ञेन समन्वितः । स्नापयेत्तु शिवं सम्यक्पञ्चामृतपुरःसरम् ॥ २५ ॥
 अर्चयेच्च ततः पुष्पमाल्यगन्धानुलेपनैः । धूपदीपैश्च नैवेद्यैर्विभिना विधिकोविदः ॥ २६ ॥
 चतुरस्रं चतुःपादं कुम्भस्योद्धरणक्षमम् । पद्मत्रिशदद्गुलोच्छ्रायं लिङ्गस्योपरि धारयेत् ॥ २७ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्कुम्भं मुग्गन्धशिशिराम्भसा । पूर्णं मध्ये कृतचिह्नं तत्प्रोता बह्ववर्तिका ॥ २८ ॥
 तदग्रे विगलज्जोषं कराग्रं लिङ्गमूर्धनि । विदधद्विधमेनं तु देवज्ञादेशतत्परः ॥ २९ ॥
 त्रिकालं प्रणमेदेवं दण्डवन्नियतत्रतः । कुम्भजलेन ह्यसकृत्सुगन्धशिशिराम्भसा ॥ ३० ॥
 पूजयेन्नियतं प्रातःस्नायी विधिभिर्मं चरेत् । पठेन्मन्त्रं शिवस्याग्रे देवज्ञेन समीरितः ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वसौख्यानि निवृत्ता दुष्टशुद्धिना । जन्तूनामप्यजन्तूनां नानामिथ्योक्तियुक्तिभिः ॥ ३२ ॥
 मृतभार्याख्यमेतन्मे पापं तत्कर्मसंभवम् । अतिदुःसहदुःखाढ्यं यत्पापमितरस्तसुखैः ॥ ३३ ॥
 ज्वालाभिर्दह्यमानोऽहं स्त्रीवियोगानलस्य वै । सुशीतलाम्भसः सैकस्तपता सौख्यकारिभिः ॥
 अभिपिञ्चे महादेवं महापापहरो भव ॥ ३४ ॥

उच्चरन्ति तं देवं प्रणम्य च मुहुर्मुहुः । गृहमागत्य भुञ्जीत पतितालापवीजतः ॥ ३५ ॥
 एवं स चतुरो मासास्त्रिकालं विदधद्विभुः । भवेदतः परो यावच्छुचिशुक्लचतुर्दशी ॥ ३६ ॥
 तत्र मध्याह्नसमये कृत्वा नित्यविधिक्रमम् । शिवयोः प्रीतये दद्यात्त्रैयुगं शुभलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 ब्राह्मणाय सुप्रताप मन्त्रं पूर्वोक्तमुच्चरेत् । शुद्धवर्णसुवर्णस्य मापपादशतामितम् ॥ ३८ ॥
 ताम्रपात्रोर्धतं कृत्वा देवज्ञाय निवेदयेत् । ततस्तु भोजयेद्विमाञ्छतार्द्धं शतमेव वा ॥ ३९ ॥
 तोपयेच्च द्विजानन्यान्दक्षिणाभिः स्वशक्तितः । विधिमेनमकुर्वाणो मृतभार्याः सुसौख्यहा ॥ ४० ॥
 भूयः स मृतभार्यापि न सुखं विन्दति क्वचित् । प्रयोजकानुमन्त्रार्थं प्रतिवेशादिकं च यत् ॥ ४१ ॥
 मश्रयादवगतव्यं गतेष्पादविचारतः । लक्ष्मैहिकमिदं वाच्यं देवज्ञेन सुमेधसा ॥ ४२ ॥
 विवाहसमये किञ्चित्कलहाद्विभ्रमोऽभवत् । वाग्दानमत्र चान्यत्र विवाहोऽन्येन वै भवेत् ॥ ४३ ॥

तस्यामुद्दमात्रायां विविधा दुःखरूपातिः । एवं कृतविधिः सम्पमुञ्जीत सह बन्धुभिः ॥४४॥

मुक्ते भोगान्स्वपत्न्या वै लक्षसंख्यान्वगेश्वर ॥ ४५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०३ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिच्छूद्रकुले जातो गौरवर्णः प्रतापवान् । पुत्रीपुत्रसमाकीर्णः किञ्चिद्वित्तसमान्वितः ॥ १ ॥
प्रिया तस्यापि सौम्या च पतिभक्तिपरायणा । प्रमादी दैववादी च किञ्चिद्व्यापारवान्शुवि ॥ २ ॥
श्वासयुक्तः सभार्यस्तु हेमन्तप्रावृषोस्तथा । भ्रमयुक्तं शरीरं तु शिरोर्विजायते क्वचित् ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर । ममोपरि कृपां कृत्वा प्राणिनां सौख्यहेतवे ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाबाहो शृणु तस्यापि चेष्टितम् । पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु बहुचिन्ताकुलोऽभवत् ॥ ५ ॥
स राजकुलमान्यश्च यद्व्यापारवांस्तथा । कारागृहे गृहीतस्तु मोहात्काश्चिद्विजोत्तमः ॥ ६ ॥
ताडितस्तेन बहुधा यदा च क्रन्दति द्विजः । तदा तस्य द्विजस्यैव श्वासरोधं चकार ह ॥ ७ ॥
घटीद्वित्रिचतुर्भिस्तु द्विजः श्वासं मुमोच वै । दिनैः कतिपर्येव एवं कर्म चकार ह ॥ ८ ॥
पश्चाद्व्याजेन निर्मुक्तो ब्राह्मणस्तेन वित्तमः । तेन कर्मविपाकेन ह्यसौ श्वासेन पीडयते ॥ ९ ॥
पुराकृतानि कर्माणि शुभानि ह्यशुभानि च । इह जन्मनि भुज्यंते प्राणा नित्यं विशांकिताः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

जीवितं कष्टसाहितं न तु जीवेन मुच्यते । ममोपरि कृपां कृत्वा येन कष्टाद्विमुच्यते ॥ ११ ॥
विशेषं कथय स्वाभिन्प्राणिनां हितकाम्यया । कर्मणस्तस्य लक्ष्माणि विस्तरेण वद प्रभो ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजस्य ममं हृद्भेदान्मदस्तस्याशु रुद्धयते । यथा स खिन्नकण्ठोभूत्तथा कण्ठोस्य शुण्यति ॥ १३ ॥
विनिद्रो विमुखो दीनो न ज्ञोते शयने नरः । तदवश्यस्तथैवास्य शयने न सुखं भवेत् ॥ १४ ॥
स्वियते गहरे रुद्धस्तापार्तिभृशशुभखितः । ताप्यते तापनेर्दुःखैर्निर्वासिते सोपि रोदिति ॥ १५ ॥
स च तत्र निरुद्धस्तु ज्वरादिव्याधिसम्भवे । ज्वरादिरपि सोद्वेगं विशेषात्तं समर्हयेत् ॥ १६ ॥
नष्टसंज्ञश्रोर्ध्वमुख ऊर्ध्वमुद्रितरोमकः । मित्त्रवाग्दीनवर्देनो क्षीणशब्दो गतश्रुतिः ॥ १७ ॥
रतिं न लभत शुष्कवक्त्रो विकुरुते भृशम् । मुहुर्मोहमुपैत्येवं महायत्नेन शाम्यति ॥ १८ ॥
एवं दैवविनिर्धारं कृत्वा वै प्रयतः पुमान् । आचरेन्निकृतिं सोऽय व्याधीनां क्षयकारिणीम् १९ ॥
शुभे मासेऽसिते पक्षे सानुकूलग्रहे दिने । आहूय विधिवद्विप्रान्दैवज्ञानवेदवादिनः ॥ २० ॥
घृतं तेभ्यः प्रदातव्यं सहस्रपलसम्मितम् । वित्तशाठ्यं न कर्तव्यं यथाशक्ति चरेद्विधिम् ॥ २१ ॥
लक्षसंख्येस्तु संपूज्यो रुद्रे रुद्रगणावृतः । शिवपूजावियानं च कर्तव्यं शुभमिच्छतां ॥ २२ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्प्राजापत्यचतुष्टयम् । तेभ्योऽपि दक्षिणां दद्यात्सत्वेपापविनाशिनीम् ॥ २३ ॥
एका गौरपि दातव्या किञ्चित्स्वर्णसमान्विता । एवं कृते वैनेतेय सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २४ ॥
मद्भिस्मं शुद्धसावण सुवर्णत्रयनिर्भितम् । स्वर्चितं गन्धपुष्पाद्यैस्ताम्रपात्रे स्थितं तथा ॥ २५ ॥
तण्डुलोपरि न्यस्तं च दैवज्ञाय निवेदयेत् ॥ २६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे चाम्वहः पूर्वजन्मनि ॥ १ ॥
 राजमान्यः सुरैश्वर्यधनवाहनभोगभाक् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विज्ञानता ॥ २ ॥
 विधिवत्कपिलादानं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । कार्तिन्यां स्वर्णदानं तु मथुरायां स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 कालिन्ध्या श्रद्धया युक्तो दीपाश्च घृतप्रीयितान् । दत्तवान्स्वर्णरत्नानि गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ ४ ॥
 पर्वशपि च भक्त्या वै विनतानन्दवर्धन । अयो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्घ्यस्य वै बलात् ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणी धीपता तेन तत्पतिश्चापि घातितः । ब्रह्मस्वं लुण्ठितं भुक्तं कामलोभेन मोहितः ॥ ६ ॥
 ज्वलसत्राधिकारे तु द्विसहाययुतेन च । बहन्नं चोरितं तेन राजकीयं स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 ब्राह्मण्या धारितो गर्भो बहुपापैश्च पातनम् । गर्भस्य विकृतं तेन छेदनेरीपधैरपि ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यपात्स्वर्गं च आश्वतम् ॥ ९ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये । स रक्तगौरो मतिमान्धनवाहनभोगभाक् ॥ १० ॥
 वातपित्तयुतः सौम्यो राजकार्येषु तत्परः । जन्माद्वात्पञ्चमो भावो धर्मः क्रूरावलोकितः ॥ ११ ॥
 पादजातो महाधीरोऽपत्यैश्वर्यसमन्वितः । अमात्यकल्पविभवो बहुग्रामाधिपत्यगुक् ॥ १२ ॥
 बहूयमयुतो भोगी ग्रनानामनुपालकः । नात्युच्चो नातिहरश्वश्च न स्थूलो न कृशो महान् ॥ १३ ॥
 वातपित्तसुखैर्युक्तः क्षिप्रो वत्सुखोऽज्जितः । युन्यैश्वर्यमुखैर्युक्तः सर्वलोकप्रियद्वारः ॥ १४ ॥
 घनधान्ययज्ञोयुक्तो बहुग्रामाधिपो महान् । देशदेशेऽधिकारादद्यः सन्धिवियहसंयुतः ॥ १५ ॥
 पुण्यादिदं महापापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्ताहेशभयैर्युक्तो धृतिमानपि दुःखभारः ॥ १६ ॥
 अकारणोद्देशयुतः कालहानिररः सदा । कर्णामयी वातरोगी पित्तवाती सुखोऽज्जितः ॥ १७ ॥
 सदा शत्रुभयाविष्टः क्षणोद्दिग्धः क्षणं मुखी । ब्राह्मणीधर्पणात्पापात्तया तद्भयपातनात् ॥ १८ ॥
 पुत्रान्तरमुख नैव जातुचिह्नभते नरः । विप्रकुम्भस्य चादानात्सजातः कुम्भलग्नके ॥ १९ ॥
 भौमयुक्ते अनिदान्ते चापे जीवेशिते सुते । सितेश्वरे जीवयुक्ते स्थिरांगे चन्द्रवीक्षिते ॥ २० ॥
 लक्षणैरभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलट्टमिता कार्या ब्राह्मणी तु हिरण्यमी ॥ २१ ॥
 गन्धपुष्पैः सप्तभ्यर्च्य देया वेदविष्टे स्वग । सोमस्व प्रतिमा कार्या पलमात्रा हिरण्यमी ॥ २२ ॥
 लक्ष्मीनारायणस्यापि तथा कार्या विधानतः । सूर्यस्य प्रतिमा कार्या पलट्टमिता शुभा ॥ २३ ॥
 षोडशरूपचरिश्च पूजयित्वा विधानतः । देया प्रयत्नाद्दिग्भ्यो गायत्रीमयुतं जपेत् ॥ २४ ॥
 त्र्यम्बकं तु तथा जप्त्वा तन्मन्त्रांश्च तथा जपेत् । होमयेत्तदशशेन शतं विमांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 नाथयो व्याधयस्तस्य नच शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च जायते सम्पदोऽनिशम् ॥ २६ ॥
 पलत्रयमुवर्णेन शूलं कुर्यात्प्रयत्नतः । शुभवस्त्रेण संबेष्ट्य तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ २७ ॥
 तिलाना परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्धकम् । तदर्धं वा यथाशक्ति पूजयेद्ब्राह्मणः शुचिः ॥ २८ ॥
 शैवं पञ्चाक्षरं मन्त्रमथवा त्र्यम्बकं जपेत् । अयुतं तदशंशं तु निलेह्वनमाचरेत् ॥ २९ ॥
 ततो हुतवते शूलं पूजयित्वा स्वशक्तितः । दद्यात्तु दक्षिणा तान्तु माद्मुखायाप्युद्गुखः ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

त्वं शूल ब्रह्मणा ऋष्टं त्रिपुराणां विनाशनम् । देत्याना दानवानाञ्च अंकारस्यायुधं तथा ॥ ३१ ॥
 कुक्षिस्यमथ पार्श्वस्यमथ वा वृष्टसङ्गतम् । श्वास्तकासकृताङ्कष्टान्मोचय त्वं महायुध ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसगदे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चोत्तरमशताधिकसहस्रतम ॥ १९०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं योषितं धेनुं हुतमाग्निं तपस्विनम् । क्रुद्धो नृशंसो दौरात्म्याद्धन्यात्पादेन यः पुरा ॥ १ ॥
 पादौ च मर्दयन्वातव्याधिस्तु चरणे भवेत् । पादस्योर्ध्वं गुल्फपार्श्वोच्छूलेः शोकः प्रसर्पति ॥ २ ॥
 समुत्पन्नेऽखिले शोके पादः कूर्मोदरायते । मृदुलोऽतीव पीडाकृद्भ्रमनेऽर्तिकरो मृगम ॥ ३ ॥
 द्विष्पादिपथैर्षयैः प्रोत्तैरुद्वेज्वरौऽस्वियः । अन्नारुचौ रसेनेह पक्वात्पादिषु च स्पृहा ॥ ४ ॥
 देहस्याभ्यन्तरे देशे पादे शोकसमुद्भवः । शरा इव प्रसर्पति तत्र तत्राङ्गमोटनम् ॥ ५ ॥
 स्कन्धप्रोवादिपुस्तो व्रणा अल्पकलोपमाः । लक्ष्मोदिकामिदं तस्य विज्ञेयं कर्मसूचकम् ॥ ६ ॥
 पाद्रेण निहते विप्रे फलहानिर्धनक्षयः । योषिति प्राग्यतायान्तु न कौलीनफलार्कचित् ॥ ७ ॥
 धेनो तल्लक्षयाऽऽयातो वृषाच्छृङ्गावहेलनम् । हुताग्नावप्रितो वाधा जठरांग्रिकादिषु ॥ ८ ॥
 तपस्विनि प्रमेहातिगुल्फपीडा व्रणार्तयः । अपत्यजमहदुःखं घान्धवाणिज्यतोऽव्ययः ॥ ९ ॥
 पुत्रं ज्ञात्वा निजं देवं तत्तन्निष्कृतिमाचरेत् । तज्जन्मनि शुभाकारा सुवर्णत्रयनिर्मिता ॥ १० ॥
 कृताग्न्युत्तारसंस्काराः स्वर्चिताः सुप्रतिष्ठिताः । विप्राय वेदविदुषे देवाश्च बहुदक्षिणाः ॥ ११ ॥
 उमामहेश्वरयुगं धेनुद्वयमनन्तरम् । आमालविंशतिं दद्यात्तं च कर्मणि शान्तये ॥ १२ ॥
 चतुःसौवर्णिकां कृत्वा मन्मूर्तिं शुभलक्षणाम् । रथे रोष्ये प्रतिष्ठाप्य चतुःपलविनिर्मिते ॥ १३ ॥
 सौवर्णारुणसूत्रेण सहितां देवोदिने । सूरिद्रविणसंयुक्तां दद्यान्मन्त्रं समुच्चरन् ॥ १४ ॥

मंत्रः ।

“भगवन्देवदेवेश कर्मसाक्षिभ्रगतप्रभो । सौवर्णस्ते कृता मूर्ति रयसुतसमन्विता ॥ १५ ॥
 सदक्षिणा मया दत्ता देवज्ञाय सुमेधसे । दानेनानेन मे शोकः क्षिप्रं नश्यतु पादजः ॥ १६ ॥
 विप्रादिमूर्तयः पञ्च सुवर्णत्रयनिर्मिताः । तत्तल्लक्षादिघातोत्थपादशोकस्य शान्तये ॥ १७ ॥

भूदेवा वो मया दत्ता दानाद्भोगः प्रशाम्यतु ॥ १८ ॥

जन्मजात्यादिकं सर्वं पूर्ववत्समयाद्देत् ॥ १९ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धेनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे पूर्वजन्मनि बाहुजः ॥ १ ॥
 राजमान्यः सुखैर्धनवाहनभोगभाक् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विज्ञानता ॥ २ ॥
 सुवर्णरत्नमहिषीगोभूम्यश्वादिकानि च । पर्वरश्पि च भक्त्या वै विनतानन्दवर्धन ॥ ३ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्थस्य गरीवात् । ब्राह्मणी धर्षिता तेन तत्पतिश्चापि घातितः ॥ ४ ॥
 ब्रह्मस्वं लुण्ठितं मुक्तं कामलोभेन मोहतः । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो बहुपार्थस्य पातनम् ॥ ५ ॥
 गर्भस्य च कृतं तेन छेदनेरोपधैरपि । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 मुक्ता पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् । पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 गौरवर्णां धनेर्धर्ममुखवाहनभोगभाक् । जन्माद्वात्पञ्चमे भावे धर्मे कूरावलोकितः ॥ ८ ॥
 वामात्यवंशजो धीरो बाल्ये भ्रातृमुखोऽञ्जितः । मृत्यैः स्वर्पसुखैर्युक्तः सर्वरोगमयंकरः ॥ ९ ॥
 धनधान्ययशोयुक्तो बहुप्रासाधिपो महान् । देशदेशेऽधिकारादृचः सर्वविग्रहसंयुतः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । वित्केशमनोयुक्तो धनवानपि दुःखभाक् ॥ ११ ॥
 सहोदरसुतैर्भृत्यैः कलत्रैर्भिन्नवान्धवैः । अकारणोद्वेगयुतः कलहाविष्कृतः सदा ॥ १२ ॥

कर्णामयी वातरोमी पित्तवाती सुखोज्जितः । सदा शत्रुभयविष्टः क्षणोद्भिन्नः क्षणं सुखी ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणीधर्मपात्पापात्तथा तद्र्मपातनात् । पुत्रान्तरसुखं नैव लभते न कदाचन ॥ १४ ॥
 लक्षणैरोभिरादद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलत्रयमिता कार्या ब्राह्मणी तु हिरण्यमी ॥ १५ ॥
 तदर्धमितिका वापि निजचित्तानुसारतः । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देया वेदविदे स्वग ॥ १६ ॥
 सोमस्य प्रतिमा कार्या पलमात्रा हिरण्यमी । लक्ष्मीनारायणस्यापि तथा कार्या विधानतः १७ ॥
 सूर्यस्य प्रतिमा कार्या पलद्वयमिता शुभा । षोडशोरूपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः ॥ १८ ॥
 देया प्रथत्नाद्दिग्भ्यो गायत्रीमयुतं जपेत् । त्र्यम्बकं तु तदा जप्त्वा तन्मन्त्रांस्तु तदा जपेत् १९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शतं विप्रान्श्र भोजयेत् । नाघयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २० ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च जायन्ते सम्पदोऽनिशम् । ज्ञश्रुवो न भयं तस्य नरस्य कृत्वनिष्कृतेः ॥ २१ ॥
 कुससतिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते स्वग । चतुर्विधमहारिष्टं पञ्चाशन्मितवत्सरे ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि रत्नपमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय सतोत्तरनशताधिकसहस्रतम ॥ १९०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुरा मद्गर्वाभ्यां परद्रोहाभितापवान् । कणरत्नादिना वापि चाहार्यवसनादिभिः ॥ १ ॥
 तन्तुकर्मोपभोगार्थं पीडयेद्दुर्धरज्वरः । तस्य पापस्य शान्त्यर्थं निष्कृतिं शृणु सारथे ॥ २ ॥
 चिरज्वरामयाशोकतन्द्रालस्यादिविग्रहैः । अन्नारुचिपिपासाद्यैः प्रस्वेदग्लानिभिस्तथा ॥ ३ ॥
 ध्वस्त्युप्रेण दबधुना कम्पनाच्चोदतस्तथा । क्वचित्पापः क्वचिच्छीतं पर्वभेदैस्तु सन्धिषु ॥ ४ ॥
 न ससं लभते कापि महौपविशतैरपि । अपाकश्चिरपाको वा दुःश्चिकित्स्यो भिषग्वरैः ॥ ५ ॥
 हीनसाम्यादिकाद्यैश्च लक्षणानि विभावयेत् । दैवजो विद्यते व्याधिर्ज्वरार्तिः परमा तदा ॥ ६ ॥
 ज्वरयति च सर्वेषां दुःस्थदोषेण पाप्मनाम् । मासात्पक्षादिकं चापि दुर्जरो विपमो भवेत् ॥ ७ ॥
 निष्कृतिरस्तस्य बक्तव्या यथाश्रुति मयोदिता । मुग्धुभे भूपदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तके ॥ ८ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्थाप्य स्थापयेत्तु तिलाचलम् । तत्रोपरि न्यसेदीर्शं गौर्यां सह विनायकम् ॥ ९ ॥
 हेमं हेमविद्यासंख्यायथाव्याधिप्रपञ्चकम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं यजेद्द्रुद्रं विधानतः ॥ १० ॥
 पूजामर्चादिकं कृत्वा तर्पयेच्छतद्रुद्रियम् । तर्पणस्यावसाने तु वसनं द्रव्यपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 प्रत्येकं गोयुतं दद्यात्कर्मणामपनुत्तये । जुहुयाद्यज्ञमानेन चरुणा पायसेन च ॥ १२ ॥
 होमान्ते भोज्यसंख्या तु रुद्रसंख्यानुसारतः । एकद्वित्रिचतुर्भेदा यथाव्याधिवलेक्षणम् ॥ १३ ॥
 एवं विधिं समासाद्य मोचयेज्ज्वरदास्त्रणात् । मृत्यादिकं च तत्सर्वं दापयेद्ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया लोभेऽनुद्धया वै हतं परधनं छलात् । लक्ष्मकौटिल्यपनुद्धया वा कणरत्नादिनाथ वा ॥ १५ ॥
 तत्तपापार्जिता लोके प्राप्तो वै दुःसहज्वरः । एतदेनोविनाशाय मूर्तिं ते शुभलक्षणाम् ॥ १६ ॥
 ददे मोच्या महापापाद्दुःसहाद्द्विजसत्तम । दानहोमादिना तेन कर्मणा वः प्रसादतः” ॥ १७ ॥
 एवमुक्त्वा ततस्तान्स प्रणमेद्दुग्धामुसुरान् । स्मृतिभेदां समभ्यर्च्य विधिवद्दिहिताञ्जलिः ॥ १८ ॥
 विसर्पविधिना पूर्वं विमाणा भोजनार्चनम् । वर्जयेद्दम्भमात्सर्प सर्वेभ्यो हितमाचरेत् ॥ १९ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टोत्तरनशताधिकसहस्रतम ॥ १९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुरा मदमात्सर्यैः सत्कर्मोपरि घातकृत् । विषमज्वरभेदेन भिद्यते भेद्यदारुणैः ॥ १ ॥
 लक्षणं तस्य वक्ष्येऽहं यथाज्वरप्रसूचकम् । अन्नाहचिः पिपासातिः पात्र्यासे करपादयोः ॥ २ ॥
 दहते कम्पते गात्रं क्वचिच्छोफोदरादिषु । श्वासयन्मूर्धो भूत्वा तदन्तर्ज्वरतोदकृत् ॥ ३ ॥
 कामला पाण्डुहृत्पीडा मुष्कावदरणं वता । अपाकश्चिरपाको वा दुश्चिकित्स्यो भिषग्वरैः ॥ ४ ॥
 न शाम्यति न शाम्यति महौषधिशतैरपि । न सुखं लभते कापि न दिवा निशि यत्कचित् ॥ ५ ॥

अरुण उवाचः ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्धेन पापक्षयो भवेत् ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते सानुकूले ग्रहक्षके ॥

यत्रास्ते शुभतीर्थे वै सङ्गमोत्तमसत्सरीत् । तत्र गत्वा च स्नात्वा च पीत्वा च परमौषधम् ॥ ७ ॥
 पङ्कजमाचरेच्छुद्धिं शुद्धः शुद्धाभिसन्धिकः । श्रुतिस्मृतिसदाचारो वाङ्मनःकान्तशुद्धधीः ॥ ८ ॥
 एवमाहूय सद्विमान्येष्टुद्राविधानतः । पादाध्वार्चमसंवीतो रुद्रं जपत्वा यथाविधि ॥ ९ ॥
 लक्षमेकादशं ज्ञेयं यज्ञे रोगार्तिदुःखहृत् । तद्दशांशेन होतव्यं मधुरत्रयसंयुतैः ॥ १० ॥
 भोजयेत्परमं भक्त्या प्रतिरुद्रं शतावधि । तत्रस्थमाचरेदत्र ह्यश्वत्थतिलतर्पणम् ॥ ११ ॥
 कलशैः शतसाहस्रै रुद्रसक्तं परं जपन् । भोज्यान्ते ह्युच्चरेन्मन्त्रं प्राचीनं यच्छुभाशुभम् ॥ १२ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया द्रोहबुद्ध्या वा लोभार्तिभयदेन हि । वञ्चिताः प्रत्यहं लोका मात्सर्यमपि यत्कृतम् ॥ ३ ॥
 एनसा तेन हृत्पीडा ज्वरातिः परमा मम । याया प्राप्ता तथा चाहं मोच्यो हीह स्वकर्मणा ॥ १४ ॥
 एतद्गुद्राविधानेन वाध्यते न नरः क्वचित् । यजेदत्र ज्वरातिस्थो सोनिर्दिष्टस्तु नामभिः ॥ १५ ॥
 तर्पणान्ते च निर्दिष्टे सोमो धेन्वेति मन्त्रतः । आशिषं परमं गृह्य ऋत्विजोक्तं शुभां हविः ॥ १६ ॥
 एतत्कर्मविशुद्धयर्थं यतीनां भोजनं हितम् । दानहोमादिना तेन कर्मणा वः प्रसादतः ॥ १७ ॥
 एवमुक्त्वा ततस्तान्स प्रणमेद्गुधामुरान् । एवं स्तुतिं त्रिरुचार्यं कोऽदादिति विसर्जयेत् ॥ १८ ॥
 पूर्ववद्विभ्रजेत्तान् सर्वेषां स्तुतिमाचरेत् । सपिण्यात्मानमालोवय ततः शुद्धो ज्वरातिमान् ॥ १९ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो नवोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०९ ॥

अरुण उवाच ।

यस्यास्थिसन्धिशीर्षेषु रुच्यै परमदारुणा । कण्ठोष्ठतालुके वक्त्रे शोपस्तन्द्रा तमो भ्रमः ॥ १ ॥
 नेत्रे रक्तस्य कलुषे आभ्रुयेऽम्बवतोऽपि च । कासश्वासा गले शूकं दाहः शीतं क्षणक्षणे ॥ २ ॥
 वचोविपर्ययः स्याद्दे गोत्रहास्यादि वैकृतम् । कुरुते ह्यनिशं निद्रा व्यत्ययो हृदये व्यथा ॥ ३ ॥
 छीवनं चापि रक्तस्य शिरोलोठं मुहुर्मुहुः । एवमादीनि चिह्नानि जायन्ते यस्य रोगिणः ॥ ४ ॥
 उपायैर्भिषजां वापि ज्वरो यस्य न शाम्यति । तस्य कर्मपकाशं मे कथयस्व दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूरकर्माऽभवत्सुत स पापः पृथ्वजन्मनि । प्राणिनामतुदच्छीर्षं सन्धिपाशेषु तोदनैः ॥ ६ ॥
 शीतेनापधर्दयञ्जीत्ये तापेनापि तपत्यापि । प्राणानां नोद्यमानानां यथा कण्ठोष्ठशोषणम् ॥ ७ ॥

निःश्वासशून्यता व्यर्थवचो हास्यादि रोदनम् । यद्यद्विचिंतं तेषां तत्तदस्यापि दुर्मतम् ॥ ८ ॥
 पेशुन्वं विवदन् मिथ्याव्यवहारवचांसि यत् । वचो वैवर्थ्यमस्त्यस्य भ्रममोहादिकं तथा ॥ ९ ॥
 अत्रारुचिर्बुभुक्षाणां पिपासानां निरोधनम् । तेनारुचिश्च तृष्णा च बाध्यते ते पुनःपुनः ॥ १० ॥
 प्रत्यक्षमापि तस्येतिभिर्दमोहैकामिष्यते । न तस्करुपादिभ्यस्तद्वचोदनमाप्नुयात् ॥ ११ ॥
 देहस्यावश्यं पोष्यस्य तेपुतेषु महाव्यथा । जायते तृष्णाकाष्टाहमविपगस्रवणाग्निजा ॥ १२ ॥
 जन्मजात्यादिकं नर्वं पृर्ववत्प्रश्रयाडदेत् ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिस्तात कर्मणः सततोदिता । यथा स मुच्यते दृष्टात्कर्मणोऽस्मात्सुखी भवेत् १४

श्रीसूर्य उवाच ।

तां सर्वदुर्गतरणां सर्वपापनिवारिणीम् । स जातवेदसं सम्यक्शतमष्टोत्तरायुतम् ॥ १५ ॥
 जपेच्च तद्दशांशेन जुहुयाज्जातवेदसम् । सहस्रकलशैर्देवं स्नापयेद्भोजयेद्दिजात् ॥ १६ ॥
 वित्तव्याधिपलं वीक्ष्य कुर्यात्कल्पोत्तराधरम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्योक्तं कर्मविपाकेऽध्यायो दशोत्तरनशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१० ॥

अरुण उवाच ।

ज्वग्निो यस्य तावन्त्यः प्रागुक्ताः सन्ति वेदनाः । ज्वरेणातिप्रतप्तज्ञो रतिं न लभते क्षणम् ॥ १८ ॥
 दिवा वा यदि वा रात्रौ प्रत्यहं हीयते बलात् । तापतृष्णादितोऽत्यन्तमौषधैर्न च तच्छमः ॥ १९ ॥
 ज्वग्निो यस्य लक्ष्मैतत्तस्य किं कर्म कीर्तय ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आततायी स पूर्वोऽभूजन्मन्यसहनः परान् । सदाभर्तयान्वस्य ददाह सदर्न पुरा ॥ ४ ॥
 तेनैव स नरः शर्म न च किञ्चित्प्रविन्दति । ऐहिकं लक्ष्म तस्यापि गृहदाहादिकं भवेत् ॥ ५ ॥
 यवग्रीहीतिलक्षौद्रपपरतैलवृतादिनाम् । दहनान्तकवस्तूनां तेषां हानिमवाप्नुयात् ॥ ६ ॥
 निष्कृतिं शृणु तस्यापि कर्मणः क्षतिक्राग्िणीम् । तैलक्षौद्रपयः सापैः पूर्णकुम्भाद्बुडेन च ॥ ७ ॥
 जुहुयाच्च यथाशक्ति वद्वी विप्रांश्च भोजयेत् । धान्यान्यपि च मापादीन्यस्मिन्दद्याद्दिजनमने ॥ ८ ॥
 सितवस्त्रयुगं दद्यात्सितपुष्पैस्तथार्चयेत् । अथ स्वर्णजां मूर्तिं विष्णोः कृत्वा विधानतः ॥ ९ ॥
 शङ्खचक्रगदापद्महस्तां वै शुभलक्षणाम् । पलेन वा तदर्थेन निर्भितां गरुडाग्रज ॥ १० ॥
 कृतप्राणप्रतिष्ठां च पृजितां विविधार्षिणीः ॥ १० ॥

वस्त्रयुग्मेन संजनां ताम्रपात्रोपरिस्थिताम् । दद्यादक्षिणवा युक्तां दक्षिणां स्वर्णसंयुताम् ॥ ११ ॥
 उद्दङ्मुखोपविष्टाय प्राङ्मुखः प्रयतः शुचिः ॥ १२ ॥

मन्त्रः ।

“ देवदेव जगन्नाथ शंखचक्रगदाधर । तव मूर्तिप्रदानेन ज्वरं नाशय मे विभो ” ॥ १३ ॥
 एवं दत्त्वा विसृज्याथ मुच्यते महतो ज्वरात् । ब्राह्मणान्भोजयेच्चापि वित्तव्याधिवलेच्छया ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्योक्तं कर्मविपाकेऽध्यायो एकादशोत्तरनशताधिकसहस्रतमः ॥ १९११ ॥

अरुण उवाच ।

यस्तु ज्वरभराक्रान्तो वहिरन्तश्च शीतभाक् । सद्बोचयतिगात्राणि वेपते च सुहृर्मुहुः ॥ १ ॥
चेतना दह्यते चाम्भो न रतिं कुरुते मनाक् । यत्कर्मतो ज्वरस्तस्य सत्यं वद दिवाकर ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं स पितृदेवानामर्चने सति वै धने । अकरोत्स च संकोचं वित्तव्ययभयादितः ॥ ३ ॥
सुगन्धिवजलसम्पूर्णैः सहस्रकलशैर्विभुम् । स्थाप्य सम्पूजयेद्विष्णुं कमलैस्तुलसीदलैः ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वादशोत्तरत्रयशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१२ ॥

अरुण उवाच ।

दिनमेकमतिक्रम्य ज्वरोऽन्यदिवसे पुनः । प्रत्येकं वा चतुर्यंजद्वि पक्षे मासेऽपि वा पुनः ॥ १ ॥
अहनी द्वे अतिक्रम्य द्वेऽहनि प्रतिवाध्यते । दिनमेकमयो द्विवा परेऽहनि च वाध्यते ॥ २ ॥
लक्षणं रागिणोऽप्येवं शीर्षसन्ध्यस्थिवेदना । पिपासागलानिरङ्गानां शीतमन्तर्महोत्पणम् ॥ ३ ॥
संकोच्य सर्वगात्राणि दन्तवाणी पिपाय वै । अतिभारभराक्रान्तो रतिं न प्रतिपद्यते ॥ ४ ॥
माक्तां कुरुते चेष्टामल्पे पयासि दुःस्थिताम् । पुनः शान्तिं प्रपद्येव विना पर्यार्थिर्वेनीपथैः ॥ ५ ॥
प्राप्ते काले पुनर्देते स्वरूपमतिभीषणम् । अनुबलं समाक्रामत्यनुबलं निवर्तते ॥ ६ ॥
वेलेय च समुद्रस्य पुनरायाति याति च । यद्दिने कर्मगाः सर्वे तद्दिने दोषसम्भवः ॥ ७ ॥
तत्तदेवाद्रिकं तेषां कर्मदोषपरिक्षयः । दुःखभोगाद्यादि स्याद्वा यत्तद्व्ययः पुनरुद्भवः ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

य एतेऽत्र समाख्याता ज्वराः परमदारुणाः । विपमज्वरसंज्ञास्ते प्राणिनां भयदायकाः ॥ ९ ॥
तेन प्रोक्तजनाः कृत्स्ना न च तद्दोषसम्भवः । तेषामिह समुत्पत्तिरैहिकैव कर्मभिः ॥ १० ॥
येषां सुतां न च भ्राता गोत्रिणो दुःखदा नराः । येषां विनापि सत्कर्म भवेन्नियममोचनम् ११
चिरकालात्प्रमुच्यन्ते निरयान्ते शिवाज्ञया । भृतमेतपिशाचत्वं गताः स्युस्ते प्रजा ग्रहाः ॥ १२ ॥
तेषामाधिपतिः शम्भुर्मृतनायः स्वयं प्रभुः । शिवालये जले तीर्थे पुण्यपृक्षे चतुष्पथे ॥ १३ ॥
अश्वत्थे च नदीतीरे न्यग्रोचे पितृकानने । सुरालयेषु सर्वेषु येषां वासः शिवोदितः ॥ १४ ॥
मूलाष्टम्योर्निर्घन्तां च चतुर्थ्यां निशि सन्ध्ययोः । मध्याह्ने च निर्शये च ह्यकाले सर्वपर्यसु ॥ १५ ॥
स्थानेषु चैव मूलेषु प्रसर्पन्तीह ये नराः । असङ्गता अशुचयो भीरवो विगतायुषाः ॥ १६ ॥
अस्मरन्तो हरिं रुद्रं दुर्गां दुर्गीधतारिणीम् । विघ्नजन्ति मलं मूत्रं नृत्स्यन्ति च हसन्ति च १७ ॥
रमन्ते तांश्च भञ्जन्ति घ्रीषन्ति च रुदन्ति च । तेभ्यस्तत्र मृतास्ते च प्रकुर्यान्ति शिवाज्ञया १८
ते कुद्वास्तान्यरुहन्ति विशंसति च तांस्त्वदा । ज्वररूपं समास्थाय पीडयन्ति महाग्रहाः ॥ १९ ॥
तेषामोजो बलं धीर्यं सत्त्वमादाय सर्वदाः । विनमन्ति यदा तेभ्यस्तदा तेऽस्युर्गतज्वराः ॥ २० ॥
पुनः काले प्रवर्तते पुनश्च विरमन्ति च । एवं ते कथितारताज दारुणा विपमज्वराः ॥ २१ ॥
तेषामप्रार्थनोत्पत्यवान पुनश्च्युत्तिरीरिता । अदोषसम्भगत्वाद्य तिरुषी न भिपत्तिक्रयाः ॥ २२ ॥

एहिकैरेव तरेतः कर्मभिस्तत्समुद्भवः ॥ २३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्वादशोत्तरत्रयशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१३ ॥

ततो बहुतिये काले प्राप्तस्तु यमशासनम् । पूर्वं पुण्यफलं भुक्त्वा पश्चात्पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽयुना । गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्यदेशे हिमालये ॥ ६ ॥
 नात्युच्चो नातिहरश्च गौरवर्णः प्रतापवान् । राज्ञां वंशे समुत्पन्नः सर्वलोकप्रियङ्करः ॥ ७ ॥
 सर्वैश्वर्ययुतो धीरो धनवाहनभोगभाक् । प्राग्भवे यूनिभावे च सत्कर्मकृतवांस्वयम् ॥ ८ ॥
 तथैव यूनि भावे च सोऽपि राजा भविष्यति । महोत्पण्डनपरस्तथा भैरवशासनः ॥ ९ ॥
 विद्यावांश्चतुरः शूरोऽखिलशत्रुनिवर्हणः । ब्रह्मण्यो धर्मविद्याज्ञो नीतिशास्त्रविशारदः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः कश्चित् । प्राग्भवे वैश्यहननाल्लभ्रात्पद्यस्थितो बुधः ॥ ११ ॥
 तुलया कृतवान्चातं तुलास्थो ज्ञोयुतस्तथा । लग्ने शशी तथा पुत्रे रविः पापनिरीक्षितः ॥ १२ ॥
 व्यल्पपुत्रः सुखी रोगी पितृवातामयी सदा । उदरे वातपीडायुग्मयी मानी च चञ्चलः ॥ १३ ॥
 चतुर्विंशन्मिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः । शुभचेषु महाभूतस्तथा विश्वासघातकः ॥ १४ ॥
 लक्षणैरेभिराढचस्य प्रायश्चित्तमयो शृणु । पलैः यश्चमितैः कार्या वैश्यः स्वर्णमयः शुभः ॥ १५ ॥
 षोडशोरूपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय प्रदातव्यो ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणो देवस्तथा पशुपती रविः । पलैस्त्रिंशन्मिताः कार्या देवाः प्राग्वादिधानतः ॥ १७ ॥
 तल्लिङ्गमन्त्राङ्गायत्रौ द्विविधं त्र्यम्बकं जपेत् । तिलैस्त्रिंशत्पुत्रोपेतैर्ब्राह्मणानपि भोजयेत् ॥ १८ ॥
 मदिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । एवं कृताविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १९ ॥
 नाथयो व्याधयस्तस्य न च शशुभ्यं भवत् । न पुत्रमरणं किञ्चिन्नचारिष्टभयं कश्चित् ॥ २० ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । रिष्टं वसुमितेऽन्दे तु स प्राप्नोति यमोपमम् ॥ २१ ॥
 अथवा द्वादशाब्दे तु षोडशे वा विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते ह्यासुः स्वभूतमितसवत्सरात् ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छाल्नाद्विलोकयेत् ॥ २३ ॥
 इति श्रोत्रद्वसूर्याष्टणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचदशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव प्राग्भवे सूत कश्चिद्द्वैश्यसुतः कृतो । कर्हाटाभिधे देशे धर्मकर्मत्मकः सदा ॥ १ ॥
 वाणिज्यनिपुणो दक्षो किञ्चिद्वित्तसमन्वितः । कृतवानन्नदानं हि विषेभ्यः पूर्णपीठके ॥ २ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । दूषेण वचनैर्दुष्टैः सद्ब्रह्मज्ञानध्यातापयत् ॥ ३ ॥
 परमर्माणि वा सम्यक्पीडयन्ते स्वजना अपि । बचोभिः परमर्माणां भेदकोऽभूत्स्वगाविप ॥ ४ ॥
 जनानां नाशनं तेन कृतवान्कृतिनां सताम् । ततो बहुतिये काले प्राप्तवान्यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽयुना ॥ ६ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । स तु मन्त्रविदां श्रेष्ठो जीव कर्के च संस्थिते ॥ ७ ॥
 लग्ने कर्कगते मन्दे नात्युच्चो न लघुर्घृणी । मुरूपो मतिमान्दक्षो धनवाहनभोगभाक् ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंपुतः कामी कृपिवाणिज्यतत्परः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः कश्चित् ॥ ९ ॥
 व्यस्त्यभेदातिदनेव उवरेण महताकुलः । तस्य यत्करणैरन्यैर्महीपयशतैरपि ॥ १० ॥
 न शाम्यति महाव्याधिनिष्कृतेः कारणं विना । लिङ्गं स्रवति तत्रादौ दहते कंपते बलात् ॥ ११ ॥
 तदस्थिपूर्वभेदायं सुष्कमेहनशूलयुक् । अन्तस्तु कृजितं वातद्विपयुः इवासदोषतः ॥ १२ ॥
 छिन्नाग्निस्वत्सूत्रस्वेदा गात्रं च दहते । एतत्पूर्वाजितादोषाहुःश्चकित्तस्यो भिपग्दरैः ॥ १३ ॥
 तेषां कल्पादिना भेदेधाध्यते जन्मजन्मनि ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येनार्तिपराशानम् । वद विस्तरतः स्वामिनो गिष्णा हितकाम्यया १९

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुभाते शुभे सौम्यायने तथा । प्रारभेद्दानसदृत्तिमन्तःशुद्धिकृतात्मना ॥ १६ ॥

हैमं शक्त्यनुकूलं तु मकरं श्रद्धया युतम् । सा वालालंकृताऽऽभीरी दुकूलैः परिवेष्टयेत् ॥ १७ ॥

कास्यपात्रोपरि क्षिप्य घृतं पूर्णशतं पलम् । रत्नलागूजनेन च यथाशुभमुदितौपधि ॥

दापयेत्परया भक्त्या ब्राह्मणाथ कुटुम्बिने ॥ १८ ॥

मंत्रः ।

॥ यन्मया वचसा तुल्यं पीडिता बहवो जनाः ॥ १९ ॥

छिद्रैश्च शतसाहस्रैर्नानाकर्मप्रकाशनेः । तदर्जनेन सम्प्राप्तं दारुणं पातकं महत् ॥ २० ॥

ज्वरो ह्युग्रोतिषारात्मा चापदस्तु ततो मया । एतत्पापविशुद्धयर्थं दानं सम्प्रददे विदम् ॥ २१ ॥

तत्तदेनोविनाशाय मकरं पञ्चसमिमतम् । तत्तदेनोविनाशाय मत्स्वरूपं ददाम्यहम् ॥ २२ ॥

तस्मान्मोच्यो महापापाहुःसहाद्विजसत्तम । होमयेच्चरुणा रद्रं घृताक्तप्रयुना युतैः ॥ २३ ॥

होमान्ते विप्रभोज्यान्ते सर्षिष्याननकं स्पृशेत् । वर्जयेदहितासाध्य सर्वेभ्यो हितमाचरेत् ॥ २४ ॥

रथं सोपस्करं दद्याद्यवाविधि पुराणतः । सर्षिं रत्नानि पानीयं देयं निर्जलके स्थले ॥ २५ ॥

एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनाशनम् । उक्ताद्विमुक्तो जायेत प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ २६ ॥

उज्वरेणैव विनाशः स्यादूनि भावे खगाधिप ॥ २७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविपाकेऽध्याय षोडशोत्तरनशताधिकसहस्रतम ॥ १९१६ ॥

अरुण उवाच ।

ब्रह्मक्षत्रियविदशुद्धाः कथं वर्णान्तरं खग । प्राप्नुवन्ति दिवानाय कर्मणा केन तद्द ॥ १ ॥

अग्निष्टोमरतो नित्यं सदाचारो जितेन्द्रियः । बाल्ये च बार्द्धके विप्रो यौवने सर्वधर्मवित् ॥ २ ॥

अकस्मान्मलेच्छतां याति तन्मे वद दिवाकर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा जनुपि यैः सूत यज्ञकर्मणि पावने । आमिपास्वाद्ने सोमपाने निंदा कृता भवेत् ॥ ४ ॥

विशुच्छिष्टं द्विजातीना यत्सोम यज्ञकर्मणि । तस्मात्कर्मवशाद्न म्लेच्छत्वं प्राप्यते नरैः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

कस्मिन्देशे कृतं कर्म कस्या भूमां कृत् कुनः । प्रयोजकानुमन्ता च वयोत्कर्मादिभिः कृतः ॥ ६ ॥

विस्तरेण पृथक्केन कथयस्व दिवाकर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दाक्षिणात्ये जनपदे तीर्थे चापि महत्तमे । कावेर्याः पश्चिमे तीरे ह्यग्निष्टोमे द्विजोत्तम ॥ ८ ॥

सोमपियस्य कृता निन्दा तेनाप्त जन्म निन्दितम् । म्लेच्छत्वं च द्वितीयेऽपि तृतीयेऽपि चतुर्थके ॥

त्रिषु कुप्राश्रयत्वं च पञ्चमे भाववाद्भिजः । पष्ठे नतः सप्तमेकं महानद्यास्तु दक्षिणं ॥ १० ॥

वेदाग्निताम्भतेऽप्येति म्लेच्छत्वं स्याच्च सारथे । ऋत्विजोऽप्युरगाः सर्वेऽभ्यवधानपरायणाः ॥ ११ ॥

रक्षणानि रगश्रेष्ठ शृणु तस्य विभागतः । मस्तके वामपादेऽन्वाद्यः पादे त्रणो भवेत् ॥ १२ ॥

भार्याश्रितस्तस्तासां स्यादेका चाग्निपराङ्मुखा । पूर्वं, पुत्रस्तथा पुत्री पुनरेव ष्यतस्ततः ॥ १३ ॥
 वर्णान्तरं भवेत्काले प्रहारा मृत्युदायकाः । भवन्ति बुद्धिरुपत्तिर्जायतेऽदः कथं कृतम् ॥ १४ ॥
 शिरसो गौरवं ग्लानिः किञ्चिन्नयनं वैकृतिः । प्राग्भवे युवतिस्तस्य ग्रामीणान्या यशास्विनी ॥ १५ ॥
 भ्रातरः स्युस्त्रयस्तेषु मृतसन्तानपीडिताः । भयदुःखसमाक्रान्तास्तस्य भार्या सहायिनी ॥ १६ ॥
 विपश्चात्प्रियातः स्यादालस्यं चाग्निमांघता । जलघातो भवेत्तस्य पितुर्भ्रातृवर्यं वदेत् ॥ १७ ॥
 गेहेतिमहतीं हानिः स्वर्णभूपणजा खग । तिस्रो भगिन्यः सततं भागिनियो रुजादितः ॥ १८ ॥
 गृहश्च कफजो व्याधिर्विश्वासो नैव जायते । दंष्ट्रिशृङ्गिविपाणिभ्यो व्रणः स्याद्विग्रहे खग ॥ १९ ॥
 स्तनोपदेशे मशको लाल्छनं सांक्षिकेऽप्य वा । ऋती पदपञ्चदिवसे न्यूनोऽसृक्शुतिरुद्धता । २० ॥
 दिनेषु तेषु चालस्यमदमेहभ्रमादयः । पादपोगतिरंशुल्या व्रजन्त्या नावनिं स्पृशेत् ॥ २१ ॥
 भवन्ति मारुतास्तस्य चत्वारोऽत्र सहायिनः । पितृतीर्थं भवेन्मृत्युस्तस्य मीनगते रवी ॥ २२ ॥
 पुनर्जगति जातो वै जन्म तस्य च लक्ष्मवत् । दण्डांकुशौ महचक्रं चापादि च भवेत्करे ॥ २३ ॥
 स्त्रियो वा तावदेकापि भंगिन्यो द्वे खगोत्तम । सुरगुरुलंघान्चुतीयो तस्य जन्मनि वै भवेत् ॥ २४ ॥
 व्याधियुक्तो भवेन्नित्यं तस्मात्पञ्चमके विधौ । इत्येवमादिभिर्ज्ञेयं लक्ष्मभिः कर्म सारथे ॥ २५ ॥
 स तत्पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् । शुभे मासे सिते पक्षे सानुकूलग्रहे दिने ॥ २६ ॥
 नयास्तीरे शुभे देशे वेदिकां कारयेत्खग । कलशं विन्यसेत्तत्र भूरसीत्यादिभिस्ततः ॥ २७ ॥
 तत्र रुक्ममयं पद्मं नवमापमितं शुभम् । पलद्भयेन वाङ्मेन तदर्थेनाथवा पुनः ॥ २८ ॥
 स्वर्णनापे विशुद्धेन कारयेन्मूर्तिमुत्तमाम् । पूजयेत्परया भक्त्या नानापुष्पैः सुशोभितैः ॥ २९ ॥
 तद्ग्रे हवनं कार्यं तिलैरष्टोत्तरं शतम् । ब्राह्मणं सर्वतत्त्वज्ञं सर्वशास्त्रविशारदम् ॥ ३० ॥
 समाहूय गृहे पुष्पैर्नानावर्णविचित्रकैः । शालतालतमालैश्च जातीवकुलपाटलैः ॥ ३१ ॥
 पूजयेत्पापहं विष्णुं बालगोपालसंज्ञकम् । साङ्गमन्त्रमिमं प्रोच्य दद्याद्देविदे खग ॥ ३२ ॥
 मन्त्रः ।

“ धनमया पूर्वजनुपि यज्ञकर्मणि चाद्भुतम् । रोमनिन्दात्मकं कर्म कृतं तेनेह जन्मनि ॥
 वर्णान्तरं गतः पापारपुनातु जगदीश्वरः ” ॥ ३३ ॥

मन्त्रमेतं समुच्चार्य प्रतिमां हरिरूपिणीम् । तां मूर्तिं च करे गृह्य देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ ३४ ॥
 नानापुष्पैः सुगन्धैश्च पूजयेच्छशिशेखरम् । रुद्रमेकादशं कुर्वाद्भोजयेच्च शतं द्विमात्र ॥ ३५ ॥
 सर्पिःपुणं शुक्लपात्रे वीक्ष्य दद्याद्दिजन्मने ॥ ३६ ॥

इति श्रीहस्तसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तदशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रततः ॥ १९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । विन्ध्याद्विदक्षिणे भागे चन्द्रदेशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 काश्चिद्देश्यः शुभाचारो राजमान्यः प्रतापवान् । क्रयविक्रयकर्ता च बहुद्रव्यसमन्वितः ॥ २ ॥
 वित्तेन च समायुक्तो ज्ञातिव्यापारवान्भुवि । बहु पुत्र्योऽस्य जाताश्च द्वौ पुत्रौ च खगेश्वर ॥ ३ ॥
 तस्य भार्या शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । गौरवर्णा च सुश्रोणी व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ ४ ॥
 तस्य गृहसमीपे तु ब्राह्मणी चावसत्पुरा । धनहीना पुत्रयुक्ता बहुद्रव्यैश्च संयुता ॥ ५ ॥
 तेन वैश्येन विश्वास्य हृतं तस्यास्तु तद्धनम् । साहाय्यात्प्रतिवेशिन्या ब्राह्मण्याः पतंगेश्वर ॥ ६ ॥
 बहुकालं समासाद्य लघ्वनापोद्यताभवत् । कृतं तथा महत्कष्टं नार्पितं तेन तद्धनम् ॥ ७ ॥

सा विषं भक्षयित्वा तु चात्मघातं चकार वै । तस्यास्तु पुत्राश्च चिरं बहुदुःखेन पीडिताः ॥ ८ ॥
 वैः कतिपर्यैव सर्वं पञ्चत्वमागताः । वैश्यस्तु निरयं प्राप्नो विद्युत्पातहतश्चिरात् ॥ ९ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा पश्चान्मानुष्यमानुयात् । दाक्षिणात्ये जनपदे गोदावयांस्तटे शुभे ॥ १० ॥
 पुण्ये गोदावरीयाम्ये रविभोजनसम्मिमे । इदं च पञ्चमं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्रवम् ॥ ११ ॥
 मध्यजन्मत्रयं यच्च तिर्यग्योनिभवं च तत् । निरयान्ते च तदृक्तं पुत्रपापमशेषतः ॥ १२ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण मानुष्ये ब्रह्मवंशजः । स मध्यरूपो मतिमान्कृशाङ्गः श्यामलच्छविः ॥ १३ ॥
 विद्यावान्व्यर्भनिर्गतो धीरो मन्त्री महायशः । यनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे कपिलादानं प्रददौ सूर्यपूजनात् । तद्भूनाचरणात्पुण्यादत्रदानात्खगोत्तम ॥ १५ ॥
 बहुविद्याधनेश्वर्यदामीदासजनान्वितः । देवब्राह्मणभक्तश्च विद्याभ्यासरतः सुखी ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । कैशोरे क्लेशभावधैव प्रनोदुःख्यतिरोगभाक् ॥ १७ ॥
 चपलो दुष्टचित्तश्च तथाप्राप्तमनोरथः । ब्रह्मस्वहरणात्पापाद्ब्राह्मणीमरणादपि ॥ १८ ॥
 स्ववेदमितवर्षान्तं जातपुत्रविनाशकः । जन्मलभ्रात्सुते दूनं क्रूरग्रहविलोकिते ॥ १९ ॥
 ततः पञ्चमभावं च कीटस्थे च बृहस्पता । वृषे शनैश्चरात्सप्तमस्यानस्ये त्वर्गा विधी ॥ २० ॥
 तुलास्ये प्रथमे लग्ने जातोऽयं ब्राह्मणोऽयुना । ब्राह्मण्याः पुत्रपुत्रपश्च ब्राह्मणीमरणात्सुत ॥ २१ ॥
 इतस्ततो विनाशैव गताश्च विनवात्मज । पितृनाटकलत्राद्यैर्विमुक्तो वै किशोरके ॥ २२ ॥
 युवभावेऽन्यदेशेयं युवन्वामुखभोगभाक् । किलासददृक्कण्ठद्वारिदिरोगयुक्तोऽरिभीतियुक् ॥ २३ ॥
 मिथ्याभिशांसनेर्वादिपरवादेश्च संयुतः । लघुचित्तो महच्चित्तो विरक्तो रक्त एव च ॥ २४ ॥
 क्षणवितेनाल्पयुक्तः प्रवृषपातखगेश्वर । सहायलक्षणं तस्य शृणु वक्ष्यामि सारथे ॥ २५ ॥
 पूर्वं ब्रह्मस्वहरणे सहाया सिद्धिजाङ्गना । सा ज्येष्ठा प्रष्टरेवात्र परित्यक्ता सुखोऽञ्जिता ॥ २६ ॥
 या तस्य धर्मपरन्यासीत्याग्भवे कश्यपात्मज । सोऽत्र जन्मनि पशून्ध कनिष्ठसुतशोकभाक् ॥ २७ ॥
 लक्षणैरिभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं यदाभ्यहम् । पलमात्रा च कर्तव्या ब्राह्मणी पुत्रसंयुता ॥ २८ ॥
 हिरण्मयी तदधेन तदधेनाथवा पुनः । यथावित्तानुसारेण पोडशोरूपचारकैः ॥ २९ ॥
 सम्पूज्य देया विप्राय विविज्ञाय खगोत्तम । रविर्मापमितः सोमः सुवर्णमितको रविः ॥ ३० ॥
 देयं च कपिलादानं ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः । घृतपूर्णं शतपलैर्मितं ताम्रस्य भाजनम् ॥ ३१ ॥
 सुवर्णद्वयसंयुक्तं दद्याद्विप्राय मानद । गावर्षीमष्टसाहसं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ ३२ ॥
 ब्रह्मविष्णुमेशानां मन्त्रांस्तत्स्वरूपया जपेत् । रविसोमात्मकौ तद्भ्रज्याद्यौ वै तद्दशांशतः ॥ ३३ ॥
 होमयेत्तर्पयेद्ब्रिह्मन्भोजयेद्दाक्षिणां दिशेत् । लक्षं पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्सुसमाहितः ॥ ३४ ॥
 तदर्थं वसुतं वापि भक्तिश्रद्धासमन्वितः । अथवा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विशुद्धधीः ॥ ३५ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येवन्ते संपदोऽन्वहम् । नाथयो व्याधयस्तस्य न शत्रुभयमावहेत् ॥ ३६ ॥
 रसनागान्धमितालुः स्यान्मुनिवेदमितेव्दके । रिष्टं नामोति स प्राणी सुखी जीवति निश्चयात् ॥ ३७ ॥
 प्रायश्चित्तद्वयेऽप्येकं नाचरेत्सोममोहतः । इह लोके महादुःखी परत्र निरयं व्रजेत् ॥ ३८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य तीर्थं मृत्युर्न संशयः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३९ ॥

यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ४० ॥

इति श्रीबृहत्स्यारुणसप्तमे कर्मोपाकेऽध्यायेऽष्टादशोऽक्षर व्रतताधिकसहस्रतमः ॥ १९१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारिकेलफलस्यापि हतुः स्यान्मस्तकद्रवणः । शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां विशेषेण विधानतः ॥ १ ॥
शङ्करस्याल्यं गत्वा व्रणी विधिमिमं चरेत् । शंकरं घानविधिना पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
परितो लिङ्गमोक्षस्य नारिकेलफलैर्बलिम् । कल्पयित्वाचपेद्गैरीं यथावत्पूर्वमाचिताम् ॥ ३ ॥
विमभ्यो दक्षिणां दद्यात्सुवर्णरचितां बहु । ततः कृताञ्जलिर्भूत्वा व्रणी मन्त्रमिमं पठेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया नारिकेलानि हत्वा पापमुपाजितम् । अर्चितो भगवान्करो भवान्या भयभञ्जनः ॥ ५ ॥
यथाशक्ति च दानार्थं भवन्तोपि च पूजिताः । कर्मणानेन मे नाशमुपैतु शिरसो व्रणः ” ॥ ६ ॥
एवमादीनि तैरुक्तः शंकरं सह भार्यया । प्रणम्य विषान्मूयः स श्रद्धया गृहमावजेत् ॥ ७ ॥
ब्राह्मणान्मोजयेत्तत्र दद्याच्छक्त्या च दक्षिणाम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वसाधारणान्मलेच्छान्पुरा जन्मनि योऽगमत् । तिलजीति च शूकोत्थो व्रणः स्यात्तस्य शेफसि ?
स तद्वोपविनाशार्थमाचरेदिति निष्कृतिम् । द्वादश्यां शुक्लपक्षे तु तमुद्दिश्य जलाधिपम् ॥ २ ॥
दद्याद्धेतुं सुविधाय ब्राह्मणाय यजुर्विदे । पूर्वोक्तेन विधानेन देवज्ञादेशतत्परः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अदृश्या वेतनं वेदयां यः पुरा निरावाप्तयत् । तस्य स्यात्सर्पपी सूत व्रणो घोरोऽत्र शेफसि ॥ १ ॥
वापीकूपतडागादिनिषानान्यजने पथि । निर्मायमाणानि परैः शक्तितो विमृजेद्भुत् ॥ २ ॥
दत्ते व्रणोत्पत्तिर्नस्याज्जातस्य च विनाशनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भिल्लकैवर्तविरटचर्मकृत्तनुवायिनाम् । अन्येषामपि कारूणां सङ्गम्य च स्त्रियो बलात् ॥ १ ॥
भाबशूकव्रणो लिङ्गे जायते तस्य निष्कृतिः । नरस्तद्वोपनाशाय दद्याद्धेतुं द्विजन्मने ॥ २ ॥
मुवृत्ताय सुशीलाय गुशान्ताय पयस्विनीम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विवाहेऽपि च यज्ञादौ पुण्यकर्मणि चाखिले । विघ्नकर्तुर्वेदेच्छिद्रं मन्त्रवृद्धमतः खग ॥ १ ॥
निष्कृद्यसुवर्णेन उमामाहेश्वरस्य च । मतिमां कारयित्वा तु सम्पूज्य विधिवच्छुभाम् ॥ २ ॥
तन्मिन्नेन सुवर्णेन दद्याद्विधाय वै खग । अत्रवृद्धिकरो रोगस्तत्क्षणादेव नश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरः कामतप्तान्नो हानिच्छन्तीं पतिव्रताम् । कामाकुलितया दृष्ट्या पुराऽप्यशक्तपरिस्त्रियम् ॥ १ ॥

तस्य नेत्रामयोऽत्र स्याद्भयाधिर्वातविपर्ययात् । उपोष्य च त्रिरात्रं स नियतो विष्णुस्तन्निधो ॥२॥
भूमिशायी त्रिवरणस्नयी देव स्मरन्हरिम् । चतुर्थे दिवसे प्राप्ते भोजयेद्दिनपुङ्गवान् ॥ ३ ॥
ततः स शणिपत्यामूनिदं वचनमीरयेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रः ।

‘ यन्मया शूढभवेन दृग्विक्षेपं परस्त्रियाम् । कुर्वता भूविलासाद्यमकामाया वितन्वता ॥ ५ ॥
नेत्रामयो महाघोरः प्राप्तो वातविपर्ययः । प्रसादाद्दे च विमाणा स मे नश्यतु दुर्महः ” ॥ ६ ॥
इति विज्ञाप्य तावत्वा विसृजेद्विनयान्वितः । अग्रे नयेति मन्त्रेण स्वर्चितात्कुमुपादिभिः ॥ ७ ॥

ततः स्ववन्धुभिः सर्वं कुर्याद्दे पारणाविधिम् ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणस्तवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्विंशत्पुत्तरनक्षताधिकसहस्रतम ॥ १९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुरा हरते तल लोभोपहतचेतसा । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र पापरुक्पीडितोधुना ॥ १ ॥
आयसस्य घट तेलं पूर्णं दद्याद्दिग्भ्रमे ॥ २ ॥

मन्त्रः ।

यन्मया हरितं तलमद्भवकृतमुत्तमम् । प्राप्त पापाभिध तस्मान्मुच्येयं दर्शनाच्च व. ' ॥ ३ ॥
एवमस्त्विति तेरेक्तः स्वय मुञ्जीत वाग्यतः ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणस्तवादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चविंशत्पुत्तरनक्षताधिकसहस्रतम ॥ १९२५ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्वर्णोत्तरे जातो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । कृपिकर्म प्रकुर्वाणो वातरक्तादिदर्शनम् ॥ १ ॥
हरतयोर्वमिपाश्वं तु बुद्धिभागे व्रणावृलः । भार्या प्रीतिकरी नित्यमुभे वा तिस्र एव च ॥ २ ॥
परस्परं महामीतिर्प्रतानामपि काङ्क्षिणी । प्रदरातिवशतत्त्वा गर्भो याति विलीयते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्य कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्त्रीकृत कर्मणा हेतुः पुरकृत नैव सारथे । पूर्वं वर्णोत्तरे जातो बहुवित्तसमाकुलः ॥ ५ ॥
कामुकः कृपणश्चैव परदारतः सदा । कदाचित्कालयोगेन भाविनोर्यस्य वे वलात् ॥ ६ ॥
एका स्त्री ब्राह्मणी पूर्वं बाल्ये वैद्यव्यता गता । चपला रूपसम्पन्ना नारीणामपि मोहिनी ॥ ७ ॥
सा चकार महाप्रतिमनेन कामुजेन च । चिरकाल काश्यपे वै बहुगर्भनिवृत्तनम् ॥ ८ ॥
लोकापवादमीत्या च औपधीभिः कृत पुरा । मातत्रये ह्यतिक्रान्ते गर्भपातनतत्परः ॥ ९ ॥
बहुकाल काश्यपे सावर्मान्तु यथेप्सितम् । पश्चान्मूर्ति समापन्नो दुष्टविप्लवयोगतः ॥ १० ॥
पतितो नरके घोरे वर्षायुतसहस्रशः । इदं च पञ्चमं जन्म वर्णोत्तरसमुद्भवम् ॥ ११ ॥
पृथुष्ण्येऽभोगेन मानुषव हि जन्मनि । तेन कर्मविपाकेन गर्भो याति विलीयते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव देन गर्भः स्थितो भवेत् । जन्तूना कृपणादीना रूपं कृत्वा दिनेश्वर ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वीर्यस्यावहनं कृत्वा सगदसरप्रमाणतः । पश्चाद्देहे समागम्य प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १४ ॥

विमस्योद्गहनं कृत्वा गृहदानं समापयेत् । कुर्याद्देनापकीं शान्तिं विप्राणां भोजयेच्छतम् ॥ १५ ॥
 एवं कृतविधेः सूतं मोचयेद्वा यथोदितम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य पलपोडशसंरुचया ॥ १६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्यापि चेष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणां लोकवन्दिता ॥ १ ॥
 पतिव्रता सदाचारा पतिभक्तिपरायणा । तथा दत्तानि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽपिभक्तितः ॥ २ ॥
 नानाफलानि दिव्यानि सुगन्धीनि च पर्वसु । खेट्यज्ञादिके यानि ऋत्विग्भ्यः कथितानि च ॥ ३ ॥
 अन्नभूषणवस्त्राभ्यभूषाशय्यासनानि च । अथो भाविचलत्सूतं कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 विषं दत्त्वा जवानासौ सपत्नीवशं पतिम् । ततो बहुतिथे काले सा गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्ता पावाब्ज नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जातात्र हिमालये ॥ ६ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च राजवंशे महादभुते । नातिहस्वा नातिदीर्घा गौरवर्णा क्रुशोदरी ॥ ७ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्ता बाल्ये भ्रातृसुखान्विता । पितृमातृसुखैर्हीना किशोरे क्रेशसंयुता ॥ ८ ॥
 यूनि भ्रातृसुखैर्हीना दानशाला प्रियम्बदा । देवद्विजानां पूजार्थां श्रद्धाभक्तिसमन्विता ॥ ९ ॥
 गतागतधनैर्युक्ता व्रतानाममुकुंक्षिणी । भ्रातृगे राज्ञि सततं श्रेयसामतुक्तांक्षिणी ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्ताल्पपापकृत् । किं कृतं विधिना महापितिचिन्तासमन्विता ॥ ११ ॥
 जन्मलज्जालुते यूने हूरग्रहविलोकिते । कीटस्थेऽथ शनौ जाता भनोदुःखैः समन्विता ॥ १२ ॥
 पूर्वं पत्युश्च हननात्सपत्नीवैरभावतः । पापादिह महाभाग घोरादस्याः स्वमेश्वर ॥ १३ ॥
 सहस्रोपायकैश्चापि पतिर्न घटते स्वग । यूनि भावेण्डजश्रेष्ठ प्राक्कृतात्पापतस्त्विह ॥ १४ ॥
 यूनि सा पतिदुःखार्ता मम जन्म निरर्थकम् । जल्पन्तीति च दुःखार्ता संकृते निजवंशजा ॥ १५ ॥
 लक्षणैरेभिराडवायाः प्रायश्चित्तं शृणुष्वय । पलत्रपेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः ॥ १६ ॥
 षोडशोरूपचौरैश्च पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय प्रदातव्यो गां स्वर्णमरणैर्गुताम् ॥ १७ ॥
 तथा तन्मितिकः सोमः सुवर्णमितिको रविः । रविर्मापमितः शम्भुर्देवो भक्त्या विधानतः ॥ १८ ॥
 गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यवक्रन्तु तथा जपेत् । जपेत्सोमादिमन्त्रांश्च पञ्चपञ्चसहस्रकम् ॥ १९ ॥
 लक्षं पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्सुसमाहिता । कुर्यादयुतसंरुपा वै पिप्पलस्य प्रदक्षिणाः ॥ २० ॥
 महिने तु व्रतं कुर्यान्मम भक्तिपरायणा । होमयेत्तदृशंशेन तिलैः क्षौद्रवृत्पुष्टैः ॥ २१ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ २२ ॥
 नापयो व्याधयस्तस्या न दारिद्र्यभयं कश्चित् । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुरशीविश्वतुरुत्तरम् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रवती चासाविद्वैव भवति ध्रुवम् । रिष्टं नाप्नोति नियतं चत्वारिंशन्मितेव्युके ॥ २४ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते तस्या रिष्टेनैव विनाशनम् । अन्ते च निरयं प्रोक्तमपतिजन्मजन्मनि ॥ २५ ॥
 तीर्थं मृत्युमवाप्नोति कृते प्राक्पापशोधने । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २६ ॥

यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सत्तविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्सिंहलके देशे द्विजपुत्री वरानना ॥ १ ॥
 सैरन्धीकर्मकुशला वसन्ती राजवेश्मनि । राजराज्ञीप्रियकती चारुभूषणभूषिता ॥ २ ॥

वदान्या च सुशीला च पितृमातृसुखान्विता । पूर्वपापात्पतित्यक्ता कुशला राजकर्मणि ॥ ३ ॥
 तथा दत्तानि दानानि सुवर्णोभरणानि च । पर्वस्वपि च विप्रभ्यो वक्षशय्यासनानि च ॥ ४ ॥
 अथो भावित्रात्सूत कृतं चत्कर्म दारुणम् । विवाहयज्ञकर्मदौ विघ्न आचारितस्तथा ॥ ५ ॥
 गते बहुतिये काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यपापफलं मुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 वर्णोत्तरे कुले जाता देशे पुण्यजनाश्रिते । हिमालये महाभाग नात्युच्चा न लघुस्तथा ॥ ७ ॥
 सुशीलाकृष्टगौराङ्गी दानशीला प्रियम्बदा । सन्धिविग्रहकर्त्री च राजवेश्माश्रया सदा ॥ ८ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्ता किशोरे तत्सुखोज्ज्विता । धनवाहनभोगाढ्या देवद्विजपरायणा ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्तातिपापकृत् । विवाहवित्रजातपापान्नेत्रसंज्ञाकृतात्सुत ॥ १० ॥
 केकराक्षी ह्यपतिक्ता मनोदुःखैः समन्विता । जन्मलग्नसप्तमके दृष्टखेटैः समन्वितः ॥ ११ ॥
 जाता जन्मस्थिते मन्दे किशोरे बलशसंयुता । रोगयुक्ता तथा गृन्नि क्लेशभाग्धनवत्पि ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदामि ते । पलमात्रेण कर्तव्या रविमूर्तिर्हिरण्यमी ॥ १३ ॥
 प्रतिष्ठापूजनं कृत्वा दद्याद्विधिविदे सुत । स्वर्णान्तंकरणैर्धुक्त्वा दद्याद्वा च पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 विष्पलस्यायुतं सुत परिक्रमणमाचरेत् । ब्राह्मणान्मोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वपापविनाशनम् । एवं कृते महाभाग नारी सद्गतिमाप्नुयात् ॥ १६ ॥
 रिष्टं नामोति खाम्भोधिमिते वर्षे महाद्वतम् । कुसलतिमितायुः स्यात्केशान्सेव न पश्यति १७ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते तस्या रिष्टेन मरणं ध्रुवम् । सद्गतिं नैव साप्नोति जन्मजन्मनि निश्चयात् ॥ १८ ॥
 इति धाँवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । प्रागासीत्क्षत्रिया काचिदेशे यामुनसंज्ञके ॥ १ ॥
 भर्तुः प्रियरता नित्यं दानधर्मरता संती । गुरूणा देवताना च विमाणा पूजने रता ॥ २ ॥
 तदा देवास्ता सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददादिपं चैतद्दशानुगम् ॥ ३ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तद्धनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रयुचान्वितः ॥ ४ ॥
 पापमाचारितं चोद्यं स्वपुत्रधववातजम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पुण्याच्छुभफलानि सा ॥ ५ ॥
 तद्वत्पापफलानीह नरकान्वोरसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यमभाषेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ६ ॥
 क्षत्रे कुले महापुण्ये राज्यव्रतास्ति खगाधिप । सा रक्तगौरा मर्मज्ञा सदा पुण्यपरा खग ॥ ७ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्या सुशीला गौरान्विता । नातिव्यययुता पुण्यात्स्वकुलेषु प्रियम्बदा ॥ ८ ॥
 पतिप्रियरता बाल्ये मुखैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्या स्वल्पपुत्रका ॥ ९ ॥
 स्वल्पपापान्ता बाल्ये चाधिव्याव्याधिसमान्विता । किशोरे भर्तुसंत्यक्ता सन्तानसुखवर्जिता ॥ १० ॥
 यौक्ते क्लेशयुक्ता च मनोदुःखैः समन्विता । धन्यनात्पितुरप्येवं यतस्तत्सुखवर्जिता ॥ ११ ॥
 मिथ्यामितसंशंघोरैरिपवादिश्च संयुता । जन्मलग्नसप्तमके क्रूरग्रहविलोकिते ॥ १२ ॥
 जातेयं पतगश्च सपत्नीपुत्रमारणात् । पूर्वपापान्महाभाग किशोरे मातृवर्जिता ॥ १३ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । विष्णुः कार्यः शतैर्माषैः सौवर्णो विश्वयोनिभृत् १४ ॥
 तद्धन्महेश्वरं कुर्मद्विधैः पुष्पैरलंकृतम् । देया विभेषु पात्रेषु विधिज्ञेषु खगोत्तम ॥ १५ ॥
 जपेद्दशहरं मन्त्रमयुतं क्षीमपेक्षतः । गात्रां च जपेच्छद्दद्याद्वास्तथा सुत ॥ १६ ॥
 जयेच्छक्तितो विप्रस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १७ ॥

न तस्याः पुत्रमरणं तदये जायते क्वचित् । कुसप्तत्यब्दमायुः, स्यात्तत्खेदमितवत्सरे ॥ १८ ॥
 रिष्टं नामोति सन्तानमुखं पतिमुखं लभेत् । नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १९ ॥
 स्वपुत्रमारणोत्पन्नात्पात्पुत्रमुखं न हि । विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् ॥ २० ॥
 अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते मयोदिते । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्याश्च विनतासुत ॥ २१ ॥
 इति श्रीधृत्सूर्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनत्रिंशद् उत्सवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे क्षत्रिया पतिवल्लभा ॥ १ ॥
 धनपुत्रवतीः चारुशीला चारुविमूषणा । पितृमातृमुख्यैयुक्ता देवाद्विजपरायणा ॥ २ ॥
 तथा दानानि दानानि पर्वसंपि च भक्तितः । विप्रेभ्यः कपिलादानमन्नदानन्तु शक्तितः ॥ ३ ॥
 कार्तिके च तथा स्वर्णं शय्याभूपासनानि च । दीपांश्च मथुरायां वै धृतेनापूर्य बोधितान् ॥ ४ ॥
 यमुनायां जले चैव दीपा दत्ता विशेषतः । सहायाद्भर्तुरनिर्गता तथा वै कश्यपात्मज ॥ ५ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽयस्य वै वलात् । भर्तुराज्ञां समुल्लंघ्य व्रतोपोषणकानि च ॥ ६ ॥
 पुराणश्रवणं चैव तीर्थयात्रादि शक्तितः । भर्तृसेवां परित्यज्य विरक्ता साऽभवत्स्वग ॥ ७ ॥
 यूजो भर्तुः समुल्लंघ्य शासनां युवतिस्त्वसौ । निजधर्मपरिपागं चक्रे वैराग्यमुल्लङ्घनम् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिये काले तद्दुःखेन मृतः पतिः । सा चक्रे चानुगमनं भर्तुर्वै विनतात्मज ॥ ९ ॥
 पुत्रेण च गर्वां गत्वा श्राद्धं दत्तं विधानतः । ततस्ते सूर्यलोके तु मुक्ता भोगांश्च शाश्वतान् ॥ १० ॥
 वर्षाणामयुतं सूतं स जातो राजनन्दनः । आसीत्ता धर्मपत्न्यस्य स पुत्रः पुत्रतां गतः ॥ ११ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे सर्वदेवनमस्कृते । यत्र गङ्गा मवहति रम्ये हरिहराश्रमे ॥ १२ ॥
 सा मध्यरूपा तन्वङ्गी गौरवर्णा शुभानना । चतुरा दानशीला च व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ १३ ॥
 पतिभक्तिपरा नित्यं देवाद्विजपरायणा । पितृमातृमुख्यैयुक्ता बाल्ये सर्वमियम्यदा ॥ १४ ॥
 सत्पुत्रपौत्रसंयुक्ता धनवाहनभोगभाक् । देशेदेशेऽधिकारादद्या पुत्रयुक्ता क्लृप्तोदरी ॥ १५ ॥
 भृत्यदासीधनैर्धान्यैः संयुक्ता चारुलक्षणा । राज्ञां हितकरी शीला सन्धिविग्रहसंपुता ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापादल्पपापाल्लोभयुक् । मनोदुःखेन संयुक्ता चिन्तायुक्ताऽरिभीतियुक् ॥ १७ ॥
 भर्तृसेवापरित्यागात्तदुखात्तन्मृतेः स्वग । दुरितात्प्रायकृतादत्र भर्तृत्यक्ता किशोरके ॥ १८ ॥
 यामवस्थां तु सम्प्राप्य प्राग्भवे सा पतिपिया । विरक्तासीद्देहास्याः पतिर्वैराग्यमाप्नुयात् ॥ १९ ॥
 विरक्ता भवन्तं तं सा दृष्ट्वा श्लेशवती ह्यभूत् । धनपुत्रवती चापि भर्तृदुःखेन दुःखिता ॥ २० ॥
 प्राग्भवे यूनि भावे च यतस्तदुःखतो मृतः । पतिस्तथेह यून्येव जाता सा विधवाङ्गना ॥ २१ ॥
 जन्मसप्तमभावे च क्रूरग्रहविलोकिते । गुणमकीटकसन्धिस्ये देवाहं कश्यपात्मज ॥ २२ ॥
 युगमसंस्थे चन्द्रमसि दुष्टखेटविलोकिते । कुंभराशौ शनौ जाता वातरोगप्रपीडिता ॥ २३ ॥
 श्लेष्मलोदररुग्णयुक्ता प्राग्जातादुरितात्स्वग । लक्षणैरिभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २४ ॥
 पलत्रयेण कर्तव्यो रविः स्वर्णमयः शुभः । भौमोऽपि च तथा कार्यो निष्केण च हिरण्मयः ॥ २५ ॥
 सुवर्णमितकः शम्भुर्मकरस्तु तथा स्वग । षोडशरूपचारिस्तु पूजयित्वा विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्राह्मणेभ्यस्तथा देया दश गावास्तिलास्तथा । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् ॥ २७ ॥
 रविभौमशिवानां च वरुणस्य तथैव च । मन्त्रांस्ततस्तरुणया जप्याद्भोमयेचहृद्भांशतः ॥ २८ ॥
 लक्षार्धं पार्थिवानां च रुद्राणां पूजनं चरेत् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २९ ॥

मद्दिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्ता मत्परायणा । प्रायश्चित्तादि प्रोक्तं पूर्वपापमणाशनम् ॥ ३० ॥
 मृतं निष्कृतिमासाद्य सद्गतं लभतेद्भना । शत्रुभीतिं न चामोति हेःखं नामोति रोगजम् ॥ ३१ ॥
 शुभ्रपौत्राभिवृद्ध्या च श्रेयते सम्पदन्वहम् । तस्यारिष्टभयं नास्ति मुनिभृतमिताब्दके ॥ ३२ ॥
 अशीतिमितवर्षाणि जीवनं समुदाहृतम् । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ३३ ॥
 नैवं करोति या मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । रिष्टेनैव विनाशः स्यादन्ते च निरयं व्रजेत् ॥ ३४ ॥
 मर्त्यप्रयुक्तदुःखं सा जन्मजन्मनि चाप्नुवात् । चतुर्विधं महारिष्टं मुनिभृतमिताब्दके ॥ ३५ ॥
 प्राग्मवाहुरितेदात्र प्राप्नुवाद्दिनतारमज । जन्मादिप्ररणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३६ ॥

यद्यन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोक्येत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्यैव कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशदुत्तरत्रयशताधिकसहस्रतम ॥ १९१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देनवेय महाबाहो शृणु तस्य विचोष्टितम् । चभृव वद्भदेशे तु ब्राह्मणो वित्तसंयुतः ॥ १ ॥
 राजमान्यो धनैश्वर्यदासदासीजनान्वितः । दत्तानि तेन दानानि तीर्थे स्नानानि पर्वसु ॥ २ ॥
 कृत्रानि स्वर्णमंत्रं च विषेभ्यः श्रद्धयान्वितः । अथो भावितरलात्सुत कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 लुप्तदीप्तयेन यद्दत्तं द्रव्यं तथाचयन्मुहुः । लंघनानि ततश्चक्रे पञ्चपदसप्तकानि च ॥ ४ ॥
 शृष्टिं प्राप्तं तु दास्यामि द्रव्यं दत्तं दिनान्तरे । इदानीं न च दास्यामीत्युत्तरं निष्ठुरं वचः ॥ ५ ॥
 शृणुना चैव यद्दत्तं तेन श्लोभेन स द्विजः । कृतवान्स्वशिरःस्फोटं ततः पञ्चत्वमाप वै ॥ ६ ॥
 पुण्यापुण्यफलं भुक्तं पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभाषेण स जातो ब्राह्मणोऽमुना ॥ ७ ॥
 देशे कौकणसंज्ञे तु कीटस्थेऽथ वृहस्पतौ । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्युक्तो गुरुवन्बुजैर्युतः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥
 प्राम्भवे स्वात्मघाताच्च स्वजनान्प्रातृवाचवान् । सन्त्यज्य सश्चरन्देशेदेशेऽप्राप्तमनोरयः ॥ १० ॥
 इदं मानी सुखैर्युक्तः केशोरे केशभाग्रतु । न लेभे स्त्रीसुखं कापि कदाचिद्भोगभाग्रतः ॥ ११ ॥
 नैकविधो नैकवातो विरक्तो रक्त एव च । द्विषान्तु विद्यमानायामपि तत्सुखसंज्ञितः ॥ १२ ॥
 यानि भावे स्वगश्रेष्ठ विदेशगमने रतः । लक्षणैरेमिरादृश्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १३ ॥
 शुभे मासे शुभे पक्षे शुभे सौम्यायने स्वग । मद्दिने तु समारभ्य पिप्पलस्य प्रदाक्षिणाम् ॥ १४ ॥
 अष्टोत्तरशतावृष्या कुर्याच्छतदिनावधि । ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया दशाशेन विधानतः ॥ १५ ॥
 अथवा श्रद्धया युक्तः प्रयागे मृगगे रवा । स्नायाःज्जपेच्च गायत्रीं लक्षार्धं च विधानतः ॥ १६ ॥
 मद्दिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १७ ॥
 न दारिद्र्यभयं तस्य न बियोगोऽपि चन्बुभिः । नारिष्टभयमाप्नोति पञ्चाशन्मितवत्सरे ॥ १८ ॥
 शुभ्रपौत्राभिवृद्धिः स्याद्दैनर्धान्यैः सुखं भवेत् । अध्विनागमितायुः म्यादन्तेऽसद्गतिमाप्नुयात् ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तद्वयेऽप्येकं नाचोह्लोभमोहतः । प्रोक्तं सुखं न लभते दुःखं स्वाजन्मजन्मानि ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्यैव कर्मविपाकेऽध्याय एकात्रिंशदुत्तरत्रयशताधिकसहस्रतम ॥ १९११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देनवेय महाबाहो शृणु तस्य विचोष्टितम् । दाक्षिणात्ये जनपदे मलयाचलसंश्रिते ॥ १ ॥
 चभृव ब्राह्मणो विद्वान्यर्षशास्त्रार्थकोविदः । राजमान्यो धनैर्धान्यैः संयुतो जनवल्लभः ॥ २ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । वस्त्रभूषणश्रयान्नघनानि च विशेषतः ॥ ३ ॥
 सत्पात्रेषु विधानेन ब्राह्मणेषु च शक्तितः । अथो भाविवलात्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 यज्ञविघ्नाभिधं घोरं पापमाचरितं खग । ततो बहुतिथे काले प्रासस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि कांक्षणे ॥ ६ ॥
 कर्कं जीवेत्य लघ्नस्ये लग्नात्पश्चमगे त्वर्गा । वृषे क्रूरग्रहैः सर्वनात्युच्चैर्न लघुवृष्णी ॥ ७ ॥
 स तु मध्यमरूपादथो गौरवर्णः प्रतापवान् । विद्यावाञ्छार्थगाम्भीर्यधैर्यादिगुणसंप्लुतः ॥ ८ ॥
 धनवाहनमोगादथो वन्धुस्त्रीजनसंप्लुतः । लक्षणैरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 अग्नेर्भूर्तिश्च कर्तव्या पलद्वयमिता शुभा । हिरण्मयी प्रतिष्ठाप्य देया विप्राय धीमते ॥ १० ॥
 पार्थिवानां शिवानां च लक्षं सम्पूजयेत्ततः । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ ११ ॥
 होमयेत्तद्दशदिशेन द्वादशगणान्भोजयेत्ततः । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जीत सह वन्द्युभिः ॥ १२ ॥
 एवंकृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् । न पुत्रमरणं तस्य न रोगभयमेव च ॥ १३ ॥
 सम्पदस्तस्य जायेत धनपुत्रयुतो भवेत् । खभूतमितवर्षं तु रिष्टं नामोति निश्चयात् ॥ १४ ॥
 व्यतीतिमितवर्षाणां जीवितं समुदाहृतम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥

इति श्रीपृष्ठसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वाविंशत्तत्परतथाधिकसहस्रतमः ॥ १९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वनतं महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाभागः प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 घनधान्यसमालुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । क्रयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यतत्परः ॥ २ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । प्रयागे मृगगे भानो गोश्रय्यावसनानि च ॥ ३ ॥
 अन्नदानं च विभेभ्यः श्रद्धाभक्तिसमन्वितम् । पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ४ ॥
 अरुन्तुदो महानासीत्सतां वै नियतो भृशम् । मिथ्याभिधंशनैर्वीदैः पैशून्येन नृणां सताम् ॥ ५ ॥
 वृत्तिच्छेदस्तत्रश्चेक क्षत्रियेण दुरात्मना । गने बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि मानवः ॥ ७ ॥
 वाराणस्यां महाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । स मध्यरूपो मतिमान्चेद्विच प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 पितृभ्रातृसुखैर्युक्तो वाल्ये सर्वजनमियः । सहायान्मातुलस्यायं कैशोर्यं धनवान्सुखी ॥ ९ ॥
 वाणिज्यनिरतो धीरो वैदिकैः पण्डितैर्युतः । सर्वधर्मप्रवेत्ता च गतागतवर्णैर्युतः ॥ १० ॥
 यौवनान्ते कलत्रेण संयुतोऽभून्महायशाः । पुण्यादिंदं तथा पापाल्लोभी पापरतः कश्चित् ॥ ११ ॥
 मर्मच्छेदनजात्पापात्प्राक्सतां चिन्तासुत । मर्मच्छेदकृता चैव रोगेण महताकुलः ॥ १२ ॥
 ममेहज्वरकण्डूवादिज्वरत्रणयुतः कश्चित् । विपमज्वरसंयुक्तो मनोभयसमन्वितः ॥ १३ ॥
 पितृवाताश्रितो नित्यं पुत्रहीनः खगाधिप । लक्षणैरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १४ ॥
 पलमात्रेण कर्तव्या ज्वरमूर्तिर्हिरण्मयी । षोडशोरूपचारिश्च पूजयित्वा विधानतः ॥ १५ ॥
 सा देया वै विधिज्ञाय पिप्पलस्य प्रदक्षिणाम् । अष्टोत्तरशतावृत्त्या कुर्वाञ्चिंशद्दिनावधि ॥ १६ ॥
 प्राशुक्तशर्कराकुम्भं द्वाद्विप्राय धीमते । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ १७ ॥
 गायत्रीदशसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । होमयेत्तद्दशदिशेन तद्दशदिशेन भोजयेत् ॥ १८ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् । नाघयो व्यापयस्तस्य न च ज्वरभयं भवेत् ॥ १९ ॥

पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् । सतपश्चाशदन्वे तु रिष्टं नामोति मानवः ॥ २० ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । व्याधिग्रस्तो भवेन्नित्यं सुखं नामोत्पहर्निङ्गम् ॥ २१ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः । खनागमितवर्षान्तमायुः स्यात्कृतानिष्कृतेः ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषयकेऽध्यायस्य त्रिंशदुत्तरनवराताधिकसहस्रतम ॥ १९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचष्टितम् । आसीद्देश्यो महाभागो ह्यंश्रेशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च राजमान्यः प्रतापवान् । धनवाहनभोगाढ्यो यशस्वी सर्वधर्मवित् ॥ २ ॥
 कृतवान्पुण्यतीर्थेषु खानं दानं च शक्तितः । अयो भाविजलात्सूत कृतवानुग्रपातकम् ॥ ३ ॥
 विवाहादिषु यज्ञेषु दानेषु च्छलभावतः । विघ्नं तु कृतवान्सूत घोरं पापमुपाजितम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले प्रातस्तु यमदासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पुण्यावशेषेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । पुण्ये गोदावरीतीरे सर्वदेवनमस्कृते ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपो मतिमान्कृष्णवर्णः प्रतापवान् । नात्युचो न लघुः स्थूलो दक्षः सर्वक्रियासु च ॥ ७ ॥
 जनप्रियो वन्युमित्रसंयुतोऽतिप्रियम्बदः । पुण्यादिर्दं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 विवाहपुत्रजात्पापात्प्राक्कृतान्पुत्रवर्जितः । तस्य भार्या सुवन्वङ्गी पतिभक्तिपरायणा ॥ ९ ॥
 तथापि प्राग्भवे सूत कृतं यद्रभपातनम् । तस्मात्पापान्महाभाग स्थिरगर्भेशात्त्वह ॥ १० ॥
 बहुकाले व्यतीते तु न प्रसूतिर्न पातनम् । लग्नात्पञ्चमके धूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ११ ॥
 स जातो ब्राह्मणः सूत चिन्ताह्वेशसमन्वितः । बाल्ये कौमारके चैव सुखी यूनि खगाधिप ॥ १२ ॥
 हेराभारभ्रातृदुःखेन युक्तोऽप्राप्तमनोरयः । देशदेशे रटञ्जन्तुर्न सुखं लभते क्वचित् ॥ १३ ॥
 लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । रुद्रैकादशनीभिश्च रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १४ ॥
 पूजयेच्च महारुद्रं सर्वान्कामानिहाप्नुयात् । अथवा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विधानतः ॥ १५ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं जपेत् । मादिने तु ग्रनं कुर्यान्मद्रक्तो मत्परायणः ॥ १६ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सोपण्यात्मानमीक्षयेत् । एवं कृते महाभाग विधिघत्पापशोधने ॥ १७ ॥
 पुनवान्वनवांश्चैव जायतेऽर्सां मुनिश्चयात् । पञ्चपष्टिमिते वर्षे रिष्टं नामोति मानवः ॥ १८ ॥
 आतुस्तस्य तु वर्षाणामशीतिशतुत्तरम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १९ ॥
 अपुत्रः क्लेशभावस स्याद्दरिद्रो जन्मजन्मानि ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसमादे कर्मविषयकेऽध्यायस्य त्रिंशदुत्तरनवराताधिकसहस्रतम ॥ १९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचष्टितम् । धभूव चातुं दे देशे पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृपिप्राणिज्यकर्ता च किञ्चिद्विचसमन्वितः । राजसेनापरो धीरो मन्त्री शूरो महायथाः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहकर्ता च दाता भोक्ता प्रियम्बदः । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 गोभृश्रय्यासनात्नाश्वसनाभरणानि च । प्रयागे मृगगे भानो सत्पात्रेषु विधानतः ॥ ४ ॥
 अयो भाविजलात्सूत कृतं परकर्मदारुणम् । ब्राह्मणी धर्पिता तेन कामदि कश्यपात्मज ॥ ५ ॥
 तत्पार्ति घातयामास त्रिपदानेन यततः । तद्बर्धं लुण्ठयामास कामलोभेन पाप्मन्य ॥ ६ ॥

ततो बहुतिथे काले प्रासस्तु यममन्दिरम् । भुक्त्वा पुण्यफलं पुण्यात्पापात्पापफलं तथा ॥ ७ ॥
 भुक्त्वा पुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये । कृष्णो गौरौ मध्यरूपो वर्णोचक्रकुले नरः ॥ ८ ॥
 जन्मलग्नारसुते शुक्रो मित्रस्थे भास्करे तथा । देवाहोऽस्तगतः पुत्रे दुष्टग्रहविलोकिते ॥ ९ ॥
 राजरोवापरो मन्त्री शूरो गाम्भीर्यसंयुतः । नात्युच्चो न लघुधीरो कृशाङ्गः क्षिम्भलोचनः ॥ १० ॥
 सेनापतिर्धनवान्यैर्भृत्यैश्चापि सुसंयुतः । बहुग्रामाधिपो राजप्रियो बह्वहनसंयुतः ॥ ११ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी सद्गज्जीवनतत्परः । पुण्यादिदं तथा पाषाणोमी पापस्तः क्वचित् ॥ १२ ॥
 चिन्ताक्लेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः । बाल्ये पित्रोः सुखैर्युक्तः कैशोर्ये तत्सुरखोज्जितः १३
 गतागतधनैर्युक्तस्तथाऽदमितवत्सरात् । सुखदुःखसमाक्रान्तो रिपुभीत्यावशङ्कितः ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे ब्राह्मणोऽज्ञातया वत्पतिघातनात् । स्वयंशच्छेदको नूनं जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 अहो देवमहो देवमिति चिन्तापर्रोऽनिशम् । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं शृणुष्वथ ॥ १६ ॥
 पलमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः । ब्राह्मणी च तथा सोमस्तथा नारायणस्तथा ॥ १७ ॥
 षोडशरूपचरिस्तु पूजयित्वा विधानतः । ब्राह्मणेभ्यः प्रदेया वै पञ्च गावस्तथा दिशेत् ॥ १८ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । सोममन्त्रं तथा जप्त्वा तद्देशेन होमयेत् ॥ १९ ॥
 पार्थिवानां तथा लक्षं शिवानां पूजनं चरेत् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २० ॥
 एवंकृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् । न पुत्रमरणं तस्य न रोगभयमेव च ॥ २१ ॥
 पुत्रपौत्रामिष्टदद्यात् च होयन्ते सम्प्रदोऽस्य तु । सप्तविंशो तथा वर्षे रिष्टेनैव प्रपद्यते ॥ २२ ॥
 आयुस्तस्य त्रिसप्तद्वं तथाऽचाकृतनिष्कृतेः । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः ॥ २३ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मत्रिशदुत्तरत्रयशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सांयात्रिकाणां यो वित्तभागदभ्यधिकं धनम् । पुरा जग्राह दन्तोऽत्यकीलितोद्विजते सुत ॥ १ ॥
 भीतिशालोपनिर्णीतव्यवहारपरिच्युतः । दन्तपुष्पाढको नाम तं वाधेत मुखामयः ॥ २ ॥
 स गच्छेद्दुग्धेः कूलं सोमपर्वणि च द्विजः । तत्र क्त्वा च विधिवत्सन्तर्प्य पितृदेवताः ॥ ३ ॥
 अभ्यर्च्य विधिना विप्रोस्तेभ्यो दद्याद्विधानतः । फलान्युच्चावचान्वयन्तः स्मरन् विष्णुं शिवं चं माम् ४
 प्रत्येकं शतशो वापि वित्तव्याधिवलेच्छया । क्रमुकाक्षोटस्त्रूनारिकेलोदिकानि च ॥ ५ ॥
 श्लामारिचमुख्यानि उद्वेयानि यानि च । तथान्यद्भनधान्यादि श्रद्धया परयान्वितः ॥ ६ ॥
 शिवस्यायतने विष्णोर्मम वापि गृहेऽपि वा । कुर्याच्च विधिना सम्यङ्निजपापापनुत्तये ॥ ७ ॥
 एवं कृतविधिः सूत मुच्यते सुखरोगतः ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मत्रिशदुत्तरत्रयशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

छिद्राणामप्रकाशयानां मर्मणां यः प्रकाशकः । विद्वेषणाच्च पेण्यन्तासाधूनामकृतागमम् ॥ १ ॥
 शोपिरस्तं प्रवाधेत वदनव्याधिरुत्वणः । माघमासे चतुर्दश्यां शुक्लायां नियतः शुचिः ॥ २ ॥
 शिवस्यायतने कुर्याज्जपहोमादितत्क्रियाम् । ते गामिति च मन्त्रेण मर्माणीति च मन्त्रतः ॥ ३ ॥
 गव्येन सर्पिणा हुत्वा शतमष्टोत्तरं ततः । निवेद्य देवताभ्यान्तां जपहोमादितत्क्रियाम् ॥ ४ ॥
 सुखामयी पुरः स्थित्वा तथा च विहिताञ्जलिः ॥ ५ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया श्रोत्रिरो व्याधिः सम्प्राप्तो मुखदूषणः । स मे नश्यतु विश्वेदीं युवयोश्च प्रसादतः” ॥६॥
एवमुक्त्वा तयोश्चै दण्डवत्प्रणमेदभुवि । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेकृतदोषाणां महानां यः प्रकाशकः । दन्तरक्तं सवेत्तस्य मुखदौर्गन्ध्यकारकम् ॥ १ ॥
कुर्यात्प्रतिकृतिं सम्पगादिष्टीं देववेदिना । भोजयेच्च शतं विप्रान्सर्वोपस्करकेण च ॥ २ ॥
अभ्यर्च्य विधिवत्तांस्तु पुरः स्थित्वेति कीर्तयेत् ॥ ३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया मूढभावेन दौरात्म्यादसतां स्तुतेः । सतां गुणवतां दोषाः संसत्स्वपि पुरस्कृताः ॥४॥
मया प्राप्तो महारोगो मुखदन्तक्षताभिधः । सम्प्रणश्यतु युष्माकं प्रसादाद्भो नमाम्यहम्” ॥५॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भेषजस्यापहर्ता यः शिरोरोगी भवेतु सः । पलमात्रेण कर्तव्यं सूर्यविम्बं हिरण्यमम् ॥ १ ॥
सम्पूज्य विधिवद्भक्त्या देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ २ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया भेषजं ब्रह्मन्हरता पूर्वजन्मानि । सूर्यापराधजं पापं सूर्यावर्तगदाह्वयम् ॥ ३ ॥
तद्दिनाशाय तद्दिग्भवं सौवर्णं प्रददेऽत्र ते । सूर्यापराधतो व्याधिदानेनानेन नश्यतु” ॥ ४ ॥
रजमुक्त्वा सतो दद्याद्ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिच्छया प्रमादेन प्राग्निनेत्रोपघातजः । गम्भीरो जायते व्याधिरव्ययो नेत्रनाशकः ॥ १ ॥
मुखण्डयमात्रेण विष्णुभूर्तिं च निर्मिताम् । दद्याद्देद्विधिज्ञाय नेत्ररोगप्रशान्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चाष्टत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसहस्तुश्च पक्षीन्द्र श्वेतकुण्डं प्रसर्पति । तेन यत्नेन कर्तव्यो राजतो हंस उत्तमः ॥ १ ॥
त्रिंशत्पलमितः सम्यक्पूजितो ब्रह्मदेवतः । दद्यात्तं च विधिज्ञाय श्वेतकुण्डस्य शान्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्वेतवस्त्रापहर्ता च श्वेतमण्डलवान्भवेत् । राजतं च रथं दद्यात्पलषोडशसम्मिमतम् ॥ १ ॥
श्वेतमण्डलनाशाय देवज्ञाय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे कांस्यहारी यः पुरुषोऽप्यत्र जन्मनि । पुण्डरीकास्त्रकुष्ठेन पीडयते वदुपीडया ॥ १ ॥
स हि दद्याद्दिधानेन स्थूलं वै कांस्यभाजनम् । द्विपञ्चाशत्पलमितं पुण्डरीकस्य शान्तये ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ताम्बूलानि बहून्वेव वैष्णवेभ्यः प्रदापयेत् । विष्णुमीस्यै खगश्रेष्ठ श्वेतकुट्टस्य शान्तये ॥ १ ॥
इति श्रीब्रह्मसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रिंशत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४४ ॥

अरुण उवाच ।

आधिव्याधिर्महादुःखं येन येन च कर्मणा । तत्सर्वं विस्तराद्ब्रूहि देवानामग्रणीर्मम ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

साधुसङ्गसमायुक्तो देवब्राह्मणपूजकः । मन्यते सर्वदाः सम्पद्यैः कैरादेशकारिभिः ॥ २ ॥
तदान्यो गीतकीर्तिश्च सततं राजपूजितः । यत्किञ्चिद्दृश्यते वद्विषत्प्रोक्तमिव जायते ॥ ३ ॥
नानादुःखसमायुक्ता दृश्यन्ते विविधा रुजः । क्षात्रवंशसमुद्भूतः स्वग्रामाद्यधियो भवेत् ॥ ४ ॥
न लभ्यते कचिद्दासं क्षत्रियो धर्मसाधनैः । ग्रामः प्रज्वलितस्तस्य ज्वलिता बालगोमुताः ॥ ५ ॥
तस्यापि ज्वलनोढोरान्नरकं प्राप्य दारुणम् । किञ्चित्कालक्रमेणैव भुवि स प्राप्स्यति क्रमात् ॥ ६ ॥
मुक्तशेषावसाने तु भुवि जातो विद्वद्भ्रमः । त्रिषु जन्मस्वनपत्यः कुष्ठभागव्रणवान्सदा ॥ ७ ॥
चतुर्थे काकवन्ध्याया मृतापत्यं भविष्यति । पञ्चमे जनुषि प्राप्ते जायते विकृतिः प्रजा ॥ ८ ॥
ज्वलिताग्नेरिदं चिह्नं मन्दाग्निस्तस्य जायते । शोधमन्दाग्निशूलादि कुष्ठं गोवधतो भवेत् ॥ ९ ॥
वातोऽग्निना च जायते नानावायुविधायकः । शिशूनां तस्य जायते ह्यतीसारादिका गदाः ॥ १० ॥
जायते यौवने पुत्रः परं पुत्रो न दृश्यते । मातुलान्याः स्वगोत्राणां पतिताचारवर्तनम् ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

एवं च कर्मणां हेपां निष्कृष्टं चाञ्जसा प्रभो । समस्तपापशान्त्यर्थं ब्रूहि विस्तृतो मम ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साद्य पृष्टं महाबाहो प्रश्नो लोके हि दुर्लभः । तेनतेन त्वियं कार्या निष्कृतिर्याद्युनोच्यते ॥ १३ ॥
हैरण्यां प्रददेद्धेनं वत्सं तं च तुगीयकम् । श्रवणं हरिवंशस्य पुस्तकं वा द्विजन्मने ॥ १४ ॥
पूर्वकर्मविनाशाय पूजयेच्च यथाविधि । भोजयेच्च शतं विभ्रान्नान्नरसपापसैः ॥ १५ ॥
एवं यः कुरुते वत्स धर्मं कर्म मुसिद्धयति । न करोति यदा मोहात् सिद्धयन्ति तदाशयाः १६ ॥
इति श्रीब्रह्मसूक्तसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चत्रिंशत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चैनेत्य महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । देशे प्रयागसङ्गे तु ब्राह्मणो धर्मवित्तमः ॥ १ ॥
दानानि तेन दानानि भोऽभ्यन्थासनानि च । प्रयागे मृगगे भानौ ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तिः ॥ २ ॥
अथो भाविवल्लत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । अर्थलुब्धेन मनसा मारितः स्वसहोदरः ॥ ३ ॥
ततो बहुतिथे काले स मत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ४ ॥
काश्यां जातो द्विजश्रेष्ठो मेपे लभे खगाधिप । लग्नात्पञ्चमभावस्ये दुष्टवेदैर्विलोकिते ॥ ५ ॥

स मध्यरूपो मतिमान्किञ्चिद्वापापसंयुतः । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे मातृहननात्तथा तद्भव्यहारणात् ॥ ७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन मृतवत्सोऽत्र जन्मनि । स स्वकर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् ॥ ८ ॥
 पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्याद्विरमयीम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विविधजाय प्रदापयेत् ॥ ९ ॥
 भूमिदानं ततः कुर्याद्देवदांगपारणे । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्गृहं दत्त्वा द्विजातये ॥ १० ॥
 शतं च भोजयेद्विमान्गां दद्यात्स पयस्विनीम् । एवं यः कुरुते पश्चिन्नस्य पापं व्यपवादति ॥ ११ ॥
 जीवत्पुत्रः सुदीर्घायुः पितृभक्तिपरायणः । कुसप्ततिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत मुनिभूतमित्येवके । रिष्टेनैव विनाशः स्याद्गुह्यं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्याय षट्चत्वारिंशदुत्तरतश्चतस्रताधिकसहस्रतमः ॥ १९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महानाहो शृणु तस्य विवेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाभाग प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे भूमगे रवौ ॥ २ ॥
 सुवर्णाभरणानाश्च गोशुच्यपावसानानि च । अयो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 अमात्यवामदेनेव राजनेनापमानितः । पुत्रैः सार्वं मत्तं कृत्वा स राजा विनिपातितः ॥ ४ ॥
 विशेषेण प्रपञ्चेन घोरं पापमुपाजितम् । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्रापि बाहुजः । धृपे लभे सुतस्थाने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ६ ॥
 क्रूरयुक्ते च पक्षीन्द्र वाराणस्यां प्रतापवान् । स तु मध्यमरूपाढ्यो धनवान्प्रावृत्संयुतः ॥ ७ ॥
 नात्युच्चो न लघुः स्थूलो गौरवर्णोऽतिशुद्धिमान् । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 चिन्ताहेदासमायुक्तस्तथाऽपाप्तमनोस्थः । प्राग्भाजवातजात्यापातसन्तानसुरवर्जितः ॥ ९ ॥
 क्षयरोमान्वितो दुःखी धीरोऽपि धनवानपि । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 निष्कर्म्यं सुवर्णस्य दशनिष्कं च राजतम् । देयं यत्नाद्विजातिभ्यस्तस्य पापं विनश्यति ॥ ११ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नायान्महारुद्रजपादिकम् । कारयेद्धोमयेद्भक्त्या शतं विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १२ ॥
 प्रदद्याद्दक्षिणां तेभ्यो गा दद्यात्स पयोस्विनीम् । य एवं कुरुते तार्क्ष्यं सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १३ ॥
 सूतं च लभते तत्र गुणयुक्तं चिरायुषम् । नेव करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १४ ॥
 अयुजो रोगमाक्षित्यं पश्चात्सन्मितवत्सरे । रिष्टेन वै विनाशः स्याद्गुह्यं स्वीस्याजन्मजन्मनि ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्ययुस्त्रिंशत्सत्यव्यवसम्मितम् ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तचत्वारिंशदुत्तरतश्चतस्रताधिकसहस्रतमः ॥ १९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विवेष्टितम् । बभूव वैश्यो धनवान्प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः कृपिवाणिज्यवत्परः । प्रयागे गृगणे भानौ स्नानं दानं च शक्तितः ॥ २ ॥
 कृतवान्स व्यतीते तु किञ्चित्काले स्वगोत्तम । कृतवान्दारुणं कर्म जघान द्विजनालकम् ॥ ३ ॥
 ययोवर्षाणि चत्वारि सप्त मासा दिनत्रयम् । लोभमोहवशाद्भक्त्या कृता जघाह भूषणम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिये काले स गवो यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 जातो वाराणसीक्षेत्रे वैश्यो धनममन्वितः । स तु मध्यमरूपाढ्यो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥

श्रेष्ठमलोऽप्यनिर्लब्धाभिसंयुतो बुद्धिमान्स्वग । जातोऽत्र मित्युने लघ्रे लग्नात्पञ्चमसप्तमे ॥ ७ ॥
 कर्मस्थाने क्रूरखेटैर्दष्टे वायुसंयुते । पितृमातृमुखैर्युक्तो धातृवृन्दुसुहृद्युतः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् । विप्रपुत्रवधात्पापात्प्राग्भवे कश्यपात्मज ॥ ९ ॥
 तद्व्यहरणात्सूत मृतवत्सोऽत्र जन्मनि । चिन्ताह्वेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ १० ॥
 लक्षणैरोभिराह्वस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । महारुद्रजपं कुर्याद्वायत्रीं स्वम्बकं तथा ॥ ११ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य कुर्यात्पुष्करिणीं ततः । प्रक्षिरथाप्य विधानेन होमयेत्तद्वांशतः ॥ १२ ॥
 हेमनिष्कचतुष्कं तु दद्याद्देविदे स्वग । शतं च भोजयेद्विप्राणां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १३ ॥
 एवं कृत्वा स्वगाधीश स्वस्य पापं व्यपोहति । लभते च मुतांस्तार्क्ष्यं सुखं प्राप्नोति वाञ्छितम् १४
 खनागमितवर्षान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाहोभाद्रा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 खभूतमितवर्षं तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टाध्यायिश्चतुर्त्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव पादजः सूत प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो गर्वां पालनतत्परः । कृपिवाणिज्यकर्ता च किंचिद्विद्वत्समन्वितः ॥ २ ॥
 प्रयागे मृगगे भानौ स्नानं दानं च शक्तितः । कृतवान्भाविनोऽर्थस्य वैभवात्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 कृतवान् पक्षिराजेन्द्र गवां धातकरो भवेत् । सन्ध्याकाले तु सम्प्राप्ते स्वागतं गोधनं गृहे ॥ ४ ॥
 स्ताश्च गा आश्रमं प्राप्ता एकां कण्ठे वचन्व ह । खुगंश्रृण्वे पादे स्वपादेनाहनत्तदा ॥ ५ ॥
 रोपयुक्तेन मनसा भूशमापीडिता स्वग । मुसलेन तु पक्षीन्द्र पुनरोवापि सा हवा ॥ ६ ॥
 तत्काले सा मृता गौश्च पापमृगमुपाजितम् । ततो घृणितये काले प्राप्य धर्मपुरं नरः ॥ ७ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । भुक्त्वा पुण्यावशेषेण स जातोऽत्रापि पादजः ॥ ८ ॥
 वाराणस्यां महाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । कर्कल्लये सुतस्थाने दुष्टखेटावलोकिने ॥ ९ ॥
 स मध्यरूपो मतिमान्पितृमातृसुखान्वितः । गौरो धनसमायुक्तो भृत्यवाहनसंयुतः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् । पूर्वं गोघातमात्पापान्मृतापत्योऽत्र जन्मानिः ॥ ११ ॥
 चिन्ताह्वेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः । लक्षणैरोभिराह्वस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 चतुर्निष्कसुवर्णेन धेनुं वै काश्येहृदाम् । तुर्यांशवत्ससंयुक्तां वस्त्रालंकारभूषिताम् ॥ १३ ॥
 दद्याद्देविधिषाय दरिद्राय कृदुम्बिने । वस्त्रकविधिना स्नायाद्देवोक्तविधिकांम्यया ॥ १४ ॥
 शतं च भोजयेद्विप्राणां दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते वत्स तस्य पापं व्यपोहति ॥ १५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनवंशोऽष्टाध्यायिश्चतुर्त्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । ब्राह्मणोऽमृतस्वगश्रेष्ठ प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो देवद्विजपरायणः । प्रयागे मृगगे भानौ स्नानं दानं च शक्तितः ॥ २ ॥
 कृतवान्भाविनोऽर्थस्य वै बलात्कर्म दारुणम् । कृतवान्पक्षिशार्दूल तापसो गृहमागतः ॥ ३ ॥
 जिज्ञेन्द्रियोऽपि सधनो धनं तस्मै समर्पितम् । तीर्थावगाहनान्ते च ह्यागतः पुनराश्रमम् ॥ ४ ॥
 धनं च प्रार्थितं तेन न च तत्संद्रदापितम् । चौरिण तद्भृत्यं सर्वं तस्याग्रे भाषितं तदा ॥ ५ ॥

विश्वामित्रो गतो योगी ज्ञापं दत्त्वा सुदुःसहम् । वंशोच्छेदो भवेच्छीघ्रं न पुनर्जाविते दिशुः ॥६॥
 दिनान्तरे च संप्राप्तो मम पुत्रगृहं प्राति । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो महाभागो ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् । सिंहलक्ष्णे सुतस्थाने दुष्टखेटैः समन्विते ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपाद्यो गौरवर्णः प्रतापवान् । धनवाहनभोगाद्यो दासीदासजनान्वितः ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । ग्राम्भवे तापसधनहरणोऽवपापतः ॥ १० ॥
 तच्छापापतगश्रेष्ठ मृतपुत्रोऽत्र जन्मानि । लक्ष्णैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ११ ॥
 निष्कद्रव्यं सुवर्णं च दत्त्वा वेदांगपारगे । ताम्रं शतपलं दद्यात्कमण्डलुनिमित्तकम् ॥ १२ ॥
 वस्त्रैकविधिना सनायाद्द्वैकादशकं जपेत् । धेनुं दद्याद्विधिज्ञाय सवर्ततां च पयस्विनीम् ॥ १३ ॥
 शतं च भोजयेद्विप्राञ्छत्तया पश्चाद्देव वा । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ सन्तानं लभते पुत्रम् ॥ १४ ॥
 जीवत्पुत्रः सुदीर्घायुः पितृभक्तं गुणान्वितम् । त्रिसप्ततिमिताब्दायुः स्यादेव विनवात्मज ॥ १५ ॥

रिष्टेन पष्टिवर्षे तु नश्यत्यकृतनिष्कृतिः ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादये कर्मविभाकेऽध्याय पचाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीद्ब्राह्मणवंशीयः प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः कृपिवाणिज्यतत्परः । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे स्वौ ॥ २ ॥
 गोभृशय्यासनाद्यन्नवसनाभरणानि च । जयो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 भगिनीपतिघातारूपं चकारासी सुदुष्करम् । दन्तोच्छिष्टेन दोषेण पापाणेनाहनत्पुरा ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा मृत्युवशं प्राप्तमात्मघातं चकार ह । स गत्वा धर्मसदनं सुक्ता पुण्यफलं तदा ॥ ५ ॥
 पापापापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो महाभागो बाहुजोऽतिप्रतापवान् ॥ ६ ॥
 कन्यालक्ष्णे सुतस्थाने दुष्टखेटसमन्विते । स तु मध्यमरूपाद्यो धनवाहनभोगयुक् ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् मनोदुःखैः समायुक्तस्तयाऽप्राप्तमनोरथः ॥ ८ ॥
 ग्राम्भवे चात्मघाताच्च भगिनीपतिघातजात पापादत्र खगश्रेष्ठ मृतवत्सोऽपि दुर्मनाः ॥ ९ ॥
 लक्ष्णैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । गर्भो न वर्धते तस्य जीवन्वा म्रियते पुनः ॥ १० ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्राजापत्यानि वै दश । श्रवणं हरिवंशस्य महारुद्रजपादिकम् ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणोद्गाहनं कुर्यात्कन्यादानेन शुद्धयति । शतं च भोजयेद्विप्रान्दद्यात्तं सुपयस्विनीम् ॥ १२ ॥
 एवं कृत्वा रगार्घीश पुत्रं प्राप्नोति वाञ्छितम् । पितृभक्तं गुणाद्यञ्च जीवतंऽञ्जवत्सरात् ॥ १३ ॥

अकृत्वा तु खगश्रेष्ठ विधिना पापशोधनम् । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्पश्चाद्गन्धितवत्सरे ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसमादये कर्मविभाकेऽध्याय एकपचाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् ।

यभूव पतगश्रेष्ठ प्रयागे शुभदेशके । वैश्यो धनसमृद्धस्तु नृत्वावाहनसंतुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वशेषे च शक्तितः । प्रयागे मृगगे भानो गोभृशय्यासनानि च ॥ २ ॥
 जयो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । चौरैः सह मिलित्वा तु द्विजगौरुणं कृतम् ॥ ३ ॥
 नवप्रसूतिकालाच्च वासरे चोनावशके । वनमध्यगता गाय आहारार्थं च काश्यपे ॥ ४ ॥

निर्गते धनमध्ये च स च गोहरणं चरेत् । स्तनपानवियोगेन तस्या वत्सो मृतस्तदा ॥ ९ ॥
 गर्वा वत्सवियोगेन महत्पापमुपाजितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्चां जातो वणिकश्चेष्टस्तुलांश्रे सुते त्वगौ ॥ ७ ॥
 स तु मध्यमरूपादद्यो गौरवर्णः प्रतापवान् । पितृमातृसुतैर्युक्तो भ्रातृबन्धुसमन्वितः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभयुक्तोऽल्पधर्मकृत् । गर्वा वत्सवियोगालस्यपापात्प्राग्भवजात्युत ॥ ९ ॥
 मृतवत्सो रोगयुक्तः क्लेशभान्धनवानपि । लक्षणैरेभिराढचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्याद्धिरण्यमीम् । चतुर्थांशेन वत्सां वै कृत्वा लङ्कारभूषणैः ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणोद्वाहनं कुर्याद्द्विकदाशकं जपेत् । पयस्विनीं च गां दद्यात्पश्चाद्द्विजभोजनम् ॥ १२ ॥
 वर्त्नकविधिना स्नानं ययोक्तविधिना चरेत् । एवं कृत्वा खंगश्रेष्ठ सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ १३ ॥
 जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः सुखसन्तानवान्भवेत् । स्ववेदमितके वर्षे रिष्टं नामोति तस्य तु ॥ १४ ॥
 त्रिसप्ततिमितायुः स्यादकृते पापशोधने । रिष्टेनैव विनाशः स्यादकृते पापशोधने ॥ १५ ॥

रिष्टेनैव विनाशः स्याद्दुःखी स्याज्जन्मजन्मनि ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये क्षिपंचाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्प्रयागदेशे तु पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवौ । वस्त्रभूषणशय्यास्त्रभूषणाभरणानि च ॥ २ ॥
 अयो भाविवल्लतसूत पर्त्नीं हत्वा स गर्भिणीम् । स्त्रीहृत्यवा-महापापं घोरमाप विमूढधीः ॥ ३ ॥
 भूषणहत्याभिधं पापं कृतं कर्मातिदारुणम् । आर्यादयं पूर्वभवे ह्यभवत्साम्यवर्जितम् ॥ ४ ॥
 तयोर्विरोधादेकां तु सोऽध्वर्याद्धिं सुगर्भिणीम् । अकृपा च कनिष्ठायां ज्येष्ठा च कृपयान्वितां ॥ ५ ॥
 कृपावत्या कृतं कूटं कनिष्ठा चैव घाविता । गर्भयुक्ता च सा नारी सहसा मरणं गता ॥ ६ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्चां जातो महाभाग पादजो धर्मकर्मवित् । लभ्रे वृश्चिकसंज्ञे तु सुतभावे त्वगौ विधौ ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपादद्यो पितृमातृमुखोऽजितः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापवतः क्वचित् ॥ ९ ॥
 चिन्ताक्लेशसमायुक्तो चाल्पे पित्रोः मुखोऽजितः । प्राग्भवे गर्भिणीघातपातकान्नास्ति तस्सुतः ॥ १० ॥
 मृतवत्सोऽत्र जनुपि दुःस्वभाग्धनवानपि । लक्षणैरेभिराढचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ११ ॥
 वर्त्नकविधिना स्नानं महारुद्रजपादिकम् । श्रवणं हरिवंशस्य कुर्याद्देहं हिरण्यमीम् ॥ १२ ॥
 पलमात्रं प्रदद्याच्च विधिज्ञाय स्वगाधिप । जतं च भोजयेद्द्विपान्गां दद्याच्च पयस्विनीम् ॥ १३ ॥
 एवं कृत्वा पक्षिराज पुत्रं च लभते ध्रुवम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तो गुणान्वितः ॥ १४ ॥
 कुसप्ततिमितायुः स्यात्सुखी भवति मानवः । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 स्वभूतामितवर्षे तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते सूत रिष्टं नामोति निश्चितम् ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये क्षिपंचाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव ब्राह्मणो विद्वान्प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्तो ज्ञानवान्धर्मकर्मवित् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवौ ॥ २ ॥

पूर्वस्वापि च विप्रेभ्यः स्वर्णान्नवसनानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणी विधवाप्येका वसन्ती प्रतिवेशके । वृद्धा तस्यास्तु गौरिका हता तेन तु मानद ॥ ४ ॥
 अप्रसूता च पुष्टाङ्गी एका सा द्वितीया न हि । तस्या धेनोर्वियोगेन मृता शोकप्रपीडिता ॥ ५ ॥
 ततो बहुतिथे काले प्राप्तस्तु यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 वाराणसीमहाक्षेत्रे धनुर्लम्बे सुते त्वगौ । ब्राह्मणो मध्यरूपादद्यो नात्युद्यो न लघुघृणी ॥ ७ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो गौरवर्णः प्रतापवान् । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 चिन्ताक्लेशसमायुक्तो हरणाच्च गोरिह । मृतवत्सोऽग्निमान्द्याख्यरुग्युक्तोऽभृत्स्वगेश्वर ॥ ९ ॥
 जातमात्रास्तु नश्यन्ति द्वित्रिमासगतास्तथा ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

वृथा गृहं धनं धान्यं पुत्रजन्म विनाखिलम् । प्रायश्चित्तं कथ्यन्देव येन पुत्रः प्रजायते ॥ ११ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्राजापत्यानि वै दश । बल्लैकविधिना स्त्रायान्द्रुद्रैकादशकं जपेत् ॥ १२ ॥
 सटुग्धां चैव मां दद्यात्पञ्चाशद्विजभोजनम् । एवं कृते तु पक्षीन्द्र पुत्रवान्धनवान्भवेत् ॥ १३ ॥
 जीवित्पुत्रः सुदीर्घायुरशीतिमितवत्सरम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते यथोदिते ॥ १४ ॥

रिट्ठेन निधनं याति पञ्चाशन्मितवत्सरे ।

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःपंचाशदुत्तरनशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाबाहो प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः कृपिवाणिज्यतत्परः । प्रयागे मृगगे भानौ गौशय्यावसनानि च ॥ २ ॥
 दत्तवान्ब्राह्मणेभ्यश्च ब्रह्मदानं स्वशक्तितः । ततो भाविवलात्सूत मृगीं हत्वा तु गर्मिणीम् ॥ ३ ॥
 कान्तया प्रेरितस्तेन ह्याभिपार्यं च काश्यपे । स्त्रिया च प्रेयमाणेन ह्याभिपार्यं धृता सती ॥ ४ ॥
 सर्गाभां च सुपुष्टाङ्गी बौ गर्भावुदरे स्थितौ । शरं मुमोच रोपेण वाणो लग्नश्च वत्क्षणात् ॥ ५ ॥
 शरीरे भिद्यमाने च सहसा मरणं गता । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यपां जातो महाक्षेत्रे मृगलग्ने च बाहुजः ॥ ७ ॥
 लग्नात्पञ्चमभावे च सप्तमे क्रूरलेटकैः । विलोकिते गौरकृष्णो मध्यरूपः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे गर्मिणीवातात्तस्या मांसस्य भक्षणान् ॥ ९ ॥
 तद्भक्षणात्पापात्स जातो गर्भनाशयुक् । तस्य भार्यायाश्च बहु गर्भनाशस्ततोऽण्डज ॥ १० ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । निष्कत्रयसुवर्णेन वारुं कृत्वा तु दापयेत् ॥ ११ ॥
 विविन्नाय सुवर्णेन पलमात्रेण काश्यपे । गीं कृत्वा दिशुयुतां दद्याद्देदाङ्गपारमे ॥ १२ ॥
 बल्लैकविधिना स्त्रायान्द्रुद्रैकादशकं जपेत् । श्रवणं हरिवंशक्य विमोढाहं च कारयेत् ॥ १३ ॥
 शतं च भोजयेद्विप्रान्प्राग्मां दद्यात्पयस्विनीम् । य एवं कुरुते कर्म तस्य पापं व्यपोहति ॥ १४ ॥
 लभते स सुतांस्ताक्षर्यं निरामयवुरूपिणः । त्रिसप्ततिमितान्दायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १५ ॥

सुनिवेदमिताब्दे तु रिट्ठेन निधनं व्रजेत् ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपंचाशदुत्तरनशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । प्रयागे देशके पुण्ये वैश्यो धनसमन्वितः ॥ १ ॥
 वभूव कृषिवाणिज्यवद्गोपालने रतः । दत्तवान्मृगगे भानौ प्रयागे गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 अन्नदानं हि विप्रेभ्यो गोशंय्यावसनानि च । अयो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदुष्करम् ॥ ३ ॥
 रोपयुक्तेन मनसा वृषभस्तेन मारितः । गावश्चापि सगर्भाश्च पालितो वृषभस्तदा ॥ ४ ॥
 पापाणेन हतरत्न वृषभो निधनं गतः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तो धर्मपुरं प्रति ॥ ५ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो वणिक्पुत्रः कुम्भलग्ने सुते ग्रहेः ॥ ६ ॥
 दुष्टैर्विलोकिते भृत्यधनवाहनसंयुतः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ७ ॥
 प्राग्भवे वृषवाताच्च सन्तानं नैव पश्यति । तस्य कर्मविशुद्धचर्यं प्रायश्चित्तं च कारयेत् ॥ ८ ॥
 वापीकूपतडागादि कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । निष्कत्रयं सुवर्णस्य दत्त्वा वेदाङ्गपारमे ॥ ९ ॥
 यत्त्रैकविधिना स्नायाद्द्वेकादशकं जपेत् । वृषभं दापयेत्तत्र सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ १० ॥
 शतं च भोजयेद्विभान्नां दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते सूत सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ ११ ॥
 जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः सुखसौभाग्यवान्भवेत् । अशीत्यब्दायुरुक्तगाम्नीराञ्च मृतिरन्वया ॥ १२ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पद्मबाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव क्षत्रियो धीरो प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे स्वी ॥ २ ॥
 गोभृशृश्यासनात्राश्वसनाभरणानि च । अयो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 तद्दृष्टस्य समीपे तु ब्राह्मणी विववाश्वसत् । स च कामवशात्तस्यामकरोद्द्वचभिचारकम् ॥ ४ ॥
 पश्चाद्द्वैवशात्तस्या गर्भो जातः स्वगाधिप । पञ्चमासात्तमको गर्भो लोके प्राकट्यमाप वै ॥ ५ ॥
 औपघस्य प्रपञ्चेन गर्भपातं चकार ह । स्वभार्यायाः प्रपञ्चेन तेन गर्भस्तु पातितः ॥ ६ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो मुखोद्भूतो मीनलग्ने स्वगाधिप । लग्नात्पञ्चमगे क्रूरे सप्तमे क्रूरभावतः ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपाढ्यो विद्वान्सर्वभियम्बदः । धनी भानी महामाज्ञो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे विववायां तु व्यभिचारात्तु मानद ॥ १० ॥
 तदभपातजात्पापात्स गर्भं नैव पश्यति । म्रियन्ते बालकाः सर्वे वंशच्छेदः प्रजायते ॥ ११ ॥
 तस्य पापविशुद्धचर्यं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । श्रवणं हरिवंशस्य महारुद्रजपादिकम् ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणोद्वाहनं चैव कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्यात्सवत्सकाम् ॥ १३ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय दरिद्राय कुटुम्बिने । शतं च भोजयेद्विभान्नां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 य एवं कुरुते ताक्ष्यं जीवत्पुत्रः प्रजायते । लभते स सुतान्सर्वान्मुखसौभाग्यदायकान् ॥ १५ ॥
 द्व्यशीतिमितवर्षाणि चायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । खभूते वत्सरे रिष्टमृतिश्चाकृतानिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । देशे सिंहलसंज्ञे तु वैश्यो वाणिज्यतत्परः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । प्रयागे देशके पुण्ये वैश्यो धनसमन्वितः ॥ १ ॥
 बभूव कृपिवाणिज्यवदुगोपालने रतः । दत्तवान्मृगगे भानी प्रयागे गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 अन्नदानं हि विभेभ्यो गोशंय्यावसनानि च । अयो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदुष्करम् ॥ ३ ॥
 रोपयुक्तेन मनसा वृषभस्तेन मारितः । गावश्चापि सगर्भाश्च पालितो वृषभस्तदा ॥ ४ ॥
 पापाणेन हतस्तत्र वृषभो निवनं गतः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तो धर्मपुरं प्रति ॥ ५ ॥
 पुण्यपापफलं मुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो वणिक्पुत्रः कुम्भलग्ने सुते ग्रहेः ॥ ६ ॥
 दुष्टैर्विलोकिते भृत्यधनवाहनसंयुतः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ७ ॥
 ग्रामभवे वृषघाताच्च सन्तानं नैव पश्यति । तस्य कर्मविशुद्धचर्यं प्रायश्चित्तं च कारयेत् ॥ ८ ॥
 वापीकूपतडागादि कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । निष्कत्रयं सुवर्णस्य दत्त्वा वेदाङ्गपारगे ॥ ९ ॥
 पत्न्यैकविधिना स्नायाद्दुद्वैकादशकं जपेत् । वृषभं दापयेत्तत्र सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ १० ॥
 शतं च भोजयेद्दिप्रान्गां दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते सूत सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ ११ ॥
 जीवरुद्रः स दीर्घायुः सुखसौभाग्यवान्भवेत् । अशीत्यब्दायुःसगराच्चौराश्च मृतिरेन्पया ॥ १२ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पदपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव ह्यद्वियो धीरो प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी ॥ २ ॥
 गोमूत्रशय्यासनान्नाश्वसनभरणानि च । अयो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 तद्दृश्यस्य समीपे तु ब्राह्मणी विधवाऽवसत् । स च कामवशात्तस्यामकरोद्भ्रमिचारकम् ॥ ४ ॥
 पश्चाद्देवशात्तस्या गर्भो जातः खगाधिप । पञ्चमासात्मको गर्भो लोके प्राकट्यमाप वै ॥ ५ ॥
 औपधस्य प्रपञ्चेन गर्भपातं चकार ह । स्वभार्यायाः प्रपञ्चेन तेन गर्भस्तु पातितः ॥ ६ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् । पुण्यपापफलं मुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो मुखोदभूतो मीनलग्ने खगाधिप । लग्नात्पञ्चमगे क्रूरे सप्तमे क्रूरभावतः ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपाढ्यो विद्वान्तर्धर्मियम्वदः । धनी भानी महाप्राज्ञो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । ग्रामभवे विधवायां तु व्यभिचारान्तु मानद ॥ १० ॥
 तद्गर्भपातजात्पापात्सं गर्भं नैव पश्यति । त्रियन्ते बालकाः सर्वे वंशच्छेदः प्रजायते ॥ ११ ॥
 तस्य पापविशुद्धचर्यं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । श्रवणं हरिवंशस्य महारुद्रजापादिकम् ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणोद्गाहनं चैव कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्यात्सवत्सकाम् ॥ १३ ॥
 दद्याद्देवविधिन्याय दसिद्राय कुटुम्बिने । शतं च भोजयेद्दिप्रान्गां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 य एवं कुरुते तार्क्ष्य जीवरुद्रः प्रजायते । लभते स सुतान्सर्वान्मुखसौभाग्यदायकात् ॥ १५ ॥
 ह्यशीतिमितवर्षाणि चायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । खभूते वरसरे रिष्टैर्मृतैश्चाकृतानिष्कृतैः ॥ १६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । देशे सिंहलसंज्ञे तु वैश्यो वाणिज्यतत्परः ॥ १ ॥

धनवानराजमान्यश्च मतिमान्कृपितत्परः । कृतानि तेन दानानि सर्वाण्यापि च भक्तिनः ॥ २ ॥
 सुवर्णगोमहीवस्त्रशय्यात्रयसनानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं 'कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणो वेदपाठकः मुशीलः पापवर्जितः । तस्य वृत्तिहरश्चैव द्वेषभावेन निर्दयः ॥ ४ ॥
 व्यापारी च मदान्यश्च पत्नीवचनसाधकः । स्त्रिया वाक्येन तस्यापि वृत्तिलोपं चकार ह ॥ ५ ॥
 स्त्रीणाञ्चैव पितुः स्थाने, द्वेषितो द्विज उत्तमः । ततो विप्रेण तस्यापि लोपितं वचनं तदा ॥ ६ ॥
 तेन द्वेषेण नारीणां भर्ता न प्रेषितस्तदा । रोपदुष्टेन, मनसा ब्राह्मणश्चापमानितः ॥ ७ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये ॥ ८ ॥
 स्वश्रमान्ते, महाभाग गौरकृष्णः प्रतापवान् । लभे सप्तमके भूतेः खेटैर्दुष्टैर्विलोकिते ॥ ९ ॥
 स तु मध्यमरूपादृचो नात्युच्चो न लघुवृष्णी । भ्रातृपुत्रकलत्रार्थयुक्तः पित्तानिली क्वचित् ॥ १० ॥
 धनैश्वर्यसुखैर्युक्तो देवद्विजपरायणः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 रोगयुक्तो भ्रान्तमतिर्गतागतधनैर्युतः । स्ववंशवणिजां मध्ये श्रेष्ठोऽपि कलहाकुलः ॥ १२ ॥
 स्वभूतमितवर्षान्तमल्पस्त्रीमुखभोगभाक् । लग्नसप्तमके खेटैर्दुष्टैश्चापि विलोकिते ॥ १३ ॥
 द्विधाविलोकिते चापि द्विधा स्त्रीपुत्रनाशनम् । त्रिभिर्विलोकिते चापि त्रिधा स्त्रीपुत्रनाशनम् ॥ १४ ॥
 स्वल्पसन्तानमुखभावस्वल्पस्त्रीमुखभागपि । विपद्यन्ते स्त्रिया पुत्रास्तस्य सूत सुदुःसुहृद् ॥ १५ ॥
 भार्या तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । रोगयुक्ता सदा तेन दुःखभागधनवानपि ॥ १६ ॥
 व्यापारस्वस्य फलति कदाचिन्न फलत्यापि । शत्रुतो भयमाप्नोति तद्भयेनापि शङ्कितः ॥ १७ ॥
 लक्षणैरेभिः शय्यात्रयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । निष्कमेकं सुवर्णस्य चतुर्निष्कं तु राजतम् ॥ १८ ॥
 उमामहेश्वरं कृत्वा विधिज्ञाय प्रदापयेत् । दम्पतीं पूजयित्वा तु वस्त्रैश्च परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 वस्त्रैकविधित्ना स्नायात्पश्चाद्द्विजभोजनम् । पयस्विनीं च गां दद्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ २० ॥
 एवं कृत्वा स्वगश्रेष्ठ जीवत्युत्रकलत्रभाक् । शत्रुभीतिं न चाप्नोति पुत्रशोकं कदापि न ॥ २१ ॥
 व्यापारे फलमाप्नोति द्विगुणं त्रिगुणं सदा । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यादाधिव्याधिर्विवर्जितम् ॥ २२ ॥
 न करोति यदा मोहाहोमात्पापविशोधनम् । कलत्रपुत्रशोकान्तु प्राप्नुयाज्जनमज्जनानि ॥ २३ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ २४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्रोद कर्मविपाकेऽप्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । षासीद्विंशतिदेशे वाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृपिवाणिज्यकर्ता च राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वापि च भक्तिनः ॥ २ ॥
 बस्त्रभूषणशय्यात्रयदासीदासफलानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 केनचित्स्यापितं द्रव्यं ब्राह्मणेन तपस्विना । दिनान्तरे समागत्य याचितं तेन तद्भसु ॥ ४ ॥
 तेन द्रव्यं गृहीत्वा तु ब्राह्मणश्चापलापितः । लंघनानि ततश्चके द्वित्रिपञ्चाश सप्त च ॥ ५ ॥
 ततः प्राणान्मुमोचायं शर्पं दत्त्वा सुदारुणम् । ततो बहुतिथे काले प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 केदारमण्डले दिव्ये स तु मध्यमरूपकः । कृष्णगौरी महात्यागी नात्युच्चो न लघुवृष्णी ॥ ८ ॥
 नाणिजामन्वये श्रेष्ठः पितृभ्रातृसुखैर्युतः । धनवाहनभोगादृचो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ ९ ॥

सन्धिविग्रहकर्ता च बहुमित्रसमाकुलः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ १० ॥
 जन्मलप्राप्तसुते द्यूने क्रूरखेटसमन्वितः । कौमारे जननीतीरुख्ययुग्मूनि तत्सुखोज्ज्वितः ॥ ११ ॥
 प्राग्भवे ब्राह्मणद्रव्यहरणाद्घातजात्सुत । पापादिह महाभाग सन्तानमुखवर्जितः ॥ १२ ॥
 शत्रुभीतियुतः सर्वलोकेषु मियवागपि । श्लेष्मलो वातरुग्धुक्तः कदाचिरेपत्तकोपनः ॥ १३ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः ॥ १४ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् । पलैः शतमितैः शुक्लवटं घृतसुपूरितम् ॥ १५ ॥
 सुवर्णपलसंयुक्तं दद्याद्देविविदे सुत । सोमस्य प्रतिमा कार्या सुवर्णद्वयसम्भिता ॥ १६ ॥
 यथा रविश्च कर्तव्यो ब्राह्मणेभ्यो निवेदयेत् । गायत्रीमष्टसाहस्रं व्यस्वकं तु तथा जगेत् ॥ १७ ॥
 आप्यायस्तेतिमन्त्रं च सूर्यमन्त्रं तयैव च । होमयेत्तद्देशांशेन शक्त्या विप्रंश्च भोजयेत् ॥ १८ ॥
 द्विजोद्गार्ह ततः कुर्यात्सर्वांपस्करसंयुतम् । श्रवणं हरिवंशस्य कुर्याद्दे विनतामज ॥ १९ ॥
 एवं निष्कृतिमापन्नः पुत्रपौत्रसुखं लभेत् । नाथयो व्याघ्रस्तस्य न च शत्रुभयं लभेत् ॥ २० ॥
 कुसलत्वद्दकं चायुर्मुनिवेदमितेऽब्दके । रिष्टं नामोति नैवं च कुर्यादो लोभमोहतः ॥ २१ ॥
 जन्मजन्मानि दुःखी स्याद्दिष्टेनैव विनश्यति ॥ २२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनपष्टयुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचोदितम् । यभूत् यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृषिवाणिज्यकर्ता च सन्धिविग्रहसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभूशयसासनाज्जन्धवसनाभरणानि च । अथो भाविबलतस्मत् कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मण्यां धारितो गर्भस्तत्पतिश्चैव धातितः । विप्रेण तु प्रपञ्चन ततो लोकापवादतः ॥ ४ ॥
 औपवैच्छेदेनैश्चापि मर्दानैश्च प्रयत्नकैः । गर्भश्च पातितस्तस्याः सापि मृत्युवशं गता ॥ ५ ॥
 तद्दुःखेनाण्डजश्रेष्ठ ततस्तत्तु दिनान्तरे । कष्टान्मृत्युवशं प्राप्नो भुक्ता तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पापात्पुण्याच्च स्वर्गाश्च भुक्त्वा पुण्यावशेषतः । हिमालये पुण्यदेशे स जातोऽत्र वणिक्सुतः ॥ ७ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो वंशश्रेष्ठोऽतिधर्मवित् । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 चिंताक्लेशसमायुक्तो र्यात्कचिद्धनवानपि । जन्मलप्राप्तसुते द्यूने क्रूरप्रहविलोकिते ॥ ९ ॥
 मन्दसन्धिगते कन्यातुलयोर्जन्म तस्य तु । प्राग्भवे ब्राह्मणी या सा धार्यता तेन काश्यपे ॥ १० ॥
 सैवेह जाता ह्यस्यैव ज्येष्ठपत्नी मृतिं गता । तस्याश्चोपायकैः सुत यो गर्भो विनिपातितः ॥ ११ ॥
 सा कन्याभूत्स्वगश्रेष्ठ गता निर्वेशतामिह । शत्रुभीतियुतो दुःखी गतागतयनैर्युतः ॥ १२ ॥
 व्यापारोऽस्य फलत्वैव कदाचिन्न फलत्वपि । कनिष्ठास्य महाभाग जाया या प्राग्भवे ह्यभूत् ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणी गर्भपाते तु याक्रोरोमहदुःखमम् । तेन पापेन सापीह रोगयुक्ता खगाधिप ॥ १४ ॥
 तद्दुःखेन महादुःखी सन्तानमुखवर्जितः । खैगवर्षामिन्द्वान्तं जातसन्तानवर्जितः ॥ १५ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । सुवर्णद्वयकैवै ब्राह्मणीं कारयेच्छुभाम् ॥ १६ ॥
 तथा वै ब्राह्मणः कार्यो गन्धपुष्पैः समर्च्य च । विधिज्ञाय प्रदद्याद्दे सुवर्णमितिको रविः ॥ १७ ॥
 निष्कद्वयेन सोमः स्याद्वाजतो ब्राह्मणाय वै । देवो रुद्रजपं कुर्याद्वा दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १८ ॥
 शतं वै भोजयेद्विप्रान्सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । एवंकृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनशानम् ॥ १९ ॥
 न पुत्रमरणं तस्य न जायामरणं भवेत् । जीवत्युत्रः स दीर्घायुरशीतिमितवत्सरात् ॥ २० ॥

नाथयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येषन्ते सम्पदोऽस्य तु ॥२१॥
नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । जन्मजन्मनि दुःखी स्यादन्ते च नरकं व्रजेत् ॥२२॥

खवेदसम्मिते वर्षे रिष्टेनैव विनश्यति ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चमुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्सिंहलके देशे वैश्यः परमधार्मिकः ॥ १ ॥
कृषिव्यापारसयुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी पापपुद्गिवशं गता ॥ २ ॥
अयो भाविवलात्सुत तथा पापमुपार्जितम् । पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्रावधीद्वरस्यता शुनीम् ॥ ३ ॥
गृहस्य पश्चिमे भागे प्रसूता शुनकी च सा । भस्मोदरं सुतीक्ष्णं वा अग्निमस्यां च साऽक्षिपत् ४॥
सा शुनी च स्वभावेन दुर्धुरी चावतिष्ठते । सा भीता गृह्णारी तु पापपुद्गिवशं गता ॥ ५ ॥
दुष्टेन मनसा तत्र तस्या उपरि निःक्षिपेत् । सापि मृत्युवशं प्राप्ता शुनकी सह बालकैः ॥ ६ ॥
प्रीत्या तस्यै पुनर्नोक्तं भर्त्रा चैव खगाधिप । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ७ ॥
पुण्यपापफल मुक्ता स जातोऽत्र हिमालये । खशप्रान्ते तु मुखजः सा जाया तस्य वै खग ॥ ८ ॥
गौरो मन्व्यमरुपादयो राजमान्यः प्रतापवान् । नातिस्थूलो नातिद्वस्वो धनवाहनभोगभाक् ॥९॥
बाल्ये पितृसुखैर्युक्तः कौमारे तत्सुखोज्ज्वलितः । भ्रातृभवे शुनकीघातात्तद्रत्साना च घातनात् १०॥
अत्र जन्मनि तस्यैव चियन्ते बालकास्तथा । चिन्ताक्लेशसमायुक्तो रिपुभीत्या च सयुतः ॥११॥
लक्ष्णैरेभिराढजस्य प्रायश्चित्त यदाभ्यहम् । पलेन तु सुवर्णेन धेतुं कुर्यात्सर्वसकाम् ॥ १२ ॥
प्रदद्यात्ता विधिज्ञाय वैष्णवं भोजयेत्तथा । वस्त्रैकविधिना स्नायान्महारुद्रजपादिकम् ॥ १३ ॥
ब्राह्मणोद्वाहनं कुर्यादपीणा व्रतमाचरेत् । शतं च भोजयेद्विपान्गा दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
एवं कुर्यात्खगश्रेष्ठ पुत्रमाप्नोति वाञ्छितम् । जीवत्पुनः स दीर्घायुः पितृभक्तो गुणोत्तमः ॥१५॥
नाथयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यात्पञ्चाशन्मितवत्सरे ॥ १६ ॥
रिष्टं नाप्नोति स प्राणी यथोक्ते पापशोधने । न करोति यदा मोहाल्लोभाद्वा जन्मजन्मनि ॥१७॥
दुःखी स्यान्निधन तस्य रिष्टेनैव खगेश्वर । लग्ने राहुशान्भ्या च संयुते सप्तमे सुते ॥ १८ ॥

दृष्टे जातः पुमानत्र विनतानन्दवर्धन ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय एकपञ्चमुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूत् याशुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तिः । गोशय्यावसनाजानि श्रद्धामक्तिसमन्वितम् ॥ २ ॥
बाल्ये तेन कृतं कर्म पापमुग्रमुपार्जितम् । वक्ष्यामि शृणु तत्कर्म सत्यमेव खगाधिप ॥ ३ ॥
तस्मिन्ना चैव पक्षीन्द्र कुमारी नववत्सरा । वर्षैकादशकोऽयं हि कुमारो बालवीचनः ॥ ४ ॥
बालबुद्धी च तौ द्वौ तु पापं पुण्यमजानतौ । चटकाबालकं दृष्ट्वा प्रसूतां च विदङ्गाम् ॥ ५ ॥
क्रीडार्थं च ततो भग्नौ ह्याश्रमोस्य खगस्य तु । शिवावोऽपि निवृत्तास्तु पतिता भूमिमण्डले ॥ ६ ॥
अग्निमध्ये तु चुल्यां वै न्याक्षिपन्नैश्च बालकान् । पश्चात्कालान्तरेणैव तेनोद्वाहः कृतस्तदा ॥ ७ ॥
तेन कर्मविपाकेन सोऽभूच्च मृतवत्सकः । त्रियन्ते जातमात्रेण वर्षद्वयनिवत्सराः ॥ ८ ॥

ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये ॥९॥
 लग्नस्थाने शनिश्चैव चतुर्थे च विलोकिते । जातोऽयं गौरवर्णस्तु बाल्ये पितृसुखैर्युतः ॥ १० ॥
 नातिस्थूलो नातिदृस्वो मतिमान्प्रतापवान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापस्तः क्वचित् ॥११॥
 प्राग्भवे मृतवत्सोऽभूत्तयात्र मृतवत्सकः ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

कर्मसाक्षिअगत्राय कृपां कृत्वा ममोपरि । तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं कथं चरेत् ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणु तस्य द्विजस्य च । निष्कद्वयस्य हेमस्तु कुर्याद्देतुं दद्यात् शुभाम् ॥१४॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देवज्ञाय प्रदापयेत् । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्वा दद्यात्स पयस्विनीम् ॥१५॥
 लोहेन तु तदा द्रोणलवणं दापयेच्छुभम् । ब्राह्मणान्मोजयेत्पश्चाद्यथावित्तानुसारतः ॥ १६ ॥
 य एवं कुरुते पश्चिन्पुत्रानामोति निश्चितम् । जीवत्युत्रः स दीर्घायुरशीतिमितवत्सरान् ॥ १७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोमाद्वा पापशोधनम् । रिष्टेन मृतिमाप्नोति खवेदमितवत्सरे ॥ १८ ॥

जन्मजन्मनि पक्षीन्द्र दुःखी स्यान्नात्र संशयः ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपष्टयुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९२ ॥

अरुण उवाच ।

लग्नस्थाने शनिश्चैव चतुर्थे वा विलोकितः । तस्य कर्मविचारं तु सत्यं कथय मे प्रभो ॥ १ ॥
 मृतवत्सा च या नारी कुतो जीवित्कुतो मृतिः । किं कृतं तु तथा पापं सत्यं वद दिवाकर ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचोष्टितम् । बभूव यामुने देशे वैश्यपुत्री शुभानना ॥ ३ ॥
 पतिभक्तिपरा नित्यं पितृमातृसुखान्विता । तथा दत्तानि दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ४ ॥
 वस्त्रभूषणशय्यान्त्रान्येवं पतिसहायतः । तथा भाविवलात्सुतं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 विडालीघातिनी साभूद्या पृष्टा विनतात्मज । मार्जारी गर्भसंयुक्ता क्षुधातां चाश्रमं गता ॥ ६ ॥
 शीस्तु बालान्प्रसूता सा चतुर्थशोदरे स्थितः । तथा दृष्टं गृहं शून्यं तत्र भाण्डं च दूषितम् ॥७॥
 तत्रागता गृहान्तरी ह्यासनेनापि घातिता । सा मृता गर्भसंयुक्ता मृतं बालवयं पुनः ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले सा गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जातेह हिमालये ॥ ९ ॥
 गीरीमध्यमरुपा सा पतिभक्तिपरायणा । देवद्विजपरा नित्यं प्रतानामनुकांक्षिणी ॥ १० ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्ता सुखजा भ्रातृसंयुता । धनवाहनभोगाढ्या सर्वलोकप्रियम्बदा ॥ ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभ्युक्तात्पपापकृत् । मार्जारीघातजातपापात्पद्मालकवधादपि ॥ १२ ॥
 सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र मृतवत्सातिदुःखभाक् । लक्षणैरभिराहद्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥१३॥
 कृष्णवर्णा सदुग्धा च तरुणी रूपसंयुताम् । दद्यात्तां विदुषे धेतुं वस्त्रालंकारसंयुताम् ॥ १४ ॥
 निष्कद्वयं सुवर्णस्य दत्त्वा वेदाङ्गपारगे । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्बुद्धैकादशकं जपेत् ॥ १५ ॥
 महादानाष्टकं दत्त्वा पश्चाद्द्विजभोजनम् । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ तस्याः पापं व्यपोहति ॥ १६ ॥
 जीवत्युत्रा तु सततं सुखसौभाग्यमाप्नुयात् । त्रिसप्तत्यन्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥१७॥
 सप्तत्रिंशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायद्विपष्टयुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९३ ॥

नाघयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येवन्ते सम्पदोऽस्य तु ॥२१॥
नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । जन्मजन्मनि दुःखी स्यादन्ते च नरकं व्रजेत् ॥२२॥
खवेदसम्मिते वर्षे रिष्टेनैव विनश्यति ॥ २३ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पट्युत्तरत्रयशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचोष्टितम् । आसीत्सिंहलके देशे वैश्यः परमधार्मिकः ॥ १ ॥
कृषिव्यापारसंयुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी पापबुद्धिवशं गता ॥ २ ॥
अयो भाविवलात्सूत तया पापमुपाजितम् । पूर्वजन्मनि पश्चिन्द्रावधीद्विदत्तयुतां शुनीम् ॥ ३ ॥
गृहस्य पश्चिमे भागे प्रसूता शुनकी च सा । भस्मोदरं सुतीक्ष्णं वा अग्निमस्यां च साऽक्षिपत् ॥ ४ ॥
सा शुनी च स्वभावेन घृष्टुरी चावतिष्ठते । सा भीता गृह्नारी तु पापबुद्धिवशं गता ॥ ५ ॥
दुष्टेन मनसा तत्र तस्या उपरि निःक्षिपेत् । सापि मृत्युवशं प्राप्ता शुनकी सह बालकैः ॥ ६ ॥
प्रीत्या तस्यै पुनर्नोक्तं भर्त्रा चैव खगाधिप । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ७ ॥
पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये । खशप्रान्ते तु सुखिनः सा जाया तस्य वै खग ॥ ८ ॥
गौरो मध्यमरूपाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । नातिस्थूलो नातिद्वस्रो धनवाहनमोगभाक् ॥ ९ ॥
बाल्ये पितृसुखैर्व्युक्तः कौमार्ये तत्सुखोऽज्जितः । प्राग्भवे शुनकीवातात्तद्वत्सानां च घातनात् १० ॥
अत्र जन्मनि तस्यैव त्रियन्ते बालकास्तथा । चिन्ताक्लेशतमायुक्तो रिपुभीत्या च संयुतः ॥ ११ ॥
लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलेन तु सुवर्णेन घेतुं कुर्यात्सवत्सकाम् ॥ १२ ॥
प्रदद्यात्तां विधिज्ञाप वैष्णवं भोजयेत्तथा । वस्त्रैकविधिना स्नायान्महारुद्रजपादिकम् ॥ १३ ॥
ब्राह्मणोद्गाहनं कुर्यादधीणां व्रतमाचरेत् । शतं च भोजयेद्विप्रान्गां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
एवं कुर्यात्तवगश्रेष्ठ पुत्रमाप्नोति वाञ्छितम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तो गुणोत्तमः ॥ १५ ॥
नाघयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । त्रिसप्तत्यन्दमायुः स्यात्पश्चादग्निमत्तवत्सरे ॥ १६ ॥
रिष्टं नाप्नोति स प्राणी यद्योक्ते पापशोधने । न करोति यदा मोहाह्लोभाद्वा जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥
दुःखी स्यान्नियतं तस्य रिष्टेनैव खगेश्वर । लग्ने राहुशनिभ्यां च संयुते सप्तमे सुते ॥ १८ ॥
दृष्टे जातः पुमानत्र विनतानन्दवर्धन ॥ १९ ॥

इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः एकपट्युत्तरत्रयशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचोष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । गोशय्यावसनान्निनि श्रद्धाभक्तिसमन्वितम् ॥ २ ॥
बाल्ये तेन कृतं कर्म पापमुग्रमुपाजितम् । वक्ष्यामि शृणु तत्कर्म सत्यमेव खगाधिप ॥ ३ ॥
तरिण्या चैव पश्चिन्द् कुमारी नववत्सरा । वर्षैकवदशकोऽयं हि कुमारो बालयौवनः ॥ ४ ॥
बालबुद्धी च तौ द्वौ तु पापं पुण्यमजानती । चटकाबालकं दृष्ट्वा प्रसूतां च विद्वद्वाम् ॥ ५ ॥
क्रीडार्थं च ततो भद्रो ह्याश्रमोऽस्य खगस्य तु । शिशवोऽपि निमृत्तास्तु पतिता भूमिमण्डले ॥ ६ ॥
अग्निमध्ये तु चुह्यां वै न्याक्षिपन्नैश्च बालकान् । पश्चात्कालान्तरेणैव तेनोद्गाहः कृतस्तदा ॥ ७ ॥
तेन कर्मविपाकेन सौभृच्च मृतवत्सकः । त्रियन्ते जातमात्रेण वर्षद्वयत्रिवत्सराः ॥ ८ ॥

ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये ॥९॥
 लग्नस्थाने शनिश्चैव चतुर्थे च विलोकिते । जातोऽयं गौरवर्णस्तु वाल्मे पितृमुखैर्धृतः ॥ १० ॥
 नातिस्थूलो नातिद्विस्वो मतिमान्मुप्रतापवान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥११॥
 प्राग्भवे मृतवत्सोऽमृतथात्र मृतवत्सकः ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

कर्मसाक्षिभ्रगनाय कृपां कृत्वा ममोपरि । तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं कथं चरेत् ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणु तस्य द्विजस्य च । निष्कद्वयस्य हेन्नस्तु कुर्याद्वेतुं द्वां शुभाम् ॥१४॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देवज्ञाय प्रदापयेत् । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्वा दद्यात्त पयस्विनीम् ॥१५ ॥
 लोहेन तु तदा द्रोणलयणं दापयेच्छुभम् । ब्राह्मणान्मोजयेत्पश्चाद्यथावित्तानुसारतः ॥ १६ ॥
 य एवं कुरुते पश्चिन्मुद्रानाम्प्रोति निश्चितम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुरशीतिमितवत्सरान् ॥ १७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोमाद्वा पापशोधनम् । रिष्टेन मृतिमामोति खवेदमितवत्सरे ॥ १८ ॥

जन्मजन्मनि पक्षीन्द्र दुःखी स्यान्नात्र संशयः ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहसूर्यवर्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्विपष्टशुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६२ ॥

अरुण उवाच ।

लग्नस्थाने शनिश्चैव चतुर्थे वा विलोकितः । तस्य कर्मविचारं तु सत्यं कथय मे प्रभो ॥ १ ॥
 मृतवत्सा च या नारी कुतो जीवित्कुतो मृतिः । किं कृतं तु तथा पापं सत्यं वद दिवाकर ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । वभूव यासुने देशे वैश्यपुत्री शुभानना ॥ ३ ॥
 पतिभक्तिपरा नित्यं पितृमातृसुखान्विता । तथा दत्तानि दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ४ ॥
 बह्वभूषणशय्यान्नान्येवं पतिसहायतः । तथा भावित्रलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 विडालीघातिनी साभूया पृथा विनतात्मज । मार्जारी गर्भसंयुक्ता क्षुधार्ता चाश्रमं गता ॥ ६ ॥
 शीस्तु बालान्प्रसूता सा चतुर्थश्चोदरे स्थितः । तथा दृष्टं गृहं शून्यं तत्र भाण्डं च दूषितम् ॥७॥
 तन्नागता गृहान्तारी ह्यासनेनापि घातिता । सा मृता गर्भसंयुक्ता मृतं बालत्रयं पुनः ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले सा गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जातेह हिमालये ॥ ९ ॥
 गौरीमध्यमरूपा सा पतिभक्तिपरायणा । देवद्विजपरा नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ १० ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्ता सुखजा भ्रातृसंयुता । धनवाहनभोगादद्या सर्वलोकप्रियम्बदा ॥ ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्तालपापकृत् । मार्जारीघातजात्यापात्तद्रालकवधादपि ॥ १२ ॥
 सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र मृतवत्सातिदुःखमाक् । लक्षणैरभिराह्वयायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥१३॥
 कृष्णवर्णा सदुग्धां च तरुणीं रूपसंयुताम् । दद्यात्तां विदुषे धेतुं ब्रह्मालंकारसंयुताम् ॥ १४ ॥
 निष्कद्वयं सुवर्णस्य दत्त्वा वेदाङ्गपारगे । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्दुद्वैकादशकं जपेत् ॥ १५ ॥
 महादानाष्टकं दत्त्वा पश्चाद्द्विजभोजनम् । एवं कृत्वा स्वगश्रेष्ठ तस्याः पापं व्यपोहति ॥ १६ ॥
 जीवत्पुत्रा तु सततं सुखसौभाग्यमानुयात् । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥१७॥
 सतत्रिंशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहसूर्यवर्णसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्विपष्टशुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६२ ॥

अरुण उवाच ।

लग्ने चन्द्रो बुधश्चैव सप्तमे वा विलोकितः । तस्य कर्मविचारस्तु कथ्यतां मे दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ २ ॥
 कृषिवाणिज्यकर्ता च किञ्चिद्विदित्तमन्वितः । अथो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 दुष्करं तु खगश्चेष्ट ब्राह्मणो गृहमाश्रितः । समीपे तु गृहं कृत्वा कुटुम्बं परिपालयेत् ॥ ४ ॥
 वर्षाकालसमायोगे रोषयित्वा लता बहु । कूष्माण्डी पालिता तत्र सुपुष्टैरुत्तमैः फलेः ॥ ५ ॥
 दुष्टबुद्धिमना नारी फलं विप्रस्य साहारत् । प्रभातसमयं ताक्षर्यं शाकार्यं मुन्दरी गता ॥ ६ ॥
 कूष्माण्डं हारितं दृष्ट्वा तथा तस्मै निवेदितम् । घृष्टुरेण च वाक्येन ब्राह्मणो च विशेषतः ॥ ७ ॥
 पश्चाद्वात्रिसमायोगे सर्वा उत्थापिता लताः । पत्या पत्नीमतं कृत्वा विप्रः सन्ताडितो बहु ॥ ८ ॥
 तस्य विमो गृहं त्यक्त्वा ह्यन्यस्थाने गतस्तदा । तदा बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ९ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽन हिमालये । ब्राह्मणो मतिमात्रेणो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १० ॥
 गौरो मध्यमरूपादयो धनी मानी महापशाः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 धूर्तो दुष्टजनेयुक्तः । पितृमातृमुखोज्झितः । कदाचिद्रोगयुक्तश्च कदाचि कलहमियः ॥ १२ ॥
 कूष्माण्डहरणात्पापात्तथा ब्राह्मणातडनात् । म्रियन्ते बालकास्तस्य पुत्रशोकात्तुरस्य च ॥ १३ ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्राजापत्यं च कारयेत् । गृहदानं ततः कुर्यात्सर्वोपस्कारसंयुतम् ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणाव ततो दद्याद्दम्पती परिधापयेत् । निष्कृद्ध्यं सुवर्णस्य चतुर्निष्कं तु राजतम् ॥ १५ ॥
 गोलिका मृन्मयाश्चैव नारिकेलेन संयुताः । कूष्माण्डानि सद्रव्याणि दत्त्वा चैवं त्रयोदश ॥ १६ ॥
 शतं च भोजयेद्दिप्रान्त् गा दद्यात्स पयास्विनीम् । य एवं कुरुते ताक्षर्यं पुत्रवौत्रैश्च वर्धते ॥ १७ ॥
 अशीत्यब्दमितायुः स्यात्प्रापश्चिचे कृतेऽधुना । सप्तपञ्चाशदब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारुणस्य कर्मविराकोऽध्यायश्चतुष्पञ्चत्वनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६४ ॥

॥

अरुण उवाच ।

लग्नस्थाने दिवानाथे चतुर्थे वा विलोकिते । तस्यैव कीदृशं कर्म कथयस्व दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । करहाटाभिधे देशे ब्राह्मणो राजपूजितः ॥ २ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वापि च भक्तितः । गोशय्यागृहवस्त्रानभूषणानि प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
 अथो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । चौराधिपस्य सङ्गं तु कृतवान्युवभावतः ॥ ४ ॥
 एकस्मिन्द्विषते सूत विप्रं हत्वा स्त्रिया सह । अरण्ये निर्जले देशे चौररूपेण शब्दितः ॥ ५ ॥
 तेन मार्गेण विप्रः स सप्तपत्नीकः समागतः । तेन चौरिण तस्याश्च गृहीतं बहुभूषणम् ॥ ६ ॥
 पत्नीपुत्रेण संयुक्ता कोलाहलनिपीडिता । अचेतना च सा नारी तद्वस्तावतितः शिशुः ॥ ७ ॥
 चतुर्मासस्ततो बालः सहसा मरणं गतः । सा स्त्री पुत्रस्य शोकेन सद्यः प्राणान्तमत्यजत् ॥ ८ ॥
 जाया पुत्रं मृतं दृष्ट्वा प्राणाश्चाघातयद्विजः । ततो बहुतिये काले स गत्वा धर्ममन्दिरम् ॥ ९ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽन हिमालये । मुक्त्वो मध्यरूपादयो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ १० ॥
 नातिशृलो नातिह्रस्वो राजमान्यो धनी महान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 सदरे वातरोगी च गतागतधनेयुतः । प्राग्भवे चौरवृत्त्या च ब्रह्मरस्य च छुण्डनात् ॥ १२ ॥

तथा तद्वज्राक्षयस्य पुत्रपत्न्योश्च मारणात् । पापादिह महाभाग मृतवत्सः प्रजायते ॥ १३ ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्यात्सुशोभनाम् ॥ १४ ॥
 चतुर्थ्यांश्चिन वत्सं च कृत्वा लंकारभूषणैः । विधिज्ञाय ततो दद्याद्भूमिदानं प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 वस्त्रं कविधिना स्नानान्महारुद्रजपादिकम् । द्रोणसंख्यानानि धान्यानि सप्तपि परिदापयेत् ॥ १६ ॥
 उमामाहेश्वरं दानं पलस्यर्णेन दापयेत् । दम्पतीं परिव्याप्याथ शतं विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १७ ॥
 सर्वोपस्कारसंयुक्तां गां दद्यात्तु पयस्विनीम् । य एवं कुरुते तार्क्ष्य तस्य पापं व्यपोहति ॥ १८ ॥
 जीवत्पुत्रश्च दीर्घायुः सुखसौभाग्यवान्भवेत् । अशीतवन्द्यमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १९ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखी स्थान्युनिधेदमितेन्दके । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः ॥ २० ॥
 इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचपट्टमुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६५ ॥

अरुण उवाच ।

मृदुगर्भा च या नारी कर्मणा केन वाध्यते । एष भे संशयो देव कथयस्व दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धेनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणी च पतिमिया ॥ २ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्ता पतिपुत्रवती च सा । तथा दत्तानि दानानि पर्वस्यपि विशेषतः ॥ ३ ॥
 अन्नगोमहिपीवित्वाण्येव पत्युः सहायतः । अथो भाविवलात्सूत तथा पापं महत्कृतम् ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणो वेदपाठज्ञः सुशीलः पापवर्जितः । तेन द्रव्यं तथा हेम सस्या हस्ते समर्पितम् ॥ ५ ॥
 पठनार्थं गतो विप्रो नागतः पुनराश्रमम् । तयोपजीवितं द्रव्यं पत्या पुत्रेण वै सह ॥ ६ ॥
 तद्रव्यं ब्राह्मणेभ्यश्च न दत्तं लोभभोहतः । ततो बहुतिथे काले सा गत्वा यमशासनम् ॥ ७ ॥
 पुण्यपापफलं मुक्त्वा सा जातात्र हिमालये । गौरवर्गा सुभूपादद्या पतिभक्तिपरायणा ॥ ८ ॥
 धनवाहनभोगादद्या पितृमातृसुखैर्युता । पुण्यादिदं तथा पापालोभयुक्ताल्पपापकृता ॥ ९ ॥
 प्राग्भवे न्यासाहरणादर्थं नैव प्रमुञ्चति । न्यासापहारिणी नारी मृदुगर्भा प्रजायते ॥ १० ॥
 बहुकृशयुता सा स्यादिति वेदविदो विदुः । लग्नस्थाने यदा राहुश्चतुर्थे वावलोकिते ॥ ११ ॥
 जातेयं ब्राह्मणी सूत प्राक्पापाक्षयस्य निष्कृतिः । पणिष्काणि सुवर्णस्य दश निष्कं तु राजतम् ॥ १२ ॥
 विधिज्ञाय प्रदद्याद्द्वै दरिद्राय कुटुम्बिने । ब्राह्मणोद्वाहनं कुर्याद्द्वैकादशकं जपेत् ॥ १३ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । शतं च भोजयेद्विप्राणां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 या ह्येवं कुरुते तार्क्ष्य मृदुगर्भं विमोचयेत् । ध्रुवं च जनयेत्पुत्रं चिरायुःपितृभक्तकम् ॥ १५ ॥
 त्रितप्तवन्द्यमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । मुनिवेदमितान्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पट्टपट्टमुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६६ ॥

अरुण उवाच ।

आद्ये स्मरे रगणे वेदे नैव पश्यन्ति खेचराः । तस्य कर्म कथं देव ब्रूहि सत्यं दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाब्राह्मो शृणु तस्या विचेष्टितम् । पूर्वजन्मनि सा वत्स नीचकर्मसमाश्रिता ॥ २ ॥
 ब्राह्मणी सर्वसंयुक्ताः कर्हाटाख्यदेशके । तीर्थयात्राप्रसङ्गेन प्रायेण भर्तृसंयुता ॥ ३ ॥
 बहुभिर्मिलितैश्चोरस्तस्या जग्राह भूषणम् । तेन कोलाहलो जातः सानार्थबलचेतना ॥ ४ ॥

कृष्टापि काटिवल्ल च लज्जिता सा न मुञ्चति । वर्णक्षेपोदरे हत्वा पतिता सा महीतले ॥ ५ ॥
 तस्या उदरसंस्थस्तु गर्भश्च पञ्चमासिकः । दिनत्रये महत्कष्टं तथा प्राप्तं च दुःखदम् ॥ ६ ॥
 ततो बहुतिथे काले सा गत्वा यममन्दिरम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जाताऽत्र महीधरे ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणीं गौरकृष्णा च पतिभक्तिपरायणा । धनवाहनभोगाढ्या पितृमातृसुखान्विता ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पाषाणोभाढ्यात्यल्पपापकृत् । प्राग्भवे गर्भपाताच्च स्वगर्भस्य विनाशनम् ॥ ९ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं भुज्यते चेह मानवैः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

वृथा तस्या गृहं धान्यं धन तस्याश्च निष्फलम् । अपुत्राया वद स्वामिनिष्कृतिं पुत्रसौख्यदाम् ? ?
 श्रीसूर्य उवाच ।

पलेन तु सुवर्णेन धेतु कृत्वा सवत्सकाम् । प्रदद्याद्दे विधिज्ञाय सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ १२ ॥
 श्रवणं हरिवशस्य चैकचित्तेन मानद । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्द्वैकादशक जपेत् ॥ १३ ॥
 पञ्चरत्नसमायुक्त घृत कुम्भश्च दापयेत् । शतं च भोजयेद्विभान्गा दद्यात्सा पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 या ह्येव कुरुते वाक्ष्यं सन्तान लभते ध्रुवम् । जीवत्युवा च दीर्घायुस्त्रिसप्ततिमितान्दकम् ॥ १५ ॥
 नैवं करोति या मोहाहोभाडा पापशोधनम् । सप्तत्रिंशन्मितान्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंगदे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तपञ्चमोत्तरनक्षत्राधिकसहस्रतम ॥ १९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे वाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्तो देवद्विजपरायणः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ २ ॥
 कार्तिके मथुराक्षेत्रे दीपदानानि भक्तितः । गोभृशय्यासनान्यश्ववसनाभरणानि च ॥ ३ ॥
 मातृवैराग्यदुःखेन मृतस्य पितुरादरात् । सहानुगाया मातुश्च गयाश्राद्धानि भक्तितः ॥ ४ ॥
 कृतवान्पितृभक्त्यर्थं पितृभक्तिपरायणः । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 द्विजस्य यज्ञविप्र हि कृतवान्दर्पमोहितः । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफल भुक्त्वा पापाच्च नरक तथा । भुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 यमुनायाः पूर्वभागे पुण्यदेशेऽतिविश्रुते । राज्ञा वशे खगश्चेष्ट गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च नातिस्थूलो न सूक्ष्मकः । देवद्विजयुरूपा च भक्तः पित्रनुगस्तथा ॥ ९ ॥
 बहुमृत्यवर्धनैश्चर्योऽनुहवाहनसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः श्रीमान् भोक्ता प्रियम्बदः ॥ १० ॥
 सन्पिबिग्रहसंयुक्तो बहुविद्यासमाश्रयः । राजप्रियो नीतिविच्च राजकार्येषु तत्परः ॥ ११ ॥
 राज्ञा हितकर्तो नित्यं देवद्विजपरायणः । राजार्थेऽर्थानसूस्वस्य गणयन्तृणवत्कृती ॥ १२ ॥
 मुरुभक्तो यशस्वी च दम्भलाभविर्वाजितः । पुत्रमित्रकलत्रार्थैर्युक्तः सर्वजनप्रियः ॥ १३ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी मातुराज्ञामवर्तकः । जन्माज्ञात्पञ्चमे घृने शुभकूरविलोकिते ॥ १४ ॥
 संयुते वा पितृस्थाने मेघसंस्थे कलाधरे । क्रूराविलोकिते सूत स जातो मानवोऽत्र च ॥ १५ ॥
 पुण्यादिदं तथा पाषाणोभी पापरतः क्वचित् । यज्ञविप्रकृतात्पापाद्वास्ये पितृमुखोज्झितः ॥ १६ ॥
 मातृवैराग्यजात्पापात्प्राकृताद्दृष्टाद्रज । विक्षिप्तोऽभूत्पिता तस्य युवभावे मृतेऽपि च ॥ १७ ॥
 परापवादसयुक्तः सदा चिन्तासमन्वितः । शत्रुभीशंकया युक्तो गृहचेष्टोऽतिकोपनः ॥ १८ ॥

मानापमानसाम्येन चित्तकेशसमन्वितः । चित्तस्थिरत्वरहितो गतागतवर्नैर्द्युतः ॥ १९ ॥
 वातरुक्संयुतो नित्यं कदाचिच्चूलरोगभाक् । लक्षणैरेमिरादद्यश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २० ॥
 पलैस्त्रिभिः कार्या ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । तदर्धभित्तिका वाद्य निजवित्तानुमानतः ॥ २१ ॥
 हिरण्मया यथाकाराः पत्रेषु लिखिताः क्रमात् । यजेत्तल्लिङ्गकर्मत्रैस्तान्गन्धालुपचारतः ॥ २२ ॥
 विधिना च विधिज्ञाय भक्तिश्चासमन्वितः । प्रदद्याद्दिनतापुत्र पूर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २३ ॥
 रविर्मापमिती बद्धिस्तथा सूर्यो हिरण्मयः । विघ्नराजश्च कर्तव्यः पलेन च हिरण्मयः ॥ २४ ॥
 वेदविद्भ्यः प्रदद्या वै कुटुम्बिभ्यो विधानतः । गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा ॥ २५ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां तथाग्नेर्भास्करस्य च । गणेशस्य च मन्त्रान्चै प्रजपेत्तद्विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्रह्मज्ञानमन्त्रं च विधिवत्संख्यया जपेत् । होमयेत्तद्दशांशेन दश विरांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 गां च दद्याद्विधिज्ञाय स्वर्णालङ्कारसंयुताम् । सक्तसां स्वर्णसंयुक्तां युवतीं च पयस्विनीम् ॥ २८ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्द्यभिः । एवं निष्कृतिमापन्नः पूर्वपापापनोदिनीम् ॥ २९ ॥
 आर्षिं व्याधिं रिपूणां च भयं नाप्नोति मानवः । सर्वे मनोरथाः पुर्णा भविष्यन्तीह तस्य तु ३०
 चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते । पञ्चवेदमितेन्दे वा भविष्यत्यस्य निश्चयात् ॥ ३१ ॥
 उदरे वातशूलैर्न कृत्स्नस्तस्य भवेद्द्रुवम् । प्रायश्चित्ते कृते त्वन्न नाधयो व्याधयोऽपि च ॥ ३२ ॥
 न चारिष्टभयं तस्य न च रोगभयं तथा । शत्रवो विलयं यान्ति सूर्येणैव तमो यथा ॥ ३३ ॥
 मदिने तु व्रतं कुर्यान्मद्गतो मत्परायणः । ग्रहदोषैर्न लिप्येत सत्यं सत्यं न संशयः ॥ ३४ ॥
 मद्गुप्तं निष्कृतिं सूत कृत्वा सम्प्रविधानतः । अश्वत्यसेवनं कुर्यादपतिशोपशान्तये ॥ ३५ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३६ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टपुत्ररन्वराताधिकसहस्रतमः ॥ १९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्धमिता सूत प्राग्भवे कांस्पहारिणी । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनसप्तत्युत्तमनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । करहादाभिघ देशेऽम्बष्ठवंशे स्वगोत्तम ॥ १ ॥
 बभूवेयमतिप्राज्ञा चतुरा गुणशालिनी । धर्मकर्मसमायुक्ता भर्तृदादरणैर्युता ॥ २ ॥
 धनवाहनभूपाढ्या दासीदाससमन्विता । प्राग्गर्भपातजाद्रोगाद्बन्धैवापुत्रिणी च सा ॥ ३ ॥
 स्वाश्रितानां द्विजानां च पालनं तल्पदार्चनम् । अकरोत्पथिकानां च प्रयादानमनुत्तमम् ॥ ४ ॥
 तदार्चनं च रुद्राणां पूजनं वै तथा कृतम् । दत्तं द्विजेभ्यो पाथेभ्यो वासांसि च धनादिकम् ॥ ५ ॥
 ददौ सा रुद्रपूजायै सोपस्करमतन्द्रिता । अथो भाविवलत्सुत तथा पापं सुदासुणम् ॥ ६ ॥
 कृतं शूद्रो महाभाग पथिको दृष्टकर्मकृत । कश्चिदागत्य तद्द्वारं स्थितो देवनिगन्त्रितः ॥ ७ ॥
 मिलित्वा तेन साकं सा स्वदास्या प्रेरिता सती । विषं दत्त्वा पतिं सूत जवानाज्ञानवो जले ॥ ८ ॥
 युवभावे कृतवती पापं जाराश्रिता सती । पतिघ्नीयं महादुष्टेयेवं लोकैस्तु निन्दिता ॥ ९ ॥
 तथा रुद्रालये सूत दीपनिर्वापणं तथा । कृतं जारोक्तितः पश्चाद्धचतीति समये तदा ॥ १० ॥

निधनं प्राप्य सा सत क्रिमियुक्तव्रणेन च । पुण्यात्सर्वफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा ॥ ११ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण सा जातात्र हिमालये । पर्णविक्रयिणा वंशे पादजाता खगेश्वर ॥ १२ ॥
 तुलालग्रे तमोदेवगुरुभ्या संयुते सुत । द्वितीये शनिसोमाम्प्यां संयुक्ते सांस्थते मयि ॥ १३ ॥
 तृतीये संस्थिते चन्द्रे केती सप्तमभावे । मद्गृहात्सप्तमे भावे चाश्रिते भूमिनन्दने ॥ १४ ॥
 तमसा संवृते दैत्यपुत्र्ये खगकुलोत्तम । गौराङ्गी सुस्मितमुखी नात्युच्चा समकायभाक् ॥ १५ ॥
 नातिह्रस्वा प्रलम्बोष्ठी व्रतानामनुकाक्षिणी । गतप्रियोत्सवरता स्नानदानपरा सदा ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभपापरता क्वचित् । विषं दत्त्वा पतिं सुत यतः प्राग्जारसंश्रिता ॥ १७ ॥
 निजघान महादुष्टा वृन्त्यन विषवा सुत । सत्यासत्यपीरज्ञानरहिता चञ्चला सदा ॥ १८ ॥
 स्थैर्यमानपरित्यक्ता दृष्टबुद्धपपादिनी । गार्हस्थ्यशीलरहिता नानाक्लेशनिवासिनी ॥ १९ ॥
 यतः प्राग्द्रुमवने जारोक्तया दीपनाशकृत् । एकाक्षी दुःखसंमत्ता दरिद्रा दुर्मनास्ततः ॥ २० ॥
 लोकापवादानिन्दाचैरन्विता पिशुना तथा । संयुता वातपित्ताभ्यां क्वचिद्गुणाय पापकृत् ॥ २१ ॥
 हा पते हापतिरिति चिन्तयन्ती मुहुर्मुहुः । क यामि क मरिष्यामि क तिष्ठामीति वै सुत ॥ २२ ॥
 लक्षणैरभिराट्वा चेत्यप्रायश्चित्तं वदामि ते । विष्णोराराधनादत्र व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २३ ॥
 धर्मादत्र महानाग गङ्गाया उपसेवनात् । प्रयागादिषु तीर्थेषु वासात्यामोति सप्तविम् ॥ २४ ॥
 प्रयागे श्रद्धया युक्ता त्रिवर्षं निवसेद्यदि । गतिं शुभां सा प्राप्नोति परत्र च शुभां मतिम् ॥ २५ ॥
 एवं या कुरुते सत प्रायश्चित्तमतन्द्रिता । चतुर्विंशतिवर्षान्तं सुखयुक्तात्र जीवति ॥ २६ ॥
 गतिं शुभां सा नामोति यत्र देशे महेश्वरः । प्रायश्चित्तमकृत्वा तु भ्रमते यदि कीटयत् ॥ २७ ॥
 पञ्चोनपञ्चाशद्वर्षे रिष्टेनैव विनश्यति । गतिं शुभां सा नाप्नोति विषवा सप्तजन्मसु ॥ २८ ॥
 जन्मादिमरणान्त वै मया किञ्चित्प्रकाशितम् । यद्यदन्तर्गतं सुत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २९ ॥
 इति श्रीबृहसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय सप्तयुत्तरनशताधिकतहस्रतम ॥ १९७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनेतेय महावाहो शृणु चास्य विचेष्टितम् । बभूव यासुने देशे शूरसेनाभिधे सुत ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्ता शुभा सा भद्रियाङ्गना । विप्रगोपालनेयुक्ता पशुधान्यधनैर्युता ॥ २ ॥
 पुत्रभ्रातृसुहृद्युक्ता दासीदाससमन्विता । प्रयागे च महातीर्थे राहुग्रस्ते निशाकरे ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणेभ्यो ददौ भृरि वासोधान्यधनादिकम् । तत व्याप्त्य पत्या च कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 सहायैर्नैकैरेनाथ वृत्तं शृणु खगेश्वर । सपत्नीर्वैरभावेन विषेण पतिरेव च ॥ ५ ॥
 मारितो वै प्रयत्नेन धोरं पापं कृतं तथा । अथ काले व्यतीते तु निधनं प्राप्य साऽसती ॥ ६ ॥
 पुण्यात्युष्णफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकानपि । पूर्वपुण्यावशेषेण सञ्जाताऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणानां कुले सा तु धर्मकर्मसमन्विता । गौराङ्गी कृष्णगानी च नात्युच्चा गुणशालिनी ॥ ८ ॥
 देवपूजारता नित्य व्रतानामनुकाक्षिणी । पुण्यादिदं तथा पापालोभपापरता क्वचित् ॥ ९ ॥
 विषं दत्त्वा तु मतीरं जघान प्राग्यतस्ततः । पतिर्नायं महादुष्टा वाल्येऽत्र विषवासुत ॥ १० ॥
 विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ ११ ॥
 धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ १२ ॥

१ इति श्रीबृहसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकसप्तयुत्तरनशताधिकतहस्रतम. ॥ १९७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता या मायसात्रापि व्यभिचारिणी । एतस्या निष्कृतिं सूत नैवात्राहं वदामि ते ॥१॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याये द्विसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
राजमान्यः सदाचारः शूरो मन्त्री महापशाः । धनवाहनभोगाढ्यो ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ २ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तः स्त्रीपुत्रमुखसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि मयुरायां महास्थले ॥ ३ ॥
कार्तिके शुक्लपक्षे च त्रतिना नियतात्मना । विधिवत्कपिलादानं ब्राह्मणभ्योऽतिभक्तिः ॥ ४ ॥
सुवर्णानि खगश्रेष्ठ ह्येकोत्तरविधानतः । प्रतिपदिनतो चावत्पुर्णिमा गरुडाग्रज ॥ ५ ॥
पूर्णिमायां विधानेन गोघृतेन प्रवोचिताः । सर्वापिताः प्रदीपा वै यमुनायां विशेषतः ॥ ६ ॥
स्वस्थानं प्राप्य वै सूत ततः सा क्षत्रियोत्तमा । कृतवान्दारुणं कर्म भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ७
ब्राह्मणी विधवा बन्ध्या चासीत्प्रतिवेशिनी । युवती बाहुजस्यास्य मन्दिरे चागतागतम् ॥ ८ ॥
कुर्वन्ती तद्गृहे चैकब्राह्मणेन तपस्विना । एकदा देवयोगेन राजोपद्रवभीतितः ॥ ९ ॥
घटस्थं स्यापितं द्रव्यं ततः सा ब्राह्मणी खग । बाहुजं बोधयित्वा तु विपयोगप्रपञ्चतः ॥ १० ॥
ब्राह्मणं घातयामास द्रव्यलोभेन मानद् । ततस्तेन क्षत्रियेण ब्राह्मण्या सह कामतः ॥ ११ ॥
भुक्तं तद्द्रव्यमखिलं घोरं पापमुपाजितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ १२ ॥
पुण्यादुष्णफलं मुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । मुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ १३ ॥
गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्ये च वणिजां कुले । स रक्तकृष्णो मतिमान् राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥
नातिहस्वो नातिदीर्घो न स्थूलो न कृशः सुखी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता मियम्बदः १५
धनवाहनभोगाढ्यो वाग्मी निजकुलाग्रणी । पितृभ्रातृमुखैर्युक्तो बन्धुमित्रसुसंयुतः ॥ १६ ॥
देवब्राह्मणभक्तश्च यशस्वी धर्मनीतिमान् । प्रतिष्ठाकामुकः श्रीमान् राजकार्येषु तत्परः ॥ १७ ॥
परोपकारनिरतो ब्राह्मणातिथिपूजकः । माग्भवे कपिलादानात्स्वर्णदानात्थाण्डज ॥ १८ ॥
दीपदानान्मृत्युतायामत्र जन्मनि वै खग । राज्ञीप्रधानवगेषु मुख्योऽसी पार्थिवमियः ॥ १९ ॥
पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । मनःश्लेशसमायुक्तो गतागतघनैर्युतः ॥ २० ॥
सदा रिपुभयोद्विगश्चित्तोऽप्राप्तमनोरथः । प्रतिष्ठाभङ्गसन्दिग्धो मानी क्वपटञ्चसंयुतः ॥ २१ ॥
कदाचिद्बृह्णिारिक्तो विरक्तश्च कदापि च । कौमारि मुखयुक्तोऽपि केशोरे क्लेशसंयुतः ॥ २२ ॥
यूनि मातृमुखैर्हीनः परममनिक्रान्धित् । मियम्बदोऽपि बहुभिः शत्रुभिश्चातिदुःखितः ॥ २३ ॥
माग्भवे मुक्तजायाश्च विववायाश्च सङ्गतः । सर्वांगव्ययथा युक्तस्तथा ब्राह्मणघातनात् ॥ २४ ॥
पापात्करुजा युक्तः कदाचिज्ज्वरवानपि । ब्रह्मस्वहरणात्पापात्पुमपत्यविवर्जितः ॥ २५ ॥
नातापित्तकर्मैर्युक्तश्चोपायैश्च भिषक्कृतैः । कदाचिद्दृक्शर्मं याति पुनरुत्पद्यते शनैः ॥ २६ ॥
कदाचित्पित्तवांश्रैव कदाचिद्द्वारोगयुक् । सर्वदा झलेष्मळः सोऽपि झलेष्मवृद्धियुगण्डज ॥ २७ ॥
सोन्दिग्धचित्तो लोकेषु नृपसम्पत्समाकुले । यशरिवताभिवृद्धचर्यं निजसम्पत्तिनाशकः ॥ २८ ॥
स्वजातिमध्ये श्रेष्ठोऽपि स्वजातीयविरोधभाक् । पितृभ्रातृमुखैर्युक्तोऽप्यभीभिः कलहाकुलः ॥ २९ ॥
पूर्वं या स्त्री सहायासीद्ब्रह्मस्वहरणे वधे । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र ज्येष्ठा मृत्युवर्षं गता ॥ ३० ॥

या स्त्री प्रागस्य भार्यासीत्सा कनिष्ठात्र जन्मनि । साध्वी पतिप्रिया नित्यं देवब्राह्मणपूजने ॥ ३१ ॥
 रता सुशीला सवतं पतिशुभ्रपणे रता । ब्रह्मस्वभक्षणान्ता तु मनोदुःखसमन्विता ॥ ३२ ॥
 कदाचिच्चिकपीडायुगुदरव्ययया युता । पुमपत्याशयाक्रान्ता परापत्यान्विलोक्य च ॥ ३३ ॥
 प्राग्भवे द्वे भगिन्यौ तु धर्मकार्ये सहायिके । जाते तेऽत्र भवे सूत पुत्रौ जातेऽस्य वै स्वग ॥ ३४ ॥
 प्राग्भवे सदसत्कर्म युवभावे यदाजितम् । तदत्र तेन वै सूत युवभावेऽनुभूयते ॥ ३५ ॥
 जन्माद्गतपश्चमे द्यूने क्रूरग्रहविलोकिते । क्रूरखेटैर्युते वापि मत्सुतस्यानगे विधौ ॥ ३६ ॥
 लक्षणैरेभिरादयश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलद्दयेन कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्मयः ॥ ३७ ॥
 षोडशोरूपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः । समर्प्यो वै विधिज्ञाय ब्राह्मणाय महात्मने ॥ ३८ ॥
 पलमात्रमितः सोमस्तथा सूर्यो गणेशिता । लक्ष्मीनारायणश्चैव पलार्धेन प्रजापतिः ॥ ३९ ॥
 ब्राह्मणेभ्यः प्रदेया वै पूर्वपापापनुत्तये । तदर्धमितिका वापि निजविचानुमानतः ॥ ४० ॥
 गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा । सोमसूर्यगणेशानां मन्त्रानष्टाक्षरं जपेत् ॥ ४१ ॥
 ब्रह्मज्ञानामिति च मन्त्रं तत्संख्यया जपेत् । जुहुयाच्चदशशोने तिलैस्त्रिमधुराप्लुतैः ॥ ४२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छतं सार्धशतं तु वा । नियुतं पार्थिवानां च शिवानां पूजनं चरेत् ॥ ४३ ॥
 मदिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । घटं ताम्रमयं कृत्वा पलैः शतमितैः शुभम् ॥ ४४ ॥
 गोवृतेन प्रपूर्वाथ पलस्वर्णेन संयुतम् । बस्त्रेणाच्छाद्य संपूज्य ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ४५ ॥
 दद्यात्तं च विधानेन भक्तिश्रद्धासमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणान्तापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ४६ ॥
 एवं कृते तथा सूत प्रायश्चित्ते मयोदिते । नाद्ययो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ ४७ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येवन्ते सन्पदोऽन्वहम् । पद्चत्वारिंशदन्दे तु रिष्टं चापि न जायते ॥ ४८ ॥
 रसनागमितायुः स्यादन्ते सद्गतिमाप्नुयात् । नवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ४९ ॥
 पद्चत्वारिंशदन्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति । व्याधिग्रस्तो भवेन्नित्यं लभते नैव सन्ततिम् ॥ ५० ॥
 जन्मजन्मनि दुःखी स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । व्याधयस्तस्य नश्यन्ति सूर्येणैव तमो यथा ५१ ॥
 पुत्रद्वयं स लभते दीर्घायुश्चिरजीवितः । धर्मकर्मसमायुक्तं पितृभक्तं गुणाधिकम् ॥ ५२ ॥
 अथ वा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विधानतः । दशाक्षरया खगश्रेष्ठं पूर्वपापं प्रणश्यति ॥ ५३ ॥
 प्रायश्चित्तं द्वयेऽप्येकं कुर्यात्पापापनुत्तये । प्रायश्चित्तं विधायाय गां दोग्ध्रीं समलङ्कृताम् ॥ ५४ ॥
 सवत्सां युवतं सूर्यमापस्वर्णेस्तु संयुताम् । प्रदद्यात्तां विधानेन ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ५५ ॥
 रुद्रपूजां तवः कृत्वा सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । ततः शुद्धो भवेन्मर्त्यो नात्र कार्या विचारणा ॥ ५६ ॥
 मद्भुक्तां निष्कृतिं सूत यो न कुर्याच्च मानवः । तं विद्धि घोरदुरितैराक्रान्तं दैवघातितम् ॥ ५७ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखैराक्रान्तं निरयातिथिम् । जन्मादिभरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ५८ ॥

यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोक्येत् ॥ ५९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविषयकेऽध्यायीब्रह्मसुत्तरनमशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चैतनेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव गौडदेशे तु ब्राह्मणो धर्मकर्मावेत् ॥ १ ॥
 दद्यात्ति तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतभक्तितः । सुवर्णमोमहीश्यावसनाभरणानि च ॥ २ ॥
 अथो भाविबलात्सूत कृतं कर्मात्तदाकृणम् । एकदा पक्षिशार्दूलं तापसो गृहमागतः ॥ ३ ॥

जतेन्द्रियोऽपि सधनो धनं तस्मै समापंतम् । तीर्थाविगाहनान्ते च ह्यागतः पुनराश्रमम् ॥ ४ ॥
 नूनं च प्रार्थितं तेन न च तस्मै स दत्तवान् । चौरिण तद्भृतं सर्वं तस्यापि भाषितं तदा ॥ ५ ॥
 वेश्वासतो गतो योगी शार्पं दत्त्वा सुदुःसहम् । वंशच्छेदो भवेच्छीघ्रं न पुनर्जीविते शिशुः ॥ ६ ॥
 तन्मज्जन्मनि ते विप्र वंशच्छेदो भविष्यति । इति तेन खगश्रेष्ठ शापो दत्तः सुदारुणः ॥ ७ ॥
 तेन विप्रेण तत्सर्वं ब्रह्मस्वं मुक्तमण्डज । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । मुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणो धनधान्यादियुक्तो ज्ञानी प्रतापवान् । नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च गौरवर्णः प्रियम्बदः ॥ १० ॥
 राजमान्यो यशस्वी च देवब्राह्मणपूजकः । द्रतानामनुकांक्षी च भ्रातृभिन्नसंस्युतः ॥ ११ ॥
 वनवाहनभोगाढ्योऽखिललोकवशंकरः । धर्मादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 सिंहलप्रे स्थिते सोमे मुते पापसमान्विते । दूने पापग्रहैर्दृष्टे प्राग्भवे घटगं धनम् ॥ १३ ॥
 भुक्तं तत्पापतः सूत जात्यास्थाने घटोऽभवत् । मुते क्रूरयुते सूत जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे तापसद्रव्यहरणोद्भवपापतः । तच्छापातपतगश्रेष्ठ सन्तानसुखवर्जितः ॥ १५ ॥
 कैशोरे भ्रातृजनकमुखयुक्तोऽथ यौवने । एकभ्रातृमुखैर्दोषो जनकस्य सुखैस्तथा ॥ १६ ॥
 रोहितोऽथैवसहजसन्तानसुखवर्जितः । सन्दिग्धः शत्रुभीत्या च चिन्ताक्लेशसमान्वितः ॥ १७ ॥
 चातरीगेण संयुक्तः सदोदररुजान्वितः । कदाचिज्ज्वरयुक्तोऽपि गतागतधनेर्युतः ॥ १८ ॥
 तस्य भ्रातापि रुग्युक्तो जायामुखविवर्जितः । भ्रातृपुत्रोऽपि रुग्युक्तो वंशस्य क्षतिरीदृशी ॥ १९ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायाश्चित्तं वदाम्यहम् । निष्कद्रव्यं सुवर्णस्य ताम्रं शतपलं तथा ॥ २० ॥
 घृतं तथा शतपलं संपूज्य विधिवत्ततः । प्रदद्याद्दे विधिते हि ब्राह्मणे गृह्णतः ॥ २१ ॥
 बल्लकविधिना स्त्रियादृष्टैकादाशिनो जपेत् । घेतुं दद्याद्विधिज्ञाय सवर्त्सां च पयस्विनीम् ॥ २२ ॥
 शतं च भोजयेद्दिमाञ्जशतं पञ्चाशदेव वा । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ २३ ॥
 जीवत्युत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तं गुणान्वितम् । त्रिसप्ततिमिताब्दायुः स्यादेवं विनवात्मज ॥ २४ ॥
 नावयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यास्य ह्येवन्ते सम्पदोऽन्वहम् ॥ २५ ॥
 नेवं करोति यो मोहाहोभाद्रा पापशोधनम् । सन्तानं न लभेत्कृत्वापि जन्मजन्मनि दुःखमाक ॥ २६ ॥
 विपद्गामितेऽन्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायाश्चित्ते कृते सूत पुत्रपौत्रसमान्वितः ॥ २७ ॥
 तद्ग्रे निधनं याति त्रिसप्ततिमिताब्दके । सौम्यायने सिते पक्षे गङ्गायां नात्र संशयः ॥ २८ ॥
 सद्गतं समवाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २९ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छाखाद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः चतुःसप्तत्युत्तरनवशताध्यायसहस्रतमः ॥ १९७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विवेष्टितम् । बभूव यासुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृपिवाणिज्ययुक्तमज्ञो ब्राह्मणातिथिपूजकः । दत्तानि तेन दानानि पवंस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभूशय्यासनान्नाश्ववसनाभरणानि च । अयो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 भगिनीपतिघाताख्यं तेन चातिसुदुःसहम् । दन्तोच्छिष्टेन दोषेण पापाणेनाहनत्पुरा ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा मृत्युवशं प्राप्तमात्मघातं चकार ह । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥

पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । जातो हि हिमवच्छैले पुण्यकेदारमण्डले ॥ ६ ॥
 ब्राह्मणो धर्मकर्मद्वयो भृत्यदातीमुखान्वितः । स्त्रीपुत्रमुखसंपुक्तो दाताभोक्ता मियम्बद् ॥ ७ ॥
 बहुव्यापावाञ्छ्रेष्ठः सन्धिविग्रहसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारादयो बहुग्रामाधिपो धनी ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् । जन्मलघ्नात्सुते द्यूने क्रूरग्रहविलोकिने ॥ ९ ॥
 जातोऽयमधिकाराच्च बहुदेवसमन्वितः । वातरुग्युद्धमनोदुःखैर्युतोप्राप्तमनोरथः ॥ १० ॥
 बाल्ये पितृसुरैर्युक्तः कौमारे मुखवर्जितः । अधिकारमसङ्गेन निजद्रव्यविनाशकः ॥ ११ ॥
 ग्रामोऽधर्मं सहायोऽस्य सोऽत्र ज्येष्ठमुतः खग । ग्रामभवे चात्मघाताच्च गतागतधर्मयुतः ॥ १२ ॥
 अधिकाराद्युतोऽपि स्यात्कदाचित्तप्तसमन्वितः । अस्थिरामात्यतासुक्तो बुद्धिमान्गूढभाववान् ॥ १३ ॥
 पूर्वं यो घातितोऽनेन भगिनीपतिरत्र च । कनिष्ठोऽस्य सुतो भूत्वा पञ्चत्वं प्राप्तवान्खग ॥ १४ ॥
 लक्ष्णैरौमिरादृशश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलद्रयेन कर्तव्यो बाहुजस्तु हिरण्यमयः ॥ १५ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् । तथा सूर्यः प्रकर्तव्यः सुवर्णपलमात्रतः ॥ १६ ॥
 दद्याद्वेदविदे तच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । गायत्रीं दशसाहस्रं ज्यम्बकन्तु तथा जपेत् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तदशांशेन तिलैराज्यपरिष्कृतैः । सुवर्णाभरणैर्युक्तां गां च दद्यात्पयग्विनीम् ॥ १८ ॥
 शतं वै भोजयेद्विप्रान्सार्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । एवं कृते खगश्चेष्ट विधिना पापशोधने ॥ १९ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याद्दुःखी स्याज्जन्मजन्मनि । प्रायश्चित्ते कृते ह्यासुः शतागमितवत्तरम् ॥ २० ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २१ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंज्ञादे फर्मेरिपाकेऽध्याय. पञ्चसप्तत्युत्तरनरशाताधिकसहस्रतम. ॥ १९.७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बैनेतेप महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । सौराष्ट्रे देशके पुण्ये बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 धनवाहनभोगादयो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृशम्यासनाश्ववसनाभरणानि च । विधिवत्कृपिलादानं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३ ॥
 अयो भाविनलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । कुलीनां युवतीं त्यक्त्वा वेश्यासक्तो बभूव सः ॥ ४ ॥
 स्वधर्मबोधकान्भ्रातृपितृवृद्धान्गुरुनापि । बन्धयित्वा तु मोहेन पतिताचारान्स्वयम् ॥ ५ ॥
 निन्दयामास दुष्टात्मा सङ्गत्या गरुडाग्रज । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । जातोऽत्र केरले देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ ७ ॥
 दाता भोक्ता दृडांशश्च नात्युच्चो न लघुर्घृणी । श्यामवर्णो विशालाक्षो देवब्राह्मणपूजकः ॥ ८ ॥
 मातृभ्रातृसुखैर्युक्तो धनवाहनभोगभाक् । ग्रामभवे कपिलादानादौभृन्त्यन्नप्रदानतः ॥ ९ ॥
 पुण्यात् पूजको जातो नरनारायणाश्रमे । सकलैश्वर्यसंपुक्तो दासदासीजान्वितः ॥ १० ॥
 राजकल्पो धनार्थक्षो घट्टग्रामाधिपः सुखी । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 स्वस्तीं पतिव्रतां त्यक्त्वा ग्रामवेश्यासङ्गेन सः । अत्र स्त्रीपुत्रजनकसुखैर्हीनः खगाधिप ॥ १२ ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्हीनो दुःखभाक्स्यात्किशोरके । मृनि स्वदेशमन्त्यागी देशेदेशे रत्नपि ॥ १३ ॥
 ग्रामभवे गुरुवृद्वांश्च मातृभ्रातृस्वगोत्रजान् । उल्लंघ्य पतिताचारचरणोद्भवपापतः ॥ १४ ॥
 तैर्विहीनोऽत्र जनुपि विमोऽपि क्षत्रधर्मभाक् । नैकस्त्रीसंयुतः कामी सत्यवाम्प्रहितः सदा ॥ १५ ॥
 मनोभयमंशकेशैः कर्पटः क्रूरकर्मिणः । शत्रुभीत्या च संपुक्तो विश्वासी स्वजनैष्वपि ॥ १६ ॥

सदा शत्रुभयाक्रान्तः कदाचिद्रोगवानपि । वातरुक्संत्युतो वृत्ति क्लेशभाद्रमध्यमे धनी ॥ १७ ॥
 वर्षके वयसि प्राप्ते पुनः क्लेशैश्च संयुतः । विभेति निजभृत्यैश्च पैशुन्यगुणसंयुतः ॥ १८ ॥
 स्वभृत्यभेदकर्ता च क्रोधयुग्मयसंयुतः । मेघे लग्नेऽग्निगे सोमे दूने मन्देऽस्य जन्म तु ॥ १९ ॥
 लक्षणेरीभिरादृचश्चेन्निष्कृति कथयाम्यहम् । पलत्रयेण कर्तव्या ब्राह्मणी च हिरण्मयी ॥ २० ॥
 षोडशोरूपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः । देया सा च विधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये ॥ २१ ॥
 पल्लकेन तथा सोमस्तथा सूर्यो गणेशिता । तथा ब्रह्मामेहेशश्च, लक्ष्मीनारायणस्तथा ॥ २२ ॥
 देयाः सम्पूज्य विषेभ्यो गाथ दद्यात्पायस्विनीः । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् २-
 सोमसूर्यगणेशानां ब्रह्मेश्वरसुरद्विषाम् । मन्त्राञ्चरसहस्राणि प्रत्येकं प्रजपेत्तदा ॥ २४ ॥
 होमयेत्तद्देशीनि तिलैराज्यपरिभूतैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्प्रश्नाच्छतं सार्धं विधानतः ॥ २५ ॥
 सार्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः । एवंकृतविधेः सूत पूर्वजन्माधनाशनम् ॥ २६ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । त्रिपाष्टमितके वर्षे रीष्टं नाप्नोति तस्य तु ॥ २७ ॥
 गजनगमितान्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वाः पापशोधनम् ॥ २८ ॥
 न तस्य गतिरुक्तात्र स्वाधिकारच्युतिर्भवेत् । शत्रुभीत्या समायुक्तो जन्मजन्मनि दुःखभाक् २९
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पञ्चसत्यात्तरन्वशताधिकसहस्रतमः ॥ १९.७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुद्धोऽभवन्महाभाग प्राग्जनमन्यतिकोपिदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्विनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
 शुद्धकन्या त्वनेनैव हृद्या षोडशवर्षीकी । भुक्तातिकामलोभेन चलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चात्र धर्मपुत्रस्य भुक्ता भैरवशासनाः । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्रागत्रापि च सङ्गरः ॥ ३ ॥
 मथुरामण्डले दिव्ये जातोऽसौ धर्मकर्मवित् । पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ ४ ॥
 महोत्साहो महाभानी महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्यादत्र शिवार्चनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सद्गतिः । खनागमितवर्षान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ ६ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः सप्तसत्यात्तरन्वशताधिकसहस्रतमः ॥ १९.७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । वभूव वासुने देशे बाहुजा पतिवल्गभा ॥ १ ॥
 तथा दत्तानि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः । कार्तिक्यां पौर्णमास्यां वै शशाङ्कशृणोऽपि च २ ॥
 भक्ष्यभोजयानि वस्तूनि मथुरायां खगाधिप । दीपा दत्ता महाभाग धृतेन परिश्रिताः ॥ ३ ॥
 मत्पुत्राः श्रद्धया सूत होक्तोत्तरशतं खग । अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्यस्य वैभवात् ॥ ४ ॥
 देवद्रव्यं द्विजद्रव्यं हृत्वेकादशभिः सह । पूजकस्य स्त्रियौ द्वे च तत्कुमारौ सहोदरौ ॥ ५ ॥
 स्वभ्रातरो पतिश्चैव ह्यन्यौ द्वौ प्रतिवेशिनौ । सर्वैर्मिलित्वा तद्भुक्तं देवद्रव्यं खगाधिप ॥ ६ ॥
 वटसंस्थं परद्रव्यं भुक्तं तत्केवलं तथा । स्वामिद्रोहात्मकं पापं दारुणं समुपाजितम् ॥ ७ ॥
 ततो बहुतिथे काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकास्तथा ॥ ८ ॥
 भुक्त्वा पुण्यावशेषेण सा जातात्र हिमालये । गौराङ्गी पतिभक्ता च राजकार्येषु तत्परा ॥ ९ ॥
 नातिस्थूला नातिकृशा नातिह्रस्वा प्रियम्बदा । राज्ञां हितकरी नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ १० ॥
 प्राग्भवे मथुरायां तु कार्तिक्यां पूर्णिमातिथौ । दीपदानात्खगश्चेष्ट राजमान्ययुता त्विह ॥ ११ ॥

धनवाहनभोगाढ्या भृत्यदासीमहीयुता । चाहुजा स्वर्णभूपाङ्गी बहुग्रामाधिपा तथा ॥ १२ ॥
 प्राग्भवे यः पतिश्चास्याः सोऽत्रापि पतिरीरितः । सुतवन्धुसमायुक्ता राजपत्नी कृपान्विता ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभाढ्या स्वल्पपापकृत् । चिन्ताहेदासमायुक्ता गतागतधनेर्युता ॥ १४ ॥
 प्राग्देवद्रव्यहरणात्सुद्रकार्ये नियोजिता । तथा नृपनि्युक्तोऽस्ति तत्पापादेव तत्प्रियः ॥ १५ ॥
 प्राग्भवे या सहायासीद्देवद्रव्यापहरणे । सास्या ज्येष्ठा मृति प्राप्ता विनतानन्दवर्धन ॥ १६ ॥
 तथैव ये सहायाः स्युः पुरुषाः पापकर्माणि । ते पुत्रा निवर्नं प्राप्ता ये च धर्मे सहायकाः ॥ १७ ॥
 ते पुत्रा अत्र जीवन्ति तत्पत्युः पतेश्वर । वातपित्तात्मिका नित्यं त्रिकपीडा मुसंयुता ॥ १८ ॥
 कदाचिद्रोगयुक्ता च कदाचित्कलहाकुला । कापट्येन समायुक्ता शत्रुभीत्या च दुःखिता ॥ १९ ॥
 मानापमानसाम्येन दुःखिता प्रभुवेशमनि । घटस्थं यत्परद्रव्यं भुक्तं प्रागनया सुत ॥ २० ॥
 घटलभ्रे त्वियं जाता तत्पापात्पुत्र दुःखिता । पश्चमाधिपतिस्तस्या यतोऽस्तं गतवानिह ॥ २१ ॥
 वाल्ये सुखसमायुक्ता केशीर्य्यं क्लेशभागीह । युवभावे सुखैश्वर्य्ययुक्तापि पतेश्वर ॥ २२ ॥
 पुत्रशोकैः समायुक्ता स्वात्मानमापि नेच्छति । लग्नात्पश्चमके द्यूने शुभैः क्रूरविलोकिते ॥ २३ ॥
 जातिर्यं पतगश्रेष्ठ पूर्वपापैस्तु दुःखिता । शंकालः सर्वकार्येषु स्वकीयेषु विशेषतः ॥ २४ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्या चेत्यापश्चित्तं वदाम्यहम् । परलः शतमितैः कार्यैः घटस्ताम्रमयः शुभः ॥ २५ ॥
 गोवृतेन समापूर्वो वृद्धद्वयविभूषितः । सुवर्णाद्विमिता कार्या महेशप्रतिमा शुभा ॥ २६ ॥
 घटोपरि मुसंस्थाय्य पूज्या सर्वोपचारकैः । विविक्ताय प्रदेया सा सद्यः प्रजिताय वै ॥ २७ ॥
 देवस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । अग्रेस्तु प्रतिमा कार्या सुवर्णामितिका शुभा ॥ २८ ॥
 देवा वेदविदे सूत पूजिताय महात्मने । दुष्टसद्गतिजात्पापादिमुक्ता स्यात्सर्गाधिप ॥ २९ ॥
 रवेस्तु प्रतिमा तद्गत्सुवर्णामितिका शुभा । पश्चात्तत्पलमानेन कुर्यात्ताम्रमयं घटम् ॥ ३० ॥
 घृतपूर्णं तत्र सूर्यप्रतिमां स्थाप्य यत्नतः । पूजयित्वा सवत्स्रां तु दद्याद्देवविदे सुत ॥ ३१ ॥
 परस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । महारुद्रविधानेन महारुद्रं प्रपूजयेत् ॥ ३२ ॥
 शतं च भोजयेद्दिपान्गां च दद्यात्पयस्विनीम् । एवं निष्कृतिमापन्ना जीवितसप्ततिवर्षकम् ॥ ३३ ॥
 न तस्याः पुत्रमरणं नाधयो व्याधयो न च । न शत्रुतो भयं तस्या नापमानमयं क्वचित् ॥ ३४ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् । कुवेदमितवर्षं तु रिष्टं तस्या न जायते ॥ ३५ ॥
 पुत्रत्रयं चिरंजीविदेहैव पतेश्वर । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ३६ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याच्चतुर्विधयेन वै सुत । प्रायश्चित्ते कृते सूत महत्सौख्यवती भवेत् ॥ ३७ ॥
 अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवी महेश्वरी । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते मयोदिते ॥ ३८ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखी स्यादन्ते च निरयं ब्रजेत् । मदुक्तां निष्कृतिं सूत कृत्वा भक्त्या समन्विता ३९ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्दिष्टवन्धुभिः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ४० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्यादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं विद्यया युक्तं स्वाचारं संयतेन्द्रियम् । सर्वशास्त्रप्रवक्तारं प्रतिग्रहपराङ्मुखम् ॥ १ ॥
 दान्तं कुलीनं धर्मज्ञमनुद्वेगकरं नृणाम् । अंधोलोमविहीनं च सर्वशास्त्रार्थज्ञोविदम् ॥ २ ॥
 गृहमाहूय भक्त्या तं यथाविधि समर्चयेत् । केयूरैः कटकैर्वस्त्रैर्माल्यैश्चाङ्गुलीषकैः ॥ ३ ॥

दानप्रकारमाह ।

उद्दुःमुखोपविष्टाय विष्णो रुद्रस्य सन्निधौ । प्राङ्मुखो बोधितो दद्यान्मन्त्रेणानेन धर्मतः ॥ ४ ॥

मन्त्रहीनं न दातव्यं विधिलोपो यतो भवेत् । अतो मन्त्रं प्रवक्ष्यामि पुण्यदं पापहानिदम् ॥ ५ ॥
 शोत्रार्थशर्मनांमान्दान्पितृन्स्वस्य द्विजस्य च । असावहं समुच्चार्य वदेद्दानगुणास्ततः ॥ ६ ॥
 अमिलापसमृद्धघर्यममुकस्मै द्विजाय ते । इष्टदेवस्वरूपाय तुभ्यं सम्प्रददे वदेत् ॥ ७ ॥
 मा मे भवन्तु रोगाश्च ह्यावयो मा भवन्तु मे । नान्तः पीडा च मे काचिन्मानहीनं नमोद्विजम् ८
 गृह्णीष्व दानभेत्तद्दं मम रोगः प्रणश्यतु । इत्युक्त्वा द्विजवर्याय पुत्रयित्वा विद्यानतः ॥ ९ ॥
 सर्वदानेष्वमं मन्त्रं वदेद्दानविद्यानवित् । इति संश्राव्य तं विप्रं मत्स्वरूपं विचिन्तयेत् ॥ १० ॥
 कुशपुष्पाक्षतोपेतं तज्जलं तत्करे क्षिपेत् । इदमां प्रतिगृह्णामि स्वस्ति तेऽस्त्विति कीर्तयेत् ॥ ११ ॥
 अनेन विधिना सत दद्याद्दानं द्विजातये । ततो दानं गृहीत्वा तु द्विजो दत्त्वाशिर्यं व्रजेत् ॥ १२ ॥
 विमुक्तोऽहमसानीति निरेनास्मीति तं वदेत् । एवमस्तु त्रिरुच्चार्य दत्ताशीः प्रतिगृह्य च ॥ १३ ॥
 तस्येष्टमभिसन्ध्यायन्त्रजैद्विप्रः स्वमाश्रयम् । तं व्रजन्तं पुनस्तुत्य रोगी मां हृदये स्मरन् ॥ १४ ॥
 अग्रे नयेति मन्त्रान्ते पुनर्नल्वनसं स्पृशेत् । ततो मामीक्ष्य विधिवत्सार्धिः स्पृश्य यथाविधि १५ ॥
 मम मूर्तिप्रदानं च शृणु ताक्षर्यं समाहितः । अदृष्टेनावृत्ते देशे विदध्याद्दोमुखं कृती ॥ १६ ॥
 वर्तुलं पृथुलं गौर्यां गोमयेन शुभाकृति । तत्रोदयगिरिं कुर्याद्रक्तशालीयतण्डुलैः ॥ १७ ॥
 द्रोणेनास्तीर्षवसनं रक्तं श्यामोत्तरायणम् । गिरेस्तु पूर्वादिभागे रथं रजतनिर्मितम् ॥ १८ ॥
 पलेन वा तदर्धेन तदर्धेनाथवा कृतम् । एकचक्रं सप्तचक्रं सप्तधैकेन योजितम् ॥ १९ ॥
 निष्कमानमुवर्णेन तदर्धेनाथ वा खग । मापैः षोडशभिः कार्या मम मूर्तिः मुशोभना ॥ २० ॥
 अग्न्युत्तारेण मन्त्रेण विधिना सम्प्रतिष्ठिता । कर्तव्या द्विभुजा ताक्षर्यं पंकजद्वयधारिणी ॥ २१ ॥
 रक्तक्षौमावृते तस्मिन्मध्ये स्याप्य समर्चिता । ततो रथे च संस्थाप्य वर्तुले ताम्रभाजने ॥ २२ ॥
 पलेन वा तदर्धेन तदर्धेनाथवा कृते । तण्डुलद्रोणे संस्थाप्य ताम्रपात्रोपरि स्थिता ॥ २३ ॥
 प्रत्यङ्मुखस्वाचले स्याप्या रक्तचन्दनचर्चिता । मामभिष्टुय संवीक्ष्य प्रणम्येदमुदीरयेत् ॥ २४ ॥
 नमो विवस्वते तुभ्यं सूर्यायामिततेजसे । प्रणमस्य च दारिद्र्यव्याधिदुःखविनाशिनै ॥ २५ ॥
 पुराकृतानां सर्वेषां कर्मणामिह साक्षिणे । ताम्मूर्तिप्रदानेन विषाट्गुणशालिने ॥ २६ ॥
 उल्लाषश्च सुरूपश्च कृतकूरयो भवाम्पहम् । अलंकृताय विप्राय दद्यान्मन्त्रसुदीरयेत् ॥ २७ ॥

मन्त्रः ।

“ये मां रोगाः प्रवाचन्ते देहस्थाः सततं द्विज । भगः पूषा च सप्ताश्वो द्वादशात्मा त्रयीतनुः ॥
 स्वर्णमूर्तिप्रदानेन प्रीतस्तराणिरस्तु मे” । इत्युक्त्वा विधिवत्ताक्षर्यं देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ २९ ॥
 बाढमित्येव तां मूर्तिं गृह्णीयाद्देववित्तमः । इति संश्राव्य तं विप्रं मत्स्वरूपं विचिन्तयन् ॥ ३० ॥
 कुशपुष्पाक्षतोपेतं तज्जलं तत्करे क्षिपेत् । इदमां प्रतिगृह्णामि स्वस्ति तेऽस्त्विति कीर्तयेत् ३१ ॥
 सद्यस्तु रोगी दानाद्य दीर्घायुश्च प्रपद्यते । पुण्याहवाचनं कार्यं ब्राह्मणैर्वंद्यारगैः ॥ ३२ ॥
 स विशुद्धे ततः कांस्यपात्रे सार्धिःप्रपूरिते । साहिरण्ये मुखं पश्येद्धस्ते कृत्वा सुयत्नतः ॥ ३३ ॥
 मन्त्रमेनं वदन्नोगी स्ववपुः प्रविलोकयेत् ॥ ३४ ॥

मंत्रः ।

“आज्य त्वमसि तेजोऽसि देवानां मियमप्यसि । वीर्यमोजोऽसि सर्वेषां त्वमेवामृतमप्यसि ॥ ३५ ॥
 यदेतदेनः सुमहन्मवार्तं पूर्वजन्मनि । एनसो व्याधिरूपं यत्ततो मुच्ये सुरप्रिय ॥ ३६ ॥
 सद्देवस्तस्य संस्पर्शाजस्यन्तु दुरितानि मे” ॥ ३७ ॥

इति सम्प्रार्थ्य तत्पात्रं देवज्ञाय निवेदयेत् । ततो मामीक्ष्य सुरभिं देवज्ञानवेदिनः ॥ ३८ ॥
 ब्राह्मणान्प्राणिपत्याय शक्त्या दानं समाचरेत् । भूमिद्रविणवासांसि धेनुं च समलङ्कृताम् ॥ ३९ ॥
 सुरभिं च ततो दद्याद्ब्राह्मणानां विशेषतः । कृताभिपेकः स्वगृहं गत्वा भुञ्जीत वन्धुभिः ॥ ४० ॥
 तस्मिन्दिने स भुङ्क्ते गल्पेनाऽप्येन संतुप्तम् । हविः शुद्धं समशीयात्कदम्बल्लवणीजित्तम् ॥ ४१ ॥
 पुत्रो वा यदि वा भ्राता पिता वा गुरुश्च च । कर्मकर्तुमशक्यस्य कुर्यात्तन्नाम कीर्तयेत् ॥ ४२ ॥
 इत्येतत्कथितं सूत किमन्यत्परिपृच्छसि ॥ ४३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनाशीत्युत्तरनशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सम्भवन्ति निमित्तानि भाविनः कर्मणः पुरा । सुखदुःखमयान्येव देवस्येह वशादिह ॥ १ ॥
 निमित्तशकूनस्वमशरीरेणाद्भुतानि च । सुरभी सौरभी नारी वडवादिद्रुस्तयः ॥ २ ॥
 विकृते दुष्टदिष्टे वा जायन्ते दुःखसूचकाः । ग्रहाणां प्रातिकूल्यं च मनोबुद्धिविपर्ययः ॥ ३ ॥
 विविधोऽतिबलीयोपि विवादोचितकर्मणः । आरम्भोऽपि च कार्याणां कर्मणाभयथाविधि ॥ ४ ॥
 सशिल्पे सद्मे चासौ दुष्टादिष्टाद्यशक्नुनैः । कारुण्यमपि देवज्ञमिति विभ्रमदूषिते ॥ ५ ॥
 अभिचारप्रयोगार्थं तस्योपरि च तेन वा । मुप्रमुप्तं विपर्येति कृत्या करणमेव च ॥ ६ ॥
 इत्याद्यैरितरैश्चापि निमित्तैर्देवनोदितैः । विविधैश्च महोत्पातैः स्वस्वकाले फलमदैः ॥ ७ ॥
 अचेतना स पूर्वं तच्चिरकालानुबन्धयति । कर्म कर्तारमन्वेति वार्यतेऽत्र न केनचित् ॥ ८ ॥
 तान्त्रिका ये न मन्यन्ते कर्म शाश्वतमीश्वरम् । कालाख्यस्येश्वरस्यैते मायाविभ्रममोहिताः ॥ ९ ॥
 कर्मैव कारणं सूत सर्वेषां सुखदुःखयोः । अपवर्गस्य स्वर्गस्य नात्र कार्या विचारणा ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽशीत्युत्तरनशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८० ॥

अरुण उवाच ।

शल्यं विधिं किमुक्तं तद्गृहस्यं गृहमेधिनः । कथमर्दयति ज्ञातुं शक्यं तत्केन तद्द ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शल्यमष्टविधं सूत गृहमध्यगतं नृणाम् । नानाविधानि दुःखानि प्रापयेद्गृहमेधिनः ॥ २ ॥
 यथा तत्ते प्रवक्ष्यामि सद्यः प्रत्ययकारकम् । तुपपाप्ससमङ्गारं तथा भसितसम्भवम् ॥ ३ ॥
 कपालं दारवं चास्थिशकलं चाश्मलोष्ठकम् । शल्यानि देवसंयोगाद्गृहभ्यन्तर्गतान्यपि ॥ ४ ॥
 देवेनोत्पत्स्यमानानां दुःखानामात्तिकारणम् । भवन्ति सर्वदा सूत भोगकाल उपस्थिते ॥ ५ ॥
 फलान्यपि च ते तेषां प्रवदामि पृथक्पृथक् । धनधान्यसमृद्धीनां नाशकृत्तुपसम्भवम् ॥ ६ ॥
 शल्यं येऽप्रगतं सूत तद्गृहे त्वचि दोषकृत् । कुर्यात्तद्गृहे वैकुण्ठमग्निशस्त्रव्रणादिभिः ॥ ७ ॥
 आयसं कलहं घोरं स्वजनान्यजनेः सह । अङ्गारदावो वाधिर्यं दुष्टग्रहगद्वादिभिः ॥ ८ ॥
 तद्गृहे कुरुते पीडां भयं वद्रेभुद्भुम्भुः । भस्मव्रजाङ्गदोपादि वैवर्ष्यं दारुहृग्भवम् ॥ ९ ॥
 कुरुते सततं सर्वरसानामपि शोषणम् । कपालश्च तद्गृहस्य नानारोगकर्त्तरम् ॥ १० ॥
 कुरुते विविधां पीडां मृतिर्गृहपतेरिति । दारवं चार्थनाप्रायं भवेच्च पशुनाशनम् ॥ ११ ॥
 तद्गृहोदवेदाद्यं काष्ठघातानिमित्ततः । अस्थिजं विविधान्नीगान्करोति प्रतिहायनम् ॥ १२ ॥
 शिशुनां च महापीडां कुर्यान्मृतिमपि ध्रुवम् । अरमलोष्ठकजं शल्यं वृत्तमुन्नतमायतम् ॥ १३ ॥
 चदरे कुरुते प्रभ्यं प्लीहगुल्मभ्रमावहम् । अन्तर्गतानि चेतानि गृहभूमेर्गृहेऽग्निः ॥ १४ ॥

कुर्वन्ति विविधान्दोषान्वित्तोख्यविनाशकान् । प्रत्यक्षं भूर्वाहिर्भागे नानाव्याधिप्रसूचकम् १५ ॥
 शूल्यं भवति तत्रेह कथयाम्यतिदुःखदम् । गृहमर्मसु सर्वेषु वारियतं दुःखदोषकृत् ॥ १६ ॥
 कुसुलोलूखलभ्राष्ट्रलोहं लवणभाजनम् । ईषद्ग्राशुचित्रिगवभाण्डं च भ्रमकृच्च यत् ॥ १७ ॥
 वीमत्सं चातिदुर्गन्धं वस्तुमर्मणि दुःखदम् । विद्वन्मन्तर्वाहिर्भागं कालस्तम्भभ्रमादिभिः ॥ १८ ॥
 विविधान्यतिदुःखानि स्त्रीणां यच्छति तद्गृहम् । अष्टान्वयि चेतानि देवज्ञः शास्त्रकोविदः ॥ १९ ॥
 गृहस्थस्याङ्गपीडादिदर्शनेनैव पश्यति । उद्धृत्य तानि विविधत्तच्छान्तिषु च तत्परः ॥ २० ॥
 प्रथमरोपितमतिदेवज्ञो विन्दते यदा ॥ २१ ॥

इति श्रीगृहसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विच्छेदितम् । यभूव यामुने देशे वाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 परोपकारनिरतो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृशशरयासनात्त्राश्वसनाभरणानि च । मथुरायां महाभाग कार्तिके मासि सङ्गतः ॥ ३ ॥
 पौर्णमास्यां विशेषेण दीपाश्र घृतश्रुताः । समापिताः खगश्रेष्ठ यमुनायां च भक्तितः ॥ ४ ॥
 अथो भाविवल्लालसूत पापप्रमुषाजितम् । गृनि भाये खगश्रेष्ठ सहायैः पञ्चभिर्युतः ॥ ५ ॥
 पुरुषः स्त्रीसहायेन देवद्रव्यापहारणम् । परस्वहरणं चैव कृतं तत्तच्छृणु साम्प्रतम् ॥ ६ ॥
 भार्यात्रयं पूजकस्य तत्र द्वाभ्यां समायुतः । देवद्रव्यमशेषं च गृहीतं भुक्तमप्यथ ॥ ७ ॥
 तिसृणां भ्रातृभिः सार्धं शिभिस्तेन दुरात्मना । परद्रव्यं गृहीतं वै लोभमोहसमाकुलम् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिये काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यात्युष्णफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा ॥ ९ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये । गौरो मध्यमरूपाढ्यो नात्युच्चो न लघुर्वृणी ॥ १० ॥
 राजमान्यः प्रतापी च शूरो भव्योऽत्र वाहुजः । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियम्बदः ॥ ११ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजकार्येषु तत्परः । भ्रातृपुत्रमुखैर्युक्तो राज्ञां हीनकरः सदा ॥ १२ ॥
 प्राग्भवे दीपदानाच्च यमुनायां तु भक्तितः । अत्र राजकृपायुक्तो बहुस्त्रीसखभोगमाकुं ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । तथा कापट्यसंयुक्तो वातपिताश्रयः सदा ॥ १४ ॥
 गत्वागतधनैर्युक्तः क्वचिद्भ्रान्त्यवियोगवान् । देवस्वहरणात्पापात्पुत्रकर्मनियोजितः ॥ १५ ॥
 शङ्कालुः सर्वकार्येषु स्वस्त्रीषु च विशेषतः । प्राग्भवे ये स्त्रियां तस्य देवस्वहरणे खग ॥ १६ ॥
 जाते सहाये ते त्वत्र द्वे भार्ये नियनं गते । सहायाः पुरुषा आसन् येऽस्य प्राग्जन्मनि ध्रुवम् १७
 परद्रव्यापहरणे तेऽत्र पुत्रा स्मृतिं गताः । प्राग्भवे धर्मकार्ये तु येऽस्य साहाय्यमादरात् ॥ १८ ॥
 कृतवन्तोऽत्र ते सूत पुत्रा जीवन्ति तस्य तु । चिन्ताक्लेशसमायुक्तो रोगार्तः क्वचिदेव हि ॥ १९ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे दूने शुभैः क्रूरबिलोकिते । सप्तमे भावके क्रूरे दिग्नेष्टे सगाधिप ॥ २० ॥
 युते वा स्त्रीद्वयं नष्टं शुभेनैकेन संयुते । दृष्टेनैवात्र जनुषि जीवत्येव न संशयः ॥ २१ ॥
 पुत्रभावे शुभैरेव दृष्टे पञ्चमिरादरात् । जीवियुः पञ्च पुत्रास्तु यावद्भिः क्रूरखेचरैः ॥ २२ ॥
 तावन्तो नियनं याता विनतानन्दवर्धन । लक्षणैरेभिराढ्यश्रेत्रायाश्रितं वदाम्यहम् ॥ २३ ॥
 पत्नेः शतमितैः कार्यां घटस्तात्रमयः शुभः । मोघृतेन समापूर्वां वृद्धपविभूषितः ॥ २४ ॥
 सुवर्णाद्भिन्ना कार्या महेशप्रतिमा शुभा । घटोपरि सुसंस्थाप्य पूज्या सर्वापचारकैः ॥ २५ ॥
 विविशाय प्रदेवा सा सघटा पूजिताय वै । देवस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २६ ॥
 अप्रेरत्त प्रतिष्ठा कार्या सुकर्ममिका शुभा । देया वैद्विदे सूत पूजिताय महात्मने ॥ २७ ॥

दुष्टसङ्घतिजात्पापाद्भिमुक्तः स्यात्सगाधिप । खेस्तु प्रतिमा तद्गतसुवर्णमिति का शुभा ॥ २८ ॥
 देया वेदविदे सुत पूजिताय महात्मने । दुष्टसङ्घतिजात्पापाद्भिमुक्तः स्यात्सगाधिप ॥ २९ ॥
 पश्चात्सपलमानेन कुर्यात्ताम्रमयं घटम् । घृतपूर्णं तत्र सूर्यप्रतिमां स्थाप्य यत्नतः ॥ ३० ॥
 पूजयित्वा सर्वत्रं तु दद्याद्देदाविदे सुत । परस्वहरणात्पापान्मुच्येत नात्र संशयः ॥ ३१ ॥
 महारुद्रविधानेन महादेवं प्रपूजयेत् । शतं च भोजयेद्दिग्गान्गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ३२ ॥
 एवं निष्कृतिमापन्नो जीवेच्चाशीतिवर्षकम् । न तस्य पुत्रमरणं न स्त्रीमरणमेव च ॥ ३३ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येयन्ते सम्पदोऽन्वहम् ॥ ३४ ॥
 त्रिपष्टिमितिके वर्षे रिष्टं तस्य न जायते । नैवं करोति यो मोहालोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ३५ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याच्चातुर्विधेन वै सुत । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३६ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सुत तन्मच्छास्त्राद्भिलोकयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीद्वन्द्वसूर्यारण्यवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्वयशोत्तरनशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव वर्षे देशे पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृषिवाणिज्यनरितो ब्राह्मणातिथिपूजकः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 युवभावे खगश्रेष्ठ ब्राह्मणानां सहायतः । अयो भाविवलात्सुत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 वनन्तु ज्वालितं तेन क्षेत्रीकरणहेतवे । वनजीवास्तथा दग्धाः पापमुमुषुर्जाजितम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुविधे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 जातो गोदावरीदेशे ह्यष्टयोजनसम्मिमे । स तु मध्यमरूपादृचः श्यामवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 नात्युच्चो नातिदीर्घश्च पितृमातृसुखैर्युतः । मिथवाग्बहुमित्रश्च ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ ७ ॥
 व्रतानामनुकांक्षी च तीर्थयात्रापरो नरः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 निर्धनो बन्धुहीनश्च स्त्रीपुत्रसुखवर्जितः । देशदेशे रटन्भ्रान्तः पूर्वपापात्सगाधिप ॥ ९ ॥
 लक्षणैरोभिरादृचश्चेत्प्राप्यश्चित्तं वदाम्यहम् । वनदेवी तथा कार्या सुवर्णमिति का शुभा ॥ १० ॥
 तदर्धमिति का वापि निजवित्तानुसरतः । सम्पूज्य भक्तियुक्तेन मनसाह्युपचारकैः ॥ ११ ॥
 विधिज्ञाय प्रदेया सा पूर्वपापानुत्तये । गोदावरी ततः स्नायान्मृगगैर्धाम्णि भक्तितः ॥ १२ ॥
 एवं कृते भवेत्सुत पूर्वपापप्रणाशनम् । धनवान्यसुखैर्युक्तः पुत्रवानिह जायते ॥ १३ ॥
 नैवं करोति यो मोहालोभाद्वा पापशोधनम् । चतुस्त्रिंशन्मिमे वर्षे रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यासुदीप्तिमितवत्सरम् । कर्के राहावयं जातो मीनस्ये निधनं भवेत् ॥ १५ ॥

इति श्रीद्वन्द्वसूर्यारण्यवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चोत्तरनशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यासुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 राजमान्यः प्रतापी च धनपुत्रसुखैर्युतः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभूशस्यासनान्नि मशुराया विशेषतः । अयो भाविवलात्सुत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणी धर्पिता तेन कामलोभेन मोहिता । पतिव्रता स्वभार्या वै त्यक्त्वा पापाधिमा खग ॥ ४ ॥
 ततो बहुविधे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं मुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 दिवालये पुण्यदेशे जातोऽत्र मुखजोऽशुना । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥

देवब्राह्मणभक्तश्च विद्याभ्यासरतः सुखी । राजमान्यः सुवाक्सत्यमतिः सर्वभियम्बुदः ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । चिन्ताह्रिदासमायुक्तो स्वस्ववित्तेन संयुतः ॥ ८ ॥
 बाल्ये पितुः सुखेहीनो दुःखभाक्स किशोरके । प्राग्भवे स्वस्त्रियास्त्यागादत्र स्त्रीपुत्रवर्जितः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणी धर्षणात्पूर्वं वातामयसुपीडितः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

लक्षणं वद विश्वात्मन्ब्राह्मणस्त्रीनिषेविणः । सर्वाङ्गवेदनार्तस्य जन्तोरनुजिबुक्षया ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि द्विजस्त्रीमभिजग्मुषः । लक्षणं निष्कृतिं चापि यथावद्विधिनोदिताम् ॥ १२ ॥
 यथायथा तस्यै कामान्कुमतिर्द्विजयोपितम् । अकामयत्तदस्य स्यादिह बुद्धिविपर्ययः ॥ १३ ॥
 विविधो लिङ्गो व्याधिर्महत्प्रातिपूर्वकः । आलिङ्गयेद्यथा बुद्ध्या बाहुभ्यां तदमुजान्तरम् ॥ १४ ॥
 तदस्य बाहुहृत्क्रोडस्तम्बयुक्तीश्र्वेदना । जानुजर्वाग्रिगुह्येषु विविधा वातजा रुजः ॥ १५ ॥
 मिथ्यापवादनाच्छंका नानान्त्रेष्वरुचिर्भवेत् । धनस्योपचितस्यापि भवेद्य व्ययो मृषा ॥ १६ ॥
 अङ्गेष्वस्पृश्यता दुःखात्तोदभेदादिकार्तरः । अङ्गानामप्रसारित्यं श्रीवापृष्टत्रिकग्रहः ॥ १७ ॥
 दययुश्च शिरस्तापः शूलः शोकः क्वचित्क्वचित् । अङ्गशोपोऽथ वैनिद्रथं कुक्षितोदोद्वस्यकच्युतिः १८
 वातान्पुत्रविद्वत्सर्गो वैषम्पमतिकोपिता । लक्षणैरेभिराढयश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १९ ॥
 सर्वाङ्गवेदनार्तिश्च देवज्ञोक्तविधिं चरेत् । सुदिष्टे समनुप्राप्ते विष्टिपाताद्यदृषिते ॥ २० ॥
 निष्केण शुद्धवर्णस्य सुवर्णस्यायकल्पयेत् । तदर्धमितकेनापि निजवित्तानुसारतः ॥ २१ ॥
 स्त्रियाः प्रतिवृत्तिं रम्यां सुरूपां गुणशालिनीम् । अलंकृतां स्वर्णमयैर्भूषणैर्मणिर्मार्त्तिकैः ॥ २२ ॥
 दूकूलवासिनीं पुष्पस्रग्भिः सम्भूषितां शुभाम् । निलद्रोणाचले शुकुङ्गयने स्वासने न्यसेत् ॥ २३ ॥
 ततः प्रतिष्ठितप्राणां तस्मै तां प्रतिपादयेत् । तदग्रंजलिमावाय तिष्ठन्मन्त्रमिमं वदेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया गच्छतो बालां प्रवलेनाङ्गपीडया । श्रद्धया ज्ञानतः सम्पद्महापापमनुष्ठितम् ॥ २५ ॥
 तेन पापेन गात्रेषु वातपीडा सुदुस्तरा । जाता तत्पापनाशाय सोवर्णां योषिदाकृतिम् ॥ २६ ॥
 प्रयच्छामि च तां तुभ्यं मम पापं व्यपोहतु ” ॥ २७ ॥

त्रिवेदेन ततो विप्रस्तथैवास्तिवाति त्रिवेदेत् । प्रणिपत्य पुनर्मत्तथा प्रादक्षिण्यं परीत्य च ॥ २८ ॥
 अग्रे नयेति मन्त्रेण विप्रज्येयं स्वगाधिप । ततोऽन्यानपि विप्रान्त भूरिद्विषणदानतः ॥ २९ ॥
 सन्तोष्य विविधैर्निर्भोजयेत्सुसमाहितः । एवं निष्कृतिमापन्नः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ३० ॥
 न तस्य वातजा पीडा नाधयो व्याधयो नच । न शत्रुतो भयं तस्य न दारिद्र्यमभयं क्वचित् ३१ ॥
 चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टे तस्य न जायते । स्त्रीपुत्रसुखयुक्तः संशिरं जीयात्स्वगाधिप ॥ ३२ ॥
 त्रिसप्तदशमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना । नवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ३३ ॥

रिष्टेनैव विनाशः स्याज्जन्मजन्मानं दुःखभाक् ॥ ३४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुर्दशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव मौडदेशे तु ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वर्षिं च शक्तितः । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
 क्षेत्रीकरणहेत्वर्थं ज्वालितं वनमद्भुतम् । वनजषिास्तथा दग्धा मृयांतोऽपि विहङ्गमाः ॥ ३ ॥

पञ्चभिर्मिलितस्तद्रेपापमुग्रमुपाजितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ५ ॥
 गौरो भव्यो महार्जुनी नात्युच्चो न लघुवृष्णी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो सर्वलोकाप्रियङ्करः ॥ ६ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च राजकार्येषु तत्परः । स्त्रीपुत्रसुखसंयुक्तो बुद्धिमान्प्रियदर्शनः ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । मिथ्याभिर्शंसनैर्युक्तो बाल्ये पितृमुखोच्छ्रितः ॥ ८ ॥
 कापट्येन सुसंयुक्तो निर्धनो नीतिमानपि । प्राग्भवे वनदाहे तु ये स्युस्तस्य सहायकाः ॥ ९ ॥
 तेऽत्र जन्मनि भोः सतः पुत्राश्च निधनं गताः । कदाचिद्रोगसंयुक्तो वातपित्तामकः सदा ॥ १० ॥
 कीटलेभे तु सञ्जातो रत्नात्यश्वमगो झपः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ११ ॥
 विनीता सच्चसम्पन्ना देवद्विजपराऽभवत् । परं सन्तानदुःखार्ता न रतिं हि लभेत वै ॥ १२ ॥
 कदाचिद्दैवयोगेन मतिस्तस्याः शुभाऽभवत् । जगत्कारणमीशानं पुत्रकामा ह्यभूजयत् ॥ १३ ॥
 अनन्यभावेन जपं गिरिजायाश्चकार वै । कालेनाल्पेन सा सुभूः पुत्रयुक्ता बभूव हि ॥ १४ ॥

ईश्वरस्मरणं सर्वसिद्धिदं परिकीर्तितम् ॥ १५ ॥

इति श्रीबृहदारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय पंचाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव यामुने देशे क्षत्रियोऽतिविचक्षणः । धनाढयः सुन्दरः सौम्यः पुत्रपौत्रादिमंयुतः ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानं हि कृतवान्भक्तितत्परः । शिवस्य देवदेवस्य पूजाकर्मणि तत्परः ॥ २ ॥
 अथो भाविनलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । परस्त्रीसुरतं चक्रे परनिन्दा च दुःखदाम् ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा ॥ ४ ॥
 शिवपूजनजात्युष्यात्स जातोऽत्र हिमालये । पुण्यदेशे च गङ्गायां पादजो धनवान्मुखी ॥ ५ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च लोभी पापरतः क्वचित् । स रक्तगारो मतिमान्जान्धवैः संयुतस्त्वया ॥ ६ ॥
 व्याभिचाररतश्चैव निन्दकः पापबुद्धिमान् । बहुपुत्रैश्च संयुक्तो कुण्डजातिस्त्वसौ रग ॥ ७ ॥
 कदाचिद्वातरोगेण जाट्येण च पीडितः । लक्षणैरेभिराढचश्चेत्प्राप्यश्चित्तं वदामि ते ॥ ८ ॥
 द्रोणद्वयप्रमाणं हि लवणं विदुषे देवतः । सालङ्कारा सवस्ता च गा च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ९ ॥
 यः करोति नरो मोहात्प्राप्यश्चित्तं स्वगेश्वर । चत्वारिंशन्मिते वर्षे प्राप्नोति निधनं ध्रुवम् ॥ १० ॥
 जन्मादिप्रमाणान्तं च स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ११ ॥

इति श्रीबृहदारुणसनादे कर्मविपाकेऽध्याय पञ्चाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९८६ ॥